MONUMENTA AQUENSIA AD EXCELLENTISSIMUM ET REVERENTISSIMUM...

Digitized by Google

15. 2. 242.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MONUMENTA AQUENSIA

AD EXCELLENTISSIMUM ET REVERENTISSIMUM VIRUM

JOSEPHUM ANTONIUM CORTE

PRIMO AQUENSEM NUNC MONREGALENSEM EPISCOPUM

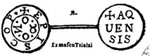
ADJECTÆ SUNT PLURES ALEXANDRINÆ AC FINITIMARUM PEDEMONTANÆ DITIONIS PROVINCIARUM CHARTÆ ET CHRONICÆ CUM COLLECTIONE DIPLOMATICA AC TABULIS GENEALOGICIS ANTIQUAS MARCHIONUM MONTISFERRATI SALUTIARUM CEVÆ INCISÆ BOSCHI PONZONI AC ALIORUM ALEDRAMICÆ GENTIS MARCHIONUM ORIGINES ENUCLEANTIBUS.

E MSS. CODD. EDIDIT PRÆFATIONE CATALOGO NOTIS INDICIBUS ILLUSTRAVIT

JOANNES BAPTISTA MORIONDUS D. T. C.

PARS I.

Patris Theodosii Lanfranchi a Salutiis Provinciæ Chronologi

TAURINI MDCCLXXXIX.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

EXCELLENTISSIME PRAESUL

Quod jamdiu vehementer optabam, Excellentissime Praesul, publicum aliquod mei erga te obsequii, gratique animi monumentum praebere, illud demum faventibus superis aliqua jam ex parte confectum, absolutumque tibi nunc offerre posse maximopere gaudeo. Ex illo enim die, quo me scholastico adhuc pulvere conspersum, ut tibi, quem tunc Clemens XIV ex Regis nostri sententia Episcopum Aquensem renunciaverat, qua scribendis epistolis, qua theologicis, ecclesiasticisque rebus tractandis inservirem, adsciveras, meaeque nascenti fortunae praesse velle demonstraveras, quid pro tam praestanti in me benignitate responderem coepi mecum ipse cogitare. Quamvis vero intelligerem tantam esse tuorum in me beneficiorum magnitudinem, ut vix aliquam eorum partem pro merito assequi possem: attamen illud muneris mei esse animadverti omnem et tibi gratificandi, et tua in me merita celebrandi occasionem captare, nilque eorum praetermittere, quae fidem, pietatemque erga te meam testari quoquo modo possent. Quae autem alia occasio vel tibi jucundior, vel meis rebus aptior se mihi offerre potuisset, quam hujus operis susceptio, cujus materiam tibi optatissimam, atque in deliciis esse cognoveram?

Digitized by Google

Memini enim quantam semper antiquorum Ecclesiae temporum notitiae cupiditatem habueris? Cui enim obscurum esset te Ecclesiastica historia potissimum delectari, ex quo vel ipso tui Episcopatus initio anagnostem Clericum designasti, qui prandii hora quotidie aliquid de ipsa te nobisque audientibus legeret? Ex optima hac studiorum tuorum ratione profecta est sollicitudo, qua ducebaris, amplissimae tuae dioeceseos antiquitates cognoscendi. Teneo enim disputationes, quas in familiari sermone serebas de antiquiorum Episcoporum origine, successione, gestis, decretis, synodis, aliisque praeclaris viris, qui eam vel sanctitate, vel doctrina illustrarunt. Cum autem multa caligine obsita cerneres, dolebas adeo pauca temporis edacitate, atque infortuniorum vicissitudine ad nos monumenta transmissa, et ea insuper usquequaque dispersa magna ex parte latere. Teneo etiam quantum operae, ac diligentiae adhibueris in illorum codicum investigatione, quos fama erat Josephum Gattum Aquensem, ac liberalium artium in ea civitate magistrum de Episcoporum gestis conscripsisse. Ferebatur enim ipsi publica tabularia visendi factam fuisse facultatem, ut juxta Ignatii Marucchi, et Iosephi Caprae decessorum tuorum voluntatem novam conderet, ac sinceriorem Episcoporum Aquensium chronotaxim. Qua in re praeclare ab eo multa adinventa atque excogitata egregie fuisse a multis accepi. Profecto acre judicium cum haud vulgari eruditione conjunctum illum habuisse demonstrant inscriptiones, quae mira elegantia, ac brevitate sub singulorum Episcoporum imaginibus a celebri pictore Monferratensi Goltzio in majori Episcopii aula depictis probante Francisco Chionio in Regio Taurinensi Lyceo latinae eloquentiae professore ab eo compositae leguntur. Hujus laus clarius fortasse innotesceret, si vel tantum vixisset, quantum ad ea, quae paraverat, exponenda, edendaque necesse fuisset, vel saltem inveniri, ac in publicam lucem extrahi potuissent. Quod ut tibi e voto succederet, nil intentatum reliquisti. Hoc autem tuum in hac re studium licet per hominum improbitatem fructu suo caruerit, laudarunt tamen omnes et ut singularis erga Ecclesiam tuam, de cujus illustratione agebatur, benevolentiae, et peculiaris in bonas literas amoris argumentum.

Mihi vero, qui eo cogitationes omnes converteram, ut quod tibi placere posse cognoscerem pro viribus conarer, haud fuit diutius de operis, quod tibi arrideret electione deliberandum. Qua propter omne tempus, quod ex officio supererat hujus dioecesis, civitatisque originibus investigandis, ac documentis conquirendis, et interpretandis transmittendum putavi. Quo in studio licet multum mihi laboris, ac patientiae subeundum fuerit, attamen obsequendi tibi voluntas leve reddidit, atque jucundum. Animum addidit etiam complurium ex civitate, ac Clero sententia, qui meum hoc consilium, ut apud eos percrebuit, et statim probarunt, et adjuvare se velle spoponderunt. Inter hos maxima mihi laude celebrandus ille Franciscus a Turri paucos ante annos (1783) maximo et mei, et totius civitatis dolore defunctus, qui ut erat multiplicis eruditionis genere versatus, tum historia potissimum delectabatur. Huic si voluntas haud defuisset, egregiam sane,

Digitized by Google

ac praeclaram suae patriae nobis dedisset historiam, ut breve illud commentarium, quod Italice de rebus Aquensibus et tibi, Praesul Excellentissime, obtulit, et mihi aliisque communicavit, et epistolae illae doctissimae demonstrant, quas ad Cl. V. Canonicum Chennam Vic. Gen. dioecesis Alexandriae pro tuendis Ecclesiae Aquensis juribus adversum novitiam illius coeteroquin amplissimi viri sententiam scripsit. Hic autem, ut novit me hoc opus adgressum, non modo hortatus est, ut alacriter prosequerer, verum et quae ipse per otium collegerat documenta ad me omnia detulit, tum ad alias conquirendas se omnem operam adhibiturum in posterum est pollicitus, quod sane cum maximo hujus operis emolumento praestitit, ut suo loco est a me indicatum. Quo effectum est, ut intra quatuor annos haud spernendam veterum chartarum syllogen comparatam habuerim. Cum vero spes jam affulgeret illam brevi absolvendam, ad me delatum Regis nuntium fuit, quo juxta Taurinensis Archiepiscopi Francisci Rorenghi a Rorà votum jubebatur a latere tuo discedere, ac ad collationum theologicarum in Regio hoc Athenaeo regendarum praefecturam capessendam Taurinum proficisci.

Haec autem fortunae immutatio tot objecit suscepto operi impedimenta, ut magno me illud deserendi periculo commiserit. Nam et adepti muneris gravitas, quam tantae, ac tam difficilis doctrinae magisterium secum fert, meam omnem operam primis saltem annis in eo collocari oportere monebat; et nimia ab illa civitate disjunctio multis me perficiendae historiae subsidiis privabat. Neque enim haec editis solum libris continebantur, sed privatis, publicisque tabulariis, ex quibus equidem multa in adversaria conjeceram, aliqua integre, pleraque contracte, nonnulla titulo tenus solum excerpta, ratus ubi esset opus e suis loculis extracta in usus meos parata semper habiturum, at haec aliaque commoda, quae in hac specie praesenti adsunt, mihi absenti defutura noveram. At licet fortuna hoc mihi consilium extorquere quasi videretur, haud tamen potuit me a priori sententia dimovere. Nam priora illa impedimenta et temporis mora, ac tua benignitate tolli posse cogitavi. Nec spes vero abfuit. Qua enim benignitate me domi tuae morantem fovisti, eadem me absentem omni officiorum, ac beneficentiae genere prosecutus es. Tu me Fratri tuo tunc a secretis, ac ab interioribus negotiis Regi administro commendatum voluisti, cujus summa in me merita si vellem praedicare, nec dies mihi, nec lingua sufficeret. Non enim solum suo me patrocinio in suscepto officio tueri voluit, sed etiam ut frequens ad ipsum accederem, haud minori benignitate permisit, quod quantam ad hoc meum opus prosequendum excitaverit alacritatis vix dicere possum. Quamquam enim ille primas in Accademia, ubi publice jus docuit, et summas in foro, ubi rationalis curiae patrum Proto-Praeses fuit renunciatus, dignitates amplissimas sane atque honorificentissimas obtinuisset, ac praeterea ad ardua, ac difficillima Regni negotia expedienda a Rege electus, postmodum summi Patriciatus apicem, ac magni Cancellarii supremum omnium munus esset consecutus, ac maximis gravissimisque curis perpetuo esset distentus; attamen, quod in maxima ejus laude ponendum

Digitized by Google

est, bonarum literarum, ac historiae patriae potissimum, atque ejus antiquitatum ita eximius amator fuit, ut cum ei per intervalla liceret, se ad earum studia referret. Certe illas ita habuit cognitas, ut nulla lex, neque pax, neque bellum, neque res illustris populi Subalpini esset, de qua ipse non apprime dissereret. Quis autem tanti Viri antiquiorum temporum scientia praestantis consuetudine utens non in harum studio accenderetur, non in eo permaneret?

Alterum vero singularis tuae in me benignitatis argumentum fuit cura illa, atque sollicitudo, qua quidquid e re mea fore putabas illud perhumaniter ad me quam citissime transmittebas. Neque enim sine voluptate recordor illius epistolae, qua significabas ab heredibus Laurentii Burgontii Canonici Alexandrini, atque Episcopi Mercurini Arborei Gattinarae Vicarii Generalis, qui totum fere vitae suae tempus Ecclesiae suae, ac civitatis documentis colligendis consumserat, nonnulla ejus Miscellaneorum volumina (VIII. XXXV. LIX.) impetrasse, atque ut ad me deferrentur curasse diligenter. Quantum vero ex illis profecerim, quam amplam ex illis documentorum segetem messuerim, haec mea Aquensium monumentorum collectio palam omnibus facit, quae illorum adjectione ita excrevit, ut parum abfuerit, quin ad sui fere complementum perduceretur.

Hoc autem aberat, ut multa prout superius innui, quae ex Aquensibus tabulariis excerpseram, vel ex imperfectis exemplaribus descripseram, integra extraherem, supplerem, atque ex aliorum, quae ibi invenire facile erat, collatione emendarem, ut nonnisi ad omnem ἀκρίβειας, ac sinceritatis lancem pensitata in publicum ederentur, et historia non aliis quam istis accuratissimis, atque indubitatis testibus superstrueretur. At haec aliaque praeterea, qua a tua liberalitate, ac gratia expectare mihi commoda fas erat, ex tui ad Monregalensem Ecclesiam translatione intercepta mihi fuerunt. Laetatus equidem sum haec tibi fauste contigisse. Quis enim in tanta Regis nostri tibi, fratrique tuo gratificandi voluntate, quanta in hac et amoris, et beneficentiae significatione continebatur, haud gauderet? at hinc nova operi objecta impedimenta. Nam et tibi in hac causa mihi juvandi copia, et mihi tuis beneficiis, tuaque propensa in me voluntate fruendi commoditas fuit sublata. Ceterum et aliud quoque ex improviso huic operi cecidit adversi. Cum enim bis Theologiae moralis stadium, quod quatuor annorum curriculo stata lege absolvitur, emensus fuissem, ex Regis decreto ad praefecturam tunc obitu C. V. Jordanae ex Theologorum collegio vacantem in R. Nobilium Accademia, ubi jam sexennio sacris praefueram, regendam accitus fui. Hoc autem munus quantum postulet temporis, ac diligentiae norunt illi, qui ex animi conscientia illo perfuncti sunt. Quid autem agerem, vel quid consilii caperem? differrem ad meliora tempora? at pudebat tamdiu differri opus, et jam tribus ab hinc lustris inchoatum, et in magna exspectatione positum ad tardiorem aetatem prorogare. Insonabant auribus multorum voces, quibus monebar jam ab alio quopiam praeoccupatam iri materiam, qui et hanc mihi multis sudoribus, ac vigiliis impensisque haud exiguis prope partam laudem praeripere

Digitized by Google

gestiebat, jamque prima mihi exilis licet, ac jejuni operis folia typis edita monstrabantur, non esse propterea cunctandum, sed cum festinatione opus adgrediendum. Rumpere itaque moras decrevi, at quoniam per temporis angustias, atque occupationes haud licebat historiam cum monumentis conjungere, placuit monumenta utpote operis summam novo exemplo seorsim edere. Deliberatione facta propositum eo libentius peregi, quo tibi, cujus in hac re voluntati consilium hoc meum ipso initio totum commiseram, probari cognovi. Neque enim ob tuam ab illa dioecesi discessionem aliqua facta est in te voluntatis mutatio, sed quam ante omni benevolentia complectebaris, ejus etiam in posterum rebus juvandis, ac promovendis pro re nata facilem semper te, ac promptum exhibuisti. Movit etiam tui in Episcopatu successoris Pauli Burontii Del Signore crebra per verba, deinde per epistolas hortatio, ne ultra differrem, sed manum operi admoverem, cujus sane eximii Episcopi, ac magna eruditionis laude praestantis, tui vero studiosi, ac benevoli auctoritas plurimum apud me valere oportebat.

Hisce itaque obsequi mihi stetit sententia, nec motus imperfectionis suspicione, nec spe longus ulteriori, quae primo parata ad manus venerunt, confestim officinatoribus ad imprimendum tradidi ratus in hisce rebus non tam ejus, quod speratur, quam quod possidetur habendam esse rationem; nec quae habentur incertis, ac fortuitis casibus, qui saepe homines fefellerunt, committendam rem esse. Subibat etiam animum vix quidquam hac in causa integri, perfectique assequi hominem posse, quin novis accessionibus locupletetur, emendationibus illustretur, atque lectores si modo aequi censores esse velint, lucri loco habituros, quod multa proferantur in lucem, quae ignorare necesse fuisset, licet non usquequaque limata, atque absoluta: non omnibus qui hanc spartam ornare suscipiunt eandem esse rationem, aliam ejus, qui civitatis in qua degit historiam scribit, aliam ejus, qui scriptorum penuriae suppetias ferre cupiens, locorum intervallo ab ea est sejunctus; aliam ejus, qui ibi scribit, ubi splendida litterarum fax non in optimatum solum aulas, sed in ipsa secreta tabularia penetravit, atque membranas ipsas, ac chartas in publicum commodum educi docuit, aliam ejus, qui in illis locis, ubi illas videre nec vana quaedam religio sinit, nec timida suspicio permittit, ubi non oculis lustrare, sed aliorum fidei niti necesse est; ac proinde uni ignoscendum, quod aliis vix indulgendum esset, sed aequi bonique consulendum, si quidquid novi e tenebris scriptor extrahit, ut quam rectissime se habeat quae profert pro iis, in quibus versatur temporibus omni sua cura, opera, ac diligentia providit.

Quamquam et huic, quae me admodum sollicitum angebat, curae aliqua ex parte consultum est. Nam cum praeterito anno a Regii Nobilium Collegii Praefectura honestam a clementissimo Rege missionem impetrassem, Aquas profectus complura ex jam editis documentis ad autographa, vel vetusta exemplaria, ac membranas, quae in publicis ejus civitatis, ac Ecclesiae tabulariis servabantur beneficio Eq. Ghilini R. Q., ac I. C. Can. Scoffoni exegi. Quo factum est, ut notae

Digitized by Google

posteriores emendationes aliasque illustrationes complectentes primae huic parti adjungerentur. Cum itaque hoc quod in votis erat perficere demum mihi fuisset concessum, gavisus admodum sum non modo quod cumulatius, atque pro viribus magis absolutum opus offerre tibi possem, sed quod jam tempus nactus fuissem et magnam tuarum virtutum laudem, et singularia in me merita celebrandi, atque tibi Fratrique tuo benemerentissimo aliquam praebendi grati animi mei significationem.

*Quid enim mihi tot beneficiis devincto agendum supererat, nisi ea praedicare, ac laudibus efferre? Haec unica gratiarum viris in alto dignitatis gradu positis solvendarum via, ut rectissime dixerit ultimus ex gentilitate Romanorum Imperator Julianus *, ingrati viri notam mereri non tam qui mala pro benefactis rependit, quam qui taciturnitate ea silet, nec voce pandit. Atque utinam quantum in me est desiderii, et voluntatis, tantum esset facultatis, ac vis dicendi quam apertus, quam latus laudum tuarum efferendarum campus mihi nunc suppeteret? possem celebrare maximam tui erga Deum pietatem, et cultum, orandi frequentiam, vigilem in officio sollicitudinem, summam erga omnes benevolentiam, et comitatem. Solemne enim, ac tibi quotidianum omnibus praebere aditum, benigne excipere, libenter auscultare, adesse officio, ope juvare ac patrocinio. Quis vero tuam in consiliis prudentiam, ac in deliberando judicii maturitatem satis commendet? Quae enim in dioecesi factio, aut discordia fuit unquam excitata, in qua tua virtus in conciliandis dissidentium animis non emicuerit? Quid vero dicam de tuis in Monasterium, Seminarium, ac Cathedralem Ecclesiam meritis? Ad illud antiquissimum Virginum coenobium a D. Guidone fundatum, ac majoris templi contiguum ita animum, ac mentem initio tui Episcopatus intendisti, ut et propriarum legum observantia, caeterisque virtutibus, quae Deo dicatas Virgines decent, floreret quam maxime, et ut res eorum neglectae, ac prostratae resurgerent, atque aliquod incrementum caperent. Qua in re quod paucis sane obtigit, tua prudentia effectum est, ut victus ibi, ac mensae communio primum induceretur, quod quantum eorum depressae inopiae sublevandae profuerit, compertum fuit postea, quo de novandis monasterii aedibus est deliberatum. Quid de seminario, cujus dimidiam partem fere ex integro e fundamentis reformasti, cubiculis, cellariis, bibliotheca amplificasti, cujus coenaculum situ, ac humiditate depulsa puriori aëri reddidisti. Neque materialium tibi solum aedium cura fuit, sed multo amplius rectae institutionis Clericorum, qui ibi te inspectore, ac duce ad pietatem aeque, ac ad studia informabantur. Quid enim non egisti, ut ad studia incitares, commoda promoveres? Publici professores qua hortationibus, qua officiis, ac liberalitate allecti, ut iis advigilarent, consulerent: assumti magistri, qui privatim lectiones explicarent, exercitationes agerent, publica in Episcopali aede indicta pericula, habitae disputationes. Quid demum de Ecclesia Ca-*

* ἔςιν οὐχ οὗτος ἀχάριςος μόνος, ὅςις εὖ παθὼν δρᾷ κακῶς ἢ λέγει, ἀλλὰ καὶ ὅςις σιωπᾷ, καὶ ἀποκρύπτει, λήθῃ παραδιδοὺς καὶ ἀφανίζων τὰς χάριτας. Juliani Orat. pag. 102.

Digitized by Google

thedrali? ut quaedam pauperrima sacerdotia annuis reditibus ditarentur egisti; ut capella amplissima, ac magnificentissima ad SS. Sacramentum asservandum excitaretur aere tuo curasti. Mirantur illam omnes, et tot peregrinis marmoribus, egregiis picturis, toreumatibus, aureis ornamentis, ita ad omnem elegantiae, ac majestatis formam compositam, ut non solum splendidissimae D. Guidonis Capellae e regione positae optime respondeat, verum etiam ut in illustriorum, quae in nobilissimis civitatibus visuntur, numero haberi merito possit.

Mitto plura in tui laudem efferre, eaque praesertim, quae in Monregalensi Ecclesia te cunctis gratiosum, ac spectatissimum reddunt, tum ne forte hanc laudum tuarum partem historiae Monregalensis Ecclesiae scriptoribus praeripiam, tum ne modestiae tuae ab omni laudatione abhorrentis majorem vim afferam. Illud unum pro certo affirmare possum, in tua semper laude posteros habituros, te auspice ac suffragatore, multa historiae Aquensis, ac finitimarum regionum, eorumque qui ibi civilibus, sacrisque rebus plurimum auctoritate, potentiaque pollebant documenta e tenebris in publicam lucem educta, ac ne ut multa alia casibus incertis perirent, operam, auxiliumque praebuisse. Optarem equidem, ut meus hic labor tui nominis amplitudini, ac dignitati responderet; at quoniam tantum mihi sumere non audeo, illud a te vehementer peto, ut voluntati ac desiderio tibi obsequendi, antiquissimam, ac florentissimam Ecclesiam illustrandi, tibique mei erga te animi, ac beneficiorum tuorum perpetuo memoris aliquod monumentum dicandi, aequi, bonique consulas. Excipe igitur primum mei operis volumen, quod in tuis aedibus coeptum varios fortunae casus subiit, tua liberalitate locupletatum, pertinaci voluntate ad exitum deductum; atque hoc ad Moecenatem suum properans foveto, dum interim ad secundum jam magna ex parte impressum ultimo perficiendum me vertens, ut quam citius comtum, atque ornatum se coram te prodat, qua potero sollicitudine, ac diligentia satagam.

Taurini nonis augusti MDCCLXXXIX.

Obsequentissimus, atque Addictissimus
Johannes Baptista Moriondus.

Digitized by Google

Digitized by Google

P R AE F A T I O

Cum graves rationes suaserint, ut est in praecedenti Epistola declaratum, monumenta Aquensia ab historia sejungere, atque ab illis exordiri, nunc aliqua mihi praefari necesse est. Neque tamen de hujus collectionis utilitate, ac praestantia verba faciam. Res enim, est in hac qua vivimus litterarum luce adeo omnibus aperta, ac tot scriptorum sermonibus trita, ut eam persequi inutile opus foret. Quin immo praestaret potius rationem aliquam ac normam tradere, qua harum rerum curiosi, ac irrequieti indagatores dirigerentur in eorum delectu habendo, quae utiliora historiae ac scientiarum augmentis fuerint, ne passim omnia, quae in manus venerint edentes confusionem potius, atque obscuritatem inducant; vel ita in immensum augeant, ut non nisi summo, ac prope infinito labore meliora, ac praestantiora documenta secerni ab aliis possint, de qua re alii viderint. Nos enim longe absumus ab hac cura. Si enim detrahas, quae Ughellius in Episcopis Pedemontanis, Guichenonius in Sabaudiae Ducum historia, et Bibliotheca Sebusiana, et editores chartularii Ulciensis, Durandus in multis, quos edidit optimae notae libris, Augustinus ab Ecclesia in Chronologia Episcoporum, et Abbatum Pedemontis, Muratorius in historia Fossanensi, ac Tenivelli protulerunt, quae quidem quam pauca, quam exigua in tanta historiae nostrae obscuritate, varietate, ac saeculorum progressione, et exteri queruntur, et omnes nostri saepe in ore habent; vix alius est, qui huic antiquarum rerum inopiae ad patriae decus atque ornamentum opem ferre voluerit.

Hisce itaque praetermissis illud mihi explicandum ante omnia est, quorsum spectet haec tam multiplicis, ac varii generis documentorum collectio. Facile enim continget, ut lectores tam in operis titulo, quam in ejus prosecutione videntes chartas Aquenses cum Alexandrinis, itemque alia plura ad Marchiones veteres late in Pedemonte Cispadano regnantes illis permixta haereant, causam, qua haec unio fiat, atque consociatio prorsus ignorantes. Quae sane admiratio cessaret, si historia monumentis anteiret. Ex illius enim contextu atque narratione intelligerent perspicue modum, quo singula suum occupant locum, atque rationem utilitatemque illorum ex historia detegerent. At cum nos aliam tenuerimus viam, idcirco necesse prorsus est, ut rationem eorum quae a nobis facta sunt lectoribus exponamus.

Et primo quidem multas ex Alexandriae tabulariis erutas scripturas cum Aquensibus duxi conjungendas, quia ab illius civitatis origine usque ad initium saeculi XIV. ita utriusque rationes fuerunt inter se connexae, ut in multis unam prope utriusque civitatis, et Ecclesiae historiam constituant. Quod licet iis, qui aliquam habent hujus historiae notitiam compertum sit, quia tamen res neque omnibus obvia est, et nonnulli in controversiam deducere student, estque quam maxime ad haec intelligenda necessaria, idcirco brevius

Digitized by Google

summa ejus capita percurram, ut quisque consilii mei rationem et cognoscat, et probet.

Ac primo si ad antiquas horum populorum origines animum intendamus, nonnulla inpromptu esse possunt argumenta, quibus probetur Alexandriam in antiquae Statiellensium nationis finibus fuisse aedificatam, finitimosque populos, qui ad eam incolendam coiverunt, Statiellenses magna ex parte fuisse. Ad hujus sententiae confirmationem illud solummodo hic referendum puto (nam omnia persequi alterius erit loci) vel ipsos Alexandrinos cives eosque, qui superiori aevo et doctrina et eruditione maxime florebant Statellates se et nomine et re esse gloriatos fuisse. Quod si Statiellenses iidem fuerunt atque Aquenses, quis negabit illos qui Alexandrinos novo nomine se dici voluerunt, Aquenses origine ac natione fuisse?

Quod si ad sequiora tempora nos convertamus, non ne multo haec clariora fient atque probabiliora? Sub Romanis imperatoribus cum Statiellenses ad Christianam religionem accessissent, eis datus rerum sacrarum moderator ac Praeses Episcopus, ac amplae eorum regiones in Dioecesim conclusas fuisse verosimile admodum fit. Quam eorum conditionem ac statum approbarunt Longobardi, cum eis omnibus unum Ducem, et Carlovingi Imperatores unum Comitem rebus civilibus praefecerunt.

Ac ne conjecturis solum niti videamur, illud virorum clarissimorum auctoritate constat totum Alexandrinae Civitatis agrum intra Comitatum Aquensem stetisse. Nam V. C. Durandus in suo Pedemonte Cispadano pag. 221., ubi rem hanc data opera et magna eruditione speciatim versat, Comitatum Aquensem hisce quasi a natura positis confinibus terminari asseruit, nimirum ad meridiem et orientem versus Burmia, Jugo Pennino, Amporio et Urba; ad septemtrionem Burmia et Tanaro (ut vero mihi videtur tota etiam illa planitie quae collibus cingitur ad Fubinas et Cuccarum usque) collium jugo ac cacuminibus, quae Belbi ac Tanari valles dispertiunt, et in hujus fluvii ripas molliter desinunt, ac in superiori parte Tinella ubi in Belbum defluit, et addo ego ussone fluvio.

Atque ita totus harum regionum tractus permansit, quousque nova urbs ubi erat Roveretum fuit aedificata. Neque enim moror non nullas, quae per temporum obscuritatem atque necessitatem contigerunt varietates. Vix itaque ad retundendam Friderici I. improbitatem, ac intollerabile imperium declinandum aedificata fuit Alexandria, cum Alexander Pontifex, ut se gratum civibus ostenderet, qui ob ejus jura tuenda adversus Fridericum sacramento se obstrinxerant, ac diuturnam obsidionem perpessi insignem tandem de eo reportaverant victoriam, eorum civitatem Episcopali dignitate ornandam censuit, ac finitimas Dioeceses imminuens plures ex Aquensi Ecclesias detraxit, ut Alexandrinae subderet. Haec autem Ecclesiarum a Dioecesi Aquensi disjunctio, ita Aquensibus fuit molesta, ut ipsi in apertam discordiam erumpentes ad eam impediendam nihil non fuerint aggressi.

Ad haec gravissima duarum civitatum dissidia sedanda a summi Pontificis legatis captum consilium fuit utramque uniendi, quod et S. P. Innocentius III. peculiari diplomate (v. 2. p. col. 21. n. 19.) confirmavit. Rem narro et antiquis documentis testatissimam, et disertis verbis ab Opizzone Episcopo Derthonensi, et Bono Johanne Canonico Vercellensi a S. Pontifice ad utriusque civitatis lites componendas delegatis initio diplomatis, quod in hanc causam ediderunt, relatam. (vide Part. II. col. 16. n. 12.). Sic autem habent:

Digitized by Google

Cum a b. m. Alexandro tractatum fuisset de instituendo Episcopo in Alexandrina civitate, et in tractatu processum, quod duo fuerunt ibi electi, quamvis munus consecrationis non acceperint propter odium, et scandalum, quod inde oriebatur, quum MULTAE Ecclesiae Aquensis Dioecesis essent Alexandrinae Ecclesiae assignatae. ec. . . . . . unde unionem illorum Episcopatuum videlicet Alexandrini, et Aquensis Apostolica auctoritate freti perfecimus ec.

Cum vero Apostolico hoc privilegio ex foedere ab eis inito cum Ottone Imperatore sacris ab Episcopo Romano interdicto indignos se reddidissent, idcirco peculiari alio diplomate ab Inn. III. post plures paraeneticas ad ipsos datas Epistolas, ac causa per Episcopum et Archidiaconum Parmensem cognita fuerunt prorsus eo solemniter, privati (vid. P. II. doc. n. 20. 21. 23. 24.) Quo factum fuit, ut Alexandrina civitas in spiritualem Aquensium jurisdictionem rursus devenerit, atque in hoc statu per duo saecula perseveraverit frustra in contrarium adnitente majoris Ecclesiae Canonicorum Collegio.

Ex hisce itaque perspicuum fit, quo jure multa Alexandrinae Ecclesiae vetera documenta in medium produxerim. Si enim in hac collectione mihi propositum fuit, quidquid ad Aquensem historiam civilem, et Ecclesiasticam illustrandam proxime pertineret in vulgus edere; cur mihi fas non erit Ecclesiae ac Reipublicae Alexandrinae fata ac vicissitudines per chartas patefacere, quae adeo intimam ac necessariam cum varia qua populus Aquensis usus est fortuna connexionem habent? At qualem connexionem? Non illam solum, quae inter finitimas nationes cum vicinis intercedit, sed eam, quae diversos populos, qui uni Rectori subsunt, conjungit, ac copulat. Cur itaque Aquensium populorum historiam scriptoro, haud liceat quod in reliquis, quae adhuc uni Praesuli subsunt, nemine reclamante fecit, ita in hac Civitate, quousque uni Episcopo parebat, atque aliquam cum universa Statiellensium natione conjunctionem, ac necessitudinem conservabat, facere.

Quae licet fidenter dicam, attamen haud celabo lectori virum nuper dignitate, et scientia clarissimum in opere ab ipso edito (*del Vescovado d' Alessandria ibi 1785.*) omni ope contendisse, ut hanc cum Dioecesi Aquensi connexionem, ac religiosam ab eo dependentiam vel negaret, vel obscuraret. Ac primo ipse ex sexdecim antiquis oppidis, quibus ut arguit constabat primitus instituta Dioecesis Alexandrina (unum enim ipse in serie p. 6. omisit, scilicet Cuccarum) septem ad Dioec. Astensem, tria ad Derthonensem, vix unum Bergamascum agnovit ad Dioecesim Aquensem certo spectasse, reliquis vel repudiatis, vel in dubium revocatis. Laetor tamen ipsum forte ignorasse quoddam Eug. III. privilegium, quo Abbatia S. Christophori de Bergamasco Episcopo Astensi confirmabatur, alioquin ne unum quidem Aquensibus oppidum sine ulla prorsus trepidatione concessisset.

Neque hic sistit clarissimus auctor, sed praeterea nil non molitur, ut evincat Eccl siam Alexandrinam ab Innocentii tertii aetate ad usque novam Innocentii VI. Dioeceseos erectionem per se stetisse, nulli subjectam Episcopo fuisse, sed a propriis praepositis capitulo, vel Archidiacono propria potestate rectam, ac gubernatam fuisse; quod idem est atque asserere Alexandrinae ditionis incolas nil quidquam commune unquam habuisse cum Aquensium natione. Nolo nunc singillatim ejus rationes persequi, quod alterius erit loci. At sinat clarissimus vir haec generatim ad veteris sententiae defensionem opponere. Ip e ex Aquensium Dioecesi unum aut alterum oppidum, dumtaxat ab Alexandro detractum af-

Digitized by Google

firmat, *sed Marchio Montisferrati, Otto de Carreto, multi nobiles Castellani, et fere omnes Abbates, et Archipresbyteri*, (*) qui praesentes erant, rem ut omnibus exploratissimam noverant, non unum aut alterum vicum, vel Ecclesiam, sed narrant, testantur nemine reclamante coram Delegatis Pontificiis MULTAS Ecclesias de Aquensi Dioecesi Alexandrinae, et ejus electo olim assignatas fuisse, atque hanc urgent coram delegatis rationem, ne separatio dioeceseon fieret, sed potius unio, ne si separarentur ob multitudinem Ecclesiarum, quae Aquensibus detrahebantur *destrui Aquensis Ecclesia videretur*; ita videor interpretari posse finem decreti, ut lacunae suppleantur, et sensus ei congruus accomodetur.

Scio equidem ipsum respondere ignorare nos, quae istae Aquenses Ecclesiae fuerint ab Alexandro III. Alexandrino electo concessae: at ajo ego si Forum, si Gamundium, si S. Julianum, si Uvilias, si Roboretum, si reliqua ab ipso relata oppida nullam olim ab Aquensi jurisdictione dependentiam habebant, quae erunt illae multae Ecclesiae Alexandrino electo attributae? Cum ex una parte secus Tanarum Dioecesis Astensis, secus Urbam Terdonensis Ecclesias Aquenses intercipiant, si aliquas dedit et MULTAS, necesse est, ut illas, quae versus Aquas intra quinque vel septem milliaria continentur, dederit, atque ita novitiae istius Civitatis, ac Dioecesis terminos amplificare adamaverit, ut licet amplam Alexandrino electo in valle Burmiae per decem milliaria circiter ditionem jam consignasset, attamen nil tale merente Episcopo Aquensi, qui, ut partes Romani Pontificis tueretur, Januae exulabat, MULTAS adhuc Ecclesias in ipsis foribus Civitatis Aquis positas Alexandrino Episcopo subjecerit, quae an aliquam probabilitatem praeseferant, intelligit quisque.

Quod enim ipse pag. 26. quasi per transennam adjicit Frascarum, Predosam Retortum *posse*, ac *debere* recenseri inter oppida ad Aquensem Dioecesim pertinentia, libenter admittimus; sed ut difficultatem removeret, debuisset quoque probationes afferre oppida haec non recentiora, sed antiqua esse; neque aliorum vetustiorum finibus circumscripta, sed illis temporibus, de quibus disputamus, cognita, et ab aliis separata. Praeterea nonne ipse ex iis quae supersunt antiquis documentis conatus est investigare, quae prima fuerint oppida ac Ecclesias Alexandrinam Dioecesim componentes? Ipso itaque fatente impervia haud erit MULTARUM illarum Ecclesiarum investigatio. Asserere vero alias ex conjecturis cognosci, istas vero minime, ad alias assequendas ac recuperandas toto pectore Alexandrinos, eorumque Archidiaconos incubuisse, ad istas minime, est tum res ab omni specie veritatis aliena, tum manifestum labentis causae indicium.

Quod vero magis magisque hanc tanti viri sententiam a fundamentis convellit, sunt tot tantaeque summorum Pontificum Bullae, in quibus post revocatum a S. P. unionis privilegium Alexandria *Aquensis Dioecesis* appellatur, tum etiam Episcoporum Aquensium suscepta Alexandrinarum Ecclesiarum administratio circa ea omnia, a quibus neque temporum ratio, neque aliorum praevalida manus prohibebat. Cum autem ex hisce documentis maxima hujus quaestionis vis pendeat, necessarium duxi eas omnes scripturas, in quibus Alexandria *Aquensis Dioecesis* asseritur, vel aliquid simile continetur, in medium afferre, iis tamen haud praetermissis, quae clarissimus vir in suae sententiae patrocinium adscivit.

(*) Ghil. ad ann. 1198. & Mon. Aq. par. II. col. 18.

Digitized by Google

Reponere autem lapsos hac in re quae facti est Pontifices, ut ipse aliquibus sed raris, sed haud aptis, ac congruis exemplis prolatis conatur demonstrare (p. 177.), haud scio an omnibus probetur. Praeterea mihi aliisque videtur illarum Epistolarum, in quibus SS. Pontifices Alexandriam *Dioecesis Aquensis* nuncupant, multo gravius, ac fortius probationis genus suppeditare, quam tot illae litterae quas profert, in quibus illud additamentum praetermittitur. Quis enim ignorat affirmantia licet pauca argumenta silentibus etiam multis praeponi? Quae si vera sit sententia, ut in hisce rebus veram esse communi consensu critici tradunt, quis inficiari poterit sub spirituali Aquensium imperio stetisse eo tempore Alexandrinos, qui tot repetitis vicibus Aquensis Dioecesis fuisse traduntur?

Addo etiam multis ex ipsis Alexandriae civibus hanc ratiocinandi methodum vix forte probatam iri. Et sane si Alexandria Episcopalem obtinuit dignitatem, si ipsi attributa Dioecesis cum finitimorum Episcoporum, ac Diouceseon detrimento, si salva tamdiu, atque incolumis stetit, si Episcopatum recuperavit, si Episcopos virtute sapientia, sanctitate praeclaros habuit (Lumel. col. 615.), id omne a R. Pontificibus est consecuta, qui peculiari voluntate et privilegiorum concessione haec ei ornamenta dederunt. Si itaque hac in re tantum eis conceditur auctoritatis, et gratiae, quidni tot multo majoribus eorum bullis, ac litteris in quibus illam ad Aquensem Dioecesim spectasse affirmant, non par auctoritas, ac fides tribuatur? In illis nullus facti error, nullum vitium; in istis ea ipsis macula adscribitur, errasse turpiter, idque in re alieno juri contraria, atque vix ferenda, nec una vice, sed saepius, neque ab uno Pontifice, sed a multis, sed perseveranter?

Qui vero in eo libro haec licet parum decora supremis Ecclesiae Hierarchis offendet, haud mirabitur, si cum agitur de Episcopo Guidone secundo qui jus dixit in Dioecesi atque Ecclesia Alexandrina, deprehendet eum hanc evadendi viam invenisse, scilicet injuria fecisse, aliena jura usurpasse: et cum in publica Impetatoris Caroli IV. concione coram Marchione Montisferrati aliisque Cispadanis Marchionibus Guido II. exposuit se Ecclesiarum Alexandriae procurationem gessisse, hic etiam eum solemniter decepisse, rem falsam narrasse, vix ferendam; et cum ipse Imperator nemine repugnante diplomate suo Guidonis expositionem confirmaverit, ignoranter tunc quoque Imperatorem, nec causa cognita fecisse.

Nescio autem an laetandum nobis sit, vel potius lugendum, quod unicum tantum superfuerit Guidonis Chartularii acta quaedam curiae complectentis fragmentum, ex quo quam plura desumsi ejus in Alexandrinos gestae jurisdictionis exempla. Si enim alia aliorum Episcoporum acta alicubi reperirentur, quae frustra per omnes angulos ac tabularia Aquensia perquisivi, vereor ne illam quoque injuriae notam integerrimis atque egregiis illis Episcopis aliquis Alexandrinarum rerum nimius amator affingeret. Tantum enim saepe obest alicujus opinionis praeconcepta sententia. Ceterum ante quam manum de hac tabula removeam, illud unice lectorem moneho, in clarissimi adversarii sententiam omnia historiae fundamenta susdeque loco suo movenda, ut ei congruant: contra vero in veteri receptaque opinione quam tuendam suscepi omnia cohaerere. Iis enim quae ab initio posui semel constitutis jam ratio de omnibus, quae posterioribus temporibus contigerunt, reddi potest. Hinc nos dignoscimus, cur ad Dioecesim Alexandrinam efformandam MULTAE Eccle-

Digitized by Google

siae a Dioecesi Aquensi fuerint detractae, cur Aquenses prae aliis conterminis populis soli in hac exagitatissima de Episcopatu apud varios judices causa actores compareant, cur tandiu qua forensibus litibus, qua diuturno bello ac acerbissimis praeliis cum Alexandrinis dimicaverint, cur in omnibus fere quae Alexandrini cum Marchionibus ac liberis Civitatibus adversus Aquenses foedera percusserunt, illud imprimis, et speciatim ab ipsis postulaverint, ut eos ad habendum Episcopatum adjuvarent, cur unio facta fuerit in Episcopum Aquensem, minime vero in Astensem vel Terdonensem vel Papiensem, ut in ejus opinione fieri debuisset, cur detracta ab Alexandriae Civitate Episcopali dignitate in Bullis, decretis, Epistolis summorum Pontificum appellatam videamus *Aquensis Dioecesis*; cur in nova Episcopatus restauratione irritam faciat S. Pontifex Innoc. VII. quamlibet ejus cum Ecclesia Aquensi *unionem*; sileat vero de quibuscumque aliis contiguis Dioecesibus, ex quibus tamen tot tantaeque in ejus sententia detractae fuerunt Ecclesiae ad Alexandrinam conflandam. Quod autem ipse respondet agere Pontificem de unione, quae fuisset, non quam adesse reapse putaret, ut indicatum putat per ea verba, *si quae forte reperitur*. (Vid. Epist. secun. p. 16. Astae talice impressam) est nodum in scirpo quaerere, ut est in proverbio. Haec enim difficultas evanescit, si prae oculis habeantur, quae non sub conditione neque hypothetice, neque dubitanter, sed affirmate et asseveranter initio constitutionis testatus Pontifex fuerat, nimirum Alexandriam *Dioecesis Aquensis terram* esse. Sed praestat ipsa verba adscribere ex ipsa Bulla Part. II. col. 81. n. 33. desumta his verbis. *Hodie si quidem suadentibus certis rationabilibus causis cum fratribus nostris consulta et digesta deliberatione praehabita quamcumque unionem, annexionem seu incorporationem de Ecclesia S. Petri de Terra Alexandriae in Lombardia* AQUENSIS DIOECESIS *Ecclesiae Aquensi Apostolica vel alicquavis auctoritate sub quibuscumque modo forma, vel conceptione verborum factam, si quoque modo reperiretur* ec. *penitus dissolventes illam ex nunc revocavimus* ec. In hisce autem quis non videt haec posteriora referenda esse ad praecedentia, inquibus Alexandria Aquensis esse Dioecesis affirmatur sine dubitatione? Consensus autem iste per tot secula, actis publicis Pontificum, Episcoporum, rerumque gestarum serie innixus usquequaque cohaerens sibique ab exordio usque ad hanc revocationis constitutionem per omnia respondens, non erit antiquae ac veteris sententiae firmissimum praesidium, ac proinde ipsius veritatis certissimum indicium? Plura in hanc rem afferre in medium possem, sed ea alterius loci. Haec solum protuli, et ut consilii mei rationem proderem, eamque a praejudicatae opinionis hominibus, qui hujus meae collectionis consilium culpare vellent, in genere vindicarem.

Illud forte longius a meo proposito distare, quis dicet, quod complura documenta collegerim, ad antiquos Marchiones spectantia. Quid vero haec cum historia Aquensi? Plurimum sane. Hospes enim, ac in rebus nostris peregrinus sit oportet, qui nesciat quantum cum historia Aquensi veterum Marchionum notitia conjungatur? Quis enim ignorat quinque illorum vetutissimas propagines in hac Dioecesi sedes suas habuisse, vel ibi late dominatos, quod haud scio an alteri provinciae uspiam obtigerit? Nonne Sezadium, Incisa, Ponzonum antiquissima illius dioeceseos oppida nomina sua diversis Marchionum stirpibus, quibus inter se distinguerentur, largiti sunt? Carrectenses vero, ac Boschenses a finitimis oppidis denominati, quae quantaque hujus Dioecesis loca cum imperio tenuerunt?

Digitized by Google

quot ex istorum genere ad infulas Ecclesiae Aquensis, ac totius dioeceseos gubernationem assumti? Quot feuda, ac reditus beneficiario jure ab Ecclesia Aquensi non sunt consecuti? Quam partem non habuerunt in diversis Aquensium cum finitimis populis, ac praesertim cum republica Alexandrina concertationibus?

Quid si addam hosce omnes Marchiones unam originem in Aquensi provincia sortitos fuisse, ex eaque ad alias Subalpinae ditionis provincias propagatos? Aledramum Sezzadii ortum, ibique educatum veterum Chronistarum, ac praecipue Jacobi ab Aquis sententia est (s. Georg. initio p. 4.): ab Aquensi Comitatu Saracenos debellasse, expulisse, ac virtute sua ne ultra nocerent prohibuisse, clari ac κριτικώτατοι scriptores Terraneus, et Durandus (*) tradiderunt. Omnia quae supersunt antiquissimorum Regum, et Imperatorum diplomata Aledramo concessa agunt de *cortibus* in comitatu Aquensi sitis, eique donodatis. In celebri Ottoniano diplomate, ubi ejus amplissimae facultates confirmantur, non solum inter primas recensentur illae, quae in *comitatu* Aquensi continebantur, sed ante omnia illi donantur omnes cortes, quae a *flumine Tanari ad flumen Urbae consistebant*. Quis autem ignorat haec duo flumina quasi naturales, ac proprios esse inferioris comitatus Aquensis terminos? Praeterea ejus filii, ac nepotes duo in hac dioecesi monasteria Sezadii, ac Spigni (ad quam hoc olim oppidum spectabat) fundarunt. Quid plura? Nonne quidquid de gestis Aledrami, ejusque nepotum illustre, ac praeclarum novimus per centum, et amplius annos excepta Grassanensi donatione ex historia Aquensi, ejusque tabulariis petendum est? Quae cum ita sint, quis mirabitur monumentorum Aquensium collectorem et illud sibi sumsisse, ut omnem diligentiam adhiberet in investigandis monumentis, quae ad horum Marchionum origines in maxima obscuritate positas, atque a nemine adhuc pro dignitate explicatas evolvendas conducere poterant?

Quod si paulo longius sim progressus, et complura ad Marchiones Monferratenses protulerim, causa in promtu est. Cum propter saevum, ac diuturnum Alexandrinum bellum, ac civium factiones reipublicae Aquensis vires admodum essent debilitatae, nec ad hostium suorum impetum sustinendum sufficerent, subito haec ad Guglielmum Marchionem Montisferrati, cui jam pridem foedere juncta erat, ea tempestate ditissimum, atque potentissimum Principem se convertit; quo factum est ut horum Marchionum familiae, cui fidem difficillimis licet temporibus perpetuo integram servavit, fortunam secuta fuerit; ex quo tempore hujus civitatis, ac multorum agri Aquensis oppidorum historia cum illorum Marchionum gestis conjunctam perpetuo videmus. Haec autem omnium civitatum, quae antea propriis legibus, ac jure suo utebantur, sors fuit, ut cum ad alienorum Principum Imperium pristina extincta libertate transierunt, vix quidquam praeclari, ac illustris habeant, quod cum illis non intime cohaereat. Quamquam si aliorum exemplis niti vellem, possem me recentis, ac clarissimi Tridinensis historiae Patriae scriptoris auctoritate tueri, qui quaecumque

(*) Piem. Cisp. pag. 237. Pagina vero anteriori ex duobus diplomatis ab Hugone, & Lotario ann. 934. & 938. Aledramo concessis de bonis intra dioecesim Aquensem sitis conjecit Comitem civitatis Aquis fuisse, atque intra Urbam, & Tanarum ejus Marcham positam fuisse. Coeterum quoad primum vide Mon. Aq. par. I. col. 10. lin. 8.

Digitized by Google

ad Marchiones Montisferrati Tridini Dominos rara, atque inedita comperit documenta, licet historiae suae minime necessaria vulgare tamen haud praetermisit.

Caeterum etsi durem studio antiquitatis abductum haud me potuisse continere, quin hac tam opportuna arrepta occasione, nonnulla de aliis Marchionibus Aledramicae stirpis sed pauca ederem, quae nec necessitas postulasset, nec etiam absoluta operis ratio sibi vindicasset, numquid aegre lectori ferendum, quod ista luce publica haud indigna, nec a materia prorsus absona in tanta quā nostris hisce ditionibus laboramus antiquiorum monumentorum penuria e tenebris educantur, ut inde aliarum civitatum historicis, qui exorientur, paretur materia, quae perpetuo fuisset silentio obducta, nisi capta occasio esset ea exscribendi, ac in aliorum beneficium deducendi? Quis itaque indignetur scriptori, qui cum pluribus possit prodesse, si paullulum e via divertat, idque parce ac raro haud facere praetermittat? Quis non indulgeat, non benignus interpretetur? Haec autem eo libentius hic profero, quo magis cupio, ut ea non tam huic primae parti illustrandae inserviant, in qua rara admodum ac pauca interposita habentur hujus generis documenta, quam ut illorum copiam in calce secundae partis conjectam lectores excusent, et in bonam partem accipiant.

Nunc aliquid addendum videretur de mea in hac adornanda collectione diligentia, quo et integrior evaderet, et numeris omnibus absolutior. Sed cum singulis quibusque locis quid a me praestitum sit adnotaverim, supervacaneum puto pluribus de hisce agere. Quantum enim studii ac inquisitionis adhibuerim, ex ipsius lectione facile quisque intelliget. Multa sane aliaque illustrandae historiae medii aevi aptissima monumenta potuissem pro lucere, si publica Aquensia tabularia perstitissent, nec tot tamque gravia detrimenta, ac infortunia passa fuissent. Quis enim non doleat repetens notitiam et illarum scripturarum, quarum solum nudus titulus ad nos usque pervenit, vel librorum ac voluminum de rebus Ecclesiae, vel civitatis tractantium, quae ubi evolaverint, vel delitescant quis poterit divinare? Ex multis nonnulla nominabo, quorum contigit mentionem fieri in quibusdam, quas in eorundem tabulariis reperi, notulis, ac libris. Sic in chartis saeculi XIV. nominatum legi volumen inscriptum, *liber jurium*, *et instrumentorum capituli*; aliud sub eodem titulo de *juribus*, *atque instrumentis Ecclesiae*; item *synodarium Ecclesiae Aquensis. Libros investiturarum* meminit Guido II.

Felicius autem accidit, ut invenirem duas antiquas notulas scripturarum, quae in tabulario Episcopali saeculo XVI. asservabantur. Quamvis enim pleraque eorum, quae ibi recensentur documenta, nunc frustra requireres, attamen et jucundum est scire olim extitisse, et utile etiam ad nonnullae historiae Aquensis facta intelligenda, quae sine hisce adminiculis vix possent explicari. Quo ad alia vero, quae jam cognita habebamus, juvat etiam nosse olim in Episcopii tabulario membranas extitisse, quae nunc absunt. Non enim ibi nisi recentiora in papiraceis voluminibus exemplaria reperias. Posteriorum hic indicem damus per numeros, quibus in nostra editione signantur (*), aliorum vero catalogos ad calcem operis producimus iisdem verbis, quibus fuerunt ea aetate confecti.

Neque harum solum chartarum amissio dolenda, verum et bibliothecae, quae in Ecclesiae Majoris secretario asservabatur. Hujus Bibliothecae omnis fere extincta fuisset apud

(*) 16. 22. 56. 87. 92. 123. 127. 136. 159. 179. 185. 186. 192. 193. 202. 213. 217. 246. 253. 262. 264. 276. 285. 291. 293. 295. 302. 355. 397. 405.

Digitized by Google

posteros memoria, nisi fortuna inter chartas tabularii capituli, codicum qui ibi aderant indicem a secretarii praefecto initio saeculi decimi sexti confectum reperissem. Quales vero essent illi codices, qua aetate, cujusve pretii, quid speciatim continerent, ex ejus quem hic adscribo (*) lectione vix cognosci potest; adeo enim oscitanter, ac imperite ibi describuntur, ut mirandum non sit ob hanc incuriam ex custodum manibus ita facile evanuisse. Etenim ex tam diviti codicum suppellectile vix unum, aut alterum volumen ad hac tempora pervenit, nimirum *antiphonarium Gregorianum* saeculo X., vel ad summum XI. conscriptum cum notis musicis, quales circa Guidonis Aretini aetatem usurpabantur, cujus in altero opere specimen aliquod edam, ubi ejus differentias cum editis a Card. Tomasio, ac Muratorio singillatim notabo.

Si quis autem quaerat, quomodo factum sit, ut tot pretiosa litterarum ornamenta ammitterentur difficile dictu est. Quis enim inter tot ac tantas saeculorum vicissitudines causam peculiarem ac veram inveniet? Illud novi in decretorum libris sub initio saeculi XV. conscriptis, ac in tabulario civitatis Aquensis asservatis mentionem haberi de quodam libro membranaceo fol. 70. plura civitatis instrumenta continente Jo. Batthol. Sismundo civi ab Aquensibus consulibus mutuato: at redditum iis fuisse haud inveni. Deinde quot in celeberrima causa Montisferratensi coram legatis Imperatoris Caroli V. de Marchionatus successione agitata, fuerunt distracta, ac dispersa Marchionum, civitatum, ac Episcoporum documenta? Ex scripturis tabularii Ecclesiae, et civitatis deprehendi quam plurimas ab Episcopis, et civitate productas chartas, quibus ambae hae partes nitebantur ad primaeva sua jura in civitatem, ac Ecclesiae feuda vindicanda, quae devolutionis, ac postliminii jure ad priores veteres dominos redire oportere contendebant. In hac autem diuturna concertatione, quae extra fines imperii Aquensis modo Mediolani modo Januae fuit agitata, quid illarum dispersione, ac amissione facilius contingere poterat?

Ceterum quid angimur ad causas investigandas, cur in tot annorum periodis, quae a duobus et amplius saeculis praeterierunt, tam multa deperdita sint monumenta, cum a Josephi Gatti aetate qui medio hoc saeculo floruit, multa sane evanuerint, quae ipse legerat, ut ego ipse ex collatione cujusdam indicis ab ipso confecti, et a V. C. Carlevaris ejus provinciae olim R. Quaestore dono mihi dati, cum meorum documentorum catalogo detexi. Quoniam vero multum lucis historiae Aquensi vel solus eorum titulus diffundere potest, idcirco operae pretium duxi, ea, quae in hac collectione desunt, ex ejus indice decerpere, et propriis verbis descripta ad finem operis in publicum proferre.

(*) Inventarium Librorum Capituli de an. 1539. Missalia quatuor Caprinae, & 5. Papiri. Breviarium unum Caprinae, & 3. Papiri. Martyrologium unum Caprinae. Librettus unus Caprinae appellatus bulla indulgentiarum Corporis Christi. Librertus unus a baptizando Caprinae, alius a mortuis Caprinae. Ad Altare s. Mariae Magdalenae Legendarii duo Caprinae. Psalterii duo Caprinae. Epistolarium unum Caprinae. Evangelarium unum Caprinae. Manuale unum Caprinae, aliud Papiri. Liber unus Caprinae a cantu. Libri 3. papiri a cantu. Sanctuarium unum Caprinae notatus. Liber magnus Caprinae notatus, pulcher, copertus corio rubeo cum suis ornamentis Lotoni. Liber magnus Caprinae a cantu Missarum fodratus corio nigro. Duo libri magni a cantu cum tabulis albis. Liber albus caprinae notatus. Pontificalis liber caprinae, & alius s. Guidonis. Libri caprinae legati in petiis 30 incirca s. Scripturae, inter quos Biblia magna in duobus petiis, Moralia s. Gregorii in duobus petiis, homeliae ejusdem in aliis duobus petiis. Dialogus, Pastorale erat, sed non reperitur, & alii libri antiqui multi. Quod inventarium traditum fuit Joanni de Scaris.

Digitized by Google

Haec quidem adhuc extare, nec prorsus periisse certum habeo. Neque enim tam brevi tempore in cineres favillasque abiisse putandum est. Spero enim aliquem exoriturum, qui meliore fortuna et haec quoque deteget, ac recuperabit, qui si et alia ad hanc historiam perficiendam documenta conquirere, nec laboribus, ac sumptibus parcere vellet, plura adhuc e tenebris educenda ipsi superessent, in quibus ille operam, diligentiamque suam non sine magna spe laudis probare posset. Excutienda ipsi essent tabularia, quae in castro s. Angeli asservantur, ubi summorum Pontificum epistolica regesta a saeculo XI., usque ad extrema tempora reconduntur. Quae vero, et quam amplae notiones de rebus ad Episcopos, Marchiones, Abbates, Monasteria, et Ecclesias spectantibus non in pubblicam lucem venirent? Hujus rei testem dabo non sine honoris significatione mihi semper commemorandum C. V. Chennam, qui quinto ab hinc anno notam quamdam nonnullarum Epistolarum SS. Pontificum, quarum mentio in regestorum indicibus habebatur, ad me transmisit. Quoniam vero illarum exemplaria obtinere mihi datum non fuit, eaque nota multarum rerum de Aquen. Episcopis notitiam prodit, quas frustra ab Ughello requiras, visum proinde est ipsis eam verbis, quibus Roma festinanter conscripta ad ipsum fuit transmissa, hic quoque adscribere (*).

Non solum autem haec, sed alia fortasse plura, eaque ampliora in ejus almae urbis tabulariis, ac bibliothecis invenirentur, si quemadmodum Galliarum Rex antiquitatis peritissimos viros Romam misit, ut quidquid ad regnum, ad Ecclesiam Gallicanam pertinere posset conquirerent, et ad Regiam Parisiensem bibliothecam inferrent; ita quoque Regi nostro, quo nemo ad bonas literas fovendas, et propagandas propensior natus, placitum foret, ut aliquis in ea civitate, quae ad Pedemontanam historiam illustrandam, perficiendamque apta inveniret, exscribenda curaret; spes esset tunc non solum peculiarem alicujus provinciae historiam, sed et totius ditionis, ac ipsorummet Sabaudorum Principum origines, ac praeclare gesta in optima luce fore collocanda. Quod si quis aliam adjungeret in finitimis Galliae, ac Italiae civitatum tabulariis, in quae praeteritis saeculis immensa chartarum farrago ex hisce regionibus fuit illata inquisitionem, quanta eruditorum conspectui se offerret pulcherrimarum, atque utilium rerum cognitio?

At quo me patriae amor agit, atque rapit? Satis puto superque patriae historiae consultum foret, si qui ampla possident tabularia liberam facerent doctis, prudentibusque scriptoribus eis fruendi, utendique facultatem. Interim nunquam satis laudandum puto cujusdam in hac civitate nobilium, ac literatorum Virorum societatis institutum, quo sibi proposuerunt non solum quidquid bonarum literarum, et elegantioris doctrinae est diligenter colere;

(*) *Gregorio IX. anno XII. concede al Vescovo d'Aqui la facoltà di rinunciare per esser Vecchio. Lo stesso scrive* Episcopo Terdonensi X. cal. jan. anno XI. Jacobo electo Aquen. II. non. jan. an XIV. Abbati Apostolorum, & n. de Castagnol. & Manfredo de Conzàn Canonicis Asten. *sotto lo stesso giorno; e tutte tre rigardano Enrico del Caretto, che pretendeva al Vescovato. Lo stesso Gregorio anno XIV. concede al Vescovo d'Aqui la facoltà di ritenere i beneficj, che aveva per esser povero* (de hoc Chenna pag. 28. *del Vescovato*) *Innocenzo IV. nel* 1251. *commenda il Vescovato d'Aqui ad Alberto de Encisa Capellano Apostolico. Clemente VI. conferisce il Vescovato d'Aqui a Guidone d'Ancisa Decano Gebenense Capellano Apostolico, vacato per la morte d'Oddone nel* 1342. *Gregorio XI.* Jacobino electo Aquen. V. id. maii anno III. *Lo stesso* Francisco electo Aquen. II. cal. decemb. anno III. Clemente VII. Conrado electo Aquen. XVI. cal. octob. anno II, *e debbono essere le bolle della sua provvista del Vescovato, mentre era nell'età d'anni* 27. *Lo stesso* Conrado Malaspina Ord. Fratrum Min. Professori IV. id. septemb. anno II. *Nel* 1403. *trovasi un Vescovo d'Aqui Roberto, ed anche Bonifacio de Corgnato successore del B. Enrico.*

Digitized by Google

sed etiam vetera Subalpinae ditionis documenta conquirere, ac iis ad patrias antiquitates illustrandas uti; optandum autem omnibus, ut tam illustre, tam praeclarum, ac singulare de patria benemerendi studium, stabile apud illos, ac firmum, et ad seram usque aetatem permaneat. Quot enim uberes, ac praestantes ad gentis gloriam, ad publicum commodum fructus sperari jure poterunt? Ego certe iis omnibus me plurimum debere profiteor; nam ex communi ipsorum consensu nonnulla ex illorum tabulario deducere exemplaria, eaque in hac collectione in vulgus edere laudabili exemplo fuit concessum.

Atque hic esset locus eorum quoque omnium, qui me veterum scripturarum, ac codicum communicatione juverunt liberalitatem efferre, humanitatem praedicare. At cum ad omnia documenta, suisque locis majori qua potui verborum commendatione singulorum auctores nominaverim. Illud unum mihi nunc officium superest persolvendum, scilicet me omnibus devinctum profiteri, eisque maximas agere gratias. Quamvis vero omnium memorem me praestare oporteat, haud possum tamen, quin specialia nonnullorum in me merita peculiari laude prosequar.

Ac in primis mihi est laudandus R. P. M. Cavallerius domo Castri novi Burmiae, atque Minorum Conventualium s. Francisci Alexandrinae Provinciae, cui praefuit, decus, et ornamentum. Is ab eo tempore quo ipsum novi, sanctoque amicitiae foedere sum junctus, pro ea qua pollet eximia antiquitatis, ac in veteribus codicibus interpretandis experientia, quidquid per decem, et amplius annos Alexandriae tabulariis perscrutandis intentus reperit, humaniter ad me transmittit, nec unquam per litteras rogatus abstinuit, sed tantam in nitendum, quod semel admiserat, curam adhibuit, ut non mandatam, sed rem suam agere videretur. Quo factum est, ut ejus benevolentiae major hujus collectionis documentorum pars accepto sit ferenda.

Quid nunc dicam de Gaspare Sclavo humanarum olim literarum in R. Nobilium Accademia Professore? Is enim adeo fuit in mea haec studia propensus, ac benevolus, ut pretiosissima, quae ipse non sine ingenti labore, et industria paraverat vetera documenta ad antiquos Marchiones spectantia, maluerit mihi edenda prius conferre, quam ipse iis uteretur ad egregiam, quam adornavit de illis dissertationem, publicandam? Quae quamvis non in hac parte operis, sed in secunda proprium, ac peculiarem suum locum obtineant, malui tamen in antecessum tantorum ejus officiorum memorem hic me, ac gratum exhibere.

Par sane voluntas agit, ut Josephi Pavesii ex Theologorum Collegio Ethices Professoris, ac R. Bibliothecae custodis, atque singularis amici huic meo incaepto gratificandi propensionem extollam. Ipse enim et Fr. Jacobi ab Aquis *chronicon mundi*, et nonnulla clarissimi nostratis scriptoris Thomae Terranei volumina legere concessit, in quibus non solum licuit illius docti, et laboriosi viri diligentiam, ac perspicax judicium admirari, verum etiam multa excerpere ad veterum Marchionum historiam, ac genealogiam illustrandam aptissima documenta, quae ejus nomine in secunda parte proferentur.

Quid vero potero multa illa, atque eximia beneficia silentio praetermittere, quae Cl. V. Antonius Chenna Canonicus, ac Vicarius generalis Ecclesiae Alexandrinae mihi largitus fuit? Quamquam enim sciret me ejus de Archidiaconorum in Ecclesia Alexandrina absoluta potestate sententiae haud acquiescere; attamen quidquid e re mea esse posse novisset, illud se libenter mecum communicaturum per literas monuit. Quod moderationis exemplum quis

Digitized by Google

non probet? Non summis laudibus efferat? Neque enim solum chartas omnes, quibus ipse in suam movebatur opinionem dedit, sed etiam alia, quae ipsi visa sunt adversa et ultro patefecit, et rogatus consueta facilitate transmisit. In horum numero recensenda videtur Chronica Raphaelis Lumelli, quam praeterito autumno vix speranti tradidit, ut ederem. Quae vero, ac quam praeclara historia? Hujus ego jam aliquam notitiam acceperam ex collectaneis Burgontii, in quibus quaedam folia per annos digesta repereram cum hac inscriptione, *Chronica Raphaelis Lumelli*, tum ex P. Cavallerii epistolis, qui monuit hoc praeclarum esse Alexandrinae historiae monumentum a Ghilino usurpatum ad suorum annalium texendam historiam, ut ipsemet in indice scriptorum huic praemisso testatus est, at rarissima ejus exemplaria Alexandriae existere. Sed quod discrimen inter illud exemplar et illa Burgontii folia? Haec mutila imperfecta; illud vero omni ex parte completum, suisque numeris integrum ac tale, ut prae ceteris publicam lucem in hac collectione mereretur.

Deliberavi autem non in secunda, ubi suus Chronicorum locus fuit assignatus, sed in hac prima operis parte adjicere, ne ob ejus prolixitatem plus justo posterior pars excresceret, nec proinde aequa inter duas partes servaretur voluminis mensura. Quoniam itaque hic locum suum obtinet, necessarium puto de tanto scriptore aliqua hic quoque praefari, ea omnia, quae ad ipsum, ejusque studia atque aetatem cognoscendam conducunt in medium proferre. Floruit ipse sub finem saeculi XVI. Suam enim historiam, quam jam duos ante annos scribebat, ad annum MDLXXXVI. absolvit. Cur vero ad postrema vitae suae tempora, quae ad annum usque MDCVIII. (si fides mei codicis scriptori sit adhibenda) produxit, historiam non perfecerit, obscurum est. Duxit uxorem ex generosis Civitatis familiis Caesaris Lanzavecchiae filiam. Gorretanum rusticum praedium habuit in agro Quadringenti. Laudavit ex amicis ob morum praestantiam Gasparum Bugatum Mediolanensis historiae scriptorem ex ordine Fratrum Praedicatorum, Constantinum Zuccam in Ticinensi Lycaeo Medicinae Professorem ob ejus erga se benevolentiam, ac operam sibi in ea civitate gravi morbo laboranti feliciter navatam.

Volumen confecit, quo vitas clarorum Alexandrinorum ornavit, quod ubi lateat, ignoro. Haud ineleganter tamen fuisse descriptas haec, quae prae manibus habemus commentaria, persuadent, in quibus quidam elocutionis nitor et facilitas, et haud incongruus rerum delectus elucet. Ex auctoribus, quos citat praestantioribus incubuisse perspicitur. Merulam civem suum, Sigonium, Baronium, Bernardum Saccum, qui post renatas literas luculentiori stylo historias contexerunt, ex testimoniis quae ex eis profert ante oculos habuisse constat.

Eorum quoque diligentiam videtur imitatus, ut solum assereret, quae antiquorum monumentorum, vel probatissimorum scriptorum auctoritate niterentur. Primum elucet ex comparatione facta inter res gestas ab eo traditas, ac veteres scripturas, quae in mea collectione ex tabulariis publicavi, ut in notis persaepe animadverti. Saepius etiam librum quemdam *Crucis* inscriptum laudat. Est autem hic codex multa eaque insignia reipublicae Alexandrinae documenta complectens, quem deperditum ann. MCCCCXXVII. Julianus Invitiatus invenit, ac reipublicae obtulit Alexandrinae, ut ipse Lumellus col.596. tradit. Ejus diversam originem ac recentiorem facit Schiavina, qui in suis annalibus MSS. scripto tradidit Jacobum Antonium filium Caroli Guaschi Comitis Gavii, et Marchionis Serraelunghae, qui

Digitized by Google

circa Lumelli aetatem floruit, scripta omnia reipublicae Alexandrinae, quae nullo habito ordine, ac discrimine in civitatis dispersa scriniis servabantur in uno volumine ordinatim, quod *liber Crucis* dictus postea fuit, exscripsisse, illudque in idem tabularium retulisse perpetuis temporibus asservandum.

Quidquid sit non solum ex hoc libro plura in rem suam derivavit Lumellus, sed ex aliis quoque tabulariis uti apparet ex iis quae profert in libro memorato praetermissis. Illud tamen peccavit (quod tamen erratum aliis ejus aetatis haud vulgaribus scriptoribus excidit) ut antiquam dierum mensis computandi rationem haud fuerit assecutus. Usus est quoque veterum historicorum libris MSS., ut ea, quae ex Genuensium Caffari, Scribae, et Continuatorum Annalibus, et Gulielmi Venturae Astensis, et Gottifredi Chronicis produxit, demonstrant. Statuta etiam et suae et proximarum civitatum versavit. Miror autem de hoc scriptore altum apud majoris operis auctorem et civem suum Schiavinam haberi silentium, cum tamen mentionem fecerit cujusdam Francisci Mariae Lumelli, qui Raphaelis nostri filius fortasse fuit, ejusque miram in pingendo peritiam celebraverit. „ Rem ejus verbis referam. „ Per id tempus floruit Franciscus Maria Lumellus, optimae spei adolescens Alexandrinus, „ cui in pictura, cui se a teneris annis addixit, nullo doctore, nec magistro praeeunte, „ sed sui ipsius tantum studio, et industria, imitationeque exemplarium ejus artis principum adeo mirificus evasit, ut facile si vita superstite aetatis reliquum sic ut priores „ annos in ea disciplina posuerit, vel excellentissimo cuique pictori invidiam sit „ facturus. „

Haec de Lumello. Reliquum mihi nunc est veniam lectoribus exorare, si quid in hoc opere tumultuarias inter occupationes magna ex parte confecto humanitus exciderit. Si enim labi facile omnibus est, quanto levius in hac materia, quae et temporum, et morum, et minimarum etiam rerum notitiam expostulat, ne in Chronologia, in nominibus, personis, factis, legibus erretur, praecipue in tanta veterum codicum legendi difficultate, et exemplarium depravatione. Conatus equidem sum plura in notis secundis curis confectis emaculare, alia etiam in Typographicis erratis emendare: at quis certo sibi persuadeat, nil quod egeat amplius correctione superesse? Ego profecto ultro fateor paratum esse quaecumque vel ex repetitis curis, vel amicorum, aliorumque doctorum virorum benigna monitione minus recte scripsisse cognovero, corrigere ac retractare.

Digitized by Google

IMPRIMATUR

Fr. Vincentius Maria Carras ordinis Præd. S. T. M.
Vicarius gen. S. Officii Taurini.

V. Garretti di Ferrere per S. E. il sig. Conte CORTE di Buonvicino
Gran Cancelliere.

Digitized by Google

SERIES
CHRONOLOGICA DIPLOMATUM, ET CHARTARUM, QUÆ IN HAC PRIMA OPERIS PARTE PRODUCUNTUR.

DCCCXCI. II. Jan. Aquis. Donatio aliquorum praediorum a Grimovaldo facta Bodoni Aquensi Episcopo. Ex Tabulario Aquisextiensi, a quo hoc et nonnulla alia hic relata, mihique tradita exscripsit T. Meyranesius Sambuci Praepositus col. 1. n. 1.

DCCCXCI. prid. id. maii. Papiae. Diploma VVidonis Imperatoris Bodono Episcopo Aquensi concessum. col. 2. n. 2.

DCCCCXVII. XV. Kal. decemb. Papiae. Diploma quo Berengarius Imperator ad preces duorum Marchionum Grimaldi, et Olderici Gariperto Episcopo Novariensi concedit annuales, et hebdomadarios mercatus in quibusdam terris. col. 4. n. 3.

DCCCCXXXVI. VIII. Kal. junii. Donatio a VValperto facta Restaldo Aquensi Episcopo. Ex Tabulario Aquisextiensi. col. 6. n. 4.

DCCCCLXVIII. mense augusti. Aquis. Donatio a VValfrido facta Gothofredo Aquensi Episcopo. Ex Tabulario Aquisextiensi col. 7. n. 5.

DCCCCLXXVIII. XV. Kal. maii. Altesech. Diploma Ottonis II. Imperatoris Benedicto Episcopo Aquensi concessum. Ex Tabulario Capituli col. 7. n. 6.

DCCCCLXXXXI. IV. martii. Vidisioni. Fundatio Monasterii S. Quintini de Spigno auctore Marchione Anselmo Aledrami M. filio, ac VVilelmo, et Riprando Oddonis M. filiis. col. 9. n. 7.

DCCCCXCVI. XII. Kal. maii. Cremonae. Diploma Ottonis III. Imperatoris Primo Episcopo Aquensi concessum. col. 4. n. 8.

DCCCCXCVI. Aquis. Donatio Vilielmi, et Riprandi MM. Ecclesiae Aquensi. col. 17. n. 9.

M. . . . . . Vide infra ad ann. MXXV.

MVI. IV. Kal. maii. Actum prato, quod dicitur fontana. Venditio Hildeprandi, et Tete aliquorum praediorum Martino Presbitero. Ex autographo in membrana penes C. V. Jo. Bapt. Vaschum a Bastia. col. 18. n. 10.

MXIII. Papiae. Diploma Henrici II. Imperatoris Primo Episcopo Aquensi. col. 21. n. 12.

MXXIV. VII. Kal. augusti. Cariniani. Venditio castri Lesegni facta a Magnifredo Marchione Ajfredo Presbitero. col. 20. n. 11.

MXXV. . . . . . Donatio Ecclesiae S. Michaelis facta ab Anselmo, et VVidone Monasterio S. Petri Aq. suppl. col. 457. n. 1.

MXXVII. VII. maii. In vico Laureti. Fundatio Monasterii Wasti Thetis Marchionis. Ex MS. Car. Salutii Com. Paesanae, et Castellarii. col. 24. n. 14.

MXXVII. VIII. Kal. octobris. In castro Focario. Donatio Comitis Gullielmi filii Guidonis, et Aichae uxoris Monasterio Grassani col. 24. n. 13.

MXXX. Kal. mart. In corte Seciadi. Fundatio Monasterii S. Justinae Sezzadii ab Otberto Marchione, et ejus filiis Widone, et Otberto. col. 217. n. 15.

Digitized by Google

MXXXIX. III. Kal. jan. Ratisbonae. Diploma Henrici II. Imperatoris Ecclesiae Aq. col. 26. n. 16.

MXLI. Donatio B. Widonis Episcopi Aquensis Monasterio B. Petri a D. Dudone Episcopo fundato. col. 28. n. 17.

MXLII. VII. aprilis. Aquis. Donatio Casaenovae facta Ecclesiae Aquensi, et Monasterio S. Petri. Ex MS. membranaceo continente plurima documenta ad Ecclesiam Aquensem spectantia jussu Alberti Episcopi confecto, quod cum olim dominis de Beccaria de Montaldo proprium esset, dein ope C. V. J. C. Franc. Turrii impetratum in Episcopii tabularium illatum a me fuit. col. 30, n. 18.

MXLII. XV. junii. Aquis. Donatio Valteriae B. Guidoni Aquensi Episcopo. Ex archiv. Aquaesextiensi. col. 31. n. 19.

MXLII. VII. id. julii. Radisbonae. Diploma Henrici Imperatoris II. Ecclesiae Aquensi concessum. col. 32. n. 20.

MLV. mense majo. In Padi ripa. Confirmatio Donationis duarum Capellarum S. Petri, et S. Benedicti Villae de Lugo facta Abbati Sylvestro. col. 33. n. 21.

MLVI. XIV. julii. Aquis. Permutatio Ecclesiarum, ac possessionum inter S. Widonem Episcopum Aquensem, et Sigulfum Abbatem Monasterii S. Petri. col. 34. n. 22.

MLVI. VIII. octobris. Aquis. Donatio fundi in Pulcione facta a filiis Oldeprandi Monasterio S. Mariae. suppl. col. 459. n. 2.

MLVII. . . . . . Fundatio Monasterii S. Mariae de Campis facta a B. Widone Episcopo Aquensi. col. 35. n. 23.

MLXII. Vid. infra MLXXI. Conventiones initae inter Autbertum M., et populum Saonae. col. 38. n. 26.

MLXIV. XI. decemb. Aquis. Donatio possessionis facta a Deda, et Rofredo filio Monasterio S. Mariae Aquensis *in camera habitationis D. VVidonis.* supplem. col. 460. n. 3.

MLXV. XIV. madii. Donatio Castri S. Stephani, ac aliorum castrorum, et terrarum facta ab Adalasia Comitissa Ecclesiae Astensi. col. 37. n. 24.

MLXX Circiter. Indiculus possessionum, quas Monasterio S. Mariae S. Wido Ep. Aq. acquisivit. supplem. 461. n. 4.

MLXXI. Vide supra MLXII.

MLXXIV. VIII. Kal. febr. Epist. Gregorii VII. ad suffraganeos Eccles. Mediol. suppl. col. 462. n. 5.

MLXXIV. VII. Kal. junii. Aquis. Donatio possessionis in Vidixione facta a Cunizone Presbitero de Ordine S. Aquensis Ecclesiae Monasterio S. Mariae. supplem. col. 462. n. 6.

MLXXIV. XIV. Kal. aug. Aquis. Donatio terrae in agro Meladiensi ab Alsenda facta Monasterio S. Mariae. supplem. col. 462. n. 6.

MLXXV. V. non. martii. Litterae Gregorii PP. VII. ad Laudenses, ut Opizoni fratri B. Widonis Ep. Aq. obediant. Supplem. col. 464. n. 8.

Eodem anno VII. id. octobr. aliae ad suffragan. Eccles. Mediol. ibi col. 465. n. 9.

MLXXVIII. Donatio D. Immillae Ducissae Monasterio S. Petri de Musinasco indicata in not. ad doc. n. 7. col. 14. lin. 42.

MLXXVIII. V. octobris. Vuiliolae. Commutatio possessionum a filiis Quintali inita cum Gisla Abbatissa Monasterio S. Mariae. supplem. col. 465. n. 10.

Digitized by Google

MLXXVIII. VIII. Kal. decemb. Litterae Gregorii PP. VII. ad Ep. Aq. suppl. col. 467. n. 11. Aliae ejusdem an., et diei de pace facta cum Abbate Clusino juxta sententiam Ep. Ast., et Aq. supplem. col. 467. n. 12.

MLXXIX. IV. julii. Taurini. Donatio Adelaidis Comitissae Monasterio S. Solutoris coram Alberto Episcopo Aquensi, et Widone Marchione de Sezzadio. supplem. col. 467. n. 13.

MLXXXIX. id. junii. Donatio abbatiae S. Dalmatii, et aliarum terrarum facta ab Adalasia Comitissa Ecclesiae Astensi. col. 38. n. 26.

MLXXXX. XI. Kal. augusti. Cevae. Donatio Bonifacii Marchionis quondam Othonis facta Uberto Aquensi Episcopo praedii in Lanerio. Ex archivio Aquaesextiensi. col. 39. n. 27.

MLXXXXIV. Donatio Uberti Episcopi Aquensis Ecclesiae S. Crucis Mortariensis de duabus Ecclesiis loci Lanerii. col. 39. n. 28.

MLXXXXVIII. VII. aprilis Mediolani. Notitia subscriptionis Azonis Episcopi Synodo Mediolanensi. supplem. col. 469. n. 14.

MC. VIII. mensis octobr. Aquis. Jura Ecclesiae Aquensis, et Monasterii S. Petri in Casanova. col. 40. n. 29.

MCI. V. Kal. januarii. Tridini. Donatio Marchionum Vilielmi, et Rainerii Ecclesiae Vercellensi, ex autographo ejusd. Ecclesiae. col. 41. n. 30.

MCI. I. octobris. Aquis. Donatio decimae facta a Bellengerio D. Othae Abbatissae Monasterii S. Mariae. suppl. col. 469. n. 15.

MCVI. XVIII. Kal. februarii. Gamundii. Donatio Brunonis, et Adelaidae populo Gamundiensi. col. 44. n. 31.

MCXVI. X. Kal. junii. Paciliani. Diploma Henrici V. Imperatoris, quo praesentibus Bonifacio Anselmo, et Rainerio Marchionibus Conrado, et Guidoni Cani confirmatur dominium Cellarum, Fraxinelli, Fubinarum, et Cuccari ex R. A. col. 45. n. 23.

MCVIII. Vide infra ad an. MCLXXX.

MCXVII. IV. julii. Sententia Jordani Archiepiscopi Mediolanensis irritas decernentis concessiones clientelares ab Opizone Episcopo Laudensi B. Widonis fratre factas. suppl. col. 471. n. 16.

MCXIX. XIV. Kal. augusti. Inter Occimianum, et Fraxinetum. Fidelitas Marchionis Oberti Landulfo Astensi Episcopo. col. 46. n. 34.

MCXIX. III. mense novembris. Mediolani. Sententia Jordani Archiepiscopi Mediolanensis cum Azone Ep. Aq. supplem. col. 471. n. 17.

MCXXII. VII. Kal. julii. Laterani. Calixti PP. epistola ad Ottonem Palatinum Comitem de Vittelsbach, qua ei novi Monasterii constructionem injungit, eo quod Romae captioni Paschalis PP. II. interfuerit, et ei Azonem Episcopum Aquensem Legatum suum commendat. supplem. col. 471. n. 18.

MCXXV. mense decembr. Sententia Olrici Archiep. Mediol., ubi de Opizone B. Widonis fratre agitur. supplem. col. 472. n. 19.

MCXXVII. VII. id. febr. Aquis. Venditio domus, et possessionum facta ab Oclerio Sagittario Mobiliae Abbatissae de Aquis. supplem. col. 472. n. 20.

MCXXVII. Kal. maii. Roboreti intra claustra S. Andreae. Venditio cujusdam terrae in loco

Digitized by Google

Roboreti facta ab Otto, Lamperto, et Oberto Joanni Presbitero Ecclesiae S. Andreae. col. 46. n. 35.

MCXXVIII. XVI. Kal. januarii. Uviliolae. Venditio possessionum in Alice. supplem. col. 473. n. 21.

MCXXVIII. Decretum M. Bonifacii, et Agnetis circa donationem factam Monasterio Lirinensi indicatum in notis Post. ad docum. n. 39. an. MCXXIV.

MCXXIX. XI. Kal. maii. Donatio mansi in Calamandrana facta a Gullielmo Monasterio S. Mariae. supplem. col. 474. n. 22.

MCXXX. Breve Innocentii PP. II. ad Hospitalarios inc. *quam amabilis*. V. not. ad doc. n. 63. an. MCLXXX.

MCXXXI. VI. Kal. septembris. Tilieti. Fundatio Monasterii de Tilieto auctore Anselmo Marchione cum Wilelmo, et Manfredo filiis. Ex charta penes C. V. Gasp. Sclavum. col. 47. n. 36.

MCXXXII. VII. Kal. augusti. Brixiae. Privilegium Innocentii II. Papae Monasterio de Tilieto. Ex R. A. col. 48. n. 37.

MCXXXII. Epistola Hermanni Augustani Episcopi ad Ottonem Episcopum Bambergensem, qua ei narrat excidium urbis suae, Azonis Episcopi Aquensis expoliationem per milites Lotharianos. supplem. col. 475. n. 23.

MCXXXIII. V. Kal. aprilis. Montisbelli. Donatio Rainerii, Wilielmi, et Ardezonis Monasterio de Locedio ex R. A. col. 50. n. 38.

MCXXXIV. nonis novembris. S. Albani. Donatio Bonifacii, Oberti, Oddoni, Henrici, et Gullielmi fratrum Ecclesiae Astensi. col. 51. n. 39.

MCXXXV. mense decembris. Mediolani. Sententia Robaldi Archipresbiteri coram Amizone Episcopo Aquensi, et suffraganeis inter Monasterium S. Petri de Cremella, et Ecclesiam S. Johannis Modoetiae. supplem. col. 475. n. 24.

MCXXXVIII. III. Kal. augusti. In castro Colei. Donatio Comitis Amedei Monasterio S. Mariae de Locedio sito in terra Wilielmi Marchionis fratris sui. Ex R. A. col. 52. n. 40.

MCXLI. V. nonas martii. Laterani. Privilegium Innocentii II. Monasterio S. Mariae de Locedio. Ex R. A. col. 52. n. 41.

MCXLII. IV. Kal. januarii. In castro Saonae. Charta divisionis inter VII. Marchiones de Wasto filios Bonifacii. col. 53. n. 42.

MCXLVII. mense februarii. Donatio Comitis Simoni Hospitalis S. Johannis Hierus. de facultatibus Oberti Saonensis in not. ad doc. 25.

MCXLIX. mense augusti. Sententia Milonis subdiaconi S. Mediolanensis Ecclesiae delegati ab Archiepiscopo Oberto cum Henrico Episcopo Aquensi in causa inter Archipresbiterum Modoetiae, et incolas Sexti. supplem. col. 476. n. 25.

MCXLIX. In burgo Secusiae. Donatio Comitis Umberti Monasterio de Locedio sito in terra Marchionis Wilelmi patrui sui. Ex R. A. col. 58. n. 43.

MCLII. II. augusti. In agro prope Ecclesiam S. Trinitatis. Donatio MM. Manfredi, et Gullielmi de Bosco populo Gamundiensi. Ex collectaneis Burgontii. col. 58. n. 44.

MCLV. II. id. novembris. Laterani. Breve Adriani IV. PP. confirmantis jura, et possessiones Capituli Aquensis. col. 59. n. 45.

Digitized by Google

MCLVII. X. die maii. Conventio Ottonis Marchionis cum Raymondo de Monteforti. col. 60. n. 45.

MCLVIII. VI. id. maii. Gazingi. Privilegium Wilielmi Marchionis hominibus Gasingi. Ex R. A. col. 60. n. 47.

MCLX. Litterae, quibus Abbatissa Monasterii S. Mariae significat Wilelmo Episcopo Aquensi se dimisisse e sua potestate sororem ab eo petitam ad alterius praefecturam, nec eam amplius ad Monasterium suum revocaturam. supplem. col. 477. n. 28.

MCLXII. X. Kal. februarii. Anagniae. Confirmatio possessionum, et jurium Ecclesiae S. Martini de Gamundio ab Alexandro III. Canonicis ejusdem Ecclesiae concessa. Ex Collectaneis Burgontii. col. 61. n. 48.

MCLXII. VII. id. junii. Quinciani. Venditio terrae in Quinciano facta ab Ottone Ariberti Abbatissae Monasterii S. Mariae Aquensis. supplem. col. 477. n. 27.

MCLXIV. IX. Kal. octobris. Papiae. Diploma Friderici Imperatoris Gulielmo Marchioni Montisferrati. Ex Collectione Documentorum in causa Monferraten. Typis edita sine anno penes Cl. V. Comitem Durandum a Villa. col. 63. n. 49.

MCLXIV. VI. id. februarii. Januae. Concessio Ecclesiae S. Mariae de Gamundio Monasterio Fructuariensi precibus Gulielmi Marchionis Montisferrati. Ex autographo penes J. C. Math. Boccaccium. col. 65. n. 49. (*hic numerus 49. librarii culpa fuit duplicatus*).

MCLXIV. III. non. octobris. In castro Belfort. Diploma Friderici Imperatoris Gulielmo Marchioni Montisferrati. Ex Coll. DD. in causa Monferr. col. 66. n. 50.

MCLXVIII. VII. Kal. novembris. Conventiones inter Anselmum Episcopum Astensem, et Commune Alexandriae circa homines Quargnenti. Ex Collect. Burgontii. col. 67. n. 51.

MCLXIX. In medio mense martii. In Vico Castelletti. Deditio Vici Castelletti populo Alexandrino. col. 68. n. 52.

MCLXIX. Conventio inter Astenses, et Alexandrinos. Ex Collect. Burgontii col. 68. n. 53.

MCLXX. Litterae D. Gualdini Mediolanensis Archiepiscopi, quibus ad Galdinum Episcopum Aquensem formulam juramenti, quod provinciales Episcopi in sua consecratione praestare solent, transmittit versus annum MCLXX. ex Tabul. Capituli col. 69. n. 54.

MCLXXII. X. augusti. Gavii. Conventiones inter homines Alexandriae, et Marchiones Gavii. Ex Collect. Burgontii. col. 69. n. 55.

MCLXXIII. idib. martii. Venditio terrae in Noxeto facta ab Agnete, et Cannacio Monasterio S. Mariae. supplem. col. 478. n. 29.

MCLXXIV. XIV. januarii. Diploma Friderici I. Imperatoris in obsidione Roboreti. supplem. col. 478. n. 30.

MCLXXV. X. mense januarii. Juramentum praestitum a Rectoribus societatis Lombardorum circa defensionem Alexandriae. supplem. col. 279. n. 31.

MCLXXV. Controversia de quodam pistrino inter Galdinum Episcopum Aquensem, et P. Remperge. col. 70. n. 56.

MCLXXVI. Praeceptum Algisii Vide infra MCLXXXI.

MCLXXVII. mense januarii. Donatio vineae in Scalugio, quam Anselmus fecit Ottae Abbatissae Monasterii S. Mariae. supplem. col. 479. n. 32.

Digitized by Google

MCLXXVII. I. augusti. Venetiis. Jusjurandum Friderici I. de observandis in sexennium induciis societati Lombardorum coram Episcopo Aquensi etc. supplem. col. 479. n. 33.

MCLXXVIII. XIII. junii. Appiani. Concordia Gullielmi Marchionis Montisferrati cum civitate Alexandriae. Ex A. R. col. 72. n. 58.

MCLXXVIIII. III. nonas martii. Laterani. Privilegium Alexandri III. Papae Monasterio S. Quintini de Spigno. col. 74. n. 59.

MCLXXX. XII. Kal. julii. Sententia D. Algisii Archiepiscopi Mediolani contra Monacos S. Petri. col. 45. n. 32.

MCLXXX. V. idus julii. Tusculani. Confirmatio possessionum, et jurium Ecclesiae S. Mariae de Foro ab Alexandro III. Ottoni Archipresbitero concessa. Ex Collect. Burgontii. col. 77. n. 60.

MCLXXX. XIII. novembris. Alexandriae. Conventiones inter Alexandriae Communitatem, et Marchiones de Bosco. Ex Collect. Burgontii. col. 78. n. 61.

MCLXXX. Sententia Ugonis Episcopi Aq. de lite inter Canonicos, et Hospitalarios S. Johannis Hierosolimitani. col. 79. n. 62.

MCLXXXI. Kal. augusti. Aquis. Litterae Uberti Episcopi Abbatissae Monasterii S. Thomae de Janua, quibus huic confirmat donationem duarum Ecclesiarum Loci Pecetae ejus Monasterio jamdudum factam a Gulielmo Episcopo Aquensi. col. 80. n. 63.

MCLXXXI. Praeceptum Algisii Archiepiscopi Mediolanensis Monachis S. Petri latum, ut sententiae a se dictae obsequantur. col. 72. n. 57.

MCLXXXI. prid. non. augusti. Donatio decimae facta a Pellegrino cum filiis suis D. Ottae Abbatissae Monasterio S. Mariae de Aquis. supplem. col. 480. n. 34.

MCLXXXI. XVII. Kal. decembris. Quinciani. Venditio terrae facta Monialibus S. Nicolai de Quinciano a Vilielmo, et Ottone. supplem. 481. n. 35.

MCLXXXIII. VII. Kal. junii. Constantiae. Acta pacis Constantiae inter Fridericum Imperatorem, et ejus filium Henricum, et Longobardos, ac civitates, inter quas Aquae, initae ab Episcopo Astensi, et Henrico Marchione Saonae. suppl. 481. n. 36.

MCLXXXIV. pridie id. martii. Nuremberg. Reconciliatio Alexandriae cum Imperatore, et Civitatis restauratio. col. 81. n. 64.

MCLXXXIV. IX. Kal. aprilis. Caesareae. Foedus inter Communitatem Alexandriae, et homines de Mirabello. Ex Collectaneis Burgontii. col. 83. n. 65.

MCLXXXIV. IV. id. augusti. Aquis. Venditio domus ab Agnete, et Medico facta Nicolao Jarri. supplem. col. 482. n. 32.

MCLXXXV. XI. Kal. augusti. Aquis. Sententia Consulum Aq. in lite inter Capitulum Aq., et Manfredum Boccaccium. col. 86. n. 69.

MCLXXXVI. II. id. februarii. Veronae. Decretum Urbani III. PP. in Monachos, et Templarios Aq., ne turbent jura parochialia Ecclesiae majoris. col. 84. n. 66.

MCLXXXVI. Charta de agris Vixoni Ecclesiae Aquensis obligatis Vid. not. doc. n. 9. col. 18. lin. 25.

MCLXXXVI. III. Kal. martii. Veronae. Privilegium Urbani III. Papae Monasterio Tilieti. Ex A. R. col. 84. n. 67.

Digitized by Google

MCLXXXVI. IV. non. junii. Urbeveteri. Diploma Henrici VI. Vid. not. post. ad doc. 71. an. MCLXXXVII.

MCLXXXVI. II. non. julii. Veronae. Litterae comminatoriae Urbani III. PP. in Monacos Aquenses. col. 86. n. 68.

MCLXXXVI. XVI. julii. Urbeveteri. Diploma Henrici VI. Vide not. post. ad doc. 71.

Item 1. septembris. S. Miniati ibi.

Item 1. octobris. Bononiae. ibi.

Item 28. octobris. Cesenae. ibi.

Item 28. novembris. . . . . ibi.

MCLXXXVI. Sententia Consulum Aquensium. Vide supra MCLXXXV.

MCLXXXVI. Viceriae. Diploma Henrici VI. Abbati Nicolao, et Monasterio de Tilieto. Ex R. A. col. 88. n. 71. Vide infra MCLXXXVII.

MCLXXXVII. mense junii. Aquis. Sententia Ugonis Episcopi Aquensis adversus Manfredum Boccaccium. col. 88. n. 70.

MCLXXXVII. Diploma. V. supra ad an. MCLXXXVI.

MCLXXXVII. III. Kal. julii. Aquis. Concessio emphiteutica domus facta a Matelda Abbatissa Bertramo Muratori. supplem. col. 482. n. 38.

MCLXXXVII. XVII. septembris. Bononiae. Diploma Henrici VI. V. not. ad doc. n. 72.

MCLXXXVIII. Decretum Ugonis Episcopi Aquensis de juribus parochialibus inter Monacos S. Petri, et Capitulum. col. 89. n. 72.

MCLXXXIX. VI. januarii. Vercellis. Donatio pedagii a Bonifacio Marchione Montisferrati facta Ecclesiae S. Egidii de Varezo Augustani Ducatus. col. 91. n. 74.

MCLXXXIX. Decretum Milonis Archiepiscopi Mediolanensis circa celebrationem Letaniarum ad Monacos S. Petri Aquarum. col. 90. n. 73.

MCLXXXX. Diploma etc. V. infra ad an. MCLXXXXI.

MCLXXXXI. II. septembris. Caesareae. Donatio Nuncii Imperatoris medietatis pedagii de Bassareguzio populo Alexandrino pro viae publicae conservatione, et defensione. col. 92. n. 76.

Alia pro eadem causa ab Abbate S. Salvatoris Alexandrinis concessa XIII. septembris Papiae. Ex Collectaneis Burgontii. col. 93. n. 76.

MCXCI. IV. Kal. novembris. Caesareae. Foedus Dominorum de Rivalta de Burmia Vassallorum Marchionum de Bosco cum populo Alexandrino. Ex ejusdem Collect. col. 93. n. 77.

MCXCI. VII. decembris. Mediolani. Diploma Henrici VI. Bonifacio Marchioni Montisferrati col. 91. n. 75.

MCXCI. Sententia Henrici VI. adversus Albertum, et ejus fratres Marchiones de Incisa. col. 94. n. 78.

MCXCII. XIII. exeunte januario. Urbae. Conventiones inter Commune Urbae, et Caesareae. Ex annal. MSS. Alexandriae Schiavinae. col. 95. n. 79.

MCXCII. VII. id. februarii. Laterani. Privilegium Caelestini III. Papae Monasterio S. Justinae de Sezzadio. col. 97. n. 82.

MCXCII. non. martii. Aquis. Investitura filiis Albaldi concessa a Capitulo Aq. Vide not. post. ad doc. n. 80.

Digitized by Google

MCXCII. II. non. apr. Aquis. Donatio domus Canonicae Aquensi. col. 96. n. 80.

MCXCII. X. exeunte maii. Belmonte. Donatio Castri de Belmonte Communi Caesareae. Ex Collectan. Burgontii. col. 99. n. 83.

MCXCII. V. Kal. octobris. Aquis. Pacta inter D. Henricum, et Pontium MM. de Ponzono, et Commune Aquarum. Ex Tabulario Episcopali. col. 99. n. 84.

MCXCIII. XIII. Kal. martii. Investitura a Praeposito Ecclesiae Astensis facta Marchioni Bonifacio. col. 100. n. 85.

MCXCIII. II. non. decembris. Geisenusen. Diploma Henrici VI. Bonifacio Marchioni Montisferrati. Ex Collectan. Docum. in causa Monferraten. col. 101. n. 86.

MCXCIV. II. id. januarii. Aquis. Conventiones inter Commune Aquarum, et Septebrii. Ex Tabulario Episcopii. col. 102. n. 87.

MCXCIV XII. januarii. Vercellis. Jusjurandum Alexand. et societatis Lombardiae de induciis servandis Ex Collectan. Burgontii. col. 104. n. 89.

MCXCIV. XIV. januarii. Vercellis. Praeceptum circa inducias Trasardi Imperialis Legati. Ex ejusdem Collectan. col. 105. n. 88.

MCXCV. II. non. maii. Aquis. Venditio duarum possessionum Archipresbitero de Calamania. Ex Tabulario Capituli. col. 106. n. 90.

MCXCVI. XI. Kal. octobris. Forinovi. Diploma Henrici VI. Vide not. post ad doc. n. 72.

MCXCVII. IV. aprilis. Caesareae. Constitutio procuratorum civitatis Alexandriae ad appellandum a sententia Episcopi Terdonensis Delegati in causa Quargnenti ad summum Pontificem. Ex Collectan. Burgontii. col. 106. n. 91.

MCXCVII. pridie non. maii. Aquis. Taxa Curadiae ab Episcopo Aquensi, et a Marchionibus Ponzoni imminuta. Ex Tabulario Episcopali. col. 107. n. 92.

MCXCVII. III. Kal. novembris. Uviliis. Tabulae foederis inter Astenses, et Alexandrinos. Ex Collectan. Burgontii. col. 107. n. 93.

MCXCVIII. II. exeuntis martii. Vercellis. Promissio Vercellensium observandi foedus inter Astenses, et Alexandrinos percussum. Ex ejusdem Collectaneis. col. 110. n. 94.

MCXCVIII. II. aprilis. Paciliani. Conventio hominum Paciliani cum Alexandrinis, Astensibus, et Vercellensibus. Ex ejusdem Collectan. col. 111. n. 95.

MCXCVIII. XV. exeuntis aprilis. Castagnolis. Conventio inter Astenses, et Alexandrinos de acquisitione Castagnolarum. Ex ejusdem Collectaneis col. 112. n. 97.

MCXCVIII. IV. exeuntis aprilis. Vercellis. Juramentum societatis praestitum a Rectoribus Lombardiae. Ex ejusdem Collectan. col. 112. n. 96.

MCXCVIII. VI. exeuntis maii. Ancisae. Conventio Consulum de Lanerio cum Alexandrinis. Ex ejusdem Collectan. col. 113. n. 98.

MCXCVIII. XII. junii. Valentiae. Foedus Bonifacii Marchionis cum civitate Aquensi. col. 113. n. 99.

MCXCVIII. IV. julii. Pomarii. Deditio Marchionum de Occimiano Communi Alexandriae. Ex Collectaneis Burgontii. col. 114. n. 100.

MCXIX. IV. aprilis. In ripa Padi. Praeceptum Angeli Fontanae de induciis inter Bonifacium M. Montisferrati, et Alexandrinos, et Astenses servandis. Ex ejusdem Collect. col. 116. n. 101.

Digitized by Google

MCXCIX. Petitiones Communitatis Alexandriae adversus Marchionem Montisferrati. Ex R. A. col. 117. n. 101.

MCXCIX. Aliae petitiones Bonifacii Marchionis adversus Alexandrinos in praevio pacis tractatu. Ex R. A. col. 118. n. 103.

MCXCIX. XII. junii. Mediolani. Conventio inter Marchionem Bonifacium, Alexandrinos, Astenses, et Vercellenses. col. 122. n. 104.

MCC. VI. exeuntis februarii. Quargnenti. Donatio civitatis Alexandriae. XL. familiis Quargnenti. col. 124. n. 105.

MCC. Kal. septembris. Aquis. Concessio emphiteutica cujusdam vineae facta a Bonefortune Abbatissa Monasterii S. Mariae Aquensis. supplem. col. 483. n. 34.

MCCI. IX. junii. Aquis. Donatio dominorum Vassallorum Meladii de suis juribus Civitati Aquensi facta cum consequenti illorum investitura. Ex R. A. col. 124. n. 106.

MCCI. Sententia Consulum Aquensium de terra Capitulo obligata. col. 125. n. 107.

MCCII. IX. januarii. Alexandriae. Fidelitas oppidi Montaldi Reipublicae Alexandrinae. Ex Collectaneis Burgontii. col. 125. n. 108.

MCCII. VIII. martii. Alice. Tabulae foederis inter civitatem Alexandriae, et M. Ottonem de Carretto. Ex eadem Collectione col. 126. n. 109.

MCCII. VII. exeuntis aprilis. Alexandriae. Confirmatio ejusdem D. Willelmi Marchionis Cevae. Ex eadem Collectione col. 128. n. 110.

MCCII. XIII. Kal. junii. Papiae. Appellatio Archipresbiteri S. Dalmatii ab Episcopo Papiensi ad summum Pontificem in causa Quargnenti. Ex eadem Collectione col. 128. n. 111.

MCCII. XIII. julii. Alexandriae. Procuratio Praepositorum Ecclesiae majoris, et Ecclesiae SS. Laurentii, et Clementis commissa Archipresbitero S. Dalmatii ad appellandum ab Episcopo Papiensi ad summum Pontificem. Ex eadem Collect. col. 129. n. 112.

MCCII. X II. Kal. augusti. Papiae. Appellatio populi, et cleri Alexandrini ab Episcopo Papiensi ad summum Pontificem in causa Quargnenti. Ex eadem Collect. col. 129. n. 113.

MCCII. XII. exeuntis augusti. Alexandriae. Confirmatio D. Puncii M. Ponzoni foedetis sanciti inter Alexandrinos, et M. Othonem de Carretto. Ex eadem Collectione. col. 130. n. 114.

MCCIII. IX. februarii. In Ecclesia S. Johannis de Cunchis. Deditio Consulum Aquexanae castrorum suorum Reipublicae Alexandrinae. Ex eadem Collectione. col. 130. n. 115.

MCCIII. X. februarii. Alexandriae. Conventiones Alexandrinorum cum Communi, et negotiatoribus Mediolani circa custodiam viarum. Ex eadem Collectione. col. 132. n. 116.

MCCIII. X. februarii. In Castro de Viginti. Deditio dominorum de Viginti de suo castro Reipublicae Alexandrinae, et consortibus de Aquexana. Ex lib. *Crucis* civit. Alex. col. 132. n. 117.

MCCIII. IV. exeuntis martii. Alexandriae foedus inter Alexandrinos, et Terdonenses. Ex Collectione Burgontii. col. 133. n. 118.

MCCIII. XI. exeuntis augusti. In Valle Granae. Foedus inter Alexandrinos, et Willielmum Marchionem Montisferrati. Ex eadem Collectione. col. 135. n. 119.

MCCIV. VIII. januarii. Noni. Procuratio Gulielmi Marchionis Montisferrati pro viarum instauratione, ac pedagiis. Ex eadem Collectione. col. 137. n. 120.

Digitized by Google

MCCIV. Additamentum foederi inter Marchionem Montisferrati, et Alexandrinos percussi. Ex eadem Collectione col. 137. n. 121.

MCCV. XVI. februarii. In Castro Cavatorii. Appellatio Cleri Aquensis ab Episcopo Ugone in causa translationis Episcopatus. col. 139. n. 122.

MCCV. XVIII. julii. Aquis. Foedus inter cives Aquenses, ac Oppidanos Grognardi. col. 139. n. 123.

MCCV. XI. augusti. Quadringenti. Possessio Ecclesiae Quargnenti capta ab Ugone Episcopo Aquensi. Ex Collectione Burgontii. col. 141. n. 124.

MCCVI. VII. februarii. Terdonae. Restitutio trium partium medietatis oppidi Boschi facta a Terdonensibus Marchioni Ottoni. Ex Chartulario Terdonensi, cujus mihi legendi copiam fecit et Cl. Ant. Durandus Comes Villae jam altero abhinc anno lugentibus musis fatis functo, et C. Ferrerius a Puncilione. col. 141. n. 125.

MCCVI. VII. Kal. maii. Bassignanae. Juramentum Episcopi Aquensis, et Potestatum Alexandriae, Aquarum, et Papiae parendi mandatis Uberti Potestatis Mediolanensis de tregua, ac damnorum restitutione. Ex Collectaneis Burgontii. col. 142. n. 126.

MCCVI. XIII. novembris. Aquis. Concessio emphiteutica domus ad Monasterium S. Mariae spectantis. supplem. col. 483. n. 40.

MCCVII. V. non. maii. Aquis. Foedus inter cives Aquenses, et Dominos, et Oppidanos Meladii. col. 144. n. 127.

MCCVII. IX. augusti. Bassignanae. Juramentum Ugonis Episcopi Aquensis de pace cum Papiensibus, et Aquensibus servanda nunciis Mediolanensibus praestitum. Ex apographo Tabularii Episcopali. col. 145. n. 128.

MCCVII. X. augusti. Alexandriae. Idem juramentum Consuli Aquensi. Ex eodem Tabul. col. 147. n. 129.

MCCVIII. IX. julii. Aquis. *Pro decima Templariorum Ecclesiae majori Aquensi debita.* Ita titulus membranae. Ex Chartulario Alberti. col. 147. n. 130.

MCCIX. VI. exeuntis martii. Aquis. Promissio Consulum Aquensium servandi sententiam Potestatis Albensis de controversiis Aquensibus, et Alexandrinis. col. 148. n. 132.

MCCIX. XI. aprilis. Albae. Appendix sententiae circa honorem, ac jura Aquensis Episcopi in civitate Aquensi debita. Ex apographo Tabularii Episcopali. col. 152. n. 133.

MCCIX. VI. julii. Curtismiliae. Venditio plurium locorum Diocesis Aquensis a Marchione Ottone de Carretto Astensi Reipublicae facta. Ex charta penes Cl. V., C. ac Praesidentem Platzaert. col. 153. n. 134.

MCCIX. IX. decembris. Aquis. Jus Ecclesiae S. Mauritii de Tertio in decimas oppidi. col. 157. n. 135.

MCCX. XV. aprilis. Ponzoni. Donatio D. Pontii Marchionis Ponzoni totius suae terrae Civitati Aquensi. Ex Tabul. Episcop. col. 158. n. 136.

MCCX. XXIII. aprilis. Diploma Ottonis IV. teste Ugone Episcopo Alexandrino, et Aquensi. supplem. col. 483. n. 41.

MCCX. XII. Kal. julii. Terdonae. Diploma Ottonis IV. Monasterio de Tilieto. Ex R. A. col. 158. n. 137.

Digitized by Google

MCCX. XII. augusti. Taurini. Sententia Jacobi Episcopi Taurinensis, qua condemnantur Clerici de Fiblinis ad obedientiam Episcopo Alexandrino, et Aquensi praestandam. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 159. n. 138.

MCCX. V. septembris. Montisboni. Conventio de bannis Casaenovae inter Dominos ejusdem, et Ecclesiam, ac Monasterium Aquense. Ex Chartulario Alberti. col. 160. n. 139.

MCCX. XXIX. octobris. Zebete. Praeceptum Gerardi S. Pontificis Legati factum Ministris S. Mariae, et S. Michaelis, ut visitent Ecclesiam, cogantque Monachas de Zebedo, ut Abbatissae Aquensi pareant. supplem. col. 484. n. 42.

MCCX. I. novembris. Terdonae. Venditio Puzzoli facta a Marchione Ottone Communitati Terdonensi. Ex Chartulario Terdonensi. col. 161. n. 141.

MCCX. VIII. novembris. Terdonae. Confirmatio venditionis Puzzoli a filio Ottonis Marchionis facta. Ex eodem Chartulario. col. 162. n. 142.

MCCX. VIII. novembris. Alexandriae. Apocha debiti a Sindico civitatis Aquis soluti Reip. Alexandriae. Ex Collect. Burgontii. col. 162. n. 143.

MCCX. XXI. mense novembris. Aquis. Litterae procurationis commissae ab Abbatissa Monasterii S. Mariae Aquensis Archipresbitero de Meladio in causa adversus Monasterium S. Michaelis. supplem. col. 484. n. 43.

MCCX. XXII. mense novembris. Boschi. Litterae, quibus Ministri Ecclesiarum S. Mariae, et S. Michaelis referunt Girardo se mandatis ejus paruisse. supplem. col. 485. n. 45.

MCCX. IX. Kal. decembris. Boschi. Electio sororis facta a Monialibus S. Michaelis de Boscho ad agendum in lite cum Abbatissa S. Mariae Aquensis. suppl. col. 485. n. 44.

MCCXI. VI. Kal. maii. Compromissum Ministrae Ecclesiae S. Michaelis de Bosco in G. Albanensem electum de controversiis inter ipsam, et Abbatissam S. Mariae Aq. supplem. col. 487. n. 47.

MCCXI. VI. septembris. Alexandriae. Conventio Terdonensium cum Alexandrinis, ut hi vias Januensibus claudant. Ex Chartulario Terdonensi. col. 163. n. 144.

MCCXI. XVI. novembris. Aquis. Conventio in quadam lite cum Rectore Ecclesiae S. Johannis de Burgo Aquarum. supplem. col. 487. n. 48.

MCCXI. VI. exeuntis novembris. Terdonae. Sententia Canonici Terdonensis Delegati in causa inter Monasterium S. Mariae Aq., et S. Michaelis de Zebedo. suppl. col. 487. n. 49.

MCCXI. Litterae, quibus Girardus electus Novariensis committit Abbati de Locedio cognitionem appellationis interpositae a Comite de Lomello in causa Monasterii S. Michaelis, et S. Mariae Aq. supplem. col. 487. n. 46.

MCCXII. IV. martii. In castro Rochettae Palafeae. Investitura Rochettae Palafeae quibusdam Dominis concessa ab Ugone Episcopo Aquensi. Ex Tabulario Episcop. col. 163. n. 145.

MCCXII. IV. maii. Aquis. Jura Aquensis Ecclesiae in quadam Meladii possessione. Ex Tabulario Capituli. col. 164. n. 146.

MCCXII. V. Kal. junii. Signae. Litterae Innocentii III. Archidiacono Aquensi, ut exequi jubeat sententiam a Canonico Terdonensi latam in lite Monasterii S. Mariae, et S. Michaelis de Zebedo. supplem. col. 488. n. 50.

Digitized by Google

MCCXII. Boschi. Positiones in quadam causa de quibusdam juribus in Boschi oppido. Ex A. R. col. 164. n. 147.

MCCXII. XI. exeuntis novembris. Alexandriae. Praeceptum Archidiaconi Aquensis delegati Abbatissae S. Mariae Aquensis, et S. Michaelis de Zebedo, ut coram se veniant. supplem. col. 489. n. 51.

MCCXII. mense decembris. Papiae. Appellatio a Gualterio Abbate Papiensi, et Episcopo Cremonensi delegatis in causa Monasterii S. Mariae, et S. Michaelis ad Archidiaconum Aquensem. supplem. col. 489. n. 52.

MCCXIII. IV. non. januarii. Litterae Innocentii PP. III. Vide not. post. ad docum. n. 109.

MCCXV. V. augusti. Aquis. Concessio terrae Ecclesiae S. Caloceri cum reservatione census. Ex Chartulario Alberti Episc. col. 165. n. 148.

MCCXV. VI. decembris. Aquis. Jus Aquensis Ecclesiae in manso Sorani. Ex Chartulario Alberti Episcop. col. 166. n. 149.

MCCXVII. X. exeuntis decembris. Alexandriae. Venditio, ac cessiones jurisdictionis in Canellis, aliisque finitimis castris factae Alexandrinis ab earum Dominis. Ex Collect. Burgontii. col. 167. n. 150.

MCCXVIII. Litterae Honorii III. Vide infra ad an. MCCXX. Harum ordo aliquantisper turbatus, quem in hoc Cathalogo restituere conamur ut diximus in not. post.

MCCXVIII. VIII. septembris. Meladii. Protestatio Consulum Aquensium in Alexandrinos propter occupationem Meladi. Ex ejusdem Collect. col. 168. n. 152.

MCCXVIII. IX. exeuntis octobris. Alexandriae. Alia pro eadem causa. Ex ejusdem Collect. col. 168. n. 153.

MCCXVIII. XIII. Kal. novembris. Venditio D. Wilielmi de Meladio possessionum, et jurium suorum in Bublio, S. Julia, et Cassinasco D. Nicolao de Bublio. Ex Tabulario Ecclesiae majoris. supplem. col. 489. n. 53.

MCCXVIII. Litterae Honorii PP. III. Dat. Laterani XV. Kal. decembris jubentis Abbati, ac Priori de Tilieto, ut Alexandrinos post solutum censum, ac praestitum Papae, ac R. Ecclesiae fidelitatis juramentum absolvant ab excommunicatione, et interdicto. Inc. *vobis*.

MCCXIX. IX. exeuntis martii. Alexandriae. Promulgatio litterarum praecedentium Hon. III, ac Alexandrinorum absolutio. Ex Collect. Burgontii. col. 169. n. 154.

MCCXIX.XI. Kal. septemb. Reate. Litterae Honorii PP. III. circa fidelitatem ab Alex. Regi Siciliae Imperatori electo praestandam. Incip. *devotionis vestrae*. Ex eadem Collect. col. 171. n. 156.

MCCXX. Charta terrae emphiteuticae Eccl. Aq. indicata in not. doc. n. 9. col. 18. lin. 21.

MCCXX. XXV. februarii. Aquis. Unio Plebis de Calamagna cum Archipresbiteratu Ecclesiae Aquensis ab Anselmo Episcopo praescripta. col. 171. n. 157.

MCCXX. XII. Kal. maii. Romae. Litterae Honorii PP. III., quibus Alexandrinos laudat de fidelitate, ac censu S. R. Ecclesiae praestito, ac vetat, ne alii fidelitatem faciant. Incip. *devotionem vestram*. Ex eadem Collectione. col. 168. n. 151.

MCCXX. XII. Kal. maii. Romae. Aliae litterae Honorii PP. III. Alexandriam in suam protectionem recipientis. Incip. *sacrosanctae Romanae*. Ex ead. Collect. col. 170. n. 155.

MCCXX. IV. junii. Charta Anselmi Episc. Aq. Vide not. post. ad doc. n. 57.

Digitized by Google

MCCXX. VI. octobris. Aquis. Delegatio Boccaccii, et A. Brunae ad curiam Regis. Ex apographo Tabul. Episcop. col. 172. n. 159.

MCCXX. X. Kal. nov. Placentiae. Praeceptum Regis civibus Alexandrinis, ne offendant Civitatem Aquensem. Ex Collectaneis Burgontii. col. 173. n. 160.

MCCXXI. X. aprilis. Alexandriae. Literae Guidonis Poenitentiarii S. Pontificis de Ottoboni absolutione. Ex apographo penes Cl. V. Chennam. col. 173. n. 161.

MCCXXII. Charta permutationis inter Marchiones Cevae, et Episcopum Astensem indicata in notis post. ad doc. n. 39.

MCCXXIII. XXX. octobris. Aquis. Sententia Canonicorum Parmensium in causa delegationis inter Capitulum, et Monasterium Aquense circa jura parochialia. Ex Chartul. Alberti. col. 174. n. 162.

MCCXXIII. XXX. octobris. Aquis. Declaratio sententiae a D.Anselmo Episcopo Aquensi prolatae in eadem causa. Ex eodem Chartul. col. 174. n. 163.

MCCXXIII. XXX. octobris. Aquis. Sententia Anselmi Episcopi Aquensis de jure parochiali pro Ecclesia Cathedrali adversus Monasterium S. Petri indicata in not. ad doc. 4. lin. 60., (ubi per errorem ei adscriptus annus MCCXXII.) hic vero relata. col. 157. n. 164.

MCCXXIV. IV. januarii. Aquis. Delegatio Canonicorum Aquensium ob appellationem Abbatis Monasterii S. Petri ad Mediol. Archiep. col. 176. n. 165.

MCCXXIV. X. junii. Mediolani. Capitula in lite de juribus Parochialibus inter Monacos, et Canonicos Aquenses. col. 176. n. 166.

MCCXXIV. Alia Capitula in eadem causa. Ex Capituli Tabulario. col. 195. n. 178.

MCCXXIV. XXVI. julii. Aquis. Juramentum Aquensium erga Alexandrinos. col. 178. n. 167.

MCCXXIV. XXXI. julii. Alexandriae. Juramentum Alexandrinorum erga Aquenses. Ex MSS. Turrii. col. 179. n. 168.

MCCXXIV. III. nonas decembris. Laterani. Mandatum Honorii III. Alexandrinis, ut Ecclesiae de Quargnento, Oviliis, et Solerio restituant Ecclesiae Astensi. Ex Collectan. Burgontii. col. 181. n. 169.

MCCXXV. II. februarii. Aquis. Conventio inter Canonicos Aquenses, et Monacos S. Petri de recipiendis depositionibus testium. col. 182. n. 170.

MCCXXV. XXIV. aprilis. Aquis. Mutuatio facta pro Canonicis Aquensibus de quadam pecuniae vi a Marchione Manfredo de Uxetio. supplem. col. 490. n. 54.

MCCXXV. XXI. maii. Aquis. Protestatio obedientiae facta a Priorissa S. Michaelis de Zebeto Abbatissae Aquensi coram Anselmo Episc. supplem. col. 491. n. 55.

MCCXXVI. III. novembris. Aquis. Debitum ab Episcopo Anselmo contractum cum Capitulo Aquensi pro suo itinere ad Concilium Provinciale. col. 183. n. 171.

MCCXXVI. XV. exeuntis novembris. Mediolani. Procuratio a Concilio Provinciali Mediolanensi Episcopis Brixiensi, et Hipporegiensi commissa ad promovenda negotia, quae habet Ecclesia Aquensis in Curia Romana cum Alexandrinis. col. 183. n. 172.

MCCXXVII. II. id. januarii. Romae. Litterae Gregorii IX. revocantis causam Capituli cum Monachis ad Archiepiscopum Mediolanensem. col. 184. n. 173.

Digitized by Google

MCCXXVII. id. julii. Anagniae. Litterae Gregorii IX. mandantis servari sententiam Episcopi Aquensis in eadem lite jam editam, col. 185. n. 174.

MCCXXVII. IX. novembris. Mediolani. Tabulae paacis inter Commune Alexandriae, ejusque foederatas Civitates, et Communitatem Januae, et Astae. col. 185. n. 175.

MCCXXVII. II. exeuntis novembris. Terdonae. Sententia Episcopi Terdonensis confirmans decretum Anselmi Episcopi Aquensis adversus Monasterium S. Petri. col. 193. n. 176.

MCCXXVIII. VIII. februarii. In castro Uuadae. Mandatum D. Wilielmi Marchionis de Bosco ad capiendam possessionem Murusaschi, et Trexobii. Ex Collect. Burgontii. col. 194. n. 177.

MCCXXIX. Capitula vide supra ad an. MCCXXIV.

MCCXXXI. XV. januarii. Meladii. Fidelitas Dominorum Meladii Potestati Aquensi praestita. Ex Tabul. Episc. col. 196. n. 179.

MCCXXXI. I. martii. Boschi electio Ministrae Ecclesiae S. Michaelis de Bosco facta a Monialibus ejusdem. supplem. col. 491. n. 56.

MCCXXXI. II. augusti. Aquis. Compromissum D. Loterii Praepositi Aquensis, et Totusboni Abbatis Monasterii S. Petri de lite circa jura Parocchiaae in Ottonem Aquensem electum, et Arnaudum Archipresbiterum de Vigesimo, et horum sententia lata II. die exeuntis septembris, qua jus Parochiale in suburbio Aquarum Ecclesiae Cathedrali confirmant. col. 196. n. 180.

MCCXXXII. V. martii. Alexandriae. Testamentum Henrici Canefri pro Ecclesia B. Francisci. Ex charta penes R. P. M. Cavallerium. col. 197. n. 181.

MCCXXXII. III. exeuntis martii. Sexadii. Confirmatio venditionis terrae, quam Jacoba Canefra auctor Monasterii de Banno emerata consulibus Sezadii cum adjecto indice octo et amplius chartarum ad idem Monasterium spectantium. col. 199. n. 182.

MCCXXXIII. VIII. septembris. Januae. Fragmentum pactorum a Marchionibus de Clavesana cum Genuensibus initorum. Ex Cod. MS. Pingoniano penes V. claris. Comitem, ac Praesidentem Platzaert. col. 200. n. 183.

MCCXXXIV. X. exeuntis novembris. Sexadii. Pacta inter Aquenses, et Alexandrinos. Ex Collectan. Burgontii. col. 201. n. 184.

MCCXXXIV. XXI. novembris. Spigni. Monitio Potestatis Aquensis Alberto Marchioni Ponzoni. Ex Tabulario Episcop. col. 201. n. 185.

MCCXXXV. XII. junii. Terminatio confinium nemoris Moirani inter Civitatem Aquis, et Commune Montisboni. supplem. col. 491. n. 57.

MCCXXXV. XV. julii. Aquis. Fidelitas Ottonis Marchexii de Meladio Vassalli Potestati Aquensi. Ex Tabul. Episcop. col. 202. n. 186.

MCCXXXV. VII. augusti. Sententia Ottonis Aquensis Episcopi in Amizonem Potestatem Aquensem. Ex Collect. Turrii. col. 202. n. 187.

MCCXXXV. V. exeuntis octobris. Alexandriae. Sententia de cujusdam terra ad decimam obligata Ecclesiae S. Mariae de Castello Alexandriae. Ex charta penes V. Cl. Ant. Chennam. col. 203. n. 188.

MCCXXXV. I. Kal. decembris. Venditio terrarum hominibus de Bellomonte proposita ab Abbatissa Aquensi cum Episcopi consensu. supplem. col. 492. n. 58.

MCCXXXV. V. decembris. Tarolii. Venditio vineae facta a D. Ottone Rana, et filiis ejus Monasterio S. Mariae de Banno confirmata a D. Willelmo, Manfredo, et Corrado MM. de Bosco. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 204. n. 189.

MCCXXXV. XXIII. decembris. Spigni. Praeceptum Potestatis Aquensis Manueli Marchioni Ponzoni. Ex Tabul. Episc. col. 205. n. 190.

MCCXXXV. XXIII. decembris. Spigni. Aliud Alberto Marchioni de Ponzono. Ex eod. Tab. col. 205. n. 191.

MCCXXXV. XXIII. decembris. Spigni. Aliud Jacobo Marchioni de Ponzono. Ex eod. Tabul. col. 206. n. 192.

MCCXXXVI. XX. maii. Aquis. Confirmatio pactorum inter Albertum, Jacobum, Henricum, et Manuelem Marchiones de Ponzono, et Aquenses. Ex Collect. Turrii. col. 206. n. 193.

MCCXXXVII. XI. januarii. Jus represaliae datum a Potestate Alexandriae Manfredo Boccaccio in Civitatem Aquensem. Ex R. A. col. 208. n. 194.

MCCXXXVII. IX. martii. Astae. Investitura aliquorum feudorum ab Uberto electo Astensi facta Bonifacio Marchioni Montisferrati. col. 209. n. 195.

MCCXXXVII. XVII. martii. In Monasterio S. Juliae. Litterae Abbatis Monasterii S. Juliae, et et Praepositi Bubii ad Episcopum Papiensem, ut denunciet Comitem de Lomello esse excommunicatum, eo quod de Monasterio S. Michaelis ejecerit Monialem institutam ab Abbatissa Aquensi. supplem. col. 493. n. 59.

MCCXXVII. I. aprilis. Mediolani. Litterae Willelmi Archiepiscopi Mediol. pro Monialibus B. M. Magdalenae de Alexandria. Ex charta penes Cl. V. Vic. Chennam. Vide not. post. ad doc. n. 248.

MCCXXXVII. XI. aprilis. Papiae. Excommunicatio Comitis Lomelli facta ab Episcopo Papiensi. supplem. col. 493. n. 60.

MCCXXXVII. XI. exeuntis augusti. Alexandriae. Sententia Potestatis Alexandriae in lite Civitatis Aquensis cum Manfredo Boccaccio. Ex R. A. col. 209. n. 196.

MCCXXXVIII. II. januarii. Alexandriae. Mandatum Potestatis Alexandriae Communitati Aquensi factum, ut possessiones, et bona Manfredo Boccaccio restituant. Ex R. A. Vide not. post. ad doc. 194.

MCCXXXVIII. XV. exeuntis januarii. Alexandriae. Litterae Archiepiscopi Januensis ad Praepositum Humiliatorum Alexandriae. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 210. n. 197.

MCCXXXVIII. XII. martii. Aquis. Absolutio ab excommunicatione Consilio Aquensi ab Episcopo data sub certis conditionibus. col. 210. n. 198.

MCCXL. XII. exeuntis martii. Alexandriae. Assecuratio concessa a Republica Alexandrina mansioni S. Stephani de Tabulis, et Monasterio S. Martiani. Ex R. A. col. 211. n. 199.

MCCXL. VII. Kal. maii. Laterani. Litterae Gregorii IX. Ugoni Abbati S. Eugenii Saonae, ut cogat Capitulum Aquense ad recipiendum quendam in eorum fratrem, ac Canonicum. Vide not. ad doc. 201. col. 213.

MCCXL. VI. id. maii. Laterani. Litterae Gregorii PP. IX. Clero, ac Populo Aquensi circa renovationem unionis Ecclesiae Aquensis, et Alexandr. juxta Breve Innocentii III. col. 213. n. 201.

Digitized by Google

Aliae ejusdem Abbati S. Justinae ob eandem causam: ibi ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam.

MCCXL. III. exeunte julii. Aquis. Deputatio Procuratorum facta a Monasterio S. Mariae Aquensis, et a domo Humiliatorum de Frascarolio pro aestimatione, et venditione bonorum S. Michaelis de Zebedo. supplem. col. 494. n. 61.

MCCXL. IX. augusti. Aquis. Praeceptum Manfredi Lanceae Vic. Imp. latum in Communitatem Aquensem pro Manfredo Boccaccio. Ex R. A. col. 112. n. 100.

MCCXL. XIX. augusti. In Monasterio S. Juliae. Subdelegatio Abbatis S. Juliae Praeposito Bubbii in quadam causa inter Abbatissam Aquensem, et Administram Humiliatarum Frascarolii. suppl. col. 494. n. 61.

MCCXLI. XXVI. maii. Aquis. Procuratio Ecclesiae S. Michaelis de Zebede quibusdam Monialibus concessa ab Abbatissa Aquensi, et illarum obedientiae juramentum. supplem. col. 495. n. 63.

MCCXLI. ultima die maii. In Monasterio S. Juliae. De decima Monasterii de Tilieto Ecclesiae Aquensi debita. Ex Tabulario Episc. col. 114. n. 102.

MCCXLII. XV. martii. Papiae. Praeceptum Judicis in causa Ecclesiae S. Michaelis de Bosco cum Abbatissa S. Mariae de Campis. supplem. col. 496. n. 65.

MCCXLII. VIII. id. aprilis. Electio Procuratoris facta a Ministro mansionis S. Michaelis, Frugaroli, et Boschi. supplem. col. 495. n. 64.

MCCXLII. VIII. exeuntis octobris. Alexandriae. Charta Fantini Judicis. Ex R. A. Vide not. post. ad doc. n. 194.

MCCXLII. II. exeuntis octobris. Aquis. Charta Wilelmi Aquensis electi. Ex Tabul. Capit. Vide not. post. ad doc. n. 157.

MCCXLIII. III. augusti. Montisboni. Consignatio sediminum incolarum Casaenovae. Ex Chartulario Alberti. col. 216. n. 104.

MCCXLIII. V. octobris. Aquis. Depositio testium circa possessiones Aquensis Civitatis Ecclesiae clientelares. Ex eodem Chartul. col. 215. n. 103.

MCCXLIIII. II. mense maii. Aquis. Revocatio sententiae lata a Bonifacio Praeposito S. Thomae de Canellis delegato circa jura Monasterii S. Mariae de Aquis in Ecclesia S. Nicolai de Quinziano. supplem. col. 496. n. 66.

MCCXLIV. XIII. junii. Aquis. Donatio Ecclesiae S. Johannis suburbii Aquensis fratribus Minoribus S. Francisci a Canonicis facta. Ex Tabulario Capituli. col. 217. n. 105.

MCCXLV. mense julii. Taurini. Friderici II. Imperatoris diploma, quo Bonifacium Marchionem Montisferrati dimissis offensis in suam gratiam recipit. Ex Collect. Docum. in causa Monferraten. col. 218. n. 106.

MCCXLV. VI. octobris. Breve Innocentii PP. IV. pro Monialibus B. M. Magdalenae de Alex. ex Wading. Tom. III. Bullar. Vide not. post. ad doc. n. 248.

MCCXLVII. Charta Rufini Borelli de decimis Plaxani. Vide not. ad doc. n. 7. col. 14. lin. 23.

MCCXLVII. XXII. februarii. Aquis. Investitura facta a Lotherio Praeposito Canonicae Aquensi Vassallis Septebrii Ecclesiae Aquensi beneficiariis. Vide not. post. ad doc. n. 87. col. 102.

Digitized by Google

MCCXLVII. XXIV. julii. Aquis. Locatio praediorum agri Cassinensis facta a Capitulo Aquensi. Ex Tabul. Capit. Vide not. post ad doc. n. 260.

MCCXLVIII. XXII. februarii. Aquis. Decima Ecclesiae de Montecodario Ecclesiae majori debita. Ex Chartul. Alberti. col. 219. n. 207.

MCCXLIX. XXVIII. augusti. Aquis. Donatio Ecclesiae de Praedalibus Monasterio S. Mariae de Latronorio Cisterc. Ord. facta a Guillelmo Aquensi electo. Ex eodem Chartul. col. 220. n. 208.

MCCL. id. decemb. Lugduni. Litterae delegationis Innoc. PP. IV. pro collatione beneficii S. Nicolai de Quinciano. Raimundo Praeposito Incisiae. supplem. n. 66. col. 496.

MCCLI. VI. id. junii. Januae. Privilegium Innocentii IV. Monasterio S. Mariae Ord. S. Benedicti Civitatis Alexandriae. col. 221. n. 209.

MCCLI. Kal. decembris. Perusii. Exemtio Capituli Aquensis a generali interdicto ab Innocentio IV. concessa. col. 224. n. 210.

MCCLI. Investitura ab Alberto Episcopo antecessoribus Petri Rotundi de decimis Ulmi concessa v. n. 265. col. 271. ad an. MCCCV.

MCCLII. XXIII. octobris. Aquis. Capitula in quadam causa Canonicorum cum VV. Tabita, ubi plura de horum juribus in Ecclesiam S. Johannis suburbii Aq. col. 243. n. 234.

MCCLIII. VII. junii. Aquis. Donatio Ecclesiae S. Philippi facta ab Henrico Ep. Aq. Monasterio de Latronorio cum reservatione canonis. Ex Chartul. Alberti. col. 224. n. 211.

MCCLIII. XV. Kal. septembris. Alexandriae. Subjectio Ecclesiae S. Syri Ecclesiae majori de Alexandria. col. 226. n. 212.

MCCLIII. XVIII. novembris. Bistagni. Translatio loci Bistagni facta a Domino Henrico Ep. Aq. Ex arch. Episcop. col. 227. n. 213.

MCCLIV. ultima die exeuntis augusti. Alexandriae. Litterae, quibus Archidiaconus, et Capitulum Ecclesiae majoris facultatem concedunt Rolando Mazino procuratori Monasterii S. Mariae de Montebruno dioecesis Taurinensis aedificandi Monasterium in agro Soleri. Ex membrana Capit. Alex. col. 230. n. 215.

MCCLIV. XII. septembris. Alexandriae. Litterae, quibus Leo Archiepiscopus Mediolani fratribus MM. S. Francisci Alexandriae concedit facultatem absolvendi poenitentes. Ex autentico penes R. P. M. Cavallerium. col. 229. n. 214.

MCCLV. XXV. martii. Aquis. Locatio cujusdam possessionis facta ab Abbatissa Monasterii S. Mariae de Aquis. supplem. col. 497. n. 67.

MCCLVI. XVII. januarii. Tertii. Census possessionum Tertii Episcopo annuatim persolvendus. Vide not. post. ad doc. n. 135.

MCCLVI. XVIII. julii Aquis. Concessio Ecclesiae, et Coemeterii FF. Humiliatis secundi ordinis facta ab Henrico Episcopo Aquensi, et Capitulo. Ex Chart. Alberti. col. 230. n. 216.

MCCLVII. XIII. maii. Aquis. Collatio Ecclesiarum S. Nazarii, et S. Mauritii de Praedasco ab Henrico Episcopo Aquensi facta Lanfranco Presbitero ab Anselmo earum Clerico electo. Ex membrana q. Turrii nunc arch. Episcop. col. 231. n. 217.

MCCLVIII. IV. januarii. Aquis. Testatio, qua fratres Minores profitentur jus Parochiae S. Johannis spectare ad Capitulum. Ex Chart. Alberti. col. 232. n. 218.

Digitized by Google

MCCLVIII. X. januarii. Aquis. Sententia declarans quandam possessionem Meladii clientelarem esse Ecclesiae S. Mariae de Aquis. Ex Chartul. Alberti. col. 232. n. 219.

MCCLVIII. XXIV. maii. Aquis. Particula testamenti D. Henrici Episcopi Aquensis. col. 234. n. 220.

MCCLVIII. XXIX. novembris. Bistagni. Declaratio illorum, qui Bistagni tenentur ad fodrum Episcopo Aquensi praestandum. col. 234. n. 221.

MCCLIX. IX. martii. Aquis. Absolutio Vicariorum Potestatis Septebrii ab excommunicatione. col. 235. n. 222.

MCCLX. V. augusti. Astae. Investitura a Conrado Episcopo Astensi Gullielmo Marchioni Montisferrati concessa. col. 235. n. 223.

MCCLX. V. octobris. Turriculae. Deditio civitatis Aquarum Gullielmo Marchioni Montisferrati a Ghibellinis expulsis facta. Ex R. A. col. 236. n. 224.

MCCLX. XIV. novembris. Aquis. Locatio domus in Civitate Aquensi facta ab Abbatissa Monasterio S. Mariae hac lege, ut sibi illa dimittatur, si propter bellum in aedibus Monasterii tutae esse non possint. supplem. col. 498. n. 68.

MCCLX. XIII. decembris. Alexandriae. Electio D. Bastardini de Monteferrato in potestatem Alexandriae. Ex R. A. col. 237. n. 225.

MCCLXI. X. januarii. Absolutio Incolarum Septebrii ab excommunicatione. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. n. 222.

MCCLXI. III. februarii. Aquis. Approbatio Alberti Aquensis Episcopi testamenti, ac legati Henrici quondam Episcopi Aq. col. 238. n. 226.

MCCLXII. pridie Kal. augusti. Papiae. Foedus Alexandrinorum cum Papiensibus. Ex Collect. Burgontii. col. 238. n. 227.

MCCLXIV. I. januarii. Aquis. Constitutio procuratoris facta ab Alberto Episcopo ad recuperandos reditus Ecclesiae Aquensis. Ex Tabulario Episcopali. col. 241. n. 230.

MCCLXIV. VI. Kal. augusti. Apud Urbemveterem. Breve Urbani Papae Episcopo Aquensi, quo fratribus Herem. S. Augustini Ecclesiam Parochialem S. Martini de Gamundio concedit. Ex Regestis hujus Pont. Romae castro S. Angeli servatis. col. 239. n. 228.

MCCLXV. III. martii. Aquis. Solutio canonis Ecclesiae Aq. a Monasterio Tilieti debiti. Ex Tabulario Capituli. col. 241. n. 230.

MCCLXV. non. julii. Perusii. Breve Clementis IV. Papae, quo Abbati Fructuariensi confirmat bonorum omnium antiquas possessiones, ac jura in Diocesi Aquensi etc. Dat. etc. Perusii. supplem. col. 498. n. 69.

MCCLXVI. II. madii. Alexandriae. Induciae per annum Marchioni Montisferrati, ejusque subditis concessae a Potestate Alexandriae. Ex R. A. col. 242. n. 232.

MCCLXVI. Synodus ab Ottone Archiepiscopo Mediolan. celebrata cum Episcopo Aquensi. Vide not. post. ad doc. n. 233.

MCCLXVI. XII. Kal. januarii. Viterbii. Litterae, quibus Archiepiscopus Mediolanensis deligit Joh. Quaglatum Can. Ast. ad colligendas annatas beneficiorum sibi a S. Pontifice concessas in Diocesi Astensi, et procurationem a clero Albensi, Saonensi, et Aquensi. Ex Capituli membrana. col. 241. n. 231.

Digitized by Google

MCCLXVII. XXVIII. januarii. Aquis. Juramentum Sindici Capituli Aquensis parendi mandatis nuncii Archiepiscopi Mediolani. Ex Tabul. Capituli. col. 243. n. 233. Vide not. post. ad doc. n. 233.

MCCLXVII. IV. exeuntis augusti. Aquis. Donatio usufructus ad vitam duobus conjugibus, qui bona sua Monasterio S. Mariae Aquis dederunt. supplem. col. 499. n. 70.

MCCLXXII. XVIII. octobris. Aquis. Capitula vide supra MCCLII.

MCCLXXIII. Alexandriae. Exceptio in lite coram delegato Archiepiscopi Mediolanensis. Ex Tabulario Episcopali. col. 245. n. 235.

MCCLXXIV. nonis martii. Bistagni. Prorogatio termini pro Diocesi Aquensi ad solvendas decimas indictas in Concilio Lugdunensi. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. 233.

MCCLXXV. XXVIII. octobris. Januae. Delegatio in Ubertum Archidiaconum ad eligendum Canonicum in majori Ecclesia facta a duobus Canonicis. Ex Tabulario Capituli. Vide not. p. ad doc. n. 201.

MCCLXXV. Fragmentum testamenti Elenae Moisiae Aquensis. Ex Tabulario Capituli. Vide not. p. ad doc. n. 220.

MCCLXXVI. VII. augusti. Bistagni. Irritatio possessionis captae cujusdam Canonicatus, et in eum alterius immissio facta a Baudicione electo Aquensi. Ex Tabulario Capituli (vide not. ad doc. n. 201.) col. 245. n. 236.

MCCLXXVII. I. novembris. Aquis. Absolutio Arcid. Aq. ab excommunicatione inflicta a Delegatis Archiepiscopi Mediolanensis occasione subsidii Terrae Sanctae. col. 246. n. 237.

MCCLXXVIII. XXV. januarii. Aquis. Testamentum Alberti Scotae. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. n. 220.

MCCLXXVIIII. XXV. aprilis. Bergolii. Provocatio Syndici Capituli Aq. ad Archiepiscopum Mediol. contra cujusdam possessionem datam a Canonico Ecclesiae Alex. in Plebe de Calamagna. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. 157.

MCCLXXIX. XIII. novembris. Aquis. Charta Uberti Archidiaconi Aquensis. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. 157.

MCCLXXX. XXVI. januarii. Alexandriae. Confirmatio jurisdictionis, quam Alexandrini in suam Civitatem concesserant D. Gullielmo Marchioni Montisferrati, atque extensio ejusdem ad quosdam casus. Ex R. A. col. 246. n. 238.

MCCLXXX. XXII. novembris. Aquis. Sententia Fr. Henrici Vicarii Aquensis Episcopatus in Praeceptorem S. Margaritae de Aquis, ut solvat VI. libras olei Capitulo Aquensi. Vide not. post. ad doc. n. 360.

MCCLXXXI. Conventiones inter fratres Praedicatores, et Minores circa praedicationem in Alexandria, et finitimis oppidis. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 247. n. 239.

MCCLXXXII. II. martii. Aquis. Collatio beneficii S. Felicis de Grognardo a Ruaia Abbate S. Petri Belengino Clerico concessa. Ex membrana Tabularii Episcop. col. 249. n. 240.

MCCLXXXII. IV. augusti. Aquis. Collatio Praepositurae Collegiatae S. Johannis de Incisa facta ab Henrico Vicario Aq. Eccl. col. 249. n. 241.

MCCLXXXIII. XI. februarii. Aquis. F. Henrici de Locedio Vic. Eccl. Aq. deputatio Pro-

Digitized by Google

curatorum ad comparendum coram delegato Archiep. Mediol. in lite Clericatus S. Mariae de Uvada. Ex Tabul. Capit. Vide not. p. ad docum. n. 240.

MCCLXXXIII. XVIII. martii. Mediolani. Prorogatio temporis Oglerio electo Aq., et Ruziae nomine Capituli concessa, ut iterum se sistant coram Archiepiscopo Mediolani in causa electionis Oglerii in Episcopum Aquensem. col. 250. n. 241.

MCCLXXXIV. IX. aprilis. Cormorini. Sententia D. Thomae Marchionis Malaspinae circa jus pascendi inter Commune Murbelli, et Cassinellarum. Ex charta penes J. C. Mathaeum Boccaccium. col. 250. n. 243.

MCCLXXXIV. VII. febr. Aquis. Constitutio procuratoris facta ab Uberto Archidiacono in causa Oddonis de Cauro coram Delegato a S. P. Vide col. 628. post. not. ad doc. n. 6.

MCCLXXXV. V. exeuntis februarii. Ponti. Testamentum D. Bonifacii de Carretto Marchionis Ponti etc. Ex charta penes Cl. V. C., ac Praesidentem Platzaert. col. 251. n. 244.

MCCLXXXV. VII. decembris. Astae. Deputatio Procuratoris facta a Praeposito Astensi in Praepositum Aquensem. Ex Tabul. Capit. Vide not. post. ad doc. n. 259.

MCCLXXXV. ... julii. Meladii. Depositiones circa possessiones, quae in oppido Meladii tenentur ad decimam Ecclesiae S. Mariae Aquensis. Ex Tabul. Capit. col. 255. n. 245.

MCCLXXXVI. XXI. octobris. Aquis. Constitutio procuratoris ad agendum Romae in causa nominationis Episcopi Aquensis. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad docum. n. 247.

MCCLXXXVII. XVIII. augusti. Aquis. Confirmatio Clericatus Ecclesiae S. Nazarii de Praedasco facta ab Oglerio electo Ep. Aq. Ex Tabul. Episcop. col. 257. n. 246.

MCCLXXXVII. X. novembris. Aquis. Denunciatio excommunicationis in Canonicum, quia non solverat decimas a R. Pontifice impositas pro subventione Regni Siciliae. Ex Tabul. Capit. Vide not. p. ad doc. n. 233.

MCCLXXXVIII. XXIV. augusti. Meladii. Citatio Oglerii electi Aquensis Mediolanum occasione novae electionis Gulielmi Dardanelli in Episcopum Aquensem. col. 257. n. 247.

MCCLXXXIX. VII. id. martii. Romae. Indulgentiae multorum Episcoporum pro Ecclesia majori Alexandriae *Dioec. Aq.* Ex Tabulario ejusdem Ecclesiae. col. 258. n. 249.

MCCLXXXIX. X. sept. Kal. Romae. Indulgentiae Nicolai PP. IV. pro Ecclesia FF. MM. Alex. *Dioec. Aq.* Not. post. ad doc. n. 248.

Aliae eodem die Abbatissae S. M. Magdal. de Alex. *Dioec. Aq.* ibi.

Aliae pro Ecclesia majori Alex. *Dioec. Aq.* V. id. dec. Ex Tabulario ejusdem Ecclesiae. col. 258. ad doc. n. 248.

Aliae hujus anni id. decemb. pro Ecclesia FF. MM. Alex. *Dioec. Aq.* Vide not. post. n. 248.

MCCXC. XII. Kal. aprilis. Aliae ejusd. P. pro Eccl. FF. MM. de Alex. *Dioec. Aq.* vide ibi. Aliae V. Kal. oct. pro Eccl. S. Nicolai de Alex. *Dioec. Aq.* ibi.

MCCXCI. VI. jan. Sezadii. Deputatio Praepositi Aquensis facta a Praeposito S. Mariae de Sezadio in lite coram O. electo Aq. Ex Tabul. Capituli. Vide not. post. ad doc. n. 259.

MCCXCII. X. januarii. Mediolani. Indulgentiae Othonis Archiepiscopi Mediolani pro Ecclesia majori Alexandriae. col. 259. n. 250.

Digitized by Google

MCCXCII. X. julii. Alexandriae. Foedus inter Communitatem Rocchae vallis Urbarum, et civitatem Alexandriae. Ex Collect. Burgontii. col. 259. n. 251.

MCCXCIII. ultimo aprilis. Aquis. Locatio Curadiae, et pedagii, et medietatem Beccariae Civitatis Aquarum Jacobo de Serdo ad 7. an. facta ab Oglerio Aquensi electo. col. 260. n. 252.

MCCXCIII. V. junii. Aquis. Renunciatio Presbiteri Lanfranchi Ecclesiae S. Nazarii de Praedasco D. Oglerio electo Aq. Ex Tabul. Episc. col. 260. n. 253.

MCCXCIII. V. junii. Aquis. Confirmatio Presbiteri Andreae in Rectorem Ecclesiae S. Nazarii a D. Oglerio Aquensi electo facta. Ex eodem Tabul. col. 261. n. 254.

MCCXCIII. XXXI. julii. Aquis. Revocatio superioris locationis pedagii, et Curadiae etc. Jacobo Serdo factae. Vide not. post. ad doc. 1293. n. 252.

MCCXCV. VI. junii. Aquis. Induciae indictae inter Marchionem Montisferrati, Communitatem Alexandriae, Aquarum, Caxinarum, et Groguardi ad V. annos. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 261. n. 255.

MCCXCV. VII. julii. Borgolii. Concessio Parochialis Ecclesiae S. Stephani Alexandriae facta fratribus Servis B. M. V. ab Archidiacono, et Capitulo. Ex charta penes Cl. V. Anton. Chennam. col. 265. n. 256.

MCCXCVI. VIII. junii. Aquis. Electio Procuratoris facta a Capitulo Aquensi in Odonem, ut adeat Episcopos Saonensem, Albensem, Terdonensem ad impediendam consecrationem Oglerii electi. Ex Tabulario Capituli. col. 267. n. 257.

MCCXCVI. XVIII. junii. Aquis. Alia deputatio duorum Canonicorum, ut eadem de caussa adeant Ordinarios Ecclesiae Mediolani. Ex Tabulario Episcopali. col. 267. n. 258.

MCCXCVII. XXVIII. novembris. Sententia arbitrorum circa unionem Ecclesiae S. Mariae Magdalenae, et S. Hippoliti de Nicia cum Ecclesia Aquensi. col. 268. n. 259.

MCCXCVIII. id. januarii. Laterani. Litterae Bonifacii Papae VIII. ad Archipresbiterum Montisbarutii, ut revocet omnes alienationes illegitimas bonorum ad Ecclesiam Parochialem Molariarum spectantium. Vide infra ad an. MCCXCIX. IV. aprilis. col. 269. n. 261.

MCCXCVIII. XXII. aprilis. Aquis. Electio Rectoris Ecclesiarum S. Georgii, et S. Laurentii de Uviliolis facta a Capitulo Aquensi. Ex ejusdem Tabulario. Vide not. post. ad doc. n. 260.

MCCXCVIII. XIII. octobris. Aquis. Libellus, quo Oglerius electus Aquensis duarum Ecclesiarum S. Laurentii, et S. Georgii de Uviliolis collationem a se factam irritam facit. col. 269. n. 260.

MCCXCIX. IV. aprilis. Molariis. Traditio litterarum Bonifacii PP. VIII. Archipresbitero Montisbarutii. Ex Tabulario Capituli. col. 269. n. 261.

MCCXCIX. III. junii. Sententia Archipresbiteri de Cassinis ex compromisso in causa Clericatus Ecclesiae S. Laurentii de Uviliolis. Ex Tabulario Capituli. Vide not. post. ad doc. n. 260.

MCCC. Donatio Solfatellae Capitulo Aq. indicata in not. post. doc. n. 9. col. 18. lin. 8.

MCCC. XVII. Kal. dec. Litterae Indulgentiarum pro Ecclesia S. Stephani de Bergolio in Alex. *Aq. Dioec.* Vide not. p. doc. n. 248.

Digitized by Google

MCCC. IX. februarii. Bistagni. Assignatio partis fructuum beneficii Parochialis S. Nazarii de Praedasco Clerico Bellexio. Ex Tabulario Episcopali. col. 270. n. 262.

MCCCI XXV. aug. Pacta conventa inter Marchiones, et Communitatem Ponzoni, et civitatem Aquis. supplem. col. 516. n. 83.

MCCCII. XI. aprilis. Clavasii. Immunitas vectigalis, et pedagii a Johanne Marchione Montisferrati concessa Ecclesiae S. Ursi Augustae. col. 270. n. 263.

MCCCIII. III. Kal. decembris. Litterae Benedicti PP. XI. Bonino de Alexandria Ord. FF. MM. *Dioecesis Aquensis*. Ex Tabulario ejusdem Conventus. Vide not. p. ad doc. n. 248.

MCCCIV. XXVI. februarii. Ursariae. Immissio in possessionem Ecclesiae S. Martini de Ursaria ex delegatione Capituli. Vide not. p. ad doc. n. 236.

MCCCIV. VII. novembris. Bistagni. Electio Rectoris Ecclesiae S. Nazarii de Praedasco facta a Clerico Bellexio, et Ogerii Episcopi Aquensis electi confirmatio. Ex Tabulario Episcopali. col. 271. n. 264.

MCCCV. XXIV. junii. Bistagni. Investitura a D. Oddono Episcopo Aquensi electo de decimis Ulmi Petro Rotundo concessa. Ex Collectione Turrii. col. 271. n. 265.

MCCCV. IV. septembris. Bistagni. Alia Eigerxio de Bublio de parte decimarum Sexami, Monasterii, Cassinaschi, Bublii, Lovazolii, Cessolarum, et Vexini. Ex Collectione Turrii. col. 272. n. 266.

MCCCVI. VI. aprilis. Bistagni. Alia quorundam bonorum in Rochetta Pelafea D. Simplici de Calamandrana. col. 273. n. 267.

MCCCVII. III. octobris. Pereti. Jus decimas percipiendi in agro Saxelli ab Episcopo Oddone concessum Petro Bertaldo. Ex Tabulario Ecclesiae majoris. supplem. col. 499. n. 71.

MCCCVII. IX. decembris. Cartoxii. Investitura Oddoni Episcopi de bonis in Cartoxio Opicio Mori. Ex Tabulario Episcopali. col. 273. n. 268.

MCCCVIII. IV. Kal. martii. Cortonae. Delegatio Necapoleonis Cardinalis super provocatione Presbiteri Blengii Clerici S. Mariae de Uvada. Ex Tabul. Capit. Vide not. post. ad doc. n. 240.

MCCCVIII. XIX. aprilis. Aquis. Investitura de decimis Galgani, Bruduni, Verdobii, Galvazanae, et Carentini olim a Gulielmo Episcopo Rufino, et Henrico Malcaciato, et Oberto Thedixio, nunc ab Oddono Episcopo Aquensi Jacobo Malcaciato, et Conrado Thedixio prorogata. col. 274. n. 271.

MCCCVIII. XVII. maii. Alexandriae. Nunciatio novi operis contra praeceptum Episcopi Aquensis rursus fratribus Minoribus indictum a fratribus Praedicatoribus. Ex charta penes P. R. M. Cavallerium, ac Cl. V. Chennam. col. 273. n. 269.

MCCCVIII. XXVIII. maii. Curtismiliae. Investitura decimarum S. Juliae D. Thomae de S. Julia ab Oddono Episcopo concessa. col. 274. n. 270.

MCCCIX. Avenione. Litterae Clementis PP. V. in causa FF. MM. de Alex. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. Vide not. p. ad doc. 269.

MCCCXI. VIII. januarii. Mediolani. Fidelitas praestita ab Episcopo Oddone Henrico VII. Regi. supplem. col. 500. n. 72.

MCCCXI. X. Kal. februarii. Mediolani. Diploma Henrici VII. Oddono Episcopo Aquensi concessum. col. 277. n. 274.

Digitized by Google

MCCCXI. XV. Kal. februarii. Mediolani. Aliud ejusdem Monasterio de Tilieto. Ex R. A. col. 275. n. 272.

MCCCXI. Kal. novembris. Januae. Litterae ejusdem Mathaeo Vicecomiti pro reducendis in urbem Alexandrinis. col. 276. n. 273.

MCCCXII. XVI. Kal. martii. Breve Clem. PP. V. Archipresbiteris de Alex. Quargnento *Dioec. Aq.* Vide not. p. doc. n. 248.

Aliud ejusdem sine die, ac mense, in quo *Alex. Aq. Dioec.* vide ibi.

MCCCIV. VI. aprilis. In suburbiis Januae. Venditio bonorum duarum Ecclesiarum Ricaldoni facta a Monialibus S. Thomae suburbii Januensis. col. 277. n. 275.

MCCCVI. mense julii. Carmorini. Declaratio Sindicorum Murbelli, et Caxinellarum circa intelligentiam cujusdam articuli sententiae a M. Thoma an. MCCLXXXIV. prolatae. Vide not. ad hoc doc. col. 250. n. 243.

MCCCXX. IV. aprilis. Avenione. Roberti Regis litterae ad populum Bergolii. Ex Collect. Burgontii. col. 279. n. 277.

MCCCXX. VII. decembris. Cartosii. Investitura decimarum Denicis, et Ponzoni Marchionibus de Ponzono. Ex Collect. Turrii. col. 279. n. 276.

MCCCXXI. VI. Kal. maii. Avenione. Litterae Johannis PP. XXII., quibus Ecclesiae Alexandrinae bona ejus Archidiacono cum fuerint vindicata, concedit. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 280. n. 278.

MCCCXXI. VI. Kal. maii. Avenione. Aliae ejusdem Episcopis Vercellensibus, et Terdonensibus pro recuperatione bonorum Ecclesiae Alexandrinae. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 281. n. 279.

MCCCXXII. Solemnis rescriptio Diplomatis Henrici V. Dominis Fubinarum etc. concessi. Vide col. 45. lin. 51. ad an. MCXVI.

MCCCXXIV. XIII. decembris. Cavatorii. Locatio bonorum Ecclesiae Aquensi in Cavatorio ejus Sindico facta. Ex Collect. Turrii. col. 281. n. 280.

MCCCXXV. Notitia census a delectis viris civitatis Aquensis descripti. col. 283. 281.

MCCCXXVII. XXVII. julii. Bestagni. Libellus, quo Oddonus Episcopus Aquensis revocat, atque abolet investituram decimarum Altexeni, et Castelletti Friderico Marchioni Ponzoni a se antea concessam, et earum emptionem, quam a Capitulo Ecclesiae Saonensi D. Conradenghus de Niella fecerat, confirmat. supplem. col. 500. n. 73.

MCCCXXXIII. XVII. januarii. Montilii. Denunciatio ab Oddono Episcopo facta Theodoro Marchioni Montisferrati de damnis, quae Alexander Asinarius Ecclesiae Aquensis juribus inferebat, et speciatim de possessione oppidi Castelletti ab eo violenter capta cum monitione, ut Ecclesiam Aquensem adversus istum tueatur. Ex Collectione Turrii. col. 283. n. 282.

MCCCXXXIV. XII. februarii. Astae. Excerpta foederis inter Regem Robertum, et Manfredum Marchionem Salutiarum. Ex cod. MS. Cl. V. Com., et Praesid. Platzaert. col. 284. n. 283.

MCCCXXXVI. II. maii. Delegatio Aicardi Archiep. Mediol. Fr. Gilberto Abbati S. Justinae de Sezzadio circa permutationem duorum beneficiorum Eccl. Alex. col. 287. lin. 17.

MCCCXXXVI. II. maii. Alexandriae. Commutatio duorum Beneficiorum ab Oddone Guasco

Digitized by Google

Archidiacono, *et Commendatore Episcopatus Alexandriae* approbata. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 285. n. 284.

MCCCXXXVIII. id. julii. Breve Bened. XI., in quo *Alex. Aq. Dioec.* vide not. p. ad doc. an. 1289. n. 248.

MCCCXL. I. augusti. Aquis. Investitura Castelleti de Aquis facta Johanni Marchioni Montisferrati ab Ottobono Episcopo electo, et confirmato. Ex Tabul. Episc. col. 288. n. 285.

MCCCXL. I. augusti. Aquis. Investitura Rochettae Pelafeae Johanni Marchioni Montisferrati ab eodem Episcopo concessa. Ex eodem Tabul. col. 291. n. 287.

MCCCXL. XVI. novembris. Ponti. Locatio bonorum in Meladio Marchioni Ponzoni. Ex Tabulario Capituli. col. 290. n. 286.

MCCCXLI. non. maii. Breve Ben. XI. *Bergolio Aq. Dioec.* Vide not. p. doc. 1289. n. 248.

MCCCXLII. XVII. novembris. Cavatorii. Investitura decimarum Ponzoni, et Denicis a D. Guidone II. Episcopo concessa DD. Raymundo, Bonifacio, Ottoni, et Theodoro MM. Ponzoni. col. 293. n. 288.

MCCCXLIII. Induciae inter Episcopum Vercellensem, et Dominos Masini *Alex. Dioec. Aq.* imperatae a Gullielmo Cardinali. Vide not. post. ad doc. anni 1289. n. 248.

MCCCXLIII. XXVI. madii. Bestagni. Traditio litterarum Apostolicarum pro liberatione Georgii Marchionis de Carretto Guidoni Episcopo Aquensi. Ex MS. chartaceo, sed synchrono Tabularii Episcopalis. col. 294. n. 289.

MCCCXLIII. XVI. augusti. Bistagni. Investitura de decimis Ulmi Mascaro Mazueho, et Petro, et Gulielmo de Rotundis ab Episcopo Guidone concessa. Ex Tabul. Episc. col. 294. n. 290.

MCCCXLIII. XXVI. novembris. Bistagni. Denunciatio Guidonis Episcopi fratribus Marchionibus de Ponto se paratum esse idoneae personae solvere pecuniam statutam pro recuperatione Castelleti cum expostulatione adversus illorum injustam detentionem. Ex Tabulario Episcopali. col. 296. n. 291.

MCCCXLIII. XXVI. novembris. Castelletti. Praeceptum Guidonis Episcopi Oppidanis Castelletti, ut ipsi, non aliis vectigalia, ac tributa solvant. Ex Tabul. Episc. col. 298. n. 292.

MCCCXLIV. XVII. martii. Bistagni. Juramentum fidelitatis praestitum a nonnullis civibus Aquensibus Guidoni Episcopo. Ex Tabul. Episcop. col. 299. n. 293.

MCCCXLIV. XXIV. martii. Bistagni. Aliud simile praestitum a Percivallo Abbate S. Petri nomine partis externae civitatis Aquarum. Ex A. A. col. 300. n. 294.

MCCCXLV. XVI. julii. Rescriptio solemnis diplomatis Ottoniani sub n. 6. col. 7. jussu Guidonis Episcopi facta. Vide ibi.

MCCCXLV. XXV. novembris. Bistagni. Investiturae de decimis Rochae Ovraniae D. Mathaeo Scarampo. Ex Tabul. Episcop. col. 301. n. 295.

MCCCXLVI. XVIII. martii. Bistagni. Sententia Guillelmi de Oddono Castellani Bistagni pro Aquensi Episcopo. Ex charta penes quondam D. Jos. Nasium. col. 303. n. 296.

MCCCXLVI. VII. id. augusti. Breve Clementis VI., in quo *Alex. Dioec. Aq.* Vide not. post. ad doc. an. MCCLXXXIX. n. 248.

MCCCXLVI. Rescriptio diplomatis Henrici II. sub n. 16. a Guidone Episcopo per IV. Notarios facta. Vide not. post. ad doc. 16.

Digitized by Google

MCCCXLVI. VI. novembris. Rescriptio autentica diplomatis Henrici III. n. 20. jussu Guidonis II. facta. col. 33. lin. 26.

MCCCXLVI. VII. novembris. Rescriptio solemnis diplomatis Henrici VII. a tribus Notariis Jacobo Fontana, Francisco Novello, Dominico Culando, et Goslino de Goslinis de Bestagno praesentibus D. Dominico Mascharo de Bestagno, Gulliclmo de Oddonis de Incisa, et Johanne de Dego, ex autographo jussu Guidonis Episcopi facta. Vide. col. 277. lin. 13.

MCCCXLVII. XII. martii. Alexandriae. Decretum Vicarii Generalis Archiepiscopi Mediolani pro jurisdictione Ecclesiae majoris Alexandriae in incolas ejusdem Civitatis, penes Cl. V. Vic. Chennam. col. 304. n. 297.

MCCCXLVII. IX. novembris. Abolitio a Registro Astensi castrorum Curtismiliae, Perleti, ac Turris Uxoni Dioc. Aq. ad DD. de Scarampis spectantium. Vide not. post. ad doc. n. 387. an. 1477.

MCCCXLVII. VII. novembris. Alexandriae. Sententia arbitri de patronatu S. Martini de Gamundio. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 305. n. 298.

MCCCXLIX. XXIX. januarii. Notitia consilii J. C. Andreici de Fabriano in controversia de molendino inter Episcopum Aquensem, et Enrigonum de Calamandrana. Ex Tabulario Capituli. col. 309. n. 299.

MCCCXLIX. XVI. junii. Rescriptio donationis B. Widonis sub n. 17. a Guidone II. Episc. facta. Vide col. 28. lin. 25.

MCCCXLIX. XX. decembris. Bistagni. Investitura Rocchetae Pelafeae concessa a Guidone Episcopo DD. Oddoni Johannardo ex MM. Incisae. Vide not. post. ad doc. n. 267.

MCCCXLIX. Notitia sententiae circa jura Episcopi Aquensis in communitatem Castrinovi Bormiae. Ex MS. Chart. Tab. Episc. pag. 15. col. 310. n. 300.

MCCCLI. XXIX. martii. Bistagni. Renovatio publicationis instrumenti circa investituram decimarum Ponzoni etc. Marchionibus hujus loci factam, atque ejus sinceritatis defensio. col. 311. n. 301.

MCCCLI. XX. maii. Cavatorii. Jura Episcopi in Cavatorio. Ex Tabulario Episcopali. col. 313. n. 302.

MCCCLI. mense novembri. Charta Guidonis Ep. Aq. Vide not. post. ad doc. n. 64.

MCCCLII. XXIII. januarii. Carmorini. Expostulatio Guidonis Episcopi adversus Oddonem Marchionem de Ponzono circa occupationem possessionum Aquensis Ecclesiae in Meladio. col. 314. n. 303.

MCCCLII. XVII. martii. Bistagni. Declaratio obligationis fodri Ecclesiae Aquensis ab incolis Bistagni debiti. Ex Tabulario Capituli. col. 316. n. 304.

MCCCLII. I. junii. Alexandriae. Publicatio cujusdam constitutionis Benedicti XI. pro ordine Servorum B. M. facta ab Archidiacono Alexandriae. Ex charta penes Cl. V. Chennam. supplem. col. 501. n. 74.

MCCCLIII. VIII. februarii. Tridini. Responsio Marchionis Montisferrati ad praesentationem litterarum Archiepiscopi Mediolanensis cuidam de Cassinis. Ex Collectaneis Burgontii. col. 316. n. 305.

Digitized by Google

MCCCLIII. XIV. augusti. Bistagni. Positiones circa statum oppidi Meladii ante destructionem factam ab Alexandrinis. Ex MS. chartaceo Tabularii Episcopalis. col. 317. n. 306.

MCCCLIV. IV. maii. Tercii. Conditiones a popularibus Tercii Episcopo Aquensi annuatim reddendae. Ex Tabul. Capit. Vide not. post. ad doc. n. 135.

MCCCLIV. XXIII. mense julii. Provocatio Guidonis Episcopi in lite cum Priore S. Johannis Lanerii ad Innocentium PP. VI. Ex Tabulario Capituli. Vide not. p. ad doc. n. 28.

MCCCLV. VII. januarii. Catalogus Ecclesiarum Agri Alexandrini cum earum possessionum aestimatione. Ex charta penes R. P. M. Cavallerium. col. 317. n. 307.

MCCCLV. III. non. februarii. Pisis. Diploma Caroli IV. Marchionibus de Incisa indicatum col. 94. lin. 37.

MCCCLV. III. non. februarii. Pisis. Confirmatio diplomatis Fridericiani ann. 1164. Gulielmo Marchioni Montisferrati a Carolo IV. concessa. col. 63. n. 49.

MCCCLV. VIII. id. febr. Pisis. Diploma Caroli IV. Imp. Guidoni Episc. extensum, sed non absolutum, ac integre perfectum. Vide not. post. ad doc. MCCCLXIV. n. 312.

MCCCLV. XVII. julii. Bistagni. Conditiones ab incolis Meladii Episcopo debitae. Vide not. post. ad doc. n. 146.

MCCCLVII. XXVIII. augusti. Donatio jurium in Tercio ab Ansaudo facta Guidoni Ep. Aq. indicata in charta relata in not. p. ad doc. n. 135.

MCCCLIX. XII. junii. Bistagni. Investitura de decimis S. Juliae, et Niosae Bonifacio, Manfredo, et Georgio MM. de Carretto a Guidone Episcopo Aquensi concessa. Ex Tabulario Episcopali. col. 320. n. 308.

MCCCLIX. III. septembris. Aquis. Terminatio confinium inter civitatem Aquarum, et locum Alicis. Ex Tabulario Civitatis. supplem. col. 502. n. 75.

MCCCLX. X. augusti. Bistagni. Concessio possessionum cujusdam de Bistagno defuncti sine haeredibus ex se natis facta ejus fratri ab Episcopo Aq. Ex charta penes q. D. Nasium. col. 321. n. 309.

MCCCLXI. XVIII. martii. Bistagni. Sententia Guillelmi de Oddono Castelloni Bistagni. Ex Tabulario Capituli. col. 322. n. 310.

MCCCLXI. XII. junii. Bistagni. Monitio Vicarii Generalis Episcopi Aquensis facta Abbati Monasterii, ac hominibus S. Juliae, ut se sistant Bistagni coram Episcopo. Ex charta penes q. Nasium. col. 323. n. 311.

MCCCLXIV. Kal. februarii. Pragae. Diploma Caroli IV. Imperatoris confirmantis Guidoni Episcopo, ejusque Ecclesiae omnia privilegia a superioribus Regibus, et Imperatoribus concessa. col. 324. n. 312.

MCCCLXIV. II. non. martii. Pragae. Aliud eidem Episcopo, ac Marchionibus Incisae. Ex R. A. col. 332. n. 313.

MCCCLXIV. X. julii. Bistagni. Litterae commendatitiae pro hospitali loci Bistagni. Ex Chartal io Quiregii notarii Episc. Guidonis ex Tabul. Episc. col. 334. n. 314.

MCCCLXIV. V. augusti. Aquis. Collatio Ecclesiae Parochialis Montisaudi cum unione duorum beneficiorum. Ex Chartulario Quiregii. col. 335. n. 315.

Digitized by Google

MCCCLXV. I. januarii. Ponzoni. Donatio inter viros Ludovici March. Ponzoni quibusdam de Ponzono. supplem. col. 504. n. 76.

MCCCLXV. XXVII. martii. Bononiae. Procuratio omnium Ecclesiarum in Liguria, ac Pedemonte ad Ecclesiam Bethlemitanam spectantium commissa Episcopo Guidoni ab Ademaro Episcopo ejusdem Ecclesiae. Ex Chartul. Quiregii. col. 335. n. 316. Item col. 359. n. 343.

MCCCLXV. XXV. junii. Aquis. Permutatio Canonicatus Aquensis Ecclesiae cum Canonicatu de Incisa. Ex eodem Chartulario. col. 335. n. 317.

MCCCLXV. VII. augusti. Bistagni. Licentia deferendi vestes laicales concessa Martino de Guaschis Canonico Alexandrino ab Episcopo Aquensi. Ex eodem Chartul. col. 337. n. 318.

MCCCLXV. VIII. augusti. Bistagni. Indulgentiae a Guidone Episcopo concessae dantibus eleemosinam pro coemeterio de Russigliono. Ex eodem Chart. col. 337. n. 319.

MCCCLXV. VIII. augusti. Bistagni. Licentia Episcopi ingrediendi *reclusum* in Russigliono cum indulgentiis opem ferentibus ejus constructioni. Ex eodem Chart. col. 338. n. 320.

MCCCLXV. XIV. augusti. Aquis. Facultas F. Ruffino de Alexandria absolvendi a casibus reservatis, et praedicandi in tota ditione Alex. Vide not. post. ad doc. n. 329.

MCCCLXV. XVIII. augusti. Bistagni. Indulgentiae ab Episcopo Guidone largitae eleemosinam dantibus hospitali S. Spiritus Civitatis Aquensis. Ex eodem Chart. col. 338. n. 321.

MCCCLXV. IV. septembris. Bistagni. Litterae commendatitiae pro aliquibus Judaeis ad fidem ingenti quodam miraculo conversis. Ex eodem Chart. col. 339. n. 322.

MCCCLXV. X. septembris. Recognitio Episcopi Diocesani facta a Priore Beltramo cum sua familia ibi.

MCCCLXV. XIX. novembris. Bistagni. Litterae clericalis tonsurae Girardino de Guaschis de Bergolio Aquensis Dioecesis a Guidone Episcopo collatae. Ex eodem Chartulario. col. 340. n. 323.

MCCCLXV. XIX. novembris. Bistagni. Beneficium S. Juliani de Frascheda Clerico Girardino Guasco de Bergolio *Aq. Dioec.* a Guidone Episcopo collatum. col. 341. n. 324.

MCCCLXV. XVIII. decembris. Licentia deferendi vestes laicales duobus Clericis ex Marchionibus de Ponzono a Guidone Episcopo concessa. Ex eodem Chartul. col. 341. n. 325.

MCCCLXVI. IV. martii. Ordinatio Clerici de Alex. sine dimissoriis ab Episcopo Aquensi facta. Vide not. post. ad doc. n. 329.

MCCCLXVI. V. martii. Denunciatio cujusdam Monachi S. Petri de Aquis, qui jura Parociae Ecclesiae Cathedralis usurpabat facta a Canonicis Episcopo Aquensi. Ex eodem Chartulario. col. 343. n. 327.

MCCCLXVI. XV. junii. Bistagni. Collatio Ecclesiae Parochialis S. Hippoliti de Nicia F. Milano ad praesentationem Canonicorum S. Mariae de Aquis. Ex eodem Chartulario. col. 342. n. 326.

MCCCLXVI. XXVI. novembris. Ast. Sententia ex compromisso circa facultatem Episcopi in visitatione Ecclesiae Cathedralis, et taxam procurationis. Ex. Capituli membrana. col. 344. n. 328.

MCCCLXVII. XX. febr. Aquis. Collatio duarum Parochialium Ecclesiarum de Castellatio Fr. Stracarae de Alex. facta ab Episcopo Aquensi. Vide not. p. ad doc. n. 329.

Digitized by Google

MCCCLXVII. XXVI. februarii. Mandatum Episcopi Aquensis Rectori Carentini. ibi.

MCCCLXVII. XXX. martii. Licentia audiendi confessiones, et absolvendi a casibus reservatis pro Ecclesia Alexandrina data ab Episcopo Guidone Praeposito, et fratribus S. Mariae de Foro *Aq. Dioec.* Ex Chartulario Quiregii. col. 345. n. 329.

MCCCLXVII. II. aprilis. Aquis. Episcopi Aquensis confirmatio electionis Praepositi Ecclesiae de Solerio factae a Canonicis Ecclesiae Collegiatae S. Petri de Alexandria. Vide not. ad doc. n. 329.

MCCCLXVII. X. junii. Facultas absolvendi a reservatis Archipresbitero Fubinarum ab Episcopo concessa. ibi.

MCCCLXVII. XI. junii. Bistagni. Collatio Ecclesiae S. Hippoliti de Nicia Henrico Guarnerio Aquensi electo a Capitulo Aquensi. Ex eodem Chartulario. col. 346. n. 330.

MCCCLXVII.XXI. octobris. Collatio Episcopi Aq. Ecclesiae Felixani. Vide not. ad doc. n. 329.

MCCCLXVIII. XXIII. januarii. Bistagni. Ecclesia Parochialis S. Stephani Castrinovi Incisae Christophoro Arnutio Monacho S. Petri de Burgolio *Aq. Dioec.* ab Episcopo Aq. collata. Ex eodem Chartulario. col. 347. n. 331.

MCCCLXVIII. XXXI. julii. Bistagni. Resignatio clericatus Ecclesiae S. Ambrosii Felizani Episcopo Aquensi, et ejusdem collatio Antonio de Cassinasco. Ex eodem Chartulario. col. 348. n. 332.

MCCCLXVIII. XXV. septembris. Aquis. Electio Antonii Zabreriae de Mursascho in Archipresbiterum de Mollariis facta a Capitulo Aquensi, et litterae Episcopi contra praetendentes. Ex eodem Chartulario. col. 349. n. 333.

MCCCLXVIII. XXVI. septembris. Bistagni. Ordinatio Dominici Lanzavegiae de Alexandria Aquensis Dioecesis facta ab Episcopo Aquensi. Ex eodem Chartulario. col. 351. n. 334.

MCCCLXVIII. XXVIII. septembris. Bistagni. Facultas fratri Francisco Milano de Alex. *Aq. Dioec.* absolvendi a casibus reservatis in Alex., Uguliis, Solerio, Quarguento, Castellatio ab Episcopo Aquensi concessa. Ex eodem Chartulario. col. 351. n. 335.

MCCCLXVIII. X. octobris. Bistagni. Collatio Ecclesiae Parochialis S. Mariae de Mollariis Antonio Zabreriae cum dispensatione circa aetatem. Ex eodem Chartul. col. 351. n. 336.

MCCCLXVIII. XVIII. octobris. Aquis. Renunciatio Ecclesiae S. Petri de Fubinis in Curia Episcopi Aquensis. Vide not. post. ad doc. n. 329.

MCCCLXVIII. XXIII. novembris. Bistagni. Alia de Ecclesia S. Laurentii de Gamalerio *Aq. Dioec.* Gulielmo Bonoxio post renunciationem ab hoc factam Ecclesiae S. Michaelis de Ricaldono. Ex eodem Chartulario. col. 353. n. 337.

MCCCLXVIII. XII. Kal. decembris. Litterae Urbani PP. V. pro consecratione Melchioris in Episcopum Osnabrugensem. Vide doc. n. 341. col. 356.

MCCCLXIX. XIII. januarii. Bistagni. Delegatio Archipresbiteri Gamalerii *Aq. Dioec.* ad dandam possessionem Rectori Ecclesiae S. Stephani Castrinovi Incisae. Ex eodem Chartulario. col. 354. n. 338.

MCCCLXIX. VIII. martii. Bistagni. Collatio Ecclesiae Parochialis S. Martini de Castellatio Dioecesis Aq. F. Bartholomeo de Fidentia Ord. Herem. S. Augustini cum facultate absolvendi a casibus reservatis ab Episcopo Aquensi facta. Ex eodem Chart. col. 354. n. 339.

Digitized by Google

MCCCLXIX. VIII. martii. Facultas Petro Zucco Ord. FF. Praedicatorum absolvendi, et poenitentias dandi popularibus Alexandriae, et finitimorum locorum *Aq. Dioec.* ab Episcopo Aquensi facta. Ex eodem Chartulario. col. 355. n. 340.

MCCCLXIX. Acta ordinationis D. Melchioris ex MM. de Este in Episcopum Osnabrugensem, in quibus habentur litterae Urbani V. concedentis eidem, ut ordinari possit a quolibet Ecclesiae Catholicae Episcopo cum formula juramenti, quod coram ipso praestare deberet: secundo aliae Guidonis Episcopi, quibus testatur contulisse eidem presbiteratus ordinem die XVII. martii; postea adsistentibus fratribus, ac Episcopis Jacobo Millepotensi, Dalmatio Licomensi, et Nicolao Curlatensi eum ordinasse Episcopum die 18. martii in Ecclesia S. Mariae de Quinzano de Nicia. Ex eodem Chartulario. col. 356. num. 341.

MCCCLXIX. VIII. novembris. Ast. Revocatio collationis Ecclesiae S. Petri Fibinarum factae ab Archidiacono Ecclesiae Alexandrinae, et nova ejusdem institutio ab Episcopo Aquensi facta. Ex eodem Chartulario. col. 358. n. 342.

MCCCLXIX. XIII. decembris. Bistagni. Collatio Ecclesiae S. Laurentii de Occimiano Diocecesis Vercellensis Gulielmo Bavae Canonico Astensi facta ab Aquensi Episcopo sicuti delegato a D. Ademaro Episcopo Bethlemitano per litteras an. MCCCLXV. XVII. martii. Ex eodem Chartulario. col. 359. n. 343.

MCCCLXX. VI. martii. Bistagni. Suspensio interdicti in oppido Incisae, ac finitimis ejusdem locis concessa ab Episcopo Johanni Marchioni Incisae. Ex eodem Chartulario. col. 363. n. 344.

MCCCLXX. VI. martii. Bistagni. Collatio clericatus in Ecclesia SS. Fabiani, et Sebastiani Carentini *Aq. Dioec.* facta Guiscardo Bragio ab Episcopo Aquensi. Ex eodem Chart. col. 363. n. 345.

MCCCLXX. XI. martii. Aquis. Locatio vectigalium civitatis Aquensis ad conficiendam pecuniam pro emtione civitatis Albae ex praecepto Marchionis Montisferrati. Suppl. col. 504. n. 77.

MCCCLXX. XXVII. martii. Bistagni. Litterae pro collata tonsura Bragio de Carentino *Aq. Dioec.* a Guidone Episcopo. Ex eodem Chartulario col. 364. n. 346.

MCCCLXX. VIII. octobris. Bistagni. Facultas absolvendi in locis Alexandriae, Quargnenti, Solerii, Castellatii, Uguliarum, et Casalium *Aquensis Dioecesis* data FF. Ord. Herem. Conv. Alexandriae ab Episcopo Aquensi. Ex eodem Chartulario col. 365. num. 347.

MCCCLXX. XXVIII. octobris. Aquis. Facultas Archipresbitero Fubinarum celebrandi duas Missas concessa ab Episcopo Aquensi. Vide not. p. ad doc. n. 329.

MCCCLXXI. II. septembris. Aquis. Mandatum Notario extrahendi chartam ex registris. Vide not. p. ad doc. n. 281.

MCCCLXXIII. XXV. martii. Bistagni. Denunciatio electionis Vicarii Capitularis post mortem Episcopi Guidonis Canonicis absentibus. Ex Tabulario Capituli. col. 365. n. 348.

MCCCLXXIII. VI. septembris. Tertii. Litterae Jacobi electi Aquen., quibus publicat electionem Ministri Hospitalis de Balneo factam a Capitulo. Vide not. p. ad doc. n. 321.

Digitized by Google

MCCCLXXIII. XVII. decembris. Bistagni. Ordinatio habita ab Episcopo Megarensi. Ex eodem Tabulario. col. 365. n. 349.

MCCCLXXVI. XVI. Kal. dec. Breve Gregorii PP. XI. Cantori Eccl. S. Petri de Alex. *Dioec. Aq.* Vide not. post. ad doc. an. 1289. n. 248.

MCCCLXXVII. VII. junii. Alexandriae. Collatio Ecclesiae Parochialis S. Stephani Bergolii facta ab Archidiacono Priori ejus Conventui. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 366. n. 350.

MCCCLXXVII. XXIV. octobris. Alexandriae. Collatio Canonicatus in Ecclesia S. Petri de Fiblinis facta a Ministro illius Ecclesiae, et confirmata ab Archidiacono Alexandriae. Ex charta penes eundem. col. 367. n. 351.

MCCCLXXVII. XVI. Kal. decembris. Romae. Litterae delegationis Gregorii XI. Cantori Ecclesiae Alexandrinae *Aq. Dioec.* in causa Johannis Beruti cum Episcopo Terdonensi. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 368. n. 352.

MCCCLXXIX. III. januarii. Montecalvo. Concilium generale Marchionatus Montisferrati ab Othone Duce Brunsvicensi post mortem secundi Ottonis ad deliberandum de rebus ad ipsum spectantibus convocatum. Ex charta penes J. C. Briccam. col. 368. n. 353.

MCCCLXXX. XXIV. octobris. Aquis. Donatio haereditatis Johannis Granduli de Cavatorio mortui sine liberis, ac devolutae ad cameram Episcopi Conradi Belengio Turco ejusdem loci. Ex Tabulario Episcopali. col. 373. n. 354.

MCCCLXXXIII. V. martii. Conventiones inter Civitatem Aquensem, et Commune Alicis. supplem. col. 505. n. 79.

MCCCLXXXIII. XXIX. junii. Commendatio castrorum Bistagni, Castelletti, et Roncozenarii a Ven. Henrico Scarampo Episcopo Aquensi facta Theodoro M. Montisferrati. Ex Tabulario Episcopali. col. 374. n. 355.

MCCCLXXXIV. XXVIII. martii. Aquis. Sententia ad normam deditionis factae a civibus Aquensibus Gullielmo Marchioni Montisferrati. Ex Tabulario Civitatis. col. 376. n. 357.

MCCCLXXXVI. VI. id. aprilis. Januae. Litterae Urbani VI. delegantis Abbatem S. Petri de Burgolio in causa Archidiaconi Alexandriae adversus Monasterium S. Margaritae circa jus visitationis. Ex charta penes Cl. V. Ant. Chennam. col. 375. n. 356.

MCCCLXXXVI. X. decembris. Alexandriae. Earundem litterarum solemnis recognitio. ibi.

MCCCLXXXVIII. XXXI. maii. Bistagni. Locatio decimarum Degi facta Syndicis ejus loci. Ex Tabulario Episcopali. col. 380. n. 358.

MCCCXCII. V. Kal. aprilis. Privilegium Bonifacii IX. Eccl. S. Jacobi Alex. *Aq. Dioec.* Vide not. post. ad doc. n. 248.

MCCCXCII. Aliud ejusdem Pontificis pro ead. Eccl. Alex. *Dioec. Aq.* pridie id. sept. ibi.

MCCCXCIII. XII. maii. Monasterio S. Juliae. Privilegia, et immunitates concessae ab Alberto de Guttuariis Abbate Monasterii S. Juliae popularibus sibi subditis. Ex Tabulario Marchionis de Ruvere. supplem. col. 508. n. 79.

MCCCXCIV. III. februarii. Aquis. Finium terminatio inter Communitatem Aquensem, et Montaboni. supplem. col. 515. n. 80.

MCCCXCV. XIX. aprilis. Bistagni. Absolutio ab excommunicatione concessa cuidam usurario

Digitized by Google

defuncto a Ven. Henrico Episcopo Aquensi cum indice nonnullarum investiturarum ab hoc Episcopo concessarum. Ex Tabulario Capituli. col. 380. n. 359.

MCCCXCIX. Donatio V. Henrici Episcopi Aquensis Hospitali de Aquis. Vide not. ad doc. 9. col. 18. lin. 28.

MCCCC. non. februarii. Breve Bonifacii PP. IX. Episcopo Papiensi, quo nominatur *villa Fori Dioec. Aq.* Vide not. p. ad doc. n. 248.

MCCCC. die V. februarii. Romae. Litterae Bonifacii IX. ad Episcopum Gulielmum Papiensem, ut transferat Moniales Monasterii S. Martini de Foro Ord. S. Benedicti in Monasterium S. Mariae de Angelis a D. Conrado de Puteo Alexandriae constructum, eisque regulam, et habitum sororum S. Clarae concedat. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 381. n. 360.

MCCCCII. XXXI. decembris. Alexandriae. Executio litterarum Apostolicarum circa translationem, atque unionem Monasterii S. Martini de Foro, et S. Mariae de Angelis Alexandriae a F. Rostagno delegato ab Episcopo Papiensi peracta, ubi supra.

MCCCCIV. XII. februarii. Aquis. Locatio Commendae S. Margaritae de Aquis cum enumeratione possessionum. Ex Tabulario Episcopali. col. 385. n. 361.

MCCCCV. III. februarii. Januae. Fidejussio Christophori Guaschi Alex., aliorumque nobilium civitatis Januae pro Petrino Guasco, qui a Facino Cane captus fuerat, qua sub poena 10000. flor. auri promittunt non abiturum a loco, ubi Marchio Montisferrati, in quem Duces Mediolani, et Januae fecerant compromissum, eum jubebit manere. Ex charta penes J. C. M. Boccaccium. col. 386. n. 362.

MCCCCVIII. XII. augusti. Charta solutionis in vim cujusdam juris in communitatem Rochaeovrani factae Ven. Henrico de Scarampis Episcopo q. Aquensi nunc Episcopo Feltrensi. Vide not. post. ad doc. an. MCCCLXXXV. n. 359.

MCCCCXIV. XVI. martii. Canellis. Electio Priorissae Monasterii S. Georgii de Canellis confirmata a Praeposito Monasterii S. Baudolini Alexandriae. Ex membrana penes R. P. M. Cavallerium. col. 388. n. 363.

MCCCCXIV. XX. maii. Monasterio S. Juliae. Confirmatio immunitatum facta incolis Monasterii ab Antonio Carretto Marchione Saonae. Ex autographo Tabularii DD. de Ruvere. supplem. col. 515. n. 81.

MCCCCXIV. XXIII. mense julii. Aquis. Locatio praebendae S. Donati facta a Gullielmo Episcopo Bethlemitano Archipresbitero Bistagni. supplem. col. 516. n. 82.

MCCCCXXV. I. julii. Cartosii. Jura Civitatis Aquensis in loco Cartosii. Ex Tabulario Episcopali. col. 390. n. 364.

MCCCCXXVI. XVIII. martii. Conventiones inter Civitatem Aquarum, et Oppidanos Ponzoni. supplem. col. 516. n. 83.

MCCCCXXVII. VI. id. augusti. Romae. Breve Martini Papae V. confirmantis electionem D. Bonifacii in Episcopum factam a Capellanis Ecclesiae Aquensis. Ex Tabulario Capituli. col. 391. n. 365.

MCCCCXXVIII. XXVIII. januarii. Aquis. Indictio Synodi Dioecesanae. Ex eodem Tabulario. col. 393. n. 366.

Digitized by Google

MCCCCXXXII. XI. septembris. Aquis. Decretum synodale circa subsidium Episcopo solvendum pro ejus profectione ad Concilium Basileense. Ex eodem Tabul. col. 394. n. 367.

MCCCCXXXIV. III. junii. Aquis. Sententia Bonifacii Episcopi pro decimis S. Juliae, et Niosae. Ex Tabulario Episcopali. col. 395. n. 368.

MCCCCXXXIV. XXXI. augusti. Tridini. Testamentum serenissimae Dominae Sophiae de Monteferrato Romanorum Imperatricis. Ex charta penes J. C. M. Boccaccium. col. 398. num. 369.

MCCCCXXXV. Confirmatio venditionis emphiteuſos cujusdam possessionis S. Ant. de Balneo facta ab Episcopo Bonifacio. Vide not. p. ad doc. n. 321.

MCCCCXXXVI. VI. mense decembris. Charta locationis Ecclesiae S. Jacobi de Spata de Bergamasco. supplem. col. 518. n. 84.

MCCCCXXXVII. XIV. januarii. Alexandriae. Recensio aestimationis possessionum Ecclesiarum civitatis Alexandriae factae anno 1315. supplem. col. 518. n. 85.

MCCCCXXXVIII. Sententia ex compromisso inter Civitatem Aquensem, et locum Tertii. supplem. col. 519. n. 86.

MCCCCXXXVIII. XXI. maii. Casali. Conventiones inter Johannem Malaspinam Dominum Tertii, et Cavatorii, et Civitatem Aquarum coram Marchione Montisferrati. supplem. col. 520. n. 87.

MCCCCXXXIX. XIV. februarii. Aquis. Locatio vectigalium Civitatis Aquensis. supplem. col. 521. n. 88.

MCCCCXL. VI. junii. Aquis. Synodus Diocesana pro subsidio *caritativo* Episcopo Aquensi solvendo cum aliquibus aliis decretis. Ex Tabulario Capituli. col. 401. n. 370.

MCCCCXLIII. XXIV. octobris. Litterae Marchionis Montisferrati jubentis Monasterio S. Catherinae restitui quamdam possessionem a B. Guidone ei olim relictam, et postea inter bona ad castrum Civitatis Aquarum spectantia relatam. suppl. col. 521. n. 89.

MCCCCXLIV. Litterae Episcopi commendatitiae pro constructione Hospitalis S. Antonii de Uvada. col. 402. n. 372.

MCCCCXLV. IV. jan. Confirmatio conventionis initae a Rectore Hospit. S. Antonii de Balneo. Vide not. post. ad doc. n. 321.

MCCCCXLVI. XXIV. octobris. Litterae Johannis Marchionis Montisferrati praecipientis subditis suis novum pecuniae subsidium pro suae ditionis necessitatibus succurrendis. suppl. col. 522. n. 90.

MCCCCXLVII. XXX. januarii. Decretum Bonifacii de Monteferrato praescribens formam muniendae Civitatis Aquensis. Ex Tabulario Civitatis. col. 402. n. 372.

MCCCCL. V. februarii. Sezadii. Renovatio emphiteuseos facta ab Abbate Monasterii S. Justinae de Sezadio. col. 403. n. 373.

MCCCCL. XXIX. maii. Litterae Bonifacii Marchionis Montisferrati, quibus liberationem Gulielmi fratris a carceribus Papiae in Aquensium notitiam deducit. suppl. col. 522. n. 91.

MCCCCL. pridie id. octobris. Spoleti. Litterae Nicolai V. ad Civitatem, ac Dioecesim Aquensem, nunciantes electionem D. Thomae de Regibus in Episcopum Aquensem. Ex Tabulario Capituli. col. 403. n. 3, 4.

Digitized by Google

MCCCCL. XXX. octobris. Aquis. Electio D. Thomae de Regibus in Episcopum Aquensem a Capitulo facta. Ex Tabulario Capituli. col. 403. n. 375.

MCCCCLI. XXIX. septembris. Aquis. Ejusdem edictum Clero Aquensi, ut coram se stata die conveniat. Ex Tabulario Capituli. col. 404. n. 376.

MCCCCLIII. XXVIII. octobris. Traditio ornamentorum Episcopalium Capitulo Aquensi facta a Manuele Sismondo pro debito Canonicorum Albinganensium. Ex Tabulario Capituli. col. 404. n. 377.

MCCCCLIV. VI. maii. Augustae. Immunitas pedagii Ecclesiae B. Petri, et S. Ursi concessa a Joanne Marchione Montisferrati. Ex charta penes Cl. V. Eug. Delevis, qui ex Tabulario Capituli S. Ursi exscripsit. col. 405. n. 378.

MCCCCLV. IV. decembris. Aquis. Decreta Thomae Episcopi Aquensis circa residentiam Canonicorum in Ecclesia Cathedrali. Ex Tabulario Episcopali, et Capituli col. 410. n. 384.

MCCCCLV. Declaratio Constitutionis synodalis Episcopi Aquensis super servitute, et residentia Canonicorum, et aliorum Sacerdotum Ecclesiae Aq. Ex Tabul. Episc. col. 405. n. 379.

MCCCCLVI. Notitia pecuniae convertendae in utilitatem mensae Episcopalis. Ex Tabulario Capituli. col. 408. n. 380.

MCCCCLVIII. VI. junii. Bistagni. Solutio MD. duc. auri ab Episcopo Aquensi facta pro redemtione castri Bistagni. Ex eodem Tabulario. col. 408. n. 381.

MCCCCLVIII. IV. octobris. Aquis. Concessio Balnei fratribus Minoribus Conv. Aq. Ex Tabulario Civitatis. col. 408. n. 382.

MCCCCLIX. XIX. Kal. julii. Mantuae. Breve Pii II. Papae confirmans fundationem Conventus Cremolini facta a Marchione Isnardo Malaspina pro fratribus Ordinis B. Mariae de Monte Carmelo. Ex Tabulario Curiae Episcopalis. col. 409. n. 383.

MCCCCLX. XXIV. novembris. Solutio duc. LXIV. facta ab haeredibus Ep. Bonif. D. Thomae de Regibus. Vide not. p. ad doc. n. 380.

MCCCCLXIII. XXVII. aprilis. Approbatio Provincialis FF. B. Mariae de Monte Carmelo Capitulorum, ac conditionum, sub quibus oppidani Cremolini consenserunt, ut ad ipsos Fratres transferantur jura Ecclesiae Parochialis. Vide not. p. ad doc. n. 385.

MCCCCLXIX. XXV. augusti. Privilegium immunitatis concessum a Gullielmo Marchione Montisferrati Episcopo Albensi pro subditis Abbatiae S. Quintini. supplem. col. 523. n. 92.

MCCCCLXXIII. X. Kal. julii. Romae. Litterae delegationis Sixti IV. ad uniendas Parochiales Ecclesias Cremolini Ecclesiae S. Mariae datae fratribus Ordinis S. Mariae de Monte Carmelo. Ex Tabulario Curiae Episcopalis. col. 414. n. 385.

MCCCCLXXV. idibus aprilis. Romae. Aliae ejusdem S. P. ad Episcopum Aquensem, ut colligat decimas pro expeditione contra Turcas ex toto Marchionatu. Ex Tabulario Capituli. col. 416. n. 386.

MCCCCLXXVII. IX. septembris. Aquis. Licentia fratribus S. Francisci, ut deserviant Ecclesiae S. Mariae de Barxeto. Ex eodem Tabulario. col. 417. n. 387.

MCCCCLXXVII. X. septembris. Aquis. Edictum convocationis synodi, ac promulgationis indulgentiae plenariae in Ecclesia Cathedrali. Ex eodem Tabulario. col. 418. n. 388.

MCCCCLXXX. Kal. martii. Romae. Vide infra ad annum MCCCCLXXXVIII.

Digitized by Google

MCCCCLXXX. V. augusti. Alexandriae. Deputatio Procuratorum facta ab universo Clero Alexandrino in causa contra Clerum Terdonensem. Ex charta penes R. P. M. Cavallerium. col. 419. n. 390.

MCCCCLXXX. X. octobris. Privilegium mercati pro singulis hebdomadis a Gullielmo Marchione Montisferrati Aquensi Civitati concessum. supplem. col. 523. n. 93.

MCCCCLXXXIV. pridie Kal. februarii. Romae. Innocentii VIII. Breve confirmantis concessionem feudalem, aliaque jura a Gullielmo Marchione Montisferrati, et Sixto IV. Johanni a Ruvere in feudis Monasterii, et Bistagni concessa. Ex Tabulario Marchionis a Ruvere. supplem. col. 524. n. 94.

MCCCCLXXXVI. XI. octobris. Aquis. Obligatio Canonicorum Aquensium, qua ad congruam officiorum celebrationem, et ad separandam ex suis praebendis portionem residentibus distribuendam Episcopo se obstringunt. Ex Tabulario Episcopali. col. 421. n. 391.

MCCCCLXXXVIII. Kal. martii. Romae. Litterae Sixti IV., quibus delegat Archipresbiterum Ecclesiae Astensis in causa feudorum Vixoni, Tertii, et Cavatorii inter Episcopum Aquensem, et Marchionem Malaspinam. Ex Tabulario Capituli. col. 419. n. 389.

MCCCCXC. VI. septembris. Casali. Litterae, quibus Ill. D. Bonifacius Marchio Montisferrati praecipit D. Francisco de Grossis, ut remittat D. Ludovico Marchioni Salutiarum loca nonnulla, quorum ipse administrationem precariam habuerat. Ex Tabulario Civitatis Augustae. col. 422. n. 392.

MCCCCXCI. Aliae Constantini Marenchi Episcopi Aquensis circa executionem testamenti Johannis Bascheriae ad pias causas. Ex Tabulario Capituli. col. 423. n. 393.

MCCCCXCI. pridie id. aprilis. Praeceptum delegatorum a summo Pontifice factum Danieli Vistarino, ut dimittat haereditatem Johannis Bascheriae in pontis constructionem super Burmidam convertendam. Ex archivio Civitatis. supplem. col. 527. n. 95.

MCCCCXCIV. XIV. octobris. Aquis. Praeceptum Vicarii generalis circa residentiam, et celebrationem Missarum in Ecclesia Cathedrali. Ex Tabulario Episcop. col. 423. n. 394.

MDII. I. octobris. Inspruch. Diploma Maximiliani I. Imperatoris Ludovico Bruno Aquensi Episcopo. Ex Tabulario Episcopi. col. 424. n. 395.

MDIX. XXI. novembris. Privilegium nundinarum, et facultas pontis super Burmiam construendi Civitati Aquensi concessum. supplem. col. 528. n. 96.

MDXVII. XV. mense novembris. Tridini. Absolutio poenarum, in quas inciderant Aquenses ob invasionem factam in locum castri Rocherii, damnaque illata. suppl. col. 528. n. 97.

MDXXIX. X. septembris. Aquis. Confirmatio conventionis olim a Thoma de Regibus cum Capitulo Aquensi factae circa commutationem census Monasterii de Latronorio cum multis pro absolutione oppressionum infantum. Ex Tabulario Capituli, et Episcopi. col. 425. n. 396.

MDXXXI. Diploma Caroli V. Vide infra ad an. MDXXXVI.

MDXXXII. VII. junii. Aquis. Testamentum D. Dominici Schelini Episcopi Aquensis. Ex charta penes Schelinos Felizani incolas, ac hujus Episcopi gentiles, atque haeredes. col. 429. n. 398.

MDXXXIII. IV. idibus januarii. Romae. Breve Clementis PP. VII. confirmantis fundationem

Digitized by Google

Monasterii Monialium Ordinis S. Augustini factam a Catharina Comitissa Pollentiae in civitate Niciae, atque ab Episcopo Schelino publicata. Ex Tabulario Episcopali. col. 430. n. 399.

MDXXXIII. IX. julii. Bononiae. Breve Pauli III. Petro Vorstio Episcopo Aquensi pro visitatione Dioecesis. Ex Tabulario Episcopali. col. 433. n. 400.

MDXXXVI. XVI. aprilis. Romae. Diploma Caroli V. Imperatori Petro Vorstio Episcopo Aquensi. Ex Tabulario Episcopali. col. 426. n. 397.

MDLII. I. decembris. Aquis. Alienatio dacitorum Aquensium. Ex Tabulario Civitatis. col. 435. n. 401.

MDLXII. VIII. martii. Ponzoni. Transactio inter Civitatem Aquensem, et Communitatem Bistagni. Ex eodem Tabulario. col. 440. n. 402.

MDLXII. XXVI. decembris. Aquis. Conventio de decimis Rochettae Pelafeae. Ex Tabulario Episcopali. col. 445. n. 403.

MDLXV. XVI. Kal. februarii. Romae. Unio perpetua beneficii Parochialis S. Syri Nitiae Palearum Episcopatui Aquensi. Ex eodem Tabulario. col. 449. n. 404.

MDLXVIII. VI. augusti. Viennae. Diploma Maximiliani II. Imperatoris Petro Fauno Costacciario Episcopo Aquensi. Ex eodem Tabulario. col. 452. n. 405.

MDLXXXI. XIX. februarii. Aquis. Descriptio reliquiarum, quae in Ecclesia Cathedrali asservantur facta a P. Vorstio Episcopo in visitatione Ecclesiae. Ex eodem Tabulario. col. 454. n. 406.

MDLXXXVIII. XXI. febr. Romae. Litterae Rectorum societatis B. M. V. Romae institutae, quibus fratres S. Antonii civitatis Aquarum suo collegio aggregant, omnibusque juribus participes faciunt. Penes D. Lingerium ab actis Civitatis Aquensis. supplem. col. 529. n. 98.

MDXCII. Kal. julii. Erectio archivii a Vincentio Duce Mantuae Aquensi Civitati concessa. Ex Tabulario ejusdem Civitatis. supplem. col. 530. n. 99.

MDXCIV. non. decembris. Casali. Erectio Collegii JJ. CC., et Notariorum cum jure nundinas celebrandi in die festo B. Guidonis, et S. Crucis, et mercatus die martis, et veneris singulis quibusque hebdomadis concessa civitati Aq. a Vincentio Duce Mantuae etc. Ex eodem Tabulario. supplem. col. 530. n. 100.

Digitized by Google

Digitized by Google

MONUMENTA AQUENSIS HISTORIAE

PARS I.

Donatio aliquorum prædiorum a Grimovaldo facta Bodoni Aquenſi Epiſcopo.

1 D C C C X C I.

In nomine Domini amen. Regnante Domino noſtro Berengario anno regni ejus quarto, die ſecunda januarii, indictione nona. (1) Conſtad me Grimovvald filius quondam Alvvart per hac chartula providiſſe pro anima mei, & Anſelvverte quondam uxoris mei, atque conſenſu Wiberti conſobrino meo &c. . . . filius meus offerre, & dediſſe ad . . . . Aquenſis cui præeſſe videtur Dompmus (2) Bodo Epiſcopus, omnia quæ habere viſus ſum in curte de Urba, ideſt caſellam curtem caſtrum orto atque vineola mea prope eodem caſtro ortoque eſt per menſuram juſta jugia XIII. & . . . ipſa caſtella cum ſolario, & cum cella, & terra, & vineola ipſa in prædicto loco omnia in integrum, atque mihi in eumdem loco nihil reſervari . . . . quatenus ab hac die . . . . ſit in poteſtate, & dominatione ipſius prædictæ Eccleſiæ, & prædicti domini Bodonis Epiſcopi, qui modo eſt aut . . . . qui poſtea fuerint habeat poteſtatem avendi, & uſufructuandi . . . . & ſi nos aut quiſquis ex eis quærere aliquid volueritis hunc nos vobis ad parte ipſius Eccleſiæ ſupraſcriptas res defendere debeant, & ſi ego vel (3) heredibus meis quod abſit res de parte ipſius Eccleſiæ, quas dedimus retollere voluerit, vel contendere tunc ad parte ipſius Eccleſiæ da parte illorum tantas, & tales res in conſimile loco reſtituere debeant, & hanc chartulam offerſionis pro . . . . animæ meæ, & uxoris mei eo tenore prout ſuperius legitur per VVibertum notarium ſcribere rogavimus. Actum Aquis præſentia Alvvart (4) Scabino (5).

Signum manus Grimovvaldi, qui hanc chartula fieri rogavit.

Signum manus Wiberti . . . . quondam Grimovvald conſenſi ſicut ſuperius legitur.

Ego Wulphins Scavino rogatus a Grimovvaldo, & Wiberto teſtis ſubſcripſi.

Ego Adovald rogatus a Grimovvald, & Wiberto teſtis ſubſcripſi.

Ego Avito ſancte Aquenſis Eccleſiæ Diaconus rogatus a Grimovvaldo, & Wiberto teſtis ſubſcripſi.

Ego qui ſupra Wibertus ſcriptor poſt tradita complevi, & dedi.

(1) *Notæ iſtæ conveniunt inter ſe, atque indicant annum DCCCXCI. Sed qui fieri potuit, ut Widone jam anno octuageſimo nono juxta Murator. in Annal. & Tiraboſchi in notis ad Docum. LI. Hiſtoriæ Monaſt. Nonantul. in Comitiis Ticinenſibus in Regem electo in hac Lombardiæ parte Berengarii jam bis devicti per Venetorum caſtra fineſque latitantis epocha chartas notarii ſignarent? Numquid Berengario excunte anno mars arriſit? At ſi Wido menſe februario hujus anni a R. Pontifice ſalutatus imperator fuit, credendum ſane eſt nil hic adverſi ei contigiſſe. At Muratorius diſſ. III. pag. 85. T. I. Ant. med. ævi jam notavit multis tenebris obſitam eſſe horum temporum Chronologiam. Has tamen, nonniſi ubere Documentorum veterum, quibus adhuc caremus, ad hæc tempora ſpectantium ſegete prolata, diſpelli poſſe ſperandum eſt.*

(2) *En alterum exemplum hujus vocis Epiſcopis hoc ſæculo tributæ cum iis recenſendum, quæ ex Bergomatibus archiviis adverſus Com. Georg. Julinum protulit M. Lupus in novo Cod. dipl Eccl. Bergom. Hic Bodo undecimus eſt in meo Elencho Epiſcoporum Aquenſium.*

(3) *Hic deeſt:* aliquis ex, *vel quid ſimile.*

(4) *Alium puto ac Patrem Grimovaldi initio chartæ hic nominatum.*

(5) *Scabini, munus a Regibus Francorum inventum, ſunt judices ſeu adſeſſores Comitum, Mur. diſſ. X. T. I. p. 498. diſtinguit a judicibus, quod iſti a* Rege ſeu Auguſto conſtituerentur. Scabini vero a populo cujuſcumque civitatis eligerentur. *M. Lupus addit habuiſſe juriſdictionem ordinariam, cauſſaſque in prima inſtantia audiſſe ac diremiſſe. Cod. Bergom. Col. 463. Tiraboſchi notat ad chartam an. 871. villas & oppida ſuos habuiſſe Scabinos, quod hactenus ignotum fuerat.*

Diploma Widonis Imperatoris Bodoni Epiſcopo Aquenſi conceſſum, atque a Guidone II. Epiſcopo ejuſdem Eccleſiæ ex autographo per IV. Notarios deſcriptum. Ex archivio Epiſcopali.

D C C C X C I. 2

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Wido divina favente clementia ſemper Auguſtus. *Cum* ſuaſionibus, & juſtis petitionibus noſtrorum fidelium aures noſtræ pietatis accomodamus, id nobis, & ad temporalis imperii regimen profuturum *credimus*, & ad gloriam æternæ beatitudinis promerendam. Quapropter omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorumque præſentium ſcilicet, & futurorum comparente induſtria *notum ſit*, quoniam Manfredus (1) noſter fideliſſimus comes, & conſiliarius noſtram imploravit clementiam, quatenus in Epiſcopatu Aquenſi, videlicet

Digitized by Google

in honorem D. Petri Apoſtolorum Principis dedicato, (2) in quo verius Epiſcopus Bodo precare videtur concedere dignaremur Eccleſiam S. Vigilii (3) cum omnibus ſuis appendiciis, quæ Eccleſia ſita eſſe videtur in villa noſtra Urbe (4) cum decimis dominicatis (5) quæ in eadem Eccleſia conſuetudine antiqua conferri ſunt ſolita, cujus dignam petitionem rectam æſtimantes ob amorem Dei animæque noſtræ remedio jam dictam Eccleſiam S. Vigilii cum omnibus pertinentiis, & adjacentiis ſuis, ſeu familiis utriuſque ſexus ad eam ſpectantibus, vel pertinentibus per hoc noſtræ auctoritatis præceptum jam dicto B. Petro in prælibato Aquenſi Epiſcopatu concedimus & condonamus, & de noſtro jure in ejus jus & dominium in perpetuo transfundimus, & cedimus. Præcipiendo ergo jubemus, ut nullus miniſter publicus, ſeu magna, parva *que* quælibet perſona jam dictum Epiſcopatum, deque præfata Eccleſia, ſeu de rebus & familiis ſuis, ſeu decimis inquietare, aut moleſtare deinceps præſumant, ſed liceat prænominatam Eccleſiam prædicto Epiſcopo in perpetuum poſſidere. Siquis autem contra hoc noſtræ auctoritatis præceptum aliquod infringere tentaverit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum, medietatem Cameræ palatii noſtri, & medietatem ſupradicto Epiſcopo, ſuiſque Pontificibus: quod ut verius credatur, & ab omnibus diligenter obſervetur manu propria roborantes, & bullam (7) noſtram in ſignum juſſimus apponi.

Signum (8) Domini Widonis Sereniſſimi Auguſti.

Ego in Dei nomine Morantius Præsbiter, & Cancellarius ad vicem Helbungi (9) Archicancellarii recognovi. Data pridie id. maj. an. Incarn. Dom. DCCCXC. (10) anno primo imperii D. Widonis ſereniſſimi Imperatoris Auguſti. Actum Papiæ (11) In Dei nomine feliciter amen.

(1) *Iſte eſt ille Manfredus Comes palatii, & Marchio, qui a Rege Arnulſo ab Abdua cis Padum harum omnium regionum Præfectura donatus fuit, ac ob crimen perduellionis a Lamberto Widonis filio capite damnatus, interiit an.* 896. *Vide Murat. & Julinus ad an.* 892. & 896. *M. Lupus in Cod. Bergomenſi col.* 1055.

(2) *Vetuſtiſſimus eſt in hac Diæceſi cultus erga D. Petrum. Huic dicata erat vetus Cathedralis, quæ olim ut cæteræ in Lombardia extra civitatem, nunc intra eam poſita eſt.*

(2) *Fuit hic Epiſcopus Tridentinus, qui cum reliquias idololatriæ penitus extirpare conaretur a feris, & barbaris hominibus lapidum imbre percuſſus pro Chriſti nomine martirium implevit circa an.* 400. *Hujus memoria ut ego puto, magno olim in honore habita apud Bergomates, qui in proximum montem, ob Eccleſiam ſub ejus titulo ibi conſtitutam, S. Vigilii montem nuncuparunt, ut videre eſt apud M. Lupum. Ex hac autem charta patet apud Aquenſes quoque cultum obtinuiſſe, cumque fortaſſe ob felicem operam in extinguenda hiſce regionibus idololatria navatam ab aliquo antiſtite antiquis temporibus inductum.*

(4) *Nunc* Rocca Grimalda.

(5) *Dominicatus*, cenſus, qui a Domino exigitur. *Laurentius in Amalthea.* (6) *Bulla* ſigillum *Laur.*

(7) *Monogramma idem ac vulgatum a Murator. in diplom. hujus imperatoris.*

(8) *Numquid idem ac Helburgus Parmenſis Epiſcopus, cujus meminit placitum Amedei an.* 897 *apud Murat. diſſ. X., & Ughelli in Epiſcopis illius civitatis?*

(9) *In exemplari hujus diplom. inſerto in alio ampliore Carol. IV., & Maximiliani Imperatorum, licet anni numeratio eadem ſit, ac illa hujus apographi; attamen ibi additur indictio nona, quæ hic fuit prætermiſſa; ex qua intelligimus hoc diploma ſpectare ad annum DCCCXCI., eo magis, quia ut ex chartis archivii Lucenſis evidentiſſime probavit Murat. diſſ.* 3. & 34. *Ant. Ital. & ex diplom. a M. Lupo Bergom. Eccleſiæ Codice an.* 1784 *edito conſtat, ſolum anno DCCCXCI. menſe febrnario Wido Imperator Auguſtus fuit renunciatus, quæ duo amanuenſium noſtrorum oſcitantiam arguunt, ac evincunt addendam hic eſſe unitatem ab ipſis imperite prætermiſſam, ac legendum A. I. D. DCCCXCI.*

(10) *Locus notatione dignus. Huc enim Epiſcopus Aquenſis gratulabundus Imperatori ob imperialis coronæ aſſecutionem acceſſit, prout in more poſitum; niſi quis malit dicere Bodonem Widoni Romam petenti comitem itineri fuiſſe, ac Papiam cum Imperatore regreſſum ab hoc, quem ſibi officii cauſa devinxerat, præſens diploma impetraſſe.*

Diploma Berengarii Imperatoris Gariperto Epiſcopo Novarienſi concedentis annuales, & hebdomadarios mercatus in quibuſdam terris. Ex archivio Epiſcopali Novar.

DCCCCXVII. 3

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Berengarius divina favente clementia Imperator Auguſtus. Imperialem excellentiam ſemper decet, & fidelium ſuorum vota pio affectu audire, & ea, ſi juſte apparuerint, competenti decentia adimplere. Ideoque omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus noſtriſque præſentibus, ac futuris notum eſſe volumus, qualiter Grimaldus (1), & Odelricus (2) glorioſiſſimi Marchiones, & amabiles conſiliarii noſtri noſtram ſuppliciter exoraverint manſuetudinem, quatenus paterna remuneratione per noſtri præcepti paginam concedere dignaremur D. Gariperto Reverentiſſimo S. Novarienſis Eccleſiæ Epiſcopo licentiam conſtituendi annuales mercationes, & ..... per ſeptimum videlicet Chalendarum ſeptembrium juxta quoddam (3) .... ipſius Novarienſis Epiſcopi, in quo beati Agabii Epiſcopi, & Chriſti confeſſoris (4) Corpus quondam tumulatum fuerat. (5) Simul quoque implorantes, ut eodem modo largiremur facultatem exequendi hebdomadalem mercatum, ſcilicet per omnem Sabbatum in quadam plebe, quæ dicitur ..... memorati Novarienſis Epiſcopi, & annuale mercatum in Gaudiano nono Calend. novembrium, ideſt per omnem feſtivitatem Beatiſſimi Juliani Chriſti confeſſoris (6), cujus oſſa in ipſa plebe (7) miraculis coruſcare dignoſcuntur. Quorum petitionibus libenter annuimus, hoc noſtrum donativum ſcribi jubentes, per quod memorato D. Præſuli largimur, & in perpetuum donamus licentiam faciendi mercatum in ſupradictis duobus locis ſecundum ſuperius expoſitam petitionem Grimaldi & Olderici, videlicet glorioſiſſimo.

Digitized by Google

rum Marchionum, ita quidem ut omnem Theloneum (8) & omnem functionem publicam, quæ ad noſtram regiam partem exigi debuit, vel potuit ad partem ipſius Novarienſis Eccleſiæ præſul, qui ibidem pro tempore ordinatus fuerit, ad utilitatem ipſius Eccleſiæ Novarienſis vindicet, & exquirat omni publica repetitione, vel . . . . occaſione remota. Si quis autem hoc noſtræ auctoritatis præceptum vio'are tentaverit, quinquaginta libras auri optimi componere cogatur medietatem palatio noſtro, & medietatem parti ipſius Novarienſis Eccleſiæ, quod ut verius credatur, diligentiuſque obſervetur, manu propria roborantes ex annulo noſtro juſſimus inſigniri.

Subſcriptum cum ſigno regio videl. ſignum Domini Berengarii invictiſſimi Imperatoris Auguſti.

It. ſubſcriptus Hermenfredus Domini Imperatoris Capellanus ipſius imperiali juſſione recognovi.

Datum XV. Kalen. decembris anno Domini Incarnationis DCCCCXVII. Domini vero Berengarii ſereniſſimi Regis XXVIIII. imperii autem ſui IV. Ind. V. (9) Actum Papiæ in Chriſti nomine feliciter amen.

(1) *Hic, cujus in diplomati Berengariis frequens mentio*, Marchio Foroiulienſis *fuiſſe exiſtimatur.*

(2) *Hic erat comes ſacri Palatii, ac Marchio, de quo v. Murat. Ann. d' It. an. 921. Julinum Mem. Stor. di Mil. T 2 p. 139. 145. 154. Hinc corrigendus error Caroli a Baſil. S. Petri, qui in ſua Novaria ſacra p. 293. de hoc diplomate verba faciens Adelridum exſcripſit, cum in autentico exemplari, a quo humanitate amiciſſimi viri Dallegre Vic. Gen. Novar. Epiſc. hoc exemplum ſumma fide deſumtum habui, legatur* Odelricus, *ſicuti habent alia Murat., & Jul. prolata.*

(3) *Locus videtur fuiſſe, ubi nunc Eccleſia eſt S. Agabii extra urbem Nov. Sac. p. 393.*

(4) *Secundus poſt S. Gaudentium Epiſcopus Novariæ, ſcilicet ab anno 420. ad 440. Nov. Sac. p. 253.*

(5) *Cadultus tertius ante Dagibertum Epiſcopus Corpus S. Agabii tranſtulerat in Eccleſiam Cathedralem circa an. 890.*

(6) *B. Julianus obiit VII. Id. Januar. an. 391., ut habent acta MSS. a Michaele Julino edita in lib. vita e Miracoli de' SS. CC. Giulio, Giuliano. Ejus feſtum hac eadem die nunc uſque celebratur, ut ex officio Eccleſiæ Novar. 1762.*

(7) *In Eccleſia S. Laurentii Gaudiani, ex qua an. 1360. ſacrum ejus corpus in Eccleſiam collegiatam fuit tranſlatum, ex quo patet falſum eſſe Julinus dum cap. VII. p. 55. vitæ illorum SS. aſſerit ſub titulo S. Juliani ab anno uſq. 600. ædificatam Eccleſiam collegiatam. Ex hac enim charta patet hoc adhuc anno ejus corpus in Plebana S. Laurentii Eccleſia manſiſſe.*

(8) *Portorium, vectigal pro tranſitu, vel advectione mercium.*

(9) *In apographo ſcriptum erat VIII. manifeſto errore, forte quia in primo exemplari erat hic numerus hoc modo notatus IIIII.; unde ex duobus primis lineis factum fuit V., cujus erroris multa paſſim proſtant exempla.*

Donatio a VValperto facta Reſtaldo Aquenſi Epiſcopo.

DCCCCXXXVI. 4

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Hugo gratia Dei Rex, anno regni ejus undecimo, & Domnus Hlotarius filio ejus . . . octavo Kal. junii, indictione octava feliciter (1). Manifeſtus ſum ego Walpert Clericus filius quondam Falcoaldi eo quod ante multos annos obligatione facta habui cum Bodone Barbano meo, ut . . . nec ego, nec ex meis hæredibus ſine juſſo ejus, vel de ipſius heredibus de rebus noſtris alienare, aut obligare deberemus, quas ipſe Bodo fecit in Eccleſia ſanctæ ſedis Aquenſis, ubi Dompnus Reſtaldus nunc præeſſe videtur Epiſcopus (2) . . . . . . in nullo alio poſſum de rebus meis donare, niſi in ipſa Eccleſia ſupradicta. Ideo ego indignus hodie in Dei nomine do, dono, trado, & offero in ipſum ſanctum, & venerabilem locum quicquid nunc præſenti die habere viſus ſum tam caſa habitationis meæ, quæ eſt in loco fundo Calamagna (3) . . . . terra, pratis, paſcuis, ſalcetis, ſationibus . . . . . omnia quicquid habere viſus ſum in ſationibus . . . omnia quicquid habere viſus ſum in ipſum ſanctum locum . . . . . . (*reliqua fugerunt*).

Signum ✠ manus Walpert Clerico, qui hanc chartolam fieri rogavit, & nomen ſuum, & ſignum . . . crucis manibus ſuis fecit, & ei relecta approbavit.

Signum manus (*hic deſunt quatuor lineæ*) . . . .

. . . .

Ego Walpert Notarius, & Judex Sacri Palatii poſt a teſtibus roborata, tradita, complevi, & dedi.

(1) *Notæ iſtæ haud conveniunt inter ſe. Anno enim Hugonis XI. currebat indictio IX. Indictione vero VIII. erat annus X. Cæterum quacumque in re erratum hic ſit; illud tamen in illa alterutra hypotheſi conſtat, quod maxime animadvertendum, hinc erui, quo die plus minus in Regem electus fuerit Hugo, ac in Baſilica Ambroſiana coronatus, quod uſque nunc ignotum fuit. Murator. in Ann. ſolum in genere notavit circa junii tempora vel maii. an. 926. in Regem electum. Tiraboſchi vero in notis ad docum. h. a. demonſtravit inter X. Kal. majas & VII. Id. quintilis collocandam electionem eſſe, hic vero conſtat ante VIII. calendas junii illius anni contigiſſe, adeo ut in hac charta juxta præf. hypotheſim poſt illum diem novus annus regni computaretur: ac ſi libet hoc ſemel poſito ulterius progredi, puto ego coronationem X. vel XI. cal. junii ſtatuendam eſſe; cum enim ſolemnitates iſtæ diebus feſtis celebrarentur, hocque anno in illos dies feſtum Pentecoſtes incideret, ideo veriſimile mihi videtur illis diebus aſſignari coronationem poſſe.*

(2) *In meo Epiſcoporum Aquenſi catalogo XV.*

(3) *Antiquum oppidum in Territorio Morſaſchi ab hoc vix mille paſſuum intervallo diſtans. Sumſit nomen a torrente Calamagna hoc vocabulo ad hæc uſque tempora ab incolis nuncupato. Ex decreto Anſelmi Epiſcopi an. 1222. diſcimus, ab Hugone, & Lotario Imperator. Plebem Calamagnæ Epiſcopo Aquenſi ejuſque Eccleſiæ, ac Canonicis diplomate peculiari attributam, quod temporum injuria deperditum dolemus.*

Digitized by Google

Donatio a VValfrido facta Gothofredo Aquenſi Epiſcopo.

CMLXVIII.

In nomine Jeſu Chriſti Dei æterni, imperantibus dominis noſtris Ottone, & Ottone filio ejus anno imperii eorum ſeptimo, & ſecundo, menſe auguſti, indictione XIII. (1) Dum ego indignus & nimium peccator Walfredo filio bonæ memoriæ quondam . . . . & pro anima conjugi meæ hodie in Dei nomine offero . . . . . Aquenſi, ubi Domnus Gothofredus Epiſcopus (2) reſidere videtur, integra caſa cum ſuis maſſariciis omnibus, quam habeo in hac civitate Aquenſi cum curte, orto . . . . . omnia in integrum in ipſa ſancta Dei Eccleſia a præſenti offero, & trado ad habendum, tenendum, & faciendum exinde a parte ipſius Eccleſiæ . . . . ſed quod ſemel a me factum, vel conſcriptum, firmum, & ſtabilitum permaneat a parte ipſius Eccleſiæ, quia tali tenore hanc chartulam offerſionis Giſalbertus Notarius ſcribere rogavi. Actum Aquis feliciter.

Signum manus . . . .

Ego, qui ſupra Giſalbertus Notarius ſcriptor complevi, & dedi.

(1) *Hic erratum in indictione. Anno enim nongenteſimo ſexegeſimo octavo in quem incidunt priores imperatorum notæ, currebat indictio XI.*

(2) *In meo catalogo decimus ſeptimus.*

Diploma Ottonis II. Imperatoris Benedicto Epiſcopo Aquenſi anno 978. conceſſum, ex tranſumto ab Autographo deſcripto an. 1345. juſſu Guidonis Epiſcopi Aquenſis a IV. Notariis coram D. Cuniberto Vic. in ſpir. gen. R. i. X. P. & D. Arnaldi Epiſcopi Aſtenſis, & Comitis.

6

In nomine SS. individuæ Trinitatis. Otto divina favente clementia Imperator Auguſtus. Decet, & oportet imperialem excellentiam Eccleſiarum profectibus aſſidue incumbere eiſque deſervientibus, divinamque militiam exercentibus miſericorditer ſubvenire, ut & temporalibus augeatur ſucceſſibus, & gaudiis perfruatur indeficientibus. Notum igitur eſſe volumus omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorumque præſentium ſcilicet, & futurorum fidelium intelligentiæ Aquenſi Epiſcopi præſulem nomine Benedictum (1) interventu, ac petitione Teofaniæ (2) noſtræ dilectæ conjugis, & conſortis imperii noſtram adiiſſe miſericordiam, quatenus pro Dei amore noſtræque animæ remedio ſibi ſuæque inopiæ ſubvenientes noſtrique genitoris (3), ſeu aliorum anteceſſorum noſtrorum imperatorum vel regum inſtituta obſervantes inconvulſa per noſtram imperialem auctoritatem jam dictæ urbis diſtrictionem intrinſecus, & extrinſecus circumquaque per tria milliaria concedere, donare, confirmare, & corroborare dignaremur (4). Nos itaque Dei omnipotentis conſiderantes miſericordiam, ejuſque inopiæ Epiſcopi compatientes, ſuamque ſupplicationem benignis auribus exaudientes, jam dicto Epiſcopo in honorem s. Petri dicato, & ejus præſuli Benedicto ſeu quicumque inibi pro tempore præſidenti juxta noſtri bonæ memoriæ genitoris (5), aliorumque noſtrorum prædeceſſorum imperialia decreta quidquid inde noſtræ parti pertinuit publice prout juſte, & legaliter poſſumus, concedimus, largimur ipſique venerabili loco, vel cuicumque inibi, pro tempore præſidenti ſubjugantes confirmamus, & corroboramus, ut per hanc noſtræ conceſſionis, & confirmationis auctoritatem jam dictæ urbis intrinſecus, & per tria milliaria ex omni parte extrinſecus diſtrictio ipſius venerabilis loci, vel præſulis proprio jure ſubjiciatur dominio. Confirmamus etiam, & corroboramus eidem Benedicto Pontifici ſuiſque ſucceſſoribus omnes res, & proprietates ipſius Aquenſis Pontificatus plebes etiam videlicet Oilimam (6), & aliam ſitam in Scamilaria, & tertiam ſitam in Veximo (7), aliam etiam plebem in loco qui nominatur Cauro (8), & aliam quæ nominatur Seritello (9) cum terſis decimis earumque pertinentiis omnibus, ut tam ſupradictam diſtrictionem quam etiam cuncta hæc loca, univerſaſque earum pertinentias jam dictus Benedictus, ſuique ſucceſſores habeant, teneant, atque per hanc noſtram auctoritatem firmiter poſſideant, omni noſtra noſtrorumque ſucceſſorum moleſtatione penitus remota. Præcipientes igitur jubemus, ut nullus Dux Marchio Epiſcopus comes vicecomes Sculdaſio Gaſtaldius (10), nullaque Regni noſtri præpotens, aut parva perſona jam dictum Epiſcopum Benedictum, aut ſuos ſucceſſores de jam dicta diſtrictione a nobis conceſſa ſeu de univerſis rebus, & proprietatibus, jam dicto Epiſcopo pertinentibus inquietare, moleſtare, aut disveſtire præſumat, ſed bene eis per hanc noſtram imperialem paginam eamdem diſtrictionem, atque jam dictas plebes, univerſaſque earum pertinentias tranquillo, ac proprietario jure poſſidere omnium hominum contradictione, & diminoratione penitus remota. Si quis igitur contra hanc noſtræ conceſſionis, & corroborationis auctoritatem aliquid agere, & jam dictum Epiſcopum de prefata diſtrictione inquietare, aut de prætaxatis rebus diſveſtire tentaverit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum medietatem cameræ noſtræ, & medietatem ipſi venerabili loco, & jam dicto Pontifici, ſeu cuicumque inibi pro tempore Præſidenti. Quod ut verius credatur diligentiuſque ab omnibus obſervetur manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inferius juſſimus inſigniri.

Datum XV. Kalen. mai. ann. Domin. Incarn. DCCCCLXXVIII. Regni vero D. Ottonis Imperatoris Auguſti XVIII. Imperii vero ejuſdem XI. Indict. VI. actum autem eſt in corte, quæ dicitur Aſteſech feliciter. Amen.

Signum D. Ottonis Sereniſſimi Imperatoris Auguſti.

Gerbergus Cancellarius ad vicem Huberti Epiſcopi, & Archicapellani notavit.

(1) *In catalogo Ep. Aquenſ. XVIII.*

(2) *Fuit iſta filia Romani Junioris, & Theophaniæ, quæ poſtea nupſerat Nicephoro Phocæ Imperatori*

Græcorum. Cum illa anno 972 Romæ Otto II. ſolemnes nuptias celebravit, ſuſcepitque ex Theophania Ottonem III. non Ottonem II. natum nuptiarum anno octavo non primo ut male Berti in Breviar. t. 1. p. 279. edit Neap.

(3) *Hinc colligere eſt Ottonem I. Eccleſiæ Aquenſi alia hic nominata jam conceſſiſſe, licet antiquum perierit documentum.*

(4) *Haud magna ſane liberalitas, ſi cum aliis hujuſmodi conceſſionibus comparetur. Nam Otto magnus Epiſcopo Laudenſis civitatis imperium cum 7. milliarium ſpatio conceſſerat (Ugh. T. 4. p. 660.) cum quinque Corradus an. 1031. Ubaldo Cremonenſi Epiſcopo ibi p. 595. Epiſcopo tamen Novarienſi par contigit ſors: ſcilicet uterque Otto an. 968. (non 969.) edito diplomate civitatem cum 24. ſtadiorum id eſt 3. milliarium ſpatio illi donavit.*

(5) *Hinc etiam liquet juriſdictionem in civitatem jam fuiſſe ab Ottone magno Epiſcopis Aquen. contributam.*

(6) *En temporum miſeranda conditio. Quibus Eccleſiæ, inter quas eminebant plebes, a laicis Regibus donabantur, & utinam, ut hic Otto, Epiſcopis ſuis. Sane Arduinus Rex, Petro Novarienſis Epiſcopo iratus ipſi plures plebes ſubtraxit, aliiſque conceſſit ex Nov. ſacr. p. 313. Inde orta limitum Diœceſeon perturbartio. Interdum autem quod pejus erat laicis dabantur, ut conqueruntur Patres Concilii Mediolanenſis anni 864. Jam antea notavit comes Julinus ad chartam anni 999. duplici jure ad Epiſcopum ſpectare potuiſſe plebes vel Eccleſias, vel jure generali, quo gaudet in univerſas ſuæ diœceſis Eccleſias, quo pacto, quæ temporalia erant ſuis Rectoribus, atque Archipræsbiteris cedebant, vel jure ſpeciali, quo plebes Epiſcopo dabantur quaſi in commendam, adeo ut univerſos earum Eccleſiarum redditus ipſe perciperet cum onere idoneos miniſtros inſtituendi, qui earum curam ſpiritualem gererent.*

(7) *Gamalero.*

(8) Veſme *ſecus Burmidam a poſterioribus notariis quandoque Vigeſimum nuncupatum: quidam enim Arnaldus Canonicus Aquenſis & Veximi Archipræsbiter in chartis 1220-3-5-31. modo Veximi, modo Vigeſimi Archipræsbiter nominatur.*

(9) *Cauro in Territorio Sexami verſus Monaſterium. Nam in Arch. Cathed. adſunt duæ chartæ ann. 1284. in quibus Odo quidem de Cauro Clericus Eccleſiæ Sexami ab Aquenſi Arcidiacono appellat ad Archipræsbiterum delegatum a s. Sede, &c. Cum enim Clerici eo tempore Eccleſiæ earum parochiali adſcriberentur, hinc conjectura capi poteſt, qua Cauri antiqua poſitio circa Sexami territorium collocetur.*

(10) *Oſimæ, Seritelli, ignotæ mihi ſedes.*

(11) *Duo officia publica a Regibus Longobardis Italiam invecta. Primus a Laurentio in ſuo Onom. pro judice, ac prætore accipitur; poſterius vero erat inſtar comitis, ac ejus abſentia civitates gubernabat, atque iſtos Laurentius cit. ait fuiſſe curtes* Regias præſidentes.

Charta fundationis Monaſterii S. Quintini de Spigno auctore Marchione Anſelmo.

7
CMXCI.

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, anno Incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti nongenteſimo nonageſimo primo, quarto die menſis martii, indictione quarta. Dum fragilis, ac caduca vita homo in ſæculum vivit, & recte loqui poteſt jucundus erit, ſi res ſuas diſpoſuit bono animo, unde valeat ſervire Altiſſimo Domino, & adquirere felicitatis gaudium, & præmium ſine fine manſurum. Et dum cogitavi tremendum diem judicis impios neſandam retributionem recipiendos, & felicem deſiderabilem vocem audiendos, providimus nos Anſelmus Marchio filius bonæ memoriæ Aledrami, itemque Marchio, & Giſla Comitiſſa jugalibus filiæ Adalberti, ſimilique Marchioque Willielmus, & Riprandus germanis filio bonæ memoriæ Oddoni (1), quæ profeſſa ſum ego ipſa Giſla ex natione mea legem vivere Longobardorum, & nunc pro viro meo legem vivere videor Salica, & juſta lege mea in qua nata ſum una cum notitia Domini Gaidaldi comes iſtius comitatus Aquenſis, de ſub cujus judiciaria etiam invenior in ejus præſentia, vel tertium certa facio profeſſione quod nulla me pati violencia quempiam hominum, nec ab ipſo jugale meo, niſi mea bona, & ſpontanea voluntate noſtra facultate nobis a Dei pietate largita Chriſti fidelibus offerre, ut per eorum ſanctam interceſſionem Deus noſtri miſereatur, & per hoc æternum memoriale ibi nos eſſe ſupernus Judex permittat, ubi juſti ſine fine lætantur. Manifeſti ſumus nos jugalibus, & germanis, patruus, & nepotis, quod prædictus quondam Oddo, qui fuit genitor, & germanus noſter deſideravit conſtruere Monaſterium in loco, & fundo Spigni ad locum, ubi monte S. Quintini dicitur in honore Domini Dei Salvatoris, ſanctique Thomæ Apoſtoli, & B. martyris Epiſcopi Quintini. Quapropter nos qui ſupra jugales, & nos germani filii jam dicti Oddoni, nunc ipſum Monaſterium pro ſalute illius animæ, noſtrorumque atque omnium fidelium in honore Dei Salvatoris, & ſupradictorum Sanctorum in noſtris propriis rebus conſtituimus, atque in ſumtu, & ſtipendiis, uſumque Abbatum, & Monachorum, qui nunc a nobis collocati ſunt, vel qui in antea Deo vocante venturis, necnon & hoſpitum, atque peregrinorum ſuſceptione donamus, & offerimus noſtras res; ſicuti modo per ſingula loca inferuntur. In prædicto loco Spigni, in circuitu ipſius Monaſterii in ſimul tenente per menſura juges centum decem cohæret eidem duabus partibus percurrit flumen, qui dicitur Burmia, & de reliquis duabus partibus terræ noſtræ eorum ſupra jugales, & germani, quod in noſtra reſervamus poteſtate. Proprietario jure atque offerimus in eodem Monaſterio cortem unam juris noſtri domui cohærent, quæ eſt poſita in loco, & fundo Plana cum caſtro, & capella, & eſt ipſa corte ſuper totum ſimul jugeas quingenti. Offerimus etiam eidem Monaſterio Abbatiam unam juris mei, quam habere viſus ſum in loco, & fundo Pulcherado ſuper fluvio Padi, quæ eſt ædificata in honorem S. Mauri, ubi etiam corpore requieſcit cum caſtro inibi habente, & capellas inibi conſtructas, ſeu caſis, marſaritiis, ſive caſtello in loco, & fundo Macingo cum omnibus ad eum pertinentibus, & Albareto (2), atque omnibus rebus ad eamdem Abbatiam pertè-

nentibus cum ſervis, & ancellis Aldiones, & Aldianas, Molendinis, piſcationibus, vel omnibus ad eum pertinentibus, & eſt ipſa Abbatia nunc deſtructa, & a Monachis omnimodo derelicta, & nemo ibi Deo, ſanctoque Mauro famulatur deſeruit malorum hominum vaſtatione, atque invaſatione, ſed per hunc noſtrum factum Deo concedente volo, atque conſtituo, ut iterum ibidem Monaci congregentur, & Domino noſtro Jeſu Chriſto, & ſuo fideli B. Mauro ſerviant pro ſalute animarum noſtrarum, atque omnium fidelium, & pauperes, atque peregrini ibi hoſpitalitatem habeant, & per cujus neglectum hoc remanſerit ab eodem S. Mauro, qui illuc requieſcit, detrimentum accipiat. Etiam offerimus in eodem ſupradicto Monaſterio maſſaritios centum triginta. In prædicto loco Spigno maſas decem, in loco; & fundo Vidiſione (3) maſas quinque, in loco, & fundo Veurano (4) maſon unum, in loco, & fundo Pradaſco (5) maſum unum, in loco, & fundo Ragnardo (6) maſos tres, in loco, & fundo Mirbelli (7) manſos tres, in loco, & fundo Pulcionem (8) manſos ſeptem, in loco, & fundo Tripino (9) manſos duos, in loco, & fundo Pereto (10) manſos tres, in loco, & fundo Al. . . . . . . manſos quatuor, in loco, & fundo Alix (11) manſos tres, in loco, & fundo Linargnano (12) manſos tres, in loco, & fundo Montebaldone (13) manſos octo; in loco, & fundo ubi Roca dicitur (14), & in Nauli manſos quinque, in loco, & fundo Urſariola (15) manſos tres, in loco, & fundo Maſionti (16) manſos duodecim, in loco, & fundo Perleto, & in Ulmo manſos ſeptem, in loco, & fundo Curtemilia manſos decem, in loco, & fundo Diego manſos tres, in loco, & fundo Cario, & in Gabiaſca (17) manſos undecim, in loco, & fundo ubi dicitur Crux ferrea (18) manſos ſeptem, in loco, & fundo, ubi Turre dicitur (19) manſos ſex, in loco, & fundo Ripalta manſos quinque, in loco, & fundo Leveſo (20) manſos quinque, atque offerimus in eodem Monaſterio res illas, quæ fuerunt juri Abbatiæ Dei Salvatoris, quæ fuit conſtructa in loco, & fundo Viſiovallis (21), ſed a perfida Saracenorum gente deſtructa eſt, pro cujus amore reconciliandi hoc Monaſterium cæpit conſtruere, quæ jacent in comitatu Aquenſis, quod nos acquiſivimus per commutationis cartulam ex parte Archiepiſcopus Mediolanenſis Eccleſiæ, quæ ſunt poſitæ in locis, & fundis Beſtangio, Melacio, Cugnacio, Placiano, Sambalaxo, Septevro, Sezago, Carpeneto, Ovaga, Montigio, Bibiano, Campalo, Caſſine, Capaniano, Montexello, Sine, Artonto (22), eo videlicet ordine de præfatis noſtris rebus hanc facimus donationem, & offerſionem in tali proteſtu, ut perennis temporibus firma, & ſtabilis ſemper maneat, ſicut hic per ſingula loca inſertum eſt, & noſtra decrevit voluntas, itaut faciant ipſi Abbates, & Monachi, qui præſenti tempore in eodem Monaſterio militant, vel in antea Deo ſervierint, ex fructibus prædictarum rerum, & cenſuum, quod Dominus annue dederit, & collectum fuerit ad ſuorum uſu, & ſumptu quidquid voluerint ſine omni mea, & hæredum meorum contradictione, vel repetitione, & abſque aliqua minoratione, aut invaſatione. Nam quod Deus avertat, & fieri non credimus, ſi Præſul S. Aquenſis Eccleſiæ, aut alicujus Eccleſiæ Pontifex, vel aliqua poteſtas ipſum Monaſterium quaſi ad ordinandum, vel regendum cum aliquo dominatu ſuſcipere quæſierint, vel ſi e prædictis rebus, aut frugibus aliqua ſubtratione, aut minoratione Abbati, & Monachis, & ſucceſſoribus facere voluerint, tunc veniat ipſum Monaſterium cum omnibus ad eum pertinentibus ſicut ſupra contulimus in poteſtate propinquioris noſtri, & fortioris parentis, qui illo nefando die fortior, atque ditior, & proſimior viſus fuerit, & tamdiu eumdem cum omnibus rebus regat, & gubernet cum timore Domini, quamdiu bona poteſtas deſcendat, quæ hunc noſtrum factum, & ordinationem ſtare inviolabiliter faciat. Et ſi aliquis ex noſtris parentibus, ſeu aliqua perſona ex ſupradictis rebus, vel decimis, quas ad ipſum Monaſterium conceſſimus Abbati, aut Monachis contradictores exſiſterint, aut ſi eis exinde aliquam minorationem fecerint ex parte S. Petri Apoſtoli maledictionem, & damnationem accipiant, nec habeant abſolutionem illius, ſed in perpetuo cum Juda partem habeant, niſi emendaverint. Quod ſi Deo permittente a nemine exinde inquietati fuerint habeant, & teneant Aba, & Monachi ipſam Abatiam cum cortibus, & caſtris, ſeu maſſariciis, & omnibus rebus cum omni integritate, & pertinentia, & eas regant, & ordinent rationabiliter juxta ſuorum voluntatem ſecundum Dominum, ad noſtra conſervanda ſtatuta ſicut eis, ſuiſque ſucceſſoribus ad tenendum, & gubernandum, ſeu fruendum offerſimus, & conceſſimus. Ordinamus etiam ut ſit ipſum Monaſterium in conſecratione Epiſcopi ſanctæ Vadenſis Eccleſiæ ad conſecrationem faciendam, & Criſma dandum. Quod ſi Præſul illius Eccleſiæ Abbati, aut Monachi de conſecratione, & chriſmatis donatione ex conſuetudine aliqua dona quæſiverit, vel ſi contradicere voluerit, tunc ſanctam Apoſtolicam adgrediant Sedem, & cum auctoritate S. Pontificis eligant Abba, & Monachi qualiſcumque voluerint Epiſcopum ad conſecrationem faciendam, vel chriſma recipiendum. Aut ſi illis placuerit perſiſtant in conſecratione ejuſdem Summi Pontificis eo tamen tenore quod ſupra dictum eſt, ut nulla dona, vel munera eis ab iſto requirantur. Et tali ordine per cultellum, feſtucam, nodatum, vvantonem, & vaſonem terræ, atque ramum arboris ad partem ipſius Monaſterii, & Abbatis legitimam facimus traditionem, & corporalem veſtituram, ita nos exinde vvarpivimus, & abſoſitos fecimus, & quietos cum omni ſuarum integritate habendum, & uſumfruendum relinquimus (23). Si quis vero, quod futurum eſſe non credimus, ſi ullus de hæredibus, ac prohæredibus, vel parentibus noſtris, ſeu quælibet aut interpoſita perſona contra hanc noſtram traditionem, vel offerſionem ire quandoque tentaverimus, aut eam per covis genium infrangere quæſierimus tunc inferamus ipſi Abbati, & Monachis, ſuiſque ſucceſſoribus, vel pars ipſius Monaſterii multa, quod eſt pœna auri optimi libras ducenti, argenti pondera quingenti: & quod repe-

tierimus, vel vindicare non valemus. Præſens hanc noſtram offerſionem, & traditionem omnino perpetuabiliter, inviolabiliterqne permaneat inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa, & pergamena cum atramentario de terra levavimus, noſtram etiam paginam Gervino Notarius, & Judex ſacri Palatii tradidimus, & ſcribere rogavimus, in qua etiam ſubtus confirmans teſtibus obtulimus roborandam,

Actum infra caſtro Vidiſioni; feliciter.

Anſelmus Marchio in hanc cartam offerſionis a nobis facta ſubſcripſi, & eidem conjus mea conſenſi ut ſupra.

Signum | | manus ſupraſcriptæ Giſlæ quæ hanc cartam offerſionis fieri rogavit, & ei relecta eſt.

Signum | | ſupraſcripti Wilielmi, & Riprandi germanis, qui hanc offerſionis cartam fieri rogaverunt, & eis relecta eſt — ſignum | | manus ſupraſcripti Gaidaldi Comes, qui eadem Giſla interrogavit, ut ſupra.

Signum | | | | Rotberti filii quondam Adelberti, & Guntoni filii quondam Walmani ambo lege viventes ſalica teſtes — ſignum | | | | | | manuum Rotoni de Monticlo filius quondam Ildeprandi, & Ingelrami filius quondam Gauſono, ſeu Gotofredi de Laumello filius quondam Aſtulfi, atque Amittoni filius quondam Aldoni de Xeritelingo teſtes F. Wilielmus Judex ſacri Palatii rogatus ſubſcripſi.

A. Peto Notarius S. Palatii rogatus ſubſcripſi.

Ego, qui ſupra Gervinus Notarius, & Judex Sacri Palatii ſcriptor hujus offerſionis poſt tradita complevi, & dedi.

(1) *Ex præclariſſimo hoc monumento jam tuto poſſumus prima Montisferratenſium Marchionum genealogica lineamenta texere hoc pacto.*

Villelmus Comes

Aledramus Marchio = NN. = Gilberga.

Villelmus ✠ 961. *Anſelmus* 1. = *Giſla* *Otto* ✠ 991.

Villelmus *Riprandus.*

(2) *Macingo, & Albareto, nomina regionum in territorio Pulcherradæ.* (3) *Nunc Viſone.*

(4) *Nunc Ovrano trans Burmidam.*

(5) *Praſco.* (6) *Grognardo.* (7) *Morbello.*

(8) *Ponzone.* (9) *Turpino.* (10) *Pareto.*

(11) *Alice.* (12) *Hic error irrepſit, & Lintignani legendum puto. Etenim ex privilegio Alexandri III. Rolando Abbati hujus Monaſterii conceſſo conſtat hoc Lintignani nonnullas poſſeſſiones obtinuiſſe, quas ipſi, & Monachis confirmat. Erat autem antiquum oppidum Alici finitimum, nunc dirutum, cujus tamen in chartis olim frequens mentio.*

(13) *Monbaldone ad lævam Burmidæ.*

(14) *Rocca Ovrano a rivo Verano, vel Ovrano nuncupata, ut ab aliis hujus nominis diſtinguatur.*

(15) *Scirole. Inter hoc oppidum, & illud Rocchæ, vel in horum viciniis Nauli poſitionem, ac ſitum quærendum puto, non in civitate hujus nominis Epiſcopali ad littus maritimum ad dominium Reip. Genuen. pertinente.*

(16) *Maſone, oppidum memoratum in diplomate Ottoniano Aledramo conceſſo, & a Durando Piem. Ciſp. p.* 190.

(17) *Gabiaſca vicus olim in territorio Cairi.*

(18) *Coſſeria.* (19) *Tor d'Uſſone.*

(20) *Loveſio parvum oppidum, olim juris Abbatiæ S. Quintini, ac poſtmodum menſæ Epiſcopalis Savonæ, cui monaſterium illud fuit conjunctum, nunc ab Epiſcopo Gentili, Regi Sardiniæ conceſſum. Inter Turrim, & Leveſo quærenda Ripalta.*

(21) *Juſvalla.*

(22) *Ex iſtis alia nota, alia obſoleta. Nota omnibus ſequentia Biſtagno, Melaſſo, Strevi, Sezzè, Carpeneto, Ovada, Campale, Caſſine. Obſoleta, Cugnaxio cujus ſitus inter Meladium, & Plaxanum. Plaxani frequens mentio in chartis Archivii Canonicorum Aquenſium ob decimas, quarum ibi percipiendarum illis jus erat. Erat autem vicus in territorio Pedraschi prope monaſterium Latronorii inter Murſaſcum, & Viſonem. Sambalaxo prope Plaxanum, cujus rei argumentum ſuppeditat charta an. 1247., in qua Rufinus Berellus teſtatur in curia Sanbanaſci (quod Omoninum puto cum Sanbalaſcho) adeſſe notitiam de decimis Plaxani. Montigio Vicus in territorio Cremolini ex charta an. 1477. Archivii Epiſcopalis. In ea enim fit mentio cujuſdam regionis illius oppidi dictæ de Montegio. Bibiano inter Cremolinum, & Campale. Capanianum, & Artonto videntur Juſvallam, ac Spignum verſus quærenda eſſe. Montexello, plures in chartis agri Aquenſis invenire eſt hujus nominis regiones, quippe qui totus pene monticuloſus eſt. Sine, numquid forte illa erit curtis, in qua Berengarius an. 916. diploma conceſſit a Margarino vulgatum, & a Muratorio memoratum ad hunc annum cum hac data:* actum curte Sina? *In finibus Mombaldoni Spignum verſus in via S. Ambroſii adeſt Vicus* Fine *nuncupatus. Per hæc loca, via Aemilia ad vada Sabbatia recta quaſi ducebat.*

(23) *Ritus iſte ex lege Salica proficiſcebatur, ut patet ex donatione D. Immillæ duciſſæ ſororis D. Adelaidæ comitiſſæ Seguſiæ Monaſterio S. Petri de Muſinaſco an. 1078. ubi hæc habentur ad hanc rem ſpectantia* „ Inſuper juxta legem meam Salicam pe-
„ Cultellum feſtucam nodatam Vantonem, & Gaſo-
„ nem (*hoc verbum apud nos vulgari idiomate uſur-*
„ *patum adhuc novimus eadem ſignificatione*) terræ,
„ atque ramum arboris ad ipſam baſilicam exinde
„ legitimam facio tradicionem & inveſtituram, & me
„ exinde foris expuli, & varpivi, & abſentem me
„ feci, &c. „

Diploma Ottonis III. Imperatoris Primo Epiſc. Aquenſis conceſſum ex tranſumto ſæc. XIV. Archiv. Capitul. Aquenſ.

CMXCVI. 8

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Otto divina favente clementia Rex. Decet, & oportet Regalem excellentiam Eccleſiarum proventibus aſſidue incumbere, eiſque deſervientibus miſericorditer ſubvenire, ut & temporalibus augeantur ſuc-

ceſſibus, & gaudiis perfruantur indeficientibus. Notum eſſe igitur volumus omnium ſanctæ Eccleſiæ, noſtrorumque præſentium ſcilicet, & futurorum fidelium intelligentiæ Aquenſem Epiſcopum præſulem nomine Primum (1) interventu, ac petitione dominæ Sophiæ dilectiſſimæ ſororis noſtræ (2) noſtram adiiſſe miſericordiam, firmiterque poſtulaſſe clementiam, quatenus pro Dei amore, noſtræque animæ remedio ſibi, ſuæque inopiæ ac intollerabili penuriæ (3), miſericorditer ſubvenientes, noſtrique egnitoris, ſeu aliorum anteceſſorum noſtrorum Imperatorum, vel Regum inſtituta obſervantes inconvulſa per noſtram regalem auctoritatem jam dictæ urbis, & omnium caſtellorum, atque villarum ad eamdem Eccleſiam recte pertinentium, ſeu omnium hominum ſuper proprietates ipſius Eccleſiæ habitantium tam de Cavatorio, quam communi de Tercio, ſeu de Setebri, atque Caſſine integram diſtrictionem intrinſecus, & extrinſecus circumquaque per tria milliaria concedere, donare, confirmare, corroborare dignaremur. Nos itaque Dei omnipotentis miſericordiam conſiderantes, ejuſque Epiſcopi inopiæ, & magnæ penuriæ ſubvenientes ſuam ſupplicationem benignis auribus audientes jam dicto Epiſcopio in honorem S. Petri dicato, & dicto præſuli Primo, ſeu cuicumque inibi pro tempore præſidenti juxta noſtri bonæ memoriæ genitoris, aliorumque noſtrorum prædeceſſorum Imperialia, & Regalia decreta quidquid inde noſtræ parti pertinuit publice prout juſte, & legaliter poſſumus, concedimus, largimur, ipſique venerabili loco vel cuicumque inibi pro tempore præſidenti ſubjugantes confirmamus, corroboramus ut per hanc noſtræ conceſſionis, & confirmationis auctoritatem jam dictæ urbis, & omnium caſtellorum, atque villarum ad eamdem Eccleſiam recte pertinentium (5), ſeu omnium hominum ſuper proprietates ipſius Eccleſiæ habitantium tam de Cavatorio, quam etiam de Tercio, ſeu de Setebri, atque de Caxinis intrinſecus, & per tria milliaria ex omni parte extrinſecus diſtrictio ipſius Ven. loci, vel præſulis perpetuo jure ſubdatur dominio. Confirmamus etiam, & corroboramus eidem Primo Pontifici, ſuiſque ſucceſſoribus omnes res, & proprietates ipſius Aquenſis Pontificatus plebes etiam videlicet Oſimam, & aliam ſitam in Camiliaria, & tertiam ſitam in Veximo, aliam etiam plebem in loco, qui nominatur Cauro, & aliam, quæ nominatur in Seritello cum cunctis decimis, earumque primitiis omnibus, ut tam ſupradictam diſtrictionem, quam etiam cuncta hæc loca, univerſaſque eorum pertinentias jam dictus Primus, ſuique ſucceſſores habeant, teneant, atque per hanc noſtram auctoritatem firmiter poſſideant omni noſtra, noſtrorumque ſucceſſorum moleſtatione penitus remota præcipientes itaque jubemus ut nullus dux Marchio, Epiſcopus, comes, vicecomes, ſculdaſchio, Gaſtaldius, nullaque Regni noſtri præpotens aut parva perſona jam dictum primum Epiſcopum, aut ſuos ſucceſſores de jam dicta diſtrictione a nobis conceſſa, ſeu de univerſis rebus, ac proprietatibus jam dicto Epiſcopo pertinentibus inquietare, moleſtare, aut diſveſtire præſumat, ſed liceat eis per hanc noſtram Regalem paginam eamdem diſtrictionem, ac jam prædictas plebes, univerſaſque earum pertinentias (4) tranquillo, ac proprietario jure poſſidere omnium hominum contradictione, & diminorатione penitus remota. Si quis igitur contra hanc noſtræ conceſſionis, & corroborationis auctoritatem aliquid agere, & jam dictum Epiſcopum de præfata diſtrictione inquietare, aut de prætaxatis rebus diſveſtire tentaverit ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum medietatem Cameræ noſtræ, & medietatem Venerabili loco, & jam dicto Pontifici, ſeu cuicumque inibi pro tempore Præſidenti. Quod ut verius credatur, diligenterque ab omnibus obſervetur manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inferius inſigniri juſſimus.

Signum D. Ottonis Magni & Sereniſſimi Regis.

Heribergus Cancellarius vice Petri Cumani Epiſcopi, & Archicapellani recognovi. Datum XII. Kalend. maii anno Dom. Incarn. DCCCCXCVI. (6) Regni vero D. Ottonis invictiſſimi Regis XIIII. indict. VIII. Actum in Civitate, quæ dicitur Cremona feliciter amen.

(1) *In mea Epiſcoporum Aquenſi ſerie XX.*

(2) *Ex nonnullis aliis diplomatis hujus Imperatoris hoc anno & ſequenti editis ad preces Sophiæ veriſimile eſt hanc Ottoni Italiam peragranti comitem fuiſſe.*

(3) *Animadvertat lector ingraveſcentem declinante ſæculo X. hujus Eccleſiæ paupertatem. Ante annos XVII.* jam inopia *laborabat, ut videre eſt in diplom. antecedenti Otto. II. Nunc* non inopia, *ſed* intollerabili penuria *vexatam legimus. Hujus rei cauſſa in tanta horum temporum ſcriptorum, ac monumentorum egeſtate haud liquido apparet. Cæterum meminerit lector eorum, quæ Anſelmus Marchio in fundatione Monaſterii Spigni conqueritur, Saracenorum ſcilicet vaſtationes & malorum, ac perfidorum hominum direptiones. Hoc & priore anno populum Mediolanenſem cum Archiepiſcopo Landulfo conflictantem legimus. Sic Johannem XV. & biennium poſt Greg. V. conſanguineum Ottonis III. Imperatoris Creſcentii Romani factione Roma expulſos fuiſſe tradunt Hiſtoriæ, quæ hominum licentia ſi Romanos, & Mediolanenſes Pontifices aggredi eſt auſa, quid non ageret in alios tenuioris fortunæ, & ordinis Epiſcopos? Et ſane dimidium verſus ſæc. XI. S. Guido affirmabat ſe jam a multis annis inchoaſſe Monaſterii S. Mariæ ædificationem, nec potuiſſe, ut in votis erat citius perficere ob* devaſtationes, prædones, ac perſecutores ſui Epiſcopatus.

(4) *Hoc omnium antiquius eſt monumentum, quo oppida nomine* Comunis *appellentur.*

(5) *Ex hac phraſi bis hic repetita intelligere eſt, agi hic non de nova conceſſione, ac inveſtitura, ſed de ſola confirmatione conceſſionis alias Eccleſiæ Aquenſi factæ: Dolendum tamen hanc uti, & alia periiſſe.*

(6) *Duo itaque in hac conceſſione videntur diſtinguenda: civile unum, alterum Eccleſiaſticum; civile eſt caſtrorum, & villarum imperium; Eccleſiaſticum baptiſmalium Eccleſiarum, earumque redituum conceſſio. Utrumque hic Eccleſiæ Aquenſi ab Ottone confirmatum.*

(7) *Duo antiqua exemplaria alterum archivii capit. alterum inſertum in diplomate Caroli IV. Imperatoris diſcrepant in anni ſupputatione. 1. habet DCCCCXCVI. ind. VIII. ſecundum uno anno alterum excedit. Hujus*

Digitized by Google

ego lectionem retinui utpote hiſtoriæ ſinceriori magis conſonam. Ex hoc tamen documento diſcimus, celebrato pridie id. aprilis paſchate Ticini, XII. Kal. maii poſt tredecim dies Cremonam migraſſe.

Donatio Vilielmi, & Riprandi Marchionum Eccleſiæ Aquenſi ex lacero] Archivii Epiſcopalis autographo an. circiter

9 DCCCCXCIX.

In nomine Dei, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Tertius Otto gratia Dei .... pio ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ ubi nunc domnus Primus Epiſcopus ... ea nacione noſtra lege vivere Salilia, & juſta ipſa lege profeſſi ſumus plena ..... locis ex ſuis aliquis contulerit rebus juſta Octoris vocem in hoc ſæculo cent. .... in eodem Epiſcopio a præſente die pro animæ noſtræ mercedis, ideſt noſtram porcio ... De caſtro, & turre ligneam ibidem conſtitutis anni noſtram porci ..... monte Blamberti quod eſt camdem noſtram porcionem de prædictis caſtris rebus in eodem loco ...... de terris arabilis jugies quadraginta de pratis jugies una de ſilvis jug. jam dict. .... decem de ſedimineas, & vineis cum areis ſuarum jugies trex ... de terris arabilis ..... & rebus in eodem loco & fundo monte Blamberti (1) eſt pro menſura juſta jugies trex & prope dicti caſtro ..... quorum ſupra germanis in eodem Epiſcopio a præſenti die per ac chartam offerſionis ideſt ..... civitatis Aquis prædictam noſtram porcionem de prima petia de terra .... la quarta parte terra ipſuis Epiſcopio jam dictam noſtram porcionem .... totum da una parte terra Dondoni de alia parte terra Petri Do. .... germanis in eodem Epiſcopio per ac chartam id eſt noſtram porcionem quod eſt medie ... viſi ſumus prope hanc urbem Aquis, & eſt eadem noſtram porcionem de prædio ... Coerit tam ad noſtram porcionem, quamque ſuper totum da una parte & uno co..... dica ad quæ etiam donamus nos germanis in eodem Epiſcopio a præſenti die, quæ .... benevifi ſumus in locos, & fundos Sabana (2) & Monticelli (3) Parandaria id eſt ipſam noſtram porcionem de .... eris noſtris ſupra nominatis una cum acceſſionibus, & ingreſſuras earum ſeu ſi .... chartam offerſionis ibidem habere habendum, ac confirmamus per cultellum .... imus tradicionem, & veſtituram, & nos exinde foris expulimus, ſerpivimus & abſq. .... pie dederit a præſenti die proprietario nomine quidquid voluerit ſine ...... vero quod futurum eſſe non credimus ſi nos ipſi germanis quod abſimus ...... quandoque tentaverimus, aut per covis ingenium infrangere quæſiverimus .... uncias quadraginta argenti ponderas viginti, & quod repetierimus & in .... vulſa conſtipulatione ſubnixa, & ad nos quem ſupra germanis noſtriſque ..... quali ſupra legitur in integrum ab omni omine defenſare qui rio defendere ..... in dublum iſta offerſio pars ipſius Epiſcopio reſtituamus ſicut pro tempore ..... no de terra elevaverunt .... me paginam Ingelramus Notarius ſacri Palatii tradi ...... Aquis feliciter.

✠ Willielmus (4) .... Signum manibus præsbiteri Pradi qui ac chartam offerſionis fieri rogavit

Signum manibus Danieli filii qui item Danieli Teboldi. Signum manibus Petri & Iohanni Seulalo & ..... Ego qui ſupra Ingelramnus Notarius ſacri Palatii. (5)

(1) *Hujus montis mentionem mihi videor reperiſſe in charta Arch. Cathed. an.* 1300. *Aquis in Clauſtris Eccleſiæ majoris, ubi Theobaldus Sorſarella de Montebarutio donat capitulo Aquenſi quaſdam poſſeſſiones ſitas in territorio Aquarum, inter quas vineam in* Monte Alberto. (2) *Ignotus mihi locus.*

(3) *Plura in Aquenſibus chartis hujus nominis loca inveniuntur. Præter Montexellum in monum. n. 7. nominatum, in archivio Niccæ Palearum adeſt charta, qua continetur ſententia D. Bonelli de Salutio Vic. Gener. Marchionis Salutienſis in lite de finibus agri Niccænſis cum aliis conterminis S. Martiani,* Montixelli, *& Mariglani. Inter poſſeſſiones oppidi Biſtagni Aquenſi Eccleſiæ jure emphyteutico obligatas una memoratur an.* 1220. *in regione* Montixelli *poſita. Sed iſta loca longius diſtant a civitate Aquis, quam ut hic locum habeant. Præſtat potius documenta percurrere, quæ de terris hac civitate circum poſitis agunt. In archivio Cathedralis Eccleſiæ an.* 1186. *inter plures agros Eccleſiæ redditītios Vixoni oppidi nominatur* campus de Ulmo, qui jacet in loco, qui dicitur Montexello. *Item in alia charta an.* 1399. *reperimus, Henricum Scarampi Epiſc. Aquen. hoſpitali Aquenſi poſſeſſionem* in loco, qui dicitur Montexello *poſitam donaſſe. Opinionem hanc certam facit locus* Parandaria, *qui Monticello conjungitur. Neque enim ille diverſus eſt a vulgato ſub nomine* Lavandara *ad meridiem ultra Burmidam in planitie ſitus Viſonem verſus. Hæc autem ſuadent hic agi de fundis civitati conterminis, adeo ut & hinc locus, ubi* Sabana *ſit, facile poſſit inveſtigari.*

(4) *Willielmus hic idem ac Odonis filius, qui ſuperius N. 7. cum Anſelmo monaſterium Spigni fundavit. Ex quo conſequitur alterum germanum, cujus ſubſcriptio ex pergamenæ laceratione deeſt, eſſe Riprandum. Et ſane in laterculo hujus fragmenti, quod in archivio Epiſcopali adhuc exſtat, hæc conſpicua ſunt literarum veſtigia, ac verba:* Villel. ..... Ripr. ... ac nepotibus Antelmi.

(5) *De hujus mentione vide in ſubſcriptione teſtium documenti N. 7.*

Venditio Hildeprandi & Tete aliquorum prædiorum Martino præsbitero.

M.VI. 10

In nomine Domini Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Enricus gratia Dei Rex anno regni ejus Deo propicio tercio quarto Kalendas maias indictione quarta (1). Conſtad nos Eldeprando, qui & Boneſilio filius quondam Graſeverti, & Teta jugalibus filia quondam Conſtantini, qui profeſſi ſumus nos jugalibus ambo, & natione noſtra lege vivere Langobardorum, ipſo namque Eldeprando jugale, & mondualdo meo mihi conſentiente, & ſubter confirmante, & juſta lege, & dictam paginam una cum noticia de propinquioribus parentibus meis

B

conſentientibus id ſunt Alberto, & Joannes presbiter gg., ſeu Aruini coſinis meis in corum preſentia, vel teſtium certa facio profeſſionem, quod nulla me pati violenciam ad quopiam omine nec & ab ipſo jugale, & Mondoaldo meo, niſi mea bona, & ſpontanea voluntate accepiſſe in nos ipſis jugalibus comuniter ſicuti & in preſencia teſtium accepi ad te Martinus presbiter filius quondam Joanni argentum per denarios bonos, ſolidos novem & denariis quinque finitum pretium, ſicuti comuniter nobis bona voluntate conveni, & pro pecia una de vinea cum area ſua, & pecias quatuor de pratis juris noſtri quam abere viſi ſumus nos in loco, & fundo vel teratorio (*territorio*) Cantavena, pecia de vinea cum area ſua jacet ad lacus (*locus*) ubi dicitur ſubtus Baſilica eſt pro menſura juſtam tabulas quinquacinta & octo coeret de una parte Alberti, & Joanni presbiter gg., & de alia parte Groſoni de tercia parte in via prima pecia de prato jacet ad Fontana eſt pro menſura juſta tabulas novem coeret ei de duabus partibus Alberti, & Joanni presbiter de alia parte Groſoni, de quarta parte ſancti Petri. Secunda pecia de prato jacet ibi prope, eſt pro menſura juſta tabulas duodecim, coeret ei de una parte ſupradicti Alberti, & Joanni presbiter gg. de alia parte Groſoni, & de duabus partibus ſancti Petri. Tercia pecia de prato ibi multum non logne (*longe*) eſt pro menſura juſta tabulas tres coeret ei de una parte Anſolberti, de alia parte Groſoni, de tercia parte ſancti Petri. Quarta pecia de prato jacet in Rovoreto, eſt pro menſura juſta tabulas tres coeret ei totum incinctum ſancti Petri, & ſi amplius infraſcriptas coerentias, plus inventi fuerit, quam ut ſupra menſura legitur, per hanc cartam, & pro eodem precio in tuo melius (*tuam*) dictus Martini presbiter, & eredibus tuis, aut cui tu dederis, perſiſtant poteſtatem proprietario juri, ſi ibique alii ſunt in is omnibus coerentes. Convenerunt ſupra ſcriptas pecias una de vinea cum area ſua & ſupra ſcriptas pecias quatuor de pratis juris noſtri, in eodem loco, & fundo Cantavena ſupra nominatis una cum acceſſionibus, & ingreſſoras (*ingreſſibus*) earum, cum ſuperioribus, & inferioribus earum rerum, qualiter ſupra menſura, & coerentias legitur in integrum ab hac die, tibi dictus Martinus presbiter pro ſupra ſcripto precio, argento vendimus, tradimus, & mancipamus nulli alii venditis, donatis, alienatis, obnoſſiatis (*obligatis*) vel traditis, ſi (*niſi*) tibi, & faciamus nos (*faciatis vos*) & inde a preſenti die tu, & eredibus tuis, aut cui tu dederis jure proprietario nomen (*corum*), quidquid volueritis ſine omni noſtra, & eredum noſtrorum, contraditione quidem, & ſpondimus adque promittimus nos eorum ſupra Eldeprandi, & Tetani jugalibus, una cum noſtris eredibus tibi dictus Martini presbiter, tuiſque eredibus, aut cui tu dederis ſupra ſcripta venditione qualiter ſupra legitur in integrum ab omni homine defenſare, quod ſi defendere non potuerimus, aut ſi vobis exinde aliquot (*aliquod*) per quod vis genium (*ingenium*) ſubtrahere quæſierimus, tunc in dublum eadem vendita, ut ſupra legitur vobis reſtituamus, ſicut pro tempore fuerint melioratis (*meliorata*), aut voluerint (*valuerint*) ſub eſtimatione in conſimile locis, & nihil nobis expreſſum precium aliquod redeberis (*reddere debebitis: hic aliquid deeſt*) diximus roborandum actum in prato, que dicitur Fontana feliciter.

Signum | | | manibus prædictorum Eldeprando qui & Boneſilia, & Teta jugalibus, qui hanc cartam vendicionis, & pro Dei amore rogaverunt, & ſupra ſcriptorum precio acceperunt, & ipſe Eldeprando eidem Tetani conjus ſua ad omnia ſupra ſcripta conſenſi, & eorum (*eis*) relecta eſt.

Signum | | manibus ſupra ſcriptorum Alberto, & Aruinus coſina ſuorum interrogaverunt ut ſupra.

Ego Joannes presbiter quæ eidem Tetani coſina ſua interrogavi, ut ſupra.

Signum | | | Algoſi, & Atoni, ſeu Adami teſtibus. Ego Albertus Notarius Sacri Palatii ſcriptor cartam vendicionis poſt tradita complevit, & dedit.

(1) *Indictio denotat annum* 1006., *ſed regni epocha annum* 1007. *Nam juxta Muratorium fuit Henricus electus Rex Italiæ pridie id. maii, & coronatus XVI. Kalendas iunii. Hinc IV. Kalendas majas Ind. IV. erat annus ſecundus Regni ejus, non tertius, ut præfert hæc autographa membrana. Hæc autem conſideranti in mentem veniunt duæ chartæ a Muratorio prolatæ ad I. annum* 1004. *in quibus notatur Henrici annus ſecundus, item alia ad annum* 1005. 8. *Cal. junii, addita epocha anni tertii regni ejuſdem. Sed quod maxime intereſt Terraneus chartas aliquas ex archivio Aſtenſis capituli edidit part.* 11. *p.* 53.-4. *Adel. Illuſtr., in quibus Regnum Henrici in Italia biennio indictione minor eſt. Muratorius, quaſi erratum a notario fuiſſet, difficultatem diſſimulavit. Terraneus expreſſe adſirmavit mendum a notario commiſſum. At mea hæc charta, quam autographam putavit harum rerum peritus Cl. J. B. Vaſcus, qui humaniſſime eam mihi mutuavit, quæque cum aliis a Muratorio, & Terraneo productis conſentiens videtur, legitimam juſtamque eſſe illarum lectionem convincit. Cæterum ut hæc inter ſe concilientur, duæ Italici Regni epochæ ſunt diſtinguendæ, altera an.* 1003., *quo proceres Italici Henricum in Germania verſantem invitarunt ad Italicum Regnum capeſſendum: altera an.* 1004. *quo reapſe poſſeſſionem regni adeptus ſit. Secus enim horum monumentorum epocha nulla ratione poterit explicari; neque enim Italiæ, neque Germaniæ Regni annis congruere poteſt.*

Venditio caſtri Leſegni facta a Magnifredo Marchione Ayfredo Præsbitero.

MXIII. 11

In Dei nomine Cariniani in ſala propria Alrici Epiſcopi, & Olderici, qui & Magnifredi Marchio germani. Data licentia in judicio reſidebat Adelbertus judex, & miſſus D. Imperatoris ad juſtitiam faciendam, & deliberandum. Reſidentibus cum eo Ayfredus Hieronimus Bonus Filius Grimaldus Ademejrus Judices ſacri Palatii, & alii plures. In quorum præſentia Ayfredus præsbiter filius quondam Rodulphi una cum Oddo advocato ſuo, &

Digitized by Google

offerente, ibi cartam unam venditionis continentem ut ſubter. In nomine Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Henricus gratia Dei Imperator ſemper Auguſtus, anno Imperii ejus Deo propitio decimo ſeptimo Cal. Aug. Ind. VII. (1) Conſtat me Aldericum, qui & Magnifredus Marchio qui profeſſus ſum ex natione mea lege vivere ſalica accepiſſe, ſicut & in præſentia teſtium accepi a te Ayfredus præsbiter filius quondam Rodulphi in argentum denarios bonos ſolidos centum finitum pretium pro caſtro uno cum tenimento foxato circumdato, & capellas duas foris eodem caſtro recenter ædificatas in nomine ſanctæ Mariæ, & ſancti Nazarii, & rebus aliis juris mei, quas habere viſus ſum in loco, & fundo, qui dicitur Leſegno per menſuram juſtam inter caſtrum, & capellas cum caſis ſediminibus, vineis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis zerbis, & buſcalys cum juribus, & pertinentiis jugera tercentum quadraginta. Coherent eidem a tribus partibus terra mea, ut ſupra Oldericus Marchio, qui in mea reſervo poteſtate, in quarta parte fluminis Tanagri. Quæ ſupraſcripta tibi, qui ſupra Ayfredus præsbiter filius quondam Rodulphi, trado mancipo per cultellum, feſtucam, notatum, mattonem (*vantonem*), ravaſionem (*vaſonem*) terræ ramum arboris . . . Tibi exinde legitimam facio traditionem, & inveſtituram, & me exinde foris expuli, & feci tibi poteſtatem ad habendum proprietario nomine quidquid volueritis ſine mea, & heredum meorum contraditione. Si quis vero contra hanc cartam venditionis infrangere . . . . . & præſens charta venditionis diuturnis temporibus firma permaneat cum ſtipulatione ſub annexa . . . actum in villa Cariniani feliciter.

Signum manibus Magnifredi Marchionis, qui hanc cartam venditionis fieri rogavit.

Signum manibus Aylulphi, & Ayfredi omnes lege viventes ſalica. Valpertus Notarius rogatus ſubſcripſi. Et ego Azzo Notarius ſacri Palatii.

(1) *Notæ iſtæ falſæ ſunt. Anno enim Imperii Henrici in Italia X. currebat, indictio XI. ex Murat. in Ann. juxta vero epocham hiſce regionibus adhibitam fuiſſet indictio XII., quemadmodum in autographo fuiſſe ſcriptum puto. Facilis enim eſt hujus notæ V. in duplicem X. commutatio.*

Diploma Henrici II. Imperatoris Primo Epiſc. Aquenſi ex lacero tranſumto ſæculi XV.

12 MXIII.

In nomine Dei Salvatoris, Henricus ordinante divina clementia Rex. Si noſtrorum fidelium dignis petitionibus, maximeque pro Dei cauſa intervenientibus aures noſtræ ſerenitatis inclinamus, devotiores eos in noſtris obſequiis permanere, & ſuper hæc beatitudinis præmia a Domino non dubitamus . . . ideoque notum volumus fieri univerſis ſanctæ Dei matris Eccleſiæ fidelibus noſtriſque præſentibus, atque futuris, qualiter Venerab. Henricus S. Wurtiburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus noſtræ dignitatis adiit altitudinem ſupplicans nos poſt . . . quatenus ob reverentiam divini cultus, & de (*ejus*) interventionis obtentu Venerando Epiſcopo Aquenſis Eccleſiæ nomine Primo (1) confirmare, & corroborare noſtris apicibus dignaremur, quidquid ad eundem Epiſcopatum juſte, ac legaliter . . . traditiones, & donationes ſeu confirmantes noſtrorum prædeceſſorum Regum, vel Imperatorum . . . præſentibus annuentes jam dicto Venerabile Epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum regali auctoritate confirmamus, & corroboramus . . . omnia prædicta caſtella . . . . famulos, vel famulas, & univerſa, quæ eidem Eccleſiæ antiquioribus . . . . . ut hac noſtra autoritate, & defenſione . . . . omnis adverſarius . . . . volumus inſuper, & ordinamus, atque concedimus, ut ubicumque aliqua . . . . concambiis creverit, atque emerſerit . . . & definiendi per pugnam, vel campionem (2) nedui . . . ſed domini manifeſto judicio declaretur omnium . . . . . ut nullus Dux Marchio Epiſcopus comes vice-comes ſculdaſchio gaſtaldius, nullaque regni noſtri præpotens perſona magna, vel parva jam dictum Primum Epiſcopum, vel ſuos ſucceſſores de jam dicta confirmatione, & corroboratione, ſeu conceſſione . . . rebus, & proprietatibus, plebibus, & decimis, atque omnibus appendicibus antiquo, & moderno tempore acquiſitis, vel acquirendis, jam dicto Epiſcopio pertinentibus inquietare, aut moleſtare, aut diſveſtire præſumat, ſed liceat eis per hanc noſtram regalem paginam eandem confirmationem, & corroborationem, ſeu conceſſionem, atque jam dictas plebes, univerſaſque earum pertinentias tranquillo, & proprietario jure poſſidere omnium hominum contradictione, vel diminoratione remota. Si quis igitur contra hanc noſtræ conceſſionis, vel corroborationis auctoritatem aliquid agere, & jam dictum Epiſcopum de præfata conceſſione, & . . . inquietare, aut de prætaxatis rebus diſveſtire tentaverit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum medietatem cameræ noſtræ, & medietatem ipſi venerabili loco & jam dicto Pontifici, ſeu cuicumque inibi pro tempore præſidenti. Quod ut verius credatur, diligenterque ab omnibus obſervetur manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inferius muniri juſſimus.

Signum D. Ehrici.

Actum anno Dominicæ Incarnationis MXIII. indict. XII.; anno vero Domini Henrici Regis . . actum Papiæ (3) feliciter amen.

(1) *Jam Imperatorum aliorumque beneficio ab egeſtate aliquantiſper ſublevatum hunc Epiſcopum credi oportet. Nulla enim in hoc diplomate inopiæ ſicuti in prioribus fit mentio. Inde tamen novimus Primum pro Eccleſiæ ſuæ jurium conſervatione admodum laboraſſe, cum hac de cauſa ab Imperatore impetraverit, ut ſi de bonorum Eccleſiæ proprietate, ac dominio ex donatione, venditione,* concambio, *ſive commutatione acquiſito, quæſtio emergeret, poſſet propoſita pugna per advocatos Eccleſiæ, ſive* Campiones *eam definire. In ea ſiquidem incidit tempora optimus cæteroquin Epiſcopus, in quibus legum auctoritas & judiciorum ordo languebat, & pleraque ferro armiſque, & majori virium impetu dijudicabantur. Manifeſtum hoc fit ex eo, quod quæ olim rara erant Duella, nec niſi* paucis in caſibus, *&* neceſſitate ſuadente, *ut Luitprandus Rex lib. VI. leg. LXV. affirmat, permittenda, videamus poſtea frequentiſſima, & novis Ottonum, & Henrici legibus*

Digitized by Google

ad plures caſus extenſa: item quæ antiquitus ſoli Imperatori, vel Comiti S. Palatii, ejus ſcilicet Vicario erant r ſervata, adeo ut nonniſi iis præſentibus agitarentur, poſtea ſenſim ſine ſenſu comitibus omnibus, ac deinde Epiſcopis conceſſa ea celebrandi, adſiſtendique poteſtas. Sic in hac Diœceſi primum Aledramo nobiliſſimo ſui temporis Marchioni in Ottoniano diplomate duelli datum jus fuit: quod poſtea Epiſcopo Primo a pientiſſimo Henrico fuit prorogatum. Item quæ olim fuerant ſolum modo tolerata, exeunte præterito ſæculo ab Othone II. juſſa, edicta, & imperata fuerunt, ut conſtat ex legibus anno 983. latis, ac a Muratorio in Rer. Ital. Script. T. 1. part. 2. recenſitis. Demum duellares leges, quæ antea a laicis ſolum vix aliquibus Epiſcopis ſuffragium ferentibus latæ fuerant, undecimi ſæculi initio, in publicis Regni comitiis ab Henrico ſolemniter initis a pluribus Archiepiſcopis, atque Epiſcopis non ſolum approbatæ, verum etiam magno plauſu exceptæ fuerunt, ut in proœmio Henricus ipſe gloriatur. Ita malum in dies augebatur, tantoque creverat, ut ſanctiſſimo Regi, quoniam penitus tolli ſupra ejus erat poteſtatem, laudi vertendum ſaltem ſit, quod legibus, ne latius fureret obſtiterit. Fit enim ſæpe in politico corpore, quemadmodum in humano, ut pertinaces morbi latentes cauſas, easque longe antegreſſas habeant, quæ cum vim ſuam exeruerint, moderatis conſiliis, & felici atque opportuno aliarum cauſarum concurſu indigent, ut per lentas progreſſiones ſuperari poſſint, quas ſi ſubito impetu velis expellere, nil minus agas, quam veteri malo novum aliud ſuperaddere. Sic barbarorum irruptiones Italicis populis morum ferociam intulerunt, ut jus in armis quærerent. Efferati animi ex diuturna cum illis conſuetudine, miti cœli temperie, ac poſteriorum Regum, ac Imperatorum ex Carolina progenie legibus, atque diſciplina ad manſuetudinem ſenſim deducti, ab armis recedere cœperunt, atque judiciorum ordinem venerari; ſed Germanis Imperatoribus Italiam iterum invadentibus, ac feudale ſiſtemate inducto ortis inter potentes litibus leges quieſcere, ac duellaria judicia paſſim iniri viſa ſunt, adeo ut neceſſe fuerit publicis legibus pravam licet conſuetudinem moderari ac coercere, quod & Epiſcopi Henrico perſuaſerunt. Quamobrem immerito quis hoc illis vitio verteret, quaſi perverſi moris approbatores extiterint. Nam multi in conciliis hoc damnant, & inter cæteros celebratiſſimus Atho licet Longobardus genere Epiſcopus Vercellenſis in lib. de presjuris Eccl. editionis Vercell. anni 1768. p. 326. (a) reprehendit, at iſti cum malum quod altas radices egerat, haud poſſent extirpare ſanctionibus quibuſdam ad tempus cenſuerunt coercendum, ac aliquando etiam in ſuæ neceſſitatis ſubſidium uſi ſunt. Probabile autem videtur eos nonniſi rariſſimo exemplo, ac in ſummo rerum ſuarum diſcrimine, ac pro juſtitia adhibitis primum aliis omnibus mediis, & cum minori certantium vitæ periculo hac poteſtate uſos. Quæ cum ita ſint quid mirum ſi Aquenſis Epiſcopus turbulentam illius aevi conditionem ſecutus pro Eccleſiæ ſuæ tuitione, hoc quoque extremum extremis malis remedium imploraverit.

(a) „ Adduntinſuper, quoniam ſi aliquis militum ſacerdotes Dei in crimine pulſaverit, per pugnam hoc ſingulari certamine eſſe diſcernendum. Sed iſtud judicium quorundam Laicorum ſolummodo eſt; nec in ipſis etiam approbatur: nam ſæpe innocentes victi, nocentes vero victores in tali judicio eſſe videntur . . . . Hæc tamen omnia, & alia ſanctarum ſcripturarum documenta maligni parvi pendentes, ad pugnam Sacerdotes impingere quærunt, nullam amplius reverentiam ipſis obſervantes, niſi quod non propriis manibus, ſed per ſubmiſſas perſonas illis in tali diſcrimine judicant dimicare, & quibus prohibitum eſt armatorum cuneis, vel etiam publicis ſpectaculis intereſſe ad pugnam producere, heu! noſtros compellimur Vicarios, ut vel iſtorum cæde victi, vel illorum quaſi abſoluti eſſe videamur, nec purgari a crimine, niſi perpetrato crimine valeamus. &c. „

(2) Vocabulum a Germanico verbo Kampfer, quod pugnator Latine.

(3) Hoc anno Italiam ſecundo petiit Henricus, ac Papiam conceſſit, ubi brevi commoratus poſt natalitiam Chriſti feſtivitatem ſtatim inde profectus eſt. Sed quo menſe hoc diploma Primo conceſſum? Quoniam nullæ judicio meo donationes Papiæ hoc tempore cuſæ ſuperſtites fuerunt, ex hâc ipſa conjectura capienda eſt. Indictio XII. ad annum 1014. ſpectabat, nec poterat anno 1013. congruere, niſi ponamus menſe ſeptembri die 24. juxta modum Conſtantinianum, vel decembri 8 kal. jan. juxta Romanum indictionem cœpiſſe, quæ computandi ratio hic erat frequentiſſima, ut alias animadvertimus. Dicendum ergo circa hæc tempora exeunte anno emiſſum diploma.

Donatio Comitis Gullielmi filii Guidonis, & Aichæ uxoris Monaſterio Graſſani ex chronica D. Joannis Abbatis.

MXXVII. 13

In nomine Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Cunradus Dei gratia Imperator Auguſtus anno Imperii ejus Deo propitio primo VIII. cal. octobris indictione undecima (1). Actum in caſtro Focario ec. Nos in Dei nomine Gullielmus Comes filius Guidi quondam etiam comitis, & Aicha auxiliante Deo comitiſſa jugales, filia quondam D. Henrici Regis donamus, & offerimus monaſterio constructo in honorem Dei Salvatoris noſtri, & SS. Victoris, & Coronæ in loco Graſſani manſos X. terræ, in loco, & fundo Graſſani, ac etiam unum molendinum conſtructum ſuper emporio, &c. pro animabus noſtris, & quondam Guidi genitoris mei Gullielmi, *qui fuit filius Auſcharii Marchionis*, &c. Et ego Johannes Notarius Judex S. Palatii ſcriptor, hoc inſtrumentum donationis poſt traditum complevi, & dedi.

(1) *Hinc patet a ſeptembri quandoque indictiones inchoatas fuiſſe.*

Fundatio Monaſterii Vaſti Thetis Marchionis.

MXXVII. 14

In Chriſti Dei vivi nomine amen. *Ego Thetes Marchio filius quondam Anſelmi Marchionis conſiderans ſacra verba, quæ clamant quid tribuitur paupere non eſſe donum, ſed mutuum, quia quod datur multiplicato fructu recipitur. Hinc eſt, quod ad honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & Beati Petri Apoſtoli quandam Eccleſiam a nobis conſtructam in loco,*

Digitized by Google

& territorio Vaſti donare & locupletare volumus opere & cum effectu remittendo cortes duas ſcilicet in Sarſole & Pierio cum omnibus pertinentiis ſuis campis, vineis, pratis, nemoribus & ſilvis quibuſcumque. Item maſſaritium unum cum caſis, & petiam unam prati prout eſt & uſque nunc fuit per nos poſſeſſa in dicto loco Vaſthi ſicut fuit laboratum per Erichum de Cedeno. Item & in ea Eccleſia volumus quod perpetuis temporibus officiantur Monachi, qui regulam S. Benedicti ſequuntur, quibus Monachis item providimus in Abatem conſecratum juſtum & devotum virum Landulſum, cui nomine Monachorum ſuorum facultatem concedimus pro ſumtu Monaſterii de noſtris proprietatibus dictas cortes & Maſſaritium ſuperius enarratas uti frui & ita per cultellum feſtucam legitimam facimus remiſſionem, & inveſtituram. Quod ego Thetes Marchio lege Salica proficiens attendere & obſervare propono ſtipulantibus Eſcherio notario Sacri Palatii, & Argundo etiam notario quos ſcribere rogavi præſentibus ſcriptis teſtibus. Actum in Vico Laureti in portico caſtri ubi duas oblationis cartas uno tenore ſcriptas fuerunt traditas anno primo Imperii Corradi ſeptimo menſis maii, indictione decima. Signum Tethi ſeu Tethonis Marchionis, qui ut ſupra diſpoſuit. Signum Wiberti, & Ennerici leges inſequentes Romanas. Signum Arduci & Stephani Salica lege viventium. Et ego ec.

Fundatio Monaſterii S. Iuſtinæ Sezzadii ab Otberto Marchione, ejuſque filiis ex tabulario Congregationis S. Sepulchri Mediolanenſis.

15 MXXX.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Chunradus gratia Dei Imperator Auguſtus anno imperii ejus Deo propitio tertio, Kalend. martii indictione tertia decima Nos Otbertus Marchio filius bone memorie Anſelmi item Marchionis & Wido ſeu item Otbertus pater & filii qui profeſſi ſumus nos ipſi pater & filii ex nacione noſtra lege vivere Salica ipſo namque genitor noſter nobis conſentiente & ſubtus confirmante. Dum hominibus in hoc ſeculo vivent . . . . propterea volumus aliquantum de noſtra ſubſtantia, quam nobis a divina pietate largita eſt, ordinare & diſponere . . . . primus omnium volumus & ſtatuimus quam per hanc cartulam ordinationis noſtræ confirmamus, ut petia una de terra poſita in loco & fundo Seciadi cum baſilica una que ibidem eſt edificata in honore ſancte Juſtine . . . . cum omnibus ædificiis ſuper ſe habente coeret ei de una parte via, de alia parte terra de heredes quoddam Petri, da tertia parte terra noſtra quod in noſtra reſervamus poteſtate proprietario juri. Et petia una de terra quæ dicitur Inſula. ..coeret ei de duabus partibus terra ex curte Seciadi, & ex tertia flumen Burmia. Et item omnem noſtram portionem de omnibus rebus juris noſtris, quod ſunt terra Ubaldenga, & eſt eadem terra Ubaldenga in loco & fundo Caſine, & ubicumque invenire potuerint de eadem terra infra comitatu Aquenſi, & jam dicta terra Ubaldenga juris noſtris . . . & concedimus Deo & Sancte Juſtine aliquantulum de noſtra familia, ancilla una juris noſtris nomine Dominica cum tres filias, quarum nomina Ingelberga, & Natalia, ſeu Olberga, quam cum unum filium ſuum nomine Rapertus, quam alii filii nomine Johannes, & Dominicus ſive cum omni alia ſua agnitione . . . . omnia quæ ſuperius leguntur veniant & ſint in poteſtate Monaſterii, quæ eſt fundatum juxta prefata Baſilica Sancte Juſtine in predicto loco Seciadi Comitatus Aquenſe, & fuit ipſa Baſilica conſtructa ad bone memorie domnus Luiprandus Excellentiſſimo Rege, cujus regni Langobardorum, & ad nos inſtitutum eſt Monaſterium. Eo vero ordine, ut ſuperius declaravimus, & noſtra decrevit voluntas pro anime noſtre & quondam genitore meo tui ſuperius Otberti & genitrices ſeu parentum noſtrorum tam virorum quam mortuorum Catholicorum, quam & pro ſalute anime jam nominato Domno Preſule Luiprando Regem, quam Rodulphi item Rege mercedem. Omnibus jam nominatis rebus & familiis habeant Monachi illi qui in eodem Monaſterium ordinati fuerint . . . . & ſi ei oportuerit commutandi . . . poteſta . . . . Abbas ille & videant, ut cum Deo a parte ipſius Monaſterii ſit ipſa commutatio megliorata . . . . Inſuper per cultellum feſtucum notatum vvantonem, & vvaſonem terreque ramum arboris & ſupraſcripte monaſterium & Abbate ſeu Monacorum facimus traditionem & veſtituram, & nos exinde foris expulimus . . . . . . ſed preſens hanc cartam ordinationis diuturnis temporibus firma & ſtabilis permaneat, quam perſiſtat inconvulſa conſtipulatione ſubnixa, & bergamena cum atramentario de terra elevavimus hanc paginam Oddoni notarii & judex Sacri Palatii tradimus & ſcribere rogavimus, in qua ſubtus confirmamus teſtibus quam obtulimus roborandam Actum in ſupraſcripte corte Seciadi juſta ſupraſcriptum monaſterium feliciter.

Ego Otbertus Marchio ſcripſi

Ego Wido ſcripſi Ego Otbertus ſcripſi

Signum | | Andreas & Lodovicus ambo lege viventes Salica. Signum | | Odoni & Opizo teſtes. Signum | | Rodulphi & Gozo ſeu Aſtaldi teſtes. Ego qui dicor Oddo notarius & judex Sacri Palatii ſcriptor hujus carte ordinationis & offerſionis pro data licentia ſupraſcripti Marchio poſt tradita complevi & dedi.

Diploma Henrici II. Imper. Eccleſiæ Aquenſi.

MXXXIX. 16

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Henricus divina favente clementia Rex. Decet, & oportet regalem excellentiam Eccleſiarum proventibus aſſiduæ incumbere, eiſque deſervientibus, & divinam militiam exercentibus miſericorditer ſubvenire, ut & temporalibus augeatur ſucceſſibus, & gaudiis perfruantur indefficientibus. Quapropter univerſæ ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorumque fidelium præſentium, & futurorum noverit induſtria, qualiter Wido ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopus per ſuos nuncios ſecum noſtrorum anteceſſorum

Imperatorum, Regum, ſcilicet Berengarii, Ugonis, ſecundi, & tertii Ottonis, nec non Henrici præcepta adportantes noſtram, interventu Poponis Patriarchæ venerabilis, & Brunonis noſtri dilectiſſimi Præſulis, atque Kadehohi Epiſcopi, & noſtri dilecti Cancellarii, humiliter adiit clementiam, poſtulantes quatenus nos pro Dei amore, noſtræque animæ remedio, ſibi, ſuæque Eccleſiæ ſubvenientes, omnia bona prædictæ Eccleſiæ, jam ſibi per præcepta noſtrorum anteceſſorum quæſita, vel confirmata, noſtra regali auctoritate confirmare, & corroborare dignaremur. Et inſuper omnia illa prædia, caſtella, vel villas, quæ præfatus Epiſcopus ſcilicet Wido eidem Eccleſiæ dederat, tradiderat, vel conceſſerat. Nos itaque Dei Omnipotentis miſericordiam conſiderantes, ſuamque ſupplicationem benignis auribus exaudientes, prædicto Epiſcopo ſuoque Præſuli inibi pro tempore præſidenti quidquid a noſtris anteceſſoribus, traditum, conceſſum, vel confirmatum eſt, ſic caſtellum, quod dicitur Cavatorium, Tertium, Setebrium, ſive Caxinam, cum diſtrictione urbis, atque prædictorum caſtellorum in circuitu per tria milliaria ex omni parte, & cum plebibus, videlicet Oſſima, Gamelarium, Veximo, Foro, Caurro, Seritello, cum terris, & decimis, earumque pertinentiis prout juſte, & legaliter poſſumus, concedimus, & corroboramus ſimilique modo confirmamus capellam unam in honore ſancti Vigilii fundatam in corte Urba cum omnibus rebus, & familiis ſibi pertinentibus, & caſtella Vidixionem, Mirabellum, Gruniardum, Pulſionem, Piretum, Medaliam, cum omnibus ſuis appendiciis. Confirmamus etiam, & omnino corroboramus prædicto Epiſcopio omnia illa prædicta, quæ jam dictus Epiſcopus eidem Eccleſiæ contulit per cartulam donationis, id quidquid habere viſus eſt in eamdem Aquenſem civitatem, & de foris in territoriis eiuſdem civitatis, in Seteuri, & in Melagio, tum in muro, & foſſato circondatam, cum ſua portione ejuſdem caſtelli, & villæ, ſive cum omnibus territoriis ſuis, vel pertinentiis in integrum, cum omnibus ſupraſcriptis rebus, una cum caſis, ſediminibus, vineis, terris cultis, & incultis, pratis ſilvis, montibus, vallibus planitiebus, aquis, aquarum decurſibus molendinis piſcationibus, ſeu cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus, ac utriuſque ſexus familiis ad prædictum Epiſcopium, & ad præfatas curtes, & plebes pertinentibus. Præcipientes itaque jubemus, ut nullus Dux, Marchio, Archiepiſcopus, Epiſcopus, Comes, Vice-Comes Sculdaſius, Gaſtaldio, nullaque regni noſtri, magna, parvaque perſona audeat vel præſumat prædictum Widonem ſuoſque ſucceſſores de prænominatis rebus vel familiis inquietare moleſtare aut ſine legali judicio diſveſtire, ſed liceat eis per hanc noſtram præceptalem paginam jam dicta caſtella cum ſua diſtrictione, & prædictas plebes, & Eccleſias, univerſaſque earum pertinentias tranquillo jure poſſidere, omnium hominum contradictione, & diminoratione penitus remota. Siquis igitur contra hanc noſtræ conceſſionis, & corroborationis auctoritatem aliquid agere, & jam dictum Epiſcopum ſuoſque ſucceſſores de prætaxatis rebus diveſtire ſine legali judicio temptaverit ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras mille medietatem Cameræ noſtræ, & medietatem prædicto Pontifici, ſeu cuicumque inibi pro tempore præſidenti. Quod ut verius credatur, & diligentius ab omnibus obſervetur manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inferius inſigniri præcipimus.

Signum D. Henrici ſereniſſimi, atque invictiſſimi Regis. Kadolonus Cancellarius ad vicem Hermanoni Archicancellarii recognovit.

Dat. tertio Kal. jan. indict. VIII. anno dominicæ incarnationis MXL. anno vero ordinationis domini Henrici XII. regnanteque primo (1). Actum in civitate Ratisbonæ feliciter amen.

(1) *Licet nulla hic de anno ambiguitas ſit: tamen ſi modus annum computandi tunc temporis in Germania uſitatus cum noſtro conferatur, videtur, qui juxta illum eſſet an. 40. juxta noſtrum eſſe 39. Anni enim inchoatio a nativitate Domini pendebat, ut late demonſtratur in opere: Art de Verifier les Dates troiſieme edit. Paris 1783 in notis ad p. IX. Tom. 1.*

Donatio B. VVidonis Epiſc. Aquen. Monaſterio S. Petri a D. Dudone Epiſc. fundato ex autentico apographo anni 1349, 26 jun. Epiſcopi Guidonis juſſu ab originali a IV notariis extracto, qui teſtantur iſtud manu propria B. Vidonis fuiſſe conſcriptum

MXLI. 17

In nomine Domini Dei noſtri & Salvatoris Jeſu Chriſti. Wido favente divina clementia ſanctæ Aquenſis Sedis Epiſcopus. Legendo reperimus, quod ab omnipotente Deo, qui cuncta clementia amicali fœdere facit viciſſim ſuccedere, illi homines in cæleſti ſolio largis remunerabuntur præmiis, qui aliquam ſanctam Dei Eccleſiam rebus ditaverit propriis. Hinc ergo exorando talia ſequi cupimus veſtigia priſcorum patrum, in divinis lectionibus audientes exemplum, qui in ſupernis manſionibus eſſe cum Chriſto deſiderantes ferventi amore pſalmographi dicebant ſententiam: *quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiſcit, ſed deficit anima mea in atria Domini*; ſed quia non tantum debet nobis eſſe poſſe, ut in ſpiritali opere deſudemus, & quotidie, quia curis hujus ſæculi implicamur, quarundam adverſitatibus obſiſtentibus, unum tamen bonum opus, animæ noſtræ corporiſque ſaluti providimus, ut fratribus Deo apud Sanctum Petrum ſervientibus, & ſub norma rectitudinis viventibus victum neceſſarium tribuamus, quo ipſi ad exorandum Deum pro delictis omnium fidelium, & noſtri, nobis debitores ſe eſſe judicentur. Sit ergo notum omnibus Eccleſiis Dei, omnique Lajcorum fidelium conventui, quod Monaſterium ſancti Petri, quod in ſuburbio civitatis Aquenſis, in qua auctore Deo ſedem Pontificalem, quamvis indigne habemus, ſitum ſilicet a D. Dudone bonæ memoriæ anteceſſore noſtro Epiſcopo, in primis aliquid de rebus, quas a genitore noſtro jure proprietatis poſſidebamus pro remedio animæ noſtræ, noſtri genitoris, atque genitricis

perpetuo tenendum per hanc noſtri decreti paginam, contulimus, atque tradidimus ita ut nec nos, nec ſucceſſores noſtri Epiſcopi, vel aliquis ex noſtris propinquis valeant noſtram inſtitutionem legalem, infringere, corrumpere, aut calumniare. Abbati vero, qui ibi pro tempore abbatiam ipſam rexerit, liceat cum ſuis Monachis ibi regulariter viventibus uti & poſſidere res Eccleſiæ ad honorem Dei, & proficuum fratrum, non ad damnum, & detrimentum Eccleſiæ, ſed ad incrementum. Nunc ergo omnibus fidelibus pateat, in quibus locis hæ res conſiſtendo adjacent, quas bono animo dedimus continenter in territorio Aquenſis civitatis, videlicet in Barbada, Monteruſo, Cæſaronia, nec non in loco Settebri, & in Fauſtiola, illud autem quod in territorio prædictæ civitatis, atque in territorio Settebri ex parte noſtri patris habemus, ipſi Monaſterio ſancti Petri poſſidendum concedimus, & inter Melagium, & Cartauſium, atque Caſtrum novum, quod dicitur Falmencianum, manſos quindecim. Item in præfato caſtro Meladio, unam braidam continentem decem jugias, & in Septebrio unum molendinum; res ſiquidem, quas prædeceſſor noſter Dudo Epiſcopus juſte dedit jam dicto Monaſterio, pro remedio, & ſalute animæ ſuæ, ſucceſſorumque ſuorum Epiſcoporum, vel Imperatorum Romanorum, omniumque fidelium Chriſtianorum donando concedimus, eo tenore ut ſucceſſores noſtri Epiſcopi nihil de his minuant, vel auferant ad damnum Eccleſiæ, ſine conſenſu & voluntate regularis Abbatis, & fratrum ibi regulariter viventium, ſed Abbas, qui pro tempore ibi fuerit Paſtor teneat, & provideat res Eccleſiæ ſuæ, non ad detrimentum, ut diximus, ſed ad proficuum Eccleſiæ ſibi commiſſæ. Volumus igitur toti ſæculo præſentium vel futurorum patefacere coetui conceſſiones, quas concedere diximus, in quibus locis conſiſtant; ſex namque Eccleſias cum ſuis pertinentiis, atque decimis volontario animo damus, atque concedimus: prima earum eſt in loco Demeciano, & vocatur S. Thomas; ſecunda eſt in Oviliole, & appellatur S. Andreas; tertia eſt in Septebrio, & nominatur Sancta Crux; quarta in caſtello novo nomine S. Angeli; quinta in Triſobio vocitata S. Steffani, ſexta in Carpeneto poſſidens nomen ſancti Salvatoris. In ſuburbio igitur præfatæ civitatis quatuor jugias juxta cæmeterium ipſius Monaſterii, quibus jugiis in duobus lateribus via facit finem, in tertio latere rivulus, qui dicitur Medrius, in quarto noſtra reſervatio; duos etiam famulos, cum filiis ac filiabus, ac ſuis pertinentiis, quorum unus dicitur Aquideus, alter vero Meretus. Quod autem juſte donatum vel conceſſum eſt prænominato cænobio noſtro a Domino Dudone venerabili Præſule anteceſſore noſtro, & quod juſte acquirere potuit, vel a fidelibus hominibus aquiſierit affirmamus, rectumque factum judicamus, quemadmodum ipſius decretum continet. Sit itaque noſtrum decretum diuturnis temporibus ſtabile, & inconvulſum, ſtatuimus atque ordinamus, ut ſucceſſores noſtri Epiſcopi cum Monacis Abbates in hoc monaſterio ad hoc opus idoneos regulariter ordinent, & ſine pecunia conſecrent. Siquis vero vel ex ſucceſſoribus noſtris, aut aliquis homo diabolicus hanc noſtram infringere, corrumpere, minuere aut calumniare tentaverit inſtitutionem, ſciat ſe compoſiturum auri optimi oncias centum, argenti pondera ducenta medietatem Cameræ Regis, & medietatem ſupraſcripto monaſterio S. Petri. Ut autem hoc decretum ſtabile & inconvulſum permaneat, noſtra manu, & Clericorum noſtrorum, & aliquorum Laycorum confirmavimus. Actum anno incarnationis Domini Noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo primo, indictione ſecunda; Enrico regnante anno ejus ſecundo.

Ego Wido Dei gratia Epiſcopus in hoc decreto a me facto ſcripſi. Ego Ribaldus Archidiaconus ſubſcripſi. Ego Joannes Archipræsbiter ſubſcripſi. Ego Atho Præsbiter ſcripſi. Ego Germanus Diaconus ſubſcripſi. Ego Benedictus Subdiaconus ſubſcripſi Ego Lampertus Accolitus ſubſcripſi.

Donatio Caſanovæ facta Eccleſiæ Aquenſi, & Monaſterio Sancti Petri.

MXLII. 18

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti 1042. 7. aprilis in die 10. monaſterio ſancti Apoſtoli Petri quod eſt ædificato iuxta civitatem Aquenſem & canonica ſanctæ Mariæ quæ eſt conſtructa intra civitatem Aquenſem. Ego Villelmus filius quondam Dodonis qui profeſſus ſum ex natione mea lege vivere Langobardorum offertor & donator ipſo monaſterio & canonica pp. dixi quod quis in ſanctis ac venerabilibus locis de ſuis aliquid contulerit rebus iuxta actoris in hoc ſæculo centuplum accipiet & quod melius eſt vitam poſſidebit æternam. Ideoque ego qui ſupra Villelmus dono, & offero in eodem monaſterio ſancti Petri & in canonica ſanctæ Mariæ ideſt edificata caſtellum & curtem, quæ dicitur Caſanova cum omnibus ſuis pertinentiis ac iacentiis id ſunt caſis capellam pratis paſcuis, vineis, terris ſilvis cum areis ſuis gerbis & terris cultis, & incultis, quæ ſunt in locis & fundis in Cornaleta, in Verdobio, in Buligo, in Pradello, Biniſco, in Pagario, & Araſco, in Valle bona, in Buſcaſale, & in eorum territoriis ac iacentiis & pertinentiis ſive infra hoc Italicum regnum omnia in integrum cum omni honore, ut dictum eſt, caſis, capella quacumque, ſediminibus, vineis, & areis ſuarum, ripis, rupinis, & paludibus, molendinis, & piſcationibus, colitis & incolitis, diviſis & indiviſis, una & finibus, terminis, acceſſionibus, uſibus aquarum, aquarumque ductibus cum omni iure ac iacentiis & pertinentiis ad ipſas locas & vocabula pertinentia in integrum. Quos autem iſtis caſis capellam ſediminibus, vineis, & areis ſuarum, terris arabilibus, cultis & incultis, gerbis, pratis, ſeu fraſcareis, & areis ſuarum, ripis, & rupinis, ac paludibus, molendinis, & piſcationibus & ſtaldieis, ſeu res illas omnis iuris in integrum ſuperius dictas una cum acceſſionibus & ingreſſibus ſeu ſuperioribus & inferioribus earum rerum qualiter ſuperius in integrum ab hac die in eodem monaſterio ſancti Apoſtoli Petri &

Digitized by Google

in eadem canonica ſanctæ Mariæ dono, cedo, offero, & per præſentem cartam offerſionis proprietario nomine ibidem confirmo. Inſuper per cultellum, per feſtucam nodatam, vvantonem, & vvaſonem terræ, atque ramum arboris in eodem monaſterio, & in eadem canonica exinde facio traditionem, & inveſtiturum, & me exinde foras expuli, vuarpivi, & abſens me feci, & in eodem monaſterio, & in eadem canonica, & ad earum proprietatem habendum relinquo faciendum exinde pars ipſius monaſterii, & canonicæ, aut cui pars ipſius monaſterii, & canonicæ dederint legaliter a præſenti die proprietario nomine quidquid volueritis ſine omni mea, & hæredum, & prohæredum meorum contraditione vel repetitione, ſi quid vero, quod futurum eſſe non credo, ſi ego qui ſupra Willelmus, quod abſit aut ullus de hæredibus ac prohæredibus meis, ſeu quælibet oppoſita perſona contra hanc cartam offerſionis ire tentaverimus, aut eam per covis ingenium ſubtrahere quæſierimus vel inſeramus ad illam partem, aut aliquam exinde litem intulerimus, mulctaque eſt pœna auri optimi uncias centum argenti pondera ducentum, & quod repetierimus vindicare non valeamus, ſed præſens carta offerſionis diuturnis temporibus firma permaneat atque perſiſtat inconvulſa hac ſtipulatione ſubnixa, & a me qui ſupra Villelmus una cum meis hæredibus; ac prohæredibus eidem monaſterio aut canonicæ aut cui pars ipſius monaſterii & canonicæ legaliter dederint, iſtam offerſionem qualiter ſupra in integrum ab omni homine defenſare qui ſi defendere non potuerimus, aut ſi vobis exinde aliquid per quodvis ingenium infrangere quæſierimus, tunc in duplum eamdem offerſionem ut ſupra, in eodem monaſterio, & in eadem canonica reſtituamus ſicut pro tempore fuerit meliorata aut valuerit ſub extimatione in conſimilibus locis. Hanc cartam enim offerſionis, & donationis, & bergamena cum atramentario de terra elevavi paginam Lanfranchi notarii ſacri Palatii tradidi & ſcribere rogavi, in qua ſubter confirmans, teſtibuſque obtuli roborandam. Actum infra civitatem Aquis prope canonicam ſanctæ Mariæ feliciter. Signum manus infraſcripti Villelmi, qui hanc cartam offerſionis fieri rogavit ut ſupra. Signum manus Anſelmi ſeu Alberti de Lanerio lege viventes Romana teſtes. Signum manus Rubaldi ſeu Gandulfi teſtes. Ego Petrus notarius ſacri Palatii ſicut in carta quondam Lanfranchi notarii, qui eam tradidit inveni, hanc cartam exemplavi. Ego Ogerius notarius ſacri Palatii videns exemplar hujus cartulæ totum ei in ſententia, & grammatica ſimile me ſubſcribo. Ego Vbertus Galea de Aquis notarius Palatinus mandato D. Alberti Aquenſis Epiſcopi ſicut inveni per Petrum ſupraſcriptum notarium & Ogerium ſcriptam hanc cartam ut ſupra, ita, & iſto ſcripſi exemplo ec. Ego Bonfilius notarius Palatinus ec.

Donatio Valteriæ B. Guidoni Epiſcopo Aquenſi.

19 MXLII

Die martis, quæ fuit decimaquinta junius anni MXLII. indict. X. chartam donationis fecerunt tibi Domne Wido hujus ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum. Ego Walteria quondam D. Alberti cum filiis meis Giſulfo, & Alberto, & Herzo quod D. Adelprandus qui fuit vir meus de omni eo quod habemus, & poſſidemus aut habere & poſſidere videmur, & quod fuit de mei jure ego qui ſupra Walteria atque meorum in loco & fundo da Viſione, quodque rectum, & laboratum eſt per Walterium, qui eſt liber homo & per Giſalfredum Herzonem, & Radulfum qui ejuſdem filii. Sunt autem per menſura juſta jugia CCC & XX in loco dicto . . . choeret ei da una parte terra Epiſcopatus hujus ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ, da alia terra Domini Marchionis de tercia, & de quarta terra mei qui ſupra Walteria filiorumque meorum, qui ſupra nominatorum . . . . faciendum de proventibus ipſius terræ omni anno in perpetuum . . . . . atque officium per Canonicos hujus ſanctæ Aquenſi Eccleſiæ . . . . . . qui . . . . aſſiſtere teneantur . . . . & in refretorio comuniter (*deſunt 4. lineæ hujus ſcripturæ cum dimidia*) Actum in hac civitate Aquenſi præſentia bonorum virorum quorum nomina . . . . & ſubter ſcribi juſſimus (*hic in fine evanuerunt 4. lineæ.*

Diploma Henrici Imp. II. Eccleſiæ Aquenſi.

MLII 20

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Heinricus ſecundus divina favente clementia magnus ac triumphator Romanorum Imperator Auguſtus. Si juſtis ſi rectis fidelium noſtrorum petitionibus aures noſtræ ſerenitatis accomodaverimus, promtiores ac devotiores eos fore circa noſtræ fidelitatis obſequia minime dubitamus. Decet enim noſtram Imperialem celſitudinem ſanctarum maxime Eccleſiarum continuam habere ſollicitudinem, ut qui divina diſpenſatione per interceſſionem omnium ſanctorum imperamus (1) & in conſervandis Eccleſiaſticis rebus providi, & ad largiendum promtiſſimi inveniamur. In nullis quippe exercendis negotiis ab omnipotente regum rege adeo confidimus remunerari, & pro talento nobis credito centeſimum recompenſationis emolumentum conſequi, quam ſi Chriſti Eccleſias jugo ſæcularium oppreſſionum ſolutas fieri & ab omni adverſantium noxa (2) liberas manere elaboremus. Quapropter omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrarumque præſentium ſcilicet ac futurorum comperiat induſtria, quod nos interventu dilectiſſimæ contectalis noſtræ Agnetis, nec non precatu Opizonis Cancellarii noſtri ſanctæ Dei Aquenſi Eccleſiæ concedimus & in perpetuum donamus, & a noſtro jure in jus, & proprietatem ſibi ejuſque rectoribus Epiſcopis funditus transfundimus, ſtatuentes ut in his locorum vocabulis videlicet in Aquenſi civitate, Melaxo, Cartoxio, Caſtro novo quod dicitur Formentiana (3), in Biſtanno, in Tertio, in Alis, in Paternis, in Setebri, in Caſſinis, in Camelario, in Cavatorio, in Foro, in Croniardo, & in terris S. Vigilii placita prædictæ Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopi perenniter teneant, diſtrictiones & duella legaliter faciant. Inſuper etiam noſtra imperiali ſanctione ejuſdem Eccleſiæ concedimus Epiſcopis, & perenni jure hac præceptali promulgatione corroboramus,

Digitized by Google

ut quoſcumque advocatores velint, eligendi facultatem habeant, & omnis publicæ exactionis poteſtatem in prædictis locis exhibeant omni Marchionum Comitum vice-comitum, ſeu quarumlibet perſonarum poteſtate reciſa; ſi vero quod abſit aliquis contradictor hujus noſtri præcepti extiterit, & hanc noſtram imperialem confirmationem irrumpere temptaverit, quingentas libras puriſſimi auri componat medietatem Cameræ noſtræ, & medietatem ſanctæ Aquenſi Eccleſiæ, ejuſque Epiſcopis in perpetuum. Ut igitur hæc noſtra conſtitutio inconcuſſum obtineat vigorem (4) inferius manu propria hujus præcepti paginam confirmantes ſigillo noſtro impreſſo eam inſigniri juſſimus.

Signum Domini Henrici ſecundi Romanorum Imperatoris Auguſti. Opizo Cancellarius vice Herimanni Archiepiſcopi, & Archicancellarii recognovi.

Datum VII. idus jul. anno Dominicæ Incarnationis TLII. indict. V. (5) anno autem Domni Henrici tertii Regis, ſecundi Imperatoris ordinationis ejus XXIIII. imperii VI. actum Radisbone feliciter amen.

(1) *In exemplari D. Gatti* imperatores. (2) Nexu *ita in vetuſto quodam exemplari Archiv. Epiſcop. ex Autographo deſcripto a duobus notariis juſſu Guidonis Epiſcopi Aquenſis anno* 1346. 6. *novembris coram Jacobo Fontana notario Imperiali*. (3) *Apud Gatti* Formentianum. (4) *Apud Gatti additur* per ſæcula.

(5) *In tranſunto Guidonis Epiſcopi MLIII. ind. X. vides ergo quantum hiſce apographis licet vetuſtis fidendum ſit. In hoc Notarii teſtantur diploma habuiſſe ſigillum appenſum*, in quo erat imago deſignata habens pileum in capite, in dextera manu ſceptrum, in ſiniſtra rotundum quoddam cum Cruce deſuper poſita, & in circulo ipſius Imperatoris nomen.

Confirmatio donationis duarum Capellarum S. Petri, & S. Benedicti villæ de Lugo facta Abati Silveſtro ex arch. mon. Savilian.

21 M L V.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ſecundo Henrico gratia Dei Imperatore Auguſtus, anno imperii ejus Deo propitio nono, die menſis madii, indictione octava, monaſterio S. Petri conſtructum in villa, quæ dicitur Saviliano. Nos Adila Comitiſſa filia quondam Azonis Marchio, & relicta quondam Anſelmi, itemque Marchio & Anſelmus & Hugo germanis mater, & filii prædicto quondam Anſelmi quod profeſſa ſum ego ipſa Adila ex nativitate mea legem vivere Langobardorum, & nos quem ſupra germanis etiam nationes noſtras lege vivere Salica, ipſi namque filii, & mundoaldi mei mihi conſentiente, & ſubter confirmante promittimus, & ſpondimus quaſi oblicamus nos quem ſupra mater & filii una cum noſtris heredibus, ac proheredibus, ut amodo nulli unquam intereſſe non habeamus licentiam, nec poteſtatem agere, nec cauſare, eſt tamen pars ipſi monaſterio, aut cui pars ipſi monaſterio dederit nominative de capellas duas cum omnibus rebus ad ipſas pertinentibus ſeu & omnibus rebus juris ipſi monaſterio, quibus ſunt poſitis in loco, & fundo Lugo, & in ejus territorio: una ex eiſdem capellis eſt ædificata in honore S. Petri, alia eſt ædificata in honore S. Benedicti nominative prædictas capellas, ſeu & omnibus aliis, prædictis rebus ſicut advenerint ante hos annos ad pars ipſi monaſterio per chartam offerſionis de parte quemdam Ottani, & quemdam Odilo qui & Wido matre, & filii dicendum quod nobis exinde aliquid pertinere debent ſe ex omni terræ exinde taciti, & contenti permaneamus. Quid ſi ambo aliquando terræ nos quem ſupra mater & filii, noſtriſque heredibus, ac proheredibus adverſus pars ipſi monaſterio, aut cui pars ipſi monaſterio dederit de prædictas capellas, ſeu de jam dictis rebus omnibus agere, aut cauſare, vel removere præſumſerimus, & taciti exinde omni tempore non permanſerimus, vel ſi apparuerit ullum datum, aut factum, vel quod libere ſcriptum, quod nos exinde in aliam partem feciſſemus, & claruerit, tunc promittimus quaſi oblicavimus duplis ipſis rebus ſicut pro terra fuerint melioratis, aut valuerint ſub æſtimatione in conſimilibus locis. Inſuper pœna ori optimi oncias centum, argenti pondera ducenti, & in eo tinore ut ſupra latius quidem, & ad hanc confirmandam promiſſionis chartam accepimus nos, quem ſuper mater & filii a Te Domnus Silveſter Abbas ejuſdem monaſterio exinde Launechild Croſna una. Ut hæc noſtra promiſſio ſicut ſupra latius pars ipſi monaſterio, aut cui pars ipſi monaſterio dederit perennis temporibus firma permaneatur quaſi perſiſtatur & Bergamena cum actramentario de terra elevavimus, noſque ſupra germanis paginam Aldeberti notario Sacri Palatii tradidit, & ſcribere rogavi, in qua ſubter confirmans teſtibuſque obtulit roborandam. Factum in ripa Padi in comitatu ....

Permutatio Eccleſiarum, ac poſſeſſionum inter S. VVidonem Epiſcopum Aquenſem, & Sigulſum Abatem monaſterii S. Petri.

M L V I. 22

In die Veneris, quod eſt quarto decima julii in Camera ſolariata, quæ eſt in .... Caſtelletto Epiſcopio ſanctæ Aquenſis, præſentia bonorum hominum, Romanos, & Longobardos, eorum ſubter leguntur, per fuſtem, quod ſua tenebat manus dedit inveſtituram Dominus Wido gratia Dei Aquenſis Epiſcopus Sigulſus Abba Monaſterium S. Petri, ſitum foris prope civitatem Aquis nominative de Eccleſia una, quæ nuncupata eſt Capella, cum hominibus, rebus a ſe pertinentibus juris ipſius Epiſcopi, quæ eſſe videtur in loco, & fundo Barbata ſupra fluvio Burmia, quæ eſt ipſa Eccleſia ædificata in honorem S. Quirici; præter ante poſuit tota illa terra, quæ Agiradus Vicedominus per beneficium detinebat ex parte ipſius Epiſcopio; nam alia omnia ut infra. Ita tamen ut faciat ipſe Sigulſus Abba, & ſuos ſucceſſores a parte jam dictum Monaſterium S. Petri, de jam dicta Eccleſia cum hominibus, rebus a ſe pertinentibus, quid quid voluerit, ſine homni contradictione eidem Domini Widoni Epiſcopus, ſuoſque ſucceſſores, præter quod ſup. ante poſitum eſt. Sed præter hoc ipſe Dominus Wido Aquenſis Epiſcopus eidem Sigulſus Abba iſta inveſtita dedit de eandem Eccleſia, cum homi-

Digitized by Google

nibus rebus a ſe pertinentibus, præter quod ſupra ante poſitum eſt a parte ſuum Monaſterium, quod ipſe Sigulſus Abba eidem Wido Epiſcopus, ſuoſque ſucceſſores, aut cui ipſe Wido Epiſcopus dederit, aut ordinaverit, aut contra ipſum inſtitutionem, aut ordinationem, quam prædictus Wido Epiſcopus fecerit, finem, & refutationem feci tam per ſe quoque exſpondit, ſe ſuoſque ſucceſſores. Nominative de Eccleſia una cum hominibus rebus a ſe pertinentibus, qui juris eſt iſto Epiſcopio, & eſſe videtur in loco, & fundo ſupra rio de Luſiniolo, foris prope civitatem Aquis, & eſt ædificato in honore ſancta Dei Genitrix Virginis Mariæ, quæ dicitur de Monaſterium; præter ante poſuit ipſe Sigulſus Abba in eodem fine, & refutatione Braidam una, quæ fuit deprecaria, quæ eſt juſta Moneta; & ſimilique ſilva una, quæ ipſe Sigulſus Abba detinebat in Caſaronia a parte ſuum Monaſterium, & ibi locum, ubi ipſe Domnus Wido Epiſcopus eandem inveſtitura dedit eidem Sigulſus Abba exſpondit ſe ſuoſque ſucceſſores ut ſi voluerit alito vero tempore prædictus Sigulſus Abba, aut ſuos ſucceſſores, aut ſuum Monaſterium inquietacionem, aut moleſtacionem, aut ſubtercionem facere de iſta Eccleſia, vel res, quod ei inveſtivi ſicut ſupra jam dictum eſt, aut ſi per placitum fatigare quæſierit, & taciti exinde homni tempore non permanſerint, vel ſi apparuerit ullum datum, aut factum, vel collibet ſcriptum, quod ipſe Wido Epiſcopus ex aliam parte feciſſe, & claruerit .... promiſi ſe ſuoſque ſucceſſores a parte jam dictum monaſterium pœna argentum den. bonorum libras centum, & in eo tinore ut ſupra .... haccepit; ipſe Domnus Epiſcopus Wido ab eodem Sigulſus Abba exinde Launechild crauſnam una & pro honore Epiſcopio ſuo, nec eis liceat ullo tempore nolle quod volut, ſed quod ab eis ſemel factum, vel quod ſcriptum eſt inviolabiliter conſervare promiſi ..... ſtipulatione ſubnixa, unde duo breves uno tinore ſcripti ſunt. Factum eſt hoc anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinquageſimo ſexto, imperio vero Domni ſecundi Henrici decimo iſto die Veneris indictione nona.

✠ Ego Wido Epiſcopns ſcripſi. Signum manibus Tedixius, & Willielmi, Hieronimi, ſeu Johannis homines legem viventes romana interfuere teſtes.

Signum manibus Arnaldi, & Ingoni interfuere teſtes. Ego Michael Notarius, & Judex Sacri Palatii interfui, & in brevem ſcripſi.

Fundatio monaſterii S. Mariæ de Campis facta a B. VVidone Epiſcopo Aquenſi.

23 M L V I I.

In nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Guido Dei omnipotentis largiente clementia Aquenſis Epiſcopus quamvis indignus ſanctorum Patrum veſtigia ſubſequentes, & admonitionis divinæ memoriam aſſidue recolentes pſalmographi dictum ad mentem reducimus non immemores: *mihi autem adhærere Deo bonum eſt*, rurſuſque reminiſcentes Evangelici ſermonis: *qui bona egerunt ibunt in vitam æternam*; ſtatuimus aliquid in præſentiarum, per quod probemus adhærere Deo, & ad vitam æternam feſtinare illo propitio, qui noſtræ ſalutis cooperator exiſtit ſollerti adminiculo. Sit ergo cognitum omnibus Eccleſiæ Dei fidelibus tam præſentibus, quam futuris, ſeu abſentibus, interventu noſtrorum fidelium Clericorum, atque Laicorum Nos ædificaſſe monaſterium in ſuburbio noſtræ civitatis Aquenſis, in qua pontificali etſi immerito inſula auctore Deo reſideo Paſtor & Rector, & hoc ipſum feciſſe in honore S. Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ, quam vere credimus poſſe impetrare nobis a ſuo Filio Domino noſtro Jeſu Chriſto veniam omnium delictorum. Perfecimus autem ſupra memoratum Cœnobium, quod per multa annorum curricula imperfectum fuit ad honorem omnipotentis Dei pro ſalute Regis noſtri Henrici, & Dominæ noſtræ Imperatricis Agnetis, nec non pro ſtatu, & incolumitate totius Chriſtianitatis. Enimvero pro animæ noſtræ remedio & Patris noſtri, ac Deo fideliſſimæ matris, omniumque noſtrorum ſucceſſorum, ut petitionibus illi Deo ſervientium, ſalutem animæ, & corporis adipiſcantur, & obtineant; ſi autem inceptum opus perficere nequeo, ſaltem cœpiſſe proficiat ex integro ſecundum illud B. Gregorii Papæ. Bonum ergo opus ſit in voluntate, nam ex divino adjutorio erit in perfectione. Teſtor equidem ſummum Patris Filium Deum, ac Dominum non meis viribus, nec plurimo poſſe, me inchoaſſe Cœnobium conſtruere, ſed Deo inſpirante, qui dixit: *ſine me nihil poteſtis* facere, ſimulque propheta admonente: *nihil deeſt timentibus Deum*. Spero enim in Chriſto Deo, quia qui dedit nobis voluntatem incipiendi, dabit etiam effectum conſumandi, & ſecundum locum augendo amplificabit in ſpiritalibus rebus, & terrenis Domino noſtro Rege adjuvante, ſuccurrente, & Epiſcopatum noſtrum a devaſtationibus & prædonibus, & perſecutoribus liberante: quod vero ſupra taxato Cœnobiolo de paupertate noſtri Epiſcopii, atque aliqua portione paterni, noſtrique prædii, leto animo largimur, volumus notum fieri cuncto ſæculo, ac noſtrorum præſentium cœtui, ac futurorum fidelium venerabiliſſimo. Damus igitur, atque concedimus de jure noſtri Epiſcopatus præfato monaſterio S. Mariæ de terra arabili jugias duodecim, & ſextaria quindecim, de prato vero jugias tres, & ſextaria tria, quæ continentur, & jacent, infra duos rivulos prope ipſum Monaſterium, quorum unus vocatur Luſigeolus, alter vero dicitur foſſatum de Moliis, & quidquid deinceps Chriſto auxiliante ipſi monaſterio adquiſierimus, & ibi dederimus; de proprietate autem & jure, paterni, noſtrique prædii concedentes tribuimus medietatem de una ſilva, quæ jacet ultra Burmiam, in loco, qui nuncupatur Pallareta, & manſum unum in Melagio, quod eſt laboratum per Martinum de Calegonia, & filium ejus; alium vero in Cartauſio, quod eſt laboratum per Erinzum, & Petrum; in caſtro autem Falmenciano alium, quod eſt laboratum per Widonem: quartam etiam partem de uno ſedimine cum area ſua, quod fuit quondam Joannis, qui cognominabatur infantulus, nec non & quatuor ſextarios de vinea in Fontanelle juris prædicti Joannis; unum quoque modium de vinea ultra

Digitized by Google

qui fuit laboratus per Mauronтum, & Sigvaldum germanos. Hæc autem omnia, quæ in hoc decreto a nobis facto leguntur, atque deinceps Deo adjuvante ipſi monaſterio acquiſierimus, quodque a fidelibus hominibus ſibi juſte datum fuerit in ſempiternum tenendum, poſſidendum, regendum, utendum, digna & firma, inviolabilique cenſura confirmamus abſque ulla noſtra ſucceſſorumque noſtrorum, vel aliquorum hominum contradictione, diminutione, atque oppreſſione, eo tamen tenore ut liceat regulari Abbatiſſæ ipſius monaſterii, & ſanctimonialibus ejus, ibi Deo regulariter ſervientibus, ea tenere, poſſidere, & uti ſub obtentu divini ſervitii cum omni pace, quiete, & ſecuritate ad honorem ſummi, & ineffabilis Dei, non ad damnum, vel detrimentum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, & crediti gregis. Propterea ſtatuentes, ordinamus, & obſervandum cenſemus, ut noſtri ſucceſſores Epiſcopi eligant Abbatiſſas in hoc Monaſterio vita, & moribus probabiles, & ad Dei ſervitium idoneas, quas regulariter ordinent, & ſine pecunia conſecrent. Si quis vero (quod abſit) vel ex noſtris ſucceſſoribus, aut aliquis ex adverſantibus hanc noſtram inſtitutionem infringere, diminuere, aut calumniare tentaverit, ſeu aliquid mali, vel læſionis, aut fraudis intulerit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi uncias ducentas, argenti pondera trecenta, medietatem Regiæ Cameræ, & medietatem ſupraſcripto monaſterio S. Mariæ. Ut autem hoc decretum firmum credatur, & ſtabile permaneat, manu noſtra, & Clericorum noſtrorum, atque aliquorum bonorum Laicorum confirmavimus. Actum anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quinquageſimo ſeptimo, indictione decima. Ego Wido gratia Dei Epiſcopus Aquenſis in hoc decreto a me facto ſcripſi. Ego Sigulfus Abbas. Ego Ribaldus Diaconus. Ego Joannes Archipræsbiter. Ego Azzo Præsbiter. Ego Bero prior. Ego Germanus Diaconus. Ego Benedictus Subdiaconus. Ego Lampertus Accolitus. Ego Brunus monachus ſubſcripſi. Ego Benedictus Monacus. Ego Agradus ſcripſi.

Ad inſtantiam A. Bonifacii de Porta de Tercio, Guido Epiſcopus Aquenſis, & Comes juſſit Novello Notario Imperiali ex originali copiam extraheret, quod ſpectat ut ibi dicitur Abbatiſſæ, ac Monaſterio S. Mariæ de Campis.

Donatio Adalaſiæ Comitiſſæ Eccleſiæ Aſtenſi ex Cartul. ejuſdem Eccleſiæ.

24 M L X V.

Inſtr. rog. Guiſemberto Not. Sac. Pal. anno ab Incarn. D. N. J. C. 1065. 14. die menſis madii indict. 3. offertio, ſive donatio facta Epiſcopio ſanctæ Aſtenſis Eccleſiæ, ubi nunc D. Girelmus præeſſe videtur ab Adalaſia Comitiſſa filia quondam Magifredi marchionis de caſtro S. Stephani cum capella in nomine S. Stephani ædificata; de caſtro Canali cum capella ædificata in nomine S. Silveſtri cum ſediminibus, & omnibus rebus ad dicta caſtra, & capellas pertinentibus, & omnibus rebus in valle Blandinaſca, ſeu in villa S. Michaelis cum capella, & cunctis pertinentiis in Ventroni, & in Vezano cum capella S. Georgii, quæ eſt in Novelle, in valle Gadoni, Loreto, Carugnano, in Valle Plana, in Cerli, Ceredullo, Cerretto, & in Predariolo cum caſtro, & omnibus ad caſtra, & capellas pertinentibus.

Privilegium civitati Savonæ ab Auberto Marchione Savonæ conceſſum ex Guichenon Bibl. Sebl. Cent. 1. nunc emendatius.

M L X X I. 25

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Notum ſit omnibus noſtris fidelibus, noſtriſque hominibus Saonenſis (1) tam præſentibus, quam futuris, quod ego Aubertus marchio promitto, atque ſpondeo propter fidelitatem, & ſervitium noſtrorum hominum Saonenſium retinendum, quod ab hac hora in antea non intrabo in caſtello Saonæ per nullam vim ingenium, nullaque occaſione quod (2) fieri poteſt, nec ullam albergariam de caſtello, nec de burgo, nec de civitate ſi facta fuerit non requiſiero niſi ſub tectis manſionibus noſtros fideles, & caballos noſtrorum fidelium majorum ſeximento (3) perſonarum, vel de more in caſtello, ſive in burgo, atque civitate ſi facta fuerit non faciam ſine legali judicio, neque a noſtris fieri permittemus. Generale placitum niſi ſemel in anno cuſtodiendi tribus diebus eiſdem civibus Saonenſibus non imponemus, & hoc generale placitum non requiro niſi de feſtivitate omnium Sanctorum uſque ad ſeptuageſimæ. Contentionem autem vel litem prædii, vel libellariæ, vel cujuſcumque rei ſi venerit in meis prædictis hominibus habitantibus in caſtello Saonæ, vel burgo, vel civitate cum ſacramentales (4) de rebus, vel libellariis injuste abbatis (5) uſurpatione per 20. annos. Nam per duos cives Saonenſes qualemcumque litem orta fuerit me definire oportet, quomodo illorum dirigitur conſuetudo quidem (6) & ſpondeo atque promitto ego qui ſupra Autbertus marchio, vel meos heredes (7) adverſus populum Saonenſis hæc ſtatuta violare, vel frangere tentaverimus tunc imponamus auri optimi libras centum medietatem Cameræ Regis, & medietatem jam dictis civibus Saonæ anni ab Incarn. Dom. N. J. C. MLXXI. Ind. 15. Ego Auberto, qui hunc teſtamentum fieri rogavi ut ſupra ei relicta eſt teſtes fuere Aſtengo, Carbonus, Daniel, judex interfui.

(1) *Comitatus.* (2) *Quoad.* (2) *Forte* ſex, vel octo, vel ſequimento. (4) *Locus vitiatus, nec correctu facilis.* (5) *Ablatis.* (6) *Item.* (7) *Quod ſi.*

Donatio Adalaſiæ Comitiſſæ Eccleſiæ Aſtenſi ex ejuſdem Eccleſiæ Cartulario.

M L X X X I X. 26

Die jovis idibus junii indict. XII. anno D. Inc. 1089. In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Ego Adalaſia Comitiſſa cum nuru mea Agnete, & filia ejus Agnete reddimus, concedimus, & donamus Eccleſiæ S. Mariæ ad partem Aſtenſis Epiſcopatus, & domno Oddoni ejuſdem Eccleſiæ deſignato Epiſcopo abbatiam S. Dalmatii, & plebem de Lovoldeſo ſicut Epiſcopus Girelmus aliquo tempore eas melius tenuit: ſilvam etiam de Bannali ſicut inveniri poteſt per incolas Bajennæ, & S. Al-

Digitized by Google

bani, qui jurejurando obſtricti illam indicaverint. Inſuper etiam concedimus omnem terram, de qua contentio fuit inter caſtrum Noni, & Roccam, atque propter illud quod ſupradicta Eccleſia habet in comitatu Bredolenſi, quod nos etiam dicto Epiſcopo pro beneficio accipimus, donamus ei totam illam terram, quæ glarea dicitur hoc est quidquid habere videmur a medietate Tanagri fluminis uſque ad caſtellum de la Rocca cum 50 lib. ita tamen ut portus ſemper in nostro jure permaneat. Etſi Epiſcopus in ſua ripa molendina facere voluerit faciat, & portum alium in alio loco ſi voluerit constituat; nec nostri nostrum ripatum ſuo portui prohibeant. Remittimus etiam contentionem de la Vicia ſicut finitum fuit inter Domnum Petrum Marchionem, & Epiſcopum Ingonem. Hæ omnia ſicut prædiximus, remittimus, concedimus, donamus remota omni noſtra, nostrorumque heredum, ac proheredum contradictionem per bonam fidem, & ſine malo ingenio.

Donatio Bonifacii marchionis quondam Othonis facta Uberto Aquenſi Epiſcopo prædii in Lanerio.

27 MLXXXX.

Anno Dom. Incarn. MLXXXX. die lunæ quod eſt XI. cal. aug. in caſtro de Ceva. Ego Bonifacius marchio filius quondam Othonis, qui profeſſus ſum ex natione mea lege vivere Salicha una cum . . . . . præſentia bonorum hominum, quorum nomina ſubtus leguntur tradiderunt Domno Uberto ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopo, ejuſdemque Eccleſiæ nominative manſum unum ſitum in loco, qui dicitur Lanerio cum ædificiis, & rebus omnibus ad eum pertinentibus . . . . . . cum areis ſuarum, terris arabilibus, ſive omni territorio ad eum pertinente, qui eſt rectus, & gubernatus per Arpertum, atque Anſelmum liberos homines ut faciant ipſe Domnus Epiſcopus, ejuſque ſucceſſores a præſenti die de ipſo manſo proprietario nomine quidquid voluerint ſine omni contradictione ipſorum qui ſupra Bonifacii marchionis &c. . . . . . Actum eſt hoc anno Dominicæ Incarnationis MXC. indict. XIII. interfuerunt teſtes Domnus Albertus de Lanerio . . . . . Guido Judex, Domnus Azzo de Rupecula & multi alii. Et ego Anſelmus de Treſio Notarius hanc chartam ſcripſi.

Donatio Uberti Epiſcopi Aquenſis Eccleſiæ S. Crucis Mortarienſis de duabus Eccleſiis loci Lanerii.

28 MLXXXXIV.

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Ego Ubertus Dei gratia ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ quamquam indignus Epiſcopus conſilio, & aſſenſu Canonicorum noſtrorum, atque Dominorum, & Vicinorum loci Lanerii pro mercede animæ noſtræ, & noſtrorum, tam prædeceſſorum, quam ſucceſſorum tradimus, donamus, & canonice concedimus Eccleſiam S. Johannis, & Eccleſiam S. Michaelis, quæ ſitæ ſunt in loco, & fundo Lanerii, Eccleſiæ S. Crucis Mortarienſis in manu Domini Oberti viri utique Religioſi præfatæ Eccleſiæ præpoſiti: ut Mortarienſis Eccleſiæ tam denominatus Præpoſitus, quam ſui ſucceſſores habeant, teneant, & quiete poſſideant, atque ſine noſtra, noſtrorumque ſucceſſorum, vel alterius ſpiritualis, ſecularíſque perſonæ contradictione, aut moleſtia, eas pro volontate ſua diſponere facultatem obtineant: ſalvo tamen jure Aquenſi Eccleſiæ, & Chriſtianorum Epiſcoporum ibidem Deo militantium. Præterea fratres in præfatis S. Joh., & S. Michaelis Eccleſiis pro tempore Deo ſervientes canonicam vitam ducere, & canonicas inſtitutiones Mortarienſis Congregationis ſervare a nullo prohibeantur. Donationes vero, quas prædicti Domini eiſdem Eccleſiis contulerunt, & impoſterum ab eis, vel ab aliis collatæ fuerint, vel poſſeſſiones, quas juſte adquirere poterint laudamus, & Epiſcopali auctoritate corroboramus, & ſub tutela noſtra, & ſucceſſorum noſtrorum catholicorum ſuſcipimus. Quicumque autem auſu temerario contra hanc decreti noſtri paginam ire præſumpſerit, & aliquid eorum tam de jure Eccleſiaſtico, quam de bonis temporalibus, quæ in eis continentur quoquo modo infringere tentaverit cenſuræ Eccleſiaſticæ terrore corrigatur, & donec reſcipiſcat, Excommunicationis perpetuæ ſubjaceat, & ſicut Apoſtolus dicit ſit anathema, maranatha, & ut hoc firmius teneatur propria manu roboramus, & ſubſcripſimus. Ego Ubertus Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Wido Cantor Præsbiter, & Can. ſubſcripſi. Ego Anſelmus Diaconus ſubſcripſi. Ego Petrus Aquenſis Eccleſiæ Præpoſitus ſubſcripſi. Ego Petrus Diaconus ſubſcripſi: *extant ligamenta ſigilli in fine.*

A tergo S. Joh., & S. Michaelis de Laneriis Aquenſis Diœceſis.

Jura Eccleſiæ Aquenſis, & Monaſterii Sancti Petri in Caſanova.

M C. 29

In nomine Domini, ac Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti die lunæ qui eſt octavo menſis octobris. Breve recordationis pro futuris temporibus ad memoriam retinendam qualiter Dominus Azo venerabilis Epiſcopus Aquenſis Eccleſiæ fecit pactum & conventum cum Domino Abbate Ioannis de Monaſterio ſancti Petri de Burgo civitatem Aquis & monachis, nec non & cum Domino archipresbitero Uberto de Eccleſia ſanctæ Mariæ civitatem Aquis, & cum canonicis ejuſdem Eccleſiæ ſcilicet quod Dominus Azo conſenſu & voluntate prædicti Abbatis, & archipresbiteri dedit, & inveſtivit homines de Caſanova de ſedimina & paſcua & manſibus in loco de Montebono ut habeant a præſenti die libere & abſolute ſine mea & ſucceſſorum meorum conditione, & ipſi debeant facere fidelitatem Domino Epiſcopo ad cuſtodiendum, & defendendum caſtrum de Montebono, & debeant facere vautam & caſticium, & clauſuram ejuſdem caſtri, & ſupradictus Epiſcopus debet defendere, & cuſtodire ſupradictos homines quemadmodum & ſuos. Supradictus Abbas & monachi & archipresbiter & canonici habeant, teneant, & poſſideant ſupradictos homines de Caſanova pacifice & quiete cum omni honore ſicut

Digitized by Google

habebant in ſupradicto loco de Caſanova, videlicet quod habere debeant fidelitates ſupradictorum hominum, & albergarias, & diſtricta, & inveſtituras, & placita de omnibus offenſionibus, & fructa, & bannos, & iudicantias, & aportum, & fotrum omnia, ut ſupradicta debeant habere, & tenere in loco ſupradicto de Montebono. Ut autem hunc breve firmum, & ſtabile permaneat per manus Oddonis notarii judicis fieri juſſimus, & ad memoriam reduci. Actum in loco civitatem Aquis in camera ſolariata jamdicti Domini Azonis Epiſcopi & in præſentia dicti Abbatis, & monachorum, & Archipresbyteri, & canonicorum anno Dominicæ Incarnationis 1100. inſcripti dies menſis indict. 8. Signum Domini Azonis qui hunc breve juſſit fieri Signum manuum Alinenſi, & Alberti, & Ingilberti. Signum manuum Gargani, & Oberti, & Joannis de Ritorto teſtium. Ego Petrus Notarius Sacri Palatii mandato, & parte Domini Arditionis Archipresbyteri Aquenſis, Villelmi Vagni præpoſiti, & maſſarii S. Petri, ut in brevi quondam Oddonis Judicis, & Notarii qui ipſum tradidit, inveni hoc exemplum, nihil addens, vel minuens exemplavi.

Ego Ubertus Notarius Palatinus de Aquis mandato Domini Alberti Aquenſis Epiſcopi, prædictum breve exemplatum a dicto Petro ſicut ipſum inveni ſcriptum, ita in ipſo ſcripſi exemplo, &c.

Ego Bonſilius Notarius Palatinus, &c.

Donatio Marchionum Vilielmi, & Rainerii Eccleſiæ Vercellenſi ex autographo Archivii ejuſdem Eccleſiæ.

M C I.

Anno ab Incarnacione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo primo, quinto calendas januarii, indicione nona. Quadrantanæ (1) vinii Eccleſiæ S. Euſebii Vercellenſi, & Epiſcopatu (2). Nos Vuilielmus, & Reinerius fratres, & Marchiones filii quondam item Vuilielmi Marchionis de Ravenna (3), ſeu Otta comitiſſa mater, & filii, & filia quondam Tebaldi de Agldo (4), & relicta jam dicta quondam Vuilielmi Marchionis quondam vir meus, qui profeſſi ſumus ex nacione noſtra lege vivere Salica. Ipſa (5) namque filiis meis Wilielmo Inforſado, & Rainerio mihi conſencientibus, & ſubter confirmantibus præſens præſentibus duximus (6). Quiſquis in ſanctis, ac in venerabilibus locis ex ſuis aliquid contulerit rebus, juſta auctoris vocem centuplum accipiet, & inſuper quod melius eſt vitam poſſidebit æternam, ideoque nos qui ſupra mater, & filii donamus, & offerimus in eadem Eccleſia S. Euſebii, & eadem quadrantinæ vinii hoc eſt manſum unum cum omnibus rebus ad ipſum manſum pertinentibus pro anima ſupraſcripti quondam Vuilielmi genitoris noſtri, & jugalis, juris noſtri (7), quod habere habere viſi ſumus in loco, & fundo Cornale, & in Mataſco, & in eorum territoriis, quod eſt rectum, & laboratum per bonum Johannem filium quondam Leonis Ferrarii, & ſunt per menſura inter ſedimina, & vites cum areis ſuarum (8) terris arabilibus prata jerbia (9), ac ſtallareis cum areis ſuarum (10) adſuper totum jugeas . . . & ſi amplius de noſtris juris rebus inventum fuerit, quam ut ſupra menſuratum (11) per hanc cartam offerſionis, & (12) pro anima patris noſtri, & jugalis mei q. ſ. Otta mercede q. ſ. quondam Vuilielmi in eadem Eccleſia S. Euſebii, & in eadem quadrantina vinii, & parti Eccleſiæ, & quadrantinæ, aut cui pars Eccleſiæ dederit perſiſtat poteſtatem proprietario juris exceptis tria placita, quæ in noſtra poteſtate, & proprietate retinemus, hæc ſunt homicidia, furta, & adulteria. Nam alia omni (13) ut ſupra legitur ut dictum eſt, tam caſis, & ſediminibus vineis cum areis ſuarum (14) terris arabilibus, tam in locis, & fundis, ſeu in pertinencias (15) Cornale, & Mataſco pratis (16), paſcuis ierbis ſilvis, ac ſtallareis, buſcaleis (17) cum areis ſuarum (18), ripis rupinis, ac paludibus, coltis, & incoltis, diviſis, & indiviſis una cum finibus, terminibus, aſceſſionibus, & ingreſſionibus (19) aquarum, aquarumque ductilibus cum medietate molendini unius in flumine Pado (20) in navibus ibidem impoſitum cum piſcacionibus utriuſque ripis venationibus mercato aniſceris, roſcidis, cariciis (21) placitis extra præfata tria placita, quæ ſunt furta adulteria homicidia, nam alia omnia in integrum cum omni honore, & redditu ad eumdem manſum pertinentem etiam (22) cum omni jure ajacenciis, & pertinenciis per loca, & vocabula ab ipſis rebus deſignatis omnia vel ex omnibus in integrum. Quod autem ſupraſcriptum manſum cum omnibus rebus ad ipſum manſum pertinentes juris noſtri prædictum una cum acceſſionibus (23), & ingreſſibus earum, ſeu cum ſuperiobus, & inferioribus earum rerum, qualiter (24) ſupra legitur omnia, vel ex omnibus integrum exceptis ſupraſcriptis tribus placitis ab hac die in eadem Eccleſia S. Euſebii, & in eadem quadrantina vinii donamus, cedimus, conferimus, & per preſentem cartam offerſionis ibidem habendum confirmamus ut ſupra legitur, & faciant exinde dicti Epiſcopus Eccleſie (25), & quadrantine vinii, aut (26) cui pars quadrantine dederit quicquit voluerint pro anima quondam ſupraſcripti Vuilielmi jugalis, & genitoris noſtri mercede ſine omni noſtra, & heredum, ac proheredumque noſtrorum contradicione, vel repeticione. Inſuper per cultellum, feſtucam, nodatam, mantonem, & manzonem terræ, atque ramum arboris, parte ipſius Eccleſiæ, aut cui pars Eccleſiæ dederit, & ipſi quadrantinæ dederit ad partem ipſius Eccleſiæ, & quadrantinæ legitimam facimus tradicionem, & inveſtituram, & nos exinde foris expulimus, varpivimus, & abſentes nos fecimus, & ad ipſius proprietatem jam dictæ Eccleſiæ, & quadrantinæ habendum relinquimus facientes Clerici (27) exinde a præſenti die qui ibidem pro tempore fuerint pro anima ſupraſcripti quondam Vuilielmi Marchionis mercede (28) viri, & genitoris noſtri, ſine omni noſtra & heredum, ac proheredumque noſtrorum contradicione, vel repeticione. Si quis vero quod futurum eſſe non credimus, ſi nos ipſi qui ſupra mater & filii quod abſit (29), aut ullus de heredibus, ac proheredibus noſtris, ſeu quelibet obpoſita per-

Digitized by Google

ſona contra hanc cartam offerſionis ire quandoque tentaverimus, aut eam per covis ingenium infrangere queſierimus, tunc inferamus ad illam partem contra quam exinde litem intulerimus mulcta que (30) eſt pena auri obtimi uncias quinquaginta argenti ponderas centum, & quod repecierimus vendicare non valeamus, ſet præſens hanc cartam offerſionis diuturnis temporibus firma permaneat, atque perſiſtat inconvulſa conſtipulacione ſubnixa, & a nobis qui ſupra mater, & filii, noſtriſque heredibus, ac proheredibus in eadem Ecclefia, & cui pars quadrentine dederit, qualiter ſupra legitur (31) in integrum ab omni omine defenſare, quod ſi defendere non potuerimus, aut in eadem Eccleſia, aut cui parti ipſius quadrantinæ dederit exinde aliquid per covis ingenium ſubtraere quæſierimus, tunc in duplum eadem offerſio ut ſupra legitur (32) in eadem Eccleſia, aut cui parti ipſius Eccleſiæ dederit (33) reſtituamus ſicuti pro tempore fuerint meliorata (34) aut valuerint ſub exſtimatione in conſimilibus locis, & bergamena cum atramentario de terra elevavimus. Hanc enim cartam offerſionis paginam Folcaldi Notarius S. Palacii tradidit, & ſcribere rogavit, in qua ſubter confirmans, teſtibuſque obtulit roborandam. Actum infra caſtrum Tridini, quod dicitur burgum novum feliciter. Signum manuum ſupraſcriptorum Vuilielmum Inforſado, & Rainerium germani Marchiones, ſeu Otta comitiſſa mater, & filii, qui hanc cartam offerſionis fieri rogaverunt pro anima quondam item Vuilielmi Marchionis de Ravenna mariti, & genitoris noſtri mercede (35), & ipſi germani Vuilielmus, & Rainerius eidem matri eorum Otte comitiſſe conſenſerunt ut ſupra eorumque (36) relecta eſt. Signa manibus Oberti Marchionis de Monteglarono (37), item Rainerii de Felizano, ſeu Loterii, atque Obizo, ſeu Ozimino (38) Salici teſtes. Signa manuum Anſelmus de Stara, & Obizo de la Monoga (39), ſeu Otto, & Obertus de Odengo (40) teſtes. Et ego, qui ſupra Folcaldus Notarius S. Palatii, qui & Donadeus vocor ſcriptor hujus cartæ offerſionis (41) poſtraditam complevi, & dedi.

Licet hoc documentum jam fuerit ab Irico in Hiſt. Tridin. editum pag. 22., tamen operæ pretium putamus rurſus edere. Habuit ille præ manibus exemplar mendoſum, cujus nos errata correximus. Quod ut perſpiciatur clarius, ideo hic variantes Irici ſubnectimus. (1) *Quadrantinæ junii.* (2) *Epiſcopatus.* (3) *Ravennia.* (4) *Agledo.* (5) *Ipſis.* (6) *Deſunt tria verba præcedentia.* (7) *Jugalis veriſimiliter noſtri.* (8) *Suariis.* (9) *Pratis Zerbialibus.* (10) *Suariis.* (11) *Tamen ſunt aliter.* (12) *Eſſe.* (13) *Omnia.* (14) *Suariis.* (15) *Pertinentiis.* (16) *Prædictis.* (17) *Deeſt hoc verbum.* (18) *Suariis.* (19) *Ingreſſibus.* (20) *Padi.* (21) *Carticis.* (22) *Pertinere, & a nobis.* (23) *Aſcenſionibus.* (24) *Ut.* (25) *Clerici, & pars Eccleſiæ.* (26) *Deeſt.* (27) *Clericis.* (28) *Deeſt.* (29) *Quam aliquis.* (30) *Multaque.* (31) *Deeſt.* (32) *Deeſt.* (33) *Dederint.* (34) *Fuerit melioratum.* (35) *Deeſt.* (36) *Omniſque.* (37) *Monte-glaro.* (38) *Deeſt.* (39) *Moringa.* (40) *De Odrago.* (41) *Deſunt omnia verba a* palatii *uſque ad* poſtraditam.

Donatio Brunonis, & Adelaidæ populo Gamundienſi ex tabulario civitatis Alexandriæ.

MCVI. 31

Anno Dominico ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo ſexto, octavo decimo calendas februarii, indictione quartadecima. Gamundienſi populo tam majoribus, quam mediis, ſeu etiam minoribus amicis noſtris. Nos Bruno filius quondam Odonis, & Adelajda jugales, filia quondam Guidonis Marchionis, qui ſumus profeſſi ex natione noſtra, nos jugales lege vivere Salica ipſo meo jugale Brunone in cauſis Adelajdæ conſentiente amici, & donatores tui populis diximus. Quapropter donamus nos jugales a preſenti die dilectioni tuæ, & in tuo jure, & poteſtate per hanc cartam donationis in te habend. confirmamus idem quartam portionem de Villa Sezadii, & de caſtello, & noſtram portionem de boſco Sezadii juris noſtri excepto jugera XX. omnia ſupradicta... Quæ omnia per ſucceſſionem Alberti Alamani filii quondam Guidonis Marchionis fratris, & cognati noſtri nobis jugalibus venerunt, quæ omnia ſupradicta ab hac die tibi Gamundienſi populo donamus cedimus, conferimus, & per præſentem cartam donationis in prædicto populo per receptorem ipſius ſcil. Signifredum, & Guidonem filium Moronis de Veronica proprietario nomine habendum confirmamus. Inſuper per cultellum, feſtucam notatam Gauſonem, & Guaſonem terræ atque ramum arboris, & in eodem populo exinde legitimam facimus translationem & inveſtituram, & nos exinde foris expellimus, guarpivimus, & abſentes nos facimus, & ad proprietatem prædicti populi relinquimus faciendo Gamundienſes, & eorum heredes, & ſucceſſores, aut cui dederint jure proprietario nomine quidquid voluerint ſine omni noſtra, & heredum noſtrorum, ac proheredum noſtrorum jugalium contradictione, repetitione, atque defenſione, ſeu reſtauratione ſecus vero quod futurum eſſe minime credimus nos jugales, quod abſit aut ullus de heredibus, ac proheredibus noſtris, ſeu quælibet oppoſita perſona contra hanc donationis cartam quandoque tentaverimus, aut eam per quodvis ingenium infringere quæſierimus, tunc inferamus ad illam partem contra quam exinde litem intulerimus multam quæ eſt pœna auri pret uncias ſexaginta argenti pondera centum viginti, & quæ requiſierimus vindicare non valeamus, ſcilicet præſens hæc carta donationis diuturnis temporibus firma permaneat, atque perſiſtat inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa, & nunquam nobis jugalibus liceat ullo tempore nolle, quod volumus ſcilicet quod a nobis factum eſt, vel conſcriptum inviolabiliter conſervare promittimus cum ſtipulatione ſubnixa, & pergamena cum atramento de terra levavi paginam notariis tradidi, & ſcribere rogavi, in quam ſubter confirmans teſtibus obtuli roborandam. Actum in loco Gamundii in Platea S. Martini præſentibus infraſcriptis hominibus ſcilicet Laudurico, & Lauthario fratribus, & Ruſtico ſalici lege viventes, & Balduino Rainaldi filio, & Ottone Guarcino Olrico

Digitized by Google

Mazola, Berguncio Senioris boni, Gullielmo Liprandi Oberto Petri, Belamonte, & Bambono, Odone Bellize, Guniperto Bolle, Luvardo Bruningi, Berguncio Guinize, & prædictus Bruno, & Adelaida jugalis qui hanc donationis fieri rogaverunt, ut ſupra.

Subſcripſi cum ſigno tabellionatus ego Petrus qui dico Ferrarius Notarius ſacri palatii autenticum hujus inſtructionis vidi, & legi, & ut in illo reperi in hoc ita ſcripſi nil addens, vel mutans præter punctum, vel ſillabam. Ego Otto notarius ſacri Palatii. Ego Vermus notarius ſacri Palatii.

Sententia D. Algiſii Archiep. Mediol. contra Monacos S. Petri.

32 MCVIII.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Dum cauſa quædam inter Canonicos Aquenſis Eccleſiæ, & in altera parte Abbatem, & Monacos S. Petri ejuſdem civitatis, in qua ipſi Canonici univerſam parochiam Aquenſem & majores miſſas in exequiis defunctorum, tam in ipſo monaſterio, quam alibi Epiſcopo ibidem miſſam non celebrante, ad ſe pertinere proponebant, coram Domino Uberto Aquenſi Epiſcopo verteretur, & fuiſſet ventilata, ipſa cauſa ad Dominum Algiſium Dei gratia Mediolanenſem Archiepiſcopum pro appellatione delata eſt. Præſcripſit itaque Archiepiſcopus utramque partem ante ſuam convocari præſentiam, ac de cauſa ipſa diligenter cognoſcens obbligationes, & atteſtationes hujusmodi ſtuduit inſpicere. Viſis igitur utriuſque partis atteſtationibus, & rationibus, & diligenter inſpectis, habito quoque fratrum ſuorum, & aliorum ſapientum, tam clericorum, quam laicorum conſilio, præfatus Dominus Archiepiſcopus univerſam parochiam Aquenſem, & majores miſſas defunctorum in monaſterio S. Petri, cum ipſi Canonici ad exequias fuerint invitati, Epiſcopo quoque miſſam ibidem non celebrante, ſæpedictis Canonicis majoris Eccleſiæ adjudicavit; ac nequid in fraudem a Monachis, quum ſupradicti Canonici miſſam ibi majorem celebraverint, fiat, per ſuam decrevit ſententiam, & ſic ea cauſa finita eſt.

Anno Domini milleſimo centeſimo octavo indict. XIII. XII. kalen. julii datum per manus magiſtri Rolandi Mediolanenſis Eccleſiæ Cancellarii. Ego Joſeph Scriba notavi, & ſcripſi.

Diploma Henrici Imperatoris Cunrado, & Guidoni Cani ex apographo anni 1322. coram Alinerio de Caſali Poteſtate Tridinenſi rite ex orig. exſcripto

33 MCXVI.

Henricus divina favente clementia Imperator, noverit induſtria Jofredum dilectiſſimum noſtru Vercellenſem videlicet Epiſcopum noſtram humiliter exoraſſe clementiam, quatenus Cunrado, & Guidoni Cani, ſuiſque ejuſdem honoris conſortibus omnem honorem diſtrictum hominium, abiaticum in curte caſtrorum, Cellarum, de Fraxinelli, nec non & Fibinarum, & Cuccari noſtra Imperiali auctoritate confirmare dignaremur, cujus petitionibus annuentes . . . prænominatum . . . confirmamus . . . largimur inſuper . . . ut jam dictis conſortibus omnis Arimani, qui in curte . . . ad eorum conveniant placitum, & ita per legem, & pugnam omne placitum tam ipſi, quam ſui heredes ante ſe definiant, quemadmodum ante noſtram præſentiam, vel noſtri comitis Palatini facere debuerant omni ratione Imperiali ſalva exiſtente. Præcipiendo itaque jubemus, ut nullus dux . . . prædictos conſortes, aut ſuos heredes, aut dictos Arimanos inquietare . . . aut de ſuis prædiis diſveſtire, aut in perſonis manum mittere præſumat, nec adſaltum ſuper eos facere, nec fodrum tollere, non fictum quærere, nec Manſionaticum poteſtative accipere audeat . . . . hoc etiam jubentes, ut neque dux, &c. dictos conſortes ad ſuum placitum deducere, aut invitare præſumat, & ſi aliqua lis, juſte definiatur ante nos, vel noſtrum comitem Palatinum. Berengarius Canzellarius, & Epiſcopus, Ardicio Epiſcopus, Guido comes Palatinus, Bonifacius Marchio, Anſelmus Marchio, Rainerius Marchio. Data X. kal. junii indictione nona, anno Dominicæ Incarnationis MCXVI. regnante Henrico V. Rege Romanorum anno X. imperante VI. Actum Paciliani feliciter amen.

Fidelitas Marchionis Oberti Landulſo Aſtenſi Epiſcopo ex cartulario ejuſdem Eccleſiæ.

MCXIX. 34

✠ D. Obertus Marchio, quod poſſidebat ex parte Eccleſiæ Aſtenſis in loco S. Salvatoris refutavit in manu D. Landulſi Aſtenſis Epiſcopi, & ipſe reddidit ei, quod debet eſſe fidelis Aſtenſi Eccleſiæ, & ipſi Epiſcopo, & ſuis ſucceſſoribus. Et factum eſt hoc equitantes per viam inter Occimianum, & Fraxenetum in præſentia bonorum hominum, ideſt D. Willelmus Montis magni, & Marchio Viarizii, & præsbiter Germanus S. Johannis Modiliani in die ſabbati 14. kal. auguſti ann. ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti 1119. indict. 12. feliciter. Ego præsbiter Germanus rogatu ipſorum ſcribere feci.

Venditio cujuſdam terræ in loco Roboreti, facta ab Otta, Lamperto, & Oberto Johanni Præsb. Eccl. S. Andreæ ex Arch. Epiſcopatus Aquenſis.

MCXXVII. 35

Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo ſeptimo calendis madii, indict. XI. Conſtat nos Otta filia quondam Vilelmi, & Lamperti, & Oberti germani, filii quondam Ottonis comperti ſumus nos omnes ex natione noſtra lege vivere Romana accepiſſe, ſicut & in præſentia teſtium accepimus a te Johannis præsbiter prior, & miſſus Eccleſiæ ſanctæ Andree argentum denariorum bonorum ſolidos quadraginta & ſeptem finitum pretium pro pezia una de terra aratoria juris noſtri, quam habere viſa ſum in loco, & fundo Roboreto, & jacet ad locum,

Digitized by Google

ubi dicitur Ferramenta, & eſt pro menſura juſta perticas legitimas jugealis tres coerer ei ex una parte terra eredes quondam Opizonis ex aliis duabus partibus terra ſupradicta Eccleſiæ S. Andree, ex quarta parte via, ſibique aliæ ſunt coerentes, quam autem infraſcripta pecia una de terra aratoria juris noſtri ſuperius dictis, una cum acceſſionibus, & ingreſſibus ſeu ſuperioribus, & inferioribus ſuis qualiter ſuperius in integrum ab hac die in eadem Eccleſiæ S. Andrea vendimus, donamus, alienamus, obnoxiamus, vel tradimus, niſi in eadem Eccleſiæ, & facias exinde a præſenti die pars ipſius Eccleſiæ, aut cui pars ipſius Eccleſiæ dederit jure proprietario nomine, quidquid voluerītis ſine omni noſtra, & heredium noſtrorum contradictione quidem eſpondimus, adque promittimus nos eorum ſupra Orta, & Lamperti, & Oberti germani una cum noſtris, pars ipſius Eccleſiæ, aut cui pars ipſius Eccleſiæ dederit intraſcriptam venditionem, qualiter ſuperius in integrum ab omni homine defenſare, quam ſi defendere non potuerimus, aut ſi nobis exinde aliquid per quodvis ingenium intringere quæſierimus, tunc in duplum eandem venditionem ut ſupra vobis reſtituamus, ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub æſtimatione in conſimili loco, & nec nobis liceat ullo tempore nolle, quod voluimus, ſed quod a nobis ſemel factum, vel conſcriptum eſt inviolabiliter conſervare promitto hac ſtipulatione ſubnixa, & nihil nobis ex ipſo pretio aliquid dare debes dico. Actum intra clauſtra S. Andree. Signum manum infraſcriptorum Otta, & Lamperti, & Oberti, qui hanc cartam venditionis fieri rogaverunt, & infraſcriptum pretium acceperunt, ut ſupra. Signum manuum Bonfanti, & Arnaldi, & Genero omnium lege viventium Romanos teſtium. Signum manuum Oddonis, & Enrici teſtium. Ego Albertus Judex, & Notarius S. Palatii ſcriptor cartam venditionis poſt traditam complevi, & dedi.

Carta fundationis Monaſterii de Tilieto, auctore Anſelmo Marchione.

36 MCXXXI.

In anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti 1131. 6. kalend. ſeptembris indictione nona Eccleſia S. Mariæ, & S. Crucis, ideſt monaſterium ſitum loco Tilleti. Nos Anſelmus Marchio filius b. m. Hugonis Marchionis, & Adalaſia comitiſſa filia Ubaldi cum Vilielmo, & Manfredo ipſorum filiis, qui profeſſi ſumus nos ex natione noſtra lege vivere Salica. Ipſi namque jugales, & genitores noſtri filiis nobis conſentientibus, & ſupra confirmantibus offertores, & donatores in eadem Eccleſia præſentibus præſentes diximus; quidquid in ſanctis, & venerabilibus locis, ex ſuis aliquid contulerit rebus juxta creatoris vocem in hoc ſæculo centuplum accipiet, & inſuper quod melius vitam poſſidebit æternam, ideoque nos qui ſupra jugales donamus, & offerimus, & præſentem cartulam offerſionis, & donationis ibidem habendum, & confirmandum, Eccleſ. S. Mariæ, & S. Crucis, ideſt monaſterio ſito in loco Tilieti, pro animæ noſtræ mercede, ideſt boſcum unum cum area ſua, quæ vocatur Teletum, & omnes montes ſicut vergunt aquam verſus monaſterium, & petia una de terra aratoria, ſeu petia una de vinea cum area ſua, ſeu ſedimen cum caſis, & ædificiis, quam habet, ut ſuam in loco, & fundo Boſchi, vel in earum territoriis, jam dicta de terra petia jacet ad locum ubi dicitur Ronco, & eſt per menſuram ad ſeminaturam juxta modios octuaginta, & ſi amplius eſt ex una parte Aledramus Marchio, ex alia parte Vermus, ex tertia parte reſervamus in noſtra poteſtate, jam dicta petia de vinea jacet ad locum, ubi dicitur Croſa, quantum ad nos pertinet, & eſt ex una parte Aledramus, ex alia parte Fulco, ex tertia parte Croſa, jam nominata ſecundum quod ut infra caſtrum, eſt etiam ex una parte murus de caſtro, ex alia parte via, ex tertia parte Gullielmus. Etiam & donamus nos manſum in loco, & fundo Campale eſt rectum & laboratum per Bernardum, & Petrum, & fratrem Gregorii Maſſarii liberi omnes, & inſuper concedimus nos qui ſupra jugales . . . & Aledramus ſeu (*deſunt aliqua*) . . . . atque *Alberto uxor matris Agnes* (*hic mendum irrepſit, & forte legendum* Berta uxor, & mater Agnes) ideſt manſum unum de vinea cum terra ſuper habente cum area ſua in loco, & fundo Varagie eſt ex una parte flumen Sturi ex alia parte reſervamus.

Ego Anſelmus Marchio ſignum crucis feci ✠, ſignum manibus Avogaſore, & Petrus Veſconte, ſeu Petrus Porcio. Signum manibus Vicedianus de Fuſtulis, Anfoſſius notarius S. Palatii ſcriptor. Ego Gandulfus notarius S. Palatii autenticum hujus novi exempli vidi, & legi. Ego Jacobus de Caſtagnolis S. Palatii Notarius autenticum hujus novi exempli vidi, & legi. Ego Paſtor Carienſis Notarius S. Palatii autenticum hujus novi exempli vidi, & legi. 1619. 21. octob. extractum, & exemplatum fuit ſupradictum inſtrumentum per me Jacobum Lanata Notarium, licet aliena manu ex conſimili inſtrumento maximam vetuſtatem præ ſe ferente in pergamena ſcripto exiſtente penes magnificum Pinellum, quondam D. Johannis Auguſtini fratrem perilluſtris, & reverendiſſimi D. Dominici Pinelli, moderni abbatis, & commendatarii abbatiæ S. Mariæ de Tilieto, habentem penes ſe ſcripturas dictæ abbatiæ, & quia facta collatione prætermiſſo unico verbo, quod vetuſtate conſumtum, & correctum legi minime potuit, cujus loco lineam duxi in reliquis ad verbum concordare inveni, ideo ex licentia mihi a ſereniſſimo Senatu conceſſa in hanc publicam formam exemplari, & ſubſcripſi. In fidem &c.

Privilegium Iannocentii Papæ Monaſterio de Tilieto.

MCXXXII. 37

Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilecto filio Opizzoni Abbati monaſterii B. Mariæ Virginis, & S. Crucis de Civitacula, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Ad hoc univerſalis Eccleſiæ cura nobis a proviſore omnium bonorum Deo commiſſa eſt, ut religioſas diligamus perſonas, & placente Deo religionem

Digitized by Google

religionem ſtudeamus modis omnibus propagare. Nec enim Deo gratior aliquis famulatus impenditur, niſi ex radice charitatis procedens a pravitate religionis fuerit conſervatus. Hoc nimirum charitatis intuitu, dilecte in Domino fili Opizo Abbas, venerabilis fratris noſtri Azonis Aquenſis Epiſcopi, & fratris ejus illuſtris viri Anſelmi Marchionis precibus inclinati, ejus juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & monaſterium B. Mariæ matris Domini, & S. Crucis, quod nimirum ab eodem Marchione, & matre ſua, nec non fratribus, filiis, & uxoribus ſuis in Aquenſi Epiſcopatu conſtat eſſe fundatum, cui Deo auctore præſides, Apoſtolicæ Sedis patrocinio communimus. Inprimis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus ſecundum B. Benedicti regulam, & formam religionis fratrum Ciſtercienſis monaſterii futuris temporibus, ibidem inviolabiliter perſeveret. Bona igitur & poſſeſſiones, quæ ad eundem locum in præſentiarum juſte, & canonice pertinere noſcuntur, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis procurante Domino poterit adipiſci, firma ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant, quidquid videlicet in loco qui Boſchus dicitur, vel ubicumque a præfato Marchione, ſeu ab aliis Dei fidelibus eidem monaſterio conſtat eſſe collatum. Sancimus etiam, ut nec Marchiones, nec aliquis eidem loco adjacentium regionum occaſione pacis aut guerræ, ſeu regalis fodri monachos, vel converſos in eodem loco commorantes in perſonis, vel eorum ſubſtantiis opprimere, inquietare, vel ab eis aliquid exigere, aut violentiam aliquam inferre præſumat. De vineis quoque, quæ apud caſtrum Varagii ſunt, idipſum auctoritate Apoſtolica conſtituimus. Decimas ſane laborum, quos propriis manibus, aut ſumtibus colitis, & de animalibus veſtris nullus a vobis expetere, vel recipere audeat, interdicimus autem ne monachos, vel converſos veſtros poſt factam in veſtro monaſterio profeſſionem aliquis Epiſcoporum, Abbatum ipſorum, vel aliqua perſona abſque libera veſtra licentia recipere, vel retinere pertentet. Sed tamquam ſuæ profeſſionis prævaricatores redire ad locum ipſum compellantur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integre conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura, ſalva nimirum Aquenſis Epiſcopi juſtitia, ac debita reverentia. Si quis igitur &c.

Ego Innocentius catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Guillelmus Præneſtinus Epiſcopus. Ego Ubertus Præsbyter Card. tit. S. Laurentii in Lucina. Ego Lucas Præsbyter Card. tit. SS. Joannis, & Pauli. Ego Romanus Diac. Card. S. Mariæ in Porticu. Ego Gregorius Diac. Card. SS. Sergii, & Bachi. Ego W. Diac. Card. S. Mariæ in Via lata. Ego Otto Diac. Card. S. Georgii ad velum aureum. Ego Guido Diac. Card. SS. Coſmæ, & Damiani. Dat. Brixiæ per manum Aymerici Diac. Card. S. Romanæ Eccleſiæ, & Cancellarii VII. cal. aug., indictione X., Incarnationis Domini anno milleſimo &c. 7. Pontificatus vero Domini Innocentii P. P. ſecundi anno tercio.

Donatio MM. Ragnerii, Wilielmi, & Ardezoni Monaſterio de Locedio ex autographo.

MCXXXIII. 38

Anno ab Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo tercio, quinto calendas aprilis, indictione undecima, Eccleſiæ, quæ eſt ſita in Epiſcopatu Vercellenſi in nemore quod vocatur Locez, vel ſanctis, qui ibi fuerint venerati. Nos Marchio Ragnerius filius quondam Willielmi & Giſla jugalis filia quondam Vialii, ſive Willielmus filius jam dicti Ragnerii, nec non & Julitta jugalis filia Lupaldi, atque Ardezonus filius quondam item Ardezonii, qui profeſſi ſumus lege vivere Salica ipſis jugalibus noſtris nobis conſentientibus, & ſubter confirmantibus offertores, & donatores ipſius Eccleſiæ ſuprafcriptæ præſentes præſentibus diximus. Quiſquis in ſanctis, ſeu venerabilibus locis, aliquid de ſuis intulerit bonis, juxta vocem auctoris centuplum in hoc ſeculo, atque in futuro quod melius eſt vitam æternam poſſidebit. Ideoque nos qui S. Marchio Ragnerius, & Giſla, ſive Willielmus, & Julita, atque Ardezzonius Marchio omnes inſimul donamus, cedimus, & offerimus prædictæ Eccleſiæ, quidquid nobis attinet a flumine illo, quod dicitur Galanium, uſque in flumine Pavoni, & uſque ad terram S. Euſebii, & uſque ad foſſatum, deſubter in curtem Cornalii, videlicet montem illum, qui dicitur Gallanium, & totam terram, & vineas, & prata, & boſcum quidquid circa montem illum, & fines nominatos contineri videntur, & piſcarias, ſicuti tenet mons ille, & paſcua hic, & ubique nobis attinentia ſint conceſſa jam dictæ Eccleſiæ, vel ſervitoribus Eccleſiæ, atque ſucceſſoribus illorum pro animarum noſtrarum mercede. Quamobrem infraſcriptam offerſionem, ſicut ſuperius legitur in integrum ab hac die prædictæ Eccleſiæ, vel ſervitoribus Eccleſiæ, vel ſucceſſoribus illorum pro animarum noſtrarum mercede donamus, cedimus, & offerimus, & per hanc cartulam offerſionis jure, & proprietario nomine faciant quidquid voluerint ſine omni noſtra, & hæredum, ac prohæredum noſtrorum contradictione, vel repetitione. Si quis vero quod futurum eſſe non credimus, ſi nos ipſi, qui ſupra Ragnerius, & Giſla, & Willielmus, & Julitta, atque Ardezonius, quod abſit, aut ullus de heredibus, ac proheredibus noſtris, ſeu quælibet appoſita perſona contra hanc cartulam offerſionis ire quandoque tentaverimus, aut ſi eam per quod vultis ingenium infrangere quæſiverimus, tunc inferamus ad illam partem, contra, quam exinde ſitam intulerimus, multam quæ eſt pœna auri optimi uncias quadraginta, argenti pondera octoginta. Et quod repetierimus evendicare non valeamus, ſed præſens hæc cartula offerſionis diuturnis temporibus firma, & ſtabiliter permaneat, atque perſiſtat inconvulſa cum ſtipulatione ſubnixa. Inſuper per cultellum,

Digitized by Google

feſtucam, nodatam, vantonem, & vaſonem terræ, ſeu ramum arboris, & nos exinde foris expulimus vvarpivimus, & abſentes nos fecimus, & prædictæ Eccleſiæ, vel ſervitoribus Eccleſiæ, ſive ſucceſſoribus illorum, & ad Eccleſiæ ſervitutem reliquimus faciendum quidquid voluerit, ſine omni noſtra, & heredum, ac proheredum noſtrorum contradictione, vel repetitione pro mercede animarum noſtrarum, & nec a nobis, vel ab hæredibus noſtris aliquid ineptum fiat, nec albergaria, nec forum, nec avoaria, niſi tantummodo ad regendum, & ad gubernandum Eccleſiam pro mercede animarum noſtrarum, & pergamenam cum atramento de terra elevavimus. Hanc enim cartulam offerſionis paginæ Alberti Notarii tradidimus, & ſcribere rogaverimus, in qua ſubter confirmans, teſtibuſque obtulit roborandam. Actum in caſtro, quod dicitur Monsbellus feliciter. Signa manuum iſtorum Ragnerii, Giſlæ, Willielmi, Julittæ, & Ardezonii, qui hanc cartulam offerſionis fieri rogaverunt; ſigna teſtium manuum Ribaldi de Alfiano, Azonis de Valentia, Mori de Barbera, Oberti Cavalli, Othonis de Montecalvo, Opizonis Teſtagavina, Anſelmi de Camino teſtium, Vilelmi de Camino. Ego Albertus Notarius rogatus ſcripſi hanc cartulam offerſionis complevi, & dedi.

DonatioMM. Bonifacii, Oberti, Oddoni, Henrici, & Gulielmi fratrum Eccleſiæ Aſtenſi ex ejuſdem Eccleſiæ chartulario.

39 MCXXXIV.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Conſtat nos quidem Bonifacium, Obertum, Oddonum, Henricum, atque Guillielmum, nec non & matrem noſtram Alaſiam, cum ſororibus noſtris hoc donationis inſtrumento præſenti die inter vivos ſimpliciter donaſſe, & hujuſmodi cauſa in præſentiarum tradidiſſe Aſtenſi Eccleſiæ B. M. V. in manu Octonis Epiſcopi rectoris, & adminiſtratoris rerum Eccleſiæ caſtrum montis Baxilii cum omnibus rebus ad dominatum ejus pertinentibus videlicet caſis, & ædificiis, campis quoque paſcuis, atque ſilvis, ſimiliter etiam colonos, & inquilinos, atque aſcriptitios, & generaliter ut prædiximus omne jus, & actionem vobis ſuper iis rebus competentem, aut de coetero competituram in præſenti donamus, & concedimus prænominatæ Eccleſiæ, ut ea omnia deinceps habeat, teneat, & poſſideat, & quod ſibi fideliter obſecundantibus placuerit faciant proprio in perpetuum, de dominio vero, vel poſſeſſione alicujus rei, vel juris, aut actionis in hac donatione continentis nullam litem, nullamque controverſiam deinceps a nobis, vel ab aliquo a nobis interpoſito quolibet modo prænominata Eccleſia ſubſtineret (1). Si vero hanc prælibatam donationem ſimplicem in totum, vel pro parte audaci juſſu, quandoque infringere tentaverimus, & eam ſimpliciter inviolatam cuſtodire noluerimus æternam ultionem inprimis expectemus, & quod recipierimus vindicare non valeamus. Actum in loco S. Albani confirmatum in loco Baſilii ann. Incarn. D. N. J. C. 1134. nonis novembrium indict. 12. feliciter.

Prænominati donatores hoc inſtrumentum donacionis, ut ſupra legitur fieri rogaverunt. Hujus donationis Ubertus Bricius ſignifer, Octo Vice-domini filius, Giraldus de Cella, Gullielmus de Septimo, Obertus de Laneris, Oolicus Jacobus de Cella, Tancredus, & Gullielmus de Caraxono, Magnifredus Quaglia, Henricus de Lucerna, Otto Guercius, Amedeus de Manciano cum Raimundo ſuo filio, Amedeus filius Amaldi, Bajalardus, Obertus Craſſus, Rodulfus, & frater ejus, Otto Pellatus teſtes fuerunt, & multi alii cum eis fuerunt Henricus Rivo-brugente hoc donationis inſtrumentum ſcripſit, & confirmavit.

(1) *Suſtinebit.*

Donatio Comitis Amedei monaſterio S. Mariæ de Locedio ex autographo.

MCXXXVII. 40

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo trigeſimo ſeptimo, indictione undecima, tertio kalendas auguſti, in caſtro Colei, illuſtriſſimus ac Palatinus Comes Amedeus cum uxore ſua, ac prohæredibus, & principibus caſtellanis, ſive præpoſitis, ſeu Decanis fecerunt donationem S. Mariæ de Loces, monaſterii ſcilicet, quod ſitum eſt in terra Willelmi Marchionis fratris ſui, ut videlicet liceat omnibus, qui de domo præfata ſunt, & ſua ſive pecora, ſive alia ſibi neceſſaria per omnem ſuam poteſtatem ſive per villas, ſive per caſtra, ſive per prata nondum ad ſecandum parata ſine aliquo debito, vel redditu, vel cluſa tranſire, & ſecure iter ſuum agere, quoties voluerint per hanc ſuæ confirmationis auctoritatem ſuis, futuriſque temporibus congregationis prædictæ firmiter, inviolabiliter hanc donationem pro Dei amore, & animarum ſuarum ſalute conceſſerunt, ac ne ab aliquo prædicta donatio violetur, vel conturbetur omnino ſtatuerunt, & præcipue omnibus ſuis defenderetur. Hoc præcepit Caſtellanis de Seguxia, hoc præpoſitis, hoc cluſariis, hoc cuſtodiis pratorum, hoc dominis de Caſellis, hoc Vicecomiti de Baratonia, hoc & omnibus aliis caſtellanis, ſive vernaculi aliis præceperunt, & ut eos ubicumque poſſunt cuſtodirent, & ſubvenirent deprecati ſunt, ut Deus omnibus hoc ſervantibus peccatorum remiſſionem, & gloriam ſempiternam tribuat. Adaldus de Caſellis cum Maria uxore firmavit. Otto, & Amedeus, & Carlo hoc firmaverunt.

Privilegium Innocentii II. monaſterio Sanctæ Mariæ de Locedio ex autographo.

MCXL. 41

Innocentius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Ricardo Abbati monaſterio Sanctæ Mariæ de Lucedio, ejuſque ſucceſſoribus regulariter inibi viventibus. In p. p. m. cultus veræ religionis abſque integritate mentis non valet integre obſervari. Quando vero ſub occaſione cauſarum forenſium lites, & jurgia oriuntur perturbatus animus, & ſplendor, atque jucunditas contemplationis internæ ſubtrahitur. Ob hoc quia ad pacem,

& concordiam religioſis dandam ſummopere occurrendum eſt; ideoque dilecte in Domino fili Ricarde Abbas refutationem de prædio, quod illuſtris memoriæ Reinerius marchio Montisferrati Anſelmo tunc Vercellenſi Epiſcopo confirmante Monaſterio B. Mariæ de Lucedio, cui auctore Domino præſides reſpectu piæ devotionis donavit. Poſt multas lites, & contentiones ab Othone Ab. S. Januarii, & fratribus ejus factam collaudamus, & eandem poſſeſſionem cum aliis bonis, quæ in præſentiarum juſte & legitime poſſides, aut in futurum rationabiliter poteris adipiſci tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & per vos præfato B. Mariæ Cœnobio in perpetuum confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat ec. Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Albertus Albanenſis Epiſcopus. Ego Gerardus Præsbiter Cardin. S. Crucis in Hieruſalem. Ego Anſelmus Præsbiter Cardin. tt. S. Laurentii in Lucina. Ego Guido S. Romanæ Eccleſiæ indignus ſacerdos. Ego Stamius Præsbiter Cardin. tt. S. Savinæ. Ego Griſogonus Præsbiter Cardin. tt. S. Praxedis. Ego Ribaldus Præsbiter Cardin. tt. S. Anaſtaſiæ. Ego Goizo Præsbiter Cardin. tit. S. Ceciliæ. Ego Otto Diacon. Cardin. tt. S. Georgii ad Velum aureum. Ego Vaſallus Diacon. Card. tt. S. Euſtachii. Ego Ubaldus Diacon. Cardin. tt. S. Adriani. Ego Thomas S. Romanæ Eccleſiæ Diacon. Cardinalis.

Dat. Laterani per manum Almerici S. Romanæ Eccleſiæ Diacon. Cardin. & Cancell. V. non. martii indict. IIII. Incarn. Dom. an. MCXL. Pontificatus vero D. Innoc. Papæ II. an. XII.

Charta diviſionis inter VII. Marchiones de VVaſto filios Bonifacii ex Archivio quondam Marchionis Franciſci Hyacinti Cevæ a Roaſcio.

42 MCXLII.

In nomine Domini amen. Hæc eſt diviſio inter Marchiones de VVaſto ſcil. Mainfredum, VVilielmum, Hugonem, Anſelmum, Heinricum, Bonifacium, & Oddonem filios quondam Bonifacii marchionis. Et primo volentes ipſi fratres devenire ad infraſcriptam diviſionem, ordinaverunt, & fecerunt ſeptem partes de tota terra, quam Dominus Bonifacius marchio pater eorum . . . . videbatur in mari, & in terra, in caſtris villis, planitiebus, montibus, boſchis, fodris, anſibus, præſtationibus, redditibus, furnis, molendinis, teloneis, aquis, & aquariis, ædificiis, juribus, fidelitatibus, caſtellaticiis, & hominibus quocumque loco, & modo poſſint dici, quæ erant dicti domini quondam Bonifacii marchionis, & nunc ſunt dictorum fratrum, quæ dictæ ſeptem partes, ſive Marchionatus ut infra facta, & ordinari ipſis fratribus, & cuilibet ipſorum de communi conſenſu pervenerunt ut infra.

Qui quidem fratres in prima parte poſuerunt caſtrum, & villam, quæ appellatur Salucia, ſalvis juribus Eccleſiæ S. Mariæ de Caramania, de Pinerolio, & S. Crucis de Civitacula, & quidquid ſanctis, & venerabilibus locis per ipſos fratres, & anteceſſores ipſorum datum eſt his retroactis temporibus cum toto diſtrictu cum terris, caſtris, & villis contentis in quadam liſta . . . . per quondam Dominum Petrum marchionem, & (1) . . . . . Raconixii . . . . . . de anno . . . . . . apud quæ pars appellata fuit Marchionatus de Salutia coherent ex una mons Vetulus a jugo in juſum Sturia flumen, & terra . . . . quond. . . . . . tus Bredulenſis, quæ pars ſicut ſupra facta, & ordinata devenit Domino Mainfredo de Waſto.

In ſecunda parte poſuerunt locum, qui dicitur Buſca cum caſtro, & tenimento, & quidquid in terris cultis, & incultis, quo . . . . cum caſis, caſtris, villis, capellis, ſediminibus, & a ripa Granæ fluminis ad vallem Macræ, & a Macra per ripam Pellicis, & Chis . : . . (2) ſtro Forficis (3) ad Roxanam, & ultra ſurſum per Uraitam, prout hæc duo flumina defluunt (4) . . . . . . & præſtationibus contentis . . . . . . donationis recepto per . . . . . . die, & anno præmiſſis ad quondam Dominum Bonifacium marchionem, & nunc ad ipſos fratres quomodolibet ſpectantibus. Item (5) ſuper novam villam de Cuni, & terras, & capellas inter Geſſum, & Sturiam ſalvis juribus ad Eccleſiam S. Dalmatii, & (6) coherent huic parti Dominus Mainfredus marchio ut ſupra, Dominus Anſelmus marchio pro ſua parte infraſcripta, & terra, quæ dicitur Lupazania; & hæc pars obvenit Domino Gulielmo marchioni, & appellata fuit Marchionatus de Buſca.

In tertia parte poſuerunt caſtrum, & villam, quæ vocatur Cravexana cum tota terra, ſalvis juribus Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, & Sancti Petri de Ferrania cum locis, & juribus per ipſos dominos fratres dividentes de communi conſenſu inferius deſignatis. Nomina autem caſtrorum, & villarum ſunt hæc: videlicet Somanum, Dolianum, Villarium, Lequii, Ugnolio, Monexilio (7) ... avius, Gauta ſicca, Camairana, Salxedum, Cingium cum Rocheta, & Burmida, cum territorio Cingii, ubi ſitum eſt caſtrum, & burgus Milleſimi, Holatia pars, & territorium Cairi trans Burmidam cum Carreto, Vignariolo, & Vineali . . . . caſtrum Crucis Ferree, Bieſtrum ſalvis juribus &c. Et inſuper quidquid continetur intra limites dictorum caſtrorum, & villarum cum pertinentiis (8) . . . . . . caſalibus illorum de Monchier . . . . viliano, Mur (9) . . . . Huic parti coherent Domini Anſelmus, Heinricus, & Bonifacius ejus fratres marchionis pro partibus eiſdem infra deſignatis, quæ pars ut ſupra vocata fuit Marchionatus Cravexanæ, prædictus Dominus Ugo de Waſto prelegit, & accepit pro ſua.

Inſuper pactum, & conventum eſt inter ipſos fratres marchiones, quod caſtra, & loca, quæ habent in vallibus Retii, & Coedani cum fidelitatibus, & Vaſſalligiis Dominorum de Pornaſio, & Cuſii plebs Almi, & de Lovagna, Aquila, Gavenola, Docii, Caſtrum album, Caſtrum vetus, Caſtrum Zuccharelli, & Baleſtrini ſin:, & eſſe debeant in parte Dominorum Ugonis de Claveſana marchionis ut ſupra, & Domini Anſelmi marchionis ejus fratris, & remanere debeant communia inter ipſos donec aliter &c. cum pacto quod ipſi Domini Ugo, & Anſelmus cedant

Digitized by Google

in partem Domini Heinrici de Waſto marchionis eorum fratris, uti aſſenſerunt Domini Mainfredus, Bonifacius, & Oddo Boverius quidquid juris, & poſſeſſionum (10) . . . . . & in com ... Vintimilii, Albiganni, & in Armedano (11) . . . . . . eorum aviæ . . . . . uti de facto ceſſerunt.

In quarta parte autem poſuerunt, & deſignaverunt caſtrum, villam, & locum, qui dicitur Ceva, ſalvis juribus S. Mariæ de Pin. . . . . . cum villa, & rupe Ciliarii ſalvis . . . . . S. Dalmatii, Caſtrum Nigella, Baſtitam Caraxoni, Rivofrigido, Ventiperis (12), Caſtellinum, Marſalia, Iglianum, Roaxium, Torrixelam, caſtrum, & villam Pallodi, Montem Barcarium, ſalvis juribus S.Mariæ de Caramania, caſtrum, & locum Sallarum, ſalvis &c. Epiſcopi Savonæ, Montezemoli, & Caſtrinovi, Caſtri Montis Baſilii, ſalvis juribus Epiſcopi Aſtenſis, Leſium (13) caſtra, & loca Monaſterolii, Veolæ, & Seagnoli, caſtrum Noxeti, caſtrum Battifolii, Malpotremum, Perlum, Caſtrum de Baniaſco, Maximinum, Murialdum cum decimis, & præſtationibus . . . . (*deeſt linea*) . . . . . & jura, quæ Dominus Bonifacius eorum pater habere videbatur in valle Caſſaliæ (14) uſque ad cacumina alpium in loco, & villa Turris S. Michaelis, & S. Pauli, & Leſegni, quæ caſtra nunc poſſidet Dominus Obertus de Monteacuto, jura in Prierio, in Garexio, in Podolio (15) uſque ad Nava (16), & in Vignolio, jura in Pamparato, in Caſalibus de Petra auriola, de Malpotremo &c., & quidquid intra limites ipſorum locorum, & villarum continetur: coherent huic parti D. Gulielmus marchio pro parte ſua, D. Ugo pro Marchionatu Cravexane D. Henricus, & Bonifacius marchiones pro partibus inferius deſcriptis, Tanarus, & Burmida, quæ pars ut ſupra ordinata de communi conſenſu, & voluntate prædictorum fratrum de Waſto obvenit Domino Anſelmo, & denominata eſt Marchionatus Ceve.

Inſuper in quarta parte poſuerunt villam, & caſtrum, & locum Curtimio cum tenimento, & caſtris, & locis ut infra facientibus ratam hujus partis de communi conſenſu deſignatis, quorum nomina ſunt hæc: caſtrum & locum de Novellis, item de Meanis ſalvis juribus illorum de Braida, Montisfortis, caſtrum, & locum B. (17) . . . . . . Diani, caſtrum Rod. . . . . Sinei, caſtrum Arguelli, caſtrum Boſſolaſchi cum pertinentiis, Nigella &c. Caſtra Serravallis, Albereti, de Boſcho, de Caſteno, Ceſſole, Caſtra de Bubio, de Perleto, de Rupe Overano, de Ulmo, de Gorrino, de Bergolo, turris, & ædificia, quæ erant illorum de Uſſono, Caſtra Gorzegno, de Montebaldono, de Salegio (18), de Gorrino, de Loeſio, Turre de Burmea, & poſſeſſiones, & jura in Cagna, in Urſariola, in Monteurcino; item loca Seiſolii, S. Benedicti, monaſterii Nioſie, item caſtra Cerreti, Arguelli, & Cravanzane cum hominibus, maſnengis, territoriis, decimis, & reditibus villarum, & locorum, & quidquid intra fines ipſorum, & ipſarum continetur, & ſi verbaliter non expreſſorum. Coherent huic parti Dominus Ugo marchio ut ſupra pro Marchionatu Cravexane ex parte Tanagri ſlum... & Com. . . . . . . Albe, & Burmida ex alia, & Dominus Henricus, & Otto fratres de Waſto pro partibus cuique eorum inferius deſignatis, quam partem ut ſupra factam, & limitatam accepit ſibi, & elegit Dominus Bonifacius marchio, & appellata fuit pars, ſeu Marchionatus de Curtimio.

Pro parte vero Domini Heirici de VVaſto marchionis poſuerunt incipiendo a jugo verſus mare caſtrum, & villam Saone, cum Vaſto, Vado, & Lovaniola cum toto diſtrictu verſus Toiranum, prout vadit vetus Marca uſque ad finem cum hominibus caſalibus, paſcheriis, & pedagiis locorum Quiliani, Segni, Pertie, Pie, & Arche, caſtrum Carcherarum cum tenimento, & cum territorio Cairi, quod eſt trans Burmidam caſtrum, & locus Altaris cum Mallis, & Palleris, locum, & homines Bardineti, caſtrum Calixani, & tota terra, & paſcheria uſque ad ripam Erri ſalvis juribus Ecclesie S. Petri ſite in poſſe Cairi in tenimento Ferrania cum Ferrania ſuperiori, & interiori: item Urbam cum Dego, & Saxello; item caſtrum Meolianum, locus, & territorium Pareti, item caſtrum, villam, & territorium de Spigno, ſalvis juribus Eccleſiæ S. Quintini, Martini cum omnibus juribus, montibus, paſcuis, terris cultis, & incultis, quæ & quas habere videbatur Dominus quondam Bonifacius marchio eorum pater, & poſſidebat ultra alpes, & in vallibus foreſtis, & caſalibus de Valla, de Montealto, de Caſtelletto, & de Valderio uſque ad Pontem novum de verſus Tertium, & prout vergit Burmida Claraſca (19) . . . . . . Coherent Domini de Ponzono, & Domini de Inciſa a duabus partibus; item jura, & actiones, que & quas habent ipſi fratres marchiones in Albigauno, & in Comitatu Vintimilii eiſdem ſpectantia ex ſucceſſione, & hereditate eorum Avie (*deeſt linea*) . . . . . ſedimina, paſcheria, telonea, & pedagia ipſorum locorum quorumcumque item caſtrum Nauli, quando recuperatus fuerit, ad quod redimendum, & recuperandum promiſerunt dicti fratres marchiones Mainfredus, & Oddo Boverius totis viribus adjuvare prout juraverunt &c., quam partem ut ſupra ſibi de conſenſu dictorum Dominorum fratrum Marchionum ſibi elegit, & tenuit Dominus Heinricus Marchio, & vocata fuit Marchionatus Saone.

In ſeptima parte que aſſignari debet Domino Oddoni Boerio fratri eorum Dominorum Marchionum deſcripſerunt, & poſuerunt primo caſtrum, locum, & territorium Laureti (20) . . . . pali cum baſtitis, & nevigiis, caſtra, & . . . . . . Barbariſco, Farinerio, de Maturello, de Potino cum Eccleſiis noviter constructis S. Majori, & S. Stephani de Maxeto, caſtrum Blone, caſtrum de Cavurro, ſax . . . . . . vendo, caſtrum de . . . . Pontem Sparvagium, & Cavaironum, Serruxonum, Tairolum, & Aglanum, Caſtrumnovum, montem de Gardino, caſtrum, & tenimentum, quod dicitur Arduinorum, Balango, Axanum, Rupem de Araxiis, & quidquid poſſeſſionum, & tenimentorum continetur a Tanaro per Tineilam ad Bellum, eundo per viam magiſtram deverſus terras, & caſtra Dominorum de Inciſa ſalvis juribus Eccleſie ſanctorum Apoſtolorum, & Epiſcopi Aſtenſis, &

Albenſis. Item quidquid veterum caſtrorum, & villarum, & podiorum intra dictos limites poſſidebat juſte, vel injuſte Dominus Bonifacius marchio pater eorum, & inter Aſtam, & Albam a dextra parte fluminis Tanagri (21) . . . . . hominibus, domibus, diſtrictis, territoriis, ædificiis, & ruinis dictorum caſtrorum, & locorum cum caſalibus illorum de Utrolio, de Caſtilliono, & de Canellis; coherent ut ſupra Tanarus ab una, & Belbus ab alia parte Dominus Bonifacius frater pro parte ſua, & communis Aſt, & Domini de Inciſa, quæ pars obvenit ut ſupra Domino Oddoni Boverio, & denominata fuit Comitatus de Laureto.

Quibus ſeptem partibus ut ſupra dictum eſt de communi conſenſu ſic factis & ordinatis, & per ipſos & ſingulos ipſorum Dominorum fratrum marchionum electis, & perceptis (22) arbitratoribus unicuique placuit pars, quæ eis ſupra obvenit, & confeſſi fuerunt ſe tacitos, & contentos, ſibique ab invicem promiſerunt per ſtipulationem unus alteri, & alter uni viciſſim; & juraverunt ad ſancta Dei Evangelia ſe non inquietare, nec moleſtare, neque inquietari, nec moleſtari facere, nec de jure, nec de facto, ſed prædictam diviſionem & pacta in perpetuum grata rata, & firma habere per ſe ec., eiſque nunquam contradicere ſub pœna trium millium aureorum . . . . . . quando contrafieret, ita ut nequaquam liceat eiſdem Dominis fratribus Marchionibus, & ſingulis eorum, & heredibus quibuſcumque amplius nolle quod nunc voluerunt, aut velle quod nunc noluerunt, ſed quod ab eis ſic factum eſt firmiter obſervetur.

Et de prædicta diviſione iidem Domini fratres Marchiones de Waſto, & ſingulis eorum publica inſtrumenta ejuſdem tenoris fieri, & tradi rogaverunt. Acta ſunt hæc in caſtro Saone in Camminata veteri verſus mare coram Dominis Petro Aſtenſi, & . . . . . icione Savonenſi Epiſcopis anno Dominice Incarnationis milleſimo centeſimo quadrageſimn ſecundo, undecimo calendas januarii, indictione ſexta. Interfuerunt teſtes Rubaldus de Lavania, Ugo Embriacetus, Anſelmus de Quadraginta, Gherardus Scortia, & Malocellus, Obertus de Bubio pincerna quondam Domini Bonifacii marchionis, M. Quaglia miles Domini Mainfredi marchionis. Et ego Ubercionus Notarius Domini Imperatoris hanc chartam donationis publicavi, & ſcripſi.

Et ego Petrus notarius rogatus interfui, & ſcripſi.

Et ego Gulielmus Muralia Notarius Apoſt. Palatii hanc diviſionem, & ea quæ in ea ſcripta ſunt extraxi, & exemplavi ex chartulario inſtrumentorum quondam Ubercionis Notarii ſicut in eo legi, & vidi nihil addens, nec minuens de mandato, & ad opus Domini Henrici Templarii marchionis de Ponzono præſentibus Uberto de Mallo, & Petro de Inſula teſtibus.

(1) *Deſunt ſeptem, vel octo lineæ.* (2) *Deeſt linea.* (3) *Caſtro Forficis, de quo vide Durandum Piem. Ciſp.* (4) *Deſunt quatuor lineæ.* (5) *Deeſt integra linea.* (6) *Deeſt dimidia linea.* (7) *Deeſt dimidium lineæ.* (8) *Deſunt uſque ad* huic parti *duæ lineæ.* (9) *Farigliano & Murri.* (10) *Deſunt duæ lineæ.* (11) *Deſunt tres lineæ cum dimidio.* (12) *In charta an.* 1295. 22. *Aug. adhærentiæ Marchionis Nani Cevæ cum communi Aſt mentio habetur Villæ Ventipheræ.* (13) *Alias Liſium.* (14) *Caſotto.* (15) *Nunc Boggiolo vicus Garexii.* (16) *Torrem fere conterminus Genuenſium Regioni.* (17) *Boſia, vel Benevelli deſunt duæ integræ lineæ cum dimidia.* (18) *Nunc caſtellum, olim etiam vocatum Saleggio, haud longe a S. Julia.* (19) *Deeſt una linea cum dimidio.* (20) *Deſunt quinque, & amplius lineæ uſque ad* Pontem Sparvagium. (21) *Deeſt una linea cum dimidio.* (22) *Deſunt tres, & amplius lineæ.*

Donatio Comitis Umberti Monaſterio de Locedio ex apographo autentico an. 1283.

MCXLIX. 43

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo XLVIIII., indictione XII., epacta XX. Concr. V. in Burgo Secuſiæ. Illuſtriſſimus, ac Palatinus Comes Hymbertus . . . . . ac proheredibus, & principibus, & caſtellanis, ſive præpoſitis, ſeu decanis fecerunt donationem Deo, & S. Mariæ de Locedio monaſterio, ſcilicet quod ſitum eſt in terra Willelmi marchionis patrui ſui, ut videlicet liceat omnes qui de domo præfata ſunt, & ſua pecora, ſive alia ſibi neceſſaria per omnem ſuam poteſtatem, ſive per villas, ſive per caſtra, ſive per prata nondum ad ſecandum parata ſine aliquo debito, vel reditu, vel cluſa tranſire, & ſecure iter ſuum facere quotiens voluerint per hanc ſuæ confirmationis auctoritatem ſuis, futuriſque temporibus congregationi prædictæ firmiter, inviolabiliterque hanc donationem pro Dei amore, & animarum ſuarum ſalute conceſſerunt, ac ne ab aliquo prædicta donatio violetur, vel conturbetur omnimodo ſtatuerunt, & præcipue omnibus ſuis defendere. Quod ſi quiſquis ex ſuis violaverit Dei amorem, & ſuum perdat, & inſuper maximam vindictam de ipſis accipiet, niſi quod abſtulerant, dupliciter reddiderint. Hoc præcepit caſtellanis ſuis de Secuſia, hoc præpoſitis, hoc cuſariis, hoc cuſtodiis pratorum, hoc dominis de Caſellis, hoc Vicecomiti de Baratonia, hoc & omnibus aliis caſtellanis, ſive vernaculis aliis præceperunt, & ut eos ubicumque poſſent, cuſtodirent, & ſubvenirent deprecati ſunt, ut Deus omnibus hoc ſervantibus peccatorum remiſſionem, & gloriam ſempiternam tribuat. Epiſcopus Lauſanenſis, Villelmus marchio Montisferrati, Abbas Secuſienſis, præpoſitus S. Laurentii de Oulx, Aimarus de Boiſiaco, Aimo de Brianzon, Umbertus Rufus de Aviliana hoc confirmaverunt.

Donatio Marchionum Manfredi, & Gullielmi de Boſco populo Gamundienſi.

MCLII. 44

Anno ab Incarnatione D. N. J. C. milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo, Ind. quintadecima, ſecunda die auguſti. Manfredus filius quondam Anſelmi, & Gullielmus ejuſdem Anſelmi filius ambo marchiones de Boſco fecerunt donationem Gamundienſi populo de terra, quam ipſi habent in plano, atque de montibus præter Pecentum, & Ponzanum, atque Boſcum alodia, atque alodia, &

Digitized by Google

feuda ſimiliter, ut dare potuerunt; tali tamen ordine quod iſti Marchiones debent mittere plauſtra in exercitibus Gamundienſium ad objiciendum arma, & cibaria; & gentem iſtæ terræ mittere debent cum Gamundienſibus in exercitum, & fidelitatem facere; & Caſtellani ſimiliter fidelitatem Gamundienſi populo facere debent, & munire villam Gamundii, & caſtrum vallorum ſecundum partem. Actum fuit hoc inſtrumentum in agro prope Eccleſiam SS. Trinitatis feliciter. Interfuerunt ibi teſtes Gavacinus, & Ramundus de Rivalta, & Malatalia de Campalo, & Ruffinus de Mirabello. Hi ſunt vaſalli Marchionum, Maurus Lecus, Opizzo Paſtor, Fulcus Malus, & Dodus, & Jordanus, Pilatus, & Carlus Tebaldi, Petrus Caneſrus, qui tunc erant conſules. Ego Bernardus Not. S. Pal. ecc.

Adriani PP. breve confirmationis jurium, & poſſeſſionum Capituli Aquenſis.

45 MCLV.

Adrianus Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Uberto Aquenſis Eccleſiæ Archidiacono, ejuſque fratribus tam præſentibus, quam futuris in ppm. Officii noſtri hortatur auctoritas Eccleſiarum, quieti, & utilitati, præſtante Domino, ſalubriter provvidere, nec Deo gratior aliquando famulatus impenditur, ſi non ex caritatis radice procedens a puritate religionis fuerit conſervatus. Quapropter dilectis in Domino filiis veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & prætatam Eccleſiam, in qua divino mancipati eſtis obſequio, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus ſtatuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia in præſentiarum juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Jus Parochiale, quod habetis in civitate Aquenſi, & ſuburbio, tam in decimis, & primitiis, quam in ægrotantium pœnitentiis, & morientium ſepulturis, & quidquid intra terminos ejuſdem loci poſſidetis, in Eccleſiis, domibus, terris . . . . nemoribus, molendinis, plebem de Calamagna, & quidquid habetis in Plaxano, plebem de Campali, & decimam ejuſdem Loci, totam Eccleſiam S. Martini de Septebrio, & quidquid habetis in eodem Loco, Eccleſiam S. Georgii in Wivvliola, & quidquid habetis in eodem Loco, quidquid habetis in Pradaſco, & in Caſſinellis, quidquid habetis in Urſaria, vel Ripalta, quidquid habetis in Montebono, ſive Caſa nova, quidquid in Tercio, & Beſtagno, in Melagio, & Cartoxio, Veredino, & Cavatore, in Vidixone, & Caſcinis, quidquid habetis in terra Dominorum de Canello, quidquid habetis in terra Dominorum de Barberio, cenſum Gamundienſium Eccleſiarum, in denariis, & candelis, cenſum olei de Codoleto, cenſum olei de Albengana, cenſum de Eccleſia S. Thomæ de Canelle. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat ſupradictam Eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia, & integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, in uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Epiſcopi veſtri canonica juſtitia, ſi qua igitur ecc. Ego Adrianus Catolicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Guido Præsbiter Cardinalis S. Griſogoni. Ego Tebaldus Præsbiter Eccleſiæ S. Praxedis. Ego Octavianus Præsbiter titulatus S. Ceciliæ. Ego Oddo Diaconus Cardinalis S. Georgii. Ego Guido Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Porticu. Ego Oddo Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano. Ego Enricus Præsbiter Cardinalis, tituli Sanctorum Nerei, & Achillei. Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. Præsb. Cardin. & Cancellarii: ſecundo idus novembris, indictione V. Incarn. Dom. an. MCLVI. Pont. noſtri V. Dom. Adriani Papæ IV. an. II.: *quod quidem privilegium erat ſigillatum cum plumbea bulla in eo pendente.*

Conventio Ottonis Marchionis cum Raimundo de Monteforti ex chartulario Eccleſiæ Aſtenſis ſub tit. Anniverſaria *n.* 45.

MCLVII. 46

Inſtrumentum rogatum Uberto Notario S. Palatii anno Domini 1157. 10. die madii, indict. 5. Otto Marchio promittit ſe defenſurum contra omnes homines bona, & res mobiles, & immobiles Ramundi de Monteforti, & ipſe Ramundus inveſtit, ac donat ipſi Marchioni caſtrum, & villam, terras, vineas, paſcua, prata, jerba, & nemora, & omnia quæ habebat in loco, ubi dicitur Urriolum, quæ donatio ſit nulla, ſi pactum ſupradictum non obſervaverit Marchion Otto.

Privilegium Vilielmi Marchionis hominibus Gaſingi ex autographo.

MCLVIII. 47

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo octavo, ſexto idus madii, indictione ſexta. In Chriſti nomine breve recordationis pro futuris temporibus uſque in perpetuum ad memoriam recolendam. Vilielmus Marchio filius quondam Rainerii Marchionis per cartulam, quam ſua tenebat manu præſentia bonorum hominum, nomina ſubter leguntur donavit, & inveſtituram dedit hominibus Gazingi de omni bono uſu, quem habebant in totis finibus Gazingi, ſcilicet in communibus, quæ ſunt ex una parte Padi; & ex alia & in molendinis, & in aliis inſtrumentis ædificandis ſupra dicto flumine, & inſuper dedit, & confirmavit hominibus Gazingi uſum, quem habent homines Valenciæ. In primis ſibi retinuit quatuor placita ſcilicet ſcooxatorem, latronem, traditorem, & homicidium: & ſi ille, qui fecerit homicidium habuerit aliquem amicum, qui ſuſcipiat ipſum homicidam ſuper ſe, donec faciat juſtitiam in tanto, quantum ipſe homicida habet, tunc poſſeſſiones ipſius homicidæ non debent ſaxiri a poteſtate, &

Digitized by Google

ille qui ipſum homicidium ſuper ſe ſuſceperit non debet eſſe ſub pœna, niſi in tanto quantum ille homicida habet. Alia omnia placita, de quibus reclamatio venerit ante vicinos, debent eſſe ad emendandum in poteſtate vicinorum, & poſtquam emendatio facta fuerit ante vicinos, non debet removeri a poteſtate: & ſi aliquis invenerit aliquem hominem in ſuo damno, & ille qui damnum dederit, voluerit dare pignus, ſi ille, cujus damnum eſt, percuſſerit eum alapis, aut aliquo flagello, tamen non multum graviter ſuſtinet ſibi ipſum dedecus: & totum hoc quod conſules communis Gazingi fecerint aliis hominibus ipſius loci ad honorem iſti Marchionis, & ad honorem omnium communium Gazingi non debet eſſe ſub occaſione poteſtatis: & illos bonos uſus, quos prædictus Marchio hominibus Gazingi dederit, non rumpet niſi legali judicio: & ſi Rex venerit in Logabardia, & collegerit forium, ſupradictus Marchio poterit defendere homines de Gazingi, quod non dent forium ad Regem; tunc debent dare prædicto Marchioni pro uno quoque jugo boum, & illi homines qui habuerint quantum bubulcus ſolid. tres, & manuale debent . . . . decem, & octo: & homines de jam dicto Gazingo debent facere hoſtem, jam dicto Marchioni tribus vicibus per annum per tres dies ad illorum conductum, & ſi ultra tres dies ſteterint in hoſtem, debent habere conductum Marchionis. Inſuper prædictus Marchio pro ſe, & ſuis hæredibus per bonam fidem promiſit hoc, quod in hoc breve rumpere non debet hominibus Gazingi. pœnam vero inter ſe poſuerunt jam dictus Marchio, & homines de Gazingo qualis partis ex eis rumperet hoc quod in hoc breve &c., aut rumpere tentaverit, ut componat parti fidem ſervanti pœnalibus centum argenti denariorum bonorum Secuſinorum, & . . . . denar. . . . . quaque tabul. . . . meaglam (*medaliam*) unam ſecuſinam, & poſt pœn. . . . . . ſol. . . . . hoc breve in ſuo robore permaneat, factum eſt hoc in loco Gazingi feliciter.

Signum | | manus ipſius Villielmi Marchionis qui hoc breve fieri rogavit, ut ſupra.

Archiepiſcopus Ebriennenſis, Anſelmus Valenciæ, Petrus Moltura, item Petrus Bozolini, Vido Boca, Rogerius Moltura, Otto Pius, Otto Gaſtaldus, Obertus Pelaus, Johannes Aſnavius, Nicolaus Jacobus de Calamandrana, ind. ſunt teſtes. Ego Jordanus interfui, & hoc breve ad memoriam recolendam ſubſcripſi.

Confirmatio poſſeſſionum, & jurium Eccleſiæ S. Martini de Gamundio ab Alexandro III. Canonicis ejuſdem Eccleſiæ conceſſa.

48 M C L X I.

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis canonicis Eccleſiæ S. Martini de Gamundio tam præſentibus, quam futuris in eadem Eccleſia canonice ſubſtituendis in perpetuum. Quoties a nobis petitur, quod religioni, & honeſtati convenire dignoſcitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis congruum ſuffragium impertiri. Quocirca, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & ad exemplar prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Anaxtaſii, & Adriani Romanorum Pontificum, prædictam Eccleſiam, in qua divino emancipati eſtis obſequio, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia inpræſentiarum juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis Eccleſia omnium ſanctorum cum parochia, & omnibus pertinentiis ſuis, Eccleſia S. Lazarii conſenſu fratris noſtri Wilielmi Aquenſis Epiſcopi, & Amici Buacii ejuſdem Ecclexiæ fundatoris, & univerſitatis infirmorum, ut ex ſcripturis ſupradictorum manifeſta inſinuatione cognovimus, cum parochia, & poſſeſſionibus ipſius Ecclexiæ fundatoris; vobis concedimus præterea jus parochiale in Ecclexia S. Petri, jus parochiale in Ecclexia S. Jacobi, jus parochiale in Eccleſia S. Mariæ de Campis, jus parochiale in Eccleſia S. Andreæ vobis conceſſum, jus Parochiale in Eccleſia S. Trinitatis, & in his omnibus ſupradictis Eccleſis jus parochiale tam in decimis, & primitiis, quam in ægrotantium pœnitentiis, & morentium ſepulturis. Ac hæc Apoſtolica auctoritate inhibemus, ut nulli omnino liceat in parochia Eccleſiæ veſtræ novum oratorium ſine aſſenſu Diœceſani Epiſcopi, & veſtro ædificare. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat ſupradictam Eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia, & integra conſerventur eorum, quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva nimirum Apoſtolicæ Sedis auctoritate, & Diœceſani Epiſcopi Canonica juſtitia. Sique igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularíſve perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit. Secundo, tertioque commonita, niſi præſumtionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque in Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a Sacratiſſimo corpore, & Sanguine Dei, & Domini noſtri Redentoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax D. N. J. C., quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Sign.

Ego Alexander Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Ego Ubaldus Præsbiter Card. tit. S. Praxedis. Ego Manfredus Præsb. Card. S. Sabinæ. Ego Cencius Præsb. Card. S. Laurentii in Piſcina. Ego Hyacinthus Diac. Card. S. Mariæ in Coſmedin. Ego Johannes Card. S. Angeli.

Dat Anagniæ per Marium Gratiani Romanæ Eccleſiæ Notarium X. kal. febr. indict. X. Incarn.

Digitized by Google

Dominicæ MCLXI. Pontif. vero Domini. Papæ Alexandri III. anno tertio.

Cum plumbo impendentis ſigni, videlicet Alexander Imp. III., *& in eo adeſt imago SS. Petri, & Pauli.*

Diploma Friderici Imp. ann. 1164. Gulielmo marchioni Montisferrati confirmatum a Carolo Imperatore anno 1355. Johanni Marchioni.

49 MCLXIV.

Carolus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, & Bohemiæ Rex. Omnibus in perpetuum Regalis ſublimitatis gloria, quæ in multitudine plebis, & populo honorificato conſiſtit, hanc conſtituit ſibi legem, & per illas ſemitas liberalitatis incedit, ut beneficiorum ſuorum, quorum rivus eſt indeficiens incrementa derivet in ſubditos, & ad eorum procurandi commoda totis conatibus elaboret, nec in iis Regiæ Majeſtatis erat propoſitum ſi hos cœteris in gratiarum diſtributionibus anteponat, quos linea conſanguinitatis, & immotæ fidei, & devotionis conſtantia efficiunt cariores. Sane per parte Illuſtriſſimi Joannis Marchionis Montisferrati Principis, & conſanguinei noſtri dilecti oblata noſtræ celſitudini regiæ petitio continebat, quod cum ipſe nonnullas terras, diſtrictus, civitates, oppida, burgos, caſtra, curtes, villas, poſſeſſiones, & prædia, ac res, & bona, ſeu loca alia, necnon privilegia, & literas, libertates, honores, juriſdictiones, ac civitates, & jura ad Marchionum præfatum ratione Marchionatus prædicti pertinentes, & pertinentia habeat ſibi, & progenitoribus ſuis Marchionibus Montisferrati per plures celebres recolendæ memoriæ Divos Imperatores, & Reges Romanorum prædeceſſores noſtros & ſpecialiter per quondam Federicum Imperatorem, & Conradum ellectum Roman. magnificos donata, conceſſa, & etiam confirmata prout in privilegiis, & literis hujuſmodi, quorum, & quarum examen ſapientibus aulæ noſtræ regalis committere duximus, plenius continetur: prædicta omnia, & ſingula ratificare, approbare, renovare, & de novo concedere de regali clementia dignaremur quorum quidem privillegiorum tenore, & primo Frederici Imperatoris præfati de verbo ad verbum taliter ſubſequit. In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Fredericus divina favente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, Imperiali congruere videtur honori, ut fidelium ſuorum devote, & honeſte Imperium ſervientium præclara benigne reſpiciant obſequia, & qui cœteris fide, & obſequio promptiores extiterunt, cum congruis beneficiis, & honoribus Imperiali largitione ſublimentur; ea propter notum facimus omnibus imperii noſtri fidelibus, tam futuris, quam præſentibus per Italiam conſtitutis, quod nos dilecto fideli noſtro Gulielmo Marchioni de Monteferrato pro magnitudine, & multitudine ſervitiorum, quæ nobis ſæpenumero exhibuit caſtrum Cavagnolium, & Veſternam cum jure, & eorum pertinentiis, cum fodro, & bando, & omnibus regalibus noſtris, paſcuis, pratis, ſilvis, terris, pratis cultis, & incultis, aquis, moltis, piſcationibus, ripis, ripativis, molendinis, & cum omni honore, & diſtrictu, & fidelitate hominum conceſſimus, donavimus, & præſentis ſcripti auctoritate ei, & hæredibus ejus confirmamus imperiali auctoritate ſtatuentes, & præcipientes ne aliqua civitas, necnon conſulatus, ſeu alia aliqua perſona parva, vel magna prædictum Marchionem, aut ejus hæredes in hac donatione noſtra de cœtero inquietare audeat, vel in aliquo præſumat moleſtare, quod ſi quis auſu temerario contra hoc noſtræ authoritatis præceptum facere præſumpſerit centum libras auri pro pœna componat, medietatem fiſco noſtro, & reliquam medietatem Marchioni, & ejus hæredibus: cujus rei teſtes ſunt Garſidonius Mantuanus Epiſcopus, Lauden. Epiſcopus, Otto major comes Pallatinus, Guido comes Blandraten. Margardus de Grinubach, Vebeardus de Lukembergh, Allo confalonerius, Guido de Schonazario, & alii quamplures. Dat. papiæ, apud ſanctum Salvatorem anno mileſimo centeſimo ſexageſimo quarto, Incarnationis Dominicæ IX. calendis octobris. Nos igitur attendentes dicti Marchionis fidei, & devotionis coſtantiam, ac alia probitatis merita, quibus noſtrum, & ſacri Imperii favorem, & gratiam promeretur, & volentes votivis ſuis, inſtantiiſque a rationis tramite non diſcordant conſcenſu gratioſo favore ſibi, ſuiſque hæredibus præſcripta privilegia, ſeu literas ſecundum omnem modum, & formam eorum, vel earum uti, cum præmiſſis omnibus, & ſingulis locis, terris, territoriis, caſtris, caſtramentis, burgibus, curtibus, villis, aquis, aquarumve decurſibus, paludibus, ſilvis, venationibus, gratiis, immunitatibus, hominibus, ſeu vaſſallis, & quibuſcumque nominibus in eiſdem privilegiis expreſſis, etiam nominentur de noſtra Regali clementia, prout digne poſſumus, approbamus, rattificamus, renovamus, & ex certa ſcientia tenore præſentium confirmamus, ac de novo concedimus, & largimur; noſtris tamen, & ſacri Imperii, & quorumlibet aliorum juribus in omnibus ſemper ſalvis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, & conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem noſtram regiam, & pœnam centum marcharum auri puri componendarum ſe noverit graviter incurſurum, quarum medietas fiſco noſtro regali, reliqua vero medietas paſſorum injuriam uſibus debeat applicari. Decernentes nihilominus irritum, & innane, ſi quid contra præmiſſa vel eorum aliquid a quoquam quavis temeritate contingerit attemptari præſentium ſub noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum. Dat. Piſis, anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto, octava indictione, tertio nonas februarii, regnorum noſtrorum anno nono. Signatis in angulo per D. Joannem Epiſcopum Luchonium Canzellarium Joannis Auguſtini, ſigillum non erat annexum, ſed datum eſt ſejunctum ab ipſo, quod eſt impreſſum in cera ſui coloris. *Concordat hoc exemplum cum eo originali.*

Princivallus.

Conceſſio

Conceſſio Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Gamundio monaſterio Fructuarienſi precibus Gulielmi marchionis Montisſerrati ex autographo.

49 MCLXIV.

Guilielmus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus dilecto fratri ſuo Rufino Abbati Cenobii Fructuarienſis ejuſque fratribus univerſis divino famulatui mancipatis tum præſentibus, quam futuris in perpetuum. Placuit reverentiſſimo patri noſtro Alexandro Dei gratia Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifici, Domino quoque noſtro Oberto Mediolanenſi Archiepiſcopo interventu precum Guilielmi viri nobiliſſimi marchionis de Montefarrato rogare nos, & propriis litteris perſuadere nobis, quatenus Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Gamundio, quæ dicitur de curte, quam vobis præfatus Marchio pro Eccleſia veſtra de Rocha, quam ſorori ejus venerabili contuliſtis, in permutatione dare pollicitus fuerat, vobis concedere dignaremur. Nos igitur attendentes religionem veſtram, quam fraterna karitate diligimus, & in Domino plurimum commendamus confiſi de auctoritate precum dominorum noſtrorum Apoſtolici videlicet, & Archiepiſcopi, precibus quoque Marchionis, & ejus uxoris nobiliſſimæ Comitiſſæ, quas pro hujuſmodi re nobis multimodas porrexerunt, quibus in quantum ſecundum Dominum poſſumus promta voluntate obtemperare deſideramus libentiſſime annuentes præfatam Eccleſiam cum omnibus ad eam pertinentibus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus concedimus, donamus, & in perpetuum gubernandum committimus, ſalvo ſiquidem jure pontificali tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, ſicut inferius diſtinguemus, ut conſecrationem, & ordinationes ibidem ſervientium Epiſcopus habeat, Chriſma, & oleum ab eo accipiant, interdicta ejus ſuper univerſitate, vel ſpecialibus populi perſonis ejuſdem loci facta obſervent, ad ſynodum Prior vadat, aut ſi evidenti neceſſitate præpeditus fuerit, aliquem de fratribus ſuis, quem magis idoneum elegerit per ſe mittat. Et quando pro comuni utilitate cleri, vel populi Gamundium vocatus fuerit Epiſcopus, in procuratione ejus partem expenſarum, quæ ſe contingeret, perſolvat, & cum per ſummum Pontificem ad concilium vocatus fuerit, onus collectæ faciendæ pro ſua portione ſubeat. Alias vero executiones omnes ad jus noſtrum pertinentes intuitu pietatis, & veſtre religionis, amore quoque præfati Marchionis, & Comitiſſæ omnino vobis remittimus. Si qua igitur in poſterum Eccleſiaſtica ſecularisve perſona noſtri fori hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam venire temere temptaverit ſecundo, tertioque commonita, & legitime citata, ſi non reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit poteſtatis, honorisque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine divinæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ hæc donativa ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiat, & apud diſtrictum Judicem æternæ pacis præmia inveniant Am. Am. Am. factum eſt hoc VI. id. febr. Ianuæ in clauſtro S. Mariæ in Vineis, anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto, indictione undecima.

Ego Guilielmus Aquenſis Epiſcopus propria manu ſubſcripſi. Ego Octavianus Archipræsb. Caſinenſ. Ego Guilielmus Eccleſiæ S. Martini canonicus, & præsbiter. Ego magiſter Anſelmus Eccleſiæ ſancti Martini de Gamundio clericus. Ego Guilielmus Archipræsb. de Dego. Ego Manſredus ſancti Petri Aquenſis Prior. Ego frater Gandulſus Civitatulæ dictus Abb. manu propria. Ego Otto Civitatulæ dictus Prior manu propria.

Diploma Friderici Imperatoris Gulielmo marchioni Montiferrati.

MCLXIV. 50

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Fridericus divina favente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, t. c. excellentiſſima Imperii Romani dignitas abundantia tantæ pietatis, atque bonitatis ita ſemper exuberavit, quod fideles ejus, & in beneficiis pluribus, & in maximis honoribus omni tempore ab ipſo inceperunt incrementum, & tamen Imperialis coronæ glorioſa magnitudo in ſuo ſtatu non ſenſit diminutionem, nec in ſua quantitate paſſa eſt detrimentum. Ea propter cognoſcant univerſi fideles Imperii per Italiam conſtituti præſentes, & futuri, quod nos præclara merita, & magnifica ſervitia fidelis noſtri Vuilielmi illuſtriſſimi Marchionis de Monteferrato in memoria retinentes, & præ oculis habentes quæ ſemper exhibuit fideliter nobis, & Imperio ad augumentum gratiæ noſtræ concedimus, donamus, & noſtra Imperiali authoritate confirmamus, & per rectum feudum inveſtituram facimus prædicto Marchioni de Monteferrato, & ſuis hæredibus de caſtris, & poſſeſſionibus, & villis quorum, vel quarum nomina ſubſcripta ſunt iſta, Uz, Gencianum, Mirabellum, Sarmaza, Turrigia, Guiberron, Terra dominorum de Cella, ſanctus Georgius, Torcellum, Munesſenge, Scandaliza, Regum, Curcavagni, Cunico, Montellio, Broxolo, Rovorbella, Mercolengo, Coconato, Thonengo, Coconilis, Aramengo, Cerretum, & plebs de Marrate, Craville, Paſſairanum, Primelli, Scheiranum, Rivalba, Mainile, medietas de Ripa, quæ non eſt Comitis de Blandrato, Ricroſum, Baldiſsè, Pavairolus, Monbel della fraſca, Zinzanum, Scairanum, Merentinum, ſanctus Sebeſtianus, Montanarium; hæc omnia intercedente, & poſtulante cariſſima conſorte noſtra Beatrice, Romanorum Imperatrice auguſta, largimur, damus, concedimus, donamus fideli noſtro marchioni Vuilielmo de Monteferrato, ſuiſque hæredibus, cum omnibus regalibus, cum omni jure, & honore, & diſtricto, & placito, & utilitate, & cum omni plenitudine, & integritate: Uz in terris cultis, & incultis, ſilvis, pratis, paſcuis, montibus, vallibus, planiciebus, aquis, aquarumque decurſibus, molendinis, piſcationibus, venationibus, albergariis, ripaticis, pedagiis, teloneis, armiannis, & cum omni utilitate, quæ ex omnibus iis

pervenire poteſt, & cum fidelitate excepto fodro regali, & ſalva fidelitate noſtra. Statuentes quoque præcipimus, ut nullus Archiepiſcopus, nec Epiſcopus, nec Dux, nec Marchio, nec Comes, nec Civitas, nec Conſules, nulla poteſtas, nulla perſona magna, vel parva præfatum Marchionem illum ſuos hæredes in hac conceſſione, & donatione, & inveſtitura noſtra de prædictis caſtris, poſſeſſionibus, & villis inquietare, moleſtare, vel in aliquo diſveſtire præſumant. Quod ſi quis facere præſumpſerit pro pœna mille libras auri componat, dimidium cameræ noſtræ, & dimidium præfato Marchioni, ſuiſque hæredibus: hujus donationis, & inveſtituræ teſtes ſunt, Guido comes Blandratenſis, Geneardus de Lukemberch, Marquerdus D'orobach, Ubertus filius comitis de Blandrata, Henricus Mariſcalcus, Arnaldus, Barbavaria, & Lorveardus Pincerna, Bodgerus Caſmarius. Signum D. Federici Romanorum Imperatoris invictiſſimi. Ego Criſtianus Canzellarius vicedomini Reinaldi Colonen. Electi in Italia Archicanzellarii recognovi. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis 1164. indict 2. regnante Domino Federico Imperatore victorioſiſſimo, anno regni ejuſdem XII. imperii vero X. feliciter amen. Dat. in caſtro Belfort. III. non. octobris. Extractum hoc exemplum a præanotata ſcriptura carente ſigillo, & habente caracteres ſupra annotatos, & pro fide ſubſcripſi.

Princivallus.

Conventiones inter Anſelmum Epiſc. Aſten. & Commune Alexandriæ circa homines Quargnenti.

51 MCLXVIII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCLXVIII., VIII. cal. novemb. Hic eſt tenor pacti, & conventionis Quargnenti inter Epiſcopum Anſelmum Aſtenſem, & commune Alexandriæ, quod Epiſcopus Aſtenſis debet dare quadraginta de melioribus hominibus, qui ſunt Quargnenti pro habitando in civitate Alexandriæ, qui debent ſubire onera civitatis, in faciendo ponte, & foſſato, & aliis oneribus civitatis, & omnes etiam, qui morantur in villa debent ſubire onera civitatis, excepto quod non debent habitare in civitate Alexandriæ ſine præcepto præſulis, & iſtud facere debent ſalvis juſtitiis, & rationibus, & conſuetudinibus, & diſtrictionibus quas hactenus habuerunt, & ipſe, & prædeceſſores ejus. Si quis vellet contradicere Epiſcopo in ſuis rationibus, & juſtitiis Quargnenti, & Conſules Alexandriæ cum toto Communi civitatis promittunt, & tenentur pro poſſe ipſum juvare. Huic pacto, & conventioni, nec ipſe Epiſcopus Anſelmus, nec aliquis ejus ſucceſſor ullo tempore contradicere debet. Actum eſt hoc in præſentia conſulum Mauri Lechi, & Achati, & Jacobi, & Vermi Fraxonis, & Alirami, & Uberti de Foro, & Germani de Cella, & Vermi Colombi, & Amedei de Fiblinis, & Oberti, & Robaldi de Monte magno, & Manfredi de Viarifio, & Manfredi de Iſola.

Deditio villæ Caſtelletti populo Alexandrino.

MCLXIX. 52

Anno Domini MCLXIX. indict. II. in medio menſe martii in villa Caſtelleti in ſuperiori parte prope Eccleſiam ſancti Innocentii præſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Bernardus Agneia, & Manfredus de Pulte, & Ubertus de Babilonia, & Anneus, & Adalardus, & Opizzo, & Oculus-groſſus, & Racherius donaverunt ex mera liberalitate Alexandrino populo caſtrum Caſtelletti, & villam cum omnibus ſuis pertinentiis ſine omni ſua contradictione, & ſuorum heredum, ac proheredum, ita ut habeat, & teneat in perpetuum &c. Signa manuum Bernardi Agneiæ, & Manfredi, & Uberti.

Signa manuum Alberti de Maxio, Pugni de Gamundio, Uberti de Foro, Manfredi Vicecomiti, Pectine, Caneva, Jacobi de Inveraldo teſtium.

Conventio inter Aſtenſes, & Alexandrinos.

MCLXIX. 53

In nomine Domini, ut omnis fomes diſcordiæ eradicetur, & perpetua concordia conſervetur inter Aſtenſes, & Alexandrinos dictos juxta flumen Tanari habitantes tale pactum ſub juramento inter eos firmatum eſt. Jurant bona fide adjuvare Alexandrinos contra Marchionem Montisferrati, & contra Comitem Blandrati omni occaſione remota, & contra aliquam ſingularem perſonam, vel contra aliquos alios homines. Item jurant bona fide ſalvare, & cuſtodire Alexandrinos, & eorum res, & bona, univerſos cives Alexandrinos, & eorum juriſdictionem prædicta civitate, & ejus juriſdictionem habitantes, & tota juriſdictione ſua, & alibi ubique ſuo poſſe bona fide. Item jurant bona fide facere juſtitiam Alexandrinis Aſtenſium conquerentibus, nec cambium facient excepto a principali debitore, aut fidejuſſore, ſed in perſona nunquam. Item jurant bona fide, quod non accipient pedagium, aut teloneum, ſcilicet curaiam, vel alium honorem ab aliquo Alexandrino in Haſte, nec in ejus juriſdictione. Item jurant quod non vetabunt aliquibus mercatoribus, negotiatoribus, undecumque veniant ſive per terram, ſive per aquam, qui veniant Haſt cum negotiatione ſua eundo, & redeundo. Item jurant bona fide, quod facient Alexandriæ ſemel in anno expeditionem cum militibus, & peditibus, ſi eis ab Alexandrinis imperatum fuerit ſuis expenſis, & amiſſionibus, nec derelinquent eos in expeditione infra menſem unum abſque voluntate illorum, quorum ſubſidio interfuerint, nec dimittent eos in obſidione caſtri obſeſſi utriuſque partis voluntate abſque voluntate eorum, quorum ſervitio extiterint, & quoties Alexandriam mandaverint ſibi cum militibus in adjutorium properare, properabunt, & venient in primo ſero ſuis expenſis, & perditis, & duos menſes ſuis perditis, ſed Alexandrinorum expenſis. Item omnibus locis, aut hominibus, quos communi conſilio Aſtenſium Conſulum, & Credentiæ, & Alexandriæ Conſulum, & Credentiæ, omnium ſcilicet, aut majoris partis acceperint, utrique hoc jureju-

Digitized by Google

rando teneantur. Et e converſo ſimiliter Alexandrini jurant ſuper ſancta Dei Evangelia hæc omnia ſupradicta verſus prædictos Aſtenſes bona fide, & abſque fraude obſervare, excepto de Curaia, quæ eſt Aſtenſis Epiſcopi, & de pedagiis ſub jurejurando ad terminum venditis, ſed adveniente termino duorum menſium vir prædictæ Alexandriæ non det in Haſte, aut ejus juriſdictione pedagium, aut alium honorem præter prænominati Epiſcopi Curajam, & hoc jusjurandum ſemper in capite decem annorum renovetur ſi ab Alexandrinis Aſtenſibus conſulibus, aut ab Aſtenſibus Alexandrinis requiſitum fuerit, & hæc omnia inſcripta Aſtenſes, & Alexandrinos bona fide &c. Actum eſt hoc anno Dominicæ Incarnationis MCLXIX. indictione II. Etſi aliquod milioramentum major pars utriuſque credentiæ, & conſulum facere voluerit, utraque pars teneatur ſimiliter; ſalvo Imperatore, ſic intelligatur quod recedente fortia, ac violentia Imperatoris ab Italia ſtatim hoc jurejurando, utraque pars adverſus aliam teneatur. Et ſi homines Aſtenſes in guerram ierint pro Alexandrinis uſque ad finem guerræ non debent eos dimittere, & e converſo.

Literæ D. Gualdini Mediol. Archiep. quibus ad Galdinum Ep. Aq formulam juramenti, quod Provinciales Epiſc. in ſua conſecratione præſtare ſolent, tranſmittit verſus annum 1170.

54 MCLXX.

Gualdinus Dei gratia S. Mediolanen. Eccleſiæ Archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus Ven. fratri Galdino Aquenſi Epiſcopo ſalutem, & omne bonum. Poſtulavit a nobis caritas tua, ut tenorem juramenti, quod fratres Coepiſcopi noſtri in conſecratione ſua Mediolanenſi Eccleſiæ ſolent præſtare, tibi in ſcriptis tranſmitteremus. Noverit itaque caritas tua hunc eſſe ipſius juramenti tenorem. Ego Gandinus Aquenſis Epiſcopus juro ad ſancta Dei Evangelia, quod amodo ero fidelis, & obediens... nec Mediolanenſi Eccleſiæ, & D. Gualdino Mediolanenſi Archiepiscopo, ejuſque catolicis ſucceſſoribus; & poſſeſſiones, quas Aquenſis Eccleſia nunc habet, vel ſi quæ alienatæ, vel occupatæ fuerint, & temporibus meis ad Aquenſem Eccleſiam redierint, non vendam alicui, nec infeudabo, nec alienabo, niſi forte per licentiam, & conceſſionem Mediolanenſis Archiepiſcopi, & Aquenſium Canonicorum totius, vel majoris partis.

Conventiones inter homines Alexandriæ, & marchiones Gavii.

55 MCLXXII.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo ſeptingenteſimo ſecundo, indictione quinta, decima die auguſti in loco Gavii præſentia bonorum hominum, quorum nomina ſubter leguntur, ideo quod homines Alexandriæ, quæ eſt poſita in loco Roboreti juraverunt per ſancta Dei Evangelia marchionibus Gavii contra omnes homines adjuvare, tenere Gavium, Montaldum, Amelium, Taxarolum, Paſturanam, & ſtratam per locum Gavii. Albertus marchio Gavii filius quondam [illegible], item marchionis, qui profeſſus eſt lege Salica vivere una cum filiis ſuis Johanne Vermo, & Manfredo fecit inveſtituram, & donationem in omnibus habitatoribus Alexandriæ illis, qui modo habitant in ea Alex., aut ab hoc die in antea habitabunt de pedagio, quod tribuebant Gavii iſtis Marchionibus, quod omnino ab hoc die in antea nunquam ullo tempore nullum pedagium tribuant in loco Gavii, neque in ſuo diſtrictu iſtis marchionibus, neque ſuis nunciis, nec ulli perſonæ de omnibus ſuis rebus, ſcilicet homines Alexandrini, qui modo ſunt in ea, aut ab hac die habitabunt, ut ſupra legitur, ſive pax, ſive guerra ſit inter illos, quod abſit Deus, vadant per locum Gavii, & mercatores cum beſtiis, & cum omnibus ſuis rebus ducendo mercatum ſine ullo pedagio omni tempore ſcilicet ſint ſalvati, & tuti in loco Gavii, & in ſuo diſtrictu iſti habitatores Alexandrini ducendo mercatum cum omnibus ſuis rebus ab iſtis marchionibus Gavii cum omnibus hominibus Gavii bona fide, ſuorumque poſſe.

Signum Albertus marchio iſte, qui hanc cartam, ut ſupra legitur, & iſtam inveſtituram, & donationem pedagii fecit ſuis manibus, & fecit jurare Ruffino Treſpanes ad ſancta Dei Evangelia in anima ſua iſtam donationem pedagii, & omnia pacta infr. infr. iſta attendere, & firma tenere, & non infringere, ſic Deus illum adjuvet, & S. Dei Evangelia omni tempore. Signum Johannis Vermi, Manfredi iſta, ut ſupra legitur omnia inf. inf. omni tempore juraverunt unuſquiſque per ſe ita attendere, ſicut pater illorum.

Actum eſt hoc in loco Gavii in Eccleſia ſancti Jacobi in aſſumtione B. Mariæ. Teſtes adfuerunt Epiſcopus de Montemoreſino, Trencherius de Gavio, Ottus Forcelli, & Corſus Jardinus, Balduinus Guſtaldus, Vermus Campeſtrus, Guido, Azo Algerius, Johannes Canis, Bonifacius Bucardus, Henricus Clappe, & Guido Uberzoni, Guido Agnis, Marſus Ugellus, Henricus Vacrus, Pugnus Rochæ, Penatrinus de Plovera, Beneglorius de Turre, Manfredus Plazæ, Simon Coraii, Otto de Anzano, Porcus, Ruffinus Bazzarius.

Controverſia de quodam molendino inter Galdinum Epiſ. Aq., & P. Remperge ab anno 1771. ad 1776. circiter.

MCLXXVI. 56

Conſtat controverſiam fuiſſe inter D. Galdinum Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopum, & Petrum Remperge de Molendino de Pontone, dicebat namque D. Epiſcopus molendinum de Pontone, quod Petrus Remperge tenet, ſuum proprium, & Dominicum eſſe, idcirco ejus reſtitutionem poſtulabat. Petrus vero dominium, & proprietatem molendini Epiſcopi eſſe confitendo dicebat, ſed in prædicto molendino jus habere ideo, quia D. U. de Melenano quondam Aquen. Epiſc. illud patri ſuo in emfiteuſim dedit, & ei, ejuſque heredibus ſolvendo ſingulis annis Aquenſi Epiſcopo VII. modios frumenti, & IV. modios ſpeltæ ad menſuram ſextarii

Digitized by Google

conceſſæ Epiſcopi in perpetuum poſſidere conceſſit, ſuper quod publicum inſtrumentum proferebat. Prædictus vero Epiſcopus dicebat licet molendinum a dicto Epiſcopo ei datum fuiſſet, nihil tamen ſibi prodeſſe cum ipſius Epiſcopi vita talis fuit, ut a B. M. D. Eugenio quondam Apoſtolico legitima, & ſolemni accuſatione præcedente merito, & canonice depoſitus fuerit, adeo enim res omnes, & poſſeſſiones Epiſcopatus malevivendo, quod & nefas eſt dicere diſſipavit (1), & conſumpſerat, quod non ſolum Epiſcopus, ſed nec etiam unus capellanus de toto Epiſcopatu neceſſaria habere poterat, quod ſanctus prædictus Apoſtolicus in veritate ita eſſe cognoſcens, miſeriæ, & deſolationi Aquenſis Eccleſiæ compatiens omnes alienationes a præfato Epiſcopo factas conſilio Cardinalium, & D. O. Mediolan. Archiepiſcopi, (2) & univerſorum Lombardiæ Epiſcoporum, qui tunc cum eo erant, & aliorum multorum ſapientum caſſavit, & ad irritum deduxit, & omnibus, qui ab eo res Epiſcopatus quocumque alienationis titulo acceperant, ut eas prædicto Epiſcopatui reſtituerent ſub pœna excommunicationis firmiter præcepit, & ad hoc probandum publicam, & communem famam introducebat. Allegabat inſuper præfatus Epiſcopatus, quod Petrus Resperge coram D. U., qui tempore Imperatoris adminiſtrationem Aquenſis Epiſcopus habebat, & pro Epiſcopo habebatur, confeſſus eſt, & convictus fuit prædictum molendinum proprium, & Dominicum eſſe Aquenſis Epiſcopi, & quod poſſet auferre, & pro velle ſuo, vel ſibi retinere, vel alii dare, & ſe nihil juris in prædicto molendino habere, ſive adminiſtrationem, (3) & nec fictuario nomine, nec aliquo alio modo, niſi quantum placuerit Aquenſi Epiſcopo in prædicto molendino amplius petere, & ſi quid juris in eo habebat in manibus D. Ug. ſinem, & refutationem fecit, & ut non liceret (4) ei hoc ullo tempore negare per manus Hugonis notarii inſtrumentum fieri rogavit, quod inſtrumentum una cum pluribus teſtibus præfatus Epiſcopus producebat. Petrus e contrario dicebat hujuſmodi finem, & refutationem, ſive conceſſionem (5) nihil ſibi præjudicare, quam vi, vel metu eam potius quam ſponte præſumendum eſt feciſſe. Dicebat quoque D. Gulielmum Aquenſis Eccleſiæ Catolicum Epiſcopum poſt quam redivit ab exilio, quo erat tempore Imperatoris prædictum molendinum nominatim ſibi inveſtiviſſe, & ipſe plures teſtes habebat. Ad hæc Epiſcopus dicebat inveſtituram iſtam minime valere, tum quia a Domino Mediolanenſi Archiepiſcopo . . . . . . , conſecrationem ab eo accipere debuit exigentibus Aquenſibus clericis, ne res Epiſcopatus ullo modo alienarentur, quod etiam ipſe Epiſcopus propria manu obſervaturum jurejurando promiſit, tum quia ejuſmodi inveſtitura . . . . abſque conſilio clericorum, & vaſſallorum facta fuit; tum quia tempore hujus peſſimæ inveſtituræ Eccleſia immodice læſa, & enorme damnum paſſa fuit, & ſuper hoc plures inducebat teſtes.

(1) *Diſſipaverat ſic in vet. exempl.* (2) *Non alius certe quam Obertus, qui ex Ughello p. 150. fuit Archie. Mediolan. ab an. 1145. ad 1155.* (3) *Sine adminiſtratione.* (4) *Licet.* (5) *Confeſſionem.*

Præceptum Algiſiſii Archiep. Mediolan. Monachis S. Petri, ut ſententiæ a ſe latæ obſequantur ex Arch. Cap. Aquen. ab an. 1176 ad 1185. 57

Epiſcopus Alg. Dei gratia ſanctæ Mediolanen. Eccleſiæ Archiepiſc. dilecto fratri HL. Abbati S. Petri Aquenſis, ejuſque fratribus ſalutem, & omne bonum. Grave gerimus, & moleſtum intelligentes, quod cum nos inter vos, & canonicos Aquenſes ſuper parrochia Civitatis, & Suburbii noſtram jam pridem dederimus ſententiam, parrochiam, & jura parrochialia canonicis adjudicantes, vos contra ſententiam latam venire non timentes, ea, quæ ipſis canonicis adjudicavimus, illicite uſurpatis. Quoniam igitur non eſt tutum falcem in alienam ponere meſſem, præſentibus ſcriptis vobis præcipiendo mandamus, quatenus ſententiæ latæ pareatis, nec in pœnitentiis, ſeu viſitationibus, vel aliis, quæ ad jus parrochiale pertineant de parrochianis illorum vos intromittatis, nec noſtræ ſententiæ in aliquo præſumatis derogare.

Concordia Gulielmi Marchionis Montisferrati cum civitate Alexandriæ ex apographo an. 1320. 1. decembris coram Ottone de Rivara Judice Clavaſii ex originali deſcripto.

MCLXXXVIII. 58

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo LXXVIII. die martis, quæ eſt XIII. menſis junii indictione XII. Breve concordiæ, & pacis factæ, & compoſitæ inter D. Guillelmum marchionem Montisferrati, & ejus filios, & ex altera parte homines Alexandriæ civitatis per eorum miſſos D. Hubaldum de Boslerio poteſtatem eorum, & Petrum Canefrum, atque Balerinum eorum conſules; quæ pax, & concordia talis eſt. Ipſe enim D. Marchio per ſe, & prænominati poteſtas, & conſules Alexandriæ, & per omnes homines ſuæ partis, & per ſe, & Alexandrinos, & per omnes homines ſuæ partis fecerunt invicem finem, & pacem de omnibus maleficiis hinc inde uſquemodo perpetratis a quocumque, & qualicumque tacta forent. Inſuper dictus Marchio juravit ad ſancta Dei Evangelia, quod bona fide ſine fraude tenere habet amodo firmam pacem per ſe, & per ſuos homines omnibus Alexandrinis, & omnibus hominibus ſuæ partis in perſonis, & rebus eorum omnium, & quod bona fide ſalvare, & guardare habet omnibus hominibus Alexandriæ omnes eorum res, & bonas uſancias, quas habebant tempore, quo D. Fridericus Imperator primum venit Tertonam, & quod laudare, & confirmare habet ſtatum civitatis Alexandriæ, & quod bona fide, & ſine fraude, & malo ingenio dabit operam ad ſuum poſſe, ut Dominus Fredericus Imperator hæc omnia laudet, & confirmet ſpecialiter ſtatum Alexandriæ, ut eam in civitatem laudet, & confirmet, & quod omnes qui ſunt, vel fuerunt de VII. locis, ex quibus Alexandria conſtat eſſe ædificata, ſive ſibi, ſive dicto Friderico Imperatori fidelitate, vel concordi cuſtodia teneatur penitus abſolvet, & abſolvi faciet uſque ad proximum feſtum S. Petri. Nec de cætero aliquem Alexandri-

Digitized by Google

num in habitatorem excipiet, nec fraudulenter de Civitate abſtrahet, quatenus habitaculis Alexandriæ civitas unquam minuatur, & quod Uberto de Fredona bona alodia, & feuda, quæ non a Marchione tenet, quiete ubique relinquet, quæ non clara fuerint. Et ſi dubium fuerit, per conſules, & per alios homines cognoſcant. De feudis vero, quæ a Marchione tenet, ſi inde erit controverſia de omnibus in curia ſua decidatur infra duos menſes proximos, & quod per eum non ſtabit, quatenus cauſa illa finiatur. Guaſco vero Guillelmo de Belmonte, & ejus hominibus idem faciet, & obſervabit quod faciet hominibus Portæ Gamundi, & Marenci. Conſortes vero eorum cum ſuis hominibus redeant per eorum loca ſalvis juſticiis eorum, & Marchionis. Item idem faciet Guillelmo Bogerio, & conſortibus ſuis, & filiis eorum, & hominibus de Caſino, quod faciet hominibus portæ Gamundi, & Marenci. Simul vero omnem rationem dimittet faciente eo omnibus rationem. Item juravit quod faciet filios ſuos hoc idem Sacramentum facere, & tantos de ſua Curia, quantos Alexandrini voluerint, & Dominam Comitiſſam uxorem ſuam ſua nobili fide promittere, ſeu attendere ex ſua parte, & addidit in Sacramento, quod ſi Dominus Fridericus Imperator noluerit hoc confirmare, nec treguam Alexandrinis tenere, ipſe Marchio bona fide ſine fraude adjuvabit Alexandrinos, quantum alios ſuos homines. Alexandrini autem facient fidelitatem Marchioni, & uxori, & filiis ejus, & jurabunt ſalvare, guardare Marchionem, & uxorem, & ejus filios contra omnes homines, & adjuvare eum pro poſſe ad tenendum omnia ſua. Homines vero Gamundi, & Marenchi, & Fori jurabunt fidelitatem Vaſſalli, & Vaſſalli, cæteri autem ut Pagiſani. Homines vero Bergolii, Roboreti, Solerii, Uviliarum, Quargnenti jurabunt fidelitatem contra omnes, ſalvis fidelitatibus, & juſticiis Dominorum ſuorum, & omnes Alexandrini jurare debent tenere firmam pacem Marchioni, & ejus filiis, & marchioni Alberto de Inciſa, & ſenioribus de Lanerio, & omnibus aliis hominibus ſuæ partis Lombardis, & quod non recipient amodo aliquem Comitem, nec Marchionem, nec Caſtellanum in habitatorem excepto marchione Malaſpina, & Marchione de Cravexana, & illo de Palolde, & alios, quos jam receptos habent, & quod nullum ex terræ Marchionis hominibus accipient in habitatorem abſque ejus paraboia, & jurabunt, quod non facient juramenta cum Aſt, cum Terdona, non cum Papia, & quod dabunt Marchioni ſuum quartum, & ſua ficta, & omnes ſuas rationes, & juſticias, & pedagium, & curadiam civitatis, excepta decima pedagii, & curadiæ, quæ eſt Archiepiſcopi Mediolanenſis. Quinque vero placita contilia totius civitatis habeat Marchio, & pontaticum foris (*al. pontis*) tanagri excepta decima, quæ eſt Archiepiſcopi, & tertia parte, quæ eſt marchionis Malaſpinæ, & quod facient ei unicum exercitum per annum pro communibus eorum expenſis, Imperatore non habente guerram cum Lombardis, vel eo non morante in Lombardia, & excepto ſi Papienſes eſſent in eo exercitu pro communi. Item facient ei Palacium unum in Alexandrina civitate, & quod bona fide dabunt operam, ut Dominus Apoſtolicus, & Rectores Lombardiæ hæc omnia laudent, & confirment; & adjuvent illam partem, quæ obſervare voluerit iſtam pacem, & cum conſules Alexandriæ conſtituentur per ſingulos annos debeant jurare, ſalvare, & cuſtodire Marchionem, uxorem, & ejus filios, & omnia ſua, & ſi de aliquo capitulo iſtorum aliquo orirentur diſcordiæ inter Marchionem, & Alexandrinos reformetur, & decidatur per Magiſtrum Hoſpitalis Jeruſalem, & per Abbatem monaſterii S. Mariæ de S. Andrea de Seſto. Hæc omnia jurabunt Alexandrini ſalvis rationibus, & juſticiis, & concordiis Archiepiſcopi Mediolanenſis, & ſalva concordia ſocietatis Lombardiæ, ſicut jurarunt, & tenentur de ſtatu, & unitate Lombardiæ, & ejus ſocietatis, & ſalvis conventis, & concordiis, quas habent cum marchione Malaſpina, quia ſic inter eos convenit quidem, & ad hanc pacem, & concordiam confirmandam, & laudandam interfuerunt Malfilius de Menulfis, & Willielmus de Oſſa conſules communis Mediolanenſis, Obertus de Bonefacio conſul communis Placentiæ, & Gregorius Noxatus conſul communis Novariæ legati Rectorum Lombardiæ, qui ad Archiepiſcopum Mediolanenſem convenerant, unde plures chartæ ſunt rogatæ ſcribi uno tenore. Actum in territorio Apiani feliciter. Signa manuum infraſcriptorum Marchionis, & Poteſtatis, & conſulum Alexandriæ, qui hanc chartam, ut ſupra fieri rogaverunt, & infraſcriptorum legatorum, qui adfuerunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes Bernardus Marchio de Occimiano, Albertus marchio de Inciſa, Eleuterius (*Eleemoſina*) Archipræsbiter de Quargnento, Ugo de Parma filius Thebaldi, Paſtoronus de Vignale, Ferrarius de Valencia, ac alii.

Ego Sicus Joannes Notarii Sacri Palatii juſſu prædictorum Marchionis, & Poteſtatis, & Conſulum Alexandriæ rogatus ſcripſi, & interfuerunt alii multi, ibique de curia marchionum juraverunt idem Sacramentum, quod fecit Marchio, Paſtor, Jac. Refantus, Ferrarius de Valentia, Cutus fori, Henricus de Caburro, Acatapanus Mutus, & Raimundus de Felizzano, Manfredus Saza, Guadalupus, Oglerius de Caſtronovo, Nicolaus, ac Præsbiter de S. Salvatore, Guilielmo Scazop, Germanus de Cabmagna, Jacob Paſtoran. Abbus, & Albertus, & Aſelerius de Cotendenderio, Guillelmus de Pocopallea, Guillelmus Zica, Obertus de Orzano, Guidoputalea, Caſuiis de Falerio, Rufinus Guaſcus, Petrus Abbas, Joannes de Cedona, Azus de Carulino, Joannes de Montogromerii ex parte dictorum Alexandrinorum jurarunt, ſicut ſtatutum eſt Poteſtas Caneſrus, Willielmus, Obertus, Nata, Acata, & alii plures.

Privilegium Alexandri III. Papæ Monaſterio S. Quintini de Spigno ex autographo penes I. C. Matteum Boccaccium.

MCLXXVIII. 59

Alexander Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Rollando Abbati Monaſterii S. Quintini de Spigno, ejuſque fratribus tam præſentibus, quam

Digitized by Google

futuris regularem vitam profeſſis in P. P. M. Officii noſtri nos hortatur auctoritas pro Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum paci, & tranquillitati ſalubriter auxiliante Domino in poſterum providere. Dignum namque eſt, & honeſtati conveniens eſſe cognoſcitur, ut qui ad Eccleſiarum regimen aſſumti ſumus eas, & a pravorum hominum nequitia tueamur, & Apoſtolicæ Sedis, ac B. Petri patrocinium muniamus. Ea propter dilecti in Domino filii veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatum Monaſterium, in quo divino eſtis obſequio Mancipati ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus, qui ſecundum Domini, & B. Benedicti regulam in eodem Monaſterio inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona idem Monaſterium in præſentiarum juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Eccleſiam S. Ambroſii, videlicet quæ eſt in caſtro Spignio, Eccleſiam S. Agnetis in eodem loco, Capellam S. Quintini juxta Monaſterium, Eccleſiam S. Angeli, Eccleſiam S. Mariæ in Tripplino, Eccleſiam S. Michaelis in Malovicino, Eccleſiam S. Georgii in Monteclaro, Eccleſiam S. Mariæ de Rochetta, Eccleſiam S. Michaelis in Curte Milia, Eccleſiam S. Nicolai de Marana, Eccleſiam S. Pauli de Vivello, Eccleſiam S. Andreæ in Taxillo, Eccleſiam S. Salvatoris de Gamudio, Eccleſiam S. Evaſii in Cornale, Caſtrum quod dicitur Plana cum Eccleſia S. Coronæ, Villam, quæ dicitur Viſvalla cum Eccleſia S. Salvatoris, Elleram cum duabus Eccleſiis, Eccleſiam S. Mariæ in Campo regio, Villam, quæ dicitur Sandalum, villam, quæ dicitur Urſariola cum Eccleſia S. Laurentii, Caſtrum S. Juliæ, villam, quæ dicitur Salegium cum Eccleſia S. . . . . . (1), & jus, quod habetis in villa, quæ dicitur Cagnia, & Loiſio, & in Curtemilia, & in Rocca, & in Vigeſimo, & in Perleto, & in Turri, & in Ulmo, & in Montebaldonis, & in Denis, & in Beſtagnio, & in Lintigniano, & in Alice, & in Runco Aldonis (2), & in Bonovicino, & in Roboreto, & in Petra Pavonis, & in Plaſſiano, & in Pulſone, & in Monteclaro, & in Percto, & in Veragino, & in Albuzzola, & in valle Pica, & Pertica, in Bochilo, in Carcaris, & in Cario, in Viniariolo, in Nidioſa, & Dego, in Monoſilo, in Pruneto, in Leves, & Waſco, in Turri de Burmia, in Cruce Ferrea, in Rochechta de Cingulo, in Cerreto, & in Montebarucio. Sane novalium veſtrorum, quæ propriis manibus, aut ſumtibus colitis, ſive de nutrimentis veſtrorum animalium nullus omnino a nobis decimas, vel primitias exigere præſumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos a ſæculo fugientes liberos, & abſolutos ad converſionem recipere, & in veſtro monaſterio abſque contradictione qualibet retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli fratrum veſtrorum poſt factam in loco veſtro profeſſionem fas ſit de eodem loco abſque Abatis ſui licentia, niſi obtentu arctioris religionis diſcedere. Diſcedentem vero ſine communium literarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere. In parrochialibus autem Eccleſiis, quas tenetis, liceat vobis Præsbiteros eligere, & Epiſcopis præſentare quibus . . . (3) fuerint, Epiſcopi curam animarum committant, ut ipſis de ſpiritualibus reſpondeant, vobis vero pro rebus temporalibus ad veſtrum monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem impendant. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis januis non pulſatis campanis, excluſis interdictis, & excommunicatis ſuppreſſa voce divina officia celebrare. Sepulturam quoque ipſius loci liberam eſſe concedimus, ut eorum devotioni, & extremæ voluntati, qui ſe illic ſepelire deliberaverint, niſi forte excommunicati, vel interdicti ſint, nullus obſiſtat, ſalva tamen juſtitia illarum Eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora aſſumuntur, ad hæc antiquas, & rationabiles conſuetudines, poſſeſſiones, & jura, quæ fundatores eidem monaſterio veſtro contulerunt, ſicut ipſa pacifice poſſidetis, integra, & illibata præſenti decreto manere ſancimus. Prohibemus inſuper, ut nulli liceat idem monaſterium indebitis exactionibus fatigare (4), vel in vos excommunicationis, aut ſuſpenſionis abſque manifeſta, & rationabili cauſſa ſententiam promulgare. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci Abate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia proponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris ſecundum Dei timorem, & B. Benedicti regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexactionibus fatigare. Sed omnia integra, & illibata ſerventur eorum, pro quorum gubernatione, & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Dioceſanorum Epiſcoporum canonica juſtitia. Ad indicium autem hujus a Sede Apoſtolica perceptæ protectionis, aureum unum nobis, noſtriſque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolvetis. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſeculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit ſecundo, tertioque commonita, niſi reatum ſuum digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a Sacratiſſimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eodem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

In medio. Ego Alexander Catolicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Ubaldus Hoſtienſis Epiſcopus. Ego Theodinus Portuenſis, & S. Ruſinæ Epiſcopus. Ego Petrus Tuſculanenſis Epiſcopus, Ego Henricus Al-

banenſis Epiſcopus. Egò Bernereus Preneſtinus Epiſcopus. Ego Joannes Præsbiter Card. S. Johannis, & Pauli, & Pammachii. Ego Joannes Præsbiter Card. tt. S. Anaſtaſiæ. Ego Joannes Præsbiter Card. tt. S. Marci. Ego Vivianus Præsbiter Card. tt. S. Stephani in Lelio monte. Ego Cinthius Præsbiter Card. tt. S. Ceciliæ. Ego Ugo Præsbiter Card. tt. S. Clementis. Ego Arduinus Præsbiter Cardin. tt. S. Crucis in Hieruſalem. Ego Matthæus Præsbiter Card. tt. S. Marcelli. Ego Jacobus Diaconus Card. S. Mariæ in Coſmidyn. Ego Ardicio S. Theodori Diac. Card. Ego Laborans Diac. Card. S. Mariæ in porticu. Ego Reinerius Diac. Card. S. Georgii ad Velum aureum. Ego Gratianus Diac. Cardin. SS. Coſmæ, & Damiani. Ego Joannes Diac. Card. S. Angeli. Ego Rainerius Diac. Card. S. Adriani. Ego Matthæus Diac. Card. S. Mariæ novæ. Ego Bernardus Diac. Card. S. Nicolai in carcere Tulliano. Dat. Laterani per manum Alberti S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, & Cancellarii III. nonas maji Indict. XII. Incarn. Dominicæ anno MCLXXIX. pontificatus vero Domini Alexandri Papæ III. anno ejus XX.

(1) *Hilarii.* (2) *Ricaldone.* (3) *Hic abraſum verbum fuit, quod tam ex litera initiali S., quæ adhuc fugiente nota apparet, quam ex eorum temporum diſciplina videtur fuiſſe* ſubjecti. (4) *Vel vexare.*

Confirmatio poſſeſſionum, & jurium Eccleſiæ S. Mariæ de Foro ab Alexandro III. Ottoni archipresbitero conceſſa.

60 MCLXXX.

Dilectis filiis Ottoni Archipresbitero, & Clericis S. Mariæ de Foro tam præſentibus, quam futuris canonice ſubſtitutis. Cum nobis ſit quamquam immeritis omnium Eccleſiarum cura, & ſollicitudo commiſſa, officii noſtri debito cogimur pro univerſarum Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & ut eſſe poſſint a malignantium impugnatione quietæ, eas nos convenit apoſtolico patrocinio communire. Ea propter dilecti in Domino filii veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Eccleſiam S. Mariæ de Foro, in qua eſtis divinis officiis mancipati ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, ſtatuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia in præſentiarum juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis operante Domino poterit adipiſci, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis Eccleſiam de Carentino S. M., & SS. Fabiani, & Sebaſtiani, Eccleſiam S. Petri de Lucu, Eccleſiam S. Mariæ de Mellenazo, Decimam de Ponzono, Decimam de Foro, & quartam partem Caſtrinovi de Anciſa cum omni ditione ſua, vineas de Monte Baruccio, atque alias poſſeſſiones, quas ibidem habetis, quidquid habetis in Rocheta Marchionis de Inciſa, quidquid habetis in Carentino, & Albareto, & Oviliis, atque Runco, quidquid habetis in Rumcaudono, in monte Cordario, in Ponzono, & in Monteſaſco, quidquid habetis in Curia Ripaltæ, in Plovera, in Pezeto, quidquid habetis in Curia de Foro, in Caſtronovo deſuper Burmia, quidquid habetis in territorio Capriatæ, in Dedues, & in Mazo; prohibemus inſuper ne infra parocchiam Eccleſiæ veſtræ aliquis Eccleſiam, vel Oratorium ſine veſtro, & Dioceſani Epiſcopi aſſenſu ædificare præſumat, ſalvis privilegiis Romanorum Pontificum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Eccleſiam veſtram perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere præſumat, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra, & illibata ſerventur eorum, pro quorum gubernatione, aut ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimode profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Dioceſani Epiſcopi canonica juſtitia. Ad inditium autem hujus ab Apoſtolica Sede perceptæ protectionis, unum biſantium nobis noſtriſque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolvetis. Siqua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſeculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit ſecundo, tertiove commonita niſi reatum ſuum condigna ſatisfactione correxerit poteſtatis, honoriſque dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, ac a Sacratiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Redentoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultionis ſubjaceat. Cunctis autem ea ſuo loco ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Ego Alexander Catolicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Joannes SS. Ioannis, & Pauli Præsbiter Card. tit. S. Damaſi. Ego Vivianus Præsbiter Card. tit. S. Stephani in monte Cælio. Ego Cinthius Præsbiter Card. tit. S. Ceciliæ. Ego Naſ. Præsbiter Cardin. tit. S. Clementis. Ego Gratianus SS. Coſmæ, & Damiani Diac. Card. Ego Rainerius Diac. Card. tit. S. Adriani. Ego Laborans Præsbiter Card. SS. M. trans Tyberim. Ego Ubaldus Hoſtienſis & Veletrenſis Epiſcopus. Ego Theodinus Portuenſis & S. Rufinæ ſedis Epiſcopus. Ego Veneredus Præneſtinus Epiſcopus. Ego Iacobus S. Mariæ in Coſmedyn. Diac. Card. Ego Ioannes Diac. Card. S. Angeli. Datum Tuſculani per manus Alberti S. R. E. Præsbiteri Card., & Cancellarii V. Id. julii Ind. XIII. Incarn. Domin. an. MCLXXX. Pontificatus vero D. Alexandri PP. III. an. XXI.

Conventiones inter Alexandriæ Commune, & Marchiones de Boſco.

63 MCLXXX. 61

Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXX. indictione XIII. menſis novembris in civitate Alexandriæ, præſentia bonorum hominum, quorum nomina ſubter leguntur. Talis concordia facta eſt inter Marchiones de Boſco, ſcilicet Dominum Anſelmum, Dalfinum, & Ardizonem filios quondam Domini Vermi item Marchionis de Boſco, & homines Alexandriæ per conſules ipſius civitatis,

Digitized by Google

ſcilicet Petrum Caneſrum, Vermum Platum, & Rubaldum Saccum. Inprimis Alexandrini reſtituunt Marchionibus poſſeſſionem Braidarum, & omnium terrarum ſuarum Dominicarum cultarum, quas ante conſtructionem Alexandriæ tenebant, & ſi de iis eſſet controverſia per unum ſapientem communi conſenſu electum decidatur, excepto ſi de his terris alligata eſſet in ſedimiaibus, quod de ea alibi darent cambium, vel ſcontrum. Item Alexandrini reſtituunt Marchionibus poſſeſſionem quartorum ſictorum, & conditionum, & ſi de his aliquid fuerit detentum ſub juſta æſtimatione reſtitui facient. Item omnes Alexandrini facient fidelitatem Marchionibus a quatuordecim annis ſupra, & ſeptuaginta infra, & omni anno conſules. Et e converſo Marchiones dant in feudum Alexandrinis ſtatum terræ, & civitatis, & caſtrum, & villam Ponzani cum tota ejus curte, & Marenzanam, ſimiliter tali modo quod abſolvunt Caſtellanos, & Paiſanos utriuſque loci a fidelitate ſua, & tantum Alexandrinis teneantur, ſi Alexandrini fidelitatem ſervaverint. De regaliis vero Alexandrinis nullam faciunt Marchiones donationem, nec feudum in Alexandrinos, & propter hoc, quod Alexandrini non reſtituant Marchionibus ipſa regalia, nihil juris in his perdant Marchiones, nec propter hoc quod Alexandrini, vel alii ea teneant, non poſſint de infidelitate accuſari. Item permittunt Alexandrini Marchionibus, quod non facient concordiam cum Domino Vermo ſine ipſorum parabola. Item Marchiones omni quarto anno habebunt, & capient fodrum in Ponzano lib. 50., & non plus, & in Marenzana lib. 25, & non plus, & ſi Alexandrini non obſervaverint, nec attenderint Marchionibus, ut ſupra legitur, promittunt eis pœnæ nomine denariorum Papienſium 1000 libras, & ſi Marchiones non obſervaverint, nec attenderint Alexandrinis, ut ſupra dictum eſt, remittunt eis ſtatum Civitatis, & confirmant. Et hæc omnia iſta qualiter ſupra legitur infraſcripti Marchiones attendere, & obſervare promittunt iſtis conſulibus nomine totius communis Alexandriæ; & verſa vice iſti conſules nomine totius communis Alexandriæ promittunt iſtis Marchionibus, & inde ambæ partes duas cartas ejuſdem tenoris ſcribi juſſerunt. Interfuerunt teſtes rogati Dominus Otto Alexandrinus Electus, Carbonus de Puteo, Malatalia de Bonvicino, Præsbiter de Aliano ec.

Ordinatio ſacta per D. U. Aquenſem Epiſcopum inter canonicos, & hoſpitalarios ſancti Joannis Hieroſolimitani.

62 MCLXXX.

In nomine Domini. Ego U. Dei gratia Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopus de controverſia, quæ vertebatur inter Canonicos Sanctæ Mariæ ex una parte, & hoſpitalarios Sancti Joannis ex altera parte ſic ſtatuo, quod Miſſa omnium mortuorum, qui debent ſepeliri apud Eccleſiam Sancti Joannis (ſancti Caloceri) debet eſſe Canonicorum, ſive fuerint invitati, ſive non, & omnes oblationes, quæ in prædicta Miſſa fuerint, a nuncio canonicorum, & hoſpitalariorum ſine fraude colligantur, & ſine fraude duæ partes aſſignentur canonicis, & tertia detur hoſpitalariis: illis mortuis exceptis, qui profeſſionem, & habitum converſi, vel hoſpitalarii receperint. De quibus liceat hoſpitalariis ſepellire ſecundum beneplacitum ſuum. Si vero aliquis in extremis agens habitum Religionis ſumſerit, vel profexionem fecerit hoſpitali, ſi infra tres dies mortuus fuerit, eamdem portionem oblationis Canonici habeant, ſicut prædictum eſt (duas partes oblationum Canonici habeant, ſicut dictum eſt). Si vero poſt tres dies mortuus fuerit, hoſpitalarii liberam habeant facultatem ſepeliendi eum ſicut ſuperius dictum eſt. De hoſpitalariis vero, & converſis, ſi nuncius Sancti Joannis (Sancti Caloceri) ad viſitandum aliquem invitatus fuerit non liceat ei (ſibi) pœnitenciam dare, donec a Canonicis, ſive ab eorum Capellano pœnitenciam accipiat (1).

(1) *In archivio Canonicorum Aquenſium, unde hoc decretum extraxi, aliud repperi prorſus ſimillimum pro Eccleſia Sancti Caloceri, cujus variationes hic ſuis locis inſerui, ne ſeparatim edendo actum agerem.*

Confirmatio donationis D. Uberti Epiſcopi jam dudum a Gulielmo Epiſc. Aquen. factæ monaſterio S. Thomæ Januen. duarum Eccleſiarum loci Pecetæ.

MCLXXXI. 63

Ubertus Dei gratia S. Aquenſis Eccleſiæ humilis Epiſcopus dilectæ filiæ Belendæ Januenſis monaſterii B. Thomæ Abbatiſſæ, ſororibusque ſuis in Chriſto, nec non canonice ſibi ſuſtituendis imperpetuum. Cognoſcentes donationem duarum Eccleſiarum noſtri Epiſcopatus, quarum una eſt fundata in honorem B. Martini in loco, qui dicitur Peceta, alia vero in caſtro ejuſdem loci in honorem B. Ægidii, tibi dilectæ filiæ in Chriſto Belendæ Jan. Mon. B. Thomæ Abbatiſſæ a D. Gulielmo B. M. quondam Aquen. Catholico Epiſcopo prædeceſſore noſtro, comunicato conſilio fratrum ſuorum Aquenſium factam eſſe cum omnibus poſſeſſionibus ſuis, omnibuſque pertinentiis, rebus mobilibus, & immobilibus, decimis, & primitiis, ſeu quibuslibet aliis rebus eiſdem Eccleſiis pertinentibus in integram, & liberam adminiſtrationem, proprietatem, dominium, & poſſeſſionem, quibus & per omnia tibi dediſſe, conceſſiſſe, inveſtiviſſe vice, & nomine jam dicti monaſterii B. Thomæ per ſe, & ſuos ſucceſſores in perpetuum intuitu pietatis . . . . & pro magna, & utili neceſſitate ſua, ſive ſervitio tempore ſchiſmatis ſibi devote impenſo, & in perſonam noſtram, tempore noſtro eandem infraſcriptam donationem comunicato conſilio fratrum noſtrorum Aquenſium canonicorum per nos, & noſtros ſucceſſores, & canonicos noſtros approbamus, & confirmamus, & inſuper omne jus, quod in utraque Eccleſia habemus auctoritate Dei, & noſtra, & totius noſtri capituli, illo eodem intuitu prædicto pietatis . . . . & memorato cum in perſonam prædicti bonæ memoriæ prædeceſſoris noſtri, tum in perſona noſtri ſervitio impenſo tibi prædictæ Belendæ Abbatiſſæ, & ejuſdem honeſtate, bonitate, ac religione conſororum ſuarum ejuſdem monaſterii, & con-

Digitized by Google

& conventus, ut effectus bonorum morum, & operum evidenter demonſtrat, ſatis notorium eſt, & oculari fide peſpeximus per nos, & noſtros ſucceſſores, & canonicos donamus, & concedimus plenam poteſtatem, & liberam adminiſtrationem in jam dictis Eccleſiis diſponendis, ordinandis tam in clericis, quam in laicis, maſculis, & fœminis introducendi, ejiciendi, mutandi, ſubſtituendi tibi omnibuſque tuis ſucceſſoribus concedentes prout eſt, quod præfatas Eccleſias per nos, aut noſtros ſucceſſores, & canonicos Aquenſes liberas, immunes, & abſolutas eſſe volumus ab omni noſtra, & ſucceſſorum noſtrorum, & canonicorum noſtrorum exactione . . . . fotro, collecta, albergaria, ſinodalibus exactionibus, & omnibus aliis rebus nihil nobis in modo dictis Eccleſiis reſervantibus, nec occaſione D. Papæ, nec Cardinalium, nec Archiepiſcopi, ſeu cujuslibet alterius perſonæ, præter quod tu debes ſervare interdictum Aquenſis Epiſcopi, venire ad capitulum, ad baptiſmum, & ſynodum, & omni anno in feſto B. Martini perſolvere Aquenſi Epiſcopo octo ſolidos, denarios bonos Papienſium alborum monetæ, Aquenſibus vero Canonicis quatuor ſolidos ejuſdem monetæ, & nihil aliud. Denique pro conceſſionis ſtabilitate, ne quid a nobis communicato conſilio prædictorum Canonicorum fratrum noſtrorum ſponte conſentientibus ſemel ſolemniter factum . . . aliquatenus unquam annullari poſſit noſtro ſigillo communimus ſubſcribentes, & in præſentia bonorum hominum clericorum, & laicorum teſtium ad hoc ſpecialiter vocatorum, quorum nomina ſubter leguntur per manum Ugonis Not. Sac. Pal. præcepimus ſcribi. Ego Ubertus Epiſcopus Aquen. Ego Anſelmus ejuſdem Eccleſiæ Archidiaconus per manum prædicti notarii me ſubſcribi juſſi. Ego Ardicio Archipresbiter ejuſdem Eccleſiæ per eundem notarium me ſcribi feci Gulielmus præpoſitus me ſcribi feci. Ego presbiter Azo me ſcribi juſſi. Ego presbiter Eliſeus me ſcribi præcepi. Ego Anſelmus ſubdiaconus me ſcribi feci. Ego Nicolaus ſubdiaconus me ſcribi feci. Signum Henrici Abbatis monaſt. S. Petri de Aquis. Anſelmi prioris, Bergoni monachi, Anſelmi Præpoſiti Eccleſiæ B. . . . . de Gamundio, & Archipresbiter Eccleſiæ B. Johannis de Aquis, Arnaldi Judicis de Aquis, Dodonis Bellexii, Ugonis, & Alberti Arnaldi, Uberti de Burgo . . . . . de Burgo, Gulielmi Guiliæ, Blancæ, Aquidei Benzonis teſtes, qui interfuerunt, & manu prædicti Notarii teſtis ſe ſubſcribi rogavi. Factum eſt hoc in burgo Aquis, in clauſtro monaſterii B. Petri anno Dei MCLXXXI., indict. XIV., die ſabbato in calend. auguſti. Ego Ugo notarius S. Palatii vocatus interfui, & hinc rogatus hoc privilegium mandato prædicti D. Uberti Epiſcopi, & Canonici ſcripſi.

Reconciliatio Alexandriæ cum Imperatore, & civitatis reſtauratio ex annal. manuſcr. Schiavinæ.

64 MCLXXXXIV.

Sub hac forma recipit D. Fridericus Imperator homines de Cæſarea, quæ poſita eſt ſuper ripam Tanari, in gratiam ſuam, & bonam voluntatem. Prædicti homines tradunt ſe in poteſtatem Domini Imperatoris ſub hoc tenore. Exibunt omnes a civitate tam maſculi, quam fœminæ, & manebunt foris, quouſque Nuncius Imperatoris reducat eos in civitatem, & civitatem eis reddat auctoritate Imperatoris, & Imperator fundat hanc civitatem ex ſeptem locis, ſcilicet ex Gamundio, Marinco, Bergolio, Roboreto, Solerio, Oviliis, & quadraginta familiis Quargnenti, & imponet ei nomen Cæſarea. Dominus Imperator habebit theloneum Pontis ſuper Tanarum, & pedagium civitatis, & curariam rerum venalium, & omnia jura, & regalia extra civitatem, jura etiam, & poſſeſſiones, quas Marchiones juſte ab Imperio tenuerunt; & homines civitatis maſculi a quatuordecim annis ſupra ad ſeptuaginta annos jurabunt fidelitatem Imperatori Frederico, & Henrico filio ejus Regi, pacem, & concordiam facient, & guerram movebunt ad mandatum Imperatoris, & ejus nuncii, & poſt quoslibet annos renovabunt Sacramentum fidelitatis, & recipient honorifice Nuncium Domini Imperatoris, qui colliget intra civitatem regalia, & jura Imperatoris, & omnia jura ejus extra civitatem, ſicut ſupra dictum eſt. Nuncius quoque Domini Imperatoris præſtabit conductum per terram, & dabit tutores pupillis, & curatores & reſtituet minores, & appellationes fient ad ejus audientiam, & duella, quæ firmantur ante Conſules, fient in præſentia nuncii, & Conſulum. D. quoque Imperator remittit eis offenſas, & reddit eis gratiam ſuam, & fautoribus eorum, ſpecialiter hominibus de Caſſino, & Bellomonte, & dat Cæſareæ ſtatum civitatis, eo tamen tenore, quod nulli civitati, nulli loco, nulli perſonæ ſua jura tollat, ſeu diminuat, cuilibet ſcilicet ſuo jure ſervato. Imperator dabit eis Conſules, qui jurabunt civitatem conſervare, & regere ad honorem Imperatoris. Illi facient juſtitias intra civitatem, & bonas conſuetudines exercebunt, & punient maleficia. Imperator amicos, & fideles ſuos, qui in vicinia Cæſareæ ſunt, faciet jurare, quod ipſi Cæſareæ præſtent auxilium, & Cæſarea verſa vice jurabit præſtare illis auxilium. Sunt autem hi, Papienſes, Derthonenſes, Haſtenſes, Aquenſes, Albenſes, homines de Caſali, Marchiones de Vaſtis, Marchiones de Boſco, Marchiones de Occimiano. Imperator Cæſaream Civitatem, & homines eam inhabitantes ad manus ſuas, & ad uſum ſuum tenebit & nullum Marchionem, Poteſtatem, ſeu dominium habebit in civitate. Conſules eligentur a Communi, qui annuatim recipient Conſulatum ab Imperatore, vel a filio ejus Rege, ſi alteruter eorum fuerit in Italia. Si neuter eorum erit in Italia, accipient inveſtituram conſulatus a Nuncio Imperatoris annuatim ſine remuneratione. Si vero Nuncius non erit in Italia quinque tantum annis ibunt in Teutoniam accipere inveſtituram ab Imperatore. Cæſarea vero non recipiet homines Papienſes, nec de civitate Papiæ, nec de terra Papienſium ſpecialiter homines Guidonis de Petra, & illos de Sala, & illos de Baſſignana, & quos nunc tenet, dominis ſuis debita ſervitia exhibere permittet. Similiter Papien-

ſes, & Guido non recipient homines de Cæſarea, niſi ex beneplacito utrorumque. Item Magiſter Anſelmus de Conzano, & Thebaldus Vaſcus (1). Nuncii civitatis Cæſareæ juraverunt fidelitatem Friderico Imperatori, & filio ejus Henrico Regi, quod obſervabunt ea, quæ ſupradicta ſunt, & facient concives ſuos jurare, quod obſervabunt ea quæ præſcripta ſunt. Item Rodulfus Camerarius ex mandato Imperatoris, & Henrici filii ejus Regis juravit in animam ipſorum, quod conſervabunt hominibus Cæſareæ ea, quæ præſcripta ſunt in hoc Chirographo, quamdiu Cæſarea ipſis fidelitatem ſervaverit. Hujus rei teſtes ſunt Fridericus Dux Suevorum, Rodulfus Imperialis aulæ Protonotarius, Comes Albertus de Curſtem, Conradus Caſtellanus de Nuremberg, Henricus Comes de Aſſidorf, Albertus de Clemente, Filippus de Caſali, Gerardus de Novaria, Lafrancus de Cuma, Sirus Salimbenus de Papia, Pallinerius de Oſſana, (2) Petrus de Viſconte, Malevaſci de Brixia, Picelmilia de Vella, & alii quamplures. Actum in Palatio Nuremberg anno Incarnationis Domini Noſtri MCLXXXIV., indictione II., pridie idus (3) martii.

(1) *Al. in alio exemplari* Vaſonus.

(2) *In alio* Oſaſena. (3) *In alio exemplari, quod erat penes Can. Laur. Burgontium per errorem erat ſcriptum*, Ind. I.

Fœdus inter Commune Alexandriæ, & homines de Mirabello.

65 MCLXXXIV.

Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXIV. indictione ſecunda, die ſab. IX. kal. aprilis. In nomine Domini. Hæc eſt concordia habita inter Conſules, & homines Cæſareæ, & inter Dominos de Mirabello. In primis homines Cæſareæ ſcilicet Conſules, & tanti de conſilio, quantos homines de Mirabello voluerint, & Saltarius in Arengo in animas populi jurabunt, quod ſalva fidelitate D. Imperatoris Friderici, & Regis Henrici filii ſui, & ſalvis eorum præceptis eorum miſſi, qui ſit Teutonicus, adjuvare habent Dominos de Mirabello, & eorum conſortes, qui in hac concordia ad præceptum, & voluntatem Conſulum Cæſareæ intervenerint de omnibus ſuis juſtitiis, & rationibus ſalva fidelitate Dominorum ſuorum, & ſalvis ſacramentis ſuorum juratorum, ſcilicet Januenſium, Caſſinenſium, Aquenſium, & Marchionum de Pulzono in eorum juſtitiis, & rationibus tantum. Item quod de omnibus eorum guerris quas ad præceptum, & voluntatem Conſulum Cæſareæ inceperint, eos adjuvabunt a ſua, & eorum caſa; nec de eorum guerra ſine parabola illorum Dominorum omnium, vel ſaltem duorum ex illis pacem facient, neque treguam, neque guerram, recredutam. Et hoc attendere habent in perpetuum renovando Sacramenta per unumquodque quinquenium: & hoc Sacramentum fecerunt omnes Conſules, & totum conſilium ad Campanam collectum, & Saltarius in Arengo in animam populi. Illi vero de Mirabello jurabunt, quod ſalva fidelitate D. Imperatoris, & ejus præceptis, & ſui certi miſſi, qui ſit Teutonicus, & ſalva fidelitate Marchionum de Boſco, & ſalvis Sacramentis ſuorum juratorum, ſcilicet Marchionum de Pulzono in eorum juſtitiis, & rationibus tantum, homines Cæſareæ, & eorum res cuſtodient, ſalvabunt, & ſua parte adjuvabunt. Item quod de omnibus guerris, quas homines Cæſareæ, quoquo modo contra aliquem inceperint, vel movebunt, eos omnibus modis adjuvabunt, & a ſua, & eorum caſa, & quod per ſe de ea guerrà ſine parabola Conſulum, & ſane omnium, vel majoris partis, nec pacem facient, nec treguam, nec guerram recredutam. Item quod hominibus Cæſareæ ſemper, & quandocumque voluerint alicui guerram facere a civitate Cæſareæ dabunt caſtellum, & locum de Lelma ad faciendam pacem, & guerram cui voluerint, ita tamen, quod eum locum, & caſtellum non perdant, nec jura, quæ in eo habent, diminuantur. Item quod non renovabunt Sacramentum illis de Campali ſine parabola Conſulum Cæſareæ, & filiorum Vermi Trazoni. Et hoc totum generaliter, ut ſupra legitur, in univerſum attendere habent in perpetuum renovando Sacramenta per unumquodque quinquennium: & de Dominis de Mirabello fecerunt hoc Sacramentum Ruffinus, & Rainerius de Mirabello fratres, Anſelmus, & Baldezonus, & Jacobus de Lelma, & quod bona fide alios Dominos hoc idem facient jurare. Actum fuit hoc in Cæſarea civitate in Eccleſia ſancti Petri feliciter. Interfuerunt teſtes rogati Vermus, & Amicus de Vilíliis, Dodus de Quargnento, Jacobus Rodecauda, Giſlerius Aureus, Manfredus de Dulfo, Petrus Caneſrus, & alii plures.

Decretum Urbani PP. Monachis, & Templariis Aquen. ne turbent jura Parrochialia Eccleſiæ majoris Aquenſis.

MCLXXXVI. 66

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, monachis, & fratribus militiæ templi, & hoſpitalis Hieroſolimitani in Aquenſi urbe, vel ſuburbio commorantibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Quanto de favore Eccleſiaſtico commoda nobis majora proveniunt, tanto ne Eccleſiarum jura temere perturbetis nobis immine ſollicitius providendum. Ideoque præſentium vobis auctoritate mandamus, & diſtricte præcipimus, quatenus terminos parochiæ Aquenſis civitatis, & ſuburbii, quæ Aquenſi Eccleſiæ per ſententiam D. bonæ memoriæ quondam Mediolanenſis Archiepiſcopi adjudicata fuiſſe dignoſcitur, nullatenus infringatis, nec aliquem de parochia illa in pœnitentiis publicis, & exequiis defunctorum, vel aliis parochialibus admittatis, quia grave nobis exiſteret, & moleſtum, nec poſſemus æquanimiter ſuſtinere. Datum Veronæ II. id. febr.

Privilegium Urbani III. Papæ monaſterio Tilieti ex chartulario ejuſdem Abbatiæ.

MCLXXXVI. 67

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis ſuis Nicolao Abbati monaſterii S.

Digitized by Google

Mariæ de Civitacula, ejuſque fratribus tam præſentibus, quam futuris, regularem vitam profeſſis in perpetuum. Religioſam vitam eligentibus Apoſtolicum convenit adeſſe præſidium, ne forte cujuslibet temeritatis incurſus, aut eas a propoſito revocet, aut robur, quod abſit, ſacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus præfatum monaſterium S. Mariæ de Civitacula, in quo Divino mancipati eſtis obſequio ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus, qui ſecundum Dei, & Beati Benedicti regulam, atque inſtituta Ciſtercienſium fratrum in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcitur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, & bona idem monaſterium juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, locum ipſum, in quo præfatum monaſterium ſitum eſt cum omnibus pertinentiis ſuis, locum molendini, quem in flumine Urbe... grangiam Caſtri Veteris cum pertinentiis ſuis, caſtagneta Noveleti, caſtagneta Gorrcelli, domum quæ in valle Marchionis ſita eſt cum pertinentiis ſuis, domum Caxæ cum pertinentiis ſuis, domum Campelli cum pertinentiis ſuis, caſtagneta Dondanine cum pertinentiis ſuis, cellarium de Varagine cum pertinentiis ſuis. Sane laborum veſtrorum, quos propriis manibus, aut ſumtibus colitis, ſive de nutrimentis animalium veſtrorum decimas a vobis nullus extorquere præſumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos omnes e ſeculo fugientes liberos, & abſolutos ad converſionem recipere, & eos ſine aliqua contradictione retinere. Prohibemus inſuper ne ulli fratrum veſtrorum poſt factam in loco veſtro profeſſionem fas ſit ſine Abbatis licentia de eodem loco diſcedere, diſcedentem vero abſque communium literarum cautione nullus audeat retinere. Quod ſi quis eos forte retinere præſumſerit, liceat vobis in ipſos monacos veſtros, ſive converſos ſententiam regularem ex noſtra auctoritate proferre. Paci quoque, & tranquillitati veſtræ paterna ſollicitudine providere volentes Apoſtolica auctoritate prohibemus, ne infra clauſuras locorum, ſive grangiarum veſtrarum ullus rapinam, vel furtum committere, ignem apponere, hominem capere, vel interficere aliqua temeritate præſumat. Sane ſi Epiſcopi aliquid ab Abbatibus veſtri ordini præter obbedientiam debitam, vel principes terræ contra libertatem ordinis a prædeceſſoribus noſtris, & a nobis indultam expetierit, liberum ſit eiſdem Abbatibus, auctoritate Apoſtolica denegare quod petitur, ne occaſione iſta prædictus ordo, qui hactenus liber extitit ullatenus ſervituris laqueo illigetur. Quod ſi ipſi Epiſcopi aliquam propter hoc in Eccleſias veſtras, vel perſonas ſententiam promulgaverit eamdem ſententiam tamquam contra Apoſtolicæ ſedis indulta prolatam ſtatuimus irritandam. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere, perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, ac ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura, ſalva ſedis Apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur &c.

Ego Urbanus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Conradus Sabinenſis Epiſcopus, & Maguntiæ ſedis Archiepiſcopus. Ego Theodinus Portuenſis, & S. Rufinæ ſedis Epiſcopus. Ego Henricus Albanenſis Epiſcopus. Ego Theobaldus Oſtienſis, & Velletrenſis Epiſcopus. Ego Joannes Præsbiter Cardinalis tit. S. Marci. Ego Laborans Præsbiter Cardin. tit. S. Mariæ trans Tiberim S. Calixti. Ego Pandulfus Præsb. Card. tit. duodecim Apoſtolorum. Ego Molior SS. Joannis, & Pauli tit. Pammacii Præsb. Card. Ego Ardicio Diaconus Cardin. ſancti Theodori. Ego Gracianus Ss. Coſmæ, & Damiani Diac. Cardin. Ego Rolandus S. Mariæ in Portica Diac. Card. Ego Petrus S. Nicolai in carcere Tullian. Diac. Card. Ego Radulfus S. Georgii ad velum aureum Diaconus Card. Dat. Veronæ per manum Tranſmundi Romanæ Eccleſiæ Notarii, tercio kal. marcii, &c. Pontificatus vero D. Urbani Papæ tertii anno primo.

Aliæ literæ comminatoriæ Urbani PP. in monachos Aquenſes.

MCLXXXVI. 68

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ven. F. U. Aquen. Epiſcopo ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Conquerentibus dilectis filiis noſtris canonicis tuis, de dilectis filiis noſtris Abbati, & Monachis S. Petri Aquen. meminimus mandaviſſe, ut terminos parochiæ Aquenſis civitatis, & ſuburbii, quæ Aquenſi Eccleſiæ per ſententiam, & bonæ memoriæ Algiſius quondam Mediolan. Archiep. adjudicata eſſe dignoſcitur, nequaquam invaderent, nec aliquem de Parochia illa in pœnitentiis publicis, & defunctorum exequiis, vel aliis parochialibus deberent admittere, vel quolibet alio modo ſuper eandem parochiam eis injuriam, vel gravamen inferre. Quia igitur ſicut ex eorum replicata querela accepimus, mandatum Apoſtolicum contemnentes a perturbatione juris ipſorum hactenus non ceſſarunt, fraternitatis tuæ præſentium auctoritate mandamus, quatenus præfatos Abbatem, & Monachos S. Petri ſententiam jam dictam juxta tenorem mandati Apoſtolici obſervare, & ab ipſorum fratrum inquietatione ſuper parochia illa deſiſtere auctoritate Apoſtolica appellatione remota compellas. Datum Veronæ II. non. julii.

Sententia Conſulum Aquenſium in lite inter capitulum Aquen., & Manfredum Boccacium.

MCLXXXVI. 69

Conſtat controverſiam fuiſſe inter Canonicos Aquenſes, & Manfredum Bocacium. Canonici dicebant, quod decimæ omnium adquiſitionum

Digitized by Google

quas ipſe, auf pater, aut frater ejus fecerant in loco de Vidiſione erant, & debebant eſſe canonicorum, ſicuti erat ante ipſam adquiſitionem.

Ad quod Bocatius reſpondebat, quod habebat in feudum ab Epiſcopo Aquenſi decimam totius ſui poderii de Vidiſiono, aut omnium adquiſitionum, quas ipſe, aut ſui poſſent ibi facere.

Item dicebant Canonici, quod debebant habere quartum, & decimam in Gerba de Campo, quem tenent illi Hugone Maginis, qui jacet juxta Eccleſiam Calamagnæ (1), cui coheret via a duabus partibus & ex alia parte terra Eccleſiæ de Vidiſiono; & dicebant præfati Canonici, quod debebant habere quartum, & decimam unius campi, qui eſt in Caſanova (2), & fuit Arnaldi Amalgoſi, & aliarum terrarum, quas Bocatius antiquitus habebat ibidem (3), & hoc in gerbis cui coheret via, plebs Calamagna, & Boccatius, & Wilielmus Blancus. Item dicebant quod debebant habere quartum, & decimam campi de Ulmo, quod jacet in loco, qui dicitur Montexel.

Ad quod Bocacius reſpondebat, quod Canonici nunquam habuerant quartum campi Amalgoſi, & terræ quam tenent illi Ugonis Maginis, nec habere debebant. Campi vero de Ulmo, & aliarum terrarum, quas habet in Caſa nova dicebat quartum fuiſſe Canonicorum, ſed pater ejus in feudum ipſum acquiſierat a maſſariis Canonicorum, quos maſſarios Canonici conſtituerant jurantes firmum, & ratum habere quidquid facerent.

Ad quod Canonici reſpondebant, ſe non credere quod maſſarii unquam dediſſent prædictum quartum Patri Boccacii in feudum, & ſi dediſſent, nihil valuiſſet de jure, & caſſatum eſſet per ſententiam datam a curia inter Aquenſes cives, & Canonicos. Campo de Ulmo coheret ab una parte terra illorum Gilii, ab alia Vilelmus Blancus, & ab alia via.

Super hac controverſia nos O. R. B. O. I. A. Aquenſes Conſules viſis utriuſque partis allegationibus, ac diligenter inſpectis conſilio A. Aſſeſſoris noſtri, & aliorum plurimorum ſapientum ſententiam dedimus prædictum Boccacium ad reſtitutionem infraſ. decimæ, & quarti condemnantes, & ut ea de cætero Canonicis quiete dimittat præcipientes. Dat. ann. Incarn. Dom. MCLXXXVI., ind. III., die lunæ XI. calend. aug. Actum in civitate Aquis in Canonicæ clauſtro feliciter amen. Interfuere teſtes Dodo Bellerii, Ugo Amaldus de Porta, Agras, & Aicardus, & multi alii. Et ego Petrus Notarius S. Palatii &c.

(1) *Ex antiquioribus Diæceſis Eccleſiis erat iſta. Etenim, ut ex decreto Anſelmi Epiſcopi Aquenſis, quod poſtea ſuo loco proferam, hæc a Regibus Hugone, & Lotario Eccleſiæ Aquenſi fuerat donata. Cæterum nunc obruta ruinis jacet vix conſpicienda.*

(2) *Hæc ſicuti præcedens ſita eſt in finibus oppidi Morzaſchi, atque ipſi contermina. Vicus olim erat haud obſcuri nominis, cujus tamen veſtigia temporis vetuſtas jam dudum delevit. Solum anno 1578. a DD. Lodronis ejus loci Toparchis prædium eo loci ruſticum veteris ſtructuræ ædificatum fuit, quod adhuc remanet.*

(3) *Ex Boccacciorum gente extat adhuc una, aut altera familia in hoc oppido Morzaſchi. Ad hanc referri poſſunt duæ chartæ, in quarum una an. 1554. 15. april. rog. Verzellus de Planis aſſeritur poſſeſſionem quandam in Caſanova, olim Aloyſii Boccaccii emtam fuiſſe, ac prædio ruſtico unitam a Com. Johan. Bapt. Lodrono, in earum vero altera antiquiore anni 1479. 6. maii, rog. Sebaſt. Lemuggi habetur D. D. Aloyſium, & Capitaneum Innocentium ex Boccaciis conſtituiſſe quendam Joannem Buſſam* ſuum procuratorem villicum, & collectorem omnium terrarum, & rerum, quas ipſi pater, & avus eorum antiquitus habuerunt libere in Burgo, ſeu Burgis Vidixoni Muriſaſchi, & Trixobii.

Sententia Ugonis Epiſcopi Aquenſis adverſus Manfredum Boccacium.

MCLXXXVII. 70

Dum cauſa quædam verteretur coram conſulibus de Aquis, inter Canonicos Aquenſes, & Manfredum Boccacium, quod Canonici proponebant decimas omnium adquiſitionum . . . quæ prædictus M. nolens confiteri, & a præfatis Conſulibus condemnatus ab eorum ſententia ad D. Ugonem Aquenſem Epiſcopum appellavit. Prædictus itaque Epiſcopus auditis utriuſque partis allegationibus, & prout potuit diligenter inſpectis conſilio Henrici aſſeſſoris ſui, & aliorum plurimorum ſapientum confirmans ſententiam Conſulum Manfredum ad reſtitutionem omnium condemnavit. Dat. Aquis ann. Dom. Nativit. MCLXXXVII. ind. V. menſe junii. Et ego Petrus Notarius S. Palatii præſente Henrico aſſeſſore, Præsbitero Villelmo Capellano, Ottone Scriba, & Henrici de Coturbia teſtibus rogatis juſſu ſupradicti D. Ugonis Epiſcopi Aquenſis hanc confirmationem ſcripſi.

(1) *Hic ſummatim repetuntur ea, quæ in charta ſuperiore prolata jam fuerunt, quæque propterea conſulto ommittimus.*

Diploma Henrici VI. monaſterio S. Mariæ de Tilieto ex chartulario ejuſdem monaſterii.

MCLXXXVII. 71

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Henricus VI. divina favente clementia Romanorum Rex Auguſtus. Ea quæ ad Deo famulantium munimen, atque tutelam impoſterum providentes pia ſollicitudine decretalis paginæ præceptione ſancimus ad noſtræ videlicet ſalutis, noſtrorumque ſucceſſorum, ac totius Imperii promotionem proficere nullatenus dubitamus. Quapropter noverit univerſorum tam præſentium, quam futurorum Domini Dei, ac ſacratiſſimi Imperii noſtri fidelium ſagacitas, quod nos pro amore Beatæ Dei Genetricis, Virginiſque perpetuæ Mariæ, ac petitione Nicolai Venerabilis Abbatis monaſterii Civitaculæ, cum omnibus rebus, ac poſſeſſionibus ad ipſum pertinentibus in protectionem, & tutelam noſtram ſuſcipimus, & univerſa, quæ nunc habet, aut poſſidet, ſeu in futurum Deo propitio juſte acquieſcere poterit, eidem monaſterio præſenti reſcripto concedimus, & confirmamus, videlicet ſedem ipſius moſterii, & quidquid ei in montibus, aut in alpibus a Marchionibus, vel quibuslibet aliis proprietario,

Digitized by Google

vel uſuario nomine donatum eſt, aut conceſſum, ſeu aliter ipſi monaſterio acquiſitum, ut habeat, cum omni jure plantandi, novellandi, roncandi, paſcendi, ligna cedendi, fœnum faciendi, & cum cœteris uſibus ſuis in integrum. Præterea confirmamus quidquid habet in Curtibus Veragine, Campalis, Caſſinelle, Bruxede, & in curtibus Caſtri veteris, Caſtelletti, Capriatæ, & in curtibus Boſchi, Felegaroli, Urbe novæ, & quidquid habet in Fraſcheda, Eccleſiam S. Leonardi de Gamundio cum omnibus pertinentiis ſuis, uſum boſchi de Roboreto, quantum ei neceſſe fuerit, & molendina de Gamundio, & Veragina, & de Boſco, & Caſtro veſtri, & quidquid habet ad S. Evaſium; præterea uſum maris, & fluminum, fontium quoque, ac ſtagnorum, quæ eidem monaſterio ſunt opportuna ipſi concedimus, & confirmamus in piſcationibus, in aquæ ductibus, ac derivationibus, in molendinis, aut in aliis inſtrumentis utiliter faciendis. Poſtremo univerſum jus, quod ad nos pertinere dignoſcitur in bonis ipſius monaſterii pro remedio animæ noſtræ ipſi condonamus, atque remittimus, ſtatuentes ut nullus Archiepiſcopus Marchio, Dux, Comes, Vicecomes, aut alia Eccleſiaſtica, Laicaliſque perſona parva, vel magna ſupraſcriptum Monaſterium, aut res ejus nominatas, quas habet, aut poſſidet munificentia Principum, largitione Pontificum, donatione Marchionum, vel Comitum, ſine quorumlibet fidelium ei collatas, aut aliter acquiſitas, ſeu acquirendas audeat ullatenus imminuere, aut aliqua vexatione gravare, concedentes ipſum eſſe liberum, reſque ejus liberas ab omni fodro, & ab omni exactione ſub publica functione a pedagio quoque, & ab omni tributo in terris, aut in aquis intra fines Italiæ. Si quis vero hanc noſtræ præceptionis paginam violare præſumſerit centum libras auri optimi componat, medietatem Cameræ noſtræ, medietatem vero ipſi Monaſterio perſoluturus, præſente pagina manu propria roborantes ſigillo noſtro juſſimus inſigniri. Hujus rei teſtes ſunt Millo Taurinenſis Epiſcopus, Otto Bobienſis Epiſcopus, Rodulfus Imperialis aulæ Protonotarius, Marchio Opizo de Oſſa, Marchio Moruellus, Marchio Puncíſius, Comes Guifredus de Lumello, Arnoldus de Ovemberg, Drushardus, Marquardus dapifer, Philippus a Rolando.

Signum D. Henrici VI. Romanorum Regis inviƈtiſſimi. Ego Joannes Imperialis aulæ Cancellarius vice Philippi Colonienſis Archiepiſcopi, & Italiæ Archicancellarii recognovi. Datum Viceriæ in Epiſcopatu Terdonenſi anno Domini milleſimo &c. regnante Domino Henrico ſexto Romanorum Rege glorioſiſſimo anno regni ejus VI. (1) XVIII. &c. feliciter. Amen.

(1) *Corrige II.*

Decretum Ugonis Epiſcopi Aquenſis de juribus Parochialibus inter Monachos S. Petri, & capitulum.

72 MCLXXXVIII.

In nomine Domini. Ego Ugo Dei gratia Aquenſis Epiſcopus de controverſia, quæ vertitur inter Canonicos S. Mariæ ex una parte, & Monachos S. Petri ex altera ſic ſtatuo. Quod Miſſa omnium mortuorum, qui debent ſepeliri apud Eccleſiam S. Petri debet eſſe Canonicorum, ſive fuerint invitati, ſive non. Si vero Abbas noluerit cantare Miſſam, ante majorem Miſſam cantet Miſſam cum Diacono, & Subdiacono ſi ſibi placet non pulſatis campanis, quod eſt ſignum majoris Miſſæ, omneſque oblationes, quæ fuerint in Miſſa majore, & in Miſſa Abbatis nuncius Canonicorum, & Monacorum nuncii colligant, & ſine fraude conſignent duas partes de toto Canonicis, & tertiam Monachis. Illis mortuis exceptis qui per profeſſionem, & habitem Monachi, vel Converſi receperint, de quibus liceat Monachis ſepelire ſecundum beneplacitum ſuum. Si vero aliquis in extremis agens habitum religionis ſumſerit, vel profeſſionem fecerit in Monaſterio, & infra tres dies mortuus fuerit, majorem Miſſam, & duas partes oblationum Canonici habeant, ſicuti ſupradictum eſt. Si vero poſt tres dies mortuus fuerit, Monachi liberam habeant facultatem ſepeliendi eum ſicut ſuperius dictum eſt de Monachis, & Converſis. Si vero conſtiterit quod Capellanus Monaſterii fecerit obedientiam Epiſcopo, & majori Eccleſiæ, liberam habeat facultatem viſitandi, & pœnitentiam dandi ſicut conſuetum eſt; ſin autem, aut obediat, aut abſtineat a prædictis. Omnes autem Capellani, qui pro tempore ibidem fuerint, teneanttur de obedientia Domini Epiſcopi, & majoris Eccleſiæ. Et ego Jacobus Imper. aulæ not. auten. hujus exempli ſigillo cereo cum mu.. ſigillatum in quo continebatur Hugo Aquenſis Epiſcopus ec.

Decretum Milonis Archiepiſcopi Mediol. circa celebrationem Letaniarum ad Monachos S. Petri Aquarum circa an. 1189.

MCLXXXIX. 73

Milo Dei gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus dilectis fratribus Abbati, & Conventui monaſterii S. Petri Aquenſis ſalutem, & omne bonum Ex relatione Ven. Fr. noſtri Hu. Epiſcopi . . . . . . intelleximus, quod cum olim vos de modo celebrandarum Letaniarum, & aliis quibuſdam capitulis, quæ in præjudicium, & honoris diminutionem majoris Eccleſiæ veſtræ contra fas, & licitum videbamini attentare ex ſuo officio redargueret, & ſuper hoc literas capituli noſtri vobis deſtinari feciſſet, de bona reſponſione veſtra facta tam literis jam dicti capituli noſtri, quam & correctione ejuſdem Epiſcopi veſtri gratiarum vobis exolvimus actiones. Commendandi etenim ſunt, & debitis laudibus proſequendi qui a rectitudinis via licet aliquoties deviaverint bono zelo tandem, & ſpiritu ducti compunctionis ad rectam ſemitam redeunt, & ſui commonitione prælati ſatisfactione condigna tranſgreſſionem ſuam laudabiliter emendare procurant. Cum igitur in benedictione candelarum in feſto Purificationis B. Mariæ, & Olivarum in Dominica de Ramis Palmarum, atque ſolemniis letaniarum celebrandis quondam minus bene feceritis, tam nos, quam dictus Epiſcopus quod in parte iſta a vobis retrograde factum eſt, paterna manſuetudine

Digitized by Google

æquanimiter tolerantes, literis præſentibus devotioni veſtræ mandamus, atque præcipimus, quatenus pro celebratione letaniarum ad aliam Eccleſiam extra Monaſterium veſtrum de cetero minime accedatis, benedictionem quoque olivarum, & candelarum cum præfatus Epiſcopus, ſeu fratres ejus ſicut dicitur ſtatutis diebus id in perſona propria apud Monaſterium veſtrum adimpleant, nullatenus deinceps celebretis.

Donatio Pedagii a Bonifacio Marchione Montisferrati facta Eccleſiæ S. Egidii de Varezo Auguſtani Ducatus.

74 MCLXXXIX.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo LXXXVIIII. die VII. januarii indict. VII. conteſſus fuit Bonifacius filius marchionis Montisferrati, quod pater ſuus fecerat donum Eccleſiæ S. Egidii de Verezo de Pedagio Caſtelli Ugucionis. Quod donum ipſe Dominus Bonifacius confirmando inveſtituram finem, & datum facere nomine donationis pro anima ſua, & ſuorum prædeceſſorum in manu D. Aimonis præpoſiti ejuſdem loci de Verego, ut nullus de ipſa domo de Verezo amodo, & in loco Caſtelli Uguccionis pedagium tribuat, nec ullus ad colligendum pedagium conſtitutus ab aliquo de ipſa domo de Verezo tranſeunte cum ſuis rebus pedagium exigere audeat. Quia ſic ejuſdem Bonifacii bona voluntas fieri decrevit, & ſuo ſigillo confirmari præcepit. Actum in Vercellis in caſa Conrradi de Poſtemula. Interfuerunt teſtes Ferrarius de Valenza, & Guillielmus de Graſagna, atque ego Joannes Notarius juſſu ejuſdem D. Bonifacii hoc breve ſcripſi . . . . . Preria.

Extracta ex archivio Canonicorum Regularium S. Egidii de Varezio in Ducatu Auguſtano ab erudito viro De-Levis, qui perhumaniter eam mihi communicavit.

Diploma Henrici VI. Bonifacio Marchioni Montisferrati.

75 MCXC.

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Henricus ſextus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper auguſtus. Fidelium ſuorum juſtis petitionibus Imperialis Majeſtas clementer debet annuere, præſertim vero illorum, quorum fidem, & diligentiam rerum didicit experimentum, & erga imperii honorem ſæpius eſt probata devotio. Tuam itaque fidelitatem, & quondam patris tui reverentiam, & obſequia, quæ imperio ſemper exhibuit diligenter attendentes, honores, & jura tua volumus tibi cum integritate ſervare, in quibus & poſſumus feudum tuum ad imperii honorem augere. Notum itaque volumus omnibus fieri, quod nos tibi Bonifacio dilecto fideli Principi noſtri Marchioni Montisferrati, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum loca Gamundii, & Marengi cum omnibus honoribus, & omni jure, & omnibus diſtrictis, & univerſis regalibus, tam ſuper terris, quam ſuper earum, & nunc, & quondam, & in futurum cultoribus, & habitatoribus, & quibuslibet detentoribus cum integritate in feudum concedimus, reſtituimus, & imperiali auctoritate confirmamus, locum etiam Fori, cum omnibus pertinentiis ſuis, & honoribus cunctis, & diſtrictis, omnia etiam caſtra, villas, poſſeſſiones, honores, juriſdictiones, & jura, & univerſa regalia, quæ tu tenes, vel poſſides, aut pater tuus tenuit, vel poſſedit, & inſuper omnia, quæ in privilegiis tuis continentur tibi libere, plenarie, hac imperiali pagina concedimus, & confirmamus. Statuentes, & authoritate Imperiali prohibentes, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nullus nuntius noſter, nullum Commune civitas, nulla perſona magna, vel parva huic noſtro indulto contradicere, vel aliqua occaſione contraire præſumat. Si quis autem temerario auſu contradicere præſumpſerit, centum libras auri, dimidium Cameræ noſtræ, dimidium Marchioni, vel hæredi ſuo componat, hujus rei teſtes ſunt Milo Mediolanenſis Archiepiſcopus, Wilielmus Ravennas Archiepiſcopus, Albertus Vercellenſis Epiſcopus, Bonifacius Novarienſis Epiſcopus, Ubertus Comes de Blandrato, Willelmus Comes de Lomello, Robertus de Durno, Henricus de Lutre pincerna, Henricus de Calendino mareſcalcus, & alii multi ſignum domini Henrici Sexti Romanorum Imperatoris inviſtiſſimi. Acta ſunt hæc ab Incarnatione Domini MCLXXXX., indict. X. regnante domino Henrico Romano Imperatore glorioſiſſimo, anno Regni ejus XXIII. imperii vero III. Dat. Mediolani octavo die menſis decembris.

Hoc exemplum extractum fuit a præannotata ſcriptura carente ſigillo, & non habente alias ſignaturas quam ſupra annotatas, ac habente caracteres ſupra deſcriptos, & pro fide ſubſcripſi, relictaque ſunt in albo aliqua, quæ bene intelligi non potuerunt.

Princivallus.

Donatio Nuncii Imperatoris, & Abbatis Monaſterii S. Salvatoris pedagii de Baſſareguzio populo Alexandrino pro viæ publicæ conſervatione, & defenſione.

MCXCI. 76

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo primo Indictionis VIIII. die lunæ II. intrantis ſeptembris in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti amen. Ad honorem Dei, & B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, ad honorem, & ſervitium Domini Imperatoris Thomas Caſtellanus de Nono nuncius Imperatoris Henrici in voluntate & beneplacito ipſius Imperatoris dedit dono nomine Communis Conſulibus Cæſareæ, ſcilicet Oberto Spande Domini Ruffini Garobaldi, Manfredo de Valentia, Oberto Moiſcio, Armano Sacco, Anſuſſo de Traſono, Opizoni Stromeo, Gulielmo Plato Ganducio medietatem medietatis totius pedagii de Baſſareguccio, quam ipſe Dominus Imperator tenebat, & poſſidebat, & hanc chartam donationis tradidit, ut deinceps Commune Cæſareæ teneat, & poſſideat, & ſuam de eo modis omnibus faciat voluntatem ſine ipſius impedimento, & contradictione, & moleſtia, & verſa vice prædicti Conſules, & pro Communi Cæſareæ promiſerunt ea cuſtodire,

Digitized by Google

mantenere, & defendere ſtratam illam pro poſſe bona fide. Infraſcriptus Thomas inde hanc chartam fieri rogavit ut ſupra. Actum in Cæſaræa in domo Conſulum fideliter; interfuerunt teſtes rogati Obertus Natta, Petrus Canefrus, Jacobus Rodecauda, Manfredus de Stulto, Samuel Rubeus, Stephanus Judex Guaſtavinus.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo nonageſimo primo Indictione nona, die Veneris 13. intrantis ſeptembris præſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Ad honorem Dei, & Beatæ Mariæ Virginis, ad honorem, & ſervitium Domini Imperatoris Henrici. Dominus Ioannes Abbas Monaſterii S. Salvatoris de Papia voluntate, & conſenſu Monachorum, ſcilicet Magni, Vermi, Alberti, Ruffini, Præsbiteri Lantelmi, Ottonis, Anſelmi Boni, & Joannis auctoritate, & conſenſu conventus prædicti Monaſterii fecit donum Ganducio Conſuli Cæſareæ nomine Communis ipſius Cæſareæ quartæ partis totius pedagii de Baſſareguccio, ut faciant de cætero quidquid voluerint ſine alienatione. Item dedit ei tale jus in Baſſareguccio, & Frixonaria, quod nemo poſſit colligere pedagium in prædictis locis, neque in eorum territorio ſine licentia ſua, & Communis Cæſareæ. Infraſcriptus Abbas auctoritate, & conſenſu Conventus promiſit infraſcripto Ganducio nomine Cæſareæ, quod de cætero hoc donum datum, & firmum tenebit, nec de eo Commune Cæſareæ aliquo modo impediet, & ipſe Ganducius promiſit ei pro Commune Cæſareæ tueri, & defendere ſtratam bona fide ſi aliquis turbaret eam. Item defendere, & mantenere partem illius ad proficuum ipſius. Actum in Clauſtro S. Salvatoris feliciter. Infraſcriptus Abbas cum prædictis Monacis, & Conventu hanc inde chartam fieri rogaverunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Adam Monacus S. Petri de Celo aureo, Eloca filius Petri Malevolæ, Iacob ſapientis, Gruotus.

Fœdus Dominorum de Rivalta de Burmia Vaſſallorum Marchionum de Boſco cum populo Alexandrino.

77

MCXCI.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo primo, Indictione nona, die Junæ in feſtivitate SS. Simonis, & Iudæ, die quarto calend. novembris in Cæſarea juxta Eccleſiam Beati Petri concordes fuerant Conſules Cæſareæ Obertus Spande, D. Ruffinus Garobaldus Gauduccius, & Armanus Saccus, Tubaldus Guerra, Gilius Carolus Manfredus de Valentia, Obertus Moicius, Opizo Straneus, Armanus Morus, Anfuſſus de Trazono, Balerinus, & Vermus Platus, & domini Caſtri de Rivalta de valle Burmiæ. D. Bonaccius, Anſelmus Guarcinus, Nicolaus, Petrus filius Guidonis Guarcini pro ſe, & pro conſortibus ſuis omnibus de prædicto caſtro, quod prædicti domini de Rivalta ſalva fidelitate domini Imperatoris Henrici, & omnium ſuorum dominorum anteriorum debent facere pacem, & guerram, ubi voluerit Commune Civitatis Cæſareæ. Item debent facere duas perticas foſſati civitatis Cæſareæ, & ire, & facere expeditionem, ubi voluerit Commune ejuſdem Civitatis, niſi cum ibunt in expeditionem D. Imperatoris, & tunc debent ire in comitatu Civitatis Cæſareæ, ſi Commune Cæſareæ erit in illo exercitu, & hæc omnia infraſcripti Domini de Rivalta pro ſe, & ſuis conſortibus ejuſdem caſtri promiſerunt, & juraverunt ſuper ſancta Dei Evangelia attendere, & obſervare omni tempore iſtis Conſulibus Cæſareæ nomine, & vice Communis Cæſareæ ſtipulantibus, & Sacramenta recipientibus. Item infraſcripti domini de Rivalta fuerunt confeſſi ſe non eſſe Vaſſallos marchionis Montisferrati de Caſtello Rivalta. Verſa vice infraſcripti Conſules promiſerunt, & juraverunt nomine conſilii Cæſareæ adjuvare eos, & mantenere ab omni homine excepto Imperatore, & exceptis Marchionibus de Boſco, ſcilicet Anſelmo, & Delfino, & ſalvis anterioribus juramentis ſuorum amicorum, tali modo quod ſi anteriores amici Cæſareæ nollent obtemperare, & facere concordiam cum illis de Rivalta de aliqua diſcordia, ſi emergeret inter eos quod abſit Commune Cæſareæ, ſcilicet Obertus Spande, dominus Ruffinus, Garobaldus, Ganducius, Armanus Saccus, Rubaldus Guerra, Gilius Carolus, Manfredus de Valentia, Obertus Moicius, Opizo Straneus, Armanus Morus, Anfuſſus de Trazono, Balerinus, & Vermus Platus, & domini de Rivalta ſcilicet Bonaccius, Anſelmus, Guarcinus, Nicolaus, & Petrus, inde hanc chartam fieri rogaverunt ut ſupra. Actum in Cæſarea feliciter. Interfuerūnt teſtes rogati Albertus Natta, Anſelmus de Campo, Nigrinus, Berninus, Ottobonus de Foro, Vermus Felix.

Sententia Henrici VI. adverſus Albertum, & ejus fratres Marchiones de Inciſa, ex quodam Dipl. Caroli IV. 1355. 3. non. febr. datum Piſis.

MCXCI. 78

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Henricus VI. Divina favente clementia Romanorum Rex, & ſemper Auguſtus maleficos ſuorum debet pœna ſcelerum comitari; fideles autem, ac devotos ſuæ meritum devotionis ampliari. Noverit itaque omnium fidelium imperii tam præſens ætas, quam ſucceſſura poſteritas, quod Alberto, & fratribus ſuis de Anciſa, quia publici erant aggreſſores viarum (1), nec ad ſuorum accuſationem facinorum aliquam habuerunt accuſationem, nec ſe venerunt defendere in Curia noſtra, quum eos marchio Boniſacius accuſaret de proditionis crimine tam in perſonis, quam in rebus Curiæ noſtræ ſententia condemnatis pœnam banni inflixímus, & omnia, quæ ante tempus condemnationis tenebantur, ſive eſſent allodia, ſive prædia Bonifacio marchioni Montisferrati, & hæredibus ſuis in rectum feudum dedimus, ſcilicet caſtrum Montisalti cum pertinentiis ſuis, caſtrum Rochettæ cum pertinentiis ſuis, caſtrum Anciſæ cum pertinentiis ſuis, Caſtrumnovum cum pertinentiis ſuis, Cerretum cum pertinentiis ſuis, Bergamaſcum cum pertinentiis ſuis, & quidquid ſupra dicti malefici tenebant in Cerrano, in Ritorto, Caſtronovo, ſeu Caſſina, & quidquid habebant in duobus Car-

Digitized by Google

panetis cum omnibus pertinentiis ſuis omnium ſupradictorum locorum. Præcipimus etiam, ut omnes Vaſſalli prædictorum condemnatorum poſtquam fuerint admoniti infra dies 30. Bonifacio marchioni Montisferrati jurent fideliter. Quod ſi non fecerint feuda ſua ſibi adjudicata eſſe noverint, & ablata, & ſæpe dicto Bonifacio marchioni donata, & applicata, & eum omnia illa feuda defendere juvabimus bona fide, & obtinere; quæ conceſſionis hujus conſtituti ut firma in eum permaneat, præſentem inde paginam juſſimus conſcribi, & eam nominis noſtri ſigillo communiri præcipientes, & regali edicto ſancientes, ut nulla perſona humilis, vel alta, ſæcularisque, vel Eccleſiaſtica hanc conceſſionis paginam audeat infringere, aut ei auſu temerario contraire. Hujus rei teſtes ſunt.

Godofredus Aquilegienſis Patriarca. Wilielmus Aſtenſis Epiſcopus. Otto Friſingenſis Epiſcopus. Bonifacius Novarienſis Epiſcopus (2). Bernardus Parmenſis Epiſcopus. Gerardus Bononienſis Epiſcopus(3). Sigifredus Mantuenſis Epiſcopus. Arditio Mutinenſis Epiſcopus. Petrus Regienſis Epiſcopus. Conradus dux de Rotenbergo. Opizzo Marchio de Eſte. Petrus Præfectus urbis, Reinerius (4). Comes de Blandrate, Henricus Teſta, Mareſcalcus, & alii quam plures.

(1) *Hæc ex Marchionis Bonifacii accuſatione, eo quod legatos Januenſes per ſuam terram iter habentes comprehendiſſent (Caffari annal. ad hunc annum) ſed de his, aliiſque quæ hanc ſententiam conſecuta ſunt, latius alibi.* (2) *Novarum.* (3) *Berardus.* (4) *Remenſis.*

Conventiones inter Commune Urbæ & Cæſareæ.

79 MCXCII.

Anno Domini Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo ſecundo indictione X. die martii exeuntis januarii in Caſtro de Urba præſentia bonorum hominum, quorum nomina ſubter leguntur Otto de Tamna, Vermus de Ner, & Guido Scaranus Conſules de Urba in plena concione & conſilio, & conſenſu Oberti Jarinanæ, Manfredi Gabbi, Johannis Maltrotti, Vermi Graſſi, Mauri Draconis, Manfredi Bajoni, Magiſtri Antici Fulconis, Bacevetulæ, Manfredi Zamotei, Gilii Cavalli, Jacobi Guarnerii, Uberti Alamani, & Anfredi Gaverii, Vermi de Archipresbitero promiſerunt, & convenerunt Bonello, & Vermo Franciſco Conſulibus Ceſareæ nomine, & vice Communi Ceſareæ ſalvis rationibus dominorum ſuorum ſcilicet Hoſpitalis domini Opizonis, & nepotum ejus Iurconi, & Scorgnæ, quod faciunt quatuor perticas foſſati in Albareto, & manutenebunt illas, & remundabunt illas cum expedierit, & murabunt illas quatuor perticas, ſi alia foſſata civitatis murabuntur. Item promiſerunt ſe fodrare ſemel in anno ſi tota Civitas Ceſareæ frodabitur, & dato de illo ſpodro lib. octo den. bon. pap. Communi Ceſareæ. Item debent facere pacem, & guerram, cum Commune Ceſareæ fecerit, & facere voluerit. Item debeant facere hoſtem & exercitum ſicuti Commune Ceſareæ. Et inſuper omnes Iſti juraverunt omnia qualiter ſupra legitur ſuper ſancta Dei Evangelia per ſuum Saltarium attendere obſervare prædicti Otto de Tama, Vermus de Ner, & Guido Scarranus conſules, & eorum conſiliarii hanc chartam fieri rogaverunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Ganducius Orcus, Rubaldus Tapinus, Ruſſinus Buccaccius, Rubaldus de Donna amandula, Vermus de Trinchis, Goldanus de Amedeis.

Eodem anno & ibidem die Dominico VI. exeunte januario in Ceſarea in platea majori in præſentia bonorum hominum, quorum nomina ſubter leguntur: Petrus Caneſrus, Manfredus de Stulto, Otto Durcus, Bonellus Rubeus, Thebaldus Guaſonus, Coniggia de Verro, Anricus Viſagius, Vermus Franciſcus, & Manfredus Zaccarellus Conſules Ceſareæ in plena concione promiſerunt, & convenerunt Ottoni de Toma, Vermo de Ner, & Guidoni Scarrano Conſulibus de Urba nomine, & vice Communi de Urba . . . . (1) & eorum res, & rationes, & juſtitias, ſi aliquis horum veniet ex Urba ad habitandum in Ceſarea, vel alio iret ad habitandum teneretur dare fodra, & facere expenſas & alia ſicuti alii homines de Urba de hoc quod habet, vel haberet in pertinenti de Urba. Item ſi Commune Ceſareæ faceret aliquod conquiſtum pecunia, ut homines de Urba ſolvent ſuam partem pecuniæ, habebunt ſuam partem pro rata. Et ſi homines Communis Ceſareæ facerent aliquod conquiſtum per forciam, & homines de Urba interfuerint, debent habere partem conquiſti pro rata. Item ſi homines velint venire ad habitandum in Ceſarea, vel in Caſalibus promiſerunt quod recipient illos. Iſti Conſules juraverunt ſuper ſancta Dei Evangelia per ſuam porcionem omnia iſta attendere, & obſervare. Et inde hanc chartam fieri rogaverunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Obertus Sarmanus, Manfredus Temeteus, Manfredus Bajonus, Maurus Draco, Manfredus Gambarutus, Vermus de Archipresbitero, Ganducius.

(1) *Hic apud Schiavinam nulla apparet lacuna, quam certo adeſſe & ſenſus, & ratio evincit.*

Donatio domus Canonicæ Aquenſi.

MCXCII. 80

Anno Dom. Nat. MCXCII. Indict. X. die ſab. 4. non. menſis aprilis in civitate Aquenſi Johannis Sagner donat, & relinquit Canonicis de Aquis in manu Domini Ardicionis Archipresbiteri, Azonis Cantoris, & Agradii Maſſariis, & Iordanis Canonicorum ſuam domum inferiorem verſus calidam, & frigidam cum omnibus ſuis adjacentiis a Medrico uſque ad rivulum calidum, & ipſi adſociant eum in omnibus ſuis beneficiis. Interfuere teſtes Otto Carracia, Petrus Scau, & Rubaldus ejus filius, Petrus Attoninus, Ugo Avenæ, Ogerius Bergugnus, Rubaldus Jurtus, Oneſcalcus, Ubertus Henricus Oca, Petrus de Burgo, & Salitina. Ego Mauro Not. S. P. videns protocollum Petri Notarii juſſu, & auctoritate Conſulum ann. 1207. ec. . . . .

Privilegium

Digitized by Google

Privilegium Cæleſtini III. Papæ monaſterio S. Juſtinæ de Sezadio ex Archiv. Congreg. Oblat. Mediolani.

82 MCXCII.

Cœleſtinus Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Domino Abbati S. Juſtinæ, ejuſque fratribus tam præſentibus, quam futuris religionem ſuam profeſſis . . . . . Quoties a nobis petitur quod religioni, & honeſtati convenire dignoſcitur animo noſtro decet libenti concedere, & juxta petentium veritatem conſentaneum rationi congruum ſuffragium impertiri. Ea propter in Domino dilecti filii veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatum Monaſterium S. Juſtinæ, in quo divino eſtis obſequio mancipati, quod ad Romanam Eccleſiam nullo pertinet mediante ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio conſtituimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſti . . . . . . qui ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam in eodem loco noſcitur inſtitutus perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Propterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona idem Monaſterium in præſentiarum juſte, & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis Deo propitio poterit adipiſci firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & libera permaneat, in quibus hæc propriis duximus exponenda vocabulis, locum ipſum, in quo præfatum Monaſterium ſitum eſt cum poſſeſſionibus, familiis, hominibus, & juribus ad ipſum pertinentibus, Monaſterium S. Stephani de Alexandria cum omnibus poſſeſſionibus, decimis, & primitiis ſuis, Eccleſiam S. Michaelis in eadem Civitate conſtructam cum omnibus pertinentiis ſuis, Eccleſiam S. Salvatoris de Ritorto, Eccleſiam S. Mariæ de Fontanigallo, Eccleſiam S. Mariæ de Borio (1), Eccleſiam S. Nicolai de Cannova cum omnibus pertinentiis earum, Eccleſia S. Michaelis de Puzol, Eccleſiam S. Juſtinæ de Danavetæ, Eccleſiam S. Benedicti de Coloniga, Eccleſiam S. Juſtinæ de Pertice cum omnibus pertinentiis earum, poſſeſſiones, & omnia jura, quæ habetis in vico Sezadii, jus quod habetis in Eccleſia S. Mariæ in ipſo vico conſtructæ, decimas quartum, & fictum in eodem loco, Eccleſiam S. Jacobi de Caſtronovo cum pertinentiis ſuis quidquid habetis in uno Carpeneto, & in altero, & in Borio (2), in Caſtronovo, & in Fontanigallo, in Ritorto, in Danaveta, & in Perticis. Sane novalium veſtrorum, quæ propriis manibus, vel ſumtibus colitis, ſive de nutrimentis animalium veſtrorum nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præſumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, & abſolutos e ſæculo fugientes ad converſionem recipere, & eos abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper ut nulli ex fratrum veſtrorum poſt factam in Monaſterio profeſſionem fas ſit niſi meliore religione obtenta de eo abſque Abbatis ſui licentia diſcedere. Diſcedentem vero abſque communium literarum cautione nullus audeat retinere. Chriſma vero, vel oleum ſanctum conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum ordinationes monachorum, vel clericorum, qui ad ſacros ordines fuerint promovendi a Dioceſano ſuſcipiatis Epiſcopo, ſiquidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem Sedis Apoſtolicæ habuerit, & gratis vobis, & ſine pravitate aliqua voluerit exhibere; alioquin liceat vobis Catholicum quemcumque malueritis adire Epiſcopum . . . . & communionem Apoſtolicæ Sedis habentem, qui ſua fultus auctoritate vobis quod poſtulatis impendat. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis januis excluſis excommunicatis, & interdictis non pulſatis campanis ſuppreſſa voce divina officia celebrare. Interdicimus etiam, ut nulli liceat in vos, vel Eccleſiam veſtram ſine mandato Romani Pontificis excommunicationis, vel interdicti ſententiam ferre ſeu novis, & indebitis moleſtationibus fatigare. Præterea & immunitates antiquas, & rationabiles conſuetudines Monaſterio veſtro conceſſas, & hactenus obſervatas ratas habemus, & perpetuis temporibus illæſas permanere ſancimus. Sepulturam præterea ipſius Monaſterii liberam eſſe decernimus, ut eorum devotioni, & extremæ voluntati ſepeliri deliberaverint, niſi forte excommunicati, vel interdicti ſint, nullus obſiſtat, ſalva tamen juſtitia illarum Eccleſiarum, a quibus mortuorum corpora mittuntur. Obeunte vero ex nunc ejuſdem loci Abbate, vel ſuorum quilibet ſucceſſorum nullus in qualibet ſubreptione aſtutia, ſeu violentia proponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, aut fratrum majori parte conſilii ſanioris, & ſecundum Dei timorem, & B. Benedicti regulam providerint eligendum. Decernimus ergo, ut nulli hominum liceat præfatum Monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, ablatas retinere, eximere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, ac ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & in prædictis Eccleſiis Dioceſanorum Epiſcoporum conſueta. Ad inditium autem hujus perceptæ a Sede Apoſtolica libertatis biſanzium unum nobis, noſtriſque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolvetis. Siqua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſeculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſcienter contra eam venire temere temptaverit ſecundo . . . . . commonita, niſi reatum ſuum digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat a Sanctiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic bonæ actionis meritum percipiant, & apud diſtrictum Judicem præmia æterræ pacis inveniant. Amen.

Subſcriptum ſignatum ſub ſigillo Pontificatus. Ego Cœleſtinus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Ego Albinus Albanenſis Epiſcopus. Ego Joannes Præneſtinus Epiſcopus. Ego Landultus Præsbiter Cardinalis Baſilicæ XII. Apoſtolorum. Ego . . . . S. Johannis, & Pauli Præsbiter Cardinalis. Ego H. S. Clementis Cardin. Tuſcanenſ. Ego Romanus tit. S. Anaſtaſiæ

Digitized by Google

Præsbiter Cardin. Ego C. SS. Coſinæ, & Damiani Diac. Cardin. Ego Gerardus Diac. Cardin. Ego Bernardus S. Mariæ novæ Diac. Cardin. Ego Gregorius S. Georgii ad Velum aureum Diac. Cardin. Ego L. SS. Sergii, & B. Diacon. Cardin. Ego R. S. Marthæ Diac. Cardin. Datum Laterani per manum Moyſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus Lateranenſis Canonicus VII. id. aprilis Indict. X., Incarn. Dominicæ anno MCXCII., Pontificatus vero D. Cæleſtini P. III.

(1) *In alio exempl. de* Olico.
(2) *In alio exemplari* Mebio.

Donatio Caſtri de Belmonte (nunc regio intra fines civitatis Niciæ) Communi Cæſareæ.

83 MCXCII.

Anno Domini Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo ſecundo, indictione X., die Dominica X. exeuntis maii in loco Belmontis præſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Domini de Belmonte, Bertoldus de Marrana, Gulielmus Boccaccius, Oglerius Gallus, Surleonus, Dominus Guido de Brune, Vermus de Marrana, Anricus Maſcarus, Ugo de Gaſco, Gualla coram populo ejuſdem loci in plena concione fecerunt donationem Bonello de Rubeis Conſuli Cæſareæ nomine, & vice Communis Cæſareæ de caſtro Belmontis cum ſuis pertinentiis honore, & juriſdictione ſua quod caſtrum, & curiam cum prædictis acceſſionibus prædicti domini promiſerunt cuſtodire, & ſalvare ad honorem ſuum, & ad honorem, & ſtatum, & utilitatem Communis Cæſareæ, ita quod nec de feudo debent ipſum caſtrum, & prædictas pertinentias alicui perſonæ vendere, permutare pignori, vel ullo alio modo alienare ſine parabola communis conſilii civitatis Cæſareæ. Et inſuper juraverunt ad Sacra Dei Evangelia ſic attendere, & ratum, ac firmum tenere ſcilicet Alexius Guaragius, Arnaldus Gaſtaldus, Gandulfus de Gajano, Arnaudus Manfredus, Ubertus Bononus, Ubertus de Axenderio, Petrus de Gajano, Vermus vetulus, Johannes de Bono, Obertus de Bulgaro, Petrus Realdus, Singulrus de Gajano, Anricus Ruminaſcus, Jacobus de Ghiſulpho, Belmont, Ruffinum de Vallono, Vermus de Anſuma, Aribaldus, Petrus Ferrarius, Rubaldus Segnorinus, Vermus de Monte, Vermus Batalia, Obertus de Lorco, Amicus Bajonus, Oglerius Alamanus, Vermus Ferrarius, Jacobus de Zerbo Ghiſulfus, Petrus Zenevra. Prædicti Domini cum prædictis hominibus hanc chartam fieri rogaverunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Otto Lanza vetula, Vermus de Monte, Obertus de Lorco.

Pacta inter D. Henricum, & Pontium MM. de Ponzono, & Commune Aquarum.

84 MCXCII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCII. ind. X. die Dominicæ V. calendas octobris. In capitulo Canonicæ de Aquis conſilio pleno, & ideo congregato Domino Andrea Uberto Moizo, Jacobo Bocazio, Ugone Mantea, & ſociis exiſtentibus conſulibus Dominus Henricus, & Pontius Marchiones de Ponzono confeſſi ſunt, quod Avus eorum D. Aleramus, & Avia domina Alaxa, item D. Ugo pater eorum, item D. Henricus, & Petrus patrui eorum omnes marchiones Ponzoni inveſtiverant conſules Aquenſes, & commune cum vexillo de Ponzono de tota ſua terra habita, & habenda ec. Item eoſdem inde inveſtiunt ad præſens aſſerendo, quod licet ſui majores non inveſtiviſſent, ut ſupra legitur, tamen ipſi inveſtirent de omnibus ut ſupra. Item confitentur ſe teneri pluribus ſtipulationibus facere pacem, guerram pro communi Aquenſi contra omnes homines, excepto Imperatore, de Ponzono, & cætera ſua terra, pacem, nec guerram, nec trevam, nec recreutam ſine communis Aquenſis voluntate nunquam alicui facturos. Caſtrum Ponzoni, & reliquam terram ſuam guarnitam, ſeu munitam, neque ſcaritam Aquenſibus pro pace, & guerra facienda omnibus ut ſupra legitur nunquam vetituros. Boſcaticum, paſcaticum, pedagium per omnem terram ſuam donant, tradunt, & perpetuo concedunt omnibus Aquenſibus. Toto tempore Guerræ cum duobus adminus militibus, & pacis tempore ſaltem uno menſe, niſi voluntate Conſulum, & Conſilii ſteterit Aquis, ſtare promittunt, ſtipulantur, & pro cunctis Aquenſium negotiis expendere quantum domus quondam Ottonis Sac. Et hoc totum faciunt tam pro ſuo conſanguineo D. Petrino quondam Jacobi, cujus paterni ſunt teſtamentarii tutores, quam pro ſe ipſis. Ibidem conſules memorati cum omni ſuo conſilio confeſſi ſunt ſuos priores in feudum reddidiſſe infraſcriptis donatariis Ponzonum, & aliam terram ſuam in præſentiarum inveſtiunt iſtos D. Henricum, & Ponzium, & per eos ſuum conſanguineum memoratum de omni terra prædicta. Et inſuper de civitate Aquis, & tota ejus terra habita, & habenda pro pace, & guerra omnibus hominibus, excepto Imperatore, ſemper facienda. Præterea confitentur ſe teneri jam dictis cunctis marchionibus facere pacem, & guerram, ut ſupra contra omnes homines, nec facere pacem, guerram, recreutam ſine Marchionibus, nec facere cambium aliquod ſuper hominibus pro Marchionibus, neque ulla alia occaſione, quam ſuper Aquenſibus civibus, & habitatoribus. Ego Petrus Notarius Palatii interfui, & inde hanc ec. Ego Ubertus ec. Ego Petrus ec. Ego Henricus ec.

Inveſtitura Eccleſiæ Aſtenſis facta marchioni Bonifacio ex MS. capituli Aſtenſis inſcripto anniverſaria *n.* 104.

MCXCIII. 85

Inſtrumento rogito Rodulfo Imperiali notario anno Domini MCXCIII. Indictione II. 13. kal. marcias. D. Almoſina Aſtenſis Præpoſitus inveſtit Bonifacium marchionem Montisferrati de omnibus terris, & rationibus, quas Aſtenſis Eccleſia habebat in Montecalvo, & in toto pertinente, & ipſe Marchio promittit reducere Eccleſiam Aſtenſem in poſſeſſionem dictorum caſtri, & terrarum, quandocumque rectores dictæ Eccleſiæ darent Marchioni lib. 100. Aſtenſes.

Digitized by Google

Diploma Henrici VI. Imperatori Bonifacio Marchioni Montisferrati. Ex Collectione documentorum edita in cauſa Monſerrati.

86 MCXCIII.

In nomine ſanctæ, & individuae Trinitatis. Henricus ſextus Divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus. Ex conſueta benignitatis noſtræ clementia, quam circa fideles noſtros tenemur oſtendere, diligentiam noſtram merito apponere debemus, ut eos, qui ad honoris noſtri exaltationem, fidem indefeſſam, & præclara virtutis ſuæ obſequia conſtanter exhibent liberalibus feudis, & congruis honoribus ditemus, præcipue cum ad beneficium noſtrum amor ſanguis, quo excellentiæ noſtræ ſunt aſtricti, ſerenitatem noſtram ardenter inducat, & hortetur. Quapropter notum facimus univerſis imperii noſtri fidelibus præſentibus, & futuris, quod nos attendentes puram fidem, conſtantem devotionem, & indefeſſa obſequia, quæ dilectus conſanguineus noſter Bonifacius Marchio Montisferrati ad exaltationem gloriæ noſtræ ferventer exhibuit, & in poſterum intendit certiſſime exhibere ad honoris, & dignitatis ſuæ augumentum, imperiali clementia ex conſilio, & voluntate principum, & fidelium imperii jus ſuum recognoſcentes, damus ei, & filio ſuo Wilielmo, & in rectum feudum concedimus, oppidum noſtrum Cæſaream cum omnibus, & univerſis pertinentiis ſuis in theloneo, portu, ſilvis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, terris cultis, & incultis, cum omni honore, ſervitio, & jure, quod imperium in prædicto loco, & ſuis pertinentiis dignoſcitur habere. Statuentes, & imperiali ſancientes edicto, ut nullus Epiſcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nulla Civitas, nullum Commune, nullaque omnino perſona humilis, vel alta, ſæcularis, vel Eccleſiaſtica prædictum conſanguineum noſtrum Marchionem, & filium ejus Wilielmum in hac Majeſtatis noſtræ conceſſione gravare audeat, vel aliquo modo præſumat moleſtare. Quod ſi quis attemptaverit mille libras auri puriſſimi pro pœna componat, quarum medietatem Fiſco noſtro, reliquam vero partem injuriam paſſis volumus perſolvi. Ad cujus rei certam in perpetuum evidentiam præſentem paginam inde conſcribi juſſimus, & Majeſtatis noſtræ ſigillo aureo inſigniri. Hujus rei teſtes ſunt Gualterius Trojanus Epiſcopus, Bertoldus Cicenſis Epiſcopus, Corradus Palatinus comes Reni, Otto Palatinus comes Burgundiæ, Albertus Dux de Tetke, comes Bartinan. de Kirebe, comes Diepoldus de Kerſe, comes Albertus de Spanehim, Merlo de Plozach, Cuno de Mincenbe, Hartianus de Budingen, Walterius de Echelbe, Engelardus de Winsberre, Maſquardus Dapifer, Henricus Pincerna de Lut., & alii quamplures. Signum Domini Henrici ſexti Romanorum Imperatoris invictiſſimi. Acta ſunt hæc anno Dominicae Incarnationis MCXCIII., indictione XI. regnante Domino Henrico ſexto Romanorum Imperatore glorioſiſſimo, anno regni XXV., imperii vero tertio. Dat. apud Geiſenuſen per manum Sigelloi imperialis aulæ protonotarii ij. non. decembris.

Conventiones inter Commune Aquarum, & Septebrii.

MCXCIV. 87

Breve recordationis de ſocietate, & vicinio Aquenſium, & hominum de Septebrio, & de hominibus Aquenſis Civitatis, quia homines de Septebrio juraverunt conſulibus Aquenſibus, & eorum civibus. Juraverunt ſiquidem Revellus Turchus, Petrus Niger, Ribaudus Sagner, Arnaudus de Ponte, Guido Diucie, Petrus Zucha, Wilielmus Sclavus, Arnaudus Filiberti, & Ruffinus Teſta, & alii de Septebrio habitatores Aquenſes, & omnia communia Aquenſis civitatis, & nominatim fodrum dare ſi contigerit, quod communiter accipiatur in civitate Aquenſi, murare, foſſa dare, & alia fortia Civitatis, & nominatim juvare cives Aquenſes, & eis valere omnibus modis ſicut vicinis, & ſociis; in hoſtem cum Aquenſibus civibus ire, & hæc omnia homines de Septebrio pro ſuo poſſe juraverunt pro ſe, & pro liberis. Item eodem juramento tenentur annuatim ferre dimidium totius ſuæ naru (*forte* blave *ex docum. n.* 88. *col.* 104. *lin.* 4.), & eam recondere in Aquis, & omnes tenentur habere domum in Aquis, ita quod ſaltem inter, & non plures decem unam ſimul habeant, & unicuique unam liceat habere. Et ad invicem dominus Joannes Reſterius, Obertus Rabia, Ubertus de Burgo, Ajcardus, Manfredus Guaſtarava, & Ruffinus Dome conſules, & alii cives Aquenſes juraverunt hominibus de Septebrio juvare eos, & eis valere modis omnibus, quibus poterunt, ſicut habitatoribus, & civibus ſuis, & annuatim eis mandare, quod decem eorum ad minus ad electionem conſulum veniant, & qui unum de Septebrio conſulem eligant, qui cum aliis Aquenſibus ſit conſul de Septebrio, & de Aquis. Pro ſocietate vero, & vicinio eorum de Septebrio habendo conſules, & Aquenſes cives redemerunt a Domino Ugone Aquenſi Epiſcopo fodrum quod homines de Septebrii ſoliti erant dare Aquenſi Epiſcopo, & eos a præſtatione fodri liberos, & abſolutos effecerunt pretio, ſeu quantitate trecentarum librarum Papienſium propterea data, & abſoluta Epiſcopo infraſcripto. A præſtatione quoque Curadiæ debent eſſe homines de Septebrio immunes pro iſta data quantitate, qui domum in Aquis habuerint, ex quo habuerint. Pro iſta præſtatione Curadiæ evitanda liceat eis inter decem, & decem unam domum ſimul habore, ſed non pluribus decem liceat ſimul habere. Et hæc omnia cives Aquonſes, & homines Septebrii per ſe, & omnes ſuos hæredes ſub pœna centum marcarum argenti dandi Cameræ Imperatoris, & totidem parti fidem, & iſtum juramentum volenti ſervare ſuper ſancta Dei Evangelia de cætero rata, & firma tenere bona fide, & ſine fraude juraverunt. Factum eſt hoc anno Dominicæ Incarnationis MCXCIV., indictione XII., die lunæ IIII. idus januarii in capitulo Canonicorum Aquenſium. Ego

Digitized by Google

Petrus Notarius ſacri Palatii juſſu prædictarum partium duo brevia inde ſcripſi, & eas per a, b, c, d diviſi. Ego Ubertus ecc. Ego Henricus ecc.

Edidit Malacarnes haud indiligenter exceptis aliquibus omiſſionibus lin. 21. & l. 56. & 57. Quod in hoc documento dignum mihi animadverſione videtur eſt ſodri jus, quod Aquenſes ab Epiſcopo redemerunt. Quod ſane oſtendit Septebrium ſub Eccleſiæ Aquenſis dominio hoc tempore ſtetiſſe. Equidem fateor per hanc Ep. Hugonis ſodri venditionem jura Eccleſiæ in hoc oppidum imminuta admodum fuiſſe, at non ita, ut ſupremam in illud juriſdictionem amiſerit, quam per plures annos adhuc retinuiſſe diſcimus ex renovatione inveſtituræ facta a Lotherio Præpoſito Eccleſiæ Vaſſallis, quam hic in anteceſſum exhibeo deſumta ex autographo Tabularii Capituli.

Anno Domini MCCLVII., indictione V., die Veneris XXII. februarii. In Aquis Ugo Montanarius de Septebrio, Rufinus filius quondam domini Petri, Reſonatus & Johannes de *Galono* ejuſdem loci eorum nomine, & nomine aliorum ſuorum conſortum de Caſtello de Septebrio fecerunt & juraverunt fidelitatem D. Loterio Præpoſito Aquenſi majoris Eccleſiæ nomine S. Mariæ recipienti nomine dictæ Eccleſiæ de illo feudo, quod ipſi tenent a dicta Eccleſia, vel ſui anteceſſores viſi erant tenere in Septebrio, vel alibi ſecundum quod continetur in capitulo fidelitatis, & D. Loterius nomine dictæ Eccleſiæ ipſos inveſtivit de toto illo feudo, quod ipſi, vel ſui anteceſſores tenerent, vel viſi erant tenere a dicta Eccleſia, vel pro dicta Eccleſia, qui D. Loterius Præpoſitus præcepit, ut ipſi reddant prædictum feudum in ſcriptis, qui ſupradicti Vaſſalli dicunt, & manifeſtant ipſi D. Loterio, quod omnes decimæ eorum poderiorum, & eorum anteceſſorum ſunt de illo feudo, & a dicta Eccleſia prædictas decimas tenent. Item & inſulam de vado Rubeorum, cui cohærent Bruni de Septebrio, & Burmia. Item in valle Urbiis in loco ubi dicitur Vinaſtus petiam unam terræ, & de qua terra habent, & habere debent omni anno ad ſeſtarium Canevæ ſeſt. XII. vini, & confitentur prædicti Vaſſalli, quod de eorum campo de ſancto Stephano de Septebrio reddunt, & reddere debent dictæ Eccleſiæ S. Mariæ de Aquis ſtar. IIII frumenti ad juſtam menſuram Aquis, quando eſt meſſis, vel eſſe debet. Unde duas cartas fieri rogaverunt ejuſdem tenoris. Interfuerunt teſtes Ubertus Matohes, Ogeriotus de Vibiano rogati. Ego Henricus de Porta Notarius Palatinus ecc.

Tregua Traſardi Legati Imperialis.

88 MCXCIV.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo quarto, indict. XII., XIV. die menſis januarii. Ego Traſardus legatus aulæ Imperialis ſtatuo, & præcipio firmam treguam eſſe omnibus, & inter omnes civitates, & loca, quæ juraverunt ſtare mandatis domini Imperatoris, & meo, & ſuper diſcordiis, & guerris, quas habebant ad invicem, ita ſcilicet ut homines omnium prædictarum civitatum, & locorum ſecure vadant, & redeant per aquam, & terram in rebus, & perſonis, & mercatis, & quocumque voluerint, & nullus offendat alterum. De Blava vero quod ſtatuerunt Civitas unaquæque de ſuo, non mutamus omnino, ſed ſi aliqua perſona de prædictis civitatibus, & locis noluerit ducere Blavam aliunde per terram, & Epiſcopatum alterius civitatis non prohibeatur. Si qua vero de prædictis civitatibus, vel locis fregerit hanc treguam, præcipio ut reſtituat læſis omnia ablata, & damna infra XV. dies, & inſuper ſolvat centum Imperiales mihi, vel certo nuncio meo infra menſem poſtquam fuerit requiſitus pro pœna perſolvat. Quod ſi perſona ſpecialis, vel perſonæ hanc treguam fregerint præcipio, ut civitas, vel locus, de cujus diſtrictu eſt illa perſona, vel perſonæ, reſtituat læſis omnia ablata, & damna illata infra XV. dies. Sed ſi talis perſona fregerit treguam, quæ non habet unde reſtituat, de perſona illius juſtitiam faciant, quam ſi habere non poſſent, banno ſupponant, nec relaxabunt bannum, donec ſatisfactum fuerit damnum paſſis. Præterea ſi quod caſtrum, villa, vel locus, vel perſona alicujus prædictarum civitatum, vel locorum treguam hanc fregerit, præcipio, ut civitas, vel locus, de cujus diſtricto eſt illud caſtrum, villa, vel locus, vel perſona, quæ treguam fregit infra XV. dies reſtituat damnum paſſis omnia ablata, & damna. Quod ſi civitas, vel locus, ad quem pertinet reſtitutio infra XV. dies, ſicut ſtatutum eſt, eam non fecerit, ipſa civitas, vel locus ſolvat nobis, vel certo nuncio noſtro libras 100. Imperiales pro pœna infra unum menſem poſtquam inde fuerit requiſitus. Idem ſtatuo de Marchione Montisferrati, & ejus terra, atque hominibus. Item præcipio, ut omnes captivi ruſtici, & alii, qui oſtiatim mendicant, & omnes alii, quos conſules prædictarum civitatum, vel locorum cognoverint, vel bona fide crediderint ita pauperes eſſe, ut in captivitate ſe non poſſint de ſuo procurare . . . . . infra quatuor dies poſtquam fuerint domi præfati conſules libere, & abſolute dimittantur. Omnes autem quicumque fuerint capti infra tempus treguæ, quam ſtatui, abſolute, & omni occaſione remota libere dimittantur tam pauperes, quam divites infra quatuor dies. Hanc enim treguam ſecundum prædictum tenorem qualiter ſupra legitur per omnia obſervari præcepit præfatus D. Traſardus, & ſub debito Sacramenti videlicet Mediolanenſibus, Placentinis, Cæſarienſibus, Cremenſibus, Grabadonenſibus, Demaxinis (*forte* de Caxinis) Clavenſibus, Papienſibus, Cremonenſibus, Laudenſibus, Bergomenſibus, & Cumanis, qui ibi erant in ſua perſona, & juraverunt ſtare ſuo mandato, ſicut inſtrumentis inde factis continetur. Actum in Palatio Vercellenſis Epiſcopi præſentia D. Alberti Vercellenſis Epiſcopi. Interfuerunt teſtes de civitate Vercellarum Guido Advocatus, Bomundius, Martinus Biſcherius, Gulielmus de Biogracano, Rombellus, Buſſanus, Nicolaus de Fontaneto, Joannes de Oliva, Arditio Alzatus, Landricus Caraita, & multi alii, qui ibi erant in plena Curia.

Digitized by Google

Juramenta de tregua ſervanda.

89 MCXCIV.

Anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo quarto XII. die menſis januarii, indictione XII. Hoc eſt juramentum pacis, & concordiæ factæ ſub domino Traſardo legato domini Henrici Dei gratia inviĉtiſſimi Romanorum Imperatoris ſuper guerris, & diſcordiis Lombardiæ. Ego juro ad ſancta Dei Evangelia, quod bona fide, & ſine fraude, & malo ingenio obſervabo, & attendam omnia præcepta, quæ dominus Henricus Dei gratia inviĉtiſſimus Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, vel dominus Traſardus ipſius Domini Imperatoris in Italia legatus faciet mihi ſuper guerris, & diſcordiis, quæ habet cum Papienſibus, Cremonenſibus, Laudenſibus, Bergomenſibus, Cumanis, Parmenſibus, Marchione Montisferrati, & Marchione Moruello, & omni eorum parte, ſcilicet de pace, & tregua, & juſtitia facienda, & rebus ablatis, & damnis datis tempore treguæ factæ per ipſum dominum Traſardum reſtituendis. Inſuper omnia alia præcepta, quæ faciet mihi pro prædictis omnibus obſervabo. Præterea obſervabo, & attendam omnia præcepta, quæ mihi faciet de ſtratis aperiendis, & mercatis ducendis tam per aquam, quam per terram, & hoc Sacramentum faciam fieri ab omnibus, quos voluerit de civitate, & terra, & loco meo. Hoc autem Sacramentum fecerunt ſicut ſupra legitur pro hominibus de Mediolano Bertrammus Scaccabarocius, Roglerius de Lampugnano, Roglerius de Rollate Conſules, & Guido Vicecomes, Ugo Cameratius, Albertus de Lampugnano, Laurentius Corbus Paſſaguerra, & Prævaneus Conſul negotiatorum &c., & de Placentia Gulielmus Scorpia Conſul, & Guido de Runcoveteri, Arnaudus Strictus de Cæſarea, Balduinus, & Bonifacius de Cremona, Antonius de Grannis, & Bentonus de Domaſio, Martinus Judex de Grabadona, Thomas Porta de Graveria, Obertus de Rovaglia. Actum in palatio Vercellenſis Epiſcopi præſentia domini Alberti Vercellenſis Epiſcopi, & ipſius domini Traſardi. Interfuerunt teſtes dominus Ottobonus, Bazzanus Vercellenſis Eccleſiæ Canonicus, & Magiſter Ugo Novarienſis Canonicus, Presbiter Rubaldus Mortarienſis Canonicus, Frater Jacobus de Laude, & multi alii, qui ibi erant in plena Eccleſia. Unde plures chartas uno tenore ſcripta ſunt.

Venditio duarum poſſeſſionum Archipresbitero de Calamania.

90 MCXCV.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCV., indictione XIII. II. nonas madii, die Sabbati, Trexerius quondam filius Aicardi Placiana jugali jurante, & omni ſuo juri ſcilicet hypothecario, & Senatus Conſulti Vellejano renunciante, & omni tempore ratum, & firmum tenere promittente, & per hanc cartam venditionis tradimus tibi Domino Jordano Archipresbitero de Calamania duas pecias terræ, quæ jacent in terratorio Placiani una ubi dicitur Foſſaellus ecc. pretio finito denariorum papienſium ſeptem libras, & quinque ſolidos ecc. Actum in planis Placiani feliciter. Teſtes Manfredus de Calamania . . . . Ubertus Gener venditoris.

Conſtitutio procuratorum civitatis Alexandriae ad appellandum ad ſummum Pontificem a ſententia Epiſcopi Terdonenſis delegati in cauſa Quargnenti.

MCXCVII. 91

Anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo ſeptimo, indictione XV., die Veneris IV. aprilis præſentia teſtium, quorum nomina ſubtus leguntur, dominus Vermus de Puſterla Cæſareæ poteſtas communicato ejuſdem civitatis conſilio in hoc convocato nomine communis conſtituit procuratores dominum Theobaldum, & dominum Ruffinum Scaculum, & ſindicum ad appellandum ad Sedem Apoſtolicam ab executione ſententiæ poſſeſſionis Quargnenti, de quo quondam vertebatur queſtio inter Epiſcopum Aſtenſem actorem, & Cæſarienſes ſub domino Imperatore a ſummo Pontifice commiſſa domino Ottoni Terdonenſi Epiſcopo, & ab omnibus literis a Curia Romana directis eidem Epiſcopo, ſive ab Epiſcopo Aſtenſi impetratis ſuper facto Quargnenti, & generaliter ab omni gravamine, & præcepto, & interlocutione, & ſententia, & interdicto, & prohibitione: & eodem modo ad appellandum, ſi quid ſuper proprietate fuerit ei directum, ſive ab Aſtenſi Epiſcopo, ſive ejus nomine impetratum, & ad petendum apoſtolos cum inſtantia, & dicimus prædicta omnia veritate tacita per mendacium, & per obreptionem fore ab Aſtenſe Epiſcopo impetrata, & pro hoc facto prædictus Vermus Poteſtas Cæſareæ nomine communis iſtius civitatis ſpecialem, & delegatum ad ſummum Pontificem direxit, & hodie iter arripuit pro redarguendo mendacio reſcripti, ſive literarum impetratarum, & pro commiſſione cognitionis hujus cauſſæ facienda. Actum in Cæſarea feliciter. Ulterius dominus Vermus Poteſtas Cæſareæ nomine communis civitatis iſtos procuratores, ſive ſindicos conſtituit, & inde hanc cartam fieri rogavit ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati dominus Jacobus de Brixia Judex, ac Oliverius de Puſterla cives Mediolani, & Stephanus Judex civitatis Cæſareæ.

Taxa Curadiæ ab Epiſcopo Aquenſi, & a Marchionibus Ponzoni imminuta.

MCXCVII. 92

Anno ab Incarnatione Chriſti MCXCVII., indictione XV., die martis pridie nonas madii apud dominum Ugonem Aquenſem Epiſcopum, & Ubertum de Burgo, Enricum de Porta, Morandum, Johannem judicem, Enricum Peſtarozam, & Jacobum Boccaſii ecc. Conſules Aquenſes. Cives Aquenſes partes marinas frequentantes ſæpiſſime

Digitized by Google

conquerebantur ex eo, quod dominus Enricus, & Pontius Marchiones de Ponzono, & alii per quorum partes ibant, pedagium importabile ſibi auferebant conquerentes ad invicem de nimia, & indebita curadia, quæ in foro Aquenſi a Vicariis Epiſcopi hominibus auferebatur. Igitur memorati Conſules ad hanc lamentationem intendentes diligenter cum domino Enrico Marchione a majeſtate, & clementia domini Epiſcopi poſtularunt, & bonitate ſua, & quia modus rationis videbatur (*poſtulare*) factum curadiæ ad æquitatem, & menſuram ſolitam (*redigere*) dignaretur. Ille vero petitionibus, dictis eorum conſentiens, cum ipſis ſimul viros antiquos elegit Bucazium, & Gandulfum Rugetii, Ogerium Vicentii, Manfredum Guerzi, Ottonem Carlevarium, & Enricum Ferrarium, veluti noſcentes uſum curadiæ, dictis quorum ex ea (*irſe*) ſtare pronisit qui æque concordantes reſponderunt, quod omnis beſtia quadrupes vendita in foro Aquenſi, & Arcivol o debet curadiæ in duobus denariis ab emtore, totidem a venditore. De agnis, & hædis nihil ſicut & de fructibus, & ovis, & de his omnibus, quæ brachio portantur. Idem de pullis, & piſcibus recentibus. De Caballo tamen den. XII. De onere pullorum ovorum den. I. De faſce hominis circulorum mealia (*al.* uvæ alia) datur. De faſce boum den. II. Celarii (*al.* Tellarii) habentes piſces, negotiatores drappi, & ferri, & mercium vendentes in foro ut ſedeant, unuſquiſque den. II. curadiæ debet. De torta lini den. II. datur. De ſoma lebetum idem. De faſce ſcutellorum, & ſcyphorum idem. Artifices ſitularum, & ſitulorum omni anno ſitulam debent, & ſitulum. Ferrarii cultellum, & menſuram. Facientes conchas, lanceas, & juga idem. De fiſce bailorum (*al.* baglorum) I. den. De carro lignorum II. den. De barrocio I. den. De carro, & barrocio vini II. den. De faſce ollarum, & teſtarum (*idem*). De aſino veniente onerato in foro nihil; ſi egreditur oneratus I. den. De mezena I. den. Sextarium vero capiendum eſt ad pugnum venditoris. Ex his omnibus prædicti memorati antiqui æque concordaverunt, niſi quod Enricus dixit curadiam ubique per civitatem Aquis fore capiendam, & de carro vini den. IV., & ne prave intelligatur, Aquenſes, & illi de Ponzono inde exceptantur. Ego Mattheus Notarius Sacri Palatii interfui, & inde hanc cartam complevi, & ſcripſi.

Hoc documentum juſſu Conſulum Aquenſium Aicardo Truchi, Oberto Rabia, Ottone Ver, & Alberto Fuſsino anno MCCVIII., indictione XI., die Veneris XIV. menſis martii iterum a Mattheo Notario editum, atque ab Uberto, & Petro, & Henrico Notariis approbatum coram teſtibus Belengerio Andreæ, Guaſtarava, Gulielmo Dodonis, Arnaudo Brune, & Marrone, ut ex membrana Capituli colligitur.

Tabula Fœderis inter Aſtenſes, & Alexandrinos.

93

MCXCVII.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo nonageſimo ſeptimo, indictione decima quinta, die Jovis tertio Kalendas novembris. In Eccleſia S. Agatæ de Uviliis. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Forma pacti, & Sacramenti facti inter Aſtenſes, & Alexandrinos hæc eſt. In primis jurant Aſtenſes, & in civitate Aſt. habitantes a XIV. annis ſupra uſque ad LXX. niſi parabola conſulatus, & poteſtatum utriuſque civitatis, vel eorum miſſi ad hoc conſtituti remanſerit bona fide, & ſine fraude ſalvare, & cuſtodire, adjuvare, & defendere univerſos cives Alexandriæ, & ejus juriſdictionis, & in ea civitate, & juriſdictione habitantes, & res eorum contra Marchionem Montisferrati qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit omni occaſione remota, & contra quamlibet aliam ſingularem perſonam, & contra omnes alios homines, ita quod nullum pactum, nullus conventus, nullus contractus, nulla concordia, quod, quem, quam faciat Marchio Montisferrati cum aliquo loco, vel cum aliqua civitate, vel cum aliquo homine, vel cum aliquibus, obſtringat Aſtenſes, & Alexandrinos, ad invicem tenere ſe adjuvare contra Marchionem Montisferrati omni occaſione remota, his exceptis, qui inferius excipiuntur per terram, & per aquam in omni eorum juriſdictione, & alibi ubicumque poterunt bona fide omni tempore. Item jurant bona fide juſtitiam facere omnibus Alexandriæ, ejuſque juriſdictionis hominibus, & in ea civitate, ejuſque juriſdictione habitantibus de ipſis Aſtenſibus conquerentibus, vel de hominibus in Aſta, & ejus juriſdictione habitantibus ſecundum jus, & mores civitatis Aſtenſis ſcriptos, vel approbatos, & hoc in ſecularibus cauſis tantum. Item cambium non accipient aliqua occaſione ab aliquo prædictorum, nec etiam a principali debitore, vel fidejuſſore ſine licentia Poteſtatis, vel Conſulatus, qui pro tempore fuerint in Aſtenſi civitate, qui nullatenus dare poſſint licentiam cambium capiendi, præter quam a reo, vel principali, vel a fidejuſſore a feſto ſancti Michaelis in antea, ſcilicet abhinc uſque ad ſanctum Michaelem faciat, & teneat ſecundum formam Sacramenti ſui regiminis Item jurant, quod non vetabunt alicui negotiatori undecumque veniat ſive per terram, ſive per aquam, quin eat, & redeat cum ſua negotiatione ab Aſta Alexandriam, niſi fuerit de aliqua terra, cum qua Aſta, vel Alexandria guerram habeant, ſalvo interdicto ab Aſtenſibus facto, vel faciendo ſuper quamlibet negotiationem, & eo ſalvo, quod poſſint prohibere cuilibet negotiatori ire cum negotiatione ſua per civitatem, & juriſdictionem eorum ad illam terram, quæ interdixerit Aſtenſibus ſuam negotiationem, & alienam per ſuam civitatem, & ſuam juriſdictionem. Item jurant, quod bona fide facient Alexandrinis bis in anno exercitum per eorum commune, & cum eorum communi cum militibus, & peditibus, cum ſagittariis, ſi a communi Alexandriæ, vel ejus nuncio ad hoc conſtituto fuerit eis requiſitum cum expenſis, & amiſſionibus ipſorum Aſtenſium, nec relinquent Alexandrinos in illis exercitibus infra menſem unum abſque voluntate poteſtatis Alexandriæ, vel conſulatus eorum, qui pro tempore fuerint, & Credentiæ eorum ſimul coadunatæ ibidem. Item jurant, quod non relinquent

Alexandrinos in obſidione alicuius caſtri obſeſſi voluntate utriuſque partis, abſque voluntate illorum de Alexandria. Item jurant, quod venient in ſuccurſum Alexandrinorum, & auxilium eorum cum tot militibus, quot ab eis petierint, vel exegerint, ſi eos habuerint, & ſi eos tot non habuerint, venient cum ipſis omnibus, quos habuerint, & hoc facient bona fide, & quoties poteſtas, & conſulatus eorum Alexandrinorum eis mandaverit, vel dixerit expenſis, & perditis ipſorum Aſtenſium, & hoc facient ad diem, & terminum ab Alexandrinis ei præfixum bona fide, & ſine fraude. Item jurant incipere guerram Marchioni Montisferrati, qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit, & cuilibet alii ſingulari perſonæ, & omnibus aliis perſonis, quibus Alexandrini per commune guerram habent, vel habuerint infra viginti quinque dies, poſtquam eis per poteſtatem, vel conſulatum Alexandriæ, vel eorum nuncium ad hoc conſtitutum denunciatum fuerit; & ea incepta ulterius facere vivam (1) guerram per commune eorum, nec exinde pacem, nec treguam recredutam abſque voluntate, & conſenſu poteſtatis, vel conſulatus Alexandriæ pro tempore exiſtentis, & eorum credentiæ per campanam collectæ totius, vel majoris partis, his exceptis, qui inferius excipiuntur. Item jurant, quod non permittent eorum negotiatores ire cum negotiatione per ſtratas Marchionis Montisferrati, qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit, quas nunc habet, vel pro tempore habuerit in terram ejus, ubi pedagium, vel teloneum ab ipſo Marchione, vel ejus nuncio accipiatur, dum ipſi Aſtenſes, vel Alexandrini guerram cum eo per commune habuerint, & totam illam negotiationem eorum, quæ nunc eſt extra, bona fide facient domum redire, nec ulterius negotiationem, vel alia, dum guerra eorum, vel Alexandrinorum per commune duraverit per prædictas ſtratas redire *per menſem* (2). Item jurant renovare hæc Sacramenta in capite quinque annorum, ſi a poteſtate, vel conſulatu Alexandrinorum pro tempore exiſtente per ſe, vel eorum nuncium ad hoc conſtitutum eis requiſitum fuerit, vel autem ſi Aſtenſibus, vel Alexandrinis placuerit, & hoc facient niſi voluntate, & parabola poteſtatis, vel conſulatus Alexandriæ pro tempore exiſtentis remanſerit, hæc omnia jurant Aſtenſes attendere, & obſervare bona fide, & ſine fraude, & malo ingenio omni tempore ſalvo eo, de quo ipſi Aſtenſes infraſcriptis locis, atque hominibus ſpeciali juramento tenentur. Qui ſunt hi: Albenſes, Vercellenſes, Carienſes, Derthonenſes, Epiſcopus Taurinenſis, Otto de Rivalta, illi de Montecucco, Obertus de Coconato, illi de caſtro Airaldo, Marchio de Saluciis, Savilianum, Romaniſium, homines de Gorena, Pollentium, Rubaldus de Braida, Dominus Vermus de Ceva, Marchiones Inciſæ, excepto Anrico, homines Maſii, homines Lanerii, Dominis exceptis, homines Montaldi de ultra Tanarum, Henricus de Monteberſario, Tiburcius de Malamorte, & Januenſes, & ſalvo Mediolano; ita quod commune de Aſta contra commune Mediolani, ex hoc juramento nullatenus teneatur, & ſalvo eo, quod poteſtas, vel conſulatus Aſtenſis, & Alexandrinus pro tempore exiſtens in prædictis omnibus communi conſilio, & eorum voluntate, & eorum credentiæ per Campanam collectæ totius, vel majoris partis poſſint addere, vel diminuere, ita quod de addito teneantur, & de diminuto ſint abſoluti; & ſicut Aſtenſes jurant Alexandrinis in omnibus iſtis, ita Alexandrini eodem modo in omnibus, & per omnia jurant Aſtenſibus, & ſalvo, quod ex hoc jurejurando commune Alexandriæ contra commune Mediolani nullatenus teneatur, & ſalva fidelitate Anſelmi, & Dalfini marchionum de Boſco, & ſalva pactione Marchionum de Gavio, & communi de Gavio, & ſalvo eo, de quo commune Alexandriæ teneatur pactione, & juramento, communi de Caſſinis, & ſalva concordia civitatis Januæ, & Marchionum de Anciſa, & hominum de Maſio. Hæc autem omnia iſta D. Albertus Fontana poteſtas Aſtenſis pro communi Aſtenſi, D. Vermus a Puſterla poteſtas Alexandriæ pro communi Alexandriæ bona fide, & ſine fraude juraverunt ſupra ſancta Dei Evangelia obſervare, & facere tempore eorum regiminis, & facere jurare quiſque eorum homines ſuæ civitatis ſecundum formam præſcriptam, & facere jurare poteſtates, vel conſules intrantes poſt eos hoc idem obſervare, & quod alias poteſtates, & conſulatus hoc idem jurare facient, ita ut omni anno poteſtates, vel conſulatus pro tempore exiſtentes futuros conſulatus, vel poteſtates hoc Sacramentum ſubire facient, & ſicut ſupra legitur. Subſcripti prædicti Vermus de Puſterla, poteſtas Alexandriæ vice communis Alexandriæ, & Albertus de Funtana poteſtas Aſtenſis vice communis de Aſta, alter alteri ſtipulanti attendere promiſit. Actum iſto loco feliciter .... Interfuerunt teſtes rogati Dominus Oliverius de Puſterla, Guifredus de Puſterla, Ebbus Frigidus, Burgundus de Domino, Edo, Arnaldus Bucca, Borellus, Arnaldus de Rufino, Bucca.

(1) *Al. miram.* (2) *Forte* permittent.

Conventio Vercellenſium cum Aſtenſibus, & Alexandrinis.

MCXCVIII. 94

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo nonagenteſimo octavo, indictione prima, die lunæ ſecunda exeuntis martii in civitate Vercellarum, in domo communis, præſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Conſules communis Vercellarum, videlicet Bonifacius de Ugozono, Ubertus Rubeus de Arborio, Bernardus Belevolus, Brixianus Advocatus, Archinus de Centorio: Item conſules juſtitiæ ejuſdem civitatis, videlicet Jacob Vicecomes, Joannes Oculus bellus, Nicolaus Porcella nomine communis Vercellenſis promiſerunt, & ſupra ſancta Dei Evangelia juraverunt attendere, & obſervare pactum, & ſocietatem nuper factam inter Aſtenſes, & Vercellenſes, & Alexandrinos, prout in cartulis inde factis continetur. Infraſcripti conſules inde hanc cartam fieri rogaverunt, ut ſupra. Interfuerunt teſtes D. Vermus Selvaticus de Aſt, Jacobus Bonus de Aſt.

Digitized by Google

Conventio hominum Paciliani cum Alexandrinis Aſtenſibus, & Vercellenſibus.

95 MCXCVIII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCVIII. ind. I. die Jovis II. aprilis in campis Paciliani. Talis eſt forma pacti, & conventionis facti, vel factæ inter homines de Paciliano nomine communis vel univerſitatis ejuſdem loci ex una parte, & ex altera homines Alexandriæ, & Aſtæ, & Vercellarum pro communi univerſitatis uniuscujuſque iſtarum civitatum, videlicet quod univerſi de Paciliano, tam Burgenſes, quam Domini debent ſalvare, & juvare, & manutenere, & cuſtodire, & defendere omnes homines iſtarum civitatum univerſaliter, & ſingulariter, & res eorum in Paciliano, & ejus poderio, & juriſdictione, & ubique ad ſuum poſſe, & quod facient vivam guerram omnibus hominibus, & univerſaliter, & ſingulariter, & nominatim Marchionibus Montisferrati, & hominibus de Caſali, eorumque complicibus, & auxiliariis, & exinde non facient treguam, pacem, pactum, colluſionem aliquam, neque treguam, neque guerram recreutam, neque convenentiam, niſi conſenſu, & parabola poteſtatum, vel conſulum pro tempore in iſtis civitatibus exiſtentium, & credentiam, vel majoris partis, ita tamen quod conſules, vel poteſtas alicuius civitatis, prædictarum civitatum non poſſit convenentiam, vel conſenſum, vel parabolam dare ſine conſenſu, & voluntate duarum aliarum civitatum, & duæ non poſſint dare convenentiam, vel parabolam ſine tertia, & dabunt munitiones, & caſtra univerſaliter, & ſingulariter unionis prædictarum civitatum, quocumque voluerint ad offenſionem, & defenſionem, & tuitionem, & guerram faciendam cuicumque voluerint excepto monaſterio B. Ambroxii, cui exhibent debitam reverentiam, & ſalva ſidelitate Vaſſallorum, Marchionum, qui ab eis tenent feudum ante guerram inceptam, id eſt ante guerram Gamundii; ita tamen quod nullo modo offenderent aliquem prædictarum civitatum communiter, & ſingulariter, niſi ad tuitionem Marchionum, & in terra eorum, & alibi ubique tenebunt prædictis civitatibus, ſicuti cœteri hoſtes de Paciliano, & exercitum, & expeditiones, & cuſtodias facient unicuique prædictarum civitatum. Hanc autem concordiam Ardicio Megiarius, Jolandus Curteſus, & Guido conſules Paciliani juraverunt ſupra ſancta Dei Evangelia, & omnes communis Paciliani, & promiſerunt Alberto de Fontana poteſtati Aſtenſi ad partem communis Aſtenſis, & Jacobo de Briſſio Vicario Domini Vermi de Puſterla poteſtatis Cæſareæ ad partem communis Cæſareæ, & conſulibus Vercellenſibus vice communis Vercellarum ſtipulantibus tenere firmum, & perpetuo attendere, & obſervare, & non removere ullo tempore de cœtero, nec per ſe, nec per ſubmiſſas perſonas, & quod facient jurare homines Paciliani eamdem conventionem, & pactum tenere firmum, & perpetuo obſervare, & attendere, & quod dabunt opem, & fortiam, & virtutem, ut perpetuo, ut ſupra legitur attendatur ſalvo honore monaſterii ſancti Ambroxii de Mediolano. Infraſcriptus Obertus poteſtas Aſtenſis, & Jacobus Vicarius Vermi de Puſterla poteſtas Cæſareæ, & conſules Vercellarum, & conſules Paciliani hanc cartam fieri præceperunt. Interfuerunt teſtes rogati Rolandus Bergognonus, Manfredus Cavazonus, Rolandus, Petrus Notarius Cæſareæ, Raimundus Iudex, Petrus Caneſrus Alexandriæ, & multi alii. Petrus de S. Georgio.

Juramentum ſocietatis ad an. 30. præſtitum a Rectoribus Lombardiæ.

MCXCVIII. 96

Anno Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti MCXCVIII., indictione I., die lunæ IV. aprilis. In Palacio Epiſcopi Vercellenſis, & in Verona in præſentia Domini Corradini Ylaſienſis Judicis de Verona, Domini Antonini, Domini Agrii, Domini Fulernis, Rami de Placentia, Domini Deſiderii, Domini Joannis de Guxao de Brixia, Fanellæ de Rivalta de Mantua, de Petri Judicis, Odemarii de Novaria, D. Guidonis de Ricavallo Poteſtatis Novariæ, Alemani, M. Barnabæ de Regio, Morani de Villa, D. Panterii, D. Uberti de Mandello de Mediolano, D. Bartholomæi de Vercellis, & aliorum. Ibi Dominus Martinus de Turri Rector Mediolani, D. Enricus Confalonerius Rector Brixiæ, D. Bonaventura Judex Rector Mantuæ, D. Jacobus Rector Vercellarum, D. Gandulfus de Caſtello novo Rector Veronæ, D. Philippus de Seſſi Rector Novariæ, & D. Madius Carniſii juraverunt &c.

Conventio inter Aſtenſes, & Alexandrinos de acquiſitione Caſtagnolarum.

MCXCVIII. 97

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCVIII., ind. I. die Jovis XV. exeuntis menſis aprilis, in villa de Caſtagnolis, juxta Eccleſiam ſub territorio Poteſtatis de Aſt. D. Albertus de Fontana Poteſtas Aſtenſis voluntate, & conſenſu conſilii de Aſt promiſit D. Jacobo de Brixio Vicario, Domini Vermi de Puſterla Poteſtatis Alexandriæ nomine ejuſdem civitatis, &c. Facta communione Caſtri de Caſtagnolis, & rerum in eo captarum, quod non faciet aliquod pactum, vel concordiam cum Marchione Lanza ſine conſilio, & voluntate hominum conſilii de Alexandria, vel majoris partis, ſalvo jure Aſt in medietatem Comitatus Laureti, ſi quod jus habet in eo, & communiter debent iſtum Caſtrum, & res captas habere, & ipſum marchionem Lanzam tenere in carcere in civitate de Aſt nomine communis de Aſt, & de Alexandria, & totum proficuum, quod de captione iſtius Caſtri, & rerum in eo captarum proceſſerit, debet eſſe communis Alexandriæ, & Aſt, & homines Alexandriæ debent tenere milites ipſius Lanzæ, qui capti fuerunt in ipſo Caſtro in carcere nomine communis, & Aſt, & proficuum, quod inde proceſſerit debet eſſe commune. Infraſcriptus D. Albertus, & conſilii de Aſt, & Dominus Villelmus &c. hanc cartam fieri rogavere.

Conventio

Digitized by Google

Conventio conſulum de Lanerio cum Alexandrinis.

98 MCXCVIII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCVIII., ind. I., die Martis VI. exeuntis madii, in campis Anciſæ. Petrus Bonus, Mainerdus Serentus, Enricus de Coxano Conſules de Lanerio promiſerunt Domino Vermo Poteſtati Alexandriæ, & Domino Alberto Poteſtati Aſtenſi nomine communis Alexandriæ, & Aſtæ &c. ſalvare, & defendere, & quoties homines Alexandriæ, & Aſtæ mandaverint eis, ut veniant in eorum expeditionem debent eis mittere triginta novem pedites, & duos milites ſuis expenſis &c. Item ſi Alexandrini, vel Aſtenſes fuerint in terris Lanerii in expeditione, homines Lanerii dabunt eis mercatum, & nominatim ad Anciſam, & ad Montem Barucium, & ab hodie in antea non dabunt mercatum, nec auxilium hominibus Montis Barucii, & Anciſæ, nec hominibus Marchionis Montisferrati, vel Quarterii Alexandriæ, & Aſtæ, donec guerra duraverit, exceptis illis, qui habent terras in Lanerio, quibus liceat eis reddere fructus &c. Item illi, qui ſunt vaſſalli cum Marchione poſſint adjuvare Marchionem in terra ſua, ita tamen &c. & hæc omnia juraverunt &c. ſalvo jurejurando, quod fecerunt homines de Viginti. Ad invicem D. Vermus, D. Albertus promiſerunt cuſtodire homines Lanerii in Aſta, & Alexandria, & circumquaque per quatuor milliaria in Lanerio, & ejus juriſdictione, & res eorum ſimiliter &c. Interfuerunt teſtes rogati Petrus Canefrus, Vermus Bellatus, Balduinus de Baxano, Teobaldus Vaſonus, Rufinus de Riva Judex.

Fædus Bonifacii marchionis cum civitate Aquenſi.

99 MCXCVIII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCVIII., die Veneris XII. menſis junii, indictione prima, in loco Valentiæ Dominus Bonifacius marchio Montisferrati juravit manu ſua propria ad ſancta Dei Evangelia eſſe civis Aquenſis, & tutator civitatis, & quod ipſe debet emere in ejus territorio tantam terram, in qua debet dare quinque centum libras denariorum bonorum Papienſium, quam ipſe Marchio non debet vendere, nec infeudare, nec ullo modo alienare. Eſſe debet ipſa terra empta uſque ad S. Martinum proximum, niſi quantum remanſerit per parabolam conſulum ipſius civitatis, per guerram, quam ipſa civitas modo habet cum Alexandrinis, vel per aliam, quam haberet in alio tempore cum Alexandria. Ipſe Bonifacius marchio, vel ejus filius debet ſtare, & manere in ipſa civitate Aquis cum viginti militibus, niſi quantum remanſerit per parabolam conſulum ipſius civitatis, qui tunc erunt, & ſi opus fuerit ipſi civitati, ipſe Marchio debet ire cum toto ſuo auxilio, & quod debet facere guerram de tota ſua terra Alexandrinis, & omnibus aliis ſuis inimicis Aquis, & D. Ugonis Epiſcopi, eo quod debet adjuvare, defendere, & manutenere Aquenſem Epiſcopum, & civitatem, & totum Epiſcopatum, & quod non debet facere pacem, nec treguam, nec guerram recreutam, nec cum aliis inimicis civitatis Aquis abſque parabola eorum. Homines Marchionis citra Tanarum debent jurare adjuvare Dominum Epiſcopum Aquenſem, & totum Epiſcopatum, & quod Marchio omnia, ut ſupra legitur, obſervabit ſuo poſſe. Homines citra Tanarum, & ultra, quos Aquenſes voluerint, debent jurare, & Conſulibus, & communibus civitatis. Ipſe Marchio debet dare tantum, quantum ditior domus, quæ ſit in Aquenſi civitate, & conſilium dare conſulibus ipſius civitatis bona fide credentiam tenere. Item ſi aliquis civis Aquenſis querimoniam faceret de aliquo, quin moram faciat in terra Marchionis, vel res aliquas ibi habeat, vel per terram ipſius tranſitum faciat, de quo Aquenſis civis juſtitiam habere non poſſit, Marchio debet ei denunciare, ut juſtitiam ei faciat, alioquin res illius, quæ ſunt in terra ſua Marchio debet ſaxire, donec Aquenſis civis juſtitiam conſequatur. Et de his, quæ pertinent ad Aquenſe commune, vel ad Aquenſes cives per conſules Aquenſes juſtitiam faciat, & quod debet eos adjuvare verſus Imperatorem, & hæc omnia, ut ſupra legitur, ipſe Marchio obſervare juravit in perpetuum in præſentia Domini Gulielmi marchionis de Boſco, & Domini Benzonis Cauſidici, & Guillelmi filii Dodonis de Belexia, & Guielmi Petri Luponis nunciorum, & procuratorum ſuper his Domini Hugonis Epiſcopi Aquenſis, conſulum, & civium Aquenſium. Prædictus Dominus Bonifacius marchio hanc cartam fieri rogavit, ut ſupra. Interfuerunt Dominus Albertus marchio Malaſpina, Ferrarius Vicecomes, Rainerius de Grana, Guillielmus Capitaneus, & alii plures rogati teſtes. Ego Nicolaus S. Palatii Notarius interfui, tradidi, & hanc cartam ſcripſi. Ego Ubertus Notarius S. Palatii videns, & legens autenticum hujus exempli, ſicut inveni, & ita in ipſo ſcripſi. Ego Henricus &c. Ego Petrus &c.

Deditio Marchionum de Occimiano communi Alexandriæ.

MCXCVIII. 100

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCVIII. ind. I. die Sabbathi V. julii, in campis Caſtri Pomarii, ubi dicitur Campagnola, præſentia teſtium ad hoc ſpecialiter vocatorum, quorum nomina ſubter leguntur. Dominus Anſelmus, & Vermus, & Conradus fratres Marchiones de Occimiano dederunt, & inveſtiverunt nomine recti, & legitimi feudi Dominum Vermum de Puſterla Poteſtate civitatis Alexandriæ nomine, & ad partem communis Alexandriæ, nominative de medietate pro indiviſo villæ, & caſtri Praſchi, & totius quod habent in villa, & caſtro Videxoni, & Trexobii, & Alicis, & Barberii cum omni jure, & juriſdictione, & honore ipſis Marchionibus competentibus in jam dictis locis, & caſtris, & eorum territoriis, & pedagiis, & cunctis vaſſallis, & feudis, & fidelitatibus, & pedagiis, quæ habent in ipſis locis, & dominis, qui habitant in prædictis locis, & caſtris, ſeu qui feudum in prædictis locis, & caſtris ab ipſis Marchionibus tenent, & generatim de medietate pro indiviſo totius, quod habent, vel habere poſſunt

H

Digitized by Google

ultra Tanarum, ſeu poſſident, vel ab aliquo detinetur eorum nomine, vel non eorum nomine, & de omni jure, & actionibus realibus, & perſonalibus, &c. ſibi reſervantes in prædictam medietatem juriſdictionem rerum vaſſallorum, & tenore, quo modo in antea &c. poſſidere debeat commune Alexandriæ, &c. & facere exinde ſecundum morem recti, & legitimi feudi, quidquid ſibi utile fuerit ſine contradictione prædictorum Marchionum, & eorum hæredum. Citra Tanarum mittent homines Alexandriæ nomine communis, & quos commune voluerit in fortia, & in caſtro, & villa de Occimiano ad faciendam guerram, & pacem Marchionibus Montisferrati, & generaliter omnibus hominibus, locis, caſtris, & civitatibus, quibus commune Alexandriæ guerram facere voluerit, vel fecerit, & ſemper mittent in ipſum caſtrum, & fortiam, & villam de Occimiano munitum, & ſcaritum commune Alexandriæ quandocumque, & quotieſcumque requiſiti fuerint a communi Alexandriæ, videlicet a poteſtate, vel conſulibus, qui pro tempore fuerint vel eorum miſſo, & ipſi perſonæ cum hominibus ſuis facient deinceps vivam guerram Marchionibus Montisferrati, & generaliter, & ſpecialiter omnibus perſonis villis, & oppidis, civitatibus, quibus commune Alexandriæ guerram fecerit ad diem, & terminum, quem poteſtas, vel conſules, qui pro tempore fuerint, eis præceperint, nec pacem, vel treguam, &c.

Præfati ſecundum formam prædictam inveſtiverunt nomine recti, & legalis feudi, & pro indiviſo de medietate earum rerum, & rationum, quas Marchio Montisferrati eis tenet, Dominicis exceptis, & de medietate villæ, & caſtri Pomarii, & juriſdictionis, & honoris, & caſtri, & villæ S. Salvatoris, & juriſdictionis, & honoris, & caſtri villæ Vignalis, & alterius caſtri, quæ Marchio tenet eis, Dominicis exceptis, &c. & hæc omnia promiſerunt per ſtipulationem ſub hypotheca bonorum ſuorum eidem Domino Vermo ſtipulanti nomine communis Alexandriæ per omnia ſic attendere, &c. ad hæc debent eſſe cives, & habitatores civitatis Alexandriæ, & expendere pro civibus in fodro pro mille quingentis libris Papienſibus, & ſic attendere, & obſervare promiſerunt eidem Domino Vermo nomine, & ad partem communis Alexandriæ dare nomine pœnæ 2000. marcharum argenti, & pro omnibus prædictis attendendis, & pro illa præſtanda Ubertus de Foro, Nicolaus de Foro, Ubertus Advocatus de Paciliano, Vermus de S. Georgio conſtituerunt ſe fidejuſſores quiſque in ſolidum &c. Ad invicem infraſcriptus Dominus Vermus Alexandriæ Poteſtas pro iſto feudo juravit, quod faciet commune Alexandriæ ſic attendere: & commune Alexandriæ pro iſto feudo juravit eis fidelitatem a quatuordecim annis ad ſeptuaginta annos, ſalva fidelitate Anſelmi, & Dalphini marchionum de Boſco, &c. Et de hac guerra non facient homines Alexandriæ neque pacem, neque treguam cum Marchionibus Montisferrati, quin ponant iſtos Marchiones in eadem pace, vel tregua, & adjuvabunt eos bona fide ad recuperandum ſua, & quaſdam poſſeſſiones ſuas, quas Marchio Montisferrati eis detinet. Item adjuvabunt iſtos Marchiones de omni guerra ſalvis ſacramentis Aſtenſium, & Januenſium, & Caſſinenſium, & Vercellenſium, & ſalvo Mediolano, & ſpecialiter de guerra, quam Marchio Montisferrati inciperet ſuper eos, nec exinde facient pacem, treguam, pactum, guerram recreutam abſque iſtis Marchionibus, & non recipient homines eorum de Occimiano, de Sarmazza, & Mirabello, & Vicoburono pro habitatoribus Alexandriæ, & ſi recipient terram eorum, quam habent in prædictis locis, remaneat iſtis Marchionibus. Propterea commune Alexandriæ debet dare iſtis Marchionibus duo ſedimina vacua in partibus duabus Alexandriæ ultra Tanarum, & non in Pozolaſca. Actum in iſto loco feliciter. Amen.

Infraſcripti Dominus Anſelmus, & Vermus Monacus, & Anſelmus Camar, & Vermus, & Conradus fratres de Occimiano, &c. Interfuerunt &c.

Præceptum Angeli Fontana de Tregua inter Bonifacium marchionem Montisferrati, & Alexandrinos, & Aſtenſes.

MCXCIX. 101

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCIX. indict. II. die Dominico IV. kal. aprilis. In ripa Padi non longe a Ponte de Sturia infraſcriptis teſtibus præſentibus. Cum Dominus Bonifacius marchio Montisferrati, & Gullielmus ejus filius, & plures de eorum curia, & pro eis ex una parte, & poteſtas, & credentia de Alexandria, & poteſtas, & credentia de Vercellis, & Berlamonte de la Plazza, & Vermus Gardinus, & Jacobus de la Curte, vel de Domina Roliata nomine poteſtatis, & credentiæ de Aſt vice, & nomine communium earum civitatum ex altera parte juraverunt ſub Goteſino Mainerio, & Guiffredo Tragroſſello Ambaxiatoribus Mediolanenſibus, & Angelo de Fontana, & Joanne de Bonacrana Placenrinis Ambaxiatoribus, qui eos vice communis Mediolani, & communis Placentiæ receperunt ſtandi præcepto, & præceptis communis Mediolani, & communis Placentiæ, & Rectorum earum civitatum, ſive nuntiorum de omnibus diſcordiis, quæ inter ipſos patrem, & filium ex una parte, & prædictos cives ex altera parte vertebantur. Ipſi vero Ambaxiatores Mediolani, & Placentiæ colloquium ibi ſtatuerunt. Ibi quoque colloquio in ſimul collecto præfato Marchione, & filio præſentibus, & dictis Ambaxiatoribus de Aſt vice communis, & Uberto Fantino, & Ruffino de Bellono Alexandriæ, & Jacobo vicecomite, & Alexio de Benivolo Vercellenſibus Ambaxiatoribus, jam dictus Angelus parabola, & voluntate, & mandato prædictorum, &c. diſtricte ſicut poteſt injunxit ſæpe dictis Marchioni, & filio &c. & præfatis Ambaxiatoribus de Aſt, de Vercellis, atque de Alexandria vice ipſarum civitatum, &c. a modo ad octavam reſurrectionis Domini proxime ad invicem firmam treguam in perſonis, & rebus teneant, & obſervent, & præfato Domino Bonifacio ſpecialiter, ut det in virtute communis Mediolani, & communis Placentiæ, aut miſſis Caſtrum S. Salvatoris, & illud de Lugo,

Digitized by Google

atque illud de Vignale, quandocumque voluntas Rectorum ipſarum civitatum, vel eorum miſſi fuerit &c., quibus auditis, & intellectis iſtæ partes ibi præſentes omnia ſervare dixerunt, & promiſerunt. Interfuerunt teſtes Guido Mainerius, Guidonus Increſſus de Mediolano, Ardizzonus Gambarutus, Ugoccionus de Puteo, Joannes ejus filius, Ruxantus de Ruxantis de Vercellis, Petrus Pocardus, Faba Piceus de Novaria, Fulcus de iniquitate de Placentia, Rainerius Grana, Otto de Carretto, Comes Rainerius de Blandrate, Ferrarius, Rainerius Capitaneus, & Alexius de Valentia, Andreas de Benzo de Aquis, Vermus, Rodulphus, atque Anſelmus, qui dicuntur Paſtores, & alii.

Petitiones communis Alexandriæ adverſus Marchionem Montisferrati circa an. 1199.

102 MCXCIX.

Reſponſum de pet tionibus, quas facit commune Alexandriæ Marchioni de Monteferrato. In primis petit partem, quam habebat in Maxio cum cortili, & omni juriſdictione, quam partem commune Alexandriæ quiete tenebat, & quam ipſe in tempore hujus guerræ occupavit, & inſpiciantur inſtrumenta de acquiſitione conſignata per A., & etiam ſententia ſi opus fuerit, quæ inſtrumenta cum ſententia ſunt quatuor, quæ pars eſt undecim partes de decem octo partibus de toto.

II. Item petit caſtrum Caſtelletti, & villam cum omni contili, & juriſdictione, & pertinentiis, & ſuper his inducantur inſtrumenta ſignata per B., quæ ſunt duo.

III. It. petit libras ÐCCC. Papienſes cum omnibus uſuris, & expenſis a tempore debiti citra, & inſpiciantur inſtrumentum ſignatum per C., vel reſtituatur caſtrum Lugi communi Alexandriæ.

IV. Item medietatem caſtri, & villæ S. Salvatoris, & villæ, & caſtri Pomarii, & caſtri, & villæ Vignalis, & juriſdictionem, & honorem ipſorum caſtrorum, & villarum ex ceſſione facta, & datione a Marchionibus de Oximiano communi Alexandriæ, ut continetur in inſtrumento ſignato per D., quod eſt unum.

V. Item petit emendam damni dati, & facti in villa Uviliacum, quam ipſe Marchio invaſit, & deſtruxit contra præceptum Rectorum, & ſine diſſidatione eo tempore, quando homines Alexandriæ erant in ſervitio communis Albæ voluntate, & præcepto Rectorum ſocietatis Lombardiæ, & Marchiæ, & Romagnæ permanente pace tunc inter commune Alexandriæ, & Marchionem; ita quod commune Alexandriæ nihil offenderat Marchionem, & reſpiciatur inſtrumentum ſignatum per E., quod damnum ponit in decem millia marchas argenti.

VI. It. petit quod Dominus Marchio reſtituat communi Alexandriæ caſtrum, & villam de Rocha, quæ dicitur Conſtantinorum de valle Urbarum.

VII. It. petit quod homines Alexandriæ, & diſtrictus poſſint, & debeant ire cum omnibus mercimoniis ſuis, & ducere merces ſuas per villam, & poderium Felizani tam per aquam, quam per terram, ſine pedagio, & aliqua dacita, & præſtatione, & quod liceat item hominibus Alexandriæ per aliam terram Marchionis ad medium pedagium, & reſtituatur hominibus Alexandriæ illud totum pedagium, quod fuit ablatum hominibus Alexandriæ per aliam terram Marchionis, quod pedagium ablatum ponit in libras mille Papienſium, & inſpiciatur inſtrumentum ſignatum per F.

VIII. It. petit, ut Marchio ſolvat omnia debita, & guiderdonis, & expenſis, quas ipſe, & pater ejus, & avus, & proavus tenebatur hominibus, & civibus Alexandriæ, & tenetur dare.

IX. Item petit, quod prædictus Marchio reſtituat Dominis Uberto, & Opizoni filiis quondam D. Nicolai de Foro terram, & caſtrum cum hominibus, & poderio, & juriſdictione, & contili de Momberſario, ſicut D. Wilielmus marchio, ejus quondam pater inveſtiverat, & dederat iſti Domino Nicolao; item quod tenebant ab eo in Juglano, ut in inſtrumento ſignato per G.

X. Item petit, ut reſtituatur hominibus Bozonis filii quondam Uberti de Uviliis feudum de Caſtro, & villa Mombaruzii, & de tota curte, & diſtrictu, & godimento, & honore pertinente ipſi Caſtro, quod feudum Dominus Willelmus marchio quondam Montisferrati dedit D. Bozoni, ut continetur in inſtrumento ſignato per H.

XI. Item petit, quod reſtituat Galeis de Solerio feudum, quod tenere conſueverunt ad Veſchobanum, (*forte* Veſolanum), & ad Ludum, & alibi a Marchione Montisferrati, & qualiter reſtituat omnibus civibus, & hominibus Alexandriæ omnia feuda, quæ ipſi cives, & homines Alexandriæ tenere conſueverunt a Marchione Montisferrati.

XII. Item petit emendam damni dati, & facti ante guerram inceptam, & priuſquam Marchio juravit præceptum Rectorum ad Conzaanium, & in villa, & rebus Dominorum Conzaani, & emendam dapni dati ad Belmontem, & ad Calamandranam, & ad Garbazolam, & ad Lanerium, & in villis, & rebus hominum iſtorum locorum eo tempore, quando Dominus Boccacius poteſtas Alexandriæ cum militibus, & peditibus Alexandrinis erat in ſervicio Albenſi præcepto, & voluntate Rectorum, quod damnum datum fuit contra præceptum Rectorum, permanente pace inter commune Alexandriæ, & Marchionem, quam mendam ponit in quinque millibus marcharum argenti.

Petitiones Bonifacii marchionis adverſus Alexandrinos in prævio pacis tractatu circa annum 1199.

MCXCIX. 103

In nomine Domini. Amen. Iſtæ ſunt petitiones, quas facit D. B. marchio Montisferrati coram rectoribus ſocietatis Lombardiæ, Marchiæ, & Romagnæ de commune Alexandriæ, & de hominibus ejuſdem civitatis.

In primis petit, ut homines Alexandriæ per ipſum D. Marchionem ſeſe diſtinguant in omnibus & per omnia tamquam per Dominum ſuum, quia omnis honor, & juriſdictio illius civitatis, ſeu univerſitatis ad prædictum Marchionem cum omni

Digitized by Google

integritate pertinet ſecundum quod in privilegiis conceſſionum continetur, & legatur hoc privilegium ſicut Dominus Imperator anteceſſoribus ſuis conceſſit Cæſaream, quæ modo Alexandria appellatur cum habitatoribus, & cultoribus, & omni jure ad eandem Ceſariam pertinente, ſecundum quod melius concedere potuit. Legatur etiam hic privilegium conceſſionis Marenghi, Gamundi, Fori, Solerii, de quibus fundata eſt Alexandria, & ſunt ſignata per A, & legatur etiam carta ſecundum quod Wilelmus marchio Palodo dedit Domino Bonifacio quondam Solerium, & Apianum:

II. Item dicatur hic, ſecundum quod anteceſſores ipſius Marchionis tenuerunt, & poſſederunt quiete prædicta loca, de quibus fundata eſt Alexandria uſque ad tempus, quo ipſi civitatem fecerunt cum injuria Marchionis, & hoc publicum eſt, & notorium, & poſſet etiam per multos teſtes probari. Et ſi Alexandrini dicunt, quod ſuper his facta eſt pax inter patrem ipſius Marchionis, & commune Alexandriæ petit D. Marchio, ut pax illa ſibi ſervetur. Et quod factum eſt contra formam ipſius pacis . . . . debeat reparari, & reſtitui ſcilicet, ut medietatem omnium regalium, quæ D. Imperator quondam habebat in illa civitate intus, & extra, ſibi in pace dimittant.

III. Item ut dimittant totius Sezaine ſcilicet medietatem pro indiviſo Sezai, Ritorti, Caſtri novi, & utriuſque Carpaneti, & Canovii cum omni integritate, & honore.

IV. Item petit, ut pro alia medietate rerum prædictarum, Alexandrini omnes ad XV. annis ſupra, & LXX infra ei fidelitatem faciant ſecundum formam prædictæ concordiæ, & ſecundum quod fecerunt quondam patri ſuo ſemel, & bis; & quod quilibet poteſtas Alexandriæ, qui fuerit pro tempore ſuo, ſi non fuerit civis Alexandriæ debeat jurare ipſum Marchionem cuſtodire, & ſalvare in perſona, & rebus ſecundum formam dictæ concordiæ; & legantur hic duæ cartæ, vel tenor ipſarum concordiarum ſignatæ per B.

V. Item petit idem Marchio, ut homines Alexandriæ, homines Apiani, Ritorti, Felcarolii, qui erant homines Marchionis, & ſi quos alios receperunt in vicinos, vel habitatores de terra ipſius Marchionis debeant licentiare, & ad priſtina loca abſolutos facere redire ſecundum formam dictæ concordiæ.

VI. Item petit, ut homines Alexandriæ, quæ quondam Robaldus Borſa, vel aliquis pro ipſo Marchione tenebant in caſtro, & poderio de Alice, quæ omnia prædicti Alexandrini occuparunt injurioſe: & quia turrim, & domum ipſius Robaldi quondam radicitus deſtruxerunt petit pro damno marcas D. argenti.

VII. Item petit, ut Albertum de Alice, qui erat homo ipſius Marchionis debeant abſolvere, & deliberare ſecundum formam dictæ concordiæ.

VIII. Item petit, quod non impediant ipſum Marchionem, quin teneat, & poſſideat feudum, qui ipſe Albertus tenebat in Sezagio ab ipſo Marchione ſecundum quod ejus legalis curia judicavit.

IX. Item petit, ut ei reſtituant turrim, & domum & alia jura, quæ habebat in Lanerio in illum ſtatum in quo erant prædicta, quando Marchio ea accommodavit, ſeu præſtavit Ambaxiatoribus communis Mediolani, qui Ambaxiatores ei convenerunt & promiſerunt reddere in eo ſtatu, in quo erant tunc cum omni damno, & ad intereſſe; & legatur hic inſtrumentum promiſſionis ſignatam per H, vel ſolvant ei IIM. marchas argenti pro damno dato in deſtructione prædictæ turris, & domus.

X. Item petit, ut caſtrum de Briduno novo malo ordine occupatum eidem reſtituatur.

XI. Item petit, quod tenent in Gonzano, & in Montecaſtello, quod factum eſt de caſtello, & villæ Ponzani; & legatur hic privilegium conceſſionum Gonzani, Ponzani, Montiscaſtelli ſignatum per A, & carta ſignata per D.

XII. Item petit medietatem Marenzanæ, & medietatem turris Lintignani, quæ occupaverunt, quæ quondam fuit Belengerii, & fratris; & legatur hic carta acquiſitionis ſignata per C.

XIII. Item petit, ut homines de Quadringento debeant dimittere terras, quas acquiſtaverunt de poderio, ſeu de curte Appiani, vel ea ſerviant, ſecundum quod veteres tenitores ſervire ſolebant.

XIV. Item petit, ut poteſtas, & commune Alexandriæ faciant rationem hominibus Marchionis de hominibus Alexandriæ de contractibus, & aliis querimoniis, quæ inter eos vertuntur, & ſpecialiter Opicioni Bonezano, & fratribus, & quod non impediant ipſum Opicionem, & fratres tenere, & poſſidere res, quas quondam Albertus, & Opizo de Forio (1) tenebant, vel habebant in Gonzano, quas ab eis habent pignori obligata.

XV. Item petit pro damno dato in villa, & caſtro Filizzani, quod combuxerunt, & deſtruxerunt, antequam Marchio eos offenderet IIM. marchas argenti.

XVI. Item prætendit pro damno dato in villa de Lu, & poderio, quod combuxerunt, & deſtruxerunt IVM. marchas argenti.

XVII. Item petit pro damno dato in villa, & poderio Capagnæ, & poderio Vignalis, & Caſortii, & Grazani, & Pontis Sturiæ, & Terriculæ, & Brioni, & Mombarucii, & Rocaldoni VIIIM. marchas argenti.

XVIII. Item quod ipſi Rectores debeant ſe intromittere, & cognoſcere de facto fidelitatis, & regalium, quod Marchio debet habere in Alexandria, non obſtante interlocutoria ſententia, quæ data eſt per ipſos, ita probamus. Quia poſtquam Marchio ſocietatem juravit, requiſivit fidelitatem a communi, & hominibus Alexandriæ ab eis incipiendo tamquam a majori vaſallo, qui uſque ad illud tempus fideles extiterant propter fidelitatem, quam fecerant patri ſuo ſemel, & bis; & de plano in poſſeſſione, ſeu quaſi poſſeſſione erant fidelitatis, & regalium . . . . . tunc demum ei injuriam facere cœperunt, & illud fuit principalis cauſa præſentis guerræ; & ſi de hoc dubitaretis ex officio noſtro cognoſcatis per nuncios Marchionis, & etiam per milites L., vel LX., qui interfuerunt prædictæ requiſitionis fidelitatis.

XVIII. Quod dicimus de facto Felcarolii, quia per homines Felcarolii, & per alios ejuſdem terræ

Digitized by Google

cognoſcere poteſtis ex officio noſtro qui ſunt homines Marchionis, & quod Alexandrini eos receperunt in cives, vel habitatores poſtquam Marchio juravit ſocietatem, & etiam per inſtrumentum pactionis, quod ab eis extraxerunt, & etiam per aliud inſtrumentum, in quo continetur quod Poteſtas Albæ præcepit Poteſtati Alexandriæ ut expediret, & expeditos, & abſolutos dimitteret homines Felcarolii cum rebus ſuis uſque ad diem Dominicam venientem, & eſt ſubſign. per B.

XIX. Idem dicimus de facto Alicis, quia conſtat per eorum confeſſionem, quod illam turrim, & domum deſtruxerunt tempore præſentis guerræ.

XX. Quod dicimus de facto Lintignani, & Merenzani, quia conſtat per eorum confeſſionem, quod illam partem, quam dicimus nos habere in prædictis dicunt ſe muniſſe in præſenti guerra, quæ nunquam alias per eos fuit munita.

XXI. De facto Bajoni non laboramus, quia illud advenit a V. menſibus infra. Nam Marchio de illo caſtro guerram faciebat Alexandrinis; & Alexandrini in præſenti guerra villam, & poderium Bajoni combuxerunt, & deſtruxerunt.

XXII. Item dicimus de facto Lanerii . . . . ſed oppoſitioni, quam faciunt, quod illi Coxana fecerunt eis pactum de non alienando, ita reſpondemus quia in illo pacto continetur, ut dicunt, quod poterat fieri alienatio conſortibus, & Marchio erat conſors in illo caſtro de Alice, quia habebat turrem, vel turres in eodem caſtro antea. Præterea non confitemur quod Alexandria, & Lintignanum ſint in Acoxana, immo ſunt in Barberina, nec confitemur aliquid de illo pacto.

XXIII. Item oppoſitioni quam faciunt, quod dominus Marchio res ſuas alienaverit, vel obligavit Imperatori, ita reſpondemus quod Marchio non alienavit, vel obligavit; & ſi contingeret, quod obligaret, nihilominus habere, in rem actionem legis Aquiliæ, & alias actiones proprie ſibi competentes. Nam quilibet debitor ſi decem ſolidos mutuo accipit, dicitur: *res ſuas obligat*; & nihilominus actiones ſuas retinet, quas habet occaſione rerum ſuarum.

XXIV. Item dicimus quod Rectores, qui receperunt compromiſſum, & ordinaverunt contractum, intellectum Marchioni dederunt, quod illa obligatio Marchioni non nocere debet in prædicto facto.

XXV. Item de facto Conzani non laboramus, quia illud decrevit in præſenti guerra, & fuit occaſio præſentis guerræ; & petitio Marchionis eſt ut illi DD. de Conzano, qui pro eo tenent, debent redire in Conzano, in caſtro, & villa, & poderio in eo ſtatu, in quo erant ante inceptam guerram, & ut damna eis data in domibus, caminatis, & aliis eis reſtituantur, & ut murus, qui factus eſt per medium caſtrum de eorum lapidibus deſtruatur maxime cum ſit factus pro parte ſuper eorum terram, & eum clauſerunt inter Capellam, quæ eſt communis, & plura eorum ſedimina. Partes autem ipſorum dominorum, qui ſunt homines Marchionis, ſunt inferius deſignatæ in quodam ſcripto.

XXVI. Super petitionibus autem eorum taliter reſpondemus. Imprimis de facto Maxii dicimus, quod Marchio nil tenet in Maxio, ſed introivit Maxium in ſervitium Aſtenſium.

XXVII. De facto Caſtellete ita dicimus, quod Marchio ibi tenet medietatem ſecundum quod Albenſes concordaverunt, & ſecundum quod ipſe & pater ſuus quondam tenebant: aliam partem non tenet, nec credit quod Alexandrini habeant ibi aliquid juris.

XXVIII. De facto damnorum dicimus Marchionem non teneri, quia ſi aliqua damna dedit vindicando, & ulciſcendo . . . . . quia Alexandrini inceperant ei guerram.

(1) *Hoc eſt* Foro.

Conventio inter M. Bonifacium, Alexandrinos, Aſtenſes, & Vercellenſes.

MCXCIX. 104

Pridie idus junii pax in ſequenti tabula fuit compoſita in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Concordia, & ſocietas inter Commune Mediolani, & Placentiæ, & Vercellarum, & Alexandriæ, & Haſtæ ex una parte, & ex altera dominum Bonifacium marchionem Montisferrati, & Gulielmum filium ejus talis eſt, ſcilicet prædictus Marchio, & filius ejus per ſe, & per omnes homines ſui diſtrictus cuſtodient, ſalvabunt, & manutenebunt omnes homines prædictarum Civitatum, & earum diſtrictus ſuæ juriſdictionis tam Clericos, quam Laicos, qui ſtant, vel ſteterint ad præcepta ipſarum Civitatum in perſonis, & rebus per totam ſuam terram, & aquam, & diſtrictum, & virtutem,

Item adjuvabunt omnes prædictas Civitates, & unamquamque earum de omni guerra, & omnibus guerris, & diſcordiis, quas habent, vel habuerint, vel alicui earum apparuerint contra omnem perſonam, & perſonas, & civitatem, & locum, & caſtrum, & villam bona fide, & ſine fraude, ita tamen ut prædictus Marchio, & filius ejus non tenentur hoc juramento adjuvare Alexandrinos, vel Haſtenſes, vel Vercellenſes contra Aquenſes, & contra illos de Alba, & contra Yporienſes, & eodem modo tenentur ipſe Marchio, & filius ejus Brixienſibus, & Cumanis, & Laudenſibus, & Novarienſibus, quando ad hanc ſocietatem pervenerint, & eos accipere tenentur in hac ſocietate. Illud idem facient prædictæ omnes civitates, & unaquæque earum eidem Marchioni, & filiis ejus, & ſuis hominibus, & rebus, & eodem modo eos adjuvabunt, ſalvis tamen Sacramentis, quæ Mediolanenſes fecerunt de ſocietate facta cum Cumanis, Laudenſibus, & Novarienſibus, & ſalva ſocietate Lombardiæ, & ſalvis Sacramentis, quibus Placentini tenuerunt Malaſpinis, & quibus tenuerunt Bobio, & quibus tenuerunt Pontremolo, & ſalva ſocietate Lombardiæ, & ſalvis exceptionibus datis in ſcriptis a Vercellenſibus, & Alexandrinis, & Haſtenſibus, quæ videlicet ſunt iſtæ.

Haſtenſes volunt excipere, ut non teneantur pro hac ſocietate adjuvare aliquem contra omnes cives Haſtenſes habitantes in civitate, vel extra, & omnes homines de poſſe, & virtute, & juriſdictione Haſtenſi, & dominum Haſtenſem Epiſcopum, & civitatem, & homines de Alba, & Carium, & Terdonam, & Advocatos de Montecucco, & Obertum

Digitized by Google

de Coconato, & Henricum de Villalba, & fratres, & Henricum filium marchionis Ardicionis, Savilianum, Raconixium, Rubaldum de Braida, dominos, & homines de Lanerio, homines de Maxio, Marchionem Anciſæ, Henricum Montisberſarii, ac filios, dominos de Mala morte, Groſſum de Canelio, Jacobum Corbellarium, Henricum Maſtorchium, (1), & civitatem, & homines Alexandriæ, & civitatem, & homines Vercellarum, & omnes prædictos homines, & loca excipiunt Haſtenſes, ut ſupra, ſalvis pactis, & conventis eorum, & ſpecialiter ſalva concordia, & pactione, & ſocietate ipſorum Haſtenſium, Alexandrinorum, & Vercellenſium, ita ut ſocietas, & concordia eorum ſtabilis, & firma ſemper permaneat, nec propter Sacramentum iſtius ſocietatis, nec propter aliquod aliud Sacramentum infringatur, nec ullo modo removeatur.

Alexandrini vero volunt excipere, ut civitas Alexandriæ non teneatur pro hac ſocietate contra Sacramentum, ſeu pactum, quod fecerunt cum hominibus de Caſſinis, nec contra dominum Anſelmum, & Delphinum Marchiones de Boſco, nec contra Marchionem de Occimiano cives Alexandriæ, nec contra Marchionem de Anciſa, nec contra Sacramentum, ſeu pactum, quod fecerunt cum Marchione de Gavio, nec contra Caſtellanos Alicis, & Barberii, nec contra Paxilianum, nec contra aliquem civem Alexandriæ, qui in civitate habitet, vel extra, nec contra homines de Boſco, nec contra homines de Urba, nec contra homines Frixonariæ, Baſſeragutii, Capriatæ, nec contra homines de Lanerio, nec contra homines Ripaltæ.

Vercellenſes autem volunt excipere dominum Epiſcopum Vercellenſem, & ſocietatem generalem Lombardiæ, & ſpecialiter Alexandriæ, & Haſtæ, & Novariæ, & ſalvo Taurino, & Hiporio, atque Caſale, & Paxiliano, & omnibus civibus, & habitatoribus Vercellenſibus, & Vaſſallis illis, qui ſunt in juriſdictione Vercellenſi, & hoc factum eſt ſalva omni commiſſione, & omnibus commiſſionibus factis in Commune Mediolani, & in Commune Placentiæ a prædicto Marchione, & a Communi Alexandriæ, a Communi Vercellarum, & Communi Haſtenſi de omnibus diſcordiis eorum, ſecundum quod in commiſſione, vel commiſſionibus continetur, & ſi quod additum, vel diminutum fuerit in hac ſocietate, vel pro hac ſocietate per conſilium Mediolani, & per conſilium Placentiæ communiter uſque ad calendas januarii, id utraque pars teneatur attendere, & obſervare.

Eodem modo prædictæ omnes civitates inter ſe invicem adjuvare, & defendere teneantur, ut ſupra tenentur prædicto Marchioni, & prædictam ſocietatem jurant, ut ſupra continetur. Prædictus marchio Montisferrati, & Gullielmus filius ejus utramque prædictam ſocietatem, ut ſupra legitur, juraverunt in Mediolano. Joannes Ruſca Poteſtas Mediolani: & pro Placentia Antonius de Fontana, & Joannis de Bonamena legati Placentiæ, & pro Alexandria Gullielmus Lanzavecchia, & Guido de Priora legati Alexandrini; & pro Haſta Magiſter Petrus Boccarius, & Homodeus Troſellus legati Aſtenſes; & pro Vercellis Gullielmus Alzatus, & Joannes de Oliva legati Vercellenſes. Actum eſt hoc in palatio Communis Mediolani coram magno conſilio collecto anno Dominicæ Incarnationis 1199. die Dominica 12. die menſis junii, indict 2. interfuere ec. *reliqua ut apud Durandum.*

(1) *In exemplari a clariſſimo Durando in Ped. Ciſp. p. 339. adhibito hæc adduntur*; Obertum de Maritis, *forte Maringo*, homines de Paxiliano.

Donatio civitatis Alexandriæ XL. familiis Quargnenti.

MCC. 105

Anno Dominicæ Incarnationis MCC., indictione tertia, die Jovis 6. exeuntis februarii in caſtro Quargnenti in plena concione populi ec. ibi exiſtentibus vice Communis Alexandriæ Joanne Platto conſule ipſius civitatis, & Gamundio de Suffredo Ambaxiatore, cum Stefano de D. Petrobello, & ex parte Quargnenti domino Anſelmo de Foro poteſtate ipſius loci ec. ſcilicet quod homines de parte Epiſcopi Haſtenſis faciunt ſe cives Alexandriæ ſalvis rationibus Epiſcopi in ſuis hominibus, hoc modo quod ipſi ſimul cum hominibus XL familiarum, qui ſunt cives Alexandrini debent facere communia onera civitatis pro æquali portione, quam facient homines Solerii, eo excepto, quod nemo de parte Epiſcopi cogatur, nec poſſit ire ſtare Alexandriæ contra ſuam voluntatem, nec in hoc, quod faciunt ſalvis rationibus Epiſcopi, poſſint ſe excuſare ab omnibus iſtis oneribus civitatis, licet Epiſcopus vellet eis contradicere ec. Actum in iſto loco feliciter ec., & omnia iſta homines Quargnenti de parte Epiſcopi attendere, & obſervare ad ſancta Dei Evangelia juraverunt. Interfuerunt teſtes Carbonus, Anſelmus Ainerius, Soldanus de Quargnento, Ubertus Nebula, & omnes homines de concione ec.

Donatio DD. Vaſſallorum Meladii de ſuis juribus facta civitati Aquenſi cum conſequenti illorum inveſtitura

MCCI. 106

Ind. 4. die martii 9. junii (1) A.D.I. 1201. in capitulo Canonicæ de Aquis Belengerio D. Andreæ, Manfredo Carlevaris Oberti Primani, Gullielmo Beleſii, Bonjohanne, Henrico de Porta, Bruzafava, Uberto de Burgo, Raimundo Epiſcopi, Oberto Rabia de Ciſalvo, Petrono Dodone, & Jacobo Bucaz præſentibus, & conſentientibus D. Gullielmus, & Manfredus quondam Gullielmi omnes de Camera; item D. Gullielmus, & Tebaldus quondam Alberti conſenſu, & voluntate, & auctoritate Manfredi Guaſtarava, & Arnaldi Vaſtapaleæ curatorum jam dictorum filiorum Alberti donavit, & hanc chartam donationis tradunt D. Andreæ Petrolino, Aquideo Bencii Brochæ, Nicolao Bochaz, & Ugoni Mantea conſulibus nomine communis Aquenſis omnes ſuas turres, domos, terras, & cœtera jura eis competentia in curte Melagii, & cœteris locis, ut infraſcriptum Commune perpetuo faciat pacem, guerram,

Digitized by Google

& quidquid voluerit ſine contradictione infraſcript. donatorum, & heredum ſuorum; & hanc quidem donationem iſti filii Alberti jurant nunquam revocare. Ibidem infraſcripti conſules nomine dicti conſilii in feudum donant, inveſtiunt infraſcriptam donationem infraſcriptis donatoribus, & legitimis heredibus, & maſculis, & feminis in perpetuum jurando per ſe, & per omnes ſucceſſores infraſcriptos Vaſſallos bona fide pro poſſe ſine fraude de cœtero juvare, manutenere de omnibus ſuis rationibus, & honoribus, & turres eorum eis invitis nunquam diruere; & ſi obruerent, bona fide eas cum eis erigere, quibus peractis jam dicti Vaſſalli omnes jurant fidelitatem infraſcriptis conſulibus nomine ſui Communis promittentes Sacramento ſemper bona fide in omnibus obedire Communi, prout in fidelitate priorum ſuorum dominorum, excepta quondam fodri præſtatione. Item jurant quod omni tempore guerræ duos milites militiæ paratos in Aquis tenebunt, niſi licentia omnium Rectorum, qui tunc erunt, vel majoris partis remanſerit. Ego Petrus notarius ec.

(1) *Loco junii lege januarii, quo menſe dies martis concurrebat cum V. id, ſive nona die ejuſdem menſis.*

Sententia conſulum Aquenſium de terra capitulo obbligata.

107 MCCL.

Anno Dom. Nat. MCCL. . . . m. . . . . magiſtro Henrico Willelmo . . . . . Arnaldo Bucaz . . . . . conſulibus, & Henrico aſſeſſore Aquenſi, quia Gandulfus Rugerius confeſſus eſt, dum cauſa quædam verteretur inter D. Anſelmum Præpoſitum Aquenſem ex una parte, & memoratum Gandulfum ex alia parte . . . . . ex ſuo poderio duo ſextaria grani, & unam minam rationem quartæ debere Canonicæ Aquenſi jam dicti conſules per Henricum aſſeſſorem ſuum ſententiaverunt ſupraſcriptum Gandulfum de cœtero præſtare annuatim pro ſuo poderio jam dictæ Canonicæ ratione quartæ duo ſextaria grani, & minam unam, prout ſupra confeſſus eſt ſe debere. Interfuere teſtes Jacob Bocaz, Belenger domini Andreæ, & Ogerius Bruzaſave, & ego Petrus Not. S. Pal. ec.

Fidelitas Oppidi Montaldi Reipublicæ Alexandrinæ.

108 MCCII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCII., indictione V., die Mercur 9. intrantis januarii in Alexandria in majori Eccleſia S. Petri Anſelmus Cullatius conſul de loco Montaldi, item Joannes Ferrarius, & Canigia, & Vermus de Amelio omnes de dicto loco nomine Communis ec. fidelitatem fecerunt ec. domino Opizoni de Oſſa Poteſtati Alexandriæ, quod de cætero erunt fideles Alexandriæ, & facient foſſatum, & exercitum ec., guerram, & pacem de caſtro, & de villa Montaldi, & de perſonis etiam contra omnes perſonas, contra quas Commune Alexandriæ voluerit ec. . . . . . & facient jurare homines de dicto loco Montaldi, homines Vultignanæ, & Pontexelli, & Moloneuſi . . . . hæc omnia promiſerunt attendere ſalvo jure Monaſterii S. Martini de Foro. Ad invicem dominus Opizo de Oſſa recepit eos in deſenſionem, & in cuſtodiam Communis Alexandriæ, & promiſit eis, quod de cætero non dabunt curadiam, vel pedagium Communi Alexandriæ, nec in eorum diſtrictu ec. Interfuerunt teſtes rogati Vermus de Geniculo, Ubertus de Fantino ec.

Tabulæ fœderis inter civitatem Alexandriæ, & M. Ottonem de Carretto.

MCCII. 109

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo ſecundo, indictione V., die Veneris VIII. intrantis martii, in Eccleſia B. Mariæ in Alice. Hæc eſt forma pacti, & concordiæ, & juramenti, quod, quæve fit inter dominum Opizonem de Oſſa poteſtatem Alexandriæ nomine Communis Alexandriæ ex una parte, & dominum Othonem de Carretto Marchionem ſuo nomine, & nomine domini Vermi de Ceva Marchionis, & domini Anrici Marchionis de Pulzono ex alia parte. Imprimis prædictus dominus Otho de Carretto promiſit, & ſuper ſancta Dei Evangelia juravit ſupradicto domino Opizzoni de Oſſa ſtipulanti nomine Communis Alexandriæ cuſtodire bona, & jura ejuſdem Communis, & omnes homines Alexandriæ communiter, & ſeparatim, in perſonis, & rebus, per ſe, & per homines ſuos ubique ad ſuum poſſe. Item promiſit facere guerram per ſe, & per homines ſuos ad ſuum poſſe, & ſpecialiter e domo ſua omnibus Marchionibus, Comitibus, & Caſtellanis, & villis, quibus Poteſtas Alexandrinus, vel Conſules pro tempore exiſtentes nomine Communis Alexandriæ voluerint, & hoc infra dies octo, ex quo denunciatum ei fuerit ab eis, vel ab eorum nuncio, & ſpecialiter Aquenſibus, & eorum terræ communi nomine, & diviſo. Et de prædictis guerris non faciet, treguam, neque guerram, recreutam ſine voluntate totius conſilii, vel majoris partis Alexandriæ campana collecti, & ab hodie in antea dabit opem, & fortiam, auxilium, & conſilium, ut omnes homines Alexandriæ habeant Epiſcopum, & Epiſcopatum, & nominatim Epiſcopum, & Epiſcopatum Aquenſem, & promiſit, quod mittet homines Alexandriæ in caſtro, & villa, & turribus, & fortia caſtri de Pontibus ad faciendam guerram omnibus hominibus, & locis, quibus poteſtas, vel conſules Alexandriæ, qui pro tempore fuerint, voluerint, & nominatim hominibus de Aquis, & eorum terræ, ſecundum quod placuerit poteſtati, vel conſulibus nomine Communis Alexandriæ. Item promiſit quod ſingulis annis faciet ſuis expenſis Communi Alexandriæ duos exercitus ubique ſecundum quod placuerit poteſtati, vel conſulibus Alexandriæ, qui pro tempore fuerint in Alexandria, & dabit in domo, & terra, in ea civitate, & in territorio libras quadringentas uſque ad proximum feſtum S. Michaelis, niſi remanſerit parabola poteſtas Alexandriæ.

Digitized by Google

vel conſulum, & pro iſtis libris quadringentis expendet in Communi Alexandriæ, & pro iſto Communi etiam faciet jurare bona fide dominum Vermum de Ceva Marchionem, & dominum Anricum de Pulzono, quod ratum, & firmum teneant, & attendant per ſe, & per homines ſuos, ſicut ſupradictum eſt, & ſicut promiſit, & juravit uſque ad proximum S. Michaelem, excepto quod D. Anricus non debet emere domum in Alexandria ſi voluerit, & excepto quod D. Vermus de Ceva debet tantum dare in domo, & terra libras ducentum Papienſes, & pro illis libris ducentum debet expendere in Communi Alexandriæ, & pro ipſo Communi. Prædicta promiſit, & juravit infraſcriptus dominus Otho, quod ab hodie in antea non faciet concordiam, vel pactum aliquod cum Aquenſibus ſine voluntate totius Conſilii, vel majoris Alexandriæ campana collecti, & pro his omnibus attendendis, & obſervandis obbligavit iſti domino Opizzono nomine Communis Alexandriæ ſtipulanti omnes rationes ſuas, & jura, quas, quæve habet, vel habere poſſet in dominum Delphinum, & in omnia bona, quæ ſunt, vel fuerint, ſeu tenet ipſe Delphinus marchio de Boſco, & ſi contravenerit, fecit finem, & liberationem in D. Opizzono de Oſſa nomine Communis Alexandriæ de omni jure, quod habet, vel habere poſſet in iſtum Delphinum, & bona ejus, quæ ſunt, vel fuerint, ſeu tenet ipſe Delphinus, & nominatim in caſtro, & villa, & curte, & juriſdictione Montiſclari, & quod faciet dominum Anricum de Pulzono obbligare totum, quod habet in caſtro, & villa de Boſco, & de Puzzolo, & juriſdictione, & hominibus iſtorum locorum, & bona fide faciet Petrum Marchionem de Pulzono generum ſuum obbligare ſimiliter ea, quæ habet in iſtis locis, ſive caſtris, & villis de Boſco, & de Puzzolo, & faciet filios ſuos jurare, & homines a 14. annis ſupra, & a 70. infra bona fide, quod homines Alexandriæ, & eorum bona communiter, & ſeparatim cuſtodient, & ſalvabunt, & auxilia præſtabunt ubique in perſonis, & rebus, & hoc totum promiſit, & juravit ſalva fidelitate Imperatoris, & ſalvo quod poſſit adjuvare Albenſes domi eorum, & Januenſes, & dominum Anricum patrem ſuum.

Viceverſa dominus Opizzo de Oſſa Alexandriæ Poteſtas nomine Communis Alexandriæ promiſit iſti domino Othoni de Carretto Marchioni ſuo nomine, & nomine iſtorum Marchionum ſtipulanti, iſtos adjuvare, cuſtodire, defendere, & ſalvare, & eorum bona etiam, & terram ſuam, & homines eorum cum militibus, & peditibus nomine Communis Alexandriæ, & pro Communi, & cum expenſis Communis Alexandriæ, & quod Commune Alexandriæ non conſentiet, nec fieri permittet villam, vel locum a loco Biſtagni ſuperius, & S. Stephani ſuperius contra voluntatem iſtorum Marchionum, & ſi fieret, vel facta eſt, vel fuerit contra eorum voluntatem, dabit opem, & fortiam, & conſilium, ut deſtruatur. Item promiſit quod Commune Alexandriæ faciet guerram a domo ſua omnibus hominibus, & locis, quibus ipſi Marchiones fecerint, & caput guerræ fuerit, & de ipſa non faciet pacem, pactum, neque guerram recreutam ſine voluntate ipſorum Marchionum, & faciet jurare homines de conſilio, quod ita habent attendere, ut ſupra legitur, & nuncio communis in concione, & faciet jurare Poteſtatem, vel Conſules futuri anni, quod ita habent attendere, & quod ipſi facient ſequentes ſimiliter jurare de cetero ratum, & futurum tenere, ut ſupra legitur . . . . . ſalva fidelitate Imperatoris, domini Dauphini de Boſco Marchionis, & domini Anrici, & Marchionum de Occimiano, & ſalva fidelitate Mediolanenſium, & concordia Haſtenſium, Vercellenſium, Januenſium, & Caſinenſium, & Sacramenta debent renovari de decem in decem annis ſi utrique parti placuerit; & hæc concordia facta fuit præſentibus Ambaxiatoribus Alexandriæ, qui cum Poteſtate erant, videlicet Oberto Natta, Rufino Scacavello, Oberto de Fantino, Vermo Lanzavetula, Joanne Plato, Rufino de Griffo, Joanne de Batono (1), Alberto Balbo, Clavario Communis Alexandriæ, qui ibidem juraverunt hoc totum firmum tenere, ut ſupra. Actum in iſto loco feliciter.

Iſti D. Opizo Poteſtas Alexandriæ, & D. Otho de Carretto Marchio, inde plura inſtrumenta ejuſdem tenoris fieri rogaverunt, ut ſupra legitur, interfuerunt teſtes rogati D. Delphinus Marchio de Boſco, Obertus Canis, Ugo Frigidus, Durandus, Vicecomes Ottonis de Carreto.

(1) *Ita legit Schiavina, ſed Ghilinus* Gratone.

Conſirmatio D. Villelmi marchionis Cevæ.

MCCII. 110

Anno Dominicæ Incarnationis MCCII., indictione V., die Mercurii 7. exeuntis aprilis (1) in Alexandria in pleno Concilio, D. Vermus de Ceva marchio promiſit ec. . . . . . ratam tenere ec. . . . . pactionem factam inter dominum Othonem de Carreto ex una parte, & ex altera dominum Opizonem de Oſſa Poteſtatem Alexandriæ per ſe, & per homines ſuos . . . . . excepto quod non teneatur contra Haſtenſes, & homines de Monte (2), & illos de Albingana, & illos, quos ſecrete dixit Poteſtati ec. . . . . . . & eodem die dominus Hugo filius domini Othonis de Carreto promiſit ec. . . . . obſervare prout continetur in iſto inſtrumento concordiæ ec. Interfuerunt teſtes rogati Simplex de Canellis, Manfredus de Solerio de Aſta, Ambroſius Notarius de Mediolano, Vermus Burrus Judex, Albertus Balbus Clavarius Communis Alexandriæ, Obertus Canis, Guido de Lintignano, Sivolto de Lanerio, Vermus Maſtorcius, Anricus Simplex, Comes de Canellis, Jordanus de Aliano, Ser Sivolt. Petrus de Septemannis, Antonius de Caloxio, Albertus de Canellis, Ser Raimondus Lamerio, Bergognus Rizara ec.

(1) *Ghilinius male vertit 25. aprilis, cum eſſet dies 24.*
(2) *Scilicet Montevico.*

Appellatio Archipresbiteri S. Dalmatii ab Epiſcopo Papienſi ad S. Pontificem in cauſſa Quargnenti.

MCCII. 111

Anno Dominicæ Incarnationis MCCII. die lunæ XIII. calendas junii, indictione V. in Papia ſupra

ſupra palatium domini Epiſcopi Papienſis. Dominus Albertus Archipresbiter Eccleſiæ ſancti Dalmatii de Alexandria miſſus, & procurator totius communis Alexandriæ in ſpirituali, & ſeculari cauſſa, ſicuti per publicum inſtrumentum apparet ad appellationem faciendam ad ſummum Pontificem a D. Epiſcopo Papienſi pro cauſſa, quæ vertitur inter Epiſcopum Aſtenſem, & homines Alexandriæ civitatis de loco, & Eccleſia Quargnenti cum inſtantia appellavit, & apoſtolos poſtulavit. Prædictus Archipresbiter hanc chartam fieri rogavit, ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Saracenus de Burgo, Otho de SS. Trinitate Notarius, & Raimundus Catalanus, & Rainerius de Alexandria filius Henrici Calcamugii.

Procuratio Præpoſitorum Eccleſiæ majoris, & Eccleſiæ SS. Laur., & Clemen. in Archipresb. S. Dalmatii ad appellandum ab Epiſcopo Papienſi ad S. Pontificem

112 MCCII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCII. indict. V. die Veneris 13. julii (1) in Alexandria præſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Dominus Hugo Caneſrus Præpoſitus majoris Eccleſiæ ſancti Petri, & dominus Aſſalitus (2) Præpoſitus ſancti Laurentii, & Clementis, & dominus Opizzo de Oſſa (3) Alexandriæ poteſtas conſtituunt dominum Archipresbiterum S. Dalmatii de Marenco ſindicum, & procuratorem ad appellandum ſuper omnes cauſas a ſummo Pontifice domino Papienſi Epiſcopo commiſſas pertinentes ad civitatem Alexandriæ tam ad clerum, quam ad populum, eo quod habent literas commiſſionis ſuſpectas, & præfatum Epiſcopum ſimiliter ſuſpectum, & promittunt quod habebunt firmam, & rectam appellationem factam a præfato Archipresbitero, & inde hanc chartam fieri rogaverunt, ut ſupra. Interfuerunt teſtes rogati Bardonus de Papia, Albertus Corſicus, Otho Paſſantus ambo de Alexandria.

(1) *Ghilinius hanc cum præcedenti confundens ambas refert ad diem 19. julii, cui neutra congruit. Sed ſi duæ ſunt, quomodo conciliari hæ poſſunt? Inde enim colligeretur appellaſſe, antequam delegationem recepiſſet. At in præcedenti charta appellavit ut delegatus a Civitate, in hac vero recipit Cleri Civitatenſis procurationem, qua fit, ut in ſequenti, & ut delegatus a Civitate, & Clero appellet.*

(2) *Cum hic ſcriptor horum virorum deputationem meminiſſet, poſt* Aſſaliti *nomen vacuum ſpatium punctis notavit, quaſi cognomen deeſſet: quod ego inutile puto, cum ſchedæ Burgontianæ, a quibus hæc deſumſi, nil horum habeant, & Aſſaliti nomen proprium ſit ſine addito.* (3) *Hujus nomen omiſit Ghilinius.*

Appellatio Populi, & Cleri Alexandrini ab Epiſcopo Papienſi ad S. Pontificem in cauſſa Quargnenti.

113 MCCII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCII. die Sabbati 13. calendas Auguſti (1) infra Lobiam D. Bernardi Papienſis Epiſcopi, & ante ejus præſentiam D. Albertus Eccleſiæ S. Dalmatii de Portamare (2) . . . . . . Archipresbiter, nec non Sindicus, & Procurator a Clero, & a Poteſtate Alexandriæ nomine Communis Clericorum, & Laicorum ipſius Civitatis conſtitutus, prout in quodam publico inſtrumento apparebat, viva voce jam dicto D. Bernardo Papienſi Epiſcopo appellavit ad ſummum Pontificem ſuper literis commiſſionis, quas jam prædictus Epiſcopus habuerat ex delegatione ſummi Pontificis, & ſpecialiter ſuper cauſſa Quargnenti cum ſpirituali, quam etiam temporali. Hanc quidem appellationem fecit præfatus procurator, quia jam dictus D. Epiſcopus ſuſpectus eſt Clero, & Poteſtati Alexandriæ, & cum inſtantia apoſtolos poſtulavit. Prædictus Archipresbiter hanc chartam fieri juſſit. Interfuerunt Robertus de Pontio, & Jacobus de Madria, & Lanfrancus de Paſquali teſtes.

(1) *Error eſt in die Hebdomadæ. 13. cal. aug. erat dies Veneris.* (2) *De Porta Marenga.*

Confirmatio D. Puncii M. Ponzoni fœderis inter Alexandrinos, & M. Othonem de Carreto.

MCCII. 114

Anno Incarnationis Dominicæ MCCII., indictione V., die martis XII. (1) exeuntis Auguſti in Alexandria in Eccleſia S. Petri in pleno conſilio ec. D. Puncius marchio de Pulzono promiſit obſervare, per ſe, & per ſuos homines concordiam factam inter D. Opizonem de Oſſa Poteſtatem Alexandriæ ec., & Othonem de Carretto ec. . . . . . excepto quod non tenetur emere domum, niſi de libris 25. cum D. Anrico fratre ſuo, & Petro ſuo conſanguineo, & infraſcriptus D. Otto eodem modo ſe, & ſua obligavit pro ipſo Puncio, ſicut obligavit per ſe, & inde hanc chartam ec.

(1) *Schiavina legit XV., ſed male; & rectius Ghilinius ait die XII. auguſti juramentum a Pontio præſtitum. Sed vera lectio eſt XII. exeun. aug., quæ incidit in diem 20. aug.*

Deditio Conſulum Aquexanæ caſtrorum ſuorum Reipublicæ Alexandrinæ ex Archiv. Civ. Alex.

MCCIII. 115

Anno Dominicæ Incarnationis MCCIII., indictione 6, die Dominica 9. intrantis februarii, in Eccleſia S. Johannis de Cunchis (1) D. Jordanus de Aliano, Gilius de Aliano, D. Mainfredus Presbiter de Aliano, Vermus Muſſus de Aliano, D. Vitalis de Viginti, Oglerius Daniſius, Albertus de Canellis, Jacobus Corbellarius, Petrus de Septemannis, Rufinus Confanonerius, Surdinus de Canellis, Vermus Maſtorcius, Sivolet de Canellis Mainfredus Lambruſcus, Anricus Maſtorcius, Anſaldinus de Canellis, Suzus de Calamandrana, Rufinus Croza, Otto Corbellarius, Gandulfus de Calamandrana, Guerzus de Crocis, Albertus de Boſco, Sivolator de Laneriis, Sempius de Calamandrana, Oglerius de Boſco, Albertus Dardaniſius, Jacobus Alberti de Maſio, Bonifacius Dardaniſius, Rufinus de Alice, Guido de Lintignano, Obertus de Lintignano, Vermus Liſna de Alice, Bonifacius de

Verdobio, Rubaldus Burſa de Alice, Stephanus de Lintignano, Petrus de Lintignano, Anricus Vetulus, Guido Carena de Lanerio, omnes iſti fecerunt donationem datum, & inveſtituram Rufino de Bellono conſuli Alexandriæ nomine communis Alexandriæ, & Vermo Sclazio de Alice (2), & Alberto Moicio de Lanerio, & Oglerio (3) de Calamandrana conſulibus, de Aquexana ſuo nomine, & omnium hominum de Aquexana, qui ſunt cives Alexandriæ, vel erunt de toto hoc, quod habent, quod ſit cortile (4) loci, vel forcia renunciando omni juri, quo aliquo modo poſſent ſe tueri in ſcriptis, & ſine ſcriptis, & omne jus, & actiones reales, & perſonales, utiles, & directas ſibi competentes nomine cortilium, & fortiarum, ſive caſtrorum. Et ſi de his cortilibus, fortiis, & caſtellis aliquid alicui alienaverint aliquo modo venditione, donatione, vel quovis alio modo, niſi communi Alexandriæ, vel conſortibus, qui ſint de concordia Alexandriæ, ut poſſint Commune Alexandriæ, & conſortes Aquexanæ ea capere, tenere, petere, & defendere ab obtinentibus, & poſſidentibus; & infraſcriptum Rufinum de Bellono nomine Communis Alexandriæ, & infraſcriptos Vermum Sclaxium, Albertum Moicium, & Oglerium Ratum conſules Aquexanæ ſuo nomine, & conſortum, qui ſunt de concordia Alexandriæ, in locum ſuum ponunt, & procuratores in rem ſuam faciunt ad agendum, excipiendum, petendum, & defendendum, ſi extra id, quod ſcriptum eſt, fecerint, & iſti conſules eodem modo omni ſuo juri, quo ſe tueri poſſent renunciantes, fecerunt donationem, & datum inveſtituram Ruffino de Bellono conſuli Alexandriæ nomine communis Alexandriæ, & nomine omnium conſortum de Aquexana, qui ſunt de concordia Alexandriæ de omni ſuo cortili forcia, & caſtello, & eodem modo in ſuum locum poſuerunt, & procuratorem in rem ſuam fecerunt, & ibi omnes infraſcripti quiſque manu propria facta donatione, & inveſtitura, & dato in manibus infraſcripti conſulis Alexandria ſcilicet Ruffini de Bellono, & infraſcriptorum conſulum de Aquexana, & conſortum, qui ſunt de concordia Alexandriæ, ut ſupra legitur, promiſit, & ſupra ſancta Dei Evangelia juravit, quod nemini alienabit cortile, vel forciam loci, vel locum niſi communi Alexandriæ, vel conſorti, qui ſit de ſocietate Alexandriæ ſine parabola Poteſtatis, vel conſulum, & totius conſilii Alexandriæ per campanam collecti, & ſine parabola Poteſtatis, vel conſulum Aquexanæ, & inde omnes infraſcriptum publicum inſtrumentum fieri præceperunt. Interfuerunt teſtes rogati Arlotus de Lanerio, Arnaldus de Maxio, Anſaldus de Bubio, Anricus Ferrus, Angelerius Lavaxana.

Ego Otto Notarius Sacri Palatii autenticum hujus inſtrumenti vidi ec. Ego Petrus, qui dicor Ferrarius Notarius Sac. Pal. ec. Ego Vermus Notarius Sac. Pal. ec.

(1) *Vetuſtiſſima hæc Eccleſia nunc eſt in territorio Niciæ Montisferrati, ac Parochiæ S. Syri ejuſdem civitatis antiquitus aggregata.* (2) *In exemplari quondam ab Turrii I. C.* Aliano (3) *Rato.* (4) Contile, *& ita deinceps.*

Conventiones Alexandrinorum cum communi, & negotiatoribus Mediolani circa viarum cuſtodiam.

MCCIII. 116

Anno Dominicæ Incarnationis MCCIII., indictione 6., die lunæ 10. intrantis februarii in Alexandria, in Eccleſia majori S. Petri, & in conſilio ibi per campanam collecto conſules Alexandriæ, ſcilicet D. Ubertus de Foro, D Ubertus Natta (1) . . . . promiſerunt D. Petro de Petraſancta, & D. Leonardo de Cruce Ambaxiatoribus Communis Mediolani, & D. Albertono Avanzono conſuli negotiationis Mediolani, & Ambaxiatori Communis Mediolani ſtipulantibus nomine communis, & negotiatorum Mediolani, & nomine infraſcriptarum civitatum, quod cuſtodient, & ſalvabunt in rebus, & perſonis ſtratam uſque a poderio Papiæ, & uſque in poderium Gavii viam ſcilicet inter Papiam, & Gavium, & per aquam, & per terram capiendo pro pedagio uniuſcujuſque ſomæ, quæ ſit hominis, vel hominum iſtarum civitatum in eiſdem civitatibus, vel earum juriſdictionibus habitantium per Alexandriam tranſeuntis, & per ſtratam ſecundum quod fuerit ſtatutum, tenendis (2) tantum denariis 12. Papienſibus omnibus aliis dacitis, ac pedagiis remotis, pro quo pedagio promiſerunt jam dicti conſules nomine Communis Alexandriæ præſentibus Ambaxiatoribus nomine Communis jam dictarum civitatum ſtipulantibus emendare, & reſarcire omne damnum, quod in ſtrata alicui in perſona, vel rebus a graſſatoribus, vel raptoribus uni, vel pluribus conſtaret eſſe datum uſque a poderio Papiæ uſque in poderium Gavii, & propterea reficere pontes, vel portus, per quos ſtrata bene valeat pertranſire. Intelligitur autem ſtrata eſſe longa unius milliarii ab utraque parte. Liceat vero ſtrata, ſive negotiatoribus quando voluerint, ex quo in civitatem Alexandriæ intraverint tranſire, per quem pontem voluerint, videlicet Tanari, vel Burmiæ, dum tamen omnes in uno tempore teneant unam ſtratam, ſicut fuit præordinatum a negotiatoribus Communis Mediolani, eo tamen ſalvo quod ſuper hæc ſtatuerint voluntate utriuſque partis in adjungendo, vel in minuendo. Et inde iſti conſules, vel Ambaxiatores duas cartas fieri ec.

(1) *Vide reliquos a Ghilinio in annal. Alex. ad hunc ann. nominatos.* (2) *Locus mendoſus forte* ſolvendo tantum denarios.

Deditio Dominorum de Viginti de ſuo caſtro Reipublicæ Alexandrinæ, & conſortibus de Aquexana,

MCCIII. 117

Anno MCCIII. die lunæ 10. intrantis februarii in caſtro de Viginti Boſſo Traverſagnus, Anſelmus Traverſagnus, Bajamontus Marchiſius, Nicolaus Rubeus, Aſcherius, Anricus Pulzonus, Armillus Burgognus, Roglerius Vitalis, Muruellus eodem modo omni ſuo juri renunciantes, quo ſe tueri poſſent, fecerunt donationem, & inveſtituram Rufino de Bellono conſuli Alexandriæ nomine Com-

Digitized by Google

munis Alexandriæ, & omnium conſortum de Aquexana, qui ſunt de concordia Alexandrina, de omni ſuo cortili, fortia, & caſtello, & eodem modo ipſum in locum ſuum poſuerunt, & omnes iſti &c. juravit, quod nemini aliquo modo alienabunt cortile . . . . niſi communi Alexandriæ, vel conſorti, qui ſit de ſocietate Alexandriæ ſine parabola poteſtatis, vel conſulum, & ſine parabola poteſtatis, vel conſulum Aquexanæ, & inde omnes iſti publicum inſtrumentum fieri præceperunt. Interfuerunt teſtes &c.

Fœdus inter Alexandrinos, & Terdonenſes.

118 MCCIII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCIII. IV, die exeunte martio, indictione VI. (1) in civitate Alexandriæ, in palatio conſulum ejuſdem civitatis, Nicolaus de Fore, Conradus de Occimiano, Paganus de Puteo, Obertus Nata, Ubertus de Fore, Joannes Gratonus, Muſſus de Sambuello, Balduinus de Turre, Ruſſinus de Bellono, Guido de Plovera, Jacobus de Tebaldonis, Gulielmus de Pelatis, Buccafura, Manfredus de Guaſcis, Magiſter Tilus, Ruffinus de Curnilia conſules Alexandriæ nomine, & vice communis Alexandriæ promiſerunt, & convenerunt Sigebaldo de D. Buſcone conſuli communis Terdonæ, & Remuſſo de Buxedo conſuli populi Terdonæ recipientibus nomine, & vice communis Terdonæ bona fide, & ſine fraude attendere ea, quæ inferius ſcripta ſunt, & obſervare in pleno conſilio Alexandriæ ad campanam ſonatam.

Hæc eſt forma concordiæ factæ inter homines de Alexandria, ſive Ceſariæ, & homines Terdonæ ſcilicet quod homines Alexandriæ promittunt, & jurant eſſe cives Terdonæ de cœtero, & quod manutenebunt, ſalvabunt, & gubernabunt, & cuſtodient civitatem Terdonæ, ut omnes homines habitantes in ea, ut proprios cives, & omnes poſſeſſiones eorum, munitiones, & caſtra, quæ, quaſve nunc tenent, & poſſident, & quæ, & quas de cœtero acquiſiverint ſecundum infraſcriptum modum, & homines omnes, qui ſunt, vel erunt de juriſdictione, vel diſtrictu eorum, prout proprios adjuvabunt, & manutenebunt, defendent, & ſalvabunt, & pro eis facient pacem, & guerram omnibus hominibus, & locis, quibus ipſi Terdonenſes facient in emendo equos, & arma, & faciendo exercitus, & cavalcatas, ſecundum quod pro ſe fecerunt, vel ipſis Terdonenſibus placuerit, & quod non facient pacem, vel treguam recreutam cum illis, cum quibus ipſi guerram fecerunt ſine eis, & cum poteſtas, vel conſulatus in Alexandria fuerit, conſul, vel poteſtas jurabit regimen utriuſque civitatis æqualiter, & communiter, & omnes qui jurabunt eorum ſequelam poteſtatis, vel conſulum Terdonæ ſequelam jurare facient. Verſa vice homines Terdonæ promittunt, & jurant eſſe cives Alexandriæ, & quod manutenebunt, ſalvabunt, & gubernabunt, & cuſtodient civitatem Alexandriæ, & omnes homines habitantes in ea prout proprios cives, & omnes poſſeſſiones eorum, munitiones, & caſtra, quæ, quaſve nunc tenent, & poſſident, & quod pro Alexandria pacem, vel guerram, vel foſſata, vel communi Alexandriæ faciunt, & facere debent, ſeu facient per conventiones, & cartas inter ſe factas, & habitas, & quæ, quaſve de cœtero acquiſiverunt ſecundum infraſcriptum modum, & omnes homines, qui ſunt, vel erunt in juriſdictione, & diſtrictu eorum, ut cives proprios adjuvabunt, manutenebunt, defendent, & ſalvabunt, & pro eis facient pacem, & guerram omnibus hominibus, & locis, quibus ipſi facient emendo equos, arma, & faciendo exercitum, & cavalcatam, ſecundum quod pro ſe fecerunt, & eis placuerit, & quod non facient pacem, vel guerram, vel treguam recreutam cum illis, cum quibus guerram fecerint ſine eis, & cum poteſtas, vel conſulatus in Terdona fuerint, conſul, vel poteſtas jurabit regimen utriuſque civitatis æqualiter, & communiter, & omnes qui eorum jurabunt ſequelam poteſtas, vel conſulatus Alexandriæ ſequelam jurare facient, & ſpecialiter promittunt, & jurant, quod adjuvabunt Alexandrinos ad acquirendum Epiſcopum Aquenſem, & quæ in eis privilegiis continentur, & acquiſitum manutenebunt, & retinebunt.

Modus acquiſitionis talis eſt, videlicet quod quidquid acquiſitum fuerit pro commune utriuſque civitatis in toto comitatu Terdonæ, vel Epiſcopatu, vel extra fuerit pro commune utriuſque civitatis acquiſitum, quod Epiſcopus, vel civitas, vel aliquis civis conſueverint tenere a ſexaginta annis infra totum Terdonæ ſit acquiſitum, & quidquid in Epiſcopatu Aquenſi, vel Alexandrino, vel extra fuerit pro communi utriuſque civitatis aquiſitum, quod Epiſcopus, vel civitas Alexandriæ, vel aliquis civis Alexandriæ conſueverit tenere a ſexaginta annis infra totum ſit Alexandriæ acquiſitum, & quod aliunde in ſimul fuerit acquiſitum ſit commune utriuſque civitatis, & æqua lance divident, defendent, & manutenebunt, & hæc onera, ut ſupra legitur omnes cives utriuſque civitatis a quarto decimo anno uſque ad ſeptuageſimum annum ſingulis annis jurabunt ſemper, & de cetero firmum tenere, & obſervare, & ſi quod additum fuerit pro communi utriuſque civitatis tenebunt, ſicut in ſuperioribus capitulis, & hæc omnia ſupradicta prædicti conſules Alexandrini juraverunt attendere, & obſervare bona fide, & ſine fraude, ut ſupra legitur. Sic Deus illos adjuvet, & illa ſancta Dei Evangelia unuſquiſque manu propria, & id ſacramentum fecerunt omnes credentiarii, unuſquiſque manu propria. Nomina credentiariorum ſunt hæc: Ruffinus Nata, Otto Lanzavetula, Manfredus de Fore, Nata Urſi, Rubeus de Parma, Obertus de Soldano, Rufinus de S. Michaele, Gulielmus de Fenabò, Ruffinus Straca, Ugo Tenca, Manfredus Gualionus, Ruffinus Taurus, Rufinutius, Balduinus de Guaſonis, Henricus Baldus, Ruffinus Scaxavellus, Lecataunus, Henricus Ravarius, Rabaldus Uicia, Ruffinus de Guala, Obertus Fantinus, Bojerius, Gulielmus Belletus, Girolamus Valnazanus, Bavata de Fore, Ubertus Medalia, Bellotus Moiſes, Muſſus Capoanus, Rainerius Buccadelac, Ruffinus Teſta, Ruffinus Nata Bergelio, Girardus

Digitized by Google

Bavaſius, Henricus Muſſus, Anſelmus de Amo, Anſelmus Rubeus, Joannes Pavelionus, Arnaldus Saſtacius, Silus Graſſius, Maurus de Qualio, Petrus Scriba, Maurus Scarabovus, Volmannus, Bonzoleva Oculus, Gamondius Falarmons, Ruffinus Senca, Balduinus de Othonebono, Guido de Bonello, Joannes Pectenarius, Ardezzonus de Porticibus, Albertus de Bonello, Petrus de Ginello, Albertus de Enciis, Serbonellus, Ruffinus Caneſrus, Ugo Gaſſorius, Albericus Ronga, Joannes Treſſolus, Bonifacius de Murabois, Henricus de Axaſa, Opizzo de Jacobo, Petrus Guercius, Ruffinus de Griffo, Guaſtavinus de Rovoredo, Ugo Judex, Magiſter Silus, Ruffinus Affaturatus, Jacobus Guercius, Ogerius de Pagino. Actum in Alexandria feliciter. Amen. Interfuerunt teſtes Villanus Salvaticus, Guilelmus de S. Stephano, Rubaldus de Fore, Nolcſius.

Ego Veſcontus Imperialis Aulæ Notarius hanc cartam juſſu iſtorum conſulum, & credentiariorum ſcripſi.

(1) *Feruntur alia exemplaria hujus concordiæ ſed vitioſa. Horum unum habet indict. IV., quæ non convenit cum anno MCCIII: additur in eo die Dominica XI. exeunte martio; at neque hæc nota conciliari poteſt. Anno enim MCCIII. die undecima exeuntis martii erat die XXI. feria ſexta, non Dominica.*

Fœdus inter Alexandrinos, & Vilielmum marchionem Montisferrati.

119 MCCIII.

In nomine Domini Jeſu Chriſti. Amen. Hæc eſt forma concordiæ faciendæ, inter D. Vermum marchionem Montisferrati ſuo nomine, & vice D. Bonifacii patris ſui ex una parte, & commune Alexandriæ civitatis ex alia. In primis D. Vermus marchio dabit, & inveſtiet commune Alexandriæ nomine gentilis, & recti feudi medietatem omnium regalium, quæ Dominus Imperator quondam habebat in illa civitate intus, & extra, & ſpecialiter dabit, & remittet communi Alexandriæ totam inveſtituram conſulatus, & poteſtariæ, quam inveſtituram ipſe dabit in feudum communi Alexandriæ, ſi eidem communi placuerit, & de voluntate ipſius communis fuerit, aliam vero medietatem in ſe retinebit. Item dabit medietatem totius Sexadii, videlicet medietatem pro indiviſo Sexadii, & Retorti, & Caſtrinovi, & utriuſque Carpeneti, & Carmotini cum omni honore, & integritate ſecundum quod ipſe, & pater ejus uſi ſunt tenere, & poſſidere in caſtellis, villis, vaſſallis, hominibus, nemoribus, terris cultis, & incultis, venationibus, paſcuis, aquis . . . . & montibus, & aliis rebus expeditam, & deliberatam ab omni homine, loco, & civitate, & ſpecialiter a Nicoloſo de Janua, ſalvo jure antiquorum vaſſallorum. In alia medietate nihil requirere debent homines Alexandriæ, & pro iſto feudo jurabunt homines Alexandriæ a XV. annis ſupra, & a LXX. infra, fidelitatem prædicto D. Vermo more gentilium vaſſallorum contra omnem hominem, ſalvo Imperatore; ita tamen quod pro Imperatore non teneantur guerriare Marchionem, & ſalvo Mediolano. & civitate Derthonæ, & loco Caſſinarum tali modo, quod homines Alexandriæ in hac fidelitate non teneantur Marchioni contra prædictas civitates, & locum, niſi cum venerint ſuper terram Marchionis ad guerriandum. Præterea infraſcriptus D. Vermus faciet finem, & remiſſionem communi Alexandriæ de omnibus rationibus, & jure, quas, quodve habebat in locis, ex quibus fundata eſt Alexandria; & in hominibus, & rebus ipſorum univerſaliter, & ſpecialiter, & in ipſa civitate Alexandriæ, etſi quondam habitis ex regalibus redditibus exceptis vaſſallis, & omnia iſta faciet juramento confirmari a Domino Bonifacio de Craveſana, & Domino Manfredo de Salutiis, & a Domino Othone de Boſco, & ab illis militibus ſuæ curiæ omnibus, quibus commune Alexandriæ voluerit. Inſuper Dominus Vermus infraſcriptus juravit adjuvare, & manutenere in ſtatu civitatis civitatem Alexandriæ, & ejus cives, & eorum bona ab omni homine, & civitate, & loco, excepto Imperatore, nec tamen pro eo debebit eam guerriare, ſed bona fide ipſam cum eo concordare. Item tenebitur dare opem, & conſilium, & forciam per ſe, & per homines ſuos bona fide communi Alexandriæ ad habendum Epiſcopum, & Epiſcopatum. De facto vero Marchionum de Occimiano eliget duos homines ex ſua parte, Marchiones vero duos ex ſua, qui debebunt eos concordare bona fide, ſi poterunt: & ſi non poterunt, faciat rationem ſicut debet, & uti debuerit. Item de facto illorum de Foro eligent illi de Foro, unum militem de curia Marchionis, & alium de Alexandria, qui ambo ſint vaſſalli Marchionis, & qui teneantur bona fide eos concordare, quod ſi facere non poterunt, rationabiliter determinent infra duos menſes, ex quo fuerit requiſitum ab illis de Foro, niſi concordia partium remanſerit. Et omnia iſta promittet attendere, & obſervare bona fide, & ſupraſcriptum feudum defendere ab omni homine loco, & civitate communi Alexandriæ ſub hypoteca ſuorum bonorum. Item faciet copiam communi Alexandriæ privilegiorum, & inſtrumentorum ſuorum ad regalia pertinentium ad utendum ſi fuerit neceſſe, & ad exemplandum. Item tenebitur Marchio, quod non poſſet dare, vel alienare aliquo modo, ſeu in feudum dare alicui, niſi communi Alexandriæ res, quas in ſe retinebit Alexandriæ durante concordia. Et omnia iſta promittet, & jurabit ad ſancta Dei Evangelia ſuo nomine, & nomine patris ſui attendere, & obſervare. Homines vero Alexandriæ promittent, & jurabunt, quod non recipient aliquem hominem, vel aliquos de terra Marchionis pro habitatore, vel urbano ſcienter, & ſi aliquis iret illuc ad habitandum, dabunt ei licentiam infra dies XI. ex quo fuerit ei requiſitum. Item infra duos menſes, ex quo fuerit eis requiſitum ab eo, vel ejus nuncio dimittent ei illud jus, quod cognoſcent per ſe, vel rationabiliter poterunt prætendere ſe habere in Caſtelleto. Item quod facient jurare illos, qui ſunt, vel pro tempore fuerint, quod non fecerunt fidelitatem Marchioni, ſi fuerit ab eo, vel ejus nuncio requiſitum. Item ſi habuerint poteſtatem non civem Alexandriæ, quod facient jurare,

Digitized by Google

ſalvare Marchionem in perſona, & rebus &c. &c. Die Jovis XI. exeuntis Auguſti in valle Granæ præſentibus Lantelmo de Moizo, Vermo de Summaripa, Conrado de Lanerio, Ferraris de Valentio, & magiſtro Alexio teſtibus. Dominus Vermus marchio iſtis promiſit ſuo nomine, & nomine patris ſui Domino Guidoni de Plovera conſuli Alexandriæ nomine, & vice communis Alexandriæ ſtipulanti, & Domino Ghiſulfo Acerbo Ambaxiatoribus communis Alexandriæ, & ſuper ſancta Evangelia juravit attendere, & obſervare omnia, quæ in hanc formam continentur, & ſicut in ipſa continentur, & per virgam, quam manu ſua tenebat, Dominum Guidonem de Plovera nomine, & vice communis Alexandriæ inveſtivit de iſto feudo ſuo nomine, & nomine patris ſui Bonifacii, & eidem nomine communis Alexandriæ ſua bona obligavit infraſcriptus Dominus Gullielmus marchio, & Dominus Guidus de Plovera, & Dominus Ghiſulphus Acerbus Ambaxiatores communis Alexandriæ, inde duas cartas fieri ejuſdem tenoris præceperunt anno Dominicæ Incarnationis MCCIII. indictione VI.

Procuratio Gulielmi marchionis Montisſerrati pro viarum inſtauratione, ac pedagiis.

120 MCCIV.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo quarto, indictione ſeptima, octavo die intrantis januarii. Dominus Vermus marchio Montisſerrati conſtituit Dominum Rodulſum Paſtorem, & Dominum Muttum de Felizano ſuos nuntios, & Procuratores ad ordinandam ſtratam per Alexandriam, & ejus poderium, & per terram iſtius Marchionis, & ad pedagium conſtituendum, & ordinandum, & jurandum, & quidquid inde ipſi fecerint ratum habere, & firmum promiſit, ac ſi ipſemet in propria perſona feciſſet in omnibus, & per omnia. Actum Nonis feliciter. Interfuerunt teſtes rogati Guido de Plovera, Dominus Albertus Balbus, & Dominus Manfredus Paſtor, Dominus Jacobus Pectenarius, & plures alii.

Additamentum fœderi inter Marchionem Montisſerrati, & Alexandrinos.

121 MCCIV.

Hæc eſt concordia pacis de facto de Rivotorto homines de iſto loco, ſcilicet de Rivotorto, qui manent extra dictum locum Rivitorti debent redire ad manendum in dicto loco Rivitorti, & ſi hoc non poſſet eſſe, Marchio debet recipere tale inſcontrum, quale dixerit poteſtas Albenſis. Item poteſtas Albenſis debet habere in commendiam caſtrum Caſtelletti tali modo, quod totum hoc, quod Marchio inſra quadraginta dies per inſtrumenta, ſive per teſtes poterit oſtendere, quod habebat Dominus Gullielmus de Pallodo, & filii ejus aliqua ratio per ſeſe, non perſœminam, non per aliud... Poteſtas Albenſis debet disblicare Marchioni, quod tenerent de Marchione, & Marchio non poſſit vendere, non alienare ipſum caſtrum alicui perſonæ non Alexandrinæ, niſi fuerit parabola communis Alexandriæ, & Marchio debeat habere fidelitatem omnium hominum de Caſtelletto tali modo, quod poſſit guerriare de infraſcripto caſtro omni homini præter commune Alexandriæ, & communis Alexandriæ eodem modo debeat habere fidelitates omnium hominum infraſcripti caſtri, & poſſit guerriare de infraſcripto caſtro omni homini præter Marchioni, etſi eveniret quod Marchio, & homines Alexandriæ inſimul haberent diſcordiam non debeat evenire malum Marchioni, nec communi Alexandriæ de villa nec de caſtro, nec de perſonis Caſtelletti. Concordia illorum de Occimiano ita debeat manere firma ſicuti inſtrumenta utriuſque partis relegunt. De facto Belengeriis homines Alexandriæ debent tenere Montem Caſtellum, caſtrum, & villam, & dominium, & juriſdictionem præter quod Belengerii debent tenere ſuos doneos, & omnes eorum drictus, reditus, quos habere debent in dicto caſtro, præter fodrum, & bannum, & in quolibet anno communis Alexandriæ debet dare eis Belengeriis denariorum Papienſium libras centum, & tantum munus, quantum poteſtas Albenſis dixerit cum Marchione. Item Marchio omni anno debet dare communi Alexandriæ denariorum Papienſium libras viginti de illis de pedagio ad tenendum Pontem Conzatum, & ipſe communis debet tenere eum conzatum ad omnes eorum expenſas habendo Marchionem omnes reditus, quos habere debet, ſicuti continetur in inſtrumento de pace veteri, quam cum eo fecerunt. Omnes homines Alexandriæ debent facere fidelitatem Marchioni, ſalvo communis Mediolani, & Vercellarum, & Albæ. Item Marchio debet dare ſtratam communi Alexandriæ, ducendo ſtratam per Montemferratum ubi voluerint, & homines Alexandriæ ſimiliter debent dare ſtratam Marchioni ducendo ſimiliter, ubi ipſe voluerit per Montemferratum, remittendo Alexandrinis de Feudis, quos homines Alexandriæ de Marchione tenebant, per ſuam terram debent tenere ſtratam quam ante guerram tenebant. De diſcordia Marchionis, & illorum de Foro, & Marchio debeat eligere unum ſuum amicum, & illi de Foro unum ſuum, qui debeat omnes concordare. De debitis, quos Marchio debet dare hominibus Alexandrinis, Marchio debeat ſolvere ſortem ad manum, vel per illos certos, quos poteſtas Albenſis dixerit. Item ſi aliqua diſcordia erit inter Marchionem, & homines Alexandriæ ſit in poteſtate Albenſi, . . . nec de debitis, nec de aliquo godimento, quod aliquis homo Alexandriæ habuerit de rebus Marchionis. Item D. Manfredus promiſit, quod faciet promittere Marchionem dandi fortiam, & . . . . . rationem de concordia Mediolanenſi, & Imperatoris bona fide. Item D. Manfredus promiſit ſe facturum, quod Marchio faceret Regem dare ſuam bonam voluntatem Alexandriæ, & quod Rex faceret eis privilegium.

Ego Moneta Mataſcus huic interſui, juſſu D. Cuillielmi de Rivotorto Judicis aſſeſſoris, atque Vicarii D. P. Stricti poteſtatis Albenſis.

Digitized by Google

Appellatio Cleri Aquenſis ab Epiſcopo Ugone in cauſa traslationis Epiſcopatus.

122 M C C V.

Anno Domini MCCV., indict. VIII. die XVI. februarii, (1) in præſentia D. Ugonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi. D. Anſelmus Aquenſis Eccleſiæ ſanctæ Mariæ præpoſitus, D. Tebaudo monaſterii S. Petri Aquenſis Abbate præſente, atque conſentiente, nomine, ac vice totius univerſitatis, & capituli prænominatæ Aquenſis Eccleſiæ ab omni gravamine memorati D. Vgonis Epiſcopi, quo poſſet aliquo modo Aquenſem Eccleſiam de cetero gravare, ad S. ſedem Apoſtolicam ab ipſo dicto Epiſcopo appellavit ſuper facto ſcilicet translationis, vel mutationis, ſeu aſſociationis, vel unionis in toto, vel in parte Aquenſis Epiſcopatus, ſeu ſedis Epiſcopi, vel Aquenſis Eccleſiæ cum alia civitate faciendæ, & ſpecialiter cum Alexandria, Alexandrina Eccleſia, & ne ſupradictus Dominus Ugo Aquenſis Epiſcopus in omnibus ſupradictis, ſeu in aliquo ſupradictorum ulterius procedat, ſupradictus Dominus præpoſitus Anſelmus, conſenſu ſupradicti Domini Abbatis, atque Aquenſibus conſulibus videlicet . . . . Andrea, Petro Lupo, Arnaldo qūondam Ugonis, Uberto Mantea præſentibus, & conſentientibus, hanc cartam fieri juſſit. Interfuere teſtes D. Benzo, atque magiſtet Henricus judices, Azo de Rochetta, Bonifacius de Porta, & Otho, qui dicitur Conſul. Actum in Caſtro Cavatorii. Ego Ogerius Palatinus Notarius rogatus interfui, & hanc cartam ſcripſi.

(1) *Hujus chartæ duo exemplaria præ manibus habui. In earum una manifeſto errore addebatur* die Dominica 16. februarii, *quæ nulla ratione componi poſſunt, ut proinde* Dominicæ *additamentum jure ſit delendum.*

Fœdus inter cives Aquenſes, ac oppidanos Grognardi ex ſchedis I. C. Franciſci Turrii.

123 M C C V.

Anno Domini MCCV., indictione VIII., die lunæ XVIII. julii. In Aquis in choro ſanctæ Mariæ de Aquis ibidem congregato conſilio communis Aquis Conſules Aquenſes ibidem præſentes ſuper ſancta Dei Evangelia jurant, quorum hæc ſunt nomina ſcilicet Rodulfus Paſtrocus, Manfredus Waſtarava, Henricus Ghignonus, Ubertus Fornarii, præſentibus Domino Andrea, Domino Aycardo (1), Bonifacio de Porta, Willelmo Dodonis, Ottone Ver, Arnaudo Brunæ, Belengerio Domini (2) Andreæ, Arnaudo Ugonis, Petro Ruffini, Morando de Porta, Velſo, Oberto Rabia, Willelmo Bellexii (3), Waſtapalea, Henrico de Porta, Anſelmo Telarola, & alii quamplures, qui ſolemniter ſuper S. Dei Evangelia jurant, quibuſdam vice aliorum hominibus de Grognardo (4) ſcilicet Conſtantino Grulo, Rolando Balæ, Manfredo, Bernardo Caval, Ardezono, eos juvare, & manutenere tanquam alios cives Aquenſes, & quod deinceps in civitate Aquis non dabunt curadiam, vel aliquam exactionem faciant, quam alii cives non faciant. Et iſti homines de Grognardo jurant eſſe cives Aquenſes per ſe, & per ſuos heredes conſules Aquenſes obedire, fodra, & banna perſolvere, tanquam alii cives muros, & foſſata civitatis facere exercitum (5), iter, pacem, vverram omnibus hominibus, quibus Aquenſes conſules, & communis civitatis fecerit. Unde iſti conſules conſiliarii, aque prædicti homines de Grognardo hanc cartam, & aliam iſtius tenoris fieri rogaverunt. Ego Marro Notarius Palatinus interfui rogatus, & hanc, & aliam unius tenoris tradidi, & ſcripſi. Ego Albertus N. P. &c. Ego Henricus N. P. &c. Ego Petrus N. P. &c.

Anno Domini MCCV., indictione VIII., die Sabbati XVI. ſeptembris (6) in caſtello Grognardi. Dominus Manfredus Waſtarava conſul Aquis, & Caſtellanus Grognardi totius conſilii Aquenſis promittit toti conſilio, & omnibus hominibus de Grognardo, quod communis Aquis debet eos juvare, manutenere tanquam alios cives, & quod deinceps non dabunt curadiam, vel aliquam exactionem facient, quam alii cives non faciant, & conſules Grognardi ſcilicet Arnaldus Gros, & Grullus, & Arnaldus Rubeus, & Bernardus, & omnes alii ſcilicet Manfredus Caval, Anſelmus Caval, Joannes Caveurus, Waldanus cum ſuo filio Petro, Rodulfus Scarpenta, Petrus Wiarmus, Arnaldus Barra cum ſuis filiis Petro, & Ottone, Joannes Pauper, Viſus Oglerius de Ovala, Arnaldus de Siimalda, Chiſulfus Caval, & frater Chiſulfus de Orſera, Petrus Fort, Chiſulfus Na cum ſuo filio Oglerio, Rolandus del Pra, Manfredus Paru, Rainaldus Noger, Joannes Caval, Petrus Nata, Manfredus Ruña, Vairol, Otto de Uliver, Arnaldus Radæ, Petrus Gazana, Anſelmus de Maria, Bulieg Ubert de Veraza, Raimundus Sartur, Odo de Grugnardo, Henricus de Caſteller, Arnaldus Fulcher, Otto Groſſus, Uviet Delbula, Arnaldus de Maiſtro, Willelmus Bancarella, Dodo del Albert, Can Ardezun, Wairius Alfer del Veraza, Joannes Volta, Willelmus Scamur, Otto de Antilia, Airaldus Volta, Rainaldus de Caſteller, Buver Lutius de Balduz, Martinus Caval, Arnaldus Pizan, Siibaldus Fulcher, Ambroſius cum ſuo filio Oberto, Joannes de Ardezun, Tebaldus de Caſteller, Rainaldus de Grugnardo, Petrus Caval, Wilielmus Montagnol, Andreas Sartur, Rainerius de Grugnardo, Henricus Seneus, Obert Cafor, Bernardus Cafor, Jacobus de Ardezun, Bergnonus Marmaſal, Falopa, Ruffinus Rugerii, Jacobus Urſi, Manfredus del Pra, Manfredus Roger, & Rodulfus Paſtori omnes iſti jurant obedire conſules Aquis, dare fodra, facere foſſata muros exercitum, iter, pacem, vverram cum omnibus hominibus, cum quibus communis Aquis fecerit, & perſolvere banna tanquam alios cives. Inde rogaverunt hanc, & aliam cartam fieri. Ego Jacobus Notarius juſſu omnium conſulum Aquenſium, ſcilicet D. Rodulfi Paſtori, D. Uberti de Burgo, D. Henrici Chignoni, D. Raimondi Epiſcopi, & D. Manfredi Waſtarava hanc, & aliam cartam parem tradidi, & eas per A B C diviſi. Ego Ubertus Notarius P. videns, & legens autenticum hujus exempli factum a prædicto Petro, ſicut in ipſo inveni, ita & in ipſo ſcripſi exemplo, nihil

Digitized by Google

addens, vel minuens &c. Ego Henricus Not. Pal. &c. Ego Petrus Not. S. P. &c.

(1) *Riccard.* (2) *Domino.* (3) *Belexii.*

(4) *Groginardo.* (5) *Exercitu, præter alia nonnulla perperam a Malacarne n. 246. exſcripta.*

(6) *Dies Sabbati erat 17. ſeptembri, non 16., ſed levia hæc Notariis facile condonanda.*

Poſſeſſio Eccleſiæ Quargnenti capta ab Ugone Epiſcopo Aquenſi.

124 MCCV.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCV., indict. VIII., die Dominicæ XI auguſti (1) in choro Quadringenti Eccleſiæ Archipresbyter, & nomine ejuſdem Eccleſiæ S. Dalmatii una cum parte fratrum ſuorum, ſcilicet Magiſtro Gargano, Jacobo Ruffino, Octavio Guala, Pizzono Rubaldo, Magiſtro Saliens, Verbono Presbytero Petro de Cuccaro, Othone de Cuccaro, Presbytero Manfredo de S. Martino, Mello de S. Martino, Alberto de S. Euſebio de Montaldo, Perruccio de Appiano, & Tebaldo de Appiano, recepit in oſculo pacis D. Ugonem Ven. Dei gratia Epiſcopum Alexandrinum, & Aquenſem in Dominum ſuum, & Epiſcopum tantum ad ejus reditus, & cum poteſtate quos, & quam D. Aſtenſis Epiſcopus hucuſque habuit in Eccleſia Quargnenti. Facta vero receptione ibi iſte D. Ugo Alexandrinus, & Aquenſis Epiſcopus per librum, quem in manu ſua tenebat, inveſtivit iſtum D. Ardicionem Archipresbyterum nomine Eccleſiæ Quargnenti de omni honore, ratione, conſuetudine, libertate, & juriſdictione, quam, & quas prædicta Eccleſia habebat in omnibus locis ſub Aſtenſi Epiſcopo tam pro ſe, quam pro ſuis capellis eidem Eccleſiæ ſubjectis. His itaque peractis iſte Archipresbyter pro iſta Eccleſia Quargnenti, & Capellis, & aliis ad ipſam pertinentibus fecit fidelitatem ipſo D. Ugoni Epiſcopo ſibi, & Eccleſiæ Alexandrinæ. Iſte vero D. Ugo Epiſcopus, & iſte Archipresbyter cum Capitulo ſuo hanc taliter fieri rogaverunt. Interfuere teſtes rogati D. Opizo Eccleſiæ S. Michaelis adminiſtrator, D. Fridericus Mazzenalli de Epiſcopatu Placentino, & Mulaccius, & D. Nicolaus Vicedominus Aquenſis ſubſcripſi.

Ambroſius Notarius S. Palatii hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

(1) *Hic omiſſum* exeunte, *quo poſito charta erit ſcripta die vigeſima prima auguſti: alioquin hæ notæ pugnantes erunt.*

Reſtitutio trium partium medietatis oppidi Boſchi facta a Terdonenſibus marchioni Othoni.

125 MCCVI.

Anno Incarnationis Domini MCCVI., VII. die intrante februario, indictione IX. In Eccleſia majori in Credentia ad Campanam ſonatam D. Turcus de Fontanella poteſtas Terdonæ conſilio credentiæ reddidit D. Othoni marchioni de Boſco tres partes medietatis de Boſco pro pretio centum decem, & ſeptem librarum, quas ipſe Marchio reddidit communi Terdonæ nomine illius venditionis, quam fecerat ipſe Marchio communi Terdonæ, ſecundum quod continetur in inſtrumento ibidem facto per manum Magiſtri Oberti Notarii, qui dicitur de Caſellis, quod inſtrumentum relegit de ducentis libris, quas tres partes ipſe Marchio tenebat in feudum a communi civitatis Terdonæ, & nunc tenet. Unde D. Otho tradidit D. Turco poteſtati nomine communis Terdonæ, dominium illarum trium partium, quas tenebat in feudum a communi Terdonæ, & nunc in præſentiarum recepit in feudum illas tres partes, quas olim tenebat ante venditionem factam, ſecundum quod continetur in iſta carta, promittendo iſte Marchio iſti Poteſtati nomine communis Terdonæ nulli alii venditas, alienatas, neque obligatas, nec de cetero illas tres partes, vel aliquod jus, quod commune civitatis Terdonæ in eis habeat, vendet, tradet, nec obligabit, neque in feudum dabit alicui perſonæ aliter, quam vaſſallus facere debeat, & reſtitutio, ſive redditio iſtarum trium partium tali pacto, & tali lege facta eſt, quod commune civitatis Terdonæ retinet in ſe dominium, & jus in integrum ſicuti olim habebat, & in feudum tantum iſti Marchioni tres partes iſtius medietatis inveſtivit faciendo homines de Boſco de iſtis partibus communi Terdonæ exercitum, iter, & foſſata ſalvo omni jure, & omni ratione, quod, vel quam commune Terdonæ modo habet, vel in præterito habuit aliquo modo in iſto Boſco, quod jus, & quas rationes commune Terdonæ retinet in ſe conſenſu, & voluntate illius Marchionis, & in credentia. Prædictus Marchio receptis iſtis partibus medietatis in feudum a communi Terdonæ juravit ad ſancta Dei Evangelia fidelitatem communi Terdonæ in præſentia iſtius poteſtatis ſecundum morem, & ordinem fidelitatis, & juravit ad ſancta Dei Evangelia, quod non vetabit caſtrum Boſchi communi Terdonæ guarnitum, ſive ſcarnitum. Actum in Terdona feliciter. Interfuere teſtes rogati D. Joannes Judeæ, Petrus Altexanus, Obertus Scopellus, Joannonus Malaparabola, Gurdotus Falavel, Azo Borrel, Thegius Cucolus, Opizo Rabaldi, Albertus Barata, Burgarus Judex, Guido de Viqueria, Ocilonus Graſſus, Sigebaldus D. Buxonis, Magiſter Obertus de Caſellis, Burgarus D. Vidonis, Obertus Suavis, Jacobus de Milano. Ego Ruffinus Notarius S. Palatii interfui, & hanc cartam rogatus ſcripſi.

Juramentum Epiſcopi Aquenſis, & poteſtatum Alex. Aquar. Papiæ ſtandi mandatis Uberti poteſtatis Mediolanenſis de tregua, ac damnorum reſtitutione.

MCCVI. 126

Anno Nativitatis Domini MCCVI., indictione IX., die Martis VII. kal. maii, in territorio Baſſignanæ ſupra ripam Tanari præſentia, & ordinamento D. Uberti Vicecomitis poteſtatis Mediolani. D. Ugo Alexandrinorum, & Aquenſium Epiſcopus promiſit D. Petro Nigro poteſtati Aquenſi ſtipulanti nomine, & vice communis de Aquis, & omnium de eorum parte per ſe, & per totam ſuam partem attendere, & obſervare ſub pœna quin-

Digitized by Google

gentarum marcharum argenti treguam illam, quam D. Ubertus Mediolanenſis præceperit, & habuerit, & Caſtellanos, & homines ſuos jurare faciet prædictam treguam firmam tenere in voluntate jam dicti poteſtatis Mediolani, & omnia prædicta juravit per Scopellum de Guagnono nuntium ſuum. Inſuper D. Petrus de Petraſancta Alexandriæ poteſtas nomine communis Alexandriæ, conſenſu, & voluntate Ambaxiatorum ejuſdem civitatis, ſcilicet Joannis de Guaſco, & . . . . Guaſtavini, & Jacobi Guerreni, & Guillelmi de Rainardo promiſit Petro Nigro poteſtati Aquenſi nomine communis de Aquis, & ſuæ partis prædictam treguam tenere, & facere Dominum Epiſcopum, & caſtellanos, & homines prædictos omnia attendere in voluntate prædicti poteſtatis Mediolanenſis. Verſa quidem vice jam dictus Petrus Nigrus poteſtas Aquenſis nomine communis de Aquis pro tota eorum parte promiſit iſti Domino Epiſcopo ſuo nomine, & nomine totius ſuæ partis ſub eadem pœna quingentarum marcharum argenti attendere, & obſervare, & hæc omnia promiſit attendere, & ſuper ſancta Dei Evangelia juravit conſenſu, & voluntate Ambaxiatorum de Aquis. Hi ſunt Jacobus Boccacius, & Belengerius de Seremdico, Magiſter VV. Sordodo, qui juravere prædicta omnia attendere, & nunquam contravenire. Inſuper D. Jacobus Butigella, & Bernardus Iſembaldus conſules communis Papiæ promiſerunt conſenſu, & voluntate Ambaxiatorum ejuſdem civitatis, hi ſunt Gualfredus de Turricella, & Oliverius Iſembardus, & D. Rainerius de S. Nazario infraſcripto Domino Epiſcopo ſtipulanti omnia attendere, & obſervare. Inſuper promiſit, & juravit una pars alteri reſtituere, & emendare omnia damna, & omnia facta, & omnes offenſiones habitas, & factas a die Jovis proxime præterito citra, & per totum ipſum diem Jovis ſecundum mandatum prædicti poteſtatis Mediolan. Inſuper D. Ubertus antedictus præcepit, & ſtatuit prædictis partibus, ut prædictam treguam teneant in eundo, & redeundo, & in perſonis, & rebus, uſque ad calendas februarii proximi. Item præcepit, & ſtatuit, quod incarcerati dimittantur ab utraque parte faciendo idoneam ſecuritatem redeundi in carceribus uſque ad medium januarii proximi ſolvendo tamen guardias retro factas uſque ad hunc diem, & homines, & caſtella, & loca in tali ſtatu, & in tranquilla tregua permaneant uſque ad prædictum terminum calendas februarii tali modo, quod una pars alteri nullam offenſionem inferat, nec ſe intromittat de hominibus, nec de caſtellis, neque de villis, neque de locis, quæ altera pars teneret ullo modo uſque ad dictum terminum. Etſi diſcordia oriretur de facto guardiæ ſuæ, ſeu penſionum carceratorum, ſive manulevatorum, ſeu ſecuritatem eorum, ſicuti Ambaxiatores, qui venerint Aquis ſtatuerint, ratum habeant pro utraque parte. Item præcepit utrique parti, ut prædicta omnia attenderent, & obſervarent ſub debito Sacramento, quo ei tenebantur, & ſub eadem pœna quingentarum marcarum argenti, una pars alteri inter ſe viciſſim promiſſa, prout ſupra legitur rato manente pacto, & omnia prædicta præcepit, & ſtatuit prædictus D. Ubertus, ſalvo tamen eo, quod a ſe foret additum, vel diminutum, prædictus D. Ubertus, & alii inter ſe contrahentes hanc cartam fieri rogaverunt. Interfuere teſtes D. Ubertus de Fontana, D. Jacobus de Baſſignano, & D. Thebaldus Malacoriggia, & D. Ugo de Camerano teſtes &c.

Fœdus inter cives Aquenſes, & Dominos, ac Oppidanos Meladii.

MCCVII. 127

Anno Domini MCCVII. indictione X. die Jovis V. nonas madii in refectorio Aquenſium Canonicorum utroque conſilio majore, & populi in unum per Campanam collecto D. Otto Rava, & Anſelmus Morambonus conſules de Meladio nomine, & vice totius communis, & caſtri dominorum de Meladio præſente, & conſentiente D. Arnaldo Naſo Gatalano, atque Gulla, qui dicitur de Melazo, atque Podavinea, & Gullielmo fratribus, atque Alberto Cantono, & Rofredo, atque Ardezono Triunto præſentibus, & conſentientibus per ſe, & per omnes vicinos ſtantes, & manentes ex parte dicti caſtri dominorum, & per omnes, qui ſunt, & eſſe voluerint ex parte iſta, & per omnes ſuos hæredes promittunt, conveniunt, & conſtituunt ſe, & eos de cetero in perpetuum D. Petro Nigro Aquenſi poteſtati nomine, & vice communis Aquis cum interpoſita ſtipulatione eſſe cives Aquenſes veluti ſtantes, & habitantes in civitate, & quod erunt obedientes iſti poteſtati, & omnibus rectoribus Aquis, qui pro tempore fuerint de omnibus his, quæ pertineant ad honorem, & utilitatem Aquenſis communis, & civitatis facientes juſtitiam, & rationem per poteſtatem, vel per conſulem, aut rectores Aquenſes, qui pro tempore fuerint, id eſt ſi aliquis Aquenſis, vel Papienſis de eis querimoniam fecerit; guerram, & pacem facere nmnibus hominibus, & locis quibus Aquenſis civitas facere voluerit de perſonis ſuis, & de rebus de caſtro Meladii, turribus, & domibus ſuis non vetantes eas munitas, neque ſcaritas Aquenſi civitati, & communi: immo dabunt eas Aquenſi poteſtati, vel Aquenſibus conſulibus, qui pro tempore fuerint, & hoc facient quotieſcumque civitas voluerit, vel fuerit neceſſe. Pace vero effectui data, omnia libera, & abſoluta eis reddentur. Poſſunt quoque homines de dicto loco Meladii, cui voluerint de ipſo loco guerram facere, dum tamen non ſit contra commune, vel ſpecialem perſonam Aquis, vel Papiæ, & ſic totum in integrum ut ſupra, & infra legitur. Infraſcripti homines per ſe, & omnes dictos, & heredes ſuos omni in tempore attendere, & obſervare tactis Evangeliis jurant bona fide, excepto quod non debent aliquo modo aliquod fodrum ſe communi Aquenſi, vel dacita civitati dare, vel facere uſque ad tres annos proxime venturos, obligando omnia bona ſua pignori. Verſavice iſte poteſtas præſente, & conſentiente utroque conſilio majore, & populi promittit bona fide & ſine fraude per ſe, & omnes ſuos ſucceſſores infraſcriptos homines omnes, & eorum heredes adjuvare,

Digitized by Google

vare, manutenere de cetero, & defendere tanquam ſuos cives bonos, & ſpecialiſſimos, & ſpecialiter de omni guerra, quam haberent, vel facerent voluntate Aquenſis poteſtatis, vel conſulis, ſive rectorum Aquis habito conſilio inde per campanam ſonatam, nec aliter eos ultra quam alios cives Aquenſes in aliquo compellere: & totius ſic obſervandi totum conſilium utrumque attendere, & obſervare bona fide tactis Evangeliis in perpetuum jurat, & quod non coget illos, aut aliquos ſine eorum voluntate, ut veniant habitare Aquis; & neque caſtrum, ſeu villam Meladii deſtruere, & quod adjuvabunt eos omnes, & eorum heredes, ut neque Aquenſi Epiſcopo aliquo in tempore ultra voluntatem fodrum dent, neque ſolvant; alioquin prout melius poterunt pro eis hominibus *ſatis* facere, vel comuniter cum ipſis ſolvere (*curabunt*): & hoc totum in integrum obſervari, & jurari facient in plena concione Aquenſi, & a conſulibus, & conſilio Papiæ facient confirmari cuncta infraſcripta: poteſtas, & conſilium totum, & dicti omnes ut ſupra, & infra hanc cartam fieri, & ſcribi juſſerunt.

Præterea die Sabbati XIX. menſis madii in palatio Papiæ D. Valerio de Caneva nova, Gullielmo Rabia, & Jacobo Butigella tunc exiſtentibus conſulibus communis Papiæ, tota credentia ejuſdem civitatis præſente in unum collecta per campanam, infraſcriptus Petrus Niger, & Aquenſis poteſtas ex parte Aquenſis communis notificans pactum, & concordias, ſeu promiſſiones factas, & confirmatas inter Aquenſes, & homines de Meladio, aſſerens quoque ſe, & conſilium Aquenſe teneri facere, confirmare a conſulibus, & conſilio Papiæ: hoc totum tam conſules, quam conſilium totum ut ſupra approbavit, & confirmavit jubendo hanc inde cartam ſcribi. Ego Ogerius Pal. Not. interfui, & hanc cartam ſcripſi.

(1) *Hujus fœderis tabulas jam edidit Malacarne* Ozj lett. t. 2. p. 247., *ſed adeo imperfecte, atque corrupte, ut & pluſquam dimidia pars eorum, quæ hic habentur, ibi deſit, & ea quæ protulit, quandoque ſenſu omni careant. Inter multa errata, quæ data opera omittimus, unum ſeligimus, quod & maximi momenti eſt, & facile in mendoſo etiam exemplari adverti poterat, atque nota temporis eſt, quæ ſanari aliter haud poteſt, niſi addito nonas vocabulo.*

Juramentum Ugonis Ep. Aq. de pace cum Papienſ. & Aquen. ſervanda nunciis Mediolanenſibus præſtitum.

128 MCCVII.

In nomine Domini. Amen. Anno Dominicæ Nativitatis MCCVII. die Jovis IX. menſis augusti, indictione X. in territorio de Baſſignana in pratis, quæ ſunt juxta manſionem de rivo de Pulverio coram D. Arnaldo de Bombello, & D. Arnaldo de Superaquas Ambaxiatoribus communis Mediolani ad hoc ſpecialiter deſignatis, ipſi D. Arnaldo de Superaquas concionante, & de voluntate, & conſenſu prædicti D. Arnaldi Bombelli, & eo præſente, & ordinante juravit ad ſancta Dei Evangelia D. Ugo Aquenſis, & Alexandrinus Epiſcopus pacem, & concordiam Papienſibus, & hominibus Aquenſis urbis, & eorum partibus per ſe, & ſuos homines ſuæ partis, ſicut per omnia continetur in ſcripto uno, cujus tenor talis erat. In nomine Domini amen. Super diſcordiis, quæ vertuntur inter Aquenſes, & Papienſes ex una parte, & Alexandrinos, & Epiſcopum ex altera talis eſt concordia videlicet: ut unio, ſeu concordia facta per Dominum Papam Innocentium ſecundum privilegium ipſius Domini Papæ, ſive ſecundum modum ipſius privilegii perpetuo firme ſervetur, & illibate. Item caſtrum de Caſtelleto reddatur Epiſcopo Aquenſi, priuſquam pax fuerit, & jurata, ita tamen quod hominibus ipſius caſtri fiat finis, & pax de omni eo, quod occaſione illius caſtri fuiſſet tactum, & quod factum dici potuiſſet de illo caſtro, vel pro illo caſtro hinc retro. Item de omnibus maleficiis inter ipſas partes uſque nunc habitis, vel factis, vel de omnibus damnis datis ab una parte in aliam fiat finis, & pax, & refutatio. Item hominibus Vidixoni, & Cavatorii, qui iverunt habitare in civitate de Aquis a tempore præſentis guerræ infra, remittantur Sacramenta, quæ fecerunt Aquenſibus, & ab illis Sacramentis abſolvantur omnino, & ſit illis hominibus Vidixoni, & Cavatorii liberum arbitrium habitandi, ſeu domicilium mutandi ubicumque voluerint ſine alicuius partium impedimento, & contradictione. Illa quoque jura, quæ Dominus Epiſcopus habet in prædictis locis, vel eorum territoriis debent habere quiete, & illi homines eorumdem locorum ſimiliter ſua jura, quæ in iis locis vel eorum territoriis habent, debeant habere quiete, & ſi inde lis eſſet, vel diſcordia, debeat eſſe in communi Mediolani ad cognoſcendum, vel decidendum jure, vel per convenientiam, quæ fiat voluntate partium, quæ cognitio litis debeat eſſe viſis diſcordiis in loco Caſſini, vel alibi, ſi partibus placuerit fore cognoſcendum. Duo viri eorumdem locorum veniant ad cauſam pro ſe, & reliquis ubi fuerit locus ſtatutus voluntate partium ſine diſpendiis judicaturarum, & victualium poteſtatum, & ſervientium ſuorum. In hoc quidem promittit commune Papiæ, quod non præſtabit conſilium, vel auxilium alicui hominum ipſorum locorum contra cognitionem, vel ſententiam Mediolani, vel Aquenſibus, vel aliis ſubvenientibus, vel juvantibus illos, ruſticis contravenientibus. Viciſſim Alexandrini promittunt non præſtare juvamen, vel defenſionem, vel conſilium Epiſcopo, nec ſuo ſucceſſori, neque Epiſcopatui, neque ſubvenientibus, nec juvantibus Epiſcopum contra cognitionem, vel ſententiam Mediolani, & inſuper omnia jurabunt Aquenſes omnes ab annis quatuordecim ſupra, & a ſeptuaginta infra, quod ſic erit obſervatum, nec adjuvabunt ipſos homines de Vidixono, & Cavatore, ſi voluerint venire contra cognitionem, & ſententiam Mediolani. Prædictam pacem, & concordiam, & unionem jurent attendere Aquenſes principaliter pro ſe, & ſua parte Domino Epiſcopo, & Alexandrinis, & eorum parti. Ex altera parte Dominus Epiſcopus principaliter Aquenſibus, & Papienſibus, & eorum parti toti pro ſe, & ſuam partem, & ejus ſucceſſores. Præterea Papienſes

jurent hanc pacem pro ſe, & ſua parte attendere, & facere Aquenſes iſtam pacem, & concordiam bona fide ſine fraude attendere D. Epiſcopo, & Alexandrinis, & eorum parti; & ſi Aquenſes contravenirent, quod eos non adjuvabunt, nec defendent. Verſa vice jurent Alexandrini ipſam pacem, & concordiam, ut unionem per ſe, & ſuam partem attendere, & facere D. Epiſcopum, & per ſe, & ejus ſucceſſores, & Epiſcopatum ejus attendere bona fide, & ſine fraude; & ſi D. Epiſcopus, vel ejus ſucceſſores contravenirent, quod eum, vel eos non adjuvabunt, nec defendent, ſalvo omni jure, quod Epiſcopus habet in civitate Aquis, vel in ejus Epiſcopatu. Item jurent omnes attendere in perpetuum, ita quod ob aliquam diſcordiam, vel litem, quæ orietur inter ipſas partes non rumpatur pax, nec guerra inde fiat quoquo modo. Et ita promittant partes, & jurent. Inſuper juravit Epiſcopus, quod faciet bona fide ſuos homines ſuæ partis omnia dicta jurare: prædicti D. Epiſcopus, & Ambaxiatores hanc chartam fieri præceperunt. Interfuerunt teſtes Gualfredus de Torricella, Petrus Ramfredus, Guaſconus de Beccaria, Aſſalitus de S. Nazario, Zalcherius Trovamala de Papia, & Guaſtavinus, & Rainerius Nanus, Rufinus de Bellono, Rufinus Scacavellus, & Rufinus de Marenco de Alexandria, & alii plures teſtes.

Idem juramentum conſuli Aquenſi.

129 MCCVII.

Anno Incarnationis Domini MCCVII. die Veneris 10. auguſti, indictione X. in Eccleſia Sancti Petri de Alexandria in præſentia DD. Arnaldi de Mombello, & Arnaldi de Superaquas Ambaxiatorum Communis Mediolani ad hoc ſpecialiter determinatorum. D. Ugo Aquenſis, & Alexandriæ Epiſcopus ex parte ipſius Epiſcopatus fecit pacem, & finem, & refutationem per ſe, & ſuos ſucceſſores, & ſuos homines, & ſua parte magiſtro Henrico conſuli urbis Aquenſis nomine, & vice communis ipſius urbis prout per omnia continetur in inſtrumento pacis, & concordiæ, cujus tenor talis eſt ut ſupra.

Pro decima Templariorum Eccleſiæ majori Aquenſi debita.

130 MCCVIII.

Anno Domini MCCVIII. indictione XI. die Mercurii 8. julii (1) in Aquis in clauſtro ſanctæ Mariæ Presbiter Petrus miniſter ſanctæ Margaritæ coram D. Anſelmo Præpoſito dictæ Eccleſiæ confitetur, quod tenet unam petiam terræ, quæ fuit quondam Burgheſii, quæ jacet in territorio Aquis in centanario, cui coheret Scota, Rainaldus Lupo, & Joannes Chriſtianus. Quam terram dicit, & confitetur quod debet reddere quartum dictæ ſanctæ Mariæ, & conſuevit ei dare dictum quartum terræ. Interfuerunt teſtes Scota, magiſter Henricus, & Willelmus Farinerius rogati. Inde dictus Præpoſitus juſſit chartam fieri. Ego Jacobus Notarius hanc chartam ſcripſi. Ego Ubertus Galea de Aquis Notarius Palatinus mandato D. Alberti Aquenſis Epiſcopi hanc chartam factam a prædicto Jacobo ſicut in ea inveni ita, & in iſto ſcripſi exemplo ec. Ego Bonfilius Notarius Palatinus ec.

(1) *Erravit Notarius pro 9. julii.*

Promiſſio conſulum Aquenſium ſervandi ſententiam Poteſtatis Albenſis.

MCCIX. 131

Anno Domini MCCIX., indictione XII., die Jovis 6. exeunte martio in Aquis in refectorio S. Mariæ præſentibus Anſelmo Bonpetra de Alba, Anſelmo Cerato Ambaxiatoribus Albæ, & Bernardo Notario Albæ, Arnaldo de Meladio, Otto Marengus, Laurentius de Cavatore, Ubertus Moicius, Belengerius de S. Andrea, Arnaldus Bruna conſules civitatis de Aquis nomine, & a parte communis ipſius civitatis in pleno conſilio voluntate conſilii promiſerunt ſtipulantibus Ugoni Claro judici, Alberto de Bonello Sindicis, & Procuratoribus communis Alexandriæ nomine, & a parte ipſius communis promiſſionem recipientibus attendere, & obſervare ea, quæ in ſcripto ſententiæ ſigillato ſigillo communis Albæ continebuntur, & quæ in eo deſcripta a D. Nicolao de Foro Albenſi Poteſtati de voluntate Albenſis credentiæ totius, vel majoris partis addentur ſub ea pœna, quæ in eodem ſcripto continetur; & inde iſti conſules hanc chartam fieri juſſerunt. Actum in eodem modo feliciter amen. Ego Gullielmus Notarius Sacri Palatii interfui, hanc chartam tradidi, & me ſubſcripſi.

Sententia Poteſtatis Albenſis de controverſiis Aquenſibus, & Alexandrinis.

MCCIX. 132

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo nono, indictione XII. 3. idus aprilis. Cum Alexandrini, & Aquenſes ſeſe compromiſiſſent in D. Nicolaum de Foro Albenſem poteſtatem vice, & nomine communis Albæ ſtare mandatis, ſeu præceptis, quæ eis faceret ſecundum quod continebatur in duobus inſtrumentis factis a Nicolao Notario . . . . . D. Nicolaus voluntate conſiliariorum Albenſium congregatorum per campanam in ſimul ita pronunciavit, videlicet quod facto fine, & renunciatione, & pace, atque tranſactione ab Alexandrinis verſus Aquenſes, & ab Aquenſibus verſus Alexandrinos ad invicem de omnibus guerris præteritis, & offenſionibus, & damnis datis, ſive factis in perſonis, vel rebus ab alterutra partium verſus alteram uſque ad præſentem diem tali modo, quod neutra partium poſſit exinde aliquatenus ab altera conveniri ſalvis omnibus, quæ in infraſcriptis capitulis continentur civitas Alexandriæ, & civitas Aquis ſint una, eademque civitas, & qui conſul, vel poteſtas Alexandriæ fuerit, ſit conſul, vel poteſtas Aquis. Similiter qui conſul, vel poteſtas fuerit Aquis, ſit conſul, & poteſtas Alexandriæ, ita tamen quod conſul, ſive poteſtas Alexandriæ debeat cognoſcere ſolummodo de juſtitia in ſuo Foro. Similiter conſul, ſive poteſtas, ſive

Digitized by Google

poteſtas Aquis de juſtitia tantum in ſuo foro cognoſcat, & utrique civitatum liceat eligere poteſtatem, vel conſulatum, conſulem, qui regat ſuam civitatem, dummodo non eligat poteſtatem, vel conſulem, conſulatum, ſive rectorem de aliquo loco, qui ſit inimicus, vel contrarius Alexandrinis, vel Aquenſibus, & neutra civitatum ſalarium, ſive pretium poteſtati, vel conſuli alterius civitatis ſolvere, vel fodrum dare alii teneatur. Item qui fuerit de conſilio Alexandriæ ſit de conſilio Aquis. Similiter qui fuerit Aquis ſit de conſilio Alexandriæ, & ubicumque ſit in alterutra civitatum, cum audierit ſignum conſilii, vel interfuerit requiſitus, ire ad conſilium teneatur, & quod ibi dixerit, vel audierit tenere ſecretum, ſi ei injunctum fuerit, aut ei ſecretum ſuadebitur obtinendum. Item teneantur Aquenſes adjuvare, ſalvare, defendere, & manutenere ſingulariter, & univerſaliter in perſonis, & rebus homines Alexandriæ, & ejus diſtrictus, & juriſdictionis bona fide, & ſine fraude ubicumque ad ſuum poſſe. Eodem modo Alexandrini teneantur verſus Aquis. Item Aquenſes teneantur facere novam guerram, & pacem, & exercitum, & cavalcatam pro communi Alexandriæ de guerris ſpecialiter Alexandrinis, & ſuorum civium contra omnem perſonam, & omnes perſonas, & civitates, & loca cui, vel quibus civitas Alexandriæ guerram faceret, vel cum quibus guerram haberet ſecundum voluntatem, & præceptum poteſtatis, vel conſulum Alexandriæ pro tempore exiſtentium, & totius conſilii Alexandrini, vel majoris partis congregati per campanam infra quindecim dies poſtquam a prædictis conſulibus, ſive poteſtate Alexandriæ pro tempore exiſtente voluntate totius conſilii Alexandrini, vel majoris partis per ſe, vel per ſuum nuncium eis dictum fuerit, vel mandatum, nec de ea guerra facient pacem, ſeu treguam, vel guerram recregutam, vel poſſam in fraude ſine licentia totius conſilii Alexandrini, vel majoris partis congregati per campanam. Alexandrini vero teneantur, ſi ab aliqua perſona, vel perſonis, vel civitate, ſive loco, aut partibus civitatis ſive inciperetur guerra, vel fieret Aquenſibus aut damnum eis illatum fuerit: & tunc Alexandrini infra 20. dies, quo guerra incepta, vel damnum illatum fuerit Aquenſibus, facere damnum reſtitui Aquenſibus, vel eis inde juſtitiam fieri, vel ad voluntatem Aquenſium concordari; ita quod faciendo fieri juſtitiam lis intra prædictos 20. dies debeat conteſtari, & poſt litem conteſtatam infra 40. dies cauſa debeat definiri. Quod ſi Alexandrini nec poſſint facere damnum reſtitui.... Tunc poſſint infra 20. dies proximos poſt (1) latam ſententiam, niſi Aquenſibus ſatisfactum fuerit, facere vivam guerram ei perſonæ, vel perſonis, & civitati, & loco, & civitatibus, ſive locis, qui guerram Aquenſibus incepiſſent, & damnum, ſive injuriam intuliſſent, & quod de ea non facient pacem, vel treguam, ſeu guerram recregutam, vel poſſam in fraudem ſine voluntate totius conſilii Aquis, vel majoris partis congregati per campanam. Item ſi Aquenſibus guerra oriretur, ſive fieret pro guerris, quas cives Alexandrini facerent, ſive pro guerris, quas voluntate, & conſilio utriuſque civitatis Alexandriæ ſcilicet & Aquenſis reciperent, vel facerent, teneantur Alexandrini quod non facerent pacem, vel treguam, vel guerram, recregutam, vel poſſam in fraudem ſine voluntate totius conſilii Aquis, vel majoris partis congregati per campanam. Item ſi Aquenſes communiter, vel diviſim de aliquo, vel aliquibus juſtitiam, ſeu rationem exigerent, & per homines Alexandriæ conſequi non poſſent tunc teneantur Alexandrini juvare eos exinde tamquam cives Alexandrinos in civitate Alexandriæ habitantes de ſuo jure. Item ſi caſtrum, vel villa, vel aliquis quæſtus exponeretur venalis civitati Alexandriæ, vel civitati Aquis a Caſſinis ſupra in Epiſcopatu Aquenſi, una teneatur adjuvare (2) alteram in eo ſecundum quod voluerit ſolvere de pretio uſque in dimidium. Si vero civitas Alexandrina, vel civitas Aquis alio modo a Caſſinio ſupra in Epiſcopatu Aquenſi acquireret caſtrum, vel villam deinceps, vel aliquam acquiſitionem faceret, medietas alterius ſit. Item ſi alterutra dictarum civitatum pro communi ceperit in aliquo tempore pecuniam, vel exactionem aliquam, ſive aliquod ſervitium in Epiſcopatu, vel in locis, vel in terris propriis Aquenſis Eccleſiæ, ſive in locis, quæ tenet, & poſſidet, aut tenere, ſeu poſſidere videtur Aquenſis Epiſcopus medietas ſit alterius. Item cum Alexandrini, & Aquenſes ibunt in exercitum medietas hominum Epiſcopatus bona fide, & convenienter, ſecundum quod utraque civitas inde ſe concordaverit, vadat cum Alexandrinis, & alia medietas inſimul cum Aquenſibus. Item teneantur Aquenſes abſolvere, & dimittere bona fide, & ſine fraude omni, fortia, moleſtia, & seductione ceſſante homines de Cavatorio, & omnes homines de Vidixone, qui in dictis locis erunt ſoliti habitare eo tempore, quo receſſerunt communiter ab ipſis locis cum omnibus eorum rationibus & poſſeſſionibus, ut ad illa loca revertantur habitare ſtatuentes (3) ibi ſalvo jure cujuslibet pro diviſo civium Aquenſium ſingulariter, & illos facient ad illa reverti habitare (4) uſque ad proximam octavam S. Johannis junii, niſi abſolutione poteſtatis Alexandriæ, & totius conſilii Alexandrini, vel majoris partis congregati per campanam obtenta, neque eos homines priuſquam ad illa loca reverti fecerint habitare, de cætero in cives recipient, nec eos per Sacramentum, vel alio modo Aquis habitare conſentient, nec conſtringent, tamen ſi quis homo de prædictis locis vellet pacifice dimittere, & relinquere terras, & poſſeſſiones, quas haberet in ipſis locis, liceat ei habitare Aquis, vel quo voluerit & Aquenſibus liceat eum recipere in hunc modum, ita quod tamen poſſint terras, & poſſeſſiones ejus de Vidixone Cavatorio accipere, & poſſidere ſi voluerint abſque moleſtiis, & ejus contradictione. Alexandrini vero tenentur, quod homines de Vidixono, & Cavatorio occaſione guerrarum præteritarum, ſive offenſionum, & præcipue qui aveniant habitare Aquis, aliquatenus non offendant, neque talionem, ſeu malum guiderdonem eis ob id retribuent. Item Alexandrini teneantur facere, ita quod Domini Murbelli reſtaurent hominibus Vidixoni totum damnum, quod eis intulerunt priuſquam Alexandrini, & Aquenſes in Albenſibus compromi-

Digitized by Google

ſerunt. Aquenſes autem teneantur bona fide, & ſine fraude dare operam, conſilium, & auxilium, quam citius poterunt, ut Aquenſis Eccleſia, & Alexandrina Eccleſia pariter ad unionem perveniant, ita tamen quod civitas Alexandrina propter ipſam unionem in civitate Aquis nullam habeat juriſdictionem, ſeu dominium, & commune Alexandriæ teneatur annuatim facere ſieri nundinas apud Aquis ad octavam ſancti Michaelis duraturas per octavam ſpatio quatuor dierum, niſi juſto impedimento, vel abſolutione Aquenſium remanſerit. Alexandrini quidem per totum annum non teneantur, neque debeant dare pedagium, vel curadiam aliquam Aquis, niſi priſtinum pedagium Epiſcopi conſuetum. Similiter & Albenſes non debeant dare pedagium, vel curadiam Aquis in toto anno, niſi quantum Alexandrini dabunt, cum Albenſes ſint cives Alexandrini. Aquenſes vero non debeant in Alexandria dare, nec ab eis accipiatur pedagium, vel curadia aliqua, niſi pedagium priſtinum Marchionis antiquitus conſuetum. Item Aquenſes non debeant dare pedagium, vel curadiam in Alba, niſi quantum Alexandrini dabunt. Si autem Alexandrini invitarent, ſeu requirerent in uſum exercitum, vel expeditionem Aquenſes, omnes capti, qui de adverſariis caperentur, ſint Alexandrinorum; eodem modo ſi Aquenſes in unum exercitum, vel expeditionem invitarent, ſeu requirerent Alexandrinos, omnes capti de adverſariis ſint Aquenſium. Verum ſi alterutra civitatum captos haberet, pro quibus una, vel altera ſuos captos cives poſſet idoneo cambio recuperare, dare alteri teneatur, ſi fuerit exinde ab altera requiſita: de prædis, & captis vero, ad quas, vel quos capiendos Alexandrini, & Aquenſes univerſaliter pro communi ſimul interfuerint, quinta pars ſit Aquenſium, reliquum ſit Alexandrinorum. Sin aliter interfuerint ſecundum quantitatem, ſeu numerum peditum, & militum utriuſque civitatis, quæ tunc capta fuerint, dividantur. Item Alexandrini, & Aquenſes pariter teneantur prohibere, quod nullus locus denuo fiat ab octo milliariis prope civitatem Aquis, niſi fieret voluntate, & conſilio utriuſque civitatis Alexandriæ ſcilicet, & Aquenſis. Item filii Martini de Meladio ita teneantur Alexandrinis, ut Aquenſes tenentur Alexandrinis ſecundum formam ſcilicet iſtius inſtrumenti. Alexandrini vero teneantur filiis Martini de Meladio, ut Alexandrini ſecundum formam prædictam Aquenſibus tenentur. Item ſi quis habitator Alexandriæ ferutam, ſeu aliquod maleficium, quod abſit admiſerit in civem habitatorem Aquis, teneantur Alexandrini ita de eo malefactore vindictam facere, ſeu pœnam capere, quemadmodum ſi in civem habitatorem Alexandriæ admiſiſſet Eodem modo Aquenſes verſus Alexandrinos exequi, & attendere teneantur. Item ſi commune Alexandriæ cauſam, vel placitum habuerit coram poteſtate, vel conſulibus Aquis, nullam judicaturam, vel datam inde ſolvat. Similiter ſi commune Aquis cauſam, vel placitum habuerit coram poteſtate, vel conſulibus Alexandriæ, nullam judicaturam, vel datam inde ſolvat. Item ſi aliqua diſcordia, quod Deus defendat inter Commune Alexandriæ, & Commune Aquis oriretur per Epiſcopum ipſarum civitatum, ſive per Canonicos majoris Eccleſiæ utriuſque civitatis, ſi Epiſcopo carerent, infra quadraginta dies definiatur, & terminetur. Hæc omnia qualiter ſuperius continentur, juramento teneantur Aquenſes verſus Alexandrinos in pœna mille marcharum argenti ſolvenda Communi Alexandriæ, niſi attenderint in perpetuum exequi, & obſervarent attendere bona fide, & in contrarium non venire, & quod ita facient cives omnes habitantes Aquis a decimoquarto anno ſupra uſque in 70. bona fide juvare quod ſupradicta omnia, & ſingula obſervabunt, & annuatim in capitulo ſupra quod jurabunt poteſtas, vel conſules Aquenſes. Item facient, quod hæc omnia in integrum, & inviolabiliter in omnibus, & per omnia ab Aquenſibus verſus Alexandrinos in perpetuum obſerventur ſalvo domino Imperatore. Eodem modo Alexandrini verſus Aquenſes juramento teneantur in pœna mille marcharum argenti ſolvenda communi Aquis, niſi attenderent in perpetuum exequi, & obſervare, & attendere bona fide omnia, quæ ſuperius continentur, & in contrarium non venire, & quod facient ita jurare omnes cives habitantes Alexandriæ a 14. annis ad 70. bona fide, quod ſupradicta omnia in integrum per ſingula obſervabunt, & annuatim in capitulo ſupra quod jurabunt poteſtas, vel conſules Alexandriæ facient, quod hæc omnia in integrum, & inviolabiliter in omnibus, & per omnia ab Alexandrinis verſus Aquenſes in perpetuum obſerventur ſalvo domino Imperatore, & ſalvis Mediolano, Placentia, Derthona, & Alba. Hæc omnia pronunciata fuerunt ſupra Eccleſiæ Beati Laurentii voltas in civitate Alba præſentibus teſtibus Ogerio Ratto, Henrico Simplice de Calamandrana, Bonifacio Albenſi Archidiacono, Oberto Mangogo, Rivalegario, & Rufino de Placentia, Widone Vaditi, Cullia, Henrico Ghiſalberto, Willelmo de Vineis, Conrado de Alamannis. Ego Bonifacius de Vineis Notarius interſui, & ſcripſi. Ego Ubertus Notarius ec. Ego Henricus Notarius ec. Ego Petrus Notarius Sacri Palatii ec.

(1) *Hic & paullo ante lin. 49. exemplaria nonnulla habent* prius *ſed perperam.* (2) *In alio* aſſociate.

(3) *In aliis puncta loco verbi* ſtatuentes.

(4) *Civitatis Aquenſis.*

Appendix ſententiæ circa honorem, ac jura Aquenſis Epiſcopi in civitate Aquenſi.

MCCIX. 133

Anno Domini MCCIX., indictione XII., die Sabbati II. intrantis aprilis in pleno conſilio Albæ ſuper voltam S. Laurentii. In præſentia D. Ugonis Turturelli (*Tornielli*) Alex., & Aquis Epiſcopi, item præſentibus Oberto Moicio conſule de Aquis, & Jacobo Bucatio, Oberto Mantea, & Ottone, Rappa de Melatio civitatis Aquis Ambaxiatoribus, item D. Gullielmo de Aliate Alexandriæ poteſtas, D. Nicolinus de Foro Albenſis poteſtas pronunciavit, & dixit dicto conſuli de Aquis, ut D. Ugo Epiſcopus habeat de cetero in civitate Aquis omnes honores, & dignitates, & jura, quas quæve habebat in eadem civitate per annum unum, antequam ipſe de Aquis pro diſcordia Alexandrinorum, &

Digitized by Google

Aquenſium exiret, & inde D. Gullielmus ad honorem D. Epiſcopi, & communis Alexandriæ mihi Gullielmo pub. Not. publicum facere inſtrumentum præcepit. Actum in illo loco. Ego Gullielmus Sacri Palatii Notarius interfui, & hanc chartam ſubſcripſi.

Venditio plurium locorum a Marchione Ottone de Carreto Aſtenſi Reipublicæ.

134 MCCIX.

In nomine Domini amen. Anno ejus MCCIX., indictione XII., die lunæ VI. intrantis julii D. Otto de Carreto marchio Saonæ cum conſenſu, & voluntate D. Hugonis filii ſui fecit venditionem in manu D. Henrici Zazii poteſtatis Aſtenſis ad partem communis Aſtenſis nomine communis de Aſte jure proprietario nominatim de omni eo, quod ipſe D. Otto habet, tenet, & poſſidet per ſe, vel per alium, vel habebit ulterius, & quondam, ſeu modo viſus eſt habere, tenere, & poſſidere per ſe, vel per alium juſte, vel injuſte in Caſto, in Curtemiglia, in Boſea, in Turre de Burmia, in Bergolio, in Turre ut ex his quidquid voluerint faciant ſine omni contradictione prædicti Ottonis, & heredum ſuorum. Inſuper dictus Bonifacius Otto pro ſe, & pro ſuis heredibus promiſit prælibato D. Henrico Zazio poteſtati Aſtenſi nomine communis de Aſte ſtipulanti ſibi, ſuiſque heredibus ſucceſſoribus, aut cui dederint, vel vendiderint omnia ſupradicta, ſicut ſupra leguntur in integrum, ſicut pro tempore meliorata fuerint, aut noluerint ſub extimatione pretii in conſimili loco ab omni homine ſub pœna dupli defendere, & expedire, & eandem venditionem firmam tenere, nec removere, nec contravenire aliquo tempore ullo modo, nec occaſione aliqua, neque ratione ulla, quæ omnia prædicta ſint vendita, ſeu tradita minus dimidio juſti pretii, neque aliquo alio modo jure, nec aliqua alia conſuetudine, nec aliquo alio modo, & ibidem ipſe D. Otto conſtituit ſe poſſidere omnia prædicta nomine communis Aſtenſis. Præterea D. Ugo ejuſdem D. Ottonis filius promiſit D. Henrico Zazio poteſtati Aſtenſis ad partem communis Aſtenſis ſtipulanti ſibi, ſuiſque heredibus, ſucceſſoribus, aut cui dederint, vel vendiderint omnia ſupradicta ſicut pro tempore fuerint meliorata, aut voluerint ſub extimatione in conſimili loco ab omni homine defendere, & expedire, & eandem venditionem firmam tenere, nec removere, nec contravenire in aliquo tempore ullo modo, nec occaſione aliqua, nec ea ratione quod omnia prædicta ſint vendita, vel tradita minus dimidiam juſti pretii, nec aliquo jure, nec aliqua alia conſuetudine, nec aliquo alio modo, & ſi quod poſſidet ex prædictis conſtituit ſe nomine communis de Aſt poſſidere. Actum urbe Aſt in Eccleſia ſancti Joannis de Domate coram credentia ibi per campanam congregata. Interfuerunt teſtes D. Rolandus medicus, Judex poteſtatis Haſtenſis, Guidonus Zazius ejus miles, Raimundus de platea, Petrus Laurentius, Guillielmus Silvaticus, Drochus Palius, Albertus de Canelio, Sibiliator de Lanerio, Bonefacius de Arguello, Bonefacius de Gorino, & multi alii, qui ad credentiam convenerant. Eodem die prætitulatus D. Otto juravit ſuper Dei Evangelia hanc venditionem ut ſupra legitur integram, firmam tenere, nec removere, nec contravenire in aliquo tempore occaſione aliqua, nec ea ratione, quod prædicta vendita, vel tradita ſint minus dimidiam juſti pretii neque aliquo alio jure, neque ulla conſuetudine, nec aliquo alio modo per ſe, nec per ſuos heredes, nec per aliam ſuppoſitam perſonam juravit etiam abrenuntium fidelitatibus Vaſſallorum militum, & ruſticorum, & eos ex illis fidelitatibus abſolvere, & fidelitates poteſtati, & communi de Aſte fieri facere bona fide, & ſine fraude; & quoties poſuerint, vel mutaverint Caſtellanum in aliquo prædictorum locorum quod faciet illum jurare fidelitatem communi de Aſte; & poſtquam renuntiaverit fidelitatibus Vaſſallorum militum, & ruſticorum, & ex eis eos abſolverit, quod præterea non recipiet fidelitatem ab eis, niſi ſalva fidelitate communis, & hominum de Aſt. Similiter D. Hugo ejus filius juravit ſuper Dei Evangelia eandem venditionem ut ſupra legitur in integrum firmam tenere, nec removere, & non contravenire in aliquo tempore occaſione aliqua, nec ea ratione quod prædicta vendita ſint, vel minus dimidiam juſti pretii, neque aliquo alio jure, nec ulla conſuetudine, nec aliquo alio modo per ſe, nec per ſuos heredes, nec per aliam ſuppoſitam perſonam. Actum urbe Aſt in publica concione factam mercato de Domate. Interfuerunt teſtes D. Rolandus medicus, Guidonus Zazius, Bayamundus de Platea, Petrus Laurentius, Guillielmus Silvaticus, Drocus Palius, Albertus de Canellio, Sibiliator de Lanerio, Bonifacius de Arguello, Bonifacius de Gurino, & multi alii, qui aderant in illa concione; eodem die, & in eodem loco ſcilicet in illa concione D. Henricus Zazius poteſtas Aſtenſis nomine, & vice communis de Aſt inveſtivit D. Ottonem de Carretto marchionem Sagone, & D. Ugonem ejus filium in rectum; & gentile feudum in filios, & in filias nominatim de toto eo, quod dictus D. Otto vendiderat communi de Aſt in Caſta, in Curtemilia, in Boſea, in Turre Burmiæ, in Bergolio, in Turre de Auzono, in Cagna, in Urſariola, in Caſtelleto, in Perleto, in Ulmo, in Rocha Vevrana, in Denece, in Monte Baudono, in Ponte, & in Gurino, & in Vecimo, & in Pezolio, in Salegio, in Loeſio, & in tota illa terra, quam dictus D. Otto vendiderat communi de Aſte ex hac parte montis Circini, & a monte Circino infra ipſi Henrico poteſtate Aſtenſis nomine communis de Aſte retinendo in ſe pacem, & guerram exercitus, & itinera, ſuccurſus, & cavalcatas totius prædictæ terræ, & omnium prædictorum locorum, & caſtrorum, & omnium hominum in eis habitantium, & fidelitates eorum, & ſervitium perſonæ D. Ottonis, & D. Hugonis ejus filii. Qua inveſtitura facta in concione Aſtenſi ibidem D. Otto, & D. Hugo ejus filius fecerunt, & ſuper Dei Evangelia jurarunt fidelitatem de tota prædicta terra poteſtati, & hominibus de Aſt pro communi contra omnes homines talem qualem gentilis Vaſſallus facit ſuo Domino de gentili feudo, in qua fidelitate ſpecialiter jurarunt, quod non vetabunt prædictam terram, nec prædicta loca, vel Caſtella

Digitized by Google

poteſtatibus, ſeu conſulibus de Aſt per tempora exiſtentibus, nec hominibus de Aſte guarnitis, vel ſcaritis pro communi, nec pro diviſo in aliquo tempore, ita ut homines de Aſte de tota prædicta terra, & caſtellis, & locis, & hominibus faciant pacem, & guerram quandocumque, & cuicumque, & ubicumque voluerint, & ita ut ipſi D. Otto, & D. Hugo ejus filius teneantur ex tota terra illa, & ex hominibus illis caſtellis, & hominibus facere pacem, & guerram cum hominibus de Aſte quandocumque, & ubicumque homines de Aſte voluerint, & eis dixerint, vel mandaverint eo ſalvo, quod non teneantur proinde facere guerram Januenſibus, nec D. Henrico de Carretto, & ita ut teneantur facere hominibus de Aſte de nniverſis hominibus terræ, & prædictorum locorum exercitus, & itinera, ſuccurſus, & cavalcatas toties quoties hominibus de Aſte placuerit, & dixerint, vel mandaverint, & ſi quid aliud in fidelitate continetur, quod Vaſſallus facit ſuo Domino, illud totum juraverunt attendere bona fide, in quo Sacramento poſuerunt attendere bona fide totum illud, quod in ſcripto continebatur; ſicut illa coram eis in credentia lecta fuerant, & ordinatum in quo præterea quæ ſuperius leguntur, & quæ inferius ſcripta ſunt continebantur, licet ibi non ſint lecta in concione, ſcilicet ſalva D. Imperatoris fidelitate, & ſalvo eo, quod ipſi D. Otto, & D. Hugo ejus non teneantur, quin ipſi per ſe, & per eorum homines poſſint offendere, & guarriare Cuneum ſi voluerint, & quod teneantur vetare ſtratam Albenſium per totam eorum terram, ſi poteſtates, vel conſules de Aſte ipſis D. Ottoni, & filio ſuo dixerint, vel mandaverint, & quod poteſtates, vel conſules de Aſte debeant vetare ſtratam eiſdem Albenſibus, per totam eorum terram, ut eorum poſſe ubicumque potuerint, ſi D. Otto eis dixerit, niſi communi credentia ipſi D. Ottonis, & poteſtatum, vel conſulum in Aſte per tempora exiſtentium remanſerint. Interfuerunt teſtes D. Rollandus medicus Judex poteſtatis, D. Guidonus Zazius ejus miles, Raymundus de Platea, Petrus Laurentius, Albertus de Canelio, Bonifacius de Arguello, Sibiliator de Lanerio, Bonefacius de Gorino, & multi alii in concione illa exiſtentes. Præterea in eodem die in Eccleſia ſancti Joannis de Domate coram credentia per campanam ibi congregatam, & in præſentia infraſcriptorum, jam dictus Otto de conſenſu, & voluntate D. Hugonis filii ſui propter concordiam, quam D. Henricus Zazius poteſtas Aſtenſis nomine communis de Aſte ſecum fecit donum in manu ejuſdem Henrici poteſtatis Aſtenſis nomine communis de Aſte de ſua parte Laureti, & comitatus Laureti, & Caſtagnolarum, & pertinentiis Caſtagnolarum, quam ipſe D. Otto dicebat eſſe ſextam decimam partem tali ſimili modo, ut ipſe Henricus poteſtas Aſtenſis, & ejus ſucceſſores nomine communis Aſtenſis dictam partem quieto de cætero jure proprietario habeat, teneat, & poſſideat, & ex ea quidquid voluerit faciat ſine omni contradictione, & inquietatione ipſius D. Ottonis, & heredum ejus: & inſuper dictus D. Otto fecit pacem, & finem, & refutationem, & pactum de non petendo in manu ejuſdem Henrici poteſtatis Aſtenſis nomine communis de Aſte de omni jure, ratione, & actione reali, & perſonali, quod vel quam contra commune de Aſt, vel contra aliam perſonam occaſione dictæ partis, vel occaſione dampui quod ſuſtinuerint, habuerit ex eo, quod commune de Aſte dictam partem hactenus tenuit, haberet, vel exigere poſſet in aliquo tempore ullo modo, & inſuper dictus D. Otto, & D. Ugo ejus filius promiſerunt ſupradicto Henrico Zazio poteſtati Aſtenſis nomine communis de Aſte ſtipulanti prædictum donum, prædictamque pacem, & finem, & refutationem, & pactum de non petendo firmum, & firmam tenere, nec per ſe, nec per aliam perſonam in aliquo tempore moleſtare, nec removere, nec contravenire ullo modo. Interfuerunt teſtes D. Rollandus medicus, D. Guidonus Zazius, Raymundus de Platea, Petrus Laurentius, Albertus de Caneli, Bonefacius de Arguello, Sibilator de Lanerio, Bonefacius de Gorino, & plures alii, qui erant in credentia. Eodem die eis teſtibus in concione celebrata urbe Aſte in mercato de Domate, prædicti D. Otto, & Ugo ejus filius juraverunt ſuper Dei Evangelia prædictum Dominum, & prædictam pacem, & refutationem, & pactum de non petendo firmum, & firmam tenere, nec per ſe, nec per aliam perſonam in aliquo tempore moleſtare, nec removere, nec contravenire ullo tempore, vel modo. Item eodem die præſentia infraſcriptorum D. Henricus Zazius poteſtas Aſtenſis nomine communis de Aſte promiſit ſupradictis D. Ottoni, & Ugoni ejus filio ſtipulantibus, & ipſi D. Otto, & D. Ugo promiſerunt ipſi Henrico poteſtati Aſtenſis nomine communis de Aſte ſtipulationes infraſcriptas, conventiones attendere, & obſervare, & firmas tenere ſecundum quod infra legitur, & continetur, videlicet ſi D. Otto inciperet guerram voluntate communis Aſtenſis, commune non faciat pacem, nec treguam, nec guerram recreutam, quin ponat ipſum D. Ottonem in eadem pacem, & treguam, ſi ipſe D. Otto eadem pacem, & treguam habere voluerint, & ſi voluerint, nihilominus poſſit facere pacem, & treguam, idem teneatur ſervare D. Otto in omnibus, ſi commune de Aſte guerram fecerit voluntate D. Ottonis ſi D. Otto aliquam guerram fecerit voluntate communis Aſtenſis, & de ea a dicta poſſeſſione, & pacem venerit, & occaſione illius guerræ alia guerra ſuper . . . . oriatur eo permittente, & volente ſe vel velle facere juſtitiam coram poteſtate, vel conſulibus de Aſte ſicut per tempora fuerint, commune de Aſte teneantur adjuvare eum a domo ſua propria, & a domo D. Ottonis, ſi propterea quam ab eis accepta guerra fiat. Item commune de Aſte non conſentiet, ut aliqua nova villa fiat de terra, vel de hominibus, quos D. Otto tenet pro ipſo communi. Item omnes conventiones, quæ facta ſunt inter D. Ottonem, & commune Aſt ipſe D. Henricus poteſtas Aſtenſis, & omnes poteſtates ſequentes, vel conſules ſicut per tempora fuerint, teneantur Sacramento firmas, & ratas habere. Actum urbe Aſte in Eccleſia ſancti Johannis de Domate, teſtes D. Rollandus medicus judex poteſtatis Aſtenſis, D. Guido Zazius ejus miles, Raymundus de Platea,

Digitized by Google

Petrus Laurentius, Gullielmus Silvaticus, Drochus Palius, Albertus de Canelio, Sibillator de Lanerio, Bonifacius de Arguello, Bonifacius de Turino, & multi alii ibi ad credentiam convocati. Eodem die in præſentia eorumdem teſtium in publica concione facta urbe Aſte, in mercato de Domate D. Enricus Zazius poteſtas Aſtenſis nomine communi de Aſte, & D. Otto, & D. Ugo ejus filius eorum nomine juraverunt ſuper S. Dei Evangelia omnia prædicta attendere, & obſervare, & firma tenere bona fide, Ego Jacobus Boniculus Notarius Palatii omnibus ſupradictis interfui, & ex præcepto D. Enrici Zazii poteſtatis Aſtenſis, & D. Ottonis, & D. Ugonis ejus filii duo inſtrumenta, videlicet unum de fidelitate, & inveſtiture feudi, & alterum de pactionibus pro D. Ottone, & iſtud inſtrumentum pro communi, in quo tenor aliorum duorum inſtrumentorum cum aliis, quæ ſupra leguntur, continetur compoſui, & ſcripſi, ut eſt in libro veteri in folio quadrageſimo primo. Eodem anno, & eadem indictione die Dominico duodecimo intrantis julii, D. Otto de Caretto poſuit D. Enricum Zazium poteſtatem Aſtenſem nomine communis de Aſte in poſſeſſionem caſtelli, & loci de Caſto, & abrenuntiavit fidelitatibus hominum illius loci, & de Boſea eas ipſi Enrico nomine communis de Aſte fieri juſſit, & eſt in folio quadrageſimo ſecundo. Item eodem anno die lunæ decimo tertio intrantis julii, D. Otto de Carretto poſuit eundem Enricum Zazium nomine communis de Aſte in poſſeſſionem caſtri Curtismiliæ nomine iſtius caſtri, & totius aliæ terræ, quæ vendiderat communi de Aſte, & abrenuntiavit fidelitatibus hominum, quod de illo loco ibi erant eorum nomine, & nomine aliorum hominum prædictæ terræ, & eas poteſtati, & communi de Aſte fieri præcepit. Actum in Caſtro Curtismiliæ præſentibus Guidone Zazio, Rodulpho Durnatio, Raymondo Berardengo, Jacobo Lagolio, & Henriacio de Teglolis. Item eodem die poſuit eundem Enricum nomine communis de Aſte in poſſeſſionem caſtri Turris Burmiæ, & eſt in libro veteri folio quadrageſimo ſecundo.

Jus Eccl. S. Mauritii de Tertio in decimas oppidi.

135 MCCIX.

Anno Nativitatis Chriſti MCCIX., indictione XII. in civitate Aquis die Mercurii IX decembris, Caſtelleto coram D. Ugone Aquenſi Epiſcopo autoritatem ſuam præſente confirmante, & partes ſuas ad concordiam largiente. Placuit D. Anſelmo præpoſito Aquenſi, Lanfredo Jordano, Agradio, & aliis canonicis ab una parte, & Joanne miniſtro tunc temporis Eccleſiæ S. Mauricii de Tercio, ex altera de omnibus diſcordiis, & litibus inter eos ortis, & de cetero oriri poſſent pro decima de Tercio ſtare dicto presbyteri Ogeri pro eo, quod dictus presbiter Ogerius antiquitatem, & eſſentiam hujus facti noverit, & id quod inde dixerit promiſerunt perpetuo firmum ſervare. Dixit in primis Eccleſiam S. Mauricii habere præcipuam decimam manſi, ſive manſi majoris, quod fuit Rainerii Uverzii, & dimidiam alterius, & quartam alterius medietatis, & decimam manſi Oberti Corſi, & illius Rufini Decanis, & dixit hoc obtinere de quacumque maſa devenire, ut de inſula Truchengorum, de una petia terræ quondam Batelli, quem tenent filii Ruffini ſubtus levatam de campo Strimiti, quem tenent filii Belloni: idem item dixit memoratam Eccleſiam habere perpetuam decimam Paſtarini de domibus ſubtus viam, cum itur in caſtellum uſque ad portam caſtelli, & in omnibus aliis decimis habere quartam tantummodo Unde Dominus Epiſcopus, presbyter Ogerius, præpoſitus, canonici, presbiter Joannes duas cartas ejuſdem tenoris fieri juſſerunt præſentia teſt. rogat.. Joanne Cappellano Epiſcopi, Petro Sardo, Henrico Giudice, & Ogerio Clerico de Tercio, Mattheus Notarius ſacri Palatii.

Donatio D. Pontii marchionis Ponzoni totius ſuæ terræ civitati Aquenſi.

MCCX. 136

Anno Domini MCCX., indictione XIII., die Jovis XV. aprilis. In Ponzono præſentibus teſtibus Othone Wala, Jacobo Aycardi, Petro D. Andreæ, Girardo de la Montaa, Zucharino, & Willelmo Carcagno, D. Pontius, Marchio Ponzoni donum, & donationem facit D. Andreæ, & D. Aycardo Ambaxiatoribus communis Aquis vice, & nomine ipſius communis de Ponzono, & totius ſuæ terræ, dedit eis claves turris domegnoni, caſtri Ponzoni nomine poſſeſſionis caſtri Ponzoni, & totius ſuæ terræ, & domangonum, & donationem; & poſſeſſionem dictam faciebat, & tradebat ſicut dictus Pontius dicebat pro ſe, & pro ſuo nepote D. Henrico, & pro ſuo conſanguineo D. Petro, & voluntate eorum. Et per Ponzonum dedit eis poſſeſſionem totius ſuæ terræ. Et D. Aycardus poſuit vexillum communis Aquis nomine ipſius communis in turre Ponzoni cum Petro D. Andreæ. Unde ipſi Ambaxiatores rogaverunt cartam fieri. Ego Jacobus Notarius interfui, & juſſu illorum Ambaxiatorum hanc cartam tradidi, & ſubſcripſi (1).

Ego Ubertus Notarius Palatinus videns, & legens autenticum hujus exempli factum a Jacobo Notario qui dicitur Lavagius ſicut in ipſo inveni &c.

Ego Henricus Notarius Palatinus &c. Ego Petrus Notarius S. Palatii &c.

(1) *Hanc deſcripſit Malacarne lib. cit. p. 250., ſed mancam, ac multis locis, iiſque Aquenſibus honorificis mutilam de more exhibuit.*

Diploma Ottonis IV. monaſterio de Tilieto ex chartulario ejuſdem monaſterii.

MCCX. 137

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Otto IV. divina favente &c. *Reliqua prorſus ſimilia iis, quæ in diplomate ſuperius deſcripto Henrici IV. eidem monaſterio concesſo uſque ad hæc verba* intra fines Italiæ, *excepto quod hic Otto IV. ſe ad preces Uberti prioris Tilieti monaſterii inductum profitetur ad hanc conceſſionem faciendam. Poſt ea verba* intra

Digitized by Google

ſines Italiæ *ſic proſequitur Imperator*. Præterea vetamus ne boves hinnulos, aut aſinos, ſeu cetera animalia dicti monaſterii occaſione expeditionis, vel alia quælibet ſua auctoritate aliquis audeat invadere. Item nullus cogat fratres, vel homines dicti monaſterii frumentum legumina, vel aliquod genus grani in civitatem caſtrum, vel villam reponere, ſed libere eis liceat quocumque voluerit exportare: nullus etiam judex minor, vel major fratres dicti monaſterii cogat ſacramentum calupniæ in cauſis minimis, vel maximis ſubire. Si quis vero hanc noſtræ præceptionis paginam violare præſumſerit centum libras auri optimi componat medietatem cameræ noſtræ, medietatem præfato monaſterio perſoluturus; quod ut verius credatur, & ab univerſis diligenter obſervetur, præſentem paginam manu propria roborantes ſigillo noſtro juſſimus inſigniri. Huius res teſtes ſunt Ebhardus Salisburgenſis Epiſcopus, Jacobus Taurinenſis Epiſcopus, Opizzo Terdonenſis Epiſcopus, Ludevicus Dux Bavariæ, Berhuvardus Dux Carinthiæ, Gullielmus marchio Montisferrati, Manfredus marchio de Saluciis, Gullielmus Malaſpina, Gullielmus Dapifer, Conradus Pincerna, Henricus Camerarius, & alii quamplures. Signum D. Othonis IV. Romanorum Imperatoris invictiſſimi. Ego Cunradus Spirenſis Epiſcopus Imperialis aulæ cancellarius vice D. Theodrici Colonienſis Archiepiſcopi, & totius Italiæ Archicancellarii recognovi. Acta ſunt hæc anno Dom. Incarn. &c. Regnante D. Othone quarto Romanorum Imperatore glorioſo anno regni ejus XIII., Imperii vero I. Datum apud Terdonam XII. cal. julii (1).

(1) *Otho jam Albæ, Vercellis hoc anno adſuiſſe tradiderat Muratorius in annal., nunc & Terdonæ moratum ex hoc diplomate deprehendimus.*

Sententia Jacobi Epiſc. Taur. condemnans clericos de Fibinis ad obedientiam Ep. Alexan., & Aq.

138 MCCX.

Anno Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo ducenteſimo decimo, indictione decima tertia die Jovis decima ſecunda intrantis menſis augusti. Dum D. Jacobus Dei gratia Taurinenſis Epiſcopus . . . habeat in mandatis, ut ſententiam latam a D. Ariprando vicedomino Mediolanenſis Eccleſiæ ordinario in concordia D. Guillelmi Mediolanenſis Archiprebyteri, & D. cancellarii Imperialis . . . . pro obedientia præſtanda D. Alexandrino Aquenſi Epiſcopo a clericis de Fibinis, & D. Nicolaus vicedominus in præſentia ejuſdem Epiſcopi cum inſtantia ſententiam executioni mandari . . . Stella Sindicus Aſtenſis Eccleſiæ ſuas oſtendit rationes, quibus aſſerebat ſententiam illam . . . . obtinet . . mancipari. Unde viſis, & auditis utriuſque partis . . . . & adlegationibus prædictus Dominus Epiſcopus Taurinenſis pronunciavit . . . . Aquens. tamquam ſuo Domino, & Epiſcopo præſtare debere. Actum fuit hoc in civitate Taurini in palatio Domini Epiſcopi . . . . Interſuerunt teſtes rogati . . . Enricus Taurinenſis Archidiaconus, Gullielmus Scriba . . . . Epiſcopi, Magiſter Syrus, & Magiſter Rodus Alexandrini cives, & hanc cartam prædictus D. Jacobus Taurinenſis Epiſcopus, ut ſupra legi, & fieri præcepit.

Ego Petrus Notarius S. P. rogatus . . . & juſſu dicti Domini . . . hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

Conventio de bannis Caſæ novæ inter Dominos ejuſdem, & Eccleſiam, ac monaſterium Aquen.

MCCX. 139

Anno Dominicæ Nativitatis MCCX. V. ſeptembris. In Montebono de lite inter DD. de Montebono ſcilicet Ruffinum, & Wilielmum Crociam fratres, Sivoletum per ſe, & Ottonem de Gavex promittentem, quod ipſe Otto ratum habebit infraſcriptum negotium in pœna M. ſolidorum, Jacobum Curbeller, & Albertum fratrem ejus per ſe, & fratre ſuo Ottone promittentem in pœna M. ſolid. quod ipſe Otto firmum tenebit ſubſcriptum negotium, & Gulielmum Maſtorcium ex una parte, & Anſelmum præpoſitum S. Mariæ, & Bonum Johannem abbatem S. Petri Aquenſis nomine, ac vice prædictarum Eccleſiarum, & altera de bannis hominum de Caſanova: compromiſerunt ſtare arbitrio, & laudi Enrici Maſtorcii, Gulielmi Dodonis, atque Magiſtri Enrici de Aquis in pœna M. ſolidorum, hinc inde ſtipulatione ſubnixa, qui arbitri ſtatuerunt, ut omnia banna, quæ homines de Caſanova a termino de Colleta citra verſus Montabonum per totum poderium de Montabono dimidia ſit dominorum, dimidia ſit præpoſiti, & abbatis, ita tamen quod bannum non excedat ſolid. LX. De homicidio vero eſſe majori ultra X. libras, medio ultra C. ſolid., minori ultra LX. Idem ſtatuunt de banno fracto in caſtello, quemadmodum de homicidio niſi prædicta pœna augeretur voluntate abbatis, & præpoſiti. Hoc non ſtatuunt de bannis liquido ruptis, & confractis. Si vero dubium verteretur, cognoſcatur ante eos comuniter per judicem ſalvo omni honore, quem iſti præpoſitus, & abbas habent in hominibus de Caſanova.

Ego Marro Not. S. Palatii &c.

Fidelitas hominum de Monteclaro ex præcepto march. Delphini facta poteſtati Alexandriæ.

MCCX. 140

Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo duceteſimo decimo, indictione decima tertia, die Dominico tertio menſis octobris, in caſtello Montisclari. Homines de loco Montisclari fecerunt, & juraverunt fidelitatem D. Guifiroto poteſtati Alexandriæ ibi præſenti nomine communis Alexandriæ recipienti præcepto D. Delphini marchionis Domini eorum, & D. Joannæ uxori ejus ſalva ratione dotis ſuæ, ſicut continetur in inſtrumento dotali, hoc modo ſcilicet, quod erunt fideles poteſtati, & conſulibus, qui pro tempore fuerint, & communi Alexandriæ, & adjuvabunt, & manutenebunt, & ſalvabunt perſonas poteſtatis, & conſulum, & commune Alexandriæ ab omni homine, & non erunt in conſilio, vel facto, quod poteſtas Alexandriæ, vel conſul prodat vitam, ſenſum, vel membrum, vel

Digitized by Google

vel honorem, vel in carcere detineatur contra voluntatem ſuam, & ſi audierint aliquem, vel aliquos velle hoc facere bona fide, & ſine fraude prohibebunt ne fiat, & ſi prohibere non poterunt, poteſtati, vel conſulibus, vel conſilio Alexandriæ, quam citius poterunt manifeſtabunt. Item non erunt guida, vel ſpida ad damnum communis Alexandriæ & poſſeſſiones, quas commune Alexandriæ nunc habet, aut pro tempore acquiſierit, vel tenuerit, adjuvabunt ad manutenendum, & defendendum bona fide, & ſine fraude, & ſi ſciverint aliquem velle auferre eis, quam citius poterunt poteſtati, vel conſulibus, vel conſilio Alexandriæ denuntiabunt, & credentias, quas poteſtas, vel conſul Alexandriæ ſibi dixerit, tenebunt privatas ſecundum quod eis dictum fuerit; nomina illorum, qui juraverunt ſunt hæc Semmaldus de Morbello &c. n. 82. Infr. D. Dalphinus, & D. Johanna hanc cartam fieri juſſerunt.

Venditio Puzzoli facta a marchione Othone communi Terdonenſi.

141 M C C X.

Anno Incarnationis Domini MCCX., indictione XIII., in Terdona primo die menſis novembris. D. Otho marchio de Boſco renunciando exceptioni non numeratæ pecuniæ fuit confeſſus ſe accepiſſe CCCC. libras denariorum bonorum Papienſium a D. Othone de Mandello poteſtate Terdonæ nomine, & vice communis Terdonæ, pro quibus denariis finito pretio vendidit, ac tradidit ad proprium medietatem pro indiviſo per allodium caſtrum, & villam Puzzoli cum omni integritate, & juriſdictione, & diſtrictu, & comitatu, & curia ad eundem caſtrum, & villam pertinentem, & cum omnibus albergariis, ſucceſſionibus, paſtis, teloneis, roſiis, angariis, perangariis, & cum omnibus terris cultis, & incultis, ripis, & ruinis, venationibus, piſcationibus, aquæductibus, paſcuis, & cum omnibus vaſſallis, & pedagiis jam dicti Marchionis pro iſto caſtro, & villa, & curte pertinentibus in integrum, & aliam medietatem iſtius caſtri, & villæ, quam tenent illi de Ovilio, & Obertus Canis in feudum, eodem modo, eo tenore, & cum eiſdem rationibus, & pertinentiis, ut ſupradictum eſt in toto. Inſuper dedit, & tradidit iſti poteſtas nomine Terdonæ omnia jura realia, & perſonalia, & actiones reales, & perſonales, quæ, & quas habet, vel habere poteſt in loco Puzzoli in villa, & in caſtro, & curte, & vaſſallis, & hominibus ipſius loci, & diſtrictus eo modo, quod jam dictum commune habeat, & teneat omnia iſta, ut dictum eſt, & ſcriptum, & ordinatum omnia cum omnibus ad iſtum Marchionem in iſto loco, & villa, & caſtro, & curte, & diſtrictu pertinentia in integrum, & faciat a præſenti die in antea per allodium jure proprietario nomine, quidquid voluerit ſine contradictione iſtius Marchionis, ſuorumque heredum, & cum omni ſua, ſuorumque heredum legitima defenſione ab omni homine cum ratione, & reſtitutione pro temporis melioratione in pœna dupli cum ſtipulatione ſubnixa, & pro evictione jam dictæ venditionis obligavit ei omnia bona ſua pignori habita, & habenda renunciando omni juri, quo poſſet ſe tueri, vel agere aliquo tempore, ſi eſſet deceptus ultra dimidium juſti pretii in toto, vel in parte. Inſuper manu ſua propria juravit ad ſancta Dei Evangelia, quod iſta omnia, ut dictum eſt per allodium detinebat, & quod de iſta venditione nulla venditio, obligatio, alienatio alicui facta eſt, quæ jam dicto communi noceat, & quod de ipſa venditione non habet agere, nec cauſari iſtud commune, aut cui dederit; & ſi briga, vel contentio aliqua exinde ei apparuerit, ſemper in legitima defenſione ſtare habet ab omni homine cum ratione, ut ſupra legimus in integrum, & quod hanc venditionem firmare faciet filiis, & nuribus, ſic Deus illud adjuvet, & illa ſancta Dei Evangelia. Interfuerunt teſtes Sigebaldus Buſconis, Obertus Judex, Joannes de Artono, Lambertus Notarius, Albertus de Campo, Otho Longus. Ego Sigebaldus Imperialis Aulæ Notarius interfui, & hanc cartam rogatus tradidi, & ſcripſi.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCX., indictione XIII., VIII. die intrante novembris in loco Puzoli D. Otto marchio de Boſco dedit corporalem poſſeſſionem D. Guidoni Ranſo judici, & Vicario, D. Ottonis de Mandello poteſtatis Terdonenſis.

Confirmatio venditionis filior. Ottonis marchionis.

M C C X. 142

Anno Dominicæ Incarnationis MCCX., indict. XIII., VIII. die intrantis novembris, in Terdona D. Turcus, & D. Albertus filii D. Othonis de Boſco juraverunt manibus propriis ad ſancta Dei Evangelia firmam tenere illam venditionem, quam pater eorum D. Otho fecit communi Terdonæ de loco Puzzoli, & de caſtro, & villa, & curte, & diſtrictum, ſecundum quod in inſtrumento venditionis continetur, & quod de cetero de illa venditione in toto, nec in parte inquietare habent, nec moleſtare commune Terdonæ, nec cui dederit. Et ſi briga, vel contentio ei apparuerit in legitima defenſione ſtare habent ab omni homine cum ratione in pœna dupli. Interfuerunt teſtes Nicolaus de Armellina, Thediſius Cachus, Rabaldus Malpaxatus.

Ego Sigebaldus Imperialis Aulæ Notarius interfui, & hanc cartam rogatus ſcripſi.

Apocha debiti a Sindico civitatis Aquis ſoluti.

M C C X. 143

Anno Domini MCCX., indictione XIII., die lunæ VIII. intrantis novembris. In Alexandria D. Baratta de Foro confeſſus fuit ſe recepiſſe ſolutionem totius debiti ab Uberto de Burgo Sindico communis civitatis Aquis nomine ipſius communis, & ſe quietum, & ſolutum vocavit de toto debito XL. librarum, minus libris X., exceptis libris CXLII, quas infraſcriptus Ubertus de Burgo confeſſus eſt remanſiſſe de debito prædicto; & promiſit eas Ubertus nomine ipſius communis a proximis calendis decembris ad unum annum ſolvere; & ab illo termino in antea liceat eidem Barattæ iſtos

Digitized by Google

denarios mutuare, & in illis libris CXLII. valeat inſtrumentum iſti debiti, quod remanet penes eundem Barattam, & in aliis omnino ſit caſſum, & inutile, & inde hanc cartam. &c.

Conventio Terdonenſium cum Alexandrinis, ut hi vias Januenſibus claudant.

144 MCCXI.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXI., indict. XIV., die Martis VI. intrante ſeptembri, in Alexandria, & in Eccleſia majori D. Drudus Martellus poteſtas Alexandriæ in credentia ejuſdem civitatis collecta ad campanam ſonatam conſilio ipſius credentiæ nomine, & vice communis Alexandriæ promiſit Magiſtro Oberto de Caſtellis nuncio communis Terdonæ ſtipulanti, quod commune civitatis Alexandriæ claudet, & vetabit Januenſibus, & terræ eorum ſtratas omnium victualium generi, & leguminum, & ſi opus fuerit, & placuerit conſilio civitatis Terdonæ toti, vel majori parti aliquo modo in perpetuum, & quoties opus fuerit ipſas ſtratas clauſas tenebit, & prohibebit bona fide, & ſine fraude, donec fuerit voluntas conſilii civitatis Terdonæ. Infraſcriptus D. Drudus poteſtas, & conſiliarii, inde ut ſupra hanc cartam fieri rogavere iſto die, & loco feliciter.

Interfuerunt teſtes rogati D. Otho de Orto judex communis Alexandriæ civis Mediolanenſis, & Albeſius Saltarius, & Rainianus Saltarius.

Ego Jacobus S. Palatii Notarius rogatus interfui, & hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

Inveſtitura Rochettæ Pelaſeæ quibuſdam Dominis conceſſa ab Ugone Epiſcopo Aquenſi.

145 MCCXII.

Anno Domini MCCXII., indictione XV., die Dominica V. intrante menſe martio. In caſtro Rochettæ Pallaſeæ Domini de Rochetta, ſcilicet D. Willelmus, D. Ubertus Ardicio, Jacobus, & Aſlantus dant, cedunt, atque tradunt D. Ugoni Dei gratia Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopo ſuo nomine, & Aquenſis Eccleſiæ, & omnibus ejus ſucceſſoribus caſtrum, & villam Rochettæ cum omnibus pertinentiis jure comitali, & actionibus, et ipſe poſſit ulterius per ſe, & omnes ejus ſuceſſores, cuilibet homini, vel hominibus loco, vel locis cuicumque, vel quibuſcumque voluerint ex eo caſtro facere pacem, & guerram, & quidquid ei, vel ejus ſucceſſoribus omni tempore facere libuerit ſine aliqua eorum contradictione, vel ſuorum heredum ex ſua pleniſſima auctoritate, prædicto viro Domino Epiſcopo intrante ipſius caſtri corporalem poſſeſſionem, & ſuper turribus ipſius vexillis poſitis eundem caſtrum, & villam cum jam dictis acceſſibus, & honore memoratis Dominis reddit in feudum. Tali quoque modo facta fuit jam dicta inveſtitura, videlicet quod jam dicti Domini eundem caſtrum, & villam tam per ſe, quam per eorum heredes, tam mulieres, quam mares legitime deſcendentes teneant, habeant, & in perpetuum poſſideant, & quod unus illorum Dominorum tam emptione, quam ex ſucceſſione alteri ſuccedat. Item dicto Domino Epiſcopo, vel ejus ſucceſſoribus dictum caſtrum, & turres non vetabunt munitum, atque ſcaritum. Ex qua quidem datione feudi, & inveſtitura ipſi Domini, & omnes eorum homines de Rochetta, vel major pars prædictorum Dominorum mandato, eidem Domino Epiſcopo, & Aquenſi Eccleſiæ jurejurando debitam fidelitatem præſtarunt. Addentes quod dabunt operam bona fide, & ſine fraude, quod omnia prædicta erunt in perpetuum obſervata inviolabiliter. Unde rogarunt mihi infraſcripto cartas fieri ut ſupra. Interfuerunt teſtes vocati, & rogati presbyter Albertus de Rochetta, presbiter Johannes Maſcarius de Biſtagno, Anſelmus Culardus, Otto de Concheto, Albertus Anſardus, Bergognonus de Terc, & Anſermus de ſua Hæc uno brevibus ſunt facta tenore duobus. Ego Petrus Notarius Sacri Palatii interfui, & juſſu ipſius Domini Epiſcopi, & dictorum Dominorum hanc cartam ut ſupra tradidi, & ſcripſi.

Hæc charta fuit extracta ex quodam alio inſtrumento Odonis Epiſcopi Aquenſis edito anno milleſimo trecenteſimo decimo nono, die quarta maii, Beſtagni, cui illam inſeri ad utilitatem Aquenſis Eccleſiæ, & ad perpetuam memoriam prædictus Epiſcopus curavit.

Jura Aquenſis Eccl. in quadam Meladii poſſeſſione.

MCCXII. 146

Anno Dominicæ Nativitatis MCCXII., indictione XV., die Veneris VI. menſis madii (1). In Aquis coram D. Anſelmo Aquenſi præpoſito, & Odezono Aquenſi canonico, & Archipresbytero de Meladio confitetur Guido Ricardus de Meladio terram, quam habet in territorio Meladii ad oram ſancti Damiani, cui coheret via, Villelmus Blancus, Petrus Verz, & Rubaldus de Cavatorio, quod tenet eam, & poſſidet pro Eccleſia Aquenſi, & quod ex ea reddit, & reddere debet eidem Eccleſiæ drictum, & decimam, & nec habet eam vendere, neque alienare ullo modo ſine conſenſu, & voluntate Aquenſium Canonicorum, unde dictus Guido ſic confitendo, ut ſupra jam dictis præpoſito, & Archipresbytero nomine Aquenſis Eccleſiæ tam ille, quam ipſi hanc cartam fieri rogaverunt, ut ſupra. Interfuerunt Pavar, & Taſurnus de Campalo, & Nicolaus de Plaxano teſtes rogati. Ego Ogerius Palatinus Notarius rogatus interfui, & hanc cartam ſcripſi. Inde ego Leo de Gratarola de Beſtagno Notarius Publicus ad requiſitionem Antonii filii quondam D. Manuelis de Rochetta Pelaſea hoc inſtrumentum manu Petri Notarii &c.

(1) *Non VI., ſed IV. menſis madii.*

Poſitiones in quadam cauſa de feudo Boſchi ex chartulario Monaſterii de Tilieto.

MCCXII. 147

Anno Domini MCCXII. ante Eccleſiam S. Petri de Boſco, videlicet ante Oſtium S. Nicolai D. Otto marchio de Boſco fecit autenticare ſequentes poſitiones . . . . . . Arnaldus de Meladio teſtatur, quod antequam Alexandria fuiſſet levata,

Digitized by Google

ipſe vidit tenere a Marchionibus villam, & locum Boſchi cum omni honore, & juriſdictione, quod in villa Boſchi non erant conſules, & quod homines de villa Boſchi rogabant Marchiones, quod daret eis conſules. Item teſtatur, quod Marchiones habebant ſucceſſiones; ita quod ſi aliquis obiiſſet ſine heredibus, Marchiones habebant totum hoc, quod ipſe habebat, ita quod nec fratres, nec propinquiores non habebant aliquid, niſi hoc, quod Marchiones volebant eis dare, vel vendere, & credit quod hoc ſtetit uſque dum Henricus de Ponzono fecit ſuis hominibus de Boſco uſum in ſucceſſionibus, & dicit quod D. Otto adhuc habet prædictas ſucceſſiones ſicut D. Henricus unquam habuit, vel alii Marchiones, quia ipſe nondum fecit pactum, nec uſum, nec dimiſit prædictas . . . . . credit quod in piſcation . . . . . colligere aurum in flumine Urbæ per Marchiones . . . . . concordabantur, & ſi non dabant eis pactum promiſſum Marchiones, & nuncii eorum expellebantur . . . . . flumine Urbæ . . . . . abſtinebant (*abſtulerant*) eis omnia eorum axia pertinentia ad illud officium, & dicit firmiter, quod vidit hæc auferri . . . . . nunc capitulo . . . . quod terra, de qua lis eſt ſinoltum, vel limium Urbæ non ſit, neque de . . . . . capitulo quod ſi . . . . . Marchiones, a quibus cauſam habent, habuerunt, & tenuerunt molendina in betali, quod nunc eſt, per quem . . . . . ad molendinum, de ſede cujus lis eſt per 50. annos, & plus continue, & quiete dicit, ſe nihil ſcire. Quod iſte. . . . (*deſunt tres lineæ*) . . . .

. . . .

Et D. Poncius de Ponzono juratus interrogatus de omnibus capitulis, ſingillatimque per ſingula, reſpondet per omnia ſicut Arnaldus de Meladio adjungens, quod ſi ſibi, vel aliis Marchionibus de Boſco, & de Ponzono placeret facere molendinum novum in toto ſuo diſtrictu, & diſtrictu illorum de Boſco, vel mutare antiquum molendinum ipſe, & ipſi de Boſco poſſunt de jure, & conſuetudine componere cluſam, & facere betale ab utraque parte ſuper terram hominum illorum locorum, quæ regalia eſt, & ita uſi ſumus Veragine meo tempore in ſex molendinis, & in Ponzono, & teſtatur quod vidit facere molendinum D. Othoni in Miolia ſuper terram ipſius D. Pontii . . . . . & quod omnia jura ſupraſcripta habent a D. Imperatore.

Conceſſio terræ Eccleſiæ S. Caloceri cum reſervatione cenſus.

148 MCCXV.

Anno Dominicæ Nativitatis MCCXV., indictione III., die Mercurii V. auguſti in Caſtelleto Aquis coram domino Anſelmo Aquenſi electo in hoc favente D. Lanfredus, & Paullus Aquenſes Canonici, & Maſſarii, Odicione Canonico præſente, & conſentiente per ſe, & ſucceſſores ſuos tradunt, & concedunt Villelmo Bucatio fratri hoſpitalis, & miniſtro Eccleſiæ ſancti Caloceri recipienti nomine ipſius Eccleſiæ in ſe, & ſuos ſucceſſores quantum (*forte* quartum) de terra, quæ jacet in territorio Aquis, cui cohæret boſcus, & Eccleſia ſancti Caloceri, Arnaldus Bojanus, & via tali conventu, quod dictus frater Villelmus debet reddere per ſe, & ſucceſſores ſuos omni anno, quo in dicta terra fuerit meſſis, vel debuerit eſſe ſextarios ſex frumenti ad menſuram Aquenſis Eccleſiæ ſancti Joannis de Aquis ad eandem Eccleſiam deportatos, & hoc ut ſupradicti Vaſſalli, & dictus frater Villelmus cum conſilio, & voluntate ſuorum fratrum nomine presbiteri Manfredi; & Villelmi promittunt per ſe, & ſucceſſores ſuos omni tempore obſervare, conſitentes utriuſque Eccleſiæ intereſſe, & inde binas chartas unius tenoris fieri rogaverunt; interfuerunt teſtes rogati magiſter Henricus, presbiter Joannes, Villelmus de Iſula, & Bellengerius; poſtea vero eodem anno, & loco die Dominico 23. ejuſdem menſis, D. Arnaldus, & Agradus Canonici Aquenſes has chartas ut ſupra confirmantes ratas, & firmas eaſdem omni tempore promittunt obſervare, præſentibus teſtibus rogatis Conſule Aycardo de Puſterna, & Petro Boza. Ego Palatinus Notarius interfui, & has chartas ſcripſi. Ego Ubertus Galea de Aquis Not. Pal. mandato D. Alberti Epiſcopi Aquenſis ec. Ego Bonfilius Not. Pal. ec.

Jus Aquenſis Eccleſiæ in manſo Sorani.

MCCXV. 149

Anno Dominicæ Nativitatis Domini MCCXV., indictione III., die Sabbati VI. decembris in Caſtelleto Aquis cum controverſia verteretur inter D. Anſelmum quondam præpoſitum Aquenſem nomine ſanctæ Mariæ Aquenſis Eccleſiæ ex una parte, & Villelmum, qui dicitur Sivoletus ex altera de redditibus, & conditionibus manſi quondam Vaſſalli, & modo Sivoleti detenti ſiti territorio Sorano compromiſerunt in magiſtrum Henricum pœna decem librarum hinc inde promiſſa, quos redditus D. Præpoſitus dicebat eſſe octo panes, ſex ſpiaroles, & duos pullos veteres, ſolidos tres Januenſes pro conditione, & tres ſextarios annonæ, & operas; & hoc ea ratione quod dicebat manſum iſtum legatum & donatum eſſe Aquenſi Eccleſiæ, & dictos redditus anteceſſores ſuos habuiſſe. E contra prædictus Sivoletus negabat eum debere omnia prædicta hinc excepto dricto terræ; & inde ipſe præpoſitus teſtes produxit ad ſuam petitionem fundandam; unde prædictus magiſter Henricus viſis, & auditis hinc inde propoſitis habito conſilio prædictum Sivoletum, & Jacobum Arancamilium procuratorem conſtitutum ab eo ad ſententiam audiendam condemnavit ad prædictorum omnium reſtitutionem, & ut de cetero Eccleſiæ Aquenſi libere, & omnino dimittat, & inde fieri chartam rogaverunt. Interfuerunt teſtes rogati Manfredus Mangacruſet, Ubertus magiſtri Henrici, & Anſelmus Tortagna de Lanerio. Ego Lotterius Palatinus Notarius rogatus interfui, & hanc chartam ſcripſi. Ego Ubertus Notarius Palatinus mandato Domini Aquenſis Epiſcopi hanc chartam factam a prædicto Lotterio ec. Ego Bonfilius Notarius Palatinus ec.

Digitized by Google

Venditiones, ac ceſſiones juriſdictionis in Caſtellis, aliiſque finitimis caſtris factæ Alexandrinis ab earum dominis.

150 MCCXVII.

Anno Incarnationis Domini MCCXVII., indictione V., die Veneris 10. exeuntis decembris. In Alexandria in majori Eccleſia S. Petri in pleno conſilio . . . . . præſentia bonorum hominum ec. D. Anricus filius quondam Ottonis chechil. confitendo ſe eſſe majorem 25. annis . . . . . vendit in allodium . . . . . D. Vermo de Mandello poteſtati Alexandriæ . . . . . . quintam partem territorii de Canellis, & totam ſuam caminatam, quartam partem turris Metanæ de Canellis, & quartam partem Caſtellaniæ Freni, & totum hoc quod habet in Sexamo, Muaſcha, & Luazolo, & S. Marciano, & in Maſcua, & totum hoc quod habet, & viſus eſt habere in toto cortili de Canellis, & in omnibus aliis locis, & villis, Eccleſiis, monaſteriis, & advocatis . . . . . conſtituendo ſe poſſeſſorem in omnibus iſtis rebus nomine communis Alexandriæ finito pretio den. bon. Aſten. lib. 120. . . . . interfuere teſtes . . . . D. Bonifacius de Verdobio.

Eodem die anno, & loco D. Ruffinus Croza ſuo nomine, & nomine Vermi fratris ſui vendidit in allodium . . . . . . D. Vermo de Mandello . . . . . quartam partem Garbazole, & medietatem turris de Garbazola ſuo nomine, & nomine Vermi, & Guercii fratrum ſuorum. Item vendit medietatem pro indiviſo palatii a parte turris Calamandranæ, & totam turrim Caſtri Mezani de Calamandrana. Item nomine Guercii medietatem caminatæ de Sexamo, & partem turris de Sexamo, & totum hoc quod habent, & viſi ſunt habere, & tenere . . . . in caſtro, & villa S. Martiani, & Soirani, & eorum territoriis . . . conſtituendo ſe poſſeſſorem nomine communis Alexandriæ . . . . pretio den. bon. Aſtenſ. lib. 85. . . . .

Eodem die, anno, & loco . . . . D. Otto Corbellarius vendit in allodium . . . . . D. Vermo de Mandello quartam partem Garbazolæ, & medietatem turris Caſtri Mezani de Calamandrana, quæ dicitur Corbellariorum, & totam ſuam partem de Calamandrana, & totam ſuam partem de Soyrano, & totum, quod habet, & habere viſus eſt in omnibus aliis locis totius cortilis de Canellis . . . . . . pretio librarum 44. Aſtenſ.

Eodem die, anno, & loco . . . . . . D. Anricus Daniſius ſuo nomine, & fratris ſui Jacobi vendit in allodium . . . . . . poteſtati Alexandriæ . . . . . quartam partem Garbazolæ, & medietatem turris de Garbazola, & totam ſuam partem, & fratris turris, & palatii de Canellis, quæ dicitur Balborum, & totam ſuam partem, quam habent in turri, & caminata Lovazoli, & totum, quod habent in villa, & caſtro S. Marciani in Muaſcha . . . . & in aliis locis . . . . . de cortili Canellis . . . . . pretio lib. 76.

Literæ Honorii III. Papæ, quibus recipit Alexandriam ſub protectione S. Sedis, & vetat ne alii cuipiam fidelitatem faciat.

MCCXVIII. 151

Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis poteſtati, & populo Alexandrino ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Devotionem veſtram dignis in Domino laudibus commendans, quod vos memores, qualiter pro Apoſtolicæ Sedis honore fuit civitas veſtra conſtructa, unde a fel. record. Alexandro PP. Prædeceſſore noſtro, cujus tempore facta fuit Alexandria, nomen aſſumſit, & ei Sedi poſtmodum ſe conſtituit cenſualem, recognoſcentes eandem ſpecialem Eccleſiæ Romanæ filiam nunc fidelitatis juramentum eidem Eccleſiæ præſtitiſtis, propter quod eo magis ad honorem, & commodum veſtrum, & civitatis ejuſdem intendimus, volentes ipſam ſpeciali noſtra protectione muniri, quo plenius ad nos, & prædictam Eccleſiam ſinceritatis, & devotionis exhibuiſtis affectum. Quo circa univerſitatem veſtram rogandam duximus, & hortandam per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus in devotione, ac fidelitatis Sedi Apoſtolicæ perſiſtentes nulli abſque ſpeciali mandato noſtro fidelitatem de cetero faciatis. Datum Romæ apud S. Petrum XII. cal. maii Pontificatus noſtri anno tertio.

Proteſtatio Conſulum Aquenſium in Alexandrinos propter occupationem Meladii.

MCCXVIII. 152

Anno Incarnationis Domini MCCXVIII., indictione VI., die Sabati VIII. ſeptembris in platea S. Crucis de Melaz conſtitutis ibi plurimis Aquenſibus, & Alexandrinis ſapientibus, ſurrexit Ubertus de Burgo conſul Aquenſis, & pluribus verbis præmiſſis de tenore concordiæ Alexandrinæ, & Aquenſi, & de multis ſervitiis, quæ prius concordiam Aquenſes fecerunt Alexandrinis, proponere quoque, & rememorans exceſſum, quem Thebaldus, & Jacobus Cameræ de Melaz fecerant de caſtello, & turribus de Melaz contra Aquenſes, unde communis Aquis erant vaſſalli, & quas turres Aquenſibus denegabant contradixit Petro Carrariæ Alexandriæ poteſtati, qui illas turres habebat munitas ſubdole, & exinde contrahebat cum Vaſſallis prædictis ex parte D. ſummi Pontificis, & D. Imperatoris, & communis Aquis; & in Sacramento quo Aquenſibus tenebantur ipſi Alexandrini, ne inquietaret, & caperet jus, quod ibi habebat commune Aquis, maxime cum teneretur conſervare, & defendere, & quod illud caſtellum, ſive turres, quas habebat, communi redderet Aquis, unde hanc chartam fieri rogavit . . . . præſentibus presbitero Anſelmo, Uberto Mantea, magiſtro Henrico, Henrico Bucaz, Vaſta Palea, Ogerio Arario, & Gosberto.

Alia pro eadem cauſſa.

MCCXVIII. 153

Anno Domini MCCXVIII., indictione VI., die Martis IX. exeunte octobri in majori curia

Alexandriæ fuere in conſilio Alexandriæ per campanam congregato Ambaxiatores Aquenſes, ſcilicet Obertus de Burgo conſul Aquenſis, & Henricus Bottaz poteſtati Alexandriæ, ſcilicet Petro Carrariæ, & ejuſdem civitatis conſiliariis redeuntes memoriæ, quod alii Ambaxiatores ex parte Aquenſis communis, videlicet conſules jam Alexandriæ venerant, & poteſtatem, & conſiliarios ex parte communis Aquenſis rogaverant, monuerant, dixerant prout melius poterant, ut caſtrum Meladii eis deberent reſtituere, quod contra jus, & etiam conditionem, & pactum, & fidem conjurationis acceperant; iterato ex parte ejuſdem Aquenſis eamdem faciunt admonitionem eiſdem, & ad memoriam reducendum fidem Ambaxiatores juſſerunt inde chartam fieri. Interfuerunt teſtes VV. ſcriba Carlevarius, & Dulio Clavarius Alexandriæ. Ego Petrus Notarius interſui, & juſſu dictorum Ambaxiatorum ſcripſi.

Literæ Honorii III. abſolutionis Alexandrinorum ab excommunicatione, & interdicto.

154 MCCIX.

Anno Domini Incarnationis MCCXIX., indictione VII. die Jovis XL exeuntis martii (1) Alexandriæ præſente Henrico Sacco Clavario communis Alexandriæ, Uberto Serba, & D. Rainaldo Trotto, Monaco de Puteo, Gulielmo Rainerdo, Anrico de Manzo, Alberto de Bonello, Ruffino de Ottone Bello, Anſelmo de Foro, Belengerio de Neblo, Baldezano Patara, D. Roglerio de Bellato, Arderico de Canzo de Mediolano, & D. Joanne de Caſanova judice poteſtatis Alexandriæ teſtes rogati D. Fr. Bonifacius Dei gratia abbas, & D. Fr, Vaſſallus prior monaſterii de Tilieto a S. Pontifice delegati, cujus commiſſionis tenor talis eſt. ,, Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis ,, filiis Abati, & Priori de Tilieto Aquenſis Dio- ,, ceſis ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem. Vo- ,, bis dediſſe recolimus in mandatis, ut juramentum ,, ab Alexandrinis ſatisfaciendi de offenſis præteritis ,, & ſtandi mandatis noſtris reciperetis vice noſtra, ,, & aliam, quam prudentia veſtra cognoſceret cau- ,, tionem, quod inde fieret, nobis per literas veſtras ,, intimantes. Cum igitur iidem cives ſtandi man- ,, datis noſtris præſtiterint in manibus veſtris jura- ,, mentum, nihilominus caſtrum de Boſco propter ,, hoc vobis nomine noſtro pignori obligantes, ſicut ,, literæ veſtræ nobis exhibitæ continebant, & di- ,, lectos filios Rainaldum Trottum, & Ghiſulfum ,, Acerbum viros utique providos, & fideles ad ,, noſtram præſentiam deſtinarunt tum in obſerva- ,, tionem mandati, quod eis faciendum duceremus, ,, quam ad ſolutionem cenſus, quem debent Apo- ,, ſtolicæ Sedi ſe humiliter offerentes, diſcretioni ,, veſtræ præſentium auctoritate mandamus, quate- ,, nus Alexandriam perſonaliter accedentes excom- ,, municationis, & interdicti ſententias promulgatas in ,, ipſos, pro eo quod reſiſtentibus parti Regiæ contra ,, prohibitionem apoſtolicam adhæſerunt, vice noſtra ,, ſublato appellationis obſtaculo relaxetis, & injun- ,, gatis eiſdem ſub debito præſtito juramento, ut ,, contra prohibitionem noſtram, vel ſucceſſorum no- ,, ſtrorum nulli præſumant de cætero adhærere, ſal- ,, vis aliis mandatis, quæ ipſis propter hoc duxeri- ,, mus facienda. Ad hoc fidelitatis juramentum re- ,, cipiatis nomine noſtro ab eiſdem, & annuum cen- ,, ſum libras XXV. papienſes pro tredecim annis, ,, quibus in ejus ſolutione ceſſarunt exigentes, & ,, recipientes ab ipſis, conſervetis ipſam pecuniam ,, diligenter, quouſque ſuper hoc receperitis noſtræ ,, beneplacitum voluntatis. Cum autem quæ præmi- ,, ſimus fuerint adimpleta, cives ipſius loci reddatis ,, de bona voluntate, & gratia noſtra ſecuros pu- ,, blice denunciantes eos ſub ſpeciali Apoſtolicæ Sedis ,, protectione manere tamquam Eccleſiæ Romanæ ,, veros fideles, & filios ſpeciales. ,, Datum Laterani, XV. calend. decemb., Pontificatus noſtri anno III. Fuerunt contenti, & confeſſi ſe recepiſſe, & habuiſſe a D. Guiffredo de Pirovano poteſtate Alexandriæ vice, & ex parte, & nomine communis Alexandriæ libras CCCXXV. den. pap. pro cenſu, quo civitas, & commune Alexandriæ dare, & ſolvere tenebantur præfato D. Papæ, ſive ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pro XIII. annis præteritis videlicet XXV. pro quolibet anno omni exceptione non numeratæ pecuniæ renunciantes, & quod homines Alexandriæ juxta mandatum, & voluntatem ipſius D. Papæ fidelitatem præſtiterunt, & fecerunt jam D. Papæ, & S. Romanæ Eccleſiæ ſecundum quod ipſi D. Abati, & Priori fidelitatem ipſam recipere fuerat a Romano Pontifice injunctum. Qui D. Abbas, & Prior ibi præſentialiter producti poteſtatem, & civitatem, & cives Alexandriæ reddidit de bona gratia, & voluntate ſummi Pontificis, & S. Matris Eccleſiæ ſecuros, quod erunt ſub protectione S. Romanæ Eccleſiæ, utpote fideles, & filios ſpeciales, & quod eos ab omni ſententia excommunicationis, & interdicti. Et inde hanc chartam juſſerunt ut ſupra.

(1) *Iſtæ notæ haud conveniunt. Puto ego ita in primigenio exemplari ſcriptum MCCXIX, indict. VII., die Jovis VI. exeuntis martii.*

Aliæ ejuſdem Pontificis Alexandriam in ſuam protectionem recipientis.

MCCXIX. 155

Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis poteſtati, & populo Alexandrino ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem ſacroſancta Romana Eccleſia devotos, & humiles filios ex affluente pietatis officio propenſius diligere conſuevit, & ne pravorum hominum moleſtiis agitentur, eos tamquam pia mater ſuæ protectionis munimine confovere. Ea propter dilecti in Domino filii veſtris juſtis precibus inclinati civitatem veſtram, & perſonas conſiſtentes in ea ſub B. Petri, & noſtra ſpeciali protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, diſtrictius inhibentes ne quis vos, & civitatem eandem præſumat indebite moleſtare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis, & inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contravenire. Si quis ec. Dat. Romæ apud S. Petrum XII. cal. Pontificatus noſtri anno III.

Digitized by Google

Alia ejuſdem Pontificis circa fidelitatem ab Alexandrinis præſtandam Regi Siciliæ Imperatori electo.

156 MCCXIX.

Honorius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis poteſtati, & populo Alexandrino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Devotionis veſtræ literas paterna benignitate recepimus, & earum tenorem perſpeximus diligenter. Fidelitatem veſtram dignis in Domino laudibus commendamus, quod vos tamquam devoti, ac fideles Eccleſiæ Romanæ filii ei placere ſtudeatis (1). Super eo igitur quod noſtræ voluntatis ſcire beneplacitum petiiſtis, utrum cum videlicet vos vellent cum aliis amicis noſtris de Lombardia cariſſimo in Chriſto filio illuſtri Regi Siciliæ in Romano Imperatore electo fidelitatis juramentum præſtare, ſi ab eo fueritis requiſiti, præſtare poſſitis, vobis duximus præſentibus reſpondendum; quod ſi alii cives Lombardiæ dicto Regi fidelitatis præſtiterint juramentum, ſuſtinemus ad præſens pro pace veſtra, ut, ſi ab ipſo Rege fueritis requiſiti, juretis eidem, ſalvis tamen in omnibus fidelitate, ac jure ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matris veſtræ. Datum Reatis II. cal. ſeptembris Pontificatus noſtri anno quarto.

(1) *In exemplari V. G. Burgonii* veſtræ gratiæ cooptatis, *inſcite omnino.*

Unio Plebis de Calamagna cum Archipresbiteratu Eccleſiæ Aquenſis ab Anſelmo Epiſcopo præſcripta.

157 MCCXX.

In nomine Domini amen. Noverint præſentes pariter, & futuri, quod ego Anſelmus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus licet immeritus cognoſcens non ſolum ex conceſſione beat. mem. Reſtaudi Prædeceſſoris mei, verum etiam ex confirmationibus fel. record. Adriani Papæ, nec non DD. Hugonis, & Lotarii Regum, Plebem de Calamagna cum rebus ſpectantibus ad eandem ullo mediante ad Aquenſem Eccleſiam pertinere, ac in uſus Canonicorum ejuſdem deputatam fuiſſe a longis retro temporibus per eoſdem, conſiderans iſtis diebus eaſdem Eccleſias per Alexandrinos, & hoſtiles incurſus damna incurſiſſe non modica, & jacturas; & utriuſque indemnitati ſuper his deliberatione habita cupiens in poſterum providere, vicinitatem locorum, defectum Parochiæ, neceſſitatem imminentem, & evidentem utilitatem attendens nihilominus earumdem, dictam plebem duxi alias Aquenſi Eccleſiæ uniendam, & nunc de fratrum meorum conſilio, videlicet Othonis Archipresbiteri Aquenſis, Odicionis de Meladio &c., eaſdem unio in hanc formam, ut qui nunc eſt, vel a modo fuerit Archipresbiter Aquenſis Eccleſiæ ſit Archipresbiter ejuſdem Eccleſiæ, Archipresbiteratus gerens officium in ſpiritualibus in utraque, ita quod unus, & idem exiſtat Archipresbiter utriuſque, relicta ejuſdem plebis omnino jura in temporalibus Maſſariis Aquenſis Eccleſiæ, qui pro tempore fuerint conſtituti. Factum anno 1220. Domini noſtri Jeſu Chriſti, indictione 8. in capitulo Eccleſiæ Aquenſis, die Mercurii 5. februarii (1). Interfuerunt teſtes D. Belingerius, D. W. Dodonis, Vaſtapalea, Petrus Pardus, Anſelmus Muſius. Ego Jacobus Imperialis Aulæ Notarius interfui, & mandato dicti Domini Epiſcopi ſcripſi.

(1) *Quinta dies februarii hoc anno biſſextili erat dies Jovis: niſi forte hic ommiſſum fuerit* exeunte, *ut veriſimilius eſt. Quinta enim dies exeunte februario fuit dies Mercurii.*

Sententia de vinea in Montabono clientelari Eccleſiæ Aquenſi.

MCCXX. 158

Anno a Nativitate Chriſti MCCXX., indictione VIII. in civitate Aquis, die Sabati II. intrantis madii. Cum cauſſa ageretur coram Willelmo Dodonis, & Uberto de Burgo per curiam electis, & magiſtro Henrico aſſeſſore eorum inter D. Agradium Sindicum Aquenſis Eccleſiæ ab una parte, & Natam de Montabono ex alia, quæ talis erat: petebat ſiquidem ipſe Agradius nomine Aquenſis Eccleſiæ a Nata nomine medietatis quarti pro indiviſo tres congios vini provenientis Aquenſi Eccleſiæ ex vindemmiis proxime pretēritis de vinea Natæ jacente in territorio Montisboni in Caſanova, & ut de cetero dimidiam quarti pro indiviſo ipſi Eccleſiæ præſtaret: Et Nata ex adverſo reſpondebat ſe nolle dare, nec debere quartum; ideo quia dicebat Archipresbiterum Aquenſis Eccleſiæ cum conſilio Canonicorum, & Gaſtaldi de Montebono terram, in qua eſt illa vinea, ſibi affictaſſe, antequam avinearetur, quod tunc utile fuit Eccleſiæ propter ſterilitatem terræ. Propterea dicebat godiam dictarum vindemmiarum fuiſſe tantummodo congios undecim. Prædicti Villelmus, & Ubertus viſis, & auditis utriuſque partis rationibus, & allegationibus per aſſeſſorem ſuum Natam condemnaverunt actori in modium, & in quarterium vini, & ut de cetero quartum pro dimidia ex illa vinea Aquenſi Eccleſiæ præſtet; & chartam inde fieri juſſerunt coram teſtibus ad hoc vocatis Ottone Long, Jacobino Buccaz, Henrico Pipere, & Henrico Callea. Cohærentes ſunt illi vineæ Otto Dora, Gropetus, idem Nata, & Rodulfus Belleratus. Ego Mattheus Not. Pal. rogatus interfui, & inde chartam ſcripſi. Ego Ubertus Galea de Aquis Not. Pal. mandato D. Alberti ec. Ego Bonfilius Not. Pal. ec.

Delegatio Bocaccii, & A. Brunæ ad curiam Regis.

MCCXX. 159

Anno Domini MCCXX. indictione VIII., die Mercurii VI. octobris (1). In Aquis utrumque conſilium habitum per campanas conſtituit Henricum Botatium, & Arnaudum Bruna ſuos miſſos, & ſindicos ad ſupplicandum Domino Regi, impetrandum, & contradicendum, & omnia facienda, quæ utilitati civitatis Aquenſis cognoverint aliquatenus expedire, promittendo quidquid per eoſdem ſindicos in ejuſdem curia geſtum fuerit ratum tenere, & nullo in tempore contravenire. Unde juſſit mihi chartam fieri, ut ſupra. Interfuerunt teſtes

Digitized by Google

vocati de conſilio Ubertus de Burgo, Arnaudus, Ugonis, & Ogerius ſcriba; ego Petrus Notarius Sacri Palatii rogatus hanc chartam ſcripſi factam a prædicto Petro, ſicut in ipſo inveni, & in ipſo ſcripſi exemplo nihil addens, vel minuens præter forte punctum, literam, vel ſillabam.

(1) *Adde unitatem, & omnia conſentanea erunt, ſic erit VII. octobris, quæ erat dies Mercurii.*

Præceptum Regis civitati Alexandriæ ne offendant civitatem Aquenſem.

160 MCCXX.

Anno Domini MCCXX., indictione VIII., die Veneris X. cal. novembris in palatio Epiſcopi Placentini, præſentibus Ruffino de Wiliol, Arnaudo Rapa, & D. Manfredo de Uxetio teſtibus rogatis. Epiſcopus Metenſis, & Spirenſis Domini Regis Cancellarius, & Jacobus Taurinenſis videntes, & cognoſcentes Dominum Regem recepiſſe civitatem Aquenſem, Epiſcopum ejuſdem, & Epiſcopatum in ſuam protectionem, & defenſionem, præceperunt ex parte Regis Poteſtati, & Ambaxiatoribus Alexandriæ, ne aliquatenus offenderent civitatem Aquenſem, Epiſcopum, aut Epiſcopatum in rebus, vel perſonis. Unde D. Anſelmus Aquenſis Epiſcopus chartam fieri rogavit. Ego Ruffinus Notarius Sac.Pal. interfui, & hanc chartam rogatus ſcripſi. Ego Ubertus Not. Sac. Pal. ec. Ego Henricus Not. S. Pal. ec. Ego Petrus Not. S. Pal. ec.

Literæ Guidonis Pœnitentiarii S. P. de Ottoboni abſolutione.

161 MCCXXI.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXI., indictione IX. de Sabato X. menſis aprilis (1), in clauſtro majoris Eccleſiæ Alexandrinæ. Ottobonus porrexit literas Domino Archipresbitero ejuſdem Eccleſiæ, quas ipſe benigne recepit tenor, quarum hic eſt. Venerabilibus viris capitulo Alexandrino fr. Guido Domini Papæ Pœnitentiarius ſalutem in Domino. Cum moliente humani generis inimico Ottobonus lator præſentium per quoſdam Pſeudo-prophetas ſua ſimplicitate detentus erroris promiſſis allectus, qui ſub ſpe benignitatis animas a via divertunt fidei Chriſtianæ, olim in quibuſdam fidei articulis dubitavit, & tandem per diſcretos viros Apoſtolicæ Sedis quaſi Teodoctum vere ad gremium matris Eccleſiæ ſit reverſus, auctoritate Domini Papæ ad vos eum tamquam Catholicum membrum Eccleſiæ ſpirituale duximus remittendum ut ipſum inſtructum vera fide per Eccleſias veſtræ civitatis publice nuncietis, & ab excommunicatione ſi quam ipſe incurriſſe ſe dicebatur, penitus abſolutum.

Univerſo capitulo Alexandrinæ Eccleſiæ amicis venerabilibus, dilectiſque, Henricus divina miſeratione Bononienſis Epiſcopus, æternam in Chriſto ſalutem, noveritis quod lator præſentium Ottobonus, qui olim in articulis fidei dubitavit ..... abſolutum ſicut Pœnitentiarius Domini Papæ ..... nobis ſuis literis declaravit, quas videre poteritis. Venerabili in Chriſto Patri Dei gratia Bononienſi Epiſcopo frater Guido Domini Papæ Pœnitentiarius ſalutem in Domino. Cum molientem *reliqua ut ſupra, eo excepto, quod ubi in literis ad Alexandriæ capitulum* per Eccleſias ſuæ civitatis, *hic* per ſcholas civitatis Bononienſis nunciare abſolutionem *jubet.*

(1) *In exemplari ad me olim Alexandria tranſmiſſo, ex quo hoc documentum deſumſi, erat annus* 1220, *ſed in autographo abſque dubio fuit ſcriptum* 1221. *Hoc enim anno erat indictio nona, & ſabati dies cum decima aprilis concurrebat: minime vero ſi annum detrahas.*

Sententia Canonicorum Parmenſium in cauſſa delegationis inter capitulum, & monaſterium Aquenſe circa jura Parochialia.

MCCXXIII. 162

Anno Domini MCCXXIII., indictione II., die lunæ XXX. octobris in Caſtelleto Aquis D. Aſelmus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus de conſenſu D. Lanfredi Sindici Canonicorum Aquenſium, & D. Arnaldi Monachi, & Sindaci Monaſterii S. Petri Aquenſis appareat conſilium munitum ſigillo D. U., & D. Ja. Doctorum legis, & magiſtri M., & D. Sichebaudi Canonicorum Parmenſium, quod conſilium idem Epiſcopus juſſit mihi Petro autenticare, & in publicam formam redigi; cujus tenor talis eſt. In nomine Domini conſilium ſapientum ſcilicet D. U., & D. Ja. Doctorum legum, & magiſtri M., & D. Sigebaudi Canonicorum Parmenſium tale eſt: viſa petitione Sindaci Canonicorum Aquenſium, viſis poſitionibus, & reſponſionibus, atteſtationibus, inſtrumentis, & privilegiis, & omnibus rationibus, & allegationibus tam actoris, quam rei, & diligenter examinatis, & perſcrutatis ſic dicunt: quod Abbas, & Monaci, & Sindacus eorum pro prædictis, & monaſterio eſſe condemnandos prædictis, & Canonicis, & eorum Sindaco ſecundum formam petitionis in libello comprehenſam, ſalvo jure Capellani monaſterii, ſecundum quod D. Ugo quondam Aquenſis Epiſcopus in ſuo ſtatuto, ſive dicto decrevit, & ordinavit. Interfuerunt teſtes Willelmus Serdo, Manfredus Bocaz, Jacobin Bocaz, Albertus ſcriba, & Jacobus Not. Ego Petrus Not. ec.

Sententia D. Anſelmi Ep. Aq. in eadem cauſſa.

MCCXXIII. 163

Anno Domini MCCXXIII., indictione XI., die lunæ III. octobris (1) præſentibus D. Willelmo Dodonis, Manfredo Bocaz, Jacobino Bocaz, Alberto Not., & P. Lavagio teſtibus, D. Anſelmus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus poſt multas ammonitiones factas D. Lanfredo Sindico Canon. Aquen., & D. Arnaudo Monacho, & Sindico Monaſterii S. Petri Aquen. de concordia, & de ipſarum partium conſenſu idem Epiſcopus pervenit ad ſententiam, & inter eos cum conſilio aſſeſſorum ſuorum ſcilicet D. Jacobi de Valle, & magiſtri Henrici ſententiando definivit, & juſſit inde chartam fieri. Ego Petrus Notarius ec. Ego Ubertus Galea ec.

(1) *Forte ommiſſum calendas, alioquin non III., ſed XXX. legendum; & ita reperi in exemplari quondam D. Turrii.*

Digitized by Google

Sententia Anſelmi Ep. Aq. de jure parochiali pro Eccl. cathedrali adverſus mon. S. Petri.

164 MCCXXIII.

Anno Domini MCCXXIII., indictione XI. In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti cum cauſa verteretur coram D. Anſelmo Dei gratia Aquenſi Epiſcopo inter D. Lanfredum ſindicum canonicorum ex una parte, & D. Arnaudum monachum ſindicum monaſterii S. Petri ex altera parte facta petitione in hunc modum. Agit presbiter Lanfredus ſindicus canonicorum Aquenſium coram D. Anſelmo Aquenſi Epiſcopo nomine Aquenſis Eccleſiæ contra Abbatem, & Monachos S. Petri de Aquis nomine monaſterii petens ab eis, ut duas partes oblationum puerorum, qui ibi ſepeliuntur, ſibi in pace dimittant. Item quod non debeant ſcapſellas imponere, neque ſponſas benedicere, neque mulieres ſurgentes a partu recipere, neque pœnitentias dare in civitate, & ſuburbio, neque infirmos viſitare, nec aliquid facere, quod ad jus parochiale pertineat, cum parochia pertineat ad eoſdem canonicos.

Super qua petitione lis conteſtata eſt, quia reſpondit Sindicus monaſterii, quod nolebat dimittere duas partes oblationum puerorum, qui ſepeliuntur apud monaſterium, nec ab aliis ceſſare, quæ in libello continentur, cum ſit jus monaſterii, & ad monaſterium pertineat. Super quibus ſindicus canonicorum voluit fundare intentionem ſuam dicens, quod de jure communi iſta parochia tam civitatis, quam ſuburbii ſpectat ad eoſdem canonicos; cum Eccleſia ſit cathedralis, baptiſmalis, & parochialis, & inſuper exhibuit ſententiam D. Alghiſii Mediolanenſis Archiepiſcopi, & ſtatutum D. Ugonis quondam Epiſcopi Aquenſis, & quoddam privilegium D. Adriani Summi Pontificis, & quaſdam alias litteras D. Papæ Urbani, & D. Alghiſii, & etiam D. Milonis, & ad fundandam intentionem ſuam multos induxit teſtes, ex quibus dicebat, quod Sindicus monaſterii, & Abbas monaſterii condemnandi erant ſecundum petitionem in libello comprehenſam.

E contra Sindicus monaſterii pro ipſo monaſterio dicebat monaſterium fore abſolvendum exhibens pro jam dicto monaſterio decretum ſive conceſſionem D. Dudonis quondam Epiſcopi Aquenſis factam eidem monaſterio, per quam dicebat eſſe conceſſum tam monachis, quam capellano ſervire parochiæ ſive parochianis, & ſic monaſterium habere parochiam, unde licitum erat eis, & pœnitentias dare, infirmos viſitare, ſponſas benedicere, mulieres ſurgentes a partu recipere, & ſcapſellas imponere, & alia facere, quæ ad parochiam ſpectant. Inſuper exhibebat confirmationem D. Guidonis quondam Epiſcopi Aquenſis, & D. Enrici quondam Epiſcopi Aquenſis, & privilegium D. Adriani Papæ, & quaſdam litteras D. Adriani, & D. Alexandri Papæ. Inſuper dicebat monaſterium eſſe tutum præſcriptione XL. annorum, & ſuper hoc multos induxit teſtes, propter quæ dicebat monaſterium eſſe abſolvendum.

Unde viſis atteſtationibus, inſtrumentis, privilegiis, rationibus, & allegationibus utriuſque partis, & diligenter examinatis, & habito conſilio plurium ſapientum, jam dictus Anſelmus Aquenſis Epiſcopus condemnavit Sindicum, & Abbatem nomine monaſterii ſecundum formam petitionis in libello comprehenſam, videlicet quod duas partes oblationum puerorum, qui ibi ſepeliuntur ſibi in pace dimittant. Item quod non debeant ſcapſellas imponere, neque ſponſas benedicere, nec mulieres ſurgentes a partu recipere, neque pœnitentias dare in civitate, & ſuburbio, neque infirmos viſitare, nec aliquid facere, quod ad jus parochiale pertineat, ſalvo jure capellani monaſterii ſecundum quod D. Ugo quondam Aquenſis Epiſcopus in ſuo ſtatuto decrevit, & ordinavit. Unde jam dictus D. Anſelmus Aquenſis Epiſcopus juſſit binas cartas unius tenoris inde fieri.

Hæc uno brevibus ſunt facta tenore duobus. Interfuerunt teſtes vocati, & rogati Gulielmus quondam Dodonis, Albertus Scriba, Manfredus Bocaz, Petrus Magiſtri Enrici, Aquideus Serraval, Jacobus Notarius, Ubertus Clericus de Lomello, Presbiter Benedictus Papienſis, Presbiter Enricus Capellanus canonicorum.

Actum eſt hoc in caſtelletto Aquis feliciter, die Lunæ XXX. menſis octobris.

Ego Petrus Notarius S. Palatii rogatus interfui, & de mandato D. Anſelmi Epiſcopi Aquenſi hanc cartam binas per alphabetum dividens.

Delegatio Canonicorum Aquenſium in lite cum monaſterio ſancti Petri.

MCCXXIV. 165

Anno Domini MCCXXIV., indictione XII., die Jovis IV. januarii, in Solario Aquenſis Eccleſiæ præſentibus presbytero Henrico, Canavaxio teſtibus rogatis capitulum Aquenſe, videlicet D. Otto Archidiaconus, O. Archipresb. de Meladio, Lanfredus Cantor, Paulus, & Magiſter Henricus conſtituunt Arnaudum ejuſdem Eccleſiæ canonicum & ſindicum, Actorem, & procuratorem ſuum in in cauſa apellationis, quam habent . . . . . cum D. T. Abbate, & monacis S. Petri de Aquis nomine ejuſdem monaſterii ſuper jure parochiali, coram D. Alb. Dei gratia electo, & Villelmo præpoſito Canonicorum a Venerabili P. D. Henrico Archiepiſcopo Mediolanenſi, Judicibus delegatis, ut poſſit agere, excipere, replicare, & reſpondere, & omnia facere, quæ ad ipſam cauſam noſcuntur pertinere promittentes, quod ſuper hoc legitime per ipſum factum fuerit, ratum, & firmum perpetuo habituros. Et ego Jacobus Imperialis Aulæ Notarius. &c.

Capitula in lite de juribus parochialibus inter monachos, & canonicos Aquenſes.

MCCXXIV. 166

In nomine Domini anno MCCXXIV., die lunæ X. menſis junii, indictione VII. (1), in palatio Domini Archiepiſcopi coram D. Henrico divina miſeratione S. Mediolan. Eccleſiæ Archiepiſcopus.

Expoſuit Magiſter Otto ſindicus, & procurator monaſterii S. Petri Aquis in cauſa, quam habet nomine

nomine ipſius monaſterii cum D. Arnaldo canonico, & ſindico Eccleſiæ Aquenſis nomine ipſius Eccleſiæ, quod prædictum monaſterium eſt circumdatum habitationibus hominum undique. Ad quod reſpondet, quod concedit, quod quædam habitacula ſunt circa ipſum monaſterium.

Item ponit, quod illa habitacula ſunt ibi quadraginta annis, & plus (2). Ad quod reſpondet, quod non concedit de quadraginta, nec de triginta, ſed de viginti concedit.

Item ponit, quod prædictum monaſterium ſit ſitum in ſuburbio illius civitatis. Ad quod reſpondet, quod concedit.

Item ponit, quod ſuburbium illud eſt ita antiquum, quod memoria hominum non extat (3). Ad quod reſpondet, quod ſuburbium illud, quod adjacet illi monaſterio ad Septentrionem, & a mane in parte ita antiquum ſit: a meridie, & a ſero, & a mane in parte non concedit eſſe ita antiquum.

Item ponit, quod ſuburbium illud eſt juxta civitatem. Ad quod reſpondet, quod concedit fluvius interjacens.

Item ponit, quod in Eccleſia S. Petri fuerunt canonici ſeculares, & non monaci. Ad quod reſpondet, quod non concedit a ducentis annis infra, ſed a ducentis viginti annis infra concedit.

Item ponit, quod monaſterium illud habet parochiam in ſuburbio. Ad quod reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, quod parochia ſuburbii pertinet ad prædictum monaſterium. Iſtæ duæ poſitiones retinentur in ſuſpenſo.

Item ponit, quod quidam Dudo fuit quondam Epiſcopus Aquenſis. Ad quod reſpondet, bene concedit.

Item ponit, quod ipſe Epiſcopus jacet ad prædictum monaſterium. Ad quod reſpondet, quod concedit.

Item ponit, quod Capellanus monaſterii inſtituitur in ipſum monaſterium per Abbates, & Monacos illius monaſterii. Ad quod reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, quod in Eccleſia majori ſunt plures fontes. Ad quod reſpondet, quod bene concedit.

Item ponit, quod in majoribus fontibus baptizatur in ſolemni baptiſmo ſcilicet reſurrectionis. Ad quod reſpondet bene concedit.

Item ponit, quod minores fontes ſtant pleni per totum annum exceptis Paſchalibus diebus. Ad quod reſpondet bene concedit.

Item ponit, quod Capellanus monaſterii baptizat pueros, quos facit chriſtianos apud Eccleſiam D. Petri in prædictis fontibus minoribus, & in majoribus, præterquam in ſabbato ſancto. Reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, quod baptizat in minoribus fontibus illos pueros, quos facit Chriſtianos apud S. Petrum in illis temporibus, quibus non fiunt ſolemnia baptiſmata. Ad quod reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, quod Monaci, & Capellani illius monaſterii inunguat infirmos oleo ſancto in dicto ſuburbio. Ad quod reſpondet, quod non concedit, ſed concedit, quod capellanus aliquis inunxerit; ſed cum injuria majoris Eccleſiæ.

Item ponit de civitate, & idem dicit, & reſpondet.

Item ponit, quod monachi, & capellani illius monaſterii tribuunt corpus Chriſti infirmantibus in dicto ſuburbio, & civitate, qui illud petunt. Ad quod reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, ſi alicui de ipſo ſuburbio injungenda ſit pœnitentia ſolemnis, quod per capellanum illius monaſterii ducitur ille ad Dominum Epiſcopum, vel ad pœnitentiarium ſolemnem. Ad quod reſpondet, quod non concedit.

Item ponit, quod quidam Guido fuit quondam Epiſcopus Aquenſis. Ad quod reſpondet, quod bene fuit Epiſcopus.

Item ponit, quod illud, quod ait ſindicus monaſterii, privilegium Dudonis fuit repertum in ipſo monaſterio a ſeptimo anno infra.

Item ponit, quod a ſeptimo anno ſupra, ſtetit dictum privilegium in ipſo monaſterio, quod non fuit lectum per annos quadraginta.

Item ponit, quod ſcriptura illa, de qua fit mentio in ſententia Anſelmi Epiſcopi per illa verba *decretum*, vel *conceſſio* fuit reperta in ipſo monaſterio a ſeptimo anno infra, cui ſcripturæ tenor eſt ille, cui impreſſum eſt ſigillum Domini Archiepiſcopi. Ad quod reſpondet, ſe non credere.

Item ponit, quod dicta ſcriptura ſtetit in ipſo monaſterio ab octo annis ſupra, quod non fuit lecta per quadraginta annos in ipſo monaſterio. Ad quod reſpondet, ſe non concedere, quod fuerit in illo monaſterio per quadraginta annos.

(1) *Corrige XII.* (2) In alio infraſcripto anni 1229. *ſunt ibi per tantum tempus, cujus non extat memoria.* (3) In eodem, *eſt ita antiquum, ac civitas.*

Juramentum Aquenſium erga Alexandrinos ex Apographo Archiv. Epiſc. collato cum alio exemplari penes quond. Franc. Turrium.

MCCXXIV. 167

Anno Domini MCCXXIV., indictione XII., die Veneris XXVI. julii, in refectorio canonicæ Aquenſis, in pleno conſilio Aquenſis civitatis tam majori, quam populari per campanam collecto, Ubertus de Burgo, & Nepos Morandi conſules, & rectores dictæ civitatis, & eorum adſeſſor Arnaudus D. Bonzonis vice, ac nomine dicti communis, dicto conſilio confirmante, & nullo contradicente promiſerunt ſuper ſancta Dei Evangelia jurantes Domino Provinciali Judici communi Alexandriæ, & D. Ruffino Guaſco, & D. Bernardo de Marenco Ambaxiatoribus, & procuratoribus communis Alexandriæ nomine, & vice communis ejuſdem ſtipulantibus ſalvare, defendere, & manutenere civitatem Alexandriæ cum omni honore, juriſdictione, & integritate, in qua nunc eſt contra omnes perſonas, & loca, ſalvo omni jure, quod ipſi Aquenſes habent in Meladio, & ſalvo Domino Imperatore, & Epiſcopo Aquenſi, & Dominis Marchionibus de Ponzono, & Caſſinenſibus, niſi prædictus Epiſcopus, & Marchiones, & Caſſinenſes, vel per ſe, vel per alium Alexandrinis guerram fecerint infra dies . . . . poſt monitionem Aquenſium nol-

Digitized by Google

ſent ceſſare, quod Aquenſes non debeant poſt monitionem dictum Epiſcopum, & Marchiones, & Caſſinenſes adjuvare, vel offendere contra commune, vel pro communi Alexandriæ: & hoc ſi Epiſcopus, vel Marchiones, vel Caſſinenſes per ſe, vel per alium, vel aliquod commune auctoritate eorum communi Alexandriæ guerriaverint. Si vero Alexandrini per ſe, vel per alium eorum auctoritate Epiſcopo, & Marchionibus, & Caſſinenſibus guerras moverent, tunc commune Aquis poſſit prædictos adjuvare. Item ſub eodem juramento mittere Romam pro unione inſtauranda primo vice expenſis communis Aquis. Item quod non facient conjurationem cum aliqua perſona, vel perſonis, loco, vel locis, niſi ſalvis juramentis, & pactis factis in Alexandria (1). Item quod facient guerram, cavalcatam, & exercitum emendo, equos, & arma convenientes, vel convenientia homini, vel hominibus, item loco, vel locis, qui Alexandriæ guerriaverint. Item quod non facient pacem, treguam, vel poſſam in fraudem, niſi ſicut Alexandrini fecerint. Item quod non auferent, nec auferri permittent alicui de Alexandria pedagium in Aquis, vel ejus diſtrictu. Item quod non ſaxibunt, vel ſaxiri permittent in Aquis, vel ejus diſtrictu aliquem de Alexandria pro aliquo debito, niſi expreſſim fuerit obligatus pro illo debito. Quæ autem prædicta omnia omnes de conſilio, qui ibi aderant, quilibet manu propria ad ſancta Dei Evangelia promiſit, & juravit attendere, quorum nomina ſunt hæc: Ubertus de Burgo, Nepos Conſules, Arnaudus Judex, Aicardus Affolle, Manfredus Boccaz, Saccus, Petrus Roba, Ubertus Magiſtri Henrici, Pillus Gaje, Jacobus Quaſtarava, Ubertus Agredi (2), Otto Planus, Belengius, Lucio, Muſſus de Porta, Henricus Abbatus, Vermus Boranus (3), Muſſus Cerris (4), Jacobus de Plaxano, Vermus quondam Belengerii Molinarii, Johannes Chriſtianus (5), Benenatus Sovagius (6), Beſuitius Guaſtapalea, Vincentius Meſſairolus (7), Gosbertus, Vaſſallus Razul, Ainardus, Jacobus Sorel, Ameli Nicola, Balionus, Ogerius Atane (8), Alelmus Tolera (9), Rodulfus Delisalvi, Henricus Piper, Otto Moreno (10), Oculus Apoſtoli, Henricus Blancus, Vermus Serdo, Arnaudus Bruna, Dominicus Belengerius, Arnaudus bis Conſul (11), Ubertus Mantea, Petrus Scriba.

Interfuerunt teſtes rogati videlicet (12) Henricus Barob, (13) Patiens Homu, (14) Anſelmus Traim, Baſtardus Bernardi de Marenco, Ottolinus Mat (15), & Henricus de Centig.

(1) *Cum Alexandrinis.* (2) *Agrati.* (3) *Villelmus Bojanus.* (4) *Calis.* (5) *Vianus.* (6) *Bonaldus Lavagius.* (7) *Meſtyrol.* (8) *Arancus.*

(9) *Anſelmus Telleva.* (10) *En Chronici Laudenſis ſcriptoris nomen, & cognomen.* (11) *Arſ. ſerv. Conſul.* (12) *Vilel. Leger.* (13) *Baril.* (14) *Teriva.* (15) *Met.*

Juramentum Alexandrinorum erga Aquenſes.

168 M C C X X I V.

Eodem anno die Mercurii ultima julii, præſentibus Armanno Capellario, Notario Scotto de Imblavato, & Bocia Notario, & Ruffino de Gujoto teſtibus. In majori Eccleſia S. Petri Alexandriæ in pleno conſilio campana collecta D. Petrus de Petraſancta Alexandriæ poteſtas dicto conſilio confirmante, & nullo contradicente vice, & nomine communis Alexandriæ promiſit, & ſuper ſancta Dei Evangelia juravit Uberto de Burgo conſuli, & Arnaudo de Bruna Ambaxiatori vice, & nomine communis ſalvare, defendere, & manutenere civitatem Aquenſem cum omni honore, juriſdictione, & integritate, in qua modo eſt contra omnes perſonas, & loca ſalvo Domino Imperatore, & Marchione Montisferrati, & ſalvis juramentis, quæ fecerant, quibus tenentur Mediolanenſibus, Terdonenſibus, Vercellenſibus, Aſtenſibus, Albenſibus, & Valentianis, & Caſſinenſibus, ſalva unione, ſicut continetur in privilegio facto per Dominum Papam Innocentium inter Aquenſes, & Alexandrinos, & Eccleſiam Alexandrinam, & Aquenſem. Item quod non faciet conjurationem aliquam cum aliqua perſona, vel perſonis, loco, vel locis, niſi ſalvis juramentis, & pactis factis Aquenſibus. Item promiſit ſub eodem juramento facere guerram, cavalcatam, & exercitum emendo equos, & arma convenientes, & convenentia homini, vel hominibus loco, vel locis cui Aquenſes guerrizzarent, Item quod non facient pacem, treguam, vel poſam in fraudem, niſi ſicut Aquenſes fecerint. Item quod non auferent, nec auferri permittent pedagium alicui de Aquis in Alexandria, vel ejus diſtrictu. Item quod non ſaxibit, vel ſaxiri permittet in Alexandria, vel ejus diſtrictu aliquem de Aquis pro aliquo debito, niſi expreſſim fuerit obligatus pro illo debito. Quæ autem omnia prædicta omnes de conſilio, qui ibi aderant quilibet manu propria promiſit, & ſuper ſancta Dei Evangelia attendere juraverunt nomina quorum ſunt hæc: Anſelmus Zoppus de Foro, Namphus Lanza Vecchia, D. Philippus Judex Grevia, Guaſta Molia, Florius Ricia, Ruffinus de Petragona, Ubertus de Foro, Obertus Squarzaficus, Bono Johannes de Roba, Bubulcus Achaſinus, Caſagnus Belengius de Taliolis, Bernardus de Marenco, Paleacius de Boſco, Anſelmus de Bota, Ganducinus de Ganduciis, Anricus Jacolius, Aleomelius Guaſcus de Bonifaciis, Obertus de Serot, Otto Sappa, Laurentius Scarabellus, Otto de Rulto, Ruffinus Cremonenſis, Ottobonus Beccarius, Boſſo Faber, Pitzius de Foro, Odeſonus Beccarius, Enricus Balbus, Ruffinus Ciſſus, Manfredus de Guagnono, Veilelmus Guaſcus, Obhertus de Occimiano, Vellelmus de Aquis, Ubertus Raſtanus, Auriaccius Nanus, Obertus Judex de Serit, Johannes Ardengus, Ogerius de Pagino, Ubertus Scatarelus, Oglerius Grillus, Graſſus Rabaudicole, Giraudus Nicia, Tibaudus Rubeus, D. Otto Rubeus, Villelmus de Gaudaccio, Ruffinus de Bogerio, Rainerius Nanus, Jacobus Guercius, Mulacius Auracius Criſta, Guido Donnebone, Ruffinus Guaſcus, Johannes Ser, Vilelmus Rainardus, Amicus Mutus, Ubertus Langonicus, Amicus Donnephisla, Carlus Rainardus, Auricus Baroſus, Albertus Treppus, Otto Vitiatus, Veilelmus Taurus, Ruffinus Clarus, Otto Ravarius, Rainerius Villelmus, Nani Johannes

Digitized by Google

Ricia, Bernardus de Pillo, Dolius Girardus de Seroto, Ubertus Gnaonus, Bernardus Curtus, Belengius Niblus, Otto de Foro, Auricus de Pillo, Ubertus Sachel, Willelmus Caſtinus, Anricus Gamundus, Ugo de Gazono, Bono Johannes de Graſſis, Tibaudus Nata, Paimerius de Puteo, Arnaudus de Taſco, Wilelmus Barotius, Anſelmus Picius, Wilelmus Henricus Strane, Wilelmus Guercius, Jacobus Pelorcius, Manfredus Tibaudonus, & Nicolaus Callegarius. Et item tam conſules prædicti quam poteſtas, & utriuſque civitatis conſiliarii, jam dicti juſſerunt cartam fieri. Ego Petrus Notarius S. Palatii rogatus interfui, & de mandato conſulum dictorum, poteſtatis, & conſiliariorum civitatis utriuſque hanc cartam ſcripſi.

Mandatum Honorii III. Alexand., ut Eccleſias de Quargnento, Oviliis, & Solerio reſtituant Aſtenſi Eccleſiæ.

169 MCCXXIV.

Honorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis capitulo, & civibus Alexandrinis. Ven. F. N. . . . . . Epiſcopus, & dilecti filii capilum Aſtenſe ſua nobis petitione monſtrarunt, quod fel. me. Alexander P. P. prædeceſſor noſter volens vobis proprium Epiſcopum, propriamque Diœceſin aſſignare pro ipſa Diœceſi aſſignanda circumſtantes Diœceſes mutilavit. Scandalo igitur, & odio propter hoc contra veſtram civitatem ſuborto, idem prædeceſſor noſter, ut hujuſmodi ſcandalum, & odium ſopiretur, ſtatuit, ut Alexandrinæ, & Aquenſis Eccleſiæ unirentur, & ſic Aſtenſis Eccleſia pacifice retinuit plebem de Quargnento, ac plebem de Vuiliis cum capellis ipſarum, & Eccleſiarum de Soleriis, quibus mutilata fuerat in aſſignatione diœceſis ſupradictæ, cumque prædicta unione non conſecuta effectum, diu ſine proprio Epiſcopo fuiſſetis, demum tempore fel. me. Innocentii P. P. prædeceſſoris noſtri tractatum de habendo Epiſcopo reſumpſiſtis. Idem igitur prædeceſſor noſter cognito ex regeſtis ejuſdem Alexandri P. P., quod ipſe duos excogitaverat modos vobis Epiſcopum providendi, aſſignatione videlicet proprii Epiſcopi, & Diœceſis, ac unionem deinde ſupradictam, mandavit bo. mem. Terdonenſi Epiſcopo, & Archidiacono Vercellenſi, ut ſi fieri poſſet ſine gravi ſcandalo, & enormi præjudicio aliorum juxta primum modum, ſive ſecundum providerent vobis perſonam idoneam in paſtorem. Alioquin quæ ſuper his invenirent, ei per ſuas litteras intimarent, ut per eorum relationem inſtructus procederet in ipſo negotio, pro ut videret potius procedendum. Prædictis ergo Epiſcopo, & Archidiacono ei ſignificantibus, quæ invenerant, ipſe præeligens ſecundum modum providendi vobis Epiſcopum unionem prædictam deliberato conſilio confirmavit. Vos vero filii capitulum non attendentes, quod electo ſecundo dictorum modorum primus ceſſaverat, nihilominus præfatas detinetis Eccleſias, quas Aſtenſis Eccleſia uſque ad diem illam poſſederat ſine lite, vobis filii cives contra juſtitiam detinentibus burgum Quargnenti cum pertinentiis ſuis de jure ad Aſtenſem Eccleſiam pertinentem. Et licet ſuper iis plures Apoſtolicas litteras impetrarint, nondum tamen ſuam potuerunt juſtitiam obtinere, quare nobis humiliter ſuplicarunt, ut prædicta ſibi reſtitui faceremus, vel ſaltem partes, cum cauſa ſit ardua, dignaremur ad noſtram vocare præſentiam, & eam ſine debito terminare. Cum igitur ea, quæ præmiſſa ſunt de propria Diœceſis aſſignatione, & unione prædictis ex litteris contentis in regeſtis eorundem prædeceſſorum noſtrorum liqueat eſſe vera, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Eccleſias prædictas, & burgum cum pertinentiis ſuis ſine difficultate reſtituatis Epiſcopo, & capitulo ſupradictis, & permittatis eoſdem illorum pacifica poſſeſſione gaudere, vel ſi de jure confiditis in prima Dominica proximæ quadrageſimæ, quam vobis terminum peremptorium aſſignamus ſufficientes procuratores vos filii capitulum veſtros, & vos filii cives veſtros propter hoc ad noſtram præſentiam deſtinetis exhibituri, & recepturi ſuper his, quod dictaverit ordo juris, ſcientes nos dilectis filiis præpoſito . . . . Archipresbitero, & Cantori Carienſi Taurinenſis diœceſis per noſtras litteras mandaviſſe, ut ſi neceſſe fuerit vos per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compeſcant ad alterum prædictorum. Non obſtantibus litteris ſuper his hactenus a ſede Apoſtolica impetratis. Datum Lateran. III. nonas decembris anno nono.

Ex T. IV, Litterarum Apoſtolicarum Honor. PP. III. *pag.* 26.

Conventio inter Canonicos Aquenſes, & Monachos S. Petri de recipiendis depoſitionibus teſtium.

MCCXXV. 170

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXV., ind. XIII., die Sabbati II. februarii, in Aquis ſcilicet in clauſtro S. Petri Aquenſis præſentibus teſtibus infraſcriptis. Coram D. Fulcone Mediolanenſi ordinario, & delegato D. Henrici Mediolanenſis Archiepiſcopi in cauſa, quæ vertitur inter capitulum Aquenſis Eccleſiæ, & capitulum S. Petri ejuſdem civitatis, prout in litteris delegationis ſigillo D. D. Archiepiſcopi munitis apparebat, quas vidi, & legi. Ita convenit, ut capitulum Aquenſe ſcilicet inter D. Arnaldum præpoſitum de Veximo ſindacum ipſius Eccleſiæ præſentem, & conſentientem, & volentibus D. Ottone Archidiacono, D. Ardizone præpoſito de Melazo, & D. Magiſtro Enrico ex una parte, & D. Arnaldum de Vuiliolis procuratorem Magiſtri Ottonis Clerici S. Calimeri Mediolanenſis ſindici dicti monaſterii præſentibus, & conſentientibus, & volentibus D. Tutbono Abbate, & D. Guilelmo Priore, Henrico Priore S. Petri de Capitevici, presbytero Vincentio de S. Johanne de Ranis, presbitero Thediſio, Gulielmo Scoto, Oberto Placiano, Petro, Johanne, & Henrico Clerico nomine, & a parte capituli ipſius monaſterii ex altera, ut teſtes monaſterii, qui producti ſunt in cauſa appelationis, interrogentur de quæſtionibus canonicorum, ſuper quibus non fuerunt ſufficienter interrogati ab illo, qui illos recepit ſalvo jure Aquenſis Eccleſiæ, ſi contra capitula

Digitized by Google

in illis probationibus data fuiſſent, quæ de jure non fuiſſent admittenda. Et ibidem capitulum Aquenſe renunciat appellationi a ſe factæ ſuper teſtibus non recipiendis a Guillono canonico, ſalvo eo, quod ſuperius dictum eſt, & ſalvo eo, quod poſſunt objicere ſecundum jus in perſonas teſtium, & dicta eorum, exceptis perſonis monacorum, & clericorum. Ita tamen quod canonici non poſſunt objicere, quod productio ipſorum teſtium ipſo jure ſit nulla, utpote poſt appellationem velut non legitime facta; & ibidem utraque pars renunciat productioni teſtium ulterius faciendæ, niſi forte ſi quæſtio ſuper gravitate expenſarum ſactarum, & futurarum inter eos emerſerit, & inde plures cartas &c. Interfuerunt teſtes rogati Tutbonus de Gaſco . . . Jacobus de Madona, Anricus Gaſcus, & Jacobus Notarius cuſtos majoris Eccleſiæ Aquenſis. Ego Provincialis Notarius S. Palatii &c.

Debitum ab Epiſcopo Anſelmo contractum cum capitulo Aquenſi pro ſuo itinere ad concilium Provinciale.

171 MCCXXVI.

Anno Domini MCCXXVI., indictione XIV., die Martis III. novembris, in Aquis Morando Uberto de Burgo, & nepos Morandi teſtibus rogatis. D. Anſelmus Aquenſis Epiſcopus confeſſus fuit capitulum Aquenſe ſcilicet D. M. Archipresbiterum de Cunchis, D. O. Archipresbiterum de Meladio, D. Lanfredum, Magiſtrum Henricum, & D. Paulum pro ſe mutuaſſe, & ab eis recepiſſe den. bon. Papienſium libras XXVIII., & ſolid. XV., quos promiſit canonicis reſtituere uſque ad ſex menſes proximos; & ſi tunc non ſolverit, obligat ei dimidium meſſis ſuæ braidæ de S. Damiano, de qua tradit eis ad præſens poſſeſſionem, promittens ad ſuam expenſam illam . . . poſſe facere duci, & de fructibus habitis eorum auctoritate debitum illud ſolvatur, ſi ſuppetatur; ſi non ſuppetatur, promiſit eis aliunde complere, obligando bona Epiſcopatus. Confitebatur idem Epiſcopus, ſicut dictam pecuniam debebat uti in utilitatem, & pro utilitate Eccleſiæ, ſcilicet quod expendere tenetur iturus vocatus a Domino Mediolanenſi Archiepiſcopo ad provincialem ſynodum. Ego Belengius S. Palatii Not. &c.

Procuratio concilii provinc. Mediol. Epiſcopis Brixiens., & Hyporegien. ad promovenda negotia, quæ habet Eccl. Aquen. in curia Romana cum Alexandrinis.

172 MCCXXVI.

Anno Dominicæ Nativitatis MCCXXVI., indict. XIV., die Lunæ XV. exeuntis novembris. In Mediolano in palatio Domini Archiepiſcopi, D. Henricus miſeratione divina Mediolanenſis Archiepiſcopus, & ejus ſuffraganei ad ſynodum provincialem vocati, ſcilicet D. Vercellenſis, Laudenſis, & alii, & ſpecialiter Dominus Aquenſis, ad quem negotium ſpeciale pertinebat, conſtituerunt Dominum Brixienſem, & Iporienſem Epiſcopos ſuos nuncios, & ſufficientes reſponſales ad promovendum negotia Aquenſis Eccleſiæ in Romana curia, & ſpecialiter illa, quæ dicta Eccleſia habet, vel habitura eſt cum Alexandrinis, & cum Eccleſia Alexandrina dando eis liberam facultatem agendi, & reſpondendi promittentes ratum habere, quod per ipſos factum fuerit. Interfuerunt teſtes D. Jacobus Novariens. Archidiaconus, & D. Henricus Archidiaconus Derthonæ. Ego Lantelmus de Caſellis S. P. Not. interfui, & juſſu ipſorum DD. ſcripſi.

Litteræ Gregorii IX. revocantis cauſam capituli cum monachis ad Archiep. Mediolanen.

MCCXXVII. 173

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis S. Ambroſii, & S. Laurentii præpoſitis Mediol. ſal., & Ap. Ben. Significantibus dilectis filiis Abbate, & conventu monachis ſancti Petri Aquenſis nos noveritis accepiſſe, quod cum olim capitulum S. Mariæ Aquenſis ipſos ſuper jure parochialis Eccleſiæ ſuæ coram Venerab. fratre noſtro Aquenſi Epiſcopo Judice ordinario non ex delegatione Apoſtolica convenirent, dictus Epiſcopus perperam in cauſa procedens iniquam tulit definitivam ſententiam contra eos, a qua iidem Venerabilis fratris noſtri Mediolanenſis Archiepiſcopi Metropolitani loci audientiam appellarunt, coram quo cum ſuper eadem cauſa fuiſſet aliquandiu diſceptatum fuit ab eodem Archiepiſcopo terminus, infra quem inter partes componi deberet, de partium voluntate ſtatutus. Poſtmodum vero pars adverſa pendente coram Domino Archiepiſcopo cauſa ipſa ſuper obſervatione definitivæ ſententiæ, de appellatione, ac termini nulla per ipſos habita mentione ad Venerabilem fratrem noſtrum Terdonenſem Epiſcopum Apoſtolicas litteras impetravit, a quo iidem ex eo ſentientes injuſte gravari, quod eum excipiendo proponeret ſe per dictas litteras, quæ ut ſuperius expreſſum de apellatione ipſa facta, ac termino non faciebant aliquam mentionem, conveniri non poſſe de jure, nominatus Epiſcopus hac exceptione contemta in ipſo negotio perperam procedebat, noſtram audientiam appellarunt. Quo circa diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi eſt ita, revocato in ſtatum debitum quidquid poſt appellationem hujuſmodi inveneritis temere attentatum, partes ad ſupradicti Archiepiſcopi remittatis examen, alioquin eas ad examen poſterioris judicis remittatis appellantes in expenſis legitimis condemnando. Teſtes autem, &c. datum II. id. Januarii Pontif. noſtri anno primo. *Poſt hæc eadem forma litterarum ſequebatur*, ſupplicamus igitur paternitatem veſtram, ut Eccleſiam Aquenſem, quam citius poteritis, prout melius videritis expedire, dignemini viſitare, quia ſuper his, & aliis vobiſcum affectamus habere tractatum. Terminus præfixus eſt die X. proxime veniente. Unum vobis ſupplicamus, quatenus, ſecundum quod vultis, ſindicum circa hæc eſſe facturum vobis ſignificetis ſi placet.

Digitized by Google

Litteræ Gregorii IX. mandantis ſervari ſententiam Epiſcopi Aquenſis in eadem lite jam editam.

174 MCCXXVII.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Archipresbitero Teobaldo, Villelmo de Montemerlo canonicis Terdonenſibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii capitulum Aquenſis Eccleſiæ ſua nobis petitione monſtrarunt, quod cum inter ipſos ex parte una, & monaſterium S. Petri Aquenſis ex altera coram Ven. fratri noſtro Aquenſi Epiſcopo ſuper jure parochiali non ex delegatione Apoſtolica quæſtio verteretur, idem cognitis cauſæ meritis definitivam pro ipſo capitulo ſententiam promulgavit, a qua licet pars monaſterii ad Ven. fratrem noſtrum Mediolanenſem Archiepiſcopum appellaverit ſuam tamen appellationem, cum triennium poſtmodum ſit elapſum, proſequi non curavit. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi res ita ſe habeat, ſententiam ipſam appellatione hujuſmodi non obſtante faciatis per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota firmiter obſervari, quod ſi non omnibus his exequendis potueritis intereſſe duo veſtrum ea nihilominus exequantur. Datum Anagniæ id. julii Pontificatus noſtri anno primo.

Tabulæ pacis inter commune Alexandriæ ejuſque fœderatas civitates, & commune Januæ, & Aſtarum.

175 MCCXXVII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXVII., die Martis IX. menſis novembris, indictione XV. in palatio veteri commmis Mediolani, convocato conſilio Mediolanenſi ad ſonum campanæ more ſolito. D. Rambertus de Cliſleriis civis Bononiæ, poteſtas Alexandriæ voluntate, & parabola totius conſilii ipſius civitatis, nec non ipſum conſilium, & conſiliarii ipſius civitatis ibi exiſtentes nomine, & vice communis Alexandriæ ad poſtulationem, & petitionem D. D. Alberti de Ruzolo, & Rogerii de Bonifacio de Placentia Ambaxiatorum ſocietatis de Lombardia, & eorum communis feciſſent commiſſionem, & remeſimentum, & laxamentum, arbitrium, & arbitramentum ſimiliter, & cum poteſtas, & commune Januæ, & poteſtas, & commune Aſtæ feciſſent commiſſionem, & remeſimentum . . . arbitrium . . . ſimiliter, & eodem modo in Dominos Bocaſium Bremam, & Guifredum de Pirovano recipientes nomine, & vice D. Lanfranchi de Ponte Carali poteſtatis Mediolanenſis nomine ipſius communis Mediolani ſine aliquo intendimento, & tenore, & remoto aliquo intendimento, & tenore dato de omni guerra, & diſcordiis, litibus, & controverſiis, & de omnibus petitionibus, & de omnibus damnis, & injuriis, & de omni rancore, captionibus, & captivis, & ſpecialiter de omnibus diſcordiis, & litibus . . . quas commune Alexandriæ, & commune Derthonæ, & commune Albæ, & eorum coadjutores, & ſeguaces, & diſtrictabiles habent, vel movere poſſent verſus commune Januæ, & commune Aſtenſium, & eorum coadjutores, & ſeguaces, & diſtrictabiles quoquo modo, & de eo quod commune Januæ, & commune Aſtenſe, & eorum coadjutores, & ſeguaces, & diſtrictabiles habent, vel movere poſſent verſus commune Alexandriæ, & Derthonæ, & Albæ . . . quoquo modo de juriſdictionibus, honoribus, & confinibus, ſtratis, terris, caſtris, burgis, villis, atque locis, & generaliter de omni eo quod unum commune, & ejus coadjutores . . . habent vel movere poſſent verſus alterum commune . . . & prædicta communia, & conſiliarii omnes prædictarum omnium civitatum, videlicet Alexandriæ, Derthonæ, Albæ, atque Januæ, & Aſtæ ſub pœna decem millium marcarum argenti cum ſtipulatione ſolemniter conpromiſſa ab iſtis civitatibus, & communibus pro unaquaque civitate eiſdem D. D. Bocaſio, & Guifredo nomine, & vice communis Mediolani recipientibus promiſiſſent, & ſanctis tactis Evangeliis juraviſſent, quod omne præceptum quod, & quæ commune Mediolani, vel ille, ſeu illi, qui pro ipſo communi fuerint ad hoc conſtituti . . . attenderent, & inviolabiliter obſervarent, & quod commune Alexandriæ, Derthonæ, Albæ attendere, & obſervare facerent omnia, & ſingula ſupradicta, ſicut continetur in carta compromiſſi facta per Ferrabovem filium quondam Johannis Bello Ferrarii de S. Georgio S. Palatii Notarium iſto anno.

Ideoque nos Ajulphus de Cocalio,* & Petrus de Fontana, & Creſcimbene de Prato Albiano Judices & Aſſeſſores D. Lanfranchi de Ponte Curalo poteſtatis Mediolani, & nunc ejuſdem poteſtatis vicarii abſentis cauſa Reipublicæ pro diſcordia Pergamenſi voluntate, & licentia totius conſilii Mediolanenſis, in prædicto palatio Mediolani ad campanæ ſonos more ſolito congregati, & nos conſiliarii univerſi ad honorem Dei, & B. V. Mariæ ad bonum, & concordiam communis, & totius univerſitatis Januæ, Alexandriæ, Derthonæ, & Aſtæ, & Albæ, & Taurini, & omnium ſingulorum fautorum . . .

I. Pronunciamus, judicamus . . . in primis quod commune Januæ non debeat auferre . . . pedagium aliquod alicui homini de Alexandria, qui modo habitat in Alexandria, vel de cetero habitabit, ad caſtrum de Gavio, vel in ejus finitimis, vel territorio, nec in aliquo loco, ſeu parte, nec Januæ occaſione pedagii de Gavio.

II. Item quod ſi aliquis civis Alexandrinus dixerit, aut fecerit merces alterius hominis ſuas eſſe ad hoc, ut pedagium non ſolvatur communi Januæ, merces illæ ipſo jure perveniant in commune Januæ.

III. Item quod poteſtas, aut conſules Alexandriæ, ſi poteſtas non fuerit, & conſilium congregatum more ſolito . . . debeant jurare, tenere Gavium, Montaldum, Amelium, Taxarolum, Paſtoranam, & ſtratam per locum de Gavio; & prædicta Sacramenta renoventur de quinquennio in quinquennium, ſi commune Januæ per ſuum miſſum illud petierit.

IV. Item quod commune Januæ non debeat auferre, neque exigere, ſeu tollere aliquod pedagium Alexandrinis, ſive Cæſarienſibus ad portam Januæ, quod præſtare ſoliti erant pro communi Januæ.

V. Item quod commune Januæ non permittat Vicecomitibus, & eorum deſcendentibus, nec alicui,

Digitized by Google

qui cauſam haberet ab eis, auferre pedagium aliquod ad portam Januæ prædictis Alexandrinis, quia prædictis Vicecomitibus de ſuo pedagio commune Alexandriæ ſcontrum dedit, & ad beneplacitum eorum ſatisfecit, ut in quodam publico inſtrumento continetur oſtenſo a prædictis Alexandrinis: & ſalvo quod ſi commune Januæ voluerit dare communi Alexandriæ libras DC. Papienſes quolibet anno, quod liceat communi Januæ pedagia tollere Alexandrinis, ſecundum quod aliis hominibus tollent, data electione communi Januæ ſi voluerit aliquo anno, vel quolibet anno mutare, & quam electionem faciat commune Januæ omni anno in XV. dies ante kalendas januarii, & quod dictos denarios debet ſolvere commune Januæ tertiam partem in paſcha majori, & aliam tertiam partem in S. Petro, & reliquam tertiam partem in S. Michaele expenſis Januenſium.

VI. Item quod ſi aliquis civis Alexandrinus dixerit, aut fecerit merces alterius hominis ſuas eſſe ad portam Januæ, ubi pedagium colligitur ad hoc, ut pedagium non ſolvatur communi Januæ, merces illæ ipſo jure perveniant communi Januæ.

VII. Item quod D. Anſelmus de Foro, & Ruffinus filius ejus civis Alexandriæ debeant habere ſuper prædictis pedagiis uſque ad libras L. Papienſes, ſcilicet a communi Alexandriæ de prædictis libris DC. Papienſibus, ſi commune Januæ non eligeret ſolvere libras DC.; & ſi commune Januæ non eligeret ſolvere libras DC., debeant habere, & colligere denarios XII. Papienſes pro qualibet ſoma Alexandrina, quæ inde exibit de Janua, quouſque fuerit ſatisfactum prædictis patri, & filio de prædictis libris L. Papienſibus, & non plus, & quos denarios habere debent pro pretio pedagii unius denarii, quod dicebant ſe debere habere ſuper pedagio de Gavio: & quod ipſi pater, & filius debeant facere finem, & datum de omni jure, quod habent in prædicto pedagio occaſione prædicti denarii unius pro ſoma communis Januæ, & quod de cetero prædicti pater, & filius, nec ſui heredes poſſint, nec debeant prædictum pedagium unius denarii tollere, & habere, ex quo habuerint prædictas libras L. Papienſes, & prædicta præcepit commune Mediolani obſervari debere ab unoquoque communi, ſcilicet Januæ, & Alexandriæ.

VIII. Item pronunciamus commune Januæ non teneri ad reſtitutionem de libris mille pro quilibet anno de annis XVII., quos denarios dicit commune Alexandriæ, Januenſe commune abſtuliſſe Alexandriæ occaſione prædictorum pedagiorum.

IX. Item quod murus caſtri de Capriata omnino deſtruatur infra duos menſes, & parengata ſimiliter illius caſtri de Capriata auferatur, & de cetero non reſtituatur ibi, nec fiat murus, nec parengata.

X. Item ut parengata de Belleſredi, quæ, vel qui ſunt ſuper coſtas foſſati illius loci, ſeu villæ omnino removeantur . . . . infra menſes duos, & ut foſſata facta in ipſa villa . . . . vel circa totam villam . . . a V. annis infra, & circa prædictum caſtrum omnino explanentur, nec de cetero fiant, & quæ deſtructiones per homines fiant de Capriata.

XI. Item pronunciamus communi Januæ, & Januenſibus, & communi Alexandriæ, & Alexandrinis, ut de hinc ad quinque annos nullo modo per commune, aut per diviſum debeant ſe intromittere de caſtro Capriatæ, neque de villa . . . . nec de ejus territorio, neque de juriſdictione caſtri, aut loci . . . . nec aliquam munitionem . . . aut ædificium facere in ipſo loco, aut caſtro, vel territorio, niſi de conſenſu prædictarum civitatum, & ſalvo, quod ſi aliquæ ſingulares perſonæ prædictarum civitatum haberent aliquas poſſeſſiones in territorio ipſius loci, quod liceat eis eas colere, vel coli facere, & earum fructus colligere . . . . & ut nullam offenſionem facere debeant hominibus illius caſtri, ſive loci occaſione guerræ proxime præteritæ, & tranſactis prædictis quinque annis, duo boni, & legales homines, ſcilicet unius a communi Januæ, & alterius a communi Alexandriæ eligantur qui ambo debeant cognoſci ſuper jure cujuslibet civitatis, quod habeat aliqua ipſarum civitatum ſuper juriſdictione ipſius loci, aut ſuper caſtro, aut loco; ita quod illa quæſtio debeat definiri ſine aliqua porrectione libelli . . . infra quatuor menſes. Ex quo iſti ambo electi incœperint illam quæſtionem audire, & quod neutra prædictarum civitatum debeat ſe intromittere de prædicto caſtro, & loco, & ejus territorio, & jurisdictione ejuſdem poſt prædictos quinque annos, quouſque fuerit prædicta quæſtio definita, & terminata infra prædictos quatuor menſes.

XII. Item præcipimus communi Januæ, & Januenſibus, & communi Alexandriæ, & Alexandrinis, ut omni modo prohibeant illos homines, qui auxilium præſtiterint de hac guerra proxime præterita eis, ſive alicui eorum prædictarum civitatum, ne aliquam offenſionem faciant hominibus de loco Capriatæ in perſona, neque in rebus; & ut Januenſes deſtruant, aut deſtrui faciant trabucum, ſive trabucos, & mangano, & pradarias, & alias machinas, quæ, & quas habent in ipſo caſtro loco de Capriata, & pontem faciant ad alium locum.

XIII. Item præcipimus communibus, & hominibus prædictarum civitatum, ut de cetero non faciant, nec fieri faciant, nec permittant facere aliquem coadjutorem alicujus illarum civitatum in caſtro illius loci, nec in ipſo loco, nec in ejus territorio aliquod munimen, nec turrim, nec aliquod ædificium cauſa munitionis, nec foſſatum, nec parengatam, nec ſpinatam, vel beltefredum niſi communi conſilio tam Januæ, quam Alexandriæ.

XIV. Item præcipimus, ut nullus homo de cetero uſque ad prædictum terminum vadat ad ſtandum in prædicto caſtro, & loco de Capriata . . . . . nec etiam poſt prædictum terminum, donec prædicta quæſtio fuerit cognita, & deciſa, & quod communia prædictarum civitatum, ſcilicet Januæ, & Alexandriæ debeat prohibere, ne aliquis de prædicta civitate, aut de ejus diſtrictu vadat illuc ad habitandum, donec prædicta quæſtio fuerit determinata, & ſopita.

XV. Item præcipimus, ut poſſeſſio caſtri Murſaſchi reſtituatur D. Gulielmo de Boſco, ſalvo omni jure, quod habet commune Alexandriæ in ipſo caſtro, ſeu pro ipſo caſtro, aut contra ipſum Gulielmum marchionem.

Digitized by Google

XVI. Item præcipimus Alexandrinis, ut reſtituant Jacobo Pizamilo poſſeſſionem omnium earum rerum & jurium, quorum poſſeſſionem dictus Jacobus ante guerram proxime præteritam incœptam habebat.

XVII. Item quod poſſeſſio terrarum civium Januæ, quæ eſt in diſtrictu Alexandriæ, reſtituatur a communi Alexandriæ, & ab hominibus Alexandriæ civibus Januenſibus, nec eos impediant eas terras poſſidere, & colere, & ſi qua poſſeſſio accepta eſſet ſuper prædictis, vel aliqua earum caſſamus.

XVIII. Item præcipimus, ut commune Alexandriæ reſtituat Belengeriis de Baſſignana, & Paſtoribus de Ritorto poſſeſſiones rerum mobilium, ſi quas eis abſtulerint tempore præſentis guerræ.

XIX. Item pronunciamus . . . quod caſtrum de Arquate omnino deſtruatur, & de cetero non reficiatur, nec reædificetur, & quod prædicta communia Derthonæ, & Januæ debeant dare militibus de Arquate libras CCC. Papienſes, hinc ad IV. menſes proximos, ſcilicet libras CL. Papienſes pro unoquoque communi pro damno, & deſtructione ipſius caſtri, & domorum ſuarum de Arquate, quæ ſunt in dicto caſtro, & ſi quod bannum eis, vel alicui eorum datum eſſet per commune Derthonæ, quod illud bannum debeat caſſari . . . & de ipſo banno eximi ſine aliqua præſtatione: & ſi qua condemnatio de eis, vel de aliquo eorum facta eſſet dicto communi Derthonæ, quod illa condemnatio caſſa, & irrita eſſe debeat.

XX. Item præcipimus communi Januæ, & Januenſibus, & communi Derthonæ, & Derthonenſibus, ne dehinc ad quinque annos nullo modo per commune, nec per diviſum debeant ſe intromittere de caſtro Arquate, nec de villa . . . nec aliquam fortiam, munitionem facere (*reliqua ut ſupra a n. XI. de caſtro Caprintæ, uſque ad numerum XII.*) & cum fuerit prædicta quæſtio terminata, debeat illa civitas, cui prædictum caſtrum, & locus, & juriſdictio fuerit adjudicata in toto, vel pro parte reſtituere alteri civitati prædictas libras CL. Papienſes in totum, vel pro parte ſecundum quod prædictum caſtrum, & locus, & juriſdictio fuerit adjudicata in toto, vel pro parte, ita quod nullus homo de cetero (*ſequitur ad litteram prout ſupra a numero XIV. uſque ad XV.*).

XXI. Item quod Januenſes debeant tenere Montaldum ſicuti tenent.

XXII. Item quod commune Januæ reſtituere debeat communi Derthonæ poſſeſſionem caſtri, & villarum Monteliani, & curiæ, & diſtrictus, ſicut commune Derthonæ tenebat ante incœptionem hujus guerræ proxime præteritæ.

XXIII. Item caſtrum Spinolarum deſtrui non debere eo, quod caſtrum jacet, ubi dicitur ad Ronchum.

XXIV. Item quod Derthonenſes debeant habere, & tenere vallem Balberiam, & homines illius vallis, ſicut tenere conſueverunt ante incœptionem dictæ guerræ, & quod commune Januæ non debeat impedire Derthonenſibus prædictam vallem tenere.

XXV. Item quod commune Derthonæ abſolvat, & reſtituat omnia in eo ſtatu, quo erant initio guerræ de condemnationibus factis per ipſum commune tempore iſtius proxime guerræ præteritæ in Aſſalitum de Monzardino, vel alium pro eo; & ſi aliquod bannum, vel aliquam pœnam dictum commune Derthonæ abſtulit, vel auferri fecit ipſo Aſſalito, vel alicui alii occaſione illius Aſſaliti, vel pro ipſo Aſſalito, dictum commune reſtituere debeat ei, ſive eis.

XXVI. Item quod Paſturana non debeat dimitti, ſive reſtitui Derthonæ.

XXVII. Item quod commune Derthonæ faciat redire homines de Gatorba ad habitandum Gatorbam, aut ipſos homines eijciant de terra Derthonæ, & in diſtrictu Derthonæ eos habitare non concedant ſine voluntate poteſtatis, & conſilii communis Januæ ad campanam collecti.

XXVIII. Item ſi commune Derthonæ in hac guerra proxime præterita occupavit caſtrum, vel villam, vel terram aliquam D. marchioni Cunrado de Malaſpina, ut reſtituat eidem D. Cunrado marchioni poſſeſſiones illarum rerum ſalvo jure proprietatis.

XXIX. Item ſi commune Januæ in hac guerra proxime præterita occupavit caſtrum, vel villam, vel terram aliquam D. marchioni Opizoni de Malaſpina, ut reſtituat eidem D. Opizoni poſſeſſiones illarum rerum ſalvo jure proprietatis.

XXX. Item quod Gatorba non debeat reſtitui Derthonenſibus.

XXXI. Item pronunciamus . . . quod commune de Aſta de cetero dimittat, & datum, & ceſſionem faciat Alexandrinis, ſive communi Alexandriæ infradicta caſtra, & forcias, & loca, & villas, & terras, & territoria, & jura, & milites, & homines, qui ſunt ultra flumen Belbi verſus Alexandriam, ſive ex parte dicti fluminis, in qua eſt Alexandria, ſcilicet caſtrum, & locum, & villam, & territorium, & jura, & milites, & homines de Garbazola, & caſtrum, & locum . . . . de Calamandrana de Anſaldenghis, & de Calamandrana Ruffini Crozæ, & de Corbellariis, & aliorum conſortium, & de alia Calamandrana, quæ appellatur Monferratenſis; & caſtrum, & locum &c. . . . Rochetæ, quæ dicitur Pelaſea; & caſtrum &c. . . de Sexamo; & caſtrum de Luazolo; & caſtrum &c. . . . . de Soirano: & ſi quis de communi Aſtæ habet in caſtris, & villis &c. . . . . Bubii, & Caſſinaſchi, & totum id, quod commune Aſtæ habet ex parte fluminis Belbi, ex qua eſt Alexandria, exceptis his rebus, quas tenent D. Otto de Carretto, & filii ejus, vel aliquis ex eis, de quibus nullum præceptum ſit, nec præcipitur aliquid, nec intelligitur eſſe factum occaſione prædictarum rerum.

XXXII. Item caſtra, & fortia, & burgum, & villam de Canellis, & quod commune Aſtæ debeat abſolvere prædictos omnes milites, & homines a fidelitate &c. quibus communi Aſtæ tenentur, & quod prædicti homines, & milites debeant jurare fidelitatem communi Alexandriæ pro prædictis rebus eo ſalvo, quod non intelligatur, quod prædicti milites, & homines debeant abſolvi, vel quod ſint abſoluti a fidelitatibus, de quibus adſtricti erant, vel ſunt communi de Aſta occaſione aliarum rerum

Digitized by Google

quas tenent a communi Aſtæ in feudum. Et quod commune Alexandriæ debeat abſolvere prædictos omnes milites, & homines ab omnibus bannis, & condemnationibus factis, vel datis prædictis militibus, & hominibus, vel alicui eorum tempore proxime præteritæ guerræ præſentis, & remittere, & remitti facere prædictis omnibus militibus, & hominibus, & aliquibus, ſeu alicui eorum communi, & hominibus Alexandriæ, & illis de ſua parte tempore proxime præteritæ guerræ, & quod dictum commune Alexandriæ prædictis omnibus militibus, & hominibus, & cuilibet eorum dimittat ſuas terras, & poſſeſſiones, & res; & ſalvo quod commune Alexandriæ, ſi ei placuerit, poſſit, & debeat tenere, & habere cimas, & fortias dictorum caſtrorum, & turrium ſalvis proprietatibus, & poſſeſſionibus ſingularum perſonarum Aſtenſium, ſi quas habent in prædictis locis, & territoriis.

XXXIII. Item pronunciamus, quod commune Alexandriæ de cetero dimittat &c . . . . Aſtenſibus, ſive communi de Aſta infraſcripta caſtra, & fortias, & villas, & loca &c. . . . . quæ ſunt ultra flumen Belbi verſus Alianum, ſive ex ea parte dicti fluminis, ex qua eſt caſtrum Aliani, ſcilicet caſtrum & villam &c. . . . de S. Marzano, & caſtrum &c. . . de Calozo, & caſtrum &c. . . . . de Aliano, & caſtrum &c. . . . . de Lanerio, & caſtrum &c. . . . de Viginti, & totum id, quod habet commune Alexandriæ in Caſtagnolis, & in comitatu Laureti, & caſtrum &c. . . . de Muaſca, & totum id, quod commune Alexandriæ tenet ultra Belbum ex ea parte, ex qua eſt prædictum caſtrum de Aliano a caſtro Viginti de verſus Aſtam, exceptis prædictis caſtris, & burgo, & villa, & territoriis, & juribus de Canellis, & quod commune Aſtæ debeat abſolvere (*ſequitur ut numero antecedenti XXXII. p.* 191. *lin.* 2. *uſque ad XXXIII. mutatis nominibus civitatum*).

XXXIV. Item quod caſtrum, & villam, & locus de Maxio ſit, & eſſe debeat de cetero communis Aſtenſis, & communis Alexandriæ pro medietate pro indiviſo, ita quod commune Aſtæ habeat medietatem, & quod commune Alexandriæ habeat aliam medietatem pro indiviſo, & quod de dictis medietatibus datum, & ceſſionem faciant ſibi ad invicem dicta communia; & quod commune Aſtæ debeat dare operam bona fide cum effectu, quod Epiſcopus Aſtenſis debeat prædictum præceptum de Maxio confirmare, & ratum habere.

XXXV. Item quod prædicta communia non debeant facere, nec fieri facere aliquas fortias, ſeu fortitias in dicto caſtro, ſive loco, & territorio, nec pati, ſive tolerare, quod fiant.

XXXVI. Item quod prædicta communia non debeant compellere prædictos homines de Maxio ad guerram, vel offenſionem faciendam communi alterius civitatis, ſi prædicta communia, vel civitates guerram inter ſe haberent, quod Deus avertat, & quod homines de Maxio non debeant facere guerram alicui communi dictarum civitatum pro aliquo earum.

XXXVII. Item quod commune, & homines de Aſta de cetero, & in perpetuum faciant ire, & redire ſtratam francam cum ſomis, & mercimoniis omnibus a civitate Aſtenſi ad civitatem Alexandriæ, & quod dabunt operam bona fide, quod prædicta ſtrata vadat, & redeat a dicta civitate de Aſta ad civitatem Alexandriæ, & quod faciat pro poſſe, quod ſtrata illa ita vadat, & redeat, ut ſupradictum eſt, & quod nullo tempore faciant, vel dabunt operam in contrarium, & quod Aſtenſes non debeant accipere pedagium in ſua terra, & fortia ultra modum conſuetum, & quod Alexandrini ſimiliter non debeant accipere pedagium in ſua terra, & fortia ultra modum conſuetum.

XXXVIII. Item quod D. Jacobus Lanzavegia civis Alexandriæ debeat habere libras C. Aſtenſes ſuper ſomis de Aſta, ſcilicet denarios XII. Aſtenſes ſuper qualibet ſoma hominum de Aſta, quouſque ſibi ſatisfactum fuerit de prædictis libris C. Aſtenſibus pro jure, quod habebat in caſtro, & loco de Bioniis, de quo jure ipſe D. Jacobus debet facere finem communi de Aſta.

XXXIX. Item præcipimus Januenſibus, & communi Januæ, quod debeant facere per ſe, & per homines ſui diſtrictus, & per ſuos coadjutores finem, & pacem, & perdonationem, & pactum de non petendo, & non agendo communi, & hominibus de Derthona, & ejus diſtrictu, & coadjutoribus, & communi, & hominibus Alexandriæ, diſtrictu, & coadjutoribus, & communi, & hominibus Albæ, diſtrictu, & coadjutoribus de omnibus maleficiis &c. tempore præſentis guerræ proxime præteritæ uſque ad tempus, quo tregua præcepta fuerit per D. Bocaſium Bremam, & Guifredum de Pirovano Ambaxiatores communis Mediolani &c. . . . . . Verſa vice præcipimus communi Derthonæ, & communi Alexandriæ, & Communi Albæ, quod debeant per ſe, & per homines ſui diſtrictus, & per ſuos coadjutores facere finem &c. . . . . communi, & hominibus Januæ, & ejus diſtrictu, & coadjutoribus in omnibus, & per omnia, ut ſupra.

XL. Item quod commune de Aſta debeat facere per ſe, & per homines ſui diſtrictus, & per ſuos coadjutores finem, pacem, perdonationem communi, & hominibus Alexandriæ, diſtrictui, & coadjutoribus, & communi, & hominibus Taurini, & coadjutoribus, & communi, & hominibus Derthonæ &c. . . . . . Verſa vice præcipimus communi Alexandriæ, & communi Derthonæ, & communi de Alba, & communi Taurini, quod debeant facere per ſe, & per homines ſui diſtrictus, & per ſuos coadjutores ſimilem finem, pacem, &c. . . . . communi, & hominibus de Aſta &c. . . . . . & ſpecialiter commune Alexandriæ . . . . . debeat facere pacem &c. . . . . Uberto Sicco de Vignate & ejus conſociis in omnibus, & per omnia, ut ſupra ſalvo eo, quod ſi aliqua dubietas, vel aliquod verbum ambiguum oriretur ſuper prædictis, pertineat ad poteſtatem, & ad commune Mediolani, qui illam dubietatem &c. . . . poſſint, & debeant ſuo arbitrio interpretari, & exponere.

XLI. Item quod a tempore compromiſſi facti infra per commune Aſtenſe in D. Boccaſium Bremam, & Guifredum de Pirovano &c. . . . . quod prixonerii, qui ſunt in civitate Alexandriæ, & in civitate Januæ . . . Derthonæ . . . Albæ . .,

Aſtæ

Digitized by Google

Haſtæ . . . . . Taurini, vel alibi debeant ſolvere pro guardia, & penſione medietatem tantum de eo, quod ſolvebant ante dictum compromiſſum, ſcilicet tempore dicti compromiſſi facti ab Aſtenſibus.

XLII. Item quod quilibet prixonerius ubicumque ſit a carceribus liberetur, & dimittatur . . . . iſto ſolvente guardias, & penſiones, & debita, quæ contraxit in carceribus.

XLIII. Item quod ſi aliqua Civitas non obſervaret præcepta ſibi facta, quod commune Mediolani debeat dare alteri civitati obſervare volenti caſtra, & fortia illius civitatis ec. . . . . . ſalvis omnibus aliis præceptis, quæ fient hinc ad 15. dies.

XLIV. Item præcipimus prædictis partibus, ut prædicta omnia in quolibet capitulo ec. . . . . debeant obſervare, attendere &c. . . . . quæ omnia pronunciata, & judicata ec. . . . . . ſunt in præſentia DD. Barozii de Burgo per Aſtenſes, & Gulielmi Cavegii, & Villelmi Gardini, & Gullielmi Cacairani, & Gullielmi Caſſini, & Gullielmi de Rivario, & Thoma de la Curte Ambaxiatorum communis Aſtenſis, & Uberti Spinolæ, & Bonifacii de la Volta, & Petri Venti, & Ugonis de Grimaldi, & Gullielmi Piſtarini, & Ugonis Cancellarii, & Opizonis Tartarei Ambaxiatorum communis Ianuæ, & Cunradi Oculicapræ, & Oberti Malpaſſuti, & Rogerii Caraxii, & Pagani judicis Ambaxiatorum communis Albæ, & DD. Rambertini de Ghisleriis poteſtatis Alexandriæ, & Ottonis Rubei, & Ruffini Guaſchi, & Ruffini Aſinarii, & Othonis Lanzavegiæ, & Gullielmi de Carlo, & Ruffini de Foro, & Filippi de Cirimello, & Guidonis de Piora, & Jacobi Peſtenarii Ambaxiatorum communis Alexandriæ, & Claputii conſulis communis Derthonæ, & Ruffini Malpaxuti, & Bergami judicis Ambaxiatorum communis Derthonæ, & Gullielmi Zuchæ Ambaxiatoris communis Taurini, ibi exiſtentium pro communibus eorum.

Sententia Epiſcopi Terdonenſis confirmans decretum Anſelmi Epiſcopi Aquenſis adverſus monaſterium S. Petri.

176 MCCXXVII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXV., indictione XV., die lunæ II. exeunte novembre in Terdona, & in palatio Epiſcopali ante D. Petrum Terdonenſem Epiſcopum executorem datum per D. Papam Gregorium, ſicut apparet ex tenore reſcripti, quod tale eſt: Gregorius Epiſcopus Servus Servorum Dei Ven. Fr. Epiſcopo Terdonenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii capitulum Aquenſe ſua nobis petitione monſtrarunt, quod cum inter ipſos ex parte una, & Abbatem, & Conventum S. Petri Aquenſem ex altera coram Ven. Fr. noſtro Aquenſi Epiſcopo ſuper jure Parrochiali quæſtio verteretur, idem cognitis cauſſæ meritis definitivam pro eis exigente juſtitia ſententiam promulgavit, a qua licet altera pars ad Ven. Fr. noſtrum Mediolanenſem Archiepiſcopum appellaverit, non tamen proſequi curavit appellationem emiſſam, quare humiliter petierunt, ut eamdem ſententiam Apoſtolico roborare munimine dignaremur. Ideoque fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſententiam factam, ſicut eſt juſta, facias per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota firmiter obſervari. Datum Laterani IV. id. aprilis Pontificatus noſtri anno primo (1). Controverſia vertebatur inter magiſtrum Henricum Sindicum majoris Eccleſiæ Aquenſis ex una parte, & magiſtrum Sirum Sindicum monaſterii S. Petri ejuſdem Civitatis ex alia. Dicebat iſte magiſter Henricus, & petebat a dicto D. Epiſcopo, ut ſententiam latam inter Canonicos, & jam dictum Monaſterium per D. Anſelmum Aquenſem Epiſcopum ſuper jure Parrochiali civitatis Aquenſis, & burgi auctoritate jam dicti reſcripti deberet executioni mandare, quia cum jam retro longo tempore fuiſſet ſententia lata, & ab ea jam fluxiſſent quatuor anni, & pars dicti monaſterii non curaſſet appellationem interpoſitam ad D. Fr. Henricum Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum proſequi, omnino mandanda erat prædicta ſententia executioni. Ad quod reſpondebat Sindicus monaſterii, quod pluribus de cauſis non erat dicta ſententia executioni mandanda per D. Epiſcopum, iſtum. Primo quia capitulum Aquenſe ſicut dicebat duo reſcripta impetraverat a D. Papa ſuper jam dictam executionem in eadem forma, & ad diverſos judices, unde utrumque debebat effectu carere. 2. Quia dicta ſententia non erat tempore confirmata, cum per D. Archiepiſcopum ſtetiſſet, quominus cauſſa appellationis fuiſſet finita, & per partem adverſam. Dicebat enim partes inter ſe pepigiſſe, ne excurſus temporis deberet alicui parti nocere, quæ duo pars adverſa inficiabatur, ſuper quibus pars monaſterii ſuos teſtes induxit. Unde D. Epiſcopus viſis atteſtationibus, & allegationibus, & omnibus actibus, & tenore ſententiæ diligenter inſpectis, & habito ſapientium conſilio auctoritate D. Papæ ex officio executionis præcepit D. Sindico, & per eum monaſterio ſcilicet Abati, & Monachis, ut debeant parere jam dictæ ſententiæ, niſi velint pœnam excommunicationis incurrere, non obſtantibus præallegatis a parte monaſterii iſtius. Interfuere teſtes D. Balduinus de Zezema, Balduinus de Baxio (2) magiſter Egidius de Caſtelleto, & Johannes Petri Johannis. Ego Lantelmus de Caſellis Not. S. P. interfui, & juſſu D. Epiſcopi Terdonenſis ſcripſi. Ego Ubertus Galea ec.

(1) *Aliam poſtmodum delegationem impetraverat capitulum Aquenſe ab hoc eodem S. Pontifice, qui eam commiſit Archipresbitero Teob., & Willelmo de Monte Merlo Canonicis Terdonenſibus, eſtque ad literam huic ſimillima, niſi in eo quod eis in fine tribuit facultatem ſubdelegandi alios duos ex eorum capitulo, ſi ipſi fuerint aliqua cauſſa diſtenti. Datum Anagniæ idib. julii Pontif. noſtri an. I.* (2) *Buxo.*

Mandatum D. VVillelmi marchionis de Boſco ad capiendam poſſeſſionem Muruſaſchi, & Trexobii.

MCCXXVIII. 177

Anno a Nativitate Domini MCCXXVIII., indictione I., die Martis VIII. intrantis februarii. in caſtro Uuado D. Willelmus marchio de Boſco

N

conſtituit Ugonem de Ruſſiliono ſuum procuratorem, & certum miſſum ad recipiendum pro ipſo Gulielmo, & vice, & nomine ipſius poſſeſſionem caſtri Muraſaſchi, & de Truxobio, & omnium aliarum rerum ſuarum, & ſuorum hominum, quod & quos amiſerat tempore guerræ promittendo quidquid dictus Ugo fecerit in recipiendo dictum caſtrum, & dictam poſſeſſionem omni tempore ratum, & firmum habebit, & fuerunt teſtes rogati Curtus de Brovida, Vergilius de Miribello, Jacobus Bocaccius de Aquis.

Ego Anſelmus S. Pal. Not. rogatus hanc cartam tradidi, & ſcripſi. Et ego Carolus Gafforius Not. S. Pal. ec. Et ego Ubertus de Trugio, qui dicor Cremonenſis Not. S. Pal. ec.

Capitula prolata a Monachis S. Petri in lite adverſus capitulum Eccl. Cathed.

178 MCCXXIX.

Anno Incarnationis Domini MCCXXIX. . . . . D. Ainardus Sindicus Canonicorum præcepit Anſelmo Notario exemplare ſequentia capitula. In primis quod Monaſterium habuit, & habere conſuevit parochiam, & jus parochiale in dicta civitate Aquenſi, & ejus ſuburbio. Item quod ſuburbium, in quo eſt illud monaſterium eſt ita antiquum, ac civitas, & circumdatum eſt monaſterium habitationibus, ſive habitaculis omnibus partibus, anni ſunt XLII., & plus, & per tantum tempus, cujus non extat memoria. Item quod Capellanus eſt, & eſſe conſuevit in ipſo monaſterio per tantum tempus, cujus non extat memoria. Item quod ille Capellanus, qui modo eſt, & alii, qui pro temporibus fuerunt, electi, & inſtituti fuerunt, & eligi, & inſtitui conſueverunt in ipſo monaſterio per Abatem, & Monacos per annos XL., & plus, & per tantum tempus, cujus non extat memoria. Item quod dictus Capellanus illius monaſterii baptizat pueros illos, quos facit Chriſtianos apud Eccleſiam S. Petri in fontibus minoribus, qui ſunt in Eccleſia S. Mariæ quando non fiunt ſolemnia baptiſmata, & etiam in majoribus quando ſunt pleni præter quam in Sabbato ſancto. Item quod Monachi, & Capellani illius monaſterii ungunt, & ungere conſueverunt infirmos oleo ſancto per annos XL., & plus, & per tantum tempus, cujus non extat memoria in civitate, & ſuburbio, & quod tribuunt, & tribuere conſueverunt per prædicta tempora corpus Chriſti infirmantibus in dicta civitate, & ſuburbio. Item quod Capellani illius monaſterii per prædicta tempora duxerunt, & ducere conſueverunt illas perſonas, quibus jungenda erat ſolemnis pœnitentia ad Dominum Epiſcopum Aquenſem, vel ad pœnitentialem. Item quod privilegium, ſeu ſcriptura illa, quæ Abbas, & Monachi illius monaſterii dicnut privilegium eſſe quondam Dudonis Aquenſis Epiſcopi, eſt repertum in ipſo monaſterio ante annos X., & ſtetit in ipſo monaſterio ante annos XL., & plus ultra prædictos X. annos. Actnm Aquis in clauſtro S. Mariæ majoris. Et ego Anſelmus Notarius Sacri Palatii ec.

Fidelitas DD. Meladii poteſtati Aquenſi.

MCCXXXI. 179

Anno Domini MCCXXXI., indictione IV., die Mercurii XV. januarii in caſtro Meladii Anſelmus Laſorus facit fidelitatem Domino Robe Caſtel poteſtati Aquenſis vice communis Aquis. Interfuere teſtes Willelmus Serdo, Arnaudus Bencii, Sachus, & Copa rogati. Inde dictus Poteſtas juſſit chartam fieri. Ego Jacobus Notarius juſſu dicti Poteſtatis hanc chartam ſcripſi.

In eadem membrana ſubjungitur fidelitas Arnaudi Zambar; item alia Arnaldi judicis eodem hoc anno, ac die præſtita, & coram eiſdem teſtibus.

Sententia Ottonis Aquenſis Electi, & Arnaudi Archipresbiteri de Vigeſimo confirmans jus parochiale in ſuburbio Aquarum Eccleſiæ Cathedrali.

MCCXXXI. 180

Anno Domini MCCXXXI., indictione IV., die Sabbati II. intrante auguſto. In Caſtelleto Aquis præſentibus Petro de Puſterna, Cantatore, Tibaudo de Porta, Henrico Bocaccio, Gavaro, & Jacobo Problino teſtibus rogatis. D. Lotherius præpoſitus Canonicæ S. Mariæ Aquenſis, & capitulum ejuſdem ſcilicet D. Merlo (1) Archipresbiter de Cunchis, Dodo Archipresbiter de Beſtagno, Presbiter Otto de Caſſinis, magiſter Enricus Ogerius, Willelmus Archipresbiter, & D. Simon de Terdona Canonici ejuſdem Eccleſiæ tunc reſidentes in prædicta Eccleſia pro capitulo ex una parte, & D. Totusbonus Abbas S. Petri Aquenſis cum conſenſu, & voluntate fratrum ſuorum, videlicet Presbiteri Willelmi de clauſtro Prioris, Henrici de Septebrio, Arnaudi de Uilioli, D. Manfredi Prioris S. Remigii, Petri Morengii, Fr. Johannis Pagani, Fr. Martini, & Presbiteri Tidixii ex altera nomine prædictarum Eccleſiarum de jure, & ſuper jure parochiali, & ſuper expenſis factis circa litem poſt appellationem de communi voluntate in D. Othonem Aquenſem electum, & D. Arnaudum Archipresbiterum de Vigeſimo, & D. Vicentium ejuſdem monaſterii Monacum ſuper hoc a partibus electos arbitros pro bono pacis, & concordiæ omnino compromiſerunt, qui in evidentia utriuſque partis inter eos componant ſi poterunt, alioquin pro eorum arbitrio viſis, & cognitis rationibus utriuſque partis quæſtionem eandem amicabiliter decidant, uſque ad S. Michaelem proximnm, quæ partes ſub pœna C. libr. parti ſtipulanti a parte præmiſſa ſolv., ſententiam dictorum arbitrorum promiſerunt ad invicem inviolabiliter obſervare renunciantes omni juri divino, & humano, & omnibus literis impetratis, & impetrandis. Item additum fuit in compromiſſo, quod ſi quis arbitrorum, ſcilicet tertius a concordia duorum diſſonaret, & nollet cum aliis duobus concordare, alii duo in negotio poſſint procedere, & quæſtionem definire, & ſententiam duorum arbitrorum in hac parte tantundem valeat, ac ſi omnes tres arbitri concorditer ſententiaſſent. Item additum fuit expreſſum in compromiſſo, quod ſi infra præ-

Digitized by Google

dictam diem S. Michaelis dictum arbitrium non poſſet terminari, de conſenſu dictarum partium, poſſit prorogari. Item quod arbitri poſſint pronunciare ſemel, & ſecundo, & in abſentia alicujus partium per contumaciam.

Anno eodem, & indictione IV., die lunæ ſecundo exeunte ſeptembri (2) in Caſtelleto Aquis præſentibus fratre Manfredo de Fraſcheta, Jacobo Poblino, Terrino notario, Garav de Inſula, & Belengio notario de Vigeſimo, Nos Otto Aquenſis Electus, & Arnaudus Archipresbiter de Vigeſimo arbitri ſupradicti ita ſtatuimus, pronunciamus, & definimus, ut ſententia lata per D. Anſelmum quondam Aquenſem, Epiſcopum ſuper jure parochiali inter prædictos Canonicos, & Abbatem, & Monacos, & taciturnitate temporis corroborata, ac per D. Terdonenſem Epiſcopum poſtmodum auctoritate Apoſtolica confirmata, rata, & firma permaneat, & in poſterum inviolabiliter obſervetur ſalvo eo quod ſi aliquis, vel aliqua de civitate, vel ſuburbio in infirmitate conſtitutus, vel conſtituta ob reverentiam Monaſterii, vel Abbatis, vel Prioris ab eis conſilium animæ voluerit accipere, hoc ei liceat, ſi tamen proprii ſacerdotis conſilium habuerit. Item eo ſalvo quod ſi aliqui pro audiendis divinis officiis viſitare monaſterium voluerint, non prohibeantur, ſalvis his, quæ in ſententia præmiſſa prohibita ſunt. Quæ in fine ſententiæ caventur *ſalvo jure Capellani*, ita interpretamur, & definimus, ut poſtquam conſtiterit Capellanum obedientiam feciſſe Epiſcopo, & majori Eccleſiæ liberam habeat facultatem viſitandi, & pœnitentias dandi, & miſſas, & officia celebrandi iis, qui monaſterium duxerint viſitandum, ita tamen quod ad ea, quæ ſuperius ſunt prohibita, manus ſuas non extendat, videlicet quod non liceat nec ſponſas benedicere, ſcapſellas imponere, mulieres ſurgentes a partu recipere. Item ſi Epiſcopus fuerit præſens ad candelas benedicendas, Monachis candelas benedicere non liceat, ſed ſufficiat Epiſcopalis benedictio, & abſolvimus partem monaſterii a petitione expenſarum factarum circa litem poſt appellationem omni modo, unde jam dictus D. Electus, & D. Arnaudus Archipresbiter hanc chartam fieri præceperunt.

Ego Petrus notarius Sacri Palatii interfui, & juſſu prædictorum D. Electi, & D. Arnaudi Archipresb. arbitrorum hanc chartam ſcripſi. Ego Ubertus notarius Palatii de Aquis de mandato D. Alberti Epiſcopi ec.

(1) Millo *ſecundum aliam lectionem*. (2) *In quodam exemplari quondam Franciſci Turrii habetur* intrantis, *ſed male*.

Teſtamentum Henrici Caneſri pro Eccleſia B. Franciſci de Caxinis.

181 MCCXXXII.

Anno a Nativitate Domini MCCXXXII., indictione V., die Mercurii quinto martii (1) in Alexandria. Henricus Caneſrus cupiens de rebus ſuis diſponere, & teſtamentum nuncupativum condere. In primis conſtituit Sibiliam uxorem ſuam heredem ex aſſe ſub hac conditione, ſi dicta Sibilia infra annum unum a tempore obitus dicti Henrici intraverit religionem, ad quam religionem vult dictus Henricus quod hereditas ſua pervenire debeat pro redemptione animæ ſuæ, & dictæ Sibiliæ, & anteceſſorum ſuorum. Et ſi dicta Sibilia infra dictum tempus antequam intraverit religionem, decederet, vel nollet intrare, vult dictus Henricus, & ordinat, quod hereditas, & bona ſua distribui debeant in operibus miſericordiæ, & ſpecialiter in Eccleſia B. Franciſci de Caxinis, in voluntate, & arbitrio fratrum ibi commorantium, & ſpecialiter in libris neceſſariis, & in laborerio ejuſdem Eccleſiæ. Et diſtributio, & cuſtodia bonorum hereditatis dicti Henrici fieri debeat a tempore obitus dicti Henrici in antea per Fr. Jacobum Barberium, & per Fr. Manfredum de Palatolio. Item legat, & relinquit dictus Henricus, ſive dicta Sibilia intraverit religionem, ſive non, Eccleſiæ B. Franciſci de Caxinis libras decemocto papienſes pro libris neceſſariis dictæ Eccleſiæ, & laboreriis ejuſdem Eccleſiæ eo modo, quo Fr. Jacobus, & Fr. Manfredus prædicti poſſint vendere, & debeant de rebus, & de bonis dicti Henrici, & dictæ Sibiliæ tantum, quod bene ſolvant prædictas libras decem & octo, ſecundum quod fuerit de voluntate fratrum dictæ Eccleſiæ. Item legat, & relinquit Eccleſiæ ſancti Quirici de Caſtronovo ſolidos centum papienſes, quod dictus Henricus debet habere de pretio duorum boum a Villano, & Jacobo . . . . . , & Ruffino Cecalla de Caſtronovo, pro calice argenteo emendo dictæ Eccleſiæ, de quo dicta Eccleſia ſervire debeat, & debeat ibi eſſe prædictus calix in perpetuum ſine aliqua alienatione, aut obligatione dicti calicis. Item legat, & relinquit nepotibus ſuis Nicolino, & Anſelmo filiis fratris ſui Baulini quondam, & Ugoni, & Franciſco filiis quondam Oberti pariter fratris ſui ſedimen unum, quod jacet in monte Caxinarum, coherent ei heredes D. Truchi, & via publica. Item aliud, quod jacet ſubtus Rocham, cohærent ei Baldeconus de Viliolis, & Vermus Barattus, & via publica. Item legat petiam unam terræ, quæ jacet in Ruellis, & eſt quartericia, cohærent ei Rubeus . . . . . . & Petrus Gota. Item aliam petiam, quæ jacet in Vilerio, & eſt allodium, pro qua teneantur ſolvere granum, quod Arnoldus Caneſrus quondam frater ſuus reliquerat Eccleſiæ S. Mariæ de Tilieto, cohærent heredes Marevolſi de Burco, & via publica. Item aliam petiam, quæ jacet in podio Vilerii, & eſt quartericia, cohærent ei D. de Viliolis, & via. Item vineas ſuas de Noxeto, & de Bagnareis, & teneantur de vino vineæ Noxeti dare ſextaria duo vini Miniſtris fratrum Pœnitentiæ de Caxinis, & prædicti fratres teneantur dare dictum vinum FF. Minoribus de Caxinis. Cohærent D. Ruffinus, Ugonus Ardezzonus, Vermus Ghiglinus Gerardi quondam, & vineæ Bagnarei D. Anſelmus Caneſrus, & Henricus Barbus. Item aliam petiam terræ jacentem in valle Millina, cohærent ei Farrarius de Villiolis, & via publica. Hæc eſt ultima ſua voluntas, & caſſat, & irritat omnia ordinamenta præcedentia per dictum Henricum facta, quæ ſi non poteſt valere jure teſtamenti, ſaltem valeat jure codicillorum, & omni jure ultimæ voluntatis. Et inde hanc chartam fieri

Digitized by Google

juſſit, ut ſupra legitur. Interfuerunt teſtes vocati Girardus Alexandri quondam, & Guillelmus Viciatus Oberti quondam, Petrus Trottus, Manfredus de Palatolio, & Jacobus Palearius, & Henricus Palearius, & Ocdeconus Palearius.

Subſcrip. cum ſigno Tabell. Ego Guillelmus Buſuccius not. Sac. Pal. hanc chartam ſcripſi, & interfui.

(1) *Emendandæ notæ iſtæ, & hic* Nonas *addendum; alioquin diſcrepantes erunt.*

Confirmatio venditionisterræ Jac. Canefræ fundatrici monaſterii de Banno oppidi Sezadii.

182 MCCXXXII.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXXII., indictione V., die lunæ tertio exeuntis martii in loco Sezadii in platea juxta Eccleſiam S. Mariæ. Muſus de Presbitero, Nicolaus de Presbitero, Arnoldus de Camagna, Bernardus Bori, Manfredus de Aſtign. Girardus de Pugno, Ruſantus Rubaldi, & Vermus magiſter de Sezadio quiſque in ſolidum renuntiando novæ conſtitutioni, qua dicitur, ne quis ex reis conveniatur in ſolidum, donec alter eſt præſens, & ſolvendo, & nec poſſint dicere ſe pro communi Sezadii, ac pro alio ſe fore obligatos, & omni alii juri, & auxilio legis, uſus, & canonum ſibi competenti, ſuo proprio nomine, & nomine communis Sezadii ad invicem confitentes ore ad hoc . . . . . confirmant tibi D. Jacobæ Caneffræ fundatrici Monaſterii S. Mariæ de Banno recipienti nomine, & vice ipſius Monaſterii venditionem terræ cum acceſſionibus, & ingreſſionibus, & juribus, & omnes conventiones, quas Anricus Taſcha, & Abus . . . . . . & Ruffinus . . . . . . & Ruffinus Bulla conſules Sezarii, & Anſelmus de Boſchi Sindicus ipſius communis, & alii homines Sezadii fecerunt tibi prædicto nomine promittentes tibi prædicto nomine, & jurantes attendere, & obſervare pro ſe, & pro communi Sezadii omnia, & ſingula, quæ continentur in ipſo inſtrumento venditionis omnibus coram eis ſpecialiter declaratis; & omne dapnum, & intereſſe quod inde dictum Monaſterium haberet, & ſuſtineret cum omnibus expenſis in integrum reſtituere promiſerunt credendo tibi iſto nomine Sindico, vel Abbatiſſæ Monaſterio de quantitate dampni, & intereſſe, & expenſarum ſine Sacramento in ſimplici verbo, & contra in aliquo non venire, conſtituentes ſe principales debitores, & defenſores in omni cauſa, & in omnibus, & ſingulis, quæ continentur in ipſo inſtrumento venditionis obligando pignori tibi prædicto nomine omnia eorum bona propria, & bona communis Sezadii, & inde iſti hanc cartulam fieri rogaverunt teſtes rogati DD. Philippus Ceremellus, Anſelmus Canefrus quondam Baulini Feudatarius . . . . . Ego Henricus de Pomario Imperialis autoritate Notarius, ut ſupra in forma publica redegi, & exemplavi ex autenticis inſtrumentis ſcriptis per manum Ottonis Notarii Sacri Palatii, qui illa ſcripſit, juſſu, & voluntate Jacobi Paure Notarii Sacri Palatini, qui ea ipſi Ottoni Notario tradidit, & ſcribi juſſit, nihil addito, vel diminuto niſi forſan litera, vel ſillaba, ſententia tamen eadem retenta. Quæ feci præcepto D. Joannis Archiepiſcopi . . . . ita ſtatuit, & decrevit, quod eandem vim, & auctoritatem habeant ſecundum quod ipſa autentice habent. Actum in palatio dicti Archiepiſcopi anno Dominicæ Nativitatis milleſimo ducenteſimo XLIIII., indictione prima, die XVI. aprilis circa tertiam.

Egregii, atque antiqui hujus documenti exemplar acceptum refero a clariſſimo viro I. C. Antonio Chenna Archidiacono, ac Vic. Capitulari Alex., qui de hoc Monaſterio alias vix noto plurium, quas invenit chartarum titulos humaniſſime tranſmiſit, quos hic exhibebo, prout ipſe obtulit excepto inſtrumento an. 1235. 5. decemb., & 1480. 5. aug., quæ hic inferius deſcripta habentur.

1229. 15. aug. in loco Talioli *continet venditionem factam* D. Presbitero Petro Sindico monaſterii de Banno nomine ipſius monaſterii.

1265. 25. febr. apud monaſterium S. Mariæ de Banno in loqutorio continet *donationem factam* D. Atteſtinæ Abbatiſſæ monaſterii B. Mariæ de Banno *quarumdam poſſeſſionum* in territorio Sexadii.

1265. 20. julii in platea Sexadii *contractus venditionis* fratri . . . . Converſo monaſterii S. Mariæ de Banno. *Conſequuntur quinque alia inſtrumenta venditionis eidem monaſterio.*

1295. 20. julii in Sexadio *apocha ſolutionis* D. Anſelmo Converſo . . . . . monaſterii S. Mariæ de Banno.

1285. 5. maii in Sezadio *inſtr. venditionis* fratri Gandulfo Converſo monaſterii S. Mariæ de Banno.

1300. 3. decemb. in domo monaſterii S. Mariæ de Banno *inſtr. venditionis* fratri Paſchali Converſo, & Sindico monaſterii S. Mariæ de Banno.

1316. 12. febr. in clauſtro Eccleſiæ S. Stephani de Sezadio frater Gandulfus Taſcha Converſus monaſterii S. Mariæ de Banno, & Sindicus monaſterii . . . . . . D. Argentinæ Spinulæ Abbatiſſæ.

1473. 20. ſeptemb. in monaſterio S. Stephani de Sezadio alias de Banno Aquenſis Diœceſis Ordinis Ciſtercienſis videlicet in . . . . dicti monaſterii ſiti extra villam Sezadii, ubi ſolent congregationes monialium dicti monaſterii, & conventus fieri convocato, & congregato capitulo dicti monaſterii . . . . impoſitione Ven. Dom. ſororis Brigidæ de Cocconato Abbatiſſæ *continet inſtrum. emphiteuſis.*

Ex hiſce patet ſub initium ſæc. XIV. nomen mutaſſe, atque S. Stephani monaſterium appellatum. Nunc nonniſi quædam veſtigia apparent antiquæ Capellæ, ac domus; proventus autem prædiorum, ut fertur, percipiuntur a Monachis Olivetanis Monaſterii Januenſis, apud quos chartæ, ac monumenta omnia ad hoc olim monaſterium ſpectantia migrarunt. Quo autem tempore, atque anno regularis ibi diſciplina deſierit, & redditus Januenſibus Monachis fuerint adſcripti, incertum habeo.

Fragmentum pactorum a Marchionibus de Claveſana cum Genuenſibus initorum ex Cod. MS. Pingoniano.

MCCXXXIII. 183

Anno MCCXXXIII. 8. ſeptembris fuerant initæ quæſtiones inter Bonifacium filium D. Oddo-

ſis, & Bonifacium Tagliaferrum marchiones Claveſanæ, & commune Januæ, & ipſi marchiones promiſerunt expedire in collectis communis Januæ pro libris duobus millibus pro terra, quam habent a jugo uſque ad mare, & pro caſtro Thona vulgo la pieve, & ejus caſtellania, & pro caſtro Rocchæ Corz., & ejus caſtellania, & pro caſtello Cillano Succarello, & eorum caſtellaniis, & de caſtro Stalanelli, & Andoniæ &c., & fuerunt recepti in cives Januæ, & dant eis civibus factis 250. libras annuas pro venditione portus Mauritii, Dulcedi, Diani.

Sign. per Thomam de Credentia Cancellarium communis Januæ.

Pacta inter Aquenſes, & Alexandrinos.

184 MCCXXXIV.

Anno MCCXXXIV., indictione VII., die martii X exeuntis novembris in villa Sezadii præſ. D. Imblovato de Pirovano ec. D. Guiffredus de Pirovano poteſtas Alexandriæ voluntate, & præcepto communis Alexandriæ . . . . promiſit, & ſuper ſancta Dei Evangelia juravit D. Amizoni de Buſto poteſtati Aquis, & D. Morando Judici, & Alberto Bocaccio Ambaxiatoribus communis Aquis . . . . . nomine communis Aquis obſervare, & attendere concordiam factam inter commune Alexandriæ, & commune Aquis, ſicut continetur in inſtrumento facto a Petro notario 1224. 26. julii, & in alio inſtrumento facto ab eodem die ultima julii . . . . . eo addito, quod ubicumque invenitur in dictis inſtrumentis mentio facta de Caſſinenſibus, illud pro non appoſito, vel addito habeatur, & loco ejus dicatur, quod commune Aquis, & oommune Alexandriæ, & homines utriuſque civitatis non debeat dare . . . . conſilium, vel auxilium Caſſinenſibus ſi guerriſarent cum Alexandrinis, vel Aquenſibus, vel Aquenſes, vel Alexandrini guerriſarent cum Caſſinenſibus, & ſpecialiter de præſenti guerra, & quod homines Alexandriæ poſſint Caſſinenſes capere ubique, ſine eo quod Aquenſes debeant dare conſilium, vel auxilium Caſſinenſibus, & ſi male eis evenerit ſit ſuum, & quod Aquenſes, & commune Aquis non teneantur guerriare Caſſinentes de hac guerra, vel de alia; & commune Alexandriæ non teneatur guerriare Caſſinenſes pro communi Aquis, quæ omnia, & ſingula ec.

Monitio poteſtatis Aquenſis Alberto M. Ponzoni.

185 MCCXXXIV.

Anno Domini MCCXXXIV., indictione VII., die XXI. novembris in Spigno. Ogerius Gentiq. communis Aquenſis Nuntius conſtitutus a Domino Amizone de Buſto Aquenſi poteſtate dixit, & admonuit Dominum Albertum marchionem de Ponzono (1) ex parte dicti poteſtatis, & communis Aquenſis, ut ipſe debeat venire coram dicto poteſtate ad faciendum ſuum ſequimentum, & ad faciendum totum, quod debet facere dicto communi hinc ad diem Dominicum proxime venturum ſub pœna mille ſolidorum. Unde dictus Ogerius rogavit mihi cartam fieri. Interfuerunt Ruffinus de Mayrana, & Boſus notarius teſtes rogati. Ego Anſelmus notarius Sacri Palatii &c.

(1) *Eadem die idem nuntius Aquenſis admonitionem ſuam quoque direxit ad Dominum Manuelem marchionem de Ponzono, & de qua rogatum eſt inſtrumentum huic omnino ſimillimum.*

Fidelitas Ottonis Marchexii de Meladio vaſſalli poteſtati Aquenſi.

MCCXXXV. 186

Anno Domini MCCXXXV., indictione VIII., die Dominica XV. julii in Aquis. Otto Marchexius de Meladio juravit, & fecit fidelitatem D. Amizoni de Buſto poteſtati Aquis nomine communis Aquis confitendo, quod tenet in feudum a dicto communi medietatem poderii, quod fuit Bernardi Lavari ſcilicet domum unam jacentem in plagio Meladii, & cohærent ei Arnaldus Zaver, & Manfredus Sognator, Antonius Scaz, cui cohæret via, & filia Bernardi Lavari; campum S. Angeli, cui cohæret Abbas, & Domina Janete; campum . . . . cohærent Jaforgius, & Guido Beneus; campum, & Roveta cohærent Alfonſus, & Jotus Dortus; campum in podio Engere cohæret Ogerius Cornalienſis, & foſſatum Pl.zum in Palazolo cohæret Goslini; campum in Sancto ſecundo; campum in Valle frigida; duas petias Caſtagneti, cohæret Berta Moya a duabus partibus; caſtagnetum in Falinzania cohæret Willelmus R. a duabus partibus. Unde dictus poteſtas rogavit cartam fieri. Interfuere Henricus Marchexius, Henricus Blancus, & Antonius Murator teſtes rogati. Ego Anſelmus notarius videns, & legens authenticum hujus exempli factum a dicto Anſelmo ſicut & in ipſo inveni ec.

Sententia Ottonis Aquenſis Epiſcopi in Amizonem poteſtatem Aquenſem.

MCCXXXV. 187

Anno a Nativitate Domini MCCXXXV., indictione VIII., die Mercurii VII. menſis Auguſti. D. Otto Dei gratia Aquenſis Epiſcopus excommunicavit Amizonem de Buſto poteſtatem Aquenſem, eo quod ipſe ſua auctoritate intravit, & ceſſit caſtrum, quod appellatur Meladium, & quod fuit Dominorum Meladii, & modo eſt commune majoris Eccleſiæ Aquenſis, & communis ipſius civitatis, & quia homines dicti Epiſcopi coegit in dicto caſtro canevas facere, & ibidem res eorum ponere, & habitare, res eorum accipiendo, & ibidem portando, & quia quemdam ſuum hominem nomine Anſelmum Gozum per vim, eum, & res ſuas accepit, & in carcerem poſuit, eo quod in dicto caſtro nolebat habitare, & inde cum ex fidejuſſoribus, & ſecuritatibus coegit in dicto caſtro domos facere, & res ſuas ibidem ponere, & quia occaſione cujuſdam facti quemdam ſuum Clericum incarceravit, & eum ad ſatisfactionem dandam uſque in quantitatem librarum trecentum coegit, nolendo ipſum dimittere de carcere, nec ejus fidejuſſores abſolvere cum ipſe proteſtaretur ſe inde rationem facturum ſub D. Epiſcopo, ad quem juriſdictio per-

Digitized by Google

nebat, & quia alia gravia, & enormia contra dictum D. Epiſcopum, & Eccleſiam Aquenſem commiſit. Dictus vero D. Epiſcopus hanc cartam fieri juſſit. Interfuerunt Presbiter Bovus Gullielmus, cui dicitur Epiſtola, & Ruffinus Presbiter teſtes inde rogati. Ego Lanfrancus Calcaſſena Sacri Palatii notarius hanc cartam mihi fieri juſſam ſcripſi.

Sententia de cujusdam terra ad decimam obligata Eccleſiæ S. Mariæ de Caſtello Alexandriæ.

188 MCCXXXV.

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXXV., indictione VIII., die Sabati V. exeuntis octobris præſentibus D. Willelmo Magalaxino, & D. Willelmo Archipresbitero ſanctæ Mariæ de Borgolio, & Presbitero Ruffino rogatis teſtibus. In Alexandria coram D. Bonifacio Eccleſiæ Alexandrinæ Archidiacono, & D. Philippo judice, & aſſeſſore, & conſiliatore Paſtor de Marcello Sindicus Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Caſtello nomine ipſius Eccleſiæ conquerebatur de Paveſio filio Ingelerii Caballi Sindico hoſpitalis . . . . . . juxta Eccleſiam de Betleem nomine ipſius hoſpitalis, quod hoſpitale tenet, & poſſidet petiam unam jacentem ad Mortum in curia Roboreti, cohærent Ruffinus de Nig., & Bernardus Cap., & via una; quia prædicta terra eſt in decimatione ipſius Eccleſiæ de Caſtello, petit iſtius nomine a reſcripto Paveſio nomine dicti hoſpitalis libras X. pro æſtimatione fructuum decimæ perceptorum de prædicta terra a XX. annis antea, & ut condepnetur dictum hoſpitale, & ſui Sindici nomine ipſius ad præſtationem decimæ dictæ terræ in futurum a parte Eccleſiæ S. Mariæ, vel ejus Sindico. Item petebat pro expenſis, quas faciet in hac cauſa, & ſuper hoc dictus Paſtor Sindicus confeſſiones iſtius Paveſi ſindici, & teſtes produxit. Ex adverſo dictus . . . . Sindicus dicebat prædicto nomine, quod iſtum hoſpitale, nec aliquis pro eo nunquam ſolvit decimam de dicta terra, ſed eam tenuit ſine præſtatione decimæ per X. annos, & plus, licet dicta terra jaceret in curia Roboreti, & decimatione dictæ Eccleſiæ. Item dicebat, quod hoſpitale, nec pauperes debebant præſtare decimam, ſed recipere quartam decimæ de vino. Item dictum procuratorem male petiiſſe quum petierat exiſtimationem decimæ, & non ipſos fructus decimæ, qui erant petendi, quamvis eſſent conſumpti. Unde prædictus Philippus Judex D. Archidiaconi, & capituli Alexandriæ viſis, & auditis teſtibus, & aliis rationibus hinc inde allegatis, & productis de voluntate dicti D. Archidiaconi condepnavit reſcriptum Paveſium ſindicum nomine dicti hoſpitalis, & per ipſum dictum hoſpitale in ſolid. XI. ad dies XXX. pro æſtimatione fructuum decimæ præteriti temporis perceptorum de ipſa terra, & ut de cetero præſtet decimam de fructibus dictæ terræ ſecundum morem conſuetum reſcripto ſindico de Caſtello, & de reſiduo dictum hoſpitale prædicto nomine abſolvitur, & fieri unum inſtrumentum, vel plura. . . . . . percepit &c.

Ego Manfredus Lumbilicus Notarius Sacri Palatii, qui dicor Bos hanc chartam interfui, & ſcripſi.

Venditio vineæ facta a D. Ottone Rana, & filiis ejus monaſterio S. Mariæ de Banno confirmata a D. VVillelmo Manfredo, & Corrado MM. de Boſco.

MCCXXXV. 189

Anno a Nativitate Domini MCCXXXV., indictione VIII. quinta die intrantis decembris in loco Tarolii D. Otto Rana, & Willelmus ejus filius pretio den. bon. papien. lib. LXX., de quibus ſoluti, & contenti ſe vocaverunt, renunciantes exceptioni non numeratæ pecuniæ, & non ſoluti pretii vendunt, cedunt, & tradunt in allodio, &, ſi plus valet, donaverunt dominæ Jacomæ ementi, & recipienti nomine monaſterii S. Mariæ de Banno petiam unam vineæ . . . . . quæ jacet in territorio Tarolii ad locum, ubi dicitur ſpol. . . . . . . cohæret ei via carloai, & drodii, & filia quondam Petri de ſpoltario; item partem unam moliæ, jacet in territorio Tarolii videlicet in moliis, cohærent ei Baldetus, & filia quondam Petri de ſpoltario a duabus partibus Ottollinus de Boſſio. Item totam ſuam partem de perſonis, quæ fuerunt quondam Gaſtaldiorum, quæ ſunt inter Boſcum ſummæ ripæ, videlicet ubi dicitur alpexella, & in Bonellis de preta ad habendum, tenendum, poſſidendum, & quidquid ſibi prædicto nomine, & ſuis ſucceſſoribus deinceps perpetuo placuerit faciendum cum ſuperioribus, & inferioribus finibus, vel ſi qui alii ſunt eis acceſſibus, & egreſſibus ſuis uſque ad viam publicam, & cum omnibus, & ſingulis ſupra ſe, & infra, ſeu inter ſe habentibus in integrum, omnique jure, & actione, uſu, & requiſitione ſibi ex ea, vel pro ea pertinente, ſive ſpectante, quam venditionem ſe ſe ejus nomine conſtituerunt poſſidere, donec corporalem poſſeſſionem acceperit, quam accipiendi, & retinendi deinceps licentiam omnimodam ſibi contulerunt, atque dederunt nomine prædicti monaſterii promittentes dicti venditores pro ſe, ſuiſque heredibus prædictæ dominæ Jacomæ nomine dicti monaſterii, & ſuis ſucceſſoribus nec litem, nec controverſiam movere, ſed prædictam venditionem ab omni homine, & univerſitate legitime defendere ei, & ſuis ſucceſſoribus, & cui dederint . . . . . . & disbricare, omneque damnum litis, & expenſas reficere, nec contra prædicta, vel aliquem prædictorum facere, vel venire occaſione minoris pretii vel alia quacumque ratione ſub pœna dupli obligantes pignori omnia ſua bona habita, & habenda. Et inſuper D. Sibilia ipſi Ottonis Ranæ uxor eidem venditioni conſenſit, & renunc. penitus omni ſuo juri, & actioni, quod & quam habebat, vel habere poterat in dicta venditione promittens pro ſe, ſuiſque heredibus ſtipulatim non contrafacere, vel venire ſub pœna dupli renunc. juri Hypotecarum Senatus Conſ. vel . . . . . . & omni juri legum auxilio obligantes pignori omnia bona ſua. Et prædicta omnia dictus Otto Rana, & uxor ſua D. Sibilia, & Willelmus ejus filius corporaliter juraverunt perpetuo rata, & firma habere, atque tenere, nec reſtitutionem aliquam in integrum poſtulare, nec occaſione aliqua contrafacere, vel venire, ſed ſemper in defenſione permanere, & in

Digitized by Google

hac re ut ſupra interfuerunt teſtes Jacobus, & filii . . . .

Eodem anno, & menſe XII. die intrantis decembris in caſtro Uguadæ D. Willelmus, & D. Ma. . . . . (*Manfredus*) & D. Conradus marchiones de Boſco D. Jacomæ recipienti nomine monaſterii prædicti S. Mariæ de Banno dederunt, abſolverunt, & refutaverunt omnia jura, omneſque actiones, quæ & quas habere, atque petere poſſent in prædicta venditione occaſione feudi, aut alia quacumque ratione promittendo prædicta omnia omni tempore rata, & firma per ſe, ſuoſque heredes, & tenere, nec magis contrafacere, vel venire obligantes eidem monaſterio pignori omnia ſua bona habita, & habenda, & mihi hanc cartam fieri rog., ut ſupra . . . . . & ſi aliquid deficeret de jure, vel de facto ſemper poſſit meliorari pro conſilio ſapientum. Interfuerunt teſtes D. Jacobus paſtor, Girardus Albarola, Albertus de Miribello. Ego Anſelmus Not. Sac. Pal. rog. hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

Præceptum poteſtatis Aquenſis Manueli Marchioni Ponzoni.

190 MCCXXXV.

Anno Domini MCCXXXV., indictione VIII., die Dominico XXIII. decemb. in Spigno Obertus Biſatius Nuntius conſtitutus a D. Sighibaudo de Buſto Aquenſi poteſtate dixit, & amonuit D. Manuelem marchionem de Ponzono ex parte dicti Poteſtatis, & communis Aquis, ut ipſe hinc ad octo dies proxime venturos debeat mittere partem ſuam fodri ſub pœna quarti, & ad eundem terminum ipſe debeat ſe repræſentare coram D. Poteſtate ad faciendum ſuum ſequimentum, & illud, quod facere debet communi Aquis ſub tali banno, & pœna, quam dictus poteſtas ei voluerit extorquere. Ad quas admonitiones D. Manuel noluit reſpondere. Unde dictus Obertus rogavit inde cartam fieri. Interfuerunt Arro Muſſus Antioche, Petrus de Caſſinis teſtes rogati. Ego Anſelmus Not. S. Pal. hanc cartam rogatus ſcripſi.

Aliud Alberto Marchioni de Ponzono.

191 MCCXXXV.

Anno Domini MCCXXXV., indictione VIII., die Dominico XXIII. decembris in Spigno. Obertus Biſatius Nuncius conſtitutus a D. Sighibaudo de Buſto Aquenſi poteſtate dixit, & amonuit D. Albertum marchionem de Ponzono ex parte dicti Poteſtatis, & communis Aquis, ut ipſe hinc ad uſque octo dies proxime venturos debeat mittere partem ſuam fodri ſub pœna quarti, & ad eumdem terminum ipſe debeat ſe repræſentare coram dicto Poteſtate ad faciendum ſuum ſequimentum, & illud, quod facere debet communi Aquis ſub tali banno, & pœna, quam dictus Poteſtas ei voluerit extorquere. Ad quam admonitionem dictus D. Albertus reſpondit, quod bene faciet illud, quod facere deberet. Unde Obertus rogavit mihi cartam fieri. Interfuerunt D. Iacobus de Ponzono, D. Henricus, & Rainaldus de ſancto Nazario teſtes rogati. Ego Anſelmus Notarius Sacri Palatii hanc chartam rogatus ſcripſi.

Aliud Jacobo Marchioni de Ponzono.

MCCXXXV. 192

Anno Domini MCCXXXV., indictione VIII., die Dominica XXIII. decembris in Spigno. Obertinus Biſatius Nuncius conſtitutus a D. Sighibaudo de Buſto Aquenſi poteſtate dixit, & amonuit D. Iacobum marchionem de Ponzono ex parte dicti Poteſtatis, & communis Aquis, ut ipſe hinc ad octo dies proxime venturos debeat mittere partem ſuam fodri ſub pœna quarti. Unde rogavit dictus Obertus cartam fieri. Interfuerunt Raynaldus de ſancto Nazario, Baſtardus Raymundi de Ponzono teſtes rogati. Unde Anſelmus Notarius Sacri Palatii hanc chartam rogatus ſcripſi.

Confirmatio pactorum inter Albertum; Jacobum, Henricum, & Manuelem Marchiones de Ponzono, & Aquenſes.

MCCXXXVI. 193

Anno Domini MCCXXXVI., indictione IX., die Dominico 20. Madii (1) in refectorio Canonicæ Aquenſis in pleno conſilio de Aquis habito per campanas D. Albertus marchio filius quondam D. Pontii, & D. Iacobus, & D. Henricus filii quondam D. Petri Marchionis de Ponzono, & D. Manuel filius D. Henrici Marchiones de Ponzono promiſerunt, & juraverunt tactis ſacroſanctis Evangeliis conſulibus Aquenſibus Tilio Guertio de Puſterna, & D. Petro magiſtri Henrici, & D. Henrico Piperi recipientibus nomine, & vice communis Aquis attendere, & obſervare, & rata habere, & tenere in perpetuum per ſe, ſuoſque heredes omnia pacta, & conventiones, ceſſiones, poſſeſſiones, donationes, & quaſi poſſeſſiones, redditiones, & omnia inſtrumenta, jura, vel quaſi jura, & confeſſiones, & ea omnia, quæ continentur in inſtrumentis exiſtentibus inter prædictum Commune, & ipſos Marchiones, quæ & quas ſui anteceſſores fecerunt, habuerunt, & dederunt proprio nomine, & tutorio, ſeu curatorio communi Aquis Conſulibus, ſeu Rectoribus communis Aquis, vel alicui alii nomine communis Aquis. Inſuper prædicti Marchiones dant, faciunt, & confirmant, & cedunt omnia ut ſupra, & ſpecialiter conventiones, donationes, & confeſſiones, & dationes poſſeſſionis, & redditiones Ponzoni, & totius ſuæ terræ factas per D. Henricum, & D. Pontium nomine ſuo, & D. Petri eorum conſanguinei, cujus tutores ſe dicebant eſſe prout apparet per inſtrumentum factum per manum quondam Petri Notarii, cujus tenor talis eſt.

Anno Dominicæ Incarnationis MCXCII., indictione X., die Dominico V. calendas octobris in capitulo Canonicæ de Aquis conſilio pleno, & ideo congregato Domino Andrea Uberto Moizo, Iacobo Bocazio, Ugone Mantea, & ſociis exiſtentibus Conſulibus D. Henricus, & Pontius Marchiones de

Ponzono confeſſi ſunt, quod avus eorum Dominus Aleramus, & avia Domina Alaxa, item D. Ugo pater eorum, item D. Henricus, & Petrus Patrui eorum omnes Marchiones Ponzoni inveſtiverant conſules Aquenſes, & commune cum vexillo de Ponzono de tota ſua terra habita, & habenda ec.

Et per aliud inſtrumentum factum per manum Jacobi Notarii.

Anno Domini MCCX., indictione XIII., die Jovis XV. aprilis. In Ponzono præſentibus Uualla Jacobo Aicardi, Petro Domini Andreæ, Gerardo de la Montaa, Zucharino, & Willelmo Carcagno Dominus Pontius marchio Ponzoni donum, & donationem facit D. Andreæ, & D. Aicardo Ambaxatoribus communis Aquis vice, & nomine ipſius communis de Ponzono, & de tota ſua terra totius ſuæ terræ ec.

Ibidem & eiſdem prædicti conſules nomine communis Aquenſis voluntate, & mandato utriuſque conſilii congregati more ſolito per campanas promiſerunt, & juraverunt ſuper ſe, & animas illorum de conſilio tactis ſacroſanctis Evangeliis dictis Marchionibus attendere, & obſervare nomine communis Aquis quod ipſi, & commune Aquis attendent, & obſervabunt in perpetuum, & ratum, & ratas habebunt, & tenebunt omnia pacta, & conventiones, poſſeſſiones quaſi poſſeſſiones, redditiones, jura, & quaſi jura, & omnia inſtrumenta, & ea omnia, quæ in exiſtentibus inſtrumentis continentur inter prædictum Commune, & prædictos Marchiones, quæ, & quas commune Aquis, & Rectores dicti Communis Marchionibus de Ponzono, & ſuis anteceſſoribus, vel alicui alii pro eis dederunt, fecerunt, & habuerunt. Inſuper faciunt, & confirmant omnia pacta, conventiones, & inſtrumenta, & ea omnia, quæ in inſtrumentis exiſtentibus inter Commune Aquis, & ipſos Marchiones ſicut apparet per inſtrumentum factum per manum Petri ſcribæ. Cujus tenor talis eſt. Anno Dominicæ Incarnationis MCXCII., indictione X., die Dominica V. calendas octobris. In capitulo Canonicæ de Aquis conſilio pleno, & ideo congregato D. Andrea Uberto Moizo, Jacobo Bocazio, Ugone Mantea, & ſociis exiſtentibus conſulibus D. Henricus, & Pontius Marchiones de Ponzono ec., & per manum Jacobi Jacobi Notarii, cujus tenor talis eſt. Anno Domini MCCX., indictione XIII., die Jovis XV. aprilis. In Ponzono præſentibus teſtibus Ottone Uuala, Jacobo Aycardi, Petro Domini Andreæ, Gerardo de la Montaa, Zucharino, Willelmo Carcagno, Dominus Pontius marchio Ponzoni donum, & donationem facit D. Andreæ, & D. Aycardo Ambaxatoribus communis Aquis ec. Unde dicti Conſules, & Marchiones juſſerunt plura inſtrumenta fieri. Interfuere teſtes rogati, & vocati Ubertus Dodonis de Bellomonte, Guarnerus de Inſula, Bocius Canonicorum Buſcarinus, Ubertinus Biſatia, Scotinus, Agatinus D. Sighbaudus de Sarzano, Henricus de Valle, & ego Ubertus Notarius Palatinus interfui, & hanc cartam; & alias quamplures prædictorum Conſulum, & Marchionum mandato unius, & ejuſdem tenoris ſcripſi, nomina conſiliariorum ſunt hæc. In primis D. Manfredus Deuxec, D. Morandus, Aycardus Aſſola, Willelmus Serdo, Arnaldus Brune, Tebaudus de Porta, Arnaudus Benzius, Ubertus de Burgo, Beſuitius, Ubertus magiſtri Henrici, Ubertus Agrati, Jacobus Ghignonus, Bonifacius Moyzius, Ogerius ſcriba, Boz Entis, Willelmus Tabita, Obertus Rabia, Saccus Albertus, Botazius, Henricus Cazul, Ruffinus de Montebarucio, Henricus de Willelmi, Serdo Bonacurſus, Arnaudus Gilinus, P. Depina, Willelmus Mollinus, Berrinus, Aquideus Bonifilii, Henriocia, Willelmus Pozovarius, P. Occha, Caruf Barta, Guido Sartor M. Stephani, Boazius Carlevarius, Bovetus Serraval, Obertus Badalo, Boſius Aranchus, Totusbonus, Rodulfus de li Salvi, Pillus Gaje, Gosbertus, Ugo Piper, Jacobus Guaſtarava, Willelmus Legerius, Dardanel Henricus, Albatus, Amelius de Puſterna, Willelmus, Joannes Willelmus, Mox Bellexii, Henricus, Albus Otto V., Bonanatus Carlevarius, P. Scriba, Vaſſallus Bottarellus, Henricus Marchez, Arnaudus Bordella, Anſelmus Scriba, Joannes Napo, Gandulfus Rubeus, Otto Meſogrolli de li Salvi Aranchi, Willelmus Zolchi, Petrus Aynardi, Anſelmus Aynardi, Jacobus Gualfrerii, M. Willelmi Serdo, Ogerius Jacobus, Jocelini, Henricus Manueli, Gandulfus Dominici B. Urſeti Gosla, Ruffine Pellacia, Tebaudus Jan., Henricus Pauli, Bonefacius Molinus, Manfredus Taiver, Marchex Ferrarius de Poynte, Nicolinus Gongolinus, Otto Carlevarius, Ubertus Montagnola Moltura, Bonifacius Furninus, B. Piper. Ego Ubertus Not. Pal. videns, & legens autenticum hujus exempli factum a me Uberto Galea Notario ſicut in ipſo inveni ec.

Dies vigeſima hoc menſe erat dies Martis, ac proinde hic mendum irrepſit, quod qua ratione emendari poſſit, cum autenticum exemplar deſit, difficile conjici poteſt.

Jus repreſaliæ datum a poteſtate Alexandriæ Manfredo Boccaccio in civitatem Aquenſem.

MCCXXXVII. 194

Anno Nativ. Dom. MCCXXXVII., indictione X., die Mercurii XI. januarii præſent. Bauzano Saltario D. Brema Boccaccio, & Montanaud Piparo, & Belengerio de Facio teſtibus, D. Albertus de Mandello Alexandriæ poteſtas ex licentia ſibi data a conſilio Alexandriæ dedit cambium Manifredo Boccaccio contra homines Aquis, & commune Aquis de pœna una librarum 400. papien., quæ commiſſa eſt ab eis, & in quam ceciderunt infraſcriptum commune Aquis, & homines de Aquis, quia non paruerunt termino, ſive terminis in præceptis latis, vel factis ab infraſcripto Poteſtate arbitro inter Manifredum infraſcriptum ex una parte, & commune Aquis ex altera uſquequo fuerit ſatisfactum, eidem de infraſcripta pœna, & acceſſionibus ejuſdem, quia citati ſæpius noluerunt ſatisfacere ſalvo infraſcripto Manifredo omni ſuo juri in aliis factis, & pœnis, & inde dictus Poteſtas hanc cartam fieri juſſit ut ſupra. Ego Obertus Scuctus de Crugio N. S. P. ec. Ego Anſelmus de Fata N. S. P. ec. Ego Jacobus Paura N. S. P. ec.

(1) *Hic erratum a Notario, vel ammanuenſi. Dies enim XI. Jan. erat Dominica; junii vero (ſi forte mutato*

Digitized by Google

mutato nomine menſis corrigi poſſet) erat Jovis. Si vero ſupponamus hic prætermiſſum exeunte januario, tunc optime notæ omnes conciliantur; dies enim XI. exeunte januario erat dies Mercurii.

Inveſtitura aliquorum feudorum ab Uberto electo Aſtenſi facta Bonifacio Marchioni Montisferrati ex chartulario Eccleſiæ Aſtenſis.

195 MCCXXXVII.

Anno Domini MCCXXXVII., indictione X., die lunæ nono menſis martii. In claustro majoris Eccleſiæ Aſtenſis vocatis, & rogatis teſtibus D. Oberto comite de Blandrate, D. Anſelmo de Govono, D. Gullielmo Vicecomite, Nicolao Scapita, Guiffredo de Plozio, & Jacobo de Foſſato judice, D. Ubertus Dei gratia electus Aſtenſis inveſtivit D. Bonefacium marchionem Montisferrati de ſuo juſto, ac recto feudo, qui fidelitatem juravit, & in continenti requiſitus conſignavit feudum Caminum, Pontem de Stura quartam partem in S. Salvatore, & dixit ſe tenere alia quam plura, quæ tum ſcripta erant. Ego Henricus de Morocio Pal. Not. his interfui, & rogatus ſic ſcripſi.

Sententia Poteſtatis Alexandriæ in lite civitatis Aquenſis cum Manfredo Boccaccio.

196 MCCXXXVII.

Anno Nativitatis Domini MCCXXXVII., indictione X., die Veneris XI. exeuntis auguſti præſentibus D. Ruffino Gambarino, D. Lanzavetula, D. Ugone Claro, D. Belengerio Anſaxo, & Bruſſa Lanzavetula teſtibus. In Alexandria in majori Eccleſia Alexandriæ D Albertus de Mandello Poteſtas Alexandriæ arbiter electus inter commune Aquenſe ex una parte, & D. Magnifredum Boccaccium ex altera nomine, & vice communis Alexandriæ habita inde licentia à conſilio Alexandriæ more ſolito convocato habito plurium ſapientium ejuſdem civitatis conſilio tam de populo, quam de communi, & voluntate infraſcrip. ibi præſentium in ipſa Eccleſia dixit, & pronunciavit, & arbitratus fuit, quod homines, & commune Aquenſe debeant facere, & reficere ſuis expenſis domum, ſive palatium, & turrim dicti Manifredi in eo ſtatu, & bonitate, in qua erant, quando dirutæ fuerunt arbitrio duorum magiſtrorum electorum a Poteſtate Alexandriæ, qui in prædicto opere laborare debeant, & ſemper intereſſe expenſis communis Aquenſis uſque ad feſtum S. Martini proximi, & debeant incœpiſſe uſque ad dies X., & ab inde in antea ſine intermiſſione laborare, & eſſe in opere cum tot magiſtris, & manualibus, & cum tali opere, quibus & quo erunt neceſſaria, & neceſſarium ad dictum opus, ita quod bene compleverint uſque ad terminum infraſcriptum arbitrio duorum infraſcriptorum electorum per Poteſtatem Alexandriæ, aut dent, & ſolvant ipſi Manifredo Boccaccio in bonis denariis numeratis libras octocentum Papiæ uſque ad feſtum S. Michaelis proximi, & homines, & commune Aquenſe debeant, & teneantur elegiſſe, quod infraſcriptorum ſibi potius placuerit, aut dictum opus reficere ſecundum modum, & formam prædictam a die craſtina ad diem Martis proximi, vel infraſcr. den. ſolvere ad terminum infraſcriptum, & ſi elegerint dare infraſcriptas libras 800. Papiæ. Liceat ipſi Magnifredo ſine prohibitione communis, & hominum Aquis, vel alicujus de Aquis reficere domum, ſive palatium, & turrim infraſcriptam ad ſuam voluntatem condemnando Ogerium Turrium Sindicum communis Aquis præſentem, & procuratorem Anrici Cazuli Sindici communis Aquis nomine infraſcripti communis, & per eum ipſum commune, & ipſum Anricum Cazulum Sindicum infraſcripti communis abſentem, ut prædicta omnia debeant attendere, & obſervare, & attendi, & obſervare facere in omnibus, & per omnia, & ſingula ut ſupra ſub pœna in compromiſſo appoſita, eo ſalvo quod prædictus Poteſtas retinuit in ſe omnem poteſtatem, & bailiam, & vim pronunciandi, & arbitrandi, & dicendi, & ſententiandi in omnibus, & ſingulis, de quibus compromiſſum eſt in eum Poteſtatem nomine communis Alexandriæ a prædicto communi Aquis, & a dicto Manfredo, & inde dictus Poteſtas hanc fieri juſſit ut ſupra ec. Ego Obertus Scutus de Trugio Not. S. Pal. juſſu Not. Paure Not., cui juſſa fuit, hanc cartam ſcripſi.

Ego Anſelmus de Fara Not. S. Pal. juſſu D. Tebaudini Fantini videns ſupraſcr. inſtrum. exemplavi nihil addens, vel minuens.

Literæ Archiep. Jan. præpoſito Humiliat. Alex.

MCCXXXVIII. 197

Anno Dominicæ Nativitatis milleſimo ducenteſimo XXXVIII., indictione XI., die Dominicæ XV, exeuntis januarii in Alexandria præſentibus Matheo Botazio, Caſca, & Ruffino Maſtaſio teſtibus vocatis, & rogatis coram Domino Amico præpoſito S. Michaelis Humiliatorum Alexandriæ ſubdelegato O. D. D. Archiepiſcopi Januenſis Delegati D. Papæ, ut in literis infraſcriptis continetur, quarum tenor talis eſt. O (1) permiſſione Divina, Januenſis Archiepiſcopus licet indignus Sedis Apoſtolicæ delegatus, dilecto in Chriſto Fr. Amico . . . . . . Dei gratia humiliatorum præpoſito ſalutem, & ſinceram in Domino charitatem cum Petrus de S. Angelo Sindicus capituli Alexandriæ nuper venerit ad præſentiam noſtram dicens . . . . . *agitur de quadam poſſeſſione emta a fratribus Eccleſiæ S. Marci, quam capitulum Eccleſiæ Alexandrinæ vindicare volebat, & reapſe recuperavit ſolutis expenſis, aliiſque conditionibus peractis, quas hic Archiepiſcopus Januenſis præſcribit.*

Canonici hic nominati ſunt: D. Bonifacius Archidiaconus, D. Manfredus Præpoſitus, D. Bernardus Cantor, D. Presbiter Jacobus . . . . . D. Facinus Guaſcus, & D. . . . . . .

(1) *Exemplar ad me tranſmiſſum habebat M., ſed perperam. Hoc enim anno Januæ Archiep. erat Otho.*

Abſolutio ab excommunicatione conſilio Aquenſi ab Epiſcopo data ſub certis conditionibus.

MCCXXXVIII. 198

Anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo octavo, indictione XI., die vero XII. martii in Aquis

O

Digitized by Google

in refectorio majoris Eccleſiæ, in præſentia D. Ottonis Aquenſis Epiſcopi, utrumque conſilium Aquenſe una cum conſulibus per campana inſimul congregatum de commnni voluntate, & eorum ſponte ſuper eo, quod erant excommunicati occaſione collectæ, ſive taliæ, ſeu fodri, quod ab Eccleſiaſticis Aquenſibus exigebant, & ſuper damnis Eccleſiaſticis datis, & injuriis illatis juraverunt ſtare mandatis dicti Domini Epiſcopi uni, & pluribus uno, & diverſis temporibus ſine aliquo tenore; qui Dominus Epiſcopus recepto juramento a quolibet ſuper prædictis præcepit iis omnibus, ut de cetero dictis Eccleſiis taliam, ſive collectam, ſeu fodrum nullo modo imponant, & eorum res eximant a banno, nec clericos eorum foreſtent, nec ponant in banno; & quod de cetero talia, vel conſimilia non faciant; & quod omnes jurent, ante quam eximantur ab excommunicatione, & emendent, & reſtituant damnum datum a die Dominico ad octo dies, & qui non juraverit, nullo modo recipiatur ad divina: Item præcepit conſulibus, ut eligant pro quolibet tricerio homines, qui faciant omnes jurare ſtare mandatis dicti Domini Epiſcopi, ut ſupra, & de veritate dicenda, conſules erant iſti: D. Morandus, Ven. Magiſter Henricus, Aicardus, D. Villelmi: conſiliarii ſunt iſti, Clavarius, Jacobus Vidixonis, Aicardus Affollæ &c. Interfuerunt teſtes D. Lotherius, D. Bavonus, & D. Aquideus canonici. Henricus Marchiſius Notarius S. P. (1) &c.

(1) *Huic D. Gulielmus electus Aquenſis poſtulante D. Lotherio præpoſito præcepit ann. 1245. indictione 3. die Mercurii 14. junii intrantis, cum eſſet ſuper lobiam Aquenſis Epiſcopii ante Eccleſiam S. Michaelis de Caſtelletto*, ut plura exemplaria hujus chartæ ex breviario quondam Willelmi Piſtulæ de Meladio Notarius perficeret &c.

Aſſecuratio conceſſa ab Alexand. Manſioni S. Steph. de Tabulis, & Mon. S. Martiani,

199 M C C X L.

Anno Nativitatis Domini MCCXL., indictione XIII., die Martis XII. exeunte martio, in Alexandria præſentibus D. Oberto Medio Capitaneo, D. Petro de Pado, Boza Not., Bono Johanni Capalla, Manuello Sappa, & Ildeprando Niza teſtibus. Cum conſilio Alexandriæ placuiſſet in majori Eccleſia S. Petri campana, & voce præconis more ſolito convocato, ut Eccleſiis, hoſpitalibus, monaſteriis, & locis religioſis omnibus fidantia largiretur, ſicuti fuerat ſingulis ipſorum . . . . præterito attributa, & inter ipſa connumerata ſit domus, ſive manſio S. Stephani de Tabulis, & abbas, & monachi in monaſterio S. Martiani de Terdona, & eidem data fuerit fidantia præterito anno, ut continetur in uno ſcripto facto . . . . de Roba Notarii D. Obertus de Niquitate Alexandriæ poteſtas voluntate, & conſenſu dicti conſilii, & ordinamento, & ex . . . . per ſe, & nomine, ac vice communis & hominum Alexandriæ omnium, & ſingulorum, ſuique diſtrictus dedit plenam . . . . fidantiam dictæ domui, ſive manſioni S. Stephani de Tabulis, ejuſque rebus omnibus, & monachis, & converſis . . . omnibus, & laboratoribus ejuſdem, dum non ſint de Papia, Aquis, Septebrio, atque Nicia, & Domino Abbati dicti monaſterii S. Martiani, atque ejus monachis, & ſervitoribus eorundem in rebus omnibus, & perſonis, eundo ubique ſtando pariter, & redeundo, dum non ſint in offenſionibus communis, & hominum Alexandriæ, & diſtrictus; & inde dictus Obertus poteſtas hanc cartam fieri juſſit. Ego Otto, qui dicor de Montaldo S. Palatii Notarius interfui, & mandato D. Oberti poteſtatis hanc cartam ſcripſi.

Præcedens documentum extractum fuit ex quodam chartaceo codice, in quo plurima continentur vetuſta inſtrumenta ad Abbatiam ſancti Martiani de Terdona ſpectantia; pag. 115. a præſtantiſſimo, atque amico viro I. C. M. Boccaccio, qui mihi illud huc inſerendum tradidit.

Præceptum Manfredi Lanceæ Vic. Imp. latum in commune Aquenſe pro Manfredo Boccacio.

M C C X L. 200

Anno Dominicæ Incarnationis MCCXL., IX. auguſt. In Aquis ſub ulmo majoris Eccleſiæ, D. Manfredus Boccaccius (1) obtulit, & dedit litteras ex parte D. Manfredi marchionis Lanzeæ ſigillatas ſigillo ipſius D. Manfredi marchionis D. Opizoni de Strata militi, & vicario D. Opizonis de Revello Imperialis capitanei de Aquis, quarum litterarum tenor talis eſt, ſecundum quod aſſerit D. D. Manfredus Boccaz, ... qui mihi Henrico infraſcripto Notario . . . . . Nobilibus, & prudentibus viris D. Opizoni de Revello Imperiali capitaneo Aquis cariſſimo amico ſuo, & conſiliario, & communi civitatis ejuſdem dilectis amicis ſuis Manfredus marchio Lancia S. Imperii . . . . ſuperius vicarius generalis ſalutem, & amorem ſincerum. Cum Manfredus Boccaccius civis veſter ſuper pluribus occaſionibus . . . . . de veſtro communi velit coram nobis quæſtionem movere, & ſuam conſequi rationem vobis ex Imperiali auctoritate, qua fungimur diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus die VIII. poſt receptionem præſentium, vel poſtquam vobis oſtenſæ fuerint coram nobis ſub peremptorio compareatis per idoneum reſponſorem eidem Manfredo ſuper quibus vocati fueritis de juſtitia reſponſuri; & quia Manfredum & . . . . familiam, & res ſuas ſub Imperium, & noſtram protectionem, & defenſionem recipimus, & mandamus vobis diſtrictius injungentes, quatenus contra eundem Manfredum, vel aliquem, ſeu aliquam de familia ſua, aut res eorum in aliquo procedere non velitis, nec vos de ipſis aliquatenus impedire, ſeu intromittere debeatis, nec eoſdem in aliquo moleſtare, nec etiam ipſum, vel aliquem alium pro eis alicubi rationem, ſeu juſtitiam facere compellatis, vel ad juſtitiam evocetis, niſi coram nobis, vel Imperiali, ſeu noſtra curia ſpeciali. Datum Alexandriæ XXI. julii, indictione XIII. Ven. D. Manfredus Boccaz hanc cartam fieri juſſit. Interfuerunt D. Baudicio de Murbello, Ubertus Magiſter, Henricus Bocacurſus, & D. Thebaudus de Campali.

Digitized by Google

(1) *Erat vir iſte inter Aquenſes illuſtris, ac maxima auctoritatis, ſed ob aliquod diſſidium inter ipſum, & civitatem ante paucos annos obortum Alexandriam petiit, & cum hac civitate ſocietatem junxit, quæ res adeo Aquenſibus fuit moleſta, ut in ipſum propter ejus* receſſum de Aquis, *in judicium vocatum nec comparentem ſententiam tulerint, ejuſque domos, ac prædia ſatis ampla occupaverint. Quæ cum ipſe ægre ferret, Vicarii imperialis opem adverſus Aquenſes imploravit, eamque Alexandrinorum patrocinio fultus facile impetravit. Ceterum licet cauſæ totius peculiaria adjuncta non ſatis perſpecta habeamus, ex aliis tamen chartis apparet hinc nova diſcordiarum ſemina inter duas æmulas civitates injecta fuiſſe, prout latius alibi, ac anno* 1242. *nondum ſopitam hanc controverſiam fuiſſe.*

Litteræ Gregorii IX. Clero, ac populo Aquenſi circa renovationem unionis Eccleſiæ Aquenſis cum Alex. juxta breve Inn. III.

201 M C C X L.

Gregorius ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Clero . . . . poteſtati, conſilio, & populo Aquenſi &c. De fel. mem. Alexandri PP. prædeceſſoris noſtri benignitate proceſſit, quod pie conſiderans Alexandrinam civitatem in honorem Principis Apoſtolorum fuiſſe conſtructam ipſam pontificalis dignitatis titulo decoravit Apoſtolicæ ſedis auctoritate decernens, ut quoniam Alexandrina civitas longe major eſt, & populoſior quam Aquenſis Epiſcopalis ſedes, de illa, cujus diœceſi eſt contigua, transferetur ad iſtam. Proceſſu vero temporis piæ recordationis Innocentius PP. prædeceſſor noſter Alexandrino populo ſuppliciter poſtulante, ut quod idem Alexander PP. provida deliberatione decreverat, faceret executioni mandari, ſtatutum ejuſdem taliter moderatus eſt, quod Alexandrinam Eccleſiam, & Aquenſem univit ſtatuens, ſicut in confecto ſuper hoc Apoſtolico privilegio continetur, ut unus, & idem eſſet Pontifex utriuſque, unam, & eandem ſedem obtinens in utraque. Decrevit etiam, ut ſi forſan Aquenſes contra formam in eodem privilegio declaratam venire præſumerent, niſi ad monitionem Romani Pontificis ſuæ corrigerent præſumtionis exceſſum, Epiſcopalis ſedes de Aquenſi civitate in Alexandrinam transferretur, & ſi Alexandrini contra idem ſtatutum excedent, niſi ad Apoſtolica monita ſatisfacerent de exceſſu, præſcriptæ diſſolveretur vinculum unionis. Hac enim prædictus Innoc. conſideratione ductus Alexandrinos pro eo, quod tunc temporis inimicis Eccleſiæ adhæſerunt, ad ipſius redire mandatum temere contemnentes Epiſcopalis deſtituit dignitatis honore, quam nos exigentibus meritis fidei, ac devotionis ipſorum, in quibus Eccleſiæ ſe hoc potiſſimum tempore gratos reddere ſtuduerunt, eis reſtituendam duximus de gratia ſpeciali concedentes eiſdem, ut ipſo gaudeant perpetuis futuris temporibus ſecundum formam privilegii memorati. Verum cum noſtri ſit deſiderii, ut & vos per opera gratitudinis ipſius Eccleſiæ ſtudeatis gratiam promereri, præcipiendo mandamus, quatenus a perſecutione civitatis ejuſdem, quæ ſedis Apoſtolicæ ſpecialiter exiſtit . . . omni occaſione poſtpoſita deſiſtatis: ac F. dicto Imperatori Dei, & Eccleſiæ inimico, ejuſque fautoribus nullum de cetero contra Eccleſiam, & Eccleſiaſticam libertatem impendentes conſilium, auxilium, vel favorem, ſpeciales nuncios veſtros de ſtando mandatis noſtris ſuper eo ſufficiens mandatum habentes, quod ſæpe dictam civitatem Alexandriæ in noſtrum, & Apoſtolicæ ſedis contemtum gravibus affeciſtis injuriis, infra duos menſes poſt ſuſceptionem præſentium ad noſtram præſentiam deſtinetis. Alioquin vobis merito imputare poteritis, ſi culpis veſtris exigentibus civitatem veſtram contigerit Epiſcopali ſede privari . . . . Datum Laterani VI. id. maii anno XIV.

In eodem fere modo alias dedit Abbati S. *Juſtinæ de Sexadio Aquenſ. diæc. huic ſimillimas uſque ad illa poſtrema verba*, Epiſcopali ſede privari, *poſt quæ hac alia habentur*. Quo circa mandamus, quatenus Clerum poteſtatem conſilium, & populum Aquenſem ad id attentius moneas, & inducas, quod ſuper hoc feceris, & inveneris nobis fideliter reſcripturus. Datum *ut ſupra*.

Hic Pontifex alias hoc anno dedit litteras Abbati S. Eug. de Saona, ut cogeret Canonicos Aq. ad quemdam Ogerium in fratrem recipiendum, quas ita exhibet Autographum Capituli. Vener. in Chriſto F. F. Præpoſito & Capitulo Aq. Ugo Abbas Mon. S. Eugen. Saon. Dioc. ſalutem &c. Noveritis nos nuper recepiſſe D. PP. literas in hac forma; Gregor. E. S. S. D. D. F. Abbati S. Eug. &c. Exhibita nobis dilecti filii Ogerii Clerici Aq. Dioc. petitio continebat, quod cum nos olim pro eo dilectis filiis Prepoſito & Capitulo Aq. direxerimus ſcripta noſtra, ut in eorum Eccleſia reſideri paratum non obſtante certo canonicorum numero juramento ſeu juramento ſeu quacumque alia firmitate vallato, ſeu ſi pro aliis eis direxerimus ſcripta noſtra, quibus ex hoc nolumus præjudicium generari, reciperent in canonicum & in fratrem & præbendam quam cito ſe facultas offerret, liberaliter conferre curarent eidem, id efficere ipſi hactenus non curarunt, prout ejuſdem Clerici labor ad nos indicat iteratus. Volentes igitur &c. Dat. Laterani VII. Kal. maii pontificatus anno XIIII.

Sententia arbitrorum circa decimam Monaſterii de Tilieto verſus Eccleſiam Aquenſem.

M C C X L I. 202

Anno Domini MCCLI., indictione XIV., die Veneris ultima madii in præſentia teſtium, quorum nomina ſubſcripta leguntur. Cauſſa inter Dominum Oglerium canonicum Aquenſem, & ſindicum, ſecundum quod apparebat in quodam inſtrumento, quod vidi, & legi ab Henrico Notario facto anno Domini MCCXLI., indictione XIV., die Dominico XII. madii, in clauſtro majoris Eccleſiæ Aquenſis: D. Lotterius præpoſitus, & canonicus &c. nomine capituli Aquenſis ex una parte, & fratrem Petrum monachum de Tilieto, & ſindicum, ut in quodam inſtrumento publico continetur, quod proſpexi ab Opitione Not. factum, quod ſic

Digitized by Google

incipit: anno Domini MCCXLI., indictione XIV., die Veneris prima februarii, in capitulo monaſterii de Tilieto &c., nomine ejuſdem ex altera coram Dominis Alberto præpoſito de Bublio, & Arnaldo Archipresbytero de Viginti canonicis Aquenſibus ab eiſdem arbitris ſuper hoc, ut dicebant, electis, vertebatur in hunc modum. Petebat ſiquidem dictus Oglerius nomine jam dictæ Eccleſiæ decimam omnium terrarum, quas monachi de Tilieto in territorio de Campali acquiſierant poſt concilium generale: cui petitioni Petrus ſindicus memoratus ex adverſo reſpondit, quod non concedebat ad præſtationem dictarum decimarum Tilieti monaſterium de jure teneri. Cum igitur coram prænunciatis arbitris eſſet ſuper hoc diutius litigatum, tandem de voluntate, & conſenſu partium, & pro bono pacis iidem arbitri pronunciaverunt, & etiam ſtatuerunt, quod monaſterium de Tilieto annuatim tempore meſſionum modium unum pulchri grani ad menſuram de UVada perſolvat Aquenſi Eccleſiæ pro decima ſæpius memorata, ſalvo jure privilegiorum, & omni jure præterquam in iſto modio grani, ſuper quo amicabilis compoſitio facta eſt Eccleſiæ utriuſque. Interventu Bertoloti monachi, Guidonis monachi, Petri Aquenſis, Jacobi de Laureto. Facta eſt hæc compoſitio in clauſtro monaſterii ſanctæ Juliæ. Ego, Durantus Pal. Not. interfui, & de mandato prædictorum arbitrorum hanc cartam ſcripſi, & aliam ejuſdem tenoris ſimiliter. Ego Ubertus Galea de Aquis &c.

Depoſitio teſtium circa poſſeſſiones Aquenſis civitatis Eccleſiæ clientelares.

203 MCCXLIII.

Anno Domini MCCXLIII., indictione I., die Jovis V. octobris. In majori Eccleſia de Aquis præſentibus Petro Robamulta, Anſelmo Scriba, Ogerio teſtibus præſentibus, D. Morandus Judex, & aſſeſſor communis Aquis ad inſtantiam D. Lotterii præpoſiti Aquenſis canonicæ præcepit mihi Notario, ut autenticarem, & in publicam formam redigerem hæc ſcripta data in ſcriptis extimatoribus communis tempore D. Belengarii Torti, tunc exiſtentis poteſtati Aquenſis, quarum ſcripturarum tenor talis eſt. Pandit Vincentius de Braida, quod ſtaria viginti terræ ſeminatæ, quæ jacet, ubi dicitur Calzalo, reddit canonicæ Aquenſi decimam. Henricus Bonevel pandit ſtaria tria terræ ſeminatæ de Cantonatis reddit canonicis quartum, & decimam. Rodulfus de Braida ad undecim cavanitias ſtaria quatuor vineæ, & reddit quartum, & decimam, & denarios quatuor canonicis. Saccus reddit canonicis de ſua terra de Podio omni anno ſtaria undecim, & mina una grani. Otto quondam Johannis de Porta reddit canonicis de ſua terra centanarii, ſcilicet de ſtariis duobus, & minam libram unam olei, & de hoc, quod ipſe habet apud Veranum denarios viginti. Henricus Albus de ſua terra de Ravanaſco, ſcilicet de ſtariis quatuor quartum. Rufinus Loveza ad S. Martinum cavanicias quatuor vineæ, de qua reddit canonicis quartum. Filii Jacobi Urſi reddit canonicis ſtarium unum vini, & denarios ſex de ſua Vinea de Cuccaro. Farinarii reddunt canonicis de ſua domo de civitate fictum ſolidos duos. Henricus de Porta reddit canonicis de ſtariis duobus, & mina una de Centanario libram unam olei. Mandadrochi ſtaria ſex terræ ſeminatæ de qua reddit canonicis quartum. Jacobus Roccis ſtaria quinque terræ ſeminatæ in centanario, cui coheret Benjamin, & reddit canonicis quartum, & decimam. Otto Vaire reddit canonicis de ſua domo de civitate omni anno ſolidos duos, & V. Manfredus de Porta ſtaria duo, & mina una terræ ſeminatæ, de qua reddit canonicis libram unam olei. Magaxinus modium unum terræ ſeminatæ in Cantonatis, de qua reddit canonicis quartum, & decimam. Paſſarella domum unam in civitate, de qua reddit fictum canonicis omni anno ſolidos duos. Villelmus Legerius modium unum terræ ſeminatæ in Caſſarogna, de qua reddit quartum, & decimam canonicis, & Dominis de Meladio. Martinus Belengerius ſtaria duo terræ ſeminatæ, de qua reddit canonicis quartum. Berolfus Belengerius ſtaria duo terræ in Fontanellis, de qua reddit canonicis quartum. Nicolaus Bejani cavanitias tres vineæ in Ferrera, de qua reddit canonicis quartum, & decimam, & denarios tres. Henricus de Murbello reddit canonicis de ſua terra de Predello decimam. Item de uno modio, quod habet in Caſſarogna, reddit canonicis quartum, & decimam, & Dominis de Meladio. Item reddit eis de ſua terra, de Preanivent, quæ eſt ſtaria duo, quartum. Alboſchinus domum unam in civitate, & reddit canonicis fictum ſolidum unum. Filiæ quondam Maſcharini domum unam in civitate, & reddit canonicis fictum omni anno ſolidos duos. Berulfus Alaxe Michaelis domum unam in civitate, & reddit canonicis fictum omni anno ſolidos ſex. Aquidea Magiſtri ſtaria tria terræ ſeminatæ in Fontanellis, & reddit quartam. Item ſtaria duo terræ ſeminatæ in Caſſarogna, & reddit canonicis, & Dominis de Meladio quartum. Bonifacius de Plaxano domum unam in civitate, & reddit canonicis omni anno ſolidos quinque. Arnaldus Bordella ſtaria duodecim terræ ſeminatæ in Caſſarogna, quæ fuit Gulielmi Rodini, & reddit canonicis quartum & decimam. Item ſtaria ſeptem terræ ſeminatæ in Cantonatis, & reddit quartum, & decimam Dominis de Meladio. Unde dictus D. Lotterius hanc cartam fieri juſſit, & ego Henricus Arancus Notarius S. Palatii hanc cartam tradidi, & ſcripſi. Ego Ubertus Galea de Aquis. Not. &c.

Conſignatio ſediminum incolarum Caſanovæ.

MCCXLIII. 204

Anno Domini MCCXLIII., indictione prima, die lunæ tertio auguſti. In Villa Montisboni præſentibus D. Henrico Bottaccio de Aquis, D. Presbytero Alberto de Montebono, Henrico Buglono, Cunrado Clerico de Montebono, & Vincentio filio Manfredi de Hoſpitali teſtibus rogatis. Cum quæſtio verteretur inter abbatem, & præpoſitum Aquenſem ex una parte, & Dominos de Montebono ex alia de hominibus de Caſanova, qui morantur apud Montebonum, & de ſediminibus eis collatis, ita convenerunt inter ſe, ut de antiquioribus hominibus de dicta villa Montisboni eligeren-

Digitized by Google

tur, qui diſcernerent dictos homines ab aliis, & ſedimina eis collata ab aliis ſediminibus, qui electi fuerunt voluntate, & conſenſu D. Piaxani abbatis, & D. Lotterii præpoſiti, & D. Villelmi Sivoleti, & D. Villelmi Croce dicentium ſecuritatem facere per se, & ſuos conſortes, videlicet Arnaldus Cazola, Alburtus Purtunus, Miglaza, Otto Boz, Villelmus Ciconia, Obertus, Magiſter Anſelmus, Magiſter Ottodora, & Moxardus. Qui dixerunt ſub debito Sacramenti, quod ſe feciſſe confitebantur, & conſignaverunt, & nominaverunt illos, qui ſunt de Caſanova, & quibus data fuerunt ſedimina, & ipſa ſedimina conſignaverunt, ſive heredes ipſorum, quibus fuerunt data ipſa ſedimina, & qui adhuc tenent in caſtro, & villa Montisboni. In primis unanimiter, & una voce omnes in ſimul ita dicunt, quod ſedimina, quæ fuerunt data prædictis hominibus de Caſanova, & adhuc tenent, & poſſident illi, qui ſunt modo, & qui antiquitus tenebant, & poſſidebant, & in allodium ſine aliqua conditione vendendo, & alienando, & ſua negotia faciendo ſunt a domo Villelmi Ciconie, & Ottonis Bozariana, quæ eſt in medio ſuarum domorum per villam de verſus partem Caſanovæ, uſque ad domum illorum de fonte, ita quod ſedimen de Craviolo remanet inter illa de Caſanova, & ſedimen Villelmi Ciconiæ deverſus Caſanova, & ſedimen Ottonis Boz eſt deverſus Montembonum & omnia ſedimina infra ipſas cohærentias, & domos, prout ſupra leguntur ſunt de Caſanova. Et iſti homines de Caſanova Dorce, Arnaldus Cazola, illi de Nicolao Flori, & fratres Ravaz, Rubeus, & Ciconiæ Magiſter, Obertus Magiſtri, Aſtexanus de Fonte, & fratres Coſca, Albricus ejus frater, Arnaldus de Donna Aldixia, & fratres Alcorii, Ot Doizi, Dominus de Natis, D. Groſſi, Moxardus, Arnaldus Ocella, Lecatus Henrionius, Aquedinus Raingotti, Ugo Gazani, & fratres, & Petrus Buz, Henricus Jordonus, & fratres, Arnaldus Blendus, Ogervus Blendus, Ottobel Sibilla, Piſtunus, & ſoror ejus Aquidea, Joannes Craviol, Obertus Carena, & fratres, Moiz & fratres tenent manſum unum in Caſanova. Ruffinus Cavaler, Jacobus Cayaler, & frater ejus Matelda, Lenta Agnes, Lenta Gualfredi tenent fidelitatem, & tenent de ſuo. Unde de iſta confeſſione, & pronunciatione dicti Domini, & homines rogaverunt plura inſtrumenta fieri. Ego Totusbonus S. Palatii Notarius interfui, & hanc cartam de mandato Domini Abbatis ſupradicti, & D. Lotterii præpoſiti, & D. Villelmi Croze, qui erant ibi præſentes, & dictorum hominum prout ſupra legitur tradidi, & ſcripſi, nihil penitus immutando, niſi ut a dictis hominibus audivi, & intellexi.

Ego Ubertus Galea Not. P. mandato D. Albeti Aq. Epiſcopi hanc cartam, ut ſupra exemplavi &c. Ego Bonfilius Notarius &c.

Donatio Eccl. S. Johan. ſuburbii Aq. fratribus minoribus S. Franciſci a canonicis facta.

205 MCCXLIV.

Anno Dominicæ Nativitatis MCCXLIV., indict. II., diæ lunæ XIII. intrante junio. In clauſtro majoris Aquenſis Eccleſiæ. Ad honorem Dei omnipotentis, & Beatæ Virginis Mariæ, & Beati Joannis, & Beati Franciſci, D. Dodo Archidiaconus Aquenſis, & D. Lotherius præpoſitus ejuſdem Eccl. de conſenſu, & voluntate fratrum ſuorum ſcilicet DD. Othonis Archipresbyteri, presbyteri Bovonis, Henrici, & Simonis canonicorum Eccleſiæ Aquenſis dederunt, & conceſſerunt libere, & abſolute, & pure, ſicut melius dare, & concedere potuerunt, habitationes, & uſum Eccleſiæ Sancti Joannis ſitæ in Burgo Aquis cum ſuis officinis totius ſediminis ejuſdem Eccleſiæ ſpectantis, & pertinentis pleno jure Eccleſiæ Aquenſi ad habitandum fratribus minoribus. Ita quod ipſi fratres minores poſſint ibi habitare, & eſſe quouſque miniſtris dictorum fratrum placebit. Ita quod ipſi fratres ibidem habeant habitationem, & uſum ſecundum quod eorum ordo, vel fratres ejuſdem ordinis poſſunt habere, & poſſidere. Conceſſerunt etiam prædicti Domini, & voluerunt quod fratres dicti ordinis libere, & abſolute abſque aliqua contradictione capituli Aquenſis Eccleſiæ, vel alterius pro eis, poſſint ibi ædificare domos, & officinas ſecundum quod dictis fratribus placebit, & deſtruere, & mutare, ſi aliquid eſſet ibi in ædificiis, & in ipſa Eccleſia mutando, & deſtruendo pro eorum conſolatione, & honeſtate. Voluerunt, & conceſſerunt prædicti Domini, quod ſi aliquo tempore aliqua neceſſitate imminente prædicti fratres minores in prædicta Eccleſia habitare non poſſent, & ad tempus recederent, quod quandocumque eis placebit libere, & abſque contradictione poſſint redire ad habitandum in dicta Eccl. S. Joan, ſecundum quod dicti Domini mere, & pure conceſſerunt habitare. Retinuerunt tamen dicti Domini, ſeu capitulum Aquenſis Eccleſiæ in ſe totam parochiam dictæ Eccleſiæ S. Joannis, ſicut retinere abhinc retro conſueverunt. Si vero fratres prædicti aliquo caſu Eccleſiam dimitterent recedendo de civitate, vel terra Aquenſi, tunc voluerunt ipſi Domini, quod dicta Eccleſia, & omnia pertinentia ad ipſam remaneant capitulo Eccleſiæ Aquenſis, & ad ipſum revertantur, donec ut dictum eſt, prædicti fratres velint ibi redire ad habitandum, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Interfuerunt teſtes rogati presbiter Obertus canonicorum, Ubertus Cuſtos, Petrus Carlevarius, Uberzolus Montagnola, & Henricus Dodonis. Ego Jordanus de Cumis Not S. Palatii interfui, & juſſu dictorum Dominorum hanc cartam ſcripſi.

Frederici II. Imperatores diploma, qua Bonifacium Marchionem Montisferrati dimiſſis offenſis in ſuam gratiam recipit.

MCCXLV. 206

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Hieruſalem, & Siciliæ Rex Singulare decus pietatis in Principe ipſum a mortalibus S. . . . . . habet commune cum aliis, quod invicem ſibi, & frequenter indulgeant privati privatis injuriis laceſſiti, ipſe quanto frequentius magis offenditur, tanto pro ceteris miſerabilius miſeretur. Præſens cœtus noverit, & ſucceſſura poſteritas, quod nos ad ſupplicationes Bonifacii marchionis Montisferrati dilecti affinis, & fidelis noſtri manſuetudi-

Digitized by Google

nis noſtræ januam ſupplici devotione pulſantis, veniamque de commiſſis offenſis contra nos, & imperium humiliter poſtulantis ipſum ad exauditionis noſtræ gratiam benignius admittentes, in plenam noſtram gratiam recipimus, & favorem; rancores omnes, & offenſas, quas hactenus contra nos, & imperium viſus eſt incurriſſe ſibi de imperiali clementia relaxantes de abundantiori quoque munificentiæ noſtræ gratia inveſtimus ipſum de rectis feudis ſuis, quæ tenet ab imperio, a quorum jure per offenſas contra nos, & imperium perpetratas juſte cecidiſſe hactenus videbatur, ut ea tam ipſe, quam heredes ſui a nobis, & imperio ſemper immediate teneant, & recognoſcant, debita quoque conſueta ſervitia exinde nobis, & ſucceſſoribus noſtris in imperio facere teneantur, & de dominio noſtro illa aliquo unquam tempore ſubtrahere non intendant. Confirmamus inſuper omnia privilegia ei, & anteceſſoribus ſuis a nobis, & divis Auguſtis progenitoribus noſtris indulta in noſtra, & imperii devotione fide, & ſervitiis perſiſtenti, ſalva in omnibus & per omnia noſtra imperiali juſtitia. Conventiones quidem, & promiſſiones factas ſupra per Henricum Ill. Regem Sardiniæ dilectum filium noſtrum ſacri imperii in Italiam Generalem legatum mediantibus Ill. Marchione Saluc., & Albrandrino Cochonate fidelibus noſtris, & ſpecialiter ſuper remiſſione pecuniæ debitæ per Marchionem eundem nobis facta per Regem Gotofredum per noſtram excellentiam acceptanda ratas habemus, & in perpetuum confirmamus debitum ſupra, & heredibus ſuis perpetuo remittentes. Statuimus igitur quatenus nulla perſona alta, vel humilis Eccleſiaſtica, vel ſecularis, nullus Dux, Marchio, comes, vel vicecomes, nullus poteſtas conſilium, aut commune contra præſentis privilegii noſtri tenorem auſu temerario venire præſumat, quod qui præſumpſerit præter indignationem noſtri culminis, quam incurret, quinque millia marcharum argenti pro pœna componet medietatem cameræ noſtræ, reliquam medietatem paſſis injuriam applicandam. Ad cujus rei memoriam, & robur perpetuo valiturum præſens privilegium fieri, & bulla aurea typario noſtræ majeſtatis impreſſa juſſimus communiri. Datum Taurini anno Dominicæ Incarnationis MCCXLV. menſe julii, III. indict. Imperante D. noſtro Friderico II. Dei gratia invictiſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto Hyeruſalem Siciliæ Rege anno Imperii ejus XXV. (1) Regni Hyeruſalem XXI. Regni vero Siciliæ anno XLVII. feliciter amen (2).

(1) *Frid. II. corona inſignitus fuit an. MCCXX., X. cal. decembris, quapropter hoc anno erat Imperii XXV., licet Muratorius numeret annum XXVI., quia initium ducit numerandi ab ipſo viceſimo, quo fuit coronam Imperii conſecutus.*

(2) *Fuit hoc diploma anno MCCCXXVII., indict. X., die III. maii, Montiscalvi coram D. Franciſco Ab. monaſterii de Grazano, aliiſque multis nobilibus viris, judicibus, vel notariis juſſu D. Argentinæ marchioniſſæ Montisferrati ex autographo ab Antonio de Baili de Clavaxio reſcriptum.*

Decima Eccleſiæ de Montecodario Eccleſiæ majori debita.

207 M C C X L V I I I I.

Anno Domini MCCXLVIIII., indictione VII., die lunæ XXII. februarii in clauſtro S. Mariæ majoris de Aquis præſentibus D. Arnaudo Bencio, Thebaudo de Porta, & Petro filio Philippi Robæ teſtibus rogatis. Albertus Scota miniſter Eccleſiæ S. Thebaudi de Montecodario confitetur, quod vinea quam habet Eccleſia de Montecodario in territorio Aquis, ubi dicitur *undecim*, cui coherent Obertus Cacariol, Arneli, ſive aliæ ſunt coherentiæ, reddit, & reddere debet majori Eccleſiæ Aquenſi quartum, & decimam, pro quibus quarto, & decima dictus Albertus promittit, & convenit dicto Lotterio Aquenſi præpoſito, & ſuis ſucceſſoribus nomine ipſius Eccleſiæ dare nomine ficti annuatim quatuor ſextarios muſti puri ad menſuram Aquenſem tempore vindemiarum nomine Eccleſiæ Aquenſis obligando inde ei pignori omnia bona dictæ Eccleſiæ de Montecodario, & dictus præpoſitus conſenſu, & voluntate capituli, videlicet D. Ottonis Archipreſbyteri, Preſbyteri Ruffini, Preſbyteri Bovoni, & Oglerii canonicorum ibidem pro capitulo reſidentium promittit dictam vineam dicto Alberto nomine dictæ Eccleſiæ de Montecodario defendere, & auctorizare quantum ad dictum quartum, & decimam, obligando inde eidem bona Eccleſiæ majoris Aquenſis ſupradictæ, unde binas cartas unius tenoris fieri præceperunt. Ego Totusbonus S. P. N. interſui, & hanc cartam, & aliam ejuſdem tenoris tradidi, & ſcripſi. Ego Ubertus Galea &c.

Donatio Eccleſiæ de Prædalibus monaſterio S. Mariæ de Latronorio Ciſterc. ord. facta a Guillelmo Aquenſi electo.

M C C X L I X. 208

Anno Domini MCCXLIX. XXVIII. auguſti, in refectorio S. Petri de Aquis D. Guillelmus Aquenſis electus de conſenſu omnium fratrum ſuorum, qui erant præſentes in civitate, videlicet D. D. Lotherii præpoſiti, & Othonis Archipreſbyteri Aquenſis, Alberti præpoſiti Bublienſis, Preſbyteri Ruffini, & Oglerii canonicorum Aquenſium, & ipſi fratres ſua mera, & ſpontanea voluntate pro remedio animarum ſuarum, ac intuitu Religionis dederunt, conceſſerunt, atque obtulerunt fratri Nicolæ converſo, & ſindico monaſterii de Latronorio ſicut conſtat per publicum inſtrumentum factum manu Manuelis Notarii de anno MCCXLVIII., XX. ſeptembris recipientis nomine dicti monaſterii S. Mariæ de Latronorio Ciſtercienſis ordinis Eccleſiam B. Mariæ de Prædalibus ſitam in Aquenſi diœceſi cum omnibus juribus, & rationibus, univerſiſque pertinentiis ad prædictam Eccleſiam de jure ſpectantibus, & cum omnibus demum cultis, & incultis terris, domibus, pratis, vineis, gerbis, nemoribus domeſticis, & ſilveſtribus, ſive ſelvaticis, paſcuis, rivis, rupibus, & ruinis, & omnibus aliis, quovis modo ad dictam Eccleſiam ſpectantibus. Eo modo facta eſt hæc ceſſio, & oblatio, ut dictus ſindicus nomine dicti Monaſterii, nec non & D. Alda Abbattiſſa dicti monaſterii, & conventus

Digitized by Google

ejuſdem Monaſterii, & Moniales, quæ ſibi ſucceſſerint in futurum, habeant, & teneant ſupraſcriptam Eccleſiam cum omnibus rationibus, & pertinentiis ſuis, & faciant ex eis tamquam de loco religioſo, & ad locum religioſum pertinentibus quidquid facere voluerint ſine oppoſitione infraſcriptorum D.D. Electi, & Capituli Aquenſis, & ibidem D. Electus, & Canonici conſtituerunt ſe poſſidere dictam Eccleſiam cum omnibus pertinentiis ſuis nomine dicti Sindici Monaſterii S.Mariæ de Latronorio, dantes licentiam Abbatiſſæ, ac Monialibus, & Sindico Monaſterii intrandi in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ de Prædalibus, & omnium rerum ejuſdem ſua auctoritate, quandocumque voluerint, nulla alia requiſitione facta, vel facienda, & ibidem dictus Sindicus nomine dicti Monaſterii, & auctoritate ſibi conceſſa ab Abbatiſſa, & Conventu dicti Monaſterii de Latronorio, ſicut conſtat per prædictum inſtrumentum, quod ego infraſcriptus Notarius legi in prima figura non cancellatum, nec vitiatum, nec abolitum in aliqua parte ſui in ſignum devotionis promiſit, & convenit præfato D. Electo, & Capitulo dare, & perſolvere eis annuatim nomine cenſus 7. libr. ceræ in feſto Purificationis S. Mariæ conductas in civitate Aquenſi, ſcilicet lib. 4. D. Ep. Aquenſi, & lib. 3. capitulo, & ſtaria 12. grani in medio auguſti ipſi capitulo S. Mariæ Aquenſis. Et ſi ipſe Electus, vel Capitulum faceret inde aliquas expenſas pro iſto cenſu recuperando, promiſit eiſdem dictus Sindicus nomine dicti Monaſterii ipſos conſervare indemnes, & omnes expenſas eis reſtituere, & inde omnia bona dicti Monaſterii eis pignori obligavit auctoritate ſibi conceſſa ab Abbatiſſa, & Conventu Monaſterii memorati. Interſuere teſtes D. Henricus Archipresbiter de Novis, D. Arnaudus Archipresbiter, Bonifacius, & Belingerius Canonici Caſſinarum. Ego Opizzo de Monte Morixino Not. juſſu prædictorum dominorum, & capituli hanc cartam ſcripſi. Ego Albertus Not. Pal. mandato Domini Alberti Aquenſis Epiſcopi hanc cartam prout inveni ſcriptam per prædictum Opizonem ec.

Privilegium Innocentii IV. monaſterio S. Mariæ civitatis Alexandriæ.

209 MCCLI.

Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ Monaſterii ſanctæ Mariæ juxta portam Gamundi civitatis Alexandriæ ejuſque ſororibus tam præſentibus, quam futuris regularem vitam profeſſis in P. P. M. Religioſam vitam eligentibus Apoſtolicum convenit adeſſe præſidium, ne forte cujuslibet temeritatis incurſus, aut eas a propoſito revocet, aut robur, quod abſit, ſacræ Religionis enervet. Ea propter dilectæ in Chriſto filiæ veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Monaſterium S. Dei Genitricis, & Virginis Mariæ juxta portam Gamundi civitatis Alexandriæ, in quo divino eſtis obſequio mancipatæ ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, in primis Benedicti regulam, atque inſtitutionem Ciſtercienſium fratrum a vobis electam ut perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona idem Monaſterium in præſentiarum juſte, ac canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, favente Domino poterit adipiſci, firma vobis, & eis, quæ vobis ſucceſſerint, & illibata permaneant. In quibus hæc duximus propriis exprimenda pertinentiis, ſcilicet domum, & poſſeſſiones, quas habetis in loco, qui vocatur Pozolo cum pratis, vineis, terris, nemoribus, uſuagiis, & paſcuis in boſco, & plano in aqua, & molendinis in viis, & ſemitis, & omnibus aliis libertatibus, & immunitatibus ſuis. Sane laborum veſtrorum de poſſeſſionibus habitis ante Concilium generale, ac etiam novalium, quæ propriis ſumtibus colitis, de quibus novalibus aliquis hactenus non percepit, ſive de ortis, virgultis, & piſcationibus veſtris, vel de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus a vobis decimas exigere, & extorquere præſumat. Liceat quoque vobis perſonas liberas, & abſolutas a ſeculo fugientes ad converſionem recipere, ac eas abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli ſororum veſtrarum poſt factam in Monaſterio veſtro profeſſionem fas ſit ſine abbatiſſæ ſuæ licentia de eodem loco diſcedere. Diſcendentem vero abſque communium literarum veſtrarum cautione nullus audeat retinere. Illud diſtrictius inhibemus, ne terras, ſeu quodlibet beneficium Eccleſiæ veſtræ collatum liceat alicui perſonaliter dari, ſive alio modo alienari abſque conſenſu totius capituli, vel majoris, aut ſanioris partis ipſius. Si quæ vero donationes, vel alienationes aliter quam dictum eſt, factæ fuerint eas irritas eſſe cenſemus. Inſuper auctoritate Apoſtolica inhibemus, ut nullus Epiſcopus, ſeu quælibet alia perſona ad ſynodos, vel conventus forenſes vos ire, vel judicio de veſtra propria ſubſtantia, vel poſſeſſionibus veſtris ſubjacere compellat. Nec ad domos veſtras cauſſa ordines celebrandi, cauſſas tractandi, vel aliquos conventus publicos convocandi, venire præſumat. Nec regularem electionem Abbatiſſæ veſtræ impediat, aut de inſtituenda, aut removenda ea, quæ pro tempore fuerit contra ſtatuta Ciſtercienſis Ordinis, ſe aliquatenus intromittat. Pro conſecratione vero altarium, vel Eccleſiarum, ſive pro oleo ſacroſancto, vel quolibet Eccleſiaſtico Sacramento nullus a vobis ſub obtentu conſuetudinis, vel alio modo, quidquam audeat extorquere, ſed hæc omnia gratis vobis Epiſcopus Dioceſanus impendat. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antiſtitem gratiam, & communionem Apoſtolicæ Sedis habentem, qui noſtra fretus auctoritate vobis, quod poſtulatur impendat. Quod ſi ſedes Dioceſani Epiſcopi forte vacaverit, interim omnia Eccleſiaſtica Sacramenta vicinis Epiſcopis accipere libere, & abſque contradictione poſſitis ſic tamen, ut ex hoc in poſterum proprio Epiſcopo nullum præjudicium generetur. Quia vero interdum proprii Epiſcopi copiam non habetis, ſi quem Epiſcopum Romanæ Sedis, ut diximus gratiam, & communionem habentem, & de quo plenam notitiam habeatis per vos tranſire contingerit, ab eo

Digitized by Google

benedictiones Monialium, vaſorum, & veſtium, conſecrationes altarium, auctoritate Apoſtolicæ Sedis recipere valeatis. Porro ſi Epiſcopi, vel alii Eccleſiarum rectores in monaſterium veſtrum, vel perſonas inibi conſtitutas ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti ſententias promulgaverint, ſive etiam in mercenarios veſtros, pro eo quod decimas ſicut dictum eſt, non perſolvitis, ſive aliqua occaſione eorum, quæ ab Apoſtolica benignitate vobis indulta ſunt, ſeu in benefactores veſtros, pro eo quod aliqua vobis beneficia, vel obſequia ex charitate præſtiterint, vel ad laborandum adjuverint in illis diebus, in quibus vos laboratis, & alii feriantur, eamdem ſententiam protulerint, ipſam tamquam contra Sedis Apoſtolicæ indulta prolatam decernimus irritandam. Nec literæ illæ firmitatem habeant, quas tacito nomine Ciſterciensis Ordinis, & contra indulta Apoſtolicorum privilegiorum conſtiterit impetrari. Præterea cum commune terræ interdictum fuerit, liceat vobis nihilominus in veſtro monaſterio, excluſis excommunicatis, & interdictis divina officia celebrare. Paci quoque, & tranquillitati veſtræ paterna in poſterum ſollecitudine providere volentes, auctoritate Apoſtolica prohibemus, ut infra clauſuras locorum, ſeu grangiarum veſtrarum nullus rapinam, ſeu furtum facere, ignem apponere, ſanguinem fundere, hominem temere capere, vel interficere, ſeu violentiam audeat exercere. Præterea omnes libertates, & immunitates a prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ordine veſtro conceſſas, nec non libertates, & exemptiones ſecularium exactionum a regibus, & principibus, vel aliis fidelibus rationabiliter vobis indultas auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione, ac ſuſtentatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica, ſecularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a Sacratiſſimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Signat. Ego Innocentius Catholicæ Eccleſiæ Ep.

Ego Petrus tit. s. Marcelli Presb. Cardin. Ego Petrus Alimen. Fp. Ego Ricardus S. Angeli Diac. Card. Ego Frater Johannes tit. S. Laurentii in Luccin. Presb. Card. Ego Johannes S. Nicolai in carcere Tullian. Diac. Card. Dat. Januæ per manum magiſtri Marini ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarii VI. idus junii, indictione VIIII., Incarnationis Dominicæ anno MCCLI. Pontificatus vero Domini Innocentii P P. IIII. anno octavo.

Fuit electus die 26. junii, qua de re VI. id. junii erat octavus annus ejus ſummi Pontificatus.

Exemtio capituli Aquenſis a generali interdicto ab Innocentio IV. conceſſa.

MCCLI. 210

Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei. Dilectis filiis capituli Aquenſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii Alberti de Inciſa Cappellani noſtri Procuratoris Aquenſis Eccleſiæ precibus inclinati auctoritate vobis præſentium indulgemus, ut tempore generalis interdicti poſſitis non pulſatis campanis, & januis clauſis voce ſubmiſſa, excommunicatis, & interdictis excluſis, Divina officia celebrare, dummodo cauſam non dederitis interdicto, vel id vobis non contingat ſpecialiter interdici. Nulli ergo ec. Dat. Peruſiæ quarto cal. decembris Pontificatus noſtri anno 9.

Donatio Eccleſiæ s. Philippi monaſterio de Latronorio cum reſervatione Canonis.

MCCLIII. 211

Anno Dom. Nativit. MCCLIII., indictione XI. die Sabati 7. junii. In Aquis ſub ulmo de Caſtelleto D. Henricus Electus Aquenſis de conſenſu omnium fratrum ſuorum, qui erant præſentes in civitate, videlicet D. Lotterii Præpoſiti, & Ruffini Archipresbiteri Aquenſis, ac DD. Presbiteri Bruni, Oglerii, & Henrici Canonicorum, nec non etiam ipſi fratres reſidentes pro capitulo Aquenſi in civitate ſua mera, & ſpontanea voluntate, ac pro remedio animarum ſuarum, atque intuitu religionis dederunt, conceſſerunt, ceſſerunt, tradiderunt, & obtulerunt fratri Nicolæ Converſo, & Sindico Monaſterii S. Mariæ de Latronorio, ſicut conſtat per publicum inſtrumentum factum manu Manuelis Notarii ſub. MCCLIII., indictione XI., die III. exeunte madio recipienti nomine dicti Monaſterii de Ordine Ciſtercienſi Eccleſiam S. Filippi de Predaſco ſitam in Aquenſi Diœceſi cum omnibus poſſeſſionibus, juribus, & actionibus, univerſiſque pertinentiis ad prædictam Eccleſiam de jure ſpectantibus, & demum cum omnibus rebus, terris cultis, & incultis, domibus, pratis, vineis, gerbis, nemoribus domeſticis, & ſilveſtribus, ſive ſalvaticis paſcuis, ruinis, rupibus, rivis, & omnibus aliis quocumque modo ad dictam Eccleſiam pertinentibus, & ſpectantibus. Eo modo facta eſt hæc ceſſio, conceſſio, & oblatio, ut ſupraſcriptus Sindicus nomine dicti Monaſterii, nec non & D. Alda Abbatiſſa dicti monaſterii, & conventus ejuſdem monaſterii, & moniales, qui ſibi ſucceſſerint in futurum, habeant, teneant jam dictam Eccleſiam S. Filippi cum omnibus rationibus, juribus, & pertinentiis ſuis, & faciant ex ea, & ex eis tamquam de loco religioſo, & ad locum religioſum pertinentibus quidquid facere voluerint ſine contradictione ſupradictorum dominorum electi, & capituli Aquenſis, ac omnium ſucceſſorum ſuorum. Et ibidem ſupraſcripti

dominus

Digitized by Google

dominus Electus, & Canonici conſtituerunt ſe poſſidere dictam Eccleſiam S. Philippi cum omnibus pertinentiis ſuis nomine dicti Sindici, & dicti Monaſterii S. Mariæ dantes licentiam Abbatiſſæ, & Monialibus, & Sindico dicti Monaſterii intrandi in poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ S. Philippi, & univerſarum rerum ejuſdem ſua auctoritate quandocumque voluerint nulla alia requiſitione facta, vel facienda abſolvendo dictum monaſterium ab univerſis, & ſingulis taliis, exactionibus, angariis, & parangariis, quæ aliquo modo peti, vel recipi poſſent perpetuo per dictum Epiſcopum, & capitulum, & ſucceſſores eorum pro dicta Eccleſia, & rebus ad eam, & dictum monaſterium pertinentibus, ſalvo cenſu annuo, qui ex parte dicti monaſterii præfatis electo, & capitulo ſolvi debet prout inferius continetur, & ſalvo jure decimationis, ſi quid dictus Epiſcopus, vel capitulum, vel aliquis alius habet in dicta Eccleſia, vel rebus dictæ Eccleſiæ, quibus dicto domino electo, & capitulo, vel alicui alii non fiat aliquod præjudicium per ſupradictam oblationem, & conceſſionem circa decimationem. Inſuper præfati dominus electus, & capitulum confirmaverunt, & ratificaverunt omnes donationes, ceſſiones, & acquiſitiones, quæ a patronis ipſius Eccleſiæ factæ fuiſſent . . . . . vel aliquo alio modo juſto. Et ibidem ſupraſcriptus Sindicus nomine dicti monaſterii de Latronorio, & auctoritate ſibi conceſſa ab Abbatiſſa, & Conventu dicti monaſterii de Latronorio, ſicut per prædictum conſtat inſtrumentum, quod ego infraſcriptus Notarius legi in prima figura non cancellatum, non vitiatum, non abolitum in aliqua parte ſui in ſignum devotionis promiſit, & convenit dictis dominis electo, & capitulo dare, & perſolvere annuatim nomine cenſus ſeptem libras ceræ in feſto Purificationis B. Mariæ conductas in civitate Aquenſi, videlicet libras quatuor Domino Epiſcopo, & libras tres cum ſtariis duodecim grani capitulo, alioquin omnia damna, & diſpendia, quæ prædicti dominus electus, & capitulum inde facerent, vel haberent pro dicto cenſu recuperando idem Sindicus nomine dicti monaſterii eis reſtituere promiſit, atque ipſos exinde conſervare indemnes. Et pro prædictis univerſis, & ſingulis obſervandis auctoritate ſibi conceſſa a dicta Abbatiſſa, & conventu præfati monaſterii omnia bona ipſius monaſterii eidem domino electo, & capitulo pignori obligavit, & inde inſtrumentum ſi oportuerit fieri præceperunt. Interfuere teſtes rogati Domini Petrus Archipreſbiter de Dego, Araudus Bentius, frater Meſſonerius, Goſellinus de Beſtagno, & Henricus de Tertio. Ego Opizo de Monte Morixino Notarius juſſu dictorum dominorum Electi, & Capituli, & Sindici hanc cartam ſcripſi. Ego Ubertus Not. Pal. mandato D. Alberti Aquenſis Epiſcopi prædictam cartam factam a prædicto Opizone ſicut in ea continebatur, ita & in iſto ſcripſi exemplo, & eam autenticavi ec. Ego Bonfilius Not. Pal. autenticum ſupraſcr. vidi, & cum dicto Uberto Not. auſcultavi, & me ſubſcripſi.

Subjectio Eccleſiæ S. Siri Eccleſiæ majori de Alexandria.

MCCLIII. 212

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo, quinquageſimo tertio, indictione undecima die lunæ, primo decimo cal. ſeptembris (1). In Alexandria D. Bonifacius Eccl. Alexandr. Archidiac., D. Bernardus Cantor, & Præpoſitus majoris Eccleſiæ Alexandriæ, & D. Preſbiter Jacobus Præpoſitus S. Martini de Gamundio, D. Samuel Guaſcus, D. . . . . . . D Ubertus . . . . . . omnes Canonici Eccleſiæ majoris Alexandriæ, & nunc deſervientes, & reſidentes in ea nomine, & vice, & a parte capituli Alexandrini habita prius maxima deliberatione, & inſpecta utilitate ipſius Eccleſiæ ſancti Syli de Roboreto, quæ minus honeſte ſervlebatur, & inſpecto honore majoris Eccleſiæ Alexandrinæ confirmant, & ratificant contractum habitum, & factum inter Brognonum de Pilo Clericum, & . . . . . . Eccleſiæ ſancti Syli de Roboreto, ſuo nomine, & aliorum Clericorum ejuſdem Eccleſiæ ex una parte, & fratrem dominum Velleretum procuratorem . . . . . . Humiliatorum . . . . . ſuo nomine, & ipſius Domus, & fratrum, quorum procurator eſt ex altera de datione, & conceſſione per prædictum . . . . . . ognonum ſuo nomine, & Clericorum dictæ Eccleſiæ ſancti Syli, prædicto fratre . . . . prædicto nomine, & nomine ordinis majoris Humiliatorum de Eccleſia prædicta ſancti Syli, & de domibus, & ſediminibus, & pertinentiis ipſius Eccleſiæ . . . . . . poſſeſſionibus, & juribus Eccleſiæ ſancti Syli, & ad ipſam Eccleſiam pertinentibus, & confirmarunt, & ratificarunt omnia ea, & ſingula, quæ . . . . . . in dicto contractu, & inſtrumento continentur. Inde factum per dominum de Negro Bono Notario hoc eodem anno die Sabbati . . . . . . auguſti proxime præteriti, & ipſis omnibus in dicto inſtrumento continentibus ſua auctoritate ex parte capituli Alexandrini interpoſuerunt, hoc acto, & expreſſim dicto per pactum in continenti habitum inter prædictum Archidiaconum, & Cantorem, & prædictos Canonicos nomine, & vice capituli majoris Eccleſiæ Alexandrinæ ex una parte, & prædictum fratrem dominum Velleretum procuratorem, & . . . . domus, & fratrum Humiliatorum . . . . . . prout continetur in inſtrumento procuræ inde facto a Bonifacio Notario 1253 indictione undecima (1) die lunæ 13. exeuntis auguſti . . . . ſucceſſores ipſorum, ſive præpoſitus Humiliatorum ipſorum ſemper, qui pro tempore fuerint in dicta Eccleſia . . . . . . perpetuis ſemper, & ſingulis annis mittere unum ſacerdotem ad Eccleſiam majorem Alexandriæ in die Sabbati ſancti . . . . . Pentecoſtes ad Eccleſiam majorem ad Baptiſmum ... per vigilia ✠ Beati Petri . . . . . . & in feſto ad miſſam . . . . . . & facere, & ſervire ſupradictis diebus Officium ſedis, quod fuerit ei injunctum a Cantore, & debeant prædicti fratres in ſignum ſubjectionis, & reverentiæ Beati Petri, & Eccleſiæ Alexandrinæ mittere duos cereos librarum trium ceræ ſingulis annis in vigilia ſupradicta. Et . . . . ,

ſacerdos, ſive unus de ſacerdotibus, qui fuerint in prædicta Eccleſia ſancti Syli pro tempore debeat præſtare ſucceſſive manualem obedientiam capitulo Alexandriæ. Et promiſerunt prædictus Procurator ſuo nomine, & prædictorum fratrum, & ſucceſſorum ſuorum prædicto Domino Archidiacono, & Cantori nomine, & vice capituli Alexandrini attendere, & obſervare, & attendi, & obſervari facere a ſuis, & . . . . . . omnia prædicta . . . . . & quod non impetrabit, nec impetrari faciet . . . . . . aliquod reſcriptum . . . . pro quo, vel pro quatenus Eccleſia Alexandrina non haberet . . . . . . eſt per dictum fratrem, ſive procuratorem conventum, & promiſſum, & pro quo, vel quatenus ipſi fratres, ſive Eccleſia ſancti Syli immunitatem habet . . . . . . dicta ſolutione, & obedientia, & conſenſu ceterorum . . . . . . curabit omnia prædicta confirmari a Domino fratre Bertramo magiſtro Ordinis Umiliatorum, & pro prædictis omnibus, & ſingulis attendendis, & obſervandis obligavit dictus Procurator omnia bona Eccleſiæ ſancti Syli, & ipſorum fratrum prædicto Archidiacono, & Cantori nomine dictæ Eccleſiæ. Et ibidem dictus Archidiaconus conſenſu, & voluntate prædictorum de capitulo, & ipſi de capitulo nomine, & vice ipſius capituli promiſerunt prædicto procuratori recipienti ſuo nomine, & nomine aliorum fratrum, qui fuerint in Eccleſia ſancti Syli pro temporibus, & nomine ejuſdem Eccleſiæ ſancti Syli ad . . . . . . manutenere, defendere ſemper ſicut alias Eccleſias Alexandriæ, prædictam Eccleſiam ſancti Syli. Et fratres ibidem ſemper pro temporibus commorantes, & bona ipſorum, & ipſius Eccleſiæ. Et de prædictis dictus Dominus Archidiaconus, & Cantor, & Canonici nomine, & a parte capituli Alexandrini plures cartas ejuſdem tenoris fieri juſſerunt, & prædictus frater Dominus Procurator fieri rogavit. Interfuerunt teſtes Joannes de Plovera, Dominus . . . . . . Sabatinus, Bonifacius, Lumbilicus, & frater Anricus Præpoſitus Humiliatorum, & Baſtardus ſerviens Domini Archidiaconi. Ego Manfredus Lumbilicus Notarius Sacri Palatii, & judiciorum . . . . . . hanc cartam tradidi.

(1) *Notæ iſtæ luxatæ ſunt. Illas exhibui, ſicut Cl. Chenna ad me tranſmiſit. Delendum* quinto.

(2) *Hic alter error in die menſis occurrit. Dies enim lunæ incidit in XIV. calendas ſeptembris, non XIII., quare unitas, quam omiſit ſcriba, hinc addenda.*

Fundatio loci Biſtagni facta a D. Henrico Epiſcopo Aquenſi.

213 MCCLIII.

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLIII., indictione XI., die Martis decimo octavo novembris in Biſtagno. In nomine D. N. J. C., & ad honorem ipſius, & B. M. V. ejus Matris, in cujus nomine Aquenſis Eccleſia eſt conſtituta ſic incipimus, & facere peroptamus. Dominus Henricus Aquenſis Electus volens providere utilitati, & neceſſitati dilectorum ſuorum hominum de Beſtagno tum propter gravedinem aſcenſus caſtri, tùm propter diverſitatem, diſtantiam domorum villerii dicti loci, congregati in unum more ſolito per campanam, & per portinarium, conſulibus ſcilicet Marenco, Antermo de Serra, & Nicolao Zolla, ac conſiliariis videlicet Uberto Coluto, Arnaldo Scriba, Henrico Ferrario ec. *cum aliis N.* 25. in totum, atque quamplurimis de potentioribus, & melioribus dicti loci, ſcilicet Roduto de Mœano, Anſermo Maſcaro, Manfredo Malarotta ec. *cum aliis N.* 40. ita ut infra legitur de conſenſu, & voluntate omnium prædictorum in totum voluit, ſtatuit, & ordinavit, quod caſtrum Biſtagni cum re integra, & juriſdictione plena, & burgum, & villam, videlicet omnes domus exiſtentes in eis permutentur, & transferantur ſuper roccam fluminis Burmiæ, videlicet ſuper vadum de Paliolis, ubi locus eſt etiam deſignatus, & quod univerſi, & ſinguli homines de Beſtagno continuo ibidem debeant habitare. Hoc pacto expreſſo inter dictos homines, & dictum Dominum Electum quod ipſi homines teneantur, & debeant reſpondere eidem Domino Electo, & ſucceſſoribus de omni cortili, & univerſa juriſdictione, ſicut in bannis, fodris, conditionibus, cauſis, ſive placitis omnibus tam criminalibus, quam pecuniariis, in redditibus drictis fodris, exercitibus, juribus, ſucceſſionibus, equis, paſſagiis, angariis, perangariis, gavitiis, ſpaldis, foſſis, clauſuris, & muris caſtri, & burgi, piſcationibus, venationibus, & generaliter in omnibus univerſis, & ſingulis rebus, ſicut tenentur ſubditi Domino ſuo eodem modo ſicut in caſtro præſenti de Beſtagno, & in Burgo, & villeriis dicti loci jam dicto Domino Electo ad præſens facere debent, vel alicui prædeceſſori ſuo facere conſueverant in juvando, nec nocendo alicui, qui in dicto loco facturo habuerit ædificium ſuper allodio, vel ſuper manſura, ſeu ſuper feudo in reſpondendo tantum; & unuſquiſque ſit, & permaneat in eo ſtatu, ſicut olim eſſe rationabiliter conſuevit, confitentes omnes homines ſupradicti quod totus cortilis, & univerſa juriſdictio dicti loci deſignati deſuper roccha de Palliolo pertinet immediate Domino Epiſcopo Aquenſi, & jam dicto Domino Electo per Eccleſiam Aquenſem, & quod habitantes in dicto loco facturo debebunt de plena juriſdictione, & de toto cortili prædicto Domino Electo, & omnibus ſucceſſoribus ejus in integro reſpondere, ſicut modo de loco Beſtagni faciunt, & facere debent dicto Domino Electo, & olim alicui prædeceſſori ſuo facere conſueverunt; item convenerunt prædicti homines jam dicto Domino Electo, quod nemo debeat ædificium, in quo videatur eſſe forcia, vel defenſio, conſtruere ſine licentia dicti Domini Electi, ſeu ſucceſſorum ſuorum, vel alicujus ipſorum; item ſedimina dicti loci non debeant aſſignari niſi per licentiam memorati. Item quod nullus foricaneus debeat recipi in dicto loco facturo de novo. Nemo habeat furnum, niſi Dominus Electus Aquenſis, qui debeat habere ex eo furnaticum competenter, & ſtatuit ut ſupra dictum eſt. Univerſi, & ſinguli homines ſupradictum convenerunt, & promiſerunt dicto Domino Electo Aquenſi, nomine Aquenſis Eccleſiæ, & omnium aliorum ſuc-

ceſſorum ſuorum ſemper omnia ſupradicta attendere, complere, & obſervare, & nullo tempore contravenire. Et itaque Aiquinus Portunarius ut ſupra legitur, tactis ſanctis Evangeliis in anima ſua, & animarum omnium ſupradictorum hæc ſibi jubentium juravit, quod ipſe, & univerſi, & ſinguli ſuprafcripti omnia prædicta complebunt, attendent, & obſervabunt, & nullo tempore contravenient, & inde publica inſtrumenta, & quanta quilibet prædictorum inde voluerit fieri præceperunt. Actum pro communi Biſtagni &c. Interfuerunt teſtes D. Theodorus de Bagnaria, D. Obertus Caſtellanus de Beſtagno, Anſelmus Caiſſa, & Dalfius de Coleto. Ego Opizo de Montemoroſſino Notarius juſſu prædicti D. Electi, & hominum de Beſtagno, ut ſupra legi, & ſcripſi.

Litteræ F. Leonis Archiep. Mediol., quibus FF. MM. S. Franciſci Alexandriæ concedit facultatem abſolvendi pœnitentes.

214 MCCLIV.

Anno Nativitatis Domini MCCLX., indictione III, die Dominico XII. menſis ſeptembris in Alexandria, præſentibus D. Bellono, & D. Boneconero teſtibus. D. Franciſcus de Canevanova poteſtas Alexandriæ præcepit mihi Bono Joanni de Coſtancio Notario infraſcripto, ut hanc litteram authenticarem, & in publicam formam inſtrumenti redigerem, tenor cujus talis eſt. Frater Leo de ordine fratrum Minorum divina paciencia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus religioſis viris, Miniſtro, Cuſtodi, & Economo fratrum Minorum Alexandriæ ſalutem in Domino. Cum ex cura paſtorali nobis immineat ſalutem gerere animarum, quarum in die Domini ante tribunal Chriſti rationem reddere nos opportet, & veſter ordo in diverſis mundi partibus conſtitutus fidelium eſuriat fructum, pro quibus mori Dei filius eſt dignatus, volentes, & nobis providere, & fraternitati veſtræ gratiam facere ſpecialem vobis, & confeſſoribus veſtri ordinis in Alexandria, & ejus diœceſi concedimus plenam, & liberam licentiam audiendi confeſſiones peccatorum, & abſolvendi confitentes, & de modica iniectione manuum, ſeu levi culpa, quæ conceditur a jure, & diſpenſandi in votis, illis exceptis, quæ ſibi Apoſtolica ſedes reſervavit, & illis vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ad prædicationes veſtras patienter interfuerint audiendas XL. dierum auctoritate noſtra de injuncta ſibi pœnitentia indulgentiam faciendi, vos enixe exhortando, quatenus circa prædicta ſtudeatis taliter vos habere, quod vobis fructum acquiratis in cælis, & altiſſimo gloriam, qui in talibus ſua clementia gloriatur. Datum in loco Lignani die lunæ VII. menſis ſeptembris MCCLIV., indictione XIV. (1) Ego Bonus Joannes &c. hanc cartam &c.

(1) *Currebat indictio XII., quæ loco XIV. hic eſt ſubſtituenda: reliquæ enim notæ cohærent.*

Licentia Archid. & Capit. Alex. data Rolando ædificandi monaſt. Solerii.

MCCLV. 215

Anno Dominicæ Incarnationis MCCLV., indict. XII., die lunæ ultimo exeuntis auguſti, præſentibus D. Ruffino de Bergoglio, & Anſelmo Perullo, & Ottone Presbitero, & Ruffino Dianeſio, & D. Ruffino Galia rogatis teſtibus in Alexandria Capitulum Alexandrinæ Eccleſiæ ad honorem Dei omnipotentis, & B. Mariæ Virginis, atque Beati Petri Apoſtoli, & omnium Sanctorum conceſſit, atque licentiam, & liberam auctoritatem dedit fratri Rolando Magino commiſſario, ſindico, actori, & procuratori, atque defenſori monaſterii S. Mariæ de Montebruno Taurinenſis diœceſis nomine ipſius monaſterii faciendi, & conſtituendi quoddam oratorium, ſive monaſterium in diœceſi, ſive diſtrictu civitatis Alexandriæ, videlicet in villa Solerii in terra, ſive ſedimine, quam, vel quod dictus Rolandus emit, ſive alio modo aquiſivit nomine dicti monaſterii, quod ſedimen fuit D. Petri Peſcheriæ, a quo illud emerunt, vel forte ab aliis eſt aquiſitum, tali modo, quod prædictum oratorium, ſive monaſterium, vel Abbatiſſa ipſius monaſterii, ſive conventus ipſius alicui tributo, vel oneri nullo tempore ſint ſubiecti, vel ſubiecta exceptis duobus cereis, quorum . . . . . uſque ad ſeptem annos . . . poſt trium tantum librarum ceræ quilibet debeat eſſe, anno quolibet, niſi remanſerit voluntate capituli Alexandrini, vel majoris partis, quos cereos anno quolibet perpetuo in vigilia Apoſtolorum Petri, & Pauli dicto nomine cenſus, & in ſignum ſubjectionis, & reverentiæ dictæ Eccleſiæ Alexandrinæ, & capitulo decreverunt ſtatuentes, quod prædictum monaſterium, ſive oratorium in omnibus, & per omnia ſit liberum, & exemptum ab omni datione præſtatione, & exactione, ſicut alia Monaſteria ſui ordinis ſolvendo tantum modo cenſus ſupra memoratos. Et ſic dictum capitulum confirmando eidem Rolando prædicto nomine prædictorum ſedimen, monaſterium, & omnia, & ſingula decreverunt, quod nulli omnino hominum in eorum ditione commorantium liceat hanc conceſſionis, & confirmationis paginam infringere, aut ei auſu temerario contraire. Si quis autem id attentare præſumpſerit, & commonitus non reſipuerit, iram omnipotentis Dei & dicti capituli ſe noverit incurſurum. Ego Manfredus Lumbulicus Notarius S. Pal. &c. hanc cartam ſcripſi, & dedi.

Conceſſio Eccleſiæ, & Cœmiterii FF. Humiliatis ſecundi ordinis facta ab Henrico Epiſc. Aquenſ. & Capitulo.

MCCLVI. 216

Anno Domini MCCLVI., indictione XIV., die Martis XVIII. julii. Hæc eſt ordinatio facta inter Aquenſis canonicæ capitulum, videlicet D. Loterium præpoſitum Aquenſem, D. Ruffinum Archipresbiterum, D. Bovonum Presbiterum, D. Presbiterum Ogerium, D. Presbiterum Ottonem, D. Presbiterum Petrum, & D. Ogerium ibidem pro

Digitized by Google

capitulo reſidentes, & D. Henricum Aquenſem Epiſcopum, & F. Stephanum de Valentia de ordine Humiliatorum ſecundi ordinis miniſtrum, & rectorem manſionis Humiliatorum de Aquis nomine ipſius ordinis, videlicet quod prædictus D. Henricus Aquenſis Epiſcopus de voluntate capituli ſupradicti dant, & concedunt dicto fratri Stephano recipienti nomine dictæ manſionis Eccleſiam, & cimiterium libere, & abſolute reddendo annuatim dicto Domino Epiſcopo per ſe, & ſucceſſores ſuos in perpetuum pro cenſu libram unam incenſi, & capitulo Aquenſis canonicæ aliam libram in feſto S. Mariæ medii auguſti. Item de voluntate utrarumque partium ſtatuunt, & ordinant, & volunt eſſe in perpetuum valiturum, quod prædicti fratres, qui nunc ſunt, vel qui pro tempore fuerint in dicta manſione non poſſint, vel debeant ſponſas, vel ſponſum benedicere, mulieres a partu ſurgentes recipere, ſcapſellas, vel fuſtes imponere, vel deponere, peregrinis pœnitentias dare, niſi de licentia dicti Epiſcopi, neque communicare exceptis fratribus, & ſororibus de ordine, ſepulturas recipere, niſi forte aliquis agens in extremis ibi ex devotione eligeret ſepulturam. In quo ita ſtatuunt, & ordinant, quod ſi capitulum Aquenſe ibi fuerit præſens in exequiis mortuorum, ibi habeat duas partes oblationum omnium, & miſſam majorem, tertiam prædictis fratribus relinquendo. Et ſi contingerit, quod capitulum ibi non eſſet, prædicti fratres totam oblationem recipiant de mortuariis, cuſtodi, vel nuncio capituli duas partes integre conſignando, exinde duas cartas fieri rogarunt. Interfuerunt teſtes D. Obertus Pavalionus, Henricus de Porta, Jacobus Oculibovis, & Jacobus Matarius. Ego Rogerius Not. S. P. &c.

Collatio Eccleſiarum S. Nazarii, & S. Mauritii de Predaſco facta ab Henrico Ep. Aquenſ. Lanfranco electo a clerico earum.

217 M C C L V I I.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen. MCCLVII., indictione XV., die Dominica XIII. madii, in Caſtelletto Aquis præſentibus teſtibus Magiſtro Pagano, Henrico de Tertio, Anſelmo de Murbello in præſentia D. Henrici Epiſcopi Aquenſis, & de . . . . . Anſelmus Clericus Eccleſiarum S. Nazarii, & S. Mauritii de Predaſco elegit, poſtulavit, & recepit Presbiterum Lanfrancum de Ovrano in miniſtrum, & rectorem dictarum Eccleſiarum. Unde idem Dominus Epiſcopus attendens quod . . . Lanfrancus ſit utilis, & neceſſarius dictæ Eccleſiæ, jam dictam electionem, & receptionem confirmavit, ac ipſum Presbiterum Lanfranchum per baculum, quem in manibus habebat inveſtivit de ipſa Eccleſia, & . . . & temporalibus Eccleſiarum prædictarum committendo, conferendo, & confirmando eidem presbitero adminiſtrationem, & rectoriam dictarum Eccleſiarum, ut ipſe poſſit regere, agere, defendere, & gubernare dictam Eccleſiam. . . . . temporalibus tamquam rector, & diligens miniſter . . . . . de Aquis Publicus Notarius hanc cartam tradidi, & tranſcripſi de cartulariis . . . . Ferrarii de Montemoriſino Notarii, ſicut ipſam imbreviatam inveni nihil in ipſa addens, vel minuens, quod mutet, vel variet . . . auctoritate mihi data, & conceſſa a majori conſilio civitatis Aquis, & in fine me ſubſcripſi (1).

(1) *Hæc inveſtitura cum aliis bene multis fuit juſſu Guidonis II. Epiſcopi Aquenſis in publicam formam redacta ann. 1343. ob quæſtiones juris patronatus cum monaſterio de Prædalibus poſtmodum ibi ædificato.*

Teſtatio, qua Fratres minores profitentur jus parochiæ S. Johannis ſpectare ad Capitulum.

M C C L V I I I. 218

Anno Domini MCCLVIII., indictione I., die lunæ IV. menſis januarii (1) in capitulo majoris Aquenſis Eccleſiæ, præſentibus D. Presbitero Willelmo capellano dictæ Eccleſiæ, & Alberto Scota teſtibus rogatis. F. Bertolinus miniſter fratrum minorum in provincia Lombardiæ cum fratre Belengario cuſtode Montisferrati, & cum F. Henrico Guardiano fratrum minorum de Aquis omnem pacem, & concordiam habere deſiderans cum Capitulo Aquenſis Eccleſiæ in præſentia D. Dodonis Archidiaconi, D. Ottonis Archipresbiteri, D. Lotherii præpoſiti, Presbiteri Petri ſacriſtæ, D. Bovonis, D. Oglerii, & D. Henrici canonici Aquenſes, voluit, & proteſtatus fuit cum voluntate, & conſenſu fratrum dictorum, & cum voluntate dictorum canonicorum pro capitulo reſidentium, quod totum jus parochiæ S. Johannis libere pertineat ad dictam majorem Eccleſiam, & ſi aliquis aliquam elegerit ſepulturam apud dictam Eccleſiam S. Johannis, & canonici fuerint invitati, habeant, & dicant majorem Miſſam, & totam oblationem recipiant in ipſa die prædictis fratribus data, & conceſſa parte oblationum, quas eiſdem dictus Lotherius præpoſitus voluerit aſſignare. Si vero capitulum fuerit ibi præſens, tunc nuncius capituli, ſive cuſtos accipiat dictam oblationem, ſicut ſupra dictum eſt; ſi vero contingeret dictum præpoſitum mori, poſt deceſſum ejus fratres ſupradicti poſſint alium eligere de capitulo dictæ majoris Eccleſiæ quem voluerint, qui eiſdem de prædictis oblationibus partem debeat, quam voluerit aſſignare, & inde duas cartas fieri rogavit. Ego Bonusfilius Notarius.

(1) Hic *deeſt* exeunte, *alioquin error in numeris graviſſimus erit. Dies enim quarta erat dies Veneris & in junio erat Martis dies.*

Sententia declarans quandam poſſeſſionem Meladii clientelarem eſſe Eccleſiæ S. Mariæ de Aquis.

M C C L V I I I. 219

Anno Domini MCCLVIII., indictione I., die Jovis X. januarii in clauſtro Aquenſis canonicæ præſentibus D. An . . . . Benzone Judice Simone Barberio Amelio de Puſterna de Aquis, & Muſſo Graſſi de Biſtagno teſtibus rogatis. Petrus de Puſterna Arbiter electus, & conſtitutus a D. Lotterio Aquenſi præpoſito ex una parte, & Tidixio Rofredo de Meladio ex alia, ut apparet per cartam factam per me infraſcriptum Notarium, quæ ſic incipit MCCLVII., indictione XV., die Veneris XVIII. octobris in platea majoris Eccleſiæ Aquenſis præſentibus Petro Ocha, Bonofilio Aquidei Bonifilii, & Simone Barberio teſtibus rogatis. D. Lotterius Aquenſis præpoſitus nomine Eccleſiæ S.

Digitized by Google

Mariæ de Aquis Aquenſis canonicæ ex una parte, & Tidixius Rofredus de Meladio ex altera ſeſe compromiſerunt ſtare laudi, & arbitrio, ſeu arbitratui Petri de Puſterna de omnibus litibus, diſcordiis, & controverſiis ſuis, quæ vertuntur, vel verti videbantur inter eos occaſione drictuum, & decimæ, quos, & quam dictus præpoſitus petebat ipſi Tidixio de petia una terræ, & prati, quæ, & quod fuerunt quondam Henrici Blanchi jacentem in territorio Meladii, ubi dicitur Canalis, cui cohærent Villelmus Rofredus a duabus partibus, hæredes Alberti Caſutana, & via publica promittentes ad invicem &c., & ſuper petitione, quæ in libello continetur, qui ſic incipit: agit D. Lotterius Aquenſis Eccleſiæ præpoſitus nomine, & vice ipſius Eccleſiæ contra Tidixium Rofredum de Meladio coram vobis Domino Petro de Puſterna arbitro electo, & arbitratore inter dictum Dominum præpoſitum, & dictum Tidixium in cauſſa, quæ vertitur inter eos, & petit ab eo ſtaria ſex grani pro quinto, & ſtaria duo pro decima, & medietatem unius plauſtri fœni pro quinto, & decima pro tempore præterito, ſalvo jure principalis. Hoc ideo, quia dictus Tidixius tenet, & poſſidet unam petiam terræ partim prativam, & partim arativam in territorio Meladii, ubi dicitur Canalis, cui cohærent Villelmus Roffredus a duabus partibus, & heredes Alberti Caſſotanæ, & via publica, & ſi quæ aliæ ſunt cohærentiæ, quæ terra reddit, & reddere debet dictæ Eccleſiæ quintum, & decimam. Item petit dictus Dominus præpoſitus dicto nomine quartam partem unius plauſtri fœni a dicto Tidixio pro quinto, & decima pro tempore, & de tempore præterito, hoc ideo, quia dictus Tidixius tenet, & poſſidet unam petiam prati in eodem territorio, & in eadem hora cohærent heredes quondam Ogerii Camalerii, & Scataracii, & heredes Alberti Caſſotanæ, pars cujus prædicti filiorum inferior, quæ eſt deverſus fontem reddit, & reddere debet dictæ Eccleſiæ quintum, & decimam. Unde cum dictus Tidixius laboraverit dictam terram, & pratum, & recollegerit ex dicta terra fructus, & prato ipſe, vel alius pro eo, & ex ipſa terra, & prato exierint hinc retro tot fructus quot decima, & quintum de dictis fructibus aſcendit uſque in prædictam quantitatem, & plus, & dictus Tidixius ceſſaverit in præſtatione dictorum quintorum, & decimarum, ideo dictus Dominus præpoſitus prædicto nomine agit, & petit ut ſupra, & ut dictus Tidixius condemnetur in futurum ad præſtationem decimæ, & quinti de dicta terra, & de dicto prato verſus dictum Dominum præpoſitum, & verſus dictam Eccleſiam, & hoc petit omni jure ſibi, & prædictæ Eccleſiæ competens ſalvo jure addendi, minuendi, mutandi, corrigendi, & alterius petitionis faciendæ. Unde dictus Petrus de Puſterna arbiter, ut ſupra viſa dicta petitione, & viſis teſtibus, & inſtrumentis, & petitionibus, & confeſſionibus utriuſque partis, & omnibus hinc inde propoſitis, & habito conſilio D. Henrici Rachani, ac plurium ſapientum condemnavit dictum Tidixium in ſtaria quatuor grani pro tempore præterito pro quinto, & in ſtarium unum grani pro decima, & in quintam partem duorum plauſtrorum fœni uſque ad triginta dies proximos. Et ut de cetero det, & præſtet dicto Domino præpoſito nomine Eccleſiæ ſupradictæ quintum, & decimam dictæ terræ, & prati, quæ in libello continetur, & abſolvit dictum Tidixium a ſuperfluo dicti grani, & fœni petito in libello pro tempore præterito; & lata fuit hæc ſententia in ſcriptis, unde plures cartas unius tenoris fieri præceperunt. Ego Nicolaus Manxionis Notarius Palatinus his omnibus interfui, & hanc cartam, ut ſupra ſcripſi. Ego Albertus Galea de Aquis Notarius Palatinus mandato D. Alberti Aquenſis Epiſcopi hanc cartam factam a prædicto Nicolao, ſicut eam inveni ſcriptam, ita & in ipſo ſcripſi exemplo &c. Ego Bonfilius Notarius Palatinus &c.

Particula D. Henrici Epiſc. Aquenſ. Teſtamenti.

MCCLVIII. 220

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLVIII., indict. I., die Veneris XXIV. madii in Caſtelletto Aquis, præſentibus teſtibus rogatis F. Guidono de Sezadio, F. Gerardo de ordine prædicatorum, D. Oglerio canonico Aquenſi, Henrico de Tercio, canonico Plebis de Meladio, Nicolino clerico Eccleſiæ de Alice, Jacobo Bagnaria, Gabriele Flore de Viqueria, & Armano de Garona de Alexandria. D. Henricus Epiſcopus Aquenſis volens facere teſtamentum per nuncupationem, quia timebat de defectu ſuo propter ægritudinem, quam patiebatur, ſicut inferius continetur, diſpoſuit, ſtatuit, & ordinavit dando mihi Opizoni infraſcripto Notario, ut de quolibet legato, quod fecerit, poſſim cuilibet pertinenti conficere publicum inſtrumentum. In præſens legavit Eccleſiæ cathedrali Aquenſis Eccleſiæ B. Mariæ petiam unam terræ, quam Epiſcopus Aquenſis viſus eſt habere in territorio Aquis, ubi dicitur ad Pradellum, cui cohærentes illi de S. Lazaro via, ſive aliæ ſint ei cohærentiæ . . . . dicto legato dictæ Eccleſiæ debeant facere ſibi anniverſarium omni anno, quo ſacriſta dictæ Eccleſiæ percipiat fructus dictæ terræ, & ipſos fructus in die anniverſarii dividat inter canonicos, qui fuerunt præſentes ad officium dicti anniverſarii, ſi vero non facerent prædicti canonici anniverſarium prædictum, revertatur dicta terra ad Aquenſem Epiſcopum. Opizzo de Monte Morixeno &c.

Declaratio illorum, qui Beſtagni tenentur ad fodrum Epiſcopo Aquenſi præſtandum.

MCCLVIII. 221

Anno Domini MCCLVIII., indictione I., die Veneris penultima novembris in caſtro Beſtagni, in conſilio more ſolito congregati. D. Albertus Aquenſis electus, & credendarii unanimiter ſtatuerunt, quod ſex boni viri de dicto loco eligerentur, qui exceptarent omnes homines de Beſtagno, qui non conſueverunt dare aliquod in ſubventionibus, & exactionibus fodri Domini Epiſcopi Aquenſis, & ibidem Domini Electi, & dicti credendarii elegerunt Oglerium Lazzarum, Galubium, Henricum Columbum, Johanninum Lazzarum, Lucium Ariberti, & Gallum Paganum, qui dixerunt omnes

Digitized by Google

homines debere ſolvere præter domum dicti Oberti, & heredum Oberti Culardi, & domum Maſcarorum, & Dalmatii, excepto quod tempore D. Henrici quondam Epiſcopi Aquenſis, illi de Ferra non ſolverunt exactionem fodri cum aliis de Beſtagno. Ego Opizzo de Monte Morixino &c.

Abſolutio Vicariorum poteſtatis Septebrii ab excommunicatione.

222 M C C L I X.

Anno Domini MCCLIX., IX. martii in clauſtris majoris Eccleſiæ Aquenſis, præſentibus D. Morando Judice, D. Arnaldo Benzo, & F. Petro de Hoſpitali teſtibus rogatis. Veniens Bernardus Bellot de Septebrio ſindacus, & procurator vicariorum poteſtatis Septebrii, ut patet per publicum inſtrumentum Willelmi Notarii dicti loci, tenor cujus talis eſt: Anno Domini MCCLIX., die Dominica IX. exeunte martio &c. Ad recipiendam abſolutionem excommunicationis a Domino Electo Aquenſi, vel ab ejus delegato, in qua erant pro damno, quod dictum commune dederat in boſco canonicorum Aquenſium, juravit ſtare nomine prædictorum vicariorum, & communis prædicti mandatis Eccleſiæ, & D. Lotherii Aquenſis præpoſiti, & delegati dicti Domini Epiſcopi Electi Aquenſis in hac parte. Vener. D. Bernardus petit a dicto delegato ſuo nomine, & nomine prædictorum abſolutionem a dicta excommunicatione, qui delegatus recepto juramento ab ipſo ſindaco ſuo nomine, & nomine prædictorum vicariorum, & communis ipſum ſuo nomine, & nomine dictorum Vicariorum, & communis abſolvit a dicta excommunicatione præcipiendo ei nomine prædictorum, ne de cetero talia, vel ſimilia contra dictam Eccleſiam committant, & de damno illo ſatisfaciant, & concordent cum dicto capitulo ad ſuam voluntatem. Bonusfilius N. &c.

Inveſtitura Conradi Epiſc. Aſtenſ. D. Gulielmo marchioni Montisferrati ex chartulario ejuſdem Eccleſiæ.

223 M C C L X.

Anno Domini MCCLX., indictione III., die V. intrante auguſto in præſentia infraſcriptorum teſtium. D. Conradus Dei gratia Aſtenſis Epiſcopus nomine, & vice Eccleſiæ, & Capituli Aſtenſis Eccleſiæ inveſtivit D. Gullielmum marchionem Montisferrati de omnibus iis, quæ ipſe D. Gullielmus Marchio tenet ab Eccleſia Aſtenſi. Qui vero D. Gullielmus marchio incontinenti juravit, & fecit fidelitatem prædicto D. C. Epiſc. nomine, & vice ſupradictæ Eccleſiæ, & facere promiſit ea, quæ in capitulis fidelitatis continentur. Actum eſt hoc ſub porticu canonicæ Aſtenſis. Interf. D. Martinus de Revello, D. Manuellus de Cocconato, D. Ubertus Plebanus Coſſembraudi, & D. Jo. Scurzabò de Jantia. Et ego Bonifacius Groſſus Notarius de Novello interfui rogatus, & hanc cartam ſic ſcripſi.

Deditio civitatis Aquarum Gullielmo marchioni Montisferrati a Ghibellinis expulſis facta.

M C C L X. 224

Anno Domini MCCLX., indictione III., die Martis V. intrantis octobris in caſtro Turriculæ, teſtes Rainerius Baſtardus, D. Cunradus, & D. Manfredus marchio de Boſco, in quorum præſentia D. Andreas de Aquis ſindicus, & procurator, & certus Nuncius D. Gullielmi Joannis civis de Aquis, & Vicarii totius partis illorum, qui exierunt extra Aquis conſtitutus voluntate omnium prædictorum in pleno conſilio eorum prædicto D. Gullielmo Vicario, & ipſis conſiliariis omnibus unanimiter, & concorditer eorum nomine, & nomine totius partis prædictorum, prout continetur in carta facta anno Domini MCCLX., indictione III. die Jovis ultima ſeptembris in refectorio monaſterii S. Petri de Aquis per Nicolaum Manſionis Notarium ad compromittendum, & promittendum, & dandum juriſdictionem tam realem, quam perſonalem civitatis Aquis, & cortile ejuſdem, & ejus diſtrictus, & omnia ſuæ partis D. Gullielmo honorabili marchioni Montisferrati ex certa conſcientia, & auctoritate ſibi commiſſa, & conceſſa ſuo nomine, & prædicti D. Willelmi Joannis, & omnium de ſua parte dedit prout melius potuit D. Gulielmo illuſtri marchioni Montisferrati civitatem Aquis, & omne ejus cortile, & juriſdictionem, tam intus eam, quam extra eam, & inſuper ſuo, & prædictorum nomine juravit fidelitatem prædicto Domino Marchioni, & ejus heredibus, ita quod ipſe, & ipſi, quorum procurator eſt, dicto Domino Marchioni obſervabunt omnia, quæ in forma fidelitatis continentur eo modo, & forma, quod dictus Dominus Marchio, & ſui heredes amodo in perpetuum teneant dominium civitatis Aquis, & caſtrorum, & juriſdictionum civitatis jam dictæ.

Carta ſindicatus talis eſt: anno Domini MCCLX., indictione III., die Jovis ultima ſeptembris in refectorio monaſterii S. Petri de Aquis in pleno conſilio eorum, qui exierunt extra Aquis, præſentibus Manuello (1) Teſtabovis, Rufino Petri Vercii, & Armando Scata teſtibus rogatis. D. Willelmus Joannes civis Aquis, & vicarius totius partis illorum, qui exierunt extra Aquis voluntate totius conſilii infraſcripti, & ipſi conſiliarii omnes unanimiter, & concorditer eorum nomine, & totius partis ſupradictæ faciunt, creant, conſtituunt, & ordinant D. Andream de Aquis præſentem, volentem, & recipientem ſuum ſindicum, actorem, procuratorem, & certum nuncium, videlicet ad compromittendum, & promittendum, & dandum juriſdictionem tam realem, quam perſonalem civitatis Aquis, & ejus cortile, & ejus diſtrictum, & omnia ſuæ partis D. Gulielmo honorabili marchioni Montisferrati, D. Ugoni de Cruce, & D. Guidoni de S. Alexandro, & cuilibet alii perſonæ, & quibuslibet perſonis, quibus dictus Andreas ſindicus voluerit, & ad faciendum fidelitatem dicto Domino Marchioni, & omnia, quæ eidem placuerit, promittendo mihi Notario infraſcripto recipienti nomine ejuſdem civitatis referre... & (2) quidquid per ipſum ſindicum

Digitized by Google

factum, completum, promiſſum, juratum, ordinatum, vel tractatum fuerit in prædictis, & circa prædicta certum, & firmum perpetuo habere, tenere promiſerunt, & juraverunt, & aliquo tempore non contravenire ſub obligatione ſuorum bonorum. Nomina conſiliariorum ſunt hæc: D. Ogerius canonicus, Manfredus Beſurici bon. . . . . Facellus D. Andreæ, Odicio Blancus, Bergaminus, Boneſius, Redanus, Petrus Pertadea, Fatoinus, Ubertus Ollarius, Armandus Scote, Mareſcotus, Jacobus Gorberti, Henricus Boicii, Vialius Peolotus, Joannes Cacariolus, Niger Presbiteri, W. Petrus Bonus, Badalo, Petrus Gribarius, Aquideus Bordella, Nicolotus Gorgoglonus, Henriggio Bubulcus, Henricus Blancus, Fredericus . . . . . . Barberius, Ogerius Boicii, Ralorgna, Rubeus Goſlæ, Gratuerius, Bonus Piper, Morandus Agrade, Manfredus Facellus D. Andreæ, Percevallus de Porta, Ugo Piper, Otho Roba, Willelmus Boccazus, Willelmus Facellus D. Andreæ, Petrus Beſurii, Multura, & Ogerius de Caſtelletto (3), dando dictus D. Willelmus Joannes, & omnes conſiliarii ſupradicti Bartholomeo Agrado Notario licentiam reficiendi, & faciendi hanc cartam ad voluntatem dicti D. Marchionis, & D. Andreæ, & hanc cartam fieri rogatus... Et ego Nicolaus Manſionis Notarius Palatinus his omnibus interſui, & hanc cartam, ut ſupra de eorum voluntate tradidi. Ego Henricus de Dego (4) Palatinus Notarius interſui ad dictam donationem, & fidelitatem faciendam, & hanc cartam ſcripſi voluntate dicti Domini Marchionis, & Andreæ, & cartam Sindicatus.

(1) *Maruello.* (2) *Cujuslibet cujus intererit.*

(3) Licet nos propriis oculis authenticam ſcripturam inſpexerimus, eamque uti potuimus diligenter exſcribere conati ſimus, attamen ne videamur aliorum lectiones reſpuere, idcirco variantes haſce adtexere optimum putamus. *Nomina conſiliariorum ſunt hæc: D. Ogerius canonicus, Manfredus Beſurici, Bonus frater D. Andreæ, Odicio Blancius, Bonajus Boccazus. Matheus Podidis, Petrus Pelaboſcotinus, Obertus, Olerius, Arnaudus Scotæ, Mareſcoltus, Jacobus Prosberici; Henricus Bocazus, Vialis, Peolotus, Johannes Catariolus, Niger Presbiter, Willelmus, Petro Bonus, Badillo, Petrus Curbonus, Aquedeus Bordella, Ricalottus, Gorgoglotus, Heneriogia, Bubulcus, Enrietus Blancius, Fredericus Meride, Barberius, Ogerius Boicii, Rilorgna, Rubeus Gosle, Varnerius, Bonus Piper, Morandus Agradi, Manfredus frater D. Andreæ, Perrivallus de Porta, Ugo Piper, Otto Ruba, Willelmus Boccazus, Willelmus State D. Andreæ, Petrus Beſurici, Multieri, & Ogerius de Caſtilletto.* (4) *Trezo.*

Electio D. Baſtardini de Monteſerrato in poteſtatem Alexandriæ.

225 MCCLX.

Anno Nativitatis Domini MCCLX., indictione III., die lunæ XIII. menſis decembris in palatio novo communis Alexandriæ, in reformatione conſilii generalis facti dicta die, totum conſilium voluit nemine diſcrepante, quod D. Baſtardinus de Monteſerrato capitaneus Alexandriæ in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit, & eſſe debeat auctoritate præſentis conſilii rector, & poteſtas civitatis & communis Alexandriæ a kalendis januarii proximi futuri uſque ad annum unum faciendo, & exercendo per ſe ipſum dictum regimen, ſeu podeſteriam, ut alterum loco ſui, & per ſe gereret, ponendo quæ voluerit, ſive placuerit eidem, quod ſit in ſua electione, & mero arbitrio, & habendo pro ſuo ſalario dictæ podeſteriæ libras mille, & tercentum Papienſes, itidem quod alias ordinatum fuit poteſtatem Alexandriæ eligendum debere habere: hoc acto, & dicto expreſſim, quod ipſe D. Baſtardinus, ut alium quemcumque in dicto regimine ſibi ſubſtituat habere, & tenere continuo debeat in dicto regimine tres bonos judices ſuis expenſis, & duo milites prudos, & diſcretos: debeat etiam jurare ſuper capitulis communis Alexandriæ, & eadem attendere, & inviolabiter obſervare: & ſi dictus D. Baſtardinus venerit ante calendas januarii prædictas, & dictum regimen juraverit habere debeat pro rata ipſum ſalarium per quantum ipſi ante ipſas calendas venerit, & juraverit regimen ſubſcriptum & illud facere, & exercere: & D. Paganus de Puteo, D. Antonius Trottus poteſtas Alexandriæ, una cum ipſis ceteris conſiliariis hanc cartam fieri juſſerunt. Interſuerunt teſtes Albertus de Pila, Emanuel de Mirabello, & Enricus de Boccacciis quondam Manfredus de Aquis. Ego Amat de Nigro S. Palatii Notarius hanc cartam mihi juſſam ſcripſi.

Approbatio Alberti Aquenſ. Epiſc. teſtamenti, ac legati Henrici quondam Epiſc. Aquenſ.

MCCLXI. 226

Anno Domini MCCLXI., indictione IV., die Jovis III. februarii ſuper ſolarium Aquenſis præp. præſentibus D. Ruzia Abbate S. Petri de Aquis, D. Villelmo Johanne, & D. Andona nepote ejus teſtibus rogatis ad requiſitionem D. Oddonis Aquenſis Archidiaconi, D. Lotherii præpoſiti Aquenſis, D. Borivonis Archipresbiteri Aquenſis, & D. Presbiteri Petri pro capitulo, & nomine capituli Aquenſis, D. Albertus Aquenſis Epiſcopus ratificavit, approbavit, confirmavit teſtamentum, quantum eſt in hac parte, & legatum factum dictæ Eccleſiæ Aquenſi a dicto Henrico quondam Aquenſi Epiſcopo, prout continetur in inſtrumento facto per Opizonem Notarium, qui ſic incipit anno Dominicæ Nativitatis MCCLVIII., indictione I., die Veneris XXIV. madii in Caſtelletto Aquenſi &c. volens dictum legatum ratum, & firmum perpetuo permanere, promittens dictum legatum ratum, & firmum perpetuo ſe habere, & nullatenus convenire, unde rogatus cartam fieri. Ego Bonusfilius Notarius S. Palatii &c.

Fœdus Alexandrinorum cum Papienſibus.

MCCLII. 227

Anno MCCLXII., indictione V. die lunæ pridie calendas auguſti in Palatio novo communis Papiæ in conſilio mille credendariorum. Papiæ ibi-

Digitized by Google

dem collectorum per ſonum campanæ, & voces præconum communis Papiæ more ſolito collectorum. Hæc eſt forma pacis, & concordiæ, ſocietatis, & fraternitatis, & communionis factæ, & firmatæ inter commune, & homines Papiæ ex una parte, & commune, & homines Alexandriæ ex altera parte, videlicet quod idem commune, & homines Alexandriæ promittunt, & jurant communi, & hominibus Papiæ eos adjuvare, manutenere, & defendere cum armis, & ſine armis contra quamlibet perſonam, civitatem, & communitatem, & locum, & quaſcumque alias perſonas cum toto exfortio eorum, de cetero in perpetuum remittendo omnes injurias, & offenſas ab hodie retro factas tempore guerræ, & propter guerram, ſalva fidelitate, quam fecerunt, & habent ipſi Alexandrini Excellentiſſimo Domino Manfredo regi Siciliæ, filio Divi Auguſti D. Friderici Imperatoris memoriæ recolendæ; & vice verſa communes, & homines Papiæ promittant, & jurent communi, & hominibus Alexandriæ eos adjuvare, manutenere, & defendere cum armis, & ſine armis contra quamlibet perſonam, civitatem, & communitatem, & loca, & quascumque alias perſonas cum toto exſortio eorum, & de cetero in perpetuum ad honorem, & fidelitatem iſtius D. Regis, & quouſque ipſi Alexandrini perſeveraverint, & ſteterint in fidelitate prædicta remittendo omnes injurias, & offenſas ab hodie retro factas tempore guerræ, & propter guerram, ſalva amicitia communis, & hominum Derthonæ, & ſalvis conventionibus, & amicitiis communis, & hominum Aſtenſium, & Vercellenſium; & ſalvis omnibus hominibus, & terris, quos & quas commune, & homines Papiæ tenent, & habent. Hoc addito, quod ſi contingeret, quod Deus avertat, quod aliqua diſcordia, ſeu contentio verteretur, ſeu eſſet inter commune Alexandriæ, & commune Haſtæ, & inter commune Vercellenſe, & commune Alexandriæ, commune Papiæ dabunt operam adhibere bona fide, quod ipſa guerra, & diſcordia ſopiatur, & legaliter terminetur, & ad ſtatum pacificum reducatur. Super quam diſcordiam, & contentionem commune Papiæ debet eſſe judex, & cognitor, & arbiter de medio, ſi placuerit illis, inter quos eſſet contentio; alioquin prædictum commune Papiæ ſit æqualis, & communalis amicus inter dicta communia, & commune Alexandriæ, & inde hanc cartam fieri juſſerunt. Interfuerunt teſtes Ricardus de Beccaria, Stefanus Bottus, & Andreas Vacca ec.

Breve Urbani Papæ Epiſcopo Aq. ex Reg. Litt. Ap. Urbani PP. IV. Tom. IV. lib. 3. Ep. 995.

228 MCCLXIV.

Urbanus &c. Venerando fratri Epiſcopo Aquenſi ſalutem &c. Meritis Religionis dilecti filii Prioris, & fratrum Eremitarum de Alexandria Ordinis S. Auguſtini inducimur, ut ipſa proſequamur benevolentia gratioſa. Sane ipſorum petitio nobis exhibita continebat, quod Nos intellecto, quod dilectus filius Præpoſitus, & Canonici Eccleſiæ ſancti Martini de Gamundio de Alexandria ob cauſas varias in ipſa Eccleſia non poterant reſidere, nec de animabus Parochianorum ſuorum curam gerere opportunam, ex quo inter Parrochianos ipſos non leve generabatur ſcandalum, quod etiam ipſi Præpoſitus, & Canonici Nobis per ſuas literas intimarunt cupientes, ut dilectis filiis Priori, & fratribus Eremitanis de Alexandria Ordinis S. Auguſtini eadem Eccleſia cum libris, calicibus, ornamentis, poſſeſſionibus, & pertinentiis ſuis omnibus conferretur, ſibi dictæ Eccleſiæ redditibus pro ſubſtentatione ſua quamdiu vixerint reſervatis, quodque quantum in eis erat illis prædictam Eccleſiam duxerant conferendam, Nos eorum, ac dilecti filii fratris Gulielmi ejuſdem Ordinis Pœnitentiarii noſtri ſupplicationibus inclinati, cum non habeant in civitate Alexandriæ locum eorumdem habitationi accomodum, illis ſuper hoc quantum cum Deo poſſumus providere volentes, fraternitati tuæ dedimus noſtris literis in mandatis, ut de cauſis, & ſcandalo hujuſmodi, ac ſtatu, & facultatibus ejuſdem Eccleſiæ, & utrum in hac parte eorum eſſet ſupplicationibus annuendum, univerſis etiam circumſtantiis inquireres per te, vel per alium diligentius veritatem; & eam ſub ſigillo tuo nobis quantocius deſtinares, ut ordinaremus ſuper hoc, quod expediens videremus. Porro tu per dilectum filium fratrem Rufinum Priorem S. Siri de Alexandria feciſti ſuper præmiſſis diligenter inquiri, & inquiſitionem hujuſmodi ſub ſigillo tuo ad noſtram præſentiam deſtinaſti. Quia vero per inquiſitionem ipſam manifeſte apparet, quod dicti Præpoſitus, & Canonici propter tenuitatem reddituum, & facultatum dictæ Eccleſiæ in ea non poterant reſidere, propter quod animarum inibi cura negligitur, & inter ipſos, & parochianos eoſdem grave ſcandalum eſt exortum, & quod prædicta Eccleſia domibus ipſius ruinam minantibus eſt omnino ſervitoribus deſtituta, quodque ipſi in civitate ipſa locum ſibi accomodum non habent, nos ipſorum ſupplicationibus annuentes præfatam Eccleſiam cum juribus, & pertinentiis ſuis auctoritate præſentium illis conferimus de gratia ſpeciali, ejus redditibus prædictis Præpoſito, & Canonicis quamdiu viderint reſervatis. Ita tamen, quod aliquem Presbiterum idoneum ejuſdem Ordinis, vel alium tibi, vel tuis ſucceſſoribus præſentent perpetuo ad curam parochiæ Eccleſiæ ſupradictæ. Quo circa mandamus, quatenus eoſdem Priorem, & Fratres in corporalem prædictæ Eccleſiæ, ac jurium, & pertinentiarum ejus poſſeſſionem per te, vel per alium inducas, & defendas inductum ipſius Eccleſiæ redditibus reſervatis quamdiu vixerint Præpoſito, & Canonicis memoratis. Non obſtante qualibet indulgentia Sedis Apoſtolicæ, de qua cujuſque toto tenore de verbo ad verbum oporteat in noſtris literis plenam, & expreſſam mentionem fieri, & per quam effectus præſentium impediri valeat, vel differri contradictores ec. uſque compeſcendo. Ceterum curam parochiæ ſupradictæ committas alicui Presbitero idoneo ipſius Ordinis, vel alii, quem dicti Prior, & Fratres tibi ſucceſſive duxerint præſentandum. Datum apud Urbem veterem 6. calend. auguſti anno tertio.

Digitized by Google

Conſtitutio Procuratoris facta ab Alberto Epiſcopo ad recuperandos reditus Eccleſiæ Aq.

229 MCCLXIV.

Anno Dominicæ Nativitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto, indictione ſeptima, die Martis prima januarii. In Camera Domini Lotherii Præpoſiti Aquenſis. Dominus Albertus Epiſcopus Aquenſis conſtituit, & ordinavit Gullielmum Baldiconem ſuum certum nuncium villicum, & gaſtaldum actorem, & procuratorem ad exigendum, & recuperandum omnes reditus, & proventus pertinentes jam dicto Epiſcopo in Aquis, & in ejus territorio, ad omnia demum faciendum quæ ſpectant, & pertinere videntur dicto Procuratori villico, & gaſtaldo, & quidquid inde per dictum Gullielmum factum fuerit tam in agendo, & defendendo quam in recipiendo dictos proventus, & alia jura ſua idem Dominus Epiſcopus ratum, ac firmum promiſit ſemper habere, & nullo tempore convenire. Interfuere teſtes dicti Dominus Præpoſitus, Dominus Henricus, Præpoſitus Bublienſis, Arancus Notarius, & Jacobus Ferrarius de Aquis.

Opizzo . . . . . juſſu dicti Domini Epiſcopi hanc cartam ſcripſi.

Solutio Canonis Eccl. Aq. a Mon. Tilieti.

230 MCCLXV.

Anno Domini MCCLXV., indictione VIII., die martis III. martii. In clauſtro Canonicæ Aquenſi præſentibus D. Arnaldo Benzone judice, Bonifacio de Garbazola, & D. Henrico Botaccio T. v. & R. Frater Ruffinus de Inciſa, & Fr. Conradus de Garbazola de ordine monachorum Ciſtelli, qui dicunt ſe moram facere in Eccleſia S. Mariæ de Tilieto . . . . . ejuſdem loci, ſicut dicunt, dederunt, & repræſentaverunt D. Loterio Aquenſi Præpoſito, & D. Ruffino Scatte, D. Ogerio, & D. Simoni de Garbagna Canonicis S. Mariæ majoris Aquenſis nomine, & vice Monaſterii de Tilieto libras quatuor ceræ, & ex parte Abbatis, & Monaſterii loci prædicti, quas ipſi confitentur, & dicunt dictum Monaſterium de Tilieto debere dare, & reddere, & quondam reddidiſſe Eccleſiæ majori de Aquis annuatim occaſione cenſus, & hanc cartam fieri rogaverunt. Ego Nicolaus Manxionis Not. Palatii ecc.

Electio Procuratoris facta ab Archiepiſcopo Mediolanenſi pro recipiendis fructibus benef. in Dioc. Aſtenſi, Albenſi, Savonenſi, & Aquenſi.

231 MCCLXVI.

O. Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus Domino Joanni Quaglato Aſtenſi Canonico ſalutem ec.

Tenore præſentium vos conſtituimus, & ordinamus noſtrum nuncium, & procuratorem generalem, & ſpecialem ad omnia noſtra negotia peragenda, & ſpecialiter ad recipiendum fructus omnium beneficiorum primi anni, quæ vacabunt in Civitate, & Diœceſi Aſtenſi, ad nos pertinentes per literas Apoſtolicas ad D. Epiſcopum Placentinum, & de Vico Archipresbiterum ſuper his beneficiis directas; ita tamen quod ſuper prædictis, & circa prædicta facere poſſitis ea omnia, quæ facere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, paciſcendo, vel alio modo, & quidquid ſuper his facietis, ratum, & firmum habemus. Item vobis committimus, quod recipiatis, & recipere poſſitis a Clero Albenſi, Savonenſi, & Aquenſi procurationes ſuper eiſdem impoſitas uſque ad hodiernum diem, & ipſis receptis damus vobis licentiam abſolvendi omnes, qui occaſione prædicta incurrerunt excommunicationis ſententiam, vel interdicti, idque vigore hujus mandati. Dat. Viterbii XII. cal. januarii MCCLXVI. IX. indictione.

Induciæ per annum Marchioni Montisferrati, ejuſque ſubditis conceſſæ a poteſtate Alexandriæ.

MCCLXVI. 232

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLXVI., indictione IX., die Dominico ſecundo menſis madii in palatio novo communis Alexandriæ in pleno, & generali conſilio campana, & voce præconum more ſolito convocato. Dominus Gullielmus de Cornazzano poteſtas Alexandriæ voluntate, & conſenſu totius prædicti conſilii, & ipſius conſiliarii univerſi nomine, & a parte communis Alexandriæ, & pro ipſo communi Alexandriæ, & diſtrictus, & pro omnibus caſtris, locis, & villis, qui per Alexandriam detinentur, & fodrum, & dacitum, vel collectam communi Alexandriæ præſtant, ſeu præſtare tenentur, & ſe reducentibus in eiſdem dant, & concedunt plenam, liberam, & ſecuram fidantiam, & treguam in perſonis, & rebus Domino Gullielmo honorabili Marchioni Montisferrati, & ſuis hominibus, & diſtrictualibus ipſius, & vaſſallis omnibus ejuſdem, & toti terræ ſuæ, & terris, villis, & caſtris, & locis, quæ, & quas detinet, & quæ, & quas detinent vaſſalli, & diſtrictuales ſui, ita quod aliquæ offenſiones, damna, vel jacturæ amplius non fiant per commune, & homines Alexandriæ, & diſtrictus, vel per terram, caſtra, loca, & villas, quæ per Alexandriam detinentur, & fodrum, dacitum, vel collectam communi Alexandriæ præſtant, ſeu præſtare tenentur, & ſe reducentes, vel qui ſe reducentur in ipſis, dicto Domino Marchioni, & hominibus ſuis, & diſtrictualibus ipſius, & vaſſallis omnibus ejuſdem, & toti terræ ſuæ, & terris, villis, caſtris, locis, quæ, & quas detinent vaſſalli, & diſtrictuales ſui promittendo dictus Dominus Poteſtas, Conſilium, & Conſiliarii prædicti nomine dicti communis mihi notario infraſcripto notario dicti Domini Marchionis, & omnium hominum, & vaſſallorum ſuorum, & omnium locorum, qui per ipſum, ſeu vaſſallos ſuos detinentur, & omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel intereſſe poteſt dictam treguam, ſeu fidantiam ratam, & firmam habere, & tenere, & haberi, & teneri facere uſque ad annum unum ſub obligatione bonorum dicti communis, & reſtituere omnia damna, & ſingula, quæ dabuntur, ſeu fiunt dicto Domino marchioni, & hominibus, & diſtrictualibus ſuis, & vaſſallis, &

Digitized by Google

terræ ſuæ, & terris, & villis, locis, quæ, & quas detinent vaſſalli, & diſtrictuales, ſeu quoquo modo, vel loco per homines Alexandriæ, & diſtrictus, & per homines caſtrorum, locorum, villarum, quæ per Alexandriam detinentur, & communi Alexandriæ fodrum, dacitum, ſeu collectam communi Alexandriæ præſtant, vel præſtare tenentur, & habitantes, & reducentes, ſeu qui reducent in eiſdem, & inde dictus Poteſtas, Conſilium, & Conſiliarii hanc cartam fieri juſſerunt. Interfuerunt teſtes Manuellus de Mercello, Florius Cirimellus, & Gandulphus de Fiblinis. Ego Ruffinus de Burgo Not. ec.

Juramentum Sindici capituli Aquenſis parendi mandatis nuncii Archiep. Mediolan.

233 MCCLXVII.

Anno Domini MCCLXVII., indictione X., die Veneris XXVIII. menſis januarii. In præſentia teſtium infraſcriptorum D. Petrus canonicus, & ſacriſta Aquenſis, & ſindicus, & procurator, actor, & nuncius capituli Aquenſis, ſicut continetur in inſtrumento facto a Bonſilio notario Anno Domini MCCXLVII., indictione X., die lunæ 8. januarii juravit ſtare mandatis Eccleſiæ, & obedire præceptis, & mandatis D. Johannis Quaglati canonici Aſtenſis, actoris, procuratoris, & nuncii P. Archiepiſcopi Mediolanenſis, ſicut continetur in literis ipſius D. Archiepiſcopi autenticatis per me Henricum Fornarium, tenor quarum literarum inferius annotatum eſt, & quia prædictum capitulum, & clerici Aquenſes excommunicati fuerunt &c.

Capitula in quadam cauſa Canonicorum, ubi plura de horum juribus in Eccleſiam S. Johannis ſuburbii Aquenſis.

234 MCCLXXII.

Anno Dom. MCCLXXII., indictione X. XVIII. octobris in majori Eccleſia Oberto Rabia Dim. ..... Ramæ ...., & D. Morando de Porta teſtibus rogatis. D. Arnaldus Benzius judex communis Aquis ſedens pro jure reddendo ad inſtantiam Henrici de Porta Sindaci Eccleſiæ majoris Aquenſis præcepit mihi Salvino Notario autenticare omnia capitula, & poſitiones, quas ipſe Henricus voluerit in cauſa ipſius Enrici nomine Eccleſiæ, & Willelmi Tabitæ tutoris filiorum Guidonis Sartoris ..... intendit hic probare, quod domus Guidonis Sartoris de Burgo, cui cohærent via a duabus partibus, Nicolinus Gorglonus, & domus ſancti Spiritus, debet annuatim ſolidos decem miniſtro S. Joannis de Burgo.

Item quod Eccleſia S. Joannis erat capella Eccleſiæ ſanctæ Mariæ majoris Aquenſis, & ſubdita erat dictæ Eccleſiæ majoris, & bona, & jura, quæ erant dictæ Eccleſiæ S. Joannis, ſeu Miniſtri ipſius pertinebant dictæ Eccleſiæ maiori, ſeu capitulo, & quod capitulum prædictæ majoris Eccleſiæ in dicta Eccleſia S. Joannis habebat inſtitutionem, & deſtitutionem tamquam in rem ſive Capellanorum, ſive Miniſtrorum, & Clericorum dictæ Eccleſiæ S. Joannis ſine requiſitione, & conſenſu Epiſcopi, vel alterius majoris.

Item quod capitulum majoris Eccleſiæ ſanctæ Mariæ Aquenſis conceſſit, & dedit ſtatum, & habitationem fratribus minoribus Eccleſiæ, & ædificiorum S. Joannis, & topiæ, & horti ſolummodo adjacentium ipſi Eccleſiæ. Reliqua vero bona, & jura, quæ erant Eccleſiæ ſancti Joannis, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ majoris applicuerunt, & retinuerunt auctoritate, & conſenſu Epiſcopi ſui Electi Aquenſis, & voluntate, & conſenſu Presbiteri Guiberi Miniſtri Eccleſiæ S. Joannis, & Conradi clerici, & voluntate, & conſenſu fratrum minorum ...... Teſtis Belengonus dicit matrem Guidonis dicti condemnatam fuiſſe ad ſolvendos decem ſolidos ſub ulmo majoris Eccleſiæ.

Teſtis Faxana, teſtis Jardinus, teſtis Arancus dicit, quod interfuit conſilio, ubi fuit ordinatum, & fuerunt poſiti extimatores ad extimanda bona hominum Aquis; conſilium fuit factum in refectorio. Item quod S. Joannes erat capella majoris Eccleſiæ, ſeu titulus, & quia habuit, & accepit a dicto Presbitero Guibaro pro Domino Archipresbitero Lanfredo, & pro Eccleſia majori dandum quoddam pro collecta Epiſcopi; & quum Cappellanus majoris Eccleſiæ erat abſens, tunc mittebant Canonici ad ipſum Presbiterum Guibarum, ut veniret ad dicendum miſſam, & ad chriſtianandum, & ad bautizandum tamquam Cappellanus. Item teſtis Muſſus Stephanus dicit quod vidit, ubi nunc eſt iſta domus, terram eſſe vacuam.

Item teſtis Lotherius præpoſitus dicit, quia vidit ſemper dictam Eccleſiam S. Joannis teneri, & poſſideri ab Eccleſia majori, & nullo mediante hanc inſtituere Clericos, ſcilicet Cunradum, & Presbiterum Ubertum de Ponte ponendo in illa Eccleſia taliam, & præcipiendo dicto Presbitero tamquam Cappellano ſuo, quod veniret ad bautizandum, & ad canendum miſſam, & ad dandam pœnitentiam, & ipſe obediebat ei tamquam Cappellanus, & conceſſerunt Canonici fratribus minoribus, ut ſtarent in Eccleſia illa retinendo in ſe omnes reditus Eccleſiæ illius, & per viginti annos, & plus vidit illa, & cum eſſet puer veniebat una cum Uberto Presbitero ad Eccleſiam majorem, & adjuvabat eum canere.

Teſtis Ruffinus Canonicus dicit, Canonicos ante decem annos poſuiſſe Cunradum Clericum ſine requiſitione Epiſcopi in illa Eccleſia; & quod eſt ſubdita Canonicæ, ita quod Presbiter Guibarus veniebat ad Domnum ad bautizandum, & ad canendum Miſſas, & ad dandum pœnitentias, quibus Canonici volebant, & omnia officia Canonice faciebat tamquam Cappellanus ſubditus Canonicæ; & quod Canonici imponebant ei taliam, quam volebant Epiſcopo neſciente pro ſe ipſis, & Epiſcopus nil dicebat; & quod illa bona dictæ Eccleſiæ dederunt Canonici D. Willelmo Cappellano ipſius Canonicæ non condicione Epiſcopi, & eo tempore, quo fratres Minores inſtabant ad habendam Eccleſiam ſancti Joannis ec. Dicit his omnibus interfuiſſe, & dationi Eccleſiæ fratribus minoribus, & adfuiſſe D. Morandum, & fratrem Guilfredum.

Item Lanagius dicit Presbiterum Petrum, & Jordanum dediſſe illam domum ad ſponſionem pro Eccleſia ſancti Joannis, & hoc ante annos 45. De hoc

Digitized by Google

dicit vidiſſe conſilium in libro communis, & in regiſtro, inſuper de auditu canonicorum, & miniſtri dictæ Eccleſiæ dicit, quod Presbiter, ſeu miniſter dictæ Eccleſiæ non audebat pulſare terciam, nonam, neque veſperas, niſi primitus pulſabatur campana de Dommo.

Item Ubertus de Ponte dicit cum erat clericus Eccleſiæ S. Johannis, & ſtabat cum D. Presbitero Guibaro dicit, quod . . . . . ibat ille ad bautizzandum, & ad feſta principalia. Ego Salvinus Not. communis Aquis &c.

(1) *Hic adde V.: erat enim eo anno indictio XV. Utrum autem hic error meus ſit, an chartæ archivii capitularis, a quo eam exſcripſi, ob longam temporis intercapedinem vix bene memini.*

Exceptio in lite coram delegato Archiepiſcopo Mediolanenſi.

235 MCCLXXIII.

Anno Domini MCCLXXIII. In clauſtro S. Mariæ de Caſtello coram D. Amico præpoſito S. Mariæ de Caſtello dicente ſe delegato Archiepiſcopi Mediolanenſis, præſentibus Murro de Puteo Patre Petrini volentis ſibi conferri præbendam in Eccleſia S. Quirici de Caſtro novo, D. Henricus præpoſitus dictæ Eccleſiæ dicit ſe non conſentire in dictum delegatum, quod civitas Alexandrina non eſt ipſi locus tutus, neque ſuis nunciis, neque acceſſus ad illam civitatem, cum ſit valde periculoſus propter diſcrimina viarum, & guerrarum Marchionis Montisferrati, & Berruariorum hoſtiles incurſus. Gonfredus de Montaldo Not. &c.

Irritatio poſſeſſionis captæ cujuſdam canonicatus, & in eum alterius immiſſio facta a Baudicione Electo Aquenſi.

236 MCCLXXVI.

Anno Domini MCCLXXVI., indictione IV., die Veneris VII. auguſti, in caſtro Beſtagno inter nonam, & veſperas præſentibus D. Petro Presbitero Beſtagni, Johanne filio Petri Enhovi de Aquis, Villelino Moturæ teſtibus rogatis, & vocatis nos Baudicio Aquenſis electus . . electionem Oberti Mareſcarchi de Alexandria, qui dicit ſe canonicum Eccleſiæ S. Mariæ de Aquis per litteras D. PP... nos viſis litteris cancellatis, & intellectas ipſas falſas pronunciamus, & penitus irritamus, quatenus de facto poſſidet, & non de jure; & ideo timentes ne nobis tempus curreret, quum electio ſit nobis devoluta, ipſo jure volentes prædictam Eccleſiam Aquenſem providere de canonico, ne in temporalibus, & ſpiritualibus detrimentum prædicta Eccleſia patiatur Franceſchinum filii Gullielmi de Miribello clericum Eccleſiæ Sancti Martini de Orzaria Aquenſis diœceſis eligimus, ſive poſtulamus in canonicum, & in fratrem Eccleſiæ memoratæ: ibidem, & coram teſtibus ſupraſcriptis D. Ubertus de Motura Archidiaconus prædictæ Eccleſiæ Aquenſis prædictum Franceſchinum recepit in oſculo pacis in canonicum, & in fratrem Eccleſiæ memoratæ, & inde prædictus D. Electus, & prædictus Archidiaconus hanc cartam fieri præceperunt, & voluerunt conceſſa mihi Notario infraſcripto licentia ab eiſdem, & retinendo in me quod poſſim reficere, meliorare præſens inſtrumentum ſemel, & pluries cum conſilio unius ſapientis, vel plurium; & ego Ogerius Barete Notarius Palatinus juſſu Domini Electi, & Archidiaconi ſcripſi.

Abſolutio ab excommunicatione inflicta a delegatis Archiepiſc. Mediolanen. occaſione ſubſidii Terræ ſanctæ.

MCCLXXVII. 237

In Chriſti nomine. Anno Domini MCCLXXVII. indictione V., die lunæ prima novembris, in caminata D. Uberti Aquenſis Archidiaconi, præſentibus D. Bertolino Baudezono, Gullielmo Multuræ, & Canturro Baudezono teſtibus rogatis, & vocatis. Nos fr. Bencius de Guaſchis Guardianus fratrum Minorum de Aquis ex auctoritate ſibi tradita, & conceſſa a R. P. D. Othone ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, ut conſtat per litteras ipſius Domini Archiepiſcopi ſigillatas ſigillo ſano, & integro, tenor quarum litterarum ſic inſcripſit. Omnipotentis Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus religioſo viro Guardiano fratrum Minorum de Aquis ſalutem, & ſinceram in Deo charitatem . . . . Volens adimplere mandatum Domini Archiepiſcopi auctoritate dictarum litterarum, qua fungebatur ſecundum formam Eccleſiæ, D. Ubertum Aquenſem Archidiaconum a quadam ſententia excommunicationis in eum lata per D. P. Abbatem ſanctæ Juliæ, & Henricum præpoſitum de Bublio delegatis prædicti Domini Archiepiſcopi prout dicebatur, quod libros, & ſcripturas collectæ decimæ pro ſubſidio terræ ſanctæ ad eos non tranſmiſit, ab excommunicatione hujuſmodi liberavit, & abſolvit &c. Ego Dardanelius Not. S. P. &c.

Confirmatio Juriſdictionis, quam Alexandrini in ſuam civitatem conceſſerant D. Gullielmo marchioni Montisfer, atque extenſio ejuſdem ad quoſdam caſus.

MCCLXXX. 238

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLXXX., ind. VIII., die Veneris XXVI. menſis januarii, in palatio novo communis Alexandriæ in pleno, & generali conſilio campana, & voce præconum more ſolito congregato. D. Nicolaus Baſtardus de Monteferrato poteſtas, & capitaneus communis, & populi Alexandriæ ſuper infraſcriptis conſilium poſtulavit. I. Cum per dictum capitaneum, & ancianos, & ſapientes, & conſilium generale populi Alexandriæ ſtatutum, firmatum, & ſtabilitum ſit, quod D. Gulielmus marchio Montisferrati habeat plenam, liberam, & generalem bailiam auctoritatem, & poteſtatem faciendi, ordinandi, & præcipiendi ad ſuum liberum, & plenum arbitrium, & voluntatem de factis, & ſuper factis, & negotiis, & juribus, & rebus communis, & hominum Alexandriæ ad hoc, ut homines communis, & populus Alexandriæ in

Digitized by Google

bono, & pacifico ſtatu ſtent, & conſerventur, & ab oneribus, & expenſis defendantur, & hoc tam in faciendo pacem, & concordiam, & parentelas, & conjunctiones per matrimonium inter homines partium Alexandriæ, & inter alios homines Alexandriæ, ſicut ſibi videbitur pro meliori, quam ſuper facto illorum, qui tenent pedagia, & redditus, & res, & jura communis Alexandriæ, ſecundum quod ei videbitur pro majori honore ſuo, & utilitate, & etiam ſuper illis, qui petunt aliquid a communi, vel populo, ſeu ab aliis ſingularibus perſonis obligatis pro communi, vel populo, & generaliter ſuper omnibus, & ſingulis factis, negotiis, & rebus, & juribus communis Alexandriæ præteritis, præſentibus, & futuris, & quod ſuper his omnibus, & ſingulis prædictis Dominus Marchio habeat bailiam, poteſtatem, miſtum, & merum imperium; quod placet ipſi conſilio conſulere, & ordinare ſuper prædictis.

D. Obertus Canis dixit, quod Dominus Marchio habeat bailiam ad totam ſuam voluntatem ſuper omnibus, quæ in poſta continetur, & ſicut in poſta continetur, non obſtante aliquo ſtatuto &c. D. Nicolaus Merlanus dixit, & conſuluit ſimiliter. In reformatione cujus conſilii facta, & revoluta per dictum poteſtatem placuit toti conſilio, ut dixit D. Nicolinus Merlanus, & D. Obertus Canis. Teſtes interfuerunt Opicius Paſtor, Gulielmus Balbus, Vixinus de Boſco, & Obertinus Cubator. Ego Bonifacius Boccaccius Notarius Palatii, & Ufficialis litterarum, & conſiliorum Alexandriæ hanc reformationem conſilii, poſtam, & dicta dictorum ſapientum feci, &c.

Conventiones inter Fratres Prædicatores, & Minores circa prædicationem in Alexandria & finitimis oppidis.

239 MCCLXXXI.

Anno MCCLXXXI. In nomine Domini. Convenerunt Fratres Prædicatores, & Minores de Alexandria ad majorem honeſtatem ſuam, & pacem prædicationes ſuas taliter ordinare, videlicet, quod fratres unius ordinis una ſeptimana prædicent in Gamundio, & Borgoglio, & fratres alterius ordinis in eadem ſeptimana prædicent in Roboreto, & Marenco. In alia ſeptimana fiat e contra, & ſic currat per annum totum. Quum incipiat proxima Dominica adventus, in qua ſeptimana prima adventus propter Dominicas, quæ ſunt pares, ut fiat major variatio, prædicabunt in eis quarteriis civitatis, in quibus prædicarunt ſeptimana proxima præcedenti, non ſe alternando in illis duabus ſeptimanis. Hoc autem ita ſervetur, quod in aliorum terminis, & ſeptimana alii quantumcumque rogati, & invitati non prædicent ullo modo, excepto in domibus religioſis, in quibus quicumque invitati.... prædicare poſſint . . . . nullo dumtaxat illuc populo convocato. In domibus vero propriis prædicabunt utrique quatenus, & quantum voluerint, excepto quod nec ibi, nec alibi in tota civitate, niſi forte religioſis ſine populi convocatione. Prædicabunt fratres unius ordinis in feſtis ſanctorum ordinis alterius, ſic ſunt feſta Beatorum Marci, Dominici, & Petri martyris quoad Prædicatores, & feſta B. Franciſci, & Antonii de ordine Minorum quoad Minores. In omni etiam die lunæ prædicabunt fratres Minores in domo dominarum ſuarum exceptis feſtis prædictis fratrum Prædicatorum, quando tali die evenerint, & fratres Prædicatores, ſi contingat fieri in Alexandria domus dominarum ad ipſos pertinentium, prædicabunt, ſi voluerint in domo ipſarum per totum annum in una die in ſeptimana, quam elegerint, præter diem lunæ, & diem Veneris, exceptis prædictis feſtis fratrum Minorum, quando in ea die evenerint. Item fratres Prædicatores non prædicabunt in domo ſua, nec alibi in civitate in feſtis Dominarum fratrum Minorum, ſcilicet ſanctæ Mariæ Magdalenæ, & ſanctæ Claræ. Nec fratres Minores prædicabunt in domo ſua, nec alibi in civitate in feſto principali Dominarum, ſi quæ fuerint fratribus Prædicatoribus pertinentes. Quantum vero ad generales prædicationes, quæ fuerint per ſtationes ordinatas, & intuitu pietatis apud S. Chriſtophorum de Gamundio, & de Borgoglio apud S. Mariam de Bethlem, & S. Lazarum, & S. Spiritum, illi, qui hoc anno prædicaverint ibi, non ibi prædicent iſto anno ſequenti, ſive præſenti, ſed potius prædicent alternatim. De prædicationibus villarum ſic fiat, videlicet ſi contigerit fratres non invitatos ire ad villas aliquas cauſa prædicandi, & caſu aliquis alterius ordinis ſupervenerit cauſa prædicandi ſimiliter, qui primus ibi fuit habeat optionem prædicandi ibi, quod intelligendum eadem die mane, vel poſt prandium, & ſi ibi fuerint duo feſta ſequentia immediate ſolemniter celebranda, eligat ipſe quod voluerit . . . . . . idem fiat de miſſa, & prædicatione. Quod ſi alter ſcilicet, qui venit ultimo, noluerit prædicare poſt prandium, vel non potuerit ibi eſſe aliqua occaſione interveniente, habeat ſimiliter optionem dicendi miſſam, vel prædicandi, qui prior venerit. Item quod fratres illius ordinis, qui prædicabunt in Quargnento in Nativitate Domini non prædicent illo anno in feſto S. Dalmatii, & contra fiat in anno ſequenti, & intelligimus Nativitatem Domini per quatuor dies tantum, videlicet diem Natalis, diem S. Stephani, S. Johannis, & feſtum Puerorum; ita quod alii fratres prædicare poſſint ibi, ſi voluerint in Circumciſione Domini, & in Epiphania, & Dominica octava. Similiter in villa Solerii quicumque prædicaverit ibi in Nativitate Domini, non debeant alii fratres ibi prædicare in S. Perpetuo, & ita fiat e contra anno ſequenti. Illud idem intelligatur de villa Fiblinarum, & Montiscaſtri. Item in Quadrageſima, quoniam fratres vadunt ad villas cauſa prædicandi, & confeſſiones audiendi, qui prius intraverint villam, cedant ei alii per octo dies, & non amplius, ſi alii fratres voluerint ibi prædicare. Item prior fratres ſuos, & guardianus ſuos ſæpe monere debeat, ut caveant ſibi ab offenſionibus alterutrum, & hoc non ſolum factis, ſed etiam verbis, & ſi quis contra fecerit, graviter per utrumque Prælatum, ſcilicet Priorem, & Guardianum, qui nunc ſunt, vel pro tempore fuerint, puniantur. Et iſta compoſitio, ſive ordi-

Digitized by Google

natio teneat, & firmiter obſervetur per ſeptem annos, & ultra, donec per Priorem, & Guardianum, qui pro tempore fuerint, fuerit revocata, & ut memoriæ melius commendetur, omni anno bis legatur in capitulo ordinis utriuſque. Inſuper concordaverunt ad invicem, quod Eccleſia major computetur in quarterio Gamundii.

Collatio Beneficii S. Felicis de Grognardo a Ruzia Abbate S. Petri conceſſa.

240 MCCLXXXII.

In nomine Domini, anno Nativitatis Domini MCCLXXXII., indictione X., die Lunæ II. intrantis martii in ſacriſtia S. Petri de Aquis, præſentibus DD. . . . . Marchio de S. Margarita de Aquis, fratre Guillelmo Rappa monaco monaſterii S. Petri de Aquis, presbitero Guillelmo Capellano dicti monaſterii T. R. & V. D. Rozia Abbas monaſterii S. Petri de Aquis titulavit Belenginum filium Presbyterum (1) de Uvada, & primam tonſuram dedit, & fecit eidem T. B. (2) de Eccleſia S. Filixis (3) de Grognardo, de quo beneficio D. Belenginus coram dicto Domino Abbate, & teſtibus ſupradictis ſtetit tacitus, & acceptavit; & in hanc cartam D. D. Abbas fieri juſſit mihi Notario infraſcripto. Petrus de Bergunzio Notarius S. Palatii hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

(1) *Presbyteri* cognomen. (2) *Titulum beneficii.* (3) *Felicis.*

Collatio præpoſituræ collegiatæ S. Johannis de Inciſa facta ab Henrico Vicario Aquen. Eccl.

241 MCCLXXXII.

Anno Domini MCCLXXXII., indictione X., die IV. auguſti in curia, ſive in ſedimine Ugheti Farinei de Aquis, præſentibus D. Bertolino Baldizono canonico Aquenſis Eccleſiæ, D. Frederico Archipresbitero dictæ Eccleſiæ, Gullielmo de Montibello familiari D. Enrici vicarii teſtibus rogatis, & vocatis. Cum in præpoſitura Eccleſiæ S. Johannis de Inciſa pro cultu divino unus præpoſitus, & tres canonici conſueverint eſſe de longa conſuetudine ibidem diutius obſervata, & nunc canonici deficiant per negligentiam præpoſiti, & canonicorum dictæ præpoſituræ, nos frater Enricus de Locedio generalis Vicarii Aquenſis Eccleſiæ, ipſa Paſtore vacante, & totius Epiſcopatus, nolens quod antiquus numerus in eadem Eccleſia obſervatus pro aliquorum inſolertia ſubvertatur, quem ibidem, & alibi in noſtra civitate, & diœceſi augeri cupimus pro cultu divino potius, quam reſtringi, dummodo antiquæ facultates ibidem exiſtant D. Ubertum Aquenſem Archidiaconum in dicta præpoſitura inſtituimus in canonicum fratrem conferentes eidem in dicta præpoſitura beneficium, & & præbendam cum omni plenitudine honoris, Can. &c. amoto quolibet illicito detentore &c. Ego Rufinus Barreta de Aquis Notarius &c.

Aſſignatio temporis ad comparendum coram Archiep. Mediol. in cauſa electionis Oglerii in Epiſcopum Aquenſem.

MCCLXXXIII. 242

Anno Domini MCCLXXXIII., indictione XI., die Veneris XVIII. martii (1) comparentibus coram Domino Archiepiſcopo, D. Oglerio electo in Epiſcopum Eccleſiæ Aquenſis ex una parte, & D. Uberto Archidiacono de Aquis pro ſe, & D. Ruzzia Abbate monaſterii S. Petri de Aquis, & aliis canonicis ejuſdem Eccleſiæ Aquenſis, quorum procurator eſt, idem Dominus Archiepiſcopus aſſignat eis terminum diem lunæ poſt octavam Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ proximæ venturæ cauſa, & negotio manente in eo ſtatu, quo nunc eſt, quo termino ambæ partes compareant coram eo ad procedendum in cauſa, & negotia prædicta. Ego Antegradus Grottus &c.

(1) *Erat dies Jovis; at facilis fuit notarii lapſus pro die ſequenti.*

Sententia D. Thomæ Marc. Malaſpinæ circa jus paſcendi inter commune Murbelli, & Caſinellarum.

MCCLXXXIV. 243

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLXXXIV., indictione XII., (1) die Martis IX. aprilis in Eccleſia de Cormorino D. Thomas marchio Malaſpina arbiter . . . electus a Frondiolio de Murbello ſindico . . . D. C. . . . ut in charta . . . Bonifacii de Zabreria Not. MCCLXXXIII. . . . & Albertaccio Sola de Caſſinellis ſindico dicti loci . . . ſententiavit . . . quod homines de Murbello . . . & de Caſſinellis ab hodie in antea debeant communiter paſcare cum eorum beſtiis . . . Item . . . ſententiariis . . . . quod ſicut vadit via Caralis de Valle longa uſque ad petram ſquilliantem, & ad foſſatum de Rodemocho, & ſicut vadit dictum foſſatum uſque ad viam de Taliolis, & ſicut vadit via de Taliolis per coſtam uſque ad Beltreſcam, & ſicut vadit via de Caralis per Beltreſca per via Caralis de Salto uſque ad flumen Urbarum deverſus Urtietum, & deverſus illos de Mollariis ſit, & eſſe debeat de cetero in bandita illorum de Caſſinellis, ad quam homines de Caſſinellis non poſſint, nec debeant adire, niſi ad voluntatem D. Thomæ prædicti . . . in banno . . . XX. Terdonen. quorum X. ſint dicti domini, & alii X. illorum de Caſſinellis, & a dictis confinibus ultra . . . poſſint . . . licite boſcare ad eorum voluntatem, itá quod aliquis . . . non debeat ducere aliquem extraneum ... qui contra fecerit ſit in bannos XX. . . . . præter quam in caſtagnetis, & arboribus allevatis domeſticis . . . . Teſtes rogati interſuerunt Thomas de Serra, Paulus de Uvada, Fredericus Zabreria, Conradinus de Piſauri &c. (2)

(1) *Currebat indictio VII.*

(2) *Prædicta ſententia confirmata, & declarata fuit per ſequiorem hanc anni MCCCXLII. (a), indictione XIV. intrante julio in caſtro Carmorini ante præſentiam D. Iſnardi M. Maleſpinæ, Odenus de Br-*

Digitized by Google

chis de Murbello ſindicus . . . ut per chartam . . . . Thomæ Zabreriæ Not. MCCCXV., indictione XIII., die IX. ſeptembris . . . & Manfredus Baxardus de Caſſinellis ſindicus . . . . ut per chartam . . . Petri Presbiteri Not. MCCCXIV., indictione XII., die II. madii, communi conſenſu declarant prohibitionem præcedentis ſententiæ vigere a S. Maria martii ad S. Mariam auguſti. Addunt autem intelligi in bandita hominum de Murbello ſupra ſtratam Coraxi, ſicut extenditur foſſatum Porraciæ, & a foſſato Porraciæ, ſicut vadit foſſatum Canelletæ, & ſicut vadit pratum illorum de Salvago uſque ad Grippam, & a gripa uſque in coſtam de Gorretis, & a coſta Gorretæ, ſicut vadit boſcum Johannis Borei uſque in monte, & a monte, ſicut vadit coſta Preſtuphi uſque ad podium Bardoni, & ſicut vadit confines illorum de Murbello, & Ponzono uſque in foſſato Mandriæ, & a foſſato Mandriæ uſque in ſtrata Cauterii, & ſicut vadit dicta ſtrata in la Viglante ſolvat pro banno illi de Caſſinellis ſol. XX. Terdon. & illi de Murbello ſolvat unum caſtronum . . . . (quorum bannorum medietas ſit D. Iſnardi, & medietas communi de Murbello.) Interfuerunt teſtes vocati, & rogati D. Bonifacius de Zabreria, Magiſter Lautellinus de Uvada, Gulielmus Natta de Murbello, & Gulielmus Perraza de dicto loco. Ego Paganus Caligarius Imp. auct. Not. &c.

(a) *Hoc anno numerabatur indictio X., quare, vel indictio, vel annus mendoſus eſt. Puto ego potius annum emendandum, ac MCCCXVI. reponendum. Probabile enim haud eſt procurationem ſindacis a Murbelli, & Caſſineliarum oppidanis factam tot annis ante, quot interfuerunt inter MCCCXV., & MCCCXLII.*

Teſtamentum Bonifacii marchionis de Carreto.

244 MCCLXXXV.

Anno Domini MCCLXXXV., indictione XIII., die Sab. V. exeunte menſe februarii in caſtro Ponti præſentibus teſtibus ſupraſcriptis. In nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, a quo bona cuncta procedunt, & glorioſæ Virginis Mariæ Matris Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Amen. Quoniam ego Bonifacius marchio de Carreto timeo, ut in extremis morte, vel gravi corporis infirmitate ſubito præocupatus non poſſim facere mea ordinamenta, idcirco ſanus mente, & corpore cupiens omnia mea bona diſponere, tale facio teſtamentum. Inprimis ſtatuo, volo, & ordino, quod omnia male ablata, & injuſte per me acquiſita, ſi quæ reperirentur, reddantur, & reſtituantur de bonis meis. Item ſtatuo . . . . . quod omnia debita . . . . ſolvantur creditoribus de bonis meis videlicet Eccleſiæ S. Alexandri de Ceſſolis libras C. Aſtenſ. Item recepi in depoſito a præpoſito Behlienſ. (*Bublienſ.*) . . . . quandam pecuniæ ſummam de denariis decimæ deputatæ in ſubſidium terræ Sanctæ, de qua pecunia debeo ſolummodo ſolvere collectoribus dictæ decimæ libras CV., & ſolidos VI. Aſtenſes, & reſiduum totum ipſius depoſiti tenetur ſolvere Vallierminus frater meus, ſicut apparet per quoddam inſtrumentum factum de pactis, & conventionibus habitis . . . & factis inter me, & ipſum Vallierminum in diviſionibus, quas fecimus poſtea de bonis noſtris. Item D. Percivallio de Lavania cognato meo libras CL. Ffinis ipſorum, quas mihi exiſtenti Romæ mutuavit. Item habui ab ipſo D. Percivallio tantum pannum pro veſtimentis familiæ meæ, qui valere poterat circa libras C. ejuſdem monetæ. Item debeo dare Nicoloſio, & Franceſchino de Grimaldis libras XXXV. Januenſ. Item Aloyſiæ de Canellis domicellæ Caracoſſæ uxoris meæ libras LX. Aſtenſ. Item Manelluzio de Romania familiari meo perparos . . . . XVI. de auro. Item . . . . monacho Fructuarienſi lib. X. Aſtenſ. Item Anſelmo Blanco de Rocha lib. X. Aſtenſ. Item Gullielmo de Eccleſia de Ulmo lib. III. Aſtenſ. Item quædam mulier de Inſcia mutuavit cuidam familiari meo unum auguſtale de auro, quod expendit in meo ſervitio. Etſi reperirentur aliqua alia debita mea alicui reſtitui debere, volo, & ordino, quod reddantur, & ſolvantur de bonis meis. Item habeo quaſdam alias quæſtiones de pecuniis, & quibuſdam aliis bonis, & rebus in dubio cum perſonis infraſcriptis de quibus utrum tenear ad reſtitutionem ipſarum, aut non, ſum incertus. Et quoniam dictas quæſtiones habeo in dubio, non expreſſe ordinavi eas reſtitui, & ſolvi debere, verumtamen quia nimis magna ſcriptura, & verborum prolixitas eſſet ipſas oppoſitiones ſeriatim, ac totum factum, & proceſſum ipſarum quæſtionum modo, & forma, ſicut eas habeo in præſenti teſtamento ſcribi, & recitari juſſi, & volui, ſicut ſunt . . . . & ſicut habetur . . . . de ipſis, ac totum factum, & proceſſum ipſarum quæſtionum modo, & forma, ſicut eas habeo per ordinem ſcribi, & declarari in quodam alio publico inſtrumento inde facto a Geminiano Notario infraſcripto hoc eodem anno, & indictione, die Sabbati V. exeunte menſe febr. in caſtro Ponti ad hoc, ut de ipſis quæſtionibus ſemper rei veritas inveniatur, & appareat evidenter, jubens, ut ſuper his ab honeſtis, & ſapientibus viris ſalubre conſilium habeatur, & ſi quid repertum fuerit, & conſultum a me reſtitui debere de bonis meis reſtituatur, ac plenius perſolvatur cui, vel quibus reſtituendum fuerit, & ſolvendum iſti ſunt illi, cum quibus habeo quæſtiones in dubio, primo Rainerius de Monmoreto civis Aſtenſis, Martinus Beliziis de Rocca, heredes quondam D. Viniacis de Ponto, heredes quondam D. Blanchæ de Sexamo, Rolandus de Pontremulo, Magiſter Johannes de Cumis, Brozardus de Zezimis, & Prior S. Mariæ de Plano. Item lego, indico, ac dimitto pro anima mea, & remiſſione peccatorum meorum & ut Deus miſereatur, & parcat animæ meæ, ac etiam dignetur in æternis habitaculis collocare, ac etiam pro monumento pro me conſtruendo, & ædificando lib. CC. Aſtenſ. videlicet Eccleſiæ S. Mariæ de Ponto, ad quam eligo, & ordino ſepulturam meam lib. XXV. Aſtenſ. pro miſſis, & orationibus ad Deum celebrandis, quas libras XXV. volo, & ordino dari, & poni in utilitatem durabilem Eccleſiæ ſupradictæ, ſeu in aliquibus poſſeſſionibus, vel aliis bonis immobilibus, quæ ſemper ad utilitatem ipſius Eccleſiæ permaneant, atque ſpectent. Item

Digitized by Google

lib. XXV. Aſtenſ. pro meo monumento conſtruendo, & ædificando, quod apud ipſam Eccleſiam juxta portam majorem ipſius Eccleſiæ ad manum dexteram, ſicut ingreditur in ipſam portam volo, & ordino fieri pulchrius, quam poterit de prædictis libris XXV. Si vero contigerit me alibi, quam in Ponto voluntate divina ab hoc ſæculo tranſmigrare volo, & ordino, ut corpus meum, vel oſſa mea apportentur Pontum, & ad prædictam Eccleſiam ſepeliantur, dummodo non reperiretur me alibi elegiſſe ſepulturam meam: reliquas vero libras CL. Aſtenſes volo, & ordino dari, & diſtribui inter pauperes, & pia loca ſecundum quod placuerit, & melius videbitur Ven. viro D. Percivallo de Lavania . . . . cariſſimo cognato meo, & uxori meæ Caracoſſæ . . . . . ſororis prædicti D. Percevalli. Item volo, quod Simoneta filia mea habeat de bonis meis lib. D. Januenſes pro ipſa maritanda, & uſque in prædictas libr. D. eam in heredem inſtituo in bonis meis jubens eam eſſe tacitam, & contentam, & nihil ultra petere poſſit. Item ſtatuo, quod Alazina filia mea ſimiliter habeat de bonis meis libr. D. Januenſes pro ea maritanda. Inſuper inſtituo, & dimitto Gullielmum Danielem, Ottobonum, & Percivallium filios meos æqualiter in heredes, in omnibus aliis bonis mobilibus, & immobilibus, & juribus meis, & eos dimitto, & volo eſſe in cuſtodia, ac protectione, ac ſub Dominio prædicti D. Percivalli eorum avunculi, & prædictæ Caracoſſæ matris ipſorum, quos ſcilicet D. Percivallum, & prædictam Caracoſſam do, conſtituo, & dimitto tutores, & curatores ſupradictorum filiorum meorum quemlibet eorum in ſolidum ſcilicet tutores minorum, & curatores majorum XIV. an., ſed cum D. Percivallus non poſſet commode ſuper negotiis ipſorum gerendis ſemper præſentialiter intereſſe, volo, & ordino, quod præf. Caracoſſa ſit domina, & cuſtos, ſalvatrix, & gubernatrix prædictorum filiorum meorum, & totius domus meæ, ſalvâ ſemper voluntate, conſilio, & mandato ipſius D. Percivalli, & hæc habeat de bonis meis honorifice victum, & veſtitum in vita ſua, donec cum ipſis filiis meis ſibi placuerit permanere. Si forte contingerit aliquo tempore prædictam Caracoſſam nollet permanere cum prædictis filiis meis, ſed ab eis vellet ſeparari, volo, & ordino, quod ipſa haberet de bonis meis ultra dotes ſuas lib. CC. Aſtenſes. Cum autem videam, & agnoſcam prædictos filios meos Wilielmum Danielem, Ottobonum, & Percevallium ex hereditate paterna poſt meum deceſſum non poſſe vivere, & ſtare honorifice, ut deceret, ac per opem, & conſilium dicti D. Percevalli eorum avunculi, & aliorum amicorum ſuorum fieri poſſet, & tentari, quod prædicti Ottobonus, & Percevallinus poſſent acquirere, & obtinere aliqua beneficia Eccleſiaſtica, unde dimiſſa paterna hereditate Gullielmo Danieli prædicto, viverent, & ſtarent honorifice, ac decenter, in plurimum complaceret, dum tamen hoc fieret prædictorum Ottoboni, & Percevallini ſpontanea voluntate. Item ſtatuo, & ordino, quod prædicti filii, & heredes mei debeant, & teneantur habere Leonem filium meum, & alios filios meos naturales, ſcilicet Conradum, & Oddonum caros . . . & benivolos. Ac eis benefacere, & dicere dummodo ipſi voluerint ſtare ad eorum ſervitium, & mandatum, & . . . eorum.... permanere, & maxime Leone partibus . . . . duabus, item devote teneantur habere Manuelluxium, & . . . Aloyſiam caros, & benivolos, eiſque benefacere, ac dicere, ac eos gubernare, & ſalvare in domo mea dando eis, & cuilibet . . . . dum vixerint, victum, & veſtitum convenienter de bonis meis, dum tamen voluerint ſtare ad eorum ſervitium, & mandatum. Item debeant, & teneantur habere caros, & benivolos omnes maſuengos, & familiares meos, ac eis benefacere, & dicere dummodo voluerint ſtare ad eorum ſervitium, & mandatum. Item ſtatuo, & volo, quod prædicti filii mei, & heredes . . . teneantur, & debeant ſolvere omnia legata, & debita mea prædicta, & omnia male ablata, & injuſte per me acquiſita, ſi qua reperirentur me habuiſſe, reſtituere debeant de bonis . . . ac præſens teſtamentum, & omnia ſtatuta, & ordinamenta, & legata, quæ in iſto præſenti teſtamento continentur attendere . . . . .

Item habeo quaſdam alias quæſtiones, ſed non in dubio cum Friderico Simplici de Rocchetta, & Henrico fratre ſuo, atque cum Jacobino filio quondam comitis Bartolomei fratris prædictorum Friderici, & Henrici occaſione caſtri, & loci Bublii, ſeu illius partis dicti caſtri, quæ fuit quondam D. Oddi marchionis de Carretto avi mei, ac etiam occaſione quorumdam aliorum bonorum, & rerum, quæ, & quas emi, & acquiſivi in dicto loco, quas quæſtiones omnes, ſicut ſunt, & habetur de ipſis, ac totum factum, & proceſſum ipſarum quæſtionum in modo, & forma, quo, & qua habeo juſſi, & volui ſcribi, & per ordinem declaravi in alio publico inſtrumento inde facto a Geminiano Notario infraſcripto hoc eodem an., & ind., die Sab. XXIII. febr. in caſtro Ponti ad hoc, ut de ipſis quæſtionibus inveniatur ſemper rei veritas, & appareat evidenter, & ut etiam poſt meum deceſſum filiis meis ſint notoria ſicut mihi, nec per ignorantiam prædictorum Friderico, Henrico, ac Jacobino in his prætermitterent jura ſua, dummodo prædicta bona non recuperaſſem in vita mea, quæ quidem recuperare ſpero divina largiente gratia, & ad quæ recuperanda totum meum propoſitum eſt inter cetera facere meum poſſe. Item volo, quod omnia alia teſtamenta, codicilli, & legata, quæ, & quos ante præſens teſtamentum feciſſe, ſeu per me reperirentur fore facta ab hodie hinc retro ſint, caſſa, vana, & ſic prænominatus D. Bonifacius de Carretto præcepit mihi Geminiano Notario infraſcripto, ut de prædictis omnibus ſingulis publicum facerem inſtrumentum. Actum eſt hoc in caſtro Ponti. Interfuerunt teſtes ad hoc vocati, & rogati Maſcarus Notarius, & Jacobus Goſlinus Notarius de Beſtagno, Jacobus Corbellarius de Lovazolio, Manuel de Romania familiaris ipſius D. Marchionis, Jacobinus Sirmondus de Canellis, Bonencarteus de Laxolo, qui moratur in Ponto, & Guidotus de Venetlis, qui ſimiliter moratur in Ponto. Ego Geminianus de Regio S. Palatii Notarius &c.

Digitized by Google

Depoſitiones circa poſſeſſiones, quæ in oppido Meladii tenentur ad decimam Eccleſiæ S. Mariæ Aquenſi.

245 MCCLXXX ...

Anno Dominicæ Nativitatis MCCLXXX ... indictione XI., die Dominico VI. menſis julii (1) in caſtello Meladii, in præſentia infraſcriptorum teſtium Rofredus de Feleis confitetur ſe tenere jugera circa . . . . . terræ ſeminatæ de Eccleſia Aquenſi, & Jacobus in territorio Meladii in loco ubi dicitur Predoſis, & eidem Eccleſiæ reddit quintum, & decimam, coheret & Bonus Joannes, & Otto Garozo. Bonus Joannes confitetur ibidem terram de ipſa Eccleſia tenere, & reddit ſimiliter quintum, & decimam, cohærent ei Rofredus, Otto Garozo, & Albertus Rug. Otto Garozo confitetur ibidem terram tenere, & reddit Eccleſiæ quintum, & decimam, & ei cohærent Rofredus, foſſatum Erri, Reeg. Et Joannes Reeg confitetur ſe tenere tantumdem terræ de Eccleſia Aquenſi, & ei reddit quintum, & decimam, cohærent ei Joannes Bozerd, Fidixius Gazar. Matelda uxor Nerverii confitetur filios ſuos tenere de terra præfatæ Eccleſiæ in præfato territorio, ubi dicitur Curtinum, & ei reddit medietatem, & decimam, cohærent ei Otto Garozo, & Obertus Belengius. Item aliam petiam, ubi dicitur in Canalibus, quæ ſimiliter dat medietatem, & decimam, cohærent ei Alamandus Galla, & Eccleſia, & reddit medietatem, & decimam. Item in eodem territorio ad Felezium ortum, vineam, & ſedimen, & reddit quintum, & decimam, cohærent ei filia de Mancaſola, Balcima de Canali. Otto Garozo confitetur tenere unam petiam ad Cortinum in eodem territorio, quæ reddit medietatem, & decimam, & ei cohærent filii Nerverii, & via. Item aliam in præfato territorio in Luvaniam, quæ reddit quintum, & decimam, & ei cohærent Rodulfus Montabonus, & Belengarii. Rodulfus Montabonus confitetur tenere unam petiam prædicto territorio ad Felechium, quæ reddit quintum, & decimam, & ei cohærent Luvaudi, & Anſelmus. Anſelmus Montabonus confitetur ibidem ad Felezium tenere unam petiam, quæ ſimiliter reddit quintum, & decimam, quæ ei cohærent Rodulfus Montabonus, & . . . . . Item aliam in Moliis, cohærent ei Petrus de Vineis, via a duabus partibus; item in Luvania aliam terram, cui cohærent Arnaldus Falinzana, & via. Item aliam ad ſanctum Damianum, & ei cohæret Epiſcopus via, & Buzerdi, & ex omnibus reddit præfatæ Eccleſiæ quintum, & decimam. Rodulfus Montabonus confitetur tenere aliam petiam præfato territorio in Luvaniam, & ei cohæret Anſelmus Montabonus, & viæ; item aliam petiam ibidem inter duas vias, & ei cohæret Otto Columbus, & Belengerii, & ex omnibus reddit quintum, & decimam, & fictum annuatim pro omnibus novem denarios. Martinus Belengerius confitetur tenere duas petias præfato territorio in Luvania cohæret utriuſque via, & utriuſque Rubaudus, Belengerius, & dant quintum, & decimam. Praoc confitetur unam petiam tenere in Lungurlis, & reddit quintum, & decimam cohærent ei Buzerdi. Interſuerunt teſtes Ardezonus, Archipresbiter de Melaz, Arnaldus Falinzana, & Albergantus. Eodem die apud Felez Albertinus Cors confitetur tenere ad Felex cloſam ſuam, & fratris, quæ Eccleſiæ Aquenſi redit quintum, & decimam, & ei cohærent filii Ogerii de Bublio, Albertus Luvandus, & via præſentibus teſtibus Presb. Anſelmo, Manfredo Taiafero, & Rubaudo de Cavatorio. Ibidem Balzima filia quondam Mancaſole, quod ipſa, & ſoror tenent terram, & curiam ad nucem de Bravis, & ei cohærent ipſæ ſorores, Otto Garoz; item aliam ad Telez, & ei cohærent filii Nerverii, Tidixius Dumini, Balcema de Canali, Obertus Belengerius; item aliam in Luvaniam cohærent Belengerii, & Montaboni, & una ex prædictis omnibus reddunt quintum, & decimam. Item unam petiam ad Curtinum, cui cohæret Caſutana, Jacobus Benn., & Henricus Buzerdi; item unam petiam in Predoſis, & ei cohærent Buzerdi Docti, & via, reddunt medietatem, & decimam. Interſunt teſtes Rubaudus de Cavatorio, & Arnaldus Falinzana. In coſta Fiura eodem die præſentibus Odezono Archipresbitero, & Arnaldo Falinzana Rubaldus Belengerius confitetur tenere unam petiam in Luvaniam, cohærent Martinus Belengerius, Albertus Luvaudus; item aliam in Moliis cohæret ei Otto Garoz, Rodulſus Montabonus, filius Reeg, & via, & reddunt quintum, & decimam. Ibidem Alamandus Galla confitetur tenere unam petiam ad Nuxetam, quæ redit medietatem, & decimam, & ei cohærent Vilielmus, filii Nerverii Corvexii, & Rofredus præſentibus Amaldo Falinzana, & Simone quondam Giuze. Tidimini confitetur, quod tenet unam petiam terræ in Predoſis, quæ reddit medietatem, & decimam, & ei cohærent Rabayl, & Anſelmus Guerz. Eodem die in Caſtello Ubertus de ſancto Damiano confitetur tenere unam petiam in Canalibus, quæ reddit quintum, & decimam, & ei cohæret Vilielmus Blancus, Gulielmus de Caſutana, Presbiter Tidixius. Interſunt teſtes Arnaldus Falinzana, & Sicardus Doctus. Eodem die apud plebem de Melaz, Guido Ricard confitetur tenere unam petiam ad ſanctum Damianum, quæ reddit quintum, & decimam, & ei cohæret Gulielmus Blancus, Petrus Guerz, & via Montaboni. Item aliam in Lunguriis, quæ reddit medietatem, & decimam, & ei cohærent Rabayl, Otto Mannar, & Belengarii. Interſunt teſtes Albergantus, & Bernardus de Montebarucio. Die Dominico X. menſis auguſti (2) Anſelmus Guerz confitetur tenere unam petiam . . . . quæ reddit medietatem, & decimam, & ei cohærent Tidixius Domini, Otto Mannar. Rabayl confitetur tenere unam petiam ad Foucam, quæ dat quintum, & decimam, & ei cohæret Otto Rava Buzerdi; item aliam in Predoſis, & ei cohæret filia Mancaſole, Tidixius Domini; item aliam, & ei cohæret Caſutana, Jacobus Bejanani Buzerdi, reddunt medietatem, & decimam. Item aliam petiam ad Felechium, ei cohæret Rubaudus de Cavatorio, filii Nerverii, & dat decimam. Petrus de Coſta confitetur tenere unam petiam ad Nuces

Binellas

Digitized by Google

Binellas, cohærent Belengarii filii Gulielmi, & dat medietatem, & decimam; ibidem aliam, cohæret Alamandus Galla, filii Ogerii de Bublio, & reddunt quintum, & decimam. Interfuerunt teſtes Michael Sac, Otto Garoz, Petrus de Melaz. Ego Marro Notarius Palatinus, rogatus interſui, & inde hanc cartam tradidi, & ſcripſi, atque complevi. Ego Ubertus Galea Notarius Palatinus mandato D. Alberti Aquenſis Epiſcopi hanc cartam factam a prædicto Marro, ſicut eam inveni in authentico, ita & in iſto ſcripſi exemplo. Ego Bonfilius Not. Pal. &c.

(1) *Dies Dominica concurrit cum die VI. julii an. MCCLXXXI., & MCCLXXXVII. ſed indict. in illo erat IX., in iſto XV.*

(2) *Hæ notæ indicant annum MCCLXXXI., vel MCCLXXXVII., quo confirmantur ſuperius annotata.*

Confirmatio Clericatus Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco facta ab Othone electo Ep. Aquenſ.

246 MCCLXXXVII.

Anno Domini MCCLXXXVII., indictione XV., die Lunæ XVIII. auguſti Aquis in platea majoris Aquenſis Eccleſiæ præſentibus Jacobo Goſberti, Rainerio Bellexio . . . de Cavatorio teſtibus rogatis. D. Presbiter Lanfranchus Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco ex ſua propria voluntate recepit Bellexium filium Paganini filii quondam fratris Muſſi de Secando in clericum, & in fratrem Eccleſiæ ſupradictæ oſculo pacis interveniente coram D. Othone Electo Aquenſi promittendo dictus D. Lanfranchus Presbiter eidem Belleſcio Clerico ſuo dare, reddere, & ſolvere libras XX. Aſtenſes annuatim in feſto Beatæ Mariæ Virginis medio auguſti de reditibus, & proventibus Eccleſiæ ſupradictæ pro ſua præbenda, & beneficio, & pro victu, & veſtitu dicti Bellexii. Qui Dominus Electus omnia ſupradicta confirmavit, & ſuam auctoritatem interpoſuit, & inde hanc cartam fieri præceperunt. Et ego Guiſcardus Notarius Palatinus hanc cartam ſcripſi, tranſcripſi &c.

Citatio Oglerii Electi Aquenſis Mediolanum occaſione novæ electionis Gulielmi Dardanelli in Epiſc. Aquenſ.

247 MCCLXXXVIII.

Anno Domini MCCLXXXVIII., indictione I., die Martis XXIV. auguſti in Eccleſia plebis S. Bartholomæi de Meladio præſent. &c. D. Oddonus canonicus, & . . . . . majoris Aquenſis Eccleſiæ repreſentavit ex parte R. P. D. O. Sacræ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi D. Oglerio, qui ſe gerit pro Electo Aquenſis Eccleſiæ litteras, quarum tenor talis eſt: Otho Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Sacræ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus Venerabili in Chriſto fratri D. Oglerio Dei gratia Aquenſi Electo ſalutem, & ſinceram in Deo charitatem. Cum ex parte fratris Gullielmi Dardanelli Monaci monaſterii S. Petri de Aquis coram nobis præſentatum fuerit quoddam decretum electionis factæ de ipſo in Epiſcopum, & Paſtorem Aquenſis Eccleſiæ, quam vacare, & eas vos fore privatum aſſerit, ipſius electionis, ſeu poſtulationis confirmationem, ſeu approbationem a nobis cum inſtantia poſtulando, nos volentes in ipſo negotio juris tramitem obſervare vos requirimus, & citamus, quatenus ad medium menſis octobris proxime venientis coram nobis, ſeu Vicariis noſtris, aut ipſorum altero ſufficienter comparere ſtudeatis jura, ſi quæ vobis in Aquenſi Eccleſia competunt, defenſuri, quem terminum vobis pro primo, ſecundo, & tertio peremtorio propter viarum diſtantiam ad prædicta facienda duximus aſſignandum, & ſi dies termini in diem inciderit feriatam, ſequens dies non feriata ſuppleat; ſi vero comparere neglexeritis de jure procedemus vobis ulterius non citatis. Dat. Mediolani die XXI. auguſti anno Domini MCCLXXXVIII., indictione I. Ego Willelmus Beſſuricus Notarius &c.

Indulgentiæ Nicolai PP. IV. pro Eccl. maio. Alex. Diœc. Aquenſ.

MCCLXXXIX. 248

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Licet is de cuius munere venit &c. . . . . . . cupientes igitur, ut Eccleſia S. Petri Apoſtoli de Alexandria Aquenſis diœceſis congruis honoribus frequentetur . . . . unum annum, & quadraginta dies de injuncta eis pœnitentia miſericorditer relaxamus. Datum Romæ apud S. Mariam majorem V. id. decembris Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Indulgentiæ multorum Epiſcoporum pro Eccl. majori Alex. diœc. Aquenſ.

MCCLXXXIX. 249

Univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis Philippus miſeratione divina Salernitanus Joannes Mol. Theoctiſtus Adrianopolen., Joannes Nicoſienſis, frater Laurentius Coſanen., Stephanus Bituricenſis, Matheus Cretenſis, Rodoricus Trecenſis, & frater Uhilmanus Bracharenſis Archiepiſcopi, Aimericus Collimbrienſis, & Bartholomeus Gajetanus, Gonterus Ambrianenſis, Conrādus Tulenſis, Joannes Eſinus, Joannes Lamicenſis, Petrus Salmantinus, Orlandus Narnienſis, Maurus Amerienſis, & Enricus Tridentinus Epiſcopi ſalutem in Domino ſempiternam. Licet is de cujus munere venit &c. . . . Cupientes igitur, ut Eccleſia S. Petri Apoſtoli in Alexandria Aquenſis diœceſis congruis honoribus frequentetur omnibus vere pœnitentibus, qui . . . . acceſſerint, vel manus porrexerint adjutrices, aut in extremis laborantes, quidquam facultatum ſuarum legaverint ad fabricam Eccleſiæ memoratæ, nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, dummodo has noſtras indulgentias loci dioceſanus ratas habere, ſeu confirmare decreverit, ſinguli ſingulas quadraginta dierum indulgentias de injunctis ejus pœnitentiis in Domino relaxamus pro cujus . . . . . Datum Romæ anno Domini

Digitized by Google

MCCLXXXIX., VI. idus martii Pontificatus D. Nicolai Papæ IV. anno II., indictione II.

Indulgentiæ Othonis Archiep. Mediolan. pro Eccleſia majori Alexandriæ.

250 MCCXCII.

Otho Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus diſcretis viris .... Archidiacono Præpoſito, & capitulo Eccleſiæ, & S. Petri de Alexandria ſalutem in Domino. Licet is de cujus munere venit &c., cupientes igitur conſumationi Eccleſiæ veſtræ prædictæ noſtrum benevole ſuffragium impertiri omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui ad ipſius Eccleſiæ fabricam de ſuis bonis contribuerint, ſeu manum porrexerint adjuctricem, quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia, confiſi de miſericordia Jeſu Chriſti, & B. Ambroſii confeſſoris Patroni noſtri meritis indulgemus. In cujus &c. Dat. Mediolani die X. januarii, anno Domini MCCXCII., indictione V.

Fœdus inter commune Rocchæ vallis Urbarum, & Alexandriæ.

251 MCCXCII.

Anno Domini MCCXCII., indictione V., X. julii in palatio novo Alexandriæ. Hæc ſunt pacta, & conventus facta inter D. Mainerium ... poteſtatem Alexandriæ, ... & Bogerium Bugerium, & Petrum Pugnam de Dominis de Rocca, & Boſſium Caſalem, & Ottonem Caudam habitatores ipſius terræ Rocchæ eorum propriis nominibus, & nomine, & vice aliorum Dominorum communis, & univerſitatis hominum Rocchæ. In primis conſtituunt ſe homines Rocchæ cives Alexandriæ, & ſub juriſdictione poteſtatis, & communis Alexandriæ, &c. II. Facere pacem, & guerram &c. III. Recipere poteſtatem de Alexandria ad brevia uno tempore pro communi, & alio de populo, dando ei pro ſalario libellas XXV. Derthonenſes &c. IV. Debent dare dicti Domini, commune &c., communi Alexandriæ libellas XXV. Aſtenſes pro cuſtodia. V. Verſavice poteſtas Alexandriæ, & commune debeat dictos Dominos, & homines ... defendere ſub pactis infraſcriptis. VI. Dicti Domini debeant facere, & tenere molendinum, pedagium, & furnum in villa. VII. Quod de ſuis blavis, & victualibus faciant homines Rocchæ ad ſuam voluntatem, dum ea non ducant ad inimicos Alexandriæ. VIII. Quod liceat hominibus Rocchæ, qui ſunt ... aratores in Alexandria .. ducere .... ſuas brazatas ad locum Rocchæ ſine contradictione. IX. Quod ... liceat dictis hominibus Rocchæ cum voluntate poteſtatis ducere ... blavam, & victualia de Alexandria, & diſtrictu ad locum Rocchæ, nec alio. X. Quod poteſtas Rocchæ teneatur facere æqualiter regimen dictæ terræ ſecundum ordinamentum, & ſtatuta per homines, & commune facta, vel facienda. XI. Quod homines Rocchæ non teneantur ſolvere pedagia in Alexandria, vel circa. XII. Nec aliquid onus ſuſtinere præter illud, quod ſuſtinent cives Alexandriæ &c.

Venditio curadiæ, & pedagii, & medietatem beccariæ civitatis Aquarum facta ab Oglerio Aq. electo.

MCCXCIII. 252

Anno Domini MCCXCIII., indictione VI., die Jovis ultimo aprilis in civitate Aquenſi, & in camera Othonis Boni Aquenſis canonici, præſentibus D. Sturiono de Bellexiis, D. Oberto Mareſcarco, & D. Oberto Cutica teſtibus rogatis. D. Oglerius Aquenſis Electus dedit, tribuit, & conceſſit Jacobo filio D. Ricardi de Serdo quamdam curadiam, & pedagium, quam, & quod dictus Dominus Electus habet in civitate Aquis, & omnes fructus, godias, reditus, & proventus dicti pedagii, curadiæ, & medietatem beccariæ, quas, & quos dictus Jacobus habere, & percipere poterit uſque ad ſeptem annos proximos, retinendo dictus Dominus Electus in ſe aliam medietatem beccariæ, & reditus, introitus, & godies ipſius, de quibus pedagio, & curadia, & medietate beccariæ dictus Dominus Electus prædictum Jacobum cum una ... quam in manibus habebat uſque ad dictum tempus ſeptem annorum præſentialiter inveſtivit, qui Jacobus juravit, & promiſit D. D. Electo fideliter curare &c. Inſuper D. Jacobus remiſit omnibus hominibus de Tercio, & ſpecialiter Bocardo, & filiis Bovero, & filiis Alberto Balbo, & mihi Notario infraſcripto recipienti, & ſtipulanti nomine ipſorum omnes injurias, & omnia damna eidem facta a prædictis & eoſdem, & quemlibet ipſorum abſolvit, & eiſdem remiſit &c. Ego Franciſcus Novellus de Tercio Notarius Rev. in Chriſto Patris D. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & comitis, juſſu dicti Epiſcopi &c.

Renunciatio Presb. Lanfranchi Eccleſiæ ſancti Nazarii de Predaſco D. Oglerio Electo Aq.

MCCXCIII. 253

Anno Domini MCCXCIII., indictione XV. (1), die Veneris V. junii in civitate Aquis, in clauſtro majoris Eccleſiæ præſentibus D. Arancho Aquenſi canonico, D. Presbitero Mareſcalco Aquenſi canonico ... Franciſco de Bellexiis Aquenſi canonico teſtibus vocatis, & rogatis. D. Oglerius Aquenſis Electus præcepit mihi Jacobo Botatio Notario infraſcripto, ut authenticarem, & in formam publici inſtrumenti redigerem quamdam ſcripturam . . . authenticatam in actis Domini Electi ad petitionem D. Presbiteri Andreæ Januenſis, tenor cujus talis eſt. Die Veneris XV. madii D. Presbiter Lanfranchus de Murſaſco venit coram Domino . . . . rexignavit, & renunciavit in manibus prædicti Domini Electi adminiſtrationem Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco, quam cuicumque ipſe Dominus Electus volet, det in nomine Domini promittens, quod quidquid per ipſum Dominum Electum factum fuerit .... factum, & firmum habebit, atque tenebit, & inde cartam prædictus Electus fieri rogavit. Ego Jacobus Botatius Imperiali auctoritate Notarius,

Digitized by Google

& nunc prædicti Domini Electi hanc cartam rogatus ſcripſi.

(1) *Erat tunc indictio VI.*

Confirmatio Presbiteri Andreæ in Rectorem Eccleſiæ S. Nazarii a Domino Oglerio Aquenſi Electo facta.

254 MCCXCIII.

Anno Domini MCCXCIII., indictione VI., die Veneris VI. intrante junio (1) in civitate Aquis in clauſtro majoris Aquenſis Eccleſiæ præſentibus D. Arancho Aquenſi Canonico, D. Oberto Mareſcalcho Aquenſi Canonico, Alexandrino Bellexio Aquenſi Canonico, & Leone Morando de Aquis teſtibus vocatis, & rogatis. Bellexius filius quondam Paganini de Bellexiis de Aquis, & Clericus Eccleſiæ ſancti Nazarii de Predaſco petiit licentiam a D. Oglerio Aquenſi Electo eligendi unum Miniſtrum in Eccleſia ſancti Nazarii de Predaſco. Qui Dominus Electus dedit ei licentiam, & conceſſit eligendi, ſeu poſtulandi unum bonum, & ſufficientem miniſtrum . . . . . . Bellexius habita licentia, & obtenta eligendo poſtulavit, & poſtulando elegit D. Presbiterum Andream Januenſem virum providum, & diſcretum, & eum recepit in oſculo pacis ad beneficium . . . . . . prædictæ Eccleſiæ. Quam electionem Bollengius, & Percivalius Domini de Predaſco præſentaverunt eidem D. Oglerio Electo Aquenſi, & petierunt eamdem electionem, ſeu poſtulationem ab eodem humiliter . . . . . . Electus eorum precibus inclinatus prædictam electionem, ſeu poſtulationem utpote canonicam laudavit, recepit, adeoque probavit, & confirmavit, & ſuam auctoritatem interpoſuit, & decretum . . . . . Andream cum uno baculo, quem in manibus habebat, inveſtivit tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus prædictæ Eccleſiæ. Qui dictus Dominus Presbiter Andreas prædicto D. Oglerio Electo Aquenſi ſuo nomine, & ſuæ . . . . . . fidelitatem; & prædictus D. Oglerius Aquenſis Electus præcepit Bellexio Clerico prædictæ Eccleſiæ, ut ipſum Presbiterum Andream ponat in poſſeſſionem corporalem prædictæ Eccleſiæ, & prædictus Dominus Electus præcepit fieri . . . . . . Jacobus Botatius Imperiali auctoritate Notarius, & nunc prædicti Domini Electi hanc cartam rogatus ſcripſi.

(1) *Hic emendanda vel dies menſis, vel hebdomadæ. Primum puto, quia facilius errari poteſt in numero, quam in verbo; ac proinde reponendum V.* intrante junio.

Induciæ indictæ inter Marchionem Montisferrati commune Alexandriæ, Aquarum, Caxinarum, & Grognardi ad V. annos.

255 MCCXCV.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCXCV., indictione VIII., die lunæ VI. menſis junii in Eccleſia majoris Beatæ Mariæ civitatis Aquarum D. Gullielmus marchio de Carreto procurator illuſtris viri D. Joannis Marchionis Montisferrati ad hæc ſpecialiter conſtitutus ut patet per cartam factam per Odonum de Paganino Notarium hoc eodem anno, milleſimo, & indictione die Jovis prima menſis junii, vice, & nomine ipſius D. Marchionis Montisferrati terræ ſuæ, & omnium Vaſſallorum ipſius D.Marchionis, & hominum ex una parte, & D. Facius de Gen...... civis Alexandrinus ſindicus,& procurator communis, & univerſitatis Alexandriæ ad hæc ſpecialiter conſtitutus, ut patet per cartam factam per D. Moſtardum Notarium, hoc eodem anno, & indictione die Dominico V. menſis junii nomine ipſius communis, & univerſitatis Alexandriæ, & diſtrictus, & juriſdictionis Alexandriæ, & pro communi, & hominibus civitatis Aquenſis, juriſdictionis, Epiſcopatus, & diſtrictus Aquenſis, & pro communi, & hominibus Caxinarum, & juriſdictionis, & diſtrictus Caxinarum, & hominibus Grognardi ex altera, pro bono ipſarum partium fecerunt, conſtituerunt, & firmaverunt bonas, & incorruptibiles treguas inter ſeſe invicem, & inter ipſum D. Marchionem Montisferrati, terram, homines, & vaſſallos ſuos, & commune, & homines Alexandriæ, juriſdictionis, & diſtrictus, & commune, & homines Aquenſis Epiſcopatus, Aquenſis juriſdictionis, & diſtrictus eorumdem, & commune, & homines Caxinarum, juriſdictionis, & diſtrictus, & commune, & homines Grognardi, & cum ipſis communibus, & hominibus civitatis Alexandriæ, Aquenſis, & Epiſcopatus, Caxinarum, Grognardi, & diſtrictus, & juriſdictionis eorumdem, & inter ipſum commune, & homines civitatis Alexandriæ, juriſdictionis, & diſtrictus, commune, & homines Caxinarum, & diſtrictus, commune, & homines Grognardi, juriſdictionis, & diſtrictus ejuſdem, & prædictum D. Marchionem Montisferrati terram ſuam, & vaſſallos, & homines ſuos, & cum ipſo D. Marchione terra, hominibus, & vaſſallis ſuis; ita tamen quod non intelligantur poſiti in hac tregua pro parte D. Marchionis, nec nominati pro ipſo aliqui homines, vel vaſſalli, qui modo ſtent in civitate Alexandriæ, nec qui ſint ſub juriſdictione communis Alexandriæ, nec in aliqua terra, vel loco, qui teneatur per commune, & homines Alexandriæ, nec per commune, & homines civitatis Aquenſis, vel Epiſcopatus Aquenſis, nec per commune, & homines Caxinarum, vel Grognardi, ſed pro parte communis Alexandriæ ſint in tregua. Quæ tregua duret uſque ad quinque annos proxime futuros, & annum unum de continuando, ſub pactis tamen, & conditionibus infraſcriptis, quia ſic inter ipſas partes expreſſum convenit.

Primo. Quod quidquid inter commune, & homines civitatis Alexandriæ, juriſdictionis, diſtrictus, Aquenſis Epiſcopatus, juriſdictionis, & diſtrictus, Caxinarum, & diſtrictus, & Grognardum habent, & tenent, illud habeant, & teneant durante dicta tregua, & anno de continuando, ita quod de hoc non moveatur eis quæſtio per ipſum D. Marchionem Montisferrati, nec per ſuos vaſſallos, & homines, nec fiat per ipſum, nec per ſuos vaſſallos, & homines, quominus ipſa communia civitatum Alexandriæ, Aquarum, Caxinarum, & Grognardi, quæ nunc habent, & tenent, habeant, & teneant

Digitized by Google

durante dicta tregua, & anno de continuando. Et vice verſa ipſe D. Marchio, & ejus terra, vaſſalli, & homines, quæ nunc habent, & tenent, quocumque modo habeant, & teneant, etiamſi pertineant ad ipſa communia, & homines civitatis Alexandriæ, juriſdictionis, & diſtrictus, Aquarum, & Epiſcopatus, juriſdictionis, & diſtrictus, Caxinarum, juriſdictionis, & diſtrictus, vel ad aliquem, vel aliquos ipſorum communium, & hominum, illud habeat, & teneat durante dicta tregua, & anno de continuando; ita quod de hoc eis nulla quæſtio moveatur per dicta communia, & homines, nec per aliquos, vel aliquem ipſorum fiet, quominus ipſe D. Marchio, & ejus terra, vaſſalli, & homines, quæ nunc habent, & tenent, habeant, & teneant durante dicta tregua, & anno de continuando.

Item quod ipſe D. Marchio durante dicta tregua, & anno de continuando non poſſit per ſe, nec per aliquam aliam perſonam habentem cauſam ab eo, nec aliquibus obligationibus, vel contractibus quocumque nomine cenſeantur contra commune civitatis Alexandriæ, nec contra . . . . partium, quæ hinc retro fuiſſent in civitate Alexandriæ, nec contra alias perſonas civitatis, juriſdictionis, & diſtrictus Alexandriæ, ſeu contra alias perſonas, vel univerſitatem aliquam, vel alii pro eo fuiſſent pro communi Alexandriæ, ſeu pro aliqua alia ſingulari perſona civitatis Alexandriæ, vel diſtrictus, cauſa aliqua obligationis, vel cujuſdam pacti ipſius D. Marchionis, ſive aliunde. Et e converſo ipſum commune, & homines Alexandriæ, & univerſitas non poſſit uti contra ipſum D. Marchionem aliquibus juribus, contractibus, & obligationibus factis hinc retro durante dicta tregua, & anno de continuando.

Item quod carcerati, qui detinentur per ipſas partes, vel per aliquam ipſarum, ſive per aliquem, vel aliquos de ipſis partibus de alia parte, ſeu de aliqua terra juriſdictictionis, & diſtrictus alterius partis quocumque modo, vel cauſa detineantur, libere, & ſine redemptione aliqua a carceribus relaxentur, ſolvendo guardias condecentes ad arbitrium dictorum D. D. Gullielmi Marchionis de Carreto, & Facii de Gen. . . . . . . s, ſi non poſſent ſe de ipſis guardiis ipſi carcerati cum cuſtodibus convenire.

Item quod Foreuſciti Nitiæ, Montisrocherii, Caſtriveteris, & Montaboni pro parte civitatis Alexandriæ, & Foreuſciti S. Salvatoris pro parte D. Marchionis godire poſſint, & debeant bona ſua, & res ſuas ubicumque ea habent ſuper finibus, terris, & juriſdictione ipſarum partium, ſeu alterius ipſarum, & per ſuos tamen nuncios, ita quod perſonaliter non accedant, nec vadant ad loca, unde Foreuſciti ſunt durante dicta tregua, & anno de continuando.

Item quod D. Marchio Montisferrati teneatur ſuo poſſe procurare, quod homines Alexandriæ, & diſtrictus abſolvantur per Summum Pontificem, & Romanam Eccleſiam ab excommunicatione, & interdicto, in quo ſunt. Quam treguam, & omnia, & ſingula prædicta dictus D. Gullielmus procurator nomine dicti D. Marchionis, & dictus D. Facius Sindicus nomine dicti communis ex hominum civitatis Alexandriæ, juriſdictionis, & diſtrictus promittentes quod dictum commune, & homines Alexandriæ facient, & curabunt, quod prædicta communia Aquarum, Caxinarum, & Grognardi, & juriſdictionis, & diſtrictus eorumdem prædictam treguam, & omnia, & ſingula in ea contenta attendent, & obſervabunt inter ſeſe viciſſim univerſaliter, & alter alteri ſolemni ſtipulatione omni effectu attendere, & obſervare promiſerunt, & nullo ingenio, modo, vel cauſa contrafacere, vel venire. Et durante dicta tregua, & anno de continuando una pars alteram, nec aliquis de una parte aliam partem, ſeu aliquem de alia parte non offendet contra dictam treguam, nec offendi faciet, nec ei damnum dabit in re, vel perſona ſub pœna decem millium marcharum argenti, quæ pœna ſolvatur, & exigatur a parte non obſervante dictam treguam . . . . parti attendenti, & obſervanti toties, quoties fieret contra ipſam treguam, vel contra prædicta fieret. Et ſoluta, vel non ſoluta ipſa pœna, nihilominus rata, & firma permaneat ipſa tregua, & quidquid ſuperius eſt præmiſſum uſque ad terminum ſupradictum. Ita tamen quod una pars non intelligatur alteram offendere, nec facere contra dictam treguam, nec ipſam treguam rumpere, ſi amicos ſuos juvaverit, vel ipſis amicis conſilium, vel auxilium dederit in eorum amicorum terris, juriſdictionibus, & diſtrictibus, dummodo aliquam terram, quæ per aliam partem nunc teneatur, vel durante dicta tregua, & anno de continuando tenebitur, non offendant, nec invadant; nec intelligatur ſimiliter facere contra treguam, nec treguam rumpere, ſi aliquæ ſingulares perſonæ, vel perſona de ipſis partibus aliquem de alia parte offenderet, vel damnum daret, ſed reſtituatur, & emendetur damnum paſſo infra menſem unum a die damni dati, ſi tamen de ipſo damno, & offenſa fuerit manifeſtum. Et pro prædictis omnibus, & ſingulis firmiter attendendis, & obſervandis obligatur una pars alteri promittens, & obligans ſtipulanti, & recipienti nominibus, quibus ſupra . . . omnia earum partium bona pignoravit. Item quod una pars aliam, & bona utriuſque ſub quolibet judice convenire, & . . . . . . poſſit . . . . . . ſubjiciendo ſe ſe, & ipſas partes, & quamlibet ipſarum juriſdictioni cujuslibet judicis etiam non ſui, renuntiando fori privilegio, & omni alteri juri, quo ſe tueri poſſet, & venire contra prædicta, vel aliqua prædictorum, confitentes ipſe D. Gullielmus nomine dicti D. Marchionis, & ipſe D. Facius nomine dicti communis civitatis Alexandriæ dictam treguam, & omnia iſta fore neceſſaria, & utilia ipſis partibus, & cuilibet ipſarum partium. Et teneatur D. Marchio illos vaſſallos ſuos, quos pro parte ſua voluerit eſſe in dicta tregua nomine communis Alexandriæ, *declarare*, & mittere per publicum inſtrumentum infra tres menſes. Et inde plures cartas unius tenoris fieri rogaverunt, & præceperunt præſentibus venerabilibus viris D.D. Ruzia Abbate Monaſterii S. Petri de Aquis, fratre Percivalio Pipere Vicario cuſtodiæ Montisferrati, fratre Pagano Lodula, Manfredo Buſano capitaneo populi Aquenſis, Uguzzono Pellucco, Uberto Archidiacono Aquenſi, Sturione

Digitized by Google

de Belexiis judice, Pagano Baudizono de Beſtagno judice, Manuello Lanzaveg, & . . . . . . de Prato teſtibus ad hæc ſpecialiter vocatis, & rogatis.

Ego Boninus Moſcardus Notarius Palatinus prædictis interfui, & rogatus hanc cartam mihi juſſam ſcripſi.

Conceſſio Parochialis Eccleſiæ S. Stephani Alex. facta fratribus Servis B. M. V. ab Archid., & Capit.

256 MCCXXXXV.

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCLXXXXV., indictione VIII., die Jovis VII. menſis julii in Eccleſia ſancti Stephani de Borgolio. Cum Parochiani ipſius Eccleſiæ ſancti Stephani majori Eccleſiæ Alexandriæ immediate ſubditæ humiliter poſtularent, & inſtanter peterent, & devote requirerent a D. Archidiacono, & capitulo Eccleſiæ prædictæ Alexandriæ, quatenus intuitu pietatis, & obſervantiam Dei, & Beatæ Mariæ Virginis concedere dignarentur ad habitandum, & ſtandum fratribus Servis Beatæ Mariæ Ordinis ſancti Auguſtini Eccleſiam prædictam ſancti Stephani cum ſediminibus, & ædificiis ipſius Eccleſiæ cum poſſeſſionibus, juribus, & pertinentiis ejuſdem Eccleſiæ, & ad faciendum ibi conventum de fratribus ejuſdem ordinis, & ad ſerviendum eidem Eccleſiæ, & Parochiæ, & viciniæ, & ad faciendum in ipſa Eccleſia omnia ſervitia facta, & negotia, quæ expedierint, & conſueta ſunt fieri per Rectores, & Clericos ejuſdem Eccleſiæ capitulo, & Eccleſiæ Alexandrinæ ſalva diſciplina ſui ordinis. Ecce quod D. Aſcherius Archidiaconus Alexandriæ de voluntate, & conſenſu fratrum ſuorum DD. Rufini Archipresbiteri, Ottonis Præpoſiti, Bertholini de Puteo, Joannis Merlani, Jacobini Guaſchi, Girardi de Puteo, Rufini de Rogeriis, & Oberti Lanzavegiæ, Canonicorum ſanctæ majoris Eccleſiæ, & ipſi Canonici voluntate, & conſenſu dicti D. Archidiaconi, & una cum eo eorum nomine, & nomine, ac vice totius capituli, & Eccleſiæ majoris prædictæ Parochianorum prædictorum precibus, & poſtulationibus inclinati attendentes, & conſiderantes, quod in eadem Eccleſia divinum Officium creſcebat, & augmentabatur prædictam Eccleſiam ſancti Stephani juxta modum, & formam poſtulationis prædictorum Parochianorum ſupraſcriptæ conceſſerunt, & contulerunt fratri Percivallo Priori provinciali fratrum Servorum Beatæ Mariæ ordinis ſancti Auguſtini, & fratri Henrico Teotonico de ipſo ordine recipientibus nomine, ac vice ipſius ordinis ſub infraſcriptis conditionibus: videlicet quod prædicti fratres, ſeu ordo non debeant, nec poſſint alicui perſonæ, collegio, vel univerſitati dare, concedere, tranſmutare, vel alienare, neque ipſam Eccleſiam alteri ordini ſubjicere, nec aliquid de rebus, & bonis immobilibus, ſeu juribus ipſius Eccleſiæ ſancti Stephani ſine licentia, conſenſu, & auctoritate prædictorum Archidiaconi, & capituli Alexandriæ facere; de rebus autem mobilibus faciant ad voluntatem ſuam. Et ſi contrafecerint, vel factum fuerit non valeat, nec teneat ipſo jure exceptis caſibus eiſdem fratribus a jure conceſſis. Item quod conventus, & fratres ipſius ordinis, qui pro temporibus habitabunt, ſeu fuerint apud ipſam Eccleſiam, debeant, teneantur, & velint præſtare, & facere reverentiam, & honorem jure Parochiæ prædictis Archidiacono, & capitulo, & ab ipſo Archidiacono curam animarum ille, qui Prior electus fuerit, in ipſa Eccleſia prædictorum fratrum petere, & recipere pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis durante Priore generali dicti Ordinis: quo Priore generali ſublato, & ſublato Priore dicti conventus Prior ſubſequens in ipſo conventu teneatur ipſam curam petere, & recipere, qua cura petita, & obtenta, vel non ipſo facto ipſe Prior poſſit, & ei licitum ſit curam ipſius Parochiæ effectualiter gerere, & exercere. Item quod prædicti Fratres, & Prior, qui pro tempore ibi fuerint, habita animarum cura ab ipſo D. Archidiacono, & capitulo Eccleſiæ prædictæ, qui modo eſt, & pro tempore fuerit in ipſa majori Eccleſia, ſeu ab Epiſcopo ſi ibidem eſſet, teneantur, & debeant jure Parochiæ ſervire ipſi Eccleſiæ continue, & Parochianis ejuſdem, & omnia alia facere tam in vivis, quam in exequiis defunctorum, & in eundo ad ægros, & mortuos, & omnibus aliis, quæ jus, & cura ipſius Eccleſiæ exigit, & requirit. Item quod ipſi fratres ſive tres, vel duo ex ipſis fratribus de ipſo conventu ſingulis annis in perpetuum venire debeant, ſtare, & intereſſe ad majorem Eccleſiam Alexandriæ pro divino officio faciendo in ſolemnitatibus, videlicet in Sabbato ſancto, in Sabbato Pentecoſtes, & in vigiliis ad veſperas, & in feſto ad miſſam, & veſperas ſancti Petri, & non ſe removere, donec officium dictum fuerit abſque licentia Archidiaconi, vel Archipresbiteri. Et ſi contrafactum fuerit, & non venerint, & ſteterint, ut ſup. ſolvant dicti fratres, & conventus eorum, & ſolvere debeant, & dare teneantur dicto capitulo pro qualibet vice, qua non obſervaverint ut ſup, libram unam ceræ. Item quod prædicti fratres, ſeu ordo prædictus, vel aliqua alia perſona pro ipſo ordine, aut pro ipſo conventu fratrum, qui apud ipſam Eccleſiam ſancti Stephani eſſent pro temporibus, & ſtarent, non poſſint, nec debeant, nec eis licitum ſit impetrare aliquod reſcriptum, vel literas, ſeu indulgentiam contra prædicta, vel aliquod prædictorum, & quod non utantur, nec uti poſſint, ſeu debeant aliquo reſcripto, vel literis impetratis, vel impetrandis ab ipſis fratribus, ſeu ordine prædicto, quo, ſeu quibus aliquid prædictorum minui, differri, vel tranſmutari poſſit aliquo modo, vel caſu. Quæ omnia, & ſingula prædicti fratres Percivallus, & Henricus dicti ordinis ſuo nomine, & nomine ſucceſſorum ſuorum, & dicti ordinis voluerunt, & ratificaverunt, & approbaverunt, rata, firma, atque grata habuerunt. Promittendo prædicto D. Archidiacono ſtipulanti, & recipienti ſuo nomine, & ipſius capituli, & Eccleſiæ majoris Alexandriæ perpetuo rata, & firma habere, & tenere, attendere, & obſervare, & adimplere in totum, & cum effectu omnia, & ſingula prædicta in unoquoque capitulo, atque caſu, & ſpecialiter, quod non impetrabunt aliquod reſcriptum, ſive literas, nec utentur impetratis, quo, ſeu quibus veniant, ſeu veniri poſſint contra

Digitized by Google

prædicti, vel aliquod prædictorum. Et quod ſic facient, & curabunt, quod prædicta omnia, & ſingula confirmabuntur, & approbabuntur, & promittent perpetuo debere attendi, ſervari, & adimpleri, & in nullo contraveniri per capitulum generale dicti ordinis, ſeu per illum Priorem, vel quocumque alio nomine cenſeatur, Generalem ordinis prædicti ſolemniter, & per publicum inſtrumentum uſque ad novem menſes proximos, ſeu in primo capitulo generali, quod fiet per ipſum ordinem, ſive per fratres ipſius ordinis. Et quod ab inde uſque ad alios ſex menſes dabunt, & conſignabunt ipſi Archidiacono prædicto, ſeu capitulo prædictum inſtrumentum. Et inde prædicti D. Archidiaconus, & Canonici, & dicti fratres Percivallus, & Henricus eorum nominibus, & prædictis hanc chartam, & plures ejuſdem tenoris fieri rogaverunt, & voluerunt ut ſupra. Interfuerunt teſtes D. Robacuntus Guaſcus, D. Petrus Archipresbiter plebis de Uviliis, frater Gullielmus de Barcellona, qui moratur ad ſanctum Dalmatium de Marencho, D. Presbiter Ubertus Paſtronus de Vignali, Joannes Guaſcus, & Grationus Sichus de Vignali.

Ego Ottobonus Aſinarius notarius Sacri Palatii, & ſcriba capituli Eccleſiæ Alexandriæ prædictis interfui, & hanc cartam rogatus ſcripſi, & ſubſcripſi, & pro ipſa Eccleſia ecc.

Electio Procuratoris facta a capitulo Aquenſi in Odonem, ut adeat Epiſcopos Saonenſem, Albenſem, Terdonenſem ad impediendam conſecrationem Oglerii electi.

257 MCCXCVI.

Anno Domini MCCXCVI., indictione IX., die Veneris VIII. junii in Aquis, & in capitulo majoris Eccleſiæ Aquenſis præſentibus Vexino Delisſalvi, Gullielmo de Munda de Camorino, & Petro Golſe teſtibus vocatis, & rogatis. Domini Ubertus Aquenſis Archidiaconus, Præpoſitus Fridericus, Archipresbiter Obertus Mareſcarchus ſacriſta, Bonellus de Bellengeriis, & Alexander de Bellexiis omnes prædictæ Eccleſiæ Aquenſis Canonici, ibi pro capitulo reſidentes conſtituerunt eorum nomine ..... D. Odonem de Bellengeriis Cantorem, & Canonicum prædictæ Eccleſiæ ſindicum, & procuratorem ..... ad repræſentandum ſe coram V. V. P. P. Dominis, Domino Epiſcopo Sagonenſi, D. Epiſcopo Albenſi, & Domino Epiſcopo Terdonenſi ..... ad ſignificandum coram eis ...... crimina, & defectus Domini Oglerii, qui ſe gerit pro Electo Aquenſi ad proponendum, & contradicendum, ne dicti Domini Epiſcopi eidem Domino Oglerio munus conſecrationis offerant, vel concedant, & ad appellandum, & jurandum ec.

Et ego Manfredus Caraccia publicus Not. ec.

Alia deputatio duorum Canonicorum, ut eadem de cauſa adeant ordinarios Eccleſiæ Mediol.

258 MCCXCVI.

Anno Domini MCCXCVI., indictione VIIII, die lunæ XVIII. junii in civitate, & in capitulo majoris Eccleſiæ Aquenſis, præſente Domino Sicardorana caput populi civitatis Aquenſis, D. Arancho Aquenſi Canonico, & Willelmo Multuræ de Aquis omnibus vocatis, & rogatis, D. Ubertus Archidiaconus, Bertolinus Præpoſitus, Obertus Mareſcargus Sacriſta, & Oddonus Joannes Cantor omnes Aquenſes Canonici pro capitulo rexidentes fecerunt, conſtituerunt, & ordinaverunt communi nomine, & nomine cujuslibet ipſorum, & nomine prædictæ Eccleſiæ, & prædicti capituli D. Fredericum Archipresbiterum, & Bonellum Joannem ambos Aquenſes Canonicos, & de prædicto capitulo præſentes, & ſponte excipientes, ſindicos, actores, & procuratores, & nuncios ſpeciales, & quidquid de juris beneficio melius eſſe poſſunt, quemlibet communiter in ſolidum, ita quod non ſit melior condicio occupantis, & quod unus inceperit, alter perficere, & finire poſſit, ad repræſentandum ſeſe coram Dominis Archipresbiteris, & Dominis Ordinariis Eccleſiæ Mediolanenſis, & quolibet ipſorum ad denunciandum, & ſignificandum coram eis, & quolibet ipſorum eorum nomine, & nomine prædicti capituli Aquenſis crimina, & defectus D. Oglerii, qui ſe gerit pro Electo Aquenſi, & ad ſupplicandum prædictis Dominis Archipresbiteris, & Ordinariis, ut commiſſionem factam ad poſtulationem dicti D. Oglerii Domino Epiſcopo Sagonenſi, Domino Epiſcopo Albenſi, & Domino Epiſcopo Derthonenſi, ut ipſi D. Oglerio munus conſecrationis impendant, revocare dignentur ad impetrandum, & contradicendum, opponendum, defendendum, jurandum, & ad appellandum, & generatim ad omnia, & ſingula facienda, quæ in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum fuerint opportuna, & quod ipſimet omnes, & ſinguli facere poſſent, ſi præſentes eſſent, dantes, & concedentes prædictis ſindicis, & procuratoribus, & cuilibet ipſorum plenam, & liberam poteſtatem, & mandatum ad prædicta omnia, & ſingula facienda, quæ circa prædicta, & in prædictis fuerint, & occurrerint facienda, promittentes mihi jam dicto Notario inſcripto recipienti, & ſolemniter ſtipulanti, nomine etiam eorum cujuslibet prout cujus intereſt, vel intereſſe poſſit, ſe ſe rata, & firma perpetuo habituros quæcumque prædicti ſindici, & procuratores, vel alter ipſorum in prædictis, & circa prædicta a quolibet prædictorum duxerint adimplere ſub obligatione omnium bonorum dicti capituli, quæ bona pro prædictis attendendis, & obſervandis mihi jam dicto Notario ſtipulanti, & recipienti nomine, quo ſupra pignori obligant, & in unum inſtrumentum, & plura fieri præceperunt.

Et ego Ant. Caraccia public. Not. Palatinus interfui, & rogatus hanc cartam tradidi, & reſcripſi.

Sententia arbitrorum circa unionem Eccl. S. M. Magdal., & S. Hyppoliti de Nicia cum Eccl. Aq.

MCCXCVII. 259

Anno Domini MCCXCVII. XXVIII. novembris præſentibus D. Uberto Archidiacono, D. Frederico Archipresbitero, D. Aranco Canonico, D. Bonello Canonico Eccleſiæ Aquenſis teſtibus vocatis,

Digitized by Google

& rogatis. Cum multa, & varia litigia fuerint inter D. Bertolinum Aquenſem Præpoſitum ex una parte, & D. Presbiterum Willelmum Trencherium ex altera parte vicarium Eccleſiæ S. Magdalenæ, & S. Hypoliti de Bellomonte de Nicia ſuper eo, quod dictus præpoſitus dicebat dictas Eccleſias eſſe unitas Aquenſi Eccleſiæ, & præcipue præbendas, & ideo fructus dictarum Eccleſiarum ad ſe pertinere, ad concordiam venientes ſeſe compromiſerunt in D. D. Oddonem Joannem Aquenſem canonicum, & Petrum de Belengio de Uvada, & pronunciaſſent dicti arbitri dictum Willelmum eidem præpoſito dare debere ſingulos annos ſeſtaria XX. frumenti in feſto B. M. V. de auguſto &c. Ego Albertus Joannes de Belengio Not. &c.

Abrogatio collationis factæ ab Oglerio Electo Aquen. duarum Eccleſiarum juris patr. capit. Aquenſ.

260 MCCXCVIII.

Anno Domini MCCXCVIII., die XIII. octobris præſentibus D. Petro Abbate monaſterii S. Petri de Aquis. Cum Rev. vir D. Ogerius Aquenſis Electus confeſſus fuerit contra debitum, & juſtitiam ceſſiſſe de facto adminiſtrationem Eccleſiæ S. Laurentii, & Clericatus S. Georgii de Uuiliolis de Caſſinis, ſcilicet primam Presbitero Henrico de Uuiliolis, & ſecundum clerico Jacobo filio Willelmi Coſtæ dicti loci, & quum certus ſit, quod prædictæ Eccleſiæ S. Georgi, & S. Laurentii ad Aquenſe capitulum pertineant pleno jure tam in inſtitutionibus, quam in deſtitutionibus, tam per privilegia Romanorum Pontificum, quam per conſuetudinem approbatam, & detentam a memoria hominum, & ultra; ecce quod præſatus Epiſcopus cum nullum jus habeat ad inſtitutionem, & deſtitutionem, & quod ipſa Eccleſia de miniſtro, & clerico ordinata erat ab Aquenſi capitulo per Baudizonum de Platea Presbiterum, & per D. Fredericum Archipresbiterum Aquenſem clericum ejuſdem Eccleſiæ, caſſat quidquid ad poſtulationem quorundam fecerat in dicta Eccleſia ecc. Henricus Rachamus Notarius S. P. &c.

Literæ Bonifacii PP. VIII. Archipres. Montisbarutii, ut revocet omnes alienationes illegitimas bonorum ad Eccleſiam parochialem Molariarum ſpectantium.

261 MCCXCIX.

Anno Nativitatis Domini MCCXCIX., indict. II., die IV. aprilis in villa de Molariis in domo Archipresbiteri ſuper eo, quod frater Percivallus monachus ſanctæ Juſtinæ de Sezadio, procurator Rubei Archipresbiteri Plebis de Molariis, ut patet in carta procuræ facta manu Oberti Teſtæ Notarii anno MCCXCVIII., indictione XI., die V. octobris acta in Uvada, impetraverit litteras in curia Romana Ven. Patris D. Papæ ſigillatas bulla Plumbea &c. vice, & nomine dicti Archipresbiteri. Idcirco dictus Archipresbiter Rubeus tradidit Archipresbitero de Montebarutio dictas litteras &c. tenor quarum &c.

Bonifacius ſervus ſervorum Dei &c. Archipresbitero Plebis de Montebarutio ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii Rubei Archipresbiteri Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Molariis Aquenſis diœceſis precibus inclinati præſentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea quæ de bonis ad Archipresbiteratum ſuum ipſius Eccleſiæ ſpectantibus alienata inveneris illicite, vel diſtracta ad jus, & proprietatem ejuſdem Archipresbiteratus legitime revocare procures, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, cenſura . . . compellas veritati teſtimonium perhibere. Dat. Laterani idibus Januarii Pontificatus noſtri anno IV. Teſtes interfuerunt &c. Ego Obertus Teſta Not. &c.

Aſſignatio partis fructuum Beneſ. Paroch. S. Nazarii de Predaſco clerico Bellexio.

MCCC. 262

Anno Domini MCCC., indictione XIII., die Martis IX. februarii in caſtro Beſtagni, præſentibus Petro de Eccleſia, Guillelmo Morando, Guillelmo Gosberto teſtibus vocatis ante præſentiam noſtri Oglerii Dei gratia Aquenſis Electi. D. Presbiter Joannes de Villa rector, & miniſter Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco, ut patet cartæ inde factæ manu Leonis Gratarolæ Notarii, quæ ſic incipit. Anno Domini MCCXCVII., indictione VIII., die Lunæ ecc. Bellexius de Bellexiis clericus dictæ Eccleſiæ, ut dicunt præſentati ecc. Igitur quum præfatus Presbiter Joannes ſciat ſe ſecundum facultates dictæ Eccleſiæ debere dicto clerico ſuo dictæ Eccleſiæ pro beneficio ſui clericatus, & præbendæ reſpondere ſtatuit, voluit, ordinavit, & firmavit idem Presbiter Joannes, quod dictus Bellexius habeat, & habere debeat de cetero, & in futurum a dicto Presbitero Joanne, vel a ſucceſſore ſuo omni anno tempore meſſionum pro præbenda clericatus ſui modios tres grani ad menſuram Predaſchi, cui actui legitimo nos Oglerius Aquenſis Electus noſtram, & Aquenſis Eccleſiæ auctoritatem interpoſuimus, & decretum. In cujus rei teſtimonium de prædictis fieri juſſimus publicum inſtrumentum. Ego Henricus Boratius Notarius publicus Palatinus, nunc dicti Domini Electi Notarius hanc cartam mihi juſſam rogatus ſcripſi.

Immunitas vectig., & pedag. a Johanne march. Montifer. conceſſa Eccl. S. Urſi Auguſtæ ex archivio ejuſd. faſc. III. n. XVI.

MCCCII. 263

Johannes marchio Montisferrati univerſis, & ſingulis judicibus, poteſtatibus, & caſtellanis, rectoribus, miniſtris, & officialibus terræ ſuæ præſentem licentiam inſpecturis ſuam gratiam cum ſalute. Noveritis, quod pro remedio animæ noſtræ, & prædeceſſorum noſtrorum Eccleſiæ B. Petri, & S. Urſi Auguſtæ, & omnibus ſervitoribus ejuſdem

Digitized by Google

per totam terram noſtram dedimus, & conceſſimus litteras tranſitus, ita quod abſque ulla vectigalium, & pedagii ſolutione tam in terra, quam in aqua per eam libere ſemper tranſeant, & immunes ſtratarum iter habeant, & conductum. Dat. Clavaſii die XI. aprilis, XV. indict. an. MCCCII.

Electio rectoris Eccl. S. Nazarii de Predaſco facta a cler. Bellexio, & Ogerii Ep. Aquen. Elect. confirmatio.

264 MCCCIV.

Anno Domini MCCCIV., indictione II., die VII. novembris in caſtro Beſtagni; præſentibus Petro Culardo, & Belengio Barberio de Beſtagno teſtibus vocatis, & rogatis. Nos Oglerius Aquenſis Electus per hoc publicum inſtrumentum electionem factam per . . . de Bellexiis de Aquis clericum Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco de Presbitero Joanne de Vidixono ad rectoriam, & adminiſtrationem Eccleſiæ S. Nazarii de Predaſco, ut de electione patet publico inſtrumento facto manu Leonis Gratarolæ . . . ratificamus, & approbamus omni modo, jure, & forma, quo, & qua melius poſſumus auctoritate noſtræ ordinariæ poteſtatis, atque prædictum Presbyterum Joannem cum libro, quem in manibus tenebamus, inveſtimus de rectoria . . . Eccleſiæ de Predaſco, & rerum omnium temporalium, & ſpiritualium pertinentium ad Eccleſiam ſupradictam, ita quemadmodum dictus Presbyter Joannes de Vidixono dictam Eccleſiam de Predaſco, & bona ipſius ſpiritualia, & temporalia regere, & gubernare . . . rector legitimus . . . . Notarii manu fieri publicum inſtrumentum. Ego Leo Gratarola Notarius publicus hanc cartam mihi juſſam feci, tradidi, ſcripſi.

Inveſtitura D. Oddoni Epiſc. Aquenſ. Elect. de decimis Ulmi Petro Rotundo.

265 MCCCV.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCV., indictione III., die Jovis XXIV. junii in caſtro Beſtagni præſentibus Bertolino Aquenſi præpoſito, Guiſcardo de Enviciatis, Fratre Georgio Columbo, & fratre Jacobino Rapa teſtibus vocatis, & rogatis. D. Odonus Aquenſis Electus cum uno baculo, quem in manu habebat, inveſtivit Petrinum Rotundum de Rocha Ovrani ſuo nomine, & nomine Henrietti, & Anſermini fratrum ſuorum de parte eis contingente decimæ, & decimationis de Ulmo, & poderio ipſius, ſalva ſemper juriſdictione Aquenſis Eccleſiæ. Quam inveſtituram anteceſſoribus dicti Petrini fecerat Albertus Aquenſis Epiſcopus, prout apparebat per publicum inſtrumentum factum manu Opicii Ferrarii de Monte Morixino Notarii concurrente anno Nativitatis Domini MCCLI., indictione IX., die Dominico XXVII. auguſti. Qui dictus Petrinus ſuo nomine, & nomine fratrum ſuorum juravit fidelitatem dicto D. Odono Aquenſi Electo, & ſucceſſoribus ſuis eo modo, ut ipſe Petrinus nomine fratrum ſuorum de cetero habeat, & teneat prædictam decimam, & decimationem cum omni eo modo, & utilitate, ac pertinentiis ſuis nomine recti feudi. Conſtituens ipſe Dominus Electus jamdictum Petrinum procuratorem ſuum tanquam in rem ſuam ad exigendam partem decimæ memoratæ ſibi contingentem. Et ibidem prædictus Petrinus ſuo nomine, & prædictorum fratrum ſuorum tactis ſanctis Evangeliis juravit fidelitatem dicto Domino Electo, & ejus ſucceſſoribus. Et inde unum inſtrumentum, & plura fieri præceperunt. Et ego Joannes Biſtagnus Notarius publicus his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus ſubſcripſi.

Ego Franciſcus Novellus de Tertio Aquenſis diœceſis Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam, prout eam imbreviatam inveni in quodam protocollo ſcripto manu Joannis Beſtagni de Beſtagno, quondam Notarii in publicam, & authenticam inſtrumenti formam redegi de licentia, & auctoritate mihi conceſſa a Rev. in Chriſto P., & Domino meo D. Guidone D. G. Aquenſ. Epiſc., & comite de qua licentia patet publicum inſtrumentum factum manu Joannini de Quiregio Not. ſub anno Domini MCCCLV. In fine me ſubſcripſi, & meum ſignum appoſui conſuetum.

In tabulario Epiſcopi Aquenſ. aliam reperi hujus anni die Dominico V. menſis decembris præſentibus D. Bertolino Baudizono Aquenſi præpoſito . . Beſtagno, & Henrico de Monte conceſſa eidem Petro Rolundo nomine ſuo, & fratrum ejus ab eodem Oddono Epiſc. El. Aquen. de eiſdem decimis Ulmi. *Qua autem de cauſſa fuerit repetita, mihi eſt incompertum.*

Alia Eigerxio de Bublio de parte decimarum Sexami, Monaſterii, Caſſinaſchi, Bublii, Lovazolii, Ceſſolarum, & Veximi.

MCCCV. 266

In nomine Domini Amen. Nativitatis ejuſdem MCCCV., indictione III., die Sabbati IV. menſis ſeptembris in caſtro Beſtagni, præſentibus D. Bertolino Aquenſi præpoſito, D. Bonello Joanne Aquenſi canonico, & Petro Rolandi de Sexamo teſtibus vocatis, & rogatis. D. Eigerxius ſapiens de Bublio de dominis ipſius loci per ſe, ſuoſque heredes fecit fidelitatem Ven. in Chriſto P. D. Odono Dei gratia Aquenſi Electo, ſuiſque ſucceſſoribus de parte decimæ, & decimationis, quam ipſe, & ſui anteceſſores tenebant, & nunc viſus eſt tenere in Sexamo, in Monaſterio S. Juliæ, in Caſſinaſco, in Bublio, in Lovazolio, in Ceſſolis, & in Veximo eo modo ut ipſe, & ejus heredes de cetero habeant, & teneant prædictam partem prædictarum decimarum ſibi contingentem cum omni commodo, & utilitate, & pertinentiis ſuis nomine recti feudi, præſtans dictus D. Eigerxius per ſe, ſuoſque heredes eidem Domino Electo, ſuiſque catholicis ſucceſſoribus fidelitatis debitum juramentum, & inde præceperunt fieri unum inſtrumentum, & plura. Et ego Joannes Beſtagnus Notarius publicus his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus ſcripſi.

Alia

Digitized by Google

Alia quorundam bonorum in Rocheta Pelaſea D. Simplici de Calamandrana.

267 M C C C V I.

Anno Domini MCCCVI., indictione IV., die Mercurii VI. aprilis in caſtro Epiſcopali Biſtagni, præſentibus D. Jacobino marchione de Inciſa, D. Ottolino Bacario de Nicia, magiſtro Alberto Baudezono, & Bonello Joanne Aquenſi canonico teſtibus vocatis, & rogatis. In conſpectu Ven. P. Othonis Dei gratia Epiſcopi Aquenſis ſe præſentavit D. Fridericus Simplex de Calamandrana ſuo nomine, & nomine Henrici ejus fratris petens ab ipſo Domino Epiſcopo ſibi ſuo nomine, & prædicti fieri, & renovari inveſtituram de omni eo, quod ipſe tenet in feudum ab Eccleſia Aquenſi, & ab ipſo dicto Epiſcopo nomine dictæ Eccleſiæ in Ripecula Pellaſeæ, vel alibi pollicens ſe ſuo nomine, & nomine quo ſupra, paratum facere fidelitatem Eccleſiæ Aquenſi, ac ipſi Domino Epiſcopo nomine dictæ Eccleſiæ . . . qui dictus Epiſcopus audita ipſius petitione ipſum D. Fridericum . . . . . . in uno libro, quem manu habebat, inveſtivit . . . in feudum gentile, nobile, & nomine Henrici ejus fratris &c. . . . qua inveſtitura facta ipſe D. Fridericus . . . . fidelitatem fecit, & juravit ipſi D. Epiſcopo nomine dictæ Eccleſiæ . . . . . . ſingula ea facere, quæ facere tenetur nomine dicti feudi. Ego Joannes Beſtagnus Notarius &c.

Alia bonorum in Cartoſio Opicio Mori.

268 M C C C V I I.

Anno Domini MCCCVII., indictione V., die IX. decembris in Cartoxio, præſentibus Alberto Joanne, & Iacobo Mori de Punzono ad hæc vocatis teſtibus, & rogatis. Opicius Mori de Punzono juravit, & fecit fidelitatem Rev. Patri D. Oddoni Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, ejus ſucceſſoribus de omnibus terris cultis, & incultis, vineis, poſſeſſionibus, piaziis, caſtanetis, ruvetis, atque gerbis, quæ, & quos habet, tenet, & poſſidet in villa Cartoxii, & ejus poſſe, confitendo ſe dictas terras, & poſſeſſiones omnes tenere in feudum ab Aquenſi Eccleſia, quem Opicium dictus Epiſcopus cum uno baculo, quem habebat, præſentialiter inveſtivit ſalvo jure Aquenſis Eccleſiæ, & cujuslibet alterius perſonæ; & inde unum inſtrumentum, & plura fieri præceperunt &c.

Nunciatio operis novi contra præceptum Epiſ. Aquen. Deleg. renovatum FF. Prædic. adverſus FF. Minores.

269 M C C C V I I I.

Anno Nativitatis Domini MCCCVIII., indictione VI., die vero XVII. menſis madii in Alexandria. Ego Joannes Squarzaficus ſyndicus, ac procurator fratrum Prædicatorum de Alexandria, ut patet per cartam factam a Percivalio Queſto Notario MCCCVI., indictione IV., die Dominicæ . . . . menſis auguſti, dico, proteſtor, & denuntio ſindicario, & procuratorio nomine dicti conventus, & dictorum fratrum, quod vos FF. Minores laboratis contra denuntiationem novi operis hoc anno, & tempore debitis vobis legitime factam per fratrem . . . . dicti conventus, & Fr. ſindicum, & procuratorem eorundem, & contra privilegia dictorum . . . . . & libertatem S. Romanæ Eccleſiæ, & contra præceptum Domini Epiſcopi Aquenſis Delegati D. Neapolionis Reverendi Legati S. Pontificis tamquam contemptores, & tranſgreſſores &c. Ego Mattheus de Arco Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interfui, & hanc cartam . . . tradidi, & ſcripſi.

Inveſtitura decimarum S. Juliæ D. Thomæ de S. Julia.

M C C C V I I I. 270

In nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCVIII., indictione VI., die XXVIII. madii apud Curtismiliam, videlicet apud domum fratrum Minorum, præſentibus D. Othone marchione de Carretto, D. Gulielmo de Bruneto, & D. Belengio Joanne de Aquis ad hæc vocatis teſtibus, & rogatis. D. Thomas de S. Julia juravit, & fecit fidelitatem Ven. in Chriſto Patri, & D. D. Othoni Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, ejuſque catholicis ſucceſſoribus de parte decimæ, & decimationis villæ de S. Julia, & de maſſa, quam ipſe, & anteceſſores ſui habuerunt, & tenuerunt ab Aquenſi Eccleſia, & quæ provenire debet pro hereditate Patris ipſius D. Thomæ, de qua decima, & decimatione idem Dominus Epiſcopus per ſe, & ſuos ſucceſſores cum uno baculo, quem in manibus tenebat, inveſtivit cum plenitudine omnis juris &c.

Alia de decimis Galgani, Bruduni, Verdobii, Galvazanæ, & Carentini, Ruſino, & Henrico Malcalciato, & Oberto Thedixio de Montebarutio.

M C C C V I I I. 271

In nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejus MCCCVIII., indictione VI., die XIX. aprilis apud Aquenſem Eccleſiam, præſentibus Magiſtro Petro de Petrazanis Archipresbitero Plebis de Finacio, Magiſtro Alberto Baudezzono Archipresbitero Plebis de Veximo, & Juderto Sburlato de Montebarutio ad hoc vocatis teſtibus, & rogatis. Ven. in Chriſto Pater D. Odo Dei gratia Aquenſis Epiſcopus volens prædeceſſorum ſuorum veſtigia imitari in bonis actibus, ac acquiſitum, ac relictum per ipſos theſaurum incomparabile, amicos videlicet, & fideles omni qua poteſt cura, & ſolicitudine conſervare, lecto, & oſtenſo quodam publico inſtrumento conceſſionis, & inveſtituræ in feudum factæ in Ruffinum, & Hinracium, Malcalciatum, & Obertum Thedixium de Montebarutio, recipientes pro ſeipſis, & ipſorum heredibus a bon. mem. D. Gulielmo olim Aquenſi Epiſcopo de decimis, & juris decimationis terrarum ſuarum, & in burgo noſtro in Galgano (1), & de tribus partibus decimæ, & decimationis de Territorio de Bruduno,

Digitized by Google

de Verdobio (2), & de Galzana, quæ eſt in territorio de Bellomonte, & de tercia parte decimæ, & juris decimationis in territorio Carentini diœceſis Aquenſis, ut conſtat de his publico inſtrumento confecto manu Opizzonis Ferrarii de Montemorixio Notarii publici anno MCCLI., indictione IX., X. maii. Prædeceſſores DD. Jacobi Malecalciati, & Conradi Thedixii de Montebarutio, a quibus ipſi Jacob, & Conradus per paternam lineam deſcendunt, & conſiderans idem Dominus Epiſcopus anteceſſores, & majores prædictorum Ruffini, Henrici, & Oberti in feudum ipſius decimæ, & jus percipiendi eaſdem continue ab Aquenſi Eccleſia per longiſſima tempora tenuiſſe in feudum a prædeceſſoribus ipſius D. Othonis Aquenſis Epiſcopi nomine ſuo, & vice, ac nomine Epiſcopalis menſæ Aquenſis, & nomine ſucceſſorum, & pro eis dedit, & conceſſit, dat, & concedit jure, & cauſa renovationis anteceſſorum, & inveſtituræ prædictorum jurium, & rerum feudatarum in feudum, & pro feudo prædictis Jacobo Malecalciato, & Conrado Tedixio de Montebarutio recipientes pro ſe, & ſuis heredibus maſculis tantum legitime deſcendentibus ab eiſdem decimas, & jura percipiendi, petendi, exigendi, & colligendi decimas prædictorum locorum, & terrarum ex fructibus proventuris ex illis a quibuſcumque univerſitatibus, & perſonis expreſſe omnes conceſſiones, & inveſtituras factas per ſuos prædeceſſores Epiſcopos catholicos inter ipſos heredes de Malecalciatis, & de Thedixiis, ipſorumque heredes ex certa ſcientia renovans, approbans, & confirmans, ipſoſque Jacobum, & Conradum recipientes pro ſe, & heredibus ſuis, ut dictum eſt, de ipſis decimis, & juribus percipiendi, & exigendi eaſdem, & de ipſo feudo cum ſuo annulo inveſtivit dans, & concedens ex nunc ipſis licentiam intrandi, & retinendi poſſeſſiones jurium prædictorum, promittens eiſdem ſupra dicta omnia perpetuo rata, & firma habere, reſervans ſcilicet dictæ menſæ Epiſcopali libram unam piperis per ipſos, ipſorumque heredum annis ſingulis circa Nativitatem Domini in ſignum dominii perſolvendo, ipſis Jacobo, & Conrado hæc volentibus, & ad ejus ſolutionem ſe, ſuoſque heredes pro prædictis obligantibus ſolemniter, qui prædicti Jacobus, & Conradus pro ſe, ſuiſque heredibus, ibidem ipſi Domino Epiſcopo recipienti pro ſe, ſuiſque ſucceſſoribus de fidelitate ſervanda tamquam univerſali vero Domino Eccleſiæ, & illis præſtiterunt ſolemniter juramentum &c.

(1) *In membrana littera decuſſata erat, ſicuti in alia voce Galvazzana. Numquid erit* Gajan *regio in agro Montisbarutii?* (2) *Jacet in territorio Montisbarutii vicum eadem fere denominatione.*

Diploma Henrici VII. Regis Rom. monaſterio de Tilieto.

272 MCCCXI.

Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper auguſtus. Univerſis Sacri Romuni Imperii fidelibus præſentes litteras inſpecturis gratiam ſuam, & omne donum. Accedens ad noſtræ majeſtatis præſentiam honorabilis, & religioſus vir . . . . Abbas conventus monaſterii Tilieti ordinis Ciſtercienſis Aquenſis diœceſis nobis humiliter ſupplicavit, quatenus ipſi monaſterio ſuo privilegium infraſcriptum innovare, & confirmare de benignitate Regia dignaremur, cujus privilegii tenor talis eſt. *Hic refert diploma Ottonis IV. anni MCCIX.* Devotis igitur ſupplicationibus præfati Abbatis, & conventus favorabiliter inclinati prædictum privilegium, & omnia in eo contenta, prout rite, & provide ſunt conceſſa, innovamus, approbamus, confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, adjicientes inſuper de gratia ſpeciali, quod coloni, ſeu maſſarii, qui poſſeſſiones ipſius monaſterii nunc colunt, vel in poſterum colent, non teneantur, nec cogi poſſint per Principes, Marchiones, Barones, Vicarios, Capitaneos, Poteſtates, Conſules, & Rectores alios quoſcumque civitatis caſtrorum, burgorum, ſeu villarum quocumque nomine cenſeantur ad fodra talias collectas, ſeu exactiones aliquas quovis nomine nuncupentur aliquatenus perſolvendas, nec ad aliquas ſervitutes angarias, ſeu functiones publicas, reales, ſeu mixtas modo aliquo ſolvendas ſine noſtro ſpeciali beneplacito, & mandato: & nihilominus concedimus, & permittimus, quod quilibet fideles Chriſti poſſint eidem monaſterio legare in ultima voluntate de bonis ſuis mobilibus, & immobilibus, exceptis bonis feudalibus Imperii, prout eis ipſorum conſcientia ſuadebit, non obſtantibus aliquibus ſtatutis, aut conſuetudinibus in contrarium editis per comunia civitatum, villarum, caſtrorum, & burgorum, ſalvo jure noſtro, & Imperii in omnibus ſupradictis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ innovationis, approbationis, confirmationis, & conceſſionis paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire, quod qui fecerit prædictam pœnam, & noſtram graviſſimam indignationem ſe noverit incurriſſe in cujus innovationis, approbationis, confirmationis, & conceſſionis ſigno præſentes litteras ſcribi, & majeſtatis noſtræ ſigillo juſſimus communiri. Datum Mediolani XV. calend. februarii, an. Domini MCCCXI. regni vero noſtri anno III.

Litteræ ejuſdem Mathæo Vicecom. pro reducendis in urbem Alexandrinis.

MCCCXI. 273

Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper auguſtus nobili viro Matheo Vicecomiti Vicario noſtro dilecto Mediolani gratiam noſtram, & omne bonum. Alexandriæ civitati procurante auctore diſcordiæ jam gravibus exaſperatæ injuriis, & doloroſis inteſtinis afflictæ puncturis libenter, ut ad pacis ſtatum tranquillum, & concordiæ reducatur, intendimus, & ut in obedientia noſtra conſiſtat, apponimus per nos, & alios ſollicitudinis noſtræ partes. Sane in fidelitate, & induſtria tua plenam fiduciam obtinentes, & affectantes extrinſecos ad propriam, & avitam patriam, & obedientiam noſtram reduci volumus, & fidelitati tuæ committimus per præſentes, quatenus per viam pacis, & concordiæ ad reducendam intrinſecus Alexandriam ad propria, & ad noſtram obedientiam civitatem

Digitized by Google

prædictam ſic procures ferventer, & ſagaciter laborare, quod qui ex affectu optatur exinde ſubſequatur effectus, & tu ex præmiſſis apud Regiam noſtram majeſtatem ſemper ſis propenſius commendatus. Datum Januæ cal. novembris anno Domini MCCCXI. Regni noſtri tertio.

Haſce literas excerptas legit ex antiquo MS. exiſtente in Biblioteca Ambroſiana Mediolani N. 227. P. M. Cavallerius, *qui illas, ut alia bene multa, mihi communicavit.*

Aliud Diploma Odono Epiſcopo Aquenſi juſſu Guid. II. Epiſc. a tribus Notariis ex autographo deſcriptum.

274 MCCCXI.

Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper auguſtus. Univerſis S. Romani imperii fidelibus præſentes literas inſpecturis gratiam ſuam, & omne bonum. Conſiderantes quod Majeſtatem decet Regiam ad eorum vota perficienda, qui Nobis ratione imperii tamquam membra capiti junguntur, favorabiliter inclinari, eorumque juſtis petitionibus tam benignum, tamque gratioſum præbere conſenſum, quod ex ſpecialis gratiæ prærogativa cognoſcantur ſpecialius ſe dilectos. Noverit igitur præſens ætas, & ſucceſſura poſteritas, quod attendentes venerabilem Aquenſem Epiſcopum Principem noſtrum dilectum, & eamdem Eccleſiam fidem, & devotionem ſemper ſacro Romano imperio obſervaſſe, ipſius devotis ſupplicationibus inclinati, omnia privilegia, jura libertates, & gratias prout ſibi, & Eccleſiæ prædictæ a Divis Romanorum Imperatoribus, & Regibus noſtri prædeceſſoribus rite, & provide ſunt tradita, & conceſſa de liberalitate Regia approbamus, ratificamus, & præſentis ſcripti patrocinio confirmamus. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc noſtræ approbationis, ratificationis, & confirmationis paginam infringere, vel ei in aliquo auſu temerario contraire, quod qui facere præſumpſerit gravem noſtram indignationem ſe noverit incurriſſe. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras, majeſtatis noſtræ ſigillo juſſimus communiri.

Signum Domini Henrici Romanorum Regis invictiſſimi. Datum apud Mediolanum X. cal. febr., indictione VIIII. anno Domini MCCCXI. regni vero noſtri anno tertio. Ego frater Henricus Tridentinus Epiſcopus ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius vice Domini Henrici Colonienſis Archiepiſcopi ſacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarii recognovi.

Venditio bonorum duarum Eccleſ. Ricaldoni facta a Monialibus S. Thomæ ſuburbii Jan.

275 MCCCXIV.

In nomine Domini amen. Margarita Molocella abbatiſſa monaſterii S. Thomæ de ſuburbiis Januæ in præſentia conſenſu, & voluntate infraſcriptarum Monialium, & Sororum dicti monaſterii, quarum nomina ſunt ſoror Franceſcina, Stancona Priora, S. Johanna Gullielma, S. Franceſcina Manuaca, S. Gareta Mezerazogo, S. Petra Cattanena, S. Clariſcia de Vignono, S. Andriola Mignada, S. Aldina de ſancto Sineſio, S. Catelina Canzelaria, S. Catelina Tancaro, S. Benedicta Paſia, S. Alaxina Sigibalda, S. Petrina Bechignona, S. Marietta Maria Vacca, S. Marietta Pinella, S. Margarita de Mari, S. Mabellina de Negronis, S. Simonina Scota, S. Iſabella de ſancto Proſpero, S. Simonina Beghignona, & S. Angelina de ſancto Ginono Moniales dicti monaſterii, & ipſæ Moniales auctoritate dictæ Dominæ Abbatiſſæ congregatæ in parlatorio, ſive capitulo dicti monaſterii, ut moris eſt, nomine, & vice dicti monaſterii, & conventus vendiderunt, ceſſerunt, & tradiderunt, vendunt, cedunt, & tradunt Leoni de Ricaudono civi Januenſi recipienti pro ſe, & hæredibus ſuis terras, & poſſeſſiones infraſcriptas, quæ ad Eccleſias S. Martini, & S. Ægidii viſæ ſunt pertinere poſitas in territorio Ricaudoni in loco ubi dicitur Vallis de Piceta, quæ Eccleſiæ ſupradictæ cum terris, & poſſeſſionibus ſuis pertinent, & ſubſunt pleno jure in temporalibus, & ſpiritualibus dicto monaſterio S. Thomæ, & quibus terris cohærent, ut infra dicetur, in primis petia una terræ campi poſitæ in dicto territorio de Ricaudono . . . . . cui cohærent in primis . . . . . vel hæredum Rainerii de Piceto, & Petri Ferrari, & Andreæ de Caſtegneto, inferius foſſatus de Carenzano, ab uno latere via, ab alio dictus foſſatus. Item aliam petiam terræ campivæ poſitæ in dicto territorio in loco ubi dicitur Plazzæ, cui cohærent ſuperius, & ab uno latere terra Anſelmi Cozzelli, & Jacobus Cozzelli, & ab alio latere terra hæredis, vel hæredum Pegni de Piceto. Item aliam petiam terræ vineatæ poſitæ in dicto territorio in loco, ubi dicitur S. Stephanus, cui cohærent ſuperius via in parte ec. Item aliam petiam terræ boſchivæ, & laborativæ poſitæ in dicto territorio in loco, ubi dicitur Nemus Donaldæ ec. Item aliam petiam terræ prativæ poſitæ in dicto territorio in loco, ubi dicitur Cavazato ec. cui cohærent in parte terræ Alberti Bellati, & in parte terræ Morandi de Demezzano. Item aliam petiam terræ laborativæ ubi eſt Eccleſia S. Martini, cui cohærent ec. ab alio latere terram Thomæ Sburlati in parte terræ hæredum quondam Othonis de Vallis ec. Item aliam petiam prativæ terræ in dicto territorio in loco dicto campus de Piris, & Inſuſis, & Solarorio, & Sunghis de Piceto ec. cohærent ec. terra hæredum quondam Durandi de Demezzago, & terra Morandi de Demezzano ec. cohærent terra Eccleſiæ S. Andreæ de villa de Guiglonis. Item aliam petiam terræ loco, ubi dicitur Rocca, ſive Tanna. Item aliam petiam terræ loco dicto vallis Henrici, cohærent hæredes Tritii de Piceto, & terra Alberti Cavalli, & terra S. Andreæ prædictæ. Item aliam petiam terræ loco dicto vallis de Arbara ec. Item aliam dicto loco Caſtagnetum de Piceto. Item aliam petiam terræ Caſtagneti ec. Item aliam terræ boſchivæ loco dicto ad Lovi, cohærent terræ hæredum Pignini de Piceto ec. Item aliam petiam terræ Caſtagneti ec. item ec. bona omnia, & omnes terras poſitas in dicto territorio, quæ ſunt, & fuerunt Eccleſiæ S. Martini ec. vendunt pretio librarum 125. Januæ, quas a dicto Leone habuiſſe, & recepiſſe profitentur (1) ſalvo, & reſervato cenſu dictarum Eccle-

Digitized by Google

ſiarum S. Martini, & S. Ægidii, quæ percipiunt, & percipere conſueverunt a dictis Eccleſiis Dominus Epiſcopus Aquenſis, & capitulum Eccleſiæ Aquenſis ec. Actum in dicto parlatorio dicti monaſterii anno Dominicæ Nativitatis MCCCXIV., indictione XII., die VI. aprilis teſtibus præſentibus Presbitero Creſio Capellano hujus monaſterii ec.

(1) *Hæc pecunia fuit verſa ad emendum Januæ balneum, domos in Callego, & poſſeſſiones Alberti de Zignago, quam emtionem æque ac præcedentem venditionem approbavit D. Porchetus Archiepiſcopus Januenſis inſtr. rog., ac ſcripto in palatio ſuo Archiepiſcopali S. Silveſtri.*

Inveſtitura decimarum Denicis, & Ponzoni Marchionibus de Ponzono.

276 MCCCXX.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXX., indictione III, die VII. decembris in Cartoſio præſentibus D. Jacobo de Bellingeriis de Aquis, Nicolino de Pradaſco, & Stephano Johanne de Aquis ad hæc vocatis teſtibus, & rogatis. Nobilis vir D. Bonifacius marchio de Ponzono ſuo nomine, & nomine fratrum ſuorum DD. Joannini Petrini, Cuceti, & Albertini facit ſidelitatem R. P. D. Oddono Dei gratia Aquenſi Epiſcopo de parte decimæ Denicis, & Ponzoni, quam ipſe & fratres ſui tenent, & poſſident, & viſi ſunt tenere, & poſſidere ſui anteceſſores in locis prædictis confitendo ſe dictam decimam locorum prædictorum tenere ab Aquenſi Eccleſia, & & cum una ſpata, quam in manu habebat idem Dominus Epiſcopus per ſe, ſuoſque ſucceſſores eumdem D. Bonifacium recipientem pro nomine, & fratrum ſuorum prædictorum præſentialiter inveſtivit, ſalvo jure ſemper Domini Epiſcopi, & Eccleſiæ Aquenſis, præſtans idem D. Bonifacius ſuo proprio nomine, & prædictorum fratrum ſuorum fidelitatis debitum juramentum, & inde præceperunt fieri unum inſtrumentum & plura. Ego Joannes Beſtagnus Not. pub. his omnibus interſui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus ſcripſi.

Roberti Regis literæ ad populum Bergolii.

277 MCCCXX.

Robertus Dei gratia Rex Jeruſalem, & Siciliæ Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Provinciæ ec., Forcalquerii, ac Pedemontis comes diſcretis viris, rectoribus, ac officialibus, conſulibus, populo, & communi Bergolii dilectis fidelibus ſuis gratiam ſuam, & bonam voluntatem. Ad notitiam veſtram perducimus per præſentes, quod nuper recepimus literas tenoris ſequentis.

S. R. M.

Petrus Moureti terræ oſculum ante pedes. Serenitati veſtræ tenore præſentium notum fiat, quod Dominus Philippus de Valeſio cariſſimus nepos veſter die lunæ 7. hujus menſis martii iter ſuum de Cenomano feliciter verſus Lugdunum continuatis dietis ſuis arripuit. Eodem ſimiliter die D. Carolus de Valeſio frater ejus obtenta licentia a Domino Patre ſuo iter ſuum de comitatu Valeſii arripuit verſus Lugdunum, ita quod infallibiliter Domino concedente per totum diem Sabbati in vigilia Paſchæ ad tardius præſentes erunt ibidem. Ego autem de licentia præfati D. Philippi præveni, & applicui Lugdunum, ubi præſtolor adventum ipſorum nepotum veſtrorum, dimiſſo judice Luca de Neapoli ſocio meo penes eumdem D. Philippum ad ſollicitandum ipſum inceſſanter. Et quia ad præſens tot ſunt in regno Franciæ inundationes aquarum, & itinera lutoſa, equi, ac arma, & arneſia ipſorum Dominorum, & aliorum Comitum, Baronum, & gentis armigeræ infra dictum terminum nullatenus poterunt Lugdunum intrare, ſed poſtea venient ſucceſſive. Præfatus vero D. Philippus monſtram totius gentis ſuæ armigeræ recipiet Lugduni, & deinde ipſe cum tota ſua gente armigera monſtram faciet in Provincia, prout veſtræ placuerit Majeſtati. Quidquid tamen interim fieri contigerit, culmini veſtro ſollicite reſerabo. Si placet Ex. Regiæ Gulielmus de Monteregali ſerviens armorum D. Regis Franciæ, & Cambellanus D. Principis Tarentini de majori parte Nobilium venientium in comitiva præfati D. Nepotis veſtri, & de aliis pluribus vos informabit. Script. Lugduni die XXVI. martii III. indictione. Præſcripta igitur veſtræ prudentiæ duximus intimanda, notificantes vobis, quod inſtanti die Sabbati erimus in S. Remigio cum Baronibus Provinciæ dante Deo ad ordinandum, quod aſſocient D. Philippum de Valeſio, ut cum eorum comitiva magnificentius, & honorabilius ire poſſit. Nova quoque vobis nunciare curabimus, prout habebimus ſucceſſive. Vos itaque tam viri probi, ſtrenui, & fideles ex parte veſtra continue agere ſtudeatis, ut veſtris, & noſtris laboribus optatus finis adveniat, & proſperitatis de proximo amœnitas deſiderata luceſcat. Dat. Avenioni die IV. aprilis III. indict. ec.

Aliæ Johannis P. XXII., quibus dat Archidiacono Eccl. Alex. bona hujus, cum fuerint vindicata.

278 MCCCXXI.

Joannes Epiſcopus ec. Dilecto filio Oddoni Guaſco Archidiacono Eccl. Alex. ſalutem ec. Grata devotioni ſtudia, quibus erga Nos, & Romanam Eccleſiam digne .... merentur, ut petitiones tuas in iis præſertim, quæ tuum, & Archidiaconatus tui reſpiciunt commodum, favorabiliter ad exauditionis gratiam admittamus. Oblata ſiquidem nobis tua petitio continebat, quod civitas Alexandriæ antiquis temporibus Epiſcopum habuerit per tempora diuturna, dictaque civitas Epiſcopo caruit a tempore, cujus memoria non exiſtit; & ex tunc tam commune dictæ civitatis, quam perſonæ ſingulares de dicto communi civitatis ad ejuſdem bona immobilia ad menſam Epiſcopalem ſpectantia manus occupatrices, prout eis ſecundum varietates temporum favor potentiæ temporalis ſuppetiit, extenderunt; tuque Divino, & Apoſtolico favore, ac tuorum aſſiſtentia recuperare deſideras dicta bona, & propterea ſuper iis intrepide procedere, ac ſubire non dubitas magna onera expenſarum. Quare nobis humiliter ſupplicaſti, ut hujuſmodi bona per te, illa

Digitized by Google

poſtquam recuperata fuerint, donec de Epiſcopo inibi proviſum fuerit, exiſteret (1) retinenda tibi de benignitate Apoſtolica concedere dignaremur. Nos itaque tuis ſupplicationibus inclinati præfata bona occupata, poſtquam per te recuperata fuerint, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis tuo Archidiaconatui ejuſdem Eccleſiæ Alexandriæ uſque ad Sedis Apoſtolicæ beneplacitum applicamus. Nulli ergo ec. hanc paginam ec. Dat. Avenion. VI. calendas maii A. V.

Ex regiſtro lit. Apoſt. Joan. Papæ XXII. A. V. parte 2. Epiſtola 1256. (1) *Forte ex interim.*

Aliæ ejuſdem Epiſcopis Vercel., & Terd. pro recuperatione bonorum Eccl. Alexandrinæ.

279 MCCCXXI.

Venerabilibus fratribus . . . . . . Vercellenſibus, & Terdonenſibus Epiſcopis, ac Milano de Modio Canonico Bononienſi ſalutem ecc. Cum nos bona immobilia Eccleſiæ Alexandrinæ, quæ tam per commune civitatis Alexandriæ, quam ſingulares perſonas ejuſdem communis occupata detinentur, ad quorum recuperationem dilectus filius Oddo Guaſco Archidiaconus Alexandrinus intendit efficaciter per ſe, & ſuos interponere partes ſuas, poſtquam per ipſum recuperata fuerint Archidiaconatui ſuo Alexandrino per noſtras ſub certa forma literas auctoritate Apoſtolica duximus applicanda, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut unus veſtrum per vos, vel alias cum ſuper hoc ab eodem Archidiacono fueritis requiſiti, faciatis eidem Archidiacono, vel procuratori ſuo ejus nomine de dictis communi, & ſingularibus perſonis ipſius communis bona detinentibus ſupradicta de plano, & ſine ſtrepitu, & figura judicii juſtitiæ complementum, facientes quod decreveritis per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari. Teſtes autem qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, cenſura ſimili appellatione ceſſante compellatis veritati teſtimonium perhibere. Non obſtante ec. . . . . . de una, & duabus dietis, & aliis conſtitutionibus contrariis quibuſcumque, etſi communi, & perſonis eiſdem, & quibuſcumque aliis perſonis communiter, vel diviſim a Sede Apoſtolica ſit indultum, quod excommunicari, aut interdici nequeant, vel ſuſpendi per literas Apoſtolicas, quæ de indulto hujuſmodi plenam, & expreſſam non fecerint mentionem. Datum ut ſupra ec.

Locatio bonorum Eccl. Aq. in Cavatorio ejus Sindico facta.

280 MCCCXXIV.

Hoc eſt exemplum cujuſdam inſtrumenti, cujus tenor talis eſt. In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXXIV., indictione VII, die XIII. decembris in caſtro Cavatorii præſentibus Stephano Johanne Caſtellano Cavatorii, Manuele de Lovini (1), Facino Scuto, & Petro Oddono ad hoc vocatis teſtibus, & rogatis .... N. P. D. Oddonus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus conſiderans, & attendens infraſcriptam conceſſionem, & dationem in emphiteuſim fore utilem, neceſſariam, expedientemque ſibi, & menſæ ſuæ Epiſcopali, nec non & Eccleſiæ Aquenſi, idcirco tractatu ſolemni, & deliberatione diligenti præhabitis, & vice ordinaria poteſtatis ſibi competentis, & omni jure modo, & forma, quibus melius poteſt ſuo, & menſæ Epiſcopalis, & Eccleſiæ ſuæ nomine, nec non & ſucceſſorum ſuorum dedit, locavit, & titulo locationis conceſſit Johanni Mariæ Moræ, cui dicitur Cerrutus ſindico communitatis, & hominum de Cavatorio, de cujus ſindicatu patet publicum inſtrumentum manu mei notarii infraſcripti confectum hoc eodem anno, menſe, & die (2), recipienti, & ſtipulanti . . . . . . ſindicario nomine dicti communis, & hominum, & ſingulorum de dicto communi, cujuſcumque conditionis, & ſtatus exiſtant, ad utendum, fruendum, percipiendum, godiendum, & omne velle ipſius communitatis, & hominum, & perſonarum ejuſdem loci faciendum pro certo, & infraſcripto adfictu, & reditu ſingulis annis ut infra. Ipſi Domino Epiſcopo, & ipſi menſæ Epiſcopali, ac ſucceceſſoribus ſuis reddendo omnes conditiones dirictus, & fictus, & fodrum, quibus commune Cavatorii, & ſingulares perſonæ dicti communis tenentur ipſi dicto Domino Epiſcopo, & ejus ſucceſſoribus reſpondere hinc ad decem annos proxime venientes, promittens ipſe Dominus Epiſcopus dicto ſindaco recipienti, & ſtipulanti nomine quo ſupra, prædictam conceſſionem gratam, ratam, & firmam habere, & non contrafacere, vel venire per ſe, vel ſucceſſores ſuos, ſed ipſam conceſſionem ab omni homine, univerſitate, & collegio legitime defendere ..... & expedire, nullamque dationem, obligationem, vel contractum de dictis conditionibus, drictis, fodris, & fictis, vel prædictorum occaſione facere, vel feciſſe, cujus prætextu dicta conceſſio infrangatur, vel infringi poſſit quoquo modo, vel quominus idem ſindicus nomine prædicto, & omnes, & ſinguli de dicta communitate tam in communi, quam in ſingulari uti, & frui valeant dictis drictis, & fodris, fictis, & conditionibus, prout & ſicut eis placuerit, & viſum fuerit expedire hinc ad terminum ſupradictum. Verſa vice prædictus ſindicus ſindacario nomine quo ſupra promiſit, & convenit dicto domino Epiſcopo recipienti, & ſtipulanti ſuo, & ſucceſſorum ſuorum nomine dare, & ſolvere quolibet anno dictorum annorum decem nomine fictus, redditus, & proventus dictarum conditionum, dictorumque drictorum, fodrorum, & fictuum libras centum & decem denariorum bonorum Januenſium, medietatem videlicet dictarum librarum centum in cal. januarii, reliquam vero medietatem in feſto Reſurrectionis proxime ſubſequentis, in fine quoque dicti termini prædictas conditiones, fodra, fictus, & redditus conſignare, & dimittere in eo ſtatu, quo nunc ſunt, vel meliori ipſi domino Epiſcopo Aquenſi, & ejus ſucceſſoribus ſuis, quæ omnia, & ſingula promiſerunt viciſſim una pars alteri ad invicem ſolemnibus ſtipulationibus intervenientibus hinc inde firma, grata, & rata habere, & tenere, & non contrafacere, vel venire per ſe, vel alium quacumque de cauſa, vel ratione de jure, vel de facto ſub pœna librarum 25.

Digitized by Google

Januenſium ad invicem inter ipſas partes interpoſita ſtipulatione ſolemni in ſingulis capitulis hujus contractus promiſſa, quæ toties committatur, & exigi poſſit cum effectu, quoties contra factum fuerit in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum, quæ pœna ſoluta, vel non, rata maneant omnia, & ſingula ſupra ſcripta. Item reficere, & reſtituere una pars alteri ad invicem omnia, & ſingula damna expenſas, & intereſſe, quæ, & quas una pars occaſione alterius, ſive culpa fecerit, vel ſubſtinuerit in judicio, ſive extra. Pro quibus omnibus, & ſingulis firmiter obſervandis obligavit dictus ſindicus vice, & nomine quo ſupra dicto Domino Aquenſi Epiſcopo accipienti, & ſtipulanti ut ſupra omnia bona communis, & hominum loci de Cavatorio. Et ipſe Dominus Epiſcopus ſuo, & ſucceſſorum ſuorum nomine obligavit dicto ſindico recipienti, & ſtipulanti, ut ſupra omnia bona Epiſcopalis menſæ, & Eccleſiæ Aquenſi. Et inde duo inſtrumenta, & plura &c. Ego Joannes Beſtagnus Notarius S. Palatii his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus, ſic ſcripſi. Ego Joannes de Quiregio Novarienſ. diœc. Imperiali auctoritate Notarius &c.

(1) *In alio exemplari* Lorili, *in alio* Coxili.

(2) *In ipſo ſunt deſcripta nomina conſiliariorum, qui procurationem ſindico commiſerunt hoc modo.* Nomina conſiliariorum ſunt hæc: Joannes de Verdexio, Bolengus de Verdexio, Jacobus Marenchi, Jacobus Oriolus, Joannes Jordanus, Xandia Scutus, Percevallus Auricula, Franciſcus Aqueis, Jacobus de Vineis, Henricus Donda, Henricus de Buria, Joannes Camparius, Petrus de Vineis, Montanus Camparus.

Memoria cenſus a delectis viris civitatis Aquenſis deſcripti anno.

281 M C C C X X V.

Ego Gullielmus de Belleratis Notarius, & deputatus ſuper regiſtris Aquis (1) has particulas extraxi de quodam regiſtro communis, & hominum civitatis Aquenſis de tricerio de burgo factum de anno Domini MCCCXXV. per ſapientes viros deputatos per conſilium generale civitatis. Sunt autem eorum nomina ſequentia, D. Jacobus, D. Guertii, Jacobus Baldezonus, Ferrarius Racamus, Bonellus de Oxilo, Franciſcus Bellexius, & Burgognonus Multura, Petrus Aguxius, Albertus Bava, Jacobus Chriſtianus, Franciſcus Beſſurius, Enricus Caſſul, Albertus de Porta, Albertus Gelinus regiſtratores electi &c.

(1) *Hic vivebat tempore Guidonis II. Epiſcopi, ut patet ex docum. ad ann. MCCCLXVII.*

Denunciatio Theodoro M. Montisf. injuriarum, & occupationis Caſtelleti Alexandri Aſinarii Aſtenſ., ut Eccl. Aquenſ. adverſus iſtum tueatur.

282 MCCCXXXII.

In nomine Domini amen. Anno nativitatis ejuſdem MCCCXXXII., indict. XV., die Lunæ XVII. (1) januarii in Montilio, ſcilicet in Eccleſia S. Antonii præſentibus Dominis Percivallo Abbate S. Petri Aquenſis, Lazaro de Cortexellis, & Joanne de Cariſio teſtibus vocatis, & rogatis. In quorum præſentia teſtium Rev. Pater D. Oddonus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus ſuo nomine, & vice majoris Eccleſiæ Aquenſis requiſivit, & præmonuit Excellentiſſimum virum D. Theodorum marchionem Montisferrati præſentem, & audientem, quod ipſe Dominus Marchio ſuo poſſe debeat juvare, & juvare velit, manutenere, & defendere ipſum Dominum Epiſcopum, & Aquenſem Eccleſiam ſub debito Sacramento fidelitatis, ad quod ipſi Domino Aquenſi Epiſcopo, & Eccleſiæ prædictæ ipſi Dominus Marchio tenetur contra, & adverſus D. Alexandrum Aſinarium de Aſt, ejus homines, & ſeguaces, & coadjuctores ipſius D. Alexandri, qui contra Deum, & juſtitiam auſu temerario, & ſacrilego invadere, & occupare præſumpſit caſtrum, & villam Caſtelletti juris, & proprietatis ipſius Domini Epiſcopi, & Aquenſis Eccleſiæ ſpoliando ipſum Dominum Epiſcopum, & Aquenſem Eccleſiam pacifica poſſeſſione juris, & proprietatis caſtri prædicti, in qua poſſeſſione ipſe Dominus Epiſcopus erat, & pacifice poſſidebat, & tenebat tempore dictæ occupationis, & invaſionis factæ per ipſum D. Alexandrum, & ejus ſequaces, ut ſupra. Et qui etiam D. Alexander cum ſequacibus, & coadjutoribus ſuis guerram quotidie invadendo, & offendendo ipſi Domino Epiſcopo, & hominibus Epiſcopatus ipſius Domini Epiſcopi realiter, & perſonaliter facere conantur prout publicum eſt, & notorium, & quod non poſſit ulla tergiverſatione celari; præcipiens idem Dominus Epiſcopus exinde fieri inſtrumentum, & plura per me Notarium infraſcriptum. Ego Albertus Bava de Aquis publicus Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interfui, & rogatus ſcripſi.

(1) *Erat Sabbatum.*

Excerpta fœderis inter Regem Robertum, & Manfredum M. Salut. a Pingonio in ſuo codice Joſredi ab. Eccl. annotata.

MCCCXXXIV. 283

Vidi in manibus Ill. D. Caſſiani Putei præſidis inſtrumentum anno MCCCXXXIV., XII. febr. actum Aſtæ in domibus Iſnardorum, ubi habitabat Seneſcalcus Regis Roberti. Pacta ſunt inter Regem Robertum, & Manfredum marchionem Salutianum, & ejus filios Manfredum, Theodorum, & Bonifacium. Pro Rege erat Philippus de caſtro Pazano miles, Seneſcalcus comitatus Pedemontis. Item unitæ erant comunitates Aſt, Alexandriæ, Terdonæ, Valentiæ (1), Caſſinarum forenſitarum, Mediolani, Papiæ, Vercellarum, Novariæ, Albæ, Cunei, Montisregalis, Claraſci, & Buſqu. . . . . & pro quibus idem Seneſcalcus habebat mandatum. Pro Marchione erant delegati Manfredus Audo, Borralus filius Henrici marchionis de Ponzono, Allegimus de Braida, & Antonius Aloa; & promittebat idem Seneſcalcus ipſis procuratoribus defendere dictum Marchionem Salutiarum, & ejus liberos contra omnes, & ad recuperandum ſuam terram, & jura ſua contra omnes occupatores, præter quam ab obedientibus ipſi Regi, in quibus obe-

Digitized by Google

dientibus non intelligantur Fridericus de Salutiis, Thomas ejus filius, & Marchiones de Carretto. Et promittit Seneſcalcus, quod omnes dictæ communitates ratificabunt infra duos menſes; & vice verſa dicti procuratores Marchiones Salutiarum promittunt defendere totam terram dicti Regis, & dictarum communitatum, exceptis Philippo de Sabaudia, filiis ejus, & terra ſua, & Marchione Montisferrati, in quantum ſibi tenetur pro feudo ſuo. Et quod una pars, vel alia non poſſit treguam, vel pacem, vel guerram facere, ſine mutuo conſenſu. Item, quod omnia caſtra, quæ in futurum dicti Marchiones acquirent, & tenebunt de feudo Regis; & hoc intelligatur de terra, quam tenet Fridericus de Salutiis, & Thomas ejus filius. Item, quod dicti Marchiones nihil movebunt contra Marchionem Montisferrati, & confœderatos ipſi ſine conſenſu Regis.

(1) *Hic perperam addebatur* Navarræ.

Commutatio beneficii ab Oddone Guaſco Archid. & commendatore Epiſcop. Alex. approbata.

284 MCCCXXXVI.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXXXVI., indictione IV., die Sabati XI. menſis maii in Alexandria, videlicet in domibus Eccleſiæ S. Mariæ de Borgolio, quarterio Alexandriæ prædictæ S. Eccleſiæ Mediolanenſi immediate ſubjectæ, in quibus habitat infraſcriptus Dominus Archidiaconus Alexandriæ, præſentibus Ven. D. F. Bellengio Dei gratia Abbate monaſterii ſancti Petri de Borgolio, prædicto Anthonello filio Girardi Guaſchi, & Frederico famulo infraſcripti Domini Abbatis S. Juſtinæ teſtibus vocatis ad infraſcriptæ ſpecialiter, & rogatis. Et exiſtentibus etiam ibidem præſentibus DD. Oglerio Bertramino filio Petrini filii D. Joannis Juriſperiti, ac Bertramono filio D. Gabrielis omnibus de Guaſchis canonicis beneficiatis Eccleſiæ prædictæ S. Mariæ conſtitutis coram Ven. D. Oddone Dei gratia Archidiacono, & ordinario civitatis prædictæ Alexandriæ, ac Apoſtolicæ ſedis gratia commendatore Epiſcopatus ejuſdem, ac F. Gilberto eadem gratia Abbate monaſterii ſanctæ Juſtinæ de Sezadio Aquenſis diœceſis comiſſario in hac parte, & ad infraſcripta peragenda Rev. in Chriſto P. D. D. F. Aycardi Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi, ut de ipſa comiſſione conſtat ipſius Domini Archiepiſcopi litteris ejus ſigillo conſueto pendenti cum filo albo munitis, quarum tenor interius annotatur. Diſcretis viris Antonio nato D. Frederici de Guaſchis canonico beneficiato Eccleſiæ ſupradictæ S. Mariæ ex parte una, et Baldaſſarro nato D. Albertini de Guaſchis clerico beneficiato Eccleſiæ S. Martini de Gambono plebatus plebis S. Dalmatii de Quargnento juriſdictionis Archidiaconatus Alexandriæ ſupradictæ ex altera, aſſerentibus, & volentibus prædicta loca canonicatus, & beneficia, quæ obtinent in dictis Eccleſiis, & locis inter ſeſe ad invicem permutare, utroque ipſorum aſſerente ſe poſſe in alterius Eccleſiæ, ſeu loco comodius exercere. Interrogati prius per prædictos DD. Archidiaconum, & Abbatem, ſi dictam permutationem, beneficia, ac loca prædicta facere, & permutare volebant, & per ipſos, & . . . . totum de volendo ipſam facere eo modo, jure, & forma, quibus melius poſſent. Reſponſione ſecuta dictus Baldaſſarrus ex cauſa permutationis faciendæ prædictæ cum prædicto Antonio, & ipſius præbenda prædictos clericatum, beneficium, & præbendam, quos obtinent in dicta Eccleſia S. Martini de Gambono cum omnibus juribus, & pertinentibus ſuis in manibus ipſius Domini Archidiaconi, tamquam ordinarii ſui, & coram ipſo pure, libere, ſponte, & ex certa ſcientia reſignavit, dictuſque Antonius ex cauſa prædicta prædictum canonicatum, beneficium, & præbendam, quos tenebat, & poſſidebat pacifice, & quiete in ſæpedicta Eccleſia S. Mariæ cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis in manibus ejuſdem Domini Abbatis, & coram ipſo auctoritate comiſſionis prædictæ ſuprafactæ per ſupradictum Dominum Archiepiſcopum ſimiliter pure, & liberaliter reſignavit, dicente tamen ipſo Domino Archidiacono, & etiam proteſtante ante prædictam reſignationem factam per dictum Antonium, & in ipſa, & poſt, quod per aliquem aſſenſum, quem daret in hujuſmodi permutatione facienda dicto Antonio pro Eccleſia S. Mariæ prædictæ, non intendebat, nec volebat in aliquo præjudicare juri, quod haberet, ſeu unquam habuiſſet Eccleſia major Alexandriæ, ſeu ſedes Epiſcopalis, vel ipſe in Eccleſia prædicta S. Mariæ. Et quod dictæ permutationi conſentiebat, ſalvo ſemper prædictis Eccleſiæ majori, & ſedi, ac ſibi omni jure, quod reperiretur habere, ſeu unquam habuiſſet in prædicta Eccleſia S. Mariæ. Quibus reſignationibus ſic factis prædictus Dominus Archidiaconus clericatum, & beneficium dicti Baldaſſarris, & dictus Dominus Abbas canonicatum, beneficium, & præbendam dicti Antonii auctoritate dictæ comiſſionis omni modo, jure, & forma, quibus melius potuerunt, & ad eos ſpectat acceptarunt, & etiam admiſerunt ex cauſa permutationis prædictæ. Et dicto Baldaſſarro dictus Dominus Abbas auctoritate prædicta, prædictos canonicatum, beneficium, & præbendam quos dictus Antonius in prædicta Eccleſia S. Mariæ obtinebat, & ſic reſignatos per ipſum, ut ſupra cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis contulit, ac eidem providit de ipſis inveſtiendo ipſum Baldaſarrem de prædictis per biretum, quod geſtabat in capite. Et dictus Dominus Archidiaconus ipſum Antonium auctoritate ordinaria, qua fungitur ſupradicta de prædictis, clericatu, beneficio, & præbenda, quod dictus Baldaſarrus obtinebat in dicta Eccleſia S. Martini per birretum ſuum ibidem ſimiliter inveſtivit. Poſt quæ dictus Dominus Abbas incontinenter intrans Eccleſiam prædictam S. Mariæ in præſentia teſtium, & canonicorum ſupraſcriptorum, ac præſente D. Presbitero Joannino Aroba canonico præbendato ejuſdem Eccleſiæ poſuit, & induxit prædictum Baldaſarrum in corporalem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ ad præbendam prædictam, inveſtiendo ipſum per pannos altaris majoris Eccleſiæ ſæpe dictæ S. Mariæ, & per vectem oſtii etiam, & funem campanellæ parvæ in eadem Eccleſia exiſtentis, & aſſignando eidem ſtallum in

Digitized by Google

choro, & locum in capitulo, ut moris eſt in eadem. Quibus omnibus, & dictæ permutationi canonici omnes ſupranominati dictæ Eccleſiæ ibidem, ut præmittitur exiſtentes, & conſiſtentes expreſſe eumdem Baldaſarrum in ſuum, & dictæ Eccleſiæ verum canonicum, & confratrem pacis oſculo interveniente receperunt penitus, & etiam admiſerunt ad præbendam ſuperius memoratam, præcipientes de prædictis ſupradicti Dominus Archidiaconus, & Abbas una cum prædictis Antonio, & Baldaſarre per me Notarium confici debere publica duo inſtrumenta, & etiam plura, & tot, quot fuerint opportuna per conſilium melioranda unius, & plurium ſapientium.

Tenor vero litterarum ſupradicti Domini Archiepiſcopi commiſſionem de qua ſupra fit mentio continentium, eſt ut infra. Frater Aycardus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus dilecto in Chriſto religioſo viro Patri Gilberto Abbati Monaſterii S. Juſtinæ de Sezadio diœceſis Aquenſis ſalutem in Domino. Cum tranſlatio, ſeu mutatio perſonalis Eccleſiis, & perſonis Eccl. . . . . mentum nos conſideratione habita hujuſmodi attendentes, quod dilecti nobis in Chriſto Antonius natus Frederici Guaſchi canonicus Eccleſiæ S. Mariæ de Bergolio Alexand. cujus ta. . . . . ad noſtram collationem pleno jure ſpectare noſcuntur, et Baldeſarrus natus Albertini Guaſchi Clericus beneficiatus Eccleſiæ S. Martini de Gambono plebatus plebis . . . . . rant, ut nobis ex parte ſua ſignificatum eſt beneficia, & loca, quæ obtinent in dictis Eccleſiis ex cauſis pro parte ipſorum nobis expoſitis juſtis, & rationabilibus invicem permutare utroque . . . utiliter exercere, quodque ex permutatione hujuſmodi commoditas tam prædictis Eccleſiis, quam perſonis poterit provenire. Nequenter tamen eidem permutationi perficiendæ una cum loco . . . . mitimus per hæc ſcripta, quatenus conſideratis diligenter circumſtantiis univerſis, quæ ſunt in talibus attendendæ, ſi noveritis, quod ſicut præmittitur utilitas tam prædictarum &c. . . . & nullum in his inveneritis obſtare canonicum impedimentum, nullamque pravitatem intercedere, neque fraudem, ſuper quibus veſtram conſcientiam oneramus una cum dicto loci diœceſano . . . . ejuſdem diœceſani auctoritate, ſi vobis ipſe vices ſuas forſan commiſerit in hac parte ad permutationem hujuſmodi procedentes vice, & auctoritate noſtra prædictorum canonicatus, & præben. . . . Antonio ex cauſa permutationis hujuſmodi reſignatione recepta eoſdem canonicatum, præbendam, & locum dicto Baldaſarro cum omnibus ſuis juribus, & pertinentiis conferatis . . . . . . locum Eccleſiæ S. Mariæ de Borgolio prælibatæ recepta prius a dicto Baldeſarro ex cauſa hujuſmodi reſignatione clericatus, ſeu beneficii, & loci, quem obtinet in dicta Eccleſia de Gam. . . . . . . ſuis juribus, & pertinentiis Antonio ſupradicto, & eodem tranſlato ad ipſum clericatum, beneficium, & locum per dictum Baldaſarrum, ut præmittitur reſignata. Et demum recepto prius per vos ab eod. . . . . juramento de obſervandis ſtatutis, & conſuetudinibus ipſius Eccleſiæ, quodque ipſe in eadem Eccleſia S. Mariæ, juſto impedimento ceſſante cotidianum, & debitum impendet ſervitium in divini . . . . ſiter reſidebit, & ibi morando continue, ut debet, comedet, & jacebit. Eundem per vos, vel per alium in ipſorum canonicatus, & præbendæ, ac loci ejuſdem ſanctæ Mariæ, omniumque ſuorum jurium . . . . . tuleritis, ipſumque tranſtuleritis ad ejuſdem corporalem poſſeſſionem inducatis, & defendatis inductum. Volumus autem, quod non aliud, vel majus ſeu non plus juris alterutro dictorum An. . . . hujuſmodi, ſeu ex collatione mutua, quæ de dictis beneficiis, & locis utrique ipſorum ex cauſa ipſius permutationis perſonarum earumdem facta fuerit acquiri in ipſis beneficiis, ac b . . . . ad, & permutatus extiterit, quod in illis beneficiis, & locis, de quibus præterea per ipſorum utrumque reſignatio facta fuerit ante reſignationem hujuſmodi nunc eorum alterutri competere dignoſcatur. Dat. . . . . trecenteſimo trigeſimo ſexto, indictione quarta, die ſecundo maii. Quibus quidem dicti Domini Archiepiſcopi commiſſionis litteris appenſum erat quoddam ſigillum cum cordula alba ceræ rubeæ . . . . . . cera communi. In quo ſigillo ſcilicet in media parte ſculpta erat imago cujuſdam Pontificis ſedentis ſuper cathedram pontificalibus induti, & mitram in capite portantis . . . . tenentis quoddam librum, in quo ſcripta erant hæc verba S Pax Chriſti, & ad pedes ipſius duos ſerpentes ſuper quos tenebat pedes ſuos, a dextera autem parte dicti Pontificis ſculpta im. . . . . . . ſcriptum erat ſuper caput Sctus Protaſcius, & a ſiniſtra parte imago alterius ſancti, cujus nomen ſcriptum erat ſuper caput S. Gervaſius, & circa caput dicti Pontificis ſcriptum erat, ut legi videbatur ſanctus . . . . litteræ vero circumferentes dictum ſigillum ſic legi videbantur: S. F. Aycardi Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi. Ab alia vero parte dicti ſigilli erat impreſſum quoddam ſigillum parvum ceræ rubeæ formæ rotundæ, in quo ſculpta erat imago B. Virginis Mariæ filium ſuum tenentis, litteræ vero circumferentes dictum ſigillum, ſic legi videbatur: ſecretum F. Aycardi de Camodia &c.

Ego perpetuus Belleſcannus de Borgolio Alexandriæ publicus Imperiali auctoritate Notarius ſupradicti Domini Archidiaconi officialis, & ſcriba ſupradictæ permutationi, & contentis in ea, dum agerentur, præſens interfui una cum teſtibus ſupraſcriptis, & ea ſic, ut præmittitur fieri vidi, & rogatus hanc cartam tradidi, & in hanc publicam formam redegi, & ſcripſi, ſignoque meo ſolito ſignari in teſtimonium veritatis &c.

Inveſtitura Caſtelleti de Aquis facta Johanni M. Montisferrati ab Ottobono Ep. El. & confir.

MCCCXL. 285

Anno Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXL., indictione VIII., die I. auguſti, Rev. in Chriſto Pater Dominus Ottobonus Dei gratia Aquenſis Electus, & confirmatus conſiderans,

&

& diligenter advertens Illuſtrem Principem Dominum Marchionem Montisferrati pro Caſtelleto Civitatis Aquis, & quibuſdam aliis rebus fore antiquiſſime vaſſallum Aquenſis Eccleſiæ, volens prædeceſſorum ſuorum in Aquenſi Eccleſia veſtigia ſequi per ſe & ſuos ſucceſſores vice, & nomine dictæ Aquenſis Eccleſiæ inveſtivit, cum uno annulo aureo, quem ipſe Dominus Electus in manu ſua tenebat, Illuſtrem virum Dominum Johannem Marchionem Montisferrati, præſentem, & recipientem de dicto Caſtelleto de Aquis, & generaliter de omnibus, & ſingulis, de quibus ipſe Dominus Marchio, vel ejus anteceſſores fuit, vel eum fuiſſe inveſtitum apparuit ab Aquenſi Eccleſia ſupradicta tali modo, quod ipſe Dominus Marchio dictum Caſtelletum & communia alia, quæ ſolet tenere in feudum a dicta Aquenſi Eccleſia, ut ſupra de cetero in perpetuum habeat, teneat, & poſſideat, & ſuum velle faciat, ſalvo debito fidelitatis juramento, qua quidem inveſtitura facta, prædictus D. Marchio per ſe, & ſuos ſucceſſores promiſit, & convenit dicto D. electo pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus, & vice, & nomine Aquenſis Eccleſiæ recipienti, & ſtipulanti, & corporaliter ad Sancta Dei Evangelia tactis Scripturis juravit ſe pro dicto Caſtelleto, & aliis, ut ſupra, ipſius Domini Electi, & ſucceſſorum ſuorum, & Aquenſis Eccleſiæ fidelem eſſe Vaſſallum, & pro ipſo feudo facere pacem, & guerram pro ipſo Domino Electo, dicto nomine, & ejus ſucceſſoribus, & ipſum Dominum Electum dicto nomine, & Aquenſem Eccleſiam contra omnem perſonam commune collegium, & univerſitatem defendere, & juvare, nec non bona, & honores ipſius Aquenſis Eccleſiæ, quos nunc habet, & in futurum habebit, manutenere, & ſalvare, & nunquam eſſe in facto, dicto, vel conſilio, in quo, vel per quod ipſe Dominus Electus, vel ejus ſucceſſores perſonam, vel membrum amitterent, vel dicta Aquenſis Eccleſia bona aliqua, ſeu honores perdere poſſet, vel aliquam incurreret læſionem. Conſilium, ſi quod ab ipſo Domino Marchione dictus Dominus Electus, vel ejus ſucceſſores dicto nomine requirerent, fideliter impartiri. Et ſi quid ipſi Domino Marchioni ſub fide, & credentia nomine dictæ Eccleſiæ commiſſum fuerit ſecretum tenere, & nulli pandere, nec per quod pandatur facere ſine licentia ipſius Domini committentis, & nihil quod in damnum, vel detrimentum ipſius Domini Electi, vel Aquenſis Eccleſiæ verti poſſet, committere, vel modo aliquo machinari. Immo ſi quem, vel quos ſciret damnum, vel læſionem contra ipſum Dominum Electum, vel Aquenſem Eccleſiam committere, ipſo Domino Electo, & ſuis ſucceſſoribus nunciare. Et generaliter puram & meram fidelitatem fecit eidem recipienti, ut ſupra, pro ipſo feudo, prout, & ſecundum quod capitulis novæ, & veteris formæ fidelitatis continetur. Et inde plures cartas fieri præceperunt unius tenoris ad conſilium ſapientis. Actum in civitate Aquis, ſcilicet in Eccleſia majori dictæ civitatis in ſacriſtia dictæ Eccleſiæ, præſentibus nobilibus viris domino Marchione, Comite de Cochonato, Bonifacio de Carreto nepote ejuſdem Domini Electi, Sucio de Tilio, Bertolello de Cerexeto, & Pachino de Carreto de Ponte, teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis. Ego Franciſcus Novellus de Tertio, Imperiali auctoritate Notarius, his omnibus interfui, &c.

Locatio bonorum in Meladio Oddoni M. Ponzoni.

MCCCXL. 286

ANno Domini MCCCXL., Ind. VIII., die 16. novembris actum in Ponto, videlicet in caſtro dicti loci, præſentibus D. Georgio Maſcario, & D. Dominico Maſcario juriſperito de Beſtagno, Ottobono Bonifacii, Alberto de Carreto, Branchetto Gavanuto, & Belengerio Sartore de Ponto, teſtibus vocatis, & rogatis, cum caſtrum, & locus Beſtagni Epiſcopatus Aquenſis, poſtquam R. P. D. Ottobonus de Carreto fuerat electus canonice in Epiſcopum Aquenſem, detineretur violenter per DD. de Belengeriis de Aquis, & alios forenſitos Aquenſes contra voluntatem dicti D. Electi, & in evidens periculum Aquenſis Eccleſiæ, & canonicorum Eccleſiæ prædictæ, ac reliquorum omnium Epiſcopatus Aquenſis, & oportuerit dictum Dominum Electum volentem dictum caſtrum, & locum redimere, & a manibus dictorum ſic retinentium emere, & perducere ad ſtatum pacificum, & tranquillum, multaſque quantitates, & ſummas denariorum mutuo aſſumere a quampluribus ad redimendum locum prædictum a detentoribus ſupradictis, inter quas pecuniarum ſummas recepit mutuo a nobili viro D. Oddone Marchione de Ponzono florenos auri, & de Florentia 400. & 20. ſolummodo occaſione prædicta. Ecce quod idem D. Electus, & confirmatus fuit confeſſus ſe cauſa mutui recepiſſe a dicto Domino Oddone florenos 420. auri boni, & juſti ponderis ... Pro quibus denariis dictus Dominus Electus per ſe, & ſuos ſucceſſores nomine dictæ Aquenſis Eccleſiæ locavit dicto D. Oddono uſque ad annos X. proximos, primo petiam unam terræ in poſſe Meladii, ubi dicitur Braida Domini Epiſcopi, cohær. via communis, beale molendini, Eccleſia S. Bartolomæi, Erzeni, hortaliorum de plano: item petiam unam terræ jacentem in eodem poſſe, & loco, cohær. via a duabus partibus, Manfredus de Puteo, & Ioannes Sacchellius. Item petiam unam prati, & plures petias terræ in eodem poſſe, ubi dicitur Predoſe, quibus cohærent flumen Erri, flumen Burmidæ, heredes Petri Talamatii, Henricus Roffredus, Belengerius Campanus pro Canonicis majoris Aquenſis Eccleſiæ, item Ergeni Manfrelli de Puteo, Odinus Paolottus de Meladio, Eccleſia S. Dalmiani, &c., item terram de Cornato, & generaliter ſingulas alias terras, quæ dicuntur eſſe ſtariorum XVII. grani annuatim, quæ, & quos eadem Eccleſia habere videtur in poſſe Meladii . . . ſine eo quod Dominus Electus, vel ſucceſſores ſui, vel aliquis pro eo aliquid habeat, vel recipiat de godiis, vel de fictibus prædictis uſque ad X. annos, quo tempore debitum de flor. 420. ſit vanum, & ſolutum &c. Ego Franciſcus Novellus de Tertio Notarius &c.

Digitized by Google

Inveſtitura Rochetæ Pelaſeæ Johanni Marchioni Montisferrati.

287 MCCCXL.

IN nomine Domini amen. Anno nativitatis ejuſdem MCCCXL., Indictione VIII., die prima Aug. Rev. in Chriſto P., & D. Ottobonus, Dei gratia Epiſcopus Aquenſis, electus, & confirmatus, vice, & nomine Aquenſis Eccleſiæ, & ſucceſſorum ſuorum tradidit, & conceſſit in perpetuum Illuſtriſſimo Principi D. Joanni Marchioni Montisferrati, præſenti, & accipienti pro ſe, & ejus deſcendentibus in nobile, & gentile feudum paternum, avitum, & antiquum caſtrum, turrim, atque demadium (1), necnon villam, homines, atque vaſſallos Roccheтæ Pelaſeæ Aquenſis Diœceſis, omni mero, & mixto imperio, & omnimoda jurisdictione, territorio, diſtrictu, & omnibus pertinentiis caſtri, & villæ prædictæ, poderiorum, cujus caſtri, & villæ cohærent poderia locorum Niciæ, Canellarum, Caſſinaſchi, Sexami, Beſtagni, & Monteboni. Quod caſtrum, & villa feudum eſt antiquum Aquenſis Eccleſiæ, & ſolita ſunt concedi in feudum per ejus Prælatos ab antiquiſſimo tempore, citra quod contraria non eſt memoria, & quod caſtrum, & villa cum ſuis pertinentiis aperta ſunt, & devoluta, atque pervenerunt ad dictam Eccleſiam ex culpa D. Franceſchini de Calamandrana, qui ipſum caſtrum, & villam tenebat in feudum a dicta Eccleſia, commiſſa per dictum D. Franceſchinum contra D. Electum, ſeu Eccleſiam veniendo ipſe D. Franceſchinus contra ſacramentum fidelitatis, eo quod abſtulit dictæ Eccleſiæ caſtrum, & villam Ronchi Zenarii Aquenſis Diœceſis juris, & proprietatis dictæ Eccleſiæ, quod caſtrum invaſit, & occupavit, & adhuc tenet, nolendo ipſa reſtituere dicto Domino Electo, licet fuerit requiſitus, & ex eo, quod dictus Dominus Franceſchinus debuit dictum caſtrum, & villam Rocchetæ vendidiſſe, & alienaſſe D. Ottonino Marchioni Inciſæ ſine licentia ipſius D. Electi ad habendum, tenendum, & poſſidendum jure feudi, & quidquid ipſo D. Marchioni, & ejus deſcendentibus perpetuo placuerit faciendum jure feudi, & fidelitatis ſemper ſalvo cum omnibus, quæ per dicta conceſſa ſunt ſuper ſe, vel infra, ſeu intra ſe in integrum, omnique jure, & actione, uſu, ſeu requiſitione ipſi D. Electo, ſeu ipſi Aquenſi Eccleſiæ, ac prædictis caſtro, villa, & eorum pertinentiis, aut ipſis caſtro, villæ, & pertinentiis eorundem modo aliquo pertinente, quod caſtrum, villa cum ſuis pertinentiis & omnia prædicta conceſſa prædictus D. Electus dicto nomine conſtituit ſe tenere, & poſſidere, ſeu quaſi nomine dicti Domini Marchionis, donec ipſe D. Marchio prædictorum caſtri, & villæ, & aliorum ſupra conceſſorum poſſeſſionem acceperit corporalem, & quaſi, quam accipiendi ipſius D. Marchionis propria auctoritate, & retinendi deinceps dictus dominus Electus licentiam dedit omnimodam. Promittens ipſe D. Electus dicto nomine dicto D. Marchioni, vel ejus deſcendentibus de ipſis caſtro, & villa, & aliis ſupra conceſſis, vel aliquo jure eorum non inferre, nec inferenti conſentire, jure fidelitatis ſemper ſalvo, ſed potius ipſam conceſſionem omnia, & ſingula ſupra, & infra dicto nomine perpetuo rata, & firma habere, & tenere, & in aliquo non contrafacere, vel venire per ſe, vel alios aliqua cauſa, vel ingenio de jure, vel de facto. Item verſa vice ipſe D. Marchio per ſe, & deſcendentes ſuos promiſit, & convenit ipſi D. Electo, ſuo, & dicto nomine ſtipulanti, & corporaliter ad ſacra Dei Evangelia tactis Scripturis juravit ſe de cetero prædictis caſtro, & villa, & aliis ſupra conceſſis, ſeu pro prædicto feudo ipſi D. Electo dicto nomine, & ejus Catholicis in dicta Eccleſia ſucceſſoribus, ſeu ipſi Aquenſi Eccleſiæ fidelem eſſe vaſſallum, & pro ipſo caſtro, villa, & hominibus pacem, & guerram facere pro ipſo D. Electo dicto nomine, & Aquenſis Eccleſiæ contra omnem perſonam, collegium, & univerſitatem defendere, ſeu juvare, nec non bona, & homines ipſius Aquenſis Eccleſiæ, quæ nunc habet, & in futurum habebit, mantenere, & ſalvare, & nunquam eſſe in facto, dicto, vel conſilio, in quo vel per quod ipſe dominus Electus, vel ejus ſucceſſores, perſonam, vel membrum amittant, vel dicta Aquenſis Eccleſia bona aliqua, ſeu honores perdere poſſet, vel aliquam incurrere læſionem; conſilium, ſi quod ab ipſo domino Marchione dictus dominus Electus, vel ejus ſucceſſores dicto nomine requirent, fideliter impartiri, & ſi quid ipſi D. Marchioni ſub fide, & credentia nomine dictæ Eccleſiæ commiſſum fuerit, ſecretum tenere, & nulli pandere ſine licentia ipſius D. Electi, vel Aquenſis Eccleſiæ . . . verti poſſet, committere, vel aliquo modo machinari. Immo ſi quem, vel ſi quos ſciret damnum, vel læſionem contra ipſum D. Electum, vel Aquenſem Eccleſiam committere volentem, & volentes, ſuo poſſe diſturbaret, & ſi diſturbare non poſſet, quam velocius fieri poſſit hæc ipſi D. Electo, vel ejus ſucceſſoribus nunciaret. Et generaliter ipſe D. Marchio puram, & meram fidelitatem fecit, & juravit dicto domino Electo nomine recipienti pro ipſo feudo, prout, & ſecundum formam quæ in capitulis novæ, & veteris fidelitatis continetur. Quibus omnibus ſic peractis prædictus dominus Electus dicto nomine dictum dominum Marchionem recipientem ut ſupra de ipſis caſtro & villa, & aliis ſupra conceſſis jure nobilis & gentilis feudi cum annulo aureo, quem ipſe dominus Electus in ſua tenebat manu, legitime inveſtivit oſculo pacis inter eos interveniente in ſignum dilectionis, fidei, & amoris.

Actum in Civitate Aquis, ſcilicet in Eccleſia majori dictæ Civitatis, in ſacriſtia dictæ Eccleſiæ præſentibus nobilibus viris D. Marchione Comite de Cocconato, Bonifacio de Carreto nepote dicti domini Electi, Lucio de Tilio, Bertolello de Cerexeto, & Pachino de Carreto de Ponte, teſtibus ad hæc voc., & rog. . . . . Et inde juſſit facere fieri duo publica inſtrumenta unius, & ejuſdem tenoris, unum videlicet per me Franciſcum Notarium infraſc., & aliud per Raimondellum de Grazano Notarium dicti domini Marchionis dictanda conſilio ſapientis, ſi fuerit opportunum. Ego Franciſcus No-

Digitized by Google

vellus de Tercio Imper. auct. Not. his omnibus interfui, & rogatus cartam mihi juſſam tradidi, & ſcripſi.

(1) *In alio exemplari: demangium.*

Alia decimarum Ponzoni, & Denicis a D. Guidone II. Epiſc. conceſſa DD. Raimundo, Bonifacio, Othoni, & Theodoro MM. Ponzoni.

288 MCCCXLII.

IN nomine Domini amen. Anno Dom. MCCCXLII. Ind. XI., die 17. novembris in Caſtellazio Cavatoris, præſentibus D. Thoma Abbate Monaſterii Sanctæ Mariæ de Tilieto, D. Guglielmino de Inciſa, D. Joanne de Inciſa, D. Ottolino Ghiſamberto, Galielmino de Quiglato, Gulielmo Jachello juriſperitorum teſt. voc., & rog. Cum nobiles viri DD. Raimondinus, Bonifacius, Otho, & Theodorus Marchiones de Ponzono ante præſentiam Rev. in Chriſto Patris D. Guidonis Aquenſis Electi conſtituti, ipſi D. Electo fidelitatem fecerunt de decimis Ponzoni, & Denicis, quas aſſerunt ſe in feudum, & anteceſſores ſui habere ab Aquenſi Eccleſia, & prædeceſſoribus D. Electi Aquenſis, & quia virtutum præmia merentibus tribui convenit, conſideratis meritis, & virtutibus Dominorum Marchionum prædictorum, & ſervitiis Aquenſi Eccleſiæ hactenus exhibitis per eoſdem idem D. Electus volens in quantum poteſt de jure ipſorum petitionem exaudire inveſtivit eoſdem, videlicet D. Bonifacium pro medietate, & DD. Raimundum, Odonum, & Theodorum pro alia medietate cum annulo, quem in manibus tenebat de dictis decimis Ponzoni, & Denicis, & de quarterio Cavatoris, & jurium, quod & quæ dicti Marchiones dicunt ſe debere tenere in feudum a dicto D. Electo, & ab Eccleſia ſupradicta, ſi quod, & quæ poterunt docere de jure coram ipſo D. Electo anteceſſores ſuos poſſediſſe, & tenuiſſe, & quæ, & quod ipſi, & prædeceſſores ſui tenere conſueverunt in feudum a prædeceſſoribus d. D. Electi Aquenſis, & ab Eccleſia ſupradicta. Quam conceſſionem, & inveſtituram d. D. Electus per ſe, & ſucceſſores ſuos promiſit dictis Dominis Marchionibus, in quantum melius decebat, juramento firmare, & ratam habere (1). Qui prædicti DD. Marchiones ibidem, & in præſenti fidelitatis juramentum ipſi D. Electo, & Eccleſiæ Aquenſi præſtiterunt, corporaliter tactis ſacroſanctis Evangeliis, promiſeruntque in dicto juramento, & ſub dicto juramento ſe ſe eſſe fideles Vaſſallos ſupradicti D. Electi, & Eccleſiæ Aquenſis, & jura, & honores ipſius toto poſſe, & pro viribus conſervare, & ipſi D. Electo, & Eccleſiæ prædictæ ſervire, quemadmodum eorum prædeceſſores facere conſueverunt, & ſicut fideles Vaſſalli ſervire, & obedire tenentur eorum Domino; & duo ejuſdem tenoris inſtrumenta . . . . tam dictus D. Electus, quam dicti Marchiones prædicti fieri mandaverunt ad conſilium, & dictatum unius, & plurium, ſi opus fuerit, ſapientum, firma ſemper contractus ſubſtantia remanente. Ego Johannes de Caſtello Imperiali auctoritate Notarius, &c.

(1) *Sic olim in exemplari vetuſto in archivio Capituli exiſtente legebam: at in alio recentiori Franciſcus Turrius ſcriptum reperit* in quantum debebit de jure firmam, & ratam habere; *quam lectionem ſinceram puto, ac veriorem.*

Traditio literarum Apoſtolicarum pro liberatione Georgii M. de Carreto Guidoni Ep. Aq.

MCCCXLIII. 289

DIe XXVI. Madii actum in caſtro Epiſcopali Beſtagni, præſentibus nobilibus viris Oddonino Scarampo legum Doctore, Alberto Oddonino ex Marchionibus Inciſæ, Oddonino de Roccheta Marchione Inciſæ, Dominus Manuel de Carreto Marchio Saonenſis nepos egregii viri D. Georgii de Carreto, nunc in forcia D. Ducis Januenſis conſtitutus (1), & tamquam conjuncta perſona ipſius D. Georgii Rev. in Chriſto Patri D.D. G. Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comiti cum reverentia præſentarunt reſcripta, ſive literas Apoſtolicas ſuper facto relaxationis D. Georgii prædicti continentes infra ſcripta . . . & præcipiens exinde fieri publicum inſtrumentum . . . . Qui dictus Epiſcopus eaſdem litteras . . . cum omni obedientia, & reverentia, qua decuit, recepit, offerens ſe paratum . . . . contenta in dictis litteris facere quidquid de jure tenetur, præcipiens exinde fieri publicum inſtrumentum.

(1) *Erat iſte Buccanigra. Qua autem de cauſa hæc Georgio adverſa contigerint, enarratum legi apud Raphaelem a Turri, qui in ſua Cyrologia p. 144. ex Bizzarri hiſtorici Genuenſis teſtimonio refert anno MCCCXLI. Marchionem Georgium ſe junxiſſe cum patriciis Januenſibus res novas molientibus contra Ducem Buccanigram, ac rem Albingaunenſem, quæ tunc erat ſub poteſtate Januenſium turbaſſe. Sed cum Dux Johannem de Mari miſiſſet Albingaunum cum triremibus, ipſe coactus receptui canere Genuam ad petendam veniam propoſita incolumitate accerſitus fuit; ſed cum fœdus fregiſſet, captus duriores pœnas irato duci dedit. Hinc in caveam primum, deinde in carceres malæ paghæ incluſus, diuque retentus, tandem turbis illis, quibus factione patriciorum abdicare coactus eſt Buccanigra, fugam rupto carcere arripuit. Quæ ſi vera ſunt, jam conſequeretur parum apud illius Reipublicæ Ducem valuiſſe preces S. Pontificis, qui tunc erat Clemens VI. a Guidone Epiſcopo Aquenſi, ut ex carta conjicere eſt, pro Georgii liberatione ad eum delatas. Hæc autem certiora fierent, ſi in regiſtris hujus Pontificis litteræ invenirentur ad Guidonem Epiſcopum noſtrum miſſæ.*

Inveſtitura de Decimis Ulmi Maſcuro Mazucho, & Petro, & Gullielmo de Rotundis.

MCCCXLIII. 290

IN nomine Domini amen. Anno nativitatis ejuſdem MCCCXLIII., Ind. XI., die 16. Auguſti actum in caſtro Epiſcopali Beſtagni, præſentibus Con-

Digitized by Google

radino Beſtagno, Dominico Maſcaro de Beſtagno, & D. Thoma Baudizono de Aquis, teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis. Quorum præſentia Rev. in Ch. Pater, & D. Guido Dei gratia, & Apoſtolicæ Sedis Aquenſis Epiſcopus, & Comes attendens, & cognoſcens quod infraſcripta conceſſio Eccleſiæ Aquenſi eſt utilis, neceſſaria, & fructuoſa pro evidenti utilitate ipſius Eccleſiæ dedit, & conceſſit Maſcaro Mazucho de Ulmo recipienti pro ſe, & heredibus ſuis, & vice, & nomine Elenæ filiæ quondam Petri Mazuchi ejuſdem loci Ulmi pro quarta parte, & Petro, & Guillelmo de Rotundis de Rocaverano pro ſe, & eorum heredibus recipienti pro medietate decimam de dicto loco Ulmi, videlicet tres partes ipſius decimæ pro certo fictu, & reditu hinc ad novem annos proxime venturos promittens idem D. Epiſcopus pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis, nomine, & vice dictæ Aquenſis Eccleſiæ, ſolemni ſtipulatione interveniente ipſis Maſcaro, & heredibus ſuis, & nomine quo ſupra, Petro, & Guillelmo pro ſe, & eorum heredibus prædictam conceſſionem firmam, & ratam habere, & tenere, & non contrafacere, vel venire, ſed ipſam decimam hinc ad dictum terminum legitime defendere, auctorizare, & manutenere, ab omni homine, perſonæ communi collegio, & univerſitate, & nullam dationem, obligationem, conceſſionem, vel contractum in præfata decima, vel ejus occaſione facere, cujus prætextu dicta conceſſio infringatur, vel quominus prædicti conductores, ſive ipſorum alter dicta decima uti, & frui valeant hinc ad terminum ſupradictum, & hoc ideo quia e converſo prædicti conductores, & quilibet ipſorum per ſe, & eorum heredes promiſerunt, & convenerunt dicto Domino Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis dictam decimam bene, & diligenter colligere, exigere, potere bona fide, & jura ipſius decimæ manutenere, & conſervare, & nomine fictus, & reditus quolibet anno in feſto S. Thomæ dare, deferre, & apportare in caſtro Beſtagni eidem D. Epiſcopo libram unam candelarum ceræ. Quæ omnia, & ſingula ſupraſcripta prædicti D. Epiſcopus, & conductores promiſerunt viciſſim ad invicem ſolemnibus ſtipulationibus hinc inde intervenientibus firma, & rata habere, & tenere, & non contrafacere, vel venire aliqua ratione, vel cauſa de jure, vel de facto, ſub pœnis, & hypotecis omnium bonorum dictæ Eccleſiæ, & dictorum conductorum ad invicem inter ipſos ſupra præmiſſa. Item reficere, & reſtituere una pars alteri ad invicem omnia, & ſingula damna, expenſas, & intereſſe litis, quæ, & quas una pars occaſione alterius ſua culpa contra prædicta venientis faceret, vel ſuſtineret in judicio, ſive extra. Pro quibus omnibus attendendis, & obſervandis, & pro dicta decima ſic habenda, & tenenda præfati Maſcarus ſuo, & nomine quo ſupra, Petrus, & Guillelmus eidem D. Epiſcopo præſtiterunt debitum fidelitatis juramentum; & inde duo inſtrumenta unius, ejuſdemque tenoris fieri præceperunt ad conſilium unius, & plurium ſapientum, ſi opus fuerit. Ego Ughetus de Rolando, Imperiali auctoritate Notarius, & ſcriba prædicti D. Epiſcopi his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus tradidi, & ſcripſi.

Denunciatio Guidonis Epiſcopi Fratribus Marchionibus de Ponto ſe paratum eſſe idoneæ perſonæ ſolvere pecuniam ſtatutam pro recuperatione Caſtelletti cum expoſtulatione adverſus illorum injuſtam detentionem.

MCCCXLIII. 291

IN nomine Domini amen. Anno nativitatis ejuſdem milleſimo trecenteſimo quadrageſimo tertio, Indictione undecima, die 26. menſis novembris, actum apud caſtrum Beſtagni præſentibus Domino Gullielmo Marencho Archipresbytero Aquenſi, Henrioto de Rolando, Domino Conradino Beſtagno de Beſtagno, Presbytero Reſtagno miniſtro Eccleſiæ Sancti Johannis de Beſtagno, Domino Presbytero Petro de Rolando de Beſtagno miniſtro Eccleſiæ Sancti Marciani de Sancto Marciano, Domino Magiſtro Thoma Baudeſono de Aquis, Gullielmo filio quondam Caranti Ambroxii de Anciſſa, & pluribus aliis teſtibus vocatis rogatis &c. Joannes Paſcharinus de Ponto, qui ſe dicit procuratorem dominorum Henrici, Luchini, Percivalli, & Bonifacii fratrum de Pontò, ſive de Carreto denuntiavit Rev. in Chriſto Patri D. Guidoni, Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comiti, quod prædicti fratres de Ponto ſunt parati, & offerunt ſe paratos eidem Domino Epiſcopo velle dare, & relaxare caſtrum & villam Caſtelleti juxta formam arbitralis ſententiæ prolatæ per Dominos Paganinum de Biſſozero Poteſtatem Aſtenſem, Albertum ex Marchionibus Anciſſæ, & Ughetum de Monteclaro arbitros, & arbitratores inter partes prædictas, dummodo idem Dominus Epiſcopus eiſdem fratribus perſolvat mille quingentos florenos juxta tenorem arbitralis ſententiæ memoratæ, dicens, & denuntians quod ab hac die in antea prædicti fratres de Ponto dictum caſtrum cuſtodient ejuſdem Domini Epiſcopi ſumptibus, & expenſis.

Qui Dominus Epiſcopus ſtatim, & incontinenti præſentibus teſtibus ſubſcriptis, & Notariis infraſcriptis dixit, reſpondit, ac publice proteſtatus fuit quod prædicta denuntiata, & proteſtata per prædictum Johannem Paſcharinum, qui ſe dicit procuratorem ut ſupra, non admittit, nec recipit, eo quia prædictus Johannes Paſcharinus non docet, nec oſtendit ſe eſſe procuratotem prædictorum fratrum de Ponto, cum jure teſtante non credatur quis procurator, niſi prius doceat de mandato. Dixit tamen ad cautelam, & proteſtatus fuit prædictus Dominus Epiſcopus præſente dicto Johanne Paſcharino, qui ſe dicit procuratorem ut ſupra, in præſentia prædicti Domini Archipresbyteri tamquam in præſentia publicæ perſonæ, & præſentibus teſtibus ſupraſcriptis, ac infraſcriptis Notariis quod paratus eſt, & paratum ſe offert recipere dictum caſtrum, & villam Caſtelleti, quod per ipſum non ſtat, quin ipſum receperit, & habuerit a fratribus memoratis de Ponto, ac omnia effectuabilia obſervaverit, quæ in præ-

Digitized by Google

dicta arbitramentali ſententia continentur, & adhuc paratus eſt recipere ipſum caſtrum gratanter, & libentiſſime. Et propterea publice proteſtatur, quod ſi dicti fratres de Ponto aliquas expenſas fecerint, vel facient deinceps, vel eos feciſſe in præteritum apparuerit in caſtro prædicto, eas facient, & fecerunt invito prorſus, & contradicente præfato Domino Epiſcopo, cum eidem Domino Epiſcopo prædicti fratres per violentiam detinuerint, ac detineant caſtrum, & villam præfatam contra formam arbitralis ſententiæ prælibatæ. Nam prædictus Dominus Epiſcopus, & procurator ipſius prædictis fratribus pluries, & pluries obtulerunt, conſignaverunt, ac ſolemniter depoſuerunt prædictæ pecuniæ quantitatem juxta formam arbitralis ſententiæ memoratæ, petens cum inſtantia debita prædictus Dominus Epiſcopus, & procurator ejuſdem ſibi reſtitui caſtrum prædictum, quod quidem dicti fratres uſque modo facere contempſerunt contra formam arbitralis ſententiæ prælibatæ; ex quo non eſt dubium dictos fratres incurriſſe in pœnam librarum decem millia Aſtenſium in compromiſſo contentam, cujus pœnæ medietas eidem Domino Epiſcopo attendenti & obſervanti omnia, & ſingula in dicta arbitrali ſententia contenta venit perſolvenda per fratres prædictos contrafacientes, ut præmittitur, arbitrali ſententiæ memoratæ; de qua quidem medietate ipſius pœnæ compenſationem objicit prænominatus Dominus Epiſcopus quantitatis prædictæ florenorum mille & quingentorum, proteſtando ſimiliter de reſiduo eidem ſolvendo per fratres prædictos. Imputare ergo ſibi debent memorati fratres ſi expenſas aliquas fecerint, vel facient in poſterum in cuſtodia caſtri prædicti, cum indebite, & injuſte, ut præmittitur, ipſum caſtrum recuſent, & negligant liberaliter relaxare eidem Domino Epiſcopo offerenti, ut prædicitur, ipſum velle recipere voluntarie, & gratanter. Proteſtatur inſuper dictus Dominus Epiſcopus de damnis, & intereſſe datis, & factis per prædictos fratres in caſtro prædicto Caſtelleti, & aliis caſtris ejuſdem Domini Epiſcopi, nec non de expenſis per ipſum Dominum Epiſcopum factis eundo, ſtando, & redeundo in Civitate Aſtenſi, & alibi coram Domino Poteſtate Aſtenſi prædicto occaſione depoſiti memorati facti ob contumaciam fratrum prædictorum. Et de prædictis omnibus, & ſingulis idem Dominus Epiſcopus nobis Notariis præcepit fieri publicum inſtrumentum ad conſilium unius ſapientis, vel plurium. Et ita &c.

Ego Johannes de Caſtello, Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interſui, rogatus hanc cartam tradidi, ſcripſi, & me ſubſcripſi, conſueto appoſito ſigno meo.

Ego Ughetus de Rolando Imperiali auctoritate, Notarius his omnibus interſui, & me ſubſcripſi in teſtimonium præmiſſorum, ſignoque meo ecc.

Ego Jacobus, &c.

Præceptum Guidonis Epiſcopi oppidanis Caſtelletti, ut ipſi, non aliis vectigalia, ac tributa ſolvant.

MCCCXLIII. 192

ANno Domini MCCCXLIII., Ind. XI., die 26. novembris in villa Caſtelletti Aquenſis Diœceſis, & in domo Jacobi Coſtæ de dicto loco Caſtelletti, præſentibus Oberto Poncio, & Petro de Burmida ambobus de Beſtagno teſtibus ad infraſcripta vocatis, & rogatis. Quorum præſentia & mei Notarii infraſcripti Goslinus de Goslinis de Beſtagno procurator, & procuratorio nomine ad infraſcripta ſpecialiter ordinatus per Reverendum in Chriſto Patrem Dominum Guidonem, Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſem Epiſcopum, ut patet per cartam traditam hodie per me Notarium infraſcriptum, conſtitutus in præſentia Jacobi Coſtæ de Caſtelletto prædicto, conſulis, & ſindici communis, & hominum loci prædicti Caſtelletti Aquenſis Diœceſis ad menſam præfati Domini Epiſcopi pertinentis pleno jure, necnon Jacobi filii quondam .... dicti loci publice dixit, proteſtatus fuit, ac denunciavit eiſdem eorum nomine, & nomine omnium, & ſingularum perſonarum loci præfati, quatenus cum juxta formam cujuſdam arbitralis ſententiæ, arbitramenti, ſive compoſitionis prolatæ, ſeu factæ inter præfatum Dominum Epiſcopum, ſive quoſdam alios ejus nomine ex una parte, & Dominos Luchinum, Bonifacium, & Percivallum fratres de Ponto, ſive de Carreto, ſeu alio ipſorum ſuo, & prædictorum nomine ex alia, pronunciatum, & arbitratum fuerit per Dominos Paganinum de Biſozero Poteſtatem Aſtenſem, Albertum ex Marchionibus Anciſſæ, & Ughetum de Monteclaro, arbitros, arbitratores, & amicabiles compoſitores inter partes prædictas, ſive alios eorum nomine; inter cætera videlicet, quod prædicti fratres de Carreto eidem Domino Epiſcopo reſtituere, ac libere relaxare debeant caſtrum, & villam Caſtelletti, perſolutis tamen eiſdem fratribus per dictum Dominum Epiſcopum mille & quingentis florenis; cumque præfatus Dominus Epiſcopus, ſive alius, vel alii ejus nomine pluries & pluries obtulerint, conſignaverint, ac ſolemniter depoſuerint integralem, & cum effectu prædictam quantitatem pecuniæ, ut de prædictis apparent publica inſtrumenta, ac per Reverendum Dominum Epiſcopum non ſtet, nec eidem imputari poſſit quod non attendat plenarie, & cum effectu omnia, & ſingula in dicta arbitrali ſententia comprehenſa, ſed potius per partem adverſam, ut aſſerebat procurator præfatus, quod modo, & in poſterum ab hac hora in antea non debeant perſolvere, nec reſpondere præfatis Dominis Luchino, & fratribus, nec aliis quibuſcumque perſonis quovis nomine nuncupentur præterquam eidem Domino Epiſcopo, vel ejus certo nuntio de aliquibus fictis, reditibus, homagiis, fodris, taleis, proventibus, godiis, ſeu aliquibus obvemibus quocumque nomine cenſeantur, conſuetis præſtari, vel ſolvi per dictos homines Epiſcopis Aquenſibus occaſione caſtri, & villæ prædictorum, & in poſterum de novo præſtandis, dicens, & proteſtans dictis

Digitized by Google

procurator dicto nomine, quod ſi prædictus conſul, & ſindicus, & homines loci præfati perſolverint, vel quomodolibet reſponderint de prædictis aliis, vel aliis quibuſcumque perſonis præterquam Domino Epiſcopo, vel ejus certo nuntio, intentionis ipſius Domini Epiſcopi eſt ab ipſo conſule, & ſindico, & ab ipſis communi, & hominibus loci præfati velle exigere, & petere ſupradicta, non obſtante ſolutione aliqua alii, vel aliis per ipſos facta, prout debebit de jure, cum jura atteſtentur quod ...... non remittitur, ſed augetur, cum cuiquam imprudenter ſolvitur quod alii eſt de jure debendum .... & prædictis omnibus, & ſingulis Procurator præcepit fieri publicum inſtrumentum per me Notarium infraſcriptum ad conſilium ſi opus fuerit unius, vel plurium ſapientum.

Ego .... Raſchatus Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam tradidi, & ſcripſi.

Juramentum fidelitatis præſtitum a nonnullis civibus Aquenſibus Guidoni Epiſcopo.

293 MCCCXLIIII.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXLIIII., indictione XII., die XVII. martii actum in caſtro Epiſcopali Biſtagni præſentibus Domino Franciſco de Laveziis de Vercellis Vicario in ſpiritualibus Domini Aquenſis Epiſcopi, & Comitis, & D. Baudizono de Aquis teſtibus ad hæc vocati, & rogatis. Conſtituti ante præſentiam in Chriſto Patris, & Domini Comitis Guidonis Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis, Johanellus naturalis filius quondam D. Bonelli de Bellengeriis, Franciſcus Rappa, & Albertus Rana omnes cives Aquenſes attendentes quod civitas, & caſtrum Aquenſe cum mero, & mixto imperio, & omnimoda juriſdictione ſpectat, & ſpectare debet ad dictum Dominum Epiſcopum, & ad Aquenſem Eccleſiam pleno jure juraverunt, & fidelitatem fecerunt præfato Domino Epiſcopo ſtipulanti, & recipienti nomine, & vice ſuæ Aquenſis Eccleſiæ, & ſucceſſorum ſuorum canonice intrantium in Aquenſem Eccleſiam promittentes prædicti Joannelli fratres ipſi Domino Epiſcopo, & ejus ſucceſſoribus, ut præmittitur, canonice intrantibus, quod de cetero non erunt in facto, dicto, vel colloquio ubi dictus Dominus Epiſcopus, ejuſque ſucceſſores poſſint, vel valeant recipere, ſeu etiam ſuſtinere damnum, vel jacturam in perſona, vel in membris, vel in aliquo adventu, ſeu etiam in terra ſua hominibus, vel vaſſallis, immo ſi alio modo poſſent ſcire aliquid, ſive quod haberet contingere, ipſi Domino Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus hominibus, vel vaſſallis, quod ipſi facerent ei ſcire pro poſſe, ipſumque Dominum Epiſcopum avizarent pro ſe ſi poſſeat, ſin autem per nuncios ſuos de omni adventu contrario, quod eidem Domino Epiſcopo, vel ejus ſucceſſoribus poſſet contingere in ſingulis, & quod defendent, & juvabunt de cetero totis viribus, & pro poſſe ad recuperandam civitatem, & caſtrum Aquenſe ſibi, & Epiſcopis Aquenſibus debitum, & debita, & ad recuperandum, & habendum omnia alia caſtra, jura, juriſdictiones, & bona ſibi, & Aquenſi Eccleſiæ, & Aquenſibus Epiſcopis de jure debita, & etiam obſervare omnia ea, quæ continentur in capitulis fidelitatis novæ, & veteris ſecundum quod continetur in libris de uſu feudorum prout melius, & perfectius dici poſſunt, de qua fidelitate ſic præſtita ut ſupra tam dictus Dominus Epiſcopus, quam prædicti Joannellus, Franciſcus, & Albertus præceperunt mihi Notario infraſcripto fieri publicum inſtrumentum unum, & plura ecc.

Aliud ſimile præſtitum a Percivallo Ab. S. Petri nomine partis externæ civitatis Aquarum.

MCCCXLIV. 294

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXLIV., indictione XII., die 24. martii actum in caſtro Epiſcopali Biſtagni, præſentibus Domino Franciſco de Laveziis de Vercellis (1) vicario in ſpiritualibus Domini Aquenſis Epiſcopi, Henrieto de Rolando de Biſtagno, & Joanne Braca de Veximo habitatore Biſtagni teſtibus ad hæc vocatis, & rogatis. Cum Stephanus Joannes de Belengeriis civis Aquenſis, Conradus ejus filius, Baudaſſar, & Gaſpar fratres de Belengeriis, Angelinus Joannes, Odonus ejus frater (2); Petrus Joannes, Belardus de Belengeriis, Bonifacius de Belengeriis, Manfredus de Oxile, Joannes ejus frater, Franciſcus Rappa, Manuel Garellus, Aguino Bordella, Ferarellus Bordella (3), Ruffinus Cauderarius, Andreas Cauderarius, Baſtardus Cauderarius, Anſermus Pellatus, Nicolellus de Bruxa, Bonifacius Tarellus, Jacobus Piſtonus, Albertus Caudanus, Farinarius, Gullielmus Candanus (4), Falchetus Sacconus, Saehus Jacobus, Saraxinus, omnes de civitate Aquenſi attendentes, quod civitas, & caſtrum Aquis cum mero, & mixto imperio, & omnimoda juriſdictione ſpectat, & ſpectare debeat ad D. Guidonem Epiſcopum Aquenſem, & ſuos ſucceſſores Aquenſes Epiſcopos pleno jure fecerunt, & creaverunt ſuum verum, & legitimum procuratorem Ven. virum dominum fratrem Percevallum Abbatem monaſterii S. Petri Aquenſis ordinis S. Benedicti ad faciendum fidelitatem, & homagium, ut patet inſtrumento ſcripto manu Joannis de Plazano de Caxinis, publico Notario currente MCCCXLIV., indictione XII., die II. ſeptembris (5), eidem Domino Epiſcopo pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis in Eccleſia Aquenſi canonice intrantibus; qui quidem Dominus Abbas præfatus conſtitutus ante præſentiam dicti Domini Epiſcopi procurator, & procuratorio nomine omnium ſupraſcriptorum juravit, & fecit fidelitatem in præſentia teſtium infraſcriptorum præfato Domino Guidoni Aquenſi Epiſcopo, & comiti recipienti nomine, & vice ſua, & ſucceſſorum ſuorum canonice intrantium in Aquenſi Eccleſia, videlicet quod præfati forenſiti civitatis Aquenſis de cetero erunt fideles, & obedientes ipſi Domino Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus, ut præmittitur, canonice intrantibus, ſicut fideles homines, & veri ſunt ſervitores, & eſſe debent naturali, & vero Domino ſuo, & quod de cetero non erunt in con-

ſilio, nec in colloquio, ubi dictus Dominus Epiſcopus, ejuſque ſucceſſores poſſint, vel valeant recipere, ſeu etiam ſuſtinere damnum, vel jacturam in perſona, vel in membris, vel in alio aliquo eventu, ſeu etiam in terra ſua, hominibus, vel vaſſallis; immo ſi aliquo modo poſſent ſcire aliquid ſiniſtrum quod haberet contingere ipſi Domino Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus hominibus etiam, & vaſſallis, quod ipſi continuo facerent ſcire pro poſſe, ipſumque Dominum Epiſcopum avizarent per ſe, ſi poſſent, ſin autem per nuncios ſuos de omni adventu contrario, quod eidem Domino Epiſcopo, vel ejus ſucceſſoribus poſſet contingere in ſiniſtrum. Inſuper etiam præfatus Dominus Abbas procuratorio nomine prædictorum juravit in animas ipſorum forenſitorum, quod ipſi defendent, & juvabunt de cetero totis viribus, & pro poſſe ad recuperandum, & habendum civitatem, & caſtrum Aquenſe ſibi, & Epiſcopis Aquenſibus de jure debita, & ad recuperandum, & habendum omnia alia caſtra, jura, juriſdictiones, redditus, & bona ſibi, & Aquenſi Eccleſiæ, & Aquenſibus Epiſcopis de jure debita, & etiam idem Dominus Abbas in animas prædictorum conſtituentium, & procuratorio nomine ipſorum juravit de cetero attendere, & obſervare omnia, quæ continentur in capitulis fidelitatis novæ, & veteris, ſecundum quod plenius continetur in libris de uſu feudorum (6), prout melius, plenius, & perfectius dici poſſunt. De qua fidelitate ſic præſtita ut ſupra tam dictus Dominus Epiſcopus, quam dictus Dominus Abbas procurator, & procuratorio nomine omnium prædictorum conſtituentium præceperunt mihi Ugheto Notario infraſcripto fieri unum inſtrumentum, & plura reficiendum, & reficienda ſemel, & pluries ad conſilium peritorum. Ego Ughetus de Rolando ec.

(1) *Laneriis.* (2) *Fratres.* (3) *Aquinus Bordella, Facinellus Bordella.* (4) *Caudanus.* (5) *Die 20. februarii.* (6) *De ritu.*

Inveſtitura de decimis Rochæ Ovraniæ D. Matthæo Scarampo.

295 MCCCXLV.

Anno Domini MCCCXLV., indictione XIII., die XXV. menſis novembris in caſtro Epiſcopali Biſtagni præſentibus magiſtro Jacobo Baldeſono, Luchello ejus filio de Begno, & Guillelmino Capero de Bergamaſco habitatore Biſtagni teſtibus vocatis, & rogatis, & in Chriſto Pater, & D. Guido Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus, & comes ſtudens pro viribus in bonis prædeceſſorum ſuorum veſtigia imitari, & aquiſitum atque relictum per ipſos theſaurum incomparabilem, amicos videlicet, & fideles omni qua poteſt cura, & ſollicitudine conſervare, receptis primo teſtibus, & informationibus, quibus evidenter oſtenditur de conceſſione in feudum quondam Domini Guillelmi de Cart. Domini loci Rochæ Ovrani (1), & Guillelmi Blanchi de dicto loco de decimis, & tertiis partibus decimarum loci Rochæ Ovrani, & hominum dicti loci, prout per diſpoſitiones eorundem teſtium invenitur evidenter, attendens etiam quod virtutum præmia merentibus tribui convenit ob remunerationem plurium obſequiorum fidei, & amoris circa dictum Dominum Epiſcopum, & Aquenſem Eccleſiam per Matheum Scarampum eidem D. Epiſcopo hactenus impenſorum, eodem D. Matheo petente, & inſtante vaſſalitii obſequium, & fidelitatis offerente dicto Domino Epiſcopo, & Eccleſiæ antedictæ de dictis decimis, & dictarum partibus decimarum, quas ſe aſſerit tenere debere in feudum, ſicut anteceſſores ſuos condominos dicti loci evidenter apparuit tenuiſſe, dictus Dominus Epiſcopus volens in quantum melius de jure poteſt petitionem dicti D. Mathei gratioſe, & liberaliter exaudire eandem conceſſionem in feudum, & ipſarum decimarum poſſeſſionem anteceſſoribus dicti D. Mathei, videlicet Domino Guillelmo, ac Marchionibus de Cart., & Guillelmo Blanco ſibi pro parte qualibet contingente ante tempus Lateranenſis concilii a ſuis prædeceſſoribus conceſſarum, & omnia, & ſingula circa hæc a dictis prædeceſſoribus geſta, & ordinata, utpote provide rite, & bene facta ipſi D. Matheo præſentis renovationis, & infeudationis, ac etiam conceſſionis autoritate pleniſſime confirmavit, infeudavit, ac etiam inveſtivit, & in confirmationis, renovationis, & infeudationis ſignum ipſum D. Matheum de dicto feudo dictarum decimarum, quas dictus quondam Dominus Guillelmus ex Marchionibus de Cart. Dominus dicti loci a prædeceſſoribus dicti Epiſcopi, & Aquenſis Eccleſiæ, & de decimis, ſeu decimarum portionibus, quas etiam q. Guillelminus Blancus de Rocha tenere in feudum conſuevit a prædeceſſoribus dicti Domini Epiſcopi, & Aquenſi Eccleſiæ antedictæ cum annulo, quem in ſuis manibus tenebat pro ſe tantum, & in vita ſua dumtaxat gratioſe, legitime, & liberaliter inveſtivit eo adjecto videlicet, quod quarta pars dictarum decimarum Eccleſiæ ſancti Johannis ejuſdem loci, & ejuſdem Eccleſiæ miniſtris, & rectoribus integraliter reſervetur promittens per ſe tantum recipienti, & ſtipulanti præfatam conceſſionem, & renovationem, & omnia, & ſingula ſupraſcripta perpetuo firma, grata, & rata tenere, & habere, nec in aliquo contrafacere, vel venire per ſe, vel per alium aliqua ratione, vel cauſa de jure, vel de facto ſub pœna centum librarum denariorum bonorum Ianuæ ſtipulatione præmiſſa, & refectione damnorum, & expenſarum litis, & extra, & obligatione omnium bonorum ſuorum, qua pœna ſoluta, vel non, omnia, & ſingula rata, & firma perdurent. Idem vero D. Matheus ſtatim ibidem de fide, ac fidelitate ſervanda dicto Domino Epiſcopo, & Eccleſiæ antedictæ in omnibus, & per omnia, prout quondam dicti D. Guillelmus Marchio de Cart., & Guillelmus Blancus de Rocha ſervaverunt, & ſervare debuerunt temporibus retroactis & de prædicta ſervanda ſolemniter promiſerunt, & corporaliter præſtitit juramentum. Et quod quandocumque, & quotieſcumque opus fuerit præſtare, ſubſidium, & auxilium, ac favorem dicto Domino Epiſcopo, & Eccleſiæ antedictæ tam de perſona ſua, quam de hominibus Rochæ, & quod de omnibus, & per omnia erit fidelis vaſſallus prædicti Domini Epiſcopi, & Eccleſiæ prælibatæ jura, &

Digitized by Google

honores ipſius toto poſſe, & pro viribus defendere, conſervare, & augmentare ſicut fideles, & legales vaſſalli ſervire, & obedire eorum Dominis tenentur ſecundum quod in uſu feudorum novo, & veteri continetur, & ſic juravit ad ſancta Dei Evangelia tactis Evangeliis ſacroſanctis. Poſt hæc, & in continenti in ſignum mutuæ, & perpetuæ dilectionis ſervandæ, & fidei pacis oſculum intervenit. Quam quidem inveſtituram, ſeu infeudationem vult dictus Dominus Epiſcopus eo modo valere, quo melius dicta conceſſio, ſeu infeudatio valere poteſt de jure, non præjudicando juri in aliquo, ſeu alicui ſinodali, vel provinciali conſtitutioni generali, vel ſpeciali, nec alicui juramento per dictum Dominum Epiſcopum præſtito in conſecratione, vel alias, ſed tantum prædictam conceſſionem facere, & feciſſe intendit, ſi de jure apparuerit quoquo modo licite per eum fieri potuiſſe. Adjiciens dictus Dominus Epiſcopus, quod ſi aliquo jure modo, & forma eidem conſtaret, ſeu de jure aliqualiter appareret prædictam infeudationem, imo verius infeudationis confirmationem ordinate per dictum Dominum Epiſcopum fieri non poſſe, nec etiam a ſuis prædeceſſoribus fieri potuiſſe, dictam conceſſionem, infeudationem, ſeu confirmationem, & quidquid inde factum eſt ex eo, vel ob id vult pro infectis haberi, & inde tum dictus Dominus Epiſcopus, quam dictus Dominus Mattheus duo inſtrumenta unius, & ejuſdem tenoris mihi Notario infraſcripto fieri præceperunt ad conſilium unius, & plurium ſapientum, & reficiendum quandocumque ec. Ego Viſconus Maſcharus de Biſtagno Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus, & ſingulis interfui, & hanc cartam mihi juſſam ſcripſi.

(1) *Scilicet Carreto.*

Sententia Guillelmi de Oddono Caſtellani Biſtagni pro Aquenſi Epiſcopo.

296 MCCCXLVI.

Anno Domini MCCCXLVI., indictione XIV., die XVIII. menſis martii in Biſtagno ubi jus redditur præſentibus Franciſco Rabini, Pagano Culardo, & Franciſco filio Nicolini Culardi omnibus de Biſtagno teſtibus ad infraſcripta rogatis, & vocatis Dominus Guillelmus de Oddono de Anciſa Caſtellanus Biſtagni pro R. Patre, & D. D. Guidono Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comite ſedens pro jure reddendo condempnavit Gyraldum Copellum nuncium communis Biſtagni conſtitutum curatorem generalem, & ſpecialem in bonis, & juribus, quæ quondam fuerunt Domini Pagani de Meladio, & Baſtardi ejus filii tamquam bonis vacantibus, & defenſis ibi præſentem, & confitentem, quatenus det, & ſolvat Dominico Culardo de Biſtagno procuratori Dominicæ Arminiæ, & Domini Antonii filii dictæ Dominicæ Arminiæ, & matris Genevræ quondam uxoris quondam dicti Baſtardi quondam Domini Pagani de Melacio libras CCXL. denariorum bonorum Aſtenſium cum melioramento monetæ contentæ in carta dotis dictæ Genevræ ab XXVIII. annis citra, & den. VI. pro condemnatione uſque ad dies X. proximos venturos in banno ſolid. X.

Et ego Goslinus Notarius Sacri Palatii hanc condemnationem mihi juſſam ſic feci, tradidi, & ſcripſi.

Decretum Vicarii Gen. Archiepiſcop. Mediol. pro juriſdictione Eccl. Maj. Alex. in incolas ejuſdem Civitatis.

297 MCCCXLVII.

In nomine Domini amen. Anno MCCCXLVII., indictione XV., die XII. menſis martii. In paiatio novo civitatis Alexandriæ in pleno, & generali conſilio dictæ civitatis ibidem ſono campanæ, voceque præconis more ſolito congregato ibidem R. D. Joannes de Puteo Vicarius generalis RR. D. Johannis Dei gratia Archiepiſcopi Mediolani una cum R. D. Antonio Guaſco Archidiacono, R. D. Petro Merlano Archipresbitero, R. D. Mattheo Inviciato Præpoſito repræſentantes totam Eccleſiam majorem civitatis Alexandriæ, & ſpectabilibus D.D. Petro de Caſtelliono Poteſtas dictæ civitatis cum D.D. antianis, & aliis D D. videlicet D. Julius Guaſcus, D. Manfredus de Octobelis, D. Ogerius Provera, D. Ruffinus Illia, D. Antonius Longa, D. Obertus Olarius, D. . . . . D. Joannes Marruellus, D. Carbonus Inviciatus, D. Ricardus Merlanus, D. Manfredus Trottus, D. Auriculus Ghiglinus, D. Julianus Squarzafichus, D. Petrus Privignanus, D. Gaſpar Berraſchus, D. Johannes Mantellus, D. Johannes de Puteo cum omni plena poteſtate repræſentantes totum conſilium ordinant, & volunt, quod ordinatio perpetuis temporibus duret, quod omnes habitantes in civitate Alexandriæ ſint ſub poteſtate Eccleſiæ majoris civitatis Alexandriæ dummodo non ſint de civibus antiquis non habentibus domos in dicta civitate: etſi venerit tempus opportunum, quod emant domum, infra annum emtionis poſſint, & valeant ſe eligere domicilium, & ſepulturam in dicta civitate, ubi eis videbitur, & ſecundum devotionem ipſorum habitatorum: ſicut in lege notatum eſt, quod . . . . . poſſit transferri domicilium de uno Epiſcopatu in alium, non habita licentia Epiſcopi prioris domicilii, & jus domicilii tollitur non ipſo, quo quis ſe transfert ad alium locum ecc. Et R. D. Joannes de Puteo Vicarius ut ſupra, & D. Archidiaconus, D. Archipresbiter, & D. Præpoſitus de voluntate omnium, & ſingulorum religioſorum confirmant, & volunt, quod hæc ordinatio habeat locum, & duret perpetuis temporibus; & ſi quis attentare præſumſerit, ſi ſint religioſi, ſint ipſo jure excommunicati: ſi ſint Laici, ſolvant libras decem, quæ medietas ſit fabricæ Eccleſiæ majoris Alexandriæ, & alia pars ſit civitatis. Quibus omnibus ſicut ſupra geſtis, ac factis præfatus D. Vicarius cum voluntate prædictorum approbavit, affirmavit, & auctoritatem ſuam interpoſuit, & interponit, mandantes de præmiſſis fieri publicum inſtrumentum per D. D. Stortolionum Notarium dictæ civitatis præſentibus teſtibus D. Petrus Graſſus, D. Georgius Arnutius, D. Antonius Calcamugius, teſtibus ad præmiſſa omnia, & ſingula vocatis ſpecialiter, & rogatis.

Ego Nicolaus Marcherius filius quondam D. Gutie civis Alexandrini publicus imper. auct. Not. prædictis omni-

Digitized by Google

omnibus, & ſingulis interfui, & rogatus ut exemplarem exemplavi cum auctoritate R. D. Vicarii generalis Epiſcopatus D. Petri de Ferrufinis, & dominis Anzianis exemplavi de verbo ad verbum omnibus audientibus, & legentibus de originali, ſignumque meum conſuetum appoſui in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Ego Bartholomeus Gambarinus f. q. d. Jacobi civis Alexandrini pub. Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus, & ſingulis interfui, & rogatus ut exemplarem, & cognoſcerem, legi vidi de verbo ad verbum cum auctoritate R.R. D. Vicarii generalis Epiſcopatus, & D. Petri de Feruffinis, & dominis Anzianis dictæ civitatis omnibus audientibus, & legentibus de originali, ſignumque conſuetum appoſui ecc. Ego Petrus de Piris f. q. d. Johannes civis Alexandrini pub. Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus, & ſingulis rogatus ut exemplarem, & cognoſcerem, legi vidi de verbo ad verbum cum auctoritate R. R. D. Vicarii generalis Epiſcopatus civitatis Alexandriæ D. Petri de Feruffinis, & dominis Anzianis omnibus audientibus, & legentibus de originali, ſignumque meum conſuetum ecc.

Sententia arbitraria de patronatu S. Martini de Gamundio.

298 MCCCXLVII.

Anno Nativitatis Domini MCCCXLVII., indictione XV., die VII. menſis novembris in Alexandria in clauſtro S. Stephani de Beccharii præſentibus me Notario, & teſtibus infraſcriptis. Quum Eccleſia S. Andreæ dicta de Corriggio Capella S. Martini de Gamundis Parrochialis, & Collegiata, in qua morantur, & reſident fratres, & conventus Ordinis Eremitani S. Auguſtini de Alexandria Miniſtro, ſive Rectore vacaret per mortem Presbiteri Manfredi Guaſtallæ de Vuiliis olim Rectoris, & Miniſtri dictæ Capellæ præſentati in ſua inſtitutione per patronos Laicos ipſius Capellæ Fr. Pagano Bogerio tunc Priori dictæ Eccleſiæ, & Conventus S. Martini, & confirmati per eumdem ad dictam præſentationem factam ſine aliqua contradictione, vel exceptione in Miniſtrum, & Rectorem dictæ Capellæ, in qua Eccleſia, ſive Capella dictus Presbiter Manfredus ſtetit, & vixit per annos quadragintaquinque, vel circa, ut hæc patent publicis inſtrumentis factis milleſimo trecenteſimo ſecundo, indictione XV., die Veneris XXI. menſis decembris receptis per Gerardum Merlanum Notarium publicum de Alexandria pacifice, & quiete uſque ad diem obitus. Et ſapiens vir D. Joannes de Cermellis jurisperitus major, & antiquior ex patronis ipſius Capellæ nomine, & vice ſui, & domus ſuæ, quam etiam aliorum patronorum laicorum vellet præſentare, & producere Miniſtrum, & Rectorem Priori, & Conventui dictorum fratrum Eremitani ordinis S. Auguſtini per eum confirmandum ad dictam Capellam, ſicut hactenus confirmaverunt prædeceſſores dictorum conventus, & fratrum ab antiquo uſque ad diem hodiernam ſine aliqua contradictione, dictus Prior, ſive Superior, & Conventus prædicti contradicentes dictæ præſentationi, & confirmationi allegantes pro ſe, & dicentes quod dicti patroni laici, ſive aliquis ipſorum non habent ſe intromittere de præſentatione, vel ordinatione Miniſtri, ſeu Rectoris in dicta Capella, ſed tantum, & totaliter ſpectabat ad eos ex vigore ſuorum multorum privilegiorum, & plurium ſententiarum antiquarum datarum, & latarum antiquis temporibus pro ipſis fratribus (ut dicebant) per quondam quemdam Dominum Epiſcopum Taurinenſem, & Archiepiſcopum Mediolanenſem, nec non & R. P. P. D. Archiepiſcopum Januenſem, & Epiſcopum Tertonenſem, & alias etiam confirmationes, & declarationes productas, & oſtenſas ſuper quæſtionibus, & diſcordiis habitis inter dictas partes antiquis temporibus, ut ſuperius eſt præmiſſum, & ex præmiſſis de novo habitis, & factis orta fuerit, & ſit ex utraque parte diſcordia, & materia controverſiæ dubitationis, & cauſæ.

Tandem ipſæ partes volentes parcere laboribus, & expenſis in hoc negotio, & ipſum tangentibus de plane, & concorditer exiſtentes in capitulo dictorum fratrum, & conventus, in quo extat Subprior, & alii fratres dicti conventus propter hoc ad capitulum convocari, & Jacobinus Botatius eorum ſindacus, & procurator, ut conſtat per cartam factam manu Buttini Cermelli Notarii hoc eodem milleſimo, indictione, & die XV. menſis octobris, nec non, & dicti Domini Joannes Cermellus procurator, & ſindacus tam ſui nomine, & domus ſuæ, quam aliorum patronorum conſortum ſuorum dictæ Capellæ, ut conſtat per cartam factam per manum ſupradicti Buttini Notarii, hoc eodem anno milleſimo, & die XVIII. octobris ſeſe concorditer ... compromiſerunt ... in religioſum, & diſcretum virum D. fratrem Anſelmum Gattum profeſſum domus ſancti Joannis dictæ de Capuccio de Alexandria ordinis Humiliatorum ..., de quo compromiſſo, & contentis in ipſo patet per inſtrumentum publicum factum per manum Bottini de Cermellis de Alexandria Notarii publici hoc eodem anno, indictione, & die XXI. menſis octobris, quibus compromiſſo, & inſtrumentis ... diligenter viſis, & pluries examinatis per ipſum ... apud D. fratrem Anſelmum dubitatio non modica ſuper prædictis orta fuerit, & de voluntate ipſarum partium ... ſapientem, & diſcretum, & antiquum virum D. Federicum Paſſalaquam de Derthona utriuſque juris peritum, expertum, legalem, & fidelem. Cujus conſilio, & ſcripturis fideliter receptis ab eo in dicto ſaccûlo exligato coram ipſis partibus ... ipſe Fr. Anſelmus .... conſilium dicti D. Federici aperuit, & legi, & publicavi fecit per me Notarium infraſcriptum, cujus conſilii tenor eſt.

In nomine Domini amen. Conſilium mei Federici Paſſalaquæ de Derthona aſſumti ad conſulendum ſuper controverſia, ſeu quæſtione inter Dominum Priorem, & fratres Eccleſiæ Collegiatæ S Martini de Gamundis de Alexandria ordinis Eremitani ex una parte, & quoſdam Parochianos dicentes ſe patronos Eccleſiæ S. Andreæ de Corrigio de Alexandria Capella dictæ Collegiatæ Eccleſiæ S. Martini ex parte alia occaſione inſtitutionis, & præſentationis fiendæ de Rectore ad dictam Eccleſiam ſancti Andreæ ad præſens proprio Rectore vacante per

Digitized by Google

obitum quondam Preſbiteri Manfredi Guaſtallæ olim Rectoris ad præſentationem Parochianorum prædictorum Eccleſiæ ſancti Andreæ prædictæ. Viſis prius, & diligenter examinatis inſtrumentis, juribus partium prædictarum potiſſimæ partis dictorum fratrum videlicet primo quadam ſententia lata inter quondam Præpoſitum dictæ Eccleſiæ S. Martini ex una parte, & quondam Præpoſitum Mortarienſem ex parte altera per quondam Dominum Epiſcopum Taurinenſem, & Archiepiſcopum Mediolanenſem de foris ſignata litera C. Item alia ſententia confirmationis dictæ ſententiæ factæ, ut dicitur ex commiſſione Apoſtolica per quondam Rev. Patres D. D. Archiepiſcopum Januenſem, & Epiſcopum Derthonenſem, ſignatur de foris litera B. Item & alia ſententia lata ſuper reædificatione dictæ Eccleſiæ S. Andreæ per quondam D. Archiepiſcopum Mediolanenſem, ſignatur de foris litera D. Item etiam ſuper reædificatione dictæ Eccleſiæ S. Andreæ viſo Apoſtolico reſcripto ſignato de foris litera F. Item etiam viſo uno inſtrumento, de foris ſignatur litera G. Et etiam viſis dictæ partis Parochianorum inſtrumentis, primo videlicet duobus inſtrumentis præſentationis factæ de Jacobino Cermelli per D. Henricum Cermellum, 2. per D. Gullielmum Cermellum ad Clericatum, & Rectoriam dictæ Eccleſiæ S. Andreæ D. fratri Jacobo fratrum Eremitanorum Priori dictæ Eccleſiæ S. Martini, qui Prior eumdem Jacobinum in Rectorem ipſius Eccleſiæ S. Andreæ confirmavit in milleſimo bicenteſimo octuageſimo ſecundo, die lunæ XXVII. menſis aprilis, Item aliis duobus inſtrumentis præſentationis, & confirmationis factarum de dicto Preſbitero Manfredo per Dominum Fr. Paganum Bogerium Priorem dictæ Eccleſiæ S. Martini factam milleſimo treccenteſimo ſecundo. Item alio inſtrumento actorum cujuſdam quæſtionis ſuper inſtitutione Rectoris dictæ Eccleſiæ S. Andreæ ſcripto in milleſimo biſcenteſimo vigeſimoprimo. Item etiam dictæ partis allegationibus per eum ſuper hoc factis. Quibus inſtrumentis, & juribus diligenter examinatis, & ſuper eis matura deliberatione præhabita, Deum habens præ oculis, Chriſti nomine invocato tale eſt, quia dico, & conſulo præſentationem Rectoris futuri fiendam ad Rectoriam dictæ Eccleſiæ S. Andreæ nunc, & in futurum ad prædictos Laicos patronos pertinere, ſic eos jus patronatus præſentandi Dominum Rectorem Priori dictæ Eccleſiæ S. Martini per eamdem dictam præſentationem admittendam, & confirmandam præſcripſiſſe, cum conſtat per inſtrumenta prædicta pro parte dictorum Laicorum, ac allegatione exhibita, eos ſtetiſſe in pacifica poſſeſſione, & quaſi juris præſentandi ipſum Rectorem Domino Priori prædicto ſpatio quadraginta, & quinquaginta annorum, & ultra, propter quod pervenerunt de jure ad præſcriptionem prædictam. Quæ prædicta potiſſime dico, & conſulo per ea, quæ leguntur, & notantur extra de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis cap. *cum Eccleſia*, extra de præſcriptionibus cap. *accedentes*, & jurispatronatus cap. *conſultationibus*, cum eorum ſimilibus tam per gloſatorem, quam alios ibi notantur hoc allegantes. Non obſtant prædicta in contrarium pro parte D. D. Prioris, & fratrum producta, præſertim ſententia D. D. Epiſcopi Taurinenſis, & Archiepiſcopi Mediolanenſis; cum inter alios ſententia lata videatur, & ſententia inter alios lata aliis non præjudicat, ut extr. de fide inſtrumentorum cap. *Inter dilectos*: nec non ſententia confirmationis dictæ ſententiæ factæ per Dominos D. D. Archiepiſcopum Januenſem, & Epiſcopum Derthonenſem potiſſime dictæ ſententiæ non obſtant, quum non fuerit obſervata per Dominos Priorem, & Fratres, ſed verius contra eas factum, & ventum fuit per Priorem, & Fratres dictæ Eccleſiæ S. Martini confirmando præſentatos prædictos ad dictam Eccleſiam S. Andreæ per Parochianos, & Patronos Eccleſiæ ejuſdem S. Andreæ, propter quod videntur receſſiſſe a dictis ſententiis, & eis renunciaſſe, tantum etiam ex unico actu in contra eas faciendo, quod probatur extr. de conſtitutionibus, cap. *Cum acceſſiſſent*, cum ejus ſimilibus ibi notatis. Extr. C. *ex parte*, & extr. de præbendis, cap. *Pro illorum*, & exempla de his, quæ fiunt a maiori parte capituli, cap. *Ex ore*, cum eorum ſimilibus, ac etiam non obſtant dictæ ſententiæ, quia non conſtat de prædictorum D. D. Archiepiſcopi Januenſis, & Epiſcoporum Derthonenſis, & Taurinenſis, ac etiam Archiepiſcopi Mediolanenſis præmiſſionibus, & commiſſionibus, prout debet conſtare de ipſis, vel ipſorum tenor in ipſis contineri ad hoc, ut ſententiæ ipſæ valeant, ſeu valerent, quod probatur per ea, quæ leguntur, & notantur extr. de officio Judicis Delegati, cap. *Cum in jure*, ſic per conſequens non obſtat ſententia confirmationis D. Mediolanenſis Archiepiſcopi ſupraſcripti, & Apoſtolicum reſcriptum prædictum, cum ſint acceſſoria iiſdem ſententiis, ut extr. de fide inſtrumentorum, cap. *Inter dilectos*, & *Cum igitur*, cum ejus ſimilibus ibi notatis, & ſupradictis ſententiis non obſtantibus. Probatur præſertim rationibus, & juribus prædictis, dictum meum conſilium eſſe verum, & de jure procedere.

Quo conſilio ſic lecto, & publicato ſuo valore ſine intervallo aliquo D. Frater Anſelmus compromiſſarius arbiter, & arbitrator, ut in compromiſſo prædicto definiendo, ſententiando, & declarando in his ſcriptis ſequentem tenorem dicti conſilii, & prout in ipſo conſilio continetur, ſic ſententiavit, definivit, & arbitratus eſt in cauſa prædicta auctoritate ſibi conceſſa a dictis partibus ibi præſentibus, & ut ſupra pronunciando, & arbitrando, non divertens a dicto conſilio, & præcipiendo ipſis partibus omnia, & ſingula ſupradicta ſcripta, & ſententias, & arbitrata ex tenore conſilii ſupradicti veri, & conſoni ſacris canonibus deberi attendi, & obſervari per quamlibet partium prædictarum ſub pœna in compromiſſo appoſita, & numquam contrafacere, vel venire modo aliquo, cauſa, vel forma ſub pœna prædicta, qua ſoluta, vel non, nihilominus prædicta omnia, & ſingula cum ſint conſona, de jure habeant perpetuo roboris firmitatem, quæ pœna ſi aliqua partium prædictarum contravenerit, vel fecerit, perveniat, & ſolvi debeat a parte non attendente in partem attendentem, ut in compromiſſo plenius continetur; & de prædictis omnibus, & ſingulis D. Frater Anſelmus

Digitized by Google

compromiſſarius ut ſupra, præcepit mihi Notario infraſcripto, ut conficerem duo inſtrumenta ejuſdem tenoris ſi expediens fuerit. Interfuerunt teſtes vocati, & rogati frater Nicolinus Paſſanus Prior dictæ Eccleſiæ S. Stephani, frater Baudelinus Trinchetus profeſſus domus S. Joannis dictæ de Cappuccio, & Gavarinus de Biſtagno habitator Alexandriæ, & quamplures aliæ perſonæ ec. ſubſcriptum prout infra.

Ego Nicolinus Stortilionus filius Domini Jacobi de Alexandria publicus Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interfui, & hanc cartam mihi juſſam exerui, & rogatus ſcripſi, & ſubſcripſi cum ſigno Tabellionatus.

Conſilium IC. Andrejci de Fabriano in controverſia de piſtrino inter Ep. Aq., & Enrigonum de Calamandrana. Ex membrana Capituli.

299 MCCCXLIX.

Anno Domini MCCCXLIX., indict. II. die XXIX. januarii. In caſtro Inciſæ præſente D. Alberto Marchione Inciſæ, & Præpoſito Eccleſiæ S. Johannis dicti loci. Vertebatur controverſia inter D. Guidonem Aquenſem Epiſcopum, & nobilem virum D. Enrigognum de Calamandrana ex DD. Montisboni, quod quoddam molendinum cum ejus ædificiis, & apparatu, & quædam turris dicto molendino contigua, conſtructum per ipſum D. Enrigognum in rivo Potazzani in territorio Tertii in contrata, quæ dicitur in Vivellis, debebat tolli ecc., quia fundata erat in poſſe ecc. D. Epiſcopi, *in quo nullum D. Enrigono* jus erat; tum quia (*piſtrinum*) fiebat in præjudicium ecc. alteri molendino ipſius D. Epiſcopi conſtructo in parte inferiori ipſius rivi, & quia talia pontatica, & molendinorum conſtructio dicuntur eſſe regalia, & dominorum jura, *quæ ab Imperatoribus concedebantur*, qui cum Cavatorio & Tercio ecc. dederunt cum ſuis pertinentiis, & aquis, aquarumque decurſibus Eccleſiæ Aquenſi ecc., & quia rivus Potazzani eſt flumen, licet quandoque areſcat. Fuerat vero compromiſſum factum de hac quæſtione in D. Dominicum Maſcherum de Beſtagno juriſperitum, ut patet ex inſtrumento Franciſci Novelli de Tercio Notario MCCCXLVI., indictione XIV. ultima julii, qui conſilium ſuum habuit, ſed cum diem clauſiſſet extremum, remanſerunt ejus ſcripturæ penes ejus hæredes in quoddam ſacculo ligatæ, & ſutæ. Cupientes autem ſupradicti . . . . compromiſerunt in nobilem, & potentem virum Gullielmum Marchionem Inciſæ hoc modo, quod dictus Gullielmus deberet aperire ſaccum, & ſcripturam de hoc ibi repertam promulgare, quæ quidem coram pluribus teſtibus reperta fuit, in cujus dorſo hæc legebantur: conſilium mei Franciſci Andreici de Fabriano minimi legum Doctoris vicarii D. Poteſtatis Januæ, in qua aderant jurium allegationes, ex quibus probabat injuſtam fuiſſe ædificationem molendini, ac proinde debebatur deſtrui ecc.

Notitia ſententiæ circa jura Epiſcopi Aquenſis in oppidum Caſtrinovi Burmiæ. Ex Chartulario Guidonis II. Epiſcopi pag. 15.

MCCCXLIX. 300

Anno Domini MCCCXLIX. ecc. præſentibus D. Gullielmo Archipresbitero Aquenſi ecc. Declaratum, ac ſententiatum fuit, quod Commune, & homines Caſtrinovi Burmiæ juxta quoddam publicum inſtrumentum præteritis temporibus factum ecc. tenentur dare annuatim Epiſcopo, & Eccleſiæ Aquenſi libras VIII. cujuſdam monetæ ecc. quæ tunc conficiebant libras VIII. cum dimidio Januæ. Item tenentur de una albergaria annuatim. Item dare unam mulam, & unum famulum per tres menſes, quoties dicto D. Epiſcopo contigerit ire ad Romanam Curiam, vel ad Dominum Imperatorem. Item quoties contingeret Epiſcopum conſtruere de novo aliquam terram, teneantur venire ad adjuvandum ædificare dictam terram, ſive locum. Item ei facere fidelitatem ſicut ceteri homines Epiſcopatus Aquenſis.

Eadem pagina habetur Aquenſis Epiſcopus habet omnes rivaticos & aquaticos a poderio Sexami, quouſque Burmida intrat in Tanagrum, molendinum de Ponzono feudum Epiſcopi, molendinum de Bagnoliis, molendinum de Fatixiis. Beccaria de aquis eſt feudum dicti Domini Epiſcopi.

Renovatio publicationis inſtrumenti circa inveſtituram decimarum Ponzoni &c. Marchionibus hujus loci facti, atque ejus ſinceritatis defenſio. Ex membrana Capituli.

MCCCLI. 301

Anno Domini MCCCLI., indictione IV., die XXIX. martii in caſtro Epiſcopali Beſtagni, præſentibus Gullielmello, & Odonello fratribus, & filiis quondam Carranti de Inciſa, & Joannono de Guilia de Murbello teſtibus vocatis, & rogatis. Cum per Rev. in Chriſto Patrem, & D. D. Guidonem Dei gratia Aquenſem Epiſcopum, & comitem Dominum generalem in ſpirit., & tempor. loci Cavatorii ex una parte, & infraſcriptos Dominos Marchiones de Ponzono ex altera fuiſſet propoſitum debere fieri, & in formam publici inſtrumenti redigi quoddam publicum inſtrumentum per manus Joannini de Caſtello de Treſobio Notarii, cujus inſtrumenti tenor talis eſt. In nomine Domini amen. Anno Domini MCCCXLII., indictione XI. die XVII. nov. (*vide ſupra n. 288.*) & prædicti DD. Marchiones forſitan non bene inſtructi de qualitate, ſeu pro veritate facti prædicti videantur aſſerere, ut relatum fuerat dicto Joannino Notario, & etiam ab ore ipſorum Dominorum Marchionum audiverat, ut dicebat Joanninus prædictus, quod prædictum inſtrumentum non fuerat, nec erat in publicam formam redactum veraciter, ſeu integrum, ſecundum quod per dictum Dominum Epiſcopum, & dictos Dominos Marchiones fuerat ſibi præceptum. Ob quod ipſe prædictus Joanninus Notarius volens uti

Digitized by Google

veritate, ut tenetur ex ſuo officio, volenſque quantum in ſe eſt tollere malam famam, quia videbatur per aliquos occaſione hujuſcemodi diffamari, volens uti veritate, ut verus, & bonus, & fidelis Notarius ex officio ſuo tenetur, volens famam ſuam veraciter ſerenare, & legitime conſervare, ut poſſit ora male loquentium, & referentium claudere, ſuo poſſe dixit, & proteſtatus fuit in præſentia Domini Epiſcopi ante dicti, & teſtium prædictorum, quod ipſe bene, perfecte, veraciter, & integre prædictum inſtrumentum in publicam formam redegit abſque ulla diminutione in aliqua ſui parte, & ſecundum quod per D. Ottolinum Ghiſelbertum tum conſiliarium, & directorem dicti Domini Epiſcopi die, loco, & milleſimo prædictis fuit ſupra dictatum, & quod ex D. Ottolini dictamine veraciter, ut præmittitur, & perfecte duo, exinde inſtrumenta ejuſdem tenoris in publicam formam redegit, quorum unum reddidit, & tradidit Domino Epiſcopo ſupradicto, aliud vero voluit, & obtulit ſæpe, & ſæpiſſime reddere, & tradere integrum, verum, & incorruptum dictis DD. Marchionibus de Ponzono, qui numquam illud recipere voluerunt. Imo, ut dixit, & proteſtatus eſt dictus Joanninus Notarius dicti DD. Marchiones de Ponzono pluſquam XXX. vicibus, vel circa miſerunt prædicto Notario, ut ad ipſos iret, dicentes ei multa verba, & inter cetera dicebant in dicto inſtrumento debere contineri multa alia. Qui dictus Joanninus, ut aſſerit ſemper eis reſpondebat ſe poſuiſſe in dicto inſtrumento juſte, & legaliter quidquid debuerat, & ſecundum quod fuit ei præceptum, nec aliter poſſet facere cum honore ſuo, & honore Notariae, nec aliud ponere in ipſo inſtrumento ad inſtantiam dictorum DD. Marchionum, nec etiam ad inſtantiam dicti Domini Epiſcopi, quia ſi hæc faceret, faceret contra officium Notariæ, & debitum rationis. Et omnia ſupraſcripta dixit, & proteſtatus fuit dictus Joanninus Notarius ad æternam rei memoriam, ut innocentia ſua, & etiam dicti Domini Epiſcopi ſuper prædictis cunctis appareat evidenter. Et exinde dictus Dominus Epiſcopus, & dictus Joanninus Notarius præceperunt fieri publicum inſtrumentum per me Franciſcum Novellum Notarium infraſcriptum ſemper dictandum, & meliorandum, quoties fuerit opportunum ad conſilium unius ſapientis, vel plurium. Ego Franciſcus Novellus de Tertio Imperiali auctoritate Notarius, ſcribaque curiæ Domini Epiſcopi Aquenſis his omnibus interfui &c.

Aliud inſtrumentum huic omnino ſimile ſubjungebatur in charta ejuſdem anni, & diei rogatum a Notario Henrico de Rota de Inciſa in loco Inciſæ ad requiſitionem, & inſtantiam DD. Oddoni, Gulliermini, Alberti, & Johannelli Marchionum Inciſæ coram teſtibus Jacobo de Landulphis de Papia juriſperito, & poteſtate Inciſæ, Johanne de Judice Notario, Nicolino de Verzario de Papia Notario, & Bertolla Bolla nomine communis Inciſæ, quod ob omnimodam ſimilitudinem cum præcedenti inſtrumento hic omittitur.

Jura Epiſcopi in Cavatorio. Ex Tabul. Epiſcop

MCCCLI. 302

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLI., indictione IV., die tertia madii in Cavatorio, ſcilicet in platea communis dicti loci, præſentibus egregio viro D. Oddonino Marchioni Inciſæ Trombetta de Inciſa, & D. Ruffino Archipresbitero plebis de Ponzono teſtibus vocatis, & rogatis. Congregati in unum in platea prædicta ſpecialiter pro infraſcriptis agendis Jordanus de Jordanis Caſtellanus dicti loci pro Rev. in Chriſto Patre, & DD. Guidone Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, & comite Domino generali loci prædicti tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus, & infraſcripti homines, & capita domorum dicti loci ante præſentiam dicti Domini Epiſcopi dicentes, aſſerentes, & proteſtantes, atque confitentes dicti homines omnes, & ſinguli eſſe, & eſſe debere, & anteceſſores eorum fuiſſe ſemper, & immediate homines, & ſubjectos præfati Domini Epiſcopi, & Aquenſis Eccleſiæ, & ſe eſſe, & ſemper fuiſſe a tanto tempore citra, cujus contrarii memoria hominum non habetur ſine eo, quod tenerentur, vel teneantur de fidelitate, vel homagio alicui domino, vel perſonæ, præter quam dicto Epiſcopo ſupradicto, & Aquenſi Eccleſiæ, humiliter, & inſtanter ſupplicaverunt Domino Epiſcopo ſupradicto, ut quamdam gridam jamdiu factam in dicti loci Cavatorii de mandato dicti Domini Epiſcopi ad ſupplicationem, & requiſitionem hominum de Cavatorio anno Domini MCCCXLV., indictione XIII., die I. menſis junii continentem, quod aliqua perſona de Cavatorio, vel quæ habitet Cavatorii non audeat, vel præſumat vendere, vel aliquo modo, ſeu ingenio alienare alicui perſonæ aliquam domum, ſedimen, terram, vel poſſeſſionem, quam habeat in loco prædicto, vel diſtrictu ſine licentia, & voluntate dicti Domini Epiſcopi, vel ejus Caſtellani ſub poena lib. L. Januenſium pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice, & amiſſionis rei venditæ, & rerum venditarum ſine licentia prædicta. Qui Dominus Epiſcopus ſupradictus annuens ſupplicationi ſuorum bonorum hominum prædictorum viſa dicta grida alias de præmiſſis facta, viſo, & conſiderato mature ordinamento confirmavit, & approbavit gridam prædictam, & ei conſenſit, & confirmavit, & approbavit præſens ſtatutum, & ei conſenſit, & omnibus, & ſingulis ſupradictis ſuam, & Aquenſis Eccleſiæ auctoritatem interpoſuit, & decretum, committens, atque præcipiens ibidem, & in præſenti de voluntate omnium, & ſingulorum hominum infraſcriptorum Stephano de Vineis nuncio, & jurato dicti Domini Epiſcopi, & communis prædicti, ut de mandato ipſius Domini Epiſcopi alta, & publica voce proclamet ea, quæ continentur in ordinamento prædicto in locis ubi ſunt aliæ gridæ Caſtellanorum, & officialium dicti Domini Epiſcopi fieri conſuetæ, ut nemo prætextu ignorantiæ a præmiſſis ſe valeat excuſare. Nomina vero hominum in dicto conſilio exiſtentium ſunt hæc: Petrus Picatius, Enricus Auricula, Joannes Fratius, Fergerius de Verdeſio, Paghitius Ferrarius, Jacobus Ot-

Digitized by Google

toboni, Bertola Gabutus, Baſtardus de Muſſo, Joannes Scutus, Martinus de Verdeſio, Paghitius Geroni, Henricus Marcarus, Manfredus Auricula, Albertus Cavallerius, Joannes Gudius, Guiſcardus de Verdeſio, Bolengus de Vineis, Henricus Camparius, Bertolutus Gujoni, Manfredus Ferrarius, Alexander Camparius, Facinus Onolius, Joannes Rolandus, Henricus Camparius, Antonius Rubeus, Melazotus Aqueſanus, Jacobus Donda, Paganus Bulius, Gullielmus Gandelus, Jacobus de Bucia, Jacobus Ferrarius, Zarbus Camparius, & Jacobus de Verdeſio. Et inde Dominus Epiſcopus, & dicti Caſtellanus, & homines præceperunt fieri publicum inſtrumentum. Et ego Franciſcus Novellus de Tertio imperiali auctoritate Notarius, ſcribaque dicti Domini Epiſcopi interfui, & ſcripſi.

Sequitur proclamatio præcepti eodem die per nuncium facta.

Expoſtulatio Guidonis Epiſcopi adverſus Oddonem, & MM. de Ponzono circa occupationem poſſeſſionum Aquen. Eccl. in Meladio. Ex membrana Capituli.

303 MCCCLII.

In nomine Domini amen. Anno Domini MCCCLII., indictione V., die XXIII. januarii in caſtro Carmorini ſuper lobiam dicti caſtri præſentibus D. Oddono de Marchionibus Inciſæ, ac D. Petro Spelta juriſperito, & Vicario D. Thoma Marchione Malaſpina, & Franceſchino de Calegario, cui dicitur Clericus de Carmorino teſtibus vocatis, & rogatis. Cum appareret evidenter per inſtrumentum Franciſci Novelli de Tercio Notarii publici ſub annis Domini MCCCXL., die XVI. novembris, & in caſtro Pontis, quod B. M. quondam D. Ottobonus de Ponto ex Marchionibus de Carreto, qui ſe gerebat pro Aquenſi electo, locaſſet ſub conditionibus, pactis, & pœnis in dicto inſtrumento contentis fructus terrarum, & poſſeſſionum de Meladio ad Epiſcopalem menſam ſpectantium pleno jure, & quoſdam adfictus, quos dicta menſa Epiſcopalis, & Eccleſia habet, & habere conſuevit in dicto loco Meladii uſque ad decennium D. Oddoni ex Marchionibus Ponzoni pro CCCCXV. florenis auri, & taliter quod in fine decennii jamdiu elapſi dictus D. Oddonus deberet dimittere, & reſtituere liberas, & expeditas dictas poſſeſſiones, & affictus dicto D. Ottobono, & ſuis ſucceſſoribus, & Aquenſi Eccleſiæ. Conſtetque etiam evidenter alio inſtrumento exinde confecto manu Johannis de Caſtello de Treſobio Notarii publici anno MCCCXLII., indictione X., die XVIII. menſis novembris in Cavatorio, quod D. Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes, qui nunc præeſt Aquenſi Eccleſiæ, volens recuperare caſtrum, & villam Cavatorii ad dictam menſam Epiſcopalem ſpectantia, quæ Marchiones de Ponzono prædeceſſori dicti D. Ep. G. abſtulerant, quia aliter dictos caſtrum, & villam, & juriſdictionem recuperare non poterat, dictam locationem præſato D. Oddoni per dictum D. Ottobonum factam confirmaverit, & taliter etiam quod in fine dicti decennii præfatus D. Oddonus prædictas poſſeſſiones, & fictus debebat dimittere, & reſtituere libere expeditas dicto D. Guidoni, & Aquenſi Eccleſiæ, & reficere expenſas, & damna, & intereſſe, quæ inde dictus D. Ottobonus, & ipſe Guido ſuſtineret: conſtetque etiam evidenter in Civitate Aquenſi, ac etiam in Cavatorio, Meladio, Tercio, Beſtagno, & circumpoſita regione, quod dictus D. Oddonus in fine dicti termini contenti in dictis inſtrumentis veniens contra fidem ſuam, & in dictis inſtrumentis contenta, noluerit dictas poſſeſſiones adfictus, & bona dicto D. Guidoni, & Aquenſi Eccleſiæ dimittere expeditas, ſed de ipſis contra Deum, & omnem juſtitiam, & contra promiſſiones, & pacta in dictis inſtrumentis contenta de anno proxime præterito exportari fecerit fructus, & bona, necnon & dictos fictus rapuerit: qua in re dictus D. Guido Aquenſis Epiſcopus videns quod dictus D. Oddonus a præmiſſis & fide ſua recedebat, volens dicti D. Oddonis malitiam convincere, compromiſſum fecit in D. Ottolinum Chiſalbertum juriſperitum Vicarium D. Marchionis Montisferrati, & Presbiterum Ruffinum Archipresbiterum Ponzoni tamquam in arbitros, & arbitratores, & amicabiles compoſitores, qui ex ſua ſententia arbitramentali condemnaverunt dictum D. Oddonem ad reſtituendos dicto D. Guidoni, & Aquenſi Eccleſiæ fructus per eundem de dictis poſſeſſionibus indebite exportatos, & ad reſtituendum omnia alia bona, & fictus ſublatos ad finem, & terminum dictæ locationis ſibi factæ, ut patet etiam alio publico inſtrumento confecto manu Protaſii de Bellomonte publici Notarii: ecce quod D. Guido Aquenſis Epiſcopus attendens, quod dictus D. Oddonus contenta in dictis inſtrumentis obſervare noluerat, ut debebat, & multo minus ea, quæ per dictos arbitros arbitrata, & declarata, & pronunciata fuerant; cerneretque, quod ad invadendas, occupandas, & detinendas per dictum D. Oddonum poſſeſſiones, fructus, & fictus de Meladio DD. Bonifacius, Gujetus, Theodorus, Ludovicus, & Thomas, & alii ſui conſortes ex dictis Marchionibus Ponzoni præbebant, & præbent dicto D. Oddoni auxilium, conſilium, juvamen, præſentibus, audientibus, & intelligentibus dictis DD. Bonifacio, & Oddone, & in dicto caſtro Carmorini, & in præſentia teſtium prædictorum, & quamplurium aliorum idem D. Epiſcopus ipſi D. Oddoni dixit, & expreſſe denunciavit, ipſumque requiſivit, monuit, & ortatus fuit, ut ſub pœnis, comminationibus, & præceptis in dictis inſtrumentis locationis, & ſententiæ arbitralis contentis deberet ſibi, & Aquenſi Eccleſiæ dimittere, & reſtituere libere expeditas terras poſſeſſiones, fructus, & fictus ſuperius memoratas, & omnia alia obſervare, quæ in dictis inſtrumentis ſententia arbitramentali plenius continentur; & ut exportata per dictum D. Oddonem, & ejus familiam cum damnis, & intereſſe contentis nota forent, fructus ex dictis terris exportatos ecc. ad modia XXXV. frumenti ad menſuram civitatis Aquis, & ad modia L. ſpelte, & ad modia XXX. parmole, & ad modia L. avene, & ad XXV. plauſtra feni: damna vero intereſſe, & expenſas exinde factas poſuit, & eſtimat ad flore-

Digitized by Google

nos duomillia; requiſivitque, monuit, & ortatus fuit dictum D. Bonifacium de Ponzono in perſona ſua, & aliorum ſuorum conſortium, quod tam ſub pœna fidelitatis, ad quam ſibi tenebantur, quam etiam ſub pœnis, & comminationibus contentis in dictis inſtrumentis, & ſententia arbitramentali, & ſub pœna etiam privationis omnium feudorum, quæ tenebant, ſeu unquam tenuiſſent ipſi, vel anteceſſores ſui ab Aquenſi Eccleſia, quod ulterius non deberet, nec ipſe, nec alii ſui conſortes ex dictis Marchionibus Ponzoni dicto D. Oddoni ad invadendas, & occupandas, & detinendas dictas poſſeſſiones, fructus, & fictus præbere conſilium, auxilium, & juvamen palam, vel occulte; monuitque nihilominus requiſivit, & ortatus fuit dictum D. Oddonem ecc.; & nihilominus ex abundanti licet bis alias dictus D. Guido ut patet litteris, & publicis inſtrumentis inde confectis manu Franciſci Novelli de Tercio publici Notarii dictos D.D. MM. de Ponzono monuiſſet, & requiſiviſſet, & ortatus fuiſſet, quod deberent deſiſtere ab invaxione dictarum terrarum, bonorum, & fructuum ſub pœnis contentis comminationibus, & præceptis in conſtitutione provinciali provinciæ Mediolanenſis, quæ incipit EFFRÆNATA CUPIDITAS contentis: tamen ad majorem cautelam, & ne D. Oddonus occupator, & invaſor dictarum poſſeſſionum, terrarum, fructuum, & bonorum aliquam ignorantiam poſſet prætendere, dictus D. Guido Epiſcopus dictos DD. Bonifacium, & Oddonem monuit, requiſivit, & ortatus fuit vivæ vocis oraculo ecc.; & nihilominus licet alias declaraſſet quaſi modo conſimili, ut patet publico inſtrumento confecto manu Franciſci Novelli Notarii; attamen ne dictus D. Oddonus invaſor, & detentor poſſet una cum dicto D. Bonifacio ignorantiam, ut præmittitur prætendere aliqualiter, declaravit dictum D. Oddonem invaſorem, nec non & dictum Bonifacium ibi præſentes, intelligentes, & audientes, & alios ſuos conſortes præbentes eidem Oddono in prædictis, & circa prædicta conſilium, & juvamen incidiſſe in pœnas, comminationes, ſententias, feudorumque privationes in dicta Conſtitutione, quæ incipit ut prædictum eſt: EFFRÆNATA CUPIDITAS contentas, ipſoſque, & quemlibet ipſorum monuit propter ſuos defectus in dictas pœnas, comminationes, & ſententias protinus incidiſſe, prout ipſos & ipſorum quemlibet gradatim actenus tetigerunt, vel tangere potuerunt quomodolibet in futurum; & ulterius dictum D. Oddonem præſentem, & intelligentem requiſivit, monuit, & ortatus fuit ex parte R. in X. P. & D.D. Archiepiſcopi Mediolanenſis, & Mediolani Domini generalis, ſub cujus protectione, defenſione, & cuſtodia conſiſtebat, & conſiſtit ut ejuſdem Domini fidelis ſuffraganeus, & devotus, quod idem D. Oddonus deberet reſtituere exportata de dictis poſſeſſionibus ecc.; & inſuper dictus D. Epiſcopus obtulit ſeparatum obſervare in omnem adventum quidquid in dicta arbitrali ſententia continetur, vel continebatur, ſi & in quantum teneret, & deberet de jure, necnon eiſdem in omnibus, & per omnia reſpondere de jure, ſi aliquando ab eodem Epiſcopo ſeu Aquenſi Eccleſia volent petere, ſi & quando, & quomodo, & ubi de jure deberet præcipiens inde fieri publicum inſtrumentum.

Ego Bartholomeus de Grignaſco Novarienſis Notarius ecc.

Declaratio obligationis fodri Eccl. Aq. ab incolis Biſtagni debiti ex Chartul. Tab. Epiſc.

MCCCLII. 304

Anno Domini MCCCLII., indict. V., die XVII. martii in caſtro Epiſcopali Biſtagni, præſentibus DD. Antonio Archipresbitero plebis de Mollariis, Bartholomeo de Grignano de Novaria, & Oglerio Borga de Beſtagno teſtibus vocatis, & rogatis. Venerabilis vir D. Frater Bartholomeus Culardus de Beſtagno ordinis Betlemit. conſtitutus in præſentia Rev. in Chriſto P. DD. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Com., nec non in præſentia egregii viri D. Oddoni ex Marchionibus Inciſæ Vicarii generalis in temporalibus Domini Epiſcopi ſupradicti interrogatus per prædictum Dominum Epiſcopum, ſi homines de Beſtagno tenentur ex debito dare fodrum Domino Epiſcopo, vel non: Qui frater Bartholomeus tactis ſcripturis juravit, dixit, & reſpondit: quod ipſe multum erat, & fuit domeſticus, & ſecretarius D. Oglerii olim Aquenſis Electi, & is tempore ipſius DD. Electi, & DD. Oddoni olim Aquenſes Epiſcopi eorum temporibus ſæpe, & ſæpiſſime convocabat, & faciebat convocare multos homines de Beſtagno, ſcilicet infraſcriptos: & multos alios ecc. & quando ipſi homines erant coram ipſo Domino Electo, vel coram ipſo Domino Epiſcopo, ipſe dicebat, quod darent ei ſuum fodrum; quod ſibi dabant, interdum lib. I., interdum XI., interdum XXX., & interdum XX. ſecundum gravitates, & voluntatem dictorum Domini Electi, & Epiſcopi &c.

Reſponſio Marchionis Montisferrati ad præſentationem litterarum Archiepiſcopi Mediolanenſis eadam de Caſſinis facta.

MCCCLIII. 305

Anno Domini MCCCLIII., indict. VI., die octava menſis febrearii ante portam villæ Tridini in ſtrata publica, per quam itur verſus Publetum, præſentibus teſtibus &c. Cum per quendam de Caſſinis præſentarentur litteræ quædam ex parte D. Archiepiſcopi Mediolani inter cetera coutinentes, quod Petrum de Plaxano, & hæredes Leonis de Plaxano, & Gullielmum Rubeum, & certos alios de Caſſinis ſe aſſerentes terras, & poſſeſſiones habere in finibus Maranſanæ, & Vixoni permitteret bonis ſuis, & fructibus ipſarum poſſeſſionum gaudere ſecundum continentiam litterarum dictarum, de qua præſentatione ipſe de Caſſinis præcipiebat fieri publicum inſtrumentum; præfatus D. Marchio viſa, & intellecta dictarum litterarum continentia dixit eidem, & proteſtatus fuit, quod prædicti de Caſſinis fuerunt, & ſunt ejus proditores, & genitoris ſui, & multa commiſerunt contra legem Juliam majeſtatis, propter quæ dicti, eorum terræ, poſſeſſiones, & bona ſpectant de jure ad cameram ipſius D. Marchionis, & eidem ſunt confiſcata, & etiam ipſe totus locus Caſſinarum ſpectat, & ſpectare debet de jure ad ipſum Dominum

Digitized by Google

Marchionem, quare ipſe Dominus Archiepiſcopus habere debet ipſum Dominum Marchionem prædictis conſideratis rationabiliter excuſatum, & inde &c.

Poſitiones circa ſtatum oppidi Meladii ante deſtructionem factam ab Alexandrinis.

306 MCCCLIII.

Anno Domini MCCCLIII., indictione VI., die XIV. menſis auguſti. Actum in Biſtagno, ſcilicet in Eccleſia S. Joannis dicti loci, præſentibus Ven. viris DD. Alberto Baudezono Archipresbitero plebis de Biſtagno, & Sturiono Belexio Notario de Aquis teſtibus vocatis, & rogatis. Ven. vir D. F. Bartholomeus de Culardis de Biſtagno Ordinis Bethlem. ad æternam rei memoriam juravit, & dixit, & proteſtatus fuit in manibus, & præſentia Rev. in Chriſto Patris, & Domini Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis, quod olim fel. mem. D. Oglerius Aquenſis Electus pacifice, & quiete tenebat, & poſſidebat cum omni juriſdictione ſpirituali, & temporali caſtrum, locum, & villam Meladii Epiſcopatus Aquenſis, & quod idem Dominus Electus tenebat ibi ſuos caſtellanos, ſcilicet D. Anſelmum, & interdum D. Paganum de Guizicis, qui in dicto caſtro morabantur, & poſtmodum caſtrum Melazini pro dicto Domino Electo tenebant, & cuſtodiebant, & in dicto loco exercebant . . . . perſonis dicti loci, & etiam omnibus hominibus de Meladio . . . . . Domini Electi pœnam, & omnimodam juriſdictionem, & quod ipſemet F. Bartholomeus omnia vidit oculis ſuis, quia ipſe multoties . . . . & fuit in dicto loco Melazini, in quo erant pulcherrima ædificia, & pulcherrimæ caminatæ, & Eccleſia, & una turris, quæ erat ſimilis turri de Tertio, & vidit, quod Alexandrini videlicet homines de Alexandria diruerunt, & fecerunt dirui dictum caſtrum cum turri, & ædificiis, & tranſtulerunt, & fecerunt transferri omnes homines Aquenſis Eccleſiæ, qui morabantur in dicto loco Melaxini ad prædictum locum Meladii, de qua proteſtatione dictus Dominus Epiſcopus ad æternam rei memoriam præcepit fieri publicum inſtrumentum.

Ego Franciſcus Novellus de Tertio Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam recepi, licet Joannes Figuarius de mea voluntate eam ſcripſerit.

Catalogus Eccleſiarum Agri Alexandrini cum earum poſſeſſionum extimatione.

307 MCCCLV.

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti, B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum. Amen. Hoc eſt regiſtrum, ſive extimum datum poſſeſſionibus Eccleſiarum civitatis, ac juriſdictionis Alexandriæ.

Eccleſia major Alexandriæ.	L. 20.	S.
Eccleſia, ſive Monaſterium Dominarum de Margarita.	9.	
Eccleſia S. Martini de Glariis.	8.	5.
Eccleſia S. Michaelis.	4.	15.
Eccleſia, ſive Monaſterium Dominarum de Magdalena.	16.	
Eccleſia S. Petri de Capitevici.	8.	
Eccleſia S. Mariæ de Villaraſca.	L. 2.	S. 7.
Eccleſia S. Georgii.	5.	
Eccleſia S. Dalmatii.		10.
Eccleſia S. Nicolai Carmelitarum.	4.	19.
Eccleſia S. Martini.	1.	13.
Eccleſia S. Spiritus.	3.	2.
Eccleſia S. Mariæ de caſtro Marenchi.		15.
Eccleſia S. Lazzari.	2.	15.
Eccleſia S. Mariæ de Graviterra.		13.
Eccleſia S. Antonii Hieruſalem.	10.	
Eccleſia S. Joannis de Ripa Hieruſalem.	15.	
Eccleſia S. Juliani de Fraſcheta.		10.
De Gamundio.		
Eccleſia S. Mariæ, & SS. Laurentii, & Clementis.	12.	
Eccleſia S. Martini Heremitarum.	20.	
Eccleſia S. Mattei Humiliatorum.	46.	5.
Eccleſia S. Andreæ de Corrigio.	2.	2.
Eccleſia S. Mariæ de Campis.	16.	
Eccleſia Monacharum de porta Januenſi.	5.	
Eccleſia S. Joannis Hieruſalem de porta Januenſi.	10.	
Eccleſia Dominarum de Pozolio.	6.	
Eccleſia S. Mariæ Parvæ.	1.	
Eccleſia S. Chriſtophari de porta Januenſi.	6.	3.
Eccleſia S. Marci.	2.	
Eccleſia SS. Trinitatis de Gamundio.	4.	14.
Eccleſia S. Salvatoris de Caſtellatio.	20.	
Eccleſia S. Joannis de Caſtellatio.	4.	15.
Eccleſia S. Rainerii de Caſtellatio.	10.	
Eccleſia S. Thomæ de Caſtellatio.	3.	
Eccleſia S. Stephani de Caſtellatio.	8.	
Eccleſia, ſeu Hoſpitale S. . . . . de Gamundio.	2.	
Eccleſia S. Eugenii.	8.	1.
Eccleſia Dominarum de Verulcha.	8.	
Eccleſia S. Magdalenæ de Zerba.	1.	10.
Eccleſia S. Antonini de Porta nova.	1.	10.
Eccleſia S. Joannis Hieruſalem de Morticio.	27.	
Eccleſia S. Jacobi de Villanova.	10.	
Eccleſia S. Leonardi.	55.	
Eccleſia, ſive Grangia Campaniæ.	45.	
Eccleſia S. Mariæ de Foro, & Capella de Carentino.	5.	10.
Fratres prædictæ S. Mariæ, & ſancti Baudolini.	26.	10.
Eccleſia, ſive Monaſterium de Foro.	8.	
Eccleſia S. Mariæ de Bethelom de porta Marenchi.	1.	
Eccleſia S. Felicis, & S. Agathæ de Wiliis.	4.	15.
Eccleſia S. Petri de Uviliis.	1.	8.
Eccleſia S. Joannis de Hieruſalem Uviliis.	4.	5.
Eccleſia, ſive Monaſterium S. Chriſtophari de Bergamaſco.	20.	
Eccleſia S. Petri de Bergamaſco.	4.	10.
Eccleſia, ſive Domus S. Iacobi de Spathis de Bergamaſco.	10.	
De Roboreto.		
Eccleſia S. Bartholomei de Capitevillæ.	2.	5.
Eccleſia, ſive Domus S. Joannis Humiliatorum de Capucio, & cum S. Paulo,		

Digitized by Google

	L.	S.
& cum poſſeſſionibus Domus Dei Aſt, & cum dedicatis, quæ poſſeſſiones Domus Dei erant regiſtro.	120.	
Eccleſia S. Mariæ de Caſtello.	13.	
Eccleſia S. Syri Humiliatorum.	9.	
Eccleſia S. Joannis de Bannis.	4.	10.
Eccleſia S. Stephani de Beccariis.	1.	
De Bergolio.		
Eccleſia S. Mariæ de Burgolio.		
Eccleſia, ſive Monaſterium S. Petri de Burgolio.	16.	5.
Eccleſia S. Ioannis Hoſpitalis de porta Alexandriæ.	8.	
Eccleſia Trinitatis de Burgolio.	4.	15.
Eccleſia S. Stephani de Burgolio.		10.
Eccleſia S. Michaelis de Pozzolaſcho.		10.
Eccleſia S. Chriſtophari de Burgolio.	2.	
Eccleſia domus S. Margaritæ, quondam . . . Epiſcopali.	20.	
Eccleſia S. . . . de Bergolio.	3.	
Eccleſia S. . . . de Bergolio.	1.	
Eccleſia S. Petri.		
Eccleſia S. Joannis Hieruſalem de Solerio.	9.	
Eccleſia S. Dalmatii de Quargnento.	10.	
Eccleſia S. Nazarii de Apiano.	5.	
Eccleſia S. Martini de Gambono.	1.	
Eccleſia S. Euſebii de Burgaro.	1.	
Eccleſia S. Nazarii de Miliarinis.	2.	
Eccleſia, ſive Hoſpitale de Ponterotto de Quargnento.	2.	
Eccleſia S. Blaxii de Cavagnaſco de Quargnento.	5.	
Eccleſia, ſive Laborerium vallis Amozoiæ de Quargneto.		
Eccleſia, ſive Domus S. Joannis Hieruſalem de Quargneto.		
Eccleſia S. Ambroſii de Felizzano.		
Eccleſia S. Euſebii de Lu.		
Eccleſia S. Petri de Fiblinis.		
Eccleſia S. Chriſtophari de Fiblinis.		
Eccleſia, ſive Domus S. Joannis Hieruſalem de Fiblinis.		
Eccleſia S. Mariæ de Pelio de Cuccaro.		
Eccleſia, ſive Domus S. Ioannis Hieruſalem de Cuccaro.		

MCCCLV. Incarn. VII. januarii reaptatum, & correctum fuit extimum ſupradictum Eccleſiarum per correctores ad hoc electos per Clerum Alexandriæ, exiſtente . . . . . civitatis Alexandriæ D. Franciſco de Puteo, & fuerunt correctores infraſcripti D. Putheo præceptor Domus S. Joannis Hieroſolimitani de Ripa, & de Alexandria, D. Cattaneus de Alice de Guaſchis canonicus majoris Eccleſiæ Alexandriæ, D. F. . . . præpoſitus Domus S. Joannis Humiliatorum de Capuccio de Alexandria, D. F. Petrus de Mulamno Prior Eccleſiæ S. Jacobi de Gamundio de Alexandria. Summa hujus extimi eſt ſuper tot librarum octo centum quinquaginta novem, ſolidi ſex (1).

(1) *Summa hic contenta efficit libras 770. ſ. 17. In multis vero Eccleſiis numeri evanuerunt.*

Inveſtitura de decimis S. Juliæ, & Nioſæ Bonifacio Manfredo, Georgio MM. de Carreto.

MCCCLIX. 308

Anno Domini MCCCLIX., indictione XII., die XII. junii in caſtro Beſtagni, præſentibus Ven. viris Franciſco Archipresbitero plebis de Conchis, Thomoegno Archipresbitero plebis de S. Julia, circumſpectis viris DD. Antonio Teſtadoro utriuſque juriſperito, Antonio Baudezono de Beſtagno, & Blaxio de Feno judice Papienſi, & Antonio de Boxio de Spigno teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis. Cum nobilis vir D. Bonifacius ex Marchionibus de Carreto ſuo proprio nomine, & tamquam procurator, & procuratorio nomine, & conjuncta perſona fratrum ſuorum DD. Manfredi, & Georgii una cum ipſo D. Bonifacio Domino caſtri, & villæ S. Juliæ Aquenſis diœceſis, pro quibus fratribus ſuis ipſe D. Manfredus promiſit de rato, acceſſiſſet perſonaliter coram Rev. in Chriſto P. & D Guidone Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comite, humiliter ſupplicavit eidem, ut ipſum D. Bonifacium ſuo nomine, & quo ſupra dignaretur inveſtire de decima, & jure decimandi hominum, & perſonarum locorum S. Juliæ, & Nioſæ, ſicut prædeceſſores dictorum Dominorum fuerunt inveſtiti per tempora retroacta ab Aquenſi Eccleſia, & per Rev. Patres Dominos quondam Epiſcopos prædeceſſores ipſius Domini Epiſcopi offerens ſe paratum idem D. Bonifacius ſuo nomine, & quo ſupra occaſione dictæ decimæ facere, & jurare, ac attendere eidem Domino Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis debitam, & veram fidelitatem, ſicut apparet prædeceſſores ipſorum Dominorum feciſſe, & juraſſe prædeceſſoribus Domini Epiſcopi ſupradicti. Ecce quod præfatus Dominus Epiſcopus annuens ſupplicationi ipſius habens plenam, & veram informationem, quod illæ decimæ de S. Julia, & de Nioſa fuerunt antiquum feudum, & antiquitus infeudatæ, & inveſtitæ per prædeceſſores ſuos Dominos dicti loci, viſo primo uno inſtrumento facto manu Joannis Beſtagni Notarii ſub anno Domini MCCCVIII., indictione XI. die XIII. maii in quo continetur, quod D. Thomas de S. Julia juravit, & fecit fidelitatem Ven. in Chriſto P., & D. Oddoni Dei gratia Aquenſi Epiſcopo ejuſque catholicis ſucceſſoribus de parte decimæ, & decimationis villæ de S. Julia, & de Nioſa, quam ipſe, & anteceſſores ſui habuerunt, & tenuerunt ab Aquenſi Eccleſia, & quæ provenire deberet pro hereditate ipſius D. Thomæ, de qua decima, & decimatione idem Dominus Epiſcopus per ſe, & per ſuos ſucceſſores ipſum D. Thomam legitime inveſtivit. Et inde viſo alio inſtrumento facto manu Goslini de Baudezonibus Notarii ſub anno MCCCXVII., indictione XV., die XV. menſis aprilis, in quo continetur, ſicut Ven. Pater Dominus O. Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus inveſtivit D. Manuellum de S. Julia Aquenſis diœceſis ſuo nomine, ac nomine fratris ſui Henriceti, & Joannini nepotum ſuorum de tertia parte dictæ decimæ S. Juliæ, & Nioſæ dictæ

dictæ diœceſis nomine Aquenſis Eccleſiæ pro nobili, & gentili feudo, prout conſueverunt tenere anteceſſores ſui in feudum ab Aquenſi Eccleſia. Qui Dominus Epiſcopus dictum D. Manuellum recipientem ſuo nomine, & q o ſupra de dicto feudo legitime inveſtivit, & ipſa inveſtitura facta dictus D. Manuel juravit, & fecit eidem Domino Epiſcopo pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus debitam fidelitatem. Et ſuper his omnibus habita deliberatione matura, Chriſti nomine invocato, & B. Mariæ Virginis ejus Matris in cujus vocabulo, & nomine Aquenſis Eccleſia eſt fundata, inveſtivit cum uno annulo aureo per ſe, & ſuos ſucceſſores vice, & nomine Aquenſis Eccleſiæ de gratia ſpeciali prædictum D. Bonifacium, & pro ſe, & fratribus ſuis, & eorum heredibus recipientem de tribus partibus decimarum, & jurium decimationis locorum S. Juliæ, & Nioſæ, & bonorum, atque hominum dictorum locorum. Quæ tres partes propter negligentiam prædeceſſorum Dominorum dictorum locorum S. Juliæ, & Nioſæ, qui infra terminum debitum non recognoverunt dictum Dominum Epiſcopum de decimis ſupradictis . . . . ſalvo ſemper, & reſervato, & excepta de dictis tribus partibus quadam inveſtitura per ipſum Dominum Epiſcopum diu facta Franciſco de Aretis de Nioſa, & decima bonorum ipſius, de q a inveſtitura conſtat per publicum inſtrumentum factum manu mei Notarii infraſcripti anno Domini MCCCLV., indictione VIII. die XXV. auguſti, & ſalva etiam quarta parte decimationis prædictæ, quæ debet eſſe, & pervenire Eccleſiis parochialibus locorum ipſorum. Tali modo, & forma, quod prædicti DD. Bonifacius, & fratres, & eorum heredes, & nuntii de cetero nomine dicti feudi dictas tres partes decimarum poſſint petere, & requirere, exigere, & habere habendo ſecum Presbiteros dictarum Eccleſiarum, vel eorum nuntios, qui juſte, & fideliter colligant, & exigant ſuam quartam partem prædictam, & de ipſa decima faciant ad ſuam omnimodam voluntatem, ſalvo ſemper jure, & honore Aquenſis Eccleſiæ, & omnium perſonarum. Qua quidem inveſtitura facta idem D. Bonifacius ſuo nomine, & tamquam procurator, & conjuncta perſona dictorum fratrum ſuorum, pro quibus promiſit de rato, ut ſupra juravit, & fecit per ſe, & eorum heredes eidem Domino Epiſcopo, & in manibus ſuis tactis ſanctis ſcripturis puram, & meram fidelitatem, ſicut conſueti ſunt vaſſalli facere Dominis ſuis, & ſicut continetur in capitulis novæ, & veteris fidelitatis. Et promiſit per dictum Sacramentum omnia, & ſingula attendere, & obſervare, quæ ſuperius continentur de quibus omnibus omnibus, & ſingulis dictus Epiſcopus, & prædictus D. Bonifacius præceperunt fieri publica inſtrumenta facienda, & reficienda toties, quoties fuerit opportunum.

Conceſſio poſſeſſionum cujuſdam de Biſtagno defuncti ſine heredibus ex ſe natis facta ejus fratri ab. Epiſcopo.

309 M C C C L X.

Anno Domini MCCCLX., indictione XIII., die X. menſis auguſti in caſtro Beſtagni, præſentibus Ven. viro D. Franciſco Archipresbitero plebis de Conchis, Guillelmo de Oddono, Antonio Botini de Inciſa, & Polello Gallo de Tertio teſtibus vocatis, & rogatis. In quorum præſentia Rev. in Chriſto Pater D. Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes Dominus generalis loci, tum in ſpiritualibus, & temporalibus, conſuetus ſuccedere in dicto loco his, qui ſine heredibus legitimis ex ſe natis decedunt, volens de bonis, & rebus, quæ erant Joannis filii quondam Manfredi Garelli de dicto loco Antonio Garello fratri dicti quondam Joannis, qui Joannes deceſſit diviſus a matre, & aliis fratribus ſuis ſine heredibus ex ſe natis, facere gratiam ſpecialem, inveſtivit in ſuo annulo aureo, quem in manu tenebat, prædictum Antonium per ſe, & ſuos heredes recipientem de omnibus, & ſingulis bonis, & rebus, vaſis, utenſilibus, juribus, & actionibus, quæ erant Joannis prædicti ab eo, ut præmittitur, diviſi tali modo, & forma, quod dictus Antonius per ſe, & ſuos heredes dicta bona omnia, & jura de cetero habeat, teneat, & quiete poſſideat cum omnibus ingreſſibus, & regreſſibus ſuis uſque in vias publicas, ſalvo ſemper jure Domini Epiſcopi, & omnium perſonarum, pro qua quidem inveſtitura dictus Antonius dedit, & ſolvit dicto Domino Epiſcopo florenos duodecim auri, hoc tamen acto in præſenti contractu in principio, medio, & fine ipſius, quod ſi Margarina mater dicti Antonii, & Bartholomeus frater dicti Antonii dederint, & ſolverint, ac reſtituerint dicto Antonio aliquam partem dictarum inveſtiturarum per totum præſentem menſem auguſti, quod pro tanta parte, quanta ſatisfaciant ei, debeant habere de dictis bonis dicti quondam Joannis, aliter vero non. Et inde hanc cartam fieri præceperunt.

Ego Joannes de Quiregio Novarienſis diœceſis Imperiali auctoritate Notarius, præfatique Domini ſcriba his præſens fui, & hanc cartam recepi, & ſcripſi.

Sententia Guillelmi de Oddono Caſtell. Beſtagni.

M C C C L X I. 310

Anno Domini MCCCLXI., indictione XIV., die XVIII. menſis martii. In Beſtagno, ubi jus reddit &c. præſentibus Franciſco Rabini, Pagano Culardo, & Franciſco filio Nicolini Culardi omnibus de Beſtagno teſtibus ad infraſcripta rogatis, & vocatis. D. Guillelmus de Oddono de Anciſa Caſtellanus Beſtagni pro Rev. Patre, & D. D. Guidone Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſi Epiſcopo, & comite, ſedens pro jure reddendo condemnavit Gyraldum Copellum nuncium communis Beſtagni conſtitutum curatorem generalem, & ſpecialem in bonis, & juribus, quæ quondam fuerunt D. Pagani de Meladio, & Baſtardi ejus filii tamquam bonis vacantibus, & defenſis, ibi præſentem, & confitentem, quatenus det, & ſolvat Dominico Culardo de Beſtagno procuratori D. Arminiæ, & D. Antonii filii dictæ D. Arminiæ, & matris Genevræ quondam uxoris quondam dicti Baſtardi dicti quondam D. Pagani de Melacio, libras CCXL. denariorum bonorum Aſtenſium cum melioramento

monete contentæ in carta dotis dictæ Genevræ ab XXVIII. annis citra, & den. VI pro condemnatione uſque ad dies X. proximos venturos in ban. ſolidos X.

Et ego Goslinus Notarius S. Palatii hanc condemnationem mihi juſſam ſic feci, tradidi, & ſcripſi.

Monitio Vicarii gen. Epiſc. Aquenſ. facta Abbati Monaſterii, ac hominibus S. Juliæ, ut compareant Biſtagni coram Epiſcopo.

311 MCCCLXI.

Anno Domini MCCCLXI., indictione XIV., die XII. junii in caſtro Beſtagni, præſentibus circumſpecto viro D. Antonio Baudezono de Beſtagno juriſperito, & Guillelmo de Oddone de Inciſa habitatore Beſtagni teſtibus vocatis, & rogatis, Ven. vir D. Franciſcus Archipreſbiter plebis de Conchis, Rev. in Chriſto P. & DD. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis in ſpiritualibus generalis Vicarius perſonaliter præcepit mihi Joannino de Quiregio Notario infraſcripto ad inſtantiam, & requiſitionem nobis viri D. Joanni Scarampi ex Dominis loci Bublii requirentis ſuo proprio nomine, & vice, & nomine omnium, & ſingulorum Dominorum dicti loci Bublii, nec non vice, & nomine communis, & hominum loci prædicti, ut exemplarem, & autenticarem, & in publicam formam inſtrumenti redigam litteras intraſcripti tenoris, ſi praſcriptio quarum litterarum talis eſt: Rev. in Chriſto Patri D. Georgio Abbati monaſterii S. Juliæ, nec non diſcreto viro ſindico communis dicti loci Aquenſis diœceſis. Tenor vero intrinſecus dictarum litterarum talis eſt: Rev. Pater, nobiles viri DD. Joanninus Scarampus, Robertus Bertandus, Guillelmus de ultra Burmidam eorum nominibus, & vice, & nomine aliorum Dominorum loci Bublii, ac etiam vice, & nomine ſindici communis, & hominum dicti loci, hodie nos requiſiverunt inſtanter, ut cum ipſi dictis nominibus intendant aliqua dicere, atque proteſtari coram Rev. P D. G. Dei gratia Aquenſi Epiſcopo; ſive nobis circa ea, quæ pronunciata fuerunt per arbitros per vos, & ipſos electos ſuper quæſtionibus inter vos, & ipſos vertentibus, velimus vos requirere, quatenus ſi veſtra intereſt, velitis die craſtina ante tertiam eſſe in loco Beſtagni audituri proteſtationem ipſam, quam facere intendunt, ut ſupra. Quare ad inſtantiam prædictorum vos requirimus, rogamus etiam, & monemus, quatenus, ſi veſtra intereſt, vel alicujus veſtrum, ad audiendum dictam proteſtationem die craſtina ſitis in dicto loco Beſtagni occaſione prædicta, alioquin dictam proteſtationem facient, ut aſſerunt veſtra abſencia non obſtante regiſtratis præſentibus ad cautelam, de quarum præſentatione vobis, vel alteri veſtrum facta latori jurato dabimus plenam fidem. Datum Beſtagni die VI. junii anno Domini MCCCLXI. Preſbiter Franciſcus de Tertio Domini Epiſcopi Aquenſis Vicarius in ſpir. &c. Die VI junii Paſchinus de Setebrio de Beſtagno nuncius in hac parte dicti Domini Vicarii retulit cum Sacramento ſe hodie de commiſſione dicti Domini Vicarii præſentaſſe dicto Domino Abbati litteras ſupraſcripti tenoris.

Ego Joaninus de Quiregio Novarienſis diœceſis Imperiali auctoritate Notarius, præfatique Domini Epiſcopi, & ejus curiæ ſcriba hoc exemplum, ſeu auctenticum ex originali ſcriptura ſupradicta in actis prædicti D. Epiſcopi, & Vicarii ſupradicti, fideliter ſcripſi, autenticavi, & exemplavi, & in publicam formam inſtrumenti redegi de mandato D. Vicarii ſupradicti, & poſtea ad originalem ſcripturam illud fideliter aſcultavi, & quia utrumque concordare inveni, me ſubſcripſi, & meum ſignum appoſui conſuetum.

Diploma Caroli IV. Imper. confirmantis Guidoni Epiſc. ejuſque Eccleſiæ omnia privilegia a ſuperioribus Regibus, & Imperator. conceſſa.

MCCCLXIV. 312

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis feliciter amen. Carolus quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper auguſtus, & Boemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Inter glorioſas Reipublicæ curas, quibus cor noſtrum pro noſtrorum ſalute fidelium perpeti meditatione diſtrahitur, noſtra circa id præcipue verſatur intentio, & ad hoc ſedulum deſtinamus affectum, qualiter almam matrem Eccleſiam ſponſam Regis, & in cujus gratia temporalia Regio noſtro parent Imperio, ſumma ſemper ſtudio veneremur. Iſtud autem tunc nos exequi rite perpendimus, dum cunctæ Eccleſiæ honori pariter, & quieti proſpicimus, & miniſtros divinis mancipatos obſequiis Imperatoriæ petitionis præſidio in pacis dulcedine confovemus libertatem ipſorum, & jura nunc vetera renovantes, nunc nova pro neceſſitate temporum largientes. Sane Ven. Guido Aquenſis Epiſcopus Princeps, & familiaris Aulicus noſter dilectus ante noſtræ majeſtatis conſtitutus præſentiam litteras ſanctæ memoriæ D. Clementis Papæ ſexti pro ſua recommendatione nobis ab eo, dum adhuc in humanis eſſet, ſcriptas exhibuit, & intercedente ad ſerenitatem noſtram pro eo Ven. Nicolao Patriarcha Aquilejenſe fratre noſtro nobis humiliter ſupplicavit, ut privilegia divinæ recordationis Imperatorum, & Regum Romanorum noſtrorum prædeceſſorum ſibi, & Eccleſiæ ſuæ Aquenſi conceſſa, de quibus fidem plenariam nobis fecit, nec non & omnia, & ſingula in eiſdem privilegiis contenta, ſive per ea ipſi Eccleſia Aquenſi, & ſuo Epiſcopo data, collata, confirmata, & indulta confirmare, eademque de novo concedere, & Epiſcopum prædictum pro ſe, & dicta ſua Eccleſia de iiſdem inveſtire de benignitate Regia dignaremur. Primum quidem privilegium eſt divi Guidonis quondam Imperatoris Romani, per quod idem Imperator Eccleſiam S. Vigilii fundatam in corte Urba cum omnibus ſuis appendiciis, decimis, dominicatis ejus, & utriuſque ſexus fam[illegible]lii, & ſuis adjacentiis, Eccleſiæ, & Epiſcopo Aquenſi donavit, & fuit quondam [illegible], & datum Papiæ idibus maii anno DCCCXC., indictione IX. anno primo Imperatoris D. Guidonis ſereniſſimi Imperatoris auguſti. Secundum privilegium eſt Ottonis quondam Imperatoris ſuper diſtrictione urbis Aquenſis intrinſecus, & extrinſecus per tria milliaria

Digitized by Google

circumquaque. Item ſuper plebibus Oſſima, Gamalerii, & Veximi, Caurti, & Saritelli cum terris, decimis, & pertinentiis per ipſum Ottonem eidem Epiſcopo, & Aquenſi Eccleſiæ collatis: & fuit quondam datum XV. kal. maii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXVIII. Regni vero Domini Imperatoris auguſti anno XIX., Imperii vero ejuſdem anno XI., indictione VI Actum eſt autem in Carte, quæ dicitur Altefeæ feliciter amen. Item tertium privilegium eſt Ottonis Regis Romanorum ſuper prædicta diſtrictione urbis Aquenſis, & omnium caſtellorum, & villarum ad Eccleſiam Aquenſem pertinentium, & omnium hominum proprietatem dictæ Eccleſiæ inhabitantium tam de Cavatorio, quam de Tertio, & de Septebrio, de Caſſinis intrinſecus, & extrinſecus per tria milliaria circumquaque, necnon ſuper confirmatione dictarum plebium de Oſſima, Gamaleriis, Veximi, Caurto, Saritello, terrarumque, & decimarum, & pertinentiarum ipſarum, & fuit quondam datum XII. kal. maii, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCVI. Regni vero D. Ottonis invictiſſimi Regis decimo tertio, indictione octava Actum in civitate, quæ dicitur Cremona feliciter amen. Quartum privilegium, & divi Henrici quondam Imperatoris Romanorum concedentis, & confirmantis Eccleſiæ, & Epiſcopo Aquenſi caſtella, & villas prædictas videlicet Cavatoris, Septebrii, Caſſinarum, nec non diſtrictionem dictæ urbis Aquenſis, & eorumdem caſtellorum intra, & ab extra per tria milliaria ab omni parte, ac donationem prædictarum plebium Oſſimæ, Gamalerii, Veximi, Caurti, Saritelli, & S. Vigilii cum terris, familiis, rebus, & pertinentiis ſupradictis, nec non caſtella, Vidixonem. Mirabellum, Grognardum, Pulſonem, Piretum, Meduliam cum appendiciis eorumdem, & omnia prædia, jura, juriſdictiones, & bona omnia, quæ quondam Guido Aquenſis Epiſcopus Eccleſiæ præfatæ per cartulam donationis contulit videlicet, quidquid viſus eſt habere infra civitatem Aquenſem, & extra eam in territoriis ejus puta in Septebrio, & in Meladio turribus muro, & foſſato circumdatam cum ſua portione ejuſdem caſtelli, & villæ cum omnibus territoriis, & pertinentiis ſuis in integrum cum ſupradictis rebus una cum caſis, ſediminibus, vineis, terris cultis, & incultis, pratis, ſilvis, montibus, vallibus, planiciebus, aquis, aquarum decurſibus, molendinis, piſcationibus, & omnibus rebus mobilibus, & immobilibus, & utriuſque ſexus familiis ad prædictum Epiſcopum, & ad prædictas curtes, & plebes pertinentibus, & fuit quondam datum tetio kal. jan., indictione octava, anno Dom. Inc. MXL., anno vero ordinationis Henrici XII. regnanteque I., & fuit actum in civit. Ratisbonæ felic. amen. Item quintum privilegium eſt D. Henrici II. Romanorum Imperatoris, per quod ſubſcripta donat, & de jure ſuo in jus, & proprietatem Aquenſis Eccleſiæ, & præſulum ejus funditus tranſtulit, videlicet in civitate Aquenſi, necnon in Meladio, Cartoſio, Caſtronovo, quod dicitur Frumentiana, Bittagno, Tertio, Alicis, Paternis, Septebrio, Caſſinis, Gamalerio, Cavatorio, Foro, Groniardo, & terris S. Vigilii placita, diſtrictiones, & duella valeant legaliter exerceri. Item conceſſit eidem Eccleſiæ, & ejus Epiſcopis, & corroborat, quod facultatem habeant, quoſcumque advocatos velint eligendi, & poteſtatem omnis publicæ exactionis in prædictis locis, habeant, & exerceant reciſa omnium Marchionum, comitum, vicecomitum, & aliarum perſonarum, quarumcumque poteſtate, & fuit quondam datum VIII. idus julii, anno Dom. Incar. MLII., indict. V., anno autem D. Henrici III. Regis, II. Imperatoris, ordinationis ejus XXIV., regni XIV. Imperii VI., & fuit actum Ratisbonæ feliciter amen. Item ſextum privilegium eſt D. Henrici IV. Romanorum Imperatoris, quo donante laudavit, conceſſit, & tradidit in poteſtatem Epiſcopi, & Eccleſiæ Aquenſis caſtra, villas, & poderia Montisboni, Verdobii, & Rochettæ Palafeæ, ac Soirani, & Ronchizenarii, & villas, & terras, & loca inter Tanagrum, & Burmidam conſiſtentia. Item caſtellum, villam, & terram de Bonovicino cum pertinentiis ſuis, & fuit quondam datum II. kalendas julii, indictione IX. anno Dominicæ Incarnationis MCXVI. regnante Henrico V. Rege Romanorum anno X., Imperante VI. actum eſt. Item ſeptimum privilegium Henrici Regis terras, & loca de Plaxino, & Saralayo cum capella, domibus, vineis, pratis, & pertinentiis Epiſcopo, & Eccleſiæ Aquenſi conferentis. Octavum privilegium eſt celebris, & recolendæ memoriæ D. Henrici quondam Romanorum Imperatoris Auguſti, tum vero Regis avi noſtri cariſſimi prædicta, & alia omnia Epiſcopi, & Eccleſiæ Aquenſis privilegia per prædeceſſores, & Reges Romanorum data, & conceſſa in genere confirmantis, & fuit quondam datum apud Mediolanum decimo kalendas februarii, indictione nona, anno Domini MCCCXI., regni vero ejuſdem anno tertio. Nos igitur præfati Principis, & familiaris noſtri dilecti Ven. Guidonis Aquenſis Epiſcopi tam juſtis, quam devotis ſupplicationibus benigne occurrentes aſſenſu prædicta privilegia, & omnia, & ſingula in eis, & quolibet earum contenta, prout per anteceſſores Dominos Imperatores, & Reges Romanorum provide ſunt conceſſa, ac omnia, & ſingula præſcripta, & infraſcripta, & quæ dictus Epiſcopus, & Eccleſia ſua poſſidet, ſeu quorum poſſeſſionem per invaſionem, ſeu occupationem, per alienationem, vel alienationes, inſeudationem, vel infeudationes, donationem vel donationes, conceſſionem, vel conceſſiones, ſeu quamvis fraudem, vel violentiam, ſeu aliquo ingenio, ratione, vel cauſa, quovis modo, vel aliter amiſerunt, vel extra dictorum Epiſcopi, & Eccleſiæ poteſtatem poſita fuerant, perdiderunt, alienarunt, donarunt, vel conceſſerunt in feudum, ſeu alio quovis modo, jure, vel forma extra manus fortiam, juriſdictionem, & poteſtatem dictorum Epiſcopi, & Eccleſia poſita fuerunt, vel ſunt ex certa ſcientia, & de immenſa noſtra plenitudine poteſtatis dicto Epiſcopo Principi noſtro, ſuis ſucceſſoribus, & Aquenſi Eccleſiæ prædictæ ratificamus, approbamus ſibi, & Eccleſiæ ſuæ prædictæ, tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, ac de novo de innata nobis clementia liberaliter concedimus, & donamus, dictumque Epiſcopum in noſtræ Majeſtatis præſentia comparentem ſuo, & prædictæ

Eccleſiæ ſuæ nomine, ac ſucceſſorum de ipſis inveſtimus, & auctoritate Romana Imperiali ex certa ſcientia, & magna noſtræ plenitudine poteſtatis præſentibus inveſtimus, ac ipſum, & Eccleſiam ſuam Aquenſem ad uberioris gratiæ incrementum cum prædictis, & aliis univerſis, & ſingulis eorumdem Epiſcopi, & Eccleſiæ civitatibus, caſtris, burgis, villis, fortalitiis, munitionibus, terris, regalibus, juribus, juriſdictionibus, plebibus, locis, poſſeſſionibus, & bonis mobilibus, & immobilibus, quibuſcumque cenſeantur nominibus, & in quibuſcumque juribus, & rebus conſiſtant Epiſcopo, & Eccleſiæ prædictis tam per dictos Imperatores, & Reges Romanorum prædeceſſores noſtros ſupraſcriptos, vel alias juſte, & provide collata, vel confirmata, ſeu per quoslibet nobiles, ignobiles, vel alias conceſſa, & donata ſub noſtra, & Sacri Romani Imperii protectione ſpeciali recipimus, & tutela, omnia hujuſcemodi, & ſingula, ut præmittitur præfato Epiſcopo, & Aquenſi Eccleſiæ de immenſæ noſtra plenitudine poteſtatis ex certa ſcientia, & ſpeciali gratia confirmantes, & de novo etiam concedentes, non obſtante ſi præmiſſa, vel eorum aliqua, ſeu aliquid quocumque tempore occupata ſunt, vel fuerint, ſeu invaſa per quemcumque alienata, infeudata, rapta per vim, aut quolibet auſu, vel potentia, dolo, vel fraude, minus juſte diſtracta, vel qualitercumque rapta, ſublata, & extra prædictorum Epiſcopi, & Eccleſiæ quocumque titulo poſita poteſtatem. Nos enim tales, & quaſcumque alias violentias, occupationes, invaſiones, alienationes, & etiam infeudationes, rapinas, & diſtractiones, donationes, conceſſiones, inſtrumenta, ſententias, arbitrationes ordinarias, delegatas, & omnia alia, ac ſcripturas, & inde ſecutas, & ſecuta, vel aliter qualicumque modo pronunciata, ſcripta, vel facta, & detentationes caſſas, & irritas judicamus penitus, & inanes, dictumque Epiſcopum, & Eccleſiam ejus prædictam, & ſucceſſores adverſus eas, & earum quamlibet ex certa ſcientia in integrum reſtituentes, & pro reſtitutis haberi jubentes, mandantes, volentes, & ſtatuentes de noſtræ Romanæ Imperatoriæ plenitudine poteſtatis nulla temporis præſcriptione, invaſione, occupatione, alienatione, donatione, conceſſione, infeudatione, ſententia arbitrali, vel ordinaria, videlicet qualecumque inſtrumentum, privilegium, ſeu privilegia, vel ſcripturas in perpetuum, ſe jura aliqua contra præſentem noſtram diſpoſitionem, conſtitutionem, pragmaticam, confirmationem, donationem, & ordinationem invaſoribus, occupatoribus, detentoribus, alienatoribus, infeudatoribus, promulgatoribus, ſententiatoribus, donatoribus, vel ſcriptoribus, ſeu diſtractoribus hujuſmodi quomodolibet in præjudicium Eccleſiæ Aquenſis, & ſui Epiſcopi, & ſucceſſorum profutura. Ceterum quum ſæpedictus Ven. Guido Aquenſis Epiſcopus, & Princeps noſter dilectus par quaſdam litteras bonæ memoriæ quondam D. Innocentii Papæ tertii nobis monſtraverit Aquenſem, & Alexandrinam Eccleſias per eumdem D. Innocentium, ſive per prædeceſſorem ſuum Alexandrum Papam olim unitas fuiſſe, prout uſque hodie unus dignoſcitur eſſe Pontifex utriuſque, quumque eidem Epiſcopo ſpiritualium omnium prædictæ Alexandrinæ Eccleſiæ ſolicitudo, & cura incumbat, & res cum onere ſuo tranſire debeat, ſitque indignum, ſi is, qui ad onus eligitur, excluſus maneat a mercede, decernimus, ſtatuimus, volumus, & jubemus de prædicta noſtra magna plenitudine poteſtatis, ut univerſalia temporalia, puta caſtra, terræ, villæ, loca, jura, & juriſdictiones, territoria, regalia, dominia, & alia univerſa, & ſingula dictæ Alexandrinæ Eccleſiæ in poteſtate, & manu dicti Aquenſis Epiſcopi, ſuorumque ſucceſſorum perpetuo conſiſtant, quæ ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, & Eccleſiæ ſuæ prædictæ concedimus, conferimus, & ex certa ſcientia, & magna Romanæ noſtræ plenitudine poteſtatis etiam confirmamus, & de novo concedimus, & donamus, ut ſicut eidem Eccleſiæ, & ejus plebi ſeminat ſpiritualia, ita etiam metere temporalia gratuletur. Inſuper ut in omnibus, & ſingulis præfatis civitatibus, partibus, caſtris, villis, burgis, terris, locis, poderiis, & diſtrictibus eorumdem, & per tria milliaria circumcirca, & in omnibus, & ſingulis hominibus, & vaſſallis, & utriuſque ſexus, familiis, & mancipiis in dictis civitatibus, caſtris, terris, villis, burgis, partibus, poderiis, & diſtrictibus ſtantibus, & habitantibus, vel qui videlicet tempore venturo ſtabunt, vel habitabunt, & in plebibus, vicis, & territoriis, ac ubique inter Tanagrum, & Burmidam dicto Guidoni Epiſcopo Principi noſtro chariſſimo, & Aquenſi Eccleſiæ, ſuiſque ſucceſſoribus, & officialibus nihil deſit poteſtatis, & dominii prædicta omnia ſupra expreſſa de novo etiam, & ex certa ſcientia, & gratia ſpeciali, & de immenſa noſtræ Romanæ Imperatoriæ plenitudine poteſtatis prædicto Guidoni Epiſcopo Principi noſtro chariſſimo, & per eum dictæ Eccleſiæ Aquenſi, & Epiſcopali menſæ, & ſuis ſucceſſoribus confirmamus, largimur, tradimus, & donamus, funditus omnia, & ſingula ſupradicta in ipſum Guidonem Aquenſem Epiſcopum, & Epiſcopalem menſam ipſius, & in Aquenſem Eccleſiam, & ſucceſſores dicti Epiſcopi penitus transferentes cum omni mero, & mixto imperio, dominio, & ſignoria alta, & baſſa, concitu, diſtrictibus, juribus, & honoribus, omnimodaque alia juriſdictione hominibus etiam, & vaſſallis, ipſorumque fidelitatibus, ſervitutibus, & homagiis, ac utriuſque ſexus familiis, & mancipiis, & ſucceſſoribus, & præſertim in his, & ab eis, & ex his, qui, vel quæ in omnibus, & ſingulis prædictis civitatibus, caſtris, terris, locis, burgis, villis, partibus, poderiis, & diſtrictibus, plebibus, contratis, & vicis decedent in futurum, vel deceſſerint abſque filiis legitimis ex ſe natis, & cum omnibus aconzamentis, & cum omnibus bannis, fodris, & etiam cum omnibus angariis, & perangariis, & bandimentis victualium omnium, & aliarum rerum, & bonorum in quibuſcumque partibus conſiſtant, vel quocumque nomine cenſeantur, juriſdictionibus omnibus, & duellis, ac regalibus univerſis, & cum factionibus, reparationibus, & clauſuris murorum, ſpaldorum, foſſatorum omnium prædictorum, & prædictarum civitatum, & caſtrorum, villarum, terrarum, burgorum, necnon cum montibus, vallibus, planiciebus, ſylvis, paſcuis,

Digitized by Google

paludibus, aquis, aquarum ductibus, rivis, foſſatis, & ruinis, aquarumque decurſibus, navigiis, pontibus, molendinis, batenderiis, piſcationibus, venationibus, aucupationibus, paſſagiis, pedagiis, guidagiis, pontibus, furnis, teloniis, mercatis, fodris, nundinis, omnibusque exactionibus publicis, & privatis, monetis, monetæque tam auri, quam argenti, alteriuſque metalli fabricandæ, ſeu cudendæ, Notariis, & ſeu Notariorum per totum orbem, & in toto orbe noſtro Imperiali auctoritate creationibus, plenaria poteſtate, omnibuſque aliis redditibus proventibus, & obventionibus univerſis, bonis etiam mobilibus, & immobilibus, cultis, & incultis, ſelvaticis, atque domeſticis ad prædictas civitates, caſtra, terras, villas, burgos, loca, plebes, partes, vicos, & capellas, ipſorum, & ipſarum quælibet, vel quaslibet ſpectantibus, ſpectantia, ſeu ſpectare debentibus, vel debentia, & in prædictis civitatibus, terris, caſtris, villis, burgis, locis, plebibus, vicis, capellis, partibus, poderiis, & diſtrictibus conſiſtentibus, & conſiſtentia, & demum quidquid juris dominii, poteſtatis, & imperii in omnibus, & in ſingulis dictis civitatibus, caſtris, terris, villis, burgis, locis, plebibus, capellis, vicis, partibus, rebus, & contratis, eorumque poderiis, & diſtrictibus, & etiam inter dicta flumina Tanagri, & Burmidæ juris Imperii nos habere conſiſterit, atque conſtat. Ita quod prædictus Epiſcopus Princeps noſter chariſſimus, & Aquenſis Eccleſia, & ſui ſucceſſores per ſe, & ſuos officiales poſſit, & poſſint in perpetuum, in omnibus, & ſingulis dictis civitatibus, caſtris, terris, villis, burgis, locis, vicis, plebibus, & partibus, & ipſorum omnium, & ſingulorum poderiis, & diſtrictibus, & in omnibus, & ſingulis partibus inter Tanagrum, & Burmidam conſiſtentibus omnia, & ſingula exercere, facere, ſtatuere, ordinare, præcipere, & mandare, exerceri facere, ſtatui facere, præcipi, & mandari, & ordinari, quæ nos Carolus Imperator, noſtrique ſucceſſores poſſemus de magna noſtra Romana Imperatoria, & abſoluta plenitudine poteſtatis, etiam ſi præſentes eſſemus, & ſi omnes, & ſingulas, omnia, & ſingula civitates, caſtra, terras, villas, burgos, loca, plebes, capellas, diſtrictus, poderia, & partes prænominatas ad manus noſtras, ſine infeudatione aliqua temporibus retroactis facta tenuiſſemus, vel teneremus ad præſens. & quidquid nos in propria perſona noſtra poſſumus, vel poſſemus, ſi ut præmittitur præſentes eſſemus. Et etiam volumus, conſtituimus, ordinamus, præcipimus, & jubemus ex certa ſcientia, & de magna noſtra plenitudine poteſtatis, quod omnes, & ſinguli utriuſque ſexus in omnibus, & ſingulis præmiſſis terris, civitatibus, caſtris, villis, burgis, locis, plebibus, vicis, & partibus, poderiis, & diſtrictibus, ſtantibus, & habitantibus, vel qui in futurum, & in perpetuum ſtabunt, vel habitabunt cujuſcumque conditionis exiſtant, vel exiſtent, teneantur, & debeant dicto Epiſcopo Principi noſtro, & Aquenſi Eccleſiæ, ac ſuis ſucceſſoribus tamquam nobis de dictis mero, & mixto Imperio, dominio, ſignoria, concitu, ac etiam de omnibus angariis, perangariis, ſucceſſionibus, acconzamentis, blandimentis factionibus, & reparationibus murorum, ſpaldorum, foſſatorum, clauſurarum, & aliorum, & aliarum omnium, ac de regalibus, & aliis omnibus, & ſingulis ſupradictis in perpetuum integre reſpondere, ac obbedire, & parere in omnibus, & per omnia, ſicut propriæ perſonæ noſtræ ſine aliqua contradictione juris, vel facti, non obſtantibus quibuſcumque juribus, privilegiis, inſtrumentis, ſententiis arbitralibus, & arbitramentis, ordinariis etiam, ſive delegatis, ac quibuſcumque pactis, ſeu inſtrumentis pactorum, ac obligationibus, promiſſionibus, ſtipulationibus, & aliis omnibus de jure, vel de facto, dictis, ſcriptis, promulgatis, prolatis, ſeu ſententiatis, vel quibuſcumque ſcripturis, ſeu quibuſcumque donationibus, conceſſionibus, infeudationibus, alienationibus, detentionibus, invaſionibus, præſcriptionibus præteritis, vel futuris, occupationibus, oppreſſionibus, controverſiis, litigiis motis, vel movendis, & omnibus aliis in contrarium factis, editis, promulgatis, ſcriptis, roboratis, ſententiatis, vel pronunciatis, fiendis, edendis, promulgandis, pronunciandis, ſcribendis, roborandis, vel ſententiandis ex omnibus, aliis ſcripturis, & gratiis, ſub quacumque forma verborum cuicumque, quibuſcumque, vel quomodocumque factis, traditis, vel conceſſis, etiamſi de omnibus, & ſingulis opporteret de verbo ad verbum præſentibus fieri mentionem, quæ contra præmiſſa, vel præmiſſorum aliquod poſſet, vel poſſent quomodolibet objici, vel opponi, ſeu in aliquo derogare, ſeu etiam obviare, quibus ſpecialiter derogamus, & quæ omnia, & ſingula in contrarium edita, promulgata, ſcripta, pronunciata, arbitrata, ſententiata, prolata, vel roborata, quæ, vel qua huic noſtræ confirmationi, conceſſioni, ordinationi, conſtitutioni, privilegio, ſeu donationi, inveſtituræ, & decreto, & pragmaticæ ſanctioni poſſunt, vel poſſent præjudicare, obviare in aliquo, vel obeſſe ex certa ſcientia, & de dicta immenſa noſtra plenitudine poteſtatis revocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, & pro revocatis, caſſis, irritis, & annullatis perpetuo habere ſtatuimus, volumus, & jubemus prædictum Epiſcopum, & per ipſum ſuam Aquenſem Eccleſiam, & Epiſcopalem menſam, & ſuos ſucceſſores de omnibus, & ſingulis ſupradictis, & in omnibus, & ſingulis ex certa ſcientia, & gratia ſpeciali, & de dicta magna Romana, Imperiali, & abſoluta poteſtate in integrum reſtituentes, & pro in integrum reſtitutis, & reſtituto haberi volentes, mandantes, ſtatuentes etiam, & jubentes. Ceterum ut ſuper pedagiis exigendis, colligendis, & accipiendis meta aliqua apponatur ex certa ſcientia, & de dicta noſtra magna plenitudine poteſtatis, & pragmatica ſanctione concedimus, ſtatuimus, volumus, & jubemus, quod dictus Epiſcopus Princeps noſter, ſuique ſucceſſores per ſeſe, ſuoſque officiales poſſit, & poſſint ab omnibus, & ſingulis, & de omnibus, & ſingulis beſtiis equinis, & mulinis, aſininis, & aliis beſtiis per dictas civitates, caſtra, villas, burgos, partes, & poderia, vel ipſorum aliqua tranſitum facientibus, exeuntibus, vel intrantibus mercimonia, victualia deferentibus capere, & colligere, & levare, ſeu capi facere, colligi, & levari pro

unaquaque beſtia ex prædictis ſolidos decem Imperialium, & pro unoquoque curru, plauſtro, baroccia, vel alio ingenio, mercimonia, ſeu victualia deferente ſolidos quadraginta plus, & minus ſecundum quod dictæ beſtiæ, currus, & plauſtra, & alia eſſent pretioſioribus mercimoniis, ſeu aliis rebus onerati, onerata, vel onerata, & de aliis animalibus, & rebus, & omnibus, & ſingulis ſupradictis, quia prolixum eſſet omnia, & ſingula explicare, concedimus etiam, quod poſſit, & poſſint pedagia, exactiones publicas, & privatas, & alia omnia in omnibus, & ſingulis civitatibus, caſtris, terris, villis, burgis, partibus, & poderiis exigere, capere, levare, & exigi, capi facere, & levari per ſuos officiales, & familiares, ſecundum quod dicto Epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, officialibus, & familiaribus nomine ipſius Epiſcopi, & ſucceſſorum, & de mandatis ipſorum videbitur utilius expedire. Inſuper etiam illud idem volumus, ſtatuimus, & jubemus de navibus, quæ venduntur, vel vendentur in poſterum, vel quæ tranſitum facient per aquas, vel flumina dictarum partium, terrarum, civitatum, & villarum onerata victualibus, mercimoniis, & aliis rebus quocumque nomine nuncupentur, quod dictus Epiſcopus, ſuique ſucceſſores poſſint per ſe, & ſuos officiales, & familiares pedagia telonea, & alia colligere, & levare, ſecundum quod ei, & ſuis ſucceſſoribus videbitur utilius expedire. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ majeſtatis infringere, vel ei quovis auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit præter indignationem imperialem, & imperiale decretum, & ſanctionem pragmaticam, qua quævis attentata vigore, ac robore carere decernimus, pœnam mille marcharum auri puri, quarum medietatem ærarii noſtri, ſeu fiſci Imperialis, reliquam vero medietatem Cameræ Epiſcopalis uſibus applicari ſtatuimus, toties quoties contra factum fuerit, eo ipſo ſe novarit incurſurum. Signum Sereniſſimi Principis, & Domini Domini Karoli IV. Romanorum Imperatoris invictiſſimi, & glorioſiſſimi Bohemiæ Regis. Teſtes hujus rei ſunt illuſtres Rodulphus Dux Saxoniæ ſacri Imperii Archimareſchallus, Princeps Elector, Valdemarrus Rex Daciæ, Vener. Arneſtus Pragenſis Archiepiſcopus, Joannes Olomucenſis, Joannes Luchonveſſen ſacræ Imperialis aulæ Cancellarius, Theodoricus Wormatienſis, Petrus Florentinus, & Petrus Curienſis Eccleſiarum Epiſcopi, illuſtres Joannes Marchio Moraviæ, Stephanus, & Albertus Bavariæ, Balthaſſar Brunſvicenſis, Bolleo Suidnicenſis, Bolleo Oppulienſis, Orzimislaus Theſinenſis, & Henricus Ligniezenſis Duces, ſpectabiles Joannes Burgravius, Magdeburgenſis Magiſter Curiæ noſtræ, Joannes Landgravius de Lutemberg, & Bertoldus de Hennemberg comites, & alii quam plures noſtri, & Imperii ſacri fideles ſub Imperialis noſtræ Majeſtatis ſigillo teſtimonio literarum. Datum Pragæ anno Domini milleſimo tercenteſimo ſexageſimoquarto, indictione ſecunda, calendis februarii, Regnorum noſtrorum anno decimo octavo, Imperii vero nono. *Sic ſignatum* Cor. Joannes de Praſnitz, *item* per Dominum Imperatorem Rud de Frideberg, *ab extra regiſtrata* Petrus Scholaſticus Bulvicenſis.

Aliud eidem Epiſcopo, ac Marchionibus Inciſæ.

MCCCXLIV. 313

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis feliciter amen. Carolus quartus divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, & Bohemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Quamvis ex aſſumto Imperialis dignitatis officio univerſorum, quos ſacri imperii latitudo complectitur ſaluti, & commodo delectemur intendere: ad illos tamen propenſius affectio noſtræ majeſtatis dirigitur, qui conſtantibus diuturnis obſequiis beneficia noſtræ clementiæ meruerunt. Sane attendentes probitatis, conſtantis fidei, & virtutis merita, quibus venerabilis Guido Aquenſis Epiſcopus, & Marchio Incitæ princeps, & conſiliarius noſter, ac ſpectabiles Georgius, Jacobinus, Johannes, Albertus, Joannardus, Guillerminus, Albertinus, Franciſchinus, Guillerminus, Daniel, Fridericus, & Bernardus Inciſæ Marchiones noſtri, & imperii ſacri fideles dilecti, & eorum progenitores apud celebris memoriæ divos Romanorum Imperatores, & Reges anteceſſores noſtros, & præſertim apud inclitæ recordationis D. Enricum Romanorum Imperatorem avum noſtrum cariſſimum animo ferventi, ac ſtudioſo deſiderio ſæpe, & ſæpius notorie claruerunt ad ſupplicationem inſtantem dicti noſtri Principis Aquenſis Epiſcopi, recepto tamen prius ab ipſo pro ſe ut a Marchione Inciſiæ, & pro dictis Marchionibus tamquam a perſona conjuncta in ſua, & eorumdem Marchionum anima tactis ſacroſanctis Evangeliis pro nobis, & ſucceſſoribus noſtris Romanorum Imperatoribus, & Regibus, & Imperio præſtito debito ſolito conſueto corporali juramento eumdem Epiſcopum, & Marchionem Inciſiæ, & in perſonam ipſius præfatos Marchiones, & quemlibet eorumdem de caſtris infraſcriptis videlicet Caſtrinovi de Inciſia, Bergamaſci, Carentini, Vallium, Cerretæ, & Bethoniæ, nec non de univerſis, & ſingulis villis, feudis, terris, burgis, fortalitiis, locis, diſtrictibus, partibus, contratis, juribus, juriſdictionibus meris, & mixtis, altis, & baſſis, civilibus, & criminalibus, honoribus, regalibus, & ipſorum attinentiis, pertinentiis quibuſcumque etiam nominibus, aut ſpecialibus vocabulis valeant nuncupari, quas, quæ, ſeu quos juſte, & rationabiliter poſſident, & quæ vi, dolo, injuria, ſeu alia cauſa quacumque contra rationem, & indebite poſſidere deſierunt animo deliberato non per errorem, aut improvide, ſed de certa noſtra ſcientia Principum, Comitum, Baronum, & procerum S. R. I. ſerio, & maturo accedente conſilio auctoritate Cæſarea, & de plenitudine imperialis poteſtatis, ſicut digne poſſumus adhibitis ſolemnitatibus conſuetis inveſtivimus, & prædicta omnia benignitate ſolita, & ex innata nobis pietatis clementia præfatis Marchionibus ex ſingulari gratia de novo in feudum nobile, & juxta feudi naturam ab imperio ſacro tenenda, & poſſidenda concedimus liberaliter, & largimur. Inſuper auctoritate Cæſarea præfata eiſdem Marchionibus eorum hæredibus, & prohæredibus ſingula privilegia, literas, inſtrumenta, gratias, libertates, indulta, juriſdictiones, honores, jura, & bona quæcumque

Digitized by Google

prout talia rite, & legitime proceſſerunt, & ex juſto titulo poſſederunt, aut poſſidere ut prædicitur deſierunt, ex certa noſtra ſcientia pro nobis, & dictis noſtris ſucceſſoribus approbamus, ratificamus, auctorizamus, confirmamus, ac etiam de novo concedimus, & donamus noſtris imperii ſacri, & aliorum juribus in præmiſſis omnibus ſemper ſalvis. Ceterum auctoritate Imperiali ipſis Marchionibus, & eorum hæredibus ex ſpeciali gratia concedimus, & favorabiliter indulgemus, ut in ſuis caſtris, terris, & locis licite auri, argenti, & alterius metalli monetam bonam, & legalem, quæ debitis pondere, & materia non fraudetur ſub propriis ſuis ſignis, caracteribus, & figuris cudere, ſeu cudi facere abſque aliorum præjudicio libere valeant in futurum. Præterea quia relatione condigna noſtra recepit ſerenitas, quod progenitores dictorum Marchionum, & ipſi etiam Marchiones a nonnullis potentibus vi, & metu, qui cadere poſſit in conſtantem alias ſint coacti, quod ipſi ſe, & ſucceſſores ipſorum metu pœnæ, cui reſiſtere non poterant adverſus imperialis juris, & communis juſtitiæ ſententias ad certas ſubmiſſiones, pactiones, conventiones, promiſſa, fœdera, nec non tuitiones, & ſalvas guardias dictis potentibus obligarunt non abſque noſtro, & ſacri Imperii, atque Reipublicæ notabili diſpendio pariter, & jactura nos præfatis omnibus conſideratis, & in examen proinde diſcuſſionis adductis, quamvis illa, quæ ſunt contra juris poſitivi, & rationis ordinem, ac etiam præjudicium ſacri imperii nota diſpendia inita, tractata, ſeu concluſa noſcuntur, ipſo facto nullam obtineant roboris firmitatem, tamen ad abundatioris cautelæ præſidium, & ut præfatis Marchionibus ſecurius caveatur, omnes, & ſingulas pactiones, ſubmiſſiones, conventiones, promiſſa, fœdera, tuitiones, & ſalvas guardias hujuſmodi quibuſcumque ſententiis, verbis, punctis articulis, & clauſulis initæ, conceptæ, ſeu concluſæ noſcuntur voce, vel ſcripto publice, vel occulte, quibus etiam cautionibus promiſſionum, juramentorum, aut fœderum vallatæ noſcantur de certa noſtra ſcientia, & de Imperatoriæ poteſtatis plenitudine revocamus, caſſamus, decernimus, ac penitus annullamus, decernentes, pronunciantes, definientes auctoritate qua ſupra, ac etiam de certa noſtra ſcientia declarantes omnes, & ſingulas ſubmiſſiones, pactiones, *conventiones, fœdera, promiſſa, tuitiones, & ſalvas guardias, & omnes ſecuritates ad hoc præſtitas quovis modo, & quævi inde ſecuta nullius roboris, ſeu virtutis exiſtere, nec ad talium obſervantiam, & executionem prædictos Marchiones, aut aliquem eorum aliquatenus obligari: reſtituentes eoſdem in integrum, & in libertatem priſtinam, qua freti ſunt antiquis temporibus priuſquam dictas novitates inirent, ut omni, & totali primitiva pleniſſime gaudeant libertate; ſic quod affuturis temporibus nobis, & dictis noſtris ſucceſſoribus, ac imperio ſacro, ut eorum veris, ac naturalibus ordinariis dominis ſolummodo, & non alteri cujuſcumque dignitatis, præminentiæ, gradus, ſtatus, aut conditionis extiterit ſubeſſe, obſequi, obedire, intendere, & parere debebunt, ſupplentes omnem defectum ſi quis in præmiſſis, vel eorum aliquo obſcuritate, ſeu dubia interpretatione verborum, ſententiarum ecc. Nulli ergo hominum liceat ecc. Si quis autem contrarium temeſe attentare ecc.

Signum Sereniſſimi Principis, & D. D. Caroli quarti Romanorum Imperatoris invictiſſimi, & glorioſiſſimi Bohemiæ Regis. Teſtes hujus rei ſunt illuſtriſſimus Rodulphus Dux Saxoniæ ecc. Datum Pragæ anno Domini MCCCLXIV. indict. XII. ſecundo nonas martii Regnorum noſtrorum anno decimo octavo, imperii vero nono.

Literæ commendatitiæ pro hoſpitali loci Beſtagni.

MCCCLXIV. 314

Jacobus ex Marchionibus Inciſæ canonicus Aquenſis Rev. in Chriſto Patris, & D. D. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis in ſpiritualibus Vicarius generalis, dilectis nobis in Chriſto univerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus tam Clericis, quam Laicis præſentes literas inſpecturis ſalutem in Domino. Cum ad ſubſiſtentiam, & receptionem pauperum, & egenorum confluentium ad hoſpitale fundatum in loco Beſtagni per præfatum Dominum Epiſcopum coadjuvantibus ei ad præmiſſa multipliciter fidelibus hominibus dicti loci, & in honorem Dei, glorioſæ Virginis Mariæ ejus matris, & Beati Nicolai propriæ non ſuppetant facultates, vos omnes, & ſingulos hortamur in Domino, vobiſque veſtrorum injungimus remiſſionem peccatorum, quod de bonis vobis a Deo collatis velitis Vercellono de Maxino latori præſentium circa ſubſtentationem hujuſmodi pias eleemoſinas miſericorditer elargiri. Vobis igitur omnibus, & ſingulis Abbatibus, Archidiaconis, Præpoſitis, Archipresbiteris, Presbiteris, & Eccleſiarum noſtræ Aquenſis Diœceſis Rectoribus injungendo mandamus, quatenus ſub excommunicationis pœna ipſum Hoſpitalerium latorem præſentium populo vobis commiſſo recommendare curetis, ipſumque populum inducentes verbo pariter, & exemplo, ut eidem circa pietatis opera præſtent ſubſidium, & favorem, ut per hæc, & alia bona, quæ Deo inſpirante feceritis, & fecerint, ad æternæ felicitatis gaudia poſſitis, & valeatis pervenire. Nos igitur auctoritate, qua fungimur de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatæ Mariæ Virginis, ac Beati Nicolai confeſſoris precibus confidentes omnibus, & ſingulis Chriſtifidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui eidem hoſpitali, ſeu prædicto hoſpitalerio nomine dicti hoſpitalis manum porrexerint adjutricem, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus. Et ut dictum hoſpitale favorioribus, & gratiis amplioribus proſequamur ad laudem, & gloriam ineffabilis Trinitatis, Beatiſſimæque Virginis Mariæ Matris Dei ſupra nominatæ, ac prælibati Beatiſſimi Nicolai, & ut Chriſticolæ ad ſuas eleemoſinas largiendum ferventius animentur prædicto Vercellono, & aliis, qui ad dictum queſtum faciendum ponentur, concedimus, ut unam campanellam deferre, & pulſare poſſint de gratia ſpeciali, ut inter quæſtores alios eog oſcantur nullum alium queſtorem cum noſtris literis Domini fratris, vel ſine admittatis, imo ſi

qui ad vos venerint cum ipſis literis, eos capiatis, & detineatis, nobis ſub fida cuſtodia tranſmittentes de meritis recepturos. In quorum teſtimonium ecc.

Datum in caſtro Beſtagni die X. julii, anno Domini MCCCLXIV., indictione II.

Collatio Eccleſiæ Parrochialis Montisaudi cum unione duorum beneficiorum.

315 MCCCLXIV.

Anno Domini MCCCLXIV. V. auguſti. Cum pro parte communis hominum loci Montisaudi fuerit ſupplicatum Rev. in Chriſto Patri, & D.D.G. Dei gratia Epiſcopo Aquenſi, & Comiti, nec non V. V. D. Jacobino Vic. Gen, ut quod dictus locus Montisaudi, in quo habitant circa 400. animæ, eſt divinis officiis deſolatus, & fuerit ſine Presbitero, & Rectore pluribus annis; qui dictus Vicarius circa ſalutem animarum aſſidue vigilans conceſſit Presbitero Simoni Buſchæ Clerico, & Beneficiato Eccleſiæ S. Mariæ de villa Carpeneti, & Eccleſiæ S. Michaelis de Tomboal curam animarum dicti loci ecc., & ut decentius in dicto loco poſſit habere vitam ſuam, cum reditus ipſius ſint ita exiles ec. univit Clericatum Beneficium, & præbendam, quos obtinebat in dictis Eccleſiis Joannes Calegarius de Carmorino olim Clericus dictarum Eccleſiarum dicto Presbitero Simoni Buſchæ, & ſucceſſoribus ſuis, ita quod amodo ſit ſuus Rector ipſarum Eccleſiarum, qui ſerviat, & ſervire debeat dicto communi, & hominibus de cetero in divinis, & ibi exerceat curam animarum, inveſtiens dictum præſentem Simonem cum annulo ecc.

Procuratio omnium Eccleſiarum in Liguria, ac Pedemonte ad Eccleſiam Bethlemitanam ſpectantium facta Epiſcopo Guidoni ab Ademaro Epiſcopo ejuſdem Eccleſiæ.

316 MCCCLXV.

In nomine Domini amen. *Vedi infra ad an. 1369. pro Eccleſia Occimiani.*

Permutatio Canonicatus Aquenſis Eccleſiæ cum Canonicatu de Inciſa.

317 MCCCLXV.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLXV., indictione III., die XXV. junii in civitate Aquis majoris Aquenſis Eccleſiæ præſentibus Rev. in Chriſto Patre, & D.D fratre Jacobo de Ponto ordinis Minorum Epiſcopo Millepotenſi, Presbitero Antonio Bellerato ſacriſta Eccleſiæ Aquenſis, Joanne Arancamillo de Tertio, & Antonio de Bettino Caſtellano Tertii teſtibus ad infraſcripta vocatis, & rogatis. In quorum præſentia, & mei Notarii infraſcripti nobilis vir Dominus Joannes ex Marchionibus Inciſæ canonicus præbendatus majoris Aquenſis Eccleſiæ ex parte una, & Bartholomeus natus Jacobi de Oddonis de Inciſa canonicus ſanctorum Victoris, & Coronæ Plebis de Inciſa ex parte altera conſtituti perſonaliter in jure coram Rev. in Chriſto Patre, & Domino D. Guidone Dei gratia Aqnenſi Epiſcopo, & Comite, nec non in præſentia venerabilium virorum Dominorum Merlini Bellexii Archidiaconi, Presbiteri Bartholomei de Porta, Jacobini ex Marchionibus Inciſæ, & Joannini de Quireggio canonicorum dictæ Aquenſis Eccleſiæ convocatorum, & congregatorum co ſentientium, ad omnia, & ſingula ſupraſcripta, & infraſcripta, cum in dicta Eccleſia Aquenſi non ſint aliqui alii canonici conſtituti in ſacris exceptis ipſis quatuor cupientes ad invicem ipſi Domini Joannes, & Bartholomeus per ipſum Dominum Epiſcopum permutare animo, & intentione directæ permutationis faciendæ inter eos de dictis canonicatibus, & præbendis ut ſupra; idem Dominus Joannes canonicus ut ſupra flexis genibus pure mere, ac ſponte animo, & intentione dictæ permutationis faciendæ renunciavit in manibus dicti Domini Epiſcopi, & in præſentia dictorum dominorum canonicorum canonicatui beneficio, & præbendæ, quos idem Dominus Joannes obtinebat in dicta Aquenſi Eccleſia, & omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ad eos ſpectantibus in eiſdem, & hoc dummodo dicta permutatio fiat, & fieri de jure poſſit, & obtineat roboris firmitatem, & aliter non renunciat, neque cedit ipſis canonicatui beneficio, & præbendæ, eodemque modo, & forma dictus Dominus Bartholomeus præſente, volente, & conſentiente dicto Domino Jacobino Archipresbitero plebis prædictæ de Inciſa animo, & intentione dictæ permutationis faciendæ flexis genibus coram dicto Domino Epiſcopo, & præſentibus dictis Dominis Canonicis, & Archipresbitero pure mere, & ſponte renuntiavit, & ceſſit omni beneficio, & præbendæ, quos obtinebat in dicta plebe de Inciſa, & omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eoſdem. Quas quidem renunciationes, & ceſſiones animo, & intentione directæ permutationis faciendæ ut ſupra factas dicti Domini Epiſcopus, & Archipresbiter gratas, & ratas habentes liberaliter acceptaverunt. Quapropter dictus Dominus Epiſcopus conſiderans quod dictus Bartholomeus melius poterit in dicta Aquenſi Eccleſia, quam dictus Dominus Joannes propter exiles reditus reſidere, & ſuper his, & aliis habita deliberatione matura Chriſti nomine invocato per modum dictæ permutationis contulit, & conceſſit dicto Bartholomeo dictos canonicatum beneficium, & præbendam, quos obtinebat dictus Dominus Joannes in Eccleſia Aquenſi prædicta, & dictum Bartholomeum tranſtulit, & præfecit de dictis canonicatu, beneficio, & præbenda, quos obtinebat in plebe de Inciſa, ad prædictos canonicatum beneficium, & præbendam dictæ Eccleſiæ majoris Aquenſis. Et modo ſimili de voluntate dicti Domini Archipresbiteri conceſſit, & obtulit dicto Joanni canonicatum beneficium, & præbendam, quos obtinebat dictus Dominus Bartholomeus in Eccleſia plebis de Inciſa ſupradicta cum omnibus juribus, & actionibus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad ipſa beneficia ſupradicta, & cum omnibus honoribus, vocibus, & locis ſpectantibus, ad eoſdem inducentes tam præfatus Dominus Epiſcopus, quam dicti Canonici dictum Bartholomeum in corporalem poſſeſſionem dictorum canonicatus beneficii, & præbendæ

Digitized by Google

bendæ aſſignantes ſibi ſtallum in choro, & locum in capitulo Eccleſiæ ſupradictæ Aquenſis inducendo eumdem in dictam Eccleſiam aperiendo, & claudendo oſtium, imponendo in manibus ejuſdem funes campanæ, tobaleas altaris, & de terra dictæ Eccleſiæ in ſignum poſſeſſionis prædictæ. Qui Bartholomeus immediate juravit ad ſancta Dei Evangelia tacto libro obſervare conſtitutiones canonicorum, & dictam Aquenſem Eccleſiam tangentes ibi lectas, & divulgatas per Joannem de Quiregio canonicum ſupradictum, & occaſione canonicatus prædicti, de quibus omnibus, & ſingulis ſupradictis Dominus Epiſcopus, & dicti permutantes præceperunt fieri publica inſtrumenta per me Laurentium Notarium infraſcriptum ad conſilium ſapientis.

Et ego Laurentius Blanche clericus Traiectenſis Diœceſis publicus Imperiali auctoritate notarius prædictis interfui, & rogatus ſcripſi ecc.

Licentia deferendi veſtes laicales conceſſa Martino de Guaſchis Canonico Alex. ab Ep. Aq.

318 MCCCLXV.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilecto nobis in Chriſto diſcreto viro Joanni Martino de Guaſchis canonico Eccleſiæ collegiatæ ſancti Petri de Alexandria noſtræ Aquenſis Diœceſis ſalutem in Domino. Tua ſupplicatio nobis exhibita continebat; ut quia in menſa, & alibi nobis ſervis, & etiam nobiſcum, & alibi oporteat te cum multis nobilibus laicis converſari, dignaremur de gratia ſpeciali tibi concedere, quod non obſtante privilegio clericali poſſis incedere cum robis, & veſtimentis laicalibus, & ideo annuentes tuæ ſupplicationi præmiſſæ tenore præſentium tibi concedimus, ut non obſtantibus aliquibus conſtitutionibus provincialibus, & ſinodalibus, atque privilegio clericali poſſis portare quaſcumque veſtes tuas volueris, & potueris, & in ipſis, & cum ipſis incedere quotieſcumque, & ubicumque tibi opportunum fuerit, & volueris ſine præjudicio aliquali. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas uſque ad noſtrum libitum duraturas. Actum, & datum in caſtro novo Beſtagni, die VII. auguſti, anno Domini MCCCLXV. tertia indictione præſentibus Gulielmo de Oddono, Gulielmo Caranti de Inciſa, & Jacomolo Regis de Quiregio teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis.

Indulgentiæ dantibus eleemoſinam pro Cœmeterio de Ruſſigliono.

319 MCCCLXV.

Guido univerſis, & ſingulis D. N. J. Chriſti fidelibus has literas inſpecturis ſalutem, & ſinceram in Deo charitatem. Quum cœmeteria, quæ græco vocabulo Poliandra vocantur, debeant eſſe clauſa, & ſub clauſura conſiſtere taliter, quod corpora fidelium defunctorum ibidem requieſcere valeant, & expectare Reſurrectionem univerſalem, quam fides catholica proteſtatur, ideo cum cimiterium Beatæ Mariæ de Ruſſigliono noſtræ Aquenſis Diœceſis ex propinquitate fluvii, & ex aliis multis cauſis indigeat inter alia cimiteria eſſe clauſum, ne corpora, & oſſa fidelium ibidem exiſtentium diſpergantur, ea propter univerſis Chriſtifidelibus, qui ad clauſuram dicti cimiterii manum porrexerit adjutricem conſuetam indulgentiam, dummodo ſint vere pœnitentes, & confeſſi, vel qui erunt in poſterum miſericorditer indulgemus. In quorum teſtium ecc. Dat. in caſtro noſtro Beſtagni, die VIII. auguſti, anno Domini MCCCLXV.

Licentia Epiſcopi ingrediendi Recluſum in Ruſſigliono cum indulgentiis opem ferentibus ejus conſtructioni.

MCCCXLV. 320

Guido Dei gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes univerſis, & ſingulis D. N. J. Chriſti fidelibus ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Cum Margarita de Pecero, ut aſſeruit coram nobis, ex devotione ſui pectoris, & ob remiſſionem ſuorum peccatorum affectet ſummis deſideriis intrare Recluſum prope Ruſſiglionum fiendum, & conſtituendum ex devotione fidelium hominum dicti loci, & a nobis petierit licentiam ſpecialem dictum Recluſum intrandi, & perſeverandi in eo Domino concedente, & B. V. Glorioſæ, noſque devotionem ſui pectoris attendentes eidem Margaritæ licentiam conceſſimus introeundi, & ſtandi ſuis temporibus, ut præmittitur, Domino annuente. Idcirco omnibus Chriſtifidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, vel qui erunt infra X. dies a data præſentium numerandis, qui ad factionem dicti Recluſi, & quod plus eſt ad ſubſtentationem vitæ, & contemplationem prædictæ manum porrexerint adjutricem quadraginta dierum indulgentiam eiſdem in Domino concedimus, & indulgemus. In quorum omnium teſtium has noſtras literas fieri mandamus, & ſigillo noſtro ſigillari. Dat. in caſtro noſtro Beſtagni, die VIII. auguſti, anno Domini MCCCLXV., indict. III.

Indulgentiæ eleemoſinam dantibus pro hoſpitali ſancti Spiritus civitatis Aquenſis.

MCCCLXV. 321

Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilectis nobis in Chriſto univerſis, & ſingulis Chriſtifidelibus tam clericis, quam laicis Aquenſis Diœceſis, ad quos præſentes pervenerint, ſalutem in Domino ſempiternam. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti recepturi prout in corpore geſſimus, ſive bonum fuerit, ſive malum, oportet nos diem manſionis extremæ miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu id ſeminare in terris, quod cum multiplicato fructu in cælis recolligere valeamus, firmam ſpem, fiduciamque tenentes, quod qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus, & metet vitam æternam. Quum igitur ad ſubſtentationem pauperum, & egenorum, aliarumque miſerabilium perſonarum confluentium ad hoſpitale ſancti Spiritus de ſuburbiis de Aquis propriæ non ſuppetant facultates, niſi a Chriſtifidelibus ſubveniatur eidem, vos & veſtrum quemlibet mo-

nemus, & hortamur in Domino, & in veſtrorum injungimus remiſſionem peccatorum, quatenus de bonis vobis a Deo collatis fratribus dicti hoſpitalis latoribus præſentium, quum ad vos venerint pro eleemoſinis aquirendis, pias eleemoſinas, & grata charitatis ſubſidia erogetis, ut per hæc, & alia bona, quæ Domino inſpirante feceritis ad æterna gaudia pervenire valeatis. Nos etiam de omnipotenti Dei miſericordia, & Beatæ Mariæ Virginis ejus matris, omnibus, & ſingulis vere pœnitentibus, & confeſſis, qui dicto hoſpitali, & fratribus ipſius manum porrexerint adjutricem quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus. In quorum teſtimonio præſentes fieri fecimus noſtro ſigillo munitas poſt annum minime valituras. Datum in caſtro noſtro Beſtagni die XVIII. auguſti, anno Domini MCCCLXV., indictione III.

Literæ commendatitiæ pro aliquibus Judæis ad fidem ingenti quodam miraculo converſis.

322 MCCCLXV.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes Univerſis, & ſingulis Abbatibus, Prioribus, Eccleſiarum Rectoribus, & Miniſtris, ſeu earum loca tenentibus in Civitate, & Diœceſi noſtra conſtitutis, ad quos præſentes noſtræ literæ pervenerint ſalutem in Domino ſempiternam. Notificamus vobis ad noſtram notitiam perveniſſe, quod Magiſter Abraham olim Judæorum Cappellanus in lege Rabbinica cum duobus aliis Judæis tranſibat per quamdam Eccleſiam, & viderunt dicti Judæi quemdam Presbiterum portantem corpus Dei in manu ſua, & unus ex dictis Judæis dixit aliis aſſociatis: quam fidem iſti Chriſtiani adorant, qui omnes flectunt genua, & faciunt reverentiam uni hoſtiæ panis, & dicunt, quod eſt Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti; & dictus Magiſter Abraham cum aliis Judæis ivit, & receſſit ad Sinagogam, & ibi conſilium ſuum fecerunt, quod volebant probare, ſi illud erat Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Dictus Magiſter Abraham ivit cum duobus aliis Judæis ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de Valentia, & ibi unum invenerunt ſcolarem in una die veniente Sabbato, & dixerunt dicto ſcolari, da nobis unam hoſtiam, quæ ſit conſecrata, & Diabolo inſtigante dictus ſcholaris eiſdem dictam hoſtiam conſecratam dedit, & dicti Judæi portaverunt dictam hoſtiam in Sinagoga ſua in die Sabbati, & eorum feſto Sabbato Magiſter Abraham dixit: iſte eſt Deus, in quo confidunt Chriſtiani. Dictus Magiſter Abraham cepit unum cultellum, & dixit ſi tu es Chriſtus, defendas te. Dictus Magiſter extraxit dictum cultellum, & rumpit dictam hoſtiam in tribus partibus, & voluntas Dei fuit talis, quod de qualibet parte ſanguis exibat, & dicti Judæi quum illud viderunt, projecerunt dictam hoſtiam in ignem, & viderunt, quod de dicto igne exivit una columba alba ſicut nix, & per unum foramen dictæ Sinagogæ exivit dicta columba, & tunc dictus Magiſter Abraham videns iſta ſigna coram omni populo, viſum, & loquelam amiſit, & ad terram proſtratus quaſi mortuus cecidit. Ex quibus totus populus ſtupefactus ſtetit. Demum Exter uxor dicti Abraham vovit Jeſu Nazareno, quod ſi dictus Abraham viſum, & loquelam recuperaret, quod in die craſtina ipſa cum duabus filiabus, & tribus filiis ſuis faceret baptizari, & illico facto dicto voto Spiritus ſancti virtute dictus Abraham viſum, & loquelam recuperavit, & in craſtina die dictus Abraham, ejus uxor cum quinque liberis ſuis, & ad eorum exempla cognita vigintiquinque Judæi tam mares, quam fœminæ ſe fecerunt baptizari, & omnia bona ſua mundana pro fide Catholica reliquerunt, & ob reverentiam Paſſionis Domini omnes dicti converſi crucem ceperunt, & ultra mare ad ſanctum ſepulcrum ire promiſerunt, nec non ad alias ſanctas peregrinationes, quas dictus Salvator una cum ſuis diſcipulis viſitavit, prout in literis plurimorum R. R. P. P. Dominorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum vidimus contineri. Unde cum ipſi renati indigeant ſanctæ fidei inſtructione, & non habeant unde vivant, nec complere valeant vota ſua, niſi a Chriſtifidelibus eleemoſinis adjuventur, ideo univerſitatem veſtram monemus in Domino, & hortamur, quatenus cum dicti converſi, ac eorum nuncii ad vos, & eccleſias veſtras acceſſerint cum præſentibus literis, eos benigne, & charitative recipiatis ſine contradictione quacumque, & indulgentias, quas vobis oſtenderint, fideliter exponatis, vel per ipſos exponi promittatis. Et ſi in aliquo loco ubi ſint Judæi cum ipſis diſputare voluerint, & induxerint Judæos ad ſanctam fidem Catholicam in plateis, vel in aliquibus locis aliis, vos cum ipſis inducendo dictos converſos, & verba ſalutifera pronunciando principaliter intereſſe velitis. In præmiſſis taliter vos habentes, quod ob veſtri defectum dicti renati, ſive converſi a Chriſti fide vera, & ejus operibus non poſſint, nec valeant deviare, ut per hæc, & alia bona, quæ vos, & ipſi inſpirante Domino feceritis ad æterna gaudia poſſitis feliciter pervenire. Nos etiam de omnipotentis Dei miſericordia, & B. M. V., ac B.B Petri, & Pauli Apoſtolorum meritis confidentes omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui eiſdem manum porrexerint adjutricem 40. dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimns, & ſigillo noſtro muniri. Datum in caſtro noſtro Beſtagni die IV. ſeptembris MCCCLXV.

Ordinatio Girardini de Guaſchis de Bergolio Aquenſis Diœceſis.

MCCCLXV. 323

Noverint univerſi, & ſinguli præſentes noſtras literas inſpecturi, quod nos Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes Girardino nato Antonii de Guaſchis de Bergolio noſtræ Aquenſis Diæceſis ætatis idoneæ litterato, & de legitimo matrimonio procreato cupienti adſcribi militiæ clericali primam contulimus capitis clericalem tonſuram, & eum in clericum ordinavimus, & titulavimus ad titulum ſui patrimonii ſecundum conſuetudinem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſtylum antiquum conſuetum. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Actum in caſtro

Digitized by Google

noſtro Beſtagni die XIX. novembris, anno Domini MCCCLXV., indict. III. præſentibus venerabilibus viris Dominis fratre Oddone Abbate Monaſterii s. Stephani de Tardona, Joanne de Baſſis de Tardona Canonico Tardonenſi, Jacobino ex Marchionibus Inciſæ Canonico Aquenſi, & Joanne Marlino de Guaſchis Canonico Eccleſiæ s. Petri de Alexandria teſtibus vocatis, rogatis, & me Joanne de Quiregio Notario.

Collatio Beneficii s. Juliani de Fraſcheta Girardino Guaſcho de Bergolio Aquenſis diœceſis ab Epiſc. Guidone conceſſa.

324 MCCCLXV.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilecto nobis in Chriſto Girardino nato Antonii de Guaſchis de Bergoglio noſtræ Aquenſis Diœceſis clerico ſalutem in Domino. Exigentibus tuarum virtutum meritis, ſuper quibus apud nos fide dignorum teſtimonio multipliciter in Domino commendaris, inducimur, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt quod nos volentes intuitu Dei, & tuorum præmiſſorum meritorum tibi facere gratiam ſpecialem clericatum beneficium, & præbendam nunc vacantes in Eccleſia s. Juliani de Fraſchetta de poſſe Alexandriæ noſtræ Diœceſis prædictæ quocumque modo vacent, tibi conferimus noſtra ordinaria poteſtate, inveſtientes te cum annulo noſtro auri, quem in noſtris manibus tenemus, de dicto clericatu beneficio, & præbenda, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eoſdem. Decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum fuerit a quolibet attentatum, vel contigerit attentari. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Dat. in caſtro noſtro Beſtagni, die XIX. novembris, ann. D. MCCCLXV., indict. III. præſentibus teſtibus quibus ſupra.

Licentia deferendi veſtes Laicales duobus Clericis ex M. M. de Ponzono.

325 MCCCLXV.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilectis nobis in Chriſto nobilibus viris Ludovico nato q. Domini Raymundini, & ..... nato q. Domini Bonifacii ex Marchionibus de Ponzono Clericis noſtræ Diœceſis ſalutem in Domino. Veſtra ſupplicatio nobis exhibita continebat, quia vos oportet ſæpe equitare hinc inde, & converſare cum aliis nobilibus, & marchionibus, ac dominis laicis dignaremur ... *reliqua omitto, utpote eadem prorſus, ac illa, quæ leguntur in præcedenti n.* 318. Actum, & datum in poſſe loci noſtri Beſtagni, juxta molendinum noſtrum deſuper Burmidam, die XVIII. decembris, anno D. MCCCLXV., indict. III. præſentibus Ven. viro D. Petro de la Turre Capellano, Bertramo Sachello de Meladio, & Henrico Gabetto alias Biſſola de Ponzono teſtibus vocatis, & rogatis.

Collatio Eccleſiæ Parochialis s. Hippolyti de Nicia F. Milano ad præſentationem Canonicorum s. Mariæ de Aquis.

326 MCCCLXVI.

In nomine Domini amen. Anno ejuſd. MCCCLXVI., indictione IV., die XV. junii in caſtro Beſtagni præſentibus venerabili viro Domino fratre Gulielmo Rectore Eccleſiæ s. Mariæ de Quinzano, Gulielmo de Oddoni, Gulielmo Caranti, & Henrico Garabello omnibus de Inciſa habitantibus Beſtagni teſtibus vocatis, & rogatis. Cum frater Milanus de Zoppis de Caſſinis Aquenſis Diœceſis electus Rector, & Miniſter Eccleſiæ S. Hippolyti de Nicia Aquenſis Diœceſis per venerabiles viros Dominos Jacobinum ex Marchionibus Inciſæ, Nicolinum Bellexium Archidiaconum, Presbyterum Bartholomæum de Porta, & Joannem de Quiregio Canonicum Aquenſis Eccleſiæ, cum in dicta Eccleſia non ſint aliqui alii Canonici conſtituti in ſacris exceptis ipſis quatuor, ipſa Eccleſia vacante Rectore per legitimam renunciationem Presbyteri Rolandi de Zarlis olim rectoris ipſius in manibus Rev. in Chriſto Patris, & D.D. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis ſponte factam, vel per mortem D. Petri de Nummatis electi in Rectorem, & Miniſtrum dictæ Eccleſiæ, vel aliter quomodocumque vacaret comparuiſſet perſonaliter in jure coram præfato D. Epiſcopo humiliter ſupplicando eidem, ut electionem de ipſo factam confirmare dignaretur exibens, & producens coram ipſo D. Epiſcopo inſtrumenta, ſicut dicti Canonici petita, & obtenta licentia ab eodem D. Epiſcopo dictum fratrem Milanum ad rectoriam, & adminiſtrationem dictæ Eccleſiæ elegerunt acceptatione, & requiſitione factis per dictum electum, nec non edicto per ipſum D. Epiſcopum traſmiſſo, & affixo ad valvas Eccleſiæ s. Hippolyti de Nicia ſupradictæ, conſtituens quod ſi aliqua perſona vellet dicere, vel opponere aliquid contra dictum electum, vel contra illos, qui eum elegerunt, ſtuderet coram ipſo D. Epiſcopo, vel ejus in ſpiritualibus Vicario infra certum peremptorium terminum ſtatutum legitime comparere, conſiderato etiam quod nullus apparuit contradictor, quodque dicta electio eſt facta de perſona ſufficienti, viſo quoque inſtrumento infraſcripti tenoris. Nos Bartholomæus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Abbas monaſterii s. Conſtantii Taurinenſis Diœceſis, ordiniſque beati Benedicti fratri Milano de Oſtergariis de Aſt monaco ordinis prælibati ſalutem; & Apoſtolicam benedictionem. Exigentibus probitatis, & virtutum meritis, ſuper quibus apud nos fide digno teſtimonio commendaris, inducimur, ut tibi reddamur ad gratiam liberales; hinc eſt quod nos volentes tibi præmiſſorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere ſpecialem, harum ſerie, tenore, & auctoritate, & potentia, quibus melius valemus, & fungimur, ex privilegiorum noſtrorum ſubſtantia, ipſorumque potentia nobis attributa damus, concedimus, & arbitramur plenam potentiam cum omnimoda facultate, & baylia tam a SS. in Chriſto Patre ſummo Pontifice Domino noſtro D. Papa, quam a venerabilibus Dominis Epiſcopis, Cardinalibus, Abbatibus, aliiſque quibuſcumque potentiam, & bayliam habentibus beneficia collocandi, & concedendi ipſa beneficia qualiacumque, & quomodocumque, & ubicumque tenentur impetrandi, ipſa acceptandi, & obtinendi, & ipſis, & ipſorum ſubſtantialibus utendi, & fruendi ad ejus libitum, & omnimodam voluntatem, obtentiſque

Digitized by Google

beneficiis in ipſis Baptizandi, ſponſalia recipiendi, conſecrandi, & generaliter omnia, & ſingula faciendi, quæ ad prædicta, & ipſorum quælibet, & ex prædictis dependentibus, emergentibus, & connexis, & quæ ad prædicta pertinere noſcuntur vice ſacroſanctæ matris Eccleſiæ . . . in prædictis & ita, & ſingulariter diviſim, atque ſi ſub noſtræ Abbatiæ juriſdictionibus, noſtrique præſentia facta teneant. In cujus rei memoriam, ut prædictorum cunctis notitia pateat evidenter, fieri juſſimus literas noſtri ſigilli appenſione in roborationem præmiſſorum munitas. Datum Dragonerii die XIV. menſis novembris MCCCLXII., indict. XV. Super omnibus habita deliberatione matura Chriſti nomine invocato ſub proteſtatione tamen, quod per hanc confirmationem non præjudicetur eidem Domino Epiſcopo, nec aliis jus habentibus in dicta Eccleſia, electionem de prædicto Presbytero Milano factam de Eccleſia S. Hippolyti ſupradicta approbavit, ratificavit, & confirmavit, & curam animarum prædictæ Eccleſiæ ſibi commiſit, ac cum annulo ſuo aureo, quem in manibus tenebat, eum inveſtivit de dicta Eccleſia, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eamdem, committens idem D. Epiſcopus dicto fratri Gulielmo Rectori Eccleſiæ s. Mariæ de Quinzano de Nicia præſenti, & intelligenti, & eidem ſub excommunicationis pœna præcipiens, ut ipſum fratrem Milanum electum, & confirmatum ut ſupra, inducat in corporalem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ s. Hippolyti, & omnium jurium ſpiritualium, & temporalium ſpectantium ad eamdem, & eum ſic inductum auctoritate ſua defendat contradictores, ſi qui forent per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Quibus in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum dicto fratri Gulielmo commiſit totaliter vices ſuas, donec eas duxerit revocandas. In quorum teſtimonium tam prædictus D. Epiſcopus, quam D. frater Milanus præceperunt de prædictis fieri publicum inſtrumentum per me Notarium infraſcriptum ſigillo curiæ Epiſcopalis Aquenſis munitum.

Denunciatio Guidoni Epiſcopo de Monacho s. Petri jura Paræciæ ſanctæ Mariæ majoris invadente.

327 MCCCLXVI.

Anno Domini MCCCLXVI. die V. martii coram D. Guidone Aquenſi Epiſcopo Nicolinus Bellexius Archidiaconus, & Presbyter Bartholomæus de Porta Canonici reſidentes, & Dominicus Culardus ſindicus coram dant querelam, quatenus Ruffinus de Coconato Monacus monaſterii s. Petri de Aquis audit confeſſiones in civitate, ad ſepulturam ducit in ſuo cimiterio dicti monaſterii, non vult tradere duas partes oblationum, & turbat jura, & juriſdictiones ſuæ Eccleſiæ, & Parocchiæ, qui fr. Ruffinus cum Abbate Henrico dicti monaſterii contradicunt dicentes monaſterium s. Petri Aquenſis habere Parochiam in ſuburbiis (*deeſt ſententia dicti Epiſcopi*).

Sententia arbitri circa facultatem Epiſcopi in viſitatione Eccleſiæ Cathedralis, & taxam procurationis.

MCCCLXVI. 328

Anno Dominicæ Nativitatis MCCCLXVI. In nomine Domini amen. Nos Joannes Collarius Abbas monaſterii s. Jacobi Vallis Umbroſæ Aſtenſis, & Lucas Geblais legum Doctor Canonicus Aſtenſis arbitri arbitratores, & amicabiles compoſitores, & communes amici communiter, & concorditer volentes . . . inter Rev. in Chriſto Patrem, & D.D. Guidonem Dei gratia Aquenſem Epiſcopum, & Comitem ex una parte, & Canonicos, & Capitulum Eccleſiæ Aquenſis ex altera parte in quæſtione vertente inter ipſas partes. In eo . . . . . quod dictus D. Epiſcopus Aquenſis dicit ſe . . . quod de jure communi ordinaria auctoritate poteſt dictos Canonicos, & Capitulum præfatæ Aquenſis Eccleſiæ ſemel in anno . . . viſitare, & ſi neceſſe fuerit pluries in uno, & eodem anno viſitare, & dum viſitat Canonicos, & Capitulum, poteſt ex his petere ab eis ratione Viſitationis procurationem pro qualibet die, quo ipſe viſitabit, Turonenſes quinquaginta argenti in vigorem conſtitutionis Benedicti Papæ undecimi, quæ incipit VAS ELECTIONIS &c. (1), dicti vero Canonici, & Capitulum Aquenſ. . . . in contrarium videlicet quod præfatus D. Epiſcopus nec poteſt, nec debet ipſos viſitare, nec aliquam procurationem debent ſibi dare . . . de jure. Item dato quod poſſet ipſos viſitare, non tamen conceſſo, quod non poteſt eos viſitare niſi ſemel in anno dumtaxat, nec ab eis poteſt aliquam procurationem exigere pro ipſa viſitatione, & præſuppoſito, quod dictus D. Epiſcopus poſſit prædicta exigere, quod ipſi Canonici, & Capitulum non tenentur ſolvere præmiſſa, niſi pro una die tantum. Item dato quod pro una die tantum teneantur ſolvere quod non debent ſolvere dictos Turones quinquaginta, ſed ſatis minorem ſummam, cum Eccleſia Aquenſis ſit pauperrima, & tenuis in poſſeſſionibus, ac reditibus, attenta etiam prædicta forma dictæ Conſtitutionis VAS ELECTIONIS &c, ut de ipſo compromiſſo in nos facto conſtat publico inſtrumento manu Gulielmi de Belleratis de Aquis publici Imperialis aulæ Notarii MCCCLXVI., indict. IV. die XXIII. ſeptembris, viſis, auditis, & intellectis, & ruminatis juribus, quæ dictæ partes coram nobis producere voluerunt, & etiam habito colloquio cum ipſis partibus ore tenus, attentaque forma dicti compromiſſi in nobis facti cupientes, & volentes finem imponere quæſtionibus auditis juxta poteſtatem, & bayliam nobis in hac parte attributam per ipſas partes, & vigore dicti compromiſſi, Chriſti nomine primitus invocato, ſedentes & in his ſcriptis de dicta concordia ſæpe, & ſæpius deliberatione matura in puncto juris ſuper prædictis, & quolibet prædictorum dicimus, pronunciamus, ſententiamus, arbitramur, laudari, & obſervari mandamus per ipſas partes, & qualibet ipſarum partium prout ſuperius continetur . . . .

Digitized by Google

quatenus . . . . . . : . . dictus D. Epiſcopus Aquenſis, & Comes poteſt de jure communi, auctoritate ordinaria dictos Canonicos, & Capitulum dictæ Aquenſis Eccleſiæ ſemel in anno viſitare, & neceſſitate imminente poteſt etiam ipſos pluries viſitare in eodem anno. Item dicimus, pronunciamus &c., quod dum D. Epiſcopus auctoritate ordinaria viſitat ſuos Canonicos, & Capitulum poteſt petetere, & exigere ratione viſitationis ab eis procurationem pro qualibet die ipſius viſitationis, & dum eſt in ipſo officio viſitationis per . . . . juxta formam præfixam, & limitatam in dicta Conſtitutione Benedicti Papæ XI., quæ incipit VAS ELECTIONIS &c. prædicta dicimus, pronunciamus, ſententiamus, & arbitramur, laudamus, & obſervamus, mandamus per prædictas partes, & inter ipſas ſub pœna in dicto compromiſſo appoſita, & adjecta committenda, & exigenda ſecundum formam ipſius compromiſſi. Et quia ipſe D. Epiſcopus de burſa ſua ſatisfecit nobis arbitris in florenis IV. ad rationem de ſolidis XXVI. Aſtenſibus pro quolibet floreno, præcipimus, ut ſupradictum Capitulum, & Canonici dent ipſi D. Epiſcopo medietatem, & ea . . pro notario q. . . . . infra XV. dies a tempore notificationis eis facte, & hoc abſentibus partibus prædictis, & de prædictis Domini arbitri rogaverunt, & præceperunt per me Notarium infraſcriptum fieri publicum inſtrumentum, ſi fuerit opportunum anno Domini MCCCLXVI., indictione IV., die XXVI. novembris. Actum Aſt in domo habitationis prædicti Abbatis præſentibus teſtibus Venerando, & Reverendo D. Antonio de Garrettis, & Matheo de Starenghis. Et ego D. Ferrarius de Cunicho Not. &c.

(1) *Hæc decretalis habetur in Extrav. tit. X. de cenſibus, & procur., & præfert nomen Ben. XII. non XI., ut mendoſe legitur in hac charta. Edita autem fuit Avenione XV. cal. januarii Pontificatus anno II. ad compeſcendam Prælatorum in exigendis procurationibus avaritiam. Hujus rei cauſa generalem pro omnibus locis taxam conſtituit, quam excedere nefas eſſet. Dividit autem loca in Galliam, ac Germaniam, Hiſpaniam, Italiam, & inſulas, & partes ultramarinas. De Epiſcopis vero Italiæ hæc ſtatuit circa procurationem Epiſcopi*: etiam ... a Cathedralibus Eccleſiis ultra quinquaginta (*Turonenſes*) non audeant recipere quoquo modo pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia. *Ac ne dubium emergeret de Turonenſium valore, ſic in fine explicat.* „ Porro Turonenſes prædictos tales fore intelligimus quod XII. ipſorum valeant unum florenum auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunii Florentini „.

Licentia audiendi confeſſiones, & abſolvendi a caſibus reſervatis pro Eccleſia Alexandrina data fratribus S. M. de Foro Aq. Diœc.

329 MCCCCLXVII.

Guido Dei gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes dilecto nobis in Domino Jeſu Chriſto fratri Gullielmo Mercario Præpoſito, necnon fratri Pagano Aicardi fratri Bertramo Maneſcalco fratribus conventus s. Mariæ de Foro de Alexandria noſtræ Aquenſis Diœceſis ſalutem in Domino. Supplicatio veſtri parte nobis exhibita continebat, ut aliquos de caſibus nobis, & aliis Epiſcopis a jure reſervatis vobis concedere dignaremur. Annuentes igitur ſupplicationi præmiſſæ, tamquam qui ſalutem animarum noſtræ Diœceſis ſummis deſideriis affectamus, tenore præſentium vobis, & cuilibet veſtrum committimus, ut quaſcumque perſonas de Eccleſia Alexandrina, & circumpoſita regione vobis confiteri volentes poſſitis pœnitentialiter audire, & eas de caſibus infraſcriptis abſolvere, & eis, & cuilibet ipſarum injungere pœnitentiam ſalutarem, ſuper quibus veſtram conſcientiam oneramus. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus, & noſtro ſigillo muniri. Datum in Caſtro noſtro Beſtagni, die penultima martii, anno Domini MCCCLXVII., indict. V.

Caſus reſervati. Primo de blaſphemantibus Deum, B. Virginem, & Sanctos. Item de laborantibus diebus Dominicis, & Feſtivis. Item de euntibus ad divinos, & divinas, & de utentibus ſortilegiis, dummodo tamen non ſint publici incantatores. Item de peccantibus contra naturam. Item de incœſtu cum matre, ſorore, vel filia. Item de commutatione privatorum votorum. Item de perjurio, reſtituto damno. Item de adulterio. Item de illis, qui interfuerunt in cavalcatis, in quibus facta fuerunt homicidia.

Collatio Eccleſiæ S. Hyppoliti de Nicia Henrico Guarnerio electo a Capitulo Aquenſi.

MCCCLXVII. 330

In nom. Dom. amen. Ann. ejuſdem MCCCLXVII., indictione V., die XI. junii in caſtro Beſtagni, præſentibus venerabilibus, & diſcretis viris dominis Jacobino ex Marchionibus Inciſæ, Magiſtro Gulielmo de Clericis de Nitia, Franciſco Gulielmo de Oddonis de Inciſa, & Joanne Martino de Guaſchis de Alexandria teſtibus vocatis, & rogatis. Diſcretus vir presbyter Henricus Guarnerii electus ad rectoriam, & adminiſtrationem Eccleſiæ s. Hyppoliti de Bellemonte de Nitia Diœceſis Aquenſis per Capitulum, & Canonicos Aquenſis Eccleſiæ, prout de dicta electione patet in actis Curiæ Reverendi in Chriſto Patris, & Domini Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis, hoc, & eodem anno, & indict., die prima hujus menſis junii conſtitutus in jure coram præfato D. Epiſcopo humiliter, & devote ſupplicavit eidem, prout alias ſupplicavit, ut electionem ipſam de eo factam ad dictam rectoriam ipſius Eccleſiæ ea vacante rectore per privationem legitime factam de Fratre Milano Operto de Zoppis approbare, & ratificare dignaretur, qui D. Epiſcopus annuens juſtæ ſupplicationi ipſius viri, dicta electione de ejus licentia facta, & edito per ipſum D. Epiſcopum ad dictam Eccleſiam s. Hyppoliti affixo, & applicato, ac viſa etiam ſufficientia dicti presbyteri Henrici, & ſuper his omnibus habita deliberatione matura, Chriſti nomine vocato, & beati Hyppoliti, confirmavit, & approbavit electionem prædictam de prædicto

Digitized by Google

presbytero Henrico, ut ſupra factam, & eidem electioni conſenſit, & ſuam auctoritatem, & ſuæ Aquenſis Eccleſiæ interpoſuit decretum. Necnon eumdem presbyterum Henricum de dictis rectoria, & adminiſtratione, & omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ad ipſam Eccleſiam ſpectantibus cum annulo ſuo aureo legitime inveſtivit. De quibus omnibus, & ſingulis tam dictus D. Epiſcopus, quam etiam dictus presbyter Henricus inveſtitus præceperunt fieri publicum inſtrumentum ſigillo ejuſdem D. Epiſcopi impedimenti munitum.

Guido, Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes, dilectis nobis in Chriſto fratribus Gulielmo de Roliatis rectore Eccleſiæ s. Mariæ de Quinzano de Nitia noſtræ Diœceſis ſalutem in Domino. Cum confirmaverimus electionem factam per Canonicos Aquenſis Eccleſiæ de Presbytero Henrico Guarnerii dudum miniſtro Eccleſiæ de Caſtronovo Inciſæ ad Eccleſiam s. Hyppoliti de Bellomonte de Nitia dictæ Diœceſis tum vacante Rectore per privationem factam per nos de fratre Milano de Zoppis, ultimo rectore ipſius Eccleſiæ, & curam animarum dictæ Eccleſiæ ſibi commiſerimus, ac eumdem presbyterum Henricum inveſtiverimus de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad Eccleſiam ſupradictam: ideo tenore præſentium tibi committimus, & etiam ſub excommunicationis pœna præcipiendo mandamus: quatenus dictum presbyterum, Henricum ſic per nos confirmatum inducas in corporalem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ, & omnium jurium ſpiritualium, & temporalium ſpectantium ad eandem, & eum ſic inductum auctoritate noſtra, defendas contradictores quoslibet, & rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Quibus in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum tibi committimus noſtras vices. In quorum teſtimonium præſentes fieri fecimus noſtro ſigillo munitas. Datum in Caſtro noſtro Beſtagni, die XI. junii, anno Domini MCCCLXVII. indict. V.

Collatio Eccleſiæ Parocchialis s. Stephani Caſtrinovi Inciſæ Chriſtoph. Arnutio Monacho s. Petri de Burgolio Aquen. Diœc.

331 MCCCLXVIII.

Jacobinus ex Marchionibus Inciſæ, Canonicus Aquenſis, R. in Chriſto P., & D. Guidonis, Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis in ſpiritualibus Vicarius Generalis dilecto nobis in Chriſto fratri Chriſtophoro Arnutio de Alexandria, Aquenſis Diœceſis Monaco Monaſterii s. Petri de Burgolio, Ordinis s. Benedicti dictæ Diœceſis ſalutem in Domino. Exigentibus tuarum virtutum meritis, ſuper quibus apud nos fide dignorum teſtimonio multipliciter in Domino commendaris, inducimur, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt quod nos intuitu Dei, & tuorum præmiſſorum meritorum tibi volentes facere gratiam ſpecialem, viſis, & receptis literis tibi conceſſis a tuo Majore, quarum tenor talis eſt. Noverint univerſi, & ſinguli præſentes literas inſpecturi, quod nos frater Daniel de Guaſchis, Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Abbas Monaſterii s. Petri de Burgolio Diœc. Aquenſis Ordinis s. Benedicti tenore præſentium auctoritate qua fungimur in hâc parte omni modo, & jure quibus melius poſſumus liberam licentiam, & auctoritatem concedimus, & conceſſam eſſe ordinamus fratri Chriſtophoro Arnutio de Alexandria ibidem præſenti ſubdito noſtro Monacho, ut poſſit & valeat recipere, ingredi, & acceptare quamcumque Ecclaſiam curam animarum habentem a quocumque legato, Archiepiſcopo, Epiſcopo, & Abbate, & ſpecialiter Ordinis prælibati, ad quem eligetur, vel aſſumetur per electionem Canonicam, vel per collationem cujuslibet ſui ſuperioris eidem collatam intuitu meritorum ſuorum, & ad ipſam electionem, ſeu Ecoleſiam, ad quam eligetur, & canonice aſſumetur, vel ſibi conferatur, vel aliter ſibi debite provideatur, ſe transferre, & in ipſa Eccleſia valeat libere reſidere, ac etiam debitam curam animarum exercere. Inſuper concedimus ſibi, quod poſſit eſſe Monachus, & Clericus præbendatus cujuslibet Eccleſiæ, & Monaſterii dicti Ordinis s. Benedicti ordinate receptus, ac etiam Canonicus præbendatus a quocumque legato, Archiepiſcopo, Epiſcopo, & Abbate, ac Priore Canonice electis, & gratiam s. Matris Eccleſiæ habentibus ... cum omnibus dependentibus ad eamdem de noſtra ſpeciali gratia, & permiſſione, & auctoritate prædicta In cujus rei teſtimonium præſentes literas eidem fratri Chriſtophoro ſupradicto conceſſimus, & concedimus noſtro ſigillo ad chordulam pendenti, & apud nos fecimus regiſtrari. Datum Burgolii de Alexandria in clauſtro Monaſterii noſtri s. Petri in præſentia venerabilium virorum fratris Joannis Ordinis s. Antonii, presbyteri Montanarii, Guaſchi Cappellani noſtri, & Michelini Guaſchi teſtibus ad prædicta vocatis, & rogatis, ſub ann. Domini MCCCLXVIII. indict. VI., die XVII. julii: rectoriam, & adminiſtrationem Eccleſiæ s. Stephani de Caſtronovo Inciſæ Aquenſis vacantem per abſentationem presbyteri Stephani Revelli ultimi Rectoris ejuſdem, vel aliter quomodocumque vacet, tibi conferimus ordinaria poteſtate, & curam dicti loci tibi compromittimus animarum. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas Actum, & datum in caſtro Beſtagni die XIII. januarii, ann. Domini MCCCLXVIII indict. VI., præſentibus Mathæo Paſtoris, & Gullielmo Voglino, ambobus de dicto loco Caſtrinovi teſtibus ad præmiſſa vocatis, & me Joanne de Quiregio Notar. &c.

Reſignatio Clericatus Eccleſiæ s. Ambroſii Folizani Epiſcopo Aquenſi, & ejuſdem collatio Antonio de Caſſinaſco.

MCCCLXVIII. 332

Anno Domini MCCCLXVIII., indictione VI., die ultima julii in area Caſtri Beſtagni, præſentibus venerabilibus viris Dominis fratre Georgio Abbate Monaſterii s. Juliæ, Capuzono, & Petrino de Guttuariis, & Thoma de Puteo de Meladio, teſtibus vocatis, & rogatis. In quorum præſentia, & mei Notarii infraſcripti Marchettus Guttuarius ex Dominis Caſſinaſchi Aquenſis Diœceſis conſtitutus coram Rev. in Chriſto Patre, & Do-

Digitized by Google

mino Guidone Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comiti intendens ad alia ſe transferre pure, & ſponte renunciavit in manibus dicti Domini Epiſcopi Clericatui, beneficio, & præbendæ, quam obtinebat in Eccleſia prædicta S Ambroſii (1), quam renunciationem idem Dominus Epiſcopus gratam habens, liberaliter acceptavit, præcipiens de prædictis fieri præſens inſtrumentum.

Guido, Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes, dilecto nobis in Chriſto presbytero Antonio de Caſinaſco noſtræ Aquenſis Diœceſis ſalutem in Domino. Exigentibus tuarum virtutum meritis, ſuper quibus apud nos laudabili teſtimonio multum in Domino commendaris, inducimur ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt, quod nos volentes intuitu Dei, & tuorum præmiſſorum meritorum tibi facere gratiam ſpecialem, clericatum, beneficium, & præbendam nunc vacantes in Eccleſia S. Ambroſii de poſſe Felizani per renunciationem in manibus noſtris factam per Marchertum Guttuarium olim Clericum dictæ Eccleſiæ tibi conferimus noſtra ordinaria poteſtate. Inveſtientes te cum annulo noſtro aureo de dicto Clericatu, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eundem decernentes ex nunc irritum, & inane, ſi ſecus contra præmiſſa a quoquam fuerit quomodolibet attentatum, vel contigerit attentari, in quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Actum, & datum in area caſtri Beſtagni, die ultima julii, anno Domini MCCCLXVIII., Indictione VI., præſentibus teſtibus, quibus ſupra.

(1) *Felizzani.*

Electio Antonii Zabreriæ de Murſaſco in Archipresb. de Mollariis, facta a Capitulo Aq. & litteræ Epiſcopi contra prætendentes.

233 MCCCLXVIII.

In nom. Dom. amen. Ann. ejuſdem MCCCLXVIII., Indictione VI., die XXV. ſeptembris in Civitate Aquis, ſcilicet in domibus habitationis Rever. in Chriſto fratris Jacobi Ordinis Minorum, Epiſcopi Millopotenſis, præſentibus ipſo Domino Epiſcopo, Iſnardo Zabrera poteſtate Molariarum, presbytero Franciſco Bordella Rectore Eccleſiæ de Vixidono, & Antonio Bellerato miniſtro hoſpitalis Sancti Antonii de Balneo de Aquis, Petro Scuroto de Aquis, & pluribus aliis teſtibus vocatis, & rogatis. Vacante Eccleſia Sanctæ Mariæ plebis de Campali, ſeu de Molariis Aquenſis Eccleſiæ Archipresbytero, & Rectore per renunciationem fratris Antonii Bocatii Monaci Monaſterii de Tilicto in manibus Rever. in Chriſto Patris, & Domini Guidonis, Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis ſponte factam olim Archipresbyteri dictæ plebis, ecce quod venerabiles viri Domini Jacobinus ex Marchionibus Inciſæ, Nicolinus Bellexius Archidiaconus, & presbyter, Bartholomæus de Porta, Canonici Aquenſis Eccleſiæ in ſacris Ordinibus conſtituti tamquam Capitulum, & pro Capitulo dictæ Aquenſis Eccleſiæ reſidentes, & tamquam ad quos electio, futuri Archipresbyteri plebis prædictæ ſpectat, conſtituti perſonaliter in præſentia Rever. in Chriſto Patris, & Domini Guidonis Aquenſis Epiſcopi ſupradicti humiliter, & devote petierunt licentiam eligendi Archipresbyterum futurum dictæ plebis. Qui Dominus Epiſcopus annuens ſupplicationi Canonicorum ipſorum cum proteſtatione . . . .

Guido, Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilectis nobis in Chriſto univerſis, & ſingulis, tam Clericis, quam laicis, ubicumque ſint, & quocumque nomine nuncupentur, cujuſcumque ſtatus, & conditionis exiſtant, quos tangit infraſcriptum negotium, vel tangere poterit quomodolibet in futurum, ſalutem in Domino. Noveritis, quod coram nobis perſonaliter acceſſit Antonius natus quondam Facini Zabrera de Murſaſco, Clericus noſtræ Diœceſis, dicens, & exponens ſe fore electum in Archipresbyterum ad Archipresbyteratum, rectoriam, & adminiſtrationem Eccleſiæ Sanctæ Mariæ plebis de Campali, ſive de Molariis per Reverendum in Chriſto Patrem, & Dominum Fratrem Jacobum Ordinis Minorum Epiſcopum Millopotenſem tamquam procuratorem, & procuratorio nomine venerabilium virorum Dominorum Jacobini ex Marchionibus Inciſæ, Nicolini Bellexii Archidiaconi, presbyteri Bartholomæi de Porta, & Joannis de Quiregio Canonicorum Eccleſiæ majoris Aquenſis tamquam Capitulum, & pro Capitulo dictæ Eccleſiæ Aquenſis in ſacris Ordinibus conſtitutorum, ad quos electio Archipresbyteri dictæ plebis dicitur ſpectare, de quibus procura, & electione dixerunt patere publica inſtrumenta recepta manu Franciſci Bordellæ publici Notarii, & ipſa Eccleſia vacante Archipresbytero per renunciationem Fratris Antonii de Caſtello dudum Archipresbyteri dictæ plebis in manibus noſtris factam, requirens idem Antonius ſic electus inſtanter, quatenus nos auctoritate noſtra ordinaria dictam electionem de ſe factam ad Archipresbyteratum dictæ plebis ratificare, & confirmare dignaremur, & eidem electioni interponere noſtram auctoritatem pariter & decretum, ac etiam eum inveſtire de dictis Archipresbyteratu, rectoria, & adminiſtratione, & omnium jurium ſpiritualium, & temporalium ad eoſdem ſpectantium, & inducere, ſeu induci facere in poſſeſſionem corporalem omnium prædictorum. Quare tenore præſentium vos, & quemlibet veſtrum monemus, & hortamur in Domino quatenus ſi veſtra intereſt, vel ad vos, ſeu ad aliquem veſtrum ſpectat aliquid dicere, vel opponere contra dictam electionem, ſeu contra perſonas eligentium, ſeu contra electum prædictum aliquo modo, & forma, ſtudeatis infra ſex dies proximos poſt harum affixionem, ſeu applicationem ad fores dictæ Eccleſiæ de Molariis factam coram nobis legitime comparere oſtenſuri, producturi dictum, & oppoſitum quemcumque volueritis dicere, vel opponere contra prædicta, vel aliquod prædictorum. Quem terminum vobis, & cuilibet veſtrum pro primo, ſecundo, tertio, & peremptorio aſſignamus. Alioquin elapſo ipſo termino ad confirmationem ejuſdem Antonii fiendam, ut ſupra, & ad alia juridica circa hoc procedendum juſtitia mediante, & noſtri abſentia non obſtante, & ut de prædictis, vel aliquo prædictorum nullus poſſit ſe per ignorantiam excuſare, præſens edictum juſſimus

Digitized by Google

aſſigi, & apponi ad fores Eccleſiæ ſupradictæ, &c. Datum in caſtro noſtro Beſtagni, die XXVI. ſeptembris, anno Dom. MCCCLXVIII, Indict. VI.

Ordinatio Dominici Lanzavegiæ de Alex. Aq. Diœceſis facta ab Epiſcopo Aquenſi.

234 MCCCLXVIII.

Noverint univerſi, & ſinguli præſentes noſtras literas inſpecturi, quod nos Guido, Dei gratia Aq. Epiſcopus, & Comes, Dominico nato Caſſoni Lanzavegiæ de Alexandria noſtræ Aquenſis Diœceſis, ætatis idoneæ, litterato, & de legitimo matrimonio procreato, cupienti adſcribi militiæ Clericali primam contulimus capitis tonſuram, & eum in Clericum titulavimus, & ordinavimus ad titulum ſui patrimonii ſecundum conſuetudinem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſtilum antiquum conſuetum. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Actum, & datum in caſtro Beſtagni die XXVI. ſept. Anno Domini MCCCLXIII. Ind. VI. præſentibus diſcretis viris Dominico de Curlandis, Canonico Aquenſi, Guillelmo de Oddonis de Inciſa Caſtellano Beſtagni, & Antonello de Botino Caſtellano Tertii, teſtibus vocatis, & rogatis.

Facultas Fr. Franciſco Milano de Alexand. Aq. Diœc. abſolvendi a caſibus reſerv. in Alex. Ugulii, Solerio, Quargnento, Caſtellatio.

235 MCCCLXVIII.

Guido, Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes, dilecto nobis in Chriſto fratri Franciſco Milano de Alexandria noſtræ Aquenſis Diœceſis, Ordinis Prædicatorum, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Tenore præſentium omnibus innoteſcat, quod tuis ſupplicationibus inclinati, & de tua prudentia, & circumſpectione maxime confidentes tibi committimus harum ſerie litterarum, quod de omnibus caſibus nobis a jure reſervatis, poſſis in dicta Eccleſia Alexandriæ, & Uguliis, Solerio, Quargnento, & Caſtellatio abſolvere perſonas tecum confitentes, utriuſque ſexus, & eis, & ipſorum cuilibet pœnitentiam injungere ſalutarem, nec non & de male retentis, & dimiſſis ad pias cauſas, & dimittendis nomine noſtro componere, prout ſtatuunt Canonicæ Sanctiones. Volumus autem, quod ii, qui filios opprimunt, vel propria manu occiderunt, ad nos, ut ad tuum in hac parte Superiorem remittas. Super quibus omnibus tuam conſcientiam oneramus uſque ad Feſtum Reſurrectionis Dominicæ proximum, & non ultra præſentibus duraturis. In quorum omnium teſtimonium has noſtras patentes litteras mandavimus regiſtrari, & ſigillo noſtro muniri. Datum in Caſtro noſtro Beſtagni, die XXVIII. ſept. anno Dom. MCCCLVIII., Indictione VI.

Collatio Eccl. Parocch. S. M. de Mollariis Ant. Zabreria, cum diſpenſatione circa ætatem.

236 MCCCLXVIII.

In nomine Domini amen. Anno Incarnationis ejuſdem MCCCLXVIII., Indict. VI., die X. octobris in caſtro Beſtagni, præſentibus nobili viro Joanne ex Marchionibus Inciſæ, Iſnardo Zabrerà Poteſtate Molariarum, & Gulielmino Zabrera de Murſaſco teſtibus vocatis, & rogatis. Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilecto nobis in Chriſto Antonio nato quondam Facini Zabreræ de Murſaſco, Clerico noſtræ Aquenſis Diœceſis, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Fide dignorum relatione nos noveris percepiſſe, quod licet tu non exiſtas ad præſens in ætate legitima, ſecundum quod ſtatuunt ſacri Canones, ita quod valeas curatum beneficium ſine diſpenſatione noſtra licite obtinere; attamen propter amicorum tuorum, & attinentium potentiam poſſes, ſi aliquod beneficium tibi conferatur, ipſum utiliter gubernare, & in ſuis juribus reſtaurare. Hinc eſt, quod nos intuitu præmiſſorum volentes tibi facere gratiam ſpecialem de vacante plebe Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Molariis noſtræ Aquenſis Diœceſis Archipresbytero per ſpontaneam reſignationem in manibus noſtris factam juſtis titulis, & de cauſis per Fratrem Antonium de Caſtello, Monacum monaſterii de Tilieto Ordinis Ciſtercienſium noſtræ Diœceſis ultimum Rectorem prædicti Archipresbyteratus, ſive Plebis, & Canonici noſtræ Eccleſiæ Aquenſis in ſacris Ordinibus conſtituti tamquam Capitulum, & pro Capitulo Eccleſiæ Aquenſis prælibatæ aſſerentes electionem Archipresbyteri in dicta Plebe ſic vacante ad ipſos pertinere, petita tamen a nobis, ſecundum quod ſtatuunt conſtitutiones Synodales, quæ faciunt de talibus mentionem, licentia eligendi Archipresbyterum in Plebe prædicta, ipſaque a nobis obtenta, proteſtatione tamen præmiſſa, quod ſi ad ipſos Canonicos noſtræ Aquenſis Eccleſiæ ſupradictæ non ſpectabat, nec ſpectare poſſet de jure eligere Archipresbyterum, quando prædicta Eccleſia Plebis de Molariis vacabat, quod non præjudicaret juri noſtræ ordinariæ poteſtatis; Canonicique prælibati conſtituerint procuratorem ad eligendum Archipresbyterum futurum pro prædicta Plebe Rev. Patrem Dominum Jacobum Millopotenſem Epiſcopum in inſula Cretenſi in civitate Aquenſi reſidentem; idemque Procurator procuratorio quo ſupra te elegit in Archipresbyterum Plebis de Molariis ſupradictæ, prout de dicta procura patere aperitur publico inſtrumento recepto manu Franciſci Bordellæ de Aquis Notarii; & per præfatum procuratorem te ſic electo fuerimus requiſiti, ut ipſam electionem confirmare dignaremur & quod te inveſtire deberemur de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ad prædictum Archipresbyteratum ſpectantibus quoquo modo ac te induci faceremus in corporalem poſſeſſionem omnium prædictorum; miſimus quoque litteras noſtras per modum edicti affigi ad valvas dictæ Plebis, proteſtatione tamen prædicta præmiſſa in omnibus clauſulis ſupradictis, & infraſcriptis, quod non præjudicari poſſet juri noſtræ ordinariæ poteſtatis, ut ſi aliqua perſona contradicere vellet, ſeu aliquam oppoſitionem contra prædictos Canonicos eligentes, ſeu contra prædictam electionem, vel contra perſonam tuam coram nobis certo termino jamdiu elapſo comparere deberet, infra quem terminum coram nobis nullus comparuit contradictor. Ita quamvis

debe-

deberent, & poſſent eligere Archipresbyterum, ſi & quatenus dicta Eccleſia de Molariis vacaret, elegerant ſcienter indignum videlicet te qui non es, nec eras ut confeſſus fuiſti in judicio coram nobis in ætate legitima conſtitutus, ſcilicet vigintiquinque annorum, prout ſtatuunt habere volentem Eccleſiam curatam ſupradictæ Canonicæ ſanctiones, & quod etiam non es, nec eras quando fuiſti ſic electus de facto ſufficientis litteraturæ, nec idoneæ ætatis ad tale beneficium gubernandum, propter quæ electio prædicta, ſi qua facta fuit, ipſo jure fuit nulla, & inanis, nihilominus cognoſcentes quod a te præfata Eccleſia de Molariis poterit in ſuis juribus, ut præmittitur, reſtaurari, & etiam gubernari, ideo tecum quod poſſis dictam Eccleſiam obtinere ex noſtra auctoritate ordinaria, qua fungimur, prout melius de jure poſſumus, & ſtatuunt ſacri Canones prælibati, diſpenſamus, ita quod non tenearis, inſiſtendo tamen ſtudio litterarum uſque ad ſeptenium, vel infra dictum ſeptenium ad faciendum promoveri; dummodo tamen infra annum te requiras, & facias ad ſubdiaconatus ordinem ordinare, & interim per idoneum Sacerdotem in ſpiritualibus, & temporalibus dictæ Eccleſiæ, & cures optime deſervire, qua diſpenſatione præmiſſa, te in rectorem, & adminiſtratorem Eccleſiæ Archipresbyteratus prædicti eligimus, tibique adminiſtrationem, & rectoriam ſæpedictæ Plebis, & curam animarum committimus, & conferimus noſtra ordinaria poteſtate. Volumus autem quod ſerves omnia ſupradicta, prout ſtatuunt ſacri Canones prælibati infra ſeptenium ſupradictum, prout a te in manibus noſtris, tactis ſacroſanctis Evangeliis recipimus juramentum fine . . . . obſerves, & quantum in te eſt, facias obſervari. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas, actum ut ſupra, præſentibus teſtibus quibus ſupra.

Alia de Eccl. S. Laurentii de Gamalerio Aq. Diæc. Gulielmo Bonoxio.

337 MCCCLXVIII.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilecto nobis in Chriſto Presbytero Gulielmo Bonoxii de Beata Maria de Saona ſalutem in Domino. Exigentibus tuarum virtutum meritis, ſuper quibus apud nos laudabili teſtimonio multipliciter in Domino commendaris inducimur, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt, quod volentes intuitu Dei, & tuorum præmiſſorum meritorum tibi facere gratiam, Archipresbyteratum, beneficium, & præbendam vacantes in Eccleſia ſancti Laurentii de Gamalerio noſtræ Aquenſis diœceſis per privationem per nos factam de Bertolino Cazulini de Boſco dudum dictæ plebis Archipresbytero tibi conferimus noſtra ordinaria poteſtate, & curam dicti loci Gamalerii tibi committimus animarum inveſtientes te cum annulo noſtro auri de dicto Archipresbiteratu, rectoria, & adminiſtratione ipſius, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eoſdem decernentes ex nunc irritum, & inane ſi ſecus contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum fuerit quomodolibet attentatum, vel contigerit attentari. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Dat. in Caſtro noſtro Beſtagni die XXIII. novembris, anno Domini MCCCLXVIII., indictione VI. præſentibus Bertramo de Oddoao Caſtellano Cavatorii, Franciſco Pennacio, & Gullielmo de Puteo de Meladio teſtibus vocatis, & rogatis.

Delegatio Archipresbiteri Gamalerii Aquenſis diæc. ad dandam poſſeſſionem Rectori Eccl. S. Stephani Caſtrinovi Inciſæ.

MCCCLXIX. 338

Jacobinus &c. dilecto nobis in Chriſto Presbitero Guillelmo Bonnoxii Archipresbitero plebis ſancti Laurentii de Gamalerio Aquenſis diœceſis, ſalutem in Domino cum auctoritate ordinaria contulerimus fratri Chriſtophoro Arnutio de Alexandria monacho monaſterii S. Petri de Bargolio Aquenſis diœceſis ordinis S. Benedicti Rectoriam, & adminiſtrationem Eccleſiæ S. Stephani de Caſtronovo Inciſæ dictæ diœceſis, & curam animarum ejuſdem loci ſibi commiſimus, ac ipſum inveſtivimus de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eamdem. Ideo tenore præſentium tibi committimus, quatenus dictum fratrem Chriſtophorum inducas in corporalem poſſeſſionem dictæ Eccleſiæ, & omnium jurium ſpiritualium, & temporalium pertinentium ad eamdem, & eum ſic inductum auctoritate noſtra defendas contradictores quoſlibet, & rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Quibus in præmiſſis, & quolibet præmiſſorum tibi committimus noſtras vices. Datum in caſtro Beſtagni die XIII. januarii, anno Domini MCCCLXIX., indictione VII.

Collatio Eccleſiæ parochialis S. Martini de Caſtellatio diæces. Aquen. F. Bartholomeo de Fidentia ord. Herem. S. Aug. cum facultate abſolvendi a caſibus reſervatis.

MCCCLXIX. 339

Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes, dilecto nobis in Domino Jeſu Chriſto F. Bartholomeo de Fidencia ordinis Heremitarum S. Auguſtini conventus Alexandriæ Aquenſis diœceſis ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Tua ſupplicatio nobis nuper exhibita continebat, quod quum tu eſſes de conventu fratrum ordinis Heremitarum S. Auguſtini de Alexandria Aquenſis diœceſis prædictæ, & tibi proviſum fuiſſet per tuum Priorem, & conventum de Eccleſia S. Martini de Caſtellatio, ſive de Gamundio curam animarum habente, quæ quidem Eccleſia ſpectat, ut aſſerebas de jure ad prædictum Priorem, & conventum per privilegia Papalia, & quod nos tibi tamquam verus ordinarius, & diœceſanus tuus deberemus tibi committere, & gratiam facere, prout ſtatuunt, ordinant, & præcipiunt canonicæ ſanctiones, videlicet quod poſſis curam animarum ad præfatam Eccleſiam, ut aſſeris ſpectantem populi tibi commiſſam miniſtrare, & dictam curam licite exercere, & omnia facere, quæ ad dictam curam ſpectant quomodolibet de conſuetudine, vel

Digitized by Google

de jure; idcirco nos Guido Epiſcopus Aquenſis ſuperius nominatus tuis juſtis ſupplicationibus inclinati prædicta omnia, & ſingula in prædicta ſupplicatione contenta gratioſe admittentes, tibi committimus, concedimus, & largimur auctoritate ordinatia, qua fungimur, quatenus de cetero poſſis, prout melius de jure poſſumus, & debemus in dicta Eccleſia, & pro dicta Eccleſia, ut aſſeris curam animarum habente populo tibi commiſſo, & parochianis dictæ Eccleſiæ Sacramenta Eccleſiaſtica licite miniſtrare, & impendere pœnitentias ſalutares. In quorum teſtimonium cum annulo noſtro aureo de prædicta Eccleſia, & de cura prædicta ad ipſam Eccleſiam ſpectante te inveſtimus, & in poſſeſſionem immittimus corporalem. Et prædictus Dominus Epiſcopus mandavit ſigillum ſuum apponi in teſtimonium præmiſſorum, & infraſcriptorum, & ulterius uſque ad feſtum S. Pentecoſtes proxime venturi contulit prædicto fratri Partolomeo, quod poſſit abſolvere vere pœnitentes de caſibus infraſcriptis de jure Epiſcopis reſervatis. Actum, & datum in caſtro Beſtagni die VIII. martii, anno Domini MCCCLXIX., indictione VII.

Caſus vero prædicti ſunt iſti. Primo de blaſphemantibus Deum, B. Virginem, & Sanctos. Item de committentibus ſortilegia, niſi eſſent publici incantatores, & divini, & euntibus ad prædictos divinatores. Item de inceſtu, niſi eſſet cum matre, filia, vel ſorore. Item de commutatione privatorum votorum. Item de perjurio reſtituto damno. Item de committentibus peccata contra naturam. Item de his qui fuerunt in cavalcatis, & exercitibus, ubi fuerunt facta incendia, vel homicidia, dum tamen non incenderint, nec fecerint homicidia manu propria, alii remittantur ad Dominum Epiſcopum Aquenſem. Item de laborantibus diebus Dominicis, & feſtivis. Item de his, qui comederunt carnes in Quadrageſima, & aliis diebus prohibitis a jure.

Facultas P. Zucco O. P. abſolvendi Alexandriæ, & Territorio Aquenſis diœceſis.

340 MCCCLXIX.

Die VIII. martii. Noverint univerſi, quod F. Petrus Zucchus de Alexandria Aquenſis diœceſis conventus ordinis fratrum Prædicatorum de Alexandria Aquenſis diœceſis ſe præſentavit, ut moris eſt, ut poſſit prædicare, audire confeſſiones, & facere illa, quæ de jure ad ipſum ſpectant. Quam præſentationem Rev. in Chriſto Pater D. Guido Aquenſis Epiſcopus ordinarius dictæ Eccleſiæ Alexandrinæ, & diœceſanus acceptavit, eique commiſit, quod uſque ad feſtum Pentecoſtes proxime venturum poſſit illis de Alexandria, & de circumpoſita regione diœceſis Aquenſis dare pœnitentias ſalutares pro caſibus infraſcriptis.

Qui caſus ſunt. Primo de blaſphemantibus Deum, Beatam Virginem, & Sanctos. Item de perjurio reſtituto damno. Item de inceſtu, niſi eſſet cum matre, filia, vel ſorore. Item de ſortilegiis, niſi eſſent publici incantatores. Item de commutatione privatorum votorum. Item de laborantibus die Dominicis, & feſtivis.

Ordinatio D. Melchioris cum juramento erga S. P. in Epiſ. Oſnabrug. ab Epiſc. Aqu. in Eccl. S. Mariæ de Quinzano Niciæ peracta.

MCCCLXIX. 341

Noverint univerſi, & ſinguli præſentes litteras inſpecturi, quod nos Guido Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes provinciæ Mediolanenſis hoc Sabbato, in quo cantatur miſſa: ſitientes venite ad aquas, ſacram ordinationem infra miſſarum ſolemnia in Eccleſia ſanctæ Mariæ de Quinzano de Nitia noſtræ diœceſis Aquenſis generaliter celebrantes receptis cum ea, qua decet reverentia litteris publicis, & patentibus ſanctiſſimi Patris, & Domini, D. Urbani ſacroſanctæ Romanæ, ac univerſalis Eccleſiæ ſummi Pontificis, & vera bulla plumbea inpendenti cum cordula canabis ſigillatis non vitiatis, non abraſis, nec abolitis, & omni vitio & ſuſpicione carentibus, quorum tenor ſequitur in hæc verba. Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Melchiori Electo Oſnabrugenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum nos nuper Oſnabrugenſis Eccleſiæ paſtoris regimine deſtitutæ de perſona tua nobis, & fratribus noſtris ob tuorum exigentiam meritorum, accepta de eorumdem fratrum conſilio auctoritate Apoſtolica duxerimus providendum præficiendo te in Epiſcopum, & Paſtorem, prout in noſtris inde confectis litteris plenius continetur, nos ad ea, quæ ad tuæ commoditatis augmentum cedere valeant favorabiliter intendentes tuis ſupplicationibus inclinati, qui ut aſſeris in minoribus ordinibus dumtaxat conſtitutus exiſtis, ut a quocumque malueris catholico antiſtite gratiam, & communionem Apoſtolicæ ſedis habente omnes etiam ſacros ordines ſucceſſive ſtatutis temporibus a jure ab eodem, vel alio antiſtite ſimilem gratiam, & communionem obtinente aſſumtis, & in hoc ſibi adſtantibus duobus, vel tribus catholicis Epiſcopis ſimilem gratiam, & communionem habentibus munus conſecrationis recipere valeas & eidem antiſtiti, ut ordines conferre, & munus prædictum auctoritate noſtra impendere libere tibi poſſit, plenam, & liberam concedimus tenore præſentium facultatem, volumus autem, quod idem antiſtes, qui tibi præfatum munus impendet, poſtquam tibi illud impenderit, a te noſtro, & Eccleſiæ Romanæ nomine fidelitatis debitum ſolitum recipiat juramentum juxta formam, quam ſub bulla noſtra injungimus interclusam; ac formam juramenti, quod te præſtare contigerit nobis de verbo ad verbum per tuas patentes litteras tuo ſigillo ſignatas per proprium nuncium, quanto citius deſtinare procures abſquequo Ven. fratri noſtro Archiepiſcopo Colonienſi, cui præfata Eccleſia Metropolitano jure ſubeſſe dignoſcitur, per hoc nullum præjudicium inpoſterum generetur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum XII. kalendas decembris Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Vigore quarum litterarum Apoſtolicarum præfatum Melchiorem Electum Oſnabrugenſem, & ad titulum prædictæ Oſnabrugenſis Eccleſiæ ad ſacrum Presbiteratus ordinem ordinavimus, & idem prædictum ordinem contulimus ſecundum conſuetudinem

Digitized by Google

ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſtylum antiquum conſuetum, in quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro Pontificali ſigillo pendenti munitas. Actum, & datum in Eccleſia prædicta S. Mariæ de Quinzano de Nicia noſtræ Aquenſis diœceſis die XVII. martii, anno Domini MCCCLXIX., indictione VII. præſentibus Rev. Patribus Dominis fratribus Jacobo ordinis Minorum Millepotenſi, Dalmatio dicti ordinis Licomenſi, Nicolao ordinis Prædicatorum Curlatenſi Epiſcopis, & venerabilibus viris Dominis fratre Michaele Abbate Monaſterii S. Chriſtophori de Bergamaſco, Jacobino ex Marchionibus Inciſæ canonico Aquenſi, & pluribus aliis egregiis militibus, & nobilibus teſtibus ad præmiſſa vocatis, & rogatis.

In nomine Domini amen. Anno Incarnationis ejuſdem MCCCLXIX., indictione VII., die XVIII. martii in Eccleſia S. Mariæ de Quinzano de Nicia. Aquenſis diœceſis provinciæ Mediolanenſis, præſentibus egregiis Dominis Baldaſarro Duce Brunſvicenſi, Joanne de Scombourg, Eberardo de Berchem, Antonio Turco de Aſt militibus, Ven. viris DD. fratre Michaele Abbate monaſterii S. Chriſtophori de Bergamaſco, Jacobino ex Marchionibus Inciſæ Aquenſi canonico, & fratre Gulielmo Roliato Rectore dictæ Eccleſiæ S. Mariæ de Quinzano, & pluribus aliis, ibique Rev. in Chriſto P., & DD. Guido Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes provinciæ Mediolanenſis auctoritate ſedis Apoſtolicæ, de qua quidem auctoritate conſtat per litteras publicas, & patentes ſupraſcripti ſummi Pontificis ipſius vera, & ſolita bulla plumbea pendenti in filo canabis ſigillatas non vitiatas, non abraſas, non abolitas, ſed omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentes. Quarum litterarum tenor talis eſt. „ Urbanus Epiſcopus, ut ſupra: „ munus conſecrationis impendit Rev. in Chriſto Patri, & D. D. Melchiori Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopo Oſnabrugenſi &c. & ipſum conſecravit Epiſcopum cum ſolemnitate miſſæ juxta ritum, & formam Eccleſiæ conſuetam aſſiſtentibus eidem conſecratori, ſeu conſecrationi Rev. in Chriſto Patribus, & D. D. fratre Jacobo Millopotenſi, fratre Dalmatio Epiſcopo Licomenſi ambobus ordinis Minorum, & fratre Nicolao ordinis Prædicatorum Epiſcopo Curlatenſi. Recipiens præfatus Dominus Epiſcopus Aquenſis a prædicto D. Melchiore Epiſcopo Oſnabrugenſi nomine memorati ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. D. Urbani divina providentia Papæ V., & Eccleſiæ Romanæ fidelitatis debitæ ſolitum juramentum juxta formam comprehenſam in litteris præfati Romani Pontificis ipſius vera, & ſolita bulla plumbea in filo canabis ſigillatis pendenti non vitiatis, non cancellatis, non in aliqua ſui parte vitioſis, ſed omni prorſus vitio, & ſuſpicione carentibus. Quarum quidem litterarum, & formæ juramenti a præfato Domino Epiſcopo Oſnabrugenſi præſtiti tenor de verbo ad verbum nihil prorſus addito, vel minuto noſcitur eſſe talis. Ego Melchior Epiſcopus Oſnabrucenſis ab hac hora in antea fidelis, & obediens ero Beato Petro, ſanctæque Romanæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ, & Domino meo, D. Urbano Papæ V., ſuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus non ero in conſilio, aut conſenſu, vel facto, quod vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Conſilium vero quid mihi creditum fuerit per ſe, aut nuncium, aut litteras ad eorum damnum me ſciente nemini pandam. Papatum Romanum, & regalia ſancti Petri, adjutor ero ad retinendum, & defendendum ſalvo meo ordine contra omnem hominem. Legatum Apoſtolicæ ſedis in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo, vocatus ad ſynodum veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Apoſtolorum limina, ſingulis biennis viſitabo, aut per me, aut per nuncium meum, niſi Apoſtolica abſolvar licentia, poſſeſſionem vero ad menſam meam Epiſcopalem Oſnabrugenſem pertinentem non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo inconſulto Romano Pontifice. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia. Rogantes præfati Domini Epiſcopi me Notarium infraſcriptum de prædictis omnibus, & ſingulis conſici, & plura publica inſtrumenta ad ſapientis dictamen ſigillo præfati Domini Conſecratoris inpendenti munita.

Revocatio collationis Eccl. S. Petri Fibinarum facta ab Archid. Eccl. Alexand. & nova inſtitutio Epiſcopi Aquenſis.

MCCCLXIX. 342

Anno Domini MCCCLXIX., indictione VII., die VIII. novembris in civitate Aſt, ſive in domo habitationis Domini . . . . . Abbatis vallis Umbroſæ, præſentibus ipſo Domino Abbate, Presbitero Bartholomeo de Porta canonico Aquenſi, Secundino Scarampo Domino loci Bruni, & Henrico Garabello de Inciſa teſtibus vocatis, & rogatis, & me Notario infraſcripto. Conſtitutus perſonaliter Presbiter Paulus de Fugatio de Fibinis Aquenſis diœceſis in præſentia Rev. in Chriſto Patris, & D. D. Guidonis Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia, Aquenſis Epiſcopi, & Comitis Domini ſui attendens, quod male inſtructus, & ad aliquorum malevolorum per devium ambulando non legitime ſe habuerat erga prædictum Dominum Epiſcopum, & quod ſicut obedientia eſt ſumma virtus Deo placens, ita inobedientia per oppoſitum Deo, & hominibus eſt exoſa, flexis genibus, & ante ipſum Dominum Epiſcopum Dominum ſuum provolutus humiliter petiit veniam de commiſſis, & renuntiavit omni juri ſibi competenti, vel quod ſibi competere poſſet in Eccleſia curata ſancti Petri de Fibinis dictæ Diœceſis quocumque modo eſſet, dicens, & proteſtans, quod ad ipſum Epiſcopum Aquenſem, & non ad alium Dominum ſpectabat de jure collatio, inſtitutio, & deſtitutio dictæ Eccleſiæ S. Petri, nec ad Archidiaconum Eccleſiæ S. Petri de Alexandria Aquenſis diœceſis. Imo ſi qua feciſſet cum prædicto Archidiacono, tamquam erronee facta ipſa revocabat, & renuntiabat in manibus dicti Domini Epiſcopi Domini ſui omni juri ſibi, ut prædicitur competenti. Ac ipſi Domino Epiſcopo humiliter ſupplicavit, quod de ſua ſolita clementia ipſum digna-

Digitized by Google

retur ad ſui miſericordiam, & gratiam recipere, & habere. Qui D. Epiſc. ut pius Pater eligens cum prædicto ſuo fideli Presbitero Paulo, potius uti miſericordia quam juris rigore ipſum ad ſui miſericordiam, & gratiam reſtituit, & recepit, ac ſibi de adminiſtratione, & rectoria Eccleſiæ curatæ S. Petri dictæ terræ Fubinarum poſt prædicta providit ex ſua ordinaria poteſtate, prout hæc, & alia patent ex litteris, & inſtrumento, exinde confectis per me Notarium infraſcriptum. Quibus omnibus ſic peractis prædictus Sacerdos ſecundum conſtitutionem ſynodalem Epiſcop lis curiæ Aquenſis quæ incipit *Ego talis &c.* Juravit ad ſancta Dei Evangelia eſſe fidelis, & obediens prædicto D. Guidoni Aquenſi Epiſcopo, & ſuis ſucceſſoribus, & quod non erit umquam in conſilio, & aſſenſu, quod prædictus Dominus vitam, vel membrum perdat, vel quod aliquid moleſte, ſeu contrarium eidem, & ſuis officialibus, & familiaribus, & terræ dicti Domini Epiſcopi inferatur, imo quod toto poſſe perſonam prædicti Domini ſui, Epiſcopi defendet, cuſtodiet, & ſalvabit, necnon & officiales, familiares, ac terram ipſius Domini Epiſcopi Domini ſui, & quod etiam toto poſſe dabit conſilium, auxilium, & favorem prædicto Domino Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis ad manutenendum, defendendum, gubernandum terras, honores, & bona, quæ idem Dominus Epiſcopus tenet, & ad recuperandum prædictas, & prædictos. Conſilium, quod idem Dominus Epiſcopus ſuus ab eo petet ſecundum diſcretionem ſuam eidem fideliter impendet, vocatuſque ab ipſo Domino Epiſcopo Domino ſuo, vel a ſuis vicariis per nuncium, vel per litteras, vel alio quovis modo ſemper ad præſentiam prædicti Domini ſui, & ſucceſſorum ſuorum perſonaliter accedet, & veniet, niſi eſſet impeditus tanto, vel tali modo, quod nullo modo poſſet: officiales, & familiares dicti Domini Epiſcopi benigne recipiet: & omnia alia, & ſingula ſupraſcripta juravit attendere, & ſervare, & ea, quæ in prædicta conſtitutione ſynodali plenius continentur, de quibus omnibus, & ſingulis prædictus Dominus Epiſcopus, & prædictus Presbiter Paulus præceperunt fieri publicum inſtrumentum dictandum, reficiendum, & meliorandum ad dictamen unius, & plurium ſapientium. Et ego Joannes de Quiregio Novarienſis diœceſis Imperiali auctoritate Notarius, præfatique Domini Epiſcopi officialis, & ſcriba prædictis interſui, & hoc inſtrumentum mihi fieri juſſum recepi, & ſignum meum in fine appoſui in teſtimonium præmiſſorum.

Collatio Eccl. S. Laurentii de Occimiano diœc. Vercel. Gulielmo Bavæ Canonico Aſtenſi facta ab Aquenſi Epiſcopo, ſicuti delegato Epiſcopi Bethlemitani.

343 MCCCLXIX.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLXIX., indictione VII., die XIII. menſis decembris, noverint univerſi, & ſinguli hoc præſens publicum inſtrumentum inſpecturi, quod vacante Eccleſia S. Laurentii de Occimiano diœceſis Vercellenſis ordinis Bethlemitani per renunciationem ſponte factam de dicta Eccleſia per F. Antonium de Inviciatis dicti ordinis de Alexandria. Nos Guido D. G., & Apoſtolicæ ſedis Epiſcopus Aquenſis, & Comes, ac Vicarius, & commiſſarius generalis Rev. in Chriſto Patris, & D. D. Ademari Epiſcopi Bethlemitani, ad quem jure ordinario ſpectat collatio, & proviſio dictæ Eccleſiæ S. Laurentii, ut de vicariatu, & commiſſione nobis factis per ipſum Dominum Epiſcopum Bethlemitanum facta publicum inſtrumentum ſub ſigno, & manu Antonii Ferroglii clerici Aſtenſis Notariique publici, cujus quidem inſtrumenti tenor dignoſcitur eſſe talis.

In nomine Domini amen. Anno ejuſdem Dominicæ Nativitatis MCCCLXV, indictione III., die XXVII. menſis martii in Pontificatu ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini Domini N. Urbani Papæ V. Cum officii paſtoralis cura ſollicite habeat indagare, & Epiſcopali dignitati Eccleſiæ de Bethlem ac menſæ Epiſcopali ipſius quam plura beneficia in multis Patriarchatibus, Archiepiſcopatibus, & Epiſcopatibus mundi ſint menſæ prædictæ Epiſcopalis dignatis annexa, quæ viſitatione præſentialiter indigeant diligenti; ideo in mei Notarii, & teſtium ſubſcriptorum præſentia conſtitutus Rev. in Chriſto Pater, & D. D, F. Ademarus Epiſcopus de Bethlem prædictis, & infraſcriptis intereſſe non valens variis occupatus negotiis ſponte, & ex certa ſua ſcientia, ſuo nomine, & nomine, & vice dicti ſui Epiſcopatus, ac pertinentiarum ipſius, ac menſæ ſuæ, & omni alio jure, modo, & forma, quibus melius & efficacius potuit de reverentia, ſapientia, diligentia, ac fidelitate Rev. Patris, & D. D. Guidonis Epiſcopi Aquenſis, & Comitis provinciæ Mediolanenſis confidens fecit, conſtituit, & ordinavit præfatum Rev. Patrem, & D. D. Guidonem Aquenſem Epiſcopum præſentem, & recipientem ſuum, & dicti ſui Epiſcopatus, & Eccleſiæ de Bethlem certum Vicarium, nuncium, & procuratorem ad infraſcripta in, & ſuper beneficiis, Eccleſiis, & hoſpitalibus, & piis locis quibuſcumque ſitis, ſive ſituatis, vel exiſtentibus in civitatibus, ſive diœceſibus infraſcriptis ad ipſam Eccleſiam de Bethlem, ſive ad ipſum Dominum Epiſcopum, & menſam ipſius ſpectantibus, videlicet in civitatibus, & diœceſibus Aquenſi, Januenſi, Savonenſi, Naulſi, Albigaunenſi, Albenſi, Aſtenſi, Vercellenſi, Papienſi, Terdonenſi, Taurinenſi, Novarienſi, civitatibus, & diœceſibus, & ad ipſa viſitandum, ſeu viſitari faciendum per ſe, vel alium, ſeu alios ex ipſa quæcumque in dictis civitatibus, & diœceſibus exiſtentia menſæ Epiſcopali ipſius civitatis, & Eccleſiæ de Bethlem annexa, ſeu applicata, Apoſtolica, vel alia quacumque auctoritate. Et ad ipſam Eccleſiam de Bethlem quovis modo ſpectantia, & pertinentia, & ad ipſa beneficia cum juribus ſuis tam ſpiritualibus, quam temporalibus locandum, & ad fermam, ſeu annuam poſſeſſionem, vel cenſum annuum reddendum quibuſcumque perſonis, quibus eidem D. Guidoni Epiſcopo videbitur, & viſum fuerit expedire, & cum tenentibus ipſas Eccleſias hoſpitalia, vel alia pia loca quæcumque ſint conveniendum, removendum, & amovendum, & de novo aliis, ſeu alii concedendum, exigendum debita eidem Domino Epiſcopo, ſeu Eccleſiæ de Bethlem prædictæ ratione dictarum

Digitized by Google

Eccleſiarum, hoſpitalium, vel locorum aliorum piorum, & rationem, & computum quærendum, audiendum, & exigendum, & de receptis pacem, finem, & quitationem, & omnimodam remiſſionem, & pactum de ulterius non petendo faciendum nomine ipſius Domini Epiſcopi, & Eccleſiæ de Bethlem, & beneficiorum prædictorum, & aliorum hoſpitalium, & piorum locorum in dictis civitatibus, & diœceſibus exiſtentium ad dictorum Domini Epiſcopi, & Eccleſiæ de Bethlem, & beneficiorum prædictorum jus ſpectantium, & pertinentium, & ad ſe nomine ipſorum Eccleſiæ de Bethlem, & Epiſcopi bona pignori obligandum, necnon ad viſitandum, corrigendum, inſtituendum, deſtituendum, & ponendum ipſas Eccleſias, hoſpitalia, & pia loca, & res, & bona, atque perſonas quaſcumque cujuſcumque conditionis ordinis, vel ſtatus in ibidem exiſtentes, & moram trahentes, quam alias quaſcumque, necnon quæſtores nomine dictæ Eccleſiæ de Bethlem quærentes eleemoſinas quæſtas, & legata, atque vota deponendum, & de novo inſtituendum, & ipſos, & quemlibet ipſorum corrigendum, & promovendum in ipſis locis, & de perſonis, & rebus ipſorum, & tam in ſpiritualibus, quam temporalibus juſtitiam, & rationem faciendum, exhibendum, & adminiſtrandum, & generaliter ad omnia, & ſingula in prædictis, & quolibet prædictorum neceſſaria, & opportuna faciendum, quæ verus procurator, & vicarius in ſpiritualibus, & temporalibus facere, corrigere, & viſitare, ſeu reformare poſſet, etiamſi talia forent, quæ mandatum exigant ſpeciale, & ea etiam quæ ipſemet Dominus Epiſcopus de Bethlem facere poſſet in prædictis, & quolibet ipſorum, & dependentibus ab ipſis, & quolibet ipſorum ſi præſens adeſſet dans, & concedens dictus Dominus Epiſcopus de Bethlem ſuo, & prædictæ ſuæ Eccleſiæ nomine eidem S. Epiſcopo Aquenſi in prædictis, & quolibet prædictorum, & dependentibus ab ipſis plenam, liberam, & generalem poteſtatem, ac mandatum ſpeciale in his, in quibus exigitur, ita quod generalitas ſpecialitati non deroget, nec e converſo, in his totaliter committendo vices ſuas, donec eas ad ſe duxerit revocandas, promittens dictus Dominus Epiſcopus de Bethlem ſuo, & dicto nomine mihi Notario infraſcripto, ut publicæ perſonæ præſenti, ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine ſingulorum, quorum intereſt, intererit, ſeu intereſſe poterit quomodolibet in futurum ſe rata, grata, & firma perpetuo habiturum omnia, & ſingula facta, geſta, acta, adminiſtrata, ſeu procurata in prædictis, & quolibet prædictorum, & contra ea nullo tempore contrafacere, vel venire de jure, nec de facto ſub obligatione omnium bonorum ipſius, & Eccleſiæ præfatæ de Bethlem, & membrorum, & pertinentiarum ipſius, quæ proinde, & pro prædictis obſervandis, adimplendis, & non contraveniendis, & firmis habendis mihi jam dicto Notario, quo ſupra nomine ſtipulanti pignori, hipotecæque nomine obligavit, renunciando dictus Dominus Epiſcopus de Bethlem ſuo, & nomine dictæ Eccleſiæ ſuæ in prædictis, & quolibet ipſorum exceptioni metus, & in factum condictioni, & exceptioni, ſine cauſa, vel ex injuſta cauſa, & rei non ita geſtæ doli mali, & omni alii exceptioni, & juri tam canonico, quam civili, ſeu privilegio, aut reſcripto tam impetrato, quam impetrando, præcipiens tam dictus Dominus Epiſcopus conſtituens, quam ipſe Dominus Epiſcopus Vicarius conſtitutus de prædictis omnibus, & ſingulis fieri publicum inſtrumentum unum, & plura, prout fuerit opportunum per me Notarium infraſcriptum ad dictatum unius, & plurium juriſperitorum. Actum . . . in domo habitationis Rev. Patris, & D. D. Guidonis Cardinalis Bononienſis, præſente Jacobo Paseti Leodienſis diœceſis familiari dicti Domini Epiſcopi de Bethlem, Presbytero Petro de Camborg Biſuntienſis diœceſis, & Bartholomeo de Bazanis de Caſali Vercellenſis diœceſis, & Laurentio de . . . . . diœceſis . . . . testibus vocatis, & rogatis. Et ego Antonius Ferroglius Clericus Aſtenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus, & ſingulis una cum dictis teſtibus interfui vocatus, & rogatus, & in teſtimonium præmiſſorum ſignum meum conſuetum appoſui, & me ſupraſcripſi.

Ex certa ſcientia animo deliberato vigore dictæ noſtræ intentionis, commiſſionis, auctoritatis, bayliæ, & mandati præfatam Eccleſiam S. Laurentii ſic ut ſupra vacantem cum omnibus ſuis juribus ſpiritualibus, & temporalibus, & aliis quibuſcumque contulimus, & concedimus dilecto nobis in Chriſto Joanni nato Gulielmi Bavæ de Grazano, dicti Rogerii canonico Eccleſiæ Aſtenſis abſenti, tamquam præſenti; & Joannem de Guaſchis canonicum Eccleſiæ collegiatæ S. Petri de Alexandria noſtræ Aquenſis diœceſis præſentem, & recipientem vice, & nomine dicti Joannis abſentis, tamquam præſentis inveſtimus, & inveſtivimus præſentialiter in uno annulo aureo, quem in noſtris manibus tenebamus de Eccleſia prædicta, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus, quovis modo ſpectantibus ad dictam Eccleſiam in ſignum vere traditæ, & apprehenſæ poſſeſſionis Eccleſiæ prædictæ, & bonorum, juriumque ipſius Eccleſiæ prædictæ, mandantes, & committentes nos Epiſcopus Aquenſis, & Vicarius, & commiſſarius prædictus per hoc præſens publicum inſtrumentum dilectis nobis in Chriſto venerabilibus viris Manuino, & Faccio de Graſſis canonicis Eccleſiæ S. Evaſii de Caſali diœceſis Vercellenſis, ac Presbytero . . . S. Valerii de dicto loco Occimiani diœceſis Vercellenſis, & cuilibet eorum in ſolidum, quatenus accedant perſonaliter ipſi, vel unus eorum ad dictam Eccleſiam S. Laurentii, & dictum Joannem, ſeu ejus procuratorem ponant, & inducant in corporalem poſſeſſionem, ſeu quaſi dictæ Eccleſiæ S. Laurentii, & bonorum, ac jurium quorumcumque ſpiritualium, & temporalium ipſius Eccleſiæ, & eidem Joanni faciant de reditibus, & proventibus ipſius Eccleſiæ S. Laurentii integre, & realiter ab omnibus reſpondere, amoto a dicta Eccleſia quodam Nicolino Teodori Ferrarii de Alexandria iniuſto detentore, & occupatore, ſic & de facto dictæ Eccleſiæ, & quolibet alio illicito detentore, invocato ad hoc, ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis

Digitized by Google

contradictores quoſcumque per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo. Quem Nicolinum injuſtum detentorem, & occupatorem prædictum nos Epiſcopus, & commiſſarius prædictus tollimus, & removemus vigore præſentis inſtrumenti ab Eccleſia prædicta. In quorum omnium teſtimonium præſentes litteras, ſeu præſens inſtrumentum fieri juſſimus, & præcepimus, & ſigilli noſtri applicatione muniri, & de prædictis omnibus, & ſingulis fieri præcepimus publicum inſtrumentum per Joannem de Quiregio ſcribam noſtrum, & Notarium. Actum, & datum in caſtro noſtro Beſtagni præſentibus teſtibus vocatis, & rogatis, venerabili viro D. Jacobino ex Marchionibus Inciſæ canonico Aquenſi, & diſcretis viris Clemente de Bellomonte Notario, & Jacobino Cataneo de . . . . Clerico Novarienſis diœceſis.

Suſpenſio interdicti in loco Inciſæ, ac vicis ejuſdem conceſſa Johanni Marchioni.

344 M. C C C L X X

Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes Joanni nato quondam Oddonis ex Marchionibus de Incisa ſalutem in Domino. Noveriut univerſi has noſtras patentes litteras inſpecturi, quod quamvis propter rapinam, & injuriam manifeſtam commiſſas per Antonium dictum de . . . . Clerico de Bergamaſco noſtræ Aquenſis diœceſis in terris Inciſæ Caſtrinovi, Bergamaſchi, & Carentini interdictum auctoritate Apoſtolica poſuerimus, prout hæc, & alia in actis noſtræ curiæ evidenter eluceſcunt; nos tamen tuis juſtis ſupplicationibus inclinati, eo quod per te non ſtat, nec ſtetit, quominus dictus Antonellus raptor bonorum Eccleſiæ ſancti Jacobi nobis commiſſæ gubernandæ per Dominum noſtrum Papam ad obedientiam noſtram, & ſanctæ matris Eccleſiæ venerit, quoad te tantummodo, & ad conſortem tuam Caterinam prædictum auctoritate præfati Domini noſtri Papæ, qua fungimur in hac parte ſuſpendimus interdictum, tibique, & præfatæ tuæ conſorti licentiam impertimur, quod januis clauſis una cum aliis Sacerdotibus, & Eccleſiaſticis valeas divinis officiis, & miſſarum ſolemniis intereſſe, præſentibus uſque ad noſtrum beneplacitum, & non amplius duraturis, ad cautelam etiam in actis noſtræ curiæ regiſtratis. Datum in caſtro noſtro Beſtagni die VI. martii, anno Domini MCCCLXX., indictione VIII.

Collatio Clericatus in Eccleſia SS. Fabiani, & Sebaſt. Carentini facta Guiſcardo Bragio ab Epiſcopo Aquenſi.

345 M. C C C L X X.

Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes. Dilecto nobis in Chriſto Guicardo nato Ruffini Bragii de Carentino Clerico noſtræ diœceſis ſalutem in Domino. Exigentibus tuarum virtutum meritis, ſuper quibus apud nos laudabili teſtimonio multipliciter in Domino commendaris, inducimur, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc eſt, quod nos volentes intuitu Dei, & tuorum præmiſſorum meritorum tibi facere gratiam ſpecialem, cognoſcentes, quod in Eccleſiis SS. mm. Fabiani, & Sebaſtiani de Carentino, prædictæ noſtræ diœceſis, quarum collatio, inſtitutio, & deſtitutio ad nos pertinet, pleno jure non eſt aliquis Clericus inſtitutus, niſi Gabriel ex Marchionibus Inciſæ, qui propter exiles reditus Eccleſiarum prædictarum non poteſt apud dictas Eccleſias facere reſidentiam perſonalem, nec eiſdem in ſpiritualibus ſervire, & apud quas tu qui es oriundus de dicto loco potes ſervire Eccleſiis prædictis, & jura ipſarum defendere cum ſuis juribus conſervare, ideo conſtituimus te Clericum præbendatum Eccleſiarum prædictarum aſſignantes tibi pro tua præbenda in bonis, & ſuper bonis prædictarum Eccleſiarum libras quindecim Aſtenſes monetæ Inciſæ tibi ſolvendas annuatim per rectorem ipſarum, præcipientes tenore præſentium ex nunc rectori ipſarum Eccleſiarum, & qui pro tempore in eis per nos inſtitutus fuerit, quatenus de dicta præbenda tibi debeat integre reſpondere. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Actum, & datum ubi ſupra præſentibus teſtibus quibus ſupra.

Ibidem, & præſentibus dictis teſtibus Ruffinus prædictus conſtitutus coram Domino Epiſcopo, promiſit eidem, & juravit in manibus ſuis bona, & jura dictarum Eccleſiarum manutenere, & laborare, & nulli de bonis ipſis reſpondere ſine ejus licentia, & de eis eidem Domino Epiſcopo reddere rationem, & de omnibus bonis mobilibus, & immobilibus facere inventarium per totum menſem aprilis proxime venturi, præcipiens dictus Dominus Epiſcopus de prædictis omnibus fieri publicum inſtrumentum.

Littera pro collata tonſura Bragio de Carentino Aquenſis diœceſis.

M C C C L X X. 346

Noverint univerſi, & ſinguli præſentes noſtras litteras inſpecturi, quod nos Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes Guicardo nato Ruffini Bragii de Carentino noſtræ Aquenſis diœceſis ætatis idoneæ litterato, & de legitimo matrimonio procreato cupienti adſcribi militiæ clericali primam contulimus capitis clericalem tonſuram, & eum Clericum ordinavimus, & titulavimus ad titulum ſui patrimonii ſecundum conſuetudinem ſanctæ matris Eccleſiæ, & ſtylum antiquum conſuetum. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus noſtro ſigillo munitas. Actum, & datum in caſtro noſtro Beſtagni die XXVII. martii, anno Domini MCCCLXX., indictione VIII. præſentibus venerabilibus, & diſcretis viris D. D. Jacobino ex Marchionibus Inciſæ canonico Aquenſi, Presbytero Antonio de Caſtellengo diœceſis Vercellenſis, Jacobino Catanio de . . . . . diœceſis Novarienſis, Antonio de Bottini, & Ribaldo Areſca ambobus de Inciſa teſtibus vocatis, & rogatis.

Digitized by Google

Facultas abſolvendi in locis Alex. Quarg. Soler. Caſtellat. Ugul. & Caſal. Aq. diœc. data F. F. Ord. Herem. conv. Alex. ab Epiſcopo Aquenſi.

347 MCCCLXX.

Guido Aquenſis Epiſcopus, & Comes dilectis nobis in Domino Jeſu Chriſto Franceſchino de Caſtelletto, & Franciſco Gardino de Caſtronovo Inciſæ ordinis Heremitarum ſancti Auguſtini conventus Alexandriæ Aquenſis diœceſis ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Supplicationibus veſtris inclinati, & de circumſpectione, ut plurimum confidentes ex auctoritate noſtra ordinaria vobis, & veſtrum cuilibet committimus, & licentiam damus, quod in dicto loco Alexandriæ, & in Quargnento, Solerio, Caſtellatio, Uguliis, & Caſalibus circumſtantibus præfatæ noſtræ Aquenſis diœceſis poſſitis confeſſiones audire; & abſolvendi a caſibus omnibus nobis, & aliis Epiſcopis a jure reſervatis tenore præſentium concedimus facultatem, & quod poſſitis illis, qui vobiſcum confitebuntur, pœnitentias injungere ſalutares, ſuper quibus omnibus veſtras oneramus conſcientias præſentibus uſque ad feſtum Pentecoſtes proximum duraturis. In quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus, & ſigillo noſtro muniri. Actum, & datum in caſtro Beſtagni die VIII. octobris, anno Domini MCCCLXX., indictione VIII.

Denunciatio electionis Vicarii Capitularis poſt mortem Guidonis canonicis abſentibus.

348 MCCCLXXIII.

Anno Domini MCCCLXXIII., XXV. martii in caſtro Beſtagni, Bartholomeus de Porta, Gabriel ex Marchionibus Inciſæ, presbiter Fabri, vel ejus procurator, Joanninus de Quiregio .... Canonicis abſentibus ... Noſcat veſtra fraternitas, quod ſtatim defuncto Rev. in Chriſto Patre, & D. D. Guidone Dei gratia Epiſcopo Aquenſi, & Comite nos capitulum congregati in caſtro Beſtagni volentes providere ſaluti animarum ſubditarum Aquenſi Eccleſiæ, & obviare, ne ſede vacante eidem præjudicium generetur ...... conſtituimus Vicarium generalem tam in ſpiritualibus, quam in corporalibus egregium, & venerabilem virum D. Jacobum ex Marchionibus Inciſæ Canonicum dictæ Eccleſiæ tamquam illum, per quem dicta Eccleſia poteſt tam in ſpiritualibus, quam temporalibus defenſari; & deinde Rev. in Chriſto Pater D. D. frater Jacobus Millepotenſis Epiſcopus procuratorio nomine ven. D Antonii, & Percivalli de Sigiſmundis nepotum ſuorum concanonicorum conſenſit, & approbavit.

Ordinatio habita ab Epiſcopo Megarenſi in Eccleſia Biſtagni.

349 MCCCLXXIII.

Anno Domini MCCCLXXIII. XVII. decembris. Præſentibus Rubeo de Coconato Monaco ſancti Petri de Aquis, Ludovico de Culardis ord. Bethlem., Tolato Filius Magiſtri Gullielmi de Clericis phiſici de Nicia D. Franciſcus ordinis Prædicat. Epiſcopus Megarenſis de voluntate, & licentia D. Presbiteri Bartholomei de Porta Canonici Eccleſiæ Aquenſis, & Vicarii capitularis ejuſdem ſede nunc vacante poſt feſtum S. Luciæ ſacros ordines in Eccleſia S. Joannis de Beſtagno generaliter celebrando Joannem de Quiregio Canonicum Eccleſiæ Aquenſis, & Archipresbiterum Eccleſiæ S. Mariæ Plebis de Beſtagno ad titulum dictorum ſuorum beneficiorum ad S. Presbiteratus ordinem ordinavit ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ ecc.

Collatio Eccleſiæ Parochialis S. Stephani Bergolii facta ab Archidiacono Priori ejus Conventui.

MCCCLXXVII. 350

Franciſcus Dei gratia Archidiaconus, & Ordinarius civitatis Alexandriæ, & juriſdictionis ejuſdem tibi Fr. Stephano de Quargento ordinis Servorum S. Mariæ nuper electo, & confirmato in Priorem Eccleſiæ S. Stephani de Alexandria quarterii Bergolii, juriſdictionis ſupradictæ, & conventualis ordinis prælibati nobis ratione Parochiæ, quam habet, immediate ſubjectæ, ſalutem, & ſinceram in Domino charitatem. Tua, & ejuſdem Eccleſiæ, ſive conventus ipſius fratrum nobis porrecta petitio, & petitionis ſeries continebat, quod cum nuper creatus fueris in Priorem Eccleſiæ memoratæ, & tenearis tempore tuæ promotionis factæ de antedicto Prioratu a nobis petere curam animarum dictæ Parochialis Eccleſiæ, quia tempore nunc generalis Prioris dicti Ordinis non fuit a tuis petita prædeceſſoribus, nec obtenta a nobis, nec a quoquam prædeceſſorum noſtrorum, dignaremur tibi curam antedictam committere, ſecundum quod teneremus, & debemus ex pactis initis inter prædeceſſores noſtros, & fratres dicti Conventus, & Eccleſiæ prædeceſſores tuos tempore conceſſionis dictæ Eccleſiæ factæ fratribus ordinis antedicti in Eccleſia ſuperius memorata. Ejuſdem, & prædictorum fratrum viſis precibus inclinati de tua utique diſcretione, & ſapientia confidentes, & ne eadem Eccleſia, & ipſius Eccleſiæ Parochia Rectoris defectu patiatur in divinis, & ſpiritualibus miniſteriis detrimentum, tibi præſentium auctoritate committimus, & licentiam plenariam elargimur, ut poſſis Parochianis dictæ Eccleſiæ tam mulieribus, quam maribus Eccleſiaſtica omnia, & neceſſaria Sacramenta conferre, & omnia alia facere in dicta Eccleſia, & ipſius Parochia, quæ ad curam pertineat animarum. In cujus rei teſtimonium præſentes fieri juſſimus, & ſigilli, quo utimur, appoſitione muniri. Dat. apud majorem Eccleſiam civitatis prædictæ anno Domini MCCCLXXVII., die VII. menſis junii, XV. indictione valituris præſentibus pro te, & ſucceſſoribus tuis, durante tamen nunc generali Priore ordinis antedicti.

Ego Archerus de Puteo natus Gayſſini publicus Imperiali auctoritate Notarius pub., & ſcriba Officialis ſupradicti Domini Archidiaconi de ejus mandato ſcripſi omnia ſupraſcripta, & ſignum meum appoſui conſuetum in teſtimonium præmiſſorum.

Digitized by Google

Collatio Canonicatus in Eccleſia S. Petri de Fiblinis facta a Miniſtro illius Eccleſiæ, & confirmata ab Archidiacono Alexandriæ.

351 MCCCLXVII.

In nomine Domini amen. Nos Preſbiter Paulus de . . . . Miniſter, & Rector Eccleſiæ S. Petri de Fiblinis Diœceſis Alexandrinæ dilecto nobis Juliano . . . . . . Matthæi Nicolæ de Alexandria ſalutem in Domino. Honeſtas morum, & vitæ, aliaque virtutum . . . . quibus apud nos fide digno teſtimonio commendaris, nos excitant, & inducunt, ut te dono ſpecialis favoris, & gratiæ proſequamur. Cum itaque Eccleſia noſtra S. Petri prædicti per mortem Gaſparis de Gatta quondam Canonici prædictæ Eccleſiæ ad præſens canonice vacaverit, & vacet, & ad nos, & prædeceſſores noſtros ipſius collatio pertineat de jure, & a tanto tempore . . . . cujus in omnium hominum memoria non exiſtat, maxime quia ad præſens in dicta noſtra Eccleſia nullus alius præter nos eſt in ſacris ordinibus conſtitutus, volentes te meritorum præmiſſorum intuitu proſequi gratioſe, ac etiam prædictæ Eccleſiæ de idoneo providere canonico, & rectore, eandem Eccleſiam vacantem, ut ſuperius eſt expreſſum omni modo, jure, & forma quibus melius poſſumus, & debemus cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis tam ſpiritualibus, quam temporalibus tibi Juliano conferimus, atque damus, ac de ipſo canonicatu, & præbenda ſpecialiter providemus inveſtientes te jure annuli traditione de canonicatu, & adminiſtratione ipſorum in temporalibus, & ſpiritualibus plenarie committentes, volentes, & mandantes omnibus, & ſingulis fictualibus, locatoribus, & colonis . . . . ſub pœna excommunicationis tibi Juliano integraliter reſpondeant deinceps. Committentes aliis Canonicis noſtris, ut cuilibet eorum tenore præſentis publici inſtrumenti, ut te Julianum quandocumque tibi fuerint requiſiti, ut de bonis rebus, & poſſeſſionibus, ac juribus eidem canonicatui ſpectantibus, ut ſupra in corporalem poſſeſſionem inducant, & ponant aſſignando tibi votum in capitulo, & ſtallum in choro, quibus omnibus, & ſingulis ſupradictis venerabilis Pater Dominus Franciſcus de Puteo Archidiaconus, & Ordinarius majoris Eccleſiæ civitatis Alexandriæ, ſub cujus juriſdictione dicta Eccleſia ſancti Petri de Fiblinis conſiſtit, ſuam auctoritatem interpoſuit pariter, & donavit. Et de prædictis omnibus dictæ partes, & quælibet earum una, & plura fieri rogaverunt per me Notarium infraſcriptum publica inſtrumenta. Actum in Alexandria, videlicet in domibus dicti Domini Archidiaconi ſub an. nat. Dom. MCCCLXXVII., indict. XV., die XXIV. menſis octobris præſentibus preſbitero Antonio Corazza, & Villelmo Dazzano quondam Franciſci teſtibus ad prædicta vocatis, & rogatis.

Ego Girardinus Ghilinus publicus Imperiali auctoritate Notarius, ac Officialis, & Scriba dicti D. Archidiaconi prædictis interfui, & hanc cartam mihi juſſam rogatus tradidi, & ſcripſi, & ſigno pro meo nomine roboravi in teſtimonium præmiſſorum.

Literæ delegationis Gregorii XI. Cantori Eccleſiæ Alex. Dioc. Aq. in cauſa Joh. Beruti cum Epiſcopo Terdonenſi.

MCCCLXXVII. 352

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio cantori Eccleſiæ S. Petri de Alexandria Aquen. diœc. ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Conqueſtus eſt nobis Joannes de Berrutis civis Terdonenſis, quod ven. Fr. noſter Joannes Epiſcopus Terdonenſis ſuper quibuſdam libris juris canonici, & rebus aliis ad eum ſpectantibus injuriatur eidem; ideoque diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus partibus convocatis audias cauſam, & appellatione remota debito fine decidas, faciens quod decreveris, auctoritate noſtra appellatione poſtpoſita ecc. compeſcendo ecc. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram Eccleſiaſticam compellas veritati teſtimonium perhibere. Dat. Romæ apud S. Petrum XVI. cal. dec. Pontificatus noſtri anno ſeptimo. *cum plumb. Gregorius XI.*

R. Frontalis

Concilium generale Marchionatus Montisferrati ab Ottone duce Brunſvicenſi poſt mortem ſecundi Ottonis ad deliberandum de rebus ad ipſum ſpectantibus convocatum.

MCCCLXXIX. 353

In nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Beatæ glorioſæ Virginis Mariæ, ac totius curiæ cœleſtis, amen. Anno Nativitatis ejuſdem milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nono, indictione II., die lunæ tertio menſis januarii. In caſtro Montiscalvi in caminata magna ſuper volta præſentibus ſapientibus, & nobilibus viris D. Antonio de Silveſtro de Corgnato legum Doctore, D. Oberto de Montalto de Grazzano juris utriuſque perito, Henricto Turco cive Aſt., Franceſchino de Coccaſtello de Montilio, Odonino Baliſteo de Grazzano, Gulielmo Gicoletto de Verolengo, & pluribus aliis teſtibus notis, & rogatis.

In pleno, & generali parlamento Marchionatus Montisferrati ibidem congregato de mandato sereniſſimi Principis, & D. D. Otthonis Ducis Brunſvicenſis curatoris, & gubernatoris illuſtriſſimi Principis Domini Joannis Marchionis Montisferrati, & Marchionatus, in quo aderant multorum nobilium, & popularium, & ambaxiatorum locorum Marchionatus maxima multitudo, & principaliter aliqui, quorum nomina deſcribentur inferius, præfatus Dominus Dux dicto nomine petiit ab omnibus exiſtentibus in dicto parlamento ſuper infraſcriptis occurrentibus conſilium ſibi dari.

Et primo ſuper facto petitionis, quod facit illuſtriſſimus Dominus Amedeus Comes Sabaudiæ ab illuſtriſſimo Principe Domino Joanne Marchione Montisferrati, qui petiit locum Clavaxii, & omnia loca Canapitii, Poverinum, & Montecucum quæ loca ſibi aſſerit fuiſſe, & eſſe obligata per illuſtriſſimum Dominum ſecundum Ottonem Marchionem Montisferrati fratrem dicti Domini Marchionis, prout majori

parti

Digitized by Google

parti hominum exiſtentium in dicto parlamento dicit eſſe notum.

Item ſuper facto auxilii, & ſubſidii dandi, & præſtandi dicto Domino Duci nomine prædicto, ac dicto Domino Marchioni ſuper guerra, quam ei facit, & movet, ac facere ſe præparat Dominus Joannes Galeaz de Vicecomitibus de Mediolano, Comes Virtutum indebite, & injuſte contra pacem factam cum ipſo Domino Marchione ec., & fratribus ſuis. Nam contra fidem ſuam, & contra proprium juramentum occupavit civitatem Aſtenſem, & etiam deinde hoſtiliter occupavit locum S. Salvatoris, prout omnibus exiſtentibus in dicto parlamento ſimiliter notum eſt.

Item ſuper facto fidelitatis præſtandæ per nobiles, & vaſſallos, ac populares, ac terras dominii Marchionatus Montisferrati prædicto Domino Joanni novo Marchioni Montisferrati propter mortem illuſtriſſimi Domini ſecundi Otthonis Marchionis Montisferrati fratris dicti Domini Joannis nuper defuncti, qui deceſſit die 16. menſis decembris proximi præteriti in villa Langherani, diſtrictus civitatis Parmæ, qui etiam repatriare non potuit per viam, quam acceſſerat ſub fidantia ſibi data, ſicut omnibus ibidem in dicto parlamento exiſtentibus plene conſtat.

Quibus ſic expoſitis, & vulgarizatis per ſapientem virum Dominum Ottolinum de Ghiſalbertis legum Doctorem, Vicarium dicti Domini Marchionis, Albertonus de Prato de Montecalvo unus ex conſiliariis dicti parlamenti, Ambaxiator communis, & hominum Montiscalvi, auditis, & intellectis dictis, propoſitis, factis pro parte præfatorum dominorum Ducis, & Marchionis ibidem præſentium dixit, & conſuluit, ſuper facto recognitionis, & fidelitatis præſtandæ per nobiles, & populares Marchionatus Montisferrati dicto Domino Joanni novo Marchioni, quod dicta fidelitas, & recognitio fiat, & fieri debeat per univerſos, & ſingulos vaſſallos, & nobiles, & populares dominii Marchionatus Montisferrati dicto Domino Johanni Marchioni Montisferrati, ſicut hactenus fieri conſueverit ſub hac tamen conditione, quod in caſu quo contingat in futurum quod abſit ipſum Dominum Marchionem interficere, vel vulnerare aliquem de ſubditis, & fidelibus ſuis, ſeu alicui de ſuis ſubditis quantuncumque minimo injuriam, vel violentiam facere realem, vel perſonalem, vel in eorum, aut alicujus eorum mulieribus, quod ſtatim ipſo facto, & nunc, prout & tunc omnis fidelitas, recognitio, & obedientia fienda, & præſtanda dicto Domino Joanni Marchioni Montisferrati caſſa ſit, & vana, & nullum valorem prorſus habeat. Nam poſtquam fideles, & ſubditi Marchionatus ſponte faciunt, & præſtant fidem, & fidelitatem dicto eorum Domino, qua nihil excellentius præſtare poſſunt, ita verſa vice dignum, & juſtum eſt, quod ipſi habeant per effectum fidem dicti Domini Marchionis circa bonam protectionem, cuſtodiam, & defenſionem perſonarum, rerum, & jurium ſuorum, & contra debitum juſtitiæ per ipſum nullatenus opprimantur, quoniam per illuſtrem quondam Dominum ſecundum Otthonem Marchionem Montisferrati fratrem, & prædeceſſorem dicti Domini Marchionis Joannis nimis acriter, & enormiter in perſonis, & rebus eorum, & mulieribus, & aliis, attriti, & paſſi ſunt innumerabiles jacturas, vituperia, diſpendia, exilia, & peſſimas læſiones.

Super facto vero petitionis, quam facit Dominus Comes Sabaudiæ, dixit, & conſuluit, quod præfatus Dominus Dux cum ſibi aſtantibus eligat ſex, vel octo de ſuis fidelibus Marchionatus in hoc parlamento, qui ſuper omnibus, & ſingulis petitionibus prædictis, & aliis tangentibus facta dicti Domini Comitis plenariam habeant poteſtatem dicti Domini Marchionis, & totius Marchionatus.

Super facto autem ſubſidii, & auxilii ſuper guerra dixit, & conſuluit quod inſpiciantur militiæ debitæ Domino Marchioni, & quod reducantur ad pecuniam pro eo, quod ad præſens non bene reperitur commoditas equorum, & quod dicta pecunia detur Domino Duci, & Domino Marchioni pro ſubſidio dictæ guerræ in tribus, vel quatuor terminis, prout ordinabit dictus Dominus Dux cum ſuo conſilio. Poſt hæc Stephanus ex Dominis Gerreti juris peritus dixit, & refirmavit, & conſuluit, ut ſupra, ſalvo quod fidelitates fiant dicto Domino Duci nomine Marchionis, & Fratrum, & Marchionatus uſque ad complementum annorum 25. dicti Domini Marchionis, ut videant, qualiter ſe habebit, & quod in omnibus ſervetur Teſtamentum bonæ memoriæ illuſtriſſimi quondam Domini Joannis Marchionis Montisferrati genitoris dicti Domini Marchionis, per quod teſtamentum uſque ad dictum tempus omnis poteſtas reſervata eſt Domino Duci præfato.

Nicolellus de Tilio ſimul ut ſupra conſuluit, ut dictus Dominus Stephanus. Ludovicus Turcus conſuluit ut ſupra, ſicut prædicti cum hac additione, quod in facto ſubſidii dandi pro guerra fiat tam per modum militiarum, quam per modum alterius ſubſidii, prout melius videbitur Domino Duci, & conſilio ſuo.

D. Ottolinus de Ghiſelpertis Vicarius prædicta confirmavit, ut ſupra, tamen conſuluit, quod nullo tempore, vel modo detur locus Clavaxii illuſtriſſimo Comiti Sabaudiæ. In aliis fiat concordia de jure, vel de compoſitione amicabili cum dicto Domino Comite pereligendos ad hoc, ut ſupra per dictum Dominum Ducem in præſenti parlamento, qui habeant plenariam poteſtatem ſuper hoc, ſalvo de loco Clavaxii, ſuper quo nullam habeant poteſtatem.

Facius de villa de Clavaxio conſuluit, ſicut prædicti alii ſalvo, quod non detur aliquomodo locus Clavaxii Domino Comiti Sabaudiæ, quia nullum jus in ipſo poteſt habere, & dictus locus non potuit ſibi obligari, & etiam homines Clavaxii non conſueverunt, aut interfuerunt alicui obligationi.

Oddinus de Mirolio confirmavit, & conſuluit in omnibus ut ſupra, & ſicut alii prædicti.

In reformatione ejuſdem conſilii, & parlamento facto partito de ſedendo ad levandum per dictum Dominum Ottolinum vicarium obtentum fuit. & placuit omnibus de parlamento prædicto nemine diſcrepante, quod detur poteſtas, & baylia tam de jure, quam de compoſitione, & bona concordia, prædictis eligendis ſuper prædictis factis tangentibus dictum Dominum Comitem Sabaudiæ, & quod detur auxilium, & ſubſidium dictis Dominis per ſubditos ſuos

Digitized by Google

ſuper dicta guerra tam de debito, quàm de gratia, & quod fidelitates fiant dicto Domino Duci vice, & nomine dicti Domini Marchionis, & Fratrum, & Marchionatus, & tamquam curatori, & gubernato dicti Domini Marchionis, & Fratrum, & Marchionatus, quouſque attigerit ætatem annorum 25, pro quolibet, & per modum ſub formis, modis, & conditionibus, qui, & quæ arrengati, & conſulti, & arrengata, & conſulta fuerunt per conſiliarios prædictos.

Qui Dominus Dux de præſenti una cum nobilibus, & conſiliariis ſibi aſtantibus elegit, & deputavit ad prædicta facta tangentia Dominum Comitem Sabaudiæ ſecundum formam conſiliorum, & reformationes prædictorum infraſcriptos ibidem præſentes, videlicet Nicolellum de Cavagnolio, Franceſchinum de Gabiano, Loyſium Turcum, Nicolellum de Tilio, Albertonum de Prato de Montecalvo, Antonium Berutum de Vignali, Jacobum de Valle de Tridino, & Dominum Petrum de Miralda de Clavaxio.

Nomina vero nobilium, & popularium Marchionatus in dicto parlamento exiſtentium ſaltem magis notabilium perſonarum (nam ibi aderant de nobilibus, & ſubditis dicti Marchionatus maxima multitudo) inferius deſcribuntur, videlicet

D. Joannes Baſtardus de Montisferrato.
D. Ottolinus de Ghiſelbertis. } vicarii.
D. Stephanus de Cereſeto. }
Nicolellus de Cavagnolio.
Simon de Gabiano.
Victor Gragnagnus.
Ludovicus Turchus.
Georgius Turchus.
Franceſchinus de Gabiano.
Antonius de Gabiano.
Henrietus de Cereſeto.
Petrinus Turchus.
Ludovicus de Paucuparti de Terricula.
Matthæus Rubeus. }
Gullielmus Gorbella } de Terricula.
Stephanus Rubeus }
Georgius Scarampus de Camino.
Presbiter Johannes de Monceſtino.
Conradus de Cunico.
Memellus Deates de Villa.
Oddinus de Mirolio.
Gaſpardus de Brolio de Pomario.
Albertonus de Prato. } pro communi
Martinus Muſce. } Montiscalvi.
Marchonus de Valle } pro communi Lù.
Johannes Riccanus. }
Michael de Amato } pro communi
Franciſcus de Azelo. } Pontiſturiæ.
Conradus de Coſta. } pro communi
Petrus Cavalus. } Montisbelli.
Antonius de Braida de Montilio.
Franciſcus de Coccaſtello de Montilio.
Johannes de Coccaſtello de Labriano.
Bernardinus de Tilio.
Nicolellus de Tilio.
Anſelminus de Tilio.
Boggeri de Sala.
Marcus de Cellis.
Lanerius Canis de Cellis.
Georgius de Ozane.
Amandus Danze de Fraxinello.
Andiconus Zabaudanus.
Bartholomeus de Saliceto.
Petrus de Caſtello de Ponzano.
Antonius de Caſtello de Ponzano.
Obertus Merlus de Caſtelctto.
Antonius de Malvengo.
Delphinus de Cuccaro.
Bavolinus de Camagna.
Johannes de Olivola.
Antonius Gualinus de Conzano.
Franceſchinus de Riparia.
Antonius Berrutus. } pro communi
Stephanus Coratius. } Vignalis.
Forius de S. Joanne } pro communi
Antonius de Scalma. } Roſignani.
Ruphinus Beltramus. } pro communi
Vercillus Piacus. } Ozani.
Antonius Gribaudus. } pro communi
Antonius Coberellus. } Turricellæ.
Ubertinus Capella } pro communi
Silveſter de Facio } Liburni.
Ambroſius de Portis. } pro communi
Antonius Famerius. } Blanzatæ.
Johannes Bellonus. } pro communi civi-
Johannes Beccarius. } tatis Albæ.
Faſius de Villa. } pro communi
D. Petrus de Miraude. } Clavaxii.
Paganus de Paganis. } pro communi
Antonius Miraudus. } Caſtagnolarum.
Jacobus Dettirico } pro communi
Antonius de Mirolio. } Fontanetti.
Antonius Gattus. } pro communi
Johannes Reſtus. } Viarixii.
Antonius de Monte. } pro communi
Johannes Spalla. } Calliani.

Et multi alii, qui non ſunt hic deſcripti, de quibus omnibus, & ſingulis tam dictus Dominus Dux, & Marchio, quam dicti vicarii, aliique multi nobiles, & populares præceperunt fieri unum, & plura publica inſtrumenta ſpecialiter per me Boggeri Cancellarium ſupraſcriptum.

Supraſcriptum exemplum concordat cum ſuo originali autentico adſervato in archivio ſecreto sereniſſimi Domini noſtri Domini Ducis Mantuæ, & Montisferrati, receptum per Gullielmum Bavam de Grazano nuncupatum Bogeri olim Notarium ecc. Nam facta diligenti collatione ita fuit compertum: in quorum ecc.

Ego infraſcriptus Farrantes Camollinus quondam Albertus filius Mantuæ civis, publicus, imperialique auctoritate Notarius, ac dicti archivii Cancellarius ſic juſſus ſcripſi, & ut aſſoleo hic me ſubſignavi Mantuæ hac die XIX. aprilis 1669.

Præmiſſa vera eſſe atteſtor ego infraſcriptus Præfectus archivii ſecretioris ſuæ celſitudinis, & a ſecretis conſilium. In quorum fidem Mantuæ 29. aprilis 1669. Joannes Maria Vaccarius

Donatio hereditatis Joh. Granduli de Cavatorio mortui ſine liberis, ac devolutæ ad Cameram Epiſcop. Belengio Turco ejuſdem loci.

354 MCCCLXXX.

Anno Nativitatis Domini MCCCLXXX., indictione III., die XXIV. octobris in majori Ecclesia Aquenſi præſentibus magnifico viro D. Iſnardo marchione Malaſpina, Lancia Forſia (1), & Barono de Baronis (2) familiari domini Malaſpinæ, in quorum & mei Notarii præſentia Rev. in Ch. P. & D. Fr. Conradus Aquenſis Epiſcopus, & Comes Dominus ſpiritualis, & temporalis loci hominum, & totius juriſdictionis Cavatorii . . . . cum ſit conſuetum ſuccedere in omnibus bonis mobilibus, & immobilibus hominum dicti loci, & ibi habitantium, quando ſine filiis legitimis ex ſe natis decedunt; ecce quod idem Dominus Epiſcopus volens de bonis, & rebus, juribus, & hereditate, quæ fuerunt quondam Johannis Granduli de Cavatorio, qui ſine filiis legitimis ex ſe natis deceſſit, Belengio Turco de dicto loco gratiam facere ſpecialem cum uno baculo, quem in ſuis manibus tenebat, inveſtivit prædictum Belengium præſentem pro ſe, & ſuis heredibus recipientem de omnibus, & ſingulis bonis, & hereditate, quæ fuerant, & erant dicti quondam Joannis, & quæ ad ipſum quocumque modo, jure, vel cauſa ſpectabant, & pertinebant, ſeu ſpectare, & pertinere poterant, videlicet de domibus, ſediminibus, ædificiis, hortis, terris, pratis, vineis cultis, & incultis, boſchis, caſtagnetis, & poſſeſſionibus aliis quibuſcumque, ac rebus mobilibus, & immobilibus, quæ quidem poſſeſſiones, res, bona, & jura ſupradictæ dictæ hereditatis exentæ (3) erant ad Cameram dicti Domini Epiſcopi pervenerant jure conſuetudinis longo, & longiſſimo tempore approbatæ, & obtentæ inter ipſum Dominum Epiſcopum, & anteceſſores ſuos in Cavatorio, & inter homines Cavatorii, & ibi habitantes; eo quod dictus Dominus Johannes deceſſit ſine filiis legitimis ex ſe natis, qua de cauſa dicta hereditas ad dictum Dominum Epiſcopum, & ejus Cameram devoluta eſt pleno jure tali modo, & forma, quod dictus Belengius, & heredes ſui . . . . hereditatis prædictæ ſalvo ſemper jure . . . . . . & honore dicti Domini Epiſcopi Aquenſis Eccleſiæ, & ſalvis aliis juribus quibuſcumque. Pro qua quidem inveſtitura dictus Dominus Epiſcopus fuit confeſſus, & contentus habuiſſe, & recepiſſe a dicto Belengio januinos duodecim boni auri, & juſti ponderis, de quibus omnibus, & ſingulis præceperunt per me Notarium infraſcriptum fieri publicum inſtrumentum.

Ego Johannes Mumbellus de Viſono Imp. auct. Not. hanc cartam prout inveni in cartulariis ſine protocollis Domini Franciſci de Carpeneto Not. de mandato Dominici de Rogeriis Vicarii egregii viri D. Thomæ M. Malaſpinæ nil addito, vel mutato ecc.

(1) *Kavansfortia.* (2) *Bavano de Bavanis.*
(3) *Excaitæ* (ideſt) *erant & devolutæ.*

Commendatio caſtrorum Beſtagni, Caſtelletti, & Roncozenarii a Ven. Henrico Scarampo Ep. Aq. facta Theodoro Montisfer.

MCCCLXXXIII. 355

Hoc eſt ſummarium copiæ inſtrumenti pactorum habitorum int. Rev. in Ch. P. & D.D. Henricum de Scarampis Aquenſem Epiſcopum, & Nicolinum de Cavagnolio procuratorem Ill., & Ex. Principis DD. Theodori M. Montisferrati.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLXXXIII., indictione VI., die penultima junii cum pro parte R. D. Henrici de Scarampi Epiſcopi Aquenſis facta fuerit requiſitio, & oblata fuerint Ill. Principi D. Theodoro Marchioni Montisferrati capitula continentia infraſcripta.

Infraſcripta ſunt illa, quæ offert, & petit Dominus Henricus Epiſcopus Aquenſis Ill. D. Theodoro Marchioni Montisferrati.

Primo offert ponere velle perſonam ſuam, caſtra, fortalitia, loca, juriſdictiones, & homines Beſtagni, Caſtelletti, & Ronchezenarii Aquenſis Eccleſiæ in manibus, forcia, protectione, & defenſione, & ſalvaguardia ill. D. Marchioni Montisferrati retinens ſibi omnes reditus molendini, fodri, furni, fictuum, pedagii, & poſſeſſionum Eccleſiæ Aquenſis in dicta villa Biſtagni. Alii autem reditus, ac pœnæ, & banna ipſorum locorum, ac omnes, & ſinguli reditus dictorum locorum Caſtelletti, & Roncozenarii remaneant D. Marchioni pro cuſtodia dictorum locorum.

Item petit, & requirit quod D. D. Marchio, cum deciſum fuerit a ſummo Pontifice, teneatur ſibi, vel cui pertinuerit dicta loca dimittere expedita una cum aliis juribus dictæ Eccleſiæ, quæ pervenerint ad manus ſuas.

Item promittit dictus Nicolinus, quo ſupra nomine præfato Domino Epiſcopo, quod D. Marchio faciet ei debitam reverentiam impendii in ejus territorio, & de reditibus Eccleſiæ Aquenſis pertinentibus in ſuo territorio conſtitutis faciet ei reſpondere.

Qui Nicolellus procurator præfati Domini Marchionis . . . . prætendente, & requirente, ac ſponte confitente præfato Domino Epiſcopo recipit præfatum Dominum Epiſcopum caſtra, fortalicia, juriſdictiones, & homines prædictorum locorum Biſtagni, Caſtelletti, & Roncozenarii ſub protectione, ſalvaguardia, & defenſione Domini Marchionis ſub pactis, oblationibus, reſervationibus, retentionibus, & conventionibus ſuperius per ipſum Dominum Epiſcopum requiſitis.

Quæ quidem omnia, & ſingula dictus Nicolinus procurator . . . . . . D. Marchionis promittit dicto Domino Epiſcopo in præſenti recipienti, & ſtipulanti vice, & nomine ſuo, & vice, & nomine Aquenſis Eccleſiæ attendere, & obſervare, & nullo tempore contrafacere, vel venire aliqua ratione, cauſa, vel ingenio, de jure, vel de facto ſub obligatione omnium bonorum præfati Domini Marchionis.

Ego Conradus de Zabreriis civis Aquis Imperiali auctoritate Not., ac Epiſcopalis curiæ Aquenſis

Digitized by Google

Cancellarius de mandato R. in Ch. P. & D.D. T. (*Thomæ*) Dei gratia Aquenſis Epiſcopus fideliter extraxi ſummarium . . . . de quadam copia . . . . reperta in archivio inſtrumentorum, & jurium Aquenſis Eccleſiæ.

Literæ Urbani VI. delegantis Abbatem S. Petri de Burgolio in cauſa Archidiaconi Alexandriæ adverſus monaſterium S. Margaritæ circa jus viſitationis.

356 MCCCLXXXVI.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLXXXVI., indictione IX., die X. menſis decembris in Alexandria ſapiens, & diſcretus vir D. Dominicus Rana I. V. peritus judex, & conſul juſtitiæ communis Alexandriæ ad bancum quarterii Roboreti ſedens pro tribunali in ejus domo ſuæ propriæ habitationis ecc. præcepit mihi Gullielmo de Puteo Notario ecc. ut reſcriptum SS. in Chriſto Patris, & D.D. Urbani D. Prov. P.P. VI. autenticarem, & in publicam formam redigerem, ut ubilibet faciat plenam fidem: & hæc ad inſtantiam Presbiteri Joannis Paxerii Archipresbiteri ec., & Presbiteri Blaxii Ghilini Præpoſiti majoris Eccleſiæ ecc. præſentibus Domino Confrono Merlano, Giorgio Rana filio quondam Ruffini, & Johannino de Amedeo teſtibus ecc.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Abbati monaſterii S. Petri de Bergolio de Alexandria Aquenſis Diocesis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Sua nobis dilecti filii Franciſcus Archidiaconus, & capitulum Eccleſiæ de Alexandria Aquenſis Diocesis petitione monſtrarunt, quod cum olim idem Archidiaconus (cum Archidiaconus dictæ Eccleſiæ, qui eſt pro ipſis caput dictorum capituli exiſtat, & ad ipſum, & ſuo, & ipſorum capituli nomine viſitatio, correctio, & punitio Prioriſſæ, & Conventus monaſterii S. Margaritæ de Alexandria ordinis S. Auguſtini dictæ Diœceſis de antiqua, & approbata, & hactenus pacifice obſervata conſuetudine pertineat) dictas Prioriſſas, & Conventus in eorum monaſterio juxta eandem conſuetudinem viſitare vellet, præfata Prioriſſa, & certæ Moniales earundem Conventus impediverunt minus juſte, quominus dictus Archidiaconus eandem Prioriſſam, & Conventum, ac Monaſterium viſitare poſſet, & inobedientes occaſione viſitationis hujuſmodi (1), Prioriſſa, ac Moniales prædictæ ad Curiam Mediolanenſem loci Metropolitanum (cum ab Archidiacono dictæ Eccleſiæ pro tempore exiſtente ad eamdem Curiam de ſimili conſuetudine tam judicialiter, quam extrajudicialiter appellari poſſit) appellaverunt; & deinde præfata Prioriſſa, & Conventus falſo prætendentes dictum Archidiaconum eas, & dictum Monaſterium viſitare non poſſe, dictos Franciſcum Archidiaconum, & Capitulum in cauſſam appellationis hujuſmodi coram . . . . Vicario in ſpiritualibus Gen. Ven. Fratris noſtri Antonii Archiepiſcopi Mediolanenſis traxerunt in cauſam. Idemque Vicarius cognitis hujuſmodi cauſſæ meritis, & juris ordine obſervato definitivam, per quam dictus Archidiaconus Prioriſſam, & Conventum, ac Monaſterium prædictum viſitare poſſe (2), ſententiam promulgavit, a qua pro parte Prioriſſæ, & Monialium prædictarum eam iniquam fore falſo aſſerentium fuit ad Sedem Apoſtolicam appellatum, ac Prioriſſa, & Moniales prædictæ ſuper appellatione ſua hujuſmodi noſtras ad Abatem monaſterii S. Marciani extra muros Terdonenſes ſub certa forma literas impetraverunt, dictoſque Archidiaconum, & Capitulum fecerunt in cauſſam venire appellationis hujuſmodi coram dicto Domino Abate dictarum literarum prætoxtu (3) ad judicium evocari, dictuſque Abbas perperam in hujuſmodi cauſa procedens definitivam, per quam eamdem ſententiam revocavit, ſententiam promulgavit iniquam, a qua quidem ſententia ipſius Abbatis pro parte dictorum Archidiaconi, & Capituli fuit ad ſedem prædictam appellatum. Quo circa diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de utroque proceſſu cognoſcens legalitatem illius, quem legitimum inveneris, approbes, reliquo prout juſtum fuerit improbato, prout de jure erit faciendum. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, cenſuris ſimili appellatione ceſſante, compellas veritati teſtimonium prohibere ecc. Dat. Januæ V. idus aprilis Pontificatus noſtri VIII.

Ego Gullielmus de Puteo filius Gregorii civis Alexandrini publicus Imperiali auctoritate Notarius ſupraſcriptas literas, ſeu reſcriptum exemplavi, ſcripſi, ſubſcripſi, & cum originali publico una cum infraſcriptis Notariis auſcultavi, legi ecc. Ego Joannes Moſcardus Imperiali auctoritate Notarius civis Alexandrinus ecc. Ego . . . . Canefrus Imp. auct. Not. ecc.

(1) *Hic aliquid deeſt uti* punire.
(2) *Hic erratum a ſcriba: forte* poſſunt.
(3) *Forte hic apponendum* &c.

Sententia ad normam deditionis facta a civibus Aquenſ. Gullielmo M. Montiſf. an. 1278.

MCCCLXXXVI. 357

In nomine Domini amen. Nos Guardonius de Guaſtonibus in jure civili licentiatus Vicarius generalis illuſtris, & excelſi Principis D. D. Theodori Marchionis Montisferrati, ac Commiſſarius ſpecialiter deputatus in cauſis appellationum interpoſitarum per Petrum Azetum, Albertinum Bullam ſuo nomine, & ut patrem, & legitimum adminiſtratorem Canturri ejus filii de Aquis in quibuſdam ſententiis contra dictos Petrum Albertinum, & Canturrum latis per Paſtoronum Ferrandum de Cazzulino de Sancto Salvatore olim militem, & locum tenentem quondam egregii militis Domini Joannis Baſtardi de Monteferrato olim poteſtatis civitatis Aquis, ut de dicta commiſſione conſtat, & apparet tenore, & ex forma quarumdarum literarum, quarum tenor deſcribitur in hac forma. „ Joannes Baſtardus „ de Monteferrato locum tenens illuſtris Domini Marchionis ecc. cauſam appellationis ad nos interpoſitæ per Petrum Azetum, Albertinum Bullam ſuo „ proprio nomine, & vice, & nomine Canturri „ ejus filii in quibuſdam ſententiis condemnatoriis „ latis contra ipſos per Paſtoronum de Cazzulino

Digitized by Google

,, de Sancto Salvatore locum tenentem noſtri in po-
,, teſtaria civitatis Aquis, in quibus dictus Petrus
,, fuit condemnatus in libris quinquaginta, in qui-
,, bus quidem ſententiis ipſi condemnati ad nos
,, appellaverunt, vobis committimus audiendam,
,, cognoſcendam, fine debito terminandam ſummarie
,, de plano ſine ſtrepitu, & figura judicii remotis
,, cavillationibus, & ſubterfugiis quibuſcumque, ſe-
,, cundum quod juri, & honori illuſtris Domini
,, noſtri videbitis convenire committentes vobis in
,, prædictis, & circa prædicta totaliter vices noſtras,
,, datis in Montecalvo die V. maii MCCCLXXXV.
,, ſapienti viro Domino Guardonino de Guaſtonibus
,, Vicario illuſtris Domini noſtri dilecto nobis. „
Viſa commiſſione prædicta, & ipſa diligenter in-
ſpecta; viſo etiam libello appellatorio coram nobis
producto per dictos Petrum Albertinum ſuo nomine,
& adminiſtratorio nomine dicti Canturri ejus filii,
cujus quidem libelli tenor ſequitur in hac forma.
,, Die XV. maii coram vobis nobili ſapienti viro
,, Domino Guardonio de Guaſtonibus juris utriuſque
,, perito Vicario illuſtris, & mag. D.D. Theodori
,, Marchionis Montisferrati, & in hac parte com-
,, miſſario delegato ab egregio milite Domino Joanne
,, Baſtardo de Monteferrato locumtenente dicti illu-
,, ſtris, & mag. D. Marchionis loco juris pro tri-
,, bunali ſedente conſtituti Petrus Azetus, & Al-
,, bertinus Bulla ſuo proprio nomine, & vice, &
,, nomine, ac adminiſtratorio nomine Canturri ejus
,, filii omnium de civitate Aquis dicunt, & pro-
,, ponunt, quod per Dominum Paſtoronum Ferran-
,, dum de ſancto Salvatore militem, ac civitatis
,, prædictæ locum tenentem dicti egregii militis Do-
,, mini Joannis Baſtardi lata fuit quædam ſententia
,, condemnatoria de anno MCCCLXXXV., indi-
,, ctione VIII., die XXVI. menſis aprilis proxime
,, præteriti, quæ & per quam condemnaverunt
,, dictum Petrum Azetum in libris quinquaginta
,, dandis, & ſolvendis Cameræ illuſtris Domini
,, Marchionis, & dictum Albertinum in libris vi-
,, gintiquinque, & dictum Albertinum in libris
,, quinquaginta infra certum terminum in dicta con-
,, demnatione comprehenſum ex cauſa tali quali ec.
,, cauſis talibus qualibus in dicta condemnatione
,, aſſignatis, quam ſententiam condemnatoriam dicti
,, Petrus Albertinus, & Canturrus dixerunt ipſo
,, jure fore nullam, nulliuſque momenti tamquam
,, latam omni juris ordine poſtpoſito, & prætermiſſo,
,, & contra formam capitulorum, & conſuetudi-
,, num, & pactorum dictæ civitatis Aquis, & ſi
,, qua fuit, vel erit, dixerunt eam eſſe, & fuiſſe
,, iniquam, & injuſtam tamquam latam contra ipſos
,, Petrum Albertinum, & Canturrum non culpabiles
,, de contentis in ſententia condemnatoria antedicta,
,, & ex cauſis non veris, neque probatis, neque
,, verificatis in proceſſu tamquam latam non præ-
,, cedentibus probationibus debitis legitimis, & op-
,, portunis ad ipſam ſententiam proferendam, &
,, tamquam latam ex obrepto ſine cauſæ cognitione,
,, & aliis pluribus rationibus, & cauſis, & quia ex
,, dicta ſententia condemnatoria ipſi condemnati ſen-
,, ſerunt, & reputaverunt ſe gravatos in ſcriptis,
,, appellaverunt ad dictum Dominum Marchionem,
,, & ad egregium militem Dominum Joannem Ba-
,, ſtardum prædictum locum tenentem dicti Domini
,, Marchionis, apoſtoloſque ſibi dari petierunt cum
,, inſtantia opportuna, quos obtinuerunt, & dicto
,, Domino locum tenenti præſentaverunt, quodque
,, dictus Dominus locumtenens dictam appellationis
,, cauſam vobis commiſit audiendam, cognoſcen-
,, dam, & fine debito terminandam, ut patet in
,, commiſſione vobis facta, poſita in literis dicti Do-
,, mini Joannis de foris ſignatis per literam A. Item
,, dicunt, & proponunt dicti Dominus Petrus Aze-
,, tus, & Albertinus Bulla dictis nominibus, quod
,, dicta ſententia condemnatoria fuit, & eſt ipſo
,, jure, nulla, vel ſaltem iniqua, & injuſta, & quod
,, per eos, & eorum partes fuit ab ipſa ſententia
,, condemnatoria legitime appellatum, apoſtolique
,, petiti, & quod ſunt infra tempora dictæ appel-
,, lationis proſequendæ, & exercendæ; unde quum
,, prædicta ſint, eſt quod agunt ipſi Petrus, & Al-
,, bertinus dictis nominibus petunt, & requirunt per
,, vos dictum Dominum Guardonium delegatum,
,, & commiſſarium in hac parte pronuntiari, de-
,, clarari, & ſententiari dictam ſententiam conde-
,, mnatoriam ipſo jure fore nullam, vel ſaltem ini-
,, quam, & injuſtam, ac bene, & legitime fuiſſe
,, ab ipſa ſententia condemnatoria appellatum, &
,, male judicatum, ſive condemnatum, & hoc omni
,, modo, jure, forma, & cauſa quibus melius fieri
,, poteſt. „ Viſis, & diligenter inſpectis omnibus,
& ſingulis actis jactitatis in cauſſa principali, ac
etiam appellationis, & condemnationis latis contra
dictos Petrum Albertinum, & Canturrum, & toto
proceſſu diligenter inſpecto, & examinato, qui co-
ram nobis in cauſſa appellationis fuit exhibitum, &
productum; viſis etiam quibuſdam capitulis coram
nobis productis per ipſos Petrum, & Albertinum
ſuo & nomine quo ſupra, & ipſis diligenter in-
ſpectis; viſaque forma condemnationum prædicta-
rum, ac modo applicationis dictarum condemnatio-
num; viſo etiam quodam inſtrumento immunitatum
franchixiarum, & pactorum alias celebratorum, &
factorum inter quondam bonæ memoriæ illuſtrem
principem quondam Dominum Gullielmum Marchio-
nem Montisferrati, & ſindicos, & procuratores com-
munis hominum, & univerſitatis dictæ civitatis Aquen-
ſis, ipſoque inſtrumento, & in eo contentis dili-
genter inſpectis, & maxime in ea parte, qua ca-
vetur, quod præfatus Dominus Marchio ſolummodo
habere debeat in dicta civitate Aquenſi banna in-
fraſcripta, videlicet bannum homicidii, robariæ, in-
cendii, furtorum, proditionis, falſi, commiſſi, perju-
riorum, & ferutarum, quæ banna capiantur ſecun-
dum formam ſtatutorum, & ordinamentorum com-
munis Aquis factorum, vel faciendorum; viſis etiam
omnibus, & ſingulis, quæ dictæ partes coram nobis
dicere, & exibere voluerunt tam oretenus, quam
in ſcriptis, ac in allegationibus ſubtiliſſime compi-
latis per advocatos dictorum Petri Albertini, &
Canturri, qui laborioſe rumarunt, & tetigerunt,
eorum more ſolito dubia quæſtionis, ac ſuper omni-
bus, & ſingulis habita matura diligenti, & penſata
deliberatione Chriſti, ejuſque Matris Virginis glo-
rioſæ nominibus benigne invocatis, amore, timore,

Digitized by Google

& ceteris illicitis poſtpoſitis, Deumque ſolum habentes præ oculis, & in mente juxta doctrinam ſalubrem a jure traditam in cap. *cum* & in Extr. de Iurejur. lib. 6. in his ſcriptis pro tribunali ſedentes in domo habitationis noſtræ poſita in Montecalvo ad ſolitum banchum juris dicimus, ſententiamus, pronunciamus dictas ſententias, & earum quamlibet iniquas fore totaliter, & injuſtas, & per dictum Paſtoronum male, & inique fuiſſe pronunciatum, & condemnatum habito reſpectu ad exceſſivum modum condemnationum prædictarum per ipſum latarum, ac etiam modum applicationis in dictis condemnationibus, & per conſequens per dictos Petrum Albertinum, & Canturrum fuiſſe, & eſſe bene, & legitime appellatum a condemnationibus ſupradictis vigentibus pactis, conventionibus, & capitulis ſupradictis, quæ quidem pacta fuerunt de jure poſitivo attendenda, ac etiam obſervanda, cum nihil ſit tam congruum humanæ fidei, quam ea, quæ inter contrahentes placuerunt inter eos ſervari ut L. Ex empto ff. de act. emp. L. 1. ff. de pactis, & §. *Prætor* ait in L. juris gentium Cod. tit. it. L. Pacta Cod. de Pact. cum infraſcriptis ibi: & quia grave eſſet fidem fallere, ut L. 1. in princ. ff. de Conſt. pec.; ac etiam rectitudo in principe præcipue ſit habenda, ut in epiſtola inter claras Cod. de Trin. & fid. ſumma Cathol. Hinc capitula dictæ civitatis, & eorum tenor fuerunt debite attendenda ut in L. Omnes populi. ff. de juſt, & jur., & in §. Omnes Inſtitution. de jur. nat. gent., & civ. cum aliis ibi jam ex forma, & tenore pactorum ſuperius jam dictorum ſolummodo commune Aquis tranſtulis in præfatum illuſtrem Dominum Marchionem banna homicidii, robariæ, incendii, furti, proditionis, falſi commiſſi, perjuriorum, & ferutarum; aliaque banna omnia ipſum commune in ſe retinuit, ut ex forma dictorum pactorum evidenter apparet, & prædicta delicta, quæ objecta fuerunt prædictis Petro Albertino, & Canturro non ſunt de bannis translatis in præfatum illuſtrem Dominum Marchionem bene ſequitur, neceſſario præfatum tum locumtenentem inique pronunciaſſe. Nam cum ipſi illuſtri Principi fuerint conceſſa ſolummodo banna ſuperius ſpecificata; ergo alia eidem fuerunt denegata: ut L. Cum Prætor. ff. de Iudic. facit Lex Maritus Cod. de Procur. cum aliis ibi lata, data, & ſententialiter promulgata fuit dicta ſententia per ſupraſcriptum D. Vicarium, & Commiſſarium pro tribunali ſedentem ut ſupra in his ſcriptis, & lecta per me Borgexium de Caſtello de tribus terris notarium publicum, & ſcribam dicti D. Vicarii, & Commiſſarii de anno Domini MCCCLXXXVI., indict. IX., die XXVIII. menſis martii præſentibus dictis Petro Azeto, & Albertino Bulla ſuo & nomine quo ſupra, & abſente dicto Paſtorono, ac etiam abſentibus Thomazono, & Rogerino de Montilio Caſtellanis Aquis, legitime tamen, ut in actis apparet citatis, & præſentibus Martino Muſca, Manfredino Mazano, & Antonio de la Cava de Montecalvo, ac Joanne de Alorito, & Antonio de Groſſis de Malamorte teſtibus ad infraſcriptum vocatis ſpecialiter, & rogatis, & de prædictis mandaverunt tum dictus Dominus Vicarius, & Commiſſarius, quam dicti Petrus, & Albertinus fieri publicum inſtrumentum per me notarium infraſcriptum.

Et ego Borghexius de Caſtello de tribus Cerris publicus imperiali auctoritate Notarius, & dicti D. Vicarii, & Commiſſarii ſcriba prædictis omnibus, & ſingulis interfui, rogatuſque ſcripſi, ac ſignum meum conſuetum appoſui ecc.

Locatio decimarum Degi facta ſindicis ejus loci.

MCCCLXXXVIII. 358

Reverendus in Chriſto Pater, & D. H. Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes, dedit, & locavit ad fictum . . . . ad novem annos proximos Sicho, & filio quondam Petri Caramelli de Dego ſindicis, & procuratoribus communis Degi decimam de Dego ſpectantem dicto Domino Epiſcopo, & pertinentem. Qui Sichus, & filius dicti quondam Petri Caramelli promiſerunt eidem Domino Epiſcopo dare, ſolvere, & reddere totum illud, quod tenentur dare ipſi commune, & homines Degi, & ſoliti ſunt omni anno, præcipientes fieri inſtrumentum per me Ughetum de Rolando. Actum in Beſtagno anno Domini MCCCLXXXVIII., indictione XI., die ultima madii præſentibus Joannino Bellexio Legerio, & Joanne Placen de Beſtagno teſtibus.

Ego Rolandinus de Rolandis de Beſtagno Aquenſis diœceſis imperiali auctoritate Notarius hanc cartam prout eam abbreviatam inveni in libris dictorum . . . . præfati Domini tunc Epiſcopi Aquenſis, & rogatum fieri per me Ughonem Patrem meum de dictis libris extraxi prout eam inveni nihil addito, vel diminuto quod variet ſententiam ecc.

Abſolutio ab excommunicatione conceſſa cuidam uſurario defuncto a Vener. Henrico Ep. Aq.

MCCCLXXXXV. 359

Anno Domini MCCCLXXXXV., indict. III., die XIX. menſis aprilis actum in Beſtagno in domibus plebis, præſentibus venerandis viris presbitero Micoloſo de Olivela de Janua, presbitero, & rectore Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Sexamo, & Antonio Fabrera de Murzaſco teſtibus vocatis, & rogatis, in quorum præſentia, & mei Notarii infraſcripti. Henricus de Scarampis Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes univerſis, & ſingulis perſonis literas præſentes inſpecturis ſalutem in Domino. Ad æternam rei memoriam, & perpetuam rei fidem vobis volumus facere notum, quod cum mandaviſſemus Presbitero Montano rectori Eccleſiarum de Uvada, ut ſub excommunicationis pœna corpus Jacobi cujuſdam de dicto loco uſurarii publici ſine canonica cautione defuncti, quem contra ſacros canones receperat ad Eccleſiaſticam ſepulturam, exhumare deberet, & extra ſacrum ejicere: item cum Joanni, & Andreolæ filiis dicti Jacobi quondam dediſſemus pariter in mandatis, quatenus infra certum terminum in noſtris literis annotatum coram nobis legitime compareret, cautionem cum fidejuſſione idonea præſtiturum de reſtituendo

Digitized by Google

omnia, quæ apparere poſſit dictum Jacobum a quavis perſona accepiſſe per uſurariam pravitatem, vel alio quovis modo illicito qualicumque, & ulterius ſoluturum, quod pro nobis taxatum foret pro male ablatis incertis ipſius Jacobi antedicti in uſus pauperum erogandum, ut in actis noſtræ curiæ poteſt latius apparere; ecce comparuit coram nobis Presbyter Conradus prædictus ad ſui excuſationem producens cautionem dicti Jacobi de uſuris reſtituendis receptam per Notarium publicum . . . . certum . . . . . . ſcriptum manu . . . . . quo continentur quamplures, & variæ ſolutiones, & reſtitutiones tam per ipſum Jacobum tunc viventem, quam per ejus heredes diverſis perſonis factas, deinde ipſum abſolvit, & reſtituit communioni Eccleſiæ, & taxat heredes in florenos centum, quos Presbiter dictus, & Rector Uvadæ ſolvit Epiſcopo dicto. *In fine hujus chartæ hi tituli adjungebantur.*

MCCCXCVI., II. januarii in Biſtagno in domo S. Mariæ plebis de Beſtagno dictus D. Henricus Scarampi Epiſcopus Aquenſis inveſtit Marchetum de Bove de domo in Puſterna.

Eodem anno inveſtit Thoeſtum de domo in Puſterna, qui pro illa tenētur dare minam unam vini boni, & ſpeltæ.

Eodem anno, die XVI. januarii in Beſtagno dictus D. Henricus inveſtit Jacobum Rabelinum de Aquis de petia una terræ ſita in poſſe, qui dicitur Horzenos.

Eodem anno, die X. februarii eodem loco idem Epiſcopus inveſtit Marchetum Bux de domo in Puſterna.

Eodem anno, die VII. febr. in civitate Aquenſi Franciſcus Bordela conſtituit procuratorem ſuum Lothelinum Baudizzonum de Beſtagno, & Petrum de Bonohomine, procuratores ſuos in cauſſa, quam habet contra Luchinum de Pontibus rectorem Eccleſiæ S. Hyppoliti de Bellomonte de Nicia.

Eodem anno, XX. martii Paganus Maſcharus vendit ſextarium terræ ad ratam XXVIII. tabularum pro ſextariis Jacobo de Arcaxio pro florenis decem auri.

Eodem anno, die XX. auguſti Biatexina teſtamento relinquit corpus Eccleſiæ S. Mariæ Plebis, Eccleſiæ S. Joannis ſolidos duos, & ſi contingeret, quod Eccleſia S. Ambroſii rædificaretur ſolidos quinque, ordini S. Catalinæ ſolidos quinque.

Fundatio monaſterii S. Claræ Alexandriæ per D. Conradum de Puteo approbata a Bonifacio.

360 MCCCCII.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCCII., indictione X., die ultimo menſis decembris, in civitate Alexandriæ, in monaſterio ædificato, & conſtructo per nobilem virum D. Conradum de Puteo, filium quondam D. Antonii ſub nomine, & vocabulo S. Mariæ de Angelis, ſito in dicta civitate in quarterio Roboreti rugata capitis villæ, & præſentibus teſtibus infraſcriptis ad infraſcripta, & ad præſentes actus fiendos ſpecialiter vocatis, & rogatis. Cum Rev. in Chriſto Pater, & D. D. Guillelmus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopus Papienſis, & Comes receperit litteras ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. D. N. D. Bonifacii divina providentia Papæ IX. cum bulla plumbea in filis canapis more Romanæ curiæ bullatas, non viciatas quidem, nec corruptas, ſed ſanas, & integras, & omni prorſus vicio, & ſuſpicione carentes, quarum quidem litterarum Apoſtolicarum tenor ſequitur in hac forma. „ Bonifacius
„ Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ven. fratri Epi-
„ ſcopo Papienſi ſalutem, & Apoſtolicam benedi-
„ ctionem. Solicitudinis paſtoralis officii, quod ſuper
„ omnes orbis Eccleſias, & monaſteria diſpoſitione
„ divina licet immeriti gerimus, continue pulſat,
„ & excitat mentem noſtram, ut cunctarum fide-
„ lium Deo dicatarum virginum, quæ mundanis
„ relegatis illecebris ſub arctioris vitæ obſervantia
„ ei ſervire deſiderant, qui eſt præ filiis hominum
„ ſpecioſus, commodis intendamus, ac in his, quæ
„ divini cultus augmentum, & religionis obſervan-
„ tiam concernunt, eas Apoſtolici favoris præſidio
„ foveamus. Sane petitio pro parte dilectarum in
„ Chriſto filiarum Agnexinæ de Trottis, & Agne-
„ xinæ Rapæ, ac Florinæ Leonæ monialium mona-
„ ſterii ſancti Martini de Foro ordinis ſancti Bene-
„ dicti Romanæ Eccleſiæ immediate ſubjecti Aquen-
„ ſis diœceſis nuper nobis exhibita continebat,
„ quod propter guerras, & alias diverſas tribula-
„ tiones, quæ diu viguerunt in partibus Lombar-
„ diæ, & præcipue in diſtrictu Alexandriæ, ipſum
„ monaſterium funditus diruptum, ac poſtratum exi-
„ ſtat, propter quod moniales dicti monaſterii
„ hinc inde vagantes aliquæ ex eis deceſſerunt,
„ aliquæ vero, & præcipue Agnexina de Trottis,
„ & Agnexina Rapa, ac Florina Leona prædictæ
„ ad civitatem Alexandriæ ſe reduxerunt, & ibi-
„ dem in quadam domuncula ſituata in loco minus
„ honeſto, & quaſi prope murum dictæ civitatis
„ degerunt, prout degunt de præſenti in divini
„ cultus detrimentum, ac dicti ordinis vilipendium,
„ & ſcandalum plurimorum. Cum autem ſicut ea-
„ dem petitio ſubjungebat dilectus filius nobilis vir
„ Corradinus de Puteo civis dictæ civitatis quod-
„ dam monaſterium ſub vocabulo ſanctæ Mariæ de
„ Angelis pro nonnullis monialibus inibi ſub ordi-
„ ne, & regula ſanctæ Claræ Altiſſimo perpetuo
„ ſervituris conſtrui fecerit; ipſæque Agnexina de
„ Trottis, & Agnexina Rapa, ac Florina Leona,
„ quæ ex omnibus dicti monaſterii ſancti Martini
„ ſuperſtites remanſerunt, deſiderent dictum mona-
„ ſterium ſanctæ Mariæ intrare, & ibidem cum aliis
„ ipſius monaſterii monialibus ſub ordine, & regula
„ ſanctæ Claræ hujuſmodi Domino perpetuo famu-
„ lari, pro parte earumdem Agnexinæ de Trottis,
„ & Agnexinæ Rapæ, & Florinæ Leonæ nobis
„ fuit humiliter ſupplicatum, ut cum præfati Cor-
„ radini ad id etiam accedat aſſenſus eis præmiſſa
„ faciendi licentiam, ac quod dicti monaſterii ſan-
„ ctæ Mariæ, quoad vixerint rectrices, & guber-
„ natrices eſſe poſſint, & debeant concedere, ac
„ omnia, & ſingula bona fructus reditus, & pro-
„ ventus, & jura ad dictum monaſterium S. Mar-
„ tini ſpectantia eidem monaſterio S. Mariæ dare,
„ & appropriare, & alias ipſis, ac ipſarum ſtatui
„ in præmiſſis providere de benignitate Apoſtolica,

Digitized by Google

„ dignaremur. Nos igitur ipſarum Agnexinæ de Trottis, & Agnexinæ Rapæ, nec non Florinæ hujuſmodi pium propoſitum plurimum in Domino commendantes, eiſque ſuper his ſalubriter, prout juxta paſtoralis officii debitum tenemur, providere cupientes, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi eſt ita, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, eaſdem Agnexinam de Trottis, & Agnexinam Rapam, necnon Florinam, & alias monaſterii S. Martini moniales, ſi quæ ſint, & id facere voluerint de eodem S. Martini ad præfatum monaſterium S. Mariæ auctoritate noſtra transferas, & in eo recipi facias in moniales, & ſorores, eiſque regulam, habitum juxta ipſius monaſterii S. Mariæ conſuetudinem, ſicut aliis ejuſdem monaſterii S. Mariæ monialibus integre provideri, ac illas inibi ſincera in Domino caritate tractari, eiſque nihilominus, poſtquam ut præmittitur receptæ fuerint, curam, regimen, & gubernationem ipſius monaſterii, quoad vixerint eadem auctoritate committas, eiſque concedas, quod omnibus immunitatibus, indulgentiis, libertatibus, & privilegiis, quibus ceteræ moniales dicti ordinis S. Claræ, quomodolibet potiuntur, in dicto monaſterio S. Mariæ uti, & gaudere libere, & licite valeant, & inſuper omnia, & ſingula bona, fructus reditus, & proventus, ac jura ad dictum monaſterium S. Martini, quæ per valores, qualitates, ſitus, confines, & vocabula haberi volumus præſentibus pro expreſſis pertinentia, ut præfertur eidem monaſterio S. Mariæ eadem auctoritate dare, & appropriare procures. Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis, & conſuetudinibus monaſteriorum, & ordinis prædictorum contrariis, juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, aut ſi pro aliis in dicto monaſterio S. Mariæ ſcripta forſan Apoſtolica ſint directa, ſeu ſi præfatis monialibus a ſede Apoſtolica ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excomunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali, vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exiſtat, per quod præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam effectus earum impediri valeat, quomodolibet, vel differri, & de qua cujuſque toto tenore habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Volumus autem, quod præterea locus, in quo dictum monaſterium ſit, diruptum fuerat, in profanos uſus nullatenus convertatur. Datum Romæ apud S. Petrum nonis februarii pontificatus noſtri anno undecimo. „ Cumque etiam præfatus Rev. in Chriſto Pater, & Dominus Dominus Epiſcopus Papienſis prædictorum executor per præfatas ſuperius litteras Apoſtolicas prædicta in præfatis litteris Apoſtolicis fienda, & executioni mandanda commiſerit venerabili religioſo viro D. F. Stephano de Beſtagnis ordinis Minorum B. Franciſci de Alexandria, ut de dicta commiſſione patet, per publicum inſtrumentum traditum, & ſubſcriptum manu Franciſci de Bimio Mediolanenſis diœceſis Apoſtolica, & Imperiali auctoritate Notarii, præfatique Domini Epiſcopi, & executoris Canzelarii, anno Domini MCCCCI., die VIII. menſis decembris, XIII. decembris, ſecundum ſtylum civitatis Mediolani. Ecce quod dictus Ven. religioſus vir frater Stephanus de Beſtagnis ordinis Minorum de Alexandria, commiſſarius executor prædictus, & in monaſterio prædicto S. Mariæ præſentialiter conſtitutus, & ad petitionem, & requiſitionem prædictarum ſororum Agnexinæ Trottæ, & Florinæ Leonæ ibidem præſentium, & requirentium, publicatis prius eiſdem præfatis litteris Apoſtolicis, & commiſſione prædicta, volendo prædicta omnia contenta in præfatis litteris executioni mandare; & mandatis præfati Rev. Patris, & D. D Epiſcopi Papienſis ſecundum mandata ſanctiſſimi Patris, & Domini noſtri D. Bonifacii Papæ noni, ut ſupra in omnibus obedire, ipſas ſorores Agnexinam de Trottis, & Florinam Leonam coram eo flexis genibus conſtitutas transfert, & pro translatis haberi vult, & jubet de monaſterio S. Martini de Foro Aquenſis diœceſis, in quo erant conſtitutæ moniales, & ſorores ad præſens Monaſterium nunc conſtitutum, & conſtructum ſub nomine, & vocabulo S. Mariæ de Angelis ordinis, & regulæ S. Claræ, & ipſas in dicto monaſterio recipit, & admittit induendo, & inveſtiendo eas, & quamlibet ipſarum de ordine, & habitu ordinis S. Claræ, videlicet induendo & inveſtiendo eas, & quamlibet earum de habitu prædicto, videlicet tunica, & cingulo ordinis ante dicti tradendo, & publicando eis, & cuilibet earum regulam ordinis prælibati, & eam eis in ſcriptis dimittendo, & aliam eiſdem imponens, & concedens, ut in præfatis litteris Apoſtolicis, & commiſſione prædicta plenius continetur. Ipſiſque Agnexina, & Florina jurantibus, & votum Deo facientibus in manibus præfati fratris Stephani commiſſarii prædicti prædictam regulam, videlicet obedientiam, paupertatem, caſtitatem, & perpetuam clauſuram in dicto monaſterio, & alia contenta in dicta regula perpetuo obſervare, & profeſſionem de prædictis coram eo, & in manibus ipſius fratris Stephani commiſſarii, ut ſupra facientibus, & ad obſervantiam dictæ regulæ S. Claræ ſeſe perpetuo obligantibus. Quibus omnibus præfatus D. Conradus de Puteo conſtructor, & ædificator dicti monaſterii conſentiens præſens fuit, tradendo dictis ſororibus Agnexinæ, & Florinæ ſuorum nomine, & nomine aliarum, quarum pro tempore intererit claves monaſterii ante dicti præcipiendo de prædictis omnibus dictus D. F. Stephanus commiſſarius prædictus, & dictæ ſorores Agnexina, & Florina, & dictus D. Conradus per me Notarium infraſcriptum fieri publicum inſtrumentum. Interfuerunt teſtes ad prædicta omnia vocati, & rogati, & ad prædicta omnia præſentes Dominicus Bochacius, Franciſcus Vincentius Barberius, Luchellus Guzia, & Auguſtinus Moylonius. Ego Stephanus Moſcardus publicus Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præſens fui, & rogatus hanc cartam mihi juſſam exſcripſi ſignumque meum conſuetum appoſui in teſtimonium præmiſſorum.

Locatio

Digitized by Google

Locatio commendæ S. Margaritæ de Aquis cum enumeratione poſſeſſionum.

361 MCCCCIV.

Anno Domini MCCCCIV., indictione XII., die XII. februarii in civitate Aquis, & in caminata Rev. in Chriſto Patris D. F. Bonifacii de Zerbis de Cherio Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis, præſentibus Dalmatio ejus fratre, F. Joanne Ligerio de Aquis, & Marcheto Scribano de Septebrio teſtibus vocatis, & rogatis, in quorum teſtium, & mei infraſcripti Not. præſentia præfatus D. Bonifacius Epiſc. ut ſupra procurator, & procuratorio nomine D. Fr. Iſſobii de Guarneriis de Cherio Fr. S. Joan. Hieroſol. præceptoris, & rectoris Eccleſiæ S. Margaritæ de Aquis de qua procura conſtat publico inſtrumento ſcripto, & recepto manu Joannis Siſmondi publici Notarii currentibus anno Domini MCCCCIII., indict. XI., die penultima octob., & tenore inſtrumenti prædicti per ſe, & ſucceſſores dedit ad fictum annuatim ſibi dicto procuratorio nomine præſtandum, & reddendum, prout infra Jacobo Siſmondo de Ponto civi Aquenſi per ſe, & ſuos heredes recipienti ad utendum, fruendum, laborandum, & habitandum habere ad novem annos proxime venturos infraſcriptas domos, res, & poſſeſſiones ſpectantes, & pertinentes dictæ Eccleſiæ S. Margaritæ. In primis domos dictæ Eccleſiæ jacentes in dicta civitate in contrata plateæ archivoti, quibus cohæret murus civitatis prædictæ a duabus partibus, Compagnonus de Tertio, & quoddam andeum; item petiam unam terræ jacentis in poſſe Aquis in contrata Eccleſiæ ſanctæ Margaritæ prædictæ, cui cohæret via communis, Jacobus prædictus, Canonici majoris Aquenſis Eccleſiæ, & Joannes Barberius pro uxore. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohæret via prædicta a duobus partibus Petrus Scatus, & Canonici prædicti. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohæret D. Nicolinus de Bellexiis Abbas &c. pro Domino Marchione, Canonici prædicti, & via publica. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Zantanario, cui cohæret Joannes Scate pro uxore, Jacobus prædictus, & via. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohæret Benedictus Beſurius, Petrus Becutus, & Jacobus Zabreria. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohærent Gulielmus, & Bartholomæus de Bayoſſis, & . . . . Piper pro uxore. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohæret Jacobus prædictus, heredes Buxoni Siſmondi, & Franciſcus Maruellus. Item petiam unam terræ jacentis, & contrata, cui cohæret Blaxius . . . . Benedictus Beſſurius, & Gaſpar Gropellus. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Palladio, cui cohærent Antonius Boni Joannis, Benedictus Beſſurius, & Cantur. Bulla. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohærent Baudaſar de Montibus, & Blaxius Cauderarius. Item petiam unam prati jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohærent ſanctus Antonius, Canturrus prædictus, & . . . . . Boni Joannis. Item petiam unam prati jacentis in dicto poſſe, & in Moneta, cui cohærent Antonius Nicol Bellexius pro ejus . . . . Joannes de Porta, & via. Item petiam unam terræ, & prati ſimiliter jacentis in dicto poſſe, & ad Carnarium, cui cohærent Antonius Ligerius, Petrus Acetus, & via. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & ad Gaynerdum, cui cohærent Petrus Botacius, Benedictus Beſſurius, & via. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Caſſarogna, cui cohærent Dominus Marchio, & Petrus Scati. Item petiam unam prati jacentis in dicto poſſe, & dicitur Podio . . . cui cohærent Gulielmus Marchio de Porta, & Benodictus Beſſurius. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Scarita, cui cohærent heredes Facelli Arechi, Franciſcus Solia, & Joanna uxor quondam Joannis de Marmotis. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Fontanellis, cui cohærent Joannes Bar, via, & Marchetus de Bove. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & in contrata, cui cohærent Thomas de Monte, & ſanctus Calocerus. Item petiam unam terræ jacentis in dicto poſſe, & in Vandaria, cui cohærent Gulielmus Savina, & heredis Antonii Aragoni. Item petiam unam terræ jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohærent Enricus Arechi, & Gulielmus . . . Item petiam unam ortalis jacentis in dicto poſſe, & in burgo majoris Aquis, cui cohærent Gaſpar Gropellus, & Antonius Robellinus, & via. Item petiam unam ortalis jacentis in dictis poſſe, & contrata, cui cohærent Antonius Brondeta, ſanctus Antonius, Enricus Arechi, &c. & generaliter omnes alias res, & poſſeſſiones, quæ reperirentur eſſe dictæ Eccleſiæ S. Margaritæ, exiſtentes ſuper poſſe Aquis, exceptis poſſeſſionibus conceſſis ad fictum, & ad laborandum certis hominibus de Septebrio &c. ad habendum, tenendum, laborandum, & adutendum, & quidquid nomine fictus uſque ad terminum novem annorum prædicto Jacobo, ſeu ejus heredibus placuerit faciendum. &c. Promittens præfatus Dominus Epiſcopus dicto procuratorio nomine ibidem præſenti per ſe, & ſucceſſores prædicti D. Yſſobii &c. Verſa vice dictus Jacobus per ſe, & ſuos heredes cum debita ſolemnitate promiſit præfato Domino Epiſcopo dicto procuratorio nomine ibidem præſenti per ſe, & ſucceſſores præfati Domini Yſſobii ſtipulantis, & recipientis dare, & ſolvere nomine fictus omni anno in feſto Nativitatis Domini in civitate Aquis prædicto Domino Epiſcopo, ſive ipſi Domino fratri Yſſobio florenos viginti ex boni auri, & juſti ponderis &c. quæ omnia, & ſingula ſupraſcripta &c. Ego Petrus Boni Joannis de Aquis publicus Imper. auctoritate Notarius &c.

Fidejuſſio Chriſtophori Guaſchi pro Petrino Guaſco detento a Facino Cane.

MCCCCV. 362

In nomine Domini amen. Cum verum ſit, quod factum compromiſſum hoc anno, die XXVIII.

Digitized by Google

januarii in illuſtrem, & magnificum Dominum Marchionem Montisferrati per egregium legum doctorem D. Jacobinum de Bocaciis nomine illuſtris, & magnifici Domini Regis Januenſis Gubernatoris, & communis Januæ ex una parte, & per ſpectabilem, & egregium militem D. Conradum ex Marchionibus de Carreto nomine illuſtrium, & magnificorum Dominorum Comitis Papiæ, & Facini Canis, tamquam conſervatoris treguæ (1), & de inſuper omnibus differentiis, & dibattis exortis a tempore confectæ treguæ (2) inter ipſas partes, etiam de jure, de facto, & de accordio, & potiſſime ſuper quoddam debacto inter ipſas partes vigente de captione Petrini Guaſchi, & in dicto compromiſſo inter alia extitit actum, & conventum, quod dictus Dominus Facinus, qui habet detentum dictum Petrinum Guaſcum, præſtita fidejuſſione ipſius Petrini nomine de decem millibus florenis, quod dictus Petrinus non recedet, nec fugam accipiet de loco, ſeu a loco ubi poſuerit, ſeu poni fecerit eum dictus Dominus Marchio ſub pœna florenorum auri decem millium applicandorum dicto Domino Facino, teneatur tunc ipſum Petrinum in dicti Domini Marchionis compromiſſali poteſtate, & manibus conſignare, prout, & ſicut in dicto inſtrumento dicti compromiſſi continetur confecto per Serafinum de S. Maria de Nicia Notarium cancellarium ejuſdem Domini Marchionis. Idcirco nobilis vir Chriſtopharus Guaſcus tam pro ſe, & communiter pro ipſius Petrini, & ipſius Petrini nomine verſus me Notarium infraſcriptum promiſit, quod ipſe Petrinus dum erit, ut ſupra in manibus, & poteſtate præfati Domini Marchionis expreſſa licentia non recedet de loco, ſeu a loco, in quo eum poſuerit, nec fugam accipiet; imo ibidem ſtabit, & permanebit, donec per ipſum Dominuum Marchionem arbitratorem fuerit ſententiatum intra tempus dicti compromiſſi in omnibus, & per omnia, prout in dicto compromiſſo continetur, & hoc ſub pœna florinorum decem milium applicandorum ipſi Domino Facino . . . .
Et pro eo, & nomine dicti Petrini, & pro obſervatione prædictorum interceſſerunt, & fidejuſſerunt verſus me Notarium infraſcriptum ſolemniter ſtipulantem, & recipientem nomine dicti Domini Facini, & quorumcumque aliorum, quorum intereſt, & intereſſe poteſt in futurum, uſque ad dictam ſumam florinorum auri decem milium Baptiſta Lomellinus pro florenis mille, Nicolaus Lomellinus pro florenis auri quingentis, Angelus Coba pro florenis auri quingentis, Carolus Lomellinus pro florenis auri quingentis, Laurentius Clavarius pro florenis auri quingentis, Joannes de Nainono pro florenis auri quingentis, Mattheus Calvus pro florenis auri mille, Philippus de Grimaldi pro florenis auri mille, Matthæus Lomellinus pro florenis auri quingentis, Joannes de Andera pro florenis auri quingentis, Simon de Auria pro florenis auri quingentis, Ciprianus Spinola pro florenis auri quingentis, Percival de Grimaldis pro florenis auri mille, Philippus de Maximis pro florenis auri quingentis, & Coſimas Tarigus pro florenis auri mille: & hoc ſub renunciatione juris de principali, & cujuslibet alterius juris, jubentes de prædictis ad roborem præmiſſorum confici publicum inſtrumentum, etiam ad dictamen ſapientis ſi fuerit opportunum. Actum Januæ in platea Ban. . . . . . . anno Dominicæ Nativitatis milleſimo quadringenteſimo quinto, indictione decima ſecunda, die tertia februarii, præſentibus teſtibus ad hoc vocatis, & rogatis Petro de Bracellis, quondam Joannis, & Rafaelle de Primis quondam Jacobi ambobus Januæ.

Ego Benedictus de Andoria Imperiali auctoritate Notarius prædicti omnibus interfui, & rogatus ſcripſi.

(1) *Teugiæ*. (2) *Terugiæ*.

Electio Prioriſſæ monaſterii S. Georgii de Canellis confirmata a Præpoſito monaſterii ſancti Baudolini Alexandriæ.

MCCCCXIV. 363

In nomine Domini amen. Anno Nativit. ejuſdem MCCCCXIV., indictione VII., die XVI. menſis martii, hora VIII. in monaſterio S. Georgii de Canellis, videlicet in Eccleſia dicti monaſterii ſiti in territorio Canellarum non multum longe ab ipſo loco ultra Berbarum immediate ſubjecti dominabus Abbatiſſæ monialibus, & capitulo monaſterii ſanctæ Mariæ de Angelis de Alexandria alias ſoliti vocari monaſterii S. Martini de Foro, ſeu de Fò, quoad nominationem, electionem, & præſentationem Prioriſſæ dicti monaſterii S. Georgii, & quo ad confirmationem ipſius Prioriſſæ Præpoſito monaſterii ſanctæ Mariæ de Fò, ſeu de Foro de Alexandria, vulgariter nominati S. Baulini, ſeu Baudolini ordinis fratrum Humiliatorum, præſentibus me Notario, & teſtibus infraſcriptis ven., ac honeſtus religioſus vir D. F. Baurinus de Balianis de Caſſale Balianorum Dei gratia Præpoſitus Eccleſiæ monaſterii prædicti S. Baurini de Alexandria, ad quem præpoſitum Eccleſiæ, & monaſterii prædicti S. Baurini, & prædeceſſores ejus confirmatio Prioriſſæ monaſterii prædicti S. Georgii ſpectat, & ſpectavit antiquitus ac pertinet, & pertinuit diu de jure, & conſuetudine antiqua, & in ejus poſſeſſione confirmandi Prioriſſas in ipſo monaſterio S. Georgii de Canellis Domini fuerunt, & ſunt ipſi Præpoſiti, & ipſe Præpoſitus, viſa prius per ipſum D. F. Baurinum Præpoſitum, ut ſupra quadam electione, & nominatione per Dominas ſororem Clarinam de Caudalariis de Tardona Dei gratia Abbatiſſam monaſterii S. Mariæ de Angelis, vocati olim ut ſupra, de conſenſu ipſius Domini Præpoſiti, & de conſenſu ſororum, & monialium, & totius ipſius monaſterii capituli, & præſentatione facta eidem Domino Præpoſito de D. Biatrixina de Malabaylis moniali profeſſa monaſterii S. Anaſtaſii de Aſt, electa in Prioram, ſeu Prioriſſam monaſterii prædicti S. Georgii de Canellis ſubjecti, ut ſupra vacantis de præſenti Priora per mortem quondam D. Lombardæ de Agnanis ultimæ, & immediatæ ipſius monaſterii S. Georgii Prioriſſæ, & viſa petitione, ac rogatione eidem Domino Præpoſito facta per ipſas Dominas Abbatiſſam, & moniales ſuas, ſeu ſorores, & capitulum ipſius monaſterii S. Mariæ, de quibus omnibus conſtat per publicum inſtrumentum fieri juſſum

Digitized by Google

præſenti anno, die decimo ſexto menſis aprilis Joanni Curiæ Notario publico de Alexandria, & audita petitione juſte facta per ipſam D. Biatrixinam, ut ſupra nominatam, & electam ipſi Domino Præpoſito humiliter, & devote ſibi præſenti ſe in Prioram monaſterii prædicti S. Georgii confirmari, & humiliter ipſam electionem, & nominationem acceptanti, ipſeque Dominus Præpoſitus, ad quem confirmatio Priorissæ ipſius monaſterii ut præmittitur ſpectat ut ſupra, inclinatus juſtæ petitioni ipſius D. Biatrixinæ ſic nominatæ, & electæ in ipſius Domini præpoſiti præſentia ipſam nominationem, & electionem ac præſentationem de eadem Domina Biatrixina juſte factam, & de ipſius conſenſu ratam habendo omnibus modis, via, jure, & forma, quibus melius potuit, & poteſt in ipſa Eccleſia S. Georgii ſtando ante altare ipſius Eccleſiæ, & monaſterii, ipſamque nominationem, & electionem confirmando ipſam D. Biatrixinam præſentem genibus flexis ante altare ipſius Eccleſiæ perſonaliter conſtitutam humiliter petentem ſe confirmari in Prioriſſam, & ſe poni in poſſeſſionem ipſius, & poſſeſſionem de ipſo ſibi dari per ipſum Dominum Præpoſitum tamquam dignam, & benemerito electam illis modis, via, & forma, ac auctoritate, quibus melius, & validius poteſt, & potuit ipſam eamdem D. Biatrixinam in Prioriſſam ipſius monaſterii, ut præmittitur confirmat, & confirmavit, ipſamque inveſtiendo de ipſo Prioratu monaſterii prædicti per libri traditionem, quem in ſuis tenebat manibus, & alium librum ſibi dando pro regula S. Benedicti in ſignum confirmationis ipſius monaſterii, & Prioriſſæ, & poſſeſſionis comprehenſæ monaſterii ſibi datæ, ac dando eidem crucem altaris, & tobalias ipſius altaris in ipſius D. Biatrixinæ manibus, ipſamque ducendo, & ſedere faciendo ad locum Prioriſſarum monaſterii jam dicti, ubi ſolitæ ſunt ſedere in choro Eccleſiæ prædictæ, & per ipſam Eccleſiam ducendo & ad domos ipſius monaſterii ſitas in loco Canellarum, & eidem dando, ac dedit eidem poſſeſſionem de ipſo monaſterio faciens eas domos ire, & redire, oſtia ſerrare, & aperire in ſignum poſſeſſionis vere ſibi datæ, & per eam apprehenſæ, & faciens in his omnibus, & ſingulis, quæ de jure, & conſuetudine fieri debent, mandans, & jubens de fructibus dicti monaſterii ſibi reſponderi debere per quoſcumque maſſarios terrarum, & proprietatum monaſterii prædicti, tanquam Prioriſſæ legitimæ juridice, electæ, nominatæ, & confirmatæ, & in poſſeſſionem juridice modo debito juris ordine ſervato, & ſecundum juris ordinem, ac etiam in ſignum hujuſmodi poſſeſſionis apprehenſæ, & ſibi datæ eidem dedit in manibus ſuis claves domorum ipſius monaſterii præcipiens, & præcepit D. Genitæ monacæ, ſeu ſorori inventæ in domo dicti monaſterii, quod in virtute ſanctæ obedientiæ ipſi D. Biatrixinæ obediat, & pariat in licitis, & honeſtis tanquam Prioriſſæ ſuæ, & dicti monaſterii. Et de prædictis præfatus Dominus Præpoſitus, prædictaquæ D. Biatrixina fieri juſſerunt, & rogaverunt publicum inſtrumentum præſentibus pro teſtibus ad hac Raynaldo Bagaroto, Petrino ambobus de Placentia filio quondam Thomæ, & Gualterio de Brayda cum ſociis D. Joannis Bagaroti Caſtellani Canellarum, & pluribus aliis. Ego Antonius Navonus de Govono Aſtenſis diœceſis publicus Imperiali auctoritate Notarius ſupraſcriptum inſtrumentum juſſu, & mandato infraſcripti Bernardi Tonſi de Papia Notarii ſcripſi, & me ſubſcripſi cum appoſitione ſoliti ſigni mei.

Ego Bernardus Tonſus de Papia publicus Apoſtolica, Imperialique auctoritate Notarius hanc cartam mihi fieri juſſam rogatus tradidi, & ſubſcripſi, aliis occupatus ipſam ſcribi feci per ſupraſcriptum Antonium, ſignum in ea appoſui meum conſuetum in teſtimonium præmiſſorum.

Jura civitatis Aquenſis in loco Cartoſii.

MCCCCXXV. 364

Anno Domini MCCCCXXV., indictione III., die I. menſis julii. Actum in caſtro Cartoſii, videlicet apud portam dicti caſtri præſentibus teſtibus Petro Barberio, Antonio Bove, & Rolando Ferrario omnibus de dicto loco Cartoſii ad iſta vocatis, & rogatis. Quorum præſentia, meique Notarii infraſcripti ſpectabiles, & egregiæ Dominæ Antonia, & Marieta ex Marchionibus Ponzoni, & Domina loci Cartoſii, necnon Conſtantinus Caldorarius de Cunico habitator Cartoſii, & ibidem Caſtellanius vice, & nomine ſpectabilis Georgeti de Aſinariis mariti, & conſortis dictæ Marietæ, ac infraſcripti conſiliarii, & capita domorum dicti loci Cartoſii, & nomine totius communis, & ſingularum perſonarum creant, & ordinant ipſarum Dominarum, ac ipſius Georgeti, nec non dictorum conſiliariorum, & capitum domorum, & totius communis, & univerſitatis dicti loci Cartoſii, & ſingularum perſonarum veros, legitimos, & indubitatos nuncios, actores, ac procuratores, & negotiorum geſtores, & ſindicos, & quidquid de juris beneficio melius, utilius, & validius eſſe poſſit Franciſcum Pectenatum, & Paganum Rogerium, ambos præſentes, & de Cartoſio, & mandatum ſponte ſuſpicientes, ad ſpecialiter & expreſſe confirmandum, approbandum, ratificandum omnes, & ſingulas conventiones, conſuetudines, uſantias, & pacta hactenus factas, uſitatas, & facta inter commune civitatis Aquis, ſeu ſindicum, vel ſindicos ipſius civitatis, & maxime paſcuandi, boſcandi, & lignamina incidendi in boſco Arbillæ poſito in poſſe, & juriſdictione loci Cartoſii, cui cohæret mons Marulinus, flumen Erri, & foſſatum Bozolaſchi, & ſi qui alii ſunt confines. In quo boſco communitas dictæ civitatis Aquis jus habet, & ad ipſam pertinet boſcandi, & paſcuandi, tam reſpectu ipſius communitatis quam reſpectu majoris, & cathedralis Aquenſis Eccleſiæ, & de novo faciendum puram, meram, ſimplicem, & irrevocabilem donationem inter vivos dictæ communitati Aquis, ſeu ſindico ipſius nomine civitatis de dicto boſco Arbillæ, ut ſupra cohærentiato, ſeu petiæ ipſius boſchi, ac de jure paſcuandi, boſcandi, & lignamina incidendi in dicto boſco, prout ipſis ſindicis communis Cartoſii, & communitati dictæ civitatis, ſeu ſindicis videbitur, & placuerit, & ad poſſeſſionem ipſius boſchi totius

videlicet petiæ prædictæ tradendum, & transferendum in ipſam communitatem, ſeu ſindicos ipſius communitatis ad obligandum omnia, & ſingula bona dictarum Dominarum, dicti Georgeti, & dictorum conſiliariorum, & capitum domorum dicti loci Cartoſii pro dicta donatione, & ratificatione, & de dictis ratificatione, & donatione, & dominii, & poſſeſſionis translatione fieri præcipiendum, & faciendum quæcumque inſtrumenta roborata quibuſcumque promiſſionibus, ſtipulationibus, renunciationibus, pactis, pœnis, juramentis, clauſulis, & ſolemnitatibus tam de jure, quam de conſuetudine neceſſariis, & opportunis ipſi communitati Aquis, ſeu ſindicis ipſius civitatis. Item ad ſeſe nomine dictarum Dominarum, & dicti Georgeti, ac communis, & ſingularum perſonarum dicti loci Cartoſii compromittendum, & compromiſſum faciendum ſemel, & pluries de jure, & communi concordia, de jure tamen, & concordia tantum in unum, & plures arbitros, & arbitratores, ſi dictis ſindicis, & procuratoribus videbitur, & placuerit, in & de & ſuper omnibus, & ſingulis litibus, quæſtionibus, diſcuſſionibus, & debattis inter dictas Dominas, & commune, ac homines Cartoſii parte una, & commune, & homines Montiſclari parte altera vertentibus, & quæ verti poſſent occaſione boſchi Arbiliæ, ac finium, & poderiorum dictorum locorum Cartoxii, & Montiſclari, & occaſione omnium & ſingulorum, quæ dictæ Dominæ, & dicta communitas, & ſingulares perſonæ ab altera communitate petere, & requirere poſſent quacumque occaſione, vel cauſſa, ac quocumque titulo, ſeu modo, &c. Nomina conſiliariorum, & capitum domorum ſunt hæc.

Albertus Ventura, Joannes Picatius, Joannes Montanus, Alexius Gaynus, Rolandus Ferrarius, Joannes Rogerius, Bellengius Seracenus, Antonius Bos, Antonius Ferratius, Joannes Solia, Garvagnus Caſtaneus, Albertus Bozzolus quondam Joannis, Albertus Bozzolus quondam Manuelis, Jacobus Solia, Maufredus Pancuus, Albertus Almanus, Conradus Fornatus, Facinus Tomatus, Martinus Carlevarius, Jacobus Presbiter, Ruffinus Carraria, Petrus Barberius, Petrus Bozzolus, Henricus Picatius, Angelinus Bozzolus, Joannes Vacca, Joannes Rube, Gandulfus Carraria, Henricus Morandus, Henricus Montanus, Georgius quondam Badini, Gulielmus Piſtonus, Petrus Morenus, Petrus Caſtaneus, omnes de dicto loco Cartoſii. Et ego Albertus Caira de Meladio, publicus Imperiali auctoritate Notarius his omnibus interfui, & ſcripſi.

Breve Martini Papæ V. confirmantis electionem D. Bonifacii in Epiſcop. factam a capellanis Eccleſiæ Aquenſis.

365 MCCCCXXVII.

Martinus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Ven. fratri Archipresbytero Mediolanenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ad cumulum tuæ accedit ſalutis, & famæ, ſi perſonas Eccleſiaſticas præſertim Pontificali dignitate præditas divinæ propitiationis intuitu opportuni præſidii, & favoris gratia proſequaris. Dudum ſiquidem bonæ memoriæ Matthæo Epiſcopo Aquenſi regimini Aquenſis Eccleſiæ provinciæ Mediolanenſis præſidente, Nos cupientes eidem Eccleſiæ cum vacaret per operationis noſtræ miniſterium utilem, & idoneam præficere perſonam, proviſionem ejuſdem Eccleſiæ ordinationi, & diſpenſationi noſtræ duximus ea vice ſpecialiter reſervandam, ac decrevimus ex tunc irritum, & inane ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quamvis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Poſt modum vero præfata Eccleſia per obitum dicti Mathei, qui extra Romanam curiam diem clauſit extremum, Paſtoris ſolatio deſtituta dilecti filii capellani dictæ Eccleſiæ reſervationis, & decreti prædictorum forſan ignari, dilectum filium Bonifacium electum Aquenſem tunc Canonicum ejuſdem Eccleſiæ in Diaconatus ordinem conſtitutum in Epiſcopum Aquenſem concorditer elegerant, licet de facto, ipſeque Electus reſervationis, & decreti prædictorum ſimiliter inſcius electioni hujuſmodi illius ſibi præſentato decreto conſenſit, & de facto, ac demum reſervatione, & decreto prædictis ad ipſius Electi deducto notitiam hujuſmodi electionis negotium proponi fecit in conſiſtorium coram nobis. Nos igitur hujuſmodi electione, & quæcumque inde ſecuta, utpote poſt, & contra reſervationem, & decretum prædictum, & de facto, ut præmittitur attentata, prout erant irrita, & inania deputantes, & ad proviſionem celerem, & felicem, de qua nullus præter nos ea vice ſe intromittere potuerat, ſive poterat reſervatione, & decreto obſiſtentibus ſupradictis, ne Eccleſia ipſa longe gravioribus exponeretur incommodis, paternis, & ſollicitis ſtudiis intendentes poſt deliberationem, quam de præficiendo eidem Eccleſiæ perſonam utilem, & fructuoſam, & ſpiritualium prudentia, & temporalium circumſpectione, aliiſque multiplicium virtutum donis apud nos . . . . . . testimonia perhibentur, direximus oculos noſtræ mentis, quibus omnibus, necnon dictorum capituli ipſum Electum eligere . . . . . voluntate, debita meditatione, conſilio, auctoritate Apoſtolica providimus, ipſumque illi præfecimus in Epiſcopum, & Paſtorem, curam, regim. . . . . Eccleſiæ eidem Electo in ſpiritualibus, & temporalibus plenarie committendo in illo, qui dat gratias, & largitur . . . . . Electi circumſpectionis induſtriam, & prudentiam circumſpectam ſub ſuo felici regimine . . . . . . dirigetur, quantaque eiſdem in ſpiritualibus, & temporalibus ſuſcipiet incrementa. Quum igitur . . . . . Eccleſiæ circa facilius proficere valeat, tuus favor ſibi noſcatur plurimum opportunus . . . . . . & hortamur attente per Apoſtolica ſcripta tibi mandantes, quatenus eumdem Electum, ac Eccleſiam ſibi commiſſam . . . . noſtræ, & Apoſtolicæ ſedis reverentiam propenſius commendatis in ampliandis, & conſervandis eiſdem Eccleſiæ jur. . . . . proſequaris, quod ipſe Electus tuo fulcitus auxilio in commiſſo ſibi præfatæ Eccleſiæ regimine ſe poſſit . . . . . . divina miſericordia valeas exinde uberius promereri. Datum

Digitized by Google

apud Sanctos Apoſtolos VI. idus auguſti, Pontificatus noſtri anno XI.

Indictio Synodi Diœceſanæ.

366 MCCCCXXVIII.

Bonifacius Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Electus Aquenſis univerſis, & ſingulis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Archipresbyteris, Archidiaconis, Decanis, Cantoribus, Plebanis, Viceplebanis, Eccleſiarumque parochialium Rectoribus, & univerſis civitatis, & diœceſis Aquenſis, ad quos præſentes litteræ noſtræ devenerint ſalutem in Domino ſempiternam. Cupientes nobis curam commiſſi regiminis juriſdictionis actibus, & obſervantiis ſalutaribus agere, ad ea, quorum fructuoſis celebrationibus cernimus ſubditos in agendis proficere abundantius, libenter ut decet oculos noſtræ mentis attollimus. Hinc eſt, ut quod juris eſt circa celebrandas annuas ſynodos obſervemus, vos univerſos, & ſingulos antedictos in prædictis civitate, vel diœceſi obtinentes beneficia, quorum intuitu vocati ad ſynodum venire tenemini, per præſentes citamus, requirimus, & monemus, vobiſque, & unicuique veſtrum ſub pœna cuique inobedienti arbitrio noſtro imponenda, præcipiendo mandamus, quatenus die martis, quæ erit X. menſis februarii proxime futuri hora terciarum in Eccleſia cathedrali Aquenſi conveniatis in unum coram . . . . quo quæcumque videbuntur opportuna ad Eccleſiarum veſtrarum regimen, & commiſſarum vobis animarum ſalutem, ut boni cultores poſſitis in excolenda vinea Domini proficere, proponatis, quatenus exinde tam circa corrigenda ſi quæ fuerint, quam circa ſtatuenda veſtris adſiſtentibus devotionibus poſſimus dante Domino ſalubriter immorari, in quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus, & ſigilli rotundi quo utimur de præſenti impreſſione muniri, vobiſque, & cuilibet veſtrum præſentari mandamus, volentes, ut unuſquiſque veſtrum eas poſt opportunam inſpectionem reſtituat præſentanti, ut omnibus exinde, quibus diriguntur, valeant præſentari, de quarum præſentatione earumdem latori jurato dabimus plenam fidem. Dat. in domo noſtræ habitationis Aquenſis ſub anno Domini MCCCCXXVIII., indictione VI., die XXVIII. menſis januarii.

Volumus, & mandamus, quatenus vos Priores, Præpoſiti, Archipresbyteri, & Plebani nuncietis, & intimetis Miniſtris capellarum veſtrarum, vim tenoris præſentium litterarum, ut nobis poſſitis de hujuſmodi intimatione facere relationem debitam.

Nomina eorum, ad quos miſſæ ſunt litteræ pro celebratione ſynodi ſunt iſta.

Archipresbyter Eccleſiæ Cathedralis, Presbyter Michael Bachinus Rector Eccleſiæ Septebri, Gulielmus Gambarupta Archipresbyter Caſſinarum, Petrus Rector Eccleſiæ S. Petri Fubinis, Presbyter Caſtrinovi Inciſæ, Benedictus de Scarſellis de Caſtro Rochetæ, Rector Eccleſiarum Bruni, Rufinus Dagna Rector &c. Frater Martinus de Dagnis &c. Frater Baldinus Ordinis Minorum, vices gerens Archipresbiteri Montisbarutii, Presbiter Chriſtophorus Archipresbyter Inciſæ, Dominicus de Strada Rector Eccleſiæ de Vallibus, Bartholomæus Zabrera Archipresbyter Niciæ, Jacobus Cavallarius Rector Eccleſiæ S. Mariæ de Quinzano, Bonifacius de Montebarutio, Rector Eccleſiæ S. Mariæ de Bellomonte, Dominicus Damianus de Janua, Rector S. Marciani de Coſſana, Antonius de Maxilla Rector Eccleſiæ S. Vaxii Rochetæ Pelafeæ, Lazarus Malerba de Sexamo Rector dicti loci, Præpoſitus Antonius Rector Eccleſiæ S. Mariæ Bubii, Ludovicus Rector Eccleſiæ Montisboni, Manfredinus Bertolaccius Rector Alicis, Antonius de Sburlatis Rector Ricaldoni, Matthæus Rector Funtanilis, Chriſtophorus Botouius in Funtanili Procurator, Abbas S. Petri extra muros Aquenſes.

Decretum ſynodále circa ſubſidium Epiſcopo ſolvendum pro ejus profectione ad conc. Baſileenſe.

MCCCCXXXII. 367

Bonifacius Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes univerſis, & ſingulis Dominis, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Archipresbyteris, Presbyteris, ceteriſque Eccleſiarum Rectoribus, & univerſis noſtræ Aquenſis diœceſis juriſdictioni ſuppoſitis ſalutem in Domino. Cum pro acceſſu noſtro ad futurum concilium Baſileenſe impoſueritis ſubſidium ſub certis terminis per vos præfixis ſolvendum, nuncque receperimus litteras ab Illuſtriſ., & Excel. D. D. noſtro Domino Duce Mediolani, Papiæ, Angleriæque Comite &c., per quas nos hortatur ſubito, & immediate ad concilium prædictum iter noſtrum arripere; attento igitur tenore litterarum prædictarum mandamus vobis, & cuilibet veſtrum, quatenus infra primum terminum per vos præfixum totum ſubſidium prædictum omnino ſtudeatis, & quilibet veſtrum ſtudeat perſolviſſe, ut litteras prælibati Domini valeamus adimplere. Has autem fieri, & regiſtrari juſſimus, noſtrique ſigilli rotundi impreſſione muniri &c. Quarum præſentatione jurato earum latori dabimus plenam fidem. Dat. Aquis in domo reſidentiæ noſtræ die XI. menſis ſeptembris MCCCCXXXII.

Qui fuerit terminus ad ſolvendum præſcriptus, ac nomina illorum, qui ſibi impoſuerunt ſubſidium, patet ex alia hac charta ejuſdem anni.

MCCCCXXXII., indictione X., die XXV. auguſti in Eccleſia majori præſentibus Presbytero Zucha, Baldaſſarre Sismondis, & Stephano de Petris de Villanova Albinganenſis diœceſis. Collector cum Presbytero Joanne Zucha terminum præſcripſit feſtum omnium Sanctorum proxime venturum pro medietate, pro alia medietate ad kalendas januarii proxime venturi.

Nomina Rectorum.

Archipresbyter S. Juliæ, Archipresbyter Inciſæ, Præpoſitus Inciſæ, Archipresbyter Monticlari, Archipresbyter Montisbarutii, Archipresbiter de Meladio, Presbyter Franciſcus Munde Rector Eccleſiæ Denicis, Presbyter Ruffinus Rector S. Martiani de Montebarutio, Archipresbyter de Rocca vallis Urbarum, Frater Antonius de Laneriis Rector Eccleſiæ SS. M., & Gauden., Presbyter Inforciatus de

Digitized by Google

Provincia Rector Eccleſiæ de Cartoxio, Laurentius Rector Eccleſiæ de Caſtronovo Inciſæ, Antonius Rector Eccleſiæ Trixobii, Archipresbyter de Molaniis, Præpoſitus de Bubio, Frater Petrus Rector Eccleſiæ S. Laurentii de Caxino, Presbyter Joannes de Caſtelletto vallis Uzoni, Frater Albertus Rector Eccleſiæ de Carpeneto, Presbyter Rector Eccleſiæ Turris Uxoni, Frater Jacob de Novaria Rector Eccleſiæ de Vallibus, Archipresbyter de Nicia, Presbyter Bonifacius Rector S. Hyppoliti de Nicia, Frater Jacob Rector Eccleſiæ S. Leonardi de Canellis, Præpoſitus de Canellis, Frater Blaxius Rector Eccleſiæ de Ponzono, Presbyter Fredericus Canonicus Aquenſis, Presbyter Jacobus Ligerius Canonicus Aquenſis, Joannes Zucha Canonicus Aquenſis, Presbyter Albertus de Peceto Canonicus Aquenſis, Presbyter Dominicus Rector Eccleſiæ Gorrini, Frater Joanninus Rector Eccleſiæ de Cremorino, Presbiter Joannes Zucha Rector Eccleſiæ de Vixono, Presbyter Albertus de Peceto Rector Eccleſiæ de Tercio, Archipresbyter de Dego, Frater Martinus Rector S. Antonii de Montebarutio, Presbyter Benedictus Rector Eccleſiæ de Bruno, Archipresbyter de Pareto, Presbyter Lucas Rector Eccleſiæ de Ricaldono, Archipresbyter Veximarum.

Sententia Bonifacii Epiſcopi pro decimis ſanctæ Juliæ, & Nioſæ.

368 MCCCCXXXIV.

In nomine Domini amen. Cum alias apud nos Bonifacium Dei gratia Epiſcopum Aquenſem, & Comitem inſtantibus nobilibus viris Joanne, & Aleramo de Carreto condominis locorum S. Juliæ, & Nioſæ, Aquenſis diœceſis, & petentibus, ut eos de decimis, & primitiis locorum ipſorum inveſtire in omnibus, & per omnia, prout, & ſicut eorum prædeceſſores inveſtitos fuiſſe conſtabat per quondam recolendæ memoriæ Rev. P., & D. D. Guidonem Dei gratia, dum vivebat, Aquenſem Epiſcopum, & mediatum prædeceſſorem noſtrum, inſtarentque etiam apud nos certi homines ipſorum locorum pro parte communitatum, & hominum locorum eorumdem, atque peterent, ut ſolutionem, ac receptionem decimarum ipſarum limitare, modificare, atque extenuare, ſeu diminuere dignaremur tam quoad nobiles antedictos recipientes, eorumque legitimos ſucceſſores futuros, ita ut attentis multiplicibus eorum gravaminibus, atque locorum aliorum Aquenſis diœceſis generalibus conſuetudinibus, ſecundum quas nulli, vel pauci, quoad ſolutionem ipſarum decimarum, & primitiarum arctantur tam arcte, ſive ſtricte, prout & ſicut homines ipſorum locorum prædictorum in præteritum conſtabat eſſe adſtricto, ſecundum quod aſſerebant ipſi præfati homines antedicti. Noſque ipſorum nobilium petitionem audientes, ita ipſorum nobilium duxerimus requiſitionibus annuendum, ut tamen ſupplicationes præfatorum hominum nullatenus in toto duxerimus negligendas, atque antequam nobiles ipſos de præfatis decimis, & primitiis inveſtire duxerimus, reſervavimus nobis poteſtatem ſuper ſolutione, & receptione ipſarum decimarum, atque primitiarum dicendi, limitandi, moderandi, atque minuendi, ſive taxandi præſentibus pluribus teſtibus, & præcipue ipſis, qui in inſtrumento conceſſionis per nos inveſtituræ factæ de prædictis ſunt deſcripti, ſive ſubſcripti; de præſentique per præfatos homines pluribus teſtibus fuerimus requiſiti, ut quidquid in prædictis, & circa volumus dicere, limitare, minuere, ſive moderari, quoad receptionem, & ſolutionem ipſarum decimarum, & primitiarum id facere dignaremur. Ecce quod nos Bonifacius Epiſcopus antedictus requiſitis, & monitis ambabus partibus antedictis pro infraſcriptis, & ad infraſcripta audienda per hanc noſtram ſententiam pronunciationem, ſeu determinationem, ſive declarationem, quam in his ſcriptis ſedentes facimus, & promulgamus Chriſti nomine, ejuſque glorioſæ Matris Virginis, & Sanctorum omnium glorioſis nominibus invocatis Deum ipſum habentes tantum præ oculis, & in mente dicimus, ſententiamus, judicamus, decernimus, & declaramus, ut infra. Videlicet quia dicimus, ſententiamus, judicamus, decernimus, & declaramus, quatenus ipſi præfati nobiles Domini Joannes, & Aleramus, tamquam viri juſti, & fideles, & legitimi feudatarii Eccleſiæ Aquenſis occaſione inveſtituræ per nos ipſos conceſſæ (1) de decimis, & primitiis locorum antedictorum nomine ipſius Aquenſis Eccleſiæ poſſint, & valeant exigere, petere, atque recipere ab hominibus, & incolis, atque cultoribus locorum prædictorum decimas, primitias grani, vini, & ceterorum victualium, atque beſtiarum pro tribus partibus ſibi debitis, atque quartam ſimul concernentem parochialem ſacerdotem, cui recolectam habent, debent, atque tenentur perſolvere, prout infra. Videlicet quia dicimus, ſententiamus, judicamus, ut de omnibus, & ſingulis fructibus, ſive frugibus, atque ſatis, & recollectis terrarum, ſive poſſeſſionum de quibus, & pro quibus conſueverunt illi nobiles exigere, petere, atque recipere nominibus ſuis, & Eccleſiæ parochialis, cui debetur quarta pars, decimam partem, ſive decimam menſuram grani, ſeu quorumvis victualium aliorum abraſſorum, ſive ut loci utamur vocabulo ad raſſum, retinentibus ſibi hominibus ipſis novem partes, ſeu novem præcedentes menſuras coagulatas, vel ſecundum vocabuli uſum ad culmum de talibus fructibus, frugibus, ſeu victualibus teneantur, & debeant ipſi homines, ſive incolæ locorum prædictorum ſolvere, dare, & tradere pro decima, & loco decimæ ſextam decimam menſuram, ſive partem ſextam decimam ipſis nobilibus, quas omnes menſuras judicamus, decernimus, & declaramus eſſe reddendas, ſive ſuper tondendas eiſdem modis, & formis, niſi aliud de partium conſenſu proceſſerit, declarantes, judicantes, atque decernentes, ut ipſi homines, & incolæ præfatorum locorum de prædictis fructibus, & victualibus integraliter ſolvere teneantur, & ſolvant, ita ut tam de granis, quam ſolamis, atque lignis, ſive granciis, ut eorum utamur vocabulis ſolvere teneantur. De illis autem fructibus, & frugibus, ſive victualibus terrarum de quibus, & pro quibus conſueverunt ipſi præfati homines incolæ locorum prædictorum tradere, atque perſolvere pro decima, &

loco decimæ ipſis nobilibus partem, ſive menſuram vigeſimam ad raſſum retentis ſibi partibus, ſive menſuris decem, & novem præcedentibus ad culmum, dicimus, ſententiamus, & declaramus, ut pro decima, & loco decimæ talium fructuum, ſive victualium teneantur, & debeant dare, tradere, atque perſolvere partem, ſive menſuram trigeſimam ſecundam ipſis nobilibus nominibus ſuis, & Eccleſiæ parrochialis retentis ſibi partibus triginta, & una præcedentibus, in ea menſura, & ſecundum eam menſuram, in qua & ſecundum quam menſurabunt partem ipſam prædictam ipſis nobilibus perſolvendam. Quas quidem menſuras omnes judicamus, & declaramus eſſe menſurandas ad raſſum, niſi aliud ut ſupra de partium voluntate proceſſerit. De vino autem, de quo conſueverunt ipſi nobiles recipere loco decimæ, ſive jure decimarum eam partem, quam ipſi homines, & quemadmodum pro libito ſolvebant, ut præcludamus viam jurgiis, & litibus, quæ in futurum poſſent oriri, ſive moveri, vel excitari dicimus, volumus, judicamus, & declaramus, ut ipſi homines, & incolæ locorum prædictorum teneantur perſolvere, & perſolvant ipſis nobilibus jure decimarum, & loco decimæ trigeſimam partem, ſive menſuram vini, quod recolligent eo modo, menſura, atque forma menſurandam, quibus menſurabunt priores vigintinovem partes ſibi retinendas, ita ut tamen diligenter, & fideliter ſe habeant ipſi homines circa prædictam fiendam ſolutionem. De beſtiis autem, de quibus, & pro quibus conſueverunt ipſi homines, prout coram nobis confeſſi ſunt, ſolvere partem decimam, ita ut tantum ſtante numero decimo perſolvere conſueverunt, adeo quod non conſueverunt perſolvere pro rato, ſive ſecundum ratam numeri, niſi tantum numerus decimus impleatur, dicimus, volumus, & judicamus, ut de ipſis ſolvere teneantur in futurum eo modo, quo in præteritum ſunt ſolvere conſueti, abſolventes, quitantes, & liberantes homines ipſorum locorum, ac ſolutione decimæ linorum, & canepa-rum, atque ceterorum fructuum victualium, ſive recollectorum, de quibus & pro quibus non conſueverunt in præteritum ſolvere. Quartam autem partem debitam Eccleſiæ parochiali ideo ſupra judicamus, & decrevimus exigendam, & recipiendam ſimul cum tribus partibus debitis ipſis nobilibus ad leviorem exactionem, & ut jurgiis, & fraudibus præcludatur via, atque ut idem ſacerdos commodius, & facilius ſuum debitum conſequatur per hoc, non tamen arctantes ipſum ſacerdotem, quin ſi velit in futurum poſſet exigere ſuam quartam partem pro libito voluntatis, quam partem quartam ut ſupra diximus, incluſimus, & pro incluſa volumus, & intelligimus in ſexta decima, & trigeſima ſecunda, atque trigeſima menſurarum, ac etiam de decimis beſtiarum adjudicatis, & per ipſos nobiles exigendis, ut ſupra. Prædicta omnia, & ſingula dicentes, judicantes, ſententiantes, determinantes, limitantes, moderantes omni jure, via, modo, cauſa, & forma, quibus melius poſſumus, & de jure debemus. Non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus in contrarium præteritis temporibus obſervatis. Præcipientes de prædictis omnibus, & ſingulis debere confici publicum inſtrumentum, & plura ſi fuerit opportunum ad futuram rei memoriam ambabus præfatis partibus, & eorum cuilibet exibendum, & ſi petendum duxerint, tradendum.

Lata data, & in his ſcriptis promulgata fuit ſuprafcripta ſententia declaratoria per præfatum Rev. in Chriſto Patrem, & D. G. Bonifacium Epiſcopum Aquenſem, & Comitem ſedentem ſuper quadam Cathedra poſita in camera cubiculari domus reſidentiæ ſuæ in civitate Aquis in contrata plateæ majoris, quam pro ſuo tribunali ad hanc ſententiam proferendam elegit, & recepta, ac ſcripta per me Bartholomeum Carlevarium de Aquis notarium publicum, ac notarium curiæ Epiſcopalis Aquenſis, ac prædicti Domini Epiſcopi Cancellarium anno Nativitatis Domini MCCCCXXXIV., indictione XII., die tertia junii præſentibus ſpectabilibus viris D.D. Marco de Carreto condomino Monbaudoni, & Bartholomeo de Carreto condomino loci Ponti ex Marchionibus Saonæ, ac egregio legum Doctore D. Percivallo Baruto, & prudente Baldaſarre de Siſmondis cive Aquenſi, teſtibus ad hæc ſpecialiter vocatis, & rogatis, nec non præſentibus ſpectabilibus viris D. D. Joanne, & Aleramo de Carreto condominis locorum S. Juliæ, & Nioſæ ex Marchionibus Saonæ, ac præſentibus Franciſco Garlando, Odello Aſtexano, & Manfredo Ferrario de S. Julia ſindacario, & procuratorio nominibus dictorum locorum S. Juliæ, & Nioſæ, pro quibus communitatibus, & univerſitatibus locorum prædictorum dicti Franciſcus Odellus, & Manfredus, & unuſquiſque eorum promiſerunt de rato habendo ſub obligatione omnium bonorum ſuorum præſentium, & futurorum omnibus legitime citatis ad hanc ſententiam audiendam ipſam approbantibus, & omologantibus præcipientes tam præfatus Dominus Epiſcopus, quam dicti D.D. Joannes, & Aleramus, & prædicti Odellus Franciſcus, & Manfredus dictis nominibus fieri unum publicum inſtrumentum, & plura ſi fuerit opportunum per me dictum Bartholomeum Carlevarium Notarium prædictum, & infraſcriptum de prædictis.

Et ego Bartholomeus de Carlevariis ecc.

(1) *An. MCCCCXXXIII., indict. XI., die XVII. menſis octobris præſentibus nobilibus viris D. D. Ardizzino de Bondonis locum tenente egregii D. Antonii Boſſanini civis Albæ poteſtatis civitatis Aquis, Thoma de Bondonis Caſtellano Calamandranæ ambobus de Tridino Diœc. Vercellen., Jacobino de Siſmondis, Matthæo, & Conrado de Ainerdis tribus omnibus de Aquis.*

Teſtamentum Sereniſſimæ Dominæ Sophiæ de Monteſerrato Romanorum Imperatricis.

MCCCCXXXIV. 369

In nomine Domini N. J. C., & glorioſæ Virginis Mariæ Matris ejus, ac S. Morixii, & totius Curie cœleſtis. Amen.

Actum in caſtro Tridini in Camera baſſa penes Piſcheriam præſentibus venerabili D. D. fratre Bartolomeo de Montilio . . . . . . Præceprore S. Mariæ de Tridino, Venerabile Domino Preſbitero Jacobo de Teriaila, nobili Baldaſſarro Provana de Clavatio, Nicolino ex condominis Altævillæ, Ja-

Digitized by Google

cobino de Candia, Joanne Gatto de Caſtelesto, Criſtoſaro della Sala de Tridino, Euxebio Tilio, Stephano de Novello de Tridino, Matthæo de Bondonis de Tridino, ac Olino Vaſſallo de Diano teſtibus notis, vocatis, & rogatis ex præcepto illuſtriſſimæ infraſcriptæ Dominæ Teſtatricis. Ibidem cum ſereniſſima, & excelſa Domina Sophia de Monteſerrato Dei gratia Romanorum Imperatrix ſana mente, & ſenſu, infirma, cognoſcens, quod nil eſt certius morte, & nil incertius hora mortis volens animæ ſuæ Deo primo ſalubriter providere, ut tenetur quilibet fidelis Criſtianus de bonis ſuis mature diſponere, ut poſt ejus obitum nihil dubii remaneat, ſuum nuncupativum ſine ſcriptis in hunc modum, qui ſequitur, facere diſpoſuit, & facit teſtamentum. Primo recomandavit animam ſuam Altiſſimo, quando placuerit ipſam recipere, & ab hoc ſeculo pertranſire, ac Beatæ Virginis Mariæ, ac toti Curiæ cœleſti, orans, ut tunc ipſa in brachiis ipſorum per eorum miſericordiam dignentur recipere. Item dicta Teſtatrix juſſit, voluit, & ordinavit, quod quando Deo placebit ipſam ab hoc ſeculo emigrare, quod ejus corpus portetur, & ſepeliatur in Eccleſia ſancti Morixii devoti ſui, & penes Ferrugiam, & ante Capellam magnam dictæ Eccleſiæ, cui Eccleſiæ S. Morixii ipſa Domina Teſtatrix legavit pro anima ſua, & pro reparatione, & auxilio fabbricationis ipſius Eccleſiæ florenos centum monetæ Montisferrati ſolvendos per infraſcriptum illuſtriſſimum cohæredem de reditibus, ſeu fructibus Caſtri Tridini; item juſſit, voluit, & ordinavit, ac legavit eidem Eccleſiæ S. Maurixii omnia paramenta, & fulcimenta Capellæ, & libros ipſius Dominæ Teſtatricis, ita quod ſemper ſint Eccleſiæ prædictæ S. Maurixii. Et ſimiliter veſtes duas ruxas, & auro contextas ipſius Dominæ Teſtatricis pro paramentis faciendis in dicta Eccleſia, ut ſemper fratres dicti Conventus precentur Deum pro anima ipſius Teſtatricis, & ipſam recomandent in omnibus, & eorum officiis, & orationibus. Item ipſa Domina Teſtatrix, quantum magis ſtricte poteſt, recomittit dictam Eccleſiam S. Maurixii illuſtriſſimo Domino Marchioni fratri ſuo, & hæredibus ſuis, ut taliter providere dignentur de ſufficienti numero fratrum, quod ipſa Eccleſia ſit bene officiata continue. Item legavit præfata Domina Teſtatrix, & juſſit, & ordinavit, quod per hæredem ſuum infraſcriptum dentur, & ſolvantur illo meliori modo, & tempore, quo poterit nobili Catherinæ de Montilio uxori quondam Maffricti florenos centum. Item ſimili modo legavit, & jure legati relinquit Sophiæ de Maſſa alios florenos centum. Item ſimili modo legavit Mariæ uxoris nobilis Bartholomæi de Villa de Deatis jure legati florenos centum ſolvendos per dictum ſuum hæredem modo, & forma præſcriptis. Et ſimiliter Alaxinæ de Ocimiano legavit florenos viginti. Item præfata Domina Imperatrix, & Teſtatrix rogat præfatum hæredem ſuum illuſtriſſimum Dominum Marchionem Montisferrati ejus fratrem, quod ſemper habeat recomiſſum Theodorum Spinolam filium ſuum ſpiritualem, ut præfatam Dominam Teſtatricem. Item ordinavit, & voluit ipſa Domina Teſtatrix, quod horigeria duo laborata alias donata per Dominam Matrem ipſius Theodori Spinolæ remaneant præfato Domino Marchioni, qui ipſorum precium ſolvat ipſi Theodoro. Item conſiderato, quod egregius Medicinæ Doctor Dominus Magiſter Jacobinus de Blandrate de Tridino, poſtquam præfata Domina Teſtatrix reduxit ad partes iſtas, continue ſtetit occupatus penes ipſam Dominam ſine alia remuneratione, quod præfatus D. D. Marchio abiliori modo, & tempore, quo poterit, providere dignetur ipſi Magiſtro Jacobino. Et maxime requirit ipſum Dominum Marchionem, quod poſt mortem ipſius Dominæ Teſtatricis velit affictare Caſtellaniam Tridini eidem Magiſtro Jacobino tali precio, quo poſſit hæc aliaque debita reſtaurare de præmiſſis propter bona ejus bona ſervigia; & quod hoc ſit in beneplacito ejuſdem Domini prælibati, quod omnia vera debita ipſius Dominæ Teſtatricis, quæ reperiantur poſt ejus mortem, ſolvantur integraliter per præfatum Dominum Marchionem hæredem ſuum infraſcriptum. Item legavit, & juſſit quod illuſtris Domina ejus Neptis habeat Coſſanum unum pulcherrimum dictæ Teſtatricis, quod eſt ſub uno Choero pulchro, & maximi valoris. Item unum penalionum pulchrum. Item præfata Domina Teſtatrix legavit, & ordinavit, & ſic requirit illuſtrem Dominum Marchionem ejus fratrem, & hæredem infraſcriptum, quod velit ex nunc per literas ſuas patentes facere debitam facultatem nobilibus Bartholomeo de Villa de Deatis, & Mariæ ejus uxori pro ducatorum quatuorcentum, pro reſtanti dote ipſius Mariæ, & quos habere debent ab ipſa Domina Teſtatrice, & ſic dicit ipſa Teſtatrix eis dare debere, & taliter facere velit ipſe Dominus Marchio, quod ipſos Ducatus quatuorcentum habeant ab ipſo Domino Marchione ſine alia retencione. Item ſimili modo dicta Teſtatrix legavit Domino Magiſtro Jacobino Phiſico præfatæ Dominæ ducatos 50. auri, & rogat, quod ipſum velit per literas ſuas aſſicurari. In omnibus autem aliis bonis ſuis, & dictæ Teſtatricis mobilibus, & immobilibus tam in Tridino, quam Morano, & alibi juribus, & actionibus, & nominibus debitorum, & creditorum ubicumque ſint, vel reperiri poſſint quoquomodo ſibi univerſalem hæredem inſtituit dicta Domina Teſtatrix præfatum illuſtrem Dominum Joannem Jacobum Marchionem Montisferrati ejus fratrem affirmans, & approbans ipſa Teſtatrix omnem donationem, & contractum tam cum carta, & ſine carta factum, & factam per dictam Dominam Teſtatricem præfato illuſtri Domino Marchioni, & de novo faciens donationes prædictas ipſi Domino Marchioni per ſe, & hæredibus ſuis, & hanc ejus ultimam voluntatem, & nuncupativum Teſtamentum ſine ſcriptis aſſeruit eſſe velle ipſa Domina Teſtatrix, quod ſi non valet, vel valebit jure Teſtamenti nuncupativi, ſaltem valeat jure Codicillorum, & cujuslibet alterius, & ultimæ voluntatis, qua, vel quibus melius valere poſſit, & tenere de jure. Præcipiens dicta Teſtatrix de prædictis omnibus, & ſingulis fieri publicum inſtrumentum per me Seraphinum Notarium infraſcriptum rogatum per ipſam Dominam Teſtatricem præſentibus teſtibus infraſcriptis notis, & rogatis currentibus annis Domini MCCCCXXXIV. indict. XII., die ultima menſis aug.

Et ego

Digitized by Google

Et ego Obertinus de Cuerdy . . . . . . de Fontanili publicus Imperiali auctoritate Notarius ſupraſcriptum inſtrumentum receptum per infraſcriptum nobilem Seraphinum ejus abbreviaturæ tradidi, & ſcripſi, & de ejus commiſſione, & præcepto, & me ſubſcripſi, ſignumque meum appoſui conſuetum. Et ego Seraphinus de S. Mariæ Niciæ publicus Imperiali auctoritate Notarius ex auctoritate, & bailia mihi conceſſa per prælibatum Dominum Marchionem ec. ſupraſcriptum inſtrumentum, prout ſtat, ſcribi, poni, & fieri feci per ſupraſcriptum Obertinum Notarium in meis Imbreviaturis. & in meo Protocollo appoſito ſigno, & in teſtimonium præmiſſorum ecc.

Synodus Diœceſana pro ſubſidio caritativo Aq. Ep. ſolvendo cum aliquibus aliis decretis.

370 M C C C C X L.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis Domini MCCCCXL., indictione III., die VI. junii in Eccleſia Cathedrali Aquenſi præſentibus Petro de Siſmondo, Antonio de Potta Clerico Aquenſi, & Dominico Bocio de Cartoxio Clerico teſtibus vocatis, & rogatis, ac Franciſco de Caſtello de Trixobio. In quorum teſtium, & mei Notarii infraſcripti Bartholomei Carlevarii Notarii publici, ac Notarii Curiæ Epiſcopalis Aquenſis noſter in Chriſto Pater, & D. D. Bonifacius Epiſcopus Aquenſis, & Comes celebravit ſynodum generalem, in qua quidem ordinatum, factum, ac deliberatum fuit per Dominos Archipresbiteros, Priores, Canonicos, Presbiteros, & Capellanos, ac Rectores infraſcriptos.

Primo quod ſubſidium alias impoſitum per Clerum Aquenſem cauſſa ſubveniendi Reverendo in Chriſto Patri, & Domino Epiſcopo pro eundo ad Concilium Baſilienſe ſit caſſum, irritum, & vanum, & quod eumdem Dominum Epiſcopum quitat, liberavit, & abſolvit a quibuſcumque per eum receptis de dicto ſubſidio impoſito ad rationem de ducato cum dimidio pro ſingula libra regiſtri attentis expenſis, & aliis factis per eumdem Dominum Epiſcopum tam in Mediolano, quam alibi ecc.

Item quod de novo imponatur ſubſidium unum caritativum ad rationem de ducato cum dimidio pro ſingula libra, quo gratis ſubvenire volunt ipſi Domino Epiſcopo, attenta inopia, & paupertate ejuſdem ſolvendum per terminos infraſcriptos, videlicet in feſto Beatæ Mariæ menſis auguſti proxime venturi dimidiam partem, & in feſto Nativitatis Domini noſtri proxime venturi aliam dimidiam.

Item quod non ſit aliquis ſacerdos diœceſis Aquenſis, qui in baptizando permittat eſſe plures, quam tres compatres, computatis maribus, & feminis ſine licentia Domini Epiſcopi ſub pœna florenorum decem menſæ Epiſcopali applicandorum.

Item quod Eccleſia B. Catherinæ de loco Ruxiglioni ſuperioris erectæ de novo in Parrochialem Eccleſiam regiſtretur in libris quinque.

Item quod omnes ſacerdotes per dies . . . . teneantur, & debeant publice in Eccleſiis eiſdem commiſſis in dicta diœceſi nunciare pro parte ipſius Domini Epiſcopi, quod omnes, & ſingulæ perſonæ dictæ diœceſis, quæ diſpenſare debent aliqua legata, diſpenſaſſe, diſpenſare debeant legata prædicta infra tempus a jure ſtatutum: aliter ipſo termino elapſo præfatus Dominus Epiſcopus ipſa legata diſpenſabit prout de jure debebit, & quod de ipſis nunciationibus ipſi ſacerdotes confici faciant publica inſtrumenta, ut cum opus fuerit poſſit de ipſis haberi notitia.

Hujus anni die 21. novembris hoc aliud in capitulari archivio reperi decretum ab Epiſcopo editum.

Adeſt prohibitio, ne plures Canonici, & Presbiteri, & Clerici præſumant ire cum petitis in pedibus in choro, ſeu portantes petitus in pedibus in choro, & ubi ſunt taxellati in Eccleſia Cathedrali Aquenſi, excepto ab oſtio clauſtri intrando in ſacriſtiam, & de ſacriſtia egrediendo.

Literæ Epiſcopi commendatitiæ pro conſtructione hoſpitalis S. Antonii de Uvada.

M C C C C X L I V. 371

Bonifacius Dei gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes univerſis, & ſingulis Archipresbiteris rectoribus ec. ſalutem in Domino. Adeo favorabiliter oculos noſtræ mentis erigimus, & eiſdem libenter annuimus, quæ & animarum ſalutis, & proximorum pariter concernunt utilitatem, & commodum. Hinc eſt quod cum extra locum Uvadæ Aquenſi noſtræ Diœc. apud Eccleſiam B. Antonii confeſſoris in beneplacito noſtro, auctoritateque, & licentia noſtra pia quorundam de loco ipſo mens, & intentio mota ſit ad ædificium pro hoſpitalitate, & ad recreationem Chriſti pauperum erigendum in Dei laudem, & ejuſdem S. Confeſſoris honorem, expediatque juxta nobis factas veras collationes de multis ſubſidiis tam realibus, quam perſonalibus ad opus ipſum conſtruendum ipſius imminente operis principio providere, cum vero non adſint ipſis ad opus hoc perficiendum facultates ecc. *Religua ut in carta n. 321.*

Decretum Bonifacii de Monteferrato præſcribens formam muniendæ civitatis Aquenſis.

M C C C C X L V I I. 372

Anno Domini MCCCCXLVII. XXX. januarii ordinationes factæ per D. Bonifacium de Monteferrato ſuper fortificatione civitatis Aquis. Primo quod fiat turris una in loco medio inter portam Cupæ, & Malecantonum in loco medio, & æquali diſtantia. Item in angulo Malecantoni fiat turris una groſſa rotunda verſus murum civitatis per ſufficientem diſtantiam cum bombarderiis habilibus ad defendendam portam Cupæ, & portam Bollentis. Item quod fiat alia turris in angulo portæ Franchæ reſpipiens ad defenſionem portæ bulientis, ſive revellini ejuſdem portæ, & uſque ad Sclaviam. Item quod fiat alia turris competens ad Torratiam cum bombarderiis competentibus, & opportunis. Item quod fiat alia turris in angulo contiguo domus Franciſci Lingerii, & Magiſtri Stratæ cum bombarderiis reſpicientibus verſus portam Burgi novi, & verſus Sclaviam.

Renovatio Emphiteuſeos Abbatis monaſterii S. Juſtinæ de Sezzadio: ex tabul. Congreg. Oblat. S. Sepulchri.

373 MCCCCL.

Anno MCCCCL., indictione XIII., die V. febr. Actum in monaſterio S. Juſtinæ, & in capitulo dicti monaſterii, præſentibus D. Petro de Guibardis de Vercellis juriſperito, & Vicario terræ Caſſinarum, Manfrino Boſca de Sezzadio, & Baptiſtino Buzio de Caſſinis omnibus teſtibus &c. Cum Ravaccius de Caſtronovo vallis Burmidæ in ejus vita, & poſt ejus mortem Thomas ejus filius in ipſius Thomæ vita, & poſt mortem dicti quondam Thomæ, Antonius Jacobinus Nicolinus, & Zanotus filii, & heredes dicti quondam Thomæ tenuiſſent . . . . certam petiam inſulæ . . . . cui petiæ cohæret ab una parte flumen Burmidæ, ab alia Rocca Molletæ, Franciſcus Gajolus, & jura monaſterii infraſcripti . . . . requirenteſque dicti filii pro eorum, & dicti monaſterii cautela, & ſecuritate a R. P., & D. D. P. Antonio de Lanzavegiis Dei gratia Abbate dicti monaſterii . . . . convocatiſque ut moris eſt D. Fr. Ambroſio Marino Priore dicti monaſterii, Fr. Joanne de Mediolano, Fr. Leonardo de Oreto, Fr. Thoma de Lucca, Fr. Agnatio de Portofino, Fr. Laurentio Frillo, Fr. Barnaba de Savigliano, Fr. Lucca de Cumis, & Fr. Evangeliſta de Francia &c.

Ego Fredericus Buzius filii quondam Gaslini de Caſſinis publicus Notarius &c

Litteræ Nicolai V. civitati, ac diœceſi Aquenſi nunciantes electionem D. Thomæ de Regibus in Epiſcopum Aquenſem.

374 MCCCCL.

Nicolaus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis populo civitatis, & diœceſis Aquenſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Hodie de perſona dilecti filii Thomæ Electi Aquenſis Eccleſiæ . . . . . . tunc per obitum B. M. Bonifacii Epiſcopi Aquenſis extra Romanam curiam defuncti paſtoris ſolatio deſtitutæ duximus providendum præficiendo eum illi in Epiſcopum, & Paſtorem, prout in noſtris inde confectis litteris molius continetur. Quocirca univerſitatem veſtram rogamus, & hortamur attente per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus eundem Electum, tanquam Patrem, & Paſtorem animarum veſtrarum grato admittentes honore, exhibeatis eidem obedientiam, & reverentiam debitam, & devotam ita, quod ipſe in vobis devotionis filios, & vos in eo per conſequens patrem inveniſſe benevolum gaudeatis. Dat. Spoleti anno Incarnationis Dominicæ MCCCCL., pridie idus octob. Pontificatus noſtri an. IV.

Electio D. Thomæ de Regibus in Epiſcopum Aquenſem a capitulo facta.

375 MCCCCL.

Anno Domini MCCCCL., die ultimo octobris. Fridericus de la Porta Archidiaconus, & procurator D. Petri Nicolai Bullæ, Siſmundus de Siſmondis decretorum Doctor, & Procurator Bartholomæi Piperis, Joannes Zucha, & Joannes de Siſmundis, Albertus de Peceto præpoſitus, Bartholomæus Zabrera, & Gulielmus Bellexius omnes Canonici Aquenſes repreſentantes majorem partem capituli congregati in Eccleſia B. Mariæ de Vixono. Confitentes, quod ſit diſpendioſa Eccleſiis earum longa vocatio, nec valentes commode ad Eccleſiam Cathedralem tutum habere acceſſum propter peſtem in civitate Aquenſi vigentem, poſt maturum tractatum ſuper electione futuri antiſtitis, ad Eccleſiam vacantem nominaverunt, & nominant in Paſtorem & Epiſcopum dictæ Aquenſis Eccleſiæ aſſumendum & confirmandum Ven. virum, & circumſpectum D. Thomam de Regibus, civem, & Archidiaconum Albenſem præſentibus pluribus viris, Fr. D. Lanfranco de Squaſſis de Meladio Ord. Ciſterc. miniſtro Eccleſiæ Vixoni &c.

Ejuſdem edictum Clero Aquenſi, ut coram ſe ſtata die conveniat.

MCCCCLI. 376

Dilectis nobis in Chriſto univerſis, & ſingulis Ven. Præpoſitis, Prioribus, Archipresbiteris, Canonicis, & Presbiteris in diœceſi noſtra conſtitutis, quorum nomina inferius deſcripta ſunt ſalutem in Domino. Cum pro parte Illuſtriſ., & Rev. in Chriſto P., & D. D. T. de Monteferrato Pronotarii nobilis Mirabellus familiaris ſpectatiſſimi, & Excell. D. D. G de Monteferrato, noſque habeamus aliqua vobiſcum communicare, idcirco tenore præſentium vos citamus, requirimus, & monemus, & pro veſtro bono, & peremtorie cuilibet veſtrum ſub excommunicationis pœna præcipiendo mandamus, quatenus die lunæ proxime futura, quæ erit IV. menſis octobris proximi unuſquiſque veſtrum compareat coram nobis Aquis in domibus reſidentiæ noſtræ audituri ea, quæ vobis promulgare volumus: aliter procedemus contra vos ad dictam excommunicationis ſententiam, & alia graviora, prout de jure. Dat. Aquis die XXIX. ſept. MCCCCLI.

Traditio ornamentorum Epiſcopalium Capitulo Aquenſi facta a Manuele Siſmundo pro debito Canonicorum Albinganenſium.

MCCCCLIII. 377

Anno Domini MCCCCLIII., XXVIII. octobris Quum Antonius de Siſmundis . . . . . ad ſolvendum Eccleſiæ cathedrali Aquenſi nomine Canonicorum Albinganenſium ducatos ſexaginta quinque, quos Canonici Albinganenſes ſolvere debebant dictæ Eccleſiæ, ecce quod Manuel Siſmundus filius dicti Antonii coram Capitulo, & Epiſcopo tradit in compenſa baculum eburneum Paſtorale ſculptum & depictum cum figura Agnus Dei (1). Item annulum unum aureum cum Zaphiro in medio, & aliis perlis veracibus, Pontificalem item planetam unam de camoſato, ſtolam, & manipulum; item tunigellam, dalmaticam, & ſubdalmaticam. Item pallium pro facie altaris, tapetum unum rubrum. Item

Digitized by Google

baſes, & capitella lapidum ſculptorum pro columnis clauſtri dictæ Eccleſiæ, quæ omnia æquivalent ducatis LXIV.

(1) *Hoc adhuc in tabulario Epiſcopali aſſervatur.*

Immunitas pedagii Eccleſiæ B. Petri, & ſancti Urſi conceſſa a Johanne March. Montiſf.

378 MCCCCLIV.

Joannes Marchio Montisferrati &c. Laudabilia Illuſtr. anteceſſorum noſtrorum Bonifacii, Willelmi, & Joannis Marchionum Montisferrati, qui pro eorum Catholica devotione Eccleſiæ B. Petri, & S. Urſi civitatis Auguſtæ . . . certa indulſerunt privilegia, francheſias . . . . . a ſolutione cujusvis pedagii, vectigalis . . . cum libero tranſitu per quaſcumque ipſorum dominorum terras, veſtigia tanto liberius imitari volentes, quanto Eccleſiæ Dei favorem, & commodum magis concernunt, ut pariter gratæ requiſitioni Rev. P. D. Umberti Englici Prioris dictæ Eccleſiæ SS. Petri, & Urſi morem geramus, tenore præſentium dicta privilegia prælatorum DD. confirmantes . . . . . . de novo concedimus, quoad, & per quaſcumque terras noſtras mediatas, & immediatas . . . pro omnibus, & ſingulis rebus, & bonis ipſius Eccleſiæ liberum, francum, & amplum habeant tranſitum . . . & reditum . . . abſque ulla vectigalium ſolutione tam per terram, quam per aquam mandantes &c. in quorum teſtimonium præſentes fieri juſſimus ac ſigilli noſtri munimine roborari. Dat. Auguſtæ die VI. maii ann. MCCCCLIV.

Joan. M. ſub. Euſebius.

Conſtitutiones ſynodales. Epiſcopi Aquenſis ſuper ſervitute, & reſidentia Canonicorum, & aliorum Sacerdotum Eccl. Aquenſis.

379 MCCCCLV.

Non inſolitum, nec debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta etiam variantur: humana enim ſecundum B. Hieron. nulla tam ſancta, tam juſta, & diu proviſa conſtitutio, quæ in futurum plurimos non patiatur defectus, & quæ aliquando correctione non egeat. Nos igitur Thomas Epiſcopus Aquenſis, & Comes attendentes, quod circa reſidentiam Canonicorum noſtrorum, & celebrationem divinorum officiorum in Eccleſia noſtra Cathedrali propter quandam conſtitutionem ſinodalem, & aliam conſtitutionem tempore noſtro factam inter Canonicos ſæpe diſſentiones occurrunt, & defectus circa celebrationem miſſarum, & aliorum officiorum, ad amputandum, quantum poſſumus omnem materiam jurgiorum, & diſcordiarum de infraſcriptis ordinationibus circa reſidentiam Canonicorum, & celebrationem miſſarum, & divinorum officiorum de conſenſu, & voluntate Ven. Canonicorum noſtrorum de præſenti reſidentium, & totum capitulum repræſentantium, quorum nomina inferius ſunt deſcripta duximus providendum.

Et primo cum dictæ ſinodalis conſtitutio diſponat, & velit, quod Canonici, qui non fecerint reſidentiam apud ipſam Eccleſiam teneantur ſub pœnis, & cenſuris in ipſa contentis dimittere medietatem fructuum præbendæ ſuæ maſſario capituli, quæ medietas reponatur tam in ornamentis Eccleſiæ, quam ſervientibus, & ſupplentibus vices abſentium ad tollendas diſſentiones, quæ hactenus ortæ ſunt, & in futurum oriri poſſunt ſuper valore præbendarum vero; præſenti conſtitutione in futurum valitura ordinamus, & decernimus, quod quantum ad dictam medietatem fructuum perſolvendam, ſive per Canonicos abſentes, ſive per Canonicos de novo acceptos, quælibet præbenda ſit extimata valoris florenorum decem ſingula libra regiſtri, & ſecundum ipſam æſtimationem medietas fructuum uniuſcujuſque præbendæ dimittatur in communi ſecundum ordinationem dictæ conſtitutionis ſub pœnis, & cenſuris in ea contentis, quas per hanc noſtram conſtitutionem approbamus auctoritate noſtra, & confirmamus.

II. Item ordinamus, volumus, & decernimus, quod præbendæ duæ noſtris temporibus conſtitutæ, ſcilicet Archipresbiteratus, ad quam applicuimus bona S. Lazari de Aqeis, & illa, quam de præſenti tenet Bartholomeus Zabreria, cui applicuimus, reditus nemoris Montis Rubei ſint regiſtratæ, ſecundum quod reliquæ præbendæ libras decem pro ſingula præbenda.

III. Item cum ſecundum jura canonica, quilibet canonicorum teneatur reſidere, & ſervire, contingat tamen ſæpe ex cauſis legitimis aliquos abeſſe circa reſidentiam, & ſervitutem Eccleſiæ de infraſcriptis ordinationibus duximus providendum. Et primo ordinamus, quod omnes Canonici ex cauſa legitima abſentes, & in civitate non reſidentes dimittant in communi medietatem fructuum præbendæ ſuæ, ſicut ſupra ordinatum eſt; ſi qui vero voluerint ſuſtitutum loco ſui ponere, ponant talem qui ſit idoneus, & ſufficiens ad celebrationem miſſarum, & aliorum officiorum tam nocturnorum, quam diurnorum, & quod nullum aliud officium habeat in Eccleſia ipſa, & quod ſit idoneus ad celebrandum tam cum nota, quam private, & tam in choro, quam ad altare.

IV. Canonici vero reſidentes in ſacerdotio conſtituti teneantur adſcribi ad aſſiduam ſervitutem, & celebrationem miſſarum, & horarum canonicarum per ſe, & ſubſtitutum idoneum, & ſufficientem, ſecundum quod in proximo ſuperiori capitulo de idoneitate dictum eſt, niſi forte ab aſſidua ſervitute cauſa aliqua legitimæ infirmitatis, vel ſenectutis ipſos excuſaret, quo caſu ipſi aſſiduæ ſervituti non adſcripti propter aliquam ex cauſis ſupraſcriptis, ut participes ſint orationum, & bonorum fiendorum in Eccleſia, dimittant in communi quartam partem fructuum præbendæ ſuæ, ſicut ſupra taxatæ ſunt, diſtribuendam cum aliis ſecundum modum ſupraſcriptum.

V. Canonici vero in civitate reſidentes, non habentes cauſam legitimam non adſcribi ſervituti aſſiduæ tamquam abſentes a civitate reputentur circa relaxationem fructuum, & ut ſupra. Tempus autem ſervitutis eximentis aliquem ab aſſidua ſervitute declaramus fore annorum ſexaginta quinque, & ultra; diutinam vero infirmitatem relinquimus arbitrio ordinarii, & aliorum bonorum virorum.

VI. Canonici vero non conſtituti in ſacris, quan-

Digitized by Google

tum ad dimittendam portionem ſuæ præbeadæ pro abſentibus habeantur, & reputentur. Conſtituti vero in ſacris a ſacerdotio infra dimittent in communi tertiam partem fructuum ut ſupra, & ſi tales aſſidue interſint horis canonicis, & diurnis ſervientes in ordine ſuo temporibus debitis admittantur ad diſtributionem obventionum quotidianarum ſecundum ordinationem infraſcriptam. Canonici vero ætatis legitimæ ad ordinem Sacerdotalem ſuſcipiendum infra annum a die adeptæ poſſeſſionis promoveri teneantur, & in ſacerdotio deſervire; alias pro abſentibus reputentur.

VII. Item volumus, & ordinamus, quod fructus qui dimittuntur in communi per abſentes, ſive reſidentes, ut ſupra notatum eſt, diſtribuantur inter aſſidue deſervientes, ſecundum quod deſtribui debent diſtributiones quotidianæ, & pro quotidianis diſtributionibus cum aliis obventionibus ex inſperato contigentibus diſpenſentur.

VIII. Item volumus, & ordinamus, quod canonici, ſive ſubſtituti, qui adſcripti fuerint ad ipſas diſtributiones, & alias obventiones percipiendas teneantur celebrare miſſas, & alias horas canonicas nocturnas, & diurnas quotidie miſſas privatas ſecundum numerum adſcriptorum dictæ ſervituti, ita quod ſi ſeptem, vel octo ſaltem fuerint adſcripti, quotidie celebrent ad minus miſſas quatuor; diebus vero feſtivis adminus ſex; miſſas vero, & alias horas, quæ hactenus cum nota conſuetæ ſunt celebrari, cum nota teneantur celebrare diebus conſuetis.

IX. Item, cum ſecundum canonicas ſanctiones non ſufficiat Prælato ordinare, quæ facienda ſunt, niſi puniat non facientem, volumus, & ordinamus, quod quædam conſtitutio ex noſtris conſtitutionibus ſinodalibus adſcripta ſub rubrica: de celebratione miſſarum, & divinorum officiorum, in totum obſervetur ſub pœna in ipſa contenta, excepto, quod in eo, quod diſponit matutinas, & alias horas canonicas, & miſſam conventualem dictam cum nota celebrari, toleramus certo bono reſpectu, quod ſine nota, aſſidue tamen celebrentur, non recedentes a conſuetudine hactenus obſervata de celebrandis cum nota; non intereſſentes vero ipſis horis, ſive privatæ, ſive cum nota celebrandis incurrant pœnam dictæ conſtitutionis auctoritate noſtra in præſentiarum diſpenſantes ſuper divinarum miſſarum, & aliarum horarum cum nota celebratione: in aliis ipſam conſtitutionem auctoritate noſtra roborantes.

X. Item ſi contingat aliquem deſcriptum ſervituti aſſidue cauſaliter infirmari durante infirmitate pro ſerviente, & intereſſente reputetur: ſimiliter ſi aliquem contigerit pro negotiis ſuis ſe abſentare, aliis ſervientibus exponat cauſam ſuam, & per dies tres dumtaxat reputetur deſerviens ſine pœna, aliter vero ſit in arbitrio ordinarii, & aliorum ſervientium.

XI. Item ordinamus, & volumus, quod adſcriptus ſervituti modo ſupraſcripto non celebrans miſſam per ſe, vel alium die, & ordine vicis ſuæ incurrat diebus ferialibus pœnam ſolid. III., diebus vero feſtivis, & præcipue ſolemnibus incurrat pœnam ſol. VI. irremiſibiliter applicanda capſæ B. Guidonis.

XII. Conſtitutionem vero tempore noſtro factam cum pœnis, & cenſuris in ea contentis nullam eſſe volumus.

XIII. Cum ſecundum legales conſuetudines majori dignitate prædíti majori prærogativa gaudere debeant præſenti conſtitutione ordinamus, ac decernimus, quod diebus Dominicis, & aliis feſtivis diebus præcipue ſolemnibus, nullus miſſam ſolemnem, & maxime ad altare majus poſſit celebrare, niſi ſit Canonicus ipſius Eccleſiæ.

Memoria pecuniæ convertendæ in utilitatem menſæ Epiſcopalis.

MCCCCLVI. 380

Anno Domini MCCCCLVI. Præſentibus Presbit. Petro Paulo de Pelatis Rectore Eccleſiæ Ruſſigloni, cum per Ven. Doctorem Siſmundum de Siſmundis, & Melchiorem ejus fratrem, ac Antonium de Siſinundis eorum patruum, heredes D. Bonifacii Epiſcopi Aquenſis fratris dicti Antonii, & patrui ipſorum tradita fuerit in ſolutum D. Thomæ de Regibus Epiſc. Aquenſ. quædam domus in contrata Archivoti, cohærent via, & jura S. Caloceri pro ducatis CL. pro parte, videlicet ducat. CCCLXIV. receptorum per præfatum quondam D. Epiſcopum Bonifacium Epiſc. Aquenſ. a quondam R. P., & D. Henrico de Scarampis Epiſcopo Aquenſi. Sub pacto facta fuit dicta datio in ſolutum ipſi Domino Epiſcopo, videlicet quod dicta domus venderetur, & ipſum precium dictorum ducatorum exponeretur in commodum, & utilitatem menſæ Epiſcopalis, ut ex inſtrumen. an. MCCCCLII. Ecce, quod præfatus Thomas Epiſcopus cum conſenſu canonicorum eam vendit dicto Siſmundo de Siſmundis &c.

Solutio MD. duc. auri ab Epiſcopo Aquenſi facta pro redemtione caſtri Beſtagni.

MCCCCLVIII. 381

Anno Domini MCCCCLVIII., VI. junii in loco Beſtagni coram D. Henrico Maſtorgio de S. Stephano Belbi, Guliel. M. Montiſf. Clavario, & citra Tanagrum commiſſario Nobilis D. Nicoloſius de Guaſco civis Januæ filius, & heres D. Iſnardi de Guaſco confeſſus fuit ſe habuiſſe a R. P. D. Thoma de Regibus Epiſcopo Aquenſis Eccleſiæ de propriis ducatis dicti Epiſcopi ducatos MD. auri pro redimendo villam, & dictum caſtrum Beſtagni, quos ducatos facto computo repertus fuit ipſum D. Nicoloſium habere debere a prælaudato D. D. Marchione pro obbligatione D. Joannis Jacobi Marchionis Montiſferrati ejus genitoris (1) facta dicto quondam D. Iſuardo de Guaſco, atque ipſo Nicoloſio, ut patet ex litteris ſequentis tenoris &c.

(1) *Obiit Johannes Jacobus ann. MCCCCXLV. XII. martii.*

Conceſſio Baltei conventui Fratrum Minorum.

MCCCCLVIII. 382

Die IV. octobris, anno MCCCCLVIII. In civitate Aquis, in palatio dictæ civitatis, in conſilio ubi aderant ultra quam duæ partes dictorum conſiliariorum ſono campanæ, & voce præco-

Digitized by Google

mis more ſolito congregato, prout moris, eſt præfatus Dominus Judex civitatis Aquis ſuper inferius propoſitis ſibi conſilium dari poſtulat, & requirit, & primo ſuper requiſitione, quam faciunt, Rev. in Chriſto Patres D. F. Angelus Vicarius provinciæ Januæ Ordinis fratrum Minorum de Obſervantia Georgius Guardianus conventus ordinis prædictæ civitatis propter neceſſitatem fratrum infirmantium & aſſerunt velle blaneum unum in monaſterio ordinis prædictæ civitatis, & requirunt in dicto conſilio velle concedi ſibi de aqua bullientis conducenda per conducta expenſis ipſorum fratrum, & non communis, & cum conditione, quod volunt obligari, & obligati eſſe, quod nulla alia perſona exceptis dictis fratribus de Obſervantia, & ejus familia non poſſit, nec valeat balneare in dicto balneo fiendo ſeu fiendis, nec ipſo, ſeu ipſis uti, nec frui, & in quantum per dictos fratres, qui nunc ſunt, vel pro tempore fuerint contra fieret, quod ſit in electione communis poſſe deſtruere dicta conducta, ſi ipſis videbitur, ita, & taliter, quod aqua non poſſit decurrere ad dicta balnea fienda per dictos fratres.

Super qua prima propoſitione concluſum, obtentum, & ordinatum fuit nemine diſcrepante, quod concedatur præfatis Dominis Vicario, & Guardiano, prout requiſitum fuit, dummodo dictum conductum non inferat damnum balneis communis tam factis, quam fiendis, & aliis ædificiis per dictum commune fiendis, & in quantum inferret damnum, tunc licitum ſit dicto communi poſſe auferre, & deſtruere dictum conductum &c.

Breve Pii II. Papæ confirmans fundationem conventus Cremolini facta a Marchione Iſnardo Malaſpina pro fratribus ordinis B. M. de Monte Carmelo.

383 M C C C C L I X.

Pius Epiſcopus SS. Dei dilectis filiis nobilibus viro Ill. Iſnardo de Malaſpina... dicti loci Cremolini, incolis, & habitatoribus dicti loci Aquenſis diœceſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Exigit veſtræ magnæ devotioni ſinceritas, quam erga nos, ac Romanam Eccleſiam geritis, ut votis veſtris, in iis præſertim, quæ divini cultus augmentum reſpiciunt, quantum cum Deo poſſumus favorabiliter annuamus; hinc eſt, quod nos in hac parte veſtris ſupplicationibus inclinati vobis, qui ut aſſeritis de bonis vobis a Deo collatis quandam Eccleſiam ſub vocabulo S. Benedicti in loco de Cremolino Aquenſis diœceſis fundare feciſtis, quique ad ordinem B. Mariæ de Monte Carmello ſingularem geritis devotionis affectum, ut in loco dictæ Eccleſiæ domum pro nonnullis fratribus dicti ordinis, qui ibi perpetuo degant, ac Eccleſiam ipſam pro eiſdem fratribus, cum cemeterio, clauſtro, campana, campanili, ortis, ortaliciis, & aliis neceſſariis officinis de bonis ſimilibus conſtruere, ædificare, erigere, & ampliare pro nonnullorum dicti ordinis fratrum uſu, & habitatione in perpetuum poſſitis, ac ipſis fratribus, quos in loco, ſeu erigenda domo hujuſmodi pro tempore reſidere contigerit, ut illa recipere, ac fructus, redditus, & proventus dictæ Eccleſiæ, qui trium florenorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem, & valorem annuum, ut etiam aſſeritis, non excedunt pro luminaribus, & ornamentis inibi manutenendis perpetuo habere, atque fratres prædicti omnibus, & ſingulis privilegiis, indulgentiis, & gratiis præfato ordini, & domibus ejuſdem a ſede Apoſtolica generaliter conceſſis uti, & gaudere libere, & licite poſſitis auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus pariter, & indulgemus; jure tamen parochiali Eccleſiæ, & cujuslibet alterius in omnibus ſemper ſalva &c. Non obſtantibus fel. record. P. VIII. prædeceſſoris noſtri inter alia prohibentis, ne fratres Ordinum Mendicantium in aliqua civitate, caſtro, vel villa, ſeu in alio loco quocumque domos, aut loca de novo recipere, ſeu inhabitare præſumant ſine aliqua ſedis Apoſtolicæ licentia ſpecialiter faciente plenam, & expreſſam de prohibitione hujuſmodi mentionem, & aliis Apoſtolicis conſtitutionibus; nec non privilegiis, & indultis aliis fratribus dicti ordinis a præfata ſede conceſſis, ac ſtatutis, & conſuetudinibus ejuſdem ordinis juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis, ceteriſque contrariis quibuſcumque &c. nulli ergo &c. ſi quis &c. Dat. Mantuæ anno Incarnat. Dominicæ MCCCCLIX., decimo nono kal. julii P. N. anno primo.

Decreta Epiſc. Aquenſ. circa reſidentiam Canonicorum in Eccleſia Cathedrali.

M C C C C L X V I I I. 384

Nos Thomas Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes. Cum ex injuncto nobis onere licet immeritis officii paſtoralis omnium Eccleſiarum noſtro tegimini commiſſarum ſtatui, & reformationi ſollicite intendere tenemur adſtricti, cujus reformationem ommittere, & in ea divini cultus defectum ſine noſtra reprehenſione ſuſtinere non poſſumus, ut taceamus de ratione adminiſtrationis noſtræ, quam in extremo examine ante tribunal æterni Judicis nos reddituros eſſe cognoſcimus, ea propter excitamur aſſidue ad ea ordinanda, per quæ diebus noſtris divinus cultus in ea potius augeatur, quam minui, ſive negligi videatur. Conſiderantes itaque, quod non debet reprehenſibile judicari, ſed ſecundum varietatem temporum ſtatuta etiam varientur humana, inherentes quantum poſſumus canonicis ſanctionibus circa celebrationem divinorum officiorum in ipſa noſtra cathedrali Eccleſia de infraſcripta conſtitutione cum Ven. F. noſtrorum conſilio, & aſſenſu D. Friderici de Porta, decretorum doctoris, Siſmundi de Siſmundis, Gulielmi de Bellexiis, Antonii de Porta, Petri Nicoloxii Bullæ, Stephani de Morandis, Anſelmi de Ainardis, & Joannis de Siſmundis de præſenti reſidentium in civitate Aquenſi, ſive diœceſis Aquenſis, & majorem partem capituli conſtituentium taliter duximus providendum, non recedentes in totum a quadam conſtitutione ſinodali facta ſub Rubrica de *Capitulo majoris Aquenſis Eccleſiæ* (1) imo ipſam potius confirmantes, declarantes, moderantes, & de novo per hanc noſtram conſtitutionem ordinan-

Digitized by Google

tes, & ſtatuentes prout infra patebit. Attendentes igitur, quod ad hoc ſunt instituta Eccleſiaſtica beneficia, ut per ea Eccleſiis ſerviatur, & comperto per experientiam rei, quod in præſentiarum ipſa Eccleſia cathedralis noſtra eſt deſtituta miniſtris, & maxime ſacerdotibus, qui velint, & poſſint in ipſa miſſarum ſolemnia celebrare, cum nulli in ea ſint inſtituti capellani, ſive manſionarii ad celebrationem divinorum in ipſa deputati; ſed ſolummodo dotata ſit decem canonicorum numero, & totidem præbendarum, quibus tamen præbendis nullus ordo ſacer eſt annexus de conſuetudine, vel ſtatuto, quibuſdam ex ipſis canonicis abſentibus, quibuſdam ſe excuſantibus a continua reſidentia, & celebratione propter tenuitatem præbendarum, omnibus tamen per nos ad reſidentiam citatis legitime, & per nos etiam vivæ vocis oraculo monitis, uno excepto qui agit in remotis, ut per ſeipſos reſiderent, vel per alios vices ſuas ſupplentes in ea reſiderent, & deſervirent. Cum ipſorum canonicorum voluntate infraſcriptorum, & aſſenſu, ne ipſa Eccleſia noſtra debitis ſervitiis, & honoribus defraudetur, de fructibus, & proventibus ipſius Eccleſiæ deputandis, & diſtribuendis ſervientibus in ea rigorem, juris manſuetudine temporantes de infraſcripta ordinatione duximus providere.

Et primo: Cum in ipſa conſtitutione, de qua ſupra fit mentio, caveatur expreſſe ſub certis pœnis, & cenſuris latæ ſententiæ, ut canonici dictæ Eccleſiæ, qui per ſex menſes anni non fecerint reſidentiam apud ipſam, tradere debeant libere medietatem fructuum, & proventuum præbendæ, quam poſſidebant maſſario dictæ Eccleſiæ, qui fructus, & proventus dentur, & aſſignentur capellanis executoribus, per quos abſentium vices in ipſa Eccleſia ſuppleantur, qui fructus, & proventus ſic traditi ex longa, & vetuſta conſuetudine loco diſtributionum hactenus in dicta Eccleſia obſervata diſtributi fuerint aliquibus canonicis per ſe reſidentibus, & etiam aliis capellanis aſſumtis in ipſa Eccleſia miſſas, & alia divina officia celebrantibus: attento, quod nedum medietas ipſorum fructuum, ſed nec integer fructus ſingularum præbendarum ſufficerent ad ſingulorum canonicorum abſentium vices ſuplendum, ne os bovi alligetur trituranti, & ut ipſorum canonicorum aliqui libentius apud ipſam reſideant, qui continuo velint, & valeant divinis officiis, & miſſarum celebrationibus in ea vacare, præſenti conſtitutione in perpetuum valitura ſtatuimus ordinamus, & decernimus, quod omnes, & ſinguli canonici ipſius Eccleſiæ noſtræ, qui perſonalem reſidentiam non fecerint apud ipſam libere, integre, & ſine diminutione de menſe ſeptembri dare, tradere, & aſſignare debeant maſſario capituli dictæ Eccleſiæ duas partes fructuum, & proventuum præbendarum, quas poſſidebunt ſecundum æſtimationem, & taſſam ſingularum præbendarum hoc præſenti anno limitatam, & taſſatam per ipſos canonicos nunc præſentes, ſive eorum procuratores ſecundum inventarium omnium bonorum, poſſeſſionum ad ſuas, quas poſſident præbendas ſpectantium, & pertinentium de mandato noſtro factum, & coram nobis præſentatum, ac in actis curiæ redactum, & in libro, quo deſcriptæ ſunt conſtitutiones ſinodales regiſtratum; & hoc ſub pœna excomunicationis, qua hac canonica monitione præmiſſa ipſo facto incurrere volumus omnes, & ſingulos canonicos dictæ Eccleſiæ noſtræ huic noſtræ conſtitutioni non obedientes, & ipſam in dicto termino non obſervantes, niſi forte de tempore quantum ad traditionem dictorum fructuum aliter cum ipſo maſſario conveniretur. A qua excomunicationis ſententia ipſos abſolvi nolumus, niſi per nos, vel ſucceſſores noſtros, & debita ſatisfactione præmiſſa, quod ſi dicta excomunicationis ſententia per duos menſes poſt menſem ſeptembris animo forti ſuſtinerent indurato, ipſos a perceptione omnium fructuum præbendarum ſuarum canonica monitione præmiſſa decernimus fore ſuſpenſos, uſquequo meruerint abſolutionis beneficium obtinere, decernentes ex nunc, & ſtatuentes quod fructus taliter ſuſpenſorum diſtribuantur aliis canonicis pro ipſo tempore reſidentibus pro duabus partibus, ut ſupra ordinatum eſt; tertia vero pars applicetur menſæ capitulari convertenda in uſus ipſius Eccleſiæ, & quia etiam creſcente contumacia, creſcere etiam debet pœna ſtatuimus, ordinamus, & decernimus, quod ſi qui forte dictas excomunicationis, & fructuum ſuſpenſionis ſententias contumaciter ſuſtinerent per ſex menſes, ſint ipſo jure privati canonicatibus, & præbendis, quos, & quas in ipſa Eccleſia obtinerent, ſecundum quod in dicta ſinodali conſtitutione continetur.

Item quia ex tenore ſupraſcriptæ conſtitutionis ſinodalis, ut rerum experientia docuit, jam exortæ ſint diſſenſiones inter ipſos canonicos, & exoriri poſſent etiam in futurum, imo quod minus tolerandum eſt ipſa Eccleſia pati poſſet omnimodam deſtitutionem ſervitiorum, cum aliqui ipſorum canonicorum pro tempore ſe abſentantium, & pro tempore in civitate reſidentium dicentes ſe ſatisfeciſſe ſupradictæ conſtitutioni, nolentes de fructibus præbendarum ſuarum reſidentibus, & ſervientibus aliquid impertiri, ut diſſenſionum omnis materia tollatur, ſtatuimus, & ordinamus ſub pœnis, & cenſuris ſupraſcriptis, & modo præmiſſo, quod omnes, & ſinguli canonici, qui perſonalem reſidentiam non fecerint deſerviendo in ipſa Eccleſia per ſex menſes continuos præcedentes kalend. ſeptembris, illos incipiendo quandocumque placuerit, dummodo inſerviendo ſint continui, cenſeantur, & reputentur, ac ſi per totum annum forent abſentes. Quive poſt dictorum ſex menſium reſidentiam ſe aliquo tempore abſentabunt pro tempore, quo fuerint abſentes, teneantur, & debeant pro rata tradere, & aſſignare maſſario dictæ Eccleſiæ, ſecundum quod ſuperius ordinatum eſt, declarantes quod reſidentia alicujus temporis anni ipſos excuſare non valeat a traditione, & ſolutione partis contingentis pro tempore, quo erunt abſentes.

Item cum unicuique ſit ſecundum laborem de mercede providendum, oneraque inæqualia non ſint æqua mercede penſanda, intelligentes, quod honor, & decus ipſius Eccleſiæ noſtræ plurimum reſidet in onere, & obligatione celebrationis miſſarum ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi aliquando contingat

aliquem eligi Canonicum, qui non ſit in ſacris ordinibus conſtitutus. Cum ut ſupra dictum eſt nullæ ſint ibi præbendæ ordinem habentes annexum, talis ſic electus per omnia cenſeatur, ac ſi abſens foret, licet perſonaliter reſideat in civitate, quouſque fuerit ad ſacros ordines aſſumtus, & promotus.

Canonici autem ipſius Eccleſiæ præſentes, & futuri in ſacris conſtituti, ſed non in ſacerdotio, ſive conſtituti in ſacerdotio, ſed minime celebrantes: quamquam apud Eccleſiam ipſam reſidentiam faciant, dummodo alias interſint celebrationi divinorum officiorum in ipſa Eccleſia, & horis canonicis diurnis, & nocturnis, ut celebrantes Miſſas onus valeant commodius, & libentius ſub ſpe condignæ mercedis tolerare, teneantur, & debeant ſingulis annis tradere, & aſſignare maſſario dictæ Eccleſiæ tertiam partem fructuum, & proventuum præbendarum ſuarum ſecundum taxam, & æſtimationem ut ſupra dictum eſt ſub prædictis penis, & cenſuris, quam partem ut ſupra dare volumus Canonicis, & aliis in Eccleſia ipſa Miſſas celebrantibus ſecundum ordinationem de celebratione in ipſa Eccleſia factam, vel fiendam. *Hic in codice capituli additur*: Canonici vero ipſius Eccleſiæ præſentes, & futuri in ſacerdotio conſtituti, non tamen continuo celebrantes in ipſa ſecundum ſupradictam ordinationem de celebrantibus, ſed aliquando, & maxime diebus feſtivis, & ſolemnibus Miſſas in ipſa celebrantes ſub eiſdem penis, & cenſuris ſupraſcriptis tenentur tradere, & aſſignare maſſario ſupradicto quartam partem fructuum, & proventuum præbendarum ſuarum, niſi a continua celebratione aliqua cauſa excuſaret, vel aliter cum Canonicis reſidentibus, & continuo celebrantibus amicabiliter convenirent, ad quos pro mercede celebrationis volumus ſupradictas fructuum traditiones, ut ſupra ordinatum eſt, faciendas, & ſolvendas.

Supradictam ſinodalem conſtitutionem ſuper eo quod diſponit, quod Canonici, qui aſſumti fuerint ad præbendas vacantes teneantur tradere, & aſſignare maſſario dictæ Eccleſiæ mediam partem omnium fructuum, & proventuum præbendarum, quas fuerint aſſecuti, convertendam in ornamentis, & fabrica ipſius Eccleſiæ ſub certis pœnis in ea contentis cum pœnis, cenſuris, & privationibus in ea contentis, hac præſenti conſtitutione noſtra approbamus, ratificamus, & confirmamus declarantes dictam medietatem tradi, & aſſignari debere per quoſcumque Canonicos infra ſex menſes a die habitæ poſſeſſionis ſecundum æſtimationem, & taxam ſupradictam factam de ſingulis præbendis, volentes etiam, & ordinantes, quod omnes, & ſinguli Canonici obſervantiam hujus noſtræ conſtitutionis jurare teneantur, & debeant ſecundum quod in ipſa ſinodali conſtitutione cavetur infra menſem unum a die hujus publicationis, ſive notitiæ habitæ, nolentes vero de ipſa obſervanda jurare, incurrere volumus pœnas, & cenſuras in ipſa ſinodali conſtitutione contentas.

Prædicta omnia, & ſingula ſtatuentes, ordinantes, decernentes, approbantes, & confirmantes auctoritate noſtra omni jure, via, modo, & forma quibus melius poſſumus, & debemus, mandantes, & præcipientes hanc præſentem ordinationem noſtram redigi in publicam formam per te Bartolomeum de Carlevariis civem Aquenſem Notarium publicum cancellarium noſtrum, atque Curiæ noſtræ Epiſcopalis ſcribam, ipſamque ſcribi, & regiſtrari in libris Conſtitutionum Sinodalium, & in archivio ſacriſtiæ noſtræ cum ipſis conſtitutionibus reponi, & innodari præſentibus Presbitero Guiglelmo Gallo de Montebaudono rectore Eccleſiæ de Alice, & Albertino de Regibus cive Albenſe teſtibus.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCCLV., indictione III., die IV. decembris in civitate Aquis in domibus reſidentiæ Rev. in Chriſto Patris D. D. Thomæ de Regibus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopi Aquenſis, & Comitis in ejus Camera cubiculari præſentibus venerabilibus Dominis Presbiteris Guiglelmo Gallo de Monbaudono rectore Eccleſiæ de Alice diœc. Aq., & nobili Albertino de Regibus cive Albenſi teſtibus ad hoc vocatis, & rogatis, lecta, & publicata fuit ſupradicta conſtitutio per me Bartholomeum de Carlevariis de mandato ipſius Epiſcopi præſentibus quoque venerabilibus Canonicis infraſcriptis, qui omnes tactis manibus S. Scripturæ corporaliter in manibus præfati Domini Epiſcopi juraverunt obſervare conſtitutionem infraſcriptam.

Nomina præfatorum DD. Canonicorum ſunt hæc: Federicus de Porta. Sigiſmundus de Siſmundis. Guiglielmus de Bellexiis. Antonius de Porta. Petrus Nicoloſius Bulla. Stefanus de Morandis. Johannes de Siſmundis. Anſelmus de Ainardis.

(1) *Videtur innuere quamdam conſtitutionem ſinodalem temporum injuria deperditam.*

Literæ delegationis Sixti IV. ad uniendas Parochiales Eccleſias Cremolini Eccleſiæ S. M. datæ fratribus ordinis S. Mariæ de Monte Carmelo.

MCCCCLXXIII. 385

Sixtus Epiſcopus SS. Dei dilecto filio Præpoſito Eccleſiæ S. Michaelis de Rivalta Aq. Diœc. ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Ex injuncto nobis licet immeritis deſuper Apoſtolicæ ſervitutis officio ad Eccleſiarum, & regularium locorum, ac perſonarum in illo ſtudio piæ vitæ ſub regulari obſervantia vacantium ſtatum in melius dante Domino proſperandum curis intendentes aſſiduis, libenter ad illa opportunæ proviſionis impendimus auxilium, quæ ad Divini cultus initi propagationem opportunam fore conſpicimus, quibuſque Eccleſiis, & locis, ac perſonis ipſis in ſuis neceſſitatibus congrue ſubvenitur. Sane pro parte dilectorum filiorum nobilis viri Gulielmi Marchionis Montisferrati, ac Prioris, & Fratris domus ordinis fratrum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo oppidi de Cremolino Aq. Diœc. nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ſcilicet S. Benedicti, & S. Blaſii, ac S. M. de Bruſeta, & S. Agatæ extra dictum oppidum Parochiales Eccleſiæ dudum habitæ, & actu curatæ fuerint, nihilominus cauſantibus diverſis ſiniſtris eventibus Parochiam dictarum Eccleſiarum extra dictum oppidum, ad habitandum infra illud ſe reduxerunt, ipſæque Eccleſiæ extra Parochiamps

Digitized by Google

illarum Parochiarum habitantes non habuerunt a longiſſimo tempore citra, conſuevitque cura animarum illarum per rectorem Eccleſiæ S. Benedicti intra dictum oppidum, in cujus Parochia habitaverunt exerceri, uſquequo Eccleſia ipſa S. Benedicti in domum præfatam dudum Apoſtolica auctoritate extitit evecta, & eiſdem fratribus pro eorum uſu, & habitatione conceſſa, a quo tempore ſic Prior dictæ domus curam hujuſmodi tam S. Benedicti, quam aliarum Eccleſiarum Parochialium de conſenſu tamen ordinarii loci exercuit, prout exercet de præſenti. Cum autem ſicut eadem petitio ſubjungebat univerſitas locorum dicti oppidi cupiat, quod curam hominum per Priorem dictæ domus pro tempore exiſtentem pro eorum majori commoditate, animarumque ſuarum ſalute, prout hactenus, exerceatur, pro parte Marchionis, Prioris, & Fratrum prædictorum aſſerentium quod trium extra inſimul (1) duodecim (2), & altera intra (3) Eccleſiarum Parochialium intra duodecim florenos auri de Camera fructus, reditus, & proventus ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non excedere, ſeque ad Beatæ glorioſæ Virginis Mariæ ſpecialem devotionis affectum gerere, nobis fuerit humiliter ſupplicatum, quod Eccleſia prædicta intra de cetero S. Mariæ, & non S. Benedicti perpetuis futuris temporibus denominaretur, ſtatuere, eiſque fundandi unum altare, ſive capellam unam in dicta Eccleſia intra ſub invocatione ejuſdem S. Benedicti licentiam concedere, ac tres Eccleſias prædictas extra cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis dictæ Eccleſiæ S. Benedicti intra ſuppreſſis in eis prius cura, & nomine beneficiorum perpetuo unire, annectere, & incorporare, atque in præmiſſis opportuna providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui de præmiſſis certam notitiam non habemus, ac veros, & ultimos ipſarum Eccleſiarum vacationis modos præſentibus pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vocato venerabili fratri noſtro Epiſcopo Aquenſi, & aliis, quorum intereſt de præmiſſis omnibus expoſitis auctoritate noſtra te diligenter informes, & ſi per informationes hujuſmodi ita eſſe repereris, Eccleſiam prædictam intra non S. Benedicti, ſed S. Mariæ de Monte Carmelo de cetero nominari, & nuncupari eadem auctoritate ſtatuas, & ordines, Marchioni, & Priori, & Fratribus unum altare ſub invocatione S. Benedicti in dicta Eccleſia intra fundandi, & erigendi eadem auctoritate licentiam concedas, & nihilominus, ſi ordinationem, & conceſſionem ejuſmodi per te vigore præſentium fieri contigerit, ut præfertur tres Eccleſias prædictas extra exiſtentes cum juribus omnibus, & pertinentiis ſuis ſupradictis eidem Eccleſiæ S. Benedicti intra quibuſvis modis, & ex quorumcumque perſonis, ſeu per liberas quorumvis reſignationes de illis extra Romanam Curiam coram Notario publico, & teſtibus ſponte factas ante conſtitutionem F. R. Joh. P. XXII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit *Execrabilis*, vel aſſecutionem alterius beneficii Eccleſiaſtici ordinaria auctoritate collati vacent, & ſi tanto tempore vacaverint, quod eorum collatio juxta Lateranenſis ſtatuta Concilii ad ſedem Apoſtolicam legitime devoluta, ipſæque Eccleſiæ diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatæ exiſtant; & ſuper eis inter aliquos lis, cujus ſtatum præſentibus habere volumus pro expreſſo, pendeat indeciſa, dummodo tempore datæ præſentium non ſit in eis alicui ſpecialiter jus quæſitum, ſuppreſſis in eis prius, & extinctis cura, & nomine beneficiorum, auctoritate Apoſtolica perpetuo unias, annectes, & incorpores, bona, & cura animarum parochianorum eidem Eccleſiæ intra applices; ita quod liceat Priori, & Conventui præfatarum trium ipſarum Eccleſiarum poſſeſſionem libere apprehendere, illarumque fructus, reditus, & proventus in ſuos, & dictæ domus uſum, & utilitatem convertere, & perpetuo retinere, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac domus, & ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus contrariis quibuſcumque, aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de hujuſmodi, vel aliis beneficiis, & Eccleſiis in illis partibus ſpeciales, vel generales dictæ ſedis, vel legatorum ejus literæ impetrarint, & ſi per eas ad inhibitionem, reſervationem, & decretum, vel aliter quomodolibet ſit proceſſum, quas quidem literas, vel proceſſus habitos per eaſdem, & inde ſecuta quæcumque ad tres Eccleſias uniendas hujuſmodi volumus non extendi, ſed nullum per hoc eis, quo ad aſſecutionem beneficiorum aliorum præjudicium generari, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorum totis tenoribus habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis, proviſo quod tres Eccleſiæ extra prædictæ debitis præterea non defraudentur obſequiis, ſed earum congrue ſupportentur onera antedicta. Nos enim ſi unionem, annexionem, & incorporationem prædictarum fieri contingat moderno, & pro tempore exiſtenti Priori dictæ domus, ut curam animarum dictæ Eccleſiæ S. Mariæ gerere, & exercere, & libere, & licite valeat auctoritate Apoſtolica tenore præſentium indulgemus, & inſuper irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper iis a quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Domini MCCCCLXXIII. X. calendas julii Pontificatus noſtri anno II.

De Collis

(1) *Scil. Eccleſia SS. Blaſii, S. Mariæ, & S Agatæ.*
(2) *Florenos auri ſubintellige.* (3) *Ideſt S. Benedicti.*

Aliæ ejuſdem S. P. ad Epiſcopum Aquenſem, ut colligat decimas pro expeditione contra Turcas ex toto Marchionatu.

MCCCCLXXV. 386

Sixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Epiſcopo Aquenſi in Marchionatu Montisferrati, & civitatibus, & dominio dilecti filii nobilis viri Gulielmi Marchionis Montisferrati nuntio, & com-

[illegible] commiſſario noſtro, ac decimarum pro expeditione contra [illegible]umaniſſimos Turcas impoſitarum collectori ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Hodie ſiquidem ex urgentiſſimis cauſis cunctis fidelibus [illegible]gnotis pro defenſione videlicet fidei Catholicæ, & Chriſtianorum omnium adverſus impios [illegible]que Turcarum conatus, qui contra dominicam crucem Sathanæ erecto vexillo non modo plurium Chriſtianorum regna, atque dominia diripuiſſe, ſuæque tirannidi, & impietati ſubjeciſſe gloriantur, ſed adhuc fundendi Chriſtiani ſanguinis ardore æſtuantes terreſtrem exercitum, & navalem claſſem munitiſſimam ad invadendum undique Chriſticolas, eoſque trucidandum noviſſime præpararunt; cum ad reſiſtendum tanto furori, & ſupportationem tantæ rei Romanæ Eccleſiæ non ſufficiant facultates, ſpe concepta de miſericordia noſtri piiſſimi Redemtoris, nec non fidei, & religionis, ac devotionis ardore dilecti filii nobilis viri Gulielmi Marchionis Montisferrati, ac venerabilium fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ac dilectorum filiorum, electorum, adminiſtratorum, Abbatum, Priorum, Commendatariorum, omniumque Prælatorum, Capitulorum, & Conventuum, ac Cleri, atque ordinum quorumcumque, exemptorum, & non exemtorum per totam Italiam, ac dominia, & terras præfato Marchioni, ac aliis principibus, & potentatibus totius inclitæ nationis Italiæ tam citra, quam ultra montes ſuppoſitas unam integram decimam omnium fructuum, redituum, ac proventuum ſecundum verum valorem annuum quorumcumque Patriarchalium, Cathedralium etiam, & Metropolitanarum, aliarumque Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, dignitatum, perſonarum, adminiſtrationum, & officiorum, aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum ſecularium, ſeu quorumcumque ordinum regularium etiam militantium in ſtatibus, dominiis, & terris ſupradictis venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Electis, Adminiſtratoribus, Abbatibus, Prioribus, Commendatariis, Prælatis, ac aliis perſonis Eccleſiaſticis exemptis, & non exemptis hujuſmodi fructus, & reditus, & proventus in eiſdem Italiæ dominiis, & terris citra, & etiam intra montes conſiſtentes habentibus, & percipientibus, ac de cetero habituris, & percepturis VV. FF. NN S. R. E. Cardinalium conſilio, & ſpeciatim de præfati ducis ac quorumdam aliorum principum, & potentatuum præfatæ inclitæ nationis Italicæ beneplacito, & aſſenſu duximus auctoritate Apoſtolica imponendam, prout in aliis noſtris confectis literis continetur. Et quia de fraternitate tua ſumimus in Deo fiduciam ſpecialem ſperantes, quod fidei ejuſdem, atque fidelium omnium negotia ſolerter, & fideliter exequeris volumus ecc Datum Romæ apud S. Petrum an. ſal. Dom. MCCCCLXXV. idib. apr. Pont. noſtri anno IV.

Licentia fratribus S. Franciſci, ut deſerviant Eccleſiæ S. Mariæ de Barxeto.

387 MCCCCLXXVII.

Nos Thomas de Regibus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes notum facimus, & manifeſtum omnibus, & ſingulis perſonis præſentes noſtras literas inſpecturis, ſicuti licentiam impertiti fuerimus, ac per præſentes impertimur venerabilibus fratribus ordinis S. Franciſci loci Curtismilii, quod poſſint, & valeant deſervire Eccleſiæ S. Mariæ de Barxeto ſitæ ſuper finibus dicti loci Curtismilii citra Uxonum noſtræ Aquenſis Diœceſis, & ibi divina officia celebrare, & miniſtrare poſſint, & quod poſſint, & valeant quæſtum facere in & ſuper totam noſtram Diœceſim . . . . . ideo commendamus ipſos fratres omnibus Clericis, & Laicis . . . . . . ut intuitu Dei, & Beatæ Virginis Mariæ, ſanctique Guidonis patroni noſtri, ut fratres ipſos gratioſe, & benigne tractetis ecc.

Datum Aquis in Epiſcopali palatio IX. ſeptembris MCCCCLXXVII.

Edictum convocationis ſinodi, ac promulgationis Indulgentiæ plenariæ in Eccleſia Cathedrali.

MCCCCLXXVII. 388

Univerſis, & ſingulis Eccleſiarum Prælatis, Rectoribus, & Miniſtris per Civitatem, & Diœceſim noſtram Aquenſem conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Quia ex nobis injuncto officio paſtorali pro nonnullis rebus concernentibus honorem noſtrum, atque utilitatem noſtræ menſæ Epiſcopalis Aquenſis, veſtrumque omnium, & totius Cleri noſtra in Diœceſi exiſtentis ſinodum nos facere oportet, & veſtrum omnium habere præſentiam, igitur ſemper vigiles ad ea, quæ ad noſtrum honorem, & commodum, veſtrumque, ac totius Cleri fore conſpicimus opportuna, dictam Sinodum facere, & veſtram perſonam habere intendentes harum ſerie literarum vos requirimus, & monemus, ac hortamur in Domino, & vobis omnibus ſub excommunicationis pœna trina Canonica monitione præmiſſa præcipimus mandantes, quatenus in vigilia S. Franciſci die 3 octobris vos, & ſingulos ad nos in aula noſtri Epiſcopalis palatii Aquenſis transferatis audituri, quæ vobis proponere, & ordinare volumus. Vos inſuper monemus, ut in Eccleſiis veſtris infra miſſarum ſolemnia cum major aderit populi multitudo annuncietis populo veſtro conceſſam eſſe Indulgentiam plenariam ad hanc civitatem Aquenſem, & in noſtra Cathedrali Eccleſia, quæ Indulgentia inchoabitur in Veſperis dictæ vigiliæ S. Franciſci, & durabit per dies XV. ſequentes, ubi etiam aderit, qui facultatem habeat diſpenſandi, ſuper votis, & ſuper IV. gradu ſimplici, ſive mixto tertio, & quarto, & ſuper irregularitatibus, & abſolvendi ſimoniaca labe detentos, & excommunicationis ſententia quomodolibet innodatos, & etiam publice uſurarios, & cum illis componendi, prout videre poteritis ex aliis literis noſtris ſuper hoc editis, dictum populum hortantes, ut ad conſequendam Indulgentiam plenariam ad hanc Civitatem accedant. Datum Aquis in noſtro Epiſcopali palatio die X. ſeptembris MCCCCLXXVII.

Digitized by Google

Delegatio Sixti IV. Archipreſbitero Eccl. Aſt in cauſa feudorum Vixoni, Tertii, & Cavatorii inter Ep. Aq., & M. Maleſpinam.

389 MCCCCLXXX.

Anno Domini MCCCCLXXX. Sixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Archipreſbitero Eccleſiæ Aſtenſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Conqueſtus eſt nobis venerabilis frater Thomas Epiſcopus Aquenſis, quod Antoniottus Malaſpina Laicus Aquenſis Diœceſis Vixoni, ac Tertii, ac Cavatorii caſtra dictæ Diœceſis ad menſam Epiſcopalem Aquenſem legitime ſpectantia detinet indebite occupata, ideoque diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vocatis qui fuerint vocandi appellatione remota, decernas ecc. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Domini MCCCCLXXXVIII. cal. martii Pontificatus noſtri anno I.

Deputatio Procuratorum facta ab univerſo Clero Alexandrino in cauſa contra Clerum Terdonenſem.

390 MCCCCLXXX.

In nomine Domini amen. Anno MCCCCLXXX. (1) indictione XV., die V. menſis auguſti actum in civitate Alexandriæ, videlicet in capella S. Perpetui ſita in Eccleſia majori Alexandriæ, & præſentibus teſtibus infraſcriptis ad infraſcripta omnia, & ſingula vocatis, & rogatis, & ſpecialiter, & per me Notarium infraſcriptum rogatis. In quorum quidem teſtium, & mei Notarii infraſcripti præſentia ibidem perſonaliter conſtituti omnes, & ſinguli R.R., & Vener. D. D. de Clero civitatis Alexandriæ, & Diœceſis ſono campanæ, ut moris eſt congregati, & citati per Luchinum Verrum nuncium Curiæ Epiſcopalis Alexandriæ, ac juſſu, & mandato R. D. Johannis Trotti Archidiaconi, & Vicarii Epiſcopalis Alexandriæ ad infraſcripta ſpecialiter peragenda, quorum nomina ſunt ut infra, videlicet primo prædictus R. D. Johannes Trottus Archidiaconus, R. D. Georgius Merlanus Archipreſbiter, Melchior Canigia Præpoſitus, Mathæus Inviciatus Cantor, Paulus Canigia, Franciſcus Panza, Johannes de Marchello, Gulielmus Marſilius, Dominicus de Millo, Laurentius de Solero Canonici Eccleſiæ majoris Alexandriæ, R. Bernardinus de Cortona Abbas Abbatiæ S. Juſtinæ de Sezadio, D. Roglerius de Areſa Præpoſitus S. Baulini, D. Gabriel Guaſcus Præpoſitus S. Syri ſuo & nomine Præpoſiti S. Johannis de Capuccio, D. Fr. Johannes de Sezadio Prior ſancti Martini ſuo & nomine DD. Monialium Annunciatæ, D. Prior S. Mariæ de Caſtello, D. Hieronimus de Palma Capellanus nomine R. Abbatis S. Petri de Bergolio, D. Bartholomeus Squarzaficus Archipreſbiter S. Mariæ Bergolii, D. Preſbiter Sebaſtianus Barberius rector Eccleſiæ S. Michaelis de Bergolio, Johannes Arnulfus nomine Gulielmi Arnulfi ejus filii canonici dictæ Eccleſiæ S. Mariæ, D. Jacobus Rana Miniſter S. Jacobi de Altopaſſu, D. Girardus Gallia rector [illegible] Alexandriæ [illegible] & nomine R. Fr. M[illegible], D. Preſbiter Antonius Baloccus re[illegible], D. Preſbiter Leonardus de Capoa re[illegible] SS. [illegible], & [illegible] lippi de Uviliis, D. [illegible] rector Eccleſiæ S. Nicola[illegible] nomine D. Fr. Michaelis [illegible] S. Johannis . . . . Alexa[illegible] de Monteferrato nomine Monial[illegible] Ludovicus de Vartio pro Monialibus [illegible], D. Pater Nicolaus Bonora Archipres[illegible] licis, & Agathæ Uvilliarum, D. Fr. [illegible] Sacchus Prior S. Mariæ de Monte Carmelo, [illegible] Benedictus Regi . . . . Prior S. Marci, D. Fr. Johannes de Vignali pro fratribus S. Franciſci, D. Prior S. Stephani de Bergolio repræſentantes totum, & univerſum Clerum, & ſaltem plus quam duas ex tribus partibus totius Cleri Alexandriæ, nullo juris, vel facti errore ducti, & ex eorum, & cujuslibet eorum pura, mera, libera, & ſpontanea voluntate, & alias omnibus melioribus modo, jure, via, cauſa, & forma quibus melius, & validius de jure potuerunt, & poſſunt ratificando, & approbando omnia, & ſingula dicta, facta, & negotiata quomodolibet nomine Cleri Alexandrini per ſupraſcriptum D. Mathæum Cantorem coram RR. DD. Vicariis Terdonenſi, & Alexandrino in cauſa contra ſupraſcriptum Clerum Alexandrinum indebite mota per Ven. agentes pro Clero Terdonenſi, & vel pro executione ſubſidii Apoſtolici pro dicto Clero occaſione turris templi villis Urbarum, & Eccleſiæ de Banno membri S. Stephani Sezadii, conſtituerunt, creaverunt, & ſolemniter ordinaverunt, & conſtituunt, creant, & ſolemniter ordinant ſuos, & dicti Cleri certos miſſos nuncios, actores, factores . . . . & negotiorum ſuorum, & dicti Cleri geſtores, & quidquid melius de jure . . . . melius dici poteſt, eſſe poſſunt generales, ſpeciales, ita quod generalitas ſpecialitati non deroget, nec e contra, videlicet ſupraſcriptos D. D. Georgium Archipresbiterum Melchiorem Præpoſitum, Mathæum Cantorem, Johannem de Marchello Canonicos, & Nicolaum Bonoram Archipresbiterum Uvilliarum, & quemlibet ipſorum principaliter, & in ſolidum, ita quod occupantis conditio melior non exiſtat, & quod unus ipſorum incœperit, alius proſequi, & finire valeat ad ſupraſcriptas cauſas motas per RR. de Clero Terdonenſi extra RR. de Clero Alexandrino coram D.D. Vicariis eorum occaſione, de qua ſupra ecc. Et inde de præmiſſis omnibus ecc. præſentibus ibidem nobili Johanni de Puteo filio Domini Benentini, nobili Johanni-Antonio Inviciato, & Ludovico Ferrario teſtibus notis, & idoneis ad prædicta vocatis ſpecialiter, & rogatis.

(1) *R. P. M. Cavallerius, qui mihi hanc dedit, putat referendam eſſe ad annum* 1497., *& ſane Epocham luxatam eſſe patet ex indictione XV., quæ ſolum an.* 1482., *vel* 1497. *concurrit, minime vero* 1480., *ſed cum apographum habeat* 1480., *ideo hanc religioſe ſervavi.*

Digitized by Google

Obligatio Can[illegible] Aquenſium, qua ſe ad congruam [illegible]n celebrationem, & ad ſeparandam [illegible] præbendis portionem reſidentibus [illegible] Epiſcopo ſuo obſtringunt.

391 [illegible]CCCCLXXXVI.

[illegible]ini amen. Anno ejuſdem Nativit. [illegible]XXVI., indict. IV., die vero XI. menſis [illegible] in [illegible]ſtia Eccleſiæ Cathedralis Aquenſis, [illegible] Rev. in Chriſto P. & D. D. Con[illegible]enco Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia [illegible] Aquenſi, & Comite, ſedente ſuper quadam [illegible] lignea poſita in dicta ſacriſtia perſonaliter convocati, & conſtituti in capitulo dictæ Eccleſiæ & capituli infraſcripti Domini Canonici ejuſdem Eccleſiæ dictæ cathedralis citati, & moniti per Ven. Presbit. Jacobum Beccariam nuncium . . . . . præfati Rev. D. D. Epiſcopi, & Com. . . . . Ven. D. Sigiſmondus de Sigiſmondis, Petrus de Ainardis decretorum Doctores Canonici, Tiburtius de Bullis Archipresbiter, Petrus Nicol. de Bullis, Joannes de Sigiſmondis, Jacobus Marencus, Bartholomæus de Ainardis, Rinaldellus de Porta, & Bartholomæus de Zabreriis etiam Canonici dictæ Eccleſiæ ſtatuerunt . . . & promiſerunt præfato Rev. D. D. Epiſc. & Com. . . . . quod de cetero, & pro tempore futuro miſſas, & divina officia diurna, & nocturna quæcumque celebrabunt . . . . in dicta cathedrali Eccleſia, prout tenentur, & quod in futurum ſervabunt, & executioni mandabunt conſtitutionem ſuper hoc editam, & factam per Rev. D. D. Thomam Epiſcopum Aquenſem, & Comitem ſcriptam manu quondam nob. Conradi Zabreriæ Not. publ., & dictæ ſedis anno Nativitatis Domini MCCCCLV., indictione III., die IV. octobris. Quam quidem conſtitutionem ipſi præfati DD. Canonici, & Archipresbiter ratificarunt . . . & confirmant in omnibus ſuis clauſulis, & capitulis, prout jacent ad litteram: & ulterius ipſi Canonici, & Archipresbiter convenerunt, & promiſerunt præfato DD. Epiſcopo, & Comiti . . . quod infra dies XV. . . . conſignabunt in ſcriptis Rev. D. D. Epiſcopo . . per menſuram, ſive per ſummam jornatarum omnes proprietates, & poſſeſſiones præbendatas, quas obtinent pro eorum canonicatibus in dicta cathedrali Eccleſia Aquenſi, & ſecundum illam ſummam, quæ æſtimabitur per ipſos DD. Canonicos, & Capitulum convenerunt, & promiſerunt ſolvere ipſi DD. Canonici, & Archipresbiter, qui fuerint pro tempore abſentes a dicta Eccleſia, & ſic mihi Notario infraſcripto ſtipulanti, & recipienti nomine ſervientium, & ſervientium de tribus partibus duas partes fructuum percipiendorum ex dictis proprietatibus, & poſſeſſionibus præbendatis ſecundum formam, & tenorem dictæ conſtitutionis confirmatæ, & approbatæ, ut ſupra, aut duas partes pecuniarum exiimationis præbendarum, quæ taxabuntur, & æſtimabuntur per eos. De, & quibus omnibus, & ſingulis . . . præf. Rev. DD. Epiſc., & Com., & DD. Canonici, Archipresbiter præceperunt, & rogaverunt per me Notarium infraſcriptum confici debere publicum inſtrumentum, præſentibus teſtibus vocatis, & rogatis Ven. Presbit. Jacobo Scuroto, & Antonio Balada civibus Aquenſibus.

Litteræ Ill. D. Bonifacii March. Montisferrati remiſſionis locorum ultra Tanagrum Ill. D. Marchionis Saluciarum.

MCCCCXC. 392

Bonifacius Marchio Montisferrati &c. Proximis annis, & eo tempore, quo Marchionatus Saluciarum bello, quod illi indixerat Illuſtriſſimus D. Carolus Dux Sabaudiæ nepos noſter premebatur, nos, quibus bellum ipſum moleſtiſſimum erat eo potiſſimum, quod eas inter perſonas ageretur, quibus multiplici affinitatis vinculo adſtringimur, quique pro pace inter eas componenda omnibus nervis allaboravimus, ex iis locis, quæ a nobis in feudum tenet Ill., & Excell. Nepos noſter amantiſſimus D. Ludovicus Marchio Saluciarum, ad manus noſtras accepimus loca infraſcripta cum ſuis juribus, & homagio nobilium, & hominum fidelitatibus eo animo, ut loca ipſa, & eorum jura, & accolas a belli calamitate conſervatas præfato Ill. Nepoti noſtro cum Gallia rediiſſet, reſtitueremus. Nunc autem, cum favente altiſſimo ipſe Ill. Nepos noſter Dominus Marchio Saluciarum a Galliis redierit, & proprium aſſecutus fuerit ſtatum, medioque ſpectabilis viri, & juris conſulti inſignis D. Franciſci Cavaciæ conſiliarii ſui ſub fide credentialium litterarum a nobis requiſiverit dictorum locorum, & jurium ipſorum remiſſionem, & reſtitutionem, nos ejuſdem Principis, & Ill. Nepotis noſtri requiſitionibus annuentes, vobis ſpectabili juris utriuſque Doctori D. Franciſco de Groſſis, cujus fidem, & prudentiam experti ſumus, mandamus quatenus ad loca prædicta vos transferatis, & ibidem auctoritate noſtra in manibus præfati Ill. Nepotis noſtri Domini Marchionis Salutiarum, ſeu ejus cujuslibet legitimi nuncii, & mandatarii loca ipſa relaxetis, & remittatis: faciatiſque, quod juramento fidelitatis, quod nobis, ſeu noſtro mandatario tam nobiles, quam caſtellani, & homines prædictorum locorum præſtiterunt non obſtante, nobiles ipſi caſtellani, & homines pareant, & obediant, ac juramentum fidelitatis præſtent præfato illuſtri Nepoti noſtro, ac denique ipſum illuſtrem nepotem noſtrum, ac nobiles & homines in eo reponatis gradu, & ſtatu, in quibus erant ante quam loca ipſa, & jura ipſorum ad noſtras manus caperemus, quos etiam & nos per præſentes reponimus, & reſtituimus tenenda ſub ſolitis feudo, & fidelitatis juramento nobiſque debitis, & præſtitis. In quorum fidem, & teſtimonium præſentes noſtras litteras fieri juſſimus, & ſigilli noſtri impreſſione muniri. Dat. Caſali die VI. ſeptembris MCCCCXC. *locus ſigilli.*

Signatus Joannes Secretarius.

In fine chartæ hæc annotabantur: loca, & caſtra, de quibus ſupra ſunt hæc; Doliani, Belvedere, Bonivicini, Montisbarcarii, Marſaliæ, Viſſoni, Caſtigloni, Rodini. *Fuit hæc ex archivio S. Urſi faſcic. 3. n. 17. ab humaniſſimo viro de Levis deſcripta, mihique tradita.*

Digitized by Google

Burgundiæ etiem, antequam ad regale faſtidium divina diſponcate gratia vocaremur, multis annis adſidue, fideliter, diligenterque nullum recuſando periculum domi, foriſque ſervivit, & adhuc continue ſervit, præſertim quia illorum privilegiorum memoriam conſervari non minus S. Romano Imperio eſt decorum, & glorioſum, quam Eccleſiæ Aquenſis, & ipſius Epiſcopis utile, & neceſſarium & teſtimonium perhibere veritati non modo liberale, & regale, ſed etiam ſanctum, ac divinum eſſe nemo dubitat, ipſius divi Caroli IV. Romanorum Imperatoris prædeceſſoris noſtri litteras ſanas, integras, & illæſas, & omni prorſus ſuſpicione carentes, beneviſas, & perſpectas, & in noſtra procerumque noſtrorum præſentia ſæpius lectas, & intellectas, ipſiuſque ſereniſſimi Caroli IV. prædicti prædeceſſoris noſtri conſueto ſigno ſignatas ejuſdem Imperiali ſigillo integro, & illæſo ſericis aureis, nigriſque cordulis pendenti ſigillatas, in cujus quidem ſigilli parte anterioris ſedit Imperialis Majeſtas dextra ſceptrum tenens, in exteriori vero Aquila eſt Regalis impreſſa ad perpetuam rei memoriam, & motu proprio Principum procerumque noſtrorum accedente conſilio ex certa ſcientia, & de abſoluta ac plena noſtra Cæſarea auctoritate, ac poteſtate matura deliberatione præhabita in hujus præſentis tranſumti forma redigi, atque tranſcribi, ſigilloque noſtro Regio communiri juſſimus cum Cæſarei noſtri inter poſitione decreti, ut ubique terrarum tam in judicio, quam extra, & in perpetuum, & in omne tempus ubicumque, & quandocumque opus fuerit plenam, indubiam, ac illibatam fidem faciant Volentes nihilominus, & ſub noſtræ Cæſareæ indignationis, & arbitrii pœna mandantes, & præcipientes non minorem huic noſtro Cæſareo tranſumto quam ipſis originalibus prædictorum privilegiorum litteris fidem ubique ab omnibus, & ſingulis adhiberi. Datum in oppido noſtro Inſpruch die prima octobris, anno Domini MDIII. Regnorum noſtro-Romani XVIII. Hungariæ vero XIV.

Signatum Maximilianus.

Confirmatio conventionis a Thoma de Regibus olim cum capitulo Aquenſi facta circa commutationem cenſus monaſterii de Latronorio cum multis pro abſolutione oppreſſionum infantum.

396 M D X X I X.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MDXXIX., indictione II., die vero X. menſis ſeptembris. In mei Notarii publici, teſtiumque infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocati, & rogati præſentia perſonaliter conſtitutus Rev. in Chriſto Pater Dominicus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes ex una, & R. utriuſque juris Doctor D. Theobaldus Ainardus præpoſitus, & ſindicus, & procurator RR. DD. Canonicorum, & capituli Eccleſiæ Aquenſis ex altera, aſſerentes quod monaſterium S. Mariæ de Latronorio reddit ſingulo anno præfato Rev. D. Aquenſi lib. VIII. ceræ, & dicto capitulo lib. VI. in feſto Purificationis B. M. V., ut ex inſtrumentis, & libris antiquis Epiſcopatus, & capituli dictæ Eccleſiæ: & alias B. M. D. Thomas Epiſcopus Aquenſis, & DD. Canonici, & capitulum dictæ Eccleſiæ convenerunt cum dictis Canonicis, & capitulo, ut Epiſcopus Aquenſis pro tempore recipiat ſingulo anno totam ceram prædictam, ſcilicet lib. XIV., & pro recompenſa ipſi DD. Canonici, & capitulum recipiant totam ceram, & pecunia alia, quæ dantur omni tempore per illos, qui opprimunt infantes pro abſolutione dictarum oppreſſionum pro uſu dictæ Eccleſiæ, & capituli luminando ſanctiſſimum corpus Chriſti, & aliis neceſſariis in dicta Eccleſia, quam conventionem præfati Rev. D. Epiſcopus, & D. Theobaldus, quibus ſupra nominibus approbarunt, & confirmarunt, & ſic de novo convenerunt, prout hactenus fuit obſervatum per ſolemnem ſtipulationem hinc inde, & ipſe Rev. D. Epiſcopus præfatus licentiam dedit, & auctoritatem DD. Canonicis, & capitulo Eccleſiæ Aquenſis, qui pro tempore fuerint eligendi ſingulo anno, vel quandocumque eis placuerit unum ex ipſis dictis Canonicis, & de capitulo, qui habeat curam abſolvendi in dictis caſibus oppreſſionum, cui eligendo, ut præfatus ipſe Rev. D. Epiſcopus ex nunc prout ex tunc, & ex tunc, prout ex nunc auctoritatem dedit, & omnimodam facultatem conceſſit abſolvendi quoſcumque in prædictis caſibus oppreſſionum, & injungendi pœnitentiam ſalutarem pro modo culpæ, prout ipſemet R. D. Epiſcopus abſolvere poteſt præſente dicto D. Theobaldo dictis nominibus præmiſſa omnia, & ſingula acceptante. De, & ſuper quibus omnibus, & ſingulis præmiſſis prædicti R. D. Epiſcopus, & D. Theobaldus petierunt a me Notario infraſcr. . . . . fieri . . . . unum, & plura publicum inſtrumentum. Acta fuerunt hæc in civitate Aquis in palatio Epiſcopali, & in camera cubiculari prædict. D. Epiſcopi . . . . præſentibus ibidem Ven. Presb. Caſalenſi, & Petro de Tartaris de loco Urſatiæ Aquenſis diœc. . . . .

Ego Percival. de Ainardis civis Aquenſis publ. Imperiali auctoritate Notarius, præfatique R. D. Epiſcopi Aquenſis cancellarius . . . interſui . . . . ideo hoc præſens publicum &c.

Diploma Caroli V. Imperatoris Petro Vorſtio Epiſcopo Aquenſi.

M D X X X I. 397

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis amen. Carolus V. divina favente clementia Imperator auguſtus, ac Rex Germaniæ, Hiſpaniarum, utriuſque Siciliæ, Hieruſalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Inſularum Balearium, Sardiniæ, Fortunatarum, & Indiarum, ac Terræ firmæ, maris Oceani &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, Lucemburgiæ, Gheldriæ, Wirtemburgiæ, &c. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tirolis, Arteſiæ, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Ferreti, Kiburgi, Hamurci, & Zutfaniæ, Landgravius Alſatiæ, Marchio Burgariæ, & S. R. I. &c. Princeps Sueviæ Dominus Friſiæ, Molinæ, Salinarum, Tripolis, Mechiniæ &c. Ad perpetuam rei memoriam recognoſcimus, ac notum facimus tenore præſentium

Digitized by Google

univerſis ad decus, & augmentum S. R. Imperii cujus nobis cura a D. O. M. demandata eſt, noſtræque dignitatis, & officii ſollicitudinem in primis pertinere arbitramur, ut divorum Principum Romanorum Imperatorum, & Regum veſtigiis inhærentes, quæ ſanctarum Eccleſiarum quietum, & tranquillum ſtatum concernunt, quæ que ad conſervationem, & tutelam, & patrocinium jurium, & libertatem earundem pertinere dignoſcuntur indefeſſo ſtudio procuremus, & pie concedamus. Quare quum a nobis ſubmiſſe petierit Ven. Petrus Vorſtius Epiſcopus Aquenſis Princeps, & conſiliarius noſter, ac palatii Apoſtolici cauſarum locum tenens devotus, ac ſincere nobis dilectus, ut ſibi, & Eccleſiæ ſuæ Aquenſi privilegia per divos Romanorum Imperatores, & Reges prædeceſſores noſtros ſuis anteceſſoribus Epiſcopis, & Eccleſiæ Aquenſi conceſſa, & per D. Cæſarem Maximilianum Regem Romanorum avum noſtrum præclariſſimæ memoriæ ſub ſuo Regio ſigillo, & cum Cæſarei interpoſitione decreti tranſumta, de quibus plenaria nobis facta fuit fides, necnon omnia, & ſingula in eiſdem contenta privilegiis, ſive per eos ipſi Epiſcopo, & Eccleſiæ Aquenſi conceſſa, data, collata, confirmata, ac indulta confirmare, approbare, innovare, & ratificare, ipſumque Epiſcopum pro ſe, & dicta ſua Eccleſia de eiſdem inveſtire de benignitate Imperiali dignaremur. Quorum privilegiorum, & tranſumti tenor incipit in hæc verba. In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Maximilianus divina favente clementia Romanorum Rex ſemper auguſtus, & Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgi, Lucemburgi, & Gheldriæ, Princeps Sueviæ, Comes, Princeps Habsburgi, Flandriæ, Tirolis, Feretri, Goritiæ, Kiburgi, Artheſiæ, & Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, & Zutfaniæ, Marchio S. R. I. ſuper Anaſum, & Burgariæ, Langravius Alſatiæ, Dominus Friſiæ, Marchiæ, Sclavoniæ, Portus Maonis, Salinarum, & Mechliniæ, univerſis locis viſuris, & audituris ſalutem, & Cæſaream gratiam, & omne bonum. Noverint omnes nuper in præſentia noſtræ Cæſareæ Majeſtatis perſonaliter comparuiſſe Ludovicum Epiſcopum Aquenſem Principem, & conſiliarium noſtrum devotum, dilectum &c. *Finis vero ſupradicti tranſunti ſic habet*; volentes nihilominus, ac ſub noſtræ Ceſareæ indignationis, & arbitrii pœna mandantes & præcipientes non minorem huic noſtro Cæſareo tranſumto, quam ipſis originalibus prædictorum privilegiorum litteris fidem ubique ab omnibus, & ſingulis adhiberi. Datum in oppido noſtro Inſpruch die I. octobris, anno Domini MDIII. regnorum noſtrorum Romani XVIII., Hungariæ vero XIV. ſubſcriptum per Regem, & ſuper plicam ſiniſtri lateris ad mandatum Domini Regis proprium Ren. Nos igitur præfati Aquenſis Epiſcopi, Principis, & conſiliarii noſtri tam juſtis, quam devotis ſupplicationibus benigne aſſentientes, attentis ipſius, ſuorumque anteceſſorum erga ſereniſſimos prædeceſſores noſtros Romanos Imperatores, & Reges, Noſque, & ſacrum Imperium devotione meritis, & obſequiis animo deliberato ex certa ſcientia noſtra non per errorem improvide, ſed ſano Principum, Comitum, Baronum, Procerum, & aliorum noſtrorum, & Imperii ſacri fidelium dilectorum accedente conſilio, & de Imperialis noſtræ poteſtatis plenitudine prædicta privilegia, ac omnia, & ſingula in eis contenta per præfatos divos Imperatores, & Reges Romanorum prædeceſſores noſtros ſupradicto Epiſcopo, ejuſque anteceſſoribus, & Eccleſiæ Aquenſi conceſſa, data, collata, confirmata, & indulta in omnibus ſuis punctis, clauſulis, articulis, ſententiis, & tenoribus perinde, ac ſi de verbo ad verbum hic inſerta, & ſpecialiter expreſſa forent confirmavimus, approbavimus, innovavimus, & ratificavimus, & tenore præſentium confirmamus, approbamus, innovamus, ratificamus, & imperialis roboris firmitate munimus, præfatumque Petrum Vorſtium Epiſcopum ſuo, & prædictæ Eccleſiæ ſuæ Aquenſis nomine de ipſis inveſtimus decernentes ea omnia, & ſingula tamquam nobis confirmata, approbata, ratificata, & innovata in omnibus ſuis punctis, clauſulis, articulis, & partibus rata, grata, valida, firma, & perpetua eſſe cenſeri, & ab omnibus inviolabiliter obſervari debere intra, & extra judicium abſque omni contradictione, & impedimento ſupplentes ex prædicta certa ſcientia, & Imperiali auctoritate noſtra, & de poteſtatis noſtra plenitudine omnes, & quoſcumque defectus tam juris, quam facti, ſive extrinſecus, ſive intrinſecus, qui in præmiſſis, vel obſcuritate verborum, vel ſententiarum ambiguitate, aut debitæ ſolemnitatis omiſſione, vel alias quoquomodo interveniſſent, prædictum Epiſcopum Aquenſem, & ejus Eccleſiam contra quaſcumque injuſtas, & indebitas occupationes, alienationes, diſtractiones, donationes, conceſſiones, & omnia alia inde ſecuta, pronunciata, ſcripta, vel facta, ac indebitas poſſeſſiones, & detentiones in integrum reſtituentes nulla temporis præſcriptione, occupatione, detentione, alienatione obſtante, nec obſtantibus omnibus illis, & quibuſcumque, quæ prædicti prædeceſſores noſtri, & præſertim divus Carolus IV. in præmiſſis voluit non obſtare, quæ etiam res per præſentes ex certa ſcientia, & Imperiali noſtra auctoritate non obſtare declaramus, & decernimus, ſed eis omnibus quatenus obſtarent, vel obſtare poſſent, expreſſe derogamus, & derogatum eſſe volumus, etiamſi talia eſſent, de quibus in præſentibus litteris noſtris deberet fieri mentio ſpecialis, & quibus alioquin derogatum non cenſeretur, niſi de ipſis, ſeu earum toto tenore ſpecialis eſſet facta mentio, quam fieri debere in nonnullis conceſſionibus, & privilegiis prædeceſſorum noſtrorum certum eſſe videtur, & præſertim in privilegio D. Caroli IV. illuſtri quondam Joanni Marchioni Montisferrati conceſſo, dato Piſis anno Domini MCCCLV., indictione VIII., VI. idus maii. In præmiſſis tamen noſtris, & Sacri Imperii, & aliorum juribus ſalvis. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc noſtram confirmationis, approbationis, innovationis, ratificationis, decreti, inveſtituræ, ſuppletionis, derogationis, voluntatis, & gratiæ paginam infringere,

Digitized by Google

aut ei quovis auſu temerario contraire, ſive in judicio, ſive extra judicium quodcumque. Siquis autem hoc attentare præſumſerit noſtram, & imperii ſacri indignationem graviſſimam, & præter pœnas in prædictis privilegiis contentas, & expreſſas pœnam 20. marcharum auri puri ſe noverit irremiſſibiliter incurriſſe pro dimidio Imperiali fiſco, ſeu ærario noſtro, reliqua vero parte Epiſcopo Aquenſi Principi, & Conſiliario noſtro, ejuſque ſucceſſoribus, & Eccleſiæ Aquenſi applicandam toties quoties contrafactum fuerit harum teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei apprehenſione munitarum. Datum Romæ apud Baſilicam divi Petri in die ſacroſanctæ Paſchæ anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto imperii noſtri decimoſexto regnorum noſtrorum vigeſimoprimo.

Teſtamentum D. Dominici Schelini Ep. Aq.

398 MDXXXII.

In nomine Domini amen. Noverint univerſi, & ſinguli hoc præſens publicum inſtrumentum viſuri . . . . . . quod perſonaliter conſtitutus . . . . . Dominus Dominicus Schelinus Dei, & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopus Aquenſis, & Comes attendens, & conſiderans, quod venerabilis D. Stephanus, D. Antonius, Dominicus, & Johannes Baptiſta, & Domina Maria, ac quondam Rufinus omnes filii legitimi, & naturales DD. Chriſtophori Schelini ipſius Rev. D. Epiſcopi fratris ſibi retro lapſis temporibus quamplurima varia, & diverſa ſervitia, & obſequia, & grata beneficia fecerunt . . . . . facereque, & impendere non ceſſant, motus ex præmiſſis, & propter intimum amorem, & ſingularem affectionem, quam erga dictos nepotes ſuos habet, volens eoſdem remunerare, eiſdemque rite, ac legitime providere, unde poſſint, ac valeant honorifice vivere . . . . . dedit donavit . . . . . titulo . . . . . donationis . . . . . inter vivos . . . . DD. Stephano, Antonio, Dominico, Johanni Baptiſtæ, & Mariæ fratribus, & ſorori, ac Julio adhuc pupillo filio dicti quondam communis fratris nepotibus ſuis ex D. D. Chriſtophoro . . . . infraſcripta videlicet bacillam unam magnam, vas unum magnum . . . . alias vulgariter ſinapam nuncupatum, ſalinos quatuor, facias, ſeu pateras ſex, magnas forcinas quinque omnia argenti, item omnes annulos tam auri, quam argenti, & argenti aurati a digitis, quos habet, videlicet cum lapidibus pretioſis in eis poſitis, & ligatis ab uſu ſuo quotidiano excepto uno annulo pontificali, quem donavit Capellæ divi Widonis, & aliis tribus annulis donatis Dominæ Cormoxinæ de . . . . . Item eis donavit Miſſale unum cartæ Caprinæ miniatum, ſeu fulcitum, & munitum argento, quæ omnia . . . . donavit videlicet D. D. Stephano, Antonio Domiminico, & Johannis Baptiſtæ, & Julio æquis portionibus. Dictæ vero Dominæ Mariæ donavit veſtem unam panni rubri alias vulgariter ſcarlatum nuncupatum videlicet veſtem novam: item veſtem unam Damaſchi novam etiam, & veſtem unam zambellotti tanelli, quas omnes veſtes etiam dixit prædictus Epiſcopus ſe habere factas a dorſo ſuo de & ſuper quibus bacilla, ſinapa, ſalinis, faciis, forcinis, annulis, lapidibus, miſſali, & tribus veſtibus ecc. (*Hic per tranſverſum deficit dimidium paginæ, quo fit, ut ſenſus ſit abruptus; quæ tamen leguntur, hic adſcribam*). In Civitate Aquenſi in . . . . . . ſala magna dicti palatii . . . . . D. Presbitero Stephano Cut . . . & D. Presbitero . . . . . . civibus Aquenſibus teſtibus . . . . milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſecundo . . . . ſeptimo menſis junii . . . . nob. Widonis civis Aquenſis Clericus, & publicus . . . . . . inſtrumentum videlicet fieri juſſum, & rogatum . . . . . . ſubſcripſi ſigno mei ſoliti Tabellionatus.

Breve Clementis PP. VII. confirmantis fundationem monaſterii Monialium ordinis S. Auguſtini factam a Catharina Comitiſſa Pollentiæ in civitate Niciæ.

MDXXXIII. 399

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Venerabili fratri Epiſcopo Aquenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Apoſtolicæ ſedis circumſpecta benignitas ad ea libenter intendit, per quæ divinus cultus, augmentum, & religio propagationem ſuſcipiant, illos quoque gratioſo favore proſequitur, quos ad id propria virtutum merita multipliciter recommendant. Exhibita ſiquidem nobis pro parte dilectæ in Chriſto filiæ nobilis mulieris Catharinæ Comitiſſæ Pollentiæ Taurinenſis Diœceſis petitio continebat, quod licet alias ipſa ex quondam Bartholomei Valterii Laici oppidi Niceæ Palearum Aquenſis Diœceſis provinciæ Mediolanenſis genitoris ſui voluntate, & ordinatione in dicto oppido unum hoſpitale ſub invocatione Beatæ Mariæ Virginis, & nunc ex fundamentis conſtrui, & ædificari fecerit, ac illi nonnullos reditus, & bona conceſſerit, & aſſignaverit: cum tamen in ipſo hoſpitali nulla hoſpitalitas ſervetur, & propter illius fructuum exiguitatem nullus ibi reſidere, aut illius curam gerere curet, quo fit, ut ædificia paſſim ruant, ac poſſeſſiones, & bona occupentur, & deteriorentur: ipſa Comitiſſa pie ducta ad divini cultus augmentum in ipſius hoſpitalis, ſeu alio loco dicti oppidi ad hoc conveniente, & apto unum monaſterium Monialium ordinis S. Auguſtini, quæ inibi ſub regulari habitu, & odore bonæ famæ divino beneplacito inſiſtant, conſtrui, & ædificari faceret, ſi ſibi ad hoc dictæ ſedis licentia ſuffragetur, & dilectæ in Chriſto filiæ Hieronyma, & Iſabella Papienſes Moniales, & Monaſterii oppidi Garlaſſi ordinis Papienſis Diœceſis, quæ dicto eorum monaſterio propter diuturnos bellorum inſultus, & alias adverſas temporum calamitates, quibus pariter illæ diu concuſſæ fuerunt, & direptæ extra regularia loca mendicantes vivunt, ad illud ſe transferre ſummopere deſiderant. Quare pro parte tam Catharinæ Comitiſſæ, quam Jeronymæ, & Iſabellæ prædictarum aſſerentium fructus, reditus, & proventus dicti hoſpitalis decem ducatorum auri de camera

Digitized by Google

ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non excedere nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut eidem Catharinæ in dicto oppido Niceæ Palearum, & ipſius hoſpitalis, vel alio loco ad id conveniente, & idoneo unum monaſterium Monialium dicti ordinis S. Auguſtini ut præfertur conſtruendi, & ædificari faciendi, ac dictis Jeronymæ, & Iſabellæ ſe ad illud transferendi licentiam concedere, ac alias in præmiſſis opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui dudum inter alia volumus, quod ſemper in unionibus vocarentur quorum intereſſet, quique religionis augmentum noſtris potiſſime temporibus dileximus, de præmiſſis certam notitiam non habentes, ac præfatam Jeronymam apud nos de religionis zelo, vitæ munditia, aliiſque probitatis, & virtutum meritis multipliciter commendatam horum intuitu gratioſo favore proſequi volentes, ipſaſque Catharinam Comitiſſam, ac Jeronymam, & Iſabellam, & earum quamlibet a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis ſi quibus quomodolibet innodata exiſtit ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſerie abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi ita eſt, præfatæ Catharinæ in ipſo oppido Niceæ Palearum, & dicti hoſpitalis, ſeu alio loco ad id condecente, & apto unum monaſterium Monialium pro una Prioriſſa, & aliquibus Monialibus dicti Ordinis cum cimiterio, clauſtro, dormitorio, refectorio, ortis, ortaliciis, & aliis officinis neceſſariis, & opportunis conſtrui, & ædificari faciendi, nec non eiſdem Jeronymæ, & Iſabellæ ad illud ſe transferendi licentiam elargiri, ac Monaſterium ipſum poſtquam convenienti clauſura munitum fuerit in monaſterium Monialium dicti Ordinis ſub invocatione prædicta ſine alicujus præjudicio erigere, & inſtituere, nec non illi ſic erecto ſtructuras, & ædificia, ac omnia illius, nec non alia per ipſam Catharinam propterea aſſignanda bona confirmare, ita quod liceat pro tempore exiſtenti Prioriſſæ, & Conventui erigendi Monaſterii hujuſmodi ſtructuras, & ædificia, ac reditus, & bona hoſpitalis hujuſmodi vendere, alienare, nec non pretium inde proveniens in conſtructionem, & ampliationem ipſius erigendi Monaſterii, ac in emptionem aliorum bonorum magis utilium pro ipſo erigendo Monaſterio convertere, perpetuo applicare, & appropriare, nec non ſalvo, & conceſſo Conventui præfato jure eligendi, hac prima vice excepta, perſonam idoneam Monialem in Prioriſſam dicti Monaſterii, ſi, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, per diligentem examinationem eamdem Jeronymam ad hoc idoneam eſſe repereris, Prioriſſatum prædictum, qui Conventualis erit, & cujus fructus, reditus, & proventus decem ducatorum auri ſimilium ſecundum æſtimationem prædictam, valorem annuum, ut aſſeritur, non excedunt, ab ejus primæva erectione hujuſmodi tunc vacantem cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis eidem Jeronymæ conferre, & aſſignare, ſibique quaſcumque Moniales dictum Monaſterium erigendum ingredi volentes in illius Moniales recipiendi, & ad profeſſionem regularem per Moniales dicti Ordinis emitti ſolitam admittendi, nec non omnia, & ſingula alia, quæ Abbatiſſæ, & Prioriſſæ dicti Ordinis in aliis eorum Monaſteriis facere, & exercere potuerunt, ſeu conſueverunt, ac facere, & exercere potuerunt quomodolibet in futurum faciendi, & exercendi plenam, & liberam facultatem concedere auctoritate noſtra procures inducens per te, vel alium, ſeu alios eamdem Jeronymam recepto prius ab ea noſtro, & Romanæ Eccleſiæ nomine fidelitatis debitæ ſolito juramento juxta formam, quam ſub Bulla noſtra mittimus introcluſam, vel procuratorem ſuum ejus nomine in corporalem poſſeſſionem Prioriſſatus, juriumque, & pertinentiarum prædictorum, & defendens inductam amoto exinde quolibet illicito detentore, ac faciens eamdem Jeronymam, vel pro ea procuratorem prædictum ad Prioriſſatum hujuſmodi, ut eſt moris admitti, ſibique de illius fructibus, reditibus, & proventibus univerſis integre reſponderi, contradictores auctoritate noſtra appellatione poſtpoſita compeſcendo. Nos enim, ſi elargitionem, erectionem, inſtitutionem, applicationem, appropriationem, collationem, aſſignationem, & conceſſionem prædictas per te vigore præſentium fieri contigerit, eiſdem Jeronymæ, & Iſabellæ, ut in dicto erigendo Monaſterio prout in ſimilibus locis ſacris fieri conſuevit campanæ pulſari, & tam ipſa Jeronyma, quam aliæ pro tempore exiſtentes Prioriſſæ, & Moniales ipſius erigendi Monaſterii quoties illis placuerit, aliquem Presbiterum idoneum ſœcularem, vel cujuſvis Ordinis Regularem in earum confeſſorem ad earum nutum amovibilem, qui illarum confeſſiones audire, ac eis Euchariſtiæ, & alia Sacramenta miniſtrare, nec non Miſſas, & alia omnia officia celebrare poſſit, eligere, illiſque, nec non eidem erigendo Monaſterio, ut omnibus, & ſingulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, prærogativis, indulgentiis, gratiis, favoribus, & indultis, quibus alia Monaſteria ejuſdem Ordinis, illorumque Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, ac Moniales Conventus, Confeſſores, perſonæ, res, & bona quæcumque de jure, vel conſuetudine, ac alias quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri, & gaudere libere, & licite valeant auctoritate Apoſtolica tenore præſentium de ſpeciali gratia indulgemus, jure tamen Parochialis Eccleſiæ, & cujuslibet alterius omnibus ſemper ſalvo. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac Monaſterii Garlaſſi, & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus contrariis quibuſcumque, aut ſi pro tempore exiſtenti Epiſcopo Aquenſi, vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim a dicta ſit ſede indultum, quod ad receptionem, vel proviſionem alicujus minime teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia ge-

nerali,

Digitized by Google

nerali, vel ſpeciali cujuſcumque tenoris exiſtat, per quam præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua, cujuſque toto tenore habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis. Nos enim quod collationem, & aſſignationem prædictas ſi fiant, & dicta Jeronyma ad hoc reperta fuerit idonea ut præfertur, ex nunc perinde irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contingeret attentari, ac ſi die datæ præſentium eidem Jeronymæ ad hoc repertæ idoneæ de dicto Prioriſſatu cum interpoſitione decreti mandaviſſemus provideri. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Domini MDXXXIII. IV. idibus januarii Pontificatus noſtri anno X.

Breve Pauli III. Petro Vorſtio Epiſcopo Aquenſi pro viſitatione Diæceſi.

400 MDXXXIII.

Paulus P. P. III. venerabilis frater ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum ſicut nobis nuper exponi feciſti tu Eccleſiam Aquenſem, cui præeſſe dignoſceris perſonaliter viſitare intendas, nos illa tibi favorabiliter concedere volentes, per quæ benemeritis, & tibi obſequentibus, ac aliis perſonis de beneficiis Eccleſiaſticis providere, & erga illos te gratioſum reddere poſſis, tibi, qui locum unius ex cauſarum palatii Apoſtolici auditoribus de mandato noſtro tenes, ac Prælatus domeſticus noſter exiſtis ultra menſes ordinariis collatoribus per conſtitutiones Apoſtolicas conceſſos de quibuſcumque beneficiis Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura ſecularibus, & quorumvis ordinum regularibus ad collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem tuam de jure, vel conſuetudine ratione dictæ Eccleſiæ quomodolibet, & ex quocumque jure, vel titulo pertinentibus etiamſi ſecularia canonicatus, & præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia, regularia vero beneficia hujuſmodi, Prioratus, Præpoſituræ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia etiam curata, & electiva fuerint, quæ in auguſti, & ſeptembris proxime futuris menſibus extra Romanam curiam vacare contigerit, dummodo illa diſpoſitione Apoſtolica alias generaliter reſervata, ſeu affecta non fuerint quibuſvis perſonis, de quibus tibi videbitur quæcumque, quotcumque, & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura obtinentibus, & expectantibus providendi, & de illis diſponendi, & ut ab Apoſtolica ſede tibi conceſſum Paſtoris officium ſalubriter valeas exerceri per te, vel vicarium tuum in ſpiritualibus generalem quaſcumque Parochiales, & alias Eccleſias curatas, & non curatas, ac monaſteria hoſpitalia, xenodochia, prioratus, domos, & alia loca Eccleſiaſtica, ſecularia, & quorumvis ordinum tam virorum, quam mulierum regularia tuarum civitatum, & Diœceſis exemta, & non exemta illorum, & quaſcumque alias earumdem civitatum, & diœceſis perſonas tam ſeculares, quam utriuſque ſexus regulares cujuſcumque gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, etiamſi illi noſtri, & Apoſtolicæ ſedis Notarii Acolythi Capellani, aut alias per ejuſdem ſedis literas etiam conſervatorias eis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, & decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac ex quibuſvis cauſis conceſſis, & concedendis ab ordinaria juriſdictione exemti, & dictæ ſedis immediate ſubjecti exiſtant. Dummodo monaſteria Eccleſiæ, loca, & perſonæ prædictæ alium ſuperiorem, ſeu viſitatorem non habeant non exemtos, videlicet tua ordinaria, exemtos vero Apoſtolica auctoritate viſitandi, inquirendi, nec non contra illos tua ordinaria juriſdictione utendi, nec non errantes, & delinquentes juxta eorum exceſſus, & canonicas ſanctiones puniendi, & caſtigandi, omniaque alia, & ſingula, quæ ad omnipotentis Dei gloriam, & animarum ſalutem, ac alias circa præmiſſa neceſſaria fuerint, ſeu alias quomodolibet opportuna, etiamſi ſpecialem notam, aut ſpecificationem requirerent faciendi, ſtatuendi, exequendi, & diſponendi, nec non quaſcumque perſonas civitatis, & diœceſis prædictarum etiam ut præfertur qualificatas ad reparationem Eccleſiarum monaſteriorum, prioratuum, hoſpitalium, & aliorum beneficiorum ſuorum per eos faciendam, & in honorem ſtatus Eccleſiaſtici, & Divini cultus decus, reſtaurationem, & conſervationem quibuſvis juris, & facti remediis prout juris fuerit cogendi, & compellendi, & ſi ad id renitentes fuerint ipſarum Eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, hoſpitalium, ac beneficiorum fructus, reditus, & proventus ad præmiſſum effectum ſequeſtrandi, illaque ſeu ipſorum prout juſtum tibi videbitur partem in reparationem hujuſmodi convertendam, ac contradictores quoslibet, & rebelles cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint per excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliaſque Eccleſiaſticas cenſuras, & pœnas appellatione poſtpoſita compeſcendos, & ſi opus fuerit auxilium brachii ſecularis invocandum, nec non quoſcumque utriuſque ſexus Chriſtifideles dictarum civitatum, & diœceſis baptiſmati lavacro ſingulis diebus ablutos confirmandi, ac chriſma, & oleum ſanctum in uno die feſto conſecrandi plenam, & liberam eadem auctoritate Apoſtolica tenore præſentium licentiam, & facultatem concedimus. Et inſuper omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus vere pœnitentibus, & confeſſis, ſeu ſtatutis a jure temporibus propoſitum confitendi habentibus, qui celebrationi primæ Miſſæ per te in dicta Eccleſia in Pontificalibus celebranti, vel benedictioni per te populo poſt celebrationem prædictam elargienti devote interfuerint plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem in forma Eccleſiæ conſueta elargimur, non obſtantibus quibuſvis apoſtolicis, ac provincialibus, & ſinodalibus conciliis ecc., quibus illorum omnium tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, illaque adverſus præmiſſa nullatenus ſuffragari poſſe decernimus, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

Digitized by Google

Datum Bononiæ ſub annulo Piſcatoris die IX. julii milleſimo quingenteſimo trigeſimo tertio Pontificatus noſtri anno IX.

Alienatio Dacitorum Aquenſium.

401 MDLII.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MDLII., indictione X., die vero Jovis in nonis, quæ eſt prima menſis decembris in civitate Aquarum, ac in domo communis dictæ civitatis, videlicet in ſala ſuperiori, ubi ſolet haberi, & congregari conſilium dictæ civitatis; præſentibus ad omnia, & ſingula infraſcripta egregio D. Joanne Baptiſta Aveliano Cauſidico, & Notario filio quondam D. Joannis, nobili Joanne Georgio filio quondam D. Georgii Avellani Caſtellano dicti loci ambobus civibus Aquarum, & nobili Nicolao filio D. Antonii Gaſpardoni cive Caſalenſi teſtibus notis, & idoneis, & ad infraſcripta omnia, & ſingula vocatis, adhibitis, & rogâtis cum me Notario infraſcripto. Ibique congregato generali conſilio dictæ civitatis Aquarum ſono campanæ, & voce nuntii ut moris eſt de mandato, & impoſitione ſpectabilis D. Philippi de Terdonenſibus ex nobilibus Carpeneti Prætoris dictæ civitatis, & pro negotiis dictæ Communitatis peragentis. Et in quo conſilio interfuerunt præſentes infraſcripti, videlicet prædictus D. Prætor, nobiles Gulielmus Piper, & Antonius Acetus ſindici, nobiles Bernardinus, Cazulinus, & Michael Avellanus conſules, nobiles Joannes Antonius Joferrus, Ambroſius Maria Pecorellus, Conſtantinus Carmaglierius, Conſtantinus Zabreria, Ambroſius Galutius, Probus Blexius, Joannes Bartolomeus Sabina, Julius de Porta, Joannes Georgius Merlinus, Joannes Petrus Avellanus, Bartolomeus Arancamilius, Petrus Bicutus, Nicolaus Ligerius, Gulielmus Robellinus quondam Ioannis Petri, Joannes Jacobus Ligerius, Gulielmus Robellinus quondam Gaſparini, Joannes Antonius de Eccleſia, Antonius Seghinus, Joannes Bartolomeus de Eccleſia, Conſtantinus Benzo, Petrus Scatus, Petrus de Eccleſia, & Galeatius Bavoſius omnes tam de conſilio veteri dictæ civitatis Aquarum, quam moderno, & qui ſunt ultra duas partes ex tribus conſiliariorum dictæ civitatis repræſentantes totam univerſitatem civitatis prædictæ diſcurrentes, & attendentes magnitudinem onerum, quibus affecta fuit, & eſt dicta civitas Aquarum, quibus reditus publici non poſſunt ſufficere, nec per impoſitiones collectarum provideri, propterea quod ſunt cives multum exhauſti ob plura gravamina, & infinita diſpendia, quæ ei evenerunt, deliberaverunt, & poſt deliberationem unanimes, & concordes decreverunt eſſe deveniendum ad alienationem dimidiæ partis gabellæ, ſeu daciti appellati *La Cozza* dictæ civitatis, quia cedet in evidentem utilitatem dictæ Communitatis, ex qua pro ſolo pretio medietatis dicti daciti *della Cozza* poterunt recatari alia infraſcripta, ex quibus dicta Communitas percipiet emolumenta majora. Propterea dictam venditionem facere deliberaverunt cum pacto tamen recatandi quandocumque dictæ univerſitati placuerit pro eodemmet pretio infraſcripto, & ſub pactis, & modis infraſcriptis. Et propterea dicti conſiliarii nomine dictæ Univerſitatis dederunt, vendiderunt, & tradiderunt, ac dant, venduut, & tradunt, ſeu quaſi multum magnifico D. Galeotto filio illuſtris D. Joannis Vincentii de Carreto ex Marchionibus Saonæ civi Caſalenſi, & Aquenſi ibidem præſenti, ementi, & acquirenti pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis quibuſcumque, & de pecuniis dotalibus magnificæ Dominæ Annæ ejus uxoris filiæ quondam magnifici Domini Sigiſmundi de Cocconato ex condominis Ticineti habitis a magnifica Domina Coſtantia de Coconato ejus ſocru, & matre dictæ Dominæ Annæ prout dictus Dominus Galleotus dixit, & proteſtatus eſt coram me Notario, & teſtibus ſupraſcriptis, videlicet dimidiam dictæ gabellæ, ſeu daciti, & vectigalis civitatis Aquarum appellati *La Cozza*, ac omnes reditus, & quæcumque emolumenta, & jura dictæ gabellæ, ſeu daciti, & vectigalis pro dimidia ut ſupra, & quæ gabella fuit, & eſt jus capiendi de qualibet ſalma cujuſcumque ſpeciei grani, quod conducitur ſuper mercatum dictæ civitatis, vel in ipſa civitate ad vendendum menſuram conſuetam unius cozzæ, & ſeu ratam dictæ menſuræ, ſi quantitas dicti grani fuerit minor ſalma, exceptis perſonis locorum exemtorum, a quibus non eſt conſuetum dictum dacitum exigi, & cum omnibus juribus, uſibus, & dignitatibus ſuis ad habendum, ſeu quaſi tenendum, goldendum, utendum, & fruendum, & quidquid Domino emtori, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis perpetuo placuerit facere, donec retractatum fuerit ut ſupra, cum omni jure, & actione, uſu, ſeu requiſitione dictæ Communitati ſpectante, & pertinente, ac cum plena, & integra immunitate, & exemtione ab omnibus, & ſingulis taleis collectis, contributionibus, hoſpitationibus militum, taxis, compoſitionibus, præſtitis angariis, & perangariis, & quibuſcumque oneribus realibus, & perſonalibus, ac mixtis ordinariis, extraordinariis, ſolitis inſolitis, & inſolitiſſimis, cogitatis extra cogitationem, & veriſimilitudinem etiam ex cauſſa belli, vel peſtis, vel penuriæ, & etiam ex cauſſa cujuſcumque expeditionis militaris, vel exercitus Cæſarei, vel Regii, vel alterius cujuſvis Principis, vel cauſſa protectionis, vel defenſionis perſonarum, vel bonorum, & loci civitatis Aquarum, & illius territorii, vel ex alia quavis cauſſa publicæ utilitatis, vel neceſſitatis expreſſe promittentes dicti conſiliarii defendere, & manutenere exemtionem prædictam, quia, quidquid eſſet taxandum de jure, vel de facto taxaretur ipſi Domino emtori, & ſeu hæredibus, & ſucceſſoribus illius, vel fictabilibus, ipſi Domini conſiliarii promittunt nomine dictæ univerſitatis, & etiam proprio nomine exſolvere, & omnino indemnem præſervare dictum Dominum emtorem, & hæredes, ſucceſſores, & fictabiles illius ſub expreſſa obligatione bonorum dictæ univerſitatis, & ipſorum conſiliariorum præſentium, & futurorum. Et dictam venditionem medietatis dictæ gabellæ faciunt dicti conſiliarii pro pretio, & pretii nomine ſcutorum ſexcentum Italiæ ibidem realiter, & actualiter exburſatorum per dictum Dominum Galeotum conſiliariis

prædictis in præſentia mei Notarii infraſcripti, & teſtium ſupraſcriptorum illa numerare, & tradere videntium modo, quo infra, videlicet ſcuta quinquecentum decemnovem in tot ſcutis auri ſtampæ Italiæ, & ſcuta octuaginta unum in tanta moneta argentea. Renunciantes dicti conſiliarii ad abundantiam exceptioni non habitorum, & non receptorum dictorum ſcutorum ſexcentum modo ut ſupra, ſpeique futuræ habitionis, & traditionis, & quæ ſcuta ſexcentum penes ſe, & in manibus ipſorum conſiliariorum retinuerunt, & retinent ad effectum redimendi, & recatandi partes tres ex octo dictimet daciti *della Cozza* venditi Domino Conſtantino Carmagliero Aquenſi pro pretio ſcutorum trecentum ſolis, & reſtituendi ſcuta ducentum viginti Italiæ mutuo habita a quodam Mercatore civitatis Saonæ medio nomine Joannis Georgii Marlini Aquenſis, pro quibus dicta civitas Aquarum ſolvit, & obligata eſt ſolvere intereſſe ad rationem de ſcutis decem pro centenario, ac etiam recuperandi dimidiam daciti retalii, ſive feneſtræ dictæ civitatis a nobili Guglielmo Ghignono Aquenſi pro ſcutis vigintiquinque Italiæ. Reſiduum vero retinent pro facienda ſolutione ordinariæ compoſitionis illuſtriſſimi Principis, & menſualium de præſenti debitis per dictam univerſitatem, & prout facere ſupraſcripta omnia dicti conſiliarii promiſerunt, & promittunt ſub obligatione omnium bonorum ſuorum præſentium, & futurorum refectione damnorum ec., pro pro quibus ec. cedentes dicti conſiliarii nomine dictæ univerſitatis prædicto Domino emtori præſenti, ſtipulanti, & acceptanti pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus illius quibuſcumque omnia jura, omneſque actiones reales, perſonales, utiles, directas, meras, mixtas, & hypothecarias in rem ſcriptas, tacitas, & expreſſas, quæ & quas habet dicta civitas, & commune Aquarum in, de, & pro dimidia dicti daciti, & gabellæ ut ſupra venditæ jura prædicta, & actiones a prædicta univerſitate abdicantes, & in ipſum Dominum Galeotum transferentes, quem procuratorem fecerunt in rem ſuam propriam, & in locum, & ſtatum univerſitatis prædictæ poſuerunt, & ponunt, ita quod amodo ſuo proprio nomine poſſit, & valeat de, & pro actionibus, & juribus, ut ſupra ceſſis directe, & utiliter agere, excipere, & experiri, & replicare conſequi ſe tueri, & defendere ab omni contradicente perſona communi collegio, & univerſitate, ac alia facere prout & quemadmodum univerſitas prædicta facere poterat ante præſentem venditionem, & jurium ceſſionem. Et conſtituunt ſeſe prædicti conſiliarii venditores ut ſupra tenere, & poſſidere, ſeu quaſi prædictam dimidiam gabellæ, & daciti ut ſupra venditi cum omnibus juribus, uſibus, dignitatibus, & pertinentiis ſuis nomine, & vice prædicti Domini Galeotti, ac hæredum, & ſucceſſorum illius, & quibus dederit donec prædictus Dominus emptor poſſeſſionem, & tenutam, ſeu apprehenderit corporaliter, quam apprehendendi, & intrandi auctoritate propria, & retinendi deinceps plenam licentiam, & omnimodam poteſtatem contulerunt, atque dederunt prædicti Domini conſiliarii ipſi Domino emptori, ejuſque hæredibus, & ſucceſſoribus, & ſine ſtrepitu, & figura judicii, & abſque decreto, ſeu juſſu Curiæ Judicis Prætoris, ſeu Magiſtratus cujuſcumque. Promittentes, & obligantes ſe ſe dicti conſiliarii ſub obligatione bonorum de qua infra ipſi Domino emptori præſenti, & obligationem ipſam recipienti, & ſolemniter ſtipulanti pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis de, & pro dicta dimidia prædicti daciti ut ſupra venditi, aut ejus parte litem, quæſtionem, moleſtiam, vel controverſiam aliquam non inferre in judicio, vel extra de jure, vel de facto, nec inferenti modo aliquo conſentire, ſed dictam dimidiam ut ſupra venditam cum juribus, uſibus, ſervitutibus, perceptionibus, & pertinentiis ſuis tam in poſſeſſione, quam in proprietate ſemper, & omni tempore legitime diſcalumniare, disbrigare, defendere, auctorizare in judicio, vel extra, & atteſtare ab omni debito, conditione, onere, & ſervitute, & dictam dimidiam liberam, & exemtam manutenere ab omni homine, omnique perſona publica, vel privata, collegio, ſive univerſitate, & ab omni alia contradicente perſona in omni curia, & foro, & ubique quoties, & quando dicto emptori, hæredibuſque, & ſucceſſoribus, aut cui, vel quibus ipſe Dominus emptor, hæredeſque, & ſucceſſores ſui quovis modo alienaverint, fuerit opportunum cum expenſis propriis dictorum conſiliariorum, & univerſitatis. Quod ſi evictio dictæ gabellæ ut ſupra venditæ ſequetur in totum, vel in parte promittunt dicti conſiliarii ipſi Domino emptori, ſeu hæredibus, & ſucceſſoribus illius, & quibus dederint pretium rei evictæ cum omnibus damnis, expenſis, & intereſſe reddere, & reſtituere remiſſa ex nunc dicto Domino emptori ſtipulanti ut ſupra neceſſitate appellandi per pactum expreſſum, & ita quod non poſſint ſimiliter ſe excuſare a ſolutione dicti pretii rei evictæ, ac expenſarum, damnorum, & intereſſe ſub prætextu quod fuerit evictio ſecuta culpa ipſius Domini emptoris, ſeu hæredum, & ſucceſſorum illius, vel dolo, fraude, ignorantia, ſeu negligentia Procuratorum, aut Advocatorum illius, ſeu ob falſa jura, & inſtrumenta, & falſas atteſtationes, nec aliquam aliam exceptionem ſimilem proponere. Et demum de evictione promittunt cum aliis clauſulis, & pactis utilibus latius extendendis ad dictamen ſapientis, & quæ pacta, & clauſulas volunt, & conveniunt partes ipſæ, quod pro inſertis habeantur in hoc præſenti inſtrumento. Et quam venditionem, & emptionem dictæ partes mutuis ſtipulationibus, & acceptilationibus hinc inde intervenientibus fecerunt, & faciunt cum pactis, declarationibus, promiſſionibus, & conventionibus, de quibus infra.

Et primo quod per conſilium, ſeu agentes, & officiales aliquos Communitatis, & Civitatis prædictæ Aquarum præſentes, ſeu futuros aliquo quovis modo fieri non poſſint aliquæ ordinationes, capitula, nec pacta, aut promiſſiones circa dacitum, & gabellam prædictam, propter quæ ſequeretur aliquod intereſſe ipſi Domino emptori, aut ſucceſſoribus illius.

Item quod ipſa Communitas, & Civitas non poſſit, nec valeat aliqua ordinamenta, nec ſtatum facere, nec aliquod prorſus circa ipſum dacitum innovare, & quod exactio dicti daciti remaneat in

eo ſtatu, & jure prout nunc eſt, & pleno jure dictus Dominus emptor, ac illius hæredes, & ſucceſſores habeant omnia jura ſpectantia dictæ Communitati, & quaſcumque pœnas, & res, ac bona, quæ continget cadere in commiſſum in caſu fraudati daciti prædicti, & teneat locum, & ſtatum Communitatis prædictæ in ipſo dacito pro ipſa dimidia ut ſupra vendita, & facere poſſit ea omnia, quæ dicta Civitas ante præſentem venditionem poterat facere circa dimidiam dicti daciti quantum ſit reſpectu dictæ exactionis, & conſecutionis ejus emolumentorum, & pœnarum, ac rerum, quæ cadunt in commiſſum, & aliorum dependentium ab ipſo dacito pro dicta dimidia. Item convenerunt partes ipſæ, quod una de duabus clavibus arcæ, in qua reponuntur dicta grana prædictæ cozzæ, remaneat, & ſit penes ipſum Dominum emptorem, ac hæredes, & ſucceſſores illius, aut ſictabiles, qui pro tempore erunt nomine dicti Domini emptoris, & ſucceſſorum illius, ita quod ipſa arca non poſſit aperiri, nec grana cozzæ prædictæ dividi, niſi cum interventu, & præſentia dicti Domini Galeoti, ſeu ſucceſſorum ejus, vel ſictabilium, & deputandorum ad dictam diviſionem per eum, vel ſucceſſores.

Item convenerunt per pactum expreſſum ut ſupra tam in principio, quam in medio, & ſine præſentis contractus, quod Communitas, & Univerſitas dictæ Civitatis, & ſeu Agentes pro ea poſſint, & valeant ſemper, & quandocumque eis videbitur, & placuerit non obſtante aliqua præſcriptione longi, ſeu longiſſimi temporis etiam centum annorum redimere, & recatare dictam dimidiam prædicti daciti, & gabellæ ſic ut ſupra venditam mediante reali exburſatione, & traditione dicti pretii ſcutorum ſexcentum Italiæ, videlicet ſcutorum quinquecentum decemnovem Italiæ auri, & in auro boni, & juſti ponderis, & ſcutorum octoginta unius etiam Italiæ in bona, & ſufficienti moneta argentea, & in una vice tantum exburſandorum, & cum effectu, dummodo tamen recatationem, quam facere voluerint, notificent, & intiment verbo, & per inſtrumentum publicum ipſi Domino Galeotto, ſeu hæredibus, & ſucceſſoribus illius per menſes tres antequam velint ad exburſationem dicti pretii, & recatationem prædictam devenire, nec poſſint aliter probare intimationem prædictam niſi per inſtrumentum ut ſupra, & quod niſi in fine dictorum menſium trium fiat numeratio dicti pretii ipſi Domino Galeoto, ſeu ſucceſſoribus illius in civitate Caſalis, & non alibi, niſi aliter ipſæ partes convenerint, vel reali depoſito pecuniæ in eadem civitate cum illius intimatione debita in contumaciam ipſius Domini Galeoti, ſeu hæredum, & ſucceſſorum illius recuſantium recipere, vel in defectum perſonæ, quæ legitime non poſſit dictas pecunias recipere, quod tunc dicta denuntiatio, & intimatio remaneat fruſtrata, & perinde ſit, ac ſi facta non fuiſſet, ſed aliam facere teneantur, & per inſtrumentum ut ſupra agentes pro dicta civitate cum dilatione dictorum menſium trium, ita tamen quod dictus Dominus emptor, ac ſui hæredes, & ſucceſſores, & quibus dederit, perſeverare habeant poſt dictam denunciationem ante receptionem pretii ut ſupra in perceptione fructuum, & emolumentorum dictæ gabellæ, & daciti pro dimidia ut ſupra omni contradictione remota.

Item per pactum expreſſum convenerunt legitimis ſtipulationibus hinc inde intervenientibus, videlicet quod prædictus Dominus emptor, & ſui hæredes, & ſucceſſores non poſſint, nec valeant pendente dicta recatatione ut ſupra daciti, & gabellæ præmiſſæ aliquem contractum, nec diſtractum de dicto dacito facere per ſe, nec per aliam perſonam in præjudicium pacti de recatando ſupraſcripti, & in caſu, quo contra fiat præſenti promiſſioni, & pacto dictus Dominus emptor ex nunc pro tunc expreſſe declaravit, & declarat prædictum contractum fore, & eſſe nullum ſub obligatione bonorum ejus præſentium, & futurorum.

Quam quidem venditionem ecc. renunciantes ecc. jurantes ecc.

Quibus omnibus ſic ut præmittitur rite, recteque geſtis ad majorem corroborationem præſentis contractus ſupraſcriptus ſpectabilis Dominus Philippus de Tardonenſibus Prætor, & Judex dictæ civitatis ſedens ſuper quadam cathedra lignea, quam elegit pro ſuo idoneo tribunali quoad hunc actum ſuam, & communis civitatis prædictæ interpoſuit auctoritatem, partem, & decretum. Et inde de prædictis omnibus prædictus D. Judex præcepit ecc. prædicti vero contrahentes rogaverunt per me Notarium infraſcriptum fieri publicum inſtrumentum etiam ad laudem, & dictamen ſapientis extendendum ſi opus erit.

Ego Bernardinus Malveſtius civis, & cauſidicus Caſalenſis publicus Imperiali auctoritate Notarius, & matricolatus in collegio D. D. Notariorum civitatis prædictæ ſupraſcriptum inſtrumentum.

Tranſactio inter civitatem Aquenſem, & Communitatem Biſtagni.

MDLXII. 402

In nomine Domini amen. Anno Nativ. ejuſdem MDLXII., indict. V., die vero VIII. menſis martii., actum in loco Ponzoni, & in caſtro ejuſdem loci, videlicet in ejus ſala præſentibus D. Joanne Jacobo Ivaldo, & D. Jo. Baptiſta Proto ambobus de dicto loco Ponzoni teſtibus notis, & idoneis, & ad infraſcripta omnia, & ſingula vocatis, ſpecialiter, & rogatis. In quorum, & mei Notarii publici infraſcripti præſentia, quum ita fuerit, & ſit, quod verterentur lites, & quæſtiones coram Rev., & Ill. Senatu Montisferrati inter magnificos D. Agentes pro communitate civitatis Aquarum, & Agentes pro communitate Biſtagni cauſa, & occaſione contributionum ipſi communitati Aquenſi per communitatem Biſtagni debitarum pro ſocietatibus Illuſtri D. D. Alonſi Pimantelli Hiſpani, quas dicta communitas Aquenſis hoſpitata eſt, & dicta Biſtagni communitas aſſignata fuit ad dictæ communitati Aquenſi contribuendum pro dictis ſocietatibus, & prout latius in actis coram præfato illuſtri Senatu agitatis continetur, ad quæ approbativa relatio habeatur; quumque fuerit, quod per præfatum illuſtrem Senatum in cauſa prædicta, lata

extiterit ſententia contra communitatem dicti loci Biſtagni, & ejus Agentes in favorem Agentium pro dicta communitate Aquarum, fueritque poſtea per dictos de Biſtagno agentes contra ſententiam ipſam reclamatum, & illam revideri ſupplicatum, prout etiam in dictis actis coram præfato Senatu agitatis continetur, ad quæ ſimiliter relatio, ut ſupra habentur: hinc fuit, & eſt, quod ibidem perſonaliter conſtituti providi Gabriel de Pyzzo, Joannes Thomas de Monte, Gandulfus Fazonus, & Joannes Baptiſta de Omino, omnes de ipſo loco Biſtagni Agentes, & Procuratores pro communitate ipſius loci, ut dixerunt conſtare hujuſmodi ſuæ poteſtatis publico inſtrumento fieri rogato egregio Thomæ Barberio Notario ipſius loci, pro qua quidem communitate, & hominibus dicti loci Biſtagni ad abundantiam, & quatenus expediat de rato habendo, & ratificari faciendo præſens inſtrumentum, omniaque, & ſingula in eo contenta ad omnem Dominorum Aquenſium requiſitionem factum, & caſum proprium facientes, ita quod per diligentiam etiam exactiſſimam nullatenus excuſentur, niſi plene ſequatur effectus, & implementum præſentis inſtrumenti promiſerunt, & quilibet ipſorum principaliter, & in ſolidum promiſit ſub &c. Necnon magnificus juriſconſultus D. Scipio Carmaglierius, & ſpectabiles D. Joannes Baptiſta Avellanus, & D. Bernardinus de Eccleſia cives, & conſules dictæ civitatis Aquarum volentes dictis litibus, & quæſtionibus finem imponere, & ſe invicem pacifice concordare, & diſpendia litium evitare ſponte, & ex eorum, & cujuslibet ipſorum certa ſcientia animiſque deliberatis, & aliis omnibus melioribus modis &c. per ſe, & eorum ſucceſſoribus nomine communitatum jam dictarum, ſingula ſingulis congrua referendo, ac etiam eorum propriis nominibus devenerunt, & deveniſſe confeſſi ſunt ad infraſcripta pacta conventiones, & tranſactiones validis, & ſolemnibus ſtipulationibus ultro, citroque adhibitis in omnibus, & ſingulis partibus, & capitulis præſentis inſtrumenti ſingula ſingulis congrue referendo ut ſupra, & hoc tractatu medio, & interventu Ill. D. Ardicini Fa digniſſimi Ducalis, & Marchionalis Senatoris, & Generalis juſtitiæ Capitanei in Ducatu Mantuæ &c.

Videlicet primo renuntiantes ipſi liti, & actis, ac convenientes, & paciſcentes omnia in præſenti inſtrumento contenta perfecte adimplere ſub omnium bonorum, ſuorum jurium, & actionum, & dictæ communitatis Biſtagni, ac omnium aliarum perſonarum ejuſdem loci obligatione, & hypotheca, quæ bona ex nunc conſtituunt ſe precario nomine poſſidere, donec &c. dicti Agentes pro communitate dicti loci Biſtagni facientes quoque caſum proprium ut ſupra promiſerunt, ac palam, & publice, tamquam ſi eſſent in judicio coram eorum judice competente, recognoverunt, & recognoſcunt pro omni eo, in quo tenentur verſus præfatam magnificam communitatem Aquenſem occaſione contributionum prædictarum tantum prædictis Dominis Agentibus, & intervenientibus Aquenſibus ibidem præſentibus ſtipulantibus, & acceptantibus una ſecum me Notario infraſcripto nomine ejuſdem communitatis, ac omnium, quorum intereſt &c. dare, ſolvere, & exburſare ſcuta CCCCL. auri, & in auro ſtampæ Italiæ, ac boni, & juſti ponderis, & non in alia re, niſi id aliter procederet de voluntate Agentium pro eadem communitate Aquenſi in termino ſcilicet annorum duorum proxime venturorum, ac in pace, & ſine lite, ac omni prorſus exceptione, & contradictione remotis. Verum quia communitas prædicta Aquenſis, & ejus Agentes coacti fuerunt cauſa, & culpa, & ex indebita contumacia hominum dicti loci Biſtagni, & aliorum locorum recuſantium ſatisfacere ipſis Dominis Aquenſibus pro contributionibus aſſignatis, & debitis cauſa hoſpitationum militatium vendere magnifico juriſconſulto D. Oliverio Capello Caſalenſi partem nemoris Moirani ejuſdem communitatis ſiti nuper finibus, & territorio ipſius civitatis ſub ſuis notoriis confinibus pro ſcutis mille, quam quidem nemoris partem prædictus magnificus D. Oliverius exinde locavit dictæ Aquenſi communitati, ſeu Agentibus pro ea, pro fictu ſcutorum nonaginta ſingulo anno ad rationem de ſcutis novem pro centenario, & quem fictum ſolvunt ne venditor re, & pretio gaudeat; idcirco dicti Agentes pro communitate Biſtagni ſcientes præmiſſa vera, ut dixerunt, volenteſque, ut amodo communitas dictæ civitatis intereſſe aliquod non patiatur culpa, & ex mora dictæ communitatis Biſtagni pro rata accordii prædicti ſponte promiſerunt, & quilibet eorum promiſit caſum proprium, ut ſupra faciendum dictis Dominis Agentibus pro communitate Aquenſi ſtipulantibus, ut ſupra in dictis duobus annis relevare dictos Agentes pro dicta communitate Aquenſi, & communitatem ipſam ab ipſo D. Oliverio pro concurrente ſumma dictorum ſcutorum GCCCL. ad rationem prædictam de novem pro centenario, & ſolvere illum fictum prædicto D. Oliverio, vel Dominis Agentibus pro ipſa communitate Aquenſi, prout eiſdem Agentibus pro ipſa communitate Aquenſi placuerit in kalendis julii ſingulo anno, ac in ipſa civitate Aquenſi, ac in omnibus, & per omnia, modiſque, & formis, prout ipſi Domini Aquenſes tenentur prædicto magnifico D. Oliverio, quæ ſumma fictus aſcendit ad ſummam ſcutorum quadraginta cum dimidio ſingulo anno, & hoc maxime promiſerunt dicti Agentes pro communitate Biſtagni, & ſtipulati ſunt, & acceptarunt Agentes pro communitate Aquenſi, quia communitas ipſa Aquenſis vendidit dictam nemoris partem cum pacto illam redimendi, idque occaſione militarium onerum, ut ſupra dictum eſt, & quia ipſi de Biſtagno ceſſant a ſolutione ſummæ prædictæ per eos debitæ, ideo non poſſunt Agentes pro dicta communitate Aquenſi ipſam nemoris partem, ut ſupra venditam a prædicto D. Oliverio de præſenti redimere, ut eſt eorum animus. Propterea dicti Agentes pro communitate Biſtagni ſcientes prædicta vera eſſe, ut ſupra promiſerunt indemnem relevare prædictam Aquenſem communitatem, & Agentes pro ea, pro concurrente quantitate principalis ſummæ, & fictum de quibus ſupra, & ſolvere ipſum fictum ſcutorum quadraginta cum dimidio omni anno ut ſupra. Rurſus convenerunt ipſæ ambæ partes pacto legitima ſtipulatione vallato, quod qua-

Digitized by Google

tenus contingat dictis de Biſtagno ceſſare a ſolutione dictorum ſcutorum quatuorcentum quinquaginta in termino prædicto duorum annorum, poſſint dicti Domini Agentes pro communitate Aquenſi, vel qui pro tempore erunt impetrare contra dictam Biſtagni communitatem, dictos Agentes, & quamlibet aliam Biſtagni perſonam, & eorum bona executionem a Ducali, & Marchionali excellentia, ſeu illius Ill. & Reg. Senatu Montisferrati, cui ex tunc prout, & contra præſentis inſtrumenti ſerie ſupplicatum eſſe volunt, ut dignetur contra ipſos de Biſtagno executionem deputare tam contra ipſos, & quamvis eorum, quam ipſam communitatem, & eorum bona, quæcumque etiam ea, quæ in generali obligatione non veniunt pro ſumma principali, & quolibet acceſſorio eandem executionem ex nunc, ut ſupra acceptantes per pactum expreſſum legitima ſtipulatione accedente, & vallato abſque ulla citatione, & intimatione ipſis Agentibus, ſeu communitati ipſius loci, ſeu ipſiſmet particularibus obligatis ut ſupra, nec alio quovis judiciali actu præambulo ad hoc opportuno, & neceſſario faciendo, qui ſe transferat ad ipſum locum Biſtagni, & executionem in bonis mobilibus, & immobilibus juribus, & actionibus dictæ communitatis Biſtagni dictorum Agentium pro ipſa communitate, & cujuslibet alterius dicti loci perſonæ faciat tam pro principali ſumma dictorum ſcutorum CCCCL., & dictorum ſcutorum quadraginta cum dimidio ſingulo anno quam pro omnibus damnis expenſis, & intereſſe per dictam communitatem Aquenſem ſupportantem & patientem de quibus credi voluerunt ſoli, & ſimplici verbo dictorum Agentium pro communitate Aquenſi, vel eorum, qui pro tempore erunt cum eorum juramento abſque alia judicis taxatione, & probatione, necnon & pro ſalario, & expenſis ipſius executoris. Et his mediantibus prædicti Domini Agentes pro dicta communitate Aquenſi ſuo, ac dictæ communitatis nomine, pro qua de rato promittunt ſub obligatione omnium bonorum ſuorum mobilium & immobilium, & dictæ communitatis factum, & caſum proprium facientes, ita quod per diligentiam exactiſſimam non excuſentur, niſi plene ſequatur effectus implementi contentorum in præſenti inſtrumento quittarunt, liberarunt, & abſolverunt, ac quittant, liberant, & abſolvunt prædictos Agentes communitatis Biſtagni ibidem præſentes ſtipulantes, & acceptantes per ſe, & nomine dictæ communitatis ab omni eo, quod petere poſſent, & conſequi a dicta communitate Biſtagni occaſione; jam dictarum contributionum militarium præfati Illuſtris D. Alonſi tantum, necnon a parte datæ ipſi communitati Aquenſi tangente, ac omnibus aliis damnis, & expenſis per ipſam communitatem Aquenſem paſſis, & factis occaſione dictarum contributionum comitivarum prædicti Ill. D. Alonſi, & cum pacto de ulterius quidquam non petendo &c. & pro præmiſſis ad unquem, & inviolabiliter obſervandis, & adimplendis dicti Agentes pro communitate Biſtagni, & quilibet ipſorum in ſolidum ut ſupra ſeſe, & bona ſua, ac communitatis ipſius loci, & omnium aliarum particularium perſonarum ejuſdem loci ſubmiſerunt, & ſubmittunt curiis quorumque judicum tam ordinarium, quam extraordinariorum, & tam Eccleſiaſticorum, quam ſecularium, & tam delegatorum, quam ſubdelegatorum ubilibet conſtitutorum, ac juriſdictionibus coercitionibus, compulſionibus, juribus, rigoribus, ſtilis, & meris examinibus eorumdem. Et per quas quidem curias, & earum quamlibet voluerunt, & conſenſerunt ſeſe, & quemlibet ipſorum in ſolidum poſſe, & debere cogi, & compelli, & exequi more debitorum fiſcalium, & ſicut ſunt approbata, vel quæ in rem tranſierunt judicatam, atque moneri, excomunicari, aggravari, & reagravari, & interdici, & ad brachium ſeculare deponi, arreſtari, capi, & incarcerari, ac detineri uno, & eodem, vel diverſis temporibus, vel per diverſorum temporum intervalla, bona quoque eorum pignorari, ſubhaſtari, & deliberari uſque ad plenariam ſatisfactionem omnium, & ſingulorum præmiſſorum, ac damnorum intereſſe, & expenſis ita, & taliter, quod executio unius curiæ executionem alterius non impediat, ſed de una curia ad aliam trahi, & diſtringi poſſint ad libitum ipſorum DD. Agentium pro ipſa communitate Aquenſi ſine aliquo ipſorum præjudicio non obſtante l. *ſi convenerit* ff. de juris dict. om. jud. & l. *ubi captum* ff. de jud., & quavis alia juris, & facti exceptione in contrarium faciente. Et pro faciliori executione obtinenda omnium, & ſingulorum præmiſſorum ipſi de Biſtagno ſponte, & ex eorum, & cujuslibet ipſorum certa ſcientia omniſque deliberatis, ac eis omnibus melioribus modis jure, via, & forma, quibus melius fieri potuerunt, & poſſunt fecerunt, conſtituerunt, creaverunt, ac ſolemniter ordinaverunt eorum, & cujuslibet ipſorum in ſolidum, ut ſupra certos nuncios legitimos, & indubitatos procuratores, actores, factores, & negotiorum ſuorum infraſcriptorum geſtores, & quidquid de juris beneficio melius dici, & eſſe poteſt, videlicet omnes, & ſingulos notarios, & procuratores de præſenti praticantes, & qui pro futuro tempore erunt in civitatibus Aſt, Albæ, Caſalis, Saonæ, Alexandriæ, Januæ, Aquis, ac in omnibus aliis civitatibus, & locis mundi, quorum notariorum, & procuratorum nomina, & cognomina hic pro inſertis haberi voluerunt, & pro ſufficienter expreſſis abſentes tamquam præſentes, & quemlibet eorum in ſolidum, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec e contra, ad procuratorii nominibus ipſorum conſtituendum, & cujuslibet eorum coram prædictis judicibus, & dictarum curiarum officialibus comparendum, & eoſdem ut ſupra in prædictis ſummis ut ſupra ſolvi promiſſis teneri, & obligatos eſſe, nec non in omnibus damnis, expenſis, & intereſſe, de quibus ſupra, omniaque, & ſingula in præſenti inſtrumento contenta, inſerta, & deſcripta fuiſſe, & eſſe vera ſemel, & pluries confitentes, & recognoſcentes, ac ad ſupplicandum Ducali, & Marchionali Excellentiæ quovis opus fuerit ubi deficerent in ſolutione fictuum, vel ſummæ principalis, & acceſſorii, ut dignetur contra ipſos particulares, & communitatem, & quemlibet ipſorum in ſolidum executorem, & executores ut ſupra deputare, & ad petendum, audiendum, & recipiendum eorumdem conſtituentium, & cujuslibet-

Digitized by Google

ipſorum nominibus ut ſupra omne præceptum omnemque monitionem, condemnationem, ſententiam, & mandatum, quæ, & quas præfati judices de præmiſſis omnibus, & ſingulis contra eoſdem, & quemlibet eorum, & bona prædicta facere, & ferre, ac promulgare voluerint, & his, & aliis ſponte aquieſcendum, nec non ſubmittendum, & reſubmittendum propterea eoſdem, ut ſupra pro præmiſſis attendendis firmiter, & inviolabiliter obſervandis, & adimplendis jurisdictioni prædictarum curiarum, & cujuslibet earum, & generaliter ad omnia, & ſingula dicenda, facienda, gerenda, & procuranda favore dictæ executionis, quæ in præmiſſis, & circa præmiſſa cum dependentibus ecc. dantes ecc. promittentes mihi Notario ſtipulanti ecc. ſeſe ſemper, & perpetuo habere, & tenere ratum ecc. relevantes ecc. Quæ omnia, & ſingula dictæ pertes ſingula ſingulis congrue referendo promiſerunt, & tactis corporaliter ſcripturis ad ſancta Dei Evangelia in manibus, & ad delationem mei Notarii infraſcripti jurarunt attendere, complere, & efficaciter obſervare, eaque omnia fore fuiſſe, & eſſe vera, ac perpetuo firma, rata, & grata habere, dictoſque ſuos procuratores non revocare, donec præmiſſa omnia, & ſingula fuerint obſervata, & adimpleta ſub obligatione bonorum ipſorum Agentium pro jam dictis communitatibus, ac particularium perſonarum, ut ſupra, ac refectione damnorum, de quibus ſupra renunciantes in præmiſſis omnibus, & ſingulis exceptioni, doli, mali, vis, metus in factum, actioni condictionis indebiti ſine cauſa, reique non ſic, ſed aliter geſtæ ſimulationis, fraudis, erroris, ceſſionis bonorum, præſentiſque contractus ſic ut ſupra non celebrati, ſeu plus, vel minus fuiſſe dictum, quam ſcriptum, beneficioque abſolutionis a juramento prædicto, & ipſam abſolutionem non petere, & impetrata non uti, ac beneficiis epiſtolæ Divi Adriani, ac novæ conſtitutioni de pluribus reis debendi privilegiis, feriis, franchiſiis, moratoriis, ſalvis conductibus, reſcriptis, gratiis, & aliis quibuſque tam introductis, quam introducendis, ac decretis indultis tam editis, quam edendis. De præmiſſis omnibus certificatæ partes ipſæ ut aſſeruerunt verum eſſe, ac omnibus aliis exceptionibus, clauſulis, & cautelis, ac omni alii juri, & legum auxilio, quo, vel quibus contra præmiſſa, ſeu aliquod contra præmiſſorum facere, vel venire poſſent, ſeu quælibet ipſarum poſſet, & ſe tueri, ac ſolemnitatis ordinis judiciarii prætermiſſæ, cui etiam expreſſe renuntiarunt ecc. Et inde de præmiſſis omnibus, & ſingulis prædicti Agentes jam dictarum communitatum Aquarum, & Biſtagni rogarunt inſtrumentum mihi Notario infraſcripto cum clauſulis, & cautelis in ſimilibus apponi ſolitis, & conſuetis dictamine ſapientis ſi fuerit expediens roborandum.

Ego Joannes Auguſtinus Riccius civis Caſalis publicus Imperiali auctoritate Notarius ecc.

Conventio de Decimis Rochettæ Pelaſeæ.

403 MDLXII.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MDLXII., indictione V., die vero Veneris XXVI. menſis decembris. Actum in civitate Aquis in Epiſcopali palatio cum ſit, & fuerit quod ab annis duodecim in citra verſa fuerit lis, & controverſia, & adhuc pendeat indeciſa inter menſam Epiſcopalem Aquenſem mediantibus procuratoribus ejuſdem ex una, & Communitatem loci Rochettæ Pelaſeæ, homineſque illius tam nobiles, conſulares, conſules, vel ſindicos, quam etiam dicti loci particulares in, & ſuper decimis, & primitiis prædictæ menſæ Epiſcopali alias debitis, & ſoluris. Et propterea prædicti nobiles viri fuerint multoties excommunicati in eo forſan errore ducti, ut jureconſultorum conſiliis in eo Communitatem ipſam traherent, in quo particulares dicti loci nunquam deſcendere a primitiis excogitaſſent. Hinc eſt, quod nuperrime volentes, ut Chriſtianos viros decet vitam vivere, & inter ſedis Apoſtolicæ militantis catholicæ Eccleſiæ matris pientiſſimæ greges reverti, & aggregari, ſuas, communitatis, omniumque particularium, & ſingulorum capitum familiæ preces coram Rev. D., & Patre D. Fauno Coſtaciario Epiſcopo Aquenſi ſuppliciter præſentaverint, & ab eo uti pio Patre in primis, & ante omnia abſolutionem pro ſingulis quovis modo dicti loci hominibus hanc ob cauſam excommunicatis, contritis, & pœnitentibus humiliter implorarunt, offerentes hoc decimarum, & primitiarum onus erga modernum Epiſcopum, ejuſque ſucceſſores, menſamque Epiſcopalem perpetuis ſucceſſivis futuris temporibus in communi ſubire, dummodo ad aliquam juſtam, & honeſtam ſummam ſaccorum quantitatem primitias, & decimas prædictas reduci contingat. Super quibus cum mature inter prædictæ communitatis procuratores ex una, & menſæ Epiſcopalis procuratores, Reverendumque modernum Epiſcopum ex altera maturatum fuerit, operaque communium amicorum cognitus fuerit decimarum, & primitiarum valor, qui ſachorum duorum frumenti parum aut excederet, aut deficere potuiſſet ſingulis annis, & frumentum præmiſſum in loco Rochettæ paſſim, & ubique per nuncios Curiæ Epiſcopalis quolibet anno exigeretur, id nunquam ſine impenſis menſæ Epiſcopalis factum fieri; & aliquando ob nonnullorum inopiam duorum ſaccorum ſumma vix exigi potuerit, licet aliis quoque crebris temporibus in exactionem exceſſerint. Tandem ad concordiam partes præmiſſæ devenerunt ob cauſſas præmiſſas, ut Reverendiſſimus pro tempore Aquenſis, menſaque Epiſcopalis duobus ſacchis frumenti ad menſuram loci Rochettæ, boni tamen puri, & mercantilis, habeant in futurum ſingulis annis in die decimaquinta menſis auguſti eſſe contenti, incipiendo a menſe auguſti proxime venturi de anno MDLXIII. ſalvo etiam, & reſervato jure in perpetuum menſæ Epiſcopalis, & Epiſcopis nedum præſenti, ſed omnibus annis in futurum ſucceſſoribus pro jure præmiſſo decimarum, & primitiarum dicti loci tantum. Cum igitur conſules videlicet Henricus Duma, & Antonius Faconus a legitimis procuratoribus prædictæ communitatis in cauſa prædicta de præmiſſa tractata concordia relationem habuerint, generale concilium vocari fecerunt, & etiam ſingula domorum capita more ſolito dicti loci, & omnia ut ſupra dictum eſt, publice, & palam propoſuerunt; &

Digitized by Google

demum longa diſcuſſione præcedente concordiam ſupradictam acceptaverunt, decreveruntque legitimos communitatis, & omnium particularium, & ſingulorum capitum familiæ procuratores, videlicet nobilem Jordanum Columbum, Henricum Bumam, & Mathæum Jocham de dicto loco ad contrahendum, concordandum, componendum, acceptandum, & obligandum in communi, & particulari communitatis, particulariumque ſingulorum bono pro obſervatione prædictorum prout, & ſicut in inſtrumento eorum allegato diffuſius apparet, ad quod ecc. Quapropter ſupradicti ſpectabilis Jordanus Columbus, Henricus Buma, & Mathæus Jocha procuratores antedicti genibus flexis coram Rev. D. D. Epiſcopo in ejus camera reſidentiæ nomine dictæ communitatis, & ſingulorum hominum ejuſdem ecc. ſuppliciter, & abſolutionem a præmiſſis excommunicationibus occaſione præmiſſa petierunt, & obtulerunt ſeſe paratos concordare ut ſupra dictum eſt cum menſa Epiſcopali, & pro tempore obſervare ecc. Qui Reverend. Dominus Epiſcopus ipſos, & eorum quemlibet ad effectum præmiſſum genuflexos benigne recepit, & mandavit coram eo procuratorem menſæ Epiſcopalis, & capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ſinguloſque eorum perſonaliter, vel domui citari ecc. Poſtea vero Baſtianus Siverna nuntius dictæ menſæ retulit omnes de capitulo citaſſe una cum procuratore, videlicet Domino Morgante de Franchis ecc. die XXVII. menſis decembris ſupradicti nobiles Jordanes Columbus, Henricus Buma, & Matheus Jocha procuratores antedicti in termino citationis factæ, & relatæ nomine dictæ communitatis loci Rochettæ Palafeæ, omniumque, & ſingulorum capitum familiæ ecc. perſonaliter comparuerunt coram prædicto Rev. D. Epiſcopo in ejus camera reſidentiæ, ac etiam præſentibus RR. DD. Canonicis ecc. & expoſuerunt ſeſe nomine quo ſupra, abſolutionem in primis petere, & poſtmodum ſeſe pro executione concordiæ præmiſſæ paratos eſſe ſupplicantes ecc. Qui Rev. Dominus in primis, & ante omnia cauſſas præmiſſas ſeriatim recitavit, deinde annuentibus omnibus Rev. D. D. Canonicis ipſos procuratores ſupradictos, & alios omnes, & quoſcumque homines, & feminas dicti loci, ac etiam mortuos pro retentione decimarum, ac primitiarum nominatim, vel generaliter excommunicatos, excepto dumtaxat Auguſtino Jocha de eodem loco, qui ut aſſeritur alias decimas ſolviſſe profeſſus eſt, & modo Diabolico ductus ſpiritu repugnat ſub vinculis excommunicationis retento ecc. alios homines ut ſupra tam a lege, quam Canonicis conſtitutionibus, vel ſinodalibus, vel ab homine illaqueatos per manus impoſitionem in forma Eccleſiæ ſolita, & conſueta abſolvit, & liberavit, & eos, & eorum quemlibet abſolutos haberi voluit, & mandavit injuncta eis ſalutari pænitentia, ut ſinguli coronam Virginis Mariæ humiliter, & devote infra octo dies habeant ter recitare, & pro modo culpæ in totum ſcutum unum monialibus ſanctæ Mariæ civitatis Aquenſis pro eleemoſina condonent ecc. Poſtmodum ſupradicti procuratores gratias in primis agentes ecc. ſponte ecc. nomine quo ſupra ecc. non vi dolo, aliave ſiniſtra machinatione circumventi ecc. ſed omni meliori modo promiſerunt, & convenerunt in futurum ſucceſſuris perpetuis futuris temporibus pro decimis, & primitiis dare, & menſurare effectualiter. Rev. D. D. Epiſcopo Aquenſi, ſuiſque ſucceſſoribus in Epiſcopatu, & menſæ Epiſcopali in perpetuum, & in omne ævum ſingulis annis in die XV. auguſti inchoando in menſe auguſti proxime futuri de anno MDLXIII., & nunquam finiendis ſaccos duos frumenti boni, & mercantilis ad menſuram loci Rochetæ Pelafeæ ſumptibus dictæ communitatis in civitate Aquarum conducendos in palatio Epiſcopali ec. petentes prædicti procuratores de omnibus expenſis, damnis, & intereſſe, hucuſque menſæ Epiſcopali præjudicium inferentibus remiſſionem fieri ecc. promittentes, & obligantes pro obſervatione præmiſſorum omnia dictæ communitatis, & ſingulorum bona ecc., & quod menſa Epiſcopalis pro dictis decimis, & primitiis in futurum communitati ab omnibus Particularibus dicti loci exigendis brachium Epiſcopalis auctoritatis robur partiatur, quoties a communitate, vel ejus agentibus fuerit requiſitum ecc. reſervato etiam jure directo decimarum, & primitiarum menſæ Epiſcopali moderno Reverendiſſimo Domino Epiſcopo, & ejus ſucceſſoribus ecc. & caſu quo dicta communitas, vel ejus pro tempore Agentes ullo unquam tempore a præmiſſa præſtatione ſachorum duorum frumenti modo quo ſupra ceſſaverint, reincidant in cenſuras, & pœnam ſcutorum quinquaginta menſæ Epiſcopali applicandam ecc. toties quoties ecc. qui Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus Aquenſis una cum RR. DD. Canonicis infraſcriptis univerſum capitulum repræſentantibus, & venerabili Domino Morganto de Franchis de Coſtaciariis procuratore menſæ Epiſcopalis volens uti patrem decet filios ſponte redeuntes, & pœnitentes pie, & benigne ſuſcipere, & amplexari prævia acceptatione reſervatione, obligationumque præmiſſarum ſolemni ſtipulatione ecc. prædictos procuratores nomine quo ſupra acceptantes ecc. de hucuſque decurſis damnis, expenſis, & intereſſe in totum quittavit, ſinemque, & quittationem fecit generalem, & generaliſſimam de omnibus ad menſam Epiſcopalem ſpectantibus, hucuſque, & pertinentibus ecc. & obtulit ſe, & pro eo miniſtros, & ſucceſſores pro tempore ecc. daturos vim, & auctoritatem menſæ Epiſcopalis ad omnem juſtam requiſitionem, & in favore dictæ communitatis pro decimis, & primitiis exigendis ecc. ad effectum præmiſſum ecc. & præmiſſa omnia, & ſingula tam RR. D. Epiſcopus, ejuſque procurator, quam etiam procuratores prædicti nomine quo ſupra aſſeruerunt fuiſſe, & eſſe vera, & ea attendere, & obſervare, & non contrafacere ecc. ſub pœnis antedictis ecc. obligantes omnia bona dictæ communitatis, & ſingulorum generaliter ecc. quibus omnibus ecc. RR. DD. Canonici prædicti una cum prædicto Rev. D. Epiſcopo conſenſerunt ecc. auctoritatem, & decretum ecc. obligantes rurſus, & jurantes videlicet procuratores menſæ Epiſcopalis more ſacerdotali ecc. ipſi vero procuratores manibus corporaliter tactis ſcripturis rogantes inſtrumentum dictamine ſapientis extendendum non mutata ſubſtantia, & volentes de præmiſſis rogari in ſolidum nobilem Botarellum, &

Henricum

Digitized by Google

Henricum Jocham inſtrumentum ecc. Dummodo menſæ Epiſcopali de omnibus præmiſſis tradatur copia autentica ſine expenſis. Præſentibus ad præmiſſa omnia, & ſingula ſupraſcripta magnifico I. C. D. Scipione Carmaglierio, & Domino Guido de Porta Aquenſibus teſtibus vocatis, atque rogatis ecc. nec non, & D. Franciſco Aynardo Præpoſito, D. Conrado Aynerdo Archidiacono . . . . . Japino, Curadino Pipero Cantore, D. Petro Aynardo, D. Petro Chiapino, D. Guillelmo Brondetta, D. Fabricio Avellano, D. Gullielmino Avellano, D. Jacobo Barocio, D. Paulo Pipero, abſente vero D. Petro Scuroto Archipreſbitero licet domui citato, qui juraverunt in manibus prædicti RR. DD. Epiſcopi, & auctoritatem interpoſuerunt. Et ego Henricus Jocha q. Benedicti de Rochetta Pellatea Aquenſis Diœceſis publicus Imperiali auctoritate Notarius ſupraſcriptum inſtrumentum una cum ſpectabili D. Michaele Bottarello Notario publico Aquenſi rogatus recepi, ſcripſi, & exemplavi ecc.

Unio perpetua Beneficii Parochialis ſancti Syri Nitiæ Palearum Epiſcopatui Aquenſi.

404 M D L X V.

Pius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Æquum reputamus & rationi conſonum, ut ea, quæ de Romani Pontificis gratia proceſſerunt, licet ejus ſuperveniente obitu literæ Apoſtolicæ ſuper illis confectæ non fuerint, ſuum ſortiantur effectum. Dudum ſiquidem felicis recordationis Pius Papa quartus prædeceſſor noſter omnia beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura apud ſedem Apoſtolicam tunc vacantia, & in antea vacatura collationi, & diſpoſitioni ſuæ reſervavit decernens ex tunc irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contingeret attentari. Cumque poſtmodum parochialis Eccleſia Archipreſbiteratus nuncupata ſancti Siri oppidi Nitiæ Palearum Aquenſis Diœceſis provinciæ Mediolanenſis per liberam reſignationem dilecti filii Henrici Brunæ olim ipſius Eccleſiæ rectoris Archipreſbiteri nuncupati de illa, quam tunc obtinebat per dilectum filium Marcum Gentilucium procuratorem ſuum ad id ab eo ſpecialiter conſtitutum in manibus dicti prædeceſſoris ſponte factam, & per eumdem procuratorem admiſſam apud ſedem prædictam vacaviſſet, & vacaret tunc, nulluſque de illa præter eumdem prædeceſſorem ea vice diſponere potuiſſet, ſive poſſet reſervatione, & decreto obſiſtentibus ſupradictis, & deinde eidem prædeceſſori pro parte venerabilis fratris noſtri tunc ſui Petri Epiſcopi Aquenſis expoſito, quod ſi Eccleſia prædicta menſæ Epiſcopali Aquenſi, cujus fructus, reditus, & proventus centum ducatorum auri de camera ſecundum communem æſtimationem valorem annuum non excedebant, adeoque tenues erant, quod ex illis ipſe Petrus, & pro tempore exiſtens Epiſcopus Aquenſis, ad quem ipſius Eccleſiæ illius pro tempore occurrente vacatione collatio, ſeu proviſio aut quævis alia diſpoſitio ſpectabat, & pertinebat, juxta pontificalis dignitatis exigentiam commode ſuſtentari nequibat, perpetuo uniretur, annecteretur, & incorporaretur, ex hoc profecto menſæ prædictæ pro decentiori Petri, & pro tempore exiſtentis Epiſcopi præfati ſubventione aliquod accreſcere ſubſidium, ipſaque Eccleſia in divinis potius ſuſciperet incrementum, quam detrimentum pateretur. Pro parte Petri Epiſcopi prædicti aſſerentis fructus, reditus, & proventus Eccleſiæ prædictæ, & illi forſan annexorum quinquaginta ducatorum auri ſimilium ſecundum eandem æſtimationem valorem annuum non excedere, eique prædeceſſori humiliter ſupplicato, ut Eccleſiam prædictam eidem menſæ perpetuo unire, annectere, & incorporare, ac alias in præmiſſis opportune providere de benignitate Apoſtolica dignaretur. Idem prædeceſſor, qui dudum inter alia voluerat quod ſemper in unionibus commiſſio fieret ad partes vocatis, quorum intereſſet, quique ad ea providentiæ ſuæ partes favorabiliter impartiebatur, per quæ ſingulis Eccleſiis præſertim cathedralibus, & illarum præſidentibus perſonis opportune valeret provideri, ac qui eadem die præfato Henrico omnia, & ſingula fructus, reditus, proventus, & emolumenta quæcumque dictæ Eccleſiæ per ipſum Henricum quoad viveret, vel alium, ſeu alios ejus nomine propria auctoritate libere percipienda, exigenda, levanda, arrendanda, locanda, dislocanda, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertenda loco penſionis annuæ reſervavit, conceſſit, & aſſignavit, Apoſtolica auctoritate Petrum Epiſcopum prædictum a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, ac interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtebat ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum abſolvens, & abſolutum fore cenſens, hujuſmodi ſupplicationibus inclinatus ſub data videlicet VII. idus octobris Pontificatus ſui anno tertio Eccleſiam prædictam, ſive præmiſſo, ſive alio quovis modo, aut ex alterius cujuſcumque perſonæ, ſeu per ſimilem ipſius Henrici, vel cujuſvis alterius reſignationem, de illa in Romana curia, vel extra eam etiam coram Notario publico, & teſtibus ſponte factam, aut conſtitutionem piæ memoriæ Joannis Papæ XXII. etiam prædeceſſoris noſtri quæ incipit *Execrabilis*, vel aſſecutionem alterius beneficii Eccleſiaſtici quavis auctoritate collati vacaret, etiamſi tanto tempore vacaviſſet, quod ejus collatio juxta Lateranenſis ſtatuta concilii ad ſedem præfatam legitime devoluta, ipſaque Eccleſia diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter, vel alias generaliter reſervata exiſteret, & ſuper ea inter aliquos lis, cujus ſtatum idem Pius prædeceſſor haberi voluit pro expreſſo penderet indeciſa, dummodo ejus diſpoſitio ad eumdem Pium prædeceſſorem ea vice pertineret cum annexis hujuſmodi, ac omnibus juribus, & pertinentiis ſuis eidem menſæ, ita quod liceret eidem Petro Epiſcopo, & ſucceſſori ſuo ipſius Eccleſiæ Aquenſis præſuli, ſeu adminiſtratori pro tempore exiſtenti per ſe, vel alium, ſeu alios ejus nomine corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem Eccleſiæ, & annexorum, juriumque, & pertinentiarum prædictorum propria auctoritate etiam ex tunc libere apprehendere, & perpetuo retinere, ac illius fructus, reditus, proventus, jura, obſerva-

Digitized by Google

tiones, & emolumenta quæcumque, ceſſante tamen illorum reſervatione, & conceſſione præfato Henrico factis hujuſmodi uſus, & utilitatem convertere, eidemque parochiali Eccleſiæ per unum Presbiterum ſecularem, vel cujuſque ordinis regularem idoneum ad Petri & pro tempore exiſtentis Epiſcopi ſeu adminiſtratoris præfati nutum toties quoties ei videretur libere ex dictæ parochialis Eccleſiæ fructibus, reditibus, & proventibus, poſt tamen ipſius Henrici obitum ponendum, & amovendum in divinis laudabiliter deſerviri, ac animarum curam exerceri, & alia eidem parochiali Eccleſiæ incumbentia onera ſupportari, ceteraque in eis neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna facere cujuſvis Judicis, vel Curiæ, aut alterius licentia deſuper minime requiſita eadem auctoritate Apoſtolica univit, annexuit, & incorporavit, at ex tunc unitam, annexam, & incorporatam, necnon Petrum, & pro tempore exiſtentem Epiſcopum, ſeu Adminiſtratorem Aquenſem hujuſmodi ſalva dicta reſervationis conceſſione ad dicti Henrici vitam, & non ultra duratura ipſius parochialis Eccleſiæ rectoris perpetuo eſſe, & fore, ac cenſeri. Necnon . . . . ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentatum forſan erat, eatenus vel in poſterum contingeret attentari irritum, & inane decrevit. Non obſtantibus priori voluntate ſua prædicta, ac Lateranenſis concilii noviſſime celebrati uniones perpetuas, niſi in certis caſibus a jure permiſſis fieri prohibentis, ac recolendæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. ſimiliter prædeceſſoris noſtri ac aliis Apoſtolicis conſtitutionibus contrariis quibuſcumque, aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de hujuſmodi, vel aliis beneficiis Eccleſiaſticis in illis partibus ſpeciales, vel generales dictæ ſedis, vel legatorum ejus literas impetraſſent, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem, & decretum, vel alias quomodolibet eſſet proceſſum. Quas quidem literas, & proceſſus habitos per eoſdem, ac inde ſecuta quæcumque idem Pius prædeceſſor ad parochialem Eccleſiam prædictam voluit non extendi, ſed nullum per id eis quoad aſſecutionem beneficiorum aliorum præjudicium generare, & quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis, & literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus quorumcumque tenorum exiſterent, per quæ literis ipſius Pii prædeceſſoris, ſi deſuper confectæ fuiſſent non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeret quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda eſſet in eiſdem literis mentio ſpecialis proviſo, quod propter unionem, annexionem, & incorporationem hujuſmodi in dicta Eccleſia Divinus cultus non minueretur, & animarum cura prædicta nullatenus negligeretur, ſed ejus congrue ſupportarentur onera conſueta. Ne autem de abſolutione, unione, annexione, incorporatione, decreto, & voluntate prædictis, pro eo quod ſuper illis ipſius Pii prædeceſſoris ejus ſuperveniente obitu literæ confectæ non fuerunt, valeat quomodolibet hæſitari, ac Petrus, & pro tempore exiſtens Epiſcopus, ſeu adminiſtrator præfatus illorum fruſtretur effectu, volumus, & ſimiliter auctoritate Apoſtolica præfata decernimus, quod abſolutio, unio, annexio, & incorporatio, decretum, & voluntas prædicta perinde a dicta die VII. idus octobris ſuum ſortiantur effectum, ac ſi ſuper illis ipſius Pii prædeceſſoris literæ ſub ejuſdem diei data confectæ fuiſſent, prout ſuperius enarratur. Quodque præſentes literæ plene abſolutionem, unionem, annexionem, incorporationem, decretum, & voluntatem Pii prædeceſſoris hujuſmodi ubique ſufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, & decreti infringere, vel eis auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLXV. XVI. calendis februarii Pontificatus noſtri anno I.

Diploma Maximiliani II. Imperatoris Petro Fauno Coſtacciario Epiſcopo Aquenſi.

MDLXVIII. 405

Maximilianus ſecundus divina favente clementia electus Romanorum Imperator ſemper auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, ac Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c Rex Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carintiæ, Carniolæ &c. Marchio Moraviæ &c. Dux Lucemburgiæ, ac ſuperioris, & inferioris Sileſiæ, Wirtembergæ, & Tekæ, Princeps Sueviæ, Comes Hatspurgi, Tirolis, Ferretis, Kiburgi, & Goritiæ, Lantgravius Alſatiæ, Marchio S. R. Imperii, Burgoviæ, ac ſuperioris, & inferioris Luſatiæ, Dominus Marchiæ Sclavoniæ &c. Ad perpetuam rei memoriam recognoſcimus, & notum facimus tenore præſentium univerſis, ad decus, & augmentum S. R. Imperii, cujus nobis cura a D. O. M. demandata eſt, noſtræque dignitatis, & officii ſollicitudinem in primis pertinere arbitramur, ut divorum Principum Romanorum Imperatorum, & Regum veſtigiis inhærentes, quæ ſanctarum Eccleſiarum quietum, & tranquillum ſtatum concernunt, quæque ad conſervationem, & tutelam, & patrocinium jurium, & libertatu earumdem pertinere dignoſcuntur, indefeſſo ſtudio procuremus, & pie concedamus. Quare cum a nobis ſubmiſſe petierit venerabilis Petrus Faunus Coſtacciarius Epiſcopus Aquenſis, Princeps noſter, ac devotus, & ſincere nobis dilectus ut ſibi, & Eccleſiæ ſuæ Aquenſis privilegia per divos Romanorum Imperatores, & Reges prædeceſſores noſtros ſuis anteceſſoribus Epiſcopis, & Eccleſiæ ſuæ Aquenſis conceſſa, & præſertim infraſcripta, nec non omnia, & ſingula in iiſdem privilegiis contenta, ſive per ea Epiſcopo, & Eccleſiæ Aquenſi conceſſa, data, collecta, confirmata, & indulta confirmare, approbare, renovare, & ratificare, ipſumque Epiſcopum pro ſe, & dicta ſua Eccleſia de eiſdem inveſtire de benignitate Imperiali dignaremur. Quorum quidem privilegiorum tenor ſequitur in hæc verba (*hic eo sinuato ſermone referuntur ad literam diplomata Maximiliani I. an. MDIII. Ludovico Bruno, & Carol. V. Petro Vorſtio Aquenſibus*

Digitized by Google

Epiſcopis conceſſa, quibus recitatis proſequitur Maximilianus). Nos igitur præfati Aquenſis Epiſcopi principis noſtri tam juſtis, quam devotis ſupplicationibus benigne aſſentientes, attentis ipſius, ſuorumtumque anteceſſorum erga ſereniſſimos prædeceſſores noſtros Romanorum imperatores, & reges, noſque, & ſacrum imperium devotione meritis, & obſequiis animo deliberato ex certa noſtra ſcientia non per errorem, & improvide, ſed ſano procerum, & aliorum noſtrorum, & imperii ſacri fidelium dilectorum accedente conſilio, & de imperialis noſtræ poteſtatis plenitudine prædicta privilegia, ac omnia, & ſingula in eis contenta per prædictos divos imperatores, & reges Romanorum prædeceſſores noſtros ſupradicto Epiſcopo, ejuſque anteceſſoribus, & Eccleſiæ Aquenſi conceſſa, data, collata, confirmata, & indulta in omnibus ſuis punctis, clauſulis, articulis, ſententiis, & tenoribus perinde, ac ſi de verbo ad verbum hic inſerta, & ſpecialiter expreſſa forent, confirmavimus, approbavimus, innovavimus, & ratificavimus, ac tenore præſentium confirmamus, approbamus, innovamus, ratificamus, & imperialis roboris firmitate munimus, & præfatum Petrum Faunum Epiſcopum ſuo, & prædictæ Eccleſiæ ſuæ Aquenſi nomine de ipſis inveſtimus decernentes ea omnia, & ſingula tamquam a nobis confirmata, approbata, ratificata, & innovata in omnibus ſuis punctis, clauſulis, articulis, & partibus rata, grata, valida, firma, & perpetua eſſe, & cenſeri, & ab omnibus inviolabiliter obſervari debere intra, & extra judicium abſque omni contradictione, & impedimento ſupplentes ex prædicta certa ſcientia, & imperiali auctoritate noſtra, & de poteſtatis noſtræ plenitudine omnes, & quoſcumque defectus tam juris, quam facti, ſive intrinſecus, ſive extrinſecus, qui in præmiſſis, vel obſcuritate verborum, vel ſententiarum ambiguitate, aut debitæ ſolemnitatis omiſſione, vel alias quoquo modo interveniſſent, prædictumque Epiſcopum Aquenſem, & ejus Eccleſiam contra quaſcumque injuſtas, & indebitas occupationes, alienationes, diſtractiones, donationes, conceſſiones, & omnia alia inde ſecuta, pronunciata, ſcripta, vel facta, ac indebitas poſſeſſiones, ac detentiones in integrum reſtituentes nulla temporis præſcriptione, occupatione, detentione, alienatione obſtante, nec obſtantibus omnibus illis, & quibuſcumque quæ prædicti prædeceſſores noſtri & præſertim D. Carolus IV. in præmiſſis voluit non obſtare, quæ & nos per præſentes ex certa ſcientia, & imperiali noſtra auctoritate non obſtare declaramus, & decernimus, ſed eis omnibus quatenus obſtarent, vel obſtare poſſent, expreſſe derogamus, & derogatum eſſe volumus, etiamſi talia eſſent, de quibus in præſentibus literis noſtris deberet fieri mentio ſpecialis, & quibus alioquin derogatum non cenſetur, niſi de ipſis, ſeu earum toto tenore ſpecialis eſſet facta mentio, quam fieri debere in nonnullis conceſſionibus, & privilegiis prædeceſſorum noſtrorum cautum eſſe videtur, & præſertim in privilegiis Divi Caroli quarti illuſtri quondam Johanni marchioni Montisferrati conceſſo, dato Piſis anno Domini milleſimo tercenteſimo quinquageſimo quinto, indictione octava, ſexto idus maii in præmiſſis tamen noſtris, & aliorum juribus ſalvis. Nulli ergo hominum liceat hanc noſtræ confirmationis, approbationis, innovationis, ratificationis, decreti, inveſtituræ, ſuppletionis, derogationis, voluntatis, & gratiæ paginam infringere, aut eis quovis auſu temerario contraire in judicio, ſive extra judicium quodcumque. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit noſtram & imperii ſacri indignationem graviſſimam, & præter pœnas in prædictis privilegiis contentas, & expreſſam pœnam viginti marcharum auri puri ſe noverit irremiſſibiliter incurſurum pro dimidio imperiali fiſco, ſeu ærario noſtro, reliqua vero parte Epiſcopo Aquenſi applicandam toties quoties contra factum fuerit harum, teſtimonio literarum manu noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli noſtri Cæſarei appenſione munitarum. Datum in civitate noſtra Viennæ die ſexta menſis auguſti, anno Domini milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octavo, regnorum noſtrorum Romani ſexto, Hungariæ quinto, Bohemiæ vero vigeſimo.

Signatum Maximilianus

Deſcriptio Reliquiarum, quæ in Eccleſia Cathedrali aſſervantur facta a P. Vorſtio Epiſcopo in viſitatione Eccleſiæ.

MDLXXXI. 406

Nel nome d'Iddio nell'anno 1581. il giorno 19. di febbrajo Domenica II. di Quadrageſima nel tempo del Santiſſimo, e Beatiſſimo Signor noſtro Gregorio decimoterzo Pontefice Romano. Noi Pietro Fauno Coſtacciaro per la grazia d'Iddio, e della ſanta Apoſtolica Veſcovo de Acque, Conte ec. A perpetua memoria ec. facemo piena, ed indubitata fede, qualmente avendo noi viſitato la Chieſa noſtra cattedrale, e la ſacriſtia di eſſa per l'officio noſtro Epiſcopale avemo ritrovate molte e molte ſacre Reliquie in diverſi vaſi, vaſetti, e caſſe con le memorie antiche conſervate al meglio che ſi è poſſuto dai Reverendiſſimi noſtri anteceſſori, poichè alcune de dette Reliquie hanno i bollettini per Dio grazia conſervati particularmente; ma alcune altre i bollettini talmente corroſi per la lunghezza del tempo, che pochi ſe ne poſſono leggere per chiarezza di eſſe; altre Reliquie per la calamità delle ſedizioni, e guerre civili in queſta città d'Acque, ſi ſono conſervate nelle urne, e caſſe in confuſo, nè diſtinguendo corpo da corpo de' quei glorioſi Santi, che furono ripoſte in eſſe, ma ben de' molti di loro, ſi fa particolar memoria, e de' molti altri univerſale. Laonde noi per la divozione, che avemo, e che dovemo alla glorioſa memoria de' lor Santi, riconoſcendo il favor, e grazia d'Iddio noſtro Signore Criſto, che abbi lungamente conſervato queſto grandiſſimo teſoro nella Chieſa cattedrale d'Acque, e poi ſcopertolo a noi indegno Veſcovo d'eſſa, e parimente ſucceſſore de' ſantiſſimi Padri noſtri ſemo venuti in penſiero di collocare queſte ſantiſſime Reliquie in un luogo particolare di noſtra Chieſa nel miglior modo, che abbiamo poſſuto, per ſegno maniſeſto della medeſima devozione, e per ajuto, e ſoccorſo di fedeli Diroceſani, miniſtri, ed altri divoti ancora, che umilmente avranno reverenza, e vene-

vazione verſo di eſſe reliquie ſantiſſime, e canonicamente ricorreranno ad eſſi Santi per godere nei loro biſogni della loro pietoſa, e criſtiana interceſſione. Così avendone più volte diſcorſo, e ragionato con il Reverendo capitol noſtro cattedrale avemo eletto, e deputato altare, e reliquiario de tutte queſte ſante reliquie la Capella ſotto titolo dei Santi alla mano manca dell' altar maggiore nell'intrare, e verſo l'aquilone, e fatto il ſegno al popolo di queſta noſtra deliberazione con la maggior ſolennità, che abbiamo potuto, con il Clero tutto proceſſionalmente, e cogli abiti Epiſcopali, e Sacerdotali avemo traslate le dette reliquie, e ſolemnemente, e con devozione, ed applauſi del popolo tutto l'avemo riposte, e riſervate nella detta Capella de' Santi dentro l'altare, cioè il deto del beatiſſimo Guido già Veſcovo d'Acque nel mezzo, e di ſotto, e di ſopra in caſſe, e vaſi, e vaſetti, il reſto delle reliquie, e corpi in polvere, in oſſe, ed altri ſimili con quelle memorie, che avemo ritrovato, de' quali memorie avemo voluto, che l'una ſi conſervi nella caſſa delle reliquie, e l'altra dentro l'archivio della cattedrale. Ma come pubblicatore, e defenſore della verità iſteſſa avemo tutto ordinato, ed eſeguito con quella vera, e lodevol ſemplicità, che a noi conviene, e che dai ſanti anteceſſori noſtri per tradizione di lungo tempo con ſcritture in parte, e poi conſuetudine e voci di mano in mano ci ſono ſtate laſciate ecc.

Deſideroſi di onorare, e riverire i glorioſi Santi, che ſono in cielo, e le oſſa, e le ceneri, e l'altre reliquie laſciateci da loro in terra, e per invitare il popolo, che di tempo in tempo divotamente goda il teſoro laſciatole in queſta Città, e Chieſa ſoa per ajuto, e ſoccorſo ne' ſuoi biſogni con la interceſſione de' Santi, e Sante d'Iddio avemo conceſſo, e concedemo le infraſcritte Indulgenze, e per la povertà della Chieſa eſortiamo ciaſcuno fedele, e devoto, che con quella pietà d'elemoſine ſoccorra l'augmento del culto divino, ed ornamenti a conſervazione delle Reliquie ſopradette, che le dittarà la loro iſteſſa divozione.

Prima volemo, e comandiamo al R. capitol noſtro, che ogni anno per il tempo d'avvenire in perpetuo nel giorno di queſta ſanta traslazione faccino nell'altar de' Santi ſopradetto la Solennità di Meſſa cantata, ed anco la proceſſione invitando il popolo tre giorni prima con il ſuono delle campane, ed il R. Arciprete, che ſarà per tempo lo ricorderà, o intimerà al popolo otto giorni prima.

A quelli Reverendi Sacerdoti, che con buona divozione celebreranno ſopra il detto altare le concedemo per ciaſcuna volta venti giorni d'Indulgenza.

A quelli, che ſi faranno celebrar per loro divozione, li concedemo l'Indulgenza medeſima.

A quelli, che viſiteranno la ſopradetta Capella la prima Domenica del meſe dal naſcer del Sole fino al tramontare, le concedemo trenta giorni di Indulgenza per ciaſcuna volta in perpetuo.

A tutti quelli, che viſiteranno devotamente la Capella il giorno della translazione, ed il giorno tutto immediate ſeguente in perpetuo concedemo Indulgenza di 40. giorni.

Preghiamo dunque umilmente i Rev. ſucceſſori noſtri, che ſi contentino di conſervare, ed augmentare il preſente ordine noſtro per gloria, e ſervigio d'Iddio noſtro Signore, e di quelle anime beate de' Santi predetti, che trionfano in cielo raccomandando l'anima noſtra alle orazioni di lor tutti nelle viſcere della miſericordia del Signor Gesù Criſto noſtro Salvatore.

Segue la memoria, oſſia catalogo delle Reliquie ſopradette nella caſſetta di ferro.

E primo il deto del beatiſſimo Guido già Veſcovo d'Acque. Della tunica di S. Pietro martire. Del luogo, nel qual il SS. Iddio dettò la legge a Mosè. Oſſo di S. Giacomo Apoſtolo. Reliquia ſenza ſcritto. Reliquia di S. Donato Veſcovo Feſſulano, e di S. Leonardo avute (come ſi crede) nell'abbazia fuori di Fiorenza al tempo d'Eugenio Papa IV. dell'anno 1442. Del ſepolcro della Vergine Noſtra Signora. Un pezzo di legno col ſcritto, che non ſi intende. Oſſa de' SS. Coſma, e Damiano martiri.

Nella ſcatola rotonda.

Una borſa d'oro, e ſeta, nella quale vi ſono otto Reliquie col ſcritto in lingua Spagnola. In detta ſcatola diverſe Reliquie ſenza ſcritto. Della pelle, ed oſſo di S. Laurenzio martire. Della Croce del volto ſanto di Luca. Oſſo di S. Siro Genoveſe. Dente di S. Criſtoforo. Dell'oſſo di S. Anſelmo Confeſſore. Oſſa ſenza ſcritto. Dell'oſſo di S. Andrea Apoſtolo, di quello, che ſi tiene colla ſpalla. Della Coſta di S. Maria Maddalena avuta dalla Chieſa cattedrale di Saona; pietra del luogo, dove fece penitenza detta Santa. Del ſepolcro di N. S. G. C. Del luogo, dove la Vergine Maria fu ſalutata dall'Angelo. Oſſo di S. Antonio Abate. Oſſa di S. Pietro.

Nella ſcatola lunga coperta di piombo.

Vi ſono le reliquie de' Santi Marcello, ed Exuperantio martiri, e di Nicodemo.

Nel vaſo di porfido ritrovato nell' altar maggiore

Vi ſono molte reliquie ſenza ſcritto. Un vaſetto di piombo, ed anco della Dalmatica di S. Ambroſio.

Nella caſſetta di ferro.

Del preſepio, dove il N. S. G. C. fu reclinato. Dell'oſſo di S. Zenone, oſſo ſenza ſcritto. Altre reliquie ſenza ſcritto. Dente di S. Agnello Abate. Della colonna di N. S. G. C., e della corda, con che fu legato. Oſſo di S. Mauro Abate. Oſſo di S. Donato Veſcovo Feſulano. Del ſepolcro di ſanta Catterina. Reliquia di S. Siſto Papa. Reliquia d'una delle XI.M. Vergini. Reliquia ſenza ſcritto.

Nel coffonetto d'avorio.

Un vaſetto di legno con le reliquie di S. Severina. Più nel medeſimo molte reliquie ſenza ſcritto.

Digitized by Google

SUPPLEMENTUM

PRIMÆ PARTIS

MONUMENTORUM AQUENSIUM

Donatio Eccleſiæ S. Michaelis facta ab Anſelmo, & Vidone monaſterio S. Petri Aq. ex Membrana lacera Tabul. Mon. S. M. Aq.

1 . M. . . . .

Nos Anſelmus qui, & Balduinus filius quondam Arderici, & Emilia jugalibus filia Aroldi cum Vido filius quondam Bernardus, & Antia jugalibus filia quondam Oberti qui profeſſi ſumus nos omnes jugalibus ex natione noſtra lege vivere ſalica: ipſi namque jugales noſtros nobis conſencientes, & ſupter confirmantes offertores, & donatrices ipſius monaſterio S. Petri præſens præſentibus dixi: quiſquis in ſanctis, ac venerabilibus locis ex ſuis aliquid contulerit rebus juxta octoris vocem in ſæculo centum accipient, & inſuper quod melius eſt vitam poſſidebunt æternam; ideoque nos qui ſupra jugalibus donamus, & offerimus in eodem monaſterio S. Petri a præſenti die pro animas noſtras & noſtrorumque parentibus mercedem, ideſt capella una, quæ eſt ædificata in honore S. Michaelis cum omnibus dotibus ad ipſam capellam pertinentibus juris noſtris, quorum ſupra jugalibus, quam abere viſi ſumus in loco, & fundo (1)
& eſt area de ipſa capella cum omnibus dotibus a ſe pertinentibus pro menſura juſta ſuperioris jugias quinque, & ſi amplius de noſtro & noſtris rebus, & ipſa dotibus pertinentibus inventum fuerit, quam ut ſupra menſura legitur per anc cartam offerſionis pars ipſi monaſterio perſiſtat poteſtate proprietario jure, qua autem pro infraſcripta capella cum omnibus a ſe pertinentibus juris noſtri ſuperius dictas una cum acceſſionibus, & ingreſſu ſeu ... ſcaſſoras eorum, ſeu cum ſuperioribus, & inferioribus ſuis, qualiter ſuperius legitur in integrum ab ac die in eodem monaſterio S. Petri, & iſtam capellam cum omnibus dotibus a ſe pertinentibus donamus, cedimus, & conferimus, & per præſentem cartam offertionis ibidem abendum confirmamus inſuper per cultellum fiſtucam notatum vantonem, & vaſonem, terræque ramum arboris, & nos exinde foris expuli varpivimus, & a ſe & e ſe de noſtra parte ipſi monaſterio abendum relinquimus faciendum exinde a præſenti die Monachis de eodem monaſterio S. Petri tam ipſis quam . . . . ordinatis fuerint, ac eorum uſu, & fructu propietate ipſius monaſterio quidquid voluerint pro anima noſtra, noſtrorumque majoribus mercede, & ſi unquam . . . . abba de eodem monaſterio S. Petri dederit prædicta capella, & dotibus . . . . beneficio aut per libello, ſive pro precaria commutatione, aut pro quocumque ingenio alienaverint tunc ſtatim veniat iſta capella cum omnibus dotibus a ſe pertinentibus in poteſtate . . . . proprio parente ſupraſcripti Anſelmus qui & Balduinus & Wido & ut in poteſtate ipſorum ſicut pro tempore fuerit, & tamdiu permaneat in eorum poteſtate, quoad uſque venit abba, qui vendicionem moneci haberi promiſerit ſicut ſuperius . . . . . & properietate monaſterio quidquid voluerint ſine omni noſtra, & hæredum, & prohæredumque noſtrorum contradixione vel repetitione. Si quis vero quod futurum eſſe non credo nos ipſi jugalibus quod apſimus, aut de hæredibus, ac prohæredibuſque noſtris, ſeu quælibet oppoſita perſona contra hanc cartam offerſionis fore quandoque tentaverimus, aut eam per covis genium infrangere quæſierimus, inferamus ad illam partem, contra quam exinde litem intulerit multa, quæ eſt pena ori optimi uncias centum argenti ponderas duocentum, & quod repetierimus vindicare non valeamus, & nos qui ſupra jugalibus una cum noſtris hæredibus, ac prohæredibus pars ipſius monaſterio offertio qualis ſuperius legitur in integrum ab omni homine defenſare, quod ſi defendere non potuerimus, aut ſi vobis exinde aliquid per covis genium ſubtrahere quæſierimus, tunc in dublum eadem offertio pars ipſius monaſterio reſtituamus, ſicut pro tempore fuerint melioratis, aut valuerit ſub æſtimatione in conſimilibus locis, & bergamena cum atramentario de terra elevavi. *Sequitur eodem caractere.*

Ubertus de Bengone, Bello, & Rufinus de Moro fuerunt confeſſi & proteſtati, & ad ſancta Dei Evangelia propriis manibus ſuis juraverunt, quod ipſi nunquam fuerunt in aliquo loco, ubi domina Sibilia Priora monaſterii S. Michaelis de Boſco, neqūe aliqua de monacabus dicti monaſterii fuiſſent cum delegatis legatorum domni Apoſtolici in cauſa . . . . . . & quod ipſi non viderunt, neque audierunt prædictam Prioram, neque aliquam de conſororibus prædicti monaſterii facientem aliquam confeſſionem ipſis delegatis, neque alicui perſonæ de illa controverſia, qua vertebatur inter ipſam Prioram nomine prædicti monaſterii S. Michaelis, & dominam Bonamdonnam Abbatiſſam S. Mariæ de Aquis, & quod ipſi non audierunt, nec viderunt ipſos delegatos præcipientes alicui notario inibi cartulam faciendi, neque viderunt aliquem Notarium aliquod inſtrumentum facientem, neque tractantem, neque inibi loquentem. & neque inibi pennam ponentem, & quod ipſi non fuerunt inibi teſtes notati, & nullo modo non interfuerunt ibi teſtes. Unde ipſi ambo hanc cartam fieri rogaverunt.

A tergo rotuli: Exemplar cartæ donationis capellæ S. Michaelis de Boſchis de citra pado.

(1) *In apographo hic ſpatium vacuum.*

Iadiculus poſſeſſionum, quas monaſterio S. M. S. VVido Epiſc. acquiſivit. Ex Tabul. ejuſd. monaſterii verſus ann.

4 MLXV.

Breve recordacionis pro futuris temporibus ad memoriam retinendam de terris, & pratis, quæ dominus UUido Epiſcopus adquixivit monaſterium ſanctæ Mariæ ſitum foris prope civitate Aquis per cambium & precium tali tenore & conventu, ut ſi aliquis per quodcumque ingenium requirere, aut abſtrahere præſumſerit prædictas terras & prata jam dicto monaſterio tunc deberet componere penam argenti denarios bonos ſol. centum & ipſas terras, quas requirere præſumſerit amittere. In primis quidem Semorandus filius Macironis Gaſtaldi commutavit pecia una de terra aratoria pro menſura juſta modia quatuor, & cambium accepit aliam peciam de terra pro menſura juſta jugera trex, & modium unum. Urſo calcinario commutavit pecia una de terra pro menſura juſta jugeas una, & accepit aliam peciam de terra pro menſura juſta modia quinque, & ſeſtaria duo. Paganus redundavit pecia una de terra pro menſura juſta ſeſtaria novem & accepit pretium ſol. ſex. Ribaldus de Melagio commutavit pecia una de terra pro menſura juſta jugeas trex, & accepit aliam peciam de terra pro menſura juſta ſimiliter jugeas trex, & inſuper accepit precium ſol. centum. Gunzo commutavit pecia una de terra aratoria pro menſura juſta ſeſtaria duodecim, & accepit aliam peciam de terra pro menſura juſta modia duo. Aldus venundavit pecia una de terra pro menſura juſta modia duo, & accepit precium ſolid. ſeptem. Johannes filius quondam Ingelrami commutavit pecia una de terra pro menſura juſta ſeſtaria duodecim, & accepit aliam peciam de terra pro menſura juſta ſeſtaria quindecim. Tuſcani commutaverunt pecia una de terra pro menſura juſta jugeas una, & acceperunt aliam pro menſura juſta modia quinque & ſeſtaria ſex. Johannes Vacca vendidit pecia una de terra pro menſura juſta ſeſtaria quatuor, & accepit precium ſolid. quinque. Vaſſallus filius quondam Gelberti commutavit pecia una de terra pro menſura juſta modia quatuor, & accepit aliam peciam pro menſura juſta ſimiliter modia quatuor & ſeſtaria trex, & inſuper precium ſolid. duo. Albertus filius Martini Deeva commutavit pecia una de terra aratoria pro menſura juſta modia duo de prato pro menſura juſta ſeſtaria quatuor, & accepit peciam unam de terra pro menſura jugeas duo & ſeſtaria undecim, & inſuper precium ſolid. trex. Maurus Ferrarius vendidit pecia una de terra pro menſura juſta modia duo, & accepit precium ſolidos ſex. Teurpertus Branca commutavit pecia una de terra pro menſura juſta modia quatuor, & accepit aliam peciam pro menſura juſta modia quinque & ſeſtaria duo, & inſuper precium ſolid. duo. Petrus presbiter filius quondam Milonis commutavit pecia una de prato pro menſura juſta ſeſtaria novem, & accepit pecia una de terra pro menſura juſta ſeſtaria novem. Belizo presbiter commutavit pecia una de prato pro menſura juſta ſeſtaria duodecim, & accepit pecia una de terra pro menſura juſta ſimiliter ſeſtaria duodecim. Martinus Decanus refutavit prædicto domino Widoni Epiſcopo, & jam dicto monaſterio pecia una de terra aratoria pro menſura juſta ſeſtaria duodecim, & ipſe refutavit jam dicto UUIDONI Epiſcopo pecia una de terra pro menſura juſta ſeſtaria ſex, & ipſe dominus UUIDO Epiſcopus dedit jam dicto monaſterio.

MLXXIIII. 5

Epiſtola Gregorii VII. ad Suffraganeos Eccleſiæ Mediolanenſis, qua eos cum Abbatibus omnibus Lombardiæ invitat ad Concilium in prima hebdomada Quadrageſimæ Romæ celebrandum, monetque, ut omnes adſint. Incipit: Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus Epiſcopis Mediolanenſis Eccleſiæ ſuffraganeis, ſcilicet Brixienſi, Cremonenſi, Bergamenſi, Laudenſi, Novarienſi, Eporedienſi, Taurinenſi, Albenſi, Aſtenſi, Aquenſi, Terdonenſi &c. Data Romæ VIII. Kal. februarii indict. XII.

Conc. Collec. Lab. T. XX. Col. 97. lib. 1. Epiſt. 43.

Donatio poſſeſſionis in Vidixione facta a Cunizone Presb. de ordine S. Aquen. Eccl. Monaſterio S. M. Ex Tabul. ejuſd. Mon.

MLXXIIII. 6

Anno ab Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti milleſimo ſeptuageſimoquarto, ſeptimo Kalendas junii, indictione undecima monaſterio ſanctæ Mariæ quod videtur exædificatum foras prope civitatis Aquis; Ego Cunizo presbiter de ordine ſanctæ Aquenſis Eccleſiæ filius quondam Rodulphi qui profeſſus ſum ex nacione mea lege vivere Romana offertor & donator ipſius monaſterii præſens præſentibus dixi: quiſque in ſanctis, ac venerabilibus locis ex ſuis aliquid contulerit rebus juxta actoris vocem in hoc ſæculo centuplum accipiet, & inſuper quod melius eſt vitam poſſidebit æternam; ideoque ego quiſupra Cunizo Presbiter dono, & offero in eodem monaſterio ſanctæ Mariæ a præſenti die pro animæ meæ mercede, ideſt pecia una de terra aratoria juris mei, quam abere viſus ſum in loco & fundo Vidixione, & jacet ad locum ubi dicitur Ungariſco, & eſt pro menſura juſta jugea una; coeret ei ex una parte terra de Marchionibus, ex alia parte terra de hæredibus quondam Aquixiani, ex tertia parte terra Lanfranchi, ex quarta parte perfluit flumen Burmiæ, ſibique aliæ ſunt cohærentes, quam ſupraſcriptam peciam de terra aratoria juris mei ſupra dictum una cum actionibus, & ingreſſibus, ſeu cum ſuperioribus, & inferioribus ſuis qualiter ſupra in integrum ab ac die in eodem monaſterio ſanctæ Mariæ donamus, cedimus, conferimus, & per præſentem cartulam offerſionis ibidem abendum confirmamus faciendum exinde a præſenti die pars ipſius monaſterii, aut cui pars ipſius monaſterii dederit jure proprietario nomine quidquid voluerint ſine omni mea, & hæredum meorum contradixione, quidem & ſpondeo, atque promitto me ego qui ſupra Cunizo Presbiter una cum meis hæredibus parti ipſius monaſterio, aut cui pars ipſius monaſterii dederit

Digitized by Google

ſupraſcriptam peciam de terra aratoria qualiter ſupra ab omni omine defenſare, quod ſi defendere non potuerimus, aut ſi parti ipſius Eccleſiæ, & monaſterii exinde aliquid per quovis ingenium ſubtrahere quæſierimus, tunc in duplum eandem peciam de terra aratoria parte ipſius monaſterii reſtituamus ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub æstimatione in conſimili loco, & nec mihi liceat ullo tempore nolle quod volui, ſed quod a me ſemel factum, vel quod ſcriptum est inviolabiliter conſervare promitto cum ſtipulacione ſubnixa: anc enim cartulam offerſionis paginæ Odonis Judicis, & Notarii ſacri Palatii tradidi, & ſcribere rogavi, in qua ſupter confirmans, testibuſque obtuli roborandam. Actum civitate Aquenſis feliciter.

Signum manuum Cunizonis Presbiteri qui hanc cartulam offerſionis fieri rogavi, ac ſignum crucis fecit ut ſupra. Signum manuum Bernumdi, & Gauſelmi, & Warini omnium lege vivencium Romana testium. Signum manuum Alberti, & Vidalis testium. Ego qui S. Oddo Judex, & Notarius ſacri Palacii ſcriptor hujus cartulæ offerſionis post traditam complevi, & dedi.

Donatio terræ in agro Meladienſi ab Alſenda facta Mon. S. M. de Aquis. Ex Tabul. ejuſd. Monaſterii.

MLXXIV.

7

Anno ab Incarnatione Domini Nostri Jeſu Christi milleſimo ſeptuageſimoquarto, quartodecimo Kalendas augusti, indictione duodecima monasterio ſanctæ Mariæ conſeructo fora prope civitate Aquis. Ego Alſenda filia quondam Naningi quæ proieſſi ſumus ex nacione mea lege vivere Romana offertrix & donatrix ipſius monasterii preſens preſentibus dixi. Quiſquis in ſacris & venerabilibus locis ex ſuis aliquid contulerit rebus juxta octoris vocem in oc ſeculo centulum accipiet, & inſuper quod melius est vitam poſſidebit æternam. Ideoque qui ſupra Alſenda dono & offero in eodem monaſterio S Marie a preſenti die pro anime mee mercede, idest meam porcionem, que est tercia pars de pecia una de terra aratoria juris mei, quam abere viſa ſum in loco & fundo Melagio, & jacet ad locum ubi dicitur Roveta, & est ipſa mea porcio pro menſura justa perticas legitimas jugeales quatuor; coeret tum ad ipſam meam porcionem quamque ad alii porcionibus ſuper totum ex . . . .
(*adeſt una linea vacua*) . . . .
ſique alie ſunt coerentes: quam autem ſupraſcriptam peciam de terra aratoria juris mei ſuperdictam una cum acceſſionibus & ingreſſibus, ſeu cum ſuperioribus & inferioribus ſuis qualiter ſupra legitur in integrum ab ac die in eodem monasterio ſancte Marie dono, cedo, confero, & per preſentem cartulam offerſionis ibidem abendum confirmo faciendum exinde a preſenti die pars ipſius monasterii, aut cui pars ipſius monasterii dederit jure proprietario nomine quidque voluerint ſine omni mea & eredum meorum contradictione. Quidem & ſpondeo, atque promitto me ego qui ſupra Alſenda una cum meis heredibus parti ipſius monasterii, aut cui pars ipſius monaſterium dederint ſupraſcriptam meam porcionem de predicta pecia de terra aratoria qualiter ſupra legitur in integrum ab omni omine defenſare, quod ſi defenſare non potuerimus, aut ſi parti ipſius monaſterii exinde aliquid per quodvis ingenium ſubtraere quexierimus, tunc in duplum eandem meam porcionem de predicta pecia de terra aratoria reſtituamus ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub eſtimatione in conſimili loco, & nec mihi liceat ullo tempore nolle quod volui, ſed quod a me ſemel factum eſt, vel quod ſcriptum eſt, inviolabiliter conſervare promitto cum ſtipulacione ſubnixa: hanc enim cartulam offerſionis pagine Oddonis Judicis & notarii ſacri Palatii tradidi, & ſcribere rogavi, in qua ſubter confirmans teſtibuſque obtulit roborandam. Actum civitate Aquenſi feliciter.

Signum manuum ſupraſcripte Alſende, que anc cartam offerſionis fieri rogavit ut ſupra. Signum manuum Martini & Mauri, & Nigri omnes lege vivencium Romana teſtium. Signum manuum Bernardi & Johannis teſtium.

. . . .

Litteræ Gregorii VII. Papæ ad Laudenſes, quibus laetatur ipſos, eorumque Epiſcopum Opizonem B. VVidonis Ep. Aq. fratrem contra ſimoniacam hereſim & Clericorum fornicationem inſurgere, & hortatur, ut perſiſtant, & Epiſcopo obediant. Lib. II. Ep. LV. p. 169. T. XX. Conc. Gen. Labb. 1075.

MLXXV. 8

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Laudenſis Eccleſiæ filiis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Gaudemus dilectiſſimi de veſtro piæ religionis affectu, quos audivimus adverſus deteſtandam ſimoniacam hereſim, & presbiterorum fornicationem divinæ legis ſuccenſos laudabiliter inſurgere. Gaudemus quoque ſuper fratre coepiſcopo noſtro veſtro patrono domino Opizzone, qui ſe intentum nobis ejuſdem zelo pietatis ſervore detexit ut ad hæc perficiendum ſanctæ hujus ſedis enixe flagitaſſet auxilium. Quapropter hortamur vos, & ut filios cariſſimos monemus, quatenus in his peſtibus deteſtandis, ſimoniaca videlicet hereſi & fornicatione miniſtrorum ſacri altaris confutanda, & penitus extirpanda cum jam dicto paſtore veſtro fratre noſtro ad omnipotentis Dei honorem veſtramque ſalutem totiuſque patriæ veſtræ ut pii filii inſiſtatis. In ordinandis quoque recte & canonice Eccleſiis ei totis viribus auxilium præbeatis: immo in cunctis quæ ipſe ad Dei honorem veſtramque ſalutem agere diſponit, ſic obedienter obtemperetis ut S. Matris Eccleſiæ veſtræ apud vos munditia polleat, quam Chriſtus ſine macula & ruga caſtam ſibi copulavit ſponſam, hæc autem quicumque ſervaverit de omnipotentis Dei gratia confidenter preſumat, apoſtolicamque benedictionem ſe habere cognoſcat, qui vero in his, que prefati ſumus ei obſistere tentaverit, eumque in omnibus, quæ Dei ſunt non adjuverit, contremiſcat ſe divinæ animadverſionis apoſtolicæque maledictionis ultionem incurrere pro gratia & benedictione, quam non curat

Digitized by Google

habere. De adminiſtratione vero altaris, quod ſuper corpus B. Baſſiani Confeſſoris ſitum eſt, omnino præcipimus, ut nullus ei adminiſtrare præſumat, qui vel pretio in eandem introierit Eccleſiam, vel qui fornicator eſt, aut turpis lucri ſectator. Data Romæ quinto nonas martii Indict. XIII.

9 MLXXV.

Epiſtola Gregorii VII. ad Epiſcopos Eccleſiæ Mediolanenſi ſubjectos, qua ſcribit ſe Thedaldum in Mediolanenſi Eccleſia intruſum ad Synodum vocaſſe; ac eis præcipit, ne illus audeat eum ad S. Ordines promovere. Incipit: Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Fratribus & Epiſcopis Coepiſcopis Gregorio Vercellenſi, Cuniberto Taurinenſi, Ingoni Aſtenſi, Ogerio Eporedienſi, Opizoni (*S. Vvidonis Epiſc. Aquenſ. jam demortui Fratri*) Laudenſi, & ceteris ſuffraganeis ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ (*inter quos* Albertus *Epiſ. Aquen. ad quem Gregorius anno ſuperiore Epiſtolam ſcripſerat, quam vide par. II. doc.* 1. *col.* 1.) obedientibus Apoſtolicæ Sedi ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem &c. Data Romæ VI. id. octob. Indict. XV. Conc. Coll. Lab. Tom. XX. col. 194. lib. III. Epiſt. 9. *Indictio ab hoc Pontifice uſurpata incipiebat initio ſeptembris, ut evidenter patet ex Epiſtola* 4. *lib. IV. col.* 210.

Commutatio poſſeſſionum a filiis Quintali initā cum Giſla Abbatiſſa Mon. S. M. Ex Tabul. Mon. Aq.

10 MLXXVIII.

Anno ab Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti millesimo ſeptuagexima octavo, quinto die menſis octobris indictione ſecunda. Commutatio bonæ fidei noſcitur eſſe contractum, ut invicem omcionis obtineat firmitatem, eodemque necxu oblicat contraentes: placuit, itaque bona convenit voluntate inter Dona Giſla Abatiſſa Monaſterio Sancte Dei Genitricis Virginis Marie de Civitate Aquenſis foris burgo prope Caſaronia, necnon & Benzo & Rimanno, ſeu Rodulfi Jermanis filiis quondam Quintali & Addalaxa filia Goſelmi, & eorum Rimanni, qui profeſſi ſumus nos omnes ex natione noſtra lege vivere Romana, ut in Dei nomine debeant dare, ſicut a preſenti dederunt, ac tradiderunt viciſſim ſibi unus alteri conmutacionis nomine in pignus dedit ipſa Dona Giſla Abbatiſſa da parte ipſius Monaſterio eidem Rimanno, & Benzo, ſeu Rodulfi Jermanis conmutacionis nomine, hoc eſt pecies duas de vites cum areis ſuarum juris ipſius Monaſterio, quibus ſum poxitis in loco & fundo bagarie. Prima pecia de vites cum area ſua infracr. loco bagnarie eſt pro menſura juſta perticas jugealeis quatuor ac dimidia: coeret ei de duabus partibus vites Rodulfi, & de alia parte vites eredes quondam Primo. Secunda de vites ibi prope ℭ menſura juſta perticas jugeales duas, da una parte Sancte Marie, & de alia parte via, da tercia parte eredes Quintali, ſibique alunt coerentes. Quidem ed ad invicem recepi ipſa Donna Giſla Abbatiſſa a parte ipſius Monaſterio ab eumdem Rimanno, & Benzo, ſeu Rodulfi Jermanis adque Addalaxa conjux Rimanni fr. . . . lique in cauſa conmutacionis nomine meliorata rex ſicut lex habet, ideſt campum unum, cum aliquid vites cum area ſua inſimul tenente juris noſtris, quam habere vixi ſumus in loco, & fundo Caſtagnedallo, & eſt ipſum campum cum aliquid vides cum area ſua pro menſura juſta jugea una: coerit ei da una parte boſco Alarie, & de alia parte in noſtra reſervamus poteſtate, & da tercia parte terra Imilda ſibique alei ſit coerentes. Aſdemque jandicta pecies de vites cum terra arabille inſimul tenentem in eoſdem locas, e fundas Bagnariæ, & Caſtagnedallo ſuperius nominatas, vel commutatas una cum acceſſionibus, & ingreſſoras earum, ſeu cum ſuperioribus, & inferioribus ſuis qualiter ſuperius menſura, & coerencias legitur, & inter ſe commutaverunt ſibi unus alteri per as paginas commutacionis nomine tradiderunt, facientes exinde unusquiſque de eo commutacionis nomine de ipſis quamque & ſucceſſores in eredes eorum legaliter a preſenti die proprietario nomine quicquid voluerint, aut providerint ſine omnium alterius contraditione exſponderunt ipſi commutantes ſibi unus akerius tam ipſi, quamque & ſucceſſores, vel eredes eorum quiſque ſupra dederunt in integrum omni tempore ab omni omine defenſare. Quidem & ut ordo legis depoſit, & ad hac providendam commutacionis nomine accperunt ſuper ipſis rebus hac providendam ideſt Vidixioni Presbyter miso donna Giſla Abbatiſſa ab eo direeto una cum bonos omines eſtimatores, qui ipſas reſtimaverunt ipſum Martino filius quondam Rainerii, & Lanfranchi filius quondam (*adeſt in archetypo ſpatium vacuum*), quibus omnibus eſtimantibus cumparuit eorum, & exſtimaverunt *quod* meliorata rex ſuſiperet. Ipſa donna Giſla Abbatiſſa a parte ipſius monaſterii ab eumdem Rimanni, & Benzoni, ſeu Rodulfi germanis, adque Adalaxa conjus infraſcr. Rimanni, quem dare legibus commutacio iſta hec fieri poſſet. De quibus hec pecia inter ſe poſuerunt, ut quis ex ipſis, aut ſucceſſores, vel eredes eorum legaliter, ſed anc commutacionis nomine removere quexierint, & non permanſerint in ea omnia qualiter ſupra legitur, vel ſi ab unum quoque omine quis quod ut ſupra dederunt in integrum, & ab iuvicem non defenſaverint compars parti fidem ſervandi pena dubli ipſis rebus, ſicut pro tempore fuerint melioratis auualuerunt ſub exſtimaciones in conſimilis locis, & nec eis licead ullo tempore nolle quod voluimus, ſed quod a nobis ſemel factum, vel conſcriptum eſt ſuper jusjurandum inviolabiliter conſervare promitto conſtipulacione ſubnixa. Unde due carte commutacionis uno tinore ſcripte ſunt pagina Tedduertus Notarius Satri Palatii tradidit, e ſcribere rogavit, in qua ſubter confirmans teſtibus que obtuſi roborandam.

Actum in Vico UUiliole feliciter.

† Giſla Abbatiſſa.

Signum manibus jualibus, ſeu germanis; qui anc cartam commutacionis fieri rogaverunt ut ſupra.

Digitized by Google

Signum manibus Lamperti, & Uberti, ſeu Arnulfi, omnes lege viventes Romana teſtes.

Signum manibus Andreæ, & Petri teſtes.

Ego qui s. Teddevertus Notarius s. Palacii ſcriptor uius commutacionis poſt tradita complevit, & dedit.

11 MLXXVIII.

Epiſtola Gregorii VII. ad Epiſcopos Aſtenſem, Aquenſem, & Abbatem Fructuarienſem, ut juſtam damnorum æſtimationem faciant in controverſia inter Epiſcopum Taurinenſem, & Abbatem s. Michaelis de Cluſa. Dat. Romæ 8. Kal. Decemb. indict. ſecunda an. 1078.

Decretum Gregorii VII., quo declarat pacem factam eſſe inter Epiſcopum Taurinenſem, & Abbatem Cluſinum, jubetque illum juxta æſtimationem Aſtenſis, & Aquenſis Epiſcopi damnorum reſtitutionem facere oportere T. XX. Conc. Labbei. ed. ult. lib. VI. Epiſt. VI. pag. 261.

12 MLXXVIII.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Notum tam præſentibus, quam poſteris fieri volumus cauſam Cuniberti Taurinenſis Epiſcopi, & Abbatis s. Michaelis qualiter finiendam eſſe poſuimus. Venientes enim ante noſtram præſentiam poſt plura annorum curricula, quibus conqueſti ſunt alter adverſus alterum ea voluntate acquieſcentes, & obedientes noſtro juſſui pacem inter ſe nobis præcipientibus fecerunt. Quibus ex auctoritate Apoſtolica interdiximus, ne alter alteri occaſionem diſcordiæ ulterius præberet. Sed Epiſcopus Abbati, & prædicto monaſterio emendet, quæ ei abſtulit, niſi quantum Abbas ei condonaverit, ſimiliter & Abbas Epiſcopo facciat. Et hoc in exiſtimatione Aſtenſis Epiſcopi, & Epiſcopi Aquenſis nec non & Abbatis Fructuarienſis. Si autem Epiſcopus voluerit &c. Data Romæ octavo Kalend. decembr. Indict. ſecunda.

Donatio Adelaidis Comitiſſæ monaſterio ss. Solutoris &c. coram Alberto Epiſcopo Aq. & Vvidone M. de Sezzadio exſcripta ex Autographo a T. Meiraneſio Sambuci Præpoſito.

13 MLXXIX.

Die jovis quarto menſis julii monaſterio ss. Solutoris, Adventoris, & Octavii conſtructo foris, & prope civitatem Taurini non multum longe a porta, quæ dicitur Seuſina in Camera, quæ eſt juxta capellam domini Abbatis ipſius monaſterii, præſentia (1) dominæ Agnetis Comitiſſæ filiæ quondam Vvillielmi Comitis, & relictæ quondam Petri Marchionis, & domni Ingonis s. Aſtenſis Eccleſiæ Epiſcopi, & domni Alberti s. Aquenſis Eccleſiæ itemque Epiſcopi, ſeu domni Vvidonis Marchionis, qui dicitur de Seriago, ſive Erenzonis (2) judicis, & Brunonis de Morocio, atque Henrici de Barono, atque Anſaldi de Perlingaria (3) necnon Danielis, & Othonis per Croculos (4) domni Oberti Abbatis ſupraſcripti monaſterii, quam ſua tenebat manu domna Adelgida (5) Comitiſſa filia quondam b. m. Magnifredi Marchionis, & relicta q. Odonis, itemque Marchionis dedit inveſtituram ſupradicto monaſterio ss. Solutoris, Adventoris, & Octavii in manu præfati domni Oberti reverendiſs. Abbatis nominative pro medietate de corte una, quæ vocatur Calpix cum ipſius Comitiſſæ omnibus rebus, & pertinentiis ad ipſam medietatem de prædicta corte pertinentibus ſimili (6). Unde reliqua medietas de prædicta corte jam dicto monaſterio pertinere videtur proprietario jure, & de quantum ſibi pertinebat de medietate de corte alia, quæ dicitur Covaccia cum medietate de communibus rebus, & pertinentiis ad ipſam medietatem pertinentibus, unde quondam Adalricus ſupraſcrip. s. Eccleſiæ Aſten. Epiſcopus patruus ipſius dominæ Adelgidæ (7) Comitiſſæ, & quondam domina (8) Berta Comitiſſa genitrix ſua fecerunt cartam offertionis prænominato monaſterio eo tenore, ut faciant monachi, qui nunc in ipſo monaſterio ordinati videntur, & illi, qui de hic in antea fuerint ordinati tam de prædicta medietate de præfata corte, quæ dicitur Calpix cum medietate de omnibus rebus, & pertinentiis ad ipſam pertinentibus, quam de hoc, quod ſibi aliquo modo pertinebat de ſupradicta medietate de præfata corte, quæ dicitur & de medietate de omnibus rebus, & pertinentiis ad ipſam pertinentibus hinibi ad utilitatem ipſius monaſterii a præſenti die proprietario nomine, quod voluerint, & ideo ut omnipotens, ac miſericordiſſimus Deus animabus ſupraſcriptorum quondam Magnifredi Marchionis genitoris ſui, & quondam domini Adalrici Aſtenſis Antiſtitis patrui ſui, ac quondam bon. mem. Bertæ Comitiſſæ genitricis ſuæ, atque quondam (9) Petri Marchionis filii ſui in æterna requie miſereri dignetur, & ſibi in hac mortalitatis vita omnium ſuorum delictorum indulgentiam, & in perpetuæ ſtabilitatis futura ſanctiſſimæ ſuæ contemplationis cum ſanctorum cetibus largiatur clementiam. Factum eſt hoc anno ab Incarnat. Domini noſtri Jeſu Chriſti MLXXIX. ſupraſcripto die jovis Indict. II. feliciter. Amen.

† Signum manu ſupraſcriptæ domnæ Adalegidæ Comitiſſæ, quæ hoc ſupraſcriptæ ſuæ inveſtituræ breve fieri rogavit, ut ſupra.

Ego Aldeprandus, qui Bello ſum vocatus, Notarius s. palatii interfui, & hujus inveſtituræ breve ſcripſi.

Ediderat Muratorius Antiq. Med. Ævi Tom. I. pag. 325. prout eam acceperat ab excellentiſs. C. Caiſſotti; quia tamen inter ejus exemplar, & iſtud, quod clar. Meiraneſius harum rerum peritiſſimus ex autographo deſcripſerat aliquas variantes reperi, has fideliter pro more hic adponam.

(1) Domna. *Vox domna nulli fæminæ attributum novi exceptis Abbatiſſis, ſicuti domnus ſolis Abbatibus, & Epiſcopis dabatur; & ſane hic autographum habebat domna cum linea deſuper tranſverſa ad in-*

Digitized by Google

dicium litteræ. I. deficientis. (2) Crenzonis. (3) Pulingaria. (4) Croculam. (5) Adelagidæ. (6) inhibi. (7) Adalegidæ. (8) Domna. (9) Domni.

14 MXCVIII.

Notitia ſubſcriptionis Azonis Epiſcopi Aquenſis Synodo provinciali ab Archiepiſcopo Anſelmo Mediolani adverſus Simoniacos Epiſcopos congregatæ, & diplomati cuidam ab Archiepiſcopo, & Epiſcopis conceſſo Landulpho præpoſito s. Ambroxii die VII. aprilis, qua ſynodus abſoluta fuit.

Quæ omnia edita fuere a Sormano Gloria de' ſanti Milan. pag. 206. & de præmin. cap. XI. num. 8.

Donatio decimæ facta a Bellengerio D. Otæ Abbatiſſæ Mon. S. M. Ex Tabul. Mon.

15 MCI.

Mileſimo centeſimo primo indicione XIIII. die martis, qui eſt primus dies octobris. In nomine Sancte individue Trinitatis ſancto autem monaſterio in honore Sancte Dei Genitricis Mariæ ſemper Virginis in campis Aquenſis civitatis non multum a ſuburbio ejuſdem civitatis edificato, cui nunc domina Ota Abbatiſſa divina miſericordia cum aliis monacalibus conſororibus ſuis religioſiſſimis Deo devote ſub regula Beati Benedicti videntur famulari: Ego Bellengerius quondam Ottonis Scachi lege Romanorum vivens una cum filio meo Andrea preſens preſentibus dixi. Quiſquis in ſanctis, ac venerabilibus locis de ſuis bonis pie devotionis affectu aliquid obtulerit juxta auctoris vocem in hoc ſeculo centuplum accipiet, inſuper quod melius eſt in futuro premia eterne felicitatis conſequetur. Ideoque Ego infraſcriptus Bellengerius cum filio meo Andrea omnimodam finem & refutacionem, & integram abſolutionem Deo, & predicto monaſterio in manibus predicte domine Otte Abbatiſſe, & aliarum omnium conſororum ſuarum ejuſdem monaſterii conventus ibidem preſentium facimus de decima una quam ex longo tempore, & antiqua conſuetudine ſoliti fueramus habere, & recipere a predicto monaſterio ut a modo in antea habeant, teneant quiete, & libere poſſideant totam, & in integrum omnem illam decimam, quam uſque queſuimus in omnibus, & per omnia habuimus ut ſupra legitur nulli alii venditam donatam, traditam, conceſſam, dimiſſam, obnoxiatam, refutatam, abſolutam finaliter, ſeu quolibet modo obnixiatam, niſi tantum predicte Abbatiſſe, & cum ſororibus ſuis omnibuſque ſuccedentibus in predicto monaſterio ibidem Deo famulantibus, & ſervientibus vice, & nomine ipſius jam dicti monaſterii, & exinde a preſenti die faciunt tam ei ſuccedentes, quam ipſe aut cui dederint, vel dare voluerint quidquid eis placuerit ſine omni noſtra, & eredum noſtrorum contradixione, vel requiſitione, ac proeredum noſtrorum. Inſuper promittimus per nos, & per noſtros eredes, ac proeredes ſub pena CCCC ſolidorum denariorum bonorum papienſium cum ſtipulatione ſubnixa omni tempore, tocius predicte decime, & cujuſcumque rei prefatum inquietabimus monaſterium omnimodam finem refutationem, & integram abſolutionem ratam, & firmam habere, & ab omni omine ſub predicta pena ſine aliquo jam dicti monaſterii damno defendere, pro cujus totius decime, & cujuslibet alterius peticione rei finis refutacione, & libere, ac quiete abſolutionis ratihabitione, & duplici defenſione obligamus nomine cauſe pignoris inſulam noſtram, que eſt juxta flumen Burmie prope Vvadum, qui dicitur Opizonis, & Braidam noſtram de Barbada predicte domine Ote Abbatiſſe, omnibuſque ſororibus ſuis tam ſibi ſuccedentibus, & ſequentibus, quam preſentibus vice, & nomine infraſcripti monaſterii ut habeant, & teneant, & poſſideant, & uſu fruantur, quo uſque predicta pena CCCC. ſol. ſibi, & omnibus ſubcedentibus ſibi in integrum fuerit ſoluta. Si contingerit nos, aut noſtros eredes, ſeu aliquam aliam quamlibet perſonam predictum monaſterium de tota prædicta decima de cetero inquietare, ſeu quolibet modo diſturbare preſumſerimus, quod abſit, & minime futurum credimus, & ſi ab omni homine ut ſupra legitur, defendere non potuerimus, vel noluerimus, nec minus totius decime finis refutacio, & omnimoda abſolucio quiete, & libere in perpetuum firma permaneat, ut & non liceat nobis ullo tempore nolle, & diſiteri, quod ſponte voluimus, ſed quod a nobis ſemel ſollempniter factum refutatum, & libere omnino abſolutum eſt, inviolabiliter perpetuo conſervari ſubter cum ſubſcriptis teſtibus confirmantes per manus ſacerdotis Ugonis notarii ſacri Palacii, aut majorem optineat vigorem, & firmitatem veluti preſenti pagina notatur, rogavimus ſcripto roborari, & ad memoriam reduci: verumtamen amicabili pactione, & communium hinc inde amicorum intervencione fatemur ſuſepiſſe a predicta domina Ota Abbatiſſa, & comſororibus ſuis IIII. lib. den. bon. papienſium pro omnimoda predicta refutacione fine, & tocius jam dicte decime ut ſupra legitur abſolucione.

† † Signum manuum venditorum Belengerii, & filii ſui Andreæ hanc cartulam finis, & refutacionis, ut ſupra legitur fieri rogarunt, & predictas quatuor libras in integrum ut ſupra legitur fatentur. Teſtes rogati fuerunt Presbiter Petrus, Ubertes, Moſſus, Ballonus, Manfredus Guerzus, Rufinus Ferarius, Oglerius Aquideus Benzonis, Wuielmus Molus, Filippus, Trevul, Pelutus, Robertus Beccarius.

Ego Guido Notarius Sacri Palacii rogatus, & auctenticus auctoritate domini Comitis, & Epiſcopi, & Cônſulum Aquis hanc cartulam finis, & refutacionis, & abſolucionis ut ſupra legitur ſcripſi ut in protocollo Ugonis notarii inveni, & vidi mileſimo centeſimo LXXX tertio indixione prima VIIII. die Kalendas februarii ſub porticu s. Mariæ . . . . . Majoris Aquis feliciter.

Digitized by Google

Sententia Jordani Archiepiſcopi Mediolanenſ. irritas decernentis conceſſiones Clientelares ab Opizone Epiſc. Laudenſi (B. Vvidonis Epiſc. Aquenſis Fratre) ex Julin. Mem. di Mil. par. V. pag. 545.

16 MCXVII.

Dum in Dei nomine in civitate Mediolan. in arengo publico, in quo erat Jordanus &c. . . . . ibi . . . . veniens D. Ardericus Ven. Epiſc. Lauden. cum ſuis clericis majoris ordinis, & minoris, atque cum eo ſuis capitaneis . . . reclamantes de tam gravibus, & iniquis invaſionibus, inveſtituris, & alienationibus de caſis, & rebus . . . honoribus . . . ad ipſam Laudenſem Eccleſiam pertinentibus factis per q. Obizonem invaſorem, qui indigne dicebatur Laudenſis Epiſcopus, ſeu per ſuos ſucceſſores Fredenzonicum, & Rainaldum, qui ſine ratione dicebantur Epiſcopi, & dicebat ipſe D. Ardericus Epiſc., quod quondam adhuc integra civitate Laudenſe palam in communi ejus arengo . . . . judicaverunt, & teſtimonium dederunt ipſi Laudenſis Eccleſiæ Vaſſalli, & omnes alii laici, & clerici in concordia, quod ille invaſiones, & inveſtiture, quas fecit predictus Obizo nullo modo cum ratione, nec uſu ſtare, nec ullam firmitatem habere deberent, quia dicebant ſe omnes aperte cognoſcere jam dictas alienationes non ad utilitatem, ſed detrimentum Eccleſiæ factas fuiſſe. His ita per ordinem . . . Jam dicto D. Jordano Archiep., & jam dictis conſulibus . . . eas igitur omnes nullius eſſe roboris, ac firmitatis decreverunt &c. Factum eſt hoc anno ab Incarnat. Domini Noſtri Jeſu Chriſti MCXVII. IV. die menſis julii indict. X. Ego Jordanus Archiep. &c.

17 MCXIX.

Sententia D. Jordani Archiepiſcopi Mediolani pro S. C. Presbyteris Decumanis adverſus Capellanos Eccleſiarum minorum civitatis Mediolani in Synodo cum Epiſcopis ſuffraganeis prolata. Ex Julinio mem. di Mil. par. V. pag. 548. incipit preſentia D. Jordani Dei gratia Mediolanenſis Archiepiſcopi . . . anno Dom. Incarnat. MCXIX. III. die menſis novemb. Indict. XIII. Ego Jordanus &c. Ego Azo Aquenſis Epiſcopus (*ſeptimus*) ſubſcripſi. Ego Riccardus Novarienſis Epiſcopus S. Ego Petrus Terzonenſis Epiſcopus S. &c. *Deſunt reliqui ex noſtris.*

Calixti P. P. Epiſtola ad Ottonem Palatinum Comitem de Vvittelsbach, qua ei novi Monaſterii conſtructionem injungit, eo quod Romæ captioni Paſchalis Papæ II. interfuerit, & Azonem Epiſcopum Aquenſem legatum ſuum commendat. Ex Echard. Orig. Guelph. T. II. pag. 471. Et ex Hundii Metrop. Salisb. T. III. pag. 305.

18 MCXXII.

Calixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Illuſtri viro Ottoni Comiti Palatino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dolere te, & vehementer triſtari audimus, eo quod in illa regis expeditione fueris, in qua Dominus noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis nimis crudel ter captus fuit, non tamen captioni, aut retentioni ejus conſilium, ſeu auxilium præbuiſti. Unde gaudemus valde &c. .... Cariſſimum fratrem, & conſanguineum noſtrum A. Aquenſem Epiſcopum, quem in partes veſtras direximus, nobilitati tuæ commendavimus, rogantes ut ei pro Beati Petri reverentia ducatum, & ſi qua alia neceſſaria fuerint, præbeas. Datum Laterani 7. Kalendas julii.

Sententia Olrici Archiepiſcopi Mediolanenſis in cauſa inter Epiſcopos Laudenſem, & Terdonenſem, ubi de Opizone Epiſc. Lauden. (B. Vvidonis Epiſc. Aquen. Fratre) agitur ex Murat. A. I. M. Æ. T. V. diſſ. LXX. col. 1027.

MCXXV. 19

Dum in Dei nomine in civitate Mediolani Olricus Archiepiſcopus judiciario more reſideret præſentia domni Azonis Aquenſis Epiſcopi, & Ordinariorum S. M. matris Eccleſiæ &c. perlata eſt querela, quam habebat Ardericus Epriſcopus Laudenſis Eccleſiæ cum Epiſcopo Petro Terdonenſis Eccleſiæ de poſſeſſione Monaſteriorum de Precipiano, & Savinione . . . dicens . . . prædicta monaſteria . . . eſſe de jure, & poteſtate Epiſcopatus S. Laudenſis Eccleſiæ . . . inſuper & dedit . . . tres legales teſtes . . . teſtificantes ſe vidiſſe Opizonem Laudenſem Epiſcopum in Monaſterio Precipiani tamquam proprium Epiſcopum, ac dominum eſſe ſuſceptum a Guidone Abbate, & monachis ejuſdem monaſterii cum honeſta, & plenaria proceſſione, cum campanis utique ſonantibus, cum aqua benedicta, & incenſo in tempore Oddonis Terdonenſis Eccleſiæ in Epiſcopum electi: & omnia ibidem ſupraſcriptum Opizonem diſponentem, & morantem tamquam in domo ſua, & placita inibi tenentem datis clavibus cameræ, aliarumque domorum dicti monaſterii miniſtris, & fidelibus Opizonis Epiſcopi . . His ergo . . . cognitis . . . dedit ſententiam D. Archiepiſcopus, ut Epiſcopus Laudenſis omnimodam poſſeſſionem . . . habeat . . . factum eſt hoc anno ab Incarnat. D. N. J. C. MCXXV. menſe decembris Indict. IV.

Venditio domus, & poſſeſſionum facta ab Oclerio Sagittario Mobiliæ Abbatiſſæ de Aquis. Ex Tabulario Monaſterii.

MCXXVII. 20

Die mercurii quod eſt ſeptimo idus februarii in atrio Eccleſie ſancte Marie Camporum pretencia bonorum hominum quorum nomina ſubter leguntur Oclerius, qui prenominatur Sagittarius ſprevit, ac finem fecit in manibus domine Mobilie Abbatiſſe predicte Eccleſie nominative de caſa una, que eſt in burgo Aquis juxta domum Petri de Moriogo, & maſum unum in loco Sexa-

Digitized by Google

mi, & eſt rectum, & laboratum per Obertum Maſcarium, & in loco Paderne (*legi etiam poſſet* Paderane) ubi dicitur Vidiſtine pecia una de terra, & pecia una de boſco, quod ipſe Oclerius tenebat pro beneficio nomine feudo ex parte predicte Eccleſie, quod erat ei conceſſum in vita ipſius Oclerii in tali tinore, quod predictus Oclerius, & filius, & eredes illorum de ic in antea taciti, & contenti permaneant. Et accepit ipſe Oclerius ex parte predicti monaſterii ſolid. ſexaginta & unum *tunc* per ipſum precium, quem accepit, predicta refutacionem fecit, & quod ipſe Oclerius non habeat licentiam nec ipſe nec eredes ejus *agere*, aut cauſare, vel removere per ſe, vel per aliqua ſubmittente perſonas de predicto feudo, quod ipſe tenebat in beneficio predicte Eccleſie in integrum.

Actum eſt oc anno ab Incarnacione Domini milleſimo centeſimo vigeſimoſeptimo indictione quinta. Huic convencioni fuerunt Arnaldus, & Guilielmus, & Laurencius, & Rainerius, & Girardus ii omnes ex nomine teſtium.

Venditio poſſeſſionum in Alice peracta in Vviliolis. Ex Tab. Mon. S. M. Aq.

21 MCXXVIII.

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo vigeſimo octavo, ſextodecimo Kalendas januarii Indictione ſexta. Conſtat me Arnaldum filium quondam Aremberta, lege Longobardorum, in preſencia . . . . accepimus a te Rodulfo filius quondam Maſcari & Giſle conius ipſius Rodulfi ſolidos vigintitrex, & denarios ſex finito precio pro peciis tres de terris juris mei, quas abere viſus ſum in territorio Alice in canpo Arnaldo: prima pecia coeret ei ex *una* parte Rabelini, & fratribus ejus, ab alia Rodulfi, tercia filiorum Guidonis, ſecunda pecia ibi da una parte Ugonis, alia emoris (*forte* nemoris), tercia terre Jermanis, tercia pecia ſimiliter, ibi da una parte ſancte Marie, ab alia Petri, tercia Jermanis lu. . . & fi. . . . ſuper totum ſeſtaria quatuor, & tabulas novem. Quas autem infraſcripte pecie de terris juris mei ſuperius . . . ab hac die vobis, quibus ſupra Rodulfo, & Giſla jualis pro infraſcripto pretio vendimus, tradimus, & mancipamus, nulli alii vendite, donate, alienate, obnoxiate, tradite, niſi vobis, & faciatis ex eis vos, eredeſque veſtri, aut cui vos dederitis a preſenti die in integrum proprietario nomine quidquid volueritis ex nunc ſine omni mea, vel eredum meorum contradictione. Quidem eſpondeo, atque promitto me ego qui ſupra Arnaldo una cum meis heredibus vobis, qui ſupra jualibus veſtris heredibus, aut cui vos dederitis infraſcriptam venditionem, qualiter ſupra legitur, in integrum ab omni homine defenſare, quod ſi defendere non valuerim, aut ſi vobis exinde aliquid per quodvis injenium ſubtraere queſierimus, tunc in duplum eandem vendicionem ut ſupra vobis reſtituamus, ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub eſtimacione in conſimili loco, ſed & nihil mihi ex ipſo precio aliquid reddere debetis, dicimus, dico.

Acto in loco Vviliole feliciter.

Signum manus infraſcripti Arnaldi, qui hanc cartam fieri rogavit ut ſupra.

Signa manuum Oberti, atque Guidonis, ſive Bonovicini teſtes.

Ego Obertus interfui, & ſubſcripſi.

Donatio Manſi in Calamandrana facta a Gulielmo Monaſterio S. Mariæ Aq. Ex Tabul. Monaſterii.

MCXXIX. 22

Anno ab Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimonono, undecimo Kalendas maii indictione ſeptima Eccleſie ſancte Marie ſita non longe a burgo Aquis. Ego Guilielmus filius quondam Amedei, qui profeſſus ſum ex nacione mea lege vivere Longobardorum preſens preſentibus dixi quisquis in ſacris, ac venerabilibus locis de ſuis aliquid contulerit rebus juxta actoris vocem centuplum accipiet, & inſuper quod melius eſt vitam poſſidebit eternam. Ideoque ego qui ſupra Gulielmus dono, & offero, atque per hanc cartam donacionis mee confirmo, ideſt maſum unum juris mei, quam abere viſus ſum in loco Calamandrana, & eſt rectum, & laboratum per Obertum de Coſſa maſſarium, dono, & offero in eadem Eccleſia predictum maſum pro anime mee mercede cum omni reditu, & condicione, que a me de ipſum maſum pertinere videntur excepto operas, & *caſtellania*. Quam autem infraſcriptum maſum ſuperius ab hac die in eadem Eccleſia dono, & offero, atque per anc cartam donacionis mee confirmo faciendum ex *vel* parti ipſius dicte Eccleſie, aut cui pars Eccleſia dederit, quidque voluerint ſine omni mea, & eredum meorum contradictione. Quidem eſpondeo, atque promitto me ego, qui ſupra Guilielmus una cum meis eredibus in eadem Eccleſia, aut cui pars Eccleſie dederit ſupraſcriptum maſum qualiter ſuperius legitur in integrum ab omni omine defenſare, quod ſi defendere non potuerimus, aut ſi nobis exinde aliquid per quodvis ingenium ſubtrahere queſierimus, tunc in duplum eandem offerſionem vobis reſtituamus ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub eſtimacione in conſimili loco. Anc enim cartam offerſionis pagina Oberto Judici tradidi, & ſcribere rogavi, in qua ſubter confirmans teſtibuſque obtulit roborandam.

Actum in atrio ipſius Eccleſie feliciter.

† Signum manus infraſcripti Guilielmi, qui anc fieri rogavit.

† Signa manuum Totubeni, atque Guilielmi, ſive Ottonis, & Donati, & Ranerii teſtes.

Ego Obertus interfui, & anc cartam offerſionis ſcripſi.

Digitized by Google

Hermanni Auguſtani Epiſc. Epiſtola ad Ottonem Epiſcopum Bambergenſem, qua ei narrat excidium urbis Auguſtæ per milites Lotharianos, & Azonis Epiſc. Aquenſ. expoliationem. Ex Eccard. orig. Guelſ. Tom. II. pag. 511.

23 MCXXXII.

Bono Chriſti, & Eccleſiæ odori, Ottoni venerabili Bambergenſium Epiſcopo, omnique Eccleſiæ ſuæ Auguſtenſis Eccleſiæ Dei gratia humilis Miniſter . . . Ecce deſolata eſt civitas noſtra . . . civitas hactenus dicta Auguſta, ſed nunc dicenda potius Anguſta, vel Anguſtia. Sedet in triſtitia: non eſt, qui conſoletur eam, niſi Deus noſter, & Deum timentes propter Deum in caritate compatiantur nobis in paſſionibus noſtris, quas paſſi ſumus introitu Domini Regis . . . exigentibus quidem peccatis noſtris, quæ fecimus non contra eum, ſed contra Deum. Ipſum enim venientem ad nos debito honore cum gaudio ſuſcepimus nos, & univerſus noſter clerus, & populus tamquam Regem, & dominum . . . prætermiſſis itaque multis & magnis Eccleſiæ noſtræ miſeriis, & injuriis unum ſolummodo ſacrilegum nefas in auribus Domini Regis, & Principum, qui aderant lacrimabili voce conqueſti ſumus, quod contigit ante adventum Regis paucis diebus. Hoc videlicet, quod cives noſtri quidam exierunt a nobis, qui non erant ex nobili ſemine, nequam, filii ſcelerati, qui in conducto noſtro, ac fere in præſentia noſtra ſpoliaverant Aquenſem Epiſcopum, Apoſtolicæ Sedis legatum per nos ad curiam regis tranſeuntem. Super his inquam omni curiæ conqueſti ſumus, juſtitiamque regno, & Eccleſiæ debitam poſtulavimus humiliter. Dum ergo Principes in hoc eſſent, & conſilium ſuper his caperent, orta eſt machinante diabolo ſubito inter vendentes, & ementes quædam pro vili cauſa parva ſeditio, primum per ſecretarios regis in ſuburbio: deinde clamor ingens tollitur, forenſes campanæ pulſantur, concurrunt cives, conveniunt Regis milites univerſi ad pugnam, feſtinant, univerſi cauſam pugnæ ignorant, unus illud, alter alind opinatur. Rex ipſe ſibi necem intentari ſuſpicatur . . . . illico irruebant in nos, & in noſtros Rex & ſui in die dominica V. Kal. ſeptemb., & facta eſt coedes ſacrilega clericorum, & laicorum prope januas matricis Eccleſiæ intus, & extra ab hora diei ſexta, uſque ad veſperam &c.

Veniebat tunc in Italiam Lotharius Rex: & hanc tragediam quoque depinxit Annal. Saxo ad an. 1132.

Sententia Robaldi Archiepiſcopi Mediolanenſis coram Amizone Ep. Aq., & ſuffraganeis in cauſa inter monaſterium S. Petri de Cremella, & Eccleſiam S. Johannis Modœtiæ. Ex Iulin. Mem. Stor. di Milano T. V. pag. 564.

24 MCXXXV.

Spiritus Sancti adſit gratia. Robaldus divina procurante gratia Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus . . . inter ſe diſcrepantes ad pacis unitatem convocare peroptans litem, & diſcordiam a longis temporibus agitatam . . . quæ inter venerabilem Eccleſiam s. Johannis Modœtiæ, & beatiſſimi Petri reverendum monaſterium Cremellenſe fuerat cum . . . venerabilibus fratribus meis Epiſcopis Amizone ſcilicet Aquenſi, Vercellenſi Ghiſulfo, Novarienſi Litefredo, Iporienſi Uidone . . . viris catholicis, & religioſis, & beati Ambroſii ſuffraganeis; itemque cum conſilio majoris Eccleſiæ Canonicorum, videlicet Amizonis Archidiaconi . . . atque aliorum . . . in Archiepiſcopali domo Mediolani publice promulgata definitiva ſententia terminavimus &c.

Acta ſunt hæc in palatio Mediolanenſi anno ab Incarnatione Domini Noſtri Jeſu Chriſti MCXXXV. . . . . II. . . . . . mo. die menſis decembris indict. XIV.

Sententia Milonis Subdiaconi Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ delegati ab Archiepiſcopo Oberto cum Henrico Epiſ. Aquenſ. in cauſa inter Archipresbyterum Modœtiæ, & incolas Sexti ex Jul. Mem. di Mil. par. V. pag. 596.

MCXLIX. 25

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Recordatio ſententiæ, quæ data eſt a domno Milone ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Subdiacono juſſione venerabilis domni Oberti Mediolanenſis Archiepiſcopi ſuper controverſia, quæ inter domnum Vvidonem Eccleſiæ beati Joannis Modœtienſis Archipresbyterum, & vicinos de Sexto agitabatur. Controverſia autem hæc erat ec. Viſis itaque, & auditis his, & aliis argumentis, & rationibus, communicato cum domnis Henrico Aquenſi, & Lanfranco Laudenſi Epiſcopis, qui tunc præſentes aderant, aliiſque fratribus conſilio, domnus Milo, ut dictum eſt, juſſione domni Oberti Archiepiſcopi hanc promulgavit ſententiam &c. . . . .

Data eſt hæc ſententia anno dominicæ Incarnat. milleſimo centeſimo quadrageſimo nono menſe auguſti indictione duodecima.

† Ego Obertus Archiepiſcopus ss.

† Ego Milo Subdiaconus juſſu domni Archiepiſcopi Oberti hanc ſententiam tradidi, & ſubſcripſi.

Venditio terræ in Quinciano facta ab Othone Ariberti Abbatiſſæ mon. S. M. Aquis. Ex Tabul. Mon.

MCLXII. 26

Anno Domini mileſimo centeſimo ſexageſimo ſecundo die Dominico VII. id. junii inditione quarta. Carta vendixionis ſub dupla defenſione facte Otto Ariberti in manibus Siccæ . . . de una parte de terra juris mei, quam habere videor in teritorio Chinciani, & jacet ad locum, ubi dicitur . . . Accelli ſextaria VIII., & tabule VI., & pedes XI., cocret ei ex una parte s. Petrus, ex alia Obertus Ravarius, ex tertia via, ſibique alie

Digitized by Google

ſunt coerencie precio papienſis monete lib. III. ſolidos XI. finito precio tali modo, ut faciat jam dicta Sicca & heredes ſui aut dederint de jam dicta terra, ſicut eſt ſignata, & terminata intra terminos, & coherentia quidquid facere voluerit ſine omni contradixione jam dicti Ottonis, & heredum ſuorum. Inſuper jam dictus Otto una cum ſuis heredibus promiſit jam dicte Sicce, ſuiſque heredibus, aut quique dederint ſupradictam vendicionem qualiter ſupra legitur in integrum ab omni homine defenſare, quod ſi defendere non potuerit, aut per quovis ingenium pertrahere queſierit, tunc in duplum eamdem venditionem . . . . ſicut pro tempore fuerit meliorata, aut valuerit ſub eſtimatione in conſimili loco. Inſuper domina Sicca ſuſcepit hanc cartam in ſuis manibus pro Eccleſie ſancte Marie de Campis. Actum ad Chincianum ad domum ſancte Marie feliciter. Teſtis Otto Vido ... Lanerii, Joannes Clericus, Enricus Male . . . . . . Ego Otto Notarius Palatinus ſupraſcripte carte venditionis ſcriptor extiti &c.

Decretum Friderici I. Imperatoris pro Eccleſia Gebennenſi teſte Epiſcopo Aquenſi ap. Murat. A. I. M. AE. Tom. VI. diſſ. 71. col. 57.

27 MCLXII.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator ec. . . . . . Hujus autem noſtræ conſtitutionis & confirmationis teſtes ſunt, quam plurimi principes imperii, quorum nomina hæc ſunt . . . . . . Anſelmus Aſtenſis Epiſcopus, Vercellenſis Epiſcopus, Novarienſis Epiſco. . . . . , AQUENSIS Epiſcopus, Albenſis Epiſcopus, Terdonenſis Epiſcopus ... VVilielmus marchio Montisferrati ... VVido comes Blanderatenſis & alii quam plures. Acta ſunt hæc A. D. I. MCLXII. ind. X. Regnante domino Friderico R. I. Vict. anno regni ejus X. imperii vero VII. In Archiepiſcopatu Biſuntino apud Pontem Laone ſuper Senam. VII. id. ſeptemb.

Notas & variantes vide ap. Terran. in ſuis Collectaneis.

Litteræ, quibus Abbatiſſa monaſt. S. M. nunciat Vilelmo Epiſcopo Aquenſi dimiſiſſe e ſua poteſtate ſororem ab eo petitam ad alterius præfecturam regendam, nec eam amplius ad monaſterium revocaturam. Ex Tab. Mon.

28 MCLX. . . .

A. Dei nutu forenſis Eccleſie Abbatiſſa Wilelmo Aquenſi Eccleſie Antiſtiti, ejuſdemque ſucceſſoribus omnibus. Noverit veſtra ſublimis auctoritas noſtre ſorori B. Monachis inſtitutis a pueritia erudite noſtre etiam congregationi dicate ob veſtram eximiam peticionem nos dediſſe licentiam, ut obedientie ei a vobis illate provida gubernatrix immineat, & que Dei ſunt inibi optima diſpoſicione perficiat. Quin etiam dimiſſorio noſtre liberalitatis evidenter exprimimus, ut nec nobis dum vixerimus, nec alicui in noſtro ordine ſuccedenti liceat quandoque eam ad noſtrum monaſterium replicare. Si quidem incivile eſt, immo extra ordinem habetur, ut que gregis alicujus divina proviſione gubernatrix accipitur, ipſa ceu gregaria infra alicujus Abbatiſſe ambitum redigatur. Ut vero hoc noſtre deliberationis arbitrium efficacius teneatur, omnibuſque preſentibus ac futuris precordialiter intimetur, manu proprie corroborationis firmavimus, noſtris quoque ſororibus firmandum ſpeciali taxatione injunximus. Ego ADALIDA Abbatiſſa in hoc dimiſſorio a me facto ſubſcripſi cum ſororibus noſtris Richiza, & Alberta. ✠ ✠ ✠

Venditio terræ in Noxeto facta ab Agnete & Cannacio monaſt. S. M. Aq. Ex Tab. ejuſd.

MCLXXIII. 29

Anno Domini milleſimo LXXIII. idibus marcii, indictione III. carta vendicionis ſub dupla defenſione fecerunt Agnes una cum viro ſuo Cannacio Eccleſie ſancte Marie Aquenſis nominatim ex pecia una de terra, & pecia una de nemore, pecia de terra jacet in Noxeto (1). Coeret ei Eccleſie ſancte Marie, Albrio, Oddozonus miles, Laurencius. Nemore jacet in Rime, coeret ei Eccleſie de tribus partibus, pro precio nominato centum ſolidos . . . . denarius unus papienſium denariorum. Quam ſupraſcriptam vendicionem tali modo facta fuit, ut rectores Eccleſie ſancte Marie predicta vendicione teneant, poſſideant, quidque voluerint faciant ſine contradicione . . . . gueti . . . . Cannacii & ſucceſſorum ſuorum. Quidem ſpoponderunt, atque promiſerunt ab omni homine defenſare. Quod ſi defenſare non potuerit, aud retrahere voluerint, in duplum reſtaurare promiſerunt Eccleſie ſancte Marie, ſicut fuerint meliorate. Notum ſit omnibus, Agnes juravit, nec per ſe, nec per ullum ſuum ſucceſſorem predicta vendicio non erit moleſtata, nec recreata: fuit ſupra eodem terra in Noxeto actum feliciter.

Amedeus . . . . Vido, Alauuatus, Oddozonus miles teſtes fuerunt.

Domina Otta predicta terra adquiſivit, & ſupraſcriptum precium ſolvit, & in manibus ſuis illa carta tradita fuit.

Ego Teto Notarius interfui ad memoriam retinendam denotari.

Hic notarius eſt ipſemet, qui ſuperiorem cartam vendicionis anni MCLXII. edidit, & ſe Ottonem ſubſcribit, ut patet ex ſimilitudine literarum ac ſcriptione admodum difficili, qua utraque carta conſcripta eſt.

(1) *Regio in Aquis.*

MCLXXIV. 30

D*iploma Friderici I. Imperatoris moniſterio Morimundenſi, cujus notæ Chronologicæ ita ſe habent.*

Acta ſunt hec anno Domini Incarn. MCLXXIV., indict. VII. regnante Friderico Imperatore Rom. Glor. an. regni ejuſdem XXIII, imperii vero XXI. datum in Epiſcopatu Papienſi in obſidione Roboreti XIV. januarii felic. amen *Ugh. T. IV. Mediol. Arch. in Algiſio Epiſcopo* N. LXXXIV. pag. 164.

Digitized by Google

Juramentum præſtitum a Rectoribus ſocietatis Lombardorum circa defenſionem Alexandriæ &c. Murat. A. I. M. AE. T. IV. diſſ. XLVIII. col. 269.

31 MCLXXVI.

In nomine D. N. J. C. anno MCLXXVI., indictione X. menſe januarii. Ego juro ad ſancta Dei Evangelia, quod bona fide & ſine fraude regam Civitates hujus ſocietatis, & ſocietatem univerſam locorum & hominum, videlicet ſocietatem Lombardiæ, Marchie, Romanie, & Venetie, atque Alexandriæ, ad quorum defenſionem bona fide operam dabo . . . . . Et ſi de his, que neceſſaria fuerint ad defenſionem ALEXANDRIÆ diſcordia fuerit orta inter rectores, partem illorum ſequar, cui Rodulphus adheſerit, excepto de exercitu, vel hoſte, quo non tenear niſi omnes, vel major pars Rectorum in concordiam fuerint.

Donatio vineæ, quam Anſelmus fecit Ottæ Abbatiſſæ S. M. de Aq. Ex Tabul. Monaſt.

32 MCLXXVII.

Anno ab Incarnatione D. N. J. C. MCLXXVII., indict. X. in menſe januarii. Ego Anſelmus filius quondam Gandulfo cum uxore mea Adalaxa fecimus cartulam donationis Eccleſie ſancte Marie moneſterio Aquenſi in manibus Abatiſſe Ote precio XL. ſol. de pecia una de vinea, vel terra qua jacent in territorio Aquenſi in Scalugio (1). Coeret ei ex una parte Oriolo, ex alia Arnaudus Vexoſio, ex tercia parte via, quarta parte Gandulfus de Bilico ſique alie ſunt coherentie tali . . . . . quique ſubceſoribus defendendo pro nobis & pro noſtris eredibus ohc in preſentia bonorum ominum, qui teſtes Petrus Pelagnus, & Aquideo Ovale, Teſticulo, & Ogrerius Circorus, & Arnaudus Cogo, ac Petrus Colleranus. Ego Ubertus Notarius ſcriptor hujus cartule donationis poſt traditum complevi & dedi.

(1) *Scalogalo*, ſive *ſancto Calocero*.

Friderici Auguſti jusjurandum de obſervandis in ſexennium induciis ſocietati Lombardorum præſtitum coram Epiſcopo Aquenſi. Ex Murat. A. M. AE. T. IV. Col. 185.

33 MCLXXVII.

Anno a Nativitate Domini MCLXXVII. imperante Imperatore Friderico anno imperii ejus XXIII. indic. X. die June qui fuit primus auguſti in palacio Gradenſis Patriarche in preſentia Cardinalium . . . . D. Bonifacii Epiſcopi de Novaria, domini VVale Epiſcopi de Aqui, Epiſcopi de Taurino electi de Aſte . . . . . coram domino Alexandro S. R. E. S. P., Comes Henricus Dedeus, preſente domino Friderico . . . . . juravit in anima Imperatoris, quod ipſe Imperator obſervabit treguam Lombardis ecc. . . . . .

Donatio decimæ facta a Pellegrino cum filiis ſuis D. Ottæ Abbatiſſæ mon. S. M. de Aq. Ex Tabul. ejuſdem Monaſterii.

MCLXXXI. 34

In nomine ſancte & individue Trinitatis facto autem monaſterio in honore ſancte Dei Genitricis Marie ſemper Virginis in campis Aquenſis civitatis non multum a ſuburbio dicte Civitatis longe hedificato, cui nunc Domna Otta Abbatiſſa divina miſericordia cum aliis religioſiſſimis monachabus conſororibus ſuis Deo devote ſub regula beati Benedicti videtur famulari. Ego Pellegrinus filius quondam Ottonis Scachi preſens preſentibus dixi. Quiſquis in ſanctis ac venerabilibus locis de ſuis aliquid contulerit rebus, juxta octoris vocem centuplum accipiet, & quod melius eſt vitam poſſidebit æternam. Ideoque ego infraſcriptus Pellegrinus una cum filiis meis Ottone, Agrado, Manfredo, Miſtarana, Arnaldo, & Waſtapa eam, Anricus Peſtaroziam . . . . jugali . . . . Mobilia . . . . veniens in plena concionem monialium ad hoc ſpecialiter vocatarum, quorum nomina ſubter leguntur omnimodam finem & tefutacionem . . . . . . abſolutionem in predicto monaſterio in manus predicte Donne Otte Abbatiſſe & aliarum omnium monacharum ejuſdem monaſterii conventus ibidem preſentium facimus de decima una, quam ex longo tempore & antiqua conſuetudine per nos & anteceſſores noſtros ſoliti fueramus habere & recipere a predicta Abbatiſſa, vel anteceſſoribus ſuis, conſororibuſque ſuis, omnibuſque ſuis ſuccedentibus in predicto monaſterio ibidem Deo famulantibus & ſervientibus vice, & nomine ipſius monaſterii, ut ex modo a preſenti die faciant tam ſibi ſuccedentes, quam ipſe, aut cui dederint (*reliqua prorſus eadem, ac illa deſcripta in charta an. MCI.*)

Signum manuum predictorum jugalium Pellegrini Mobilie & filiorum ſuorum Ottonis, Agradi, Manfredi, Vaſtarave, Arnaldi, VVaſtapalee, Anrici Piſtarunze, qui omnes ex nacione ſua lege viventes Romana hanc cartam finis & refutacionis omnimode abſolucionis totius predicte decime, & cujuſque rei, quam hucuſque quolibet modo dicebant ſe habere & recipere debere a predicto monaſterio graviter ipſum inquietando fieri rogaverunt, & predictas lib. IIII. in integrum ſuſcepiſſe, ut ſupra legitur fatentur.

Signum manuum presbiteri Elelisei, presbiteri Petri Balduini, Johannis More, Oglerii Palmule; Item Balduini, Oberti Muſſi, VVilielmi Marcheſe, Petri Balduini Plaxani, Paſſerius Belloni, teſtium qui interfuerunt, & per manus predicti Notarii teſtes ſe ſubſcribi rogaverunt feliciter. Facta eſt hec cartula in Eccleſia predicti monaſterii anno Dominice Incarnationis MCLXXXI. indic. XIIII. die martis pridie nonas auguſti. Ego Ugo Notarius ſacri Palacii interfui & ſcripſi; hinc inde rogatus hanc carmode finis & refutacionis & abſolucionis tradidi ſicut ſup. leg. Ego Guido Not. S. P. rogatus, & auctenticus hoc exemplum ſcripſi ut ſup. legit. nec litteram, vel ſyllabam minui, vel junxi ecc.

A tergo de Nicia.

Digitized by Google

Venditio terræ facta Monialibus S. Nicolai de Quinciano a Vilielmo & Ottone. Ex Tabul. mon. S. M. de Aq.

35 MCLXXXI.

Anno Domini MCLXXXI. indicione XIIII. XVII. calendas decembris cartam venditionis ſub dupla defenſione fecerunt fieri VVilielmus, frater ejus Otto, filii quondam Ardaneſus in manibus Domina Otta, & Domina Sicha Monacis S. Nicolai de Quinciano nominative de pecia una de terra ſicuti eſt ſignata, & terminata infra terminos & coherentias, & eſt per menſura juſta ſeſtarii tres & tabule II., & dimidia, & jacet in terratorio Quinciani ad locum ubi dicitur ortos, coheret ei ex una parte Chriſtianus, ex alia via, ex alia ſancti Nicolai, pro finito precio librarum trium e meza, & den. VII. papienſis monete tali modo, quatinus properietariis nominis Otta & Sicha, & ſucceſſores earum faciant a preſenti die in antea quidquid facere voluerint ſine omni contradixione ſupradictis Vilielmo, & Otto ſui fratres, & eorum heredum, quam ſupradictam vendicionem ſupradicti Vilielmi, & Ottoni predicto Otta promiſerunt in integrum ab omni omine defenſare, quod ſi defendere nón potuerint, aud per quodvis ingenium ſubtrahere queſierint, tunc in duplum eamdem vendicionem ut ſupra legitur reſtituere debeant ſubnixam ſtipulacionem, ſicut pro tempore fuerint meliorata, aut valuerit ſub extimacione bonorum hominum in conſimilis locis. Actum ſubter porticus ſancti Nicolai feliciter. Teſtes ſacerdos Ganduſus, Maurus de Oſpitale Jeruſalem, & Marencus ſimiliter, & Otto, & Oglerius filius ejus. Et ego Oddo Notarius ſacri Palacii interfui, & ſcripſi ecc.

Acta Pacis Conſtantiæ inter Fridericum Imperatorem, & ejus filium Henricum, & Longobardos, ac civitates, (inter quas Aquæ) initæ ab Epiſcopo Aſt. & Henrico M. Saonæ. Murat. A. I. M. Æ. T. IV. diſſ. XLVIII. Col. 307.

36 MCLXXXIII.

In nomine ſancte &c. Fridericus divina &c. .... pacem noſtram, quam eis clementer indultam conceſſimus preſenti pagina juſſimus ſubterſcribi, & auctoritatis noſtre ſigillo communiri, cujus tenor hic eſt &c. . . . . .

XXX. Hanc igitur pacem ſecundum formam præſcriptam, & per mediatores pacis, videlicet VVilielmum Aſtenſem Epiſcopum, & Henricum Marchionem Saonenſem &c. in perpetuum ratam haberi, & conſervari ſtatuimus . . . .

XXXVI. Hec autem ſunt civitates, & loca, que pacem preſcriptam ſub juramento Lombardorum nobiſcum receperunt Papia . . . . . (*ex codice* (1) *Brixiano* Acqui) Terdona, Aſta, Cœſarea, Janua, Alba, & aliæ civitates, & loca, & perſonæ, quæ ſunt, & fuerunt ex parte noſtra . . . .

Datum apud Conſtantiam in ſolemni Curia VII. Kal. junii.

(1) *Non ſolum ex codice Brixiano, ut animadvertit Muratorius, ſed ex Lunig. Cod. diplom. T. I. pag. 32. ubi hæc eadem acta edita ſunt, civitas Aquis inter eas nominatur, quæ pacem receperunt cum aliis.*

Venditio domus ab Agnete & Medico facta Nicolao Jarri. Ex Tab. mon. S. M. Aq.

MCLXXXIIII. 37

Anno Dominice Incarnationis MCLXXXIIII. ind. II. die Veneris IIII. id. aug. Agnes jugalis Medici ipſo Medico preſente & ipſius Agneti jubente ecc. vendit ecc. tibi Nicolao Jarri, & per te nepotibus tuis unam caſam cum ejus ſedimine ecc. que jacet in territorio Aquis, ubi dicitur Caput Burgi coh. ei Philippus Henricus . . . . . Roduſfus detalex. emtor & via finito precio den. bon. pap. trium librarum & duorum ſolidorum ecc. Actum ſub Ulmo ſancti Petri de Aquis feliciter.

Signum manus infraſcripte Agnes & Medici jugalium, qui queve hanc cartam ſcribi rogaverunt.

Signum manus Ottonis Sal., Oberti Otte, Balduini Ferrer, Uberti VVolfi, Arnaldi Hugonis, Henrici Meladii teſtium rogatorum. Ego Petrus Notarius ſacri Palacii rogatus hanc cartam ſcripſi, & tradidi.

Conceſſio Emphiteutica domus facta a Matelda Abbatiſſa Bertramo Muratorio. Ex Tab. mon.

MCLXXXVII. 38

Anno Dominice Incarnationis MCLXXXVII., VII. indict. V. die lune III. Kal. julii. Domina Matelda Abbatiſſa ſancte Marie de Campis Aquenſibus, domina Matelda, Elena, Dannata, Alda, Matelda, Bergogna conſororibus ſuis preſentibus, & ei in ſupraſcriptis ſponte conſentientibus. Confitens ſe ideo accepiſſe fidelitatem & denarior. bonor. pap. XX. ſol. a te Bertramo Muratore per ſe & per os filios ſuos legitimos, & per omnes legitimos eorum te inveſtivit nominatim unius ſue domus edificate in burgo Aquis. Coheret ei Stephanus Abbas; presbiter Petrus & via. Tu vero annuatim, dum habitaveris in ea, aut tuus heres promittis & debes dare ei penſionem, vel fictum X. ſol. infraſcriptorum denariorum ad natale domini. Jus, quod habes in ea nemini licet tibi ullo modo donare niſi infraſcriptis heredibus, & ſi in futuro aliquando tu, aut heres tuus infraſcriptus nolueris ea inhabitare, vel forte exiveris Aquis ſine ſpe revertendi, debes ea omnia libera ſinere illi, cujus eſt proprietas, & uſque tunc ſolvere ei iſtam penſionem ut ſupra, nec unquam in peiori ſtatu, quam acceperis, eam derelinquere, & ultro promittis infraſcriptis dominabus ire in principalibus feſtis cum ſua familia ad ſuam Eccleſiam, & audire ibi miſſam ſi dicta fuerit. Item ultimo promittis eis te & tuam familiam, que deceſſerit, donec tenueris infraſcriptam domum, ſepulturam ad ſuam Eccleſiam. Actum aput infraſcriptam Eccleſiam feliciter.

Petrus Lucio, Petrus de Davei, Wilielmus Druxie, Roulſus Ruulia, Otto Fraſca, Obertus frater ſupraſcripti Beltrami & Manfredus Enrici de Me-

Digitized by Google

lazio interfuerunt teſtes rogati. Et ego Petrus Notarius ſacri Palacii interfui, & juſſu omnium ſupraſcriptarum dominarum hoc ſcripſi & tradidi inferius de domo.

Conceſſio Emphiteutica cujuſdam vineæ facta a Bonefortuna Abbatiſſa monaſterii S. M. de Aq. Ex Iab. ejuſd. Mon.

39 MCC.

Anno ab Incarnatione Jeſu Chriſti MCC., indict. III. In loco Aquis ante fores Eccleſie ſancte Marie de Campis die Veneris Kalendis ſeptembris. Preſentibus & conſentientibus Domina Alamandra, Sibilia, & Cilia Sanctimonialibus, & ſororibus. Domina Bonafortuna Abbatiſſa ejuſdem monaſterii ſancte Marie inveſtivit Joannem, & Henricum quondam Guttelini de Melaz in ſe, & ſuos maſculos, & feminas de quadam vinea juris ipſius monaſterii jacente in territorio Melazii appellata Caputratis. Cui coherent Bejanorum, Treuutorum, illorum de Rocha, tali conditione quod quecumque Abbatiſſa, vel aliqua monacharum prefati monaſterii ultra Padum fuerit itura, unus eorum ſecum ire tenetur. Et pro hac quidem inveſtitura memorata Abbatiſſa confeſſa fuit ſe recepiſſe infraſcriptis Joanni, & Henrico denarior. bonorum papienſium decem ſolidos facientibus ei fidelitatem. Ibi interfuerunt teſtes Petrus Lucio, Henricus Scaionus, Guilelmus Uſanne, Reſtanus, Criſta. Ego Matheus palatinus Notarius interfui, & inde rogatus hanc cartam ſcripſi.

Conceſſio Emphiteutica domus ad monaſterium S. M. ſpectantis. Ex Tabul. ejuſd. Mon.

40 MCCVII.

Anno ab Incarnatione Chriſti milleſimo ducenteſimoſexto, indictione nona Aquis apud monaſterium Monacharum die lune XIII. menſis novembris preſentibus teſtibus Petro Lucio, Joanne de Montechuer, Nicolao Dominici, Uberto Rodini, & Aquideo Magne, Joanna Bonaventura ipſius monaſterii Abbatiſſa ad conſenſum Helene, Sibilie, Cilie, Alaxie, & Alamandre preſentium acceptis XX. ſol. den. bon. pap. pro inveſtituris ab Otone Guercio dedit ei, & per ſe, & ſuos heredes legitimos inveſtivit, & per Tabitam uxorem ejus, dum vixerit, domum ipſius monaſterii de Burgo Aquis in vico de puteo, quam tenebat Gulielmus Birrie, & ſolvere inde debeat monaſterio omni anno Natale domini X. ſol. pap. &c. unde rogaverunt binas cartas unius tenoris fieri diviſas per alphabetum. Ego Matheus Notarius pal. ecc.

41 MCCX.

MCCX. XXIII. *Aprilis Mediolani Diploma Ottonis IV. Imper. monaſterio S. Ambroſii. Inter teſtes legitur*: Ugo Epiſcopus Alexandrinus & Aquarum. P. Areſi in ſerie Abbatum moniſterii S. Ambroſii.

Præceptum Gerardi Elec. Novar., & Papæ legati latum Miniſtris S. Mariæ, & S. Michaelis, ut viſitent haſce Eccleſias, & cogant Monachas de Zebedo, ut Abbatiſſæ S. M. pareant. Ex Tabul. Mon.

MCCX. 42

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenteſimodecimo, indictione decimatertia die Veneris viceximonono menſis octobris. In Eccleſia ſancti Michaelis de Zebeis preſente domino Arnaldo Aquenſis Eccleſie Canonico, Magiſtro Henrico de Aquis, Ugone Clerico de Fraſcarolo, Oberto de eodem loco, & Rufino de Moro teſtibus. D. Benzo Prior Sancte Marie de Campis, & D. Wilielmus Prior Sancte Marie de Bulego a domino Girardo Novarienſi electo & domini Pape in Lombardia proviſore generali dati Viſitatores infraſcripte Eccleſie S. Michaelis, ſecundum quod in commiſſione eis inde facta continetur, tenor cujus talis eſt. G., Dei gratia Novarienſis electus & domini Pape in Lombardia legatus dilectis in Chriſto filiis Prioribus Beate Marie de Campis de Gamundio B. & VVilelmo S. Marie de Bule ſalutem in Domino. De probitatis veſtre diſcretione plenius confidentes viſitationem Eccleſie S. Michaelis de Cebeze vobis duximus committendam auctoritate Apoſtolica, qua fungimur diſtricte precipiendo mandantes, quatenus ad eandem Eccleſiam accedentes Abbatiſſa Aquenſis monaſterii de Campis evocata, cui Eccleſia ipſius ſubeſſe dicitur nullo mediante, corrigatis, que videritis corrigenda, & ſtatuatis que ibi fuerint ſtatuenda, contradictores cenſura Eccleſiaſtica coercentes, præterea ſi monachas ipſius Eccleſie inobedientes jam dicte Abbatiſſe inveneritis extitiſſe, ipſas de inobedientia puniatis animadverſione condigna. Super facto obedientie taliter pronunciarunt, quia ob profeſſionem veſtram videlicet D. Sibilie, Prioriſſe, Helene, Audeille, & Matelde ſub jurejurando factam cognovimus manifeſte memoratas Eccleſias S. Michaelis Aquenſi monaſterio S. Marie nullo mediante ſubeſſe, & Abbatiſſe ejuſdem monasterii obediéntia teneri, vobis ſupraſcriptis monacabus auctoritate qua fungimur, diſtricte precipimus, ut de cetero memorate Abbatiſſe & ſuccedentibus ejus obediatis humiliter & devote, alioquin ab hac ora in antea nullum preſumatis officium celebrare. Unde isti Priores & Viſitatores hanc cartam fieri rogaverunt ut ſupra.

Ego Ogerius Notarius palatinus interfui, & hanc cartam ſcripſi.

Literæ procurationis commiſſæ ab Abbatiſſa monaſterii S. M. de Aq. Archipresb. de Meladio in cauſa adverſus Mon. S. Michael. Ex Tab. ejuſd.

MCCX. 43

Anno Dominice Nativitatis MCCX., indic. XIII. die Dominico XXI. menſis novembris. Ante Eccleſiam ſancte Marie de Campis preſentibus vocatis & rogatis Belengerio fratre Manfredo, Buratello, VVilelmo Pellicia, & Obertino Domino, Bo-

Digitized by Google

naventura Abbatiſſa ſancte Marie monaſterio de Campis Domina Helena, Sibilia, Cilia, Alaxia, & Mandra monacabus ſuis preſentibus, faventibus, conſentientibus ſuper negotium, quod eſt & vertitur inter ſe nomine ſui monaſterii ex una parte, nec non & Eccleſiam S. Michaelis de Boſco ex altera ſtatuit, creat ſibi, & facit dominum Oduzionem Archipresbiterum de Meladio, & Aquenſem Canonicum ſuum ſindicum procuratorem, & certum nuncium ad audiendum, reſpondendum Domino Ogerio Abbati de Locezio, & a Domino Novarienſi electo delegato ec. promittendo ec. Ego Ogerius Palatinus Not. rog. interſui, & hanc cartulam ſcripſi.

Electio ſororis facta a Monialibus S. Michaelis de Boſco ad agendum in lite cum Abbatiſſa Aquen. Ex Tab. Mon.

44 MCCX.

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenteſimodecimo, die martis nono Kal. decembris, indictione tertiadecima. In clauſtro S. Michaelis de Boſco Domina Sibilia priora Cenobii predicti ſancti Michaelis de Boſco conſenſu, & confirmatione Domine Helene, & Domine Adilie, & Domine Bellebone monacharum predicti monaſterii S. Michaelis inſtituit Mateldam a parte predicte Eccleſie, cujus eſt monacha ſindicam tam ad exigendum, quam ad reſpondendum ſuper cauſam videlicet, quam ipſa priora a parte predicte Eccleſie habet cum Abatiſſam de Aquis ad omnes appellationes ecc. Interfuerunt Gregorius de Domino, Guaſco de Fraſcarolio, Gulielmus de Bremeto, Ubertus Paſtor, Ubertus de Benzone Bello, Furfinus de Paterio, omnes teſtes vocati, & rogati. Ego Oglerius S. P. N. interſui, & hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

Literæ, quibus Miniſtri Eccleſiarum S. M. & S. Michaelis referunt Girardo ſe mandatis ejus paruiſſe. Ex Tab. ejuſd. Mon.

45 MCCX.

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenteſimodecimo, indictione tertiadecima, die lune viceſimo ſecundo menſis novembris. In ſecretario majoris Eccleſie civitatis Auguſte preſentibus Dominis Ariprando Vercellenſi Epiſcopo, Gualberto Auguſtenſi Epiſcopo, Wilelmo & Joanne, Monacis & Arnaldo Aquenſi Canonico teſtibus. Dominus Girardus Novarienſis electus, & Domini Pape in Lombardia proviſor confeſſus fuit ſe literas accepiſſe, quarum tenor talis eſt: Reverendo Patri, & Domino G. Dei gratia Novarienſi electo, & Domini Pape in Lombardia proviſori B. Miniſter Eccleſie ſancte Marie de Campis, & VVilelmus S. M. de Bulego omnimodam reverenciam. Viſis veſtre ſanctitatis literas, quod in eis ſignificabatur noſtro pro poſſe effectui ducere humiliter curavimus; unde accedentes ad Eccleſiam ſancti Michaelis de Zebeis de de ſtatu perſonarum noſtrarum tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus ſub animarum periculo ab ipſis monialibus diligenter queſivimus, & cum de injuncto negotio rei veritatem ab illis extorquere non poſſemus, eam fecimus jurare. In primis Sibilia Prioria ſub jurejurando interrogata cognovimus ſe fuiſſe ab Aquenſi Abbatiſſa monacam factam, & tempore precedente ab Abbatiſſa ejuſdem monaſterii Prioriam accepiſſe; illud idem preſtito idem juramento ab omnibus aliis monialibus videlicet ab Elena, Audia, Matelda audivimus, quarum videlicet Matelda nondum velata eſt; Elena vero, & Audia confeſſe fuerunt ſe ab Abbatiſſa predicti monaſterii fuiſſe monacatas. Item confeſſe fuerunt omnes Eccleſia Beati Michaelis ſubeſſe Aquenſi monaſterio pro . . . . , & quod Abatiſſa Aquenſis in illa Eccleſia pro velle ſuo veniebat ubi faciebat reſidentiam, & quod annuatim cenſum reddere dicto monaſterio conſueverunt. Quapropter his & aliis confeſſionibus auditis eis precepimus juſta tenorem literarum veſtrarum de cetero Abatiſſe predicti monaſterii, & ſucceſſoribus ſuis ſecundum regulam Beati Benedicti obedirent, quibus in contumacia exiſtentibus divinum interdiximus officium, que omnia ſanctitati veſtre intimare curavimus, & quia proprio caremus ſigillo cum ſigillo ſignum crucis habente has literas ſignavimus.

Ego Rufinus Notarius ſacri Palacii autenticum harum literarum de manu jam dicti Domini Novarienſis accipiens vidi, & legi, & precepto ipſius ſcripſi, & autenticavi nil addens, vel minuens preter punctum, vel literam.

Literæ, quibus Girardus Elec. Novar. committit Abbati de Locedio cognitionem appellationis interpoſitæ a Comite de Lomello in cauſa Mon. S. Michaelis, & S. M. de Aq. Ex Tab. Mon.

MCCXI. 46

S. G. ſola divina permiſſione Novarienſis electus venerabili in Chriſto Patri O. Abbati de Locedio ſalutem, & ſincere devocionis affectum paternitati veſtre preſentibus literis duximus intimandum, quod cum ad noſtram audientiam quedam delata fuiſſent, que in Eccleſia Beati Michaelis de Cebete correxione, & emendacione indigere videbantur dilectis fratribus veſtris B. Priore ſancte Marie de Campis, & G. ſancte Marie de Vole dedimus in mandatis, quatenus ad eamdem Eccleſiam perſonaliter accedentes, que ibidem ſecundum Deum ſtatuenda, vel corrigenda decernerent, auctoritate noſtra corrigerent, & ſtatuerent contradixione omni poſtpoſita. Inſuper etiam de obedientia, quam Aquenſis Abbotiſſa ab eis tanquam debita exigebat, que juſta forent ſtatuere debuiſſent, verum cum predicte Abbatiſſe obedientiam preſtare omnimode recuſarent, aſſerentes ſe ſicut intelleximus ei aliquo obedientie debito non teneri, ab ipſis Prioribus ſunt ſuppoſite interdicto. Verum quia Comes, qui ejuſdem Eccleſie fundator eſt & patronus ſuper his ad noſtram obedientiam appellavit, diſcretioni veſtre per preſentia ſcripta mandamus, quatinus ad predictum locum tempore congruo corporaliter accedentes tam ſuper correxione Monialium, quam ſuper facto interdicti, & omnibus aliis, que ſtatuenda videritis mediante juſtitia ſtatuatis.

Digitized by Google

Compromiſſum Miniſtræ Eccleſiæ C. Michaelis de Boſco in G. Albanen. Electum ecc. de controverſiis inter ipſam & Abbatiſſam Mon. S. M. de Campis. Ex Tabul. Mon. S. M. Aq.

47 MCCXI.

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenſimo undecimo, die martis ſexto, calendas madii, indictione quartadecima. In clauſtro S. Michaelis de Boſco, Domina Sibilia Priora, & Miniſtra Eccleſie predicte S. Michaelis conſenſu, & confirmatione Domine Adile, & Domine Bellebone monacharum ipſius Eccleſie compromiſit in Dominum G. Albanenſem Electum, & Magiſtrum Ottonem Canonicum Terdonenſem de controverſia, quæ vertitur inter Eccleſiam B. Michaelis de Boſco ex una parte, nec non ex altera Eccleſiam ſancte Marie de Campis, & quidquid fecerint, ſive per concordiam, ſive per juſtitiam ratum &c. renunciando &c. Ego Oglerius Notarius ſacri Palatii interfui, & hanc cartam tradidi, & ſcripſi.

Conventio in quadam lite cum Rectore Eccleſiæ S. Johannis de Burgo. Ex Tab. Eccl. maj.

48 MCCXI.

Anno Nativitatis Chriſti milleſimo ducenteſimo undecimo. In civitate Aquis XVI. novembris preſentibus teſtibus vocatis & rogatis Domino Bonjohanne Abbate S. Petri, Magiſter Enrico, & Oberto Judice Montisbarutii ad voluntatem & conſenſum Domini Anſelmi Aquenſis Prepoſiti, Pauli, & Arnaldi Canonicorum hujuſmodi pactum fecerunt Enricus Caputdomus, & Presbiter Ubertus de ſancto Johanne &c.

Lis erat de quodam muro, qui dividebat Eccleſiam S. Johannis de Burgo a domo Henrici. Ego Matteus Tabellio Palatinus &c.

Sententia Canonici Terdonenſis delegati in cauſa inter Monaſteria S. Mariæ Aquenſis, & S. Michaelis de Zebedo. Ex Tabul. Monaſt.

49 MCCXI.

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenteſimo undecimo, indictione quartadecima, die ſexto exeunte novembri in Terdona. Cauſſa vertebatur ante Dominum Ottonem de Baſſegnana Terdonenſem Canonicum arbitrum conſtitutum cum Domino Girardo Albanenſi electo inter Dominum Arnaldum Canonicum Aquenſem, & Sindicum monaſterii ſancte Marie Aquenſis ex una parte, & Dominam Mateldam Sindicam, & Monacam monaſterii ſancti Michaelis de Zebedo ex alia. Dicebat enim ſupraſcriptus Dominus Arnaldus, quod Eccleſia ſancti Michaelis ſubeſt Aquenſi monaſterio, & quod Prioriſſa, & Monachæ ſancti Michaelis tenentur facere obedientiam Abbatiſſæ ſupraſcripti monaſterii Aquis; & quod ſupraſcripta Abbatiſſa facit ibi reſidentiam pro velle ſuo ordinando, & diſponendo tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus de rebus ſupraſcriptis ſancti Michaelis tamquam in ſua propria Eccleſia. Quod ſupraſcripta Domina Matelda penitus inficiabatur: & ſuper hoc plures teſtes ſcilicet multi producti ſunt. Viſis ergo rationibus, & allegationibus utriuſque partis, & dictis teſtibus diligenter inſpectis, & habito ſupraſcripti Domini Girardi Albanenſis electi, & aliorum ſapientum conſilio, Dominus Otto condemnavit ſupraſcriptam Dominam Mateldam Sindicam verſus Dominum Arnaldum Sindicum, quod Eccleſia ſancti Michaelis debeat ſubeſſe Aquenſi monaſterio, & quod Prioriſſa, & Monache ſupraſcripte Eccleſie ſancti Michaelis debeant de cetero obedire ſupraſcripte Abbatiſſe ſancti Michaelis ſecundum regulas Beati Benedicti. Quam ſupraſcriptam ſententiam ſupraſcriptus Dominus Otto tulit ex ſpeciali mandato expreſſo ſupraſcripti Domini Girardi, prout continebatur in ſuis literis, quas ego Jacobus vidi ſigillatas eſſe, & precepto ipſius Domini Ottonis redegi. Interfuerunt teſtes Dominus Obertus Terdonenſis Præpoſitus, Dominus Petrus de Bruxeto Terdonenſis Canonicus, Dominus Henricus Aquenſis, & Ottobonus. Rogatus ego Jacobus Not. &c.

Litteræ Innoc. Papæ III. Archidiacono Aq., ut exequi jubeat ſententiam a Canonico Terdon. latam in lite Mon. S. M., & S. Michaelis de Zebedo ex lacera membrana. Tabul. Mon. S. M.

MCCXII. 50

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Archidiacono Aquenſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecta in Chriſto filia Abbatiſſa ſancte Marie de Aquis nobis humiliter ſuplicavit, ut definitivam ſententiam pro ipſa contra Eccleſiam ſancti Michaelis de Sebedo ſuper poſſeſſionibus, & . . . aliis a magiſtro O. Canonico Terdonenſi autoritate noſtra . . . juſtitia promulgatum . . . . quo circa diſcretioni tue per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus . . . . ipſam ſicut eſt juſta facias per cenſuram Eccleſiaſticam appellatio- poſtpoſita firmiter obſervari. Datum Signe V. Kalendas junii Pontificatus noſtri anno quinto decimo.

Præceptum Archid. Aquenſ. delegati factum Abbatiſſæ S. M. Aq., & S. Mich. de Zebedo, ut coram ſe compareant. Ex Tabul. ejuſd. Monaſt.

MCCXII. 51

Anno Dominice Incarnationis milleſimo ducenteſimo duodecimo XV. die martis XI. exeunte novembre in preſentia teſtium, quorum nomina ſubter leguntur. Octobonus clericus precepit mihi Scotoni publico Tabellioni, ut as litteras autenticarem, cujus tenor talis eſt: Reverendis dominabus Abbatiſſe ſancte Marie Aquenſi, & Prioriſſe s. Michaelis de Zebeo O. Aquenſis Archidiaconus in vero ſalutari ſalutem. Notum ſit benignitati veſtre nobis a Summo Pontifice injunctum eſſe, quod a Magiſtro O. Terdonenſi Canonico ſuper poſſeſ-

Digitized by Google

ſionibus, & aliis rebus promulgatam ſi eſt juſta, faciam cenſura Eccleſiaſtica firmiter obſervari, cujus tenor talis eſt: Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Archidiacono . . . ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecta in Chriſto Abbatiſſa s. Marie Aquenſis humiliter ſupplicavit, ut . . . . Eccleſiam s. Michaelis de Zebeo ſuper poſſeſſionibus, & rebus . . . . juſticia promulgatam ... robur faceremus . . . . ea ſcripta mandamus, quatenus ſententiam ipſam, ſicuti eſt juſta, facias per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota firmiter obſervari. Data Signi VII. Kalendas julii Pontificatus noſtri ann. XV. Quapropter nos auctoritate, qua fungimur precipiendo mandamus, quatenus ſecunda die poſt feſtum s. Andree coram preſentiam noſtram vos repreſentetis, & quod juſtum fuerit, divina dante gratia vobis notificabimus.

Actum eſt hoc in Alexandria &c.

Ego Scota Notarius Sac. Pal. &c.

Appellatio in cauſa Mon. s. Mich. cûm Abbatiſſa S. M. Aquenſis a Gualterio Abb. Papien., & Epiſc. Cremon. ad Arcidiaconum Aquenſ. Ex Tabul. S. M. A.

52 MCCXII.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo duodecimo indictione XIV. die ſabbati I. menſis decembris in Papia apud monaſterium s. Petri in Celo aureo in preſentia &c. Henricus Scalionus procurator Abbatiſſe, & Monialium s. Marie de Campis de Aquis, pro ut in carta una a Jacobo Notario tradita continetur, appellavit a D. Gualterio Abbate ſupraſcripti monaſterii s. Petri in Celo aureo a D. Cremonenſi Epiſcopo Apoſtolice Sedis legato, judice delegato in cauſa, que vertitur inter predictam Abbatiſſam ex una parte, & Prioriſſam, & Moniales s. Michaelis de Zibido ex alia, dicens, quod in ea cauſa non poterat procedere, quia ipſa cauſa commiſſa erat a Domino Papa Archidiacono Aquenſi &c.

Ego Petrus de Curtemala ſacri Palacii Notarius &c.

Venditio D. Vilielmi de Meladio poſſeſſionum, & jurium ſuorum in Bublio, s. Julia, & Caſſinaſco D. Nicolao de Bublio. Ex Tabul. Eccl. Maj.

53 MCCXVIII.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo octavo XIII. Kal. novembris in Meladio, prope caſtrum, in preſentia infraſcriptorum teſtium. Jacobus filius quondam domini Wllielmi de Meladio vendidit, & tradidit in allodium domino Nicolao de Bublio totum illud, quod ipſe habet, & tenet, & poſſidet, & alter pro eo habet, & tenet, & eſt viſus habere, & tenere, & poſſidere in Bublio, in ſancta Julia, & Caſſinaſco, in villis, & caſtris, & in pertinentiis predictorum locorum, ſcilicet terras cultas, & incultas, homines, arbores, vineas, prata, nemora, juriſdictionem, cortile, forſiam, & virtutem, diſtrictum, drictum, item caſas, piſcarias, & ripaticos aquarum, & patronatus Eccleſiarum predictorum locorum, & omnes alias res, quas in predictis locis, & in pertinentiis predictorum locorum habet, cum omnibus acceſſionibus ſuis, finito pretio denariorum bonorum Januenſium librarum centum, de quo pretio ſupraſcriptus venditor renunciavit exceptioni non traditi, & non numerati pretii, ſe bene quictum tenuit, & pagatum, renuncians illi legi, que dicit, quod venditor deceptus ultra dimidiam juſti pretii recipiatur, & beneficio reſtitutionis in integrum, & cuilibet alio legum beneficio tali modo, quod prenominatus emptor ſupraſcriptam venditionem liberam, abſolutam habeat, & teneat, atque poſſideat, & ex ea toto tempore vite ſue, & eredum ſuorum jure proprio, quidquid voluerint, faciant, ſine omni contradictione iſtius venditoris, & ejus eredum, vel ſucceſſorum ſuorum. Inſuper prenominatus venditor ſupraſcriptam venditionem, ſupraſcripto emptori, & ſuis eredibus, ſeu cuicumque eam dederint, aut alienaverint ab omni homine, & in omni tempore cum ſtipulatione ſubnixa defendere promiſit. Quod ſi defendere non poſſet, aut per quodvis ingenium ſubtrahere vellet; tunc &c.

Mutuatio facta pro Canonicis Aq. de quadam pecuniæ vi a Marchione Manfredo de Uxetio. Ex Tabul. Eccl. Maj.

MCCXXV. 54

Anno Domini mileſimo ducenteſimo vigeſimoquinto indic. decimatertia die jovis vigeſimaquarta aprilis in clauſtro Majoris Eccleſie Aquenſis Dominus Presbyter Lanfranchus, Dominus Ardicio Archipresbyter de Melazo, Magiſter Paulus, & Magiſter Enricus ejuſdem Eccleſie Canonici reſidentes in eadem Eccleſia pro Capitulo nomine ipſius Eccleſie ex mutuo fuerunt confeſſi ſe ſe recepiſſe a Domino Manfredo de Uzecio den. bon. Pap. lib. 23. . . . . . . quod debitum ipſi Canonici profitebantur ſe feciſſe pro utilitate jam dicte Eccleſie, videlicet proſequendi cauſam, quam habent cum monaſterio s. Petri ſuper jure Parrochiali, quos denarios ei ſtipulanti, vel ejus certo miſſo uſque ad VI. menſes proximos ſub pena dupli reddere promiſerunt . . . . . Inſuper Enricus Blancus, Otto Veri, inde debitores principaliter, & perſonaliter in omnem cauſſam ſe conſtituerunt promittentes in omnibus obſervare dicto Capitulo non obſervante, renuntiantes, quod non poſſint opponere ſe interceſſiſſe pro Clericis, obligantes omnia bona ſua &c.

Interfuere teſtes Gulielmus Sardo, Facicutis, Wilielmus Petrus Baril, & Petrus Lavagna.

Ego Petrus Notarius S. P. &c.

Digitized by Google

Proteſtatio obedientiæ facta a Prioriſſa s. Mich. de Zebete Abbatiſſæ Aquenſi. Ex charta lacera Tabularii Monaſt. S. M. Aquenſis.

55 MCCXXV. . . . (1)

Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo . . . . indictione V. . . die lune XXI. madii apud Cenobium s. Marie de Aquis preſentibus domino Anſelmo Aquenſi Epiſcopo, Bono Johanne Abbate s. Petri Aquis Presbyteri . . Arnaudo Agradei, & . . . . Aquenſ. . . . & Toro-bono Monaco dicti Monaſterii s. Petri, teſtes rogati, domina Helena Prioriſſa s. Michaelis de Zebete de ultra Pado confitens illam Eccleſiam, & prioriam dicti s. Michaelis ſubeſſe . . . . monaſterio ſancte Marie de Aquis, domne Cilie Abbatiſſe ejuſdem monaſterii, & ejus nomine recipienti . . . . . fecit obedientiam; unde ipſa Abbatiſſa, & Epiſcopus juſſerunt . . . . . fieri.

Ego Petrus Not. S. P. rog. hanc car. ſcripſi.

(1) *Pertinet ad annum MCCXXVIIII. indictione II. qua dies lunæ concurrebat cum die XXI. maii. Anſelmus autem inſulas tenuit uſque ad an. MCCXXXI.*

Electio Miniſtræ Eccleſiæ s. Michaelis de Boſco facta a Monialibus ejuſdem Eccl. Ex Tab. Mon. S. M. A.

56 MCCXXXI.

Anno a Nativitate Domini milleſimo ducenteſimo triceſimoprimo indictione decima die Dominico primo menſis marcii in Eccleſia s. Michaelis de Boſco domna Helena monaca, & ſoror ejus Eccleſie, ſeu monaſterii conſenſu, & voluntate D. Contiſſe ſororis, & Monace ejuſdem Eccleſie, & conſenſu, & voluntate Presbyteri Arnulfi clerici, & fratris ſupraſcripte Eccleſie, ſeu monaſterii ad honorem Dei, & Beate Marie ſemper Virginis, & s. Michaelis Archangeli, & omnium Sanctorum Advocatorum elegit, nominavit, conſtituit D. Jmuldam (*forte* Vimuldam) ejuſdem Eccleſie, ſeu monaſterii monacam, & ſororem in prioriam, & miniſtram ſepedicte Eccleſie, ſeu monaſterii, & ſalvo conſenſu, & voluntate Avance ſororis, & monace ſepedicte Eccleſie . . . & ſalvo jure, & honore domine Abbatiſſe Aquenſis, quod, & quem habet, vel videtur habere in confirmando, vel confirmandis prioriis, ſeu miniſtris ſupraſcripte Eccleſie, ſeu monaſterii &c. Interfuerunt teſtes Oglerius de Fraſcarolio, & D. Anricus Comes, & D. Bonefacius, & D. Henricus de Belengeriis teſtes.

Ego Bertolotus Fortianus S. P. N. interfui.

Terminatio confinium nemoris Moirani inter civitatem Aquis, & commune Montisboni. Ex Tabul. Civit.

57 MCCXXXV.

Anno Dominice Nativitatis milleſimo ducenteſimo trigeſimoquinto indictione VIII. die martis XII. menſis junii in Valle Potazani preſente Aicardo Aſſolle, Perſivallo, Henrico Pipero, Henrico Abbarum, & Jordano Cazulo placuit, & convenit inter Henricum Corteſſum, & Moxardum conſules de Montabono . . . .

Ad preſentiam, & conſenſum D. Villelmi Sivoleti, & cum ejus auctoritate Villelmi Ciconie, Araldi Cazole q. Andulfi de Fonte Magiſtri, & aliorum bonorum hominum de Montabono ex una parte, & D. Amizonum de Buſto Aquenſem poteſtatem ex altera nomine, & vice communis Aquis ſe ſe compromiſerunt in Henricum Blancum, Ottonem Morengum, Aquideum Bonziam, Vincentium de Braida . . . pro arbitris de omnibus litibus . . . que inter commune Montisboni . . . & commune, & homines Aquis vertebantur . . . ſuper confinibus, & coerentiis boſchi Moyrani verſus Potazanum . . . . Henricus Blaneus &c. ſententiando proferunt, quod boſcus Moyrani verſus Potazanum &c. tales habeat confines . . . ſcil. foſſatus perignol uſque in plano juxta Gandulfum de fonte Mulacium per directum uſque ad foſſatum vinearum, ita quod ſit rectus in capite foſſati, ſicut eſt via, & via illa uſque ad illam Gandulfi de fonte, & Melacie. Item ibidem inferius ſicut deſignat pringia boſchi de foſſato vinearum per directum uſque in plano Roche Maſtini, & ab illo plano, ſicut deſignat per directum uſque ad rocam Rapariam verſus boſcum Moyrani a principio uſque in finem, ſalva ſorta una terre cultive, que eſt communis Aquis, & eſt continua boſco uſque in Potazano, & a Pringia illius roche Rapere uſque ad teſtam terre Villelmi Ciconie, ſicut ſunt termini uſque ad Scarranum diſcoopertum Gandulfi de fonte, & ab illo Scarrono, ſicut eſt uſque ad viam ipſam, uſque ad foſſatum ſecus pira poſta, ſicut deſignat, & eſt boſcus per directum uſque ad foſſatum Culi, & cum via ad planum. Infraſcripti conſules D. Sivoletus &c. duas cartulas &c.

Ego Egerzius Palat. Not., ego Henricus Notarius &c.

Venditio terrarum hominibus de Bellomonte propoſita ab Abbatiſſa Aquenſ. cum Epiſcopi conſenſu. Ex lacera membrana Tab. M. S. M. A.

MCCXXXV. 58

Anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo quinto indict. VIII. die ſabbati primo Kalen. decembris dominus O. de Puteo Poteſtas Nicie, & cunctum conſilium ejuſdem loci de majore parte collectum . . . . . . fuit in concordia habere raptum (ratum) & fecerit (firmum) quidquid voluerit facere D. O. Poteſtas Nicie de terris eſtimatis hominibus de Bellomonte per Ambaxatores communis Alexandrie, que fuerant domine Abbatiſſe de Aquis cum illa Abbatiſſa . . . . nunciis aſſolvendo in illo conſilio dictas terras dicte Abbatiſſe hominibus de Bellomonte, quibus extimate erant dicte terre precepto domini O de Puteo poteſtatis Nicie; unde dictus O. poteſtas Nicie pre-

Digitized by Google

ſente pagina vobis domne Abbatiſſe facit manifeſtum, quod eſt paratus facere fieri emtionem dictarum terrarum vobiſcum, quando vobis placuerit, ſecundum quod fuit in concordia cum nuncio veſtro Gulielmo. Quapropter vobis denunciamus, quatenus ſi vobis placet facere dictam vendicionem, Sindicum veſtrum cum confirmatione domini O. Aquenſis Epiſcopi in proximo ad nos mittere procuretis ſcientes pro certo, quod quando venerit Sindicus veſter, habebimus abſolucionem dictarum terrarum ab R. poteſtate Alexand., ita, quod Sindicus veſter poterit, quandocumque venerit, omnia, que continebantur in litteris veſtris penitus adimplere.

Actum in villa Nicie. Ego Manfredus N. S. P. &c.

Litteræ Abbatis Monaſterii s. Juliæ, & Præpoſiti Bubbii Epiſcopo Papienſi, ut denunciet Comitem de Lomello eſſe excommunicatum, eo quod de Monaſterio s. Mich. ejecerit monialem inſtitutam ab Abbatiſſa Aquen. Ex Tabul. Mon.

59 MCCXXXVII.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſeptimo indict. X. die martis XVII. martii in lobia monaſterii ſancte Julie. Reverendo in Chriſto Patri, & Domino R. Epiſcopo Papienſi Petrus Abbas Monaſterii s. Julie, & Albertus Prepoſitus Bublienſis judices a Summo Pontifice delegati in hanc partem ſalutem, & perpetuum in omnibus famulatum. Cum nos miſerimus, ſecundum quod jus poſtulabat auctoritate Domini Pape Abbatiſſam Aquenſem in poſſeſſionem Eccleſie s. Michaelis de Zebede propter contumaciam adverſe partis rebelles, & contradictores excommunicantes, & Nobilis Henricus Comes de Lomello, ſecundum quod audivimus, quamdam Monialem ibi inſtitutam a predicta Abbatiſſa de dicta Eccleſia s. Michaelis ejecit, ipſam contra mandatum Apoſtolicum, imo & contra nobilitatem ſuam turpiter, & inhoneſte tractando, vobis auctoritate Domini Pape, qua fungimur in hac parte precipiendo diſtricte mandamus, quatenus dictum Comitem denuncietis excommûnicatum, & arcius evitari. Interfuerunt teſtes &c.

Ego Ubertus Notarius pal. &c.

Excommunicatio Comitis Lomelli facta ab Epiſcopo Papienſi. Ex Tabul. Mon.

60 MCCXXXVII.

Anno a Nativitate Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſeptimo indictione decima die ſabbati undecimo menſis aprilis in Papia in palatio Epiſcopali D. Robaldus Dei gratia Papienſis Epiſcopus auctoritate, & mandato dominorum P. Abbatis monaſterii s. Julie, & Alberti prepoſiti Bublii a Summo Pontifice delegatorum ſuper queſtione, quam Abbatiſſa monaſterii s. Marie Aquenſis, ordinis s. Benedicti contra monaſterium s. Michaelis de Zebede ejuſdem ordinis movebat, ut in reſcripto . . . plenius continetur, excommunicavit dominum Comitem Henricum de Lomello, quia D. Comes expulit Abbatiſſam Aquenſem, & ejus monialem Daminam nomine de poſſeſſione Eccleſie S. M. de Zebede. Interfuerunt Guido Croſus Canonicus Sancte Marie de Monte &c.

Ego Gulielmus Capella &c.

Deputatio procuratorum facta a Monaſterio S. M. Aquenſ., & a domo Humiliatorum de Fraſcarolio pro æſtimatione, & venditione bonorum s. Mich. de Zebede. Ex Tabul. ejuſd. Monaſt.

MCCXL. 61

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrigeſimo indictione decimatertia die dominica III exeunte julii apud Eccleſiam s. Marie de Campis de Aquis preſentia &c. D. Lilia Abbatiſſa . . . . cum conſenſu, & voluntate ſuarum ſororum videlicet D. Sibilie, D. Matelde, D. Purpure, D. Fornarie, D. Otte . . . ordinant Ubertum Galeam civem Aquenſem ſuum certum nuncium . . . ſuper . . . controverſiis, quas habet, vel poteſt habere cum ſorore Elena, & ſororibus Humilitatis amminiſtratrix, vel amminiſtratrices ſoror . . . religionis de Fraſcarolio . . . . ad recipiendum pecuniam venditionis s. Michaelis de Zebede . . . & ad recipiendum ſecuritatem de predictis attendendis mulieribus, & domui religionis de Fraſcarolio, ut comparerent, & venirent coram dominis P. Abbate s. Julie, & A. prepoſito Bublien. a S. Pontifice in hac parte delegati, & ad faciendum concordium cum eis de negocio, & pacto, ſi quod fuerit prediorum s. Michaelis, & poſſeſſionum ejus, & omnia alia facienda.

Ego Nicolaus Notarius Pal &c. Anno Nativitatis Domini MCCXL. indictione III. XIII. die veneris II. menſis novembris in Fraſcarolio. D. Elena de Peceto miniſtra domus Humiliatorum, & ſoror Umelia, & D. Salvatica, & Sibilia, & Elena, & Pipia, & Agnexia, & Bruna, & Bona, & Aicarda, & Jordana, & Alluminata, & Agnexina, & Margarita q: ſorores ſupraſcripte domus conſtituerunt . . . Johannem Clericum de S. Ambroxio de Ponte Vetero . . . procuratorem ſuper omnem cauſam, quam ipſe habent . . . cum monacis de Aquis &c.

Ego Guido Cerrus S. P. Notarius &c.

Subdelegatio Abbatis s. Juliæ Præpoſito Bubbii in quadam cauſa inter Abbatiſſam Aquenſ., & adminiſtratricem Humiliatarum Fraſcarolii. Ex Tabul. Mon.

MCCXL. 62

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrigeſimo indictione decimatertia die dominico decimanona auguſti in curia monaſterii s. Julie D. Petrus Abbas dicti monaſterii a Summo Pontifice judex delegatus in cauſa, que vertitur, vel verti debet coram eo, & coram D. Alberto prepoſito

Digitized by Google

Bublienſi ſui conjudicis inter Abbatiſſam monaſterii ſancte Marie de Campis Aquis, & Helenam adminiſtratricem domus Humiliatarum religionis de Fraſcarolio ex altera, in preſentia D. Helene commiſit vices ſuas D. Alberto prepoſito Bublienſi conjudici ſuo promittens, quidquid D. Albertus fecerit, ratum, & firmum habere &c. Teſtes D. Petrus Monacus, Martinus Cancelarius.

Ego Ubertus Notarius Pal. &c.

Procuratio Eccleſiæ s. Mich. de Zebede quibuſdam Montalibus conceſſa ab Abbatiſſa Aquenſi, & illarum obedientiæ juramentum. Ex Tabul. Monaſt.

63 MCCXLI.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrigeſimoprimo indictione decimaquarta die dominico vigeſimoſexto madii D. Cilia Abbatiſſa monaſterii s. Marie de Campis Aquis ſub ſolario ipſius monaſterii conſenſu, & voluntate ſuarum ſororum, videlicet domine Sibilie, Purpure, Matelde, Fornarie, & Ote conſtituit, & ordinavit in . . . Imoldam, & Aranciam ſorores monachas predicti monaſterii ſuas procuratrices, & adminiſtratrices Eccleſie ſancti Michaelis de Zebede Papienſis dioceſis, & bonorum ipſius Eccleſie pertinentium ad monaſterium ſancte Marie de Campis Aquis; ita, quod debeant nomine predicti monaſterii ſancte Marie adminiſtrare bona dicte Eccleſie s. Michaelis bona fide, & ſine fraude, & ſtare ibi, & dimittere Eccleſiam illam, & bona ipſius Eccleſie, ſicut fuerit de voluntate predicte Abbatiſſe, & mandato, & ſucceſſorum ejus, & reddere rationem predicte adminiſtrationis, quandocumque ab ea, vel ab alio pro ea fuerint requiſite. Inſuper Imolda, & Arancia fecerunt obedientiam, tanquam monace monaſterii s. Marie predicte Abbatiſſe, & juraverunt attendere, &c. Interfuerunt teſtes &c.

Ego Ubertus Notarius Pal. &c.

Electio Procuratoris facta a Miniſtra manſionis s. Michaelis, Frugaroli, & Boſchi ex charta lacera Tabul. Mon. Aq.

64 MCCXLII.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſecundo indictione quintadecima . . . . octavo idus aprilis . . . . . in palatio novo communis Dominus . . . . . Judex, & Vicarius D. Marini de Ebulo Imperiali auctoritate, ... poteſtate precepit Gulielmo Butigelle publicare . . . . & in publicam formam redigere inſtrumentum, cujus tenor talis eſt: anno MCCXLII . . . . . . : . D. Helena miniſtra manſionis s. Michaelis de loco Fraſcaroli . . . . & s. Michaelis de Boſco . . . . . . conſtituerunt . . . . . ſuum procuratorem . . . .

Præceptum Judicis in cauſa Eccleſiæ ſancti Michaelis de Boſco cum Abbatiſſa ſanctæ Mariæ de Campis. Ex lacera membrana Monaſt. s. Mariæ.

MCCXLII. 65

Anno a Nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſecundo indict. quintadecima die marcii ſecundo menſis decembris in Papia D. Merandus de la Porta judex, & Vicarius D. Marini de Eubulo Imperiali mandato pot. . . . . domine C. Abbatiſſe s. Marie Aquen. ſalutem, & omne bonum. Preſenti inſtrumento vobis facimus manifeſtum, quod Gulielmus Capellarius (*Capellanus*) *in Papiam* venit ante noſtram preſentiam petens illam blavam . . . . . S. Mich. de Boſco, que fuit ſaxita ad veſtram petitionem &c.

Ego Bergundus de Ramana Notarius. Pal. &c.

Revocatio ſententiæ latæ a Bonifacio Præpoſ. s. Thomæ de Canellis delegato circa jura Monaſt. S. M. de Aquis in Eccleſia ſancti Nicolai de Quinzano. Ex Tabul. ejuſd. Monaſt.

MCCLIIII. 66

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimoquarto indict. tertia die ſabbati ſecundo menſis madii ad poſtulationem Petri de Puſterna Sindici venerabilis D. Purpure Abbatiſſe Monaſterii ſancte Marie de Campis de Aquis, & tocius conventus dicti monaſterii, & procuratoris D. Loterii Aquenſis prepoſiti nomine dicti monaſterii, & dicti prepoſiti. Qui ſindicus, & procurator petebat nomine predicto a D. Bonifacio prepoſito de Canellis ſubdelegato a D. Vinaudo Archipresbytero de Dolanis, ut ipſe revocaret ſententiam latam ab eodem ſubdelegato contra presbyterum Caſtellanum, vel dictum monaſterium, vel memoratum prepoſitum ſuper Eccleſiam ſancti Nicolai de Quinzano, vel rebus ejuſdem pro D. Rajmondo prepoſito s. Johannis de Inciſa, in qua ſententia . . . quod dicta Eccleſia deberet conferri, & aſſignari, vel quod dictus ſubdelegatus Eccleſiam predictam D. Rajmondo prepoſito contulit, & aſſignavit, & ipſum fore ponendum in poſſeſſionem corporalem dicte Eccleſie s. Nicolai, ſicut continetur in quodam inſtrumento facto a me Notario infraſcripto, cujus tenor talis eſt. Cum D. Bonifacius prepoſitus s. Thome de Canellis Aquenſis dioceſis ſubdelegatus D. Vinaudi Archipresbyteri de Dolanis, ſecundum quod apparet in litteris ipſius Archipresbyteri, tenor quorum talis eſt: ✠ Nobili, & prudenti viro D. Bonifacio Prepoſito Eccleſie s. Thome de Canellis Vinaudus Archipresbyter de Dolanis D. Pape executor, ſive delegatus ſalutem, & quodcumque poſſet ſervitii, & honoris. Noveritis me nuper recepiſſe D. Pape litteras ſub hac forma: Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilecto filio Archipresbytero de Dolanis Albenſis dioceſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Dilecti filii

Digitized by Google

Raymundi prepoſiti Ecclefie de Inciſa merita nos inducunt, ut ipſum proſequamur benevolentia graciosa. Obtentu itaque meritorum hujuſmodi diſcretioni tue per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eidem prepoſito Ecclefiam campeſtrem s. Nicolai de Quinzano Aquenſis dioceſis ad monaſterium monacharum de Aquis ordinis s. Benedicti ſpectantem, ſi pro ut adſerit, vacaret ad preſens, & dicte moniales non fecerunt XXV. annis elapſis eidem Eccleſie per aliquem deſſervire, auctoritate noſtra per te, vel per alium conferas, & aſſignes, non obſtante ſi eiſdem monialibus a Sede Apoſtolica ſit indultum, quod ad requiſitionem, ſeu proviſionem alicujus compelli . . . . interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, que indulti hujuſmodi non fecerint menſionem, aut aliqua alia indulgentia ſedis ejusdem, per quam non expreſſam preſentibus ipſius Prepoſiti proviſio impediri valeat, vel differri; ſeu ſi dicte moniales ſint de mandato noſtro ſuper ſimili proviſione gravate, ſive quod idem Prepoſitus alias beneficiatus exiſtit, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Datum Lugduni idibus decembris Pontificatus noſtri anno VIII. Unde quia pluribus negotiis impeditus predictis intendere non poſſum ad preſens vobis nihil in me retinendo ſuper premiſſis committo totaliter vices meas . . . citaverit canonice, & peremtorie presbyterum Caſtellanum, qui tenet dictam Eccleſiam s. Nicolai de Quinzano, ut veniret, vel compareret coram preſentia ipſius prepoſiti de Canellis, ſi vellet aliquid dicere, vel opponere contra dictum prepoſitum de Inciſa, vel litteras ipſius, qui Prepoſitus de Inciſa petebat a domino prepoſito de Canellis, ut ſibi conferret, & aſſignaret D. Eccleſiam s. Nicolai; non venit, nec aliquis pro eo, qui vellet, vel poſſet aliquid dicere contra D. prepoſitum de Inciſa . . . . . . idem Prepoſitus de Canellis D. Eccleſiam s. Nicolai de Quinzano dicto prepoſito de incifa contulit, & aſſignavit, & precepit Michaeli Archipresbytero s. Johannis de Cunchis . . . . . . ponat D. prepoſitum de Inciſa in poſſeſſionem corporalem D. Eccleſie s. Nicolai contradictores &c., & idem prepoſitus ſubdelegatus D. Archipresbiteri de Dolanis videns &c., quod dicta ſententia lata, vel data a ſe ipſo ſubdelegato fuerit data per errorem, & contra jus ſcriptum in prejudicium D. Monaſterii, & D. Prepoſiti, necnon dicte Eccleſie s. Nicolai, habita diligenti deliberatione, & conſilio ſapientum, preſente D. Prepoſito de Inciſa dictam ſententiam revocavit caſſando, & irritando eamdem ſententiam auctoritate ſibi commiſſa, vel delegata.

Ego Obertus Not. Sac. Pal. &c.

Locatio cujuſdam poſſeſſionis facta ab Abbatiſſa Monaſterii S. M. de Aquis. Ex Tab. ejud.

67 MCCLV.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quinto, indict. decimatertia, die jovis, vigeſimo quinto martii ſub porticu Monaſterii ſancte Marie de Campis Aquis D. Purpura dicti Monaſterii Abbatiſſe conſenſu, & voluntate ſuarum ſororum monacharum dicti Monaſterii, videlicet domine Damine Priore, Sibilie, Matelde, Fornarie, Avantie, Sibiline, & Ote donat . . . . . . Petro Amoſtri, & ſuis legitimis eredibus ab eo deſcendentibus ad fictum reddendum in perpetuum omni anno in Kalendis aprilis predicto monaſterio octo den. bon. propter petiam unam vinee jacentis in territorio Aquis, ubi dicitur Sambuctum coeret ei Templarii, via, Bonifacius Moytius, & Barreta. quod fictum &c. interfuerunt teſtes Henricus de Rocheta, Aquidinus Ocha, Bonifacius Cavallus.

Ego Ubertus Notarius publicus rogatus h. c. & aliam ejuſdem tenoris tradidi, & ſcripſi.

Locatio domus in civitate Aquen. facta ab Abbatiſſa Mon. S. M. hac lege, ut ſibi dimittatur, ſi propter bellum in ædibus Monaſterii tutæ non ſint. Ex Tabul. Monaſt. S. M.

MCCLX. 68

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeſſageſimo, indictione tertia, die dominico, decimoquarto novembris in Aquis in domo B. Marie de Campis Aquis apud Eccleſiam preſentibus Henrico . . . Gelino, & Rufino Petri Guercii teſtibus rogatis, & vocatis D. Fornaria Abbatiſſa monaſterii s. Marie de Campis Aquis voluntate, & conſenſu ſororum ſuarum ibi reſiſtentium (*exiſtentium*) pro conventu, ſcilicet F. D. Mateldine Prioriſſe, D. Sibilie, D. Damine, D. Sibiline, D. Fornarine, D. Gadie, & D. Otte converſe dedit in feudum per ſe, & ſuos eredes D. Wilelmo Johanni civi Aquenſi, & ſuis legitimis eredibus domum ſuam de civitate Aquis, cui coeret via publica, Monaſterium s. Petri, Wilelmus Fargualdus, & flumen Medrici . . . . tali modo, pacto, & conditione . . . . . . quod ſi guerra, vel diſcordia eſſet in Aquis, vel inter illos de Aquis, vel alias perſonas, ita quod domna Abbatiſſa, & monace, & res, & familia monaſterii non auderent ſtare ad monaſterium ſecure, neque poſſent, quod D. Johannes, vel ſui eredes ipſas dominas familiam, & res ſuas reducent in domo predicta, vel eis dominabus daret, & accommodaret aliam domum competentem ad ſtandum, & ſe reducendum &c.

Ego Bertolomeus Not. Pal. &c.

MCCLXV. 69

Anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto, non. julii Breve Clementis IV. Papæ, quo Abbati Fructuarienſi confirmat bonorum omnium antiquas poſſeſſiones, ac jura. Dat. Peruſii . . . . in Epiſcopatu Aquenſi Abbatiam s. Juliæ de Bubio, Eccleſiam s. Mariæ de Fraſcata, Eccleſiam s. Victoris de Calamandrana. In Archiep. Januenſi . . . Saon. . . . . Alben., Aſten. . . . . Eccleſiam s. Jacobi de Loazolio (*nunc diœceſeos*

Digitized by Google

Aquenſis) &c. *Scritture della Corte di Roma per la Badia di s. Benigno docum. num. XI.*

Donatio uſusfructus ad vitam duobus conjugibus, qui bona ſua Monaſterio S. M. Aquis dederunt. Ex Tabul. Monaſt.

70 MCCLXVII.

Anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſeptimo, indict. decima, die Dominico, quarto exeunte auguſti ſub ſolario monaſterii ſancte Marie de Campis Aquis, preſente D. Loterio Aquenſi Prepoſito, D. Baudezono Aquenſi Canonico, Uberto Multure, Albertono de Alice, Uberto Meliorato, & Acurſo de Cormorino teſtibus rogatis. D. Fornaria Abbatiſſa monaſterii ſupradicti conſenſu, & voluntate D. Matelde priore, D. Sibilie, Multure, D. Sibilie de Janua, D. Saraxine, & D. Margarite pro conventu reſidentium dedit . . . . & donationem irrevocabilem fecit Arnaudo Miglino, & uxori ſuę Alaxie pro victu, & veſtitu ſuo, uſumfructum, & habitationem in vita ipſorum giugalium domus, campi, & vinee, quas, & quos ipſi jugales fuerunt confeſſi, ſe dediſſe D. Abbatiſſe inter vivos nomine dicti monaſterii, ut patet per publicum inſtrumentum factum per me infraſcriptum Notarium, quod ſic incipit anno Domini MCCLXVII. indict. X. die martis prima februarii &c., & inde plura inſtrumenta unius tenoris fieri rogavit cum conſilio Sturionis Bellexii.

Ego Bonus filius Notarius Pal. interfui, & hanc cartam ſcripſi.

Jus decimas percipiendi in agro oppidi Saxelli ab Epiſcopo Oddone conceſſum Petro Bertaldo. Ex Tabul. Eccl. Maj.

71 MCCCVII.

Anno Domini milleſimo tercenteſimo indictione quinta die dominico tertio octobris in Pereto apud Eccleſiam dicti loci, preſentibus Domino Petrazano de Petrazanis Vicario Domini Archiepiſcopi Mediolanenſis, Domino Belegio, Johanne de Aquis teſtibus vocatis Venerabilis P. D. D. O. Dei gratia Aquenſis Epiſcopus pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis in Aquenſi Eccleſia cum una macia, quam in manibus habebat inveſtivit Petrum Bertaldum de Saxello per ſe, & ſuos ſucceſſores legitimos ex ſe natos de decima, & decimatione omnium poſſeſſionum, terrarum, & beſtiarum, ſeu fructuum ipſarum de tota villa Saxelli, & ejus poſſe, quam ipſe Petrus, & anteceſſores ſui tenuerunt, & tenere conſueverunt in dicta villa Saxelli, & ejus poſſe ab Aquenſi Eccleſia, ſeu ab ipſo Aquenſi Epiſcopo, ſalvo jure cujuslibet perſone habentis melius jus in dicta decima, & Aquenſis Epiſcopatus. Qui dictus Petrus per ſe, & ſuos eredes juravit fidelitatem ipſi Domino Epiſcopo, & omnibus Catholicis ſucceſſoribus in Aquenſi Eccleſia, pro qua inveſtitura idem Dominus Epiſcopus confeſſus eſt ſe habuiſſe a dicto Petro Craſlonos duos &c.

Fidelitas præſtita Mediolani ab Epiſcopo Oddone Henrico VII. Regi. Ex pag. XXII. Protocolli Bernardi de Mercato Notarii Henrici Regis exiſtentis in A. R.

MCCCXI. 72

Anno, & indictione, quibus ſupra (MCCCXI.) die VIII. menſis januarii in domo Epiſcopali (*Mediolani*) preſentibus dominis Treverenſi, & Mediolanenſi Archiepiſcopis, Leodienſi, & Pergamenſi Epiſcopis, Dominis Vualar, Henrico de Flandria, Andrea de Garretis, Berardo Layolis, Henrico de Gheldonia, & pluribus aliis &c. Frater Leo Epiſcopus Comanus, Dominus Odo Epiſcopus Aquenſis, D. Fridericus Epiſcopus Brixienſis fuerunt inveſtiti per ceptum (*ſceptrum*) Regale ut ſupra, & fecerunt fidelitatem; & juramentum fidelitatis preſtiterunt, ut ſupra

Revocatio inveſtituræ decimarum Altexeni, & Caſtelleti factæ Friderico M. Ponzoni ab Oddone Epiſcopo Aquenſi, & confirmatio emtionis earumdem a Capitulo Eccl. Saon. per D. Conradengum de Niella. Ex Tabul. Monaſt. S. Catherinæ Aq.

MCCCXXVII. 73

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCXXVII. indictione X. die XXVII. julii in caſtro Beſtagni, preſentibus Johanne Beſtagno de Beſtagnis, & Nicolino filio quondam D. Thome de Predaſco teſtibus vocatis, & rogatis. Reverendus Pater Dominus Oddonus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus conſiderans, & diligenter attendens emtionem decimarum, quas Eccleſia s. Marie de Saona, ſive capitulum dicte Eccleſie colligere, & habere conſuevit ab hominibus Altexeni, & Caſtelleti dioceſis Aquenſis a capitulo dicte Eccleſie factam per Dominum Rolandum Conradengum de Nieſſa, de qua emtione apparet publico inſtrumento ſcripto manu Gulielmi Palmerii de Saona Notarius S. Imperii ſub anno Domini MCCCXXIII. indict. VI. die lune 1. auguſti, & attendens, quod ipſe D. Epiſcopus nomine Eccleſie Aquenſis fuit in cauſa, & queſtione cum D. Rolando tamquam Sindico capituli predicti coram diſcreto viro D. Martino Archipresbytero . . . . delegato per D. Bertrandum tituli s. Marcelli Presbyterum Cardinalem, & legatum Domini Pape in Lombardia, & quod in cauſa, & queſtione predicta jus dictarum decimarum adjudicatum dicto Capitulo, volens in hac parte d. Domino Rolando, tamquam cauſam habentem a dicto Capitulo agnoſcere bonam fidem nomine d. Aquenſis Eccleſie ratificavit, & approbavit emtionem predictam, & ſententiam prelibatam, ſalvo ſemper jure Aquenſis Eccleſie, & volens obſervare preceptum D. D. Delegati pro ut tenetur, & debet de jure, ad cautelam revocavit quamcumque conceſſionem jurium dictarum decimarum, que reperiretur facta per ipſum D. Epi-

Digitized by Google

ſcopum alicui perſone, & ſpecialiter D. Friderico filio D. Albertini Marchionis de Ponzono. Et quia conceſſio in prejudicium dicti Capituli, & juris alieni fieri non potuit, caſſavit, & anullavit dictam conceſſionem factam D. Friderico, decernendo, ipſam nullius valoris, & firmitatis vim habere, promittens omnia, & ſingula ſupraſcripta nomine Aquenſis Eccleſie dicto D. Rolando perpetuo habere rata, & firma &c. ipſum, vel eredes ipſius non moleſtare, nec moleſtari facere, quominus habeant, & percipiant jura dictarum decimarum, & decimas ſupradictas, & inde tam dictus Epiſcopus, quam D. Rolandus plura inſtrumenta fieri preceperunt per me infraſcriptum.

Ego Burgarinus Multura de Aquis publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Officialis dicti D. Aquenſis Epiſcopi his omnibus interſui &c.

Poſt hanc cartam ſequitur alia, qua idem Epiſcopus cum baculo, quem in manibus tenebat, inveſtit in rectum, ac nobile feudum nobilem virum D. Co radengum, & ejus hæredes de decimis Altexeni, & Caſtelletti, qui poſtmodum hoc eodem anno, ac die D. Epiſc po præſtitit fidelitatis juramentum. Anno vero MCCCXLII. a Baliano Scorſuto Notario rurſus ex Autographo deſcripta.

Approbatio ſolemnis cujuſdam conſtitutionis Bened. XI facta ab Archidiacono Alex. ex dono V. C. Chennæ V. G. ejuſd. diœceſ.

74 MCCCLII.

In nomine Domini. Amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLII. indictione V. die I. menſis junii in Eccleſia majori ſancti Petri civitatis Alexandriæ præſentibus me Notario infraſcripto ac Ven., ac diſcreto domino Dominico Catano de Alice de Guaſchis Cantore, & Canonico D. majoris Eccleſiæ, Fratre . . . . Robino Priore Fratrum Carmelitarum de Alexandria, Johanne Mantello juriſperito, ac Fratre Stephano Mantello ordinis ſervorum s. Mariæ Eccleſiæ s. Stephani de Bergolio de dicta Alexandria teſtibus vocatis ad . . . . rogatis R. P. D. D. Franciſcus de Puteo Dei gratia Archidiaconus, & Ordinarius predictæ majoris Eccleſiæ ad inſtantiam, & requiſitionem . . . . . . ori viri D. F. Johannis de Quargnento Prioris Eccleſiæ . . . S. Stephani petentis autenticari privilegium infraſcriptum præcepit mihi perpetuo Bellaxena Notario publico infraſcripto, & Officiali ſuo, ut infraſcriptum privilegium quod . . . . cum bulla pulmbea cum filis Sericis rubri, croceique coloris . . . . . Romanæ Curiæ, & coram . . . . perlectam autenticarem, exemplarem, & in formam publicam redigerem, ut eidem authentico tanta fides adhibeatur quanta originali predicto cujus etiam privilegii tenor ſequitur ut infra

Benedictus &c. (Eſt conſtitutio, qua approbavit ordinem Servorum s. Mariæ, & invenitur in bullario Romano. T. II. p. II.) dat. Laterani III. idus februarii Pontificatus noſtri anno primo (*ſcil. MCCCIV.*)

Ego Perpetuus Bellaxenla de Alexandria Quarterii Bergolii publicus Imperiali auctoritate Notarius, & prætati D. Archidiaconi Officialis ſupraſcriptum privilegium ſicut præmittitur bullatum vidi, ipſumque coram eodem D. Archidiacono de verbo ad verbum legi, & de ipſius mandato autenticavi. &c.

Terminatio confinium inter civitatem Aquen., & locum Alicis. Ex Tabul. civit.

MCCCLIX. 75

Anno Nativitatis Domini milleſimo tercenteſimo quinquageſimonono, indictione duodecima, die martis, tertia ſeptembris hora nona in podio Chodario poſt Eccleſiam ſancti Thibaldi ſituatam ſuper dicto podio . . . Nos Bauduinus de Rochetta ex Marchionibus Inciſe, & Baſtianus de Monterocha Papienſis, Vicarius Illuſtris Domini Johannis Marchionis Montisferrati, ac Commiſſarius ſpecialiter deputatus a prefato Domino Marchione ſuper queſtionibus agitatis inter communia . . . Aquis . . . & Alicis . . . occaſione territorii certorum finium . . . ſententiamus . . . ut infra . . . terminorum poſitionem infraſcriptam primum (terminum poſuimus) loco ubi dicitur in Ermelina juxta ſtratam publicam, qua itur a civitate Aquis verſus caſtrum Richerium in medio duorum podiorum, quorum unus vocatur podius de Bava, ſive de Faloppa, ſive de Vercellis, & eſt verſus deverſus partem montis Richerii; alter vocatur podius montis Moralis, ſive montis Boniſredi, & eſt deverſus partem Aquis; volentes, quod quidquid territorii eſt ultra dictum terminum verſus montem Richerium, ſit de territorio Alicis, & quidquid eſt a dicto termino verſus Aquis, ſit territorii Aquis reſpiciendo verſus vallem, que appellatur Vallis Cantarane uſque in foſſato, qui protendit in valle Moyrani, ubi terminatur . . . territorium Aquis, ut pars inferior deverſus Aquis, ſit territorii de Aquis, & pars ſuperior verſus caſtrum Richerii ſit de territorio Alicis, & veniendo per rectam ſtratam publicam a loco dicti termini uſque ad locum termini infraſcripti, quidquid territorii eſt a manu dextera a ſtrata ſuperius ſit territorii Aquis, & quidquid eſt a manu ſiniſtra, & ex parte inferiori deverſus Alicis ſit territorii Alicis . . . . . .

Deinde poſuimus unum terminum in loco, qui dicitur ad Charrobium montis Chodarii, ſive Caſtagnolle juxta ſtratam publicam, cujus termini deſignationes ſunt tales; quia volumus dictum terminum reſpicere . . . ſuper montem, & in ſummitate montis Chodarii dividendo montem, ſive podium per medium, & veniendo a dicto termino, uſque ad dictam ſummitatem podii per quamdam ſtratam, que eſt quaſi cooperta juxta quam eſt quedam pirus, appellata pirus Marchionis; & quidquid eſt territorii a dicto termino, uſque ad dictam ſummitatem podii a dicta ſtrata inferius deverſus Aquis includendo campum, ubi eſt dicta pirus, & dictam arborem piri ſit de poſſe Aquis, & reſiduum quod eſt a manu ſiniſtra ſit de poſſe

Digitized by Google

Alicis, & medietas dicti podii deverſus Alicem ſit territorii Alicis, & alia medietas deverſus Aquis ſit territorii Aquis . . . & in deſcenſu dicti podii uſque ad locum, qui dicitur in coſta de Chodario, uſque ad locum termini infraſcripti quidquid eſt a parte ſiniſtra deverſus aliam ſicut . . . decurrit aqua . . . . ſit de poſſe Alicis &c. Deinde poſuimus alium terminum . . . . . in loco, qui dicitur coſta de Caudano intra vallem dictam de Caſali, & coſtam dictam Caſtagnete, & reſpicit quemdam alium terminum jamdiu exiſtentem antiquum . . . . in loco, qui dicitur in collo vallis Caſalis, & Caſtagnete prope nucem Gamalarii, que nux eſt a parte ſiniſtra dicti termini verſus aliam quaſi per trabucos octo, vel decem, vel circa, cujus termini vires . . . ſunt: quidquid territorii eſt a manu dextera ſint . . . . de territorio Aquis &c.

Deinde poſuimus in dicto loco vallis Caſalis terminum, de quo ſupra proxime . . . . & a dicto loco dicti termini per quemdam ſenterium eundo per Serram, que eſt intra vallem de Caſtagneta, & vallem Caſalis uſque ad locum, qui dicitur in capite vallis Moſne, quidquid eſt . . . verſus Alicem ſit . . . . Alicis &c.

Poſtea in dicto loco inter vallem Moſne, & boſchum communis Aquis, qui dicitur Scuazolus poſuimus . . . . terminum in capite Caſtagneti illorum de Alice, qui reſpicit quendam alium terminum prope per nos poſitum . . . deſcendendo inferius juxta quemdam parvum vialem, & ad iſtum terminum ultimum ex toto terminatum ſit territorium Alicis, ut ultra non ſe extendat, & veniendo inferius quaſi in fine Caſtagneti illorum de Alice . . . quidam rivulus . . . Moſne ſit terminus predictorum, quia quid eſt nemoris . . . . a dicto rivolo verſus Aquis ſit de territorio Aquis, & quidquid eſt deverſus Alicem ſit Alicis uſque in rivum Merii, ubi finitur dictus rivulus, & ibi ſit determinatum territorium Alicis ab illa parte rivi Merii; ita quidquid eſt a parte dextera dicti rivi Merii veniendo verſus Aquis ſit territorii Aquis. Item viſo inſtrumento producto per illos de Alice coram nobis faciente mentionem de coſta de Cuneo, & de Campo D. Marchionis, que ſunt juxta rivum Merii inter civitatem Aquis, & loci Alicis pronunciamus quod . . . habeat firmitatem.

Item dicimus, quod de bannis Campeſtribus fiat punitio, & exactio ſecundum ordinem, quo fit . . . inter commune Aquis, & Septebrii exigendo dicta banna ſecundum capitula facta inter dictum commune Aquis, & Septebrii.

Et hec preſente Savio Bauducio de Fontanili, Ottono de la Porta, & Marchione Gulielmo Bellerato de Aquis Sindicis . . . Aquis, & preſente Johanne Leone, & Gulielmo Parano de Alice Sindicis . . . de Alice.

Ego Roglerius de Cataſſis publicus Papienſis Notarius &c.

Donatio inter viros Ludovici M. Ponzoni quibuſdam de Ponzono. Ex Tabul. Monaſt. S. M. Aquen.

76 MCCCLVX.

In nomine Domini. Amen. Anno ejuſdem milleſimo tercenteſimo ſexageſimoquinto die primo januarii actum in burgo Punzoni preſentibus &c. D. Ludovicus Marchio de Punzono ſua propria voluntate, & ex certa ſcientia propter multa ſervicia, que in preterito habuit, & in futurum ſperat habere a Manfredo, & Mario de Punzono fecit . . . donationem . . . . inter vivos dicto Manfredo per ſe, & ſuis eredibus ſecundum uſancias Punzoni de quadam petia terre laborative, & zerbe cum domo . . . in poſſe Punzoni in loco ubi dicitur Cerree &c.

Ego Rofredus de Rofredis de Meladio Imper. auct. Not. &c.

Locatio vectigalium civitatis Aquen. ad conficiendam pecuniam pro emtione civit. Albæ ex præcepto March. Montisſerati. Ex Arch. Civit.

MCCCLXX. 77

Anno Domini milleſimo tercenteſimo ſeptuageſimo indictione octava die undecima martii. In civitate Aquis in palatio communis in pleno, & generali Concilio civitatis &c. Nobilis vir Dominus Johannes Cavazonus de Aſt Poteſtas civitatis Aquis ad inſtantiam &c. dicti Concilii . . . . nemine diſcrepante . . . pro bono, & utilitate, & evidenti cauſa dicti communis pro imminentiſſima, & neceſſaria cauſa . . . ſolvendi florenos L. auri pro emtione Albe precepto illuſtris Principis, & D. D. Johannis Marchionis Montisferrati Imperialis Vicarius, cum non eſſet penes Gulielmum Aiuardum de Aquis Clavarium &c., nec in apotheca, ſeu camera dicti communis, unde pecuniam . . . ſolvendi dictos florenos L., & cum non eſſet . . . ad vendendum aliquid aliud cum minori incommoditate, quam tota beccaria . . . facta pluries ſubhaſtatione dicte totius beccarie . . . Gulielmus Bicutus de Aquis . . . & Franciſcus Gripecli de Aquis obtulerunt ſe daturos pro redditibus dicte Beccarice lib. L. Januenſes. Ecce quod dictus Poteſtas de conſenſu Conſiliariorum &c. unanimiter &c. tradidit domino Gulielmo, & ſocio &c. hinc ad diem XIIII. madii uſque ad duos annos proxime venientes totam beccariam &c. pactis, & conventionibus infraſcriptis. Primo videlicet quod aliqua perſona de Aquis, ſeu aliunde non audeat &c. interficere &c. aliquas carnes &c. niſi palam, & cum ſcitu dictorum emptorum. Item ſuper facto inflandi beſtias, quod . . . additio facta ſuper Capitulo civitatis Aquis, quod inc. *Caveant Beccarii* teneat in omnibus. Item quod quilibet vendens &c. carnes &c. debeat &c. ſolvere dictis emptoribus &c. de qualibet beſtia bovina ſol. VII. Januenſes. Item de quolibet porco, ſeu porca ſol. II. Januen. Item

Digitized by Google

de caſtrono ſol. 1. jan. Item de capra, ſeu irco ſol. 1. jan. Item de pecude, ſeu ariete ſol. 1. jan. Item de agno den. IV. jan. Item de capreto den. IV. jan., & hoc ſub pena &c. ſol. X. Aſten. Quorum bannorum Poteſtas civitatis Aquis &c. habeat tertiam partem, accuſator aliam tertiam, & dicti emtores aliam tertiam; & quod &c. Poteſtas &c. poſſit inquirere ex officio ſuo, & habeat de his, que inveniet &c. medietatem, & dicti emtores aliam medietatem &c. Quod quidem pretium Poteſtas, Conſiliarii &c. confeſſi fuerunt ſeſe recepiſſe &c., & in dictam cauſſam tam grandem, & neceſſariam ſolemniter, & integraliter fuiſſe converſum &c. Quorum Conſiliariorum nomina ſunt hec: Mattheus Bellexius, Ottonus de Porta, Paganinus Bellexius, Franciſcus Saladonus, Fridericus de Porta, Muſſus Cutis, Petrus Ainerdus, Gulielmus Ainerdus, Gulielmus Burianus, Nicolettus Boni, Johannis Antonius Beſſurius, Marchio Calderarius, Petrus Acetus, Antonius Aragoni, Henricus Boccaccius, Perronus Bordella, Bonenus Gelinus, Jacobus Turius, Johannes Anger, Rufinus de Bono, & Guietus Lupus.

Ego Antonius de Porta de Aquis P. I. A. N., & Officialis Communis Civitatis Aquis &c.

Conventiones inter Civitatem Aquenſem, & Commune Alicis. Ex Tabul. Civitatis.

79 MCCCLXXXIII.

Anno MCCCLXXXIII., indicione III., die V. marcii. In Aquis in domo Domini Antonii Marenchi preſentibus Antonio Beſurio, Nicolino Chriſtiano ambobus de Aquis, & Nicolino Barberio de Tridino teſtibus &c. Gaſpardus de Ruſineta Sindicus Communis Aquis parte una, & Bartholomeus de Cavatore Sindicus . . . . . Communis . . . . Alicis parte altera de queſtione vertente inter dictas univerſitates &c. ſe compromiſerunt in Dominum Franciſcum Bellexium, Philippum Talicis, & Dominum Antonium Marenchum de Tercio promittentes attendere &c. ſub pœna florenor. CC. auri &c. . . . .

Nos Antonius Marencus, Franciſcus Bellexius, & Philippus Talicis Arbitri . . . . . aſſumpti, & electi a Commune &c. ſuper . . . . . queſtionibus inter dictas univerſitates vertentibus ratione confinium, & fodrorum, ac aliarum impoſitionum, ad quas dicta univerſitas Aquenſis certas perſonas de Alice . . . . . volebat obligare ad ſolvendum taleas, & collectas, & ad ſupportandum alia gravamina in civitate Aquis pro terris, & poſſeſſionibus quibuſdam, quas certæ . . . . de Alice tenent, & poſſident . . . . in territorio dicti loci Alicis per atterminatores aſſignato, de quo univerſitas Alicis, ac dicte perſone reputantes ſe per injuriam aggravatos aſſerebant ſe ad predicta non teneri, maxime quia eis durum videbatur, quod diſtrictuales Alicis pro terris, & poſſeſſionibus, quas in territorio Alicis poſſidebant, fodra, & alia gravamina deberent ſolvere. Aquis Pro parte vero univerſitatis Aquenſis dicebatur infraſcriptos de Alice teneri ad ſolvendum in Aquis pro ſumma regiſtri civitatis Aquis, in quo illi de Alice ſunt regiſtrati in regiſtro de Aquis, & hoc propter longam, & longiſſimam conſuetudinem, ac vigore ſententie late per D. D. Balduinum de Roccheta, & Johannem de Chiſembertis tamquam arbitros a dictis ambabus partibus electos, de qua ſententia conſtat publico inſtrumento per Johannem de Monteferrato Notarium &c. . . . . . . Pro parte vero hominum univerſitatis Alicis contrarium dicebatur videlicet, quod predicti de Alice ad ſolvendum munera in Aquis minime tenebantur non obſtantibus propoſitionibus allegatis pro parte illorum de Aquis, & poriſſime vigore cujuſdam definitive ſententie late inter dictas univerſitates per D. D. Baudinum de Roccheta, & Baſtianum de Montejoca de Papia Commiſſarios ad predicta deputatos, cui ſententie allegabant illi de Alice ſtandum eſſe, per quam dicebant eſſe derogatum illi ſententie late per predictos D. D. Baudinum, & Johannem, de qua ſententia conſtat ex tenore publici inſtrumenti coram nobis per ipſas univerſitates producti ſcripti manu Roglerii de Caraſſis de Papia Notarii publici. Viſis itaque dictis ambabus ſententiis &c., auditis quoque &c., lectis &c., examinatis &c., etiam &c. greſſus quoque noſtros ad territoria ſupraſcripta, & ad deſignationem dictorum territoriorum dirigentibus &c. Chriſti, ac Virginis ejus Matris nominibus invocatis &c. in palacio Communis Civitatis Aquis &c. in his ſcriptis unanimes & concordes &c. in primis pronunciamus . . . . . & per omnia approbamus terminos deſignatos, & appoſitos per ſententiam arbitramentalem lectam per D. D. Baudinum de Roccheta, & Joannem de Chiſembertis pro perennibus, ac veris terminis, & regionibus deſignantibus, & dividentibus poſſe, & territorium civitatis Aquis a poſſe, & territorio loci Alicis, ita quod quidquid territorii eſt a dictis terminis verſus civitatem Aquis ſit, & eſſe debeat . . . . perpetuo territorium, & juriſdictio dicte Civitatis adeo, quod univerſitas Alicis . . . . in territorio Aquis . . . . non poſſit jus aliquod pretendere ſe habere, & quidquid a terminis verſus Alicem eſt territorii, illud territorium ſit poſſe, & juriſdictio loci Alicis, adeo quod Univerſitas . . . . . Aquis . . . . . . non poſſit de cetero jus aliquod pretendere ſe habere ultra dictos terminos in poſſe, & juriſdictione, & territorio loci Alicis. Nam per hanc noſtram ſententiam dictis ambabus partibus, ſive univerſitatibus, ne una aliam . . . . moleſtet, aut perturbationem inferat in predictis territoriis . . . . . . adjudicatis ut ſupra, perpetuum ſilentium imponimus: item pronunciamus &c. Quod homines, & perſone de Alice in ſententia lata per Dominos Baudinum, & Johannem, que perſone vigore dicte ſententie reperiuntur aſtricte ad ſolvendum fodra, & collectas in Aquis pro rebus, & poſſeſſionibus poſitis ſuper poſſe Alicis, ut in dicta ſententia ſit mentio, que perſone ſunt iſte ſcilicet Georgius de Pernis, Morandus de Pernis, & Albertus, & Henricus de Pernis, Niger de Pernis, Franciſcus Ferrarius nepos ſuus, Johannes Ferrarius, Ucellus de Pernis heredes Antonii Cumerdi de cetero, & in perpetuum

Digitized by Google

ipſe perſone, & quelibet earum, & cujuslibet ipſarum heredes, & cauſam, & titulum ab eis habentes ſine aliqua exceptione teneantur, & debeant ſolvere impoſitiones, & fodra imponenda in Aquis per Magiſtratus, & cives ejuſdem Civitatis, & alia onera realia in dicta Civitate agnoſcere pro modo ſumme regiſtri, ad quod dicte perſone in Aquis preſentialiter regiſtrate, & poſite pro modo terrarum, & poſſeſſionum. pro quibus, & de quibus in dicta civitate Aquis dicte perſone onera realia in Aquis longo tempore ſolite fuerunt agnoſcere. Non tamen per hanc noſtram definitionem intendimus terras . . . . . . prediſtarum perſonarum Alicis in regiſtro Aquis, ut premittitur regiſtratas, eſſe, ſeu eſſe cenſeri poſſe territorium, aut juriſdictionem civitatis Aquis, immo intelligantur omnino, & eſſe debeant in poſſe territorio, & juriſdictione Alicis. Verum quia eſt noſtre intentionis, quod perſone predicte Alicis, & eorum heredes, & deſcendentes, & cauſam ab eis habentes omni dolo .... remoto de cetero ſolvant in integrum dicta fodra in Aquis, & munera realia agnoſcant &c. . . . . . ideo pronunciamus . . . . . . quod Dominus Caſtellanus Alicis, & Conſules, & Rectores Alicis . . . . . . debeant dictas perſonas . . . . . . compellere, ut vadant, vel mittant in terminis congruis . . . . . . ad ſolvendum fodra, & alias impoſitiones in Aquis, & ſi fortaſſis contingeret ſolutionem per dictas perſonas de Alice, ſive heredes earum, aut cauſam habentes . . . . . . dimitterent . . . . . . ne dicta univerſitas . . . . . detrimentum patiatur . . . . largimur, ut poſſit ad bona perſonarum de Alice in Aquis regiſtro . . . . regiſtrata recurſum habere . . . . & ne dicte partes de Alice videantur portare moleſte de dictis poſſeſſionibus in poſſe Alicis ſituatis agnoſcere munera in Aquis . . . . . Ideo laudamus, quod univerſitas Aquis, ſi, & quando per univerſitatem Alicis, vel per ejus Sindicum requiſita fuerit, quod teneatur, & debeat detrahere, & decalare de regiſtro, & ſumma regiſtri Curie Aquis terras, & poſſeſſiones predictorum de Alice in poſſe Alicis, ut premittitur exiſtentes, dum tamen & ſi perſone de Alice, quorum terre fuerint, ut premittitur in dicto regiſtro Aquis decalate, reperiantur habere . . . . ſuper . . . . . . juriſdictione Aquenſi terras, & poſſeſſiones, & res equivalentes . . . . . dictis terris, & poſſeſſionibus decalatis; adjicientes, quod ipſe res, terre &c. aſcribantur, & ponantur in regiſtro Aquis in ſcontrum, & cambium . . . . . poſſeſſionum decalatarum. Qui valor, & equivalentia poſſeſſionum ponendarum in ſcontrum committatur . . . . . . duobus bonis viris communibus a qualibet dictarum Communitatum eligendis, & deputandis fideliter, qui exiſtimationem faciant .... cum ſacramento &c. quorum . . . . . . taxationi ſtetur in predictis . . . . . & ſi . . . . . . alique alie perſone . . . . . Aquis aliqua bona teneant . . . . . . de quibus in Aquis ſolvere fodra . . . . . . non fuit conſuetum, quod ille . . . . . . fodra ſolvere non debeant . . . . . eodem modo dicimus . . . . . Quod Antonius Beſſurius, vel unuſquiſque alius concivis de Aquis, ſive aliunde habens bona . . . . . . in poſſe Alicis . . . . . . pro quibus longo tempore conſuetum non fuit fodra ſolvi . . . . . . non poſſint aſtringi ullo modo pro parte univerſitatis Alicis ad ſolvendum illic aliqua fodra &c. Inſuper quia per univerſitatem Aquis petebatur a dictis perſonis de Alice in regiſtro Aquis regiſtratis, ut varias, & plurimas fodrorum, & talearum impoſitiones temporibus preteritis impoſitas ſolverent .... per hanc .... ſententiam liberaliter abſolvimus, & a dictorum preteritorum fodrorum ſolutione . . . . . pro dicto tempore . . . . . . abſolutas eſſe volumus, addentes quod a tempore citra hoc eſt a die XV. junii anni MCCCLXXX. dictas perſonas . . . . . . ad ſolvendum taleas &c. a dicto tempore .... futuriſque temporibus ... imponendas in civitate predicta aſtringimus . . . . Verum quia equum, & juſtum nobis viſum fuit, & eſſe juri, & equitati conſonum, ut, qui ſentiunt onera, debeant ſentire, & commoda . . . . . . diſponimus, quod ille perſone onerate &c. valeant impune ... ſuper poſſe, & juriſdictione Aquis beſtias paſchari, arborari, herbam colligere, & deinde portare.

Acta, & lata . . . . . . ſententia . . . . . . preſente egregio viro Domino Gulielmo de Cochaſtello ex Dominis Montilii honorabili Caſtellano dicte Civitatis, circumſpecto viro Domino Nicolino Barberio de Tridino milite, & locum tenente egregii viri Domini Franciſci de Montilio honorabili Poteſtate Aquis, Domino Presbitero Bartholomeo de Porta, & Domino Johanne de la Mota habitatore Aquis. In civitate Aquis ſcilicet in palatio dicte Civitatis currentibus annis MCCCLXXXIII., indictione VI., die XXI. marcii . . . . . . Ego Johannes Baſcheria Aquenſis civis publicus imperiali auctoritate Notarius &c.

Privilegia, & immunitates conceſſæ ab Alberto de Guttuariis Abbate Monaſterii S. Juliæ popularibus ſibi ſubditis. Ex Tabul. M.M. de Ruere.

MCCCLXXXXIII. 79

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLXXXXIII., prima inditione, die duodecima menſis madii. Actum in monaſterio ſancte Julie in Eccleſia, ſeu plateale, ubi antiquitus fundata erat Eccleſia ſancte Jullie preſentibus egregio viro Domino Antonio, cui dicitur Ghiſa de Carreto, Franciſcono ejus nato, Petro Paulo de Carlevariis, & Bertramo Turris de Aquis teſtibus vocatis, & rogatis, quorum preſentia, & mei Notarii infraſcripti. Cum univerſitas perſone, & homines monaſterii ſancte Julie memorate imminentibus guerris, & multiplicibus aliis rationibus ſint ad preſens, ac lungo tempore ſteterint paupertate gravati; adeo quod niſi proviſi gratia clementia, & pietate infraſcripti, & Reverendi Patris, & Domini fratris Alberti de Guttuariis Dej gratia Abbatis monaſterii prelibati propter reſignationem dicte Abbatie dicto Domino fratri Alberto factam per Reverendum Do-

minum fratrem Georgium de Guttuariis Abbatem olim dicti Monaſterii, & inveſtituram, ac confirmationem dicte Abbatie facta dicto Domino fratri Alberto Abbati antedicto per Reverendum in Chriſto Patrem, & Dominum D. A. Dei, & Apoſtolice ſedis gratia Abbatem monaſterii Fructuarienſis, Iporedienſis Diœceſis, ſub quo quidem monaſterio Fructuarienſi monaſterium ſancte Julie fundatum eſt, & membrum dicti monaſterii Fructuarienſis, ut de predictis reſſignatione, & inveſtitura aſſeritur patere publicis documentis, ac inſtrumentis ſcriptis, & rogatis manu Jacobi Saglerii de ſancto Benigno publici Notarii ſcribæ, & officialis predicti Domini Fructuarienſis Abbatis hoc eodem anno inditione, & die ecc. Ac etiam niſi favoribus, beneficiis, & gratiis eiſdem ſuccurratur, nequeunt in dicto loco congrue vivere, liberoſque ſuos alere, firmam fidem, & indubiam ſpem in prefatum Dominum Abbatem gerente, cupientes quoque gratiarum beneficiis refici, ſuiſque a dicto eorum Domino miſeriis, & opportunitatibus ſubveniri, quarumdam gratiarum a predeceſſore prefati Domini G. olim Abbatis etiam a dicto Domino G. predeceſſore ipſius Domini fratris Alberti dictis hominibus conceſſarum obſcuritatem concernentes, & affectantes declarari, & eis circa neceſſitates de gratiis provideri, ut cum ipſo Domino Abbate poſſint, & valeant de bono in melius pertranſire, & in ipſius Domini Abbatis mandatis, & ſervitiis perſeverare veris extantibus antedictis; ecce quod Joannes Ferrarius, Manuel Murra, & Unyfredus de Cerreto omnes de dicto loco Monaſterii dictæ univerſitatis, ut de dicto ſindicatu patet publico inſtrumento ſcripto, & hodie paullo ante iſtud rogato per me Notarium infraſcriptum, ad infraſcriptas gratias a prefato Domino fratre Alberto eorum Domino poſtulantibus effectualiter impetrandas ab univerſitate predicta ſpecialiter conſtituti, & ordinati, necnon infraſcripti homines dicti loci Monaſterii, & univerſitatis dicti loci, quorum nomina prout infra ſunt deſcripta. Primo Carbonus, Thomas Gamba, Oglerius Calceatus, Gullielmus Calceatus, Ruffinus Boſchus, Ogerius Baſterius, Conradus Bucha, Jacobus Balbus, Gian. Gullielmus Thochus, Fabianus Gamba, Guillielmus Farina, Guillelmus Calceatus, Jacobus Sartor, Breſanus Calceatus, Alianus de Dego, Rolandus Calegarius, Henricus Ferrarius, Manfredus Roga, Antonius Ferrarius, Jacobus Spagnolus, Odonus Burgexius, Colla de Boxia, Federicus Gibellus, Facinus Gallus, Jacobus de Pacio, Anſelmus Crapa, Albertinus Teſtanova, Jacobus de Alexandro, Henricus Gamba, Antonius Borellus, Marchetus Dotus omnes de dicto loco Monaſterii, & ibi habitantes adunati, & convocati una cum dictis Sindicis pro preſenti negotio terminando, & complendo, & in omnibus univerſitas predicta . . . . . intellecta extitit preſentate loco vice, & nomine totius univerſitatis predicte, & ſingularum perſonarum dicte ville a prefato Reverendo Domino fratre Alberto de Guttuariis Abbate dicti monaſterii ſancte Julie eorum, & dicte univerſitatis, & dicte ville, & ſingularum perſonarum dicte ville Monaſterii in ſpiritualibus, & temporalibus Domino generali unanimes, & concordes cum ea, qua decuit reverencia, piis, & devotis precibus ſupplicaverunt, quatenus ipſius Domini Abbatis bonitatis clementia miſericorditer ſit dignata, ſupplicationibus predictis infraſcriptis gratias dicte univerſitatis nomine poſtulantibus admittere, & inferius requiſitas dictis ſupplicantibus, & poſtulantibus effectu favorabiliter conſentire, atque gratiarum a retro venerabili viro Domino Henrico de Cerreto Dei gratia prefati monaſterii Abbatis, predeceſſoribuſque preſentis Domini Abbatis ipſi univerſitati, & hominibus conceſſis ambigua declarare. Qui quidem Reverendus Pater, & Dominus frater Albertus Abbas modernus dicti moneſterii, vinculo caritatis, & ſtimulo pietatis adductus, advertens, quod juſte poſtulantibus minime denegatur aſſenſus dictis ſupplicantibus nomine, & vice dicte univerſitatis, & ſingularum perſonarum dicte univerſitatis in omnibus, & ſingulis requiſitis gratiis immunitatibus, ſubſidiis, & beneficiis, ut infra ſequitur ſerioſius per ordinem poſtulantibus gratanter admiſit, & ipſis ſupplicantibus prout infra ſequitur, & dicte univerſitatis, & hominibus, & perſonis dicte univerſitatis ad laudem omnipotentis Dei, & ad honorem, & augumentum dicti ſui monaſterii, & pro evidenti bono, & utilitate dicti monaſterii. Cum homines ſint theſaurus dicti Monaſterii intuitu pietatis complacuit, & dubia premiſſa gratiarum modo, quo ſequitur, declaravit. Quibus quidem decifionibus, compoſitionibus, conventionibus, diffinitionibus, pactis, tranſactionibus, ſubventionibus, ſervitutibus, obligationibus, gratiis, beneficiis, immunitatibus, exemptionibus, & omnibus, & ſingulis infraſcriptis dicti Sindici, & homines infraſcripti verſa vice, & loco, & vice, & nominibus quibus ſupra in omnibus, & per omnia ſupraſcripta ordinatione, que ſequitur, conſenſerunt. Quarum quidem ordinationum, diffinitionum, tranſactionum, pactorum, conventionum, permiſſionum, & obligationum, deciſionum, examptionum, beneficiorum, & immunitatum, ac declarationum, gratiarum per retro quondam Dominum H Abbatem, ut premittitur conceſſarum forma ſequitur per ordinem, prout infra. Primo, quod domus, & ſedimen cum eorum curtis, & apparatu ſituate intra foſſata predicte ville Monaſterii, que fuerunt conceſſe ab Abbatibus dicti loci ad aliquem terminum pro certo ficta ſint, & intelligantur perpetualiter, & perpetualiter conceſſe hominibus dicti Monaſterii ſtantibus, & habitantibus ad ignem in dicto loco Monaſterii, & cuilibet ipſorum, taliter quod dicti homines Monaſterii ſtantes, & habitantes, ut ſupra poſſint, & valeant inter ſe ipſos ipſas vendere, & alienare ad eorum liberam voluntatem cum conſenſu Domini Abbatis tantum. Et dictus Dominus Abbas teneatur, & debeat eis conſentire ſolvendo venditor de pretio valoris dicte domus, & ſediminis per ipſos venditis ſolidos duos Janue pro qualibet libra dicto Domino Abbati, & ſucceſſoribus ſuis nomine dicti Monaſterii. Et ultra quod quilibet ignis de Monaſterio teneatur facere roxiam unam ad cavandum vineam pro fictu Domino Abbati, & ſucceſſoribus ſuis nomine dicti Monaſterii quolibet anno in poſſeſſione, videlicet dicti Monaſterii exiſtente con-

Digitized by Google

gruenter paſtuti, paxuti, ita & taliter declarando, quod ſi eſſent in dicto loco Monaſterii due, vel tres perſone, & ab inde ſupra non diviſe, qui communiter habitarent in una domo ad unum ignem, & cathenam, & haberent alias domos duas, vel plures, in quibus non tenerent cathenas, vel ignem facerent, quantas, & quales haberent, non teneatur facere niſi roxiam unam, ut ſupra. Speciales vero roxie promiſſe dicto Domino Abbati, vel ſucceſſoribus ſuis pro aliqua terra, prato, caſtagneto, domo, vel alia quacumque cauſa per aliquam ſingularem perſonam, vel habitatorem dicti loci per ſe ſolam, vel conjunctim cum alia, que roxia ſit ſpecialiter obligata, promiſſa, vel conſignata in aliquo inſtrumento, vel publico conſignamento quovis modo; iſte tales roxie remaneant ſalve dicto Domino Abbati, vel ſucceſſoribus ſuis nomine dicti Monaſterii ultra roxias ſupradictas generales. Et ſi dicte tales perſone communiter habitantes, ut ſupra ſe dividerent, vel facerent domicilium, aut ignem per ſe, tunc tales perſone teneantur quilibet ipſorum facere roxiam unam ad rationem cujuslibet ignis, ut ſupra continetur; & quod dicte tales perſone cujuſcumque conditionis exiſtant, poſſint, & valeant pervenire ad ſimul habitandum, vel ad communionem faciendum, ſeu ad ſtandum ad focum, & cathenam unam cum conſenſu ſupradicto tantum, & tunc, & eo caſu non teneantur ad faciendum niſi roxiam unam, ut ſupra non obſtante diviſione predicta, ſive conventione facta, dum ſimul habitarent, & in dicta communione ſtarent ut ſupra. Item quod poſſeſſiones ſubjecte dicto Monaſterio, vel ei obligate ad aliquam conditionem reddendam, que poſſideantur per homines Monaſterii predicti habitantes, & in loco ſtantes, ut ſupra, poſſint ipſas tales poſſeſſiones inter ſe ipſos de Monaſterio vendere, diſtrahere, obligare, & alienare ad eorum liberam voluntatem cum conſenſu Domini Abbatis tantum, & ipſe Dominus Abbas teneatur conſentire, ſolvendo venditor Domino Abbati, & ſucceſſoribus ſuis nomine dicti Monaſterii ſolidos duos Janue pro qualibet libra ut ſupra, de pretio, & valore dicte rei vendite ut ſupra, loco tertie vendicionis eiſdem remiſſe, ut ſolvere ſolebant; & teneatur dictus Dominus Abbas conſentire ad venditionem, niſi vendens venderet circa medietatem bonorum ſuorum, tunc, & eo caſu dictus Dominus Abbas conſentire non teneatur, ſi nolit, niſi talis venditor caveat idonee, quod non vendit animo recedendi, vel ſe abſentandi, & quod non recedet de dicto loco. Et ſi aliquis de Monaſterio, vel ibi habitans venderet bona ſua in totum, vel circa mediam partem, ut ſupra, tunc, & eo caſu talis perſona ſic vendens teneatur ſolvere tertiam venditionem, videlicet tertiam partem pretii, & valoris rerum tunc, & in preteritum venditarum, ut antiquitus ſolebant, & faciebant. Item quod ſi aliquis de Monaſterio, vel ibi habitans, & ſtans in dicto loco, ut ſupra teneret, & poſſideret ad preſens, vel in futurum aliquam poſſeſſionem ab aliqua perſona forenſe, vel de monaſterio predicto, ad fictum, & ad aliam conditionem reddendas, que poſſeſſio non eſſet ſubjecta dicto Monaſterio dictus poſſidens ipſam teneat liberam, & francham ſalvo a dictis conditionibus. Item quod pater, & mater ſuccedant filiis legitimis, & filii legitimi ſuccedant patri, & matri, & frater fratri non diviſi dum ſimul habitarent, & in communionem ſtarent, ut ſuperius continetur. Immo tales perſone legitime una vel plures ſimul habitantes, & in communionem ſtantes, ut dictum eſt, ſibi ad invicem ſuccedant. Et eodem modo intelligatur de conſanguineis germanis ſecundis, & eorum filiis in dictam communionem habitantibus, & ſtantibus, ut ſupra uſque ad tertium, & quartum gradum ipſis ſtantibus in dictam communionem. Item quod ſi aliquis de Monaſterio decederet in pupilari etate, ita quod propter etatem non poſſet facere teſtamentum de bonis ſuis quoad etatem; que etas intelligatur in maſculis uſque ad annos XIV., & in feminis uſque ad XII., & non ultra, tunc talium perſonarum legitimarum hereditas bona, & ſucceſſio perveniat ad proximiores ſtantes, & habitantes in dicto loco Monaſterii, modo ut ſupra ſint in gradu, ut in proximo capitulo continetur; aliter monaſterium in totum ſuccedat. Item quod mulier dotata non poſſit redire ad bona paterna, vel materna, niſi de ipſorum voluntate, & conſenſu Domini Abbatis. Et ſi dicta talis mulier dotata rediret cum dotibus ſuis in communionem, & habitandum, ut ſupra dictum eſt, cum patre, vel matre, ſeu fratribus cum ſupradicto conſenſu, tunc, & eo caſu Monaſterium, ſive Dominus Abbas in nihilum ſuccedat, aliter Monaſterium in totum ſuccedat. Item quod mulier dotata poſſit de dotibus ſuis teſtari ad ſuam liberam voluntatem, quantum pro facto monaſterii, dummodo prius relinquat tertiam partem Monaſterio prefato, aliter in totum ſuccedat, & ſi haberet filios legitimos patrem, vel matrem, cum quibus habitaret, & in communionem ſtaret ut ſupra, tunc tales filii pater, & mater in totum ſuccedant, aliter Monaſterium in totum ſuccedat. Item quod quelibet perſona de Monaſterio poſſit vendere, donare, dare, & legare omnia bona ſua mobilia, & immobilia ubicumque ſint, & dicta bona habeant, teneant, & poſſideant, & de ipſis bonis facere ad ipſorum, & cujuslibet eorum liberam voluntatem, ſalvo tamen quod in bonis ſubjectis, vel conditionatis Monaſterio predicto interveniat, & requiratur conſenſus Domini Abbatis, ut ſupra continetur, & ipſe conſentire teneatur expreſſe, aliter Monaſterium in totum ſuccedat. In omnibus aliis vero rebus bonis, & poſſeſſionibus quibuſcumque mobilibus, & immobilibus, que poſſideantur, & poſſidebuntur, ſeu habere debebuntur per illos de Monaſterio, & per habitantes in preſenti, & in futuro in dicto loco, vel per aliquem, vel per aliquos ipſorum, & que in predictis capitulis ſingulariter, particulariter, & diviſim continentur, dictus Dominus Abbas, & ſucceſſores ſui nomine dicti Monaſterii in totum ſuccedant ſalvis, & reſervatis perſonis predictis non habilibus ad teſtandum, & perſonis, que non eſſent diviſe, & in communionem ſtarent, & ſimul habitarent cum conſenſu ſupradicto, & in communionem deveniſſent, ut ſupra eſt declaratum, que non intelligantur in iſta clauſula quoad ſucceſſionem: aliter dictus Dominus Ab-

Digitized by Google

bas, & Monaſterium in totum ſuccedat. Et in omnibus rebus ſubjectis monaſterio predicto dictus Dominus Abbas, & Monaſterium in totum ſuccedant perſonis decedentibus ab inteſtato ſine filiis legitimis ex ſe natis, ſi non conderent teſtamentum de bonis ſuis. Et ſi velint facere teſtamentum, poſſint illud facere ad ipſorum liberam voluntatem de duabus partibus conditionatis, & ſubjectis monaſterio, relicta prius tertia parte Domino Abbati, & Monaſterio, ut ſupra; aliter Monaſterium in totum ſuccedat. Salvo tamen quod de omnibus bonis mobilibus, & immobilibus franchis, que tenent, & poſſident, & que ipſos in futurum tenere, & poſſidere continget, poſſint predicti homines, & quilibet ipſorum, & habitantes in dicto loco cum teſtamento, & ſine teſtamento facere, relinquere, donare, legare, vendere, alienare, obligare, & facere ad ipſorum, & cujuslibet eorum liberam voluntatem; ita quod Monaſterium hujuſmodi jure ſucceſſionis non poſſit ſe impedire, nec in ipſis in nihilum ſuccedere. Et predictas gratias, & franchiſias ſicut continetur, & declarantur in preſenti inſtrumento, & in ſupradictis capitulis hujus contractus particulariter, & diviſim fecit idem Dominus Abbas ipſis ſindicis, & hominibus de Monaſterio pro ſe ipſis ſtipulantibus, & recipientibus, & vice, & nomine totius Communis, & Univerſitatis, & perſonarum habitantium in dicto loco, & qui in futurum ſtabunt, & habitabunt bona fide, & ſine fraude pro augumento, & bono evidenti, & honore dicti Monaſterii, omni modo, jure, via, & forma quibus melius de jure poteſt, & ex certa ſcientia. Que quidem omnia, & ſingula ſupradicta, & in preſenti inſtrumento contenta dictus Dominus frater Albertus Abbas ut ſupra per ſe, & vice, & nomine dicti monaſterii, & vice, & nomine ejus ſucceſſorum dictis ſindicis per ſe ſe, & nomine dicte Univerſitatis, & ſingularium perſonarum ejuſdem, ac etiam hominibus ſupradictis pro ſe ipſis heredibus ejus, & etiam vice, & nomine dicte Communitatis ſtipulantibus, & recipientibus; & ipſi ſindici, & homines quibus ſupra nominibus dicto Domino Abbati ſtipulanti, & recipienti per ſe ſe, & vice, & nomine ſuorum ſucceſſorum, & dicti monaſterii; ac ipſe Dominus Abbas, ſindici, & homines predicti mihi notario infraſcripto officio publico ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine, & ad opus omnium, & ſingulorum, quorum intereſt, vel in futurum quomodolibet poterit intereſſe vice mutua ſolemni ſtipulatione interveniente hinc inde ſolemniter promiſerunt attendere, & effectualiter obſervare, & rata, & grata, ac firma habere, & tenere, attendere, & obſervare adimplere, & non contrafacere, vel venire per ſe ſe, vel alium aliqua ratione, vel cauſa de jure, vel de facto aliquo modo, vel ingenio, ſeu colore queſito ſub pena dupli totius ejus, de quo lis, queſtio, vel cauſſa moveret, vel fieret dicto facto, vel alterius partis contra alteram partem premiſſorum totiens committenda in ſingulis Capitulis hujus contractus, & commiſſa in partem contrafacientem, in partem obſervantem exigenda in ſolidum, quotiens contra predicta, vel aliquod predictorum de jure, vel de facto fuerit in aliquo controventum, ſeu contrafactum omnibus ſupraſcriptis, & infraſcriptis plene obtinentibus nihilominus ſuum robur, Iteiptis plene & reſtituere una pars alteri, & altera alteri viciſſim omnia, & ſingula expenſa damna, & intereſſe, que, & quas una pars occaſione alterius in juditio, vel extra pateretur, faceret, vel ſubſtineret. Pro quibus omnibus, & ſingulis referendo ſingula ſingulis attendendis, & obſervandis dictus Dominus Abbas vice, & nomine dicti Monaſterii, & ſucceſſorum ſuorum ipſis ſindicis, & hominibus pro ſe, & vice, & nomine dicte univerſitatis, & ſingularum perſonarum dicte univerſitatis hipothecavit omnia bona ipſius Monaſterii habita, & habenda, & ſindici, & homines per ſe ſe, & vice, & nomine dicte univerſitatis, & vice, & nomine omnium, & ſingularum perſonarum dicte univerſitatis dicto Domino Abbati ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine dicti ſui Monaſterii hipothecaverunt, & loco pignoris obligaverunt omnia bona dicte univerſitatis, & ſingularum perſonarum dicte univerſitatis habita, & habenda, & ad omnium predictorum pleniorem roboris firmitatem, tam dictus Dominus Abbas, quam dicti Sindici, & Conſiliarii vice, & nominibus ſupraſcriptis, eorum favoribus, beneficiis, & juribus, & que ſint ille, & quid dicant per me Notarium infraſcriptum certificati conſulte, & ipſorum certa ſcientia renuntiaverunt expreſſe exceptioni dicendo, rem non fuiſſe, ut ſcribitur, ſic geſtam, & de pluri, vel aliter ſcripto, & minus dicto, vi, metuſve cauſſa, & ex injuſta cauſſa ſimulationis, deceptionis, nullitatis in integrum reſtitutionis in factum, & doli mali, & generaliter omnium legum, decretorum, conſuetudinum, privilegiorum, proviſionum, literarum factarum, vel fiendarum auxilio quo, vel quibus partes predicte, vel aliqua premiſſorum contra predicta, vel aliquid predictorum de jure, vel de facto facere, ſeu in aliquo contravenire, vel ſe juvare poſſint. Qui Dominus frater Albertus Abbas, ut ſupra ſuis manibus poſitis ad pectus Communi juravit ad ſancta Dei Evangelia predicta omnia, & ſingula ſupra, & infraſcripta dicta attendere, & obſervare, & non contrafacere, vel venire aliqua ratione, vel cauſſa ſub obligatione omnium bonorum ſuorum, & dicti Monaſterii. Quibus omnibus ſupradictis, & infraſcriptis Reverendiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus Dominus Antonius ſupradictus Abbas dicti monaſterii Fructuarienſis preſens conſenſit, ac venerabilis Dominus frater Thomas de Valpergia Prior de Turri de Aſt, frater Martinus Rotarius elemoſinarius Monaſterii Fructuarienſis, frater Michael Caralius, & frater Antonius de ſancto Benigno omnes Monachi monaſterii predicti in dicto Monaſterio ſancte Julie nunc exiſtentes, & Capitulum repreſentantes ſuper predictis habita deliberatione ſemel, & pluries ex ſcrutinio cum predictis Dominis Abbatibus predictis omnibus, & ſingulis conſenſerunt, & de predictis omnibus, & ſingulis preceperunt fieri publica inſtrumenta ejuſdem tenoris per me Notarium infraſcriptum prout melius fieri poterunt, & dictari.

Ego Rolandinus de Rolandis de Biſtagno Aquenſis Diocefis imperiali auctoritate Notarius his omnibus

Digitized by Google

preſens fui, & hanc cartam mihi juſſa rogatus tradidi, & ſcripſi.

Finium terminatio inter Commune Aquenſe & Montaboni. Ex Tabulario Civit.

80 MCCCXCIV.

In nomine Domini Noſtri Amen. Anno Domini MCCCXCIV., indictione II., die VI. februarii. Cum certe, & plures diſcordie verterentur .... inter commune Aquis ..... & Montaboni occaſione certorum confinium in valle Potazani ..... Mattheus Ajnardus, & Joannes Blexius Sindici .... Aquenſes, & Georgius Ennofrius ex DD. Montaboni ſuo nomine, & Bartholomeus Lechatus ſindicus ... dicti loci ... elegerunt Dominum Antonium Sanſonum Vicarium illuſtris Domini Marchionis Martisferrati, Dominum fratrem Franciſcum ex nobilibus dicti loci Montaboni, Laurentium de Giſonibus ... Caſtellanum Aquis, Benedictum Beſurium de Aquis, & Johannem Tencham de Montebono in eorum arbitros &c. Actum Aquis in Platea juxta Eccleſiam S. Marie de Lodomo. Ego Bartholomeus Baitanius de Saona Notarius &c. Eodem anno die VIIII. februarii Nos Antonius Sanſonus &c. ſententiamus .... Quod a rocha Rapeya uſque ad Scaronum diſcoopertum a terminis ſupra ſit commune Aquis, a dicto termino infra verſus Foſſatum ſit nobilium, & Comitum Montaboni.

Item quod a dicto Scarrono uſque ad dictum foſſatum Culicunii ..... infra ſit illorum de Montabono, & a termino ſupra ſit illorum de Aquis, qui de Aquis ibi a termino ſupra teneantur facere, & tenere ſemper unam bonam viam, amplam, per quam unus carrus libere poſſit pertranſire, & predictam viam illi de Montabono pertranſire poſſint, ſicut hactenus conſueverunt. Actum in caſtro civitatis Aquis preſente nobili Domino Georgio dela Salla, Auguſtino Carlevario Petri Paule ambobus de Aquis, Ennofrio, & Joanne ex dominis Montaboni, & Thoma Lecato ſindico nobilium, & Communis Montaboni, & Joanne Bellexio ſindico Communis Aquis.

Ego Bartolomeus Baitanus &c.
Ego Jacobus Balbus de Montabono &c.

Confirmatio immunitatum facta incolis Monaſterii ab Antonio de Carreto M. Saone ex autographo Tabul. M.M. de Ruvere.

81 MCCCCXIV.

Anno Domini MCCCCXIV., indictione VII., die XX. maji. Actum in caſtro Monaſterii S. Juliæ ...... conſtituti Emanuel, & Breſanus Calceatus de dicto loco Monaſterii Conſules .... ante præſentiam ſpectabilis, & magnifici eorum Domini, & dicti loci Domini Antonii de Carreto marchionis Saonæ .... qui præfatus Dominus Marchio motus cordiali amore .... approbavit .... predictas omnes .... immunitates ..... quas dicta univerſitas ..... in ipſo loco habent .... quod prædicti homines de Monaſterio ...... habeant, teneant ..... omnes, & ſingulas terras, poſſeſſiones, quæ, & quas habent .... ſeu quaſi ab Abbatibus Monaſterii S. Juliæ, ſive a dicto Domino Antonio, ſive a Dominis dicti loci .... qui Sindici .... promiſerunt dicto Domino Antonio, & ſucceſſoribus ſuis brandonum unum de cera ponderis librarum octo bonæ ceræ reddere omni anno in feſto Nativitatis Domini.

Locatio præbendæ ſancti Donati facta a Gulielmo Epiſcopo Betlemitano Archipresbitero Biſtagni. Ex protocollo Jac. Baſcheriæ penes Ill. V. D. Lupum C. Moirani.

MCCCCXIV. 82

Anno Domini, indictione II., die XXIII. menſis julii. Actum Aquis in contrata porte, videlicet in domibus reſidentie Reverendi in Chriſto Patris, & Domini Gulielmi Betlemitani Epiſcopi preſentibus teſtibus .... Gulielmo de Alba familiari Domini Jacobi ex Marchionibus Maleſpine. Quorum preſentia Reverendus in Chriſto Pater, & Dominus Gulielmus Epiſcopus Betlemitanus per ſe, & ſucceſſores ejus dedit Presbitero Urbano de Rollandis de Beſtagno Archipresbitero plebis ejuſdem loci preſenti, & recipienti &c. in vita ipſius Urbani prebendam in Eccleſia ſancti Donati poſitam in, & ſuper finibus Beſtagni cum omnibus, & ſingulis bonis, rebus .... &c. Verſavice Dominus Presbiter Urbanus promiſit, & convenit dicto Domino Epiſcopo recipienti dare ſingulis annis nomine fictus, & reditus pro ipſa Eccleſia, & prebenda januinos duos, & tercium unum auri boni, & ponderis ...... &c.

Conventiones initæ inter Civitatem Aquarum, & Oppidanos Ponzoni. Ex Tabul. Civitatis.

MCCCCXXVI. 83

Anno MCCCCXXVI., indictione XV., die XVIII. menſis marcii. Actum in civitate Aquis in palatio, ubi jus redditur preſento Johanne Siſmondo, & Franciſco Ainerdo Notariis civitatis Aquis, Antonio de Gigla de Ponzono, Benedicto Balbo de Tercio, Johanne Tavella dicto Badino de Vixono, Petro de Carato ...... de Alice, & Petro Mollo de Meladio teſtibus vocatis, & rogatis. Cum certe differentie ..... verterentur .... inter Commune, & homines civitatis Aquis .... & Commune, & homines Ponzoni ..... occaſione certorum pactorum initorum inter ..... predictas Communitates, & tunc Dominos de Ponzono, de quibus ...... patet publico inſtrumento anni MCCCXI., indictione XIIII., die Veneris XXV. menſis auguſti etiam pretextu quarumdam conſuetudinum, quas aſſerebant .... fuiſſe diutius uſitatas inter dictas Communitates. Ecce quod viri nobiles Johannes Bellexius, Jacobus Siſmondus, & Venentinus Beſſurius cives Aquenſes, & Franciſcus Alexander, Chriſtoforus Bencjus, & Jacobus Ricius de Ponzono .... tractatu

Digitized by Google

magnifico Domini Oddonini de Carreto marchionis Saone Capitaneo . . . . . in partibus citra Tanagrum pro illuſtri Principe marchione Montisferrati, & in hac parte Commiſſarii . . . . vigore literarum ad ſupplicationem Communitatis . . . . . Ponzoni emanatarum, quarum . . . . tenor ſequitur „ *In ſupplicatione petebant, ut franchiſias, & immunitates, ſive in jure libero boſcandi, & paſcendi in utroque territorio, ſive in exemtione ab omni pedagio, atque exactione jam a centum annis ultra ſancitas velit ratas fore in poſterum, jubeatque Caſtellano Ponzoni, ne impediat, quominus vendant ſalem uſque ad menſuram quartarii in foro Ponzoni, ſicut conſuetum erat. Literæ vero Marchionis ſunt datæ Tridini* XXI. novembris MCCCCXVIIII. . . . pervenerunt . . . ad has conventiones. Primo quod . . . omnes conſuetudines . . . . . ſint . . . . . irrite . . . . . & . . . . . . ſolum . . . . . . locum habeant nove conventiones . . . . infraſcripte. Item quod dicte Communitates & homines, & ſingulares perſone ipſorum locorum non teneantur ad ſolutionem alicujus pedagii &c. & preſens Capitulum preciſe, & ſpecialiter approbatum eſt per Dominum Oddoninum Capitaneum, & Franciſcum Merlum de ſancto Salvatore Caſtellanum Ponzoni . . . . . Item quod Communitas . . . . . . Aquis poſſit . . . . . . conducere . . . . beſtiamina ſuper territorium . . . . . . Ponzoni ad paſcendum . . . . . ſalvo quod elapſo menſe martii . . . . . . videlicet a Kal. aprilis uſque ad feſtum ſancti Martini . . . . . . non poſſint beſtias tenere in planicie, & terris domeſticis, & lavorativis ſub pena ſol. LX. pro qualibet die a quolibet &c., ſed ſolum in nemoribus, & zerbis. Et e converſo . . . . . perſone de Ponzono . . . . . &c. ſi tamen dicti de Aquis haberent guerram . . . . ita quod non poſſent eorum beſtiamina tenere in Aquis . . . . ſit eis licitum . . . . conducere . . . . in territorium . . . . Ponzoni . . . . . & e converſo illi de Ponzono ecc. Item quod ſi . . . ipſi de Aquis ducerent aliquas eorum beſtias ad forum, vel ferias . . . . . . Ponzoni, & non poſſent eas vendere . . . . . eis licitum ſit ea paſcere ſuper . . . . Ponzonum per unum diem, vel duos ad plus. Et eodem modo . . . . . ipſi de Ponzono ecc. . . . . . Item quod ipſis Communitatibus . . . . . licitum ſit boſcare . . . . in boſchis, & nemoribus communibus ipſorum locorum, ubi eis melius videbitur.

Item quod dicta Communitas, & homines . . . . . Aquis . . . . . poſſint convenire . . . . . & detineri facere . . . . . eorum debitores . . . . in curia ipſa Ponzoni . . . . . . & eodem modo poſſint . . . . . perſone . . . . . Ponzoni &c. Item quod Poteſtas, & Officiales civitatis Aquis ipſos de Ponzono . . . . . . favorabiliter tractare teneantur; & pro recompenſatione dicte immunitatis conceſſe . . . . promiſerunt . . . dicti de Ponzono preſentare nuncio publico dicte Civitatis . . . . . ſingulo anno in perpetuum in feſto ſancti Thome ante feſtum Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti berretam unam rubeam cum balſana arma illuſtriſſimi Domini noſtri valoris . . . ſolid. XX. monete currentis in Aquis. Que quidem nuncio, & ſingulis promiſerunt &c. Ego Ambroſius de Minellis de Cario publicus imperiali auctoritate Notarius &c.

MCCCCXXXVI. 84

MCCCCXXXVI. VI. decemb. rog. Pillotti cartæ locationis ad annos XXV. factæ a procuratore infantis Henrici Magiſtri Generalis Ordinis S. Jacobi de Spatha D. Chriſtophoro ex Marchionibus Inciſæ Archipresbitero Eccleſiæ Ss. Victoriæ, & Coronæ Oppidi Inciſæ de omni pecunia, quæ redit ad Eccleſiam S. Jacobi de Bergamaſco in eodem oppido exiſtentem medio cenſu Ducat. VI. ſingulis annis perſolvendo. Extat exemplar penes D. Torellium. In quodam Catalogo beneficiorum initio hujus ſæculi compoſito Eccleſia S. Jacobi de Bergamaſco præfert titulum Abbatiæ cum reddita annuo lib. 1200.

Recenſio æſtimationis poſſeſſionum Eccleſiarum Civitatis Alexandriæ factæ anno 1355. *Dedit P. M. Cavallerius.*

MCCCCXXXVII. 85

Nos Antonius de Squarzaficis Archipresbiter Eccleſie ſancte Marie de Bergolio Vicarius, & Locumtenens Reverendiſſimi in Chriſto Patris, & D. D. Galvagni de Firuffinis Abbatis monaſterii S. Petri de Bergolio, in ſpiritualibus, & temporalibus Cathedralis Eccleſie civitatis Alexandrie generalis adminiſtratoris. Univerſis, & ſingulis preſentes inſpecturis notum facimus pariter, & manifeſtum, quod quoddam regiſtrum, ſeu extimum datum poſſeſſionibus Eccleſiarum civitatis Alexandrie, & correctum anno milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto, indictione VIII. de menſe januarii per infraſcriptos, videlicet Dominum fratrem Simonem de Putheo preceptorem domus S. Joannis Hieroſolimitani de Ripa, & de Alexandria, Dominum Cattaneum de Alice de Guaſchis Cantorem majoris Eccleſie Alexandrie, Dominum Prepoſitum domus S. Joannis Humiliatorum de Capuccio de Alexandria, Dominum F. Petrum de Murazano Priorem Eccleſie S. Jacobi de Gamundio de Alexandria (1).

Scriptum in quadam carta caprina, & in quo quelibet Eccleſia dicte Civitatis, & juriſdictionis alibrata fuit, & eſt, ſecundum facultates earum, & ſpecialiter Eccleſia, ſive Domus Thevorarie de Quargnento libr. quatuor, & ſolidorum quinque, ſuper quo regiſtro, ſive extimo a dicto tempore dicti anni MCCCLV. citra continue uſque in preſentem diem, & totum dictum tempus omnes talee, & collecte impoſite fuerunt, & ſunt, per dictum Clerum dicte civitatis Alexandrie ſuper dicto regiſtro, ſive extimo, ſecundum quod alibratum fuit, & eſt, in dicto regiſtro, ſive extimo per dictos Correctores, & dictis temporibus per dicta tempora omnes, & ſinguli de dicto Clero, ac tenentes, & poſſidentes dicta bona, ſive de dictis bonis, dictas taleas, & collectas ſolverunt, & ſolvunt Collectoribus, & Exactoribus dictarum talearum, & collectarum, & dicto regiſtro, ſive extimo, quod omnes, & ſinguli de dicto Clero, ac tenentes dicta bona, ſive de dictis bonis, habitum, tentum, tractatum, & reputatum fuit, & hodie habetur, tenetur, tractatur, & repu-

Digitized by Google

tatur pro vero, & autenticò regiſtro, ſive extimo dicti Cleri, eidem data fuit, & de preſenti datur plena, & autentica fides, tamquam vero, juſto, & autentico regiſtro, ſive extimo. In quorum teſtimonium preſentes fieri juſſimus, & regiſtrari, noſtrique ſigilli impreſſione muniri. Dat. Alexandrie die XIV. januar. MCCCCXXXVII.

Subſ. Ego Gulhelmus Carcamuggius de Firuffinis Civis Alexandrie publicus imperiali autoritate Notarius, ac Not., & Scriba Curie prefati Domini Vicarii ſuprascriptas literas ejus mandato ſcripſi, & ad fidem premiſſorum me ſubſcripſi.

(1) *Ex hac recognitione ſuppleri facile poſſunt Correctorum nomina, quæ in charta ann. 1355. legi haud potuerunt.*

Sententia ex compromiſſo inter Civitatem Aquarum, & locum Tertii. Ex Tab. Civ. Aq.

86 MCCCCXXXVIII.

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti Amen. Nos Gulielmus Dei, & Apoſtolice ſedis gratia Epiſcopus Betlemitanus, & Comes, & Benentinus Beſſurius civis Aquis arbitri ... concorditer electi ... per partes ... ſcil. ſpect. D. Johannem ex marchionibus Maleſpine dicti loci Tertii ſuo nomine, & Johannem de Arancamilio, Thomam de Cacia, & Gulielmum Balbum ſindicos . . . Tertii . . . . . . & Antonium Bellexium, & Antonium Carlevarium cives Aquis ſindicos . . . . civitates Aquis habentes ad univerſa poteſtatem . . . . . compromittendi . . . . . ut conſtare dicitur publico inſtrumento recepto per Nigrum Zabreriam civem Aquis Notarium deſuper litibus . . . . . vertentibus inter ipſas Communitates occaſione captionis cujuſdam Milani . . . . de Plana cum mulis duobus, & certo ſale, quod erat ſuper eis ac equo . . . . captorum pretextu pedagii falliti in Tertio per Caſtellanum Tertii, ſeu ejus famulos in principio Montate S Martini, & citra foſſatum Pozonarii verſus Aquis dicentibus ipſis D. Johanne . . . . locum captionis eſſe de finibus Tertii, & e contrario dicentibus Aquenſibus ipſum locum captionis eſſe de poderio, & finibus civitatis Aquis.

Viſo dicto compromiſſo &c. Viſis, & auditis juribus &c. Chriſti, & B. Marie Virginis &c. pronunciamus quod omnes poſſeſſiones deſcripte in regiſtris . . . . loci Tertii . . . . que contigue ſunt finibus Aquis, ſunt . . . ipſius loci Tertii; ſimiliter . . . . quod ſingule poſſeſſiones regiſtrate . . . . in regiſtris civitatis Aquis, que ſunt contigue . . . . finibus . . . . . Tertii, ac & poſſeſſiones Eccleſie S. Martini, que non ſunt regiſtrate, ſint, & eſſe debeant perpetuo poderium, & fines . . . . civitatis Aquis.

Item declaramus, viam publicam, qua itur ab Aquis Tertium uſque ad quoddam Erginetum; quod eſt Zerbum deſuper ipſam viam inter Zerbum, & poſſeſſionem Eccleſie S. Martini, & Zerbum, quod eſſe dicitur regiſtratum in regiſtris Tertii ſub nomine Marenghi, & Franciſci Arancanciliis, & quod nunc tenet caſtrum Tertii, & qui Erginerius eſt ultra Eccleſiam S. Martini deverſus Tertium, ſit, & eſſe debeat de poderio, & finibus, & poderium, & fines civitatis Aquis; & a dicto Erginacio ultra verſus Tertium, ſit, & eſſe debeat de via publica, de poderio, & finibus, ac poderium, & fines loci Tertii.

Item cum per atteſtationes . . . . habuimus in forma, quod in confinio viarum, quod confinium eſt inter rivum Pizonem, & rivum Menzani, & in quo capitur via, qua itur ad montem Moyrani dictis de Aquis erat aſſignatum, & poſitis terminis quibus eſt coherentiatum . . . . . dicimus . . . . Quod . . . . licitum ſit Poteſtati Caſtellano . . . . . & Officiali dicte civitatis Aquis capere, & capi facere a dicto rivacio uſque ad medietatem dicti confinii per viam publicam tantum omnes, & ſingulos tam homines, quam beſtias delinquentes . . . . . quovis modo in & ſuper poſſe Aquis ſine aliqua contradictione illuſtris Domini Johannis Marchionis Malaſpine, & Officialium, & hominum dicti loci.

Item dicimus . . . ſupraſcr. Milanum Ferrarium de Plana cum mulis, & equo fuiſſe captos ſuper poſſe, & finibus Tertii.

Item . . . . abſolvimus . . . omnes fidejuſſores preſtitos per dictum Milanum &c.

Conventiones inter Johannem Malaſpinam Dominum Tertii, & Cavatoris, & Civitatem Aquis coram M. Montiſf. Ex Tabul. ejuſdem Civit.

MCCCCXXVIII. 87

In nomine Domini anno MCCCCXXVIII., indictione I., die XXI. maji. In terra Caſalis ſancti Evaſii in conventu ſancti Franciſci in Camera Reverendi Domini Generalis ipſius conventus declaratio controverſiarum deductarum coram illuſtri, & excelſo Marchione D. N. Johanne de Monteferrato de modo bene vicinandi, & vivendi inter ſpectabilem Johannem ex Marchionibus Malaſpine, & homines locorum ſuorum, videlicet pro locis Tertii, & Cavatoris, & ceterorum, & homines civitatis Aquis . . . . Primo quod omnes, & ſingule pene, & banna ſecuta ab hac die retro caſſa cenſeantur . . . . . . pro tempore autem venturo ſerventur capitula antiqua dictorum locorum, & conſuetudinum, prout obſervari conſueverant ab annis x. retro . . . . . . Item quod partes, ſeu homines dictorum locorum poſſint ſupra poderiis . . . . . . alterius partis piſcari, paſculare, venari &c. Item fructus, qui colligentur . . . . in poſſeſſionibus . . . . . ſituatis ſuper territorio alterius partis, & quas laborabunt conducere . . . . ad loca, in quibus habitabunt . . . . Item quod hominibus civitatis Aquis liceat claudere, & levare ſapellos, & foxa, & levatas in nemoris Moyrani prout antiquitus facere conſueverunt ſine contradictione D. Johannis, modo non ſint vie publice, & imperiales, & communes. Item quod homines Tertii, & Cavatorii, ſi voluerint conducere uvas, que naſcuntur ſuper poſſeſſionibus ſuis dictorum locorum in Civitatem, teneantur petere licentiam a civibus Aquis, qui teneantur eam dare; que declaratio facta fuit in preſentia illuſtris D. Johannis de Monteferrato, ac Reverendi in Chriſto patris D.

Digitized by Google

Gulielmi de Aquis Epiſcopi, ac ſpectabilium vv. D. Henrieti Nate, D. Jacobi Praſche, D. Joannis de Medicis L.L. D.D. Vicariorum, & Ludovici de Tizonibus Cancellarii, & Mathei de Coconato &c. Eq. Benedictus de Cazulino de S. Salvatore Notarius publicus &c.

Locatio vectigalium Civitatis Aquenſis. Ex Tabul. Civit.

88 MCCCCXXXVIIII.

Anno Domini MCCCCXXXVIIII., indictione VII., die XIIII. februarii. In civitate Aquis ſcilicet in palacio communis Aquis, in pleno, & generali Concilio &c. Nobilis, & potens vir D. Rogerius de Canibus de Caſſali S. Evaxi honorabilis poteſtas civitatis Aquis ad inſtantiam . . . credendariorum, & conſiliariorum . . . . pro bono, & utilitate, & evidenti cauſſa dicti Communis pro imminentiſſima, & neceſſaria cauſſa, & maxime cauſſa luendi bechariam, & cotam ſuper ipſam impoſitam, & gabellam communis grani, & ſalis, & bladorum cum ſuo ſtrapaſſu, cotam piſcarie cum ſuo ſtrapaſſu, cotam lini, lane, caneve, bure, ſtupe cum ſuo ſtrapaſſu, & ſtrapaſſum q. colligebat Albertus Ainerdus, & Fulchellus Maxius per Commune, & Conſules Aquenſes obligatum &c. Et cum non eſſet penes Manfredum de Porta, Clavarium communis Aquis in apotheca, ſeu camera D. Communis, unde pecunia haberetur pro cauſſa luendi, & exigendi dictas gabellas cotas cum ſtrapaſſis ſuis in toto, vel in parte . . . . quam . . . . eas iterum ponere ſubhaſtationi . . . . ideo . . . locate fuerunt Saladoni Carlevario, Bellengerio Bellexio, Henrico Bellexio, ſociis &c.

Litteræ Marchionis Montisferrati jubentis Monaſterio S. Catherinæ reſtitui quandam poſſeſſionem a D. Guidone ei olim relictam, & poſtea inter bona ad caſtrum civitatis Aquis ſpectantia relatam. Ex. Tabul. ejuſdem Monaſterii.

89 MCCCCXLIII.

Anno MCCCCXLIII. indictione IX. die XXIV. octobris actum in civitate Aquis in contrata puſterne teſtibus &c. . . . . . D. Cazulinus de Cazulinis Clavarius J. D. D. N. D. Marchionis Montisferrati citra Tangrum, & Anton. Belinus de Caſtronovo Caſtellanus dicte civitatis commiſſarii ſpecialiter deputati a prefato Illuſtri D. D. N. ad infraſcripta . . . . . vigore litterarum . . . . quarum tenor ſequitur in hac forma. Marchio Montisferrati &c. Cariſſime &c. viſo privilegio dotationis Monaſterii s. Catharine noſtre civitatis Aquis, quam fecit Beatus Guido maxime de unica petie terre prati ſtariorum circa quatuor, que nunc ad manum caſtri noſtri eſt, pro qua Gulielmus de Carreto preſentialiter reddit nomine fictus ſtaria circa quatuor grani, ob reverentiam prefati Beati Guidonis dictam petiam ita dicto Monaſterio libere relaxamus contenti, & volumus, ut de libris caſtri noſtri Aquis predictam terram caſſare debeant, & dicto Monaſterio libere relaxare, & expedire quacumque exceptione remota.

Datum Caſalis die XXV. julii MCCCCXLIII. nobili dilecto Cazulino Clavario ultra Tanagrum, ac Caſtellano noſtre civitatis Aquis. Viſis dictis litteris ſibi preſentatis per V. & R. D. Alaxiam Abbatiſſam . . . . . . caſſaverunt petiam prati in dictis litteris denotatam poſitam ſuper finibus Aquis loco dicto retro podium s. Catharine coherent eredes q. Ant. Beſſurii, & ab aliis partibus dictum Monaſterium . . . . . de libris fictorum caſtri predicti libere, & ſine aliqua ſolutione &c.

Et ego Matteus Ainerdus Notarius publicus &c.

Litteræ Johannis M. Montisf. præcipientis ſubditis ſuis novum pecuniæ ſubſidium pro ſuæ ditionis neceſſitatibus ſuccurrendis. Ex Autographo Tab. civit. Aq.

MCCCCXLVI. 90

Johannes Marchio Montisferrati &c. Habiamo per certo dilectiſſimi noſtri, ne roba, ne figloli, ne affanno alchuni eſſervi maiore, che quello lo quale concerneſſe per guerra, o altra via la oppreſſione, et quaſi totale diſtructione de lo Stato noſtro. Il che non poria eſſer chi de queſto no haveſſi la parte. E cum cio ſia, como per altri noſtri ve habiamo mandato a dire, et richeder a noy, he neceſſario proveder per la integrità, et remedio del ſtato noſtro pecuniaria, ſenza la quale teſte Deo non poſſemo, et che più, noy vedemo di quello, che habiamo recheſto, ne potrene farne diminuzione alcuna. Il che a noy recreſſe, voglati dare omni cura, ſtudio, & opera ſubito, et incontinenti habiamo. Nam bene che certe lanimo noſtro ſia lacrimoſſo a farvi queſte ſpeyſe, et ſtragi, duna coſſa ſe conforta, che cognoſſe lanimo, fede, et liberalitade di voy, eſſer continuo in expender roba, figloli, et moglere, et chi più la perſona per noy, et lo ſtato noſtro, per le quale coſſe potemo regratiare Dio oltra li altri de tanta fidelità, et amore de li ſubditi. Dat. Caſal. die XXIIII. octob. MCCCCXL ſexto.

Nobis dilectis communitatibus, & hominibus locorum noctrorum Aquis, Nicie Montisf.

Euſebius

Litteræ Bonifacii M. Montisf., quibus liberationem Gulielmi fratris a carceribus Papiæ in Aquenſium notitiam deducit. Ex libro Convoc. arch. civit. Aq.

MCCCCL. 91

Satisfacimus ampliſſimo veſtro deſiderio nobiles, & prudentes dilecti noſtri, & optatam vobis conſolationem afferre volentes, ut qui paſſionum hactenus noſtrarum partes ſubſtinuiſtis non exiguas, ita conſolationum ſitis participes. Nunciamus vobis, quod hac hora Illuſtriſſimus Frater noſter amantiſſimus Gulielmus huc Caſſale applicuit per graciam Omnipotentis Dei, qui ubique cuſtodit inſontes, & ſolvit in vincula conjectos. Volumus

Digitized by Google

igitur, ut ipſi Deo Summo gratias immenſas nobiſcum agentes devotiſſimas proceſſiones, & lumi-noſa falodia fieri faciatis. Dat. Caſali XXVIIII. maji MCCCCL.

Privilegium immunitatis conceſſum a Gulielmo M. Montisf. Epiſcopo Albenſi pro ſubditis Abbatiæ ſancti Quintini. Ex lib. Convoc. civit. Aq.

92 MCCCCLXVIIII.

Gulielmus Marchio Montisferrati &c. Si conſiderare, & animadvertere velimus, quid eſt, quod magis principes illuſtret, ac nominis claritate dignos efficiat, nil profecto reperimus, quod ipſos principes illuſtriores, & clariores reddat, & efficiat, quam munificentia, & liberalitas. Quapropter cum Reverendiſſimus in Chriſto pater Petrus de Carreto Marchio Saone, ac Epiſcopus Albenſis, & Comes noſter dilectiſſimus Conſiliarius a nobis petierit, ut omnes homines ſue Abbatie s. Quintini prope Spignum ſubjectos, videlicet locorum Plane, Cagne, & Jusvalle francos, liberos, & immunes ubique in patria noſtra efficere velimus; honeſte requiſitioni prefati Epiſcopi, qui de nobis optime meritus eſt, & annuere, & ſatisfacere libentiſſime volentes, ſequentes quoque noſtrorum illuſtrium predeceſſorum veſtigia . . . harum ſerie univerſos, & ſingulos homines locorum ſupraſcriptorum Plane, Cagne, & Juſvalle ab omnibus . . . dacitis, pedagiis, & gabellis, & exactionibus, & ſolutionibus quorumque onerum cujuſcumque generis, & manieriei pro quibuſque rebus, & bonis ſuis hinc inde pro eorum, ipſorumque familiarum uſu quovis modo conducendis tranſportandis liberos facimus. Hortantes quoque vehementer quoſcumque vaſſallos noſtros tam mediatos, quam immediatos, ut antedictos homines in terris ſuis, a quibuſcumque oneribus ſolutionibus, ut ſupra dictum eſt, francos, liberos, immunes, & exemtos noſtri contemplatione reſervare velint, attento quod jura civilia ita volunt, & diſponunt. Mandantes &c.

Dat. Caſali 25. aug. 1469.

Joannes Antonius.

Privilegium mercati ſingularum hebdomadum a Gulielmo M. Montisf. Aq. civitati conceſſum. Ex Arch. civ.

93 MCCCCLXXX.

Gullielmus Marchio Montisferrati Sacri Romani Imperii Princeps, Vicariuſque perpetuus, ac Ducalis Capitaneus Generalis. Si cunctas principium laudes, cunctaque ornamenta, de quibus cum omnium benedicentia, & perpetuitate nominis illi & amantur, & predicantur, nos ipſi percurrimus, nihil tam precipuum, nihil tam fauſtum, nihil etiam tam accomodatum cenſetur, quam & veterum, & novorum habere reminiſcentiam meritorum. Nos itaque ſinceram in nos devotionem immenſam reverentiam, & fidem intemeratiſſimam fideliſſimorum ſubditorum noſtrorum, civium, & incolarum noſtre Aquenſis civitatis repetentes merita, equidem ratione optima movemur, & dignum Principe fore arbitramur illorum commodis, & beneficiis ſemper favere, ac devotis, & honeſtis requiſitionibus morem gerere. Quas ob res dictis noſtris civibus Aquenſibus ex noſtri certa ſcientia, mera liberalitate, & motu proprio concedimus, ac facultatem, & auctoritatem impartimur, quod de cetero, & in perpetuum in eadem civitate qualibet hebdomada, & in die veneris facere, & tenere poſſint mercatum liberum, francum, & exemtum a pedagio caſtri noſtre dicte civitatis ipſo die mercatus duntaxat . . . . precipientes expreſſe univerſis, & ſingulis nobilibus ufficialibus, & juſdicentibus, ac ſubditis noſtris preſentibus, & futuris, quatenus ſtatim de hujuſmodi noſtra liberali conceſſione mercati publicas proclamationes in locis ſolitis fieri faciant &c.

Dat. Caſali die X. octob. MCCCCLXXX.

Sig. Antonius.

Innocentii VIII. Breve confirmantis conceſſionem feudalem, aliaque jura a Gullielmo M. Montiſf., & Sixto IV. Johanni a Ruvere in feudis Monaſterii, & Beſtagni concredita Ex Tabul. Dominorum MM. a Ruvere.

MCCCCLXXXIV. 94

Innocentius Epiſcopus &c. ad perpetuam rei memoriam Sedes Apoſtolica aequa ſemper in omnibus diſtributrix ea, que rationabiliter geſta, & ordinata fore noſcuntur, ut illibata perſiſtant, Apoſtolico conſuevit munimine roborare, & que ad illorum obſervationem conferre poſſint Apoſtolice promiſſionis adhibere remedium, prout in domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem per felicis recordationis Sixtum PP. IIII. predeceſſorem noſtrum accepto, quod quondam Gullielmus Marchio alias Montisferrati dederat, tradiderat, & perpetuo conceſſerat quondam Johanni de Ruvere militi Saonenſi pro ſe ſuiſque filiis legitimis, & ſucceſſoribus maſculis ab eodem deſcendentibus in feudum, & jure feudi recti, nobilis, antiqui, aviti, & paterni ſub certo modo, & forma tunc expreſſis caſtra, & loca Biſtagni, & Monaſterii Aquenſis Dioceſis juxta ſuos confines cum omnibus, & ſingulis eorum juribus, & pertinentiis acceſſibus, & egreſſibus bonis rebus molendinis collectis angariis, parangariis, gabellis, & aliis penſionibus, preſtationibus tam ordinariis, quam extraordinariis, ac etiam reditibus, fictibus, & ceteris emolumentis debitis, & preſtari ſolitis, venditionibus quoque, utilitatibus terris cultis, & incultis, pratis, vineis, campis, viridariis, paſcuis, nemoribus, montibus, planitiebus, collibus, aquis, aquarumque decurſibus, ripariis, piſcationibus ac omnibus, & ſingulis aliis pertinentiis, & adjacentiis, & homagiis omnibus, hominum fidelitatibus mero & mixto imperio gladii poteſtate, & omnimoda juriſdictione, ita ut per homines, ſeu incolas dictorum locorum, a quibuſcumque gravaminibus, que eis quomodolibet inferri, & ſententiis,

Digitized by Google

quas promulgari contra eos contingeret *per* poteſtates caſtellanos, ſeu officiales, & juſdicentes ipſius Johannis, & ſucceſſorum ſuorum nominibus in dictis locis, & quolibet eorum ad dictum Johannem, & ſucceſſores ſuos; a gravaminibus vero que inferri, & ſententiis, quas per dictum Johannem, & ſucceſſores ſuos promulgari contingeret ad predictum Gulielmum Marchionem, & ſucceſſores ſuos apellari deberet, & in eo gradu eſſent, & ſub eiſdem legibus, & ſtatutis regerentur, quibus regebantur per quondam Johannem Bartholomeum de Carreto tempore quo preerat regimini *eorum dummodo* ipſi tunc Gullielmo Marchioni per predictum Johannem, ſeu ejus nomine primitus, & ante omnia ducatorum duodecim milia efficaciter . . premiſſorum occaſione ſolverent, prout in quibuſdam inſtrumentis deſuper confectis idem predeceſſor plenius acceperat contineri; infeudationem, traditionem, & ſucceſſionem predictas, ac pro ut illas concernebant omnia, & ſingula in dictis inſtrumentis contenta, & inde ſecuta quecumque motu proprio, & ex certa ſua ſcientia confirmavit, & approbavit, eaſque robur perpetue firmitatis voluit obtinere, ſupplevitque omnes, & ſingulos defectus, ſi qui forſan intervenerint in eiſdem; & ſi forſan caſtra, & loca hujuſmodi ſeu eorum alterum, vel aliquem ex eorum poſſeſſionibus Camere Apoſtolice, ſeu predeceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus quomodolibet obnoxia, ſeu obbligata fuiſſe, aut etiam eſſe, ac fore, aut ex eo quod aliquod eorumdem caſtrorum vulgare nomen religioſi loci, ſeu vocabulum, ſeu nuncupationem ſortitum foret, ac etiam tunc ea pertinere ad aliquam Eccleſiam, aut a quibuſcumque Monaſteriis, Metropolitanis, & aliis Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis quomodocumque dependiſſe, aut dependere, ſeu earumdem Eccleſiarum, aut ſui ordinis Monaſteriorum illorum, *vel* illa pro tempore obtinentium tantum perſonarum juriſdictioni ex quavis cauſa ſubjecta fuiſſe, ac etiam fore, & ad Eccleſias Monaſteria, & alia beneficia hujuſmodi pertinuiſſe, ac pertinere contra conceſſionis predicte formam reperiatur cum omnibus, & ſingulis decimis, primitiis, & aliis rebus, & bonis, quibuſcumque per predictum Gullielmum, & ſucceſſores ſuos caſtra, & loca hujuſmodi pro tempore obtinentes percipi ſolitis, & ad caſtra, & ſeu loca hujuſmodi quomodolibet ſpectantibus, & pertinentibus, quatenus opus foret de novo in feudum Eccleſiarum, ſeu perpetuum vicariatum temporalem Joanni, & ſuis ſucceſſoribus prefatis eiſdem motu, & ſcientia, ac de Apoſtolice Poteſtatis plenitudine conceſſit, & totum id & quidquid dictorum caſtrorum, ſeu locorum, vel poſſeſſionum hujuſmodi Camere Apoſtolice predicte alias forſitan perſolutum, ac etiam debitum fuiſſe, & fore eidem Joanni, & ſuis ſucceſſoribus predictis motu, & ſcientia ſimilibus liberaliter remiſit, & donavit, ipſoſque penitus, & omnino ex premiſſis quotando abſolvit, & liberavit, ac quotos & liberos perpetuo declaravit, dictam vero juriſdictionem, & dependentiam, dominium, & proprietatem, ſi quam forte reperierint, nec non quaſcumque lites, ſeu cauſas premiſſorum occaſione contra quaſcumque perſonas cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel preeminentie, quomodolibet forſitan motas, & in quavis inſtantia pendentes ad ſe, & Sedem Apoſtolicam motu, ac ſcientia, & poteſtate predictis, advocavit, ſuppreſſit, & extinxit, caſſavit, & irritavit, ac ſuppreſſas, & irritas caſſas, & extinctas fuiſſe, & eſſe, ac fore decrevit, & declaravit; & inſuper juspatronatus, ſeu preſentandi perſonas idoneas ad parochiales Eccleſias caſtrorum, ſeu locorum, juriumque, & pertinentiarum eorumdem, cum eas pro tempore vacare contingeret ad Joannem, & ſucceſſores predictos etiam laicos ex tunc deinceps, & perpetuis temporibus eiſdem motu, & ſcientia, & poteſtate voluit pertinere certis, deſuper exequutoribus deputatis, qui facerent eoſdem Joannem, & ſucceſſores poſſeſſione caſtorum, & locorum predictorum pacifice gaudere prout in ejuſdem predeceſſoris legitimis literis, deſuper confectis plenius continetur. Nos igitur, qui Bartholomeum filium, & Bernardinum Gullielmi nepotem ipſius Johannis dilectos filios Magiſtros litterarum Apoſtolicarum ſcriptores, & familiares noſtros, & ejuſdem Joannis eredes, & in oppidis predictis ſucceſſores ob ſincere devotionis affectum, quem ipſi ad nos, & Romanam Eccleſiam gerere comprobantur, paterna diligimus in domino caritate, cupientes premiſſa omnia, & ſingula inviolabiliter obſervare motu proprio non ad ſucceſſorum eorumdem, vel aliorum pro eis nobis ſuper hoc oblate petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera liberalitate, ac certa noſtra ſcientia infeudationem, traditionem, & conceſſionem Sixti quoque predeceſſoris litteras predictas, ac omnia, & ſingula in illis, & predictis inſtrumentis contenta auctoritate Apoſtolica tenore preſentium confirmamus, approbamus, preſenti quoque ſcripti patrocinio communimus, ac illas in perpetuum obſervari debere volumus, & decernimus, ſupplentes quoque omnes, & ſingulos defectus, ſi qui forſitan intervenerint in eiſdem, & pro potiori cautele ſuffragio eaſdem Sixti predeceſſoris Pape litteras & ſingula per eum in illis conceſſa facta, & ordinata motu ſcientia, & auctoritate predicta innovamus, & de novo facimus, concedimus, ſtatuimus, & ordinamus, ac omnibus, & ſingulis cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, preminentie, & conditionis perſonis Eccleſiaſticis, & ſecularibus ſub excommunicationis pena per eos, qui contrafecerint incurrenda, ne dicti Joannis ſucceſſores predictos ſuper premiſſis, ſeu premiſſorum aliquo, & quovis *moleſtent, ſed* ſucceſſores ipſi caſtra loca territoria jura juriſdictiones, & alia premiſſa aſſequi, eaque tenere, habere, poſſidere, & conceſſis ipſis deſuper facultatibus, privilegiis, indultis, & poteſtate in illis, & eorum hominibus, & perſonis uti, frui, & gaudere libere poſſint, & valeant quovis queſito colore, aut reſpectu directe, ſeu indirecte, tacite, vel occulte per ſe, vel per alios impedire, inquietare, moleſtare, ſeu perturbare quoquomodo preſumant eiſdem motu ſcientia, & auctoritate diſtrictius inhibemus, & nihilominus venerabilibus fratribus noſtris Aquenſibus, Albenti-

Digitized by Google

bus, & Saonenſibus Epiſcopis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios premiſſa omnia, & ſingula, ubi quando, aut quotiens expedire cognoverint, & fuerint deſuper pro parte ſucceſſorum predictorum requiſiti ſolemniter publicantes, ac eiſdem dicti Joannis ſucceſſoribus in premiſſis efficaci preſidio aſſiſtentes faciant ea omnia, & ſingula inviolabiliter obſervari non permittentes ſucceſſores ipſos ſuper his per aliquos indebite moleſtari, vel inquietari, ac eos, quos eis contrafeciſſe conſtiterit toties *ſemper* quoties opportunum fuerit excommunicationis penam predictam incurriſſe declarent, ac legitimis ſuper his habendis ſervatis proceſſibus, eos iteratis vicibus aggravent, excommunicatos quoque aggravatos publice nuncient, ac ab aliis nunciatos, & ab omnibus arctius evitari mandent, & faciant contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſecularis, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, que idem predeceſſor in dictis ſuis litteris voluit non obſtare; contrariis quibuſcumque &c., ſeu ſi aliquibus communiter, vel diviſim a predicta ſit ſede indultum, quod interdici ſuſpendi, vel excommunicavi non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat &c. Si quis autem hoc &c. Datum Rome apud s. Petrum anno Incarnationis dominice milleſimo quadringenteſimo octuageſimoquarto pridie Kalendas februarii Pontificatus noſtri anno primo.

Praceptum delegatorum a S. P. factum Danieli Viſtarino, ut dimittat hæreditatem Jo. Baſcheriæ in pontis conſtructionem ſuper Burmidam convertendam. Ex Arch. civit.

95 MCCCCLXXXXI.

Tiburtius Bulla Presbyter, & Rainaldus Deporta Canonicus Aquenſis executores . . . . Apoſtolici . . . . Danieli Viſtarino legum doctori . . . . ſalutem . . . Litteras Innoc. VIII. . . . accepimus per Scurotum procuratorem piarum cauſarum, & menſe Epiſcopalis . . . . ſub hoc tenore. Innocentius &c. Accepimus quod quondam Joannes Baſcheria Laicus Aquenſis eredem univerſalem inſtituit quondam Joannem Thomam Baſcheriam ejus filium legitimum, & naturalem, et ſi idem Joannes Thomas decederet ſine liberis, vel ab inteſtato ei ſubſtituit Nicolinum Baſcheriam Teſtatoris fratrem. Et ſi dictus Nicolinus decederet ſine filiis . . . eo caſu bona ipſius teſtatoris debeant vendi, & pretium eorum bonorum converti in fabricam unius pontis ſuper flumen Burmide in territorio Aquenſi loco deſignando per conſilium Aquenſe . . . . & evenerit conditio predicta, nec ſint in eo teſtamento deputati aliqui executores, & venerabil. Frater Conſtantinus Epiſcopus Aquenſis, ad quem tam pie voluntatis executio pertinere dignoſcitur Rome reſideat . . . evenire poſſit, quod bona ipſa diſſiparentur . . . conſtituimus, ut tres, vel duo, vel unus Canonicus ſe informet, & premiſſa ſubhaſtatione plus offerenti vendant. Dat. Rome apud s. Petrum pridie idus aprilis an. VII. Joannes Burchardus.

Vos D. Daniel Viſtarine ereditatem ac bona hec . . . occupare indebite velle videmini. Nos igitur mandata Apoſtolica exequi volentes vos Danielem citamus, & monemus, quatenus die XX. proxime ſequenti poſt harum preſentationem in clauſtro Eccleſie cathedralis comparere ſtudeatis . . . . alioquin &c.

Dat. Aquis die XII. novemb. MCCCCLXXXXII ind. IX.

Privilegium Nundinarum, & facultas pontis ſuper Burmiam conſtruendi Aq. civ. conceſſa. Ex Arch. civ.

MDIX. 96

Gulielmus Marchio Montisferrati S. R. I. P. V. Q. PP. &c. ſincera fides &c. . . . . annuere volentes petitionibus per ipſos cives ob hanc conceſſionem obtinendam nobis ſepius porrectas . . . predictis civibus, & comunitati . . . concedimus . . . quod perpetuis temporibus poſſint celebrare nundinas . . . inchoandas in feſto s. Crucis de menſe ſeptembris, & finiendas in calendis octobris ſingulis annis francas, exemptas, & immunes ab omnibus daciis, pedagiis, collectis vectigalibus, & aliis omnibus quibuſcumque, que deferrentur ad ipſam civitatem, & ab ea extrahentur nundinarum tempore durante, & quod omnes perſone, que venerint ad ipſas nundinas ipſis durantibus non poſſint pro cauſa pecuniaria, aut aliquo debito publico, vel privato detineri, arreſtari, vel gravari, vel moleſtari in perſona, nec in bonis, ſed tutum liberum, & ſecurum acceſſum, & redditum habeant. Mandantes &c.

Dat. Caſali die XXI. menſ. novemb. MDIX.

Maimonus.

Inſuper eiſdem civibus, & comunitati, ut facilius, & comodius ad balnea, & ad alias partes, & loca ultra Burmidam exiſtentes tranſire, & accedere poſſint, ſuis benemeritis ſic poſtulantibus licentiam concedimus, & facultatem conſtruendi . . . . . ſuper ipſo flumine Burmide pontem ligneum, vel lapideum prout ipſis civibus videbitur &c.

Abſolutio pænarum, in quas inciderant Aquenſes ob invaſionem factam in locum caſtri Rocherii, damnaque illata. Ex Arch. civ.

MDXVII. 97

Gulielmus Marchio Montisferrati S. R. I. P. V. Q. PP. &c. Cum comunitas . . . & particulares perſone utriuſque ſexus civitatis noſtre Aquis fuerint per diverſos Judices intitulatos de diverſis criminibus . . . & contra eoſdem Aq. fuerint formati plures, & diverſi proceſſus criminales tam per egregium Antonium della Turre de

Digitized by Google

Ripalta ſecretarium noſtrum, & commiſſarium per nos ad hoc deputatum, quam per nobilem caſtellanum, & poteſtatem dicte civitatis Aquis, nec non per caſtellanos, & juſdicentes caſtri Rocherii, ſeu Alicis ſumto pretextu, quod predicti Aquenſes uniti more hoſtili, ac armati diverſis generibus armorum mediante ſono campane, timpanoque pulſante, & aliis inſtrumentis bellicis utentes, conſilioque prehabito violenter, & per vim publicam acceſſerunt ad locum noſtrum caſtri Rocherii, & in ipſo loco ignem, & incendium immiſerunt, eumque combuſſerunt, & quoſdam ex hominibus, & mulieribus dicti loci, & ibidem habitantibus vulneraverunt, & occiderunt, bona ipſorum derobarunt, & devaſtaverunt, & fere totum ipſum locum deſtruxerunt, unionemque, & vim publicam, furta, aſſaſſinagia, latrocinia, homicidia, & alia normia, & enormiſſima delicta, etiam cum modica noſtri reverentia prout reperitur contineri in omnibus, & ſingulis dictis proceſſibus geſtis, & agitatis coram predictis judicibus &c. Nos pro noſtro, majorumque noſtrorum inſtituto more ad clementiam proni erga ſubditos noſtros . . . attenta maxime ipſorum Aquenſium devotione, & fide antiqua erga nos, & ſtatum noſtrum, Illuſtriſſimos quoque noſtros Progenitores. Harum ſerie . . . facimus predicte comunitati conſulibus conſiliariis . . . plenam, liberam, & amplam gratiam, & abſolutionem &c.

Dat. Tridini die XVIII. novemb. MDXVII.

Paſtronus.

Litteræ Rectorum ſodalitatis B. M. V. Romæ inſtitutæ, quibus fratres s. Antonii civitatis Aquarum ſuo Collegio aggregant, omnibuſque juribus participes faciunt. Ex membrana pene D. Lingerium ab Actis civit. Aq.

98 MDLXXXVIII.

Anno MDLXXXVIII. die XXI. februarii. Innoc. Malvaſia, Vinc. de Vetera, Leo Sirotius, & Aſdrubal Matthejus Cuſtodes Romanæ Archiconfraternitatis Confalonis B. V. Mariæ, petente magnifico D. Gulielmo Lingerio familiari domeſtico Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi D. Cardinalis Alexandrini aggregaverunt confratres Confraternitatis s. Ambroſii *civitatis Aquenſis ſuæ Archiconfraternitati ſub hac conditione, ut ejus confratres elemoſinam ceræ albæ in Aſſumtione B. M. V. Romam ad Archiconfraternitatem deferant. In hiſce vero litteris confratres s. Ambroxi ab illis cuſtodibus monentur*, ut predicationes verbi Dei frequentent, ſepe peccata ſua confiteantur, Euchariſtiam ſumant, orationibus invigilent, infirmos, & precipue confratres viſitent, & eos conſilio, & auxilio adjuvent, corpora defunctorum confratrum, & aliorum fidelium preſertim benefactorum aſſocient, Eccleſiaſticeque ſepulture tradant, ac pro illorum animabus preces effundant, divinaque officia celebrent, & celebrari faciant miſerabilibus quoque perſonis . . . necnon afflictis Chriſtifidelibus captivis in miſera infidelium ſervitute detentis pro eorum redemtione de aliqua eleemoſina ſubveniant, & aliis caritatis, ac pietatis officiis vacent &c.

Stephanus de Levo Vic. Gen. Epiſcopi Aquen. ſolemne hoc aggregationis documentum in publicum edi mandavit die IV. junii MDLXXXVIII.

Erectio Archivi a Vincentio Duce Mantuæ Aquen. civitati conceſſa. Ex Tabul. ejuſd. civit.

MDLXXXXII. 99

Vincentius Dei gratia Mantuæ, & Montisferrati &c. cum communitas, & homines civitatis Aquis, Ducatus hujus noſtri exponendum nobis curarant ſibi ipſis magno incommodo, & ſumptui eſſe ſcripturas, & inſtrumenta publica, que in dicta urbe, ejuſque ditione recipiuntur, ad archivium urbis hujus itidem noſtræ deferre, cum illa poſtea ubi opus ſit, non tam facile, ac ſtatim ob locorum diſtantiam habere poſſint, idcirco a nobis ſuppliciter petierunt, ut ipſis facultatem archivii in dicta civitate Aquis erigendi, in quo ſcripturæ, & inſtrumenta publica aſſervari poſſint concedere dignaremur, eorum precibus annuendum duximus, ut ex hoc, quantum eorum commoda, & utilitates nobis cordi ſint, clare percipiant. Hoc igitur decreto . . . . . ultro, conſultoque eidem communitati, & hominibus concedimus, abſque tamen regiſtri inſtrumentorum prejudicio, ut archivium in dicta urbe Aquis erigere, in eoque ſcripturas, & inſtrumenta publica, ut ſupra aſſervare poſſint, hac tamen lege, ut ſcripturas, ac inſtrumenta, in quibus de intereſſe noſtro agatur, Præſidi, & magiſtratui ejuſdem Ducatus noſtri conſignare teneantur, mandantes &c.

Datum Caſali Kal. junii MDLXXXXII.

Erectio Collegii Juriſconſultorum, & Notariorum cum jure nundinas celebrandi in feſto die B. Guidi, & s. Crucis, & facultas habendi mercatus die martis, & veneris ſingulis quibusque hebdomadis conceſſa a Vincentio Duce Mantuæ &c. Ex Tabul. civit.

MDLXXXXIII. 100

Vincentius Dei gratia Dux Mantue, & Montisferrat. &c., Nos, & Domini Anteceſſores noſtri recolendæ memoriæ obſequia dilectorum noſtrorum civium Aquenſium Ducatus hujus noſtri agnoſcentes, & propterea eorum indigentiis libenti animo, & benigne conſentire volentes, quo facili in illa urbe in dies ſplend. . . . . . commerciorum induſtria res ſuas mercando augere valeant, majoraque commoda ſentiant, idcirco humilibus ipſorum annuentes precibus hoc decreto pro arbitrio, & abſoluta poteſtate, qua in univerſum Ducatum hunc noſtrum potimur . . . volentes ultro, conſultoque dictis civibus, non ſolum eorum privilegia, ſtatuta, capitula, bonos mores, laudabiles conſuetudines, franchiſias, ſententias, conventiones, conceſſiones, omniaque alia jura, quæ ipſis a majoribus noſtris conceſſa, & approbata,

Digitized by Google

& hactenus obſervata fuerunt, & confirmamus, & approbamus, ſed etiam illis concedimus, ut in civitate ipſa collegia juriſconſultorum, & notariorum erigere valeant certis, & quidem honeſtis conditionibus per Senatum noſtrum hujus Ducatus comprobandis regulata, necnon nundinas in feſto s. Crucis menſis ſeptembris inchoandas, & finiendas in calendis octobris ſingulis annis ipſis hoc tempore in dicta civitate, & caſtro conceſſas ab Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo Domino Marchione Gulielmo Montisferrati prædeceſſore noſtro felicis recordationis ut latius eſt videre in decreto dato Caſali die XXI. menſis novembris MDIX., quod hic pro expreſſo haberi volumus, confirmamus, & quatenus opus ſit denuo concedimus. Quemadmodum predictis civibus poteſtatem facimus, ut alias nundinas, quæ menſe majo in eodem feſto s. Crucis fieri ſolent, iidem IIII. nonas junii in feſto B. Guidi facere queant cum ſolitis franchiſiis, & libertate, citra tamen prejudicium dacii noſtri generalis hujus noſtri Ducatus, & aliorum noſtrorum jurium, facultatem quoque dictis civibus concedentes, ut in præfata civitate emporium diebus martis, & veneris ſingula ebdomada cum ſolitis eorum franchiſiis, & libertate citra etiam præjudicium dicti dacii generalis celebrare valeant; & quoniam ſicuti cives ipſi nobis etiam expoſuerunt inter ipſam civitatem, & locum Veraginis ditionis Genuenſis fuit, & eſt antiqua conventio, ut reciproce habitatores tam in dicta civitate, quam eodem in loco iidem cives, ſive habitatores viciſſim habeantur, & tractentur, & ſolitis franchiſiis . .

. . . gaudeant, præcipueque die martis, quo emporium fieri ſoliti ſunt; idcirco antiquam hanc conventionem approbamus, & confirmamus modo, & forma, quibus antea gaviſi ſunt, ita tamen ne præmiſſa in auctoritatis, honoris, dignitatis, ac jurium noſtorum diminutionem aliquo modo cedant. Mandantes ea &c.

Datum Caſali III. nonas decemb. MDLXXXXIIII.

Fortunatus Cardus Cancellarius.

Digitized by Google

DE ORIGINE, ATQUE HISTORIA

CIVITATIS ALEXANDRIÆ

Raphaelis Lumelli Alexandrini, atque clariſſimi ſæculi XVI. ſcriptoris Commentaria.

Fluctuabant univerſæ Italiæ civitates, ac bellis inteſtinis maximis tempeſtatibus exagitabantur, nec ullus Euripus tot, tantaſque civit unquam tempeſtates, quot, quantiſque Italia ſuo pondere ruens procellis premebatur. Animi enim mortalium dominandi libidine accenſi, omnia venalia habebant, nihilque tam tutum, nihilque tam ſanctum erat, quin illamet cupiditas præfigeret. His accedebat orientis imperio cum occidentali non levibus ex cauſis, & ſuſpicionibus diſſidium, quæ res magnopere Chriſtianam Rempublicam labefactans Saracenorum, ac Perſarum vires augebat. Nec his tantis malis quies apparebat ulla, quin imo Federicus Ænobarbus Romanorum Imperator, qui Rempublicam Chriſtianam ſartam tectam præſtare debebat, illam penitus violare, ac prorſus evellere conabatur, dum arbitratu ſuo de ſummo Pontifice non ſecus, ac ſi utrumque gladium ſuſtineret (*decernere vellet*). Forte enim Alexander III. Pontifex, vir omnibus virtutibus ornatiſſimus, & de Orbe Catholico benemeritus, Sedi Apoſtolicæ moderabatur, in quam canonice a viginti duobus Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus electus fuerat; & dum Octavianum quemdam civem Romanum a tribus ſolummodo Cardinalibus Apoſtolico ſolio impoſitum, Federicus quo jure, quaque injuria defendere conatur, ſtatuit ad ſe utrumque vocandum, ut coram ſe de juribus partium ſtatueret. Victor (ita enim vocabatur Antipapa) ſe lubenti animo hoc judicium ſubire affirmat. Cæterum id non paſſus Alexander, cernens id non eſſe e dignitate Sedis Apoſtolicæ, ut Laicus de re ſacra judicium ferret, judicium Imperatoris detrectavit, aperte hoc illi per litteras ſignificans nimis grave eſſe, ſi Romanus Pontifex, cui claves regni Cælorum a Chriſto commiſſæ, ac concreditæ eſſent, judicium Dominus prophanus ſuſciperet de re Eccleſiaſtica; propterea ſe illum hortari, ac monere, ut ab hac cogitatione deſcederet; alioquin ſi in ea perſeveraret, ſe honori pontificio, dignitatique ſuæ non defuturum.

His literis acceptis graviter commotus eſt Imperator; quæ autem eundem ab hujuſce rei cognitione deterrere debebant, altius commoverunt, atque poſtmodum ea bella exacuerunt, quæ mox ſummo Reipublicæ Chriſtianæ detrimento ſunt ſubſecuta.

In hoc igitur turbulento rerum ſtatu Montisferrati Marchio ne ipſe quidem quietem ferre poterat, ſed ſumma induſtria, ac omnibus viribus ſatagebat populos ſuo imperio finitimos ſubijcere, nullo alio jure ſuffultus, quam quadam Othonis Imperatoris inveſtitura, quam jam uſque de anno nonageſimo ſexageſimo ſeptimo Alderamo primo Marchioni conceſſerat, quæ cum parum ad rem faceret, ridicula, & inanis quodammodo videbatur . . . ., qui eoſdem vicinas ſibi . . . . populos continua excurſione premebant, illoſque graviter urgebant, conjunctiſque armis cum Marchione ipſo, qui ſecum fœderatus in dies magis iram exacuebat, quod cerneret agros fertiles, & fœcundiſſimos horum populorum ſuæ regioni valde uſui fore; & propterea armis tentandam rem exiſtimabat, quod etiam ab ſe, & a prædeceſſoribus ſuis diverſis temporibus factum (etſi infeliciter) cerneret, ſive bellum inferret, ſive illatum propulſaret.

His igitur moleſtiis affecti memorati populi ea tempeſtate turbolenta, ac tot, & tantarum diſcordiarum plena, cum viderent inimicorum ferociam, ac audaciam ſe ferre minus poſſe, cogitabant, quo pacto ab injuriis vicinorum ſe vindicarent, & de faucibus eorum eriperent, cum præſertim ad hoc cogitandum, & deliberandum propemodum cogeret bellum, quod tunc gerebatur non aperte, ſed maxime inſidioſum, cum modo hoc, modo illud paulo interjecto tempore oppidum occuparetur.

Qua re populi in certam diem indictis comitiis conſilium indicunt, quo de communibus acturi conveniant: conveniunt frequentes, diuque, & multum agitata re, viſum eſt optimum factu negotii ſummam certis demandari viris, qui diligenter caverent, ne Reſpublica octo locorum (tot enim fuerunt) quid detrimenti caperet; coierant enim in amicitiam Gamundium, Marengum, Roboretum, Bergolium, & illi de Quadraginta familiis, Soleriúm, Villafori, & Vuillæ ad hoc periculum propulſandum. Quare dicta die viri delecti ſumma diligentia in unum Roboretum convenerunt, quorum unius tantum mentio Emanuelis Boidi ad nos, manuſque noſtras pervenit, quem fuerunt locutum
fuiſſe in hæc verba. ,, Si a nobis tandem delibe-
,, randum eſt, quod univerſi municipes noſtri om-
,, nibus votis optant, ut nos ipſos, noſtraſque om-
,, nium familias a tantis malis, quæ quotidie no-
,, bis infert Marchio Montisferrati, qui nos odio
,, infenſiſſimo, atque adeo implacabili perſequi-
,, tur, *eripiamus*, nullam aliam viam præſentiorem
,, reperio, licet paulo durior, & aſperior videatur
,, quam ſi relictis patriis ſedibus, locum novæ ur-
,, bis condendæ aptum perquiramus, in quo urbem
,, conſtruere, ædificareque poſſimus, aggeribus,
,, valloque, & foſſa circumdemus, in quam opes,
,, fortunaſque omnes transferamus, domiciliumque
,, ſempiternum nobis, poſteriſque noſtris ſtatuamus.
,, Non enim ex re noſtra eſt, ut inimicorum viri-

Digitized by Google

„ bus reſiſtamus, diu, noctuque ſub pellibus ver-
„ ſari; id enim maximo eſt impedimento non ſo-
„ lum illis, qui negotiis domeſticis, & agriculturæ
„ detinentur, verum etiam nobis omnibus, quod
„ quotidiano experimento eſſe verum diſcimus.
„ Nobis vero, quæ ad præſtantiſſimam, & feli-
„ ciſſimam civitatem ædificandam *neceſſaria fuerint*,
„ uſui non deerunt. Oppida enim noſtra omnium
„ rerum copiam, quæ ad bene, beateque viven-
„ dum neceſſaria, opportunaque ſunt, præbebunt,
„ relictis veteribus ſedibus, univerſas fortunas eo
„ transferemus, ubi condendæ urbis commune
„ conſilium deliberabit locum eſſe capiendum, quem
„ muro, foſſaque circumdatum, hoſtibus oppone-
„ mus ad eorum frangendam ferociam, ne ſemper
„ apertis pectoribus decertemus. Concipio enim
„ animo urbem fore non ſolum inexpugnabilem,
„ ſed etiam felicem, & quæ aliquando de victo,
„ captoque hoſte ſit triumphatura. Accedit, quod
„ famam illuſtrem, ac omnibus ſæculis, ætatibuſ-
„ que admirandam nobis parabimus. Hoc lauda-
„ bunt poſteri, admirabuntur præſentes, atque om-
„ nes nationes ipſæ laudibus extollent. Quid enim
„ hac noſtra tempeſtate illuſtrius moliri poſſimus,
„ quam novam urbem condere? quam veteres
„ Romanos imitari? Qui his excellentibus operi-
„ bus patriam ſuam illuſtrarunt. Quid ſecurius co-
„ nari poſſumus, quam nos, qui fortitudine ini-
„ micos noſtros longe præſtamus, operibus etiam
„ anteire, ut & intra mœnia, & vallum hoſtes
„ proſternamus?„ Hoc habito ſermone ſtatim
univerſus conventus uno ore, perbelle excogitatum
adclamarunt, nullumque ſalubrius conſilium in præ-
ſens inveniri potuiſſe; rem quidem fore difficulta-
tis plenam, ſed ad hoſtium impetum retundendum
valde opportunam. Multæ difficultates conventum
ipſum remorabantur; ſed hinc utilitas, & prope
neceſſitas impellebat, hinc gloriæ cupiditas ad id
faciendum. Quare cum omnibus ſuffragiis id ipſum
comprobatum fuiſſet, locum, qui maxime urbis
condendæ aptius eſſet, diligentius perquirebant;
ſed idemmet Emanuel, qui primus ſententiam di-
xerat, in hunc modum elocutum ferunt. „ Quid
„ diutius de loco novæ urbis capiendo perquiri-
„ mus, collegæ optimi? cum ante oculos, ante-
„ que ora noſtra ſtent agri fertiles, pinguique ſolo
„ uberes, omniumque rerum abundantes, copia
„ frumenti, & vini, atque procerarum arborum
„ amœnitate, nullis non anteferendi; ita ut vix
„ decerni poſſit, Ceresne, an Baccus ſedem ſuam
„ hic collocarit. Ad hæc aer ſaluberrimus, qui ha-
„ bitatoribus vitales ſpiritus viſu ipſo ſubminiſtrat.
„ Fluvius præſtantiſſimus, ac perennis, qui incolis
„ plures præſtabit commoditates, ingentes addet
„ opes, non ſolum earum rerum, quæ ad cultum
„ aptæ erunt. Ex hoc enim aditum habebimus in
„ Eridanum fluviorum regem, ex hoc in mare
„ Adriaticum, & a mari Adriatico per univerſum
„ fere orbem aditus patebit. Quibus accedit primo
„ civitas noſtra maxime opportuna, & vicina erit
„ Aſtenſi, Derthonenſi, Albenſi, & Aquenſi, &
„ reliquis circum adjacentibus *civitatibus*, *& op-*
„ *pidis, ubi* populi infiniti propemodum ſunt. Ade-
„ rit enim nonniſi intervallo quadraginta millium
„ paſſuum interjecto Genuenſis civitatis commer-
„ cium, quæ nobis ſummo adjumento, ac uſui
„ eſſe poterit. Nos illos, quibus minima eſt copia
„ frugum, frumento noſtro, illi nos mercibus, quas
„ ſummo vitæ diſcrimine ex univerſo terrarum or-
„ be in urbem ſuam advehunt, juvabunt; adeo ut
„ civitas noſtra tanquam centrum Pedemontium,
„ Montisferrati, & Mediolanenſium erit, ita ut
„ brevi tempore ſperandum ſit fore, ut futura
„ urbs ita creſcere debeat, ut non ſolum nobis,
„ qui in ea commorabimus, Deo Opt. Max. fa-
„ vente, verum etiam aliis Populis domicilium,
„ ſedeſque ſit futura, qui tantis pellecti commo-
„ ditatibus huc convolabunt. Agri autem, quos
„ conſpicimus penes ſocium hoc caſtrum Roboreti,
„ nobis uſui erunt ad urbem ampliſſimam, & au-
„ guſtiſſimam ædificandam, a quo non procul, li-
„ cet trans Tanarum abeſt Bergolium ad occiden-
„ tem verſus; Marengum vero orientem ſpectat;
„ meridiem Caſtellatium; & ab his ſane oppidis
„ non procul Quadringentum, Solerium, Vuiliæ,
„ & Boſcum, & reliqua fœderata oppida diſtant;
„ opportunitatem ad materiam neceſſariam conve-
„ hendam Tanarus ipſe præſtabit, & omnium alio-
„ rum locorum propinquitas facultatem nobis abun-
„ de ſuppeditabit: & ſi deſtructis, & dirutis no-
„ ſtris patriis ſedibus, ſedes novas, eaſque magni-
„ ficentiores quærere, & opes noſtras in urbem
„ novam comportare velimus, nullus rem hanc
„ aut turpem, aut contemnendam cenſeat, cum
„ urbs inclitiſſima, & propugnaculum omnium no-
„ ſtrorum ex ruinis voluntariis patriarum, terra-
„ rarum ædificanda ſit. Quin imo factum hoc ſine
„ dubio gloriam, & honorem perpetuum, decuſ-
„ que ſempiternum nobis allaturum eſſe confido.„
Hac igitur habita oratione omnes fere in eandem
ſententiam pedibus inierunt; ita ut multi voluntarii
forent, qui patriam ſuam everterent; aliqui vero
non funditus delevere; ſed colonos tantum in no-
vam urbem transmittere decreverunt. Sunt enim
qui dicerent novam urbem nimis objectam pericu-
lis ex tanta vicinitate Populorum, vixque evadere
poſſe, quin in bellorum maximas tempeſtates deci-
derent ob Gallorum vicinitatem, ac Allobrogum,
Genuenſium, & Inſubrum, & propterea decanta-
rent verſus illos Lucani:

O male vicinis hæc mœnia condita Gallis!
O triſti damnata loco! pax alta per omnes,
Et tranquilla quies populos: nos præda furentum
Primaque caſtra ſumus, melius fortuna dediſſes
. . . .
. . . .
Nos (1) primi Senonum motus, Cymbrumque ruentem
Vidimus, & Martem Libyes, curſumque furoris
Teutonici, quoties Romam fortuna laceſſit.
Hac iter eſt bellis . . . . .

(1) *Apud Lucan. ex editione Grotii lib. 1. verſ.* 254. Non *legitur.*

Sed cum priori ſententiæ aquieviſſent populi omnes confœderati, concorditer Boidi ſententiam amplexi ſunt, ſumma omnium lætitia, atque Deo Opt. Max. Auſpice diem indixerunt circa idus maii anni ab Incarnatione milleſimi centeſimi ſexageſimi octavi, quo urbem aratro deſignarent, atque ita Altiſſimi præſidio invocato, cæteriſque Chriſtianis cærimoniis de more peractis urbis initia poſita ſunt; quo tempore tanta alacritas, tantuſque fœderatorum concurſus fuit, ut omnes admirarentur, viderentque Civitatem magnam, & amplam, & virorum multitudine refertam, antequam Civitas ipſa conderetur. De anno autem ſatis conſtat, non ſolum ex veteribus monimentis, verum etiam ex verſibus licet plane incultis, & rudibus, qui vulgo decantantur.

Anno milleno centeno terque viceno,
His addas octo fuit Alexandria facta.

Civitate aratro præſcripta, ac deſignata in Quarteria, ſeu Regiones diviſa in hanc, quæ nunc conſpicitur, formam, nulla interjecta mora memorati populi ſedes ſuas, bona, fortunaſque omnes huc tranſtulerunt, deletis prius patriis ſuis, ut novam patriam ſplendidiorem, ac illuſtriorem redderent. Oppida vero, quæ proſtratis patriis huc commigrarunt, hæc fuerunt, Gamondium, Marengum, ac Bergolium; nam Roboreto neceſſe non fuit ſedes ſuas diruere, cum apud illud oppidum reliquas ſuas ſedes collocarent. Cætera autem municipia, vel quia paulo longius diſtarent, vel quia commode prædia colere poſſe non exiſtimarent, ſi patrias ſuas diruerent, Colonos tantum miſerunt, qui novam Civitatem incolerent, quibus aliud ex quatuor Quarteriis, quod magis liberet, eſt tributum. Non defuerunt aliqua municipia inſignis alioquin nominis, utpote Boſchum municipium antiquum, & præſtans, & Porta nova, quæ ad famam novæ Civitatis ad ipſam accurrerent, ampliarentque quammaxime Civitatem omnibus commodis. Qua de re novæ urbis conditores beneficiorum memores, eoſdem honorificentiſſimo decreto in cives cooptarunt, & adſciverunt; quod in libro Crucis religioſe obſervatur. Sed antequam ulterius progrediar, nobis neceſſario ſcribenda ſunt non pauca de vetuſtate prædictorum locorum eo ordine, quo leges noſtræ municipales inſtituerunt, ut intelligant omnes, a quibus originem habeat patria hæc noſtra, & quam antiqua ſit.

Conſtat in Liguria hæc octo populorum territoria contineri, utpote quæ ad ſeptentrionem non ſolum ad flumen Padi ſe porrigat, verum etiam Ticinenſem civitatem comprehendat, Paulo Diacono authore. Quare quidquid continent territoria memorata, omne ſolum Liguſticum eſt; quod vetuſtate, fertilitate, & rerum omnium abundantia reliquos Liguriæ agros facile vincat, inter quæ Gamondium (ita priſca Ligurum lingua appellatum). Ad meridiem vergit oppidum alias muro, foſſaque munitum, agri vero ſolum rerum omnium copia nulli ſecundum, quod perpetuis temporibus aluit populum ferocem armis, & invictum bellis, & olim longe, lateque vicos, oppidaque circumvicina complectens. Hoc fere diruunt; ex hujus ruina adeo excreſcit Civitas noſtra, ut plane admirarentur omnes: urbe vero condita tantum populi in relicto loco ſuccrevit, ut exiſtimare merito potuiſſent, inde neminem veniſſe, qui Alexandriam ædificarint, Merula teſte.

Hic non eſt ommittendum Merulam exiſtimaſſe Gamondium, & Caſtellatium duo diverſa oppida fuiſſe, qua in re longe falli dicendum eſt, cum fuerit Gamondium idem quod Caſtellatium, quamquam (poſtquam ſedes, juraque omnia ſacra, & prophana Alexandriam Gamondienſes tranſtulerunt) alii ſucceſſerint, qui Gamondium reædificaverint, ſoli fœcunditate pellecti; oppidumque non ut prius Gamondium, ſed Caſtellatium, quaſi Caſtellum magnum appellaverunt. Non enim mihi rem diutius exploranti, remque præſentem inviſenti in mentem venire potuit, ubi nam ſitum eſſet Gamondium, ni ingenue fateamur Caſtellatium in Gamondii locum inſtauratum, aliter Caſtellatiani, qui opimiorem partem urbis condiderunt, nil juris in Civitate haberent, niſi Caſtellatiani Gamondienſes eſſent. Credo equidem Gamondium Longobardorum habitatione locupletatum fuiſſe, ſiquidem cum veteres ſcripturas perquirerem in æde D. Martini, in ſacrario reperi quoddam documentum Longobardico inſtituto conſcriptum, in quo mentio multa fit nominum, & familiarum Longobardicam linguam reſonantia; quidquid ſit illud pro comperto eſt Caſtellatium in maximum oppidum excreviſſe ex nova Colonorum habitatione, habuitque ſemper poſtea viros domi, foriſque præſtantes, qui non Caſtellatio ſolum, verum etiam Alexandriæ ſummo honori, & uſui fuerunt, de quibus quantum pro vetuſtate potero, mentionem ſuo loco habebo. Caſtellatiani Templa illuſtria in urbe noſtra condiderunt: ſanctum Martinum, in quo fratres Heremitani Auguſtinianæ familiæ, *Obſervantes* dicti, religioſe commorantur, & a quibus ſatis amplis facultatibus, & commodis ſunt locupletati; alias Conventuales erant, qui inibi ſacris peragendis addicebantur. Ad hæc Parochiam S. Mariæ della Corte conſtruxerunt, in qua Collegium Canonicorum, ſcilicet Præpoſitus cum quatuor Canonicis, qui divina celebrarent, honeſto addito patrimonio erectum fuit, quæ cum diruta, & nondum perfecta forent anteriorum Præpoſitorum incuria, Joannes Baptiſta Rizzanus modernus illius Eccleſiæ Præpoſitus re compoſita cum aliis Canonicis, de ſuo etiam collato ære, in meliorem formam reſtitui curavit anno 1580., ſed nulla alia antiquitatum veſtigia in dicto oppido reperiuntur.

His proximum eſt Marengum oppidum, & ipſum antiquum, de quo mentionem facit Plinius lib. III. Nat. Hiſt. cap. 17. dicens: *Ticinum conditum fuiſſe a Levibus, & Maricis non procul a Pado flumine*, & ſatis conſtat hoc unum ex octo oppidis fuiſſe, quod Alexandriam condiderit, maximumque incrementum dederit, Marengumque Liguſtica voce appellatum, ſive id acciderit ſono naturali Liguſtico, in quam ſententiam & ipſe Bernardus Saccus de rerum Italicarum varietate cap. 9. accedit, dum aſſerit quamvis mendoſe locum Plinii lib. III. ſub regione undecima Maricos Tanari accolas fuiſſe, quorum antiquum oppidum non procul abſuit a

Digitized by Google

loco ubi nunc eſt Alexandria inter Tanarum, & Burmidam. Sed id verum non exiſtimo, cum trans Tanarum, & Burmidam oppidum hoc extitiſſe rei evidentia nos cogat hoc fateri. Extant adhuc hujus præclari oppidi monumenta non pauca, quibus probatur fuiſſe oppidum inſigne, & maximum. Inviſitur & nunc Turris peralta, & paucis abhinc annis haud procul a dicto oppido viſebatur Templum lateritio lapide confectum, ſed minuto, ac forti, & quod ætate mea ſemidirutum erat, moxque omnino ſolo exæquatum, ita jubente Epiſcopo Famagoſtano Viſitatore Apoſtolico de anno 1582., quod indecens eſſet, & Dei miniſterio minime aptum. Unde mirum non eſt, quod Ticinum civitatem condiderit, ut multis conſtat argumentis, tum auctoritate Plinii, tum etiam quod Civitas ipſa portam Maricam in Conditoris memoriam retinebat, quam demum regnantibus Longobardis Maringa appellata fuit. Adſtipulantur leges municipales civitatis Ticinenſis, quæ mentionem faciunt de hac porta Maringa, de qua etiam mentionem fecit Paulus lib. IV. Sunt qui velint petram Maricorum ab ipſis populis conditam fuiſſe. Reperiuntur adhuc apud Maringum lacus parvulus, fontes perennes, ac pergelidi, qui in ſummis æſtatis caloribus vires ſuas oſtentant, inter quos fons eſt ille Franciſci Milaneſii, viri egregii, numiſmatorum antiquorum ſolertis indagatoris, qui alias delitiæ fuerunt Joannis a Guevarra Hiſpani, urbis noſtræ Præfecti. Ab hoc etiam oppido nata dicitur, & Nimpha illa Latini Regis mater quamvis fabuloſe, de qua Virgilius lib. VII. Æneidos ſic cecinit;

Majus opus moveo. Rex arva Latinus, & urbes
Jam ſenior longa placidas in pace regebat.
Hunc Fauno, & Nimpha genitum Laurente Marica
Accipimus.

Quam licet alibi Horatius dicat Nimpham hanc Maricam Deam fuiſſe Minturnienſium, dum 3. Carm. Od. 17. ſcripſit:

Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lyrin.

Tamen & hoc perbelle contingere potuit, ut nomen indiderit huic oppido, de quo nunc mentionem habemus, vel invitata pulchritudine, & amœnitate agri, oppidum hoc condiderit. In ſumma dicendum eſt oppidum Maringhi vetuſtate nulli cedere, multiſque anteferendum eſſe. De Marinco etiam mentio eſt apud Carolum Sigonium lib. VI. de Regno Italiæ fol. 237., & 238.

Jam ſequitur Roboretum oppidum, quod adhuc eo in loco, in quo prius conditum fuerat, reſidet; nec ſedem loco movit, ſed ad ſeptentrionem ſpectat, & apud hoc Quarterium, ſeu Regionem reliquæ Regiones Civitatis adjacent; & præterea Tanarus amnis ſecundum ipſum defluit, undiſque ſuis urbis mœnia, & caſtrum percutit. Caſtrum erat ſatis munitum, & ſolum ejus admodum ut reliquorum fertile; ex cujus ſitu ob Tanari propinquitatem allecta fuerunt reliqua alia oppida ad idem cohabitandum. Quapropter Quarterium iſtud priſcum nomen, formamque relinquit, nec quidquam immutatum fuit. Ceterum quo tempore ædificatum fuerit, quidve vetuſtatis habuerit, nihil compertum habeo, ſive rei ipſius antiquitate, ſive ſcriptorum inopia. Unum hoc mihi notum, & perſpectum eſt Templum Divæ Mariæ de Caſtello eo in loco conſtructum fuiſſe ab incolis ejuſdem Civitatis, in quo olim ſitum erat Caſtellum dicti oppidi, & nunc viſitur terra acclivis, & quæ paullatim ſe attollit a cætero ſolo Civitatis. Ædes ſacræ ipſæ magnificentiſſimæ, & ampliſſimæ ſunt, luminiſque permulti, egregieque ad ibidem multos ſacerdotes alendos confabricatæ, annoque præſenti, dum hæc ſcriberem 1584. die 5. novembris Cœnobitæ ipſi, qui ſunt Auguſtinianæ familiæ Regulares Canonici ſuperadditis novis operibus, & organis ornarunt, ita ut nihil deſit ad veram magnificentiam. Viſitur etiam in eo Quarterio Eccleſia ſancti Syri in memoriam tanti viri ædificata. Famaque eſt conſtans eumdem Syrum eſſe, qui dicitur tradidiſſe quinque panes ordeaceos Chriſto, vel ipſum Dei verbum prædicaſſe, vel Diſcipulos huc ſuos ad ibidem prædicandum miſiſſe; eadem Eccleſia eſt antiquæ ſtructuræ. Dicitur Veſpaſiano Imperatore regnante profectum eſſe Beatum Syrum ad accolas Tanari *fluminis, finitimaſque regiones, cum quibus diutius commoratus, multum profecit, multoſque populos inde convertit.

His proximum eſt Bergolium aliud Civitatis Quarterium, ſeu regio, quæ eſt trans Tanarum (Tanarus enim mediam urbem dividit): hoc ita ad occaſum ſpectat, Alexandriamque civitatem terminat, quod oppidum dicitur paullo longius verſus colles ab eo, quo nunc ſitum eſt loco, fetiſſe, diutiuſque deliberatum per incolas an cis Tanarum cum reliquis Quarteriis ſedes ſuas collocarent; an vero in eodem loco, in quo nunc condita eſt regio reſtarent, quod tandem conſtituerunt impulſi agrorum vicinitate, deterriti vero impenſarum magnitudine, quæ ab eis neceſſario ſubeundæ erant, ſi cis Tanarum ædificarent. Potiſſima vero ad hoc capiendum conſilium conſideratio hæc fuit. Proſpiciebant enim univerſi cives, ſi trans Tanarum, pomerium Civitatis promoverent, longe pulchriorem Civitatem futuram, ac multo commodiorem, poſſeque junctis utriſque fluminis ponte ripis unam, eamque ampliorem, & anguſtiorem reddere. Sed quemnam oppidum illud auctorem habuerit, quemve ædificatorem ob rei antiquitatem incolis notum non eſt. Illud tamen pro confeſſo eſt mirum in modum Civitatem ex hujus frequentis, & pulcherrimæ regionis acceſſione . . . . . . viæque ad lineam directæ ſe ita ſecant, ut nullo negotio liceat alterum e regione viarum exiſtentem, & deambulantem ſpectare (1). Duo item inſignia oppida vetuſtiſſima

(1) *Archiepiſcopus Mediolanenſis unum ibi Monaſterium, & duas Eccleſias poſſidebat, quas Alexander III. Oberto Archiep. Medi-l. confirmavit cum aliis bonis, ac juribus ſpeciali diplomate anno MCLXII. relato a Sormanno de anathemate contra Gallos pag. 232. ubi inter cetera hæc leguntur in rem noſtram* „ in „ Aquenſi Epiſcopatu Monaſterium S. Quintini de „ Splegno (Spigno), in Bergulio Monaſterium S. Petri, „ Eccleſiam S. Johannis, & aliam S. Stephani cum ea„ rum capellis. *Confer. Chron. F. Jac. ab Aq. par. II. Col. 144. lin. 27. & ſeq.*

Digitized by Google

Quadringentum, & Solerium tantæ urbi condendæ pretio fuerunt. De hoc poſtremo nihil eſt, quod dicam in præſens, præterquamquod oppidum hoc hominibus frequentiſſimum dives, & valde populoſum eſſe, territoriumque ejus omnibus rebus abundans, præſertim tritico, & ob hanc copiam Solerium appellatum exiſtimo, quaſi Solarium, in quod reconditur triticum, & præſenti ætate, & aliis præcedentibus ſemper progenuit viros bellicis artibus inſtructiſſimos, & literis aliquot viros inſignes, inter quos Lancillottus Gallia floret J. C. eruditus, & qui maximam ingenii ſui famam adeptus eſt, operibus per eam conditis ſumma cum laude.

Quadringentum vero a quadraginta Romanis familiis oppidum antiquitate eſt maxime illuſtre, utpote quod Romanorum uſque temporibus ad comprimendos motus Ligurum cum pleriſque aliis finitimis oppidis erectum fuerit, id atteſtante Merula: quod ſi & Livio credendumeſt II hiſt. lib. .... teſtatur verum eſſe. Nam dum Romani varios bellorum eventus cum Liguribus habuiſſent, ut tandem illos a ſæpe iteratis rebellionibus compeſcerent, nihil utilius ipſis viſum fuit, quam Romanos colonos in eorum finibus tranſmittere, ut Ligures in officio continerent, & eorum auctoritate, & dignitate permoti a cœptis deſiſterent, ut ſi longius progreſſi fuiſſent, ſtatim Rempublicam certiorem redderent, & armis quoad poſſent comprimerent. Superſunt adhuc plane antiquitatis veſtigia, Templum, quod vetuſtatem redolet, in quo requieſcunt corpora trium ſanctorum Dalmatii, Primi, & Feliciani, qui pro Chriſti fide martirio coronati ſunt, multorumque præterea aliorum reliquiæ venerandæ pro ſumma diligentia a Quadringentinis aſſervantur in marmorea capſa, quæ & ipſa vetuſtatem redolet, utpote quæ Romanis temporibus fabricata fuit, idque verum eſſe inſcriptione monſtratur. Nam cum ſuperiori anno arca illa aperiretur, quidam animadverterunt ſubter eam adeſſe hanc inſcriptionem.

IPONIANUS SECUNDUS P. CEST.
JUS PRISCUS DUCENIUS PROC. (1)
ES NERVÆ TRAJANI AUG.LEGION.
TURM.VI.TRIBUN. MILIT. LEGION. XXI. R.A.

Adeſt eo in loco Baſilica figura rotonda, quæ antequam corpora prædictorum Sanctorum illuc translata eſſent, ſancti Secundi Baſilica nuncupabatur. Reperiuntur paſſim per territorium numiſmata diverſorum Imperatorum tam ænea, quam argentea, & mea ætate reperta fuerunt. Quin quidam dum altius terram effoderet, ſtatuam invenit magni ponderis argenteam; at cum diutius rem celaſſet, reſciri non potuit, quomodo conflata fuiſſet; ſed interim is valde locupletatus eſt. Cineres paſſim priſcorum incolarum diverſis in locis effodiuntur, & præſertim in agro meo Gorretano, in quo quotidie ingentes lateres ab agri cultoribus inveniuntur cineribus referti: ſed quia ob frequentia bella, quæ diu in regione hac viguerunt, & ob longa militum hoſpitia, quæ ſæpius eodem in hyberna tranſmittuntur, & ob hoſtium vicinitatem multa damna pati coactum, etiam propter oppidanorum prædivitum in Civitatem commigrationem factum eſt, ut in vici ſpeciem fere redactum viſatur. Quamvis non deſint viri divites, & opulenti, qui ſpem aliquando in ampliorem formam reducendi, & priſtinum nitorem, & ſplendorem recuperandi mihi præbeant. Ex hoc tamen oppido plures viri inſignes armis, & literis non ſecus ac ex equo Trojano exierunt, qui Civitatem ipſam abunde illuſtrarunt, & de quibus mox ſuo loco dicturus ſum. Viſitur etiam Eccleſia diruta lateritio lapide in ea regionis parte, quæ ad Appianum dicitur ſub titulo ſancti Nazarii; fama eſt, eaque conſtans, & pervagata Monacos Divi Bernardi illam inhabitaſſe, horiſque Canonicis perſolvendis vacaſſe: at ſupervenientibus bellis, aliiſque humanis calamitatibus, eandem dirutam fuiſſe, humique proſtratam; verum ex hujus Eccleſiæ ruina maxime creviſſe civitatis Alexandriæ Epiſcopatum, cui ex diplomate Pontificio prædia dictæ Eccleſiæ ſancti Nazarii unita fuerunt, & addita. Viſebatur etiam & alia Eccleſia eodem in oppido ſub titulo ſancti Mathæi; quæ pariter unita fuit dicto Epiſcopatui, hoc onere injuncto, ut alia Eccleſia ſub conſimili titulo Alexandriæ erigeretur. Hanc Eccleſiam poſtmodum ab Epiſcopis erectam fuiſſe credendum eſt, illamque eſſe exiſtimo, quam fratres Capucini incolunt, vitam ducentes religioſam, & piam jam uſque ab anno I ... ſed ad reliquorum oppidorum enarrationem tranſire neceſſe eſt.

Forum fuit urbs tertio ab Alexandria lapide, poſtea Civitas Forelli dicta, nunc Villa Fori appellatur, olim populus ingens fuit, & opulentus; a Romanis oppidum conditum, a quibus etiam nomen ſuſcepit, & clarius redditur cum patria Beati Baudolini viri ſanctiſſimi, multiſque miraculis clari fuerit jam uſque Longobardorum temporibus; & de quo ſuo loco, & de tota vita ejus (quantum fieri poterit) explicabimus. Fuit enim hoc oppidum, quantum ipſe conjectura conſequi potui, ædificatum ab ipſis Romanis, quippe ut eſſet locus, in quo mundinationes exercerentur, & ad quod reliqua oppida mercaturæ gratia confluerent. Forum & juris, & nundinationis apud Romanos ſedes fuit; hinc videmus multas Galliæ, & Italiæ Civitates fori nomen ſortitus; vel quia in eis jus diceretur, vel quia vicini populi eo ut ad nundinas frequenter convenirent. Hac ratione Forum--Appii, Forum--Cornelii, Forum--Claudii, Forum--Fulvii, & multa alia appellationem eam ſunt conſecuta. Quidquid ſit, conſtat, hoc oppidum fuiſſe antiquiſſimum non ſolum ex ipſius everſione, quæ etiam hac tempeſtate conſpicitur ex Baſilicarum deſtructarum ruina; quæ Baſilicæ Moſaico opere elaboratæ erant, ut adhuc oculi teſtes probant; ſed etiam numiſmatum veterum tam ære, quam auro, & argento conflatorum, quæ quotidie effodiuntur. Accedit quod etiam nunc viſuntur ibidem vetera quædam monumenta marmorea in ædibus fratrum Ordinis S. Franciſci cum his inſcriptionibus.

P. CALVENTIUS
LIBERTUS PRIMILIUS
PAP. VI. VIR IN SUO
V. F.

Altera eodem loco

NIA MIOR JA
TIA Q. L. JUCUNDA A.

Et alio loco

CALPURNIÆ P. F. RUF.
MATRI
L. CURTIUS SP. F.
SALVIUS
LOC. IN FRONT. P. XII.

Habuit etiam Archipreſbiteralem Eccleſiam amplis redditibus ornatam, & de qua legitur Bulla quædam Pontificia Alexandri III. P. M. anni vigeſimi primi, ab Incarnatione MCLXXX. directa Ottono Archipreſbitero ſanctæ Mariæ de Foro, per quam idem Pontifex omnes Eccleſias, & prædia ad ipſam ſpectantia liberaliter confirmat. Videlicet Eccleſiam de Carentino ſanctæ Mariæ, Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Lucu, ſanctæ Mariæ de Melenaſio, decimam de Ponzono, de Foro, quartam partem Caſtri-Novi ab Inciſia eom omni ditione ſua, vineas de Montebarutio, & prædia citra exiſtentia; quidquid haberet Rocca Marchionis Inciſiæ, quidquid in Carentino, Albareto, Uviliis, atque Roncho, quidquid in Rocha Caudino, Monte Cordaio, Ponzono, Monte Aſcaſco, in Curia Rivaltæ, Ploveræ, Peceti, in Curia de Foro, de Caſtronovo Burmidæ, in territorio Capriatæ, atque Maſio, quo conſtat Eccleſiam hanc longe aliis Eccleſiis circumjacentibus & dotatam, & ornatam fuiſſe opulentius. *V. S. Col. 77. n. 60.*

Quibus accedit Vuilliarum oppidum, de quo licet & ipſum antiquius cenſeam, nihil tamen compertum habeo, quod dicam, niſi quod Caſtellum amplum, & magnificum, beneque dotatum habet.

Sed enim non ſunt defraudandi alii populi, qui & ipſi mutato ſolo urbem hanc noſtram auxerunt, & ornarunt, de quibus quamvis legum noſtrarum municipalium compilatores nullam mentionem faciant, utpotequi fortaſſe notitiam ſtatuti habuerint nullam, tamen cum ad manus meas ſtatutum illud pervenerit, a me populi illi prætereundi non ſunt. Ingratus quippe ſim, ſi ſileam populos de Republica noſtra benemeritos, faceremque contra voluntatem Civitatis totius, quæ commemorari & iſtos percupit, quippe grata ſemper fuit patria noſtra, indicatque (*judicatque*) ſapienter & vere ingrato homine pejus terram nihil ſuſtinere. Itaque qui Rempublicam auxerint, adjuverintque, illi certe mea, & publica omnium ſententia laudibus extollendi ſunt. Hi vero ſunt Boſchenſes, & Populus Portænovæ, quam nunc in agri ſpeciem redactum videmus, at de qua tamen nihil certum habeo, niſi quod in ſtatuto, quod maxima cum diligentia in libro *Crucis* adſervatur, ratio ejus eſt habita, prout de populo Boſchi parte dimidia. Hoc oppidum alias fuit illuſtre, & potens, utpote Marchionum Boſchi ſedes, & Regia, qui ex Alderamo, prout aliis ſex Marchiones proceſſerunt, Montiſferrati ſcilicet, Inciſiæ, Salutiarum, & reliquorum. Sed multo illuſtrius factum eſt ortu Beatiſſimi, & Sanctiſſimi Papæ Pii V. P. M., & Michaelis Bonelli ſororis ejus filii, Cardinalis illuſtriſſimi, & maximi nominis, qui cum omnibus virtutibus heroicis ſplendeſcat, celebriorem patriam ſuam reddit. Immo cum mentio Bonellorum familiæ pluribus in locis ſit in Crucis libro, quem ſæpe laudo, quid relinquitur, quid impedimento eſt Boſcho, quin hanc illuſtriſſimam familiam nobis vindicemus, ut quæ ſit una ex illis, quæ patrio ſolo relicto, Civitati huic noſtræ maximo adjumento, & ſtante, & reſtante fortuna fuerit? Quod ipſum in multis documentis confœderationum inter Civitatem noſtram, & alias facilius colligi licet, ubi expreſſa ſit mentio eorum virorum, qui ad hujuſmodi fœdus percutiendum miſſi fuerunt, ut in hiſtoriæ proceſſu dicetur; & quamvis hæc eadem familia primum patriæ ſuæ ſolum, veluti longo poſtliminio repetierit, id fortaſſe accidit bellis ingruentibus, & quod potiſſimum reor (diſcordiis in Alexandrina civitate pullulantibus, quod plures aliæ familiæ præclari alioqui nominis fecerunt) ut ſe a civium ſanguine abſtinerent. Sed unde digreſſi ſumus, revertamur. Hoc oppidum in dies clarius redditur ab Eccleſia ſanctæ Crucis, quam fratres Prædicatores obſervantiæ a ſummo Pontifice Pio V. anni MDLXVI. conſtituti, religioſe inhabitant; ſacris, aliiſque divinis incumbunt. Hic Templum magnificentiſſimum, & regium una cum Cœnobio nobiliſſimo, ſummo ſumptu ædificavit in Chriſti honorem, quod poſtea maximis redditibus dotavit, ſcilicet ut eſſent, qui orationes Deo porrigerent, pluſquam ſexaginta Sacerdotes, ac ibi Cœnotaphium ſplendidiori marmoreo ſepulchro faciendum curavit cum ſequenti inſcriptione.

PIUS PAPA QUINTUS
BOSCHENSIS
EX FAMILIA GHISLERIORUM ORIUNDUS,
ORDINEM PRÆDICATORUM PROFESSUS
DIEM MORTIS, UNIVERSÆQUE RESURRECTIONIS
PRÆ OCULIS HABENS
A DIE ASSUMPTIONIS SUÆ AD APICEM APOSTOLATUS
MONUMENTUM ISTUD ERIGI MANDAVIT
PRO CADAVERE SUO ERIGENDO,
QUANDO DIVINÆ CLEMENTIÆ VISUM FUERIT
IPSUM AB HOC SÆCULO NEQUAM ERIPERE.

Porro columnis multis ex pretioſo marmore antiquiſſimo Templum hoc ornavit, & variis Sanctorum Reliquiis decoravit.

Hæc igitur ſunt oppida, ex quibus condita fuit Alexandria, quæ aliis quibuſvis Italiæ Civitatibus, Metropolitanis exceptis, comparanda mehercle eſt, & quæ licet antiquitate multis cedat, nobilitate tamen, rerum omnium uſu, virorumque præſtantiſſimorum abundantia multis eſt anteferenda. Fama eſt, eaque conſtans ad quindecim millia incolarum initio ad habitandum confluxiſſe. Nunc vero ad reliquam hiſtoriæ partem dirigenda eſt oratio, ſtyluſque applicandus.

Digitized by Google

DE CIVITATE ALEXANDRIÆ

Ab anno ſuæ fundationis MCLXVIII. & ſucceſſive uſque ad annum MDLXXXVI. Chronologica deſcriptio.

Anno MCLXVIII. Superiori libro a nobis breviter explicata fuit novæ urbis origo, a quibus populis condita, auctaque fuerit, & ſimul de illorum antiquitate tractatum eſt. Nunc condita urbe progreſſus ejuſdem, quantum per antiquitatem licebit, & ſcripturarum penuriam demonſtrabimus.

Deſignatu urbe aratro, ſtatim octo populi incolas ad inhabitandum miſerunt, qui quotidie res ad ædificandum neceſſarias ſubminiſtrabant; ita ut brevi tempore opus ipſum in veræ urbis ſpecimen redigeretur. Sunt qui aſſerant intra annum, quo ædificari cœpta eſt, eandem vallo, foſſa, & mœnibus circumdatam fuiſſe; quod ipſum & Sigonio placuit, & ante eum Merulæ noſtro lib. 3., quamvis ipſe hujus ſententiæ non ſit, cum & operis magnitudo, & rei difficultas id, ut aſſeramur, non permittat. Illud certiſſime conſtat incolas maxime ad opus perficiendum acceleraſſe, tum quia ad id neceſſitate quadam compellebantur, everſis ſuis habitationibus, tum etiam quia certi, crebrique nuntii quotidie afferebantur rem hanc ſumme diſplicuiſſe Federico Enobarbo Romanorum Imperatori, qui ſæpe per nuntios, literaſque a Gullielmo Marchione Montisferrati de hoc tanto auſu admonebatur. Graviter enim ferebat Marchio ædificationem novæ urbis, cernens ſe hac via omnino excluſum a promovendo imperio ſuo in Inſubres, & præſertim in debellando, & in ſervitute redigendo memoratos populos, quorum virtutem, & ferocitatem ex urbis ædificatione maxime adaugeri opinabatur; quare noctes, dieſque dolor hic, & indignatio veluti aculeus eum ſtimulabat: quotidie non deſiſtebat Federicum, Ticinenſes, & reliquos ejus confœderatos admonere, & rem hanc verbis extollere. Federicum movebat recens cum Marchione juncta affinitas, movebat contemptus ſui, quod judicaret rem hanc in maximum dedecus, & opprobrium Romani imperii redundare, ut ſubditi audeant, & urbes condere poſſint, quæ aliquando damna ſibi allaturæ eſſent. Ticinenſes videbant novam urbem eſſe tamquam clauſtra, quæ ſe cohiberent, quo ulterius progredi nequiſſent. Hæ conſiderationes Marchionis querelas juvabant, qui id judicabat minime ferendum, ſed ſtatim communibus armis, initiis audacibus eſſe occurrendum, & jure fœderis, atque amicitiæ inſtabant urbem eſſe delendam. Proponebat etiam periculum, quod Imperio & Ticinenſibus immineret ex opportunitate tanta, & tam populoſæ, atque bellacis Civitatis, ut nihil aliud ſit certius: id accidere opportuniſſime Mediolanenſibus, qui habituri ſint urbem hanc amicam, unde patriam ſuam inſtaurare, quod illis ab Imperatore fuerat paullo ante interdictum; habituri, unde ſe alere, unde opportuna, & parata auxilia expectare poſſint. Igitur Federicus cauſſis his univerſis permotus, & ut erat iracundus, ſtatim per literas novæ urbis cives corripuit, imperans ut ab opere deſiſtant, neve ultra ædificationem promoveant. Sed omnino ſuum adventum expectarent, mirarique ſe eos in tantam audaciam perveniſſe; ut novam urbem injuſſu ſuo ædificare præſumerent: ſed pœnas aliquando hujus temeritatis laturos, atque interim per nuntios Gullielmum admonebat, quid fieri vellet, pararetque copias quam maximas, & comeatus quantos poſſet, quandoquidem vellet ſe urbem novam funditus primo quoque tempore delere, & iſtius voluntatis ſuæ ceteros confœderatos, qui de imperio Romano bene ſentirent, admoneret, copias pararent, urbes munirent, & reliqua facerent, quæ ad maximum bellum pertinerent. Interim novi incolæ ab Imperatore increpiti, & periculo, quod animo prævidebant admoniti, non animum ob id deſpondebant, ſed altiores facti diu, noctuque mœnia ædificabant, ac vallo quantum fieri poterat, munibant, ita ut ſenes ipſi, pueri, ac mulieres ad operis perfectionem incumberent, & quia opus erat tum longi temporis, tum maximarum impenſarum, mutuo a Januenſibus acceperunt aureos mille eodem, quo Civitatem ædificare cœperunt, anno, quod adſtipulatur ſcriptor Januenſis hiſtoriæ (1).

(1) An. MCLXVIII. Interea conſules novæ civitatis, qui Civitatem conſtruxerant, & Alexandriam nuncupabant eo utique quod D. Apoſtolicus Alexander nominabatur . . . . Januam venientes expoſuerunt ſe bonos, & veros amicos Januenſibus de cetero eſſe rogantes illos, quod auxilium in ædificanda urbe præſtarent. Quorum precibus exauditis eis ſolidos mille dederunt; reliquos autem mille accepturi ab intrantibus conſulibus expectarent. Caffari R. I. Ser. T. VI.

MCLXIX. Alexandrini fœdus cum Aſtenſibus percuſſerunt, quod deinde male obſervatum fuit (1). Eodem anno Cœſarienſes (ita ab initio appellabantur Alexandrini, Cœſareaque ab illis dicta fuit nova Civitas, & id, ut quidam veteres ſcriptores aſſirmant, factum fuit in obſequium Federici Ænobardi, cujus ferocem animum cives iſti magis, magiſque irritare nolentes, mulcere tentabant) Legatis tranſmiſſis Ruffino Blanco, & Blaſio Beraſca ipſius Civitatis Conſulibus juſſerunt, uti coram Pontifice maximo Chriſtianam fidem profiterentur, & Deo optimo maximo, ac ſummo Pontifici, cæteriſque omnibus ejus Catholicis ſucceſſoribus ſolum ſancti Petri ad extruendam in eo Eccleſiam offerrent, & inſuper largitionem annuam ternorum denariorum ab iis, qui magis poſſent, & ſinguli denarii ab iis, qui minus divites eſſent intra octavam Beati Martini perſolverent .... perpetuam, ac ſtabilem Romano Pontifici, & ſucceſſoribus promittentes fidem juraverunt, idque ad præſentiam illuſtr. Cardinalium Bernardi Portuenſis Epiſcopi, Ubaldi tituli ſanctæ Crucis, Joannis, & Pauli Al. de Quindi tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Alberti tituli ſancti Laurentii in Lucina, Gullielmi tituli ſancti Petri ad vincula, Boſii tituli ſanctæ Potentianæ, Petri tituli ſancti Petri in Damaſo, Joannis tituli ſancti Marci, Teodovini tituli ſancti Vitalis Presbiterorum Cardinalium, Jacilavii tituli ſanctæ Mariæ transtiberim, Cintii tituli

ſancti Adriani, Manfredi tituli ſancti Georgii, Ugonis tituli ſancti Euſtachii, Petri tituli ſanctæ Mariæ in Aquino Diaconorum Cardinalium, ac aliorum teſtium, & Oſtiariorum ad hoc ſpecialiter vocatorum (2). At Mediolanenſes cum e re ſua eſſe viderent novæ urbis ædificationem, ſi aliquo modo populum tam ingentem, ac armis inſignem in ſuam amicitiam, & confœderationem allicere poſſint, ſtatim legatos ex primariis Civitatis ad novam urbem tranſmiſerunt cum amplis mandatis, qui gratularentur novæ urbis conſtructionem, ipſiſque ſe, ſuaque omnia pollicerentur, ubicumque Mediolanenſis Reipublicæ opes poſſent eſſe illis uſui, & ornamento; ſemper amicos fuiſſe oppidorum, nunquam controverſias ullas inter ſe ſe extitiſſe, ſed pacem, & jura vicinitatis ſancte ſervaſſe, idque poſthac ſervaturos eſſe cauſa conſtantiæ ſuæ, & communis conſervationis: porro Federicum Cœſarem male in novam Civitatem animatum eſſe, ut qui technis, & fraudibus Gullielmi Marchionis Montisferrati in ipſos accendatur; quare ſi amicitiam Mediolanenſium novi cives non reſpuerent, nullam moram eſſe, quin fœdus inter ipſos, & incolas novæ Civitatis fiat, & ſanciatur. Cœſarienſes opulenter, & magnifice Mediolanenſium legatis receptis, & eorum mandatis auditis, ſe poſt triduum reſponſuros eorum legationi dixerunt; quare inito conſilio rem totam ad illud retulerunt, juſſeruntque omnes conſiderare rei gravitatem, & negotii qualitatem. His accedebat non levem famam adeſſe, Federicum ut morem gereret, Gullielmo in itinere ſe accingere, & jam alpes Julias tranſiturum, & recta ad novam urbem occupandam, ſi poſſet, non contemnendum exercitum adducere, bellique machinas, mangana, & alia ad urbis oppugnationem neceſſaria, Gullielmum, & Papienſes ſuppeditaturos, qui apparatus faciebant, & valde timeretur, ne nova urbs oppugnationi futuræ ſuccumberet; præſertim adverſus Fridericum Imperatorem, ſummi nominis Ducem, & adverſus tot infenſiſſimos inimicos nominis orientis urbis; quare ſi unquam alias, hoc potiſſimum tempore divinum numen ab omnibus implorandum eſſe, ut edoceret, quomodo Reipublicæ eſſet proſpiciendum. Incolæ vero novæ urbis rem omnem ubi perpenderant, omnibus votis in Mediolanenſium amicitiam convenire ſanum eſſe conſilium conclamarunt, & furentiſſimo hoſti, diviniſque omnibus interdicto occurrendum, utpote qui Romanam Eccleſiam ſuo nutu regere optaret, Pontificeſque & inſtituere, & deſtituere ad arbitrium cuperet; & ſi moriendum eſſet pro incolumitate ſedis Apoſtolicæ, & patriæ glorioſam mortem oppetere rem omnibus optabilem, & præclaram. Quare legatis Mediolanenſium accitis in hæc pacta fœdus percuſſerunt, uti Mediolanenſes, & novæ urbis incolæ in fœdere perpetuo permanerent. Hoſtes eoſdem communes haberent, ſi Federicus, aut quivis mortalium alius arma adverſus novæ urbis conditores moveret, Mediolanenſes cum omnibus copiis auxilio eſſent, & contra ut fundatores novæ urbis omni conatu, & opera contenderent, ut Mediolani Civitas, quæ a ſuis civibus refecta fuiſſet contra Federici mandatum, ſarta tecta quantum in eis eſſet præſtaretur, & e communi hoſte defenderetur. Hoc igitur inito fœdere Mediolanenſes legati in patriam ſuam redierunt, populi novi ferociam, multitudinem, atque adeo liberalitatem extollentes.

(1) *Extat par. 1. doc. 53. Col. 68.*
(2) *Extat par. II. doc. 8. Col. 2. ſub anno* MCXIX.

MCLXXIV. Interim de his omnibus rebus, quæ gerebantur, a Gullielmo certior fit Federicus; quare tamquam amens expeditionem magis, ac magis accelerat, tum ut inimicos improviſos adoriretur, ac nihil tale timentes, tum etiam ut urbs nova mœnia, quæ ſurgere in dies magis audiebat, progreſſum in medio opere impediret, & ut Mediolanenſes ab conſilio urbis ſuæ reficiendæ avocaret, quæ omnia conſiliis ſuis valde obſtare judicabat. Quare adjuncto ſibi Ladislao Boemiæ Rege, quem Imperator ipſe Federicus ob virtutum præſtantiam Regem creaverat, per alpes Julias (1) in Italiam tranſgreſſus, Seguſium petiit, atque ſimulatione quadam illud adortus proſtravit. Mœnibus dejectis, celeriter Haſtam Coloniam perrexit, quæ ſtatim Seguſienſium excidium pertimeſcens Federico ſe dedidit. Opportuniſſime autem accidiſſe ſibi celerem Aſtenſium deditionem ratus eſt Federicus ad maturandam ſcilicet expeditionem, & ad victoriam ex urbe nova parandam: præſertim auctus copiis Gullielmi, & Ticinenſium, cum quibus Marchio ille Montisferrati Federico occurrit, ut omnibus conſiliis, quo modo bellum gerendum eſſet, deliberare valerent. Federicus ut erat alto animo expugnationem ſperavit primo quoque tempore in ipſo itinere ſucceſſuram. Gullielmus, qui ſæpius expertus fuerat incolarum novæ Civitatis arma, quippe probe noſceret eorum gentes, & ſpiritus, cogendos hoſtes obſidione videbat, quam futuram, & longam, & difficilem aſſerebat; & propterea omnibus rebus providendum prius eſſe, quam obſidione cingeretur Civitas, affirmabat. Imperator qui cuperet res maximas brevi tempore peragere Gullielmo imperat, ut commeatui parando operam daret, provideretque ut ex Marchia ejus, & ex Ticinenſium regione abundanter afflueret, ac ad exercitum adduceretur. Federicus interim experturus, quid veteranæ ſuæ copiæ poſſent, eamobrem ſuſcepto exercitu Ticinenſium, & Gullielmi, ipſe cum ingentibus copiis ſuis ad novam urbem properat die celeberrimo ſancti Michaelis ejuſdem anni MCLXXIV., eanque perluſtrata milite cingit diviſo exercitu, ita ut eſſent, qui urbem obſiderent, & citra Tanarum, & trans Tanarum, ut ita duobus in locis obſeſſi vires ſuas dividerent. Fama eſt Federicum juſto exercitu urbem obſidione cinxiſſe, qui in dies augebatur copiis ab univerſis fere Italiæ urbibus, & principibus huc advectis, qui de imperio Romano bene ſentirent. Incolæ novæ Civitatis, quos interea Cæſarienſes appellabo, hac re nihil permoti, impigre omnia parabant, quæ ad pugnationem neceſſaria videbantur, in urbem prius advectis omnibus rebus, quæ eſſent & ad munitionem urbis, & ad victum opportuna a vicinis oppidis. Itaque poſt annum ſextum, quo ædificari cœpta fuit Civitas, obſidetur, cum nundum mœnia perfecta forent, & vix foſſa

Digitized by Google

circumdata eſſet. Incolæ, ut aliquo modo (uti inſuper dictum fuit a nobis ſub anno MCLXIX.) Federicum Imperatorem placarent, nec leonem iratum gravius etiam pertinacia irritarent, Cæſaream novam urbem appellarunt, ſperantes iram principis ferociſſimi hoc facto lenire. Ob id legatis ſuis cum mandatis imperioſis Federicus miſſis, Cæſarienſibus imperabat „ ſtatim ut ſe, bonaque ſua dederent, admirari autem ſe, quod ſe inconſulto auſi fuiſſent novam urbem moliri, fœduſque cum ſuis perpetuis hoſtibus Mediolanenſibus iniiſſe, quibus ut notum eſſe debebat, interdicebatur, ne in poſterum mœnia unquam reficerent, ne Civitatem colerent, ſed vicatim habitarent, propterea pro comperto habere ſe, Cæſarienſes communicaſſe conſilia cum illis, qui Alexandro III. Romano Pontifici favebant; ac propterea læſæ majeſtatis reos eſſe. Ergo nihil morerentur deditionem facere, & ab ſua humanitate, & clementia expectarent omnia: ſi in contumacia perſeverent, ſe & urbem vallaturum, totumque genus ad interitum deleturum, nulla ætatis, nulla ſexus habita ratione. Cæſarem inſuper addebant legati eſſe virum ferocem, multis in præliis verſatum, ac rebus geſtis, & infinitis victoriis clarum, & cui univerſa fere Europa pareret. Solum contumaces habere Alexandrum III. Mediolanenſes, & Cæſarienſes: monere ergo ne ultima expectarent, excidiique ſui, ſuorumque cauſſam præberent. „ Addebant alia multa, quæ terrorem multitudini incutere poſſent. Sed Cæſarienſes nihil harum rerum timore permoti, breviter legatis Imperialibus reſponderunt „ Non eſſe quod Federicus tam infenſo animo Cæſarienſes perſequeretur, quod novam urbem ædificaſſent ejus injuſſu, ſe ſincero animo id feciſſe; deinde ut a Marchionibus Montisferrati, & Ticinenſium injuriis ſe defenderent, quibus nihil ullo tempore unquam prius ſit, quam ſe omni injuriarum genere opprimere; quod ipſum ſatis Federico notum exiſtimabant, ſe nulla alia de cauſſa urbem novam condidiſſe, quam ut ea eſſet propugnaculum adverſus irruptiones, & incurſiones, quo hac ratione munirent ſe contra inexhauſta Marchionis illius, & Ticinenſium odia, qui ſemper in octo oppidorum damna excubarent. Cæterum ſe honorem uſque ab initio urbis habuiſſe ſummo Imperatori, cum ſummopere ſtuduerint ab eo nomen ſuæ patriæ accipere, Cæſaream appellantes. Quod attineret ad fœdus initum cum Mediolanenſibus non negare ſe id, ſed factum eſſe poſtquam adventum ejus in Italiam, atque adeo in perniciem Cæſarienſium cognoverunt. Cæterum ſe pro ſede Apoſtolica non recuſare, quin mortem appetant; ſe nihil in hac humana vita ſplendidius habere, non opes, liberos, non uxores, non cætera, quæ ſpeciem aliquid boni habent, priora habere, quam ut ſalva ſit ſedes Apoſtolica, & ſine qua ne eſſe quidem, aut vivere vellent; quod illa convulſa baſis, & fundamentum totius Chriſtianæ Religionis convulſum ſit; ſi pacatis armis urbem Federicus ingredi vellet, ſe ideo lubentiſſime permiſſuros, modo ſe ſedi Apoſtolicæ, & Mediolanenſibus ſuis fœderatis reconciliaret, animumque inimicum abjiceret; ſin minus magis cordi eſſent arma, quam pax, veniret, & Cæſaream caperet: ſe Seguſienſium exemplo potius velle pro Republica occumbere, & Apoſtolica ſede, quam ad exemplar vilium, inertiumque Haſtæ Pompejæ civium, hoſtem communem ſub tecta recipere. „ Quibus auditis Federicus Cæſar ſtatim cum Gullielmo, & Ducibus Ticinenſium de ratione urbis noſtræ expugnandæ conſilia agitat; cingitur arctius obſidione urbs, nec ullum genus machinæ, nullum genus operis, atque artis ommittitur. Quæ omnia tamen Cæſarienſes irrita faciunt; nunc oppugnantes fortiter repellendo, nunc eruptione facta hoſtes adoriendo, & eos inſequendo. Multumque jam interceſſerat temporis, ac jam in maximo frigore milites Cæſaris vix perdurare ſub dio poterant. Federicus tamen princeps animi imperturbabilis, & laboribus uſus, omnibus caſibus occurrens, milites ſolabatur, tentoria, pelles, ac iſtiuſmodi ſubſidia parari jubebat, & omnibus illis rebus ſe muniebat, quæ lo gæ, & obſtinatæ obſidioni neceſſaria eſſent. Interea cernens ipſe proprium exercitum per neces in crebris aggreſſionibus, propter frigus hiememve, pluvias, diuturnas vigilias, & maximas infirmitates quotidie minui, celeriter ex Germania, & a ſuis fœderatis Italis novas copias ad caſtra ſua conclamat, & evocat.

(1) *Haud credo adeo graviter lapſum auctorem, ut alpium Seguſio imminentium nomen ignoraret, atque cum illis, quæ Carnis ac Venetis adſtant, confunderet; idcirco tuto eſt affirmandum ſcribam hic erraſſe, & Cottias in Julias alpes convertiſſe.*

MCLXXV. Prioribus menſibus iſtius anni propter penuriam magnam annonæ cœpit urbs noſtra fame laborare; ſed nihilominus ſtrenui cives iſti mirabili conſtantia, atque patientia ejuſdem incommoda ſuſtinuerunt, ad ſacrificandum parati unanimi conſenſu ſubſtantias, & proprium ſanguinem, antequam deditionem facerent implacabili eorum hoſti, cujus odii, teritatiſque præcipue terribiles effectus experti ſunt miſeri habitatores illi, qui aliquando in egreſſu a mœnibus, & regreſſu in urbem, aut in crebris commiſſis præliis in vim ſuam infeliciter ceciderunt viventes. Iſtorum aliquos, ut terrorem in obſeſſos incuteret Federicus (Monaco Gutifredo in Chronicon ejuſdem temporis atteſtante) ad laquei ſupplicium abſque miſericordia damnare ſolebat, alteros vero ad cœcitatem (1). Scriptor iſte etiam ibidem refert, quod una die tres captivi ad conſpectum Imperatoris perducti, duo illorum ſtatim lumine orbari juſſit, tertium ſubinde, qui juvenis erat florentis ætatis, ac valde famoſus, ipſe interrogavit, quare rebellis eſſet imperio, & contra Cæſarem nulla de cauſſa dimicaſſet, humillime reſpondit captivus. Nil Domine uſque adhuc contra te egiſſe, & imperium ſentio; ſed herum habens in urbe, ei fideliter, & ex corde inſerviebam. Quod ſi ille pro te adverſus concives ſuos aſſumeret arma pari fidelitate ſervitutem meam ipſi præſtabo; idcirco quamvis me luminibus carentem imponas, attamen juxta vires hero meo excœcatus inſerviam. Miratus eſt Cæſar in hiſce verbis animi magnitudinem ejuſdem captivi, ideoque ad manſuetudinem

Digitized by Google

flectens incolumem dimiſit illum e caſtris imperans ei, quod redux ſtatim in urbem obcœcatos ſocios illuc traduceret. Interim Federicus cum expertus fuiſſet nihil per vim proficere poſſe adverſus virtutem Cæſarienſium, ad artes, & dolos converſus excogitavit rem cuniculis agendam eſſe, quare loco perluſtrato ſtatim cuniculum verſus fluvium Burmidam ad meridiem agi juſſit, ut per illum in urbem magnam vim militum ſelectorum immitteret. Quæ res nihilo atque alia felicius ſucceſſit. Quandoquidem Cæſarienſis populi excubiæ hanc rem præſentientes, ex terræ tremore cito rem totam judicarunt. Itaque & ipſi adverſus cuniculum agunt; quo nihil tale timentes Federici milites excipiunt, & ad unum contrucidant. Re intellecta Cæſar ſuos, qui ſubſecuturi reliquos fuerant, revocare coactus fuit; ſed in hoc tanto ardore Cæſarienſes in caſtra ipſius Federici impetum fecerunt, ac multis hoſtium occiſis in urbem ſe incolumes receperunt. Adeſt etiam nunc ſpecus, qui cuniculus appellatur, ſcilicet ubi cuniculus ille peractus fuit. Facti iſtius memorandi accuratam mentionem egregie fecit Baronius Annal. Eccl. lib. XII. ſub anno MCLXXV. dum ſcriberet „ Hoc eodem anno Fridericus Imperator ex totius Germaniæ, & qua polleret parte Italiæ apparatu collecto, tota hyeme, vereque in obſidione Alexandriæ Longobardorum recens erectæ Civitatis abſque mœnibus ſubſiſtentis, non ſecus ac illam florentiſſimam olim Ægypti primariam Civitatem Alexandriam expugnaturus, animo obſtinato perſiſtens, ſæpe rejectus, tandem exercitus conſumtis viribus, maximo damno, atque dedecore terga vertere turpiſſime cogitur. Quomodo autem iſta ſe habuerint, acta Alexandri Papæ tunc ſcripta ſic docent. Cum autem neque terroribus, neque blanditiis, neque promiſſionibus cives ipſos ad deditionem inclinare ullatenus poſſet Fridericus Imperator, ſubterraneos meatus occulte fieri fecit, per quos Civitatem ipſam ex improviſo intrare ſperavit, atque invadere. Sed reſiſtente Domino, inde pernicioſam jacturam incurrere meruit, unde affaturam victoriam, & triumphum conſequi ſperavit. At quoniam eadem Civitas jam per ſex menſes diſtricte obſeſſa fuerat, & in multis patiebatur indigentiam, Lombardorum vires, & ſuffragium poſtulavit. Tunc Lombardiæ immenſa Civitatum ſocietas in unum convenit, & communi omnium voluntate firmiter ſtatuit, ut cum abundantia victualium Alexandriam in manu valida ſine mora feſtinare deberet. Mediante enim Quadrageſima omnium Civitatum nobiles totius Liguriæ, & Marchiæ, & Emiliæ apud Placentiam convenerunt, & rite diſpoſitis, & ordinatis omnibus, quæ ad bellicos uſus videbantur ſpectare cum navibus, & plauſtris victualibus oneratis, & armis exierunt de Civitate ipſa. Procedentes autem in multa fortitudine militum peditum armatorum, & arceriorum verſus Alexandriam, die Dominica in ramis Palmarum juxta Terdonenſes caſtra ſua, non longius a caſtris Friderici quam decem milliariis poſuerunt. Ubi vero Teutonici, & Longobardi ſe ſe alterutros aſpexerunt, timor, & hebetudo mentis Friderici cum invaſit, advertentem contra ſe ſtare armatorum terribilem multitudinem, caſtrorum aciem ordinatam. Exinde ad conſueta calliditatis argumenta ſe convertens Alexandrinis in dolo placide locutus eſt in hæc verba. In craſtino ſanctus dies Veneris imminet, quem omnis Chriſtianus devotiſſime colit; ideo pro reverentia Crucifixi treguam vobis, & ſecuritatem uſque ad quartam feriam Paſchæ ex Imperiali benignitate concedo, & largior. Recepta itaque ſecuritate, cum ſinguli de populo nihil mali ſuſpicantes dormirent in domibus ſuis; eorum inſidiator circa primam vigiliam noctis viros armatos in Civitatem per ſubterraneos meatus intrare præcepit. Ipſe autem cum toto exercitu ſtetit ad portam armatus, expectans, quouſque illi, quos præmiſerat, Civitatem intraſſent, & conclamantium voces audiret, quatenus dum bellum intrinſecus ageretur, ipſe deforis per portas violenter irrumperet, & Civitatem hoſtiliter occuparet, ſed a Domino factum eſt, quod mirabile in oculis noſtris fuit, ut eadem Civitas a tam perverſa proditione in momento liberaretur, & inventa iniquitas in perverſorum caput juſte retorqueretur. Cum igitur vigiles, qui cuſtodiebant Civitatem, armatorum cuneos ingreſſos Civitatem viderent; exclamaverunt magnis vocibus, ut cito populus ad arma conſurgeret, & ingreſſos hoſtes expelleret. Tunc cives ſubito convolarunt ad arma, & tamquam leones irruerunt in hoſtes, quos cum Beato Petro, quem ante ſe in equo albo coruſcantibus armis præire cernebant, proſtraverunt in terram, & in gladio compulerunt omnes, ut mortem evaderent, exire ſuper aggeres, ex quibus præcipitabantur inviti. Omnes præterea, qui de ſubterraneis meatibus nondum exierant, ſuperiori terra cadente ſuffocati ſunt. Apertis tunc portis exivit populus in fortitudine magna, & exercitum perfidi Federici uſque ad diem ſabbati percuſſit gladio, ita ut uſque ad ipſius caſtra mortuorum ſtrages uſquequaque jacerent. Inſuper ligneum Caſtellum, quod in perniciem Civitatis ex fortioribus, atque electis militibus armaverat, ſtudioſe tamdiu viriliter expugnavit, atque una cum militibus ibi poſitis violenter combuſſit. Videns igitur Fridericus Divinam majeſtatem ſibi in omnibus infeſtiorem adverſari, timuit, ne propter ſubventionem Lombardorum exercitus incurreret violentiam, & cum rubore cogeretur ab obſidione recedere. Quocirca in proxima nocte caſtra fecit comburi, & in Dominicæ Reſurrectionis aurora cum omnibus ſuis verſus Papiam iter ſuum direxit. „

Interim Cæſarienſes Deo Opt. Maximo gratias egerunt, quod tantum populum ſervaſſet, & Mediolanenſes per literas rogant, ut obſeſſis ſociis ſubſidium, & opem ferant, adeſſe tempus, quo ipſi fidei, & virtutis ſuæ ſpecimen ederent; jura quidem amicitiæ, & fœderis poſtulare, ut periculum nullum pro ſociorum ſalute debeant ſubterfugere: attamen nunc non ſolum ultimum diſcrimen requirere, ſed quid modo adverſus Federicum moliantur, parvo negotio impelli, & cogi poſſe illum ad

Digitized by Google

obſidionem ſolvendam. Mediolanenſes, qui vidiſſent Cæſarienſes impigros extitiſſe, ac fœdus initum inviolabiliter ſervaſſe, quippe cogitarent contingere poſſe, ut & ipſi aliquando externa ope indigerent, auxilium ferre decreverunt. Quare nonnulla oppida Ticinienſium aggreſſi, Bronium, & ſanctum Nazarium diruerunt; moxque ad Claſtidium exercitum, & Carrocium ducere cœperunt, ut de ſumma belli cum Federico ipſo diſceptarent. Sperabant enim, ſi inter ſuum exercitum, & Cæſarienſium copias Imperatorem includere medium poſſent, ſe dubio procul victoriam reportaturos. Cæterum Ticinenſes ſtatim Federicum admonent de Mediolanenſium celeri adventu, proinde rebus ſuis ipſe mature conſuleret. Hoc nuntio accepto Federicus nil exterritus palam, ſed in corde ſuo magnopere excruciatus, ſtatim ſuos milites conclamavit ad arma, & publice profitebatur ſe proprium exercitum in Mediolanenſes ducere velle, a quibus exiſtimabat ſe inſignem victoriam reportaturum. Et ita Derthonam verſus perrexit, ut inde ad vicum Iriæ, & mox Claſtidium perveniret. Mediolanenſas vero, & ſocii ubi intellexerunt Imperatorem rei militaris ſcientiſſimum in ipſos movere, credentes eum ſuis copiis occurſurum, ſtatim conſtiterunt, caſtraque munierunt, ut hujus conſilii, & conatus finem præſtolarentur. At Federicus, ut erat Dux impiger, ac vafer, cum ſe in Mediolanenſis exercitus conſpectum dediſſet, atque illi interim prælio ſe accingerent, aciemque explicarent, vertit ille iter ad culmina montis prope Claſtidium, ut hac ratione Mediolanenſium irritos conatus faceret, & eluderet. Cæterum Cæſarienſes, qui & ipſi auxilium a Mediolanenſibus expectabant, cogitantes id, quod revera eſſet, Federicum vel adverſus fœderatum exercitum properare, vel obſidionem relinquere, ſtatim copiis eductis, in Friderici Imperatoris abeuntis poſtremum agmen impetum fecerunt, illumque nullo negotio fundunt, fugantque, caſtellumque ſatis firmum diruunt, ſoloque æquant. Fama eſt caſtellum illud fuiſſe in loco prope Barmidam, juxta prædia Cæſaris Lanzavecchiæ, uxoris meæ fratris, in quibus alias multa arma, & militaria vaſa reperiebantur, Vallettaque appellatur. Moxque direptis Federici caſtris, Imperatorem perſequi cœperunt prudenter tamen, & caute, ne locum aliquem inſidiis faciendis darent Federico. Hic dies fuit Reſurrectionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti VI. aprilis, indictione octava MCLXXV.; cum jam ſex menſes, & dies ſeptem ab initio obſidionis iſtius decurſi eſſent. Mediolanenſes cum vidiſſent Federicum leonis more fugere, ſtatim legatos miſerunt Cæſarienſi populo, qui de patria liberata gratularentur, ac pacem perpetuam profiterentur cum illis habituros. Dein uti æquum erat, concurritur ad Dei Opt. Max. templa, per totam Cæſaream vota exſolvuntur, & Altiſſimo gratiæ ob liberatam a tanto periculo civitatem aguntur.

Sed hic deplorandum eſt, quod veterum ſcripturarum incendio conſumta infeliciter nomina illorum præclarorum Ducum interierunt, qui pectora ſua hoſti præbuerunt; quique fortiter, & viriliter pro patria mortem appetierunt. Sed, piæ animæ, nobis potius lugendum eſt, cum quidquid a vobis ſtrenue factum fuerit, id omne in cœlis ſcriptum invenietis. Cum vos, veſtraque omnia pro patria hoſti objeceritis, atque quod longe maximum, maximeque pium eſt truculentiſſimo hoſti pro Sede Apoſtolica oppoſueritis. Vos vero ſcriptores Germani, qui de Federico ipſo in Derthonæ, & Mediolani obſidione tantam verborum copiam effudiſti, cur hac in re tam avari, & minime liberales extitiſtis? Vulnera fortaſſe ipſa vos a ſcribendo detinuerunt? An devicti Principis, atque crudelis iram ut deflecteretis, id a vobis minime factum fuit? Quod in primis ſi fideliter hiſtoriam conſcribere voluiſſetis, a vobis præſtandum erat.

Narrant ſcriptores nonnulli, quod poſt ſolutionem ante memoratæ obſidionis, & receſſum fugacem Federici Imperatoris, urbs noſtra illico priori renunciato nomine Cæſareæ, illud Alexandriæ lætanter aſſumeret in obſequium, & perennem recordationem Summi Pontificis Alexandri III., cujus jura, dignitatemque jam a primis diebus ortus ſui juraverant habitatores ejus omni poſſe defendere, ac conſtantiſſime venerari. In benemerentiam tantæ fidei, & devotionis ab iſto populo patefactæ erga ſanctam Apoſtolicam Sedem, & viſibile Caput Eccleſiæ Catholicæ, plures a memorato Pontifice gratias, atque prærogativas Alexandrini ſunt conſecuti, illamque præcipue quod eorum civitas ipſo tempore fuit ſede Epiſcopali condecorata; idcirco in ſuis Annal. Eccleſ. notavit Baronius „ Alexander vero Papa ſuos Alexandrinos, qui „ perquam ſtrenue dimicantes, de victo, & fugato Imperatore adeo glorioſa trophæa erexiſ„ ſent, eo plane beneficio muneravit, ut ipſam „ Alexandriam in ſedem Epiſcopalem erigeret, „ & ex Romana Eccleſia primum Epiſcopum „ daret.

Eodem circiter tempore fama eſt, quod commune Alexandriæ in ſuo civico ſtemmate gentilitio (ex cruce rubra in argenteo campo compoſito, & ab initio civitatis ipſius elato) leoninum illud carmen apponeret, auctore, ſi claris ſcriptoribus credendum eſt, Alexandro III. Pontifice Maximo

Deprimit elatos, levat Alexandria ſtratos.

Jam patet novæ urbis origo, & obſidio, quam ipſa ab incunnabulis ſuis paſſa fuit; qua nullam, aut periculoſiorem dicas, ſi oppugnantium vires, & fortunam ſpectes, aut nobiliorem, ſi obſeſſi populi conſtantiam, atque animum conſideres, aut etiam glorioſiorem, & magis piam, ſi cauſam æſtimes, ſtudium ſcilicet tuendæ libertatis ſuæ ſemel partæ, & Apoſtolicæ Sedis, & fidei conſervandæ, atque amplificandæ. Incolæ enim novæ civitatis in ipſo initio docuerunt Imperatorem furentem audacia, faces, & cædes anhelantem infringi poſſe, ac nullum felicius cedere bellum, quam id, quod pro Religione Chriſtiana ſumitur. Nunc vero ipſorum novæ urbis incolarum progreſſum demonſtrabo; idque annuatim, ut caſus accidit, cum hiſtoriæ iſtius fines non patiantur, ut quod alio modo, atque aliis temporibus factum fuit ſub hiſtoriæ perpetuo ſtilo exponatur; ſed in ſuos quoque

Digitized by Google

annos, ac tempora quantum diligentia conſequi potero, deligam, ac fideliter referam.

(1) *Quæ auctor noſter ex Gotofredo recitat de Friderici in Alexandri PP. ſequaces crudelitate, confirmantur ex teſte oculato eorum temporum, relato apud Bollandum Acta Sanctorum Tom. I. maii pag. 482. Sic autem Walterus Canonicus Auraſienſis, qui ſcripſit hiſtoriam translationis Sanctæ Monicæ, atque a Fulberto Abbate miſſus fuerat, ad Alexandrum PP. ſcripto reliquit.* Omnes qui ad Alexandrum pergerent, ubicumque in imperio ſuo reperirentur, capi, teneri, rebus omnibus expoliari, & ſuppliciis exquiſitis affligi præciperet . . . . Tranſcenſis alpibus a dextra parte ad maritima iter defleximus propter Imperatorem, & ejus ſatellites, qui ubique diſperſi erant, venimus Januam.

MCLXXIV. menſe martio, vicini populi novæ urbis magnitudine, & amplitudine permoti, cupienteſque, atque ambientes illius patrocinium, & amicitiam uti haberent, quo flante, & reflante fortuna veluti in tutiſſimum portum ſe recipere poſſent, multi & in primis, qui Caſtellatium habitabant, liberam, & amplam donationem fecerunt Cæſarienſibus Vici Caſtelletti cum caſtro, & pertinentiis, legatis vero ad id deſtinatis Bernardo Agatio, Manfredo Stulto, Oberto Babilónia, & Henrico Alardo. (1)

(1) *Refertur a Ghilinio, & Schiavina ann. MS. ad ann. MCLXIX., quemadmodum eſt in documento a me edito par. I. n. 53. col. 68. cæterum legatorum nomina emendatiora hic ſunt, quam apud Schiavinam, ex quo illud deſumſi.*

MCLXXV. Sunt qui velint, ut Bugato placuit (1), hoc anno Epiſcopum incolis novæ urbis, nomine Adoardum ab Alexandro Pontifice III., qui ejus Diaconus erat, primum datum fuiſſe; hoc addito, ut Epiſcopi cruce, & pallio uterentur, non ſecus ac ſi Archiepiſcopi eſſent; & civitatem ex Cæſarea Alexandriam de ejus nomine appellatam, ut in Alexandrinos gratum ſe ſe oſtenderet; multis deinde additis diplomatibus Pontificiis, ſumma cum Alexandrinorum virorum commemoratione, tum etiam, ut Alexandrinorum fortitudinem literarum monumentis commendaret ſempiternis.

(1) *Ita quoque ſenſit Schiavina ad h. a.*

MCLXXIX. Die s. Martini conſules Alexandriæ Ugo Urtica, & Conradus Grillus Frixonariam receperunt in tutelam, ita ut ſalvum eſſet jus Abbati s. Salvatoris Papiæ; quippe ſalvo dicto jure præſto ſemper erunt Alexandrinis. (1)

(1) *Extat ap. Schiav. ad h. a.*

MCLXXX. Die 23. novembris inita fuit concordia per D. D. Petrum Canefrum, Rubaldum Viſalium, Anſelmum Cuppam, Ruffinum de Foro, Vermum Pellatum, & Rubaldum Saccum conſules civitatis Alexandriæ cum Marchionibus Boſchi Anſelmo, Delfino, & Arduino q. D. Vermi, ita ut Marchionibus prædia braidorum ſine fraude reſtituerentur, & ut Marchiones ipſi in beneficium darent Reipublicæ Alexandrinæ caſtrum, & villam Ponzani, & Maranzanæ. Eodem anno facta fuit confirmatio quorumdam prædiorum ab Alexandro III. Pontifice Maximo, de qua ſupra mentionem habuimus, dum de oppido Fori verba faceremus. (1)

(1) *Extant ambo p. I. doc. 60. & 61. col. 77.*

MCLXXXI. Sexto calendas martii cum Genuenſes diverſis bellis impliciti eſſent, & pene attriti fœdus inierunt cum republica Alexandrina, quam maximo adjumento eſſe ob vicinitatem, & rei militaris peritiam, & recentem gloriam cernebant; quare Januenſes per legatos ſuos promiſerunt, Abbati Flucono Burgolienſi, Magiſtro Ugono, Canefro Præpoſito Alexandriæ, quod ab illo die, & per viginti novem annos inde ſecuturos rempublicam Alexandrinam adjuvabunt, quoque cis Appenninum jugum ſuis propriis expenſis, ac opibus ducentos Arciferos, tres magiſtros lignaminis, unum Ingenerium, Baliſtarios decem belli tempore reipublicæ Alexandrinæ ſuppeditabunt; & contra Alexandrini Januenſibus quinquaginta milites, ducentum pedites, ultra jugum Appennini ſua impenſa libenter, ac fideliter præbebunt. (1)

(1) *Extat apud Schiavinam ad h. a.*

MCLXXXII. Gullielmus Mutius de Ferro Januenſis Alexandrinorum auxilio adjutus Silvanum caſtrum, & arte, & natura munitum obſedit, expugnatque.

MCLXXXIII. Die decimo julii Capriatæ oppidum poſt diuturnam obſidionem, & bella, tandem fœdus cum populo Alexandrino percuſſit Petro Canefro, Calderia Bonello, Anſelmo Cuppa, Boſſio Buttino, Ottone Durco, Mancino Picio, Arnaldo Vena, Joanni Vaſco, Ruffino Scachavello, Manfredo Cutino, Cocagna Oglerio, Oglerio Cagna, Rainerio Nano, ac quodam Reuſalio Conſulibus (1). Eodem anno cum Henricus Federici filius Italici Regni coronam vehementer affectaret, videretque illam minime conſequi poſſe Italicis cum Patre diſcordibus, ac diſſentientibus, patrem impulit, ut legatos in Italiam mitteret cum liberis, & amplis mandatis, ut ſi quæ civitates eſſent pacis ſtudioſæ, vellentque concorditer cum Federico vivere arbitrio ſuo facultatem univerſis fore *ſponderent*. Itaque Alexandrini miſerunt Legatos ad Marchionem Henricum Guercium, fratrem Theodoricum, & Rudulphum Camerarium Plenipotentiarios Cæſareos in Italia cum libera poteſtate, ut quidquid ipſi ſtatuiſſent, ſe ſe illud perpetuo ſartum tectum habituros; quo factum eſt, ut omnes ſocietatis Lombardiæ urbes, Marchionæ, Veronæ, & Venetiarum pacem peterent ab ipſo in hunc modum. Si Federicus pacem habuerit cum Eccleſia Romana, nos omnes civitates Lombardiæ Mediolanum, Cremona, Laus Pompea, Bergamum, Ferraria, Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Patavium, Tarviſium, Venetia, Bononia, Ariminum, Mutina, Regium, Parma, Placentia, Bobbium, Derthona, Alexandria, Vercellæ, Novaria, Opizo Marchio Malaſpina, Comes de Brenone, & Caſtellani quicumque, & homines, qui cum Sede Apoſtolica ſentiunt, & nos pacem habebimus cum Federico Imperatore, atque omnia, quæ anteceſſores noſtri a morte Henrici poſtremi Imperatoris anteceſſoribus ſuis ulla abſque moleſtia fecerunt, & nos Federico, ſucceſſoribusque ejus ſine fraude fa-

Digitized by Google

elemus. Quæ pax recepta fuit per Alexandrinorum Legatos Guidonem Pioanam, ſeu (ut exiſtimo) Ploveram, & Johannem Ardigum, aliiſque pro republicis ſuis recipientibus (2). Quare pace in hunc modum cum Federico compoſita Cæſar, ut rem gratam faceret Alexandrinis ipſis, maximo verborum apparatu palam collaudatis, forteſque viros appellando, ut infamiam, quam ſub Alexandria receperat, tegeret, edixit ipſis Alexandrinis ſpecialiter, uti omnes cives, qui quatuordecim annos excederent, & ſeptuaginta non attingerent, fidelitatem ſibi, atque Henrico ſuo filio Romanorum Regi jurarent, quodque tam maſculi, quam fæminæ ab urbe exirent, & tamdiu extra eandem moram facerent, quoad per ipſius Legatum ſolemni more introducerentur, ut actu iſto & ille dare, & hi accipere de Imperatoris manu urbem, quam propriis armis viriliter tutati fuiſſent, viderentur. Atque ut in poſterum mutato nomine Alexandriæ Cæſaream appellarent; Conſuleſque annui munus hoc a Cæſare, ſi quando in Italia eſſet, habere procurarent, ſin minus ab ejus vicesgerente, quem ubi in Italia non haberet, quinto quoque anno in Germaniam Legatos tranſmitterent; ita ut omnino munus hoc ab Imperatore peterent, bellum, pacemque Federici nutu, atque adeo arbitratu adminiſtrarent; quos defendere ab alieno imperio, majoribuſque viribus promiſit. Legatum ſemper in urbe haberet juriſdicendi gratia in litibus gravioribus, qui una cum Conſulibus civitatis, quos civitas ipſa elegiſſet, judicia exerceret, Reipublicæ curam gereret, portorium pontis Tanari, ac reliqua vectigalia publicanis ad id inſtitutis exigeret. Nuntii his rebus tractandis, & perficiendis Magiſter Anſelmus Conzanus, & Theobaldus Vaſonus, qui cum Alexandriam perveniſſent, & quidquid geſtum eſſet cum Imperatore expoſuiſſent, Alexandrini paucis mutatis, juſſa Imperatoris, ne ipſi ſoli inter alios Lombardiæ populos pacis, & quietis turbatores eſſe viderentur, receperunt; parereque mandatis prædictis promiſerunt, hoc uno excepto, quod nomen urbi, ut mutarent nullo modo induci potuerunt. Remanet etiam nunc nomen, & officium quatuor Conſulum civitatis, qui inter cives jus reddunt, quos civitatis generale conſilium ſortibus ex pixide deducit. Ii juriſperiti ſunt, & de Collegio civitatis; cetera pene obſoleta.

(1) *Extat apud Schiav. ad h. a., & locus, quo fœdus percuſſum eſt, ſic notatur*: Actum in Cæſarea feliciter. Amen.

(2) *Eſt relata in par. I. doc. 64. col. 82.*

MCLXXXV. Die ultimo ſeptembris Alexandrini, cum cernerent Marchiones Montisferrati ſibi maxime infenſos eſſe, continueque inſidias tendere, Caſale s. Evaſii intempeſta nocte aggreſſi ſunt; ſed cum conatus eorum minime ſuccederet, ac irritus fieret, cum permoniti fuiſſent Caſalenſes, maximam partem oppidi incenderunt, quod incendium ad Canonicam uſque Eccleſiæ pervenit; dein pedem retulerunt.

MCLXXXIX. Conſules Genuenſes fœdus inierunt cum Alexandrinis, & Aſtenſibus, ut Domicellam uxorem Marchionis Alberti ab Inciſa debellarent, quæ per ſummum ſcelus Anſaldum Boferium, & Henricum Bentisalvam ad Philippum Galliæ, & Ricardum Angliæ Reges, & ad alios Principes ultramontanos deſtinatos in legatione pia, & chriſtiana proficiſcentes, ut illos hortarentur Januenſium nomine ad ſuppetias ferendum terræ ſanctæ in itinere intercepit; ſed cum illa cuperet, ut pecunia captivitatem redimeret, interim eoſdem carceri mancipatos retinebat. Comparato igitur maximo exercitu, hæc tantis apparatibus perterrita, Legatos incolumes abire permiſit, qui cum diligenter, & commode legationem ſuam obirent, Minoricarum Regis, & aliorum Principum animum ad auxilium ferendum induxerunt (1). Saladinus enim Hieroſolimis triennio antea occupatis, ad cætera oppida, & urbes Syriæ oppugnandas properabat.

(1) Pro ſuccurſu ſociæ Præfecti conſules miſerant legatos ad Philippum Regem Francorum, & Riccardum Regem Angliæ, & aliis Baronibus, & Principibus ultramare . . . quos inſtinctu diabolico cœperunt, & ad redemtionem coegerunt Donexella uxor quondam Alberti Marchionis de Inciſa, & filii ejus, contra quos exercitum paravit civitas Januæ cum Aſtenſibus, & Alexandrinis, qui tandem coacti reddiderunt legatos. *Caffari ann. R. I. Scrip. T. VI. ad h. a.*

MCLXXXX. Sexto Calendas octobris cum ob diverſa diffidia valde reſpublica Alexandrina diſcordaret ab oppido Maſii, & Aſtenſibus, factum fuit fœdus horum trium populorum, intercedente pro Alexandrina republica Oberto Natta, Anſelmo Cuppa, pro Aſtenſi Vermo Cavalerio, Marchiſio Cavigia, & Vermo de Aſt; pro Maſio Gilio Croſſa, Vermo Felice, & Trincho Conſulibus, & Legatis. (1)

(1) *Eſt apud Schiav. ad h. a.*

MCLXXXXI. Indictione nona, die decimo tertio ſeptembris, quia multum ex re monachorum s. Salvatoris Papienſis civitatis erat, Johannes Abbas ipſius Monaſterii Monachorum conſenſu donationem fecit Ganducio Conſuli Alexandrinæ urbis, quartæ partis vectigalis Baſaluſii oppidi inſignis, quod alias Baſaregutium appellabatur, una cum vectigali Freſonariæ; quodque nemo in dictis oppidis poſſit portorium aliquod exigere, vectigalque excutere, niſi ipſi Abbati, & Reipublicæ Alexandrinæ placuiſſet; & contra dictus Gandutius nomine reipublicæ promiſit vias bonas, liberas manutenere a latronum incurſu. Documentum inde ſuſceptum fuit Ticini in clauſtro Monacorum s. Salvatoris (1). Eodem anno Henricus Imperator, ut magis rempublicam Alexandrinam ad ſe alliceret, aliam quartam partem dicti vectigalis Alexandrinis remiſit, nuntio Imperatoris ad id intercedente Thoma Caſtellano Novarum, & pro republica Alexandrina Oberto Spandonario, Ruffino Garibaldo, Manfredo Valentia, Oberto Moitio, Armano Sacco, Anfuſſo de Tracono, Opizzone Stanco, Gulielmo Platone, & Ganducio intercedentibus (2). Eodem anno die quarto menſis auguſti Conſulibus, quibus ſupra, & præter eos Murrus Putheus inveſtituram fecerunt de caſtro, & juriſdictione Pon-

Digitized by Google

zani in illos de Belingeriis (3). Eodem anno quinto calendas novembris Alexandrini in fœdus cum Marchionibus Ripaltæ, vallis Burmidæ, Bonacio, Anſelmo Garzino, Nicolao, Petro filiis Guidonis Garzini coiverunt. Conſulatum Alexandriæ exercebant Obertus Spandonarius, Ruffinus Garibaldus, Ganducius, Armanus Saccus, Rubaldus Guerra, Gilius Giarola, Manfredus Valentia, Obertus Moitius, Opizo Straneus, Armanus Murrus, & Anſuſſus Trazonus ea conditione, ut Marchiones memorati duas perticas foſſæ civitatis Alexandriæ conficerent (4). Eodem anno cum orta eſſet quædam diſcordia inter homines Petræ-Maratiorum vici ſane antiqui, & cives Alexandriæ, conventum fuit tertio decimo calendas ſeptembris, ut indigenæ patriæ jus peterent ab Alexandrino Prætore; idque intercedente Guidone de s. Nazario beneficiario dicti loci (5). Eodem anno cum nondum Alexandria eſſet muro, foſſaque cincta, cives enitebantur, ut primo quoque tempore hæc perficerentur; quare homines ab Urbe vico, qui nunc omnino deſtructus eſt, & quem Alexandria in jus ſuum receperat, ſolemni ſtipulatione intercedente, promiſerunt quatuor perticas foſſæ, & muri ſuis expenſis condere (6). Eodem anno tertio calendas novembris, qui fuit Alexandrinæ reipublicæ ſatis fœcundus, cum adhuc inimicitiæ exercerentur adverſus Marchiones Montisferrati, Aſtenſes ad hoc legato Alberto eorum Prætore, Alexandrini Vermo Prætore in Eccleſia s. Agathæ Vuiliarum convenerunt bellum & ſuſcipere, & gerere communibus armis contra Marchionem Montisferrati. Aderant cum jam dicto Prætore Alexandriæ Obertus Fantinus, Bonifacius Inverardus, Petrus Canefrus, Theobaldus Guaſonus, Vermus Pellatus, Albertus de Quingentis, Bonellus, Iacobus Polvera, Vermus Aſinarius, Vermus Lanzavetula, Johannes Guaſcus, Samuel Rubeus, Balduinus Baſſianus, Ubertus Natta, Nicolaus, & Ubertus de Foro, Ruffinus Scaccavellus, Balduinus de Turre, Stephanus Judex, & pro Aſtenſibus permulti nobiles, & ipſi dictæ civitatis (7).

(1) *Eſt in par. n. 76. col. 92.* (2) *Vide ibi.*
(3) *Eſt apud Schiav. h. a.*
(4) *Hoc documentum vide par. I. n. 77. col. 93.*
(5) *Eſt in ann. Schiav.*
(6) *Deſcribitur par. I. n. 79. col. 95. Schiavina ad ann.* 1192. *collocavit.*
(7) *Eſt in part.* 1. *num.* 93. *col.* 107. *ſub ann.* 1197., *ad quem vere pertinet hoc documentum, ut notæ Chronologicæ ſuadent; minime vero, ut hic auctor putat ad ann.* 1191.

MCLXXXXII. Die vigeſimo quarto Februarii Genuenſes cernentes maxima auxilia ab Alexandrinis accepiſſe, pluraque in ſe ab illis allata beneficia, ut aliqua liberalitate gratitudinem oſtenderent, Alexandrinos immunes reddiderunt a Portorio, quod exigitur ad portam civitatis Genuæ, Manfredo de Foro, & Theobaldo cauſidico Alexandriæ conſulibus. Eodem anno cum Genuenſes præfati nonnulla caſtra haberent cis jugum, quæ tueri vix poſſent, convenerunt ſolemniter cum Alexandrinis, ut iſti caſtrum Gavii cum curia, Montaudum, Amelium, Taxarolum, & Paſtoranam tutarentur. Eodem anno die decimo quinto maii juriſdictio, & caſtrum Belmontis reipublicæ Alexandrinæ donata fuerunt, Bonello Rubeo pro republica ſua accipiente (1).

(1) *Eſt in Schiavinæ annalibus, & par.* 1. *n.* 83. *col.* 99.

MCLXXXXIII. Cum Marchiones Montisferrati faces illas odii, quibus ſoli ardebant, adhuc non reſtinxiſſent, Federico Imperatore, & mox Henrico ejus filio foventibus, ut eſſent, qui tamquam perpetui hoſtes Alexandrinorum gloriæ detraherent, nunc in beneficium acceperunt caſtra quædam, quæ juris reipublicæ Alexandrinæ eſſent (1); & adhuc iiſdem agitarentur fortunis Alexandrina reſpublica, ut aperte probaret ſe non paſſuram has clandeſtinas oppugnationes, Caſale s. Evaſii manu armata invadi a cohortibus ſuis juſſit, quod cum ſucceſſiſſet, ſed pauci adverſus multos pugnarent, præſertim cum integri Caſalenſes feſſis, & ſauciis ſuccederent, contenti deprædatione ſola ſe Alexandriam incolumes receperunt.

(1) *Diploma Bonifacio datum retuli par.* 1. *num.* 86. *col.* 101.

MCLXXXXVII. Gullielmo Puſterla cive Mediolanenſi Præturam gerente obiit in Apulia Henricus Imperator, qui vix annos ſex Federico patri ſupervixit, infenſus & ipſe Alexandrinorum nomini. Poſt ejus mortem die trigeſima ſeptembris ſecutam, urbs noſtra illico Cæſareæ relicto nomine primævum, & originalem Alexandriæ iterum læte aſſumpſit, quo etiam hodierna die undique dignoſcitur, & appellatur.

MCLXXXXVIII. Die decimo quinto aprilis Aſtenſes donaverunt caſtrum Caſtagno æ Alexandrinæ reipublicæ Jacobo de Brixia prætoris Alexandriæ Vicario, ea adjecta conditione, ut nullum fœdus, nullamve amicitiam Alexandrini cum Marchione Federico Lanza contraherent, neve Aſtenſibus adverſarentur; quod tandem per aliquot annos ſervatum eſt, ſed irritum poſt fuit (1). Eodem anno cum Marchiones Montisferrati vicinos quoſque perſequi non deſiſterent, Marchiones Occimiani Anſelmus, Vermus, Monachus, Canai, & Corradus fratres, qui ab illis male tractabantur, ut Alexandrinos in amicitiam pellicerent, inſignem quamdam largitionem omnibus ætatibus memorandam fecerunt reipublicæ Alexandrinæ, medietatem villæ, & caſtri Peraſchi, Videſonii, Trexobii, Alicis, & Barberii, s. Salvatoris, ac oppidi Vignalis, omneque inſuper jus, quod illi ultra Tanarum haberent hac conditione, ut populus Alexandrinus illis auxilio eſſet contra Montisferrati Marchiones, ab illorumque inſidiis tutaretur, quodque unum ex dictis Occimiani Marchionibus annuatim in conſulem deligerent eo tempore, quo reliquos Alexandriæ conſules renuntiarent (2).

(1) *Vide illud par.* 1. *n.* 97. *col.* 112.
(2) *Vide in par.* 1. *doc.* 100. *col.* 114.

MCLXXXXIX. Die quarto aprilis, cum variis bellis pene attriti Marchiones Montisferrati *eſſent*, cum Alexandrinis compromiſſum fecerunt apud ripas Padi, haud longe a Ponteſtura in legatos Mediola-

Digitized by Google

nenſium, & Placentinorum, qui hac de cauſa illuc acceſſerant, ut ipſi cognito quid ab utraque parte prætenderetur, judicio litem terminarent. In quod compromiſſum Aſtenſes, & Vercellenſes comprehenſi fuerunt, qui omnibus perpenſis in eam iniverunt ſententiam, ut Marchiones Gullielmus, & ejus filius darent in Mediolanenſium, & Placentinorum poteſtatem caſtrum s. Salvatoris, de Luco, & de Vignate, ut iſta eſſent tamquam obſides, ſeu pignora, quæ amitterentur, niſi Marchiones judicio paruiſſent. Legati pro republica Mediolanenſi fuerunt Subghet ecimus Mainerius, Offredus Groſellus, pro Placentinis Antonius Fontana, & Johannes Bonamena, & inſuper juſſerunt, ut præfati Marchiones inconcuſſum fœdus intra octavam Reſurrectionis cum Alexandrinis inire deberent. Pro Alexandrinis interfuere Ardizonus Gambarutus, & Ugocionus Puteus. Eodem anno die duodecimo menſis junii in executionem ejus, quod legati Mediolanenſium, & Placentinorum juſſerant, initum fuit fœdus inter rempublicam Aſtenſem, Vercellenſem, & Alexandrinam cum Gullielmo Patre, & filio Marchionibus Montisferrati, & pro republica Alexandrina interfuerunt Gullielmus Lanzavecchia, & Guido Priora (1). Eodem anno Delphinus Marchio Boſchi donationem fecit Alexandrinis die II. julii oppidi Montisclari.

(1) *Vide illud par.* 1. *n.* 101. *col.* 116., *& n.* 104. *col.* 122.

MCC. Die ſexto februarii ex pacto inter rempublicam Alexandrinorum, & univerſitatem Quadrigenti inito conſtat olim hoc oppidum fuiſſe pro dimidietate juris Epiſcopi Aſtenſis; illo namque pacto colligitur Alexandrinam rempublicam debuiſſe Vaſſallos Epiſcopi Aſtenſis, qui erant in oppido Quadringenti a majori vi defendere, inibi ſeparatam mentionem facit virorum quadraginta familiarum, qui quadrigentum conſtruxerunt (1).

(1) *Retuli par.* 1. *n.* 105. *col.* 124.

MCCII. Die octavo menſis martii, cum multæ interceſſiſſent ſimultates inter rempublicam Alexandrinam, Othonem Carrettum, Vermum Cevenſem, & Anricium Ponzonenſem Marchiones, tandem arbitris intercedentibus fœdus percuſſum inter ipſos fuit in Eccleſia s. Mariæ de Alice, ut ſi quando quis arma in rempublicam Alexandrinam intuliſſet, Marchiones adverſus ipſum arma capeſſerent, ac vim propulſarent, præcipue adverſus Aquenſes; receperuntque (1) Marchiones prædicti ſe omni ope enixuros, uti Epiſcopatus Alexandrinis redderetur. Alexandrinique civem creaverunt Othonem Carretum, qui hac de cauſa libras quadraginta perſolvit Alexandrinis, ut ex illis muros civitatis conficerent, & arbitrio ſuo uterentur, & præterea, ne Alexandrini in poſterum caſtellum aliquod ædificari permitterent a loco Beſtagni ſupra, & a loco s. Stephani ſupra. Inſuper Marchio Otho Carrettus nomine ſuo, ac conſociorum ſuorum Imperatoris fide ſemper ſalva, fidelitatem juravit populo Alexandrino. In hoc fœdere conficiendo aderant ex Alexandrinis Obertus Natta, Ruffinus Scacavellus, Obertus Fantinus, Vermus Lanzavecchia, Joannes Pellatus, Ruffinus Griffus, Joannes Grattonus, Albertus Balbus, Prætore exiſtente Opizzone Ciſa. Eodem anno memoratum fœdus comprobatum fuit in maximo civitatis conſilio a Vermo Cevenſi, & Cagnono filio Marchionis Othonis Carretti, pridie idus auguſti per Pontium Marchionem Ponzoni ibidem adprobatum (2) Eodem anno quinto idus januarii homines Montaldi ſponte ſe Alexandrinis ſubjecerunt, ac in eorum poteſtatem dederunt homines Valtignanæ, & Molonenſes, pro quibus ipſi Montaldenſes interceſſerunt. (1) *Promiſerunt.*

(2) *Extant hujuſce fœderis tabulæ par.* 1 *n.* 109. *col* 126. *uti & ſequentem deditionem Montaldi num.* 108. *col.* 125.

MCCIII. Tertio idus auguſti (1) cum adhuc lites, & bella inter Alexandrinos, & Marchiones Bonifacium patrem, & Gullielmum filium perſeverarent, Alexandrini, ut lites præſcinderent, & ſemina bellorum reſtinguerent, receperunt renuntiationem omnium regalium, & jurium a dictis Marchionibus prætenſorum una cum medietate Sexadii, Ritorti, Caſtri novi, utriuſque Carpaneti, Canobii, & Carmolini, & omnium aliorum jurium, quæ aliter prætendere poſſent Marchiones, & præſertim in octo locis, ex quibus Alexandria originem traxerat, Legatis ad id deſtinatis Guidone Plovera, & Giſulphio Acerbo etiam civitatis conſulibus, pro quibus oppidis infeudatis Alexandrini juramentum clientelare præſtiterunt præfatis Marchionibus in oppido Pelegratæ (2). Inſuper quod Alexandrini non teneantur bellum gerere contra Imperatorem, Mediolanum, Derthonam, & oppidum Caſſinarum, & ſolum Marchionibus ſupradictis adjuvare in his, quæ ad defenſionem eorum pertinerent. Eodem anno nonis ſeptembris (3) cum Albenſes maximis difficultatibus premerentur, omni conatu contenderunt, ut Alexandrini ſecum fœdus inirent, quod obtinuerunt Rubaldo Cerato conſule Albenſi ad id exiſtente; Conſulibus autem Alexandrinis Balduino de Turre, Anſelmo Sanbuello, Conrado Occimiano, Guidone Polvera, Ruffino Bellono, Gullielmo Pellato, Jacobi Thebaldano, Roberto Rondano, Pagano Puteo, & Ruffino Curnilia, cum ante eos conſules fuiſſent eodem anno Obertus Natta, Mutius Sabuellus, Johannes Grattonus, Manfredus Guaſcus, & Obertus de Foro.

Eodem anno 15. calendas octobris (4) Gullielmus Montisferrati Marchio inveſtivit Ruffinum Curnilia Conſulem Alexandriæ, & Ugonem Urtica Legatum pro medietate Caſtri Retorti, cum decimo ſeptimo calendis prædicti menſis inveſtituram accepiſſent de utroque Carpaneto ſuperiori, & inferiori, ac inſuper villæ, & caſtri Caſis novis, & medietatis Caſtri novi, ac caſtri, & oppidi Sexadii, in executionem pactionis, & confœderationis initæ eodem anno tertio idus auguſti (5). Eodem anno homines Aqueſanæ in poteſtatem venerunt reipublicæ Alexandrinæ, Ruffino Bellono conſule, idemque fecerunt quarto idus februarii homines villæ Vignati, ac mox homines de Calocio.

(1) *Extat par.* 1. *n.* 119. *col.* 135.
(2) *Valle granæ.*

Digitized by Google

(3) *Extat integrum in ann. Schiav. MSS. per decem paginas, cui nonaginta viri Albenſes ſubſcribunt.*

(4) *Extat apud Schiavina ad h. a.*

(5) *Extat par. 1. n. 115. col. 130.*

MCCIV. Sexto nonas martii (1) Derthonæ percuſſum fuit fœdus inter Alexandrinos, & Derthonenſes, quo iſti ſacramento dicto ſocietatem inierunt pro acquirendo Epiſcopo Aquarum Alexandrinorum nomine, conſulibus Manfredo Guaſco, Petro Bello, & Andrea Ottobello. Eodem quoque anno Otho Ghilinus Epiſcopus Bobbienſis, patria Alexandrinus ſuffectus fuit Archiepiſcopus Genuæ in Bonifacii demortui locum; idque ab Archidiacono, & Præpoſito Eccleſiæ majoris Genuenſium, in quos ſolos ob varias diſcordias collata erat poteſtas eligendi Archiepiſcopum.

(1) *Extat ſub anno* 1203. *par.* 1. *doc.* 118. *col.* 133.

MCCV. Septimo idus martii Gullielmus Montisferrati Marchio vectigal oppidi Felizzani dono dedit populo Alexandrino (1).

(1) *Extat apud Schiavinam ad h. a.*

MCCVI. Sexto idus junii Pontificatus Innocentii anno nono (1) hic Summus Pontifex cum maxima interceſſiſſet controverſia inter Alexandrinos, & Aquenſes de Pontificalibus Eccleſiis, in tam dubia re hoc conſilii cœpit, ut uniret ambas Eccleſias; ita ut neutra illarum prærogativam majorem haberet, & unus, idemque Pontifex ſedem obtineret. Et ne unio hæc confuſionem aliquam induceret, ſtatuit, ut negotia, & cauſas, quæ ad Eccleſiam ſpectarent Aquenſem, Epiſcopus cum conſilio Aquenſium Clericorum obiret; & quæ ad laicos Aquenſes cum conſilio laicorum Aquenſium; idque ſive in civitate Aquarum, ſive in ejus diœceſi. Idemque ſtatuit de negotiis, quæ pertinerent ad populum, & Eccleſiaſticos Alexandrinos; uteretur autem duplici ſigillo, uno quo repræſentaret ſe Epiſcopum Alexandriæ, altero quo Aquenſem, ut negotia diſtingueret hoc ordine. Cæterum Chriſma, Baptiſmum, ac majores ſolemnitates celebrare eniteretur apud illam Eccleſiam, cujus eſſent ſpeciales. Idem ſtatuit de Ordinationibus Clericorum. Quodque apud utramque Eccleſiam, vel Diœceſim ſaltem per dimidietatem anni moram traheret, niſi neceſſitas immineret, vel aliud ſuaderet. Ambæque Eccleſiæ Epiſcopum concorditer eligerent, mox confirmandum per Archiepiſcopum Mediolanenſem, quod ubi non ſuccederet, Romanus Pontifex is eſſet, qui illum eligeret. Hoc privilegium maxima cum verborum præfatione Innocentius III. Alexandrinis attribuit, quam hic interſerere non pigebit.

„ Ex hac, inquit, ſupernæ poteſtatis prærogativa
„ proceſſit, quod felicis memoriæ Alexander Pon-
„ tifex prædeceſſor noſter, attendens fervorem de-
„ votionis, & fidei, quam ei Alexandrinus popu-
„ lus tempore gravis, & grandis neceſſitatis ex-
„ hibuit, Apoſtolicæ Sedis auctoritate decreverat,
„ ut quoniam Alexandrinorum civitas longe major
„ eſt, ac populoſior, quam Aquenſis, Epiſcopalis
„ ſedes de illa, cujus diœceſi eſt contigua, tranſ-
„ mitteretur ad iſtam. Ipſi itaque Alexandrini
„ per honorabiles Nuntios tam Laicos, quam Cle-
„ ricos ad noſtram præſentiam deſtinatos ſupplici-
„ ter poſtularunt, ut quod idem prædeceſſor noſter
„ provida deliberatione decreverat, nos ejus veſti-
„ giis inhærentes faceremus executioni mandare.
„ Sed quoniam ex hujuſmodi translatione non ſo-
„ lum veſtra civitas, ſed etiam Papienſis, quæ
„ Aquenſis defenſionem ſuſceperat ſcandalizari plu-
„ rimum videbatur, nos &c. partes noſtras inter-
„ ponimus ad concordiam, ſtatutum prædicti Præ-
„ deceſſoris noſtri totaliter moderantes, ut Ale-
„ xandrinam, & Aquenſem Eccleſiam uniamus &c. „

Eodem anno legitur in quibuſdam antiquis ſcripturis tantam fuiſſe Alexandrini populi continentiam, ut animadverterent in Petrum Gattum, & Petrum Bavam, qui excubias agebant pro republica, eo quod tabulis luſiſſent; licentiam quoque dediſſent Spaltæ, ut meretricem in domo haberet; & poſt pulſatam campanam potum exigentibus præberent, quod facere minime poterant, vetante lege municipali: quare publicis officiis privati, & publico teſtimonio ferendo excluſi fuerunt; & ut inpoſterum perpetua notati eſſent infamia.

(1) *Extat in par. II. doc.* 19. *col.* 21.

MCCVII. Guido Dominus s. Nazarii de menſe junii (1) ſuo nomine, & Rainerii fratris venditionis jure tranſtulit in rempublicam Alexandrinam caſtrum Ponzani cum omnibus juribus, quæ in eis prætendebant, Guidone Brignono, Bonifacio de Murandis, Guertio conſulibus Alexandriæ, repræſentatæque fuerunt hoc nomine pro republica Alexandrina eidem libræ tercentum quinquaginta Papienſes. Eodem anno quarto idus octobris Vercellenſes renovato fœdere, quod cum Alexandrinis habebant, convenerunt, ut aquirendum per eos comunicaretur, ut ipſi promiſerunt, & nullos Caſalenſes, qui tunc extorres e patria erant, in ſuos cives reciperent.

(1) *Extat apud Schiavinam ad h. a.*

MCCVIII. Die 11. decembris (1) D. Opitius Reverſatus fruſtrum ſigni veræ Crucis Domini Noſtri, quod Conſtantinopoli attulerat eo tempore, quo in poteſtatem venit latinorum, reipublicæ Alexandrinæ dono dedit, hoc adjecto pacto, ut illius reſpublica curam gereret; quodque nec Epiſcopus, nec Clericus, nec Eccleſia aliqua illius curam ſuſciperent. Eodem anno aquæductus, qui ſumitur a flumine Burmida Gamalerium verſus, primum confectus eſt ſumma cum reipublicæ noſtræ utilitate ad munditiam civitatis, & cæli clementiam, Oberto Fontana Placentino Prætore Alexandrino.

(1) *Extat docum. apud Schiav.*

MCCVIIII. Die undecimo menſis aprilis Ugo Torniellus Epiſcopus Alexandrinus, & Aquenſis ob diſſidium ambarum civitatum receſſit ab eiſdem, ſed cum illius deſiderio maxime tenerentur, compromiſerunt in D. Nicolaum de Foro Prætorem Albenſem, qui cuncta rimatus votum ſuum protulit, ut Epiſcopus frueretur inpoſterum omnibus prærogativis, honoribus, & juribus, quibus per annum, antequam recederet a dictis civitatibus, fruebatur. Quod Laudum (1) Albæ Pompejæ latum fuit

Digitized by Google

præſentibus ipſo Epiſcopo, & Oberto Moitio Conſule Aquarum, Jacobo Buccatio, Uberto Mantea, Othone Rappa a Meladio legatis Aquenſibus. Cæterum pro republica Alexandrina infraſcripti interfuerunt Gullielmus de Aliate Prætor tunc civitatis Alexandriæ, ad quod firmandum Alexandrinorum nomine intererant Ugo Clarus, & Albertus Bonellus.

(1) *Protuli par. I. doc. 131. col. 148.*

MCCX. Die 3. octobris (1), cum ut ſupra dictum eſt Marchiones Boſchi in beneficium conceſſiſſent Caſtrum, & Vicum Montisclari reipublicæ Alexandrinæ, nilque ſupereſſet, quam uti poſſeſſionem pacificam conſequeretur, loci indigenæ conceptis verbis ad fidelitatis juramentum addacti ſunt Gaſſriolo Graſello Prætore Alexandriæ: aderat D. Delphinus, & Johanna ejus uxor Marchiones Boſchi. Eodem anno Pecetum, & Monscaſtellum ab Alexandrinorum manibus erepta a Ticinenſibus fuerunt, Guinforto Belleſio Aquenſi Præturam Alexandriæ exercente.

(1) *Protuli par. 1. doc. 140. col. 160.*

MCCXII. Præturam agente Ruffino Advocato Vercellenſi ingens prælium apud Bagiennam Auguſtam, quam nunc Baſſignanam appellant, commiſſum fuit; ſed non reperio cum quibus id acciderit.

MCCXV. Nicolaus de Andito cum prætor eſſet Alexandriæ, diſcordiarumque illæ faces inter Marchiones Montisferrati, & Alexandrinos nunquam extinctæ eſſent, ſed adhuc maxima præberent bellorum ſemina, Alexandrini delectu habito confœderatis Mediolanenſibus, & Vercellenſibus uſi, ut aliquam inſignem cladem Marchionibus Montisferrati afferrent, Caſale s. Evaſii obſiderunt Manganis, & omni inſtrumentorum ad oppugnandum genere ad id adhibitis; quod die ſecunda auguſti poſt multas oppugnationes obtinuerunt, civitatemque igne, & ferro conſumpſerunt, multis Caſalenſibus, ac eorum Prætoribus deſideratis, ac penitus exciſa, & everſa urbe, corporibuſque ss. Evaſii, Natalis, & Projecti Alexandriam delatis. Edicto inſuper præceperunt, ut nemo hominum Caſale inhabitaret, illud reædificare auderet, qui id facere conaretur, hoſtis populi Alexandrini haberetur, quod ea mente ab Alexandrinis factum fuit, ut Marchiones hac urbe nudati, anſam in futurum, nec tam facilem; neque tam propinquam haberent injuriam inferendi Alexandrinis. Quare Caſalenſes hinc, & illinc palantes, ac diſperſi veluti feræ vagabantur. Sed cum ad Honorium III. Summum Pontificem acceſſiſſent, illiuſque pervoluti pedibus calamitates, miſeriaſque ſuas eidem expoſuiſſent, juſſit Ticinenſi Epiſcopo, ut omni animi, & corporis contentione conaretur, pacem inter utroſque populos conciliare, ſin minus operam daret, ut Alexandrini ſaltem permitterent inſtaurationem civitatis, quod in Pontificis gratiam Alexandrini conceſſerunt.

MCCXVI. Othobonus Crux Mediolanenſis Præturam egit in civitate Alexandriæ, quo tempore ſummo cum totius urbis commodo Porta una ad Tanarum poſita fuit ædificata, per quam itur ad villam Fori, Vuilias, & ad partes ibidem exiſtentes. Eodem anno Honorius III. Summus Pontifex literis Prætori, populoque Alexandrino miſſis (1), ipſis breviter collaudatis, anno tertio ſui Pontificatus, duodecimo calendas maii, ſub ſua protectione, ac clientela rempublicam recepit edicens, ne aliquis moleſtus ei ſit, ac inſuper atteſtatur fuiſſe in honorem Sedis Apoſtolicæ erectam Alexandriam, ab Alexandro III. Prædeceſſore ſuo nomen aſſumpſiſſe, juſſitque in fide perſiſtere. Cæterum ſi ab Imperatore Romanorum deſignato, ac Siciliæ Rege requiſiti fuerint ad juramentum fidelitatis, id ſubire non recuſarent, modo cæteræ Lombardiæ civitates illud ipſum & ipſæ præſtent, ſalva tamen fide in Sedem Apoſtolicam. Eodem anno die decimo tertio auguſti Baldus Rugna, Otho Gavilius, Gandulphus, & Ugo Guarachi cum pluribus aliis donationem fecerunt reipublicæ Alexandrinæ, caſtri, & loci Uxezii, qui pariter illud in beneficium a republica Alexandrina receperunt. Eodem anno die decimo quinto octobris fœdus conſlatum fuit reipublicæ Alexandriæ cum Vercellenſibus, & conditione adjecta, ut & in eo Mediolanenſes reciperentur, modo voluiſſent. Nulli nominantur, qui dicto fœderi intervenerint percutiendo. Anno, die, & menſe, quibus ſupra Vermus de Turricello ſibi ſatisfactum aſſeruit de venditione illa in Alexandrinos facta ſcilicet caſtrorum Cunioli, & Turricelli; inſuper clientelare juramentum præſtitit reipublicæ Alexandrinæ Vermo Mandello Prætore. Eodem anno die nono menſis decembris Nicolaus Guertius, Calvuſque ejus nepos cum prius donationem feciſſent populo Alexandrino octavæ partis caſtri, & villæ Ripaltæ ſtatim de iiſdem inveſtituram nanciſcuntur ab eodem populo, qui pariter nonnulla jura in caſtris utriuſque Carpeneti habebant. Eodemque anno die 10. menſis decembris (2), qui maxime fertile fuit civitati Alexandriæ, reſpublica emit a D. Henrico filio quondam D. Othonis Chechita quintam partem oppidi Canellarum, & pertinentium; quartam partem Turris Mezzani de Canellis, quartam partem caſtellaniæ Freni, ad hæc ea, quæ ſui juris eſſent in Sexamo, Lovazolo, ſancto Martiano, & in Moaſcha, hocque nomine libræ centum viginti Aſtenſes ei repræſentantur. Eodem anno Vermus Mandellus Prætor nomine reipublicæ a Trupho Croſa ſuo, & nomine Vermi ejus fratris quartam partem Vici Garbazolæ cum dimidietate ejus Turris caſtri Mezzani de Calamandrana, partem ejus Sexami, & partem caſtri, & villæ ſancti Martiani, & Soirani, & perinde totum Comitatum Canellarum, & pertinentiarum comparavit octuaginta quinque libris Aſtenſibus pretii nomine dinumeratis: in qua venditione etiam aderat præter Mandellum Prætorem ſuper a nobis memoratum Jacobus Peluchus civitatis Alexandriæ Judex. Eodem anno idem Truphus vendidit reipublicæ Alexandriæ nomine Jacobi Maxillæ medietatem turris Sexami, atque tertiam partem Palatii Calamandranæ, & totius cortilis Canellarum. Eodem anno, & die Otho Corbellarius reipublicæ Alexandrinæ vendidit quartam partem Garbazolæ, medietatem Turris Mezzani, & Calamandranæ, quæ dicitur Corbellariorum, atque ſuam portionem Calaman-

Digitized by Google

dranæ, & Soirani, & Canellarum, & quæ ad illas pertinent. Præterea eodem anno, & die huic venditioni acceſſit & D. Henricus Daniſius ſuo, & nomine Jacobi fratris diſtrahendo reipublicæ Alexandrinæ quartam partem Garbazolæ cum medietate Turris, portionem ſuam Turris Lavazoli, villæ, & caſtri s. Martiani, & Moaſchæ, ad id præterea, quod in cortile Canellarum habebat, pretio librarum numerato ſeptuaginta ſex.

(1) *Dedi illas par. I. doc.* 154. 155. 156. *col.* 169. *& ſeq. ſub ann.* 1219.

(2) *Sequentes chartas vide relatas par.* 1. *doc.* 170. *col.* 167.

MCCXIX. Cum reſpublica in præſtiti juramenti tranſgreſſionem incidiſſet, quod cenſum annuum Romanæ Eccleſiæ non exſolviſſet aliquot interjectis annis, quodque adverſus Regem Siciliæ arma ſumpſiſſet, illa Rainaldum Trattum, ideſt Trottum (Trattum enim legitur), ac Ghiſulphum Acerbum ad Pontificem deſtinavit, & ad ejus Delegatos, ut abolitionem ipſorum obtinerent; quæ obtenta fuit die undecimo martii, & Alexandrini reſtituti, receptique ſub Romanæ Eccleſiæ protectione ſunt, hoc adjecto, ut nullis amplius adhærerent, quinto decimo calendas decembris anno tertio ſui Pontificatus.

MCCXX. Senatus, Populuſque Alexandrinus die decimoquarto martii, ut quantum fieri poſſet per hominum memoriam conſervaretur id, quod dignum omni memoria a republica ipſa geſtum erat, & ne beneficiorum memoria in rempublicam collatorum intercideret, ſanxit, ut Petrus Ferrarius reipublicæ Cancellarius leges Municipales quaſdam obſervatas diligenter per rempublicam exſcriberet ad æternam rei memoriam, inter quas reperta fuit lex illa, quæ ſummam redolet gratiam, & liberalitatem in benemeritos de urbe Alexandrina. Eodem anno ad Honorii III. Pontificis Maximi petitionem, qui premebatur a Federico II., cum Mediolanenſibus, Laudenſibus, Novarienſibus, Placentinis, Derthonenſibus, Mantuanis, Brixienſibus, Veronenſibus Alexandrini fœdus iniverunt, Legato Henrico Agagnino, qui poſtea Gregorius IX. fuit nuncupatus. Eodem quoque anno divus Franciſcus Aſſiſienſis ſanctitate, & religione plurimum florebat, & Alexandriam venit, quo etiam tempore nonnulla miracula in urbe edidit.

MCCXXI. Ingens terræmotus hoc anno auditur in civitate Alexandriæ in die Natalitio Domini Noſtri Jeſu Chriſti.

MCCXXIV. Alexandrini, cum Genuenſes in ea adhuc perſiſterent ſententia, ut recuſarent Capriatæ oppidum, quod diſtat a civitate Alexandriæ quatuordecim milliaribus, reſtituere; ſed illud unacum Arquato caſtellum per vim retinerent, arbitros eligere communes; ſed cum res non ſuccederet, vim adhibere conati apud Peretum contra Genuenſes impreſſionem fecerunt; ſed iterum Alexandrini cum Vercellenſibus, Derthonenſibus, & Mediolanenſibus ex antiquo fœdere Capriatam adorti, agrum longe, lateque devaſtarunt. Cæterum a Capriatæ caſtro, quod omnium rerum neceſſariarum copia bene inſtructam eſſet, retrocedere coacti ſunt. Ac Genuenſis reſpublica ab illius Prætore diu maximo comparato exercitu, adhibitis etiam multis extraneis militibus Gavium oppidum, & Montaldellum adoriuntur, quæ ad fundamenta diruta ſunt; Genuam mox cum multis captivis, quos in Montaldello ceperant, redierunt. Sed Alexandrini cum confœderatis Taſſarolum vi expugnant, illudque incendio abſumunt; dein una cum Derthonenſibus Arquatum machinis bellicis adorti ſunt. Tandem quia fama erat Genuenſem Prætorem adventare, & jam Voltagium adveniſſe, & ne minores copiæ cum majoribus congrederentur, illud deſeruerunt. Eademque cauſa Genuenſis reſpublica onus viginti ſolidorum civibus indixit pro ſingulo quoque centenario ſuper mobilibus bonis unius denarii cum dimidio præter onus armorum, & equorum perſonis omnibus indictum, præſertim his, qui per ætatem, vel per alias cauſas excuſabantur.

MCCXXV. Conflictum fuit Albaritio Maretino Prætore apud Vallem Quatuordarum, & Calamandranæ cum Aſtenſibus, qui in excidium Alexandrinæ civitatis cum Papienſibus fœdus percuſſerant, & hac de cauſa uſque ad portas civitatis longe, lateque omnia ferro, & igne *per* agrum vaſtarunt.

MCCXXVI. Die decimaquinta menſis julii ad Genuenſium poſtulationem Aſtenſes iterum in Alexandrinos arma moverunt maximo cum exulum numero; ſed Alexandrini majore illorum parte trucidata, omnibuſque profligatis, centum illuſtris nominis capiunt, alii in Quatuordarum caſtrum abire coacti, (quos Alexandriam traduxerunt una cum quinquaginta obſidibus, quos Mediolanenſibus dederunt, & ita carceri incluſi Alexandriæ per annos duos cum dimidio retinentur. Eodem quoque anno die ſeptimo ſeptembris Aſtenſes iterum apud Calamandranam profligantur, & maxima exercitus pars occubuit, octocentum capiuntur, ac carceri traduntur, ubi per longum tempus permanſerunt; ex quo bello Aſtenſes ducentum mille librarum damnum perpeſſi ſunt. Sed ea re permoti Alexandrini, quod fœdus ab Aſtenſibus initum cum Genuenſibus viderent, & ipſi machinas adverſus Genuenſes una cum confœderatorum manu moverunt. Quare hoc eodem anno re tractata cum Petro Bono ex Gavio Oppidano prædivite, cujus integritate univerſitas plurimum fidebat ita, ut portarum claves oppidi illi cuſtodiendæ permitterentur, is Alexandrinis, & Derthonenſibus oppidum dare tentavit, cujus proditio cum detecta fuiſſet, irritum Alexandrinorum conatum fecit, qui cum bene munitum oppidum, ſatiſque firmum cernerent, re infecta receſſerunt. Quod cum reſciviſſent Genuenſes calendis maii Oberto Advocato Prætore, & Petro Vento reipublicæ Genuenſis Ducibus Capriatæ delectum habuerunt, ſtatimque cum expedita militum manu Derthonenſium fines ingreſſi, Præcipianum vi ceperunt, captumque everterunt; quod cum reſciviſſent Alexandrini eo maxima vi contendunt, quos onuſtos ingenti præda interficiunt, prædamque omnem ereptam confœderatis ſuis reſtituunt viginti ſeptem gravis amaturæ militibus deſideratis, inter quos duodecim cives Genuenſes, cæteri Gavium celeri fuga vitæ ſuæ con-

Digitized by Google

ſulunt. Qua clade Genuæ renuntiata, ſtatim univerſa Civitas in arma prorupit. Sunt qui exiſtiment, ſi Alexandrini cum Derthonenſibus certo itinere illuc properaſſent, Genuam ſe illis dedituram; tantus erat pavor, qui ob pugnæ infelicitatem, & multorum necem, civium illorum animos præoccupabat. At Prætor illius Reipublicæ, quamvis adverſa valetudine laboraret, ibi reſtituta tranquillitate, præeuntibus tædis, cis Jugum ſe contulit, Gaviumque, & aliæ ſuæ ditionis oppida bene munivit. Quo etiam anno cum Genuenſes ex dignitate Reipublicæ ſuæ viderent ſubſidia Aſtenſibus ſuis confœderatis mittere, ac eiſdem ſuppetias, ut ex conventis tenebantur, ferre, exercitu iterum perluſtrato, milites gravis armaturæ ducentum comparaverant a Thoma Sabaudiæ Comite, qui cum eiſdem pepigerat, ſecum numerum ſubminiſtraturum, ſeque adfuturum. Interim unuſquiſque eques ſcutiferos binos, & puerum alterum habebat in commeatu, quibus ſtipendii nomine ſexdecim libræ Genuenſes repræſentabantur, & Ducis nomine quinquaginta; & ipſi Comiti centum marchas, & præterea equos amiſſos reſarcire. Sed Comes ipſe ob adverſam valetudinem minime potuit intereſſe. Cum Genuenſibus vero aderat Lotharingus Martinengus Brixienſis cum equitibus quinquaginta, & quilibet ipſorum tres ſcutiferos, & duos pueros bene armatos cum binis equis habebat. Aderant & in hoc exercitu Lavagnæ Comites Vaſſalli omnes, quos Genuenſes in Lunetana regione habebant, nec non Vintimiliarum Comites, Otho, & Henricus Carretti Marchiones, Otho Claveſanæ Marchio, & Marchiones Cevæ cum Gullielmo Boſchi Marchione, homines Garetii vallis Tanari, & multi præterea alii Marchiones, & Nobiles, qui Gavio ubi omnis exercitus convenerat digreſſi, Aſtam civitatem adiverunt cum tercentis equitibus, quorum quiſque binos ſcutiferos bene armatos cum Catone, & viginti ſagittarios equeſtres, & centum pedites habebant, quo præſidio freti Aſtenſes, non tam Civitatem ſuam tutati ſunt, quam in Albenſes incurſionem ad portas uſque fecerunt, illoſque multis incommodis affecerunt. Non tamen Alexandrini, & Derthonenſes hoc tam magno belli apparatu terrentur; imo Serravallis una cum ducentum militibus gravis armaturæ coiverunt, ac ſub tanti exercitus oculis Arquatum, qui ſub Gavio continebatur (id erat Genuenſium oppidum) obſident; quo Genuenſium Prætori viſum fuit, ut hoſtes ab Arquati obſidione averteret, Montanarium Derthonenſium oppidum ſitum loco præcipiti, ac declivi obſidione cingere. Illud vi expugnari poſſe perdifficile videbatur, cum ſcalæ ſine ſummo niſu vix admoveri poſſent; *ipſe tamen* cum Catapulta (quod trabuchellum appellant) adoriri niſus eſt, *eo eventu*, ut poſt octo dierum obſidionem Genuenſibus oppidani, ſalvis vita, & opibus, quæ ſecum aſportare poterant, deditionem fecerint. Interim re ad Alexandrinos, & Derthonenſes delata exercitum diſſolvere viſum fuit, illis ut fines ſuos tutari poſſent, iſti ut belli eventum perſpicerent, auxilioque opportuno adeſſent, atque oppida ſua tutarentur a Genuenſium incurſionibus, qui Gavii cum exercitu commorabantur. Quo factum fuit, ut de menſe augusti Gullielmus Malonus, Federicus Grillus, duo Legati ex octo, quos Reſpublica delegerat, dum ſtipendium exercitui perſolvere vellent, Boſchum adorti maximam illo expugnato inde prædam abjicerent, ſtatimque ſe fugæ mandaverint, Genuamque redierint. Eodem quoque anno de menſe octobris Jacobus Picamilius unus ex octo viris delectis, qui Capriatam cuſtodiebant, cum militibus ſtipendium afferret in Alexandrinorum inſidias fere incidit in diei crepuſculo, quas milites Alexandrini prope plebem Lemeri in nemore Gazoli tetenderant, ſed eis detectis a præcurſoribus, quadraginta captivi Genuam ducuntur, reliqui ſibi armis viam ad ſalutem aperuerunt.

MCCXXVII. Continuabatur bellum inter Genuenſes, & Alexandrinos, ac confœderatos, in dieſque magis exardeſcebat: & propterea maximus utrinque armorum apparatus fiebat. Sed intercedentibus Placentinis Genuenſes ob ingentes eorum civiles diſcordias in Mediolanenſes compromiſerunt. Eodem anno die nono novembris (1) cum minime par eſſet, ut finitimæ Civitates continua inter ſe bella gererent, compromiſſum eſt de ſumma diſcordiarum a Republica Alexandrina, Albenſi, & Derthonenſi ex una, Placentinis Legatis ſocietatis Lombardiæ id ſumma animorum contentione exigentibus, ſcilicet Alberto Fuſollo, & Rugerio de Bonifaciis; ex alia vero Genuenſi, & Aſtenſi in communes arbitros, ſcilicet Rempublicam Mediolanenſem, ac pro ea Buccatio Brema, Guifredo Pirovano Reipublicæ nomine recipiente, ac Lanfranco de Pontecaſtello præturam Mediolani agente, maxima indicta pœna iis, qui judicato non ſtarent. Eodem, quo dictum eſt ſupra, die, & anno Conſilium Mediolanenſe per Legatos ſuos in præſentia tamen totius Conſilii talem protulit ſententiam; ne Alexandrini vectigal Gavii Genuenſibus perſolverent, Genuenſeſque ne illud ab Alexandrinis exigerent; quibus auxilium ferre pro Montaldi, Gavii, Amelii, Taxaroli, Paſturanæ defenſione, viaſque munitas, ac ſecuras reddere per locum Gavii deberent; Genuenſes ne moleſti eſſent Alexandrinis, vectigalve aliquid Genuæ perſolvere cogerent, hoc tamen adjecto, ut liceret eiſdem quotannis libras ſexcentum Papienſes (2) perſolvere, & ſe a dicto nexu immunitatis liberare; cæterum quod Anſelmus, & Ruffinus filius de Foro cives Alexandrini haberent in ſupradicta vectigalia libras quinquaginta Papienſes, quas Alexandrini de memoratis libris ſexcentis a Genuenſibus dandis eiſdem repræſentarent, quas ſi Anſelmus, & Ruffinus recuſaſſent, reliquum, quod a Genuenſibus praſtandum, conſequerentur, quouſque eiſdem de ſuo credito, ſatis eſſet factum pro vectigale Gavii; cæterum quod dicti pater, & filius cederent omne jus (3) Genuenſibus, quod habebant in dicto vectigali; quodque Genuenſes perſolverent bona fide, & ulla abſque fraude Alexandrinis libras mille perſolutas contra immunitatem pro dicto vectigali (4); utriſque præceptum, ut mœnia caſtri Capriatæ ſolo æquarent duorum menſium termino præſtituto, foſſæque dicti oppidi vallo complerent, quas a quinque annis citra fe-

Digitized by Google

ciſſent; hoc addito, ut nefas eſſet Alexandrinis, & Genuenſibus de dicto caſtro ſe intromittere per quinquennium futurum, quo elapſo duo eligerentur viri idonei, unus pro qualibet Republica, qui de juribus utrorumque populorum intra quatuor menſes judicium ferrent. Interim Genuenſes catapultas, manganos, & reliqua belli tormenta, quæ haberent in dicto caſtro deſtruerent, vel exportari facerent. Cæterum quod caſtrum Muriſaſchi Gullielmo Buſato reſtitueretur, jure tamen Reipublicæ Alexandrinæ ſemper ſalvo. Genuenſibus eodem laudo mandatum, ut caſtrum Arquati demoliretur, quod de cætero non reædificarent, in quod nec Derthonenſis Reſpublica, nec Genuenſis per quinque proximos annos, vel futuros ſe intromitterent; & pariter, quod bini eligerentur ab ipſis arbitris, qui definire jura ambarum partium intra quatuor proximos menſes niterentur. Interim Genuenſes Derthonenſibus caſtrum Monteliani ſine fraude aliqua redderent, quibus etiam liceret caſtra Montaldi, & Spinulorum retinere, & pariter Derthonenſibus, præcipue vallem Barberiam habere, nec Genuenſes Paſturanam retinerent; cæterum quod ad Alexandrinos attineret, contra Rempublicam Aſtenſium idem Laudum pronuntiatum fuit, ut illa ceſſionem Alexandrinis faceret infraſcriptorum caſtrorum, oppidorum, villarumque, quæ ſunt ultra flumen Beldi (Belbum nunc appellatur) verſus Alexandriam ex ea parte fluminis, quæ eſt Alexandrinorum, caſtrum ſcilicet Garbazoli, Calamandranæ Anſaldenghæ, Calamandranæ Ruffini Crozzæ, & Corbellariorum, ac alterius Calamandranæ Manfredi, [illegible]lrique Rocchettæ Palafeæ, Sexami, Levazoli, Soirani, & jurium, quæ habent Aſtenſes in caſtris Bubii, Caſinaſchi, caſtri Burgi Canellarum; reſtituerentque vice verſa Alexandrini Aſtenſibus ipſis caſtrum ſancti Martiani, Callocii, Alliani, Caſtrinovi, Laiterii (5), Viginti, omneque jus, quod prætenderent in Caſtagnolis, in Comitatu Laureti, & in caſtro Muaſchi, & omne id, quod haberetur ultra Belbum, excepto tamen oppido Canellarum, quodque & oppidum Maſii eſſet commune; & quod D. Jacobus Lanzavecchia civis Alexandrinus conſequeretur libras centum ab Aſtenſibus, curarentque illi, ut jura (6), quod ſuper caſtro, & loco de Bioniis haberet, Aſtenſibus quam primum cederent, & omnes res admiſſa pariter compenſatione ſociis redderent, captivi reſtituerentur, dictæque tres Reſpublicæ a maleficiis, & armis abſtinerent, hac adjecta pœna in illos, qui Laudo huic non paruiſſent, ut caſtra, & loca non obſervantis obſervanti illico cederent, & decem millium argenti lib.; Memoratæ ſententiæ Aſtenſis Reipublicæ acquievit Barocius Burgo Prætor Aſtenſis, Gullielmus Carroccius, Vermus Gardinus, Gullielmus Cacheranus, Gullielmus Caſſinus, Gullielmus [illegible]icarius, & Thomas Curtius. Legati pro Januenſibus Ubertus Spinula, Bonifacius Volta, Petrus Ventus, Iſignonius Grimaldus, Gullielmus Pittavinus, Ugo Cancellerius, Oppizzo Tardanus. Pro Albenſibus Corradus Oculi Capræ, Obertus Malpaſſutus, Rugerius Caraſius, & Paganus Judex. Civitatis vero Alexandriæ nomine Rambertinus Ghiſlerius Prætor Alexandriæ, Otho Rubeus, Ruffinus Gurſcus, Ruffinus Aſinarius, Ocionus, ſeu (exiſtimo) Odonus Lanzavecchia, Gullielmus Carrutus, Ruffinus Forus, Philippus Cirimellus, Guido Piovera, & Jacobus Pectenarius. Pro Derthonenſibus Clapejus conſul Derthonæ, Ruffinus Malpaſſutus, Bulganus Judex Derthonæ; Pro Taurinenſibus Gullielmus Zucca, de quo quidem Lando maxime ſunt conqueſti Januenſes.

(1) *Vide doc.* N. 175. Col. 185. (2) Papienſium ita in MS. (3) *In MS.* omni jure. (4) *Hic errore ſcribæ ſenſus abſurdus* vide par. 1. doc. 175. §. VIII. (5) Lanerii. (6) In MS. pro jure.

MCCXXVIII. Cum variis technis Capriatæ reſtitutionem Genuenſes differrent, Alexandrini rem diutius non tulerunt, ſed manu armata, aquilis explicatis oppidum invaſerunt, illudque diripuerunt, qui reſtitere trucidati ſunt, quo factum fuit, ut quædam Oppidanorum pars Gavium conceſſerit.

MCCXXIX. Cum Reſpublica Genuenſis hoc a Guidone Prætore præſenſiſſet, numerum armatorum equitum ſexcentum Capriatam ire juſſit, ut ſuis civibus ſuppetias ferret. Sed cum Alexandrini (res accidit) forte caſtrum recte muniſſent, Genuenſes re infecta receſſerunt. Eodem anno Ruffinus Forus unus ex Rectoribus Confœderatis Lombardiæ fuit. . . . . (*hic aliquid deeſt*)

MCCXXX. Gliſcente adhuc diſcordia, quam nominatæ Reſpublicæ jam contraxerant, compromiſſum iterum fuit, opera Genuenſium in Sardum Archipresbiterum (1) Albenſem, & Gullielmum Miniſtrum hoſpitalis ſancti Johannis cum facultate tertium eligendi duobus diſcordibus, qui cum quemdam fratrem Bartholomeum Vicentinum ordinis Prædicatorum (2) in arbitrum tertium elegiſſent, vix deputatis duobus diſcordibus Capriatam Genuenſibus adjudicavit.

(1) Archiepiſcopum *in MS.* (2) *Celeberrimus ea tempeſtate vir pro componendis inter Civitates, ac principes litibus, de quo multa mentio in Hiſt. Marchiæ Treviſanæ a Vercio ante paucos annos edita.*

MCCXXXI. Roxenatus de Putheo-Bonello Mediolanenſis Præturam exercuit, quo anno caſtrum, & oppidum Clavaſii dirutum fuit.

MCCXXXII. Antonio Fontana Placentino Prætore orta fuit prima diſſentio Alexandrini populi, & Communis, quæ maximas poſtmodum accendit diſcordiarum faces, quæ vix nunc reſtinctæ ſunt, quo etiam anno Bergolium combuſtum fuit. Eodem quoque anno Alexandrini arma movent in Marchionem Montisferrati.

MCCXXXIV. Die decimo menſis novembris (1) Alexandrini cum Aquenſibus iterato pacem renovant, quam eodem anno 26. julii confecerant ita, quod utraque Civitas contra Caſſinatum oppidum libere arma movere, & bellum afferre poſſet. Alexandrinorum Legati Ruffinus Guaſcus, Gullielmus Plovera, Oglerius Guidonis Tignæ, Bentius Aſparellus, Anſelmus Botta, Lanfrancus Perbonus, Jacobus Collus, Henricus Ghetius, Botta Balbus, Gullielmus Ghigniſus; Aquenſium Amizonus Buchus (2) Prætor, & Albertus Bottacius.

(1) *Vide hoc doc. par.* 1. *N.* 184. *col.* 201. *cæterum non die X. nov., ſed exeuntis novembris habet*

Digitized by Google

exemplar. Quæ inter ſe quantum diſtent, haud iſte ſcriptor animadvertit. (2) Buſtus.

MCCXXXVI. Roxenatus Puteo-Bonellus Mediolanenſis iterum Præturam egit in Civitate, tumque altera populi, & communis diſcordia, quæ jam altas radices egerat, exorta fuit, & quo inde duo Conſules deſignantur. Ruffinus Guaſcus, & Carolus Rainaldi, quo tempore ſumma familiarum (1) facta fuit converſio, & plurimos motus, quos hic recenſere opportunum non arbitror, nec ex hiſtoriæ dignitate.

(1) *In MS.* familiaritas.

MCCXXXVIII. Obertus Vicecomes Placentinus Præturam geſſit, quo anno Alexandria maximum detrimentum paſſa fuit. Sunt qui exiſtiment illam captam fuiſſe a Federico ſecundo Imperatore deſignato, & Siciliæ Rege, quod recuſaret fidelitatis juramentum ſubire; hoc etiam anno diutiſſime eclipſavit.

MCCXL. In amicitiam rediit Alexandrina reſpublica cum Imperatore Federico ſecundo.

MCCXLI. Gullielmus Marchio Boſchi in expeditione fuit adverſus Genuenſes cum Martino Ebulo in Lombardiæ Legato, ut auxilium Macaratis ferret (nomen ſeditioſorum erat) civitatis Genuæ, qui cum Ticinenſibus, Alexandrinis, Derthonenſibus, Vercellenſibus, Novarienſibus, Albenſibus, Aquenſibus, Caſſinenſibus, & Montisferrati Marchionibus conceſſerant. Ii Uvadam uſque agrum longe, lateque percurrerunt, ac in Porceveræ vallem deſcenderunt, eorum impetum non retardante Baſtia, quam in monte Capitisferri Genuenſes extruxerant. Quo etiam tempore Obertus Pallavicinus Imperatoris in Lunetana regione Legatus maximo militum (1) numero, atque Malaſpinæ Marchiones (2) manu armata montem Rubeum uſque penetrarunt, & Vernatium, minitantes ſe Beſagnum (ſuburbium eſt Genuæ) adorituros, adverſus quos nonnullos equites caſtri Rapalli, Clavaris, Sexti, & Levanti Genuenſes miſerunt; verum Pallavicinus pedem retulit, at Genuenſium Prætor cum gregariis auxiliis, & populo Genuenſi recta via adverſus Martinum properabat, & cum Martini auxiliariis manus conſeruit, qui coacti relictis duabus aquilis fugæ ſe mandarunt.

(1) Caſtrorum *forte* Comitum. (2) Marchionibus.

MCCXLIJ. Adhuc inter Genuenſes, & Imperatorem bello certabatur. Alexandrini cum multis Lombardiæ Civitatibus, & Marchionibus Boſchi Imperatoris partes tuebantur.

MCCXLV. Imperator Federicus ſecundus ab Innocentio quarto Pontifice Genuenſi (Simbaldus Fliſcus ex Comitibus Lavagnæ antea appellabatur) in Lugdunenſi Concilio excommunicatur, ac imperio, & regno Siciliæ deponitur, qui ut contra Mediolanenſes exercitum compararet, Alexandriam ſe recepit, quamvis non bene populus Alexandrinus in illum animatus eſſet.

MCCXLVII. Iterum Alexandrini caſtrum, & oppidum Capriatæ intempeſta nocte ut occuparent, aggrediuntur, ſed cum res minime ſucceſſiſſet opera Martini Azabaroti, qui tunc oppido præerat, re infecta regrediuntur.

MCCXLVIII. Odoardo (ſine cognomine) præturam Alexandrinam agente caſtrum ſancti Salvatoris per Alexandrinos capitur, & oppidum Luci obſidetur, quo tempore gens Lanzavecchiarum plurimum vigebat.

MCCL. Obertus Canis præturam geſſit Alexandriæ, quo tempore Lanzavecchiarum gens cum Putea, & Guaſca pacem percuſſit, cum ſuperioribus annis complures inter eaſdem viguiſſent diſcordiæ. Eodem anno Meladium, & Beſtagnum in ditione Montisferrati poſita Manfredo Marchioni Lanzæ dantur (*forte ab Alexandrinis*), qui communibus conſiliis, & armis Montemſerratum adoriuntur, maximam vim prædæ nacti, plura damna Bonifacio Marchionis Montisferrati intulerunt.

MCCLI. Paganus Puteus, & Jacobus Lanzavecchia conſules civitatis Alexandriæ extiterunt.

MCCLII. Iiſdem, qui ſupra conſulibus, illi de Burgo capiuntur. Innocentius IV. Pontifex, ut evitaret Federici ſecundi minas, Roma Alexandriam advenit. Mediolanenſes vi capiunt Laudem Pompeam, illiuſque caſtrum evertunt. Multi ex Aſtenſibus apud Bergolium inſidias Civitati tendentes, captivi fiunt, carcerique mancipantur. Interim Alexandrini Manfredo Lanza Duce Montemſerratum aggreſſo maximam prædam nanciſcuntur. Interim Pacilianum, Turriculam, Conzanum, S. Georgium, Sarmatiam, Torcellum, Cuniolum, Pontem Cunioli, compluraque alia caſtra, & vicos vi, & armis occupant. At Marchio in has bellorum flammas fœdus contrahit cum Ticinenſibus. Alexandrini, & ſocii declarantur Romani imperii hoſtes, ni redderent Bonifacio ea, quæ bello occupaſſent. Quo anno etiam Federicus Imperator Apuliæ apud Tarentinam urbem obiit, veneno ſublatus, ut creditur, a Manfredo ejus filio naturali, dum præfecturam Tarentinam haberet.

MCCLVII. Dum adhuc inter Puteam, & Lanzavecchiam gentem renovantur diſcordiæ, Putea gens Alexandria recedit, alii ad Marchionem Lanzam ſe transferentes, pars Montemregalem, & Biellam petentes, alii vero Nicæam urbem in Gallia Narbonenſi poſitam migrantes, ex quibus familiis multi viri ſupremi nominis demum prodierunt, ut in Vitis Clarorum Virorum referam; quo etiam anno Præturam regit Burazzolus Burrus Mediolanenſis.

MCCLVIII. Johannes Beccaria Ticinenſis, dum Præturam gereret, familia Lanzavecchiarum recedit Alexandria. Putei patriam repetunt, qui & paullo ante a militibus Papienſibus adjuti ceperunt plures Alexandrinos apud Derthonam.

MCCLX. Ugo Novarienſis, & Epiſcopus Aquenſis caſtrum Setebrii Alexandrinis hipothecavit libris octocentum Papienſibus intercedentibus, eo addito pacto, ut reſtituta pecunia memorata, Alexandrini reſtituerent caſtrum. Sed cum Epiſcopus manu armata illius reſtitutionem conſecutus fuiſſet, Alexandrini idem aggreſſi iterum in poteſtatem ſuam redegerunt. Eodem anno calendis auguſti Alexandrini cum Ticinenſibus pacem fecerunt, omneſque injurias, & omnia illata invicem damna ſibi condonantur. Non enim æquum exiſtimabant hi populi, cum finitimi eſſent, odiis prope inteſtinis conten-

Digitized by Google

dere. Eodem anno Almericus a Caſtrovallo Præturam exercuit Civitatis, quo anno Putea gens patriam repetiit. Jacobus Lanzavecchia cum factione ſua ſolum vertit. Hoc etiam anno moritur Almericus apud Novariam. Capitur per Alexandrinos oppidum Serravallis. Franciſcus Canepanova in Almerici demortui locum ſufficitur.

MCCLXI. Baſtardus Montisferrati creatur Prætor Alexandriæ, quo anno Manfredus Marengus moritur. Papienſes nulla ratione pacis, quam priori anno fecerant, habita, Alexandriæ territorium ſubvertunt, quo etiam anno Pavonem caſtrum ædificarunt, ut eſſet tamquam antemurale Alexandrinorum excurſionibus.

MCCLXIII. Gullielmus de Petra Prætore Alexandriæ fit maximus conflictus inter Alexandrinos, & Montisferratenſes prope Ruaijam, ſeu Madium: capiuntur utrinque multi milites, dubio marte pugnatum.

MCCLXIV. Sodeacius Præturam geſſit Civitatis. Sexadium obſidione cingitur. Nicæa oppidum amittitur, & civitas Aquarum. Eodem anno die decimoquarto menſis junii Urbanus IV. Pontifex maximus ad preces Præpoſiti, & Canonicorum Eccleſiæ S. Martini (nam major Eccleſia nundum erat extructa), qui ſummo Pontifici dixerant, ſe non poſſe commode inſervire Eccleſiæ memoratæ, & Parochianorum commodis ſupereſſe, & propterea modo ſummi Pontificis accederet aſſenſus, donationem facere habebant in animo de ipſa Eccleſia cum ſupellectilibus omnibus, quæ ad Eccleſiam pertinebant, ac prædiis fratribus Ordinis S. Auguſtini Heremitarum, qui tunc temporis nullam habebant habitationem in dicta Civitate; qui Pontifex injunxit Albertino Epiſcopo Aquenſi, ut rationem rerum ſupplicatarum recognoſceret, & ad ſe per litteras referret; mox anno tertio ſui Pontificatus omnia in precibus contenta conceſſit (1). Eodem anno complura caſtra Marchionis Montisferrati obſeſſa fuerunt per Alexandrinos, & Derthonenſes. Morte intercedente Urbani nihil præclarum factum fuit: cui Urbano ſucceſſit Clemens IV. patria Narbonenſis, qui prius appellabatur Guido Fulcadius.

(1) *Extat par.* 1. *doc.* 228. *Col.* 239.

MCCLXV. Obertus Aſtigno (1) apud Nicæam a Marchione Montisferrati debellatur, exercitus Regis Caroli iter faciens in Apuliam conceſſit.

(1) *Forte* a Spigno.

MCCLXVII. Delphino Cane Præturam gerente Alexandriæ diſſenſit populus a communi ob conſulum ignaviam, & Antiani, ſeu Rectores eliguntur pro Bergolio Gullielmus Balinzana, & Jacobus Sambuellus, qui populum rexerunt (1) juſte, tum continenter abſque ulla animorum perturbatione; quamvis poſtmodum ab his, qui alios opprimere conabantur, deponerentur; quo tempore vigebat in Bergolio ſocietas ſancti Petri (ita enim appellabatur) alens ducentorum peditum ſelectorum cohortem, qui omnibus viribus in id enitebantur, ne qua diſſenſio in Civitate oriretur, neve quiſque ullius injuria opprimeretur. Gens Putea hoc eodem anno patriam repetiit.

(1) Erectum *in MS.*

MCCLXIX. Franciſcus Turris Mediolanenſis Prætor declaratur Civitatis; Guidonem Caſtillioneum judicem habuit, & Caroli Siciliæ Regis concordia cum Alexandrinis fit.

MCCLXX. Alexandrini, cum Carolo Rege Siciliæ pace inita, adverſus Marchionem Montisferrati exercitu inſtructo Aquenſem civitatem expugnant, caſtrum ſumma vi capiunt, in quo cum adeſſet Rainerius Baſtardus Marchionis avunculus, captivus Alexandriam ducitur, qui in vinculis vita fungitur. Hocho Ardinus Legatus Alexandriæ agit pro Carolo Rege.

MCCLXXI. Accurſus Lanzavecchia Genuenſium Prætor renuntiatus eſt, ac eadem Prætura vix per ſemeſtre ſpatium functus, quandoquidem Bononienſium Prætor electus, a Republica miſſione impetrata, Bononiam ſe contulit. Eodem anno Brandalixius de Lambertinis Præturam gerebat Civitatis, & ne quid incommodi Alexandriæ contingeret, & ut reſiſteretur hoſtibus, & Marchionibus Montisferrati (1), oppidum Quadringenti, foſſa, & aggere, & aliis neceſſariis cingendum eſſe curavit. Quo etiam anno bellum iterum cum Marchione Montisferrati renovatur. Turris Montaudeli per Alexandrinos recipitur. Aſtenſes cum Alexandrinis ſocietatem ineunt, ita ut communibus armis communem hoſtem repellerent. Marchio Montisferrati hoc præſentiens, atque multorum litteris commonefactus, Alexandriam dolis opprimere contendit, & propterea petiit, ut pacifice urbem liceret ingredi (2). Sed factum præſentientes Alexandrini, ſe admiſſuros eum in urbem tantummodo cum domeſtica familia reſponderunt. Cæterum in caſtrum petere, & una cum multa manu haud patere aditum (3). Sic eo ingreſſo, cum ex multis ſignis cognoſceretur ejus perfidia, quam jam in animo volutaverat, illum intempeſta nocte correptum in carcerem conjiciunt, quem precibus ſummorum Principum, ut emitterent, nunquam induci potuerunt. Sed per annum unum, & viginti continuos dies carceribus incluſum retinuerunt, in quibus (4) vitam cum morte commutavit. Qui cum eſſent pluribus injuriis ab ipſo, ejuſque prædeceſſoribus affecti, adeo univerſi in eum exarſerunt, ut edicto publico cogerentur Alexandrini, qui commercia habebant in Monteferrato hoc propoſito cavere, ut nulli Alexandriæ cives in poſterum, aut eorum filii, nepoteſve Marchionis Montisferrati poteſtati ſuppoſiti eſſent; atque hac eadem de cauſſa nomina Marchionis Montisferrati tunc abolentur, atque a locis publicis abraduntur, & expunguntur.

(1) Foſſa & in MS. (2) Actum in MS.
(3) Manu pateret aditus in MS. (4) Quo.

MCCLXXII. Gandulpho Palaſtrello Prætore Alexandriæ caſtrum Aquarum ab Alexandrinorum manibus eripitur; & contra Alexandrini Carpanetum, Rocham, & Conzanum vi prehendunt (1).

(1) Prehendens MS.

MCCLXXIII. Die ſeptimo menſis auguſti Johannes Manfredus, & quidam Grimaldus ex Gavio oppido inſigni, & opulento Marchiones illud cum univerſa ditione, & comitatu ſuo dono dederunt Reipublicæ Alexandrinæ Gandulpho Palaſtrello, de quo ſupra legato Regis Caroli intercedente, quo tem-

Digitized by Google

pore etiam civiles diſcordiæ, Reipublicæ noſtræ præcipuum detrimentum, adhuc illam ſcindebant. Eodem anno Alexandrini cum quibuſdam Lombardiæ Civitatibus, Marchionibus Saluciarum, & Carretti, juſſu Caroli Regis Siciliæ in Genuenſium fines arma ducunt. Eodem anno Odoardus de Comitivis (1) Præturam ſuſcipit Alexandriæ; caſtrum, & oppidum S. Salvatoris e Marchionum manibus eripit, quod non multo poſt tempore amittit, & capiuntur quidam de Marenchinis. Regimen Alexandriæ fit.

(1) Comitticis MS.

MCCLXXIV. Cum Aſtenſes fœdus cum Marchione relictis Alexandrinis iniiſſent, Alexandrinorum territorium longe, lateque populati ſunt per octo perpetuo dies, qui hac neceſſitate permoti coguntur renuntiare patrocinio Regis Caroli, quando ab illis injuriam propellere armis minus valeret (1). Quo etiam anno Magiſtratus eliguntur, & fiunt, qui Reipublicæ præeſſent, illiuſque curam ſuſciperent, qui antiani poſtea vocati fuere. Quo etiam tempore Gulliglmus Ventura Aſtenſis auctor mirabile quodam ſe vidiſſe aſſerit de Gullielmo quodam de Monte-Baruccio, qui maxima febri correptus fere opprimebatur, ita ut ægritudinis impatientia, & febris ardore impulſus, nudus ſe in Tanarum conjecerit, & ſæpius per totam noctem ultro, citroque tranſnato flumine, tandem nudus in arena jacuit, maneque inventus fuit ſemimortuus, ſed in lectum poſitus multis ſudoribus ſanus efficitur. Sunt qui affirment, præcipue Gullielmus Ventura prædictus, hoc anno Alexandrinos cepiſſe Marchionem illum, & carceri mancipaſſe, in quo etiam obiit, quod mihi quoque veriſimilius fit. Certe hoc anno Viariſium, & quædam oppida dominii Montisferrati Alexandrini capiunt, & hoc eodem anno una cum Derthonenſibus pro Mathæo Vicecomite bellum gerebant. Hic Mathæus caſtella Novariæ, Vercellarum primus erexit: fortaſſe is fuit, qui Cittadellam, quam Alexandriæ appellant, erexit. Hoc etiam anno Aſtenſes una cum Cherienſibus, & Thoma Comite Sabaudiæ bellum in Alexandrinos ſuſcipiunt.

MCCLXXV. Enaſius Turris Mediolanenſis Prætor Alexandriæ fit. Hiſpani in Inſubria viſuntur. Marchio Montisferrati cum Ticinenſibus, & Aſtenſibus Alexandrinum agrum devaſtatur, urbem miſere diripiunt, illamque incendiis deformant.

MCCLXXVI. Gullielmus Petra Præturam egit Alexandriæ. Lanzavecchiarum gens patriam reliquit. Derthonenſes apud Serravallem per Marchionem, & Aſtenſes vincuntur.

MCCLXXVII. Gullielmo Odone Præturam Civitatis agente Marchio Montisferrati cum factione Lanzavecchiarum Burgolium occupant; ſed victi poſtmodum (1) prædaque amiſſa iterum Burgolio excedere coguntur.

(1) Poſtremodum MS.

MCCLXXXII. Guido Capiona Prætor fuit. Putei expelluntur Alexandria una cum gente Guaſca, ex quibus multæ familiæ in ſubalpinis propagatæ, aliæque alibi, quæ etiam nunc extant. Quo etiam anno Nicolaus Milanius populi Capitaneus renuntiatur.

MCCLXXXIII. Bonifacius Puſterla Mediolanenſis Præturam geſſit Civitatis. Caſtellatium oppidum inſigne munitum una cum Oviliis in hoſtium poteſtatem pervenit. De menſe auguſti Derthonenſis Epiſcopus cum aſſeclis, quos multos & magni nominis habebat, & Gullielmo Montemerlo gentem Puteam redire faciunt in patriam. Renovatur diſſidium cum Marchione, qui cum tentaſſet oppugnationem Civitatis juxta portam Roſoliæ, prope jam voti compos factus, referre pedem celerrime coactus ab excubiis, & illis, qui ad tumultum accurrerunt; & dum tumultuarent, & non ſervatis ordinibus fugam fœdam arripiunt, Obertus Canis in flumine Burmidæ vorticibus abſorbetur. Oſinus Beccaria interea (1) Capitaneatum populi populi gerebat.

(1) Interdum MS.

MCCLXXXIV. Gullielmus Beſnachus (1) Prætor Civitatis efficitur. Putei patria exules militum manu armata apud Portam Marenghi civili prælio decertant, adverſarioſque profligant. Boſchus, & Frixonaria in eorum poteſtatem deveniunt. Marchio Montisferrati, ut Alexandrinos amicis, & fautoribus nudaret, Derthonenſes, & ejus Epiſcopum jugulari jubet, quod eſſet in Epiſcopum male animatus.

(1) Maſnachus MS.

MCCLXXXV. Die duodecimo menſis ſeptembris Otho Vicecomes Archiepiſcopus Mediolanenſis Synodum in Eccleſia S. Theclæ inivit; ad quam commeare debebant omnes ejus Epiſcopi, & ſuffraganei auctoritate ſummi Pontificis, in quo multa, quæ ad bene vivendum conferunt, edixit obſervanda. Huic Synodo nomine Eccleſiæ, & Capituli Civitatis Alexandriæ quidam Ruffinus ſine cognomine tunc Archipresbiter, & Johannes Merulanus, ſeu Merula Canonicus interfuere.

MCCLXXXVI. Simone Maſucio Præturam agente obſidetur Boſchus, & Frixonaria; genſque Putea ſolum patrium repetit, Corrado intercedente. Jacobus Olarius, ſeu Aularius vices Montisferrati Marchionis obtinet eorum oppidorum, quæ trans Tanarum, & in Montisferrati Marchia ſunt.

MCCLXXXVIII. Prætorium novum Civitatis Simone Belviſio tunc Præturam Civitatis exercente voraci flamma comburitur. Quo etiam anno quædam ſcripta atteſtantur, Marchionem Gullielmum Civitatis dominium habuiſſe, prout & Canaveſii, Eporrediæ, Vercellarum, Novariæ, Papiæ, Derthonæ, Aquarum, & Albæ.

MCCLXXXIX. Alexandrini una cum Derthonenſibus obſident Auguſtam Bagiennorum, in qua ſe receperat quidam Comes Languſchus, cui ſuppetias ferunt Mediolanenſes, qui cum jam Lumellum petiiſſent, intercedentibus quibuſdam Cucullatis minoribus, & Gullielmo Petra, pax inter eumdem Marchionem, & Confœderatos initur; cum jam utrinque acies eſſent ad pugnam explicatæ, ac plane inſtructæ. Eodem anno jam ædificabatur major Eccleſia ſub titulo S. Petri; propterea ſexto idus martii a quibuſdam Archiepiſcopis, & Epiſcopis quædam indulgentiæ conceduntur (1), quod ipſum & a Nicolao IV. ſummo Pontifice anno ſecundo ſui Pontificatus idem fit, qui in diplomate ſuo atteſtatur, corpus S. Evaſii in dicta Eccleſia eo tempore fuiſſe; quod poſtea Facinus Canis Caſale S. Evaſii reportari fecit de anno 1403. die 21. menſis ſeptembris.

Digitized by Google

(1) *Extant horum litteræ, & Nicolai IV. par.* 1. *doc.* 248. 249. *Col.* 258.

MCCXC. Die decimoquinto menſis novembris Aſcherius Archidiaconus Alexandrinus ſede Epiſcopali vacante Monialibus Divæ Mariæ Pozzoli quadiaginta dies indulgentiæ concedit. Eodem anno die VIII. ſeptembris Gullielmus Marchio Montisferrati cum vellet, conſpiratione Alexandrina audita, quam ſecreto apud Montem magnum tentaſſe dicebat, cum Aſtenſibus Alexandriam ingredi, vi capitur per Alexandrinos in prælio apud Caſtellettum, & vinctus ducitur, inibique in palatium Fraſchariorum familiæ diligenter cuſtodiunt. Die lunæ ſequenti eumdem in caveam ligneam compedibus incluſum recludunt per annum, & menſes quinque, & dies ſexdecim in Palatium vetus dictum; quandoquidem fama erat Civitatem velle in totum delere, ac ſolo æquare, aratroque ſubjicere. Eodem anno Alexandrini S. Salvatorem, & Viariſium ditionis Montisferrati vi capiunt. Eodem anno die XXII. menſis ſeptembris Mediolanenſes, Alexandrinos, & Derthonenſes in fœdus recipiunt; ita quod tuto Mediolanum accedere, & recedere poſſent, maxima indicta pœna illis, qui his officere tentaſſent. Non enim ſuo conſilio, & voluntate arma cœpiſſe Alexandrinos, & Derthonenſes ſuperioribus annis videbant, ſed feciſſe id compulſos a Marchionibus Montisferrati. Eodem quoque anno Reſpublica Alexandrina, unacum Placentina, Cremonenſi, Genuenſi, Derthonenſi, Novarienſi, Vercellenſi, atque aliis multis per legatos cum Mathæo Vicecomite fœdus adverſus Turrianos, & Montisferrati Marchionem iniverunt. Quo etiam anno Ubertus ab Alice Guaſcus fit Prætor Mediolani, & ipſo anno Nicolinus Merulanus jam triennio magiſter populi Alexandrini fuit. Hoc eodem anno Otho Vicecomes Archiepiſcopus Mediolani donavit Pontem Tanari Alexandrinis.

MCCXCI. Janottus Turris Mediolanenſis Prætor Alexandriæ, & tunc multæ civitates Lombardiæ, videlicet Papia, Parma, Brixia, Bergamum, Placentia, Laus Pompea, Regium, Cremona, Vercellæ, Alexandria, Novaria, Derthona, Taurinum, Genua, Savona, Albingaunum, Alba, Eporedia fœdus percutiunt adverſus Turrianos, Papienſes, Bagennamque obſident, quam Turriani tenebant. Alexandrina Reſpublica Conzanum, Septebrium, Caſſinas, Civitatem Aquenſem, Carpanetum, Montem Caſtellum, & Pavonum, quæ omnia occupaverat Montisferrati Marchio, recuperat.

MCCXCII. Die decimo januarii Otho Vicecomes Archiepiſcopus indulgentias conceſſit cauſſa exornandi templum majus civitatis Alexandriæ. Eodem quoque anno, die decimo menſis julii incolæ Rocchæ Urbæ, & eorum nomine Bugerius Bugerii, & Petrus Pugnus cum manu incolentium in frequenti conſilio, & antianorum præſentia, ac Antonii Manerii, cives Alexandriæ effecti, ac ſub imperio Prætoris, & Civitatis manere, & eam fortunam ſubire, quam Alexandrini, promiſerunt; qui propterea poſſ...it. ſunt territorium ſuum defendere, & ea de cauſa memorati incolæ libras denas Aſtenſes ſingulatim perſolvere præceperunt (1). Sunt qui velint hoc eodem anno die ſexto menſis februarii ab humanis conceſſiſſe Gullielmum Marchionem Montisferrati, Alexandriæ captivum, ac in Monaſterio Locedii apud Caſale S. Evaſii humatum; quapropter omnes Civitates ei ſubditæ in libertatem ſe vindicarunt, exceptis patrimonialibus. Eodem anno Prætore, quo ſupra, die Veneris primo menſis februarii Ticinenſes milites, aliique, qui in hibernis Auguſtæ Bagiennorum erant una cum peditibus, qui Peceti, & Pavoni moram trahebant, profligati, captique apud Salarum oppidum fuerunt, genſque Bellingeria eo in bello interfecta. Eodem anno Alexandrini recuperarunt Viariſium, Altamvillam, Fraſinetum, & Altam Turrim, quæ alias fuerunt ditionis Alexandriæ.

(1) In MS. receperunt *melius* promiſerunt. *Extant fœderis tabulæ par.* 1. *doc.* 251. *Col.* 259.

MCCXCIII. Mathæus Vicecomes creatur Capitaneus civitatis Alexandriæ in proximum quinquennium, quem eumdem poſtea nonnullæ aliæ in Capitaneum adſciſcunt, ut Novaria, Vercellæ, Novum Comum. Eodem anno Johannes, qui in demortui patris locum Montisferrati imperium obtinuit, complura Caſtella, & vicos ab Alexandrinis, Vercellenſibus, & Aſtenſibus occupata in poteſtatem ſuam redigere nititur.

MCCXCIV. Johannes Marchio Montisferrati eademmet voluntate ductus Alexandrinis officiendi, qua pater, & ejus anteceſſores, diverſa prælia cum ipſis geſſit, multæque inter ipſum, & Civitatem diſcordiarum ſemina extiterunt.

MCCXCV. Die ſeptimo menſis julii (1) Capitulum Eccleſiæ majoris civitatis Alexandriæ ad inſtantiam Parochianorum Quarterii Bergolii conceſſit fratribus ſanctæ Mariæ Servorum ad habitandum, & commorandum Eccleſiam ſancti Stephani una cum prædiis, ac redditibus ad dictam Eccleſiam pertinentibus, certis conditionibus injectis, & præſertim, ut quotannis aſſiſtere debeant eorum divinis officiis in die Sabbati ſancti, Sabbati Pentecoſtes, in feſto ſancti Petri, ac in vigiliis dictarum feſtivitatum omni anno. Eodem anno die duodecimo menſis auguſti Robertus Rex Siciliæ acceſſit Alexandriam, & eandem domuit.

(1) *Extat par.* 1. *doc.* 256. *Col.* 265.

MCCXCVI. Antianorum mentio fit in libro Crucis, dum in eodem dicitur in præſentia Dominorum Jacobi Secundi, & Nicolai Arnutii antianorum populi. Eodem anno propter civiles diſcordias, & ſeditiones, valde commota eſt, & maximo ſui detrimento, civitas Alexandriæ.

MCCXCVII. Indictione nona Templum majus Civitatis per Magiſtrum Ruffinum Bottinum Caſalenſem, ut legitur in inſcriptione fornicis (1) perficitur.

(1) Inſcriptione Fornicem *ita in MS.*

MCCC. Menſe februario Albertus Scotus Placentinus Confœderatorum totius (1) fere Lombardiæ Legatus, cum Mediolani, Bergomi, Alexandriæ, Ticini, Vercellarum, Derthonæ, Cremonæ, & aliarum Civitatum fœdere conjunctarum Legatos acciri juſſiſſet, omnes in eam ſententiam concurrerunt, ut Confœderatorum nomine, & expenſis, quo ar-

Digitized by Google

morum terrore magis quiete viveretur, ſtipendium præberetur equitibus catafractis ſeptemcentum, & totidem peditibus, quibus & trecentum arciferi adderentur (2), quodque omnes quæ in fœdus coiverant, pacate ſe gererent, neque injuſte Confœderatorum bellum aut ſuſciperetur, aut gereretur.

(1) Socius *ita MS.* (2) Addederunt *MS.*

MCCCVIII. Menſe februario adhuc perſeverantibus factionibus, Lanzavecchiæ exules fiunt. Robertonus Trottus populi Aſtenſis Dux declaratur, qui cum militibus Alexandriam accedens multos ex Lanzavecchiarum gente captivos tenet. Duos Gerardi Lanzavecchiæ filios interfecit. Plures fuga vitæ ſuæ conſulunt. Gullielmus Invitiatus, qui erat tunc civitatis Capitaneus, relicta urbe Capitaneatum deſerit, qui de menſe maii pacate patriam repetit. Scriptum in veteribus monumentis eſt Civitatem ipſam nunquam quietiorem, aut pacatiorem fuiſſe hoc ipſo anno, ni iterum factionum iſtæ faces veluti majoribus adauctis viribus erupiſſent.

MCCCIX. Menſe majo fit penes oppidum Quatuordarum inter Alexandrinos, & Aſtenſes maximus conflictus; deſiderantur multi utrique: victoria tamen penes Alexandrinos ſtetit. Nam Aſtenſes deprædati Maſium per duos dies, mox Inciſiam, cum peditibus Cherienſibus acceſſerunt Felixianum; ibique præſtolantur milites cum parte populi Aſtenſis, qui die vigeſimo octavo menſis maii ad Nonum, Caſtellum munitum, acceſſerat. Quod intelligentes, qui Felicianum advenerant cum Cherienſibus militibus, Quatuordas ſunt progreſſi, ut unacum reliqua parte, quæ Nonum petierat, ſimul ſe conjungerent, quo majoribus viribus Alexandrinos, qui adverſus eos properabant, aggrederentur. Cæterum Lanzavecchiæ cum extorribus Aſtenſibus, & Maſii, Inciſiæque reliquiæ cum reliquis equitibus, & peditibus Alexandrinis in Quatuordarum valle non minus fortiter, quam feliciter Aſtenſes adoriuntur, quos magna clade afficiunt. Multi captivi ducuntur ad numerum ducentum, inter quos Robertonus Trottus Capitaneus Aſtenſium vinctus ducebatur, Conradus, & Abellonus Malabaila, bini de Solario, bini de Pellettis cives inſignes Aſtenſes captivi fiunt. Ex Cherienſibus multi pariter deſiderati, centum quadraginta captivi; qua clade accepta Aſtenſes perterriti ad externa auxilia confugiunt. Quare Roberto Siciliæ Rege Caroli II. filio ſe ſe dedunt. Idem Alexandrini faciunt, ut evitarent odium, quod adverſus eoſdem Aſtenſes gravare nitebantur: & propterea die undecimo menſis auguſti Robertum Regem cum Sanzia (1) uxore honorificentiſſime Alexandriam recipiunt, & eademmet ipſa nocte maxima lunæ ecclipſis circa matutinam horam viſitur, ita ut duæ partes obſcurarentur. Quam deditionem eo lubentius fecerunt Alexandrini, quod viderent Gullielmum Invitiatum tunc populi Capitaneum tyrannidem affectare. Lanzavecchiæ unacum Gullielmo Invitiato, & ſuis fautoribus, quibus Regis Roberti imperium minime placebat, nec illius juſſionibus dicto audientes erant, patriam relinquunt, multos vicos, & caſtra ditionis Alexandriæ vi occupant, prælia multa committunt adverſus Civitatem, & Regem Robertum. At Rex ipſe diſcedens Alexandria, Mareſcalcum, quem appellant, ſuum legatum delegit, populique Alexandrini Capitaneum declaravit. Qui cum ſimulaſſet pacem inter utraſque factiones, quæ Alexandriam continue abſumebant, componere, eaſdemque fide Regia interpoſita ad ſe adſciſcit, & nulla mentione pacis injecta, cum adhuc eſſent in Prætorio, mandavit, ut omnes, qui caſtra, aut terras munitas haberent ditionis Alexandriæ, ſibi dederent; quod ipſum cum adverſus jura gentium facere viderent, quidam dicto parentes fuerunt, non tamen Lanzavecchiæ, & quædam aliæ Civitatis familiæ, ſed recedentes iterum arma reſumunt, extorreſque fiunt, uſque ad Luchini Vice-Comitis adventum, qui fuit anno MCCCXXXIII.

(1) Santhia MS.

MCCCX. Henricus Lucemburgi Comes infenſus Roberto Siciliæ Rege a Clemente V. ſummo Pontifice in Imperatorem eligitur, qui initio ſui imperii cupiens ejuſdem oppida recuperare, edictum promulgavit, ne ſubditi imperii aliis obedirent, & Alexandriam acceſſit, quæ eum, ut Imperatorem decet, recepit, & recognovit. Non tamen Gullielmus Invitiatus, qui Capitaneatum veluti perpetuam dictaturam mordicus retinebat, & Lanzavecchiæ eidem Imperatori parere voluerunt, ſed cum numeroſa manu patriam relinquentes, quotidie adverſus eamdem, & bella, & cædes conflabant. Eodem anno Henricus VI. coronam imperii Mediolani in Templo Divi Ambroſii honorificentiſſime, & ſolemni pompa a Caſſono Turriano Mediolani Archiepiſcopo ſuſcepit, quo die multi Archiepiſcopi, & Epiſcopi interfuerunt, & cunctarum fere urbium Italiæ, excepto Alexandrino, & Albenſi, quia tunc Alexandria viventem non habebat Epiſcopum.

MCCCXII. Johannes Puteus Alexandrinus Vicarius Aſtenſis creatur, qui extorribus Aſtenſibus novas res in patria molientibus infinita damna intulit, & quandoquidem nulla vi alia continere eos in officio poterat, illorum ædificia demolitur, ac concremavit, vineas excidit, agros depopulatur, & præſertim Septimarum villam. Riparum gens die vigeſimoſexto menſis ſeptembris profligatur, & cæditur ab eodem, ex quibus nonnulli capiuntur.

MCCCXIII. Menſe martio Guarnerius Comes Haſpurgii Henrici Imperatoriis in tota Inſubria Præfectus, una cum Galeatio Vicecomite Montemferratum petiit, & cum eis magnus globus ſelectorum militum; ſed caſu cum Ugonem Baucium Regis Roberti Siniſcalcum, qui cum Aſtenſibus militibus, & Alexandrinis Alexandriam iter habebat, obviam habuiſſet, magnus inter utroſque fit conflictus apud oppidum Quatuordarum, in quo aderat Theodorus Marchio Montisferrati; ſed cum utraque pars maturate, & conſiderate prælium committerent, nec omnibus viribus pugnarent, paucis quibuſdam captis, paucioribus occiſis, victoria penes Siniſcalcum ſtetit, qui cum militibus ſuis ovans in campum regreditur. Eodem anno extorres Alexandrini oppidum Caſſinarum occupant, ut ex illo percurrere poſſent ad portas uſque Civitatis; contraque cum illi, qui Civitatem tutabantur, Regiſque Roberti fautores erant, multa & ipſi in extorres, & præſertim Lanzavecchias machinarentur, tandem Raimondus ab

Digitized by Google

Inciſia ex Ducibus civitatis Alexandriæ complures Lanzavecchias capit, qui tandem carceri mancipantur, quouſque Alexandrini Regem Robertum expellunt. Eodem anno Ugo Baucius a Roberto Sicilio Rege Præfectus deſignatur, cui, dum ſuppetias ferre Ticinenſibus cupit, & hanc cauſſam vellet ordinato agmine vado tranſire Sturiam flumen, Mediolanenſium ſtipendiarii occurrentes iter impediunt, & magna ibidem mortalium ſtrage facta vincitur a Mediolanenſibus, quo in prælio ejus gener, & nepos capiuntur. At Mediolanenſes Sturam tranſientes, & cum ex improviſo apud Alexandriam, & Valentiam quoſdam milites obviam habuiſſent nil tale metuentes, neceſſe habuerunt cum ipſis dimicare, ex quibus pluſquam mille capiuntur. Eodem anno Henricus Imperator Piſis agens, Papienſes, Vercellenſes, Aſtenſes, Alexandrinos, Valentianos, Caſalenſes, non nulloſque alios ejus regionis nobiles, quos feudatarios appellant, beneficiis omnibus, ac diplomatibus imperialibus privatos declaravit; quod Roberti Regis Siciliæ in Italiam adventu ſe Imperatore (1) poſthabito, ejuſdem Roberti imperio ſubdidiſſent: quo factum eſt, ut maxima rerum mutatio fieret.

(1) Prætore MS.

MCCCXIV. Rex Robertus Templum Divi Franciſci civitatis Alexandriæ erigi fecit, & Sanzia (1) ejus uxor Monaſterium Divæ Magdalenæ. Hoc eodem tempore floruit Johannes Antonius Boidus a Conſiliis Regis Roberti, & Domini Alexandriæ, qui in eadem Eccleſia S Franciſci conſtrui fecit Sacellum, & Turrim campanarum ſatis amplam, commodam, & excelſam cum inſcriptione; quod poſtea fratres ejuſdem Conventus aſſignaverunt Gomeſio Illano Medico Noſocomii Xenodochii Hiſpanorum, qui illud exornavit, picturiſque affabre factis, ac organo ad laudes, & officia Dei optimi maximi perſolvenda illuſtravit de anno MDLXXIII.

MCCCXV. Cum Robertus Rex quinquennio Dominum egiſſet civitatis Alexandriæ, tributaque, & alia onera imponeret permulta; ita ut Civitas maxime his oneribus gravaretur, atque hac de cauſa multa conciliabula fierent, Bonifacius de Alice Guaſcus, & Paganus Puteus, qui militari cingulo ab ipſo Rege donati fuerant, equiteſque effecti, Ugoni Baucio Proregi Alexandriæ denuntiant, uti Alexandria diſcedat, neve populi irati ob maxima onera furorem expectet, alioquin imminere vitæ ejus periculum maximum. Is ingenti moleſtia, & dolore ob rei novitatem perculſus Alexandriam graviter ferens, & gemens deſeruit, Aſtamque Coloniam ſe contulit. Alexandrini vero quod viderent bellis civilibus ſe implicitos, factioneſque in dies maximo cum totius Civitatis detrimento pullulare, nec aliquo modo reſtingui, ſedarique poſſe, Mathæum Vicecomitem in Civitatem advocant, Civitatemque in poteſtate ejus, & tutela permittunt, Bergolio excepto. Interim Alexandrini Viariſium obſident per duos perpetuos menſes omni obſidionum genere; tandem cuniculis oppidum diruitur, & ingenti ſtrage facta capitur: multi præterea comprehenduntur, ac in vinculis Alexandriam ducuntur, Percivalo Panterio, & Alberto Caſtellano caſtri Præfectis interfectis.

MCCCXVI. Indignatus Ugo Baucius Præfectus ſupradictis cum militibus quinquecentum, arciferis ducentum ex ſtipendiariis Aſtenſibus oppidum Quadringenti, Solerii, Boſchi, & Caſtellatii vi occupat; oppidum etiam Fubinarum expugnat, & funditus ſubvertit; Ovilias per fraudem intercipit. Gens Puteorum, & Trottorum patriam voluntarie relinquunt. Hæc, ubi Mathæo Vicecomiti renuntiantur, mille expeditos milites Alexandriam miſit, & Marcum ſuum filium cum reliquo exercitu cum mandatis, ut det operam, ut quamprimum Boſchum Municipium, & Caſtellatium omni opere reciperet. Quod feliciter ſucceſſit, captivoſque de gente Puteorum ſecum ad numerum vigintiduorum, & ex eorum fautoribus plus quam centum, qui arma ferre poterant, vinctos conduxit, quos mox Mediolanum duci juſſit; municipia prædicta ſuccurſa ſunt una cum Oviliis. Eodem anno Aſtenſes, qui Regis Roberti factionem tutabantur, Alexandrinis extorribus ducibus incurſione facta prope portas Civitatis progreſſi multos ceperunt ad numerum quinquaginta, & duodecim trucidaverunt; quod cum reſciret Civitas, tumultuaria militum manu coacta adverſus eoſdem occurrunt, ſed re infeliciter geſta, quindecim viri gentis Merulanorum, & Lanzavecchiarum fortiter pro patria occumbunt.

MCCCXVII. Tanarus adeo inundavit, ut multa damna, & privatim, & publice Alexandrinis intulerit, eoſdemque male affecerit; reſque ad prodigium uſque verſa fuerit.

MCCCXIX. Marcus Vicecomes Mathæi filius improvviſo in Aſtenſem Civitatem excurrit, ſed pauco illato incommodo Gamalerium ſe convertit, illudque cepit; mox Genuam cum Genuenſibus exulibus obſidet. Interim Ugo Baucius Bergolium civitatis Alexandriæ ingreditur, ad id conſenſum præbente Bonifacio de Alice Guaſco; ſed cum quinto die decembris Marco Baucius occurriſſet, qui tunc Alexandriam (1) moderabatur, manuſque conſeruiſſent, Baucius viginti vulneribus confoſſus interiit, cujus cadaver Aſtam Coloniam delatum honorifice in Eccleſia fratrum Minorum S Franciſci in Capella magna in parte ſiniſtra ejuſdem ſplendide humatur.

(1) Alexandria MS.

MCCCXXI. Nuntio ad Regem Robertum de Ugonis Baucii morte perlato, ne inde aliquod pateretur incommodum, Raimondum Cardonam viris bellicis artibus peritum in demortui locum ſuffecit, Aſtamque magnis itineribus ire jubet. Interea Marcus Vicecomes, ne occaſionem rei bene gerendæ amitteret, die decimotertio menſis maii Quadringentum magna adhibita vi occupat, mox Solerium, & Novas, illaque diripit. Ceterum Raimondus, qui celeri curſu Aſtam contenderat, veritus ne in dies progreſſus Marci feliciores efficerentur, Valentiam ſubſidio milites quinquecentum miſit; qui cum Valentiam peterent, in itinere Montem-Caſtellum, vicum, qui ſub poteſtate Alexandrinorum erat, invadunt, magnaque præda inde ablata, nullo habito ſexus, nec ætatis diſcrimine, magnam vim utriuſque ſexus, & omnis ætatis abducunt, dein ut malorum finis fieret nullus, igne vicum ſuccendunt: tandem die duodecimo menſis junii Valen-

Digitized by Google

tiam intrant. Cæterum Raimondus, ut oppida per Marcum occupata recuperaret, die decimoſexto ejuſdem menſis Quadringentum per vim capit, Teutonicos multos, qui ibi in hibernis præſidio erant, in vincula deducit, equis, & armis detractis, pretio flor norum ſex millium ſe redimendi poteſtate facta. Mox Occimiani incolæ ſponte ſe ſe illi dederunt. Deinde cum peditibus mille quinquecentum ad Alexandrinum agrum converſus, illud longe, lateque populatur. At in ſpem potiundæ Derthonæ erectus, illuc citatiſſimo curſu properat. Marcus, qui vigilanti animo cuncta ſimabatur, illum (1) antevertit, & uterque ſuis militibus explicatis poteſtatem præliandi facit, abſque vero prælio recedunt; at Raimundus in itinere vicum, & oppidum Peceti occupat.

(1) Illumque MS.

MCCCXXII. Die decimoquarto januarii Mathæus Vicecomes una cum filiis, & fautoribus, qui jam excommunicatus Pontificia auctoritate fuerat, iterum per Obertum Sparovaram (1) fratrem Prædicatorem in Eccleſia S. Stephani Bergolii civitatis Alexandriæ aqua, & igni, ſacramentiſque omnibus eadem auctoritate interdicuntur, maledicuntur, & privantur omnibus honoribus, regiminibus quorumcumque oppidorum, & civitatum ad tertiam, & quartam uſque generationem: & pariter per eamdem excommunicationem judices interdicuntur, ne pro eis aliquam ſententiam proferre audeant, & Notarii pariter inſtrumenta conficere. Si quis eorum bona caperet (2), poſſet penes ſe retinere, non ſecus ac ſi Pagani, Saracenive haberentur. Hæc adverſus memoratum Mathæum facta fuerunt, ipſo prius tamen citato ad ſe expurgandum de objectis. Origino Ghilino Mediolani quoque (3) divina interdicuntur, Schiſmatici, & Hæretici declarantur multi Abbates, & Prælati inſignes coram Beltrando Poretto (4) Joannis XXIII. ſummi Pontificis legato advocantur. Deinde Mediolani Archiepiſcopus, qui per ſummum Pontificem electus fuerat cum quatuor hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, vexillo ſedis Apoſtolicæ erecto publice edicit, qui arma in Mathæum, & ejus filios moveret, mundum a pæna, & culpa fore. Hac voce audita multi ſequuntur, præſertim Raimundus, qui territorium Alexandrinum depopulatur, & ad centum quinquaginta operarios vel capit, vel occidit, qui, mox de menſe aprilis a Marco apud Auguſtam Bagiennorum magna accepta clade Valentiam ſe recipere compellitur. Tandem die vigeſimoquarto menſis junii Mathæus Magnus Vicecomes obiit ætatis annorum ſeptuagintaduorum, & humatur in Monaſterio Graſenzaghi. Eodem anno Simonettus Scaſixius (5) Præturam geſſit civitatis Alexandriæ (qui) urbs MS. inveſtivit, atque in beneficium conceſſit in verum, & gentile feudum D. Priamo (6) Calcamuggio de filiis Ruffini, & hæredibus ſuis legitimis, & ex maſculina linea naſcituris tantum, nec non & D. Thomæ Calcamuggio, Nicolino Calcamuggio, Mutio Calcamuggio, Pagano Calcamuggio Aſcherii, Pagano Calcamuggio Petri, nec non & ejus deſcendentibus legitimis, & ex maſculina ſtirpe orituris tantum de caſtro Sexadii (quod alias Cæſarium appellabatur) & de vectigali exigi conſueto in dicto oppido, & de medietate villæ, ac hominum ejuſdem oppidi, cum medietate jurium, honorum, præſtiteruntque fidelitatis juramentum, idque ex inſtrumento rogato per Johannem Gentium civitatis Alexandriæ, & populi Notarium.

(1) Paragoriam MS. (2) Si quis eorum bona capere poſſet effici, ſi de perſona ex prædictis poſſet &c. MS. (3) Mediolanique MS. (4) Poggetto MS. (5) *Ghilin.* Scapiſio (6) *Ghilin.* Periano.

MCCCXXX. Tanarus fluvius ripas invadens ita tranſgreſſus eſt, ut pene Bergolium undis ſuis cooperuerit, multis domibus vi ſua proſtratis, & ſubverſis; & ut nihil ad reliquum malorum eſſet, quod addi (1) poſſet. Marchio Montisferrati Bergolii territorium fere totum porvaſtat.

(1) Addere MS.

MCCCXXXIII. Luchinus Vicecomes, qui dominium Mediolani obtinebat, ſe Dominum Alexandriæ declarari obtinuit; Alexandriaque ejus fidei ſe commiſit.

MCCCXXXIV. Johannes Fornarius quinque filiis ornatus, Alexandriæque civis, Genuam ſedem domicilii ſui delegit cum centum millium florenorum auri cenſu, ac in popularium numerum ſe adſcribi, & recipi curavit.

MCCCXXXVI. (1) D. Gauzolanus, ſeu Caucaranus, quem noſtrates appellant de Villagranada, Capitaneus populi declaratur. Hic (2) habebat auctoritatem maleficia diſquirendi, & puniendi (3), ut ex inquiſitione ejuſdem colligitur, præſertim in his cauſis, quæ ad rempublicam, ſtatumque pertinerent.

(1) Ghilinius refert ad annum MCCCXXXVII.
(2) Sic MS. (3) Exercendi MS.

MCCCXLII. Die ſexto menſis maii cum controverſia oriretur inter rempublicam Alexandrinam, & Albertum, Gullielmum Gottardum, Albertinum, & Franciſchinum Marchionem Inciſæ de oppido Oviliarum, arbitri eliguntur Blaſius Trottus Juriſconſultus, & Gullielmus itidem Marchio Inciſæ, qui hoc eodem die Alexandrinis oppidum Oviliarum adjudicant, ita quod reſpublica eiſdem certam pecuniarum ſummam repræſentaret.

MCCCXLVI. Die ſexta novembris Odo Marchio Ponzoni, ac Vicarius Montisferrati Jordanum, Priamum, Anſelmum, Bernardum Zoppum, Antonium, Gullielmum, Paulellum Bancellum, Andream, & Bernardum Calcamuggium, omnes de filiis Ruffini, in poſſeſſionem quartæ partis vectigalis, & omnium jurium per dictum Marchionem Ponzonum inducuntur nomine Marchionis Montisferrati, qui aliam dimidietatem villæ, & hominum Sexadii habebat una cum civitate Alexandriæ. Eodem anno die vigeſimo ſeptembris Johannes Marchio Montisferrati Odono Marchioni Ponzoni injunxit, ut ſuo nomine in poſſeſſionem induceret Gullielmum, & Santellum (1) filios Anſelmi Calcamuggii de filiis Ruffini in quartam partem juriſdictionis villæ Sexadii cum vectigali, & pertinentibus. (1) Gautellum MS.

MCCCXLVII. (1) Luchinus Vicecomes Mediolani Dominus legem tulit, prout carcerati, qui de jure poſſent, die Natalitio Reſurrectionis, & Aſſum-

Digitized by Google

ptionis B. M. Virginis ex carceribus, quantum fieri poſſent, relaxarentur. Præturam Civitatis geſſit Petrus Caſtillioneus Mediolanenſis. Eodem anno die decimo octavo menſis octobris fit recognitio civitati Alexandriæ (2) ſeu conſilio in Eccleſia majori S. Petri Alexandrina per Henricum Calcamuggium, Jacobum de Guidona, Tignam, & Guidonem de Donabona ad petitionem Alpini Calcamuggi, Jacobi Zoppi, Jordani Calcamuggi de filiis Ruffini condominis Sexadii, & Priami Calcamuggi de filiis Ruffini, & nonnullorum aliorum, qui ratificaverunt omnes inveſtituras factas per Commune Alexandriæ, & ejus antianos, & ſapientes, ac fidelitatem præſtitam renovarunt.

(1) Ghil. ad ann. MCCCXLVIII.
(2) Civitatis Alexandriæ & ſeu MS.

MCCCXLVIII. Voltabium, & Gravium oppida ſe ſponte dedunt Luchino Vicecomiti, qui cum abſens ab Alexandria foret, fidelitatis juramentum dicunt Prætori Alexandriæ. Eodem anno Lanzavecchiæ, Invitiati, filii Ruffini, ſeu Feruffini, & Squarzafichi nomine ſuo, & clientum ſuorum quædam privilegia obtinent ad recuperandas res, quæ tempore, quo exules fuerunt a Civitate, occupatæ fuerant; idque factum ſub Luchino Vicecomite, qui pariter multa privilegia conceſſit Alexandrinis, & immunitates, quæ inſertæ ſunt inter leges noſtras municipales.

MCCCL. Adhuc perſeverabant diſſidia, & factiones, quandoquidem Johannes Montisferrati Marchio Aſtenſium, Eporedienſium, Canabenſium, & Alexandrinorum oppida, quæ imperium ſuum veluti cancellis quibuſdam includunt, infeſtabat.

MCCCLIV. Die Dominico quinto octobris Johannis Vicecomes Archiepiſcopus Mediolanenſis, Luchini frater, vir multæ prudentiæ, & eximii ſplendoris, operibuſque publicis clarus, hora decimaquarta dicti diei moritur, qui imperium latum, & inſigne habuit, multarumque Civitatum Dominus fuit; cui mortuo cum Epitaphium ſatis erucitum in majori Eccleſia Mediolani Civitatis factum fuiſſet, illud adſcribere hic licuit; tum ut videri poſſit, quas urbes ipſe poſſideret, quamque amplum imperium haberet, tum etiam quia Civitatum epitheta Epitaphii auctor recte adſcribit.

Quam faſtus, quam pompa levis, quam gloria mundi
Sit brevis, & fragilis humana potentia, quam ſit,
Collige ab exemplo, qui tranſis, perlege, differ;
In ſpeculo ſpeculare meo lacrymabile carmen.
Qui ſim, qui fuerim, dicet qui marmore claudor.
Sanguine clarus eram, Vicecomes ſtirpe, Johannes
Nomine; nullus opes poſſedit latius orbe.
Præſul eram, Paſtorque fui, baculumque tenebat
Dextera Paſtoris, gladiumque ſiniſtra gerebat
Felicis Domini, magnuſque, potenſque tyrannus
Ipſe fui vivens. Metuerunt nomina noſtra
Ethera, terra, mare; ſuberant urbeſque potentes
Imperio, tituloque meo: mihi Mediolani
Urbs ſubjecta fuit, Laudenſe ſolum, Placentia grata,
Aurea Parma, bona Bononia, pulchra Cremona,
Bergama magna ſatis lapidoſis montibus aucta,
Brixia magnipotens, Bobienſis terra, tribuſque
Eximiis dotata bonis Terdona vocata,
Cumarum tellus, novaque Alexandria pinguis,
Et Vercellarum terra, atque Novaria, & Alba,
Aſt quoque cum caſtris Pedemontis juſſa ſubibat,
Janua, quæ antiquo quondam jam condita Jano
Dicitur, & vaſti narratur Janua mundi.
Et Savonenſis urbs, & loca plurima, quæ nunc
Difficile eſt narrare mihi, mea juſſa ſubibant.
Tuſcia tota meum metuebat languida nomen.
Per me obſeſſa fuit populo Florentia plena,
Bellaque ſuſtinuit tellus Peruſina ſuperba,
Et Piſæ, & Senæ timidum reverenter honorem
Præſtabant, me metuebat Marchia tota,
Italiæ partes omnes metuere Johannem;
Nunc me petra tenet, ſaxoque includor in iſto,
Et lacerum vermes lanian nunc undique corpus
Quid mihi divitiæ? Quid lata palatia proſunt?
Cum mihi ſufficiat, parvo quod marmore claudar,
Et clauſi diem meum. MCCCLIV. die V. octobris.

D. Gabrius de Zamoreis de Parma Doctor compoſuit hæc carmina. Eodem anno ob mortem memorati Johannis Archiepiſcopi Matheus, Barnaba, & Galeatius nepotes imperium dividunt Aſta Colonia cum Vercellis, Derthona, & Alexandria, & multis aliis Civitatibus in ſortem obveniunt.

MCCCLVI. Galeatius Vicecomes Caroli IV. Imperatoris Vicarius creatur in ea ſtatus portione, quæ ad ipſum pervenerat, in qua aderat civitas Alexandriæ. Eodem anno Leonardus Johannis Vicecomitis Archiepiſcopi filius ſpurius, ſeu inceſtuoſus, ut bellum in Aſtenſes gereret nomine Galeatii conſobrini ſui, Derthonæ, & Alexandriæ reſidebat, ut inde facilius ſibi opportunitatem pararet hoſtibus officiendi. Spoliaverat enim Montisferrati Marchio Galeatium Aſtenſi Civitate, non tamen Caſtello, quod ſtrenue per multos menſes ſe defendebat poſt captam Civitatem; quamvis & illud unacum Civitate in poteſtatem Marchionis poſtmodum devenerit.

MCCCLXVII. Galeatius Vicecomes bellum gerens cum republica Genuenſi fudit, fugavitque quamdam Genuenſium militum manum inſidiis diſpoſitis, qua illis erat tranſeundum, ut Oviliarum oppidum caperent, multis interfectis, idque opere Antonii, & Thomæ de Gambarinis. Cæterum Antonius eo ipſo die a Theutonicis militibus dicti Galeatii incognitus interficitur.

MCCCLXX. Die vigeſimo menſis martii antiani Civitatis fide publica interpoſita atteſtantur gentem, quæ nunc de D. Genuenſibus appellatur, a civitate Genuæ fluxiſſe, & de ſtirpe Nigrorum progenitam, & appellatam.

MCCCLXXI. Peſtilentia maxima Alexandriam, & finitima loca fere oppreſſit; perierunt multi mortales. Civitas ipſa quodammodo deſerta videbatur; mira ubique ſolitudo, ita ut innata herba omnes plateæ, totum forum magnum, viæque univerſæ complerentur, tribuſque perpetuis annis perduravit. Multæ familiæ civitatis Alexandriæ peſtilentia abſumtæ prope ad internecionem ſunt. Gens Aularia præcipuum damnum paſſa eſt. Jacobus Aularius Juriſconſultus, & artium medicinæ Doctor, Bartholomeus Clarus, Jonius, & Ugo pariter medicinæ Doctor, & Gilardinus Clarus armiger maximi nominis, una cum pleriſque familiis veteribus

paucis ſuperſtitibus extinguuntur. Bergolium hac ipſa re magnam cladem ſuſcepit. Hoc eodem anno Galeatius obſidet Valentiam, & potitur.

MCCCLXXII. Peſtilentiam, ut fere utrumque malum alteri eſt cognatum, & hæres, maxima ſequitur annonæ penuria per tres annos vehemens adeo, ut florenis ſexdecim auri in ſingulos modios frumentum emeretur; penuriam ſequitur inopia, & fames, *ut* (1) omnino nihil ſupereſſet, unde qui cladi ſuperfuerant, alerentur; propterea multi mortales fame conſumuntur, quamvis in proxima æſtate ſumma commeatuum copia ſit ſubſecuta; ſed imber poſt . . . . ut dicitur. (1) Tum MS.

MCCCLXXIV. Galeatius Vicecomes magno comparato exercitu Aſtam obſidet, cui cum Marchio Montisferrati, ſub cujus imperio erat, ſubſidium ferre vellet, nec poſſet ob virium imbecillitatem, Sabaudiæ Comitem advocavit, qui junctis exercitibus ſuppetias ferunt Civitati obſeſſæ, exercitum Galeatii in fugam vertunt, multiſque utrinque prælíis, Galeatii exercitus tandem cogitur fuga ſibi ſalutem proſpicere; ſic quo celerius ſe reciperent, partim via, partim navibus Alexandriam perveniunt.

MCCCLXXV. Galeatius Vicecomes octavo die menſis januarii, qui cupiebat bellum contra prædictum Marchionem renovare, Joannem Galeatium filium juvenem annorum vigintitrium, ſed maximi ingenii, & alti animi, ac qui de ſe præbebat ingentem expectationem, ad id prius emancipatum, delegit, cui adminiſtrationem Novariæ, Alexandriæ, & quorumdam aliorum locorum adſignaret in emancipationis præmium, cum facultate bellum gerendi, & pacem faciendi cum Comite Sabaudiæ, ſibi tamen alto, & mero imperio reſervato.

MCCCLXXVII. Inaudita luporum multitudo in territorio Bergolii viſitur, qui ad quinquaginta numero homines devorarunt. Eodem anno die vigeſimoquarto octobris Eccleſia ſancti Petri Fubinienſis erat ſub diœceſi Alexandrina, id atteſtantibus verbis narrativis inſtrumenti collationis ejuſdem facti de dicto anno. (1)

(1) *Extat par.* 1. *doc.* 351. *col.* 367.

MCCCLXXXI. Die vigeſimo ſecundo menſis augusti quarta fere pars Bergolii verſus Aſcharinos igne abſumitur caſu orto.

MCCCLXXXIII. Maxima oritur de antianorum electione diſcordia inter eos, qui populo favebant, & illos, qui de communi appellantur, res ad ſeditionem, & arma convertitur, quare hac de cauſa plures interficiuntur; tandem electio ad nobiles populi reducta, idque tecnis Guaſcorum.

MCCCLXXXV. Iterum Bergolium de menſe martii ſuccenditur maximo igne, ita ut grandi cum difficultate reſtinctus fuerit Hoc tempore gens Trottorum, quæ Ferrariam incolit, hinc ad eamdem urbem primum acceſſit, in qua multos honores, dignitates, bona fortunæ ob virorum præſtantiſſimorum virtutem adepta eſt.

MCCCLXXXVI. Cura ſpiritualis iſtius Diœceſis erat adhuc penes Archidiaconum hujus Cathedralis, cum dependentia a vero Alexandriæ Epiſcopo, qui propter violentiam Aquenſium in urbe Aquarum continue reſidebat; adeo unus paſtor communis eſſet ambabus Eccleſiis.

MCCCLXXXVIII. Johannes Galeatius Vicecomes Comes virtutum matrimonio coopulavit Valentinam filiam ſuam cum Ludovico Duce Aurelianenſi, fratre Caroli Francorum Regis, qui appulit Franciam comitatus multis nobilibus, ſcilicet Duce Mantuæ, Gullielmo Marchione Montisferrati, Antonio Porro milite aurato, regioque apparatu. Huic conſtituta fuit dos Aſtenſis principatus cum univerſo Epiſcopio, & quatuorcentum millia florenorum auri ab ipſo Johanne Galeatio. Hoſpitio recipitur Alexandriæ in ædibus Guaſcorum, quo anno Barnabos Mantellus fit Prætor Braidæ pro dicta Valentina.

MCCCXC. Ludovicus Dux Aurelianenſis (1), & Dux Burgundiæ maxima caterva (1) nobilium præeunte, ac magna peditum, & equitum manu in Lombardiam venit, & recipitur hoſpitio in Guaſcorum ædibus Alexandriæ, quo Johannes Galeatius, ut honorifice reciperet generum, jam venerat, receptus hoſpitio Federici Putei militis ſtrenui; inde Papiam, & mox Mediolanum proficiſcuntur. Nuptiæ per dies quindecim more Regio celebrantur, maximuſque apparatus, & concurſus undique illuc fit.

(1) Mediolanenſis MS. (2) Catena MS.

MCCCXCI. Johannes Comes Armeniacus duodecim millia equitum manu comparata e Gallia in Italiam tranſmittit. Hic cum eſſet rerum novandarum cupidus, venia a Francorum Rege impetrata, Inſubrium imperium cogitabat ſibi per vim comparare. Tandem die ſancti Petri vigeſimanona junii ſuper Alexandrino territorio Caſtellatium pervenit, quod vallo, foſſaque undique cingit, & multis diebus obſedit; interea multas incurſiones ad Alexandriam, proxima quoque oppida devaſtando, facit. At Caſtellatienſes opportunitatem nacti, dum Alexandriam Comes excurrit, ipſi in munitiones oppido propinquas impetum faciunt, atque ſuccendunt, multamque ſtragem militum edunt, & equos tercentum igne conſumunt; mox viriliter ſe in oppidum recipiunt. Sed Comes cum animum ad urbem occupandam intenderet, ipſe cum reliquo exercitu die vigeſimoquinto menſis julii, quo die celebratur feſtum Divi Jacobi, appetit Alexandriam, ſperans hoc modo primo impetu urbem capere. Ob id ad portam Januenſem, qua recta via itur Caſtellatium, pervenit; ibi maximum committitur prælium. Jacobus enim Vermenſis, quem ad Alexandriam tutandam Johannes Galeatius miſerat, vir & prudentia, & manu ſtrenuus, globo civium coacto, nec non etiam quibuſdam militibus adhibitis eundem repulerunt, cum jam Galli, relictis equis, ad clatra portæ Genuenſis perveniſſent, ſicque magnus fit ibi conflictus. Sed cum populus Alexandrinus & animo, & viribus præſtaret, prudentiſſimumque Ducem (1) belli nactus eſſet, victoria ad noſtros ceſſit. Galli profligantur, plures eorum interficiuntur, capiuntur ad quatuor millia: multi laſſitudine, & aeſtu diſrumpuntur. Comes ipſe Armeniacus, cum vellet Burmidam tranſvadare, per Bentium Buſatium armigerum, civemque Alexandrinum capitur, captuſque Alexandriam ducitur; reliqui ſalutem fuga pepererunt, maximis itineribus in Montemfer-

Digitized by Google

ratum properantes. Ceterum ſequenti die Jacobus Vermenſis, qui eoſdem inſequebatur, ut reliquias omnes deleret, haud longe a Nicia oppido illos adſecutus penitus profligavit. Comes altero poſt captivitatem die cum vulnerum dolore, tum maximo ſpaſmo ex armorum pondere, atque aeſtu vitam cum morte commutavit, cujus cadaver defertur in ædem Divi Marci. Captivi poſt multos menſes, equis, & armis ſpoliati dimittuntur, quo fit, ut aperte convincatur multum Reverendus Gaſpar Bugattus Dominicanus, hiſtoriæ Mediolanenſis ſcriptor, amicus meus ſummus ob morum præſtantiam, qui rem aliter prædicavit. Quidquid ſit, eo ipſo in prælio capiuntur Rainaldus Joanfiliaccius, & Johannes Ritius equites Florentini, qui eumdem Comitem Armeniacum in Italiam impulerant, ut Galeatium Vicecomitem Mediolani Ducem ab conſilio devaſtandi agros Florentinos, & ab eo bello ſuſcipiendo detrimento removerent. Eodem anno ex voto per Vermenſem, & Rempublicam in tam periculoſo bello, & in tanto rerum diſcrimine erepti (2), ac divino beneficio tam inſignem victoriam adepti Alexandrini templum S. Jacobo, quod ab hac victoria, VICTORIÆ appellatur, ædificant, honeſtiſque prædiis ornatur, quæ etiam nunc fratres Eremitani Conventuales Ordinis S. Auguſtini poſſident. Contulitque quoque idem Jacobus Vermenſis quamdam pecuniarum quantitatem, quam in ærario publico Venetiis habebat, ut inde fratres ſex, qui Miſſam celebrarent quotidie, & duos converſos, qui illi inſervirent, honeſte ali poſſent, quotanniſque Civitas, & Ducale ærarium ex eodem voto paramentum, quod appellant, aut pecunia ad æſtimationem offerunt. In prædiis donatis Monaſterio extat adhuc ſolum (3) (Carnerium vocant), in quo Gallorum cadavera recondita ſunt. Statim poſt victoriam ſcilicet conſultum eſt, & pietati Chriſtianæ cum ſepulturæ cadavera ſunt mandata, & incolumitati Civitatis, ne fœtore putreſcentium cadaverum cælum infeſtum, & corruptum peſtilentiam gigneret. Publicæ quoque lætitiæ fiunt, Deoque gratias aguntur, non Alexandriæ ſolum verum, & per totam ditionem Jo. Galeatii. Enituit in hoc ingenti diſcrimine prudentia Jacobi Vermenſis, atque Alexandrinæ juventutis virtus, & alacritas. Itaque in concione apud totum exercitum ab eodem Jacobo ſæpe repetitus dicitur, verſus hic, dum virtutem ſuorum laudat: mille pedites decem millia fortiſſimos equitum cædunt.

(1) Ducum MS. (2) Conceptum MS.
(3) Sonus MS.

MCCCXCII. Ob immenſa tributa a Johanne Galeatio impoſita, & ob acerbas exactiones tributorum multo graviorum, quam ut ferri poſſent, populus Alexandrinus correptis armis, & curſu ad campanile, quod appellant, adrepto, quod fuit publicum tabularium libros cataſtri, ac privilegia pontificia, & imperatoria abrepta incendunt, quo factum eſt, ut multum detrimenti ex hac populi temeritate Civitas perpeſſa fuerit, monumentaque egregia rerum ante geſtarum deperierint, ut liquido neſciri poſſit tabulis illis publicis amiſſis, unde quæque familiæ originem habuerint, & a quibus oppidis, vel urbibus ſingulæ venerint. Omnia enim prædicta, ut multa alia voraci flamma comburuntur. Sed ad comprimendum populi motum Jo. Galeatius quinquecentum equites in urbem miſit veritus, ne longius dolor conceptus ſerperet. Cæterum princeps ille lubentiſſime veniam condonavit, tum quia percipiebat id commiſſum fuiſſe ex dolore acerbiſſimorum tributorum, tum victoriæ recentis memoria, quam poſt Deum ab Alexandrinis maxime agnoſcebat, ad lenitatem illum magnopere flexit.

MCCCXCV. Vincislao Imperatore mittente Comes Curium qui Beneſius appellabatur Mediolanum, ut Ducalem berrettam Joanne Galeatio traderet, honorificentiſſime, & ſplendide recipitur, regioque apparatu ab eodem decoratur. Demum die quinta menſis ſeptembris præviis multis cæremoniis in foro D. Ambroſii maxima adſtante multitudine coronatur, ejuſdemque poteſtati urbes, oppida, & terræ infraſcriptæ committuntur: Mediolanum cum comitatu, Brixia, Bergomum, Novum Comum, Novaria, Vercellæ, Alexandria, Placentia, Parma, Cremona, Laus Pompeja, Derthona, Bobium, Regium cum ſubjectis territoriis, Tridentum, Crema, Soncinum, Burgum S. Donini, Pontremulum, Maſſinova, Felizianum cum arce Aratii cum omnibus, quæ ad civitatem Aſtenſem pertinent, Serravallis, & quæ ſub imperio Romano erant, Verona, Vicentia, Feltrium, Bellunum, Baſſanum, Sarzana, Faventia, [illegible], S. Stephanus, & omnia caſtra, oppidaque Lunenſis Diœceſis, de quibus omnibus Jo. Galeatius juramentum fidelitatis memorato Beneſio Imperatoris Legato conceptis verbis præſtitit.

MCCCXCVI. Die primo menſis maii Civitas una cum antianis Legatis ad Jo. Galeatium deſtinatis, Gottifredo Ubaldino Florentino urbis Prætore, Thomaſolo Guaſco milite, Thoma Puteo, Corradino Lanzavecchia, Beltramo Gambarino Juriſconſulto, Antonio Trotto Ubertoni, & Ochino Invitiato juramentum clientelare Duci præſtiterunt.

MCCCXCVII. Præturam geſſit Civitatis Joannes Puſterla Mediolanenſis, & a Vincislao Imperatore Jo. Galeatius Dux Mediolani, Papiæ, & Angleriæ comes creatur.

MCCCXCVIII. Peſte laboratum fuit per viginti proximos menſes, quo anno ad Dei miſericordiam implorandam in Gallia ulteriori, tum mares, quam fœminæ albis induti veſtibus Eccleſias tum patrias, tum finitimas inviſere inſtituerunt; quod & in Italia itidem fiebat. Præcedebant duo Clerici vexillum Crucis deferentes, alii vero bini hymnos, & pſalmos cantabant. Utebantur Cruce rubea, inaudito quotidie veſtium genere utentes, quo factum fuit, ut multæ ſedarentur diſcordiæ; multa reſtinguerentur odia: proceſſio iſta miſericordiæ vocata fuit.

MCCCC. De menſe julii Cometa miræ magnitudinis per duos continuos menſes apparuit, quæ mortem Jo. Galeatii Vicecomitis, & mutationem dominii juxta fallacem multorum ſæpe credentiam prædixit. Eodem anno tamen Jo. Galeatius Vicecomes Mediolani Dux, & Papiæ, Angleriæque Comes in Melegnano moritur ætatis annorum quinquagintaquinque. Ob id Alexandrina civitas pro ducendis ejus obſequiis Legatos deſtinat Corradi-

Digitized by Google

num Lanzavecchiam, & Facinum Trottum, qui ipſis interfuere. Dominus ipſe fuit infraſcriptarum civitatum, & locorum, ideſt Mediolani, Papiæ, Bergami, Brixiæ, Laudis Pompeæ, Cremonæ, Alexandriæ, Derthonæ, Placentiæ, Parmæ, Regii, Bobii, Vicentiæ, Veronæ, Bononiæ, Feltrii, Cividalis, Senarum, Piſarum, Peruſii, Aſſiſii, & multorum aliorum oppidorum a me ſupra enarratorum.

MCCCCIII. Gabriel Guaſcus, qui ægre ferebat perditam libertatem patriæ, re collata cum Buccialdo Legato, ſeu Præfecto Ludovici Francorum, & Neapolis Regis, in civitate Genuæ, die duodecimo menſis ſeptembris civitatem ipſam Alexandriæ tradit prædicto Buccicaldo, qui per vigintiduos dies illa potitus, a comite Facino Cane Caſalenſi armorum Duce Philippi Mariæ Vicecomitis, qui tunc Ducatum Mediolanenſe obtinebat, recuperatur. Hic Bononia Alexandriam tridui ſpatio adveniens, urbem noctu per Cittadellam introductus ab aliis civibus, qui male hoc ſentiebant, ingreditur; mox in Civitatem cum equitibus ſexcentum, & civibus permultis eruptionem facit, qui crudeliter adverſus gentem Guaſcorum ſæviens, multos eorum interfici juſſit; reliqui & permulti ex Puteorum gente in exilium aguntur, multaque prælia ad Cittadellam iterum committuntur. Arx ipſa egregie per cives defenditur adnitentibus ad id circumvicinis populis. Verum factio alia adverſa, cum ſciret (1) in Cittadella ipſa frumentariæ rei inopia laborari . . . . uxores ejiciunt, ne ea, quæ militibus parata forent, fæminæ conſumerent. Sed Boſchenſes in arcem ipſam maximam farinæ quantitatem, & frumenti noctu comportant. Quo ſubſidio ſublevati, obſidionem uſque in adventum Facini protulerunt; quæ fuit die vigeſimoprimo menſis ſeptembris. Interim multi mortalium capiuntur, pluteſque magno pretio (2) libertatem redimere coguntur; magna vis prædæ per milites fit. Bergolium ſtrenue armata manu ſe defendebat; ſed cum vehementius urgeretur die vigeſimoſexto ſeptembris deditionem facit. In hoc bello clare enituit fortitudo Gabrielis Guaſchi, qui nomine Ludovici Francorum Regis, & Alexandriam, & Bergolium tutatus viriliter, & acerrime eſt, quoad fieri potuit. Poſtmodum multi patriam relinquunt alio ſe transferentes; quidam in Aſtenſem civitatem, nonnulli dominium Montisferrati petunt. Bergolienſes coguntur vigintiduobus millibus florenorum libertatem ſuam recuperare, ad id exactore deputato, & acri, & vehementi Petro Curtio Papienſi, & ut nihil ad tanta mala reliquum fieret, Papienſes, Caſalenſes, Valentiani Alexandriam acceſſerunt, boniſque a militibus comparatis eam exhauſerunt, quæ per Tanarum amnem, qui tunc forte inundabant, in patriam ſuam retulerunt, adeo ut ferro, fame, & rerum omnium egentia Civitas laboraret. Interim bonis omnibus ſpoliatur, ac diripitur per octo perpetuos dies incendio, & cæde a die videlicet S. Mathæi uſque ad diem vigeſimumnonum omnia miſcentur. Plures domus civium proſtrantur. Gabriel Guaſcus Capitaneus patria hac relicta Aſtam contendit. Eodem anno die vigeſimoprimo ſeptembris Facinus Canis reliquias, & corpora ſanctorum Evaſii, Natalis, & Projecti Caſale reportari fecit magno apparatu, & pompa, quos in locis ubi antea quieſcebant, reponi fecit. Iſta jam annos centum octuagintaocto, menſem unum, dies viginti Caſali Alexandriam delata fuerant, videlicet de anno 1215.

(1) Inſciret MS. (2) Prælio MS.

MCCCCIV. Cum Facinus Canis Alexandria receſſiſſet, ad civitatem Brixiæ ſe contulit, Philippi Vicecomitis juſſu, ſed inani itinere. Caſtrum ſancti Georgii .... gentis Guaſcorum in perduellibus habuit cum Viviano Guaſco, & cum nonnullis militibus; ſed cum Facinus Alexandriam reverſus fuiſſet, ut ut caſtrum recuperaret, Viviano promiſit, fide publica intercedente, ſi deditionem faceret, ſe nihil mali adverſus eumdem moliturum; & ita deditione facta poſt paucos dies Viviano Bergolii caput truncari mandat. Eodem anno de menſe aprilis Caſtellatienſes a civitate Alexandriæ rebellantur, Regi Francorum ſe dedentes, cujus exemplum multa inſuper loca, & oppida finitima ſecuta fuerunt. Cæterum Facinus, cauſa, & fomentum tantorum malorum, ſi quæ caſtra recuperaſſet, illa penitus diruebat. Inter cætera caſtrum Gamalerii igne, & ferro abſumpſit; multi interficiuntur, plures flamma abſumuntur; conſimili exemplo caſtrum Spinæ funditus evulſit, & pariter caſtrum Oviliarum, S. Leonardus, ac Campania, quæ Andreas Trottus ab Eccleſia in ſtipendii præmium retinebat, nec (1) Frixonaria ab his malis eripitur, caſtrumque Portænovæ pari ſævitie diripitur. Eodem anno die IV. menſis auguſti Facinus Canis denuntiatur Gubernator civitatis Alexandriæ a Philippo Maria Vicecomite Duce Mediolani: huic omnia præſidia deduntur, ex quo tantam ſibi ſumſit auctoritatem, & in eam provectus fuit audaciam, ne dicam dementiam, ut Civitatis Dominum ſe vocari, non Præfectum paſſus fuerit. Quod licet ægre tuliſſet Vicecomes, nihilominus per octo perpetuos annos, quibus ſupervixit, id obtinuit, viribus tamen ipſius Vicecomitis fractis, & debilitatis. (1) Nec non MS.

MCCCCV. Die vigeſimoquinto menſis januarii Bertolinus Beccari Bergolienſis Ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, Magiſterque Theologiæ datur Epiſcopus Alexandrinis ab Innocentio VII ſummo Pontifice; cum ſedes Epiſcopalis interregnum feciſſet annis ducentum circiter & triginta. Eodem die, & anno Facinus Canis a Philippo Maria Vicecomite Blandratæ comes efficitur. Eodem anno die vigeſimoſeptimo menſis auguſti Buccicaldus, Genuenſis Gubernator pro Rege Francorum, ut opem ferret caſtellis per Facinum obſeſſis, oppidum Caſtellatii munivit, præſidiumque tum equitum, tum peditum tranſmiſit, inter quos aderant ſtrenuus vir Gabriel Guaſcus, & Dominicus Trottus patritii Alexandrini cum ſelecta armatorum manu.

MCCCCVIII. Ut Monaſterium s. Jacobi a Victoria magis accreſceret, rebuſque ſuis fratres providere poſſent, Bertolinus Alexandrinus Epiſcopus fratribus in dicto Monaſterio exiſtentibus, & qui per ea tempora commorabantur, Xenodochium, & Rectoriam s. Chriſtophori extra portam Genuenſem ſitam contulit, intercedente ad id fratre Baptiſta Senenſi ejuſdem Eccleſiæ Priore.

Digitized by Google

MCCCCIX. Dum illi, qui ſe receperant Gallorum nomine in oppidum Caſtellatii, multa damna inferrent Alexandrino territorio, Facinus Canis decrevit oppidum obſidere, ab eoque non recedere, niſi illo capto, expugnatoque; quare juſto comparato exercitu hiemis tempore, quo etiam anno magnum inſurrexerat gelu, illud obſidere, cingereque cæpit. Sed cum propugnatores egregie ſe defenderent, operæ pretium ratus fore, ſi non armis, ſed vel fame, vel obſidione id tentaret; & ob id circum circa multas munitiones, aggeres, foſſaſque duxit, ut facultatem obſeſſis eriperet exeundi, exercitumque infeſtandi.

MCCCCX. De menſe julii cum obſeſſio haſtenus Caſtellatii proceſſiſſet, David, & Gullielmus Boidi Trotti, quorum conſilio bellum gerebatur, cernentes ſe non ulterius tantam obſidionem ferre poſſe, legatis miſſis, & Duci Philippo Mariæ, & Facino Cani, pacem obtinuerunt, a quibus etiam maximo honore afficiuntur.

MCCCCXI. De menſe octobris Facinus Canis, cum immenſam illam ſævitiem non depoſuiſſet, male habuit Gabrielem, & Chriſtophorum Guaſcos viros armis inſignes, & ipſo longe præſtantiores cum omnibus militibus, & famulis eorum, qui capti fuerunt per Chriſtophorum Guttuarium, & conſocios in expugnatione s. Salvatoris, in quo oppido Guaſchi erant. Simulaverat autem Guttuarius ab obſidione recedere, ſed tantum ad nemora ſe receperat, & interim per ipſum Guaſchi capiuntur, a quo idemmet Facinus eoſdem multo ære redemtos, ut illos perditum iret, male tractat.

MCCCCXIII. Die nono junii Facinus Canis Caſalenſis, Alexandriæ Tyrannus, & Gubernator, diem ſuum clauſit extremum in arce Papienſi: quo tempore Johannes Suardus obtinebat (1) *Brixiam*, Georgius Benzonus Cremam, Johannes Vignates Laudem Pompeam, Colionei Bergomum, Philippus Arcellus Placentiam, Scaligeri Veronam, Cavalcaboves Cremonam.

(1) *Trecium*. MS.

MCCCCXV. De menſe januarii Philippus Maria Anglus Mediolani Dux cupit Guaſcorum gentem, quæ tunc extorris erat, Alexandriam reducere. Huic rei .... Lanzavecchia ſe opponit adverſus hos; ira Principis *accenditur* (1), qua de cauſa cernentes Lanzavecchiæ ſe parum tutos ab inſidiis Vicecomitis fore, Theodorum Marchionem Montisferrati Alexandriam advocant, qui per unam ex arcibus introductus ſub die quinto januarii ejuſdem anni, contradictoribus omnibus ejectis *eam* recuperat (2), & factio Lanzavecchiarum Marchionem ſequitur; deinde Alexandria, Duce Franciſco Carmagnola viro ſtrenuo, & bellicoſo, ſuo legitimo Principi redonatur.

(1) *Excutitur*. MS. (2) *Recuperatur*. MS.

MCCCCXVII. Reverendiſſimus Michael Mantegatius Mediolanenſis Epiſcopus Alexandrinus a Martino V. Summo Pontifice creatur. Eodem anno Bartholomeus Arcellus Placentinus cum vellet opem ferre Genuenſibus .... Philippus Maria Vicecomes Dux Mediolanenſis cum ſexcentum exquitibus, & aliis militibus parum re conſiderata obviam miſit Alexandriam ſelectam armatorum militum, qui penes Gavium cum equitibus memoratis Bartholomæi Arcelli manum conſerunt, & funduntur, fuganturque, inter quos aderat egregia militum manus Alexandrinorum, qua de re Mediolani proceſſiones ducuntur, & publicæ lætitiæ fiunt.

MCCCCXXVII. Die ultimo octobris Julianus Invitiatus dum liber publicus, quem CRUCIS appellant, deperditus, ac conſumatus fuiſſet, ſponte illum reipublicæ Alexandrinæ obtulit, qua de re maxime laudandus eſt, cum ſi liber ille amiſſus fuiſſet, civitas nihil haberet, unde antiquitatem, & res geſtas tueretur ſuas.

MCCCCXXVIII. Peſtis maxima viguit in civitate, quæ uſque ad annum MCCCCXXX. perſeveravit, quo anno frater Jonius Anulphus, qui tunc inhabitabat Trinitatis Eccleſiam, retulit ſe viſionem habuiſſe nocturno tempore a quodam Peregrino, qui ad muros Bergolii cum ſæpius accederet, tandem denuntiavit, ni ſub vocabulo ſancti Sebaſtiani juxta viam Gabbæ groſſæ Eccleſia ædificaretur, fore ut Bergolii major pars tabe, lueque interiret. Quod cum revelaſſet Priori s. Stephani, hic promta concione factum populo renunciavit, qui ſumma animorum alacritate Eccleſiam s. Sebaſtiani, proceſſionibus ſolemni pompa inſtitutis ædificandam procuravit; ſicque peſtis ceſſavit. Periere incolarum quatuor millia ex lue, atque eam ob cauſam miſſam quotannis extra muros celebrari inſtitutum eſt.

MCCCCXXXI. Cum Philippus Maria Vicecomes bellum gereret adverſus Johannem Montisferrati Marchionem, Alexandria comitem Franciſcum cum pulchra equitum caterva emittit, nempe duorum millium, ut inde in Marchiam Montisferrati erumpere poſſet, quod & factum fuit, obſeſſumque, & captum oppidum Luci (1) poſt quatuor, aut quinque dies, quo obſideri cæptum eſt, illudque direptum.

(1) *Lucis* MS.

MCCCCXXXII. Philippus Maria Vicecomes in die carnisprivii bellum induxit Johanni Marchioni Montisferrati; propter quod tota (1) fere Marchia ferro, & igni direpta fuit, coactuſque ipſe Marchio Venetias migrare. Sed haud multo poſt Philippus Maria oppida, quæ ceperat, liberaliter reſtitui juſſit.

(1) *Contra* MS.

MCCCCXXXVII. Die decimo menſis julii civitas immunitatem conceſſam ab omnibus oneribus Simonino, & Laurentio fratribus Ghilinis, ejuſque deſcendentibus, renovavit Chriſtophoro Ghilino Quæſtori Magiſtratus reddituum Philippi Mariæ Angli ob multa in civitatem collata beneficia, quo anno idem Chriſtophorus moritur. Ab his Ghilinis ſubſequentibus deinceps temporibus deſcenderunt multi illuſtres viri, multis legibus clari, maxime autem ob pietatem in patriam, quam ſemper hæc familia ſtudioſe fovit.

MCCCCXLIV. Epiſcopatum civitatis agebat Marcus Marinonus Mediolanenſis.

MCCCCXLVI. Cum Philippus Maria dubitaret de fide civitatis Alexandriæ, licet is timor eſſet

vanus, Simoninum Ghilinum ipſius Ducis Aulicum ad civitatem tranſmiſit, eique in mandatis dedit, ut quoſdam ſibi obſides de Lanzavechiis, Invitiatis, & Squarciaſichis tradi faceret, Mediolanumque conduceret; ſed ii omnes poſt menſem domum dimiſſi ſunt. Eodem anno die 29. ſeptembris in feſtivitate s. Michaelis Ludovicus Guaſchus, Simon Ghilinus, Antonius Puteus, & quidam alii Bergolium Regi Francorum dediderunt, & cum eo oppidum Solerii; Sexadium mox vi expugnant, ac deprædantur. Oppidum Boſchi libertas Mediolanenſis circumvallat; mox die s. Urſulæ, relicto Bergolio, Galli unacum Ludovico Guaſco, Simone Ghilino, & Antonio Puteo, genteſque ſuæ factionis aufugiunt. Eodem anno Petrus Puſterla Præfectus renuntiatur libertatis Mediolanenſis, qui nullo negotio Bergolium recuperavit. Ædes magnificæ Guaſcorum ſolo æquantur. Alexandria per duos inſequentes annos ſub dominio Mediolani poſita. Eodem anno Philippus Maria Anglus Dominicum Ferruffinum Præfectum Cancellariæ ſecretæ deſignat, eidemque præficit.

MCCCCXLVII. Die decimo tertio menſis auguſti Philippus Maria Anglus Mediolani Dux diem ſuum clauſit extremum, quo ab humanis ſublato, finitimi quoque Potentatus enituntur *omni* animi contentione, ut poſſent aliquid de ejus imperio detrahere. Quod contigit; nam Montisferrati Marchio oppidum Quadringenti, Quatuordarum, caſtrum Rivi Francoris obtinuit, quod ita alias appellatum exiſtimo, quod Grimoaldus Longobardorum Rex, cum adverſus Regem Francorum manus inſtruxiſſet, commiſſo prælio, fugam ſimulans, quaſi trepidans, caſtra omnibus rebus, ſed vino præcipue referta reliquit; ratus id quod evenit Francos opimæ prædæ intentos, rei militaris induſtriam remiſſuros. Franci vero Grimoaldum metu ceſſiſſe rati, caſtris potiti ſunt, verum per otium epulas inſtruunt, & cum vino ſe oneraſſent, quieti ſe dediderunt. Quo cognito Grimoaldus poſt ſecundam vigiliam ſomno, vinoque merſos *adoritur, ac de iis* multam ſtragem edidit. Is locus non procul ab Aſta ab re ipſa Francorum Rivus eſt appellatus; hæc Carolus Sigonius lib. II. de Regno Italiæ, & Paulus Warnefridus lib. V. hiſtoriarum Longobardorum capitulo .... Sed ut ad prius incæptum deveniamus, Sabaudiæ Dux Valentiam, & Montemcaſtellum, Rex Francorum civitatem Aſtenſem ac inſuper Felizzanum, Solerium, Caſtellatium, & Bergoglium expugnant, & potiuntur. Cæterum die duodecimo menſis octobris cum Rainaldus Diſnay Regis Francorum legatus circumvallaſſet magnis operibus oppidum Boſchi, milleque, & quinque centum equites advocaſſet, Mediolani libertas (ſub ejus imperio vivebant Boſchenſes), ut illis ſubſidium ferret, ducibus Bartholomæo Colioneo Bergomate, & Aſtore Faventino, magnam militum copiam tranſmittit. Idem facit civitas Alexandrina, ſelecta armatorum manu ad numerum quinquecentum peditum, & mille ſexcentum equitum, duce Bono Trotto, ſcientia rei militaris perito, qui cum vidiſſent rem ſtrenue geri poſſe, in Gallos impreſſione facta, Rainaldum captivum faciunt; alii occiduntur, quidam vitæ ſuæ fuga conſulunt, Galli tandem vincuntur; ſed non ſine ſanguine id accidit; nam & multi Inviziati, Lanzavecchiæ, & Merulani, dum ſtrenue pugnant, fortiter occumbunt. Mox oppida per Gallos occupata victoribus deditionem faciunt. Ex Mediolanenſibus quatuor centum deſiderantur; Alexandrini ira perciti ob mortem multorum civium, captivos quamplurimos interficiunt. Dein Gelatius Trottus, qui Caſtellatium Gallis tradiderat, captivus Mediolanum ducitur. Eodem anno mortuo Philippo Maria Vicecomite imperium Mediolanenſe in diverſas partes diviſum fuit. Nam Alexandrini, & Novarienſes fidei libertatis Mediolani ſe commiſerunt. Laudenſes Venetos ſequuntur; Genuates tranſmiſſo Appennino multa caſtra Alexandriæ, & Derthonæ infeſtabant; nec interim Sabaudiæ Dux quietem agebat, ſed Ticinum, Novariam, & Alexandriam occupare nitebantur; ad id ſpecialiter legatis deſtinatis, qui tributorum abolitionem promittebant; quibus tamen Valentia, Auguſta Bagiennorum, & Burgum aures præbuerunt. Alexandrinorum exemplum multæ civitates, & oppida circumſtantia ſequuntur.

MCCCCXLVIII. (1) Die duodecima menſis auguſti Philippus Maria ex familia Vicecomitum ultimus Mediolani Dux e vita exceſſit, nondum ſexageſimo anno exacto, acuta febri correptus, & in multam bilem alvo ſoluta, qui paullo ante quam decederet, Franciſcum Sfortiam Generum, quem uti ſuſpectum (2) affectatæ tyrannidis multo citius (3) habuerat, virum ſummæ virtutis recepit: hoc epitaphio adjecto.

Clementiſſimus atque liberalis
Inſubrum Dominus Philippus hic eſt,
Victis Regibus unico duobus,
Qui bello manicaſque, compedeſque
Levari jubet, in ſuaſque abire
Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & ſua regna liberatos
Tetro carcere. Diſcite hinc tyranni:
Sunt hæc munera Principum ſuperbos
Debellare, pios & eſſe victis.

Eodem anno Franciſcus Sfortia Imperii Mediolanenſis Capitaneus declaratur; is ut ſibi Gulielmum Marchionem Montisferrati conciliaret, virum maxima prudentia, & diſciplina rei militaris, & in ſuas partes eliceret, in cujus quidem præſidio, & auxilio maximam ſpem poſitam videbat, & maximum momentum ad ſuas res accedere exiſtimabat, nonnulla Montiferrato adjacentia oppida eidem contulit, videlicet Caſtellatium, Boſcum, Fregarolium, Caſale Cermellorum, Pecetum, Petram-Maricorum, Montem-Caſtellum, Quadringentum, Solerium, Sexadium, Caſſinas, Burgeratum, caſtrum Rivi-Bovis, Gamalerium, Proveram, Revellinum, Caſtrum-Spinæ, Roccam vallis Urbarum, Petroſam, Pozzolum, Ovilias, & tandem Alexandrinam civitatem una cum jure carcerum.

(1) *Hic ordo annorum perturbatus Philippi mors ad priorem annum ſpectabat, ut ibi notaverat, non ad iſtum.*

(2) *Suſceptum.* MS.

(3) Forte *male habuerat.*

MCCCCL. Die decimoquinto menſis maii Franciſcus Sfortia voti compos factus, Mediolanique Dux declaratus, cum profuſas illas donationes, ac ſtatus ſectiones animo volutaret, & præſertim quam de Alexandrina cum adjacentibus oppidis jacturam haberet, Marchionem Montisferrati Gullielmum ad ſe litteris illexit, Papiamque accedere hortatur. Is & literis invitatus, & officii gratia, ut Blancam ejuſdem Ducis uxorem, quæ tunc in puerperio erat, inviſeret, eo venit, quod cum effeciſſet, & ſplendide exceptus fuiſſet, dum ad patriam remigrare vellet, Robertus Sanſeverinus de Franciſci Sfortiæ mandato Gulielmum ipſum in arcis egreſſu retinuit; in qua quidem arce per annum unum integrum, & diebus decem adſervatus permanſit. Iterum Franciſco Sfortiæ Alexandrinæ urbis, & oppidorum jam donatorum dominio cum juribus carcerum cedere compellitur, ea adjecta conditione, ut annuum ſtipendium duorum millium Ducatorum Gullielmo perſolveret; qua ceſſione facta Franciſcus Sfortia poſſeſſionem civitatis nactus trecentos equites, quingentos pedites, Conrado Duce, Franciſci Sfortiæ fratre Alexandriam miſit, Gullielmo abeundi poteſtate facta. Eodem anno die tertio menſis auguſti moritur Ludovicus Trottus, & Boidus quondam Baudolini, vir ſtrenuus in officiis, & Magiſtratibus Franciſci Sfortiæ Mediolani Ducis diu verſatus. Eodem quoque anno Franciſcus Sfortia Mediolani Dux Johannem Ferrufinum J. C., & Conſiliarium pro ſe, ſuiſque filiis, & hæredibus ex linea maſculina tantum naſcituris, inveſtivit de loco, & caſtro Sexadii cum ſuis juribus, qui nomine ſuo, & deſcendentium ſuorum ſolemnem fidelitatem præſtitit.

MCCCCLI. Cum Gullielmus Montisferrati Marchio animo volutaret, quo modo illatam vim tunc a Franciſco Sfortia, ut ipſe ſupponebat, ulciſceretur, Alphonſo Aragonum Regi Neapolitano, Venetorumque militiæ ſe addixit, a quibus equites octingentos, & pedites mille, ac tres mille ſeptem centum quinquaginta quinque aureos menſtruos (1) ſuſcepit. Mox Alexandriam aggreditur, obſidetque, in qua aderat Conradus memorati Franciſci Sfortiæ frater, qui prævidens res in maximo verſari diſcriminè, Ducem admonuit, ſi vellet res ſuas ad optata perducere, ſibi ſubſidium aliquod tranſmitteret, alioquin civitatem eſſe in maximo periculo, tum ob paucitatem militum ad numerum trium mille equitum, & quinque centum peditum, tum etiam quia, civitate in duas factiones diviſa, parvam ſpem in ea repoſitam videbat; nam quædam Marchionem optabat (2), quædam vero Sfortiam Ducem. Ad quem idem Franciſcus Sfortia reſpondens in mandatis dedit ipſi Conrado, ſi non poſſet civitatem tueri, illam Gallis relinqueret: moxque Johannem a Nuce cum mille equitibus Urixia Alexandriam ire jubet trium dierum itinere. Per hoc tempus Gullielmus Marchio deprædatur Derthonam, Pozzolumque expugnavit, ac incurſione facta Ticinum uſque pervenit; omnia oppida ditionis Alexandriæ obtinuit, Caſtellatio & Caſſinis exceptis, quæ nihilominus obſedit. Interim Conradus, & Johannes Nux intra mœnia ſe continebant. Sed cum aliquod egregium factum committere vellent, decreverunt cum Marchione belli fortunam tentare, de quo cum per exploratores admonitus fuiſſet Guilielmus, exercitum in campum deduxit, & ſub ſignis eſſe juſſit; ſed cum nimis tarde Conradus ad exercitum tentendum properaſſet, Marchio exercitum ſuum reduxit, ut milites reſtauraret; ſed ſuperveniens Conradus, cum milites Marchionis relictis inſigniis veluti feriantes repeiiſſet, cogitur Marchio fugam fœdam arripere; vix incolumis evaſit, & ſe recepit ad Caſtrum-Novum. Cæterum Conradus, ejuſque exercitus præda onuſtus maxima, ac inſigni victoria parta Alexandriam petiit. Mox Dux Petrum Puſterlam, virum inſignem, ac illuſtrem miſit, & Conrado injunxit, ut caſtella omnia Alexandrinæ provinciæ recuperaret; & interim de pace reconcilianda cum Gullielmo ageret; ſed cum dubia fide Johannes Nux res Franciſci Sfortiæ Ducis gereret, hocque ad ipſius Principis perveniſſet notitiam, illum laqueo necari juſſit.

(1) *Menſiura* MS.
(2) *Oſtabat* MS.

MCCCCLII. Franciſcus Sfortia, & Gullielmus Marchio arbitrum Renatum Siciliæ Regem de ſuis diſceptationibus ſuſceperunt, dixeruntque, qui Mediolanum adveniens, ex poteſtate ſibi indulta in hunc modum cenſuit, ut utraque pars armis abſtineret, & Gullielmus oppidum Boſchi, Fregarolii, Solerii, Qadringenti, Rivi-Franconis, Rocchæ Sparaverii, Petroſæ, & Quatuordarum ſibi potiſſimum haberet, ac retineret, non ſecus *ac antea* ei per Philippum Mariam Mediolani Ducem licebat; oppida Caſſinarum, & Felizzani in feudum recognoſceret; clientelare juramentum Franciſco Sfortiæ præſtaret; & hic ſtipendium aureorum duorum mille annuum Gullielmo perſolveret pro recompenſatione redituum Alexandriæ urbis.

MCCCCLIII. De menſe octobris ingentes pluviæ extiterunt, & ita diuturnæ, ut omnia fere Lombardiæ flumina, lacus, & rivi in immenſum intumuerint, ut non extaret hominum memoria, quæ recordari poſſet tantam inundationem vidiſſe, quibus effectum eſt, ut *tertia* pars egregii Pontis Fari collapſa in aquarum abyſſos ceciderit. Eodem anno Renatus Angionius Siciliæ Rex Alexandriam advenit, in cujus laudem Emanuel Boidus jureconſultus de collegio civitatis ornatam ſane orationem habuit, & regio apparatu, magnificoque exceptus fuit.

MCCCCLVIII. Marcus ex capitaneis patria Mediolanenſis Alexandriæ præſulatum obtinebat. Eodem anno die vigeſimo ſecundo menſis martii Caſtrum-Ferri detinebatur a Toma Blanco, & Ambroſio Lanzavecchia, idque ex conventione quadam inter ipſos, & rempublicam Alexandriæ initam. Eodem anno die quinto menſis auguſti Eccleſia s. Mariæ de Gratiis ad Aſtilianum poſita inter vineta hoc tempore fundatur, & erigitur, (1) quam cucculati (2) s. Stephani Bergolii PP. Servorum, & eremum (3) incolunt.

(1) *Eripitur* MS. (2) *Cumulati* MS.

(3) *Hic error aliquis irrepſit. Puto ab auctore ſcriptum* ut prioratum, *de qua re vide Ghilin. ad ann.* 1478.

MCCCCLXII. Die tertio menſis ſeptembris Galeatius Trottus Dominus (1) Rocchæ Vallis-Urbarum vir ſtrenuus, ac multis dignitatibus, & muneribus egregie perfunctis, Franciſcoque Duci Sfortiæ gratus moritur.

(1) *Dominicus.* MS.

MCCCCLXIII. De menſe ſeptembris pars illa Pontis Tanari, quæ maximis inundationibus conciderat, reficitur.

MCCCCLXIV. Cum caſtrum Gamalerii, quod & Gamalerium in diplomate nuncupatur, Simonini Ghilini foret viri admodum illuſtris, & egregii, quod in beneficium a Philippo Maria Mediolani Duce obtinuerat, moxque Johanni, & Juliano attributum fuerat, parvi hoc facientes, gentili Simonettæ Franciſci Sfortiæ Ducis Aulico hoc anno diſtraxerunt, & alienaverunt.

MCCCCLXVI. Die vigeſimo menſis maii Blanca Maria Vicecomes Mediolani Duciſſa, & Galeatius Maria Sfortia ejus filius immunitatem conceſſerunt civitati Alexandriæ ob egregiam operam, fidelemque in rebus adverſis navatam a taxis equorum, cariaggi, & ſimilibus. Eodem anno die 18. ſeptembris Reverendiſſimus Facinus Stephanus Ghilinus Bobii Epiſcopatum gerebat. Eodem anno die 30. menſis auguſti ob ingentem aeris indigentiam, & attentis maximis neceſſitatibus, bellique calamitatibus a Blanca Maria Vicecomite, uxore quondam Franciſci Sfortiæ, & a Galeatio Maria Sfortia ejus filio Mediolani Ducibus, mandatum cum plena, & libera auctoritate fit in Andreottum de Maino, Angelum Simonetam, Thomam de Tibaldis de Bononia Ducales Conſiliarios, nec non & in Johannem de Meltio ex Miniſtris Ducalium redituum ordinariorum, & in Pigellum de Portunariis de Florentia, omnes Generales Reformatores reddituum ordinariorum, & extraordinariorum totius Mediolanenſis dominii alienandi, & in feudum concedendi quæcumque oppida, caſtra, & loca ejus ditionis, exceptis civitatibus, pro ſatisfactione æris alieni, & pro ſolvendis ſtipendiis militum Marchionis Montisferrati, Marchionis Mantuæ, Comitis Urbini, Roberti Sanſeverini, Boſii Sfortiæ, Conradi de Fogliano, Triſtani Sfortiæ, Comitis Gaſparis de Vico-Mercato, & aliorum, qui numero decem millium equitum, & duorum millium peditum, & ultra excedebant, nec non, & pro mercede Præfectorum, & cuſtodum caſtrorum, oppidorum, portarum, & arcium Mediolanenſis dominii.

MCCCCLXVII. Die ſexto januarii Blanca Vicecomes, & Galeatius Maria Sfortia Mediolani Duces, auctoritatem, facultatem, & licentiam conceſſerunt, & in mandatis dederunt memoratis mandatariis alienandi, inveſtiendi, infeudandi, ac in feudum honorificum, nobile, gentile, antiquum, & paternum per enſi evaginati traditionem, & . . . . . . inveſtiendi Illuſtriſs. D. Johannem de Tolentino militem, & Ducalem Conſiliarum, ejuſque affinem, nec non & Illuſtriſſimum D. Nicolaum de Tolentino militem ipſius filium pro ſe ſe, ſuiſque filiis, & deſcendentibus maſculis legitimis, & de ligitimo matrimonio, lineaque maſculina tantum natis, & naſcituris de oppidis Quadringenti, & Solerii, cum omnibus eorum pertinentiis, juribus, datiis, & omni mero, & mixto imperio, gladii poteſtate, & omnimoda juriſdictione, & ad præfigendum omne pretium pro dicta oppidorum alienatione, quod eiſdem placuerit, & prout in ipſo diplomate dato Mediolani die ſupraſcripto. Præfatus vero Illuſtriſſimus D. Johannes de Tolentino die nono dicti menſis mandatum facit in Illuſtriſſimum D. Nicolaum ejus filium ad recipiendam inveſtituram alienationis feudorum, datiorum, & jurium oppidorum Quadringenti, & Solerii, a prædictis Mediolani Ducibus, vel ab eorum agentibus, ſeu officialibus, & mandatariis, & ad conſtituendum pretia; prout ipſi videbitur, & ad ea ſolvendum, & prout latius in eo continetur. Eodem die prædicti menſis januarii ſupra memorati Ducales mandatarii alienationem faciunt, & in feudum honorificum, nobile, gentile, & antiquum, & paternum tradunt, & inveſtiunt Illuſtriſſimum D. Nicolaum de Tolentino coram ipſis flexis genibus conſtitutum ſuo, & nomine Illuſtriſſimi D. Joannis ejus patris de oppidis Quadringenti, & Solerii cum omnibus eorum pertinentiis, juribus, datiis, & cum omni mero, & mixto imperio, gladiique poteſtate, & omnimoda juriſdictione pro ſe ſe, ſuiſque filiis, & deſcendentibus maſculis legitimis, & de legitimo matrimonio, lineaque maſculina tantum procreatis, & procreandis, ipſum per enſis evaginati in ejus manibus traditionem inveſtiendo. Alienataque fuere predicta oppida pretio librarum viginti millium ſeptem centum tredecim, ſolidorum decem, denariorum decem monetæ Mediolani, Ambroſio Arzono Ducali Theſaurario exburſatarum, prout in inveſtituræ inſtrumento rogato per Jacobum de Perego notarium Mediolanenſem. Eodem anno quinto nonis maii Paulus II. Summus Pontifex Archipresbytero s. Mariæ de Bergolio commiſit ad petitionem Eccleſiæ Cathedralis Alexandriæ, ut præbenda s. Jacobi de Spandonariis Monachorum s. Benedicti Menſæ Capitulari pro diſtributionibus quotidianis divinis officiis intereſſentibus perpetuo uniretur, quandoquidem illi Summo Pontifici inſinuaverant Præbendas Beneficiorum adeo tenues eſſe, & parvas, ut vix ex eis ſuſtentare ſe poſſent. Vocato tamen ad id Abbate, & Conventu Monaſterii s. Gaudentii apud s. Stephanum vallis Belbi, a quo ipſe Prioratus dependebat (1).

(1) *Apud Labbeum Collect. Concil. Tom. XX. col.* 151. *Epiſt. Gregorii VII. lib.* 2. *num.* 32. *extat Epiſtola ad Rainerium illuſtrem virum, qua decernit irrita, qua ab Henrico Abbate s Gaudentii geſta ſunt, de iis vero quæ ipſe Rainerius cum eo contraxit, ſtatuis, examen inſtituendum a nuncio, quem ipſe miſiſſet. Hæc ideo addere viſum eſt, quia de Monaſterio apud s. Stephanum ab Auguſt. ab Eccleſia in ſua Abbatum Pedem. Hiſtoria prætermiſſo agere Pontificem puto. Nam & præcedens, & ſubſequens Epiſtola ad has partes directæ ſunt, altera ad*

Digitized by Google

Cunibertum Epiſc. Taurinen., altera ad Gullielmum Epiſcopum Papienſem.

MCCCCLXXI. Galeatius Maria Vicecomes Sfortia una cum Bona uxore Mediolani Duces Alexandria Genuam redeuntes, recipiuntur a republica honorificentiſſime.

MCCCCLXXV. Hoc, & ſequenti anno inaudita frigora inceperunt de menſe octobris, & per totum menſem martii perdurarunt, & per menſes ſex tanta aſperitate nives e cælo ceciderunt, ut a die nono menſis novembris omni menſe nives ceciderint, quæ dinumeratæ fuerunt triginta duas vices ninxiſſe; quo anno vites fere omnes radicitus mortuæ ſunt, multique mortales ad aliam vitam commigrarunt, ita ut uſque ad diem ſextum maii nix adinventa fuerit, pruinæque ſæpiſſime deciderunt. Uſque ad decimum quintum menſis aprilis nihil omnino pluit, meſſeſque breviſſimæ, & non excedebant digitos quinque, & rariſſimæ, ſpicuſque nullus viſus fuit in agro Alexandrino niſi poſt diem 20. menſis maii, poſt quod tempus pluere cœpit. Ex qua re meſſes maturare cœperunt, & vineæ, quæ mortuæ non fuerant, multas uvas produxerunt, & ita aſpere actum eſt cum mortali genere hoc anno, ut uſque ad menſem junii modo hyems, modo æſtus ſentiretur, vixque dignoſci poterat hyems, an æſtas eſſet; parum frumenti, vinum longe optimum collectum fuit. Hoc anno morbi acuti cum febribus continuis admixti, qua de re multi divites moriuntur, & citiſſime. In fine menſis ſeptembris per dies quatuor adeo frigus intenſum ſe reddidit, ut glacies viſæ fuerint; in agroque Papienſi nives deciderunt, reliqui menſes temperati.

MCCCCLXXVIII. Die primo menſis martii Marcus de Capitaneis Alexandrinus Epiſcopus obiit, humaturque in Cathedrali Eccleſia, in cujus honorem extat epigramma ſuper marmoreum tumulum ejuſdem inciſum, ubi legitur:

Marmoris hoc tumulo ſunt Marci Præſulis oſſa
Clauſa, decuſque, ſalus & Pater urbis erat.
Hæc viduata diu, ſedeſque vacaverat olim
Quum tenuis menſæ, deſiderentur (1) opes.
Mittitur hic Paſtor, qui miro incenſus amore
Quærit opes ſparſas, inveterata novat.
Munera dat templis, divinæ laudis honores
Edocuit clerum, quæ bene facta manent.
Heu tandem ſenio confectus morte quievit
Venturis ſpeculum, religionis honos.
Nunc anima in cælis patria meliore triumphans
Utitur Angelicis facta beata choris.

Die Dominico primo menſis martii 1478.

Eodem anno Johannes Antonius de ſancto Georgio Mediolanenſis, Præpoſitus Eccleſiæ s. Ambroſii, vir in jure Canonico doctiſſimus, qui Ticini publice per multos annos jus Canonicum profeſſus eſt, extantque in jus Canonicum multa egregia commentaria, tractatumque de appellationibus edidit, Epiſcopus Alexandrinus a Summo Pontifice Sixto IV. creatur, qui ipſo anno, & de menſe julii Alexandriam ſolemni pompa, multiſque ceremoniis ingreditur. Interdum Eccleſia s. Mariæ de Gratiis ad Aſtilianum paucis jam antea annis conſtructa in Prioratum fuit erecta, cui frater Clemens de Gerimboldis Mediolanenſis Prior datur. Is annus frumenti, & vini copia inſignis fuit. Eodem anno Carioculus Spinula die primo ſeptembris Præturam geſſit, peſteque laboratum fuit & in civitate, & in Bergolio.

(1) Tenuis menſa.

MCCCCLXXIX. Bona Mediolani Duciſſa civitatem Alexandriæ immunem fecit ab onere imbotaturæ, victualium, ac vini cum omnibus juribus, quæ ſunt intra corpora Sanctorum dictæ urbis ob benemerita reipublicæ in ipſam Bonam, & Johannem Galeatium collata.

MCCCCLXXX. Die vigeſimo quinto menſis aprilis Bona Mediolani Duciſſa, ſic exigentibus publicis negotiis, Marcum Boidum Trottum ejuſdem a ſecretis legatum ad Ferdinandum Regem Neapolim tranſmittit, ut quædam negotia cum eo componeret, ac explicaret. Eodem anno die decimo quinto menſis octobris Baudolinus Collus Alexandrinus, qui tunc Capitaneum juſtitiæ Mediolani agebat, Papiam mittitur, ut Cicum Simonetam Calabrenſem olim a ſecretis Franciſci Ducis Sfortiæ, carceri, juſſu Ludovici Sfortiæ patrui Franciſci Ducis infantis, mancipatum examini traderet, & proceſſum de eo agitaret. Hic cum ad omnes dignitatum, & honorum gradus provectus fuiſſet, & tandem Bonæ, & Johannis Galeatii, & mox Franciſci infantis a ſecretis eſſet, & annus unus ageretur, quo in caſtro Ticini incluſus detineretur, & ſub quæſtionibus fuiſſet .... proceſſu perfecto idem Baudolinus Collus Mediolanum rediens, Ludovico oſtendit, qui die penultimo octobris de ejuſdem mandato Ticinum reverſus, in caſtrum memoratum Cichum in capitis obtruncationem condemnavit, boniſque multavit, qui maxima conſtantia hoc ferens, carnificique ipſi inſtans, ut cito enecaretur, crucifixoque venerato, hora decima ſeptima capite privatur. Cujus cadaver ad Eccleſiam s. Appollinaris extra portam s. Mariæ in Pertica deportatur, ibique humatur. Hic eſt ille Cichus multis animi dotibus, & bonis (1) fortunæ inſignis, de quo verſus illi decantantur.

Incolumi Galeaz poterat Duce plurima Cichus,
Sublato Cichus jam Duce cuncta poteſt.
& iterum
Dum rotat inſtabilis fortuna volubilis orbem
Ex ſummo Cichus lapſus ad ima ruit.
Omnia, qui poterat, poſt annua carceris atri
Vincula carnifici colla ſecanda dedit.

Eodem anno de menſe novembris Alexandriæ inſigne quoddam evenit, nam in ædibus Blaſii Panizoni jure-Conſulti eximii, ſpiritus ille, qui folletus appellatur, per plures menſes a pueris, & filiis ſuis auditur. Hic multa puerilia in domo committebat lapides confrangendo, omnia volutando, & qui cubitum iverant, hos maxime per noctem infeſtabat, reſque domeſticas exportabat, & tandem de menſe ſeptembris loqui cæpit, etiam lati-

no idiomate; interrogantibus reſpondebat de rebus, & negotiis, quæ in partibus longinquis gerebantur. Verum quia hujuſmodi ſunt ſpiritus mendaces multa erronea, & multa a vero aliena inferebat. Vox ejus erat veluti vox felis ſubmiſſa, & diſtincta, profitebatur ſe Angelum Dei; Sanctiſſimum nomen Jeſu Chriſti appellabat, deque vera Cruce Alexandriæ eſſe dicebat, puerosque quandoque localiter exportabat. Hic Blaſius fuit nepos, ideſt filius fratris inſignis medicinæ Doctoris D. Franceſchini Panizonii, qui Renati Regis Siciliæ, & Hieruſalem, & Regis Caroli, & Ludovici, & mox Angliæ Regis Medicus extitit. Blaſius vero Comes, & Miles ab Imperatore efficitur. Eodem anno Johannes Galeatius Maria Sfortia Mediolani Dux Philippum Ferrufinum Secretarium conſtituit ſuper redditibus ordinariis, & dependentibus. Eodem anno die vigeſimo quarto nonis decembris Philippus, & Luchinus fratres de Ferrufinis renuntiarunt feudo, & juriſdictioni oppidi Sexadii in manibus Johannis Galeatii Sforzæ Mediolani Ducis, ut ex pacto tenebantur; ex quo his tantumdem redditus dederunt, videlicet imbotaturam terræ Candiæ.

(1) Bonæ *MS.*

MCCCCLXXXIII. Die tertio menſis auguſti Luchinus Trottus filius Auguſtini Archidiaconus Cathedralis Alexandriæ a Sixto IV. Summo Pontifice in Epiſcopum Bobii eligitur. Eodem anno cum nihil de menſe aprilis pluiſſet, nec etiam de menſe maii, grandis penuria frumenti, & vini extitit; quandoquidem modius frumenti Alexandrinus Mediolani libris octo comparatum fuit; vinum venditum fuit in ſingulo ſextario ſcuto uno, caloresque inauditi extiterunt, qua de cauſa multi vitam cum morte commutarunt, & hoc potiſſimum anno cæptum eſt ſterni vias præcipuas lapidibus, & hujus rei principium fuit in via, ubi ferrariæ exercebantur: hoc ordine factum fuit, ut quilibet civis ſuis ſumptibus quantum protenderet domus ſua, id præſtaret. Idem eodem anno in oppido Caſtellatii factum fuit.

MCCCCLXXXIV. Petrus Veſputius Florentinus Prætor, & Commiſſarius Alexandriæ laqueo interficitur a quibuſdam civibus conclamatæ fidei, cum prius ipſe in vigilia Aſcenſionis Domini Noſtri quemdam Carantum Lanzavecchiam ſuſpendi feciſſet ad lobiam Prætorii abſque confeſſione, & Sacramento ullo Eccleſiæ. Qua de re Dux ira accenſus domos reorum dirui fecit, & ſolo æquare, pluresque milites Alexandriam tranſmittit Exiſtimabat enim ille Civium conjuratione id accidiſſe, ſed re detecta animum in melius mutavit. Eodem anno vindemia ubertima fuit, & adeo vilis, & vinum optimum, ac purum vix ſolidis ſexdecim ſingulo ſtario venderetur, quod alioquin vendi ſolebat florenos duos, cum æſtate tamen nihil pluiſſet; quod mirandum eſt. Eodem anno multi more latronum furentes, & interficientes per Alexandriam diſcurrebant impuniti; quod & ſimiliter factum fuit anno ſequenti 1485, quo anno tandem Ludovicus Sfortia ad ſimilia delicta inveſtiganda, & punienda Alexandriam miſit Johannem Andream Cagnolam Mediolanenſem.

MCCCCLXXXV. Die duodecimo menſis maii potiſſimum peſte in civitate laboratur. Fiunt extra civitatem mapalia, ut in ea infirmi ſe recipere poſſent; ſed Tanaro, & Burmida fluminibus inundantibus vorticibus plures abſorti fuerunt, *ut etiam* qui eadem de cauſa ad purgandam peſtem in Albaretum ſe receperant, circum loca Burmidæ *perierint*. Hic annus inſignis fuit adventu Herculis Ferrariæ Ducis, qui liberaliter, & honorifice, cum ad Aquarum balnea proficiſceretur, ab Antonio Trotto exceptus fuit, cum quo aderant Jacobus Trottus, Paulus Antonius Trottus a ſecretis, nec non & Nicolaus Trottus omnes Ferrarienſes, qui tandem ortum ſuum ducunt a civitate Alexandriæ, cum hinc in urbem Ferrariæ domicilium tranſtuliſſent jam centum quinquaginta annis præteritis, in qua quidem civitate illuſtres, & nobiles ſunt, & habentur.

MCCCCLXXXVI. Peſtis, quæ anno ſuperiori civitatem invaſerat, in præſenti acrius crevit præcipue in quarterio Bergolii, & nemo hominum, qui a dicta peſte aggreſſus fuerat, evaſit. Nulla domus extitit, quæ illa corrupta eſſet, quin omnes morerentur; multæ orationes ad Deum effundebantur. Cives fere omnes urbe relicta mapalia ſibi conſtruebant; nonnulli prope flumen Burmidæ, quidam prope *flumen* (1) Tanari, aliqui prout commoditas, & ſors dabat; & tamen vix mortem cives evadere poterant, quin omni die extinguerentur ad centum triginta tres, plus, minuſve. Cæterum Deus, qui omnia ex alto contemplatur, die vigeſimo nono octobris tantam vim pluviæ e cælo cadere permiſit, tantique tonitrus fuerunt, ut omnes hoc ſpectaculo, ac nova re ad ſummum timorem redigerentur. Flumina omnia, *quæ* (2) territorium Alexandrinum alluunt, ita excreverunt, ut ad invicem ſe conjungerent; qui peſtem fugere optabant, in aquam ceciderunt; quare verum eſt, quod dici ſolet, iram iraſcentis Dei neminem evadere poſſe. Diceres diluvium aliquod Noe, vel Deucalionis fabuloſi exiſtere. Videres aliquos velle arbores altiſſimas aſcendere; qui tamen paullo poſt proſtrati in terram decidebant, miſerabiliter ſe in aquam dejicientes. Aqua fluminis Burmidæ ad portam Genuenſem propinqua fuit. Boida, rus non longe a civitate, fere aqua oppreſſa. Ad Caſtellatium plures everſæ domus; incolæ vix periculum evaſerunt, non tamen omnes. Civitas ipſa in hoc tanto horrendo periculo magnis ſumptibus periclitantibus opem ferre nitebatur. Alii lintribus, alii naviculis miſeros concives adjuvabant, & nihilominus pluvia (3) per diem, & per noctem perduravit; glacies ipſæ per Tanarum adigebantur, ita ut in piſtrina (4) magno periculo illorum impingerent; ex quibus tredecim abiguntur, abducunturque magno impetu, & multo civium detrimento; multi mortales interim aquis abſorbentur.

(1) Urbem *MS.*
(2) Per *MS.*
(3) Viſi *MS.*
(4) Priſtinis *MS.*

Digitized by Google

MCCCCLXXXVII. Hoc & ſequenti anno Comes Borellus Ticinenſis Præturam egit civitatis Alexandriæ.

MCCCCLXXXIX. Johannes Jacobus Ghilinus cum fratribus ſuis a ſecretis Johannis Galeatii Sfortiæ Mediolani Ducis hoc anno in Fraſcheta ædes conſtruxit, ut illam melius excoleret, qua de cauſa immunitatem die vigeſimo menſis auguſti ejus agri gratis obtinuit.

MCCCCXC. Petrus Tortus juris utriuſque Doctor a Caſtro-Novo Præturam egit civitatis, & tunc temporis conſtruitur domus vectigalis mercaturæ, quæ nunc penitus non extant; at eodem anno Johannes Caſtilioneus civis Mediolanenſis ſufficitur. Eodem anno die quinto menſis junii Johannes Galeatius Sfortia Mediolani Dux, Albertum Feruffinum Philippi filium inter ſecretarios adſcivit in demortui Patris locum in Cancellaria Magiſtratus reddituum ordinariorum maxima cum verborum honorificentia. Dicitur enim in diplomate multos ex hac familia equeſtri dignitate, multoſque Senatoria floruiſſe, quam plures Secretarios arcana Principum tractaſſe. Eodem anno die decimo novembris Auguſtinus Collus Protonotarius Apoſtolicus cteatur, & eodem quoque anno Bernardinus de Curte commiſſarium egit Alexandriæ, qui plures vias, & in civitate, & in Quarterio Bergolii ſterni curavit, in pontemque Tanari quædam innovavit.

MCCCCXCI. Die ſeptimo menſis julii Johannes Galeatius Sfortia declaravit, re percepta, & examinata de conſilio juriſperitorum, Alexandrinos non teneri ad ſolutionem vectigalis, quod Montiscaſtelli exigitur.

MCCCCXCIV. Die vigeſimo menſis octobris Johannes Galeatius Sfortia Mediolani Dux diem ſuum clauſit extremum, relicto poſt ſe Franciſco ſecundo ejus filio annorum quatuor. Eodem anno cum Ludovicus Sfortia Patruus Franciſci II. Mediolani Ducis recuperare vellet Novariam civitatem a Gallis obſeſſam, Alexandriam, & Derthonam duo mille milites in hyberna tranſmittit, qui per dies multos ibidem commorati ſunt. Eodem quoque anno Raphael Guaſtamiglia Viglevanenſis Præturam egit civitatis noſtræ.

MCCCCXCV. Cum Ludovicus Sfortia inveſtituram Ducalem a Maximiliano Imperatore obtinuiſſet, tandem in die s. Theodori martyris Ducalibus inſignis ornatur, maximo cum totius civitatis, & dominii gaudio, & applauſu.

MCCCCXCVI. Johannes Jacobus Cotta Mediolanenſis Ducalis Secretarius, Commiſſarius Alexandriæ declaratur, & creatur.

MCCCCXCVII. Carolus VIII. Galliarum Rex in Italiam proficiſcitur, ut Neapolim obſideret, quam mox cæpit; dein non multo poſt moritur, Regnumque ejus pervenit in Ludovicum Ducem Aurelianenſem. Eodem anno quatuor arcus pontis Tanari ob maximas fluminis inundationes concuſſi, atque proſtrati, reficiuntur maxima cum impenſa civitatis, & aliorum oppidorum; domuſque Boidorum verſus Annuntiatam comburuntur. Eodem quoque anno die duodecimo menſis auguſti Cæſar Guaſcus a Ludovico Sfortia ob ejus prudentiam, rerumque tractandarum experientiam, in Senatorem Mediolani adſciſcitur, ob multas virtutes ejus, maxima cum nominis ſui, & gentis præfatione.

MCCCCXCVIII. Lucius Malvetius Bononienſis Commiſſarium Alexandriæ egit.

MCCCCXCIX. De menſe auguſti Johannes Jacobus Triultius Mediolanenſis, vir in re bellica primi nominis, maximo cum exercitu Alexandriam obſedit, ad portamque Marenghi bombardas poſuit, & maximam muri partem diruit. Eodem anno Ludovicus XII. Gallorum Rex, dum Mediolani dominium recuperare vult, eo quia ad eum ſpectaret ob Valentinam ejus aviam, filiamque Johannis Galeatii Vicecomitis primi Ducis Mediolani, præmittit aliquos belli Duces, & in ſuam poteſtatem redigit Alexandriam, Annono, Rochetta, & Valentia prius debellatis. Dum Johannes Adurnus Genuenſis, peditum Dux a Ludovico Sfortia Duce delectus, gregarios milites duo millia in unum cogit, ut ſubſidio eſſent Alexandrinis, ipſa capitur. Alexandriæ aderat tunc temporis pro Ludovico Sfortia Galeatius Vicecomes. Huic ut ſubſidio eſſet Johannes Franciſcus San-Severinus frater Galeatii, Alexandriam ponte tumultuarie facto ad Padum accurrere fingebat. Verum is Galeatius beneficiorum in ſe per Ducem collatorum immemor ulterius progredi noluit, qua re patefacta, idem Galeatius San-Severinus animo territus ulterius obſidionem ferre noluit; Ludovicusque ipſe, qui metiebatur ejus fidem ex fide Johannis Franciſci fratris, jam certiorem reddiderat Galeatium, ut ab Alexandria recederet, quamquam fama ſit Johannem Franciſcum fratrem hujuſmodi literas falſo confinxiſſe, ut fratrem deciperet, quandoquidem illum odio proſequeretur, maxime quod Ludovicus Sfortia ſummam rerum militarium Galeatio detulerat, cum ipſe haberetur longe præſtantior rebus bellicis, & ætate etiam Galeatium præcederet. Accedebat quod Galli maxima tormentorum vi mœnia civitatis proſtraverant. Aderant in civitate pro Ludovico Sfortia mille catafracti, totidem velites, & tria millia peditum, quare Galeatius civitate relicta Mediolanum proficiſcitur cum nullo hominum hoc collato conſilio, quem paullo poſt inſequitur Hermes filius illegitimus Galeatii Sfortiæ cum aliquibus aliis primi nominis; reliqui vero, cum fugam Ducum ſuorum proſpexiſſent, huc illuc palantes fugiebant, & plures eorum ſpoliantur a latronibus; aliqui ab inimicis capiuntur. Alexandria miſere diripitur, & pars aliqua incendio abſumitur: omnia divina, & humana miſcentur, qua clade accepta ſtatim Ludovicus Sfortia, ut prudens erat, vocem emiſit ſe Mediolanenſe imperium amiſiſſe, fugæque ſe accingebat, quam poſteà in Germaniam fecit.

MD. Cum Ludovicus Sfortia maximam partem copiarum ad præſidium Mediolani deſtinaſſet, Novariamque contendiſſet, Helvetiiſque promiſiſſet illam dare diruendam, & diripiendam, miſericordia permotus id facere recuſavit. Quare Helvetii indignati cum obſidioni civitatis Novariæ adeſſent, ubi Johannes Jacobus Triultius cum Gallorum exer-

Digitized by Google

citu inerat, ipſum interveniente quadam pecuniæ quantitate Gallis tradiderunt, a quibus in Galliam perducitur, ubi paullo poſt, ideſt anno MDV. in civitate Burgenſi moritur. Eodem anno bini pontis Tanari arcus in flumen ceciderunt.

MDIX. Hoc potiſſimum tempore floruit Cæſar Guaſcus Senator Regius.

MDX. Die decimo ſexto menſis maii frater, qui appellantur Jeſuati s. Hieronimi, quorum inſtitutor fuit Beatus Johannes Columbinus Senenſis, vir maximæ ſanctitatis, Alexandriam advocantur, ne civitas careret his probis viris, & Deo acceptis, eiſque promittitur, & inde donatur Eccleſia ſancti Hieronymi, quam uſque ad ſuppreſſionem eorum ordinis inhabitarunt una cum ædificiis, & aliis ad eam pertinentibus. Hæc Eccleſia jamdiu erat juriſpatronatus civitatis Alexandriæ, hoc addito quod fratres mortuorum corpora cuſtodirent, & humarent, quandoquidem memorata Eccleſia ad hoc pium opus erat deſtinata. Eodem anno antiquiſſima Eccleſia s. Mariæ de Caſtello, ad id nitente civitate, aliiſque piorum eleemoſinis in hanc, quæ nunc viſitur, magnificentiam exornatur.

MDXII. Ludovicus XII. Gallorum Rex unacum ejus exercitu ab Helvetiis, & Venetis maximo nixu, & opera Julii II. Summi Pontificis ex Italia fugatur, & expellitur. Qui Galli in eorum receſſu multa damna Alexandrino territorio intulerunt. Nam per oppidum Quadringenti tranſeuntes die 20. menſis junii, multas domos miſere arſerunt, ac deprædantur, necnon homines numero quindecim interficiunt, Maximilianuſque Sfortia a Maximiliano Imperatore Ducalem inveſtituram conſequitur, & univerſæ ditioni Mediolanenſi dominatur, & potitur.

MDXIII. Die 24. decembris Maximilianus Sfortia Ludovici filius Mediolanum magno cum omnium applauſu, & pompa, ac civitatis expectatione, ac maxima comitante armigerorum caterva una cum Illuſtriſſimo Cardinali Sedunenſi ingreditur, qui totum dominium fere ſubegit, & Galli cum Johanne Jacobo Trivultio Novariam ſe receperunt, in qua nonnulli Helvetii fugantur, tormentaque bellica ipſis capiuntur. Eodem anno die 2. martii reconfirmatur imbotatura vini oppidi Candiæ Johanni Franciſco, & Philippo de Ferruffinis filiis legitimatis Antonii de Ferruffinis militis Hieroſolymitani a Maximiliano Sfortia Mediolani Duce.

MDXIV. Die vigeſimo octavo menſis martii Maximilianus Sfortia Antonio Ghilino arcem Caravagii optima ejus fide fretus committit; ſed a Venetis hoſtibus diu obſeſſa, tandemque expugnata, cum eam tueri contra tantas vires ſtrenuus vir non poſſet, inde præficitur arci Tricii.

MDXV. Nicolaus Fulgoſius Genuenſis Tribunus militum pro Franciſco primo Gallorum Rege multas excurſiones in agrum Alexandrinum fecit, multaque damna intulit; cum interim Alexandria pro Maximiliano Sfortia ſtaret, illiuſque partibus faveret. Eodem anno de menſe ſeptembris Franciſcus Galliæ Rex Mediolanum movet itinere, quod perducit Novariam, qui conquaſſatis Helvetiis prope Marignani caſtrum, primum Mediolanum obſidet, & inde capit, quo Dux Maximilianus ſe receperat, quem captivum in Galliam conduxit, perhibito honeſto ſtipendio triginta ſex millia ducatorum Venetorum. Ibi tædio captivitatis, & deſperatione recuperandi imperii patrii, miſerabiliter obiit anno 1530.

MDXVIII. Guaſchi, & Trotti, qui per ſummam injuriam illi Gavium, iſti Vadam duo oppida maxima a Genuenſibus erepta ſibi dicebant, ſententiam ſecundum ſe obtinuerunt adverſus rempublicam Genuenſem a Franciſco Gallorum Rege, per quam condemnantur Genuenſes ad illorum oppidorum reſtitutionem; qua de re Genuenſes, ut Regem a ſententia dimoverent, legatum miſerunt, ſed re infecta patriam repetere jubetur. Rex in ſua ſententia perſtitit.

MDXIX. Die duodecimo menſis januarii Maximilianus II. Imperator filius Federici III. moritur, cum imperio potitus fuiſſet annis triginta tribus, in cujus locum ſuffectus fuit ab Electoribus Carolus V. filius Philippi Hiſpaniarum Regis.

MDXXI. Alexandria per Sfortianos capitur, Galli expelluntur; nam Mediolanenſis Imperii arces fere omnes, & pleraque munita loca ab hoſtium præſidio tenerentur Mediolanum, Novaria, Domodoſſola, Arona, Triciique arces, & Bobii, Verbanus lacus ultra Padum poſita, Alexandria Gallis etiam parebat, quod ægre ferebat Moronus. Quare dies, noctesque in hoc totus erat, quo modo exercitus hyberno tempore moveri poſſet, ſtatuebat enim Alexandriam recuperare; ſed exercitus hoc recuſabat ſtipendii defectu. Res (1) vero ita ceſſit, ut omnia ad optata pervenerint; milites namque (2) perſuaſi Alexandriam capiunt, dum qui civitatem cuſtodiebant ad tumultuariam pugnam progreſſi eſſent; itaque Sfortiani una cum hoſte ingreſſi urbe præter ſpem potiuntur. At Galli cum hanc maximam jacturam aliquandiu . . . . . (3); ſed cum viderent non ſolum Genuenſium commercia ſibi tolli, & viam ſibi ad mare intercludi, verum etiam intelligerent Alexandrino præſidio facile totam Ciſpadanam juriſdictionem in fide Sfortianorum contineri, ne majorem cladem ſibi adderent per aliam partem, quæ s. Alexii vocatur, fuga ſalutem ſibi quæſierunt. Eodem anno Hector Vicecomes juſſu Proſperi Columnæ ad Alexandriam tutandam cum mille, & quingentis peditibus nullo ſtipendio, ſed ſolo Sfortiani nominis amore tranſmittitur, quibus civitas ipſa victum laute ſubminiſtrabat. Eodem anno cum plures calamitates Alexandria paſſa eſſet ob Sfortianos milites mille, qui inibi in hybernis erant, memoratus Proſper Columna juſſit, ut Cremonam proficiſcerentur, ut ab aliis tribus civitatibus Cremona, Ticino, & Alexandria impetus hoſtium propelleretur, Duce Gaſparo Maino civitatis Præfecto. Eodem anno Galli obſident Mediolanum, quo per hyberna tempora, maxima frigora, & multas pluvias, dominus ab Scuto venit ſuppetias laturus, qui cum Vercellas ſe recepiſſet, a nonnullis Italis, & Hiſpanis fractus fuit. Tandem Franciſcus Gallorum Rex ab Italia expellitur, & fugatur a confœderatis, ſcilicet

Digitized by Google

Leone X. Summo Pontifice, Carolo V. Imperatore, & Florentinis, eorum Duce Proſpero Columna, a quo pariter anno inſequenti apud Biccocam maxima cum eorum Gallorum occiſione, & ſtrage fugantur, & quaſſantur, qui oppidum Quadringenti penitus ſuccedunt, & depopulantur, & ejus Eccleſias evertunt. Deinde Franciſcus II. Sfortia Ducatum Mediolani adipiſcitur. Eodem anno Pallavicinus Vicecomes Mediolanenſis, Alexandrinusque Epiſcopus, cum in Franciſci II. Mediolani Ducis necem conſpiraſſe diceretur, carceri mancipatur a Proſpero Columna juſſu ejuſdem Franciſci Ducis, qui paullo poſt ab eo aufugit, & nonnulli amicorum detruſi in carcerem adhibita quæſtione faſſi ſunt in domo ipſius Antiſtitis conjurationem factam fuiſſe, neminemque ad perpetrandum tantum facinus Bonifacio fratre idoneum magis viſum, in animoque habuiſſe poſt Principem, Moronum, ceteroſque (4) ejus amicos obtruncare; ſed cum res perageretur ante ſtatutum diem multos conjuratos non adfuiſſe. Sed licet quidam hoc dixerint, tamen Bonifacius haud ſemel profeſſus eſt, nemine hominum conſcio, ſed proprio motu id aggreſſum fuiſſe, quia Principem noſſet in ſe male animatum fuiſſe.

(1) Rex *MS.*
(2) Militeſque namque perſuaſi *MS.*
(3) Elevabant *MS.*
(4) Ceteroſque *MS.*

MDXXII. Alexandria noctis tempore in feſtivitate s. Sebaſtiani per Cittadellam a Johanne Saſſatello expugnatur, qui ſub ſtipendio Franciſci Ducis Mediolani militabat. Dum Cives longe animoſius contendunt, quam par eſſet, & diſciplina militari conveniſſet; ita cum hoſtes mixtim cum civibus introiſſent, paſſim præda fit. Eodem anno peſtis graviſſima totum fere Mediolani dominium affixit, & præcipue Alexandriam.

MDXXIII. Alphonſus Davalos cum Hiſpano peditatu Alexandriam e manibus Gallorum recuperat, quam ſæpe ab illorum manibus Vitellus Romanus, Adurnorum armis ſuffultos fruſtra aliquot menſes recuperare tentaverat. Præerat tunc Boiſſius, qui *diffiſus* (1) Urbem ſe poſſe tutari adverſus peritiſſimum belli Ducem, ſtrenuumque hoſtem, cum Ferdinando Davalo de ea reſtituenda his conditionibus paciſcitur, ut cum armis, ac rebus ſuis ſine dolo, & fraude in Galliam abire liceret, quod poſtea integra fide præſtitum fuit.

(1) Diffuſus *MS.*

MDXXIV. Gallorum Franciſcus Rex iterum maximo comparato exercitu in Italiam redire conatur, cum Cæſarianorum res perculſas, vireſque ſemifractas Marſilienſi expeditione male tentata videret; quod audiens Carolus Lancius Cæſaris in Italia legatus, Alexandriam cum militibus, quos in Italia retinuerat, ſe recepit (1) audiens Regem jam Auguſtam Taurinorum cum copiarum parte adveniſſe, moxque Gallorum ſubſecutum exercitum ad Alexandriam properare, ubi a Cæſarianis profligatur, maximamque cladem accipit; & hoc tempore in parte hac (2) Ciſpadana militibus, hoſpitationibus, exactionibus, & exagitationibus incolarum omnia ardebant, & miſcebantur.

(1) Receſſit *MS.* (2) Pars hæc *MS.*

MDXXV. Franciſcus Gallorum Rex ad ſe vocavit duo mille pedites ex his, qui e Marſilia Savonam advenerant, & qui ſtipendia ſub Rentio Urſino Ceretis Domino, & Michele Antonio Salutiarum Marchione meruerant. Hi cum in territorium Alexandrinum perveniſſent, ad Urbæ flumen Gaſpar Mainus Præfectus civitatis, Ducis nomine, nec non & Bernardinus Cerretus militum Dux impiger hoc præſentientes, peditibus mille ſeptem centum præſidio munitus eis occurrit, quos ſtatim dum defeſſi eſſent ex itinere, facili negotio devicit, & Caſtellatium aufugientes paullo poſt deditionem fecerunt, decem & ſeptem militaribus ſignis hoſtium acceptis. Hic Gaſpar Mainus vir fuit excelſi animi, in periculiſque præſentaneis liberalis, & inter Duces ſui temporis nemini fortaſſe ſecundus. Eodem anno die 24. februarii maximum prælium prope obſeſſam Ticinenſem urbem inter Gallos, & eos, qui Carolo V. Cæſari favebant, committitur; quo in prælio multi capiuntur, inter quos præcipue Franciſcus I. Gallorum Rex. Interea Alexandriæ trepidatur.

MDXXVI. Die quinto menſis julii Dux Carolus Borbonius Hiſpaniam adveniens, Genuamque appulſus centum peditibus comitatus Alexandriam progreditur, & ab ea Viglevanum, ut quanto citius Mediolanum accederet, in itinere tranſvadato jam Ticino, obviam habuit Alphonſum Davalum Marchionem Vaſti, Comitem Gajaſſi cum quatuor centum equitibus catafractis, ſexcentum velitibus, & ſumma cum benevolentia ſe complectuntur, ac Mediolanum omnes ingrediuntur.

MDXXVII. Calendis maii Philippus Caroli V. Imperatoris filius Catholicus Rex Hiſpaniarum oritur. Eodem anno die primo menſis auguſti Odettus Lautrechus Gallus Boſchum oppidum in Alexandrino agro ſitum obſidere tentat, adhibitis ad hoc Helvetiis, qui ſub Franciſco Gallorum Rege ſtipendia merebantur. Quo factum fuit, ut (1), Germanis, qui ſub Comite Ludovico Lodrono militabant, & quos Boſchum tranſmiſerat ad pecuniam pro militum ſumptibus a Boſchenſibus exigendam, viam redeundi Alexandriam præcluſerit; & cum Boſchenſes in fide permanerent, intuſque propugnantium numerus adeſſet, plures dies Gallum otioſum ſub mœnibus retinuerint; tandem vi tormentorum mœnibus dejectis, oppidum capitur; hoſtiliterque incenduntur domus, & diripiuntur. Oppidani, qui in obſidionis initio fugæ ſe non mandaverant, pecunia libertatem redimere coguntur; at Germani, qui primo impetu mortem evaſerant, Gallicum ſtipendium ſub Lautrecho accipiunt. Comiti Ludovico Lodrono uxor, & filii libere reſtituuntur per Lutrechum, quos in eadem obſidione ceperat. Eodem anno Odettus Lautrechus relicto Boſcho Alexandriam adoritur cum octo millibus Helvetiis, decem mille Hiſpanis ſub Petro Navarro, & tribus millibus Aquitanis, qui recenter in Italiam advenerant Duce Barone Bierna, &

Digitized by Google

tribus millibus peditum Franciſci II. Ducis Mediolani. Alexandriam tutabantur mille, & quinque centum pedites. Sed paullo poſt Albericus Belgiojoſius ſubſidio venit cum ſelecta militum manu, per proximos colles Alexandrinos, quo ſactum fuit, ut expugnatio difficilior redderetur; nam ſtrata machinis mororum parte vallum magna celeritate intus reficiebatur. Ad hoc Venetus exercitus in Gallorum auxilium advenit, at undique civitas oppugnabatur cuniculis a Petro Navarro inſigni horum artifici, tormentiſque bellicis, ac bombardis, qui numquam deſiſtebant, mœnia undique quaſſabantur, adeo ut coacta ſit civitas, militeſque, qui præſidio erant ſalvo honore, & perſona deditionem facere his conditionibus, ut Baptiſta Lodronus in Germaniam contenderet cum impedimentis omnibus, Alberico Barbiano de Belgiojoſio autem in Taurinos ire liceret, modo ne per ſemeſtre ſpatium contra Galliarum Regem, atque ejus ſocios arma ferret. Poſt quod Lautrechus Alexandriam quingentorum peditum præſidium imponere tentavit; ſed de hoc ſociis valde conqueſtis, mutata ſententia, ut Sfortiani illud imponerent, permiſit.

(1) Hoc facto Germaniſque *MS.*

MDXXVIII. Cum nomine Regis Gallorum Comes s. Pauli maximo cum exercitu Italiam peteret, Aſtam Coloniam primo adit (1), in quam exercitus Venetus cum ejus Quæſtore advenerat, & paullo poſt Alexandriam verſus prodierunt, in qua per menſem cum univerſo exercitu, & in adjacentibus oppidis in hybernis permanſerunt. Eodem anno Comes Antonius Guaſcus caſtrum Gavii ſuum proprium Genuenſibus, inſcio Duce Mediolani, diſtraxit, & vendidit, qui Novas, & Vuada acceperunt, quæ poſtea ſemper tenuerunt.

(1) Adipit *MS.*

MDXXIX. De menſe auguſti Hieronymus Marinonus Commiſſarius Generalis Franciſci II. Sfortiæ Mediolani Ducis Alexandriam venit, exiſtente Ludovico Viſtarino ipſius civitatis Gubernatore, & facta grani perquiſitione, granarium conſtituit, & furnum deputavit unicum pro ſingulo Quarterio, in quo panis vendebatur ſolidis tribus in ſingulas libras, ut militibus ſtipendium perſolveretur, nec alius panis confici poterat. Et quia ejus Cancellarius, qui Mediolanenſis erat, ex illis a Porta macinari fecerat frumentum, & vendiderat panem, laqueo ſuſpendi fecit. Inſuper conſimili modo quandam mulierem gravidam, quæ in Bergolio ſtabat, eo quod quatuor panes nigros, ut ſuis filiis daret, exportabat, eam pariter laqueo ſuſpendi juſſit. Interim Hiſpani per Comitatum hoſpitabantur, & multa mala perpeſſi (1) ſunt Alexandrini hoc tempore; quin etiam tamquam peſtis rabida hic Marinonus perſolvi juſſit Sexadienſibus ſex mille aureos, ac præſentari in pœnam vectigalis defraudati. Granarium hoc perduravit uſque per annum 1530., & 1531., deinde Mediolanum ſe recepit maximo cum odio Franciſci Mediolani Ducis ob ejus mala geſta, & populorum oppreſſiones. Mox Venetias petiit (locus enim is eſt non longe diſtans a Mediolano) ubi malo modo, miſereque, & maximo animi dolore periit. Unum benefactum ab ipſo fuit, quod male acquiſitum Xenodochio Mediolanenſi reliquit. Eodem anno Carolus V. Imperator Genuam appulit, mox Placentiam, dein Bononiam, ubi Clemens VII. Pontifex Maximus eum præſtolabatur; anno vero ſequenti in memorata civitate corona Imperiali ornatus fuit a Pontifice, in qua cum multi Duces concurriſſent, Dux Franciſcus Sfortia, qui ſpoliatus erat ſuo Ducatu, reintegratus fuit, ita ut Imperator perciperet octuaginta mille aureos, quorum pars perſolvenda erat in certis temporibus. Eodem anno interceſſione præfati Franciſci Ducis fit Generalis Antonius de Leva in Italia.

(1) Perpenſi *MS.*

MDXXX. Carolus V. Imperator Mediolanum Franciſco Sfortiæ una cum reliqua ditione reſtituit. Ipſe Franciſcus pollicetur ſummam aureorum nonaginta millia Cæſari, ex quibus quadraginta millia primo anno ab ipſo repræſentantur, reliqua in annos decem æquis penſionibus dinumerare cogitur.

MDXXXI. Ghilinus de Ghilinis juris utriuſque Doctor, Epiſcopus Comacenſis hoc anno potiſſimum floruit. Extat adhuc Epiſtola ipſi directa per Johannem Menardum de uſu ptiſanæ, qui Medicus fuit ſui temporis excellentiſſimus. Data Budæ.

MDXXXIII. Die decimo tertio menſis ſeptembris Camillus Ghilinus Franciſci II. Mediolani Ducis a ſecretis, & ejuſdem in calamitatibus Comes, filius Jo. Jacobi Ghilini, pariter a ſecretis Ludovici Sfortiæ Ducis, hic cum Legatus ad Carolum V. Imperatorem per annos novem, & ulterius fuiſſet, interim omni ſtudio, & fidelitate, ſeduliterque Ducis negotia procuraſſet, tandem ob egregiam operam navatam, ab eodem Duce in laborum præmium mille, & quinquecentum libras Mediolanenſes in maxima pecuniarum anguſtia annuales accipit.

MDXXXIV. Franciſcus II. Sfortia Mediolani Dux uxorem ducit Chriſtiernam filiam Regis Daniæ, neptemque. Caroli V. Imperatoris, quæ maxima pompa, & lætitia Mediolanum ducitur.

MDXXXV. Franciſcus Sfortia II., & ex Sfortiorum familia ultimus Mediolani Dux, vir omnibus virtutibus heroicis perfectus, & numeris abſolutus, relicta Chriſtierna uxore, hoc anno maximo cum ſubditorum dolore moritur, ſummaque cum honorificentia in Eccleſia Cathedrali in majori Capella humatur die vigeſimo quinto menſis octobris. Cui dominio ſucceſſit Carolus V. Imperator, cujus vices gerebat Alphonſus Davalos Marchio Vaſti.

MDXXXVI. Die decimo quinto menſis julii invictiſſimus Carolus V. Imperator ob egregiam operam novatam a Camillo Ghilino Franciſci II. Sfortiæ Ducis a ſecretis, eidem donationem jam pluribus annis præteritis a dicto Franciſco Sfortia reconfirmat hac præfatione verborum: „ Egit olim „ Illuſtriſſimi Franciſci II. Sfortiæ Mediolani Ducis „ apud nos, tum in Hiſpaniis, tum in aliis locis „ Oratorem Camillus Ghilinus, ejuſdem Ducis Secretarius non minore erga Principem fide, & „ dexteritate, quam erga nos ſtudio, & obſervan„ tia, qui etſi ab ipſo Duce nonnullas donationes

Digitized by Google

„ acceperit id, quod privilegiis, & literis Duca-
„ libus ſatis apparet; tamen quod immatura morte
„ præventus, dum Principis ſui nomine nobis gra-
„ tulatum ob victoriam Africanam in Siciliam
„ venit, non potuit conceſſis diu frui, dignum
„ duximus, poſtquam ſtatus Mediolani ad noſtrum
„ imperium redierit, eam animi noſtri ſignifica-
„ tionem erga eum declarari; in ejus hæredes,
„ ideſt in Lucretium, & Thomam conferre, &
„ ideo deputamus annuam penſionem ſcutorum du-
„ centum, durante eorum vita ſuper quibuſcum-
„ que redditibus. „ Eodem anno memoratus Carolus V. Imperator Marſiliam contendit, ſubinde in Italiam advenit. Antonius de Leva Capitaneus Generalis in Italia moritur. Res infeliciter geritur, multa onera perticatus menſualis, & alia hujuſmodi ad bellum ſuſtinendum imponuntur. In locum Antonii de Leva demortui, Alphonſus Davales Marchio Vaſti ſufficitur; & ab hoc anno uſque ad 1542. maximum bellum viguit in Pedemontana regione inter Imperatorem, & Galliæ Regem. Interim induciæ fiunt, ut quilibet teneret id, quod bello cepiſſet, induciæque ipſæ decem annis perdurarent.

MDXXXVII. Flumieres nomine Gallorum Regis in Italia Vicarius copioſum Gallorum exercitum in montes deduxit, & apud Poerinum in Pedemontana Regione ſitum caſtra locavit. Cæterum Marchio Vaſti inter Aſtam, & Alexandriam, ut eidem obviam fieret caſtrametatus eſt, quo in loco plures dies conſumpſit Interim exercitus ipſius plura damna Agro Alexandrino intulit.

MDXXXVIII. Die quarto menſis maii Ludovicus Panizzonus eques Hieroſolymitanus hoc potiſſimo tempore floruit, ſtipendioque meruit in exercitu reipublicæ Venetæ, quæ eum Ducem conſtituit centum velitum, Andrea Gritto ejuſdem reipublicæ Duce.

MDXL. Ludovicus Ghilinus juris utriuſque Doctor in Collegium juriſconſultorum Mediolani cooptatur, in quod ex Mediolanenſium ſtatuto nemo admittitur, niſi qui inter cætera ortus ſit ex antiqua, & nobili civitatis familia, aliaque requiſita habeat, quæ a memorato ſtatuto requiruntur.

MDXLI. De menſe auguſti Carolus V. Imperator Alexandriam advenit, in qua honorifice accipitur; nam cives Quadraginta viri nobiles albis indutos veſtibus illum exceperunt. Mox Mediolanum ingreditur regia pompa a Mediolanenſibus receptus, & civitas ipſa omnes civitates dominii deſcriptas propoſuit. Alexandria prima a manu ſiniſtra civitatis Mediolani collocatur, quæ ſe ſe offerebat præeunte (1) faſce ſpicarum cum modiolo antiquo, quo menſurabatur frumentum, his adſcriptis verbis. ALEXANDRIA FRUMENTI ET CÆTERARUM FRUGUM UBERTATE VELUTI HORREUM CISALPINORUM IN URBEM ERECTA ADVERSUS MEDIOLANENSIS IMPERII HOSTES PROPUGNACULUM. Poſt quam collocata fuit Novaria, deinde cæteræ civitates ſtatus pro dignitate, & antiquitate.

(1) Prætereunte *MS.*

MDXLII. Diſſoluto exercitu Delphini filii Galliæ Regis, Itali, qui ſub ſuis ſtipendiis merebant, Italiam petere aggrediuntur; ſed cum ſine duce & ſine ſtipendio eſſent, quove progrederentur, ne ſcirent, tumultuariis ducibus ſibi adſcitis Aurelio Bologneto, Gerardo Fraſcaria, & Carrecia Lechenſi Montembarutium pervenerunt cum ſeptemcentum peditibus electis. Quod cum reſciret Alphonſus Davalos Marchio Vaſti cum omni ejus exercitu, & juventute Alexandrina & ſeptem tormentis bellicis, Montembarutium obſidet; ſed cum viriliter oppidum a propugnatoribus defenderetur per aliquot horas, poſt ſeptemcentum bombardorum ictus, quibus mœnia disjecta fuerunt, oppidum capitur; multi occiduntur; qui ſuperfuerunt cædi, capiuntur. Eodem anno die quinto menſis junii pugnatum acerrime eſt apud Serravallem oppidum inter Cæſarianos, & Gallos, qui inſignia Philippi Strozzi ſequebantur; nam hic dum Mediolanum occupare vellet, copias in illud duxit. Sed cum ea ſpe decideret, auxilio maturius adventante, vexilla convertit, ut opem ferret his Gallis, qui Carignanum obſidebant, & præterea inuſitatis itineribus agmen ducit per montes, & convalles penes Appennini juga; ſed cum Iriam flumen tranſvadare tentaſſet, Carolus Lanojus conjuncto equitatu cum Salernitano Principe Cæſarianis tranſitum impedire conati ſunt, ibique certamen ingens. Milites Cæſaris primo funduntur, mox recuperatis viribus cum ex vinetis Cæſariani erumperent, geminareturque prælium, Galli in fugam conjiciuntur, cum diſſolutis ordinibus ad prædam intenti ſe remitterent, pauci occiduntur, multi capiuntur, inter quos plures primi ordinis exules Neapolitani, qui ne quid deterius in eis ſtatueretur, a Cæſarianis benigniſſime dimittuntur. Pugnatum eſt duabus horis, capta ad ſex millia hoſtium. Petrus Strozzi cum ducentum peditibus Cheraſcum verſus fuga ſalutem nactus eſt. Ulyſſes Urſinus Tribunus militum, Comes Georgius Martinengus, cujus virtus eo die emicuit, captivi Alexandriam ducuntur ſexagintaquatuor inſigniis Gallorum captis. Qua de re Alexandriæ lœtitiæ publicæ factæ ſunt, & mox majori præſidio urbs firmatur. Eodem anno die duodecimo menſis auguſti duo arcu pontis Tanari deciderunt, nec mali aliquod fecerunt; in quorum locum ſuffectus fuit pons ex aſſeribus conſtructus. Eodem anno die tertio menſis ſeptembris locuſtarum ingens copia ex oriente proveniens, Italiam adeo oppreſſit, ut omnes fructus, meſſeſque ſuo morſu, vel eroſerint, vel aduſſerint; quod in omen (1) verſum eſt superveniente clade, quam Alphonſus Davalos Marchio Vaſti accepit ad Ceresolam; amiſſi in ea pugna contra Gallicum exercitum multis mortalium. Sed Dei optimi maximi ſubſidio adventante hyeme omnes illæ periere.

(1) Omnem MS.

MDXLIII. Conventus Pauli III. ſummi Pontificis, & Caroli V. Imperatoris Buſſeti fit: multæ Comitivæ gentis Hiſpaniarum Alexandria tranſeunt. Galli multas impreſſiones faciunt, nonnulla oppida accipiunt. Interim Gubernator Alexandriæ mœnia oppidi Feliziani ſolo æquari mandat, quod inobe-

Digitized by Google

dienter quoſdam milites Hiſpanos recipere recuſaverint. Eodem anno de menſe ſeptembris Alphonſus Davalos Marchio Vaſti cum duobus millibus delectorum militum ad urbem Nitiam Galliæ Narbonenſis properat, ut illam eriperet ex manibus Turcarum, qui illam dira obſidione cingebant. Turchæ hoc præſentientes eam deſerunt, nonnullis ædibus ſuccenſis, prædæ nonnullam quantitatem, & hominum ad tria millia adducunt. Eodem anno civitas Novariæ poſtridie idus aprilis cum univerſa ejus ditione a Carolo V. Imperatore in feudum datur Petro Aloyſio Farneſio, ut gratificaretur Paulo III. ſummo Pontifici ejus Patri.

MDXLIV. Pugnatum eſt apud Cereſolam cum Gallis per Cæſarem infeliciter Duce Alphonſo Davalos Marchione Vaſti. Occiduntur ad duodecim millia militum numero, ſed magna ex parte Germanorum; at Gallis non incruenta victoria conſtitit, cum ex eis aliquos ex nobilitate viri deſiderati ſint. Vaſtius acceptæ cladis dolore, quos ex turpi fuga colligere potuit, ut majores motus hoſtium comprimeret, collegit; moxque Aſtam Coloniam petiit, dein Alexandriam proficiſcitur, in qua ducto Thermeo Gallo captivo equeſtris militiæ cataphractorum Præfecto, reliquias ſervati exercitus in præſidia dimittit.

MDXLV. Die duodecimo menſis aprilis Turris podiorum penes Marengum petitur, & flagitatur per Gambarinum de Gambarinis, Franciſcum Stortilionum Conradum Ganducium, & clientes, ut in ea diſponere poſſent cuſtodias pro tuitione bonorum, ne per inopinatum aliquem incurſum hoſtium illa diriperentur; quod eodem anno die 17. dicti menſis conceditur. Eodem anno Alphonſus Davalos Marchio Vaſti diem ſuum clauſit extremum.

MDXLVI. In locum demortui Alphonſi Davalos Ferrandus Gonzaga vir ſane prudentia, juſtitia, & humanitate, omnibuſque virtutibus ornatiſſimus a Carolo V. Imperatore Mediolanenſi Ditioni præficitur. Eodem anno de menſe octobris Rodericus Davalos Gubernator Alexandriæ creatur ad inſtantiam ipſius Civitatis. Antonio Aulario, & Antonio Franciſco Ferrufino Legatis ſindicatur per Laurentium Polum, & Nicolaum Siccum Capitaneum juſtitiæ Mediolani. Rodericus ſupra memoratus vir fuit pacis artibus inſignis, & qui mallebat patriam hanc noſtram propriis armis, & viribus tutari, quam externa auxilia adhibere. Sed laſciviente fortuna in maximam verborum contumeliam, & incontinentiam delapſus, cives, pleroſque omnes ſibi bonos, infenſos ſibi reddidit, adeo ut cogerentur per ſupplices libellos de ejuſdem intemperantia Carolo V. Imperatori, tunc Mediolanenſis dominii domino, cum maximis querimoniis conqueri, ut eumdem ſevere coerceret, aut de loco moveret, atque hac de cauſa memorati Legati ad eum mittuntur.

MDXLIX. De menſe februario Philippus Auſtriacus Caroli V. Imperatoris filius, Belgas petiturus, Alexandriam, mox Mediolanum applicuit; inde Mantuam magnificentiſſimis apparatibus undique exceptus, at non ſolum Regum, & Principum, ſed etiam & maximarum Civitatum legationes auditæ, quæ undique confluebant, conveniebantque congratulatum, pro felici, fauſtoque tanti Principis Monarchiæ ſucceſſoris adventu.

MDLI. Initia belli Parmenſis univerſam Italiam concuſſerunt, quæ poſt multos menſes ita incaluerunt, ut non ſolum exitium Parmenſis civitatis, verum etiam totius Italiæ fere ſecum attulerint. Hinc ab Octavio Farneſio Parmenſium conquæſita auxilia, & ab Henrico Gallorum Rege præſtita fuere.

MDLII. Gonzales Rodriguez Salmaticenſis Præfectus urbis Alexandriæ a Carolo V. Imperatore declaratur; is fuit agreſtibus moribus, vultu ſevero, voce ſuboſcura. Cujus temporibus Alexandria intus, & extra bello ardebat, ob frequentes militum hoſpitationes, quas perpeſſa fuit; tum quia cives illos ægre alere cogebantur, & crebris Gallorum incurſionibus premebantur; multique ad extremam inopiam redacti ſunt; ſed nihil profuit invidioſa fortuna, cum cives Alexandrini licet tot malis circumventi conſtantiſſime tamen fidem inviolabilem Carolo V., & Philippo ejus filio, poſtea Hiſpaniarum Regi ſemper ſervarunt. Duravit ipſius Rodrigui a Salamanca Præfectura uſque ad annum 1559.

MDLV. Carolus V. Imperator, Comitiis prius indictis. ..... Ad ſtatutum diem Bruxellas Beneficiarii omnes conveniunt in ampliſſimam aulam, in quam paullo poſt a prandio ingreſſus Cæſar cum Philippo filio, Maria Regina ſorore, Emanuele Philiberto Allobrogum Duce, atque aliis pleriſque proceribus, Carolus ipſe in ſublimi throno ſedens, cæteros juſſit aſſidere; unus ex Conſiliariis Cæſaris orationem habens, Cæſarem excuſavit, quod iturus eſſet in Hiſpaniam tamquam in receſſum, ubi aerem clementiorem experiebatur; præterea ſe ſenem viribus imbecillem, haud poſſe tantam Regnorum molem ſuſtinere: ob id decreviſſe Philippo filio renuntiare, qui cum viribus eſſet firmis, & ingenio florenti par eſſet futurus tanto oneri, cum jam regnis gubernandis, ac regendis aſſuetus (1) eſſet, quod ipſum effecit. Eodem anno Federicus Dux Albæ Mediolanum ingreditur magna cum Civitatis lætitia, ubi per paucos dies commoratur, quam in tanta perturbatione adinvenit, quanta vix explicari poſſet; quandoquidem Hiſpani, qui in Gallia Ciſalpina in hibernis erant, aſſidue conſternati .... quas eis inferebant, Gallorum cladibus Genuam confugiebant, mox in Hiſpaniam trajecturi. Quare neceſſum fuit cuſtodias mittere Albæ Duci, qui non minus atrociter, quam juſte in profugientes milites animadverterent, illoſque ſupremis ſuppliciis afficerent, ut hoc terrore injecto Hiſpani milites ad vetera ſigna revocarentur. Eodem anno Ferraroli (quos appellant) primum in Italiam viſi. Hi milites in Italiam juſſu Ducis Albani ad mille, & quinquecentum evocati ſunt, ut partes Regis Philippi tutarentur, quas ſummo ſtudio defendere nixi ſunt. Hi milites ſunt equeſtris militiæ, & incedunt pôtius Scitarum more, quam aliter tympano præcedente, & pluribus archibuſiis ſinguli eorum utentes; quos mox diſplodunt in adverſarios, & ab iſtis chlamys illa exterior, quæ ſuper cæteras veſtes portatur, quam Ferrarolum appellant, de nomine dictæ gentis denominatur. Eodem anno omnia bello miſcentur; nam Galli die ſecundo menſis martii

Digitized by Google

civitatem Caſalis S. Evaſii capiunt; deinde die vigeſimo ſecundo menſis ſeptembris Vulpianum oppidum Pedemontium ab eiſdem diripitur, poſtea die octavo menſis octobris oppidum Montiscalvi, ditionis Montisferrati a memoratis Gallis diripitur pariter, & occupatur. Eodem anno Vulpianum oppidum Pedemontium a Duce Albano Philippi Regis vices gerente ſumma vi obſidetur; ſed cum obſeſſio in longum protraheretur, nec quidquam tanto Duce *dignum* geſtum eſſet, re infecta, multis Cæſarianis copiis cum Caſtaldo Alexandriam dimiſſis, nulla alia re memorabili geſta Mediolanum ſe recepit. Eodem anno induciæ inter Carolum V., & Henricum Gallorum Regem indicuntur ſumma cum Mediolanenſis ditionis lætitia, quæ poſtea in omnibus Italiæ, Galliæ, Belgarumque civitatibus, & oppidis, per præcones publice pronunᵗiantur. Eodem anno quarto nonas aprilis civitas Senarum una cum libertate ſe Carolo V. Imperatori ſubjecit, ſumma cum utilitate Coſmi Medicei Ducis Hetruriæ, & eo tempore, quo in deditionem devenit, quidam his carminibus luſerunt.

Leno dignus erat Senæ, ſed Cæſar amator
Hanc ad amatorem dum violentus agit,
Fugit ad Henrici Virgo indignata petentis
Blanditias, Galli & inde fovetur ope.
Hanc cupit, hanc petit, impatiens fit Cæſar amorum.
Mittit & ad Medices protinus inde Ducem.
Nititur in ferro morbum depellere, & igne;
At Medica multo plus valet arte malum.
Additur huic tenuis victus, tenuiſque diæta,
Exanguis, pallens, & macilenta fit hæc.
Deformem ſenſit Cæſar pertæſus amorum;
Hanc donat Coſino, reddidit ille decus.

(1) Avectus MS.

MDLVI. Carolus V. Imperator in regionem Extremaduram ſe recepit in Cœnobium Divi Hieronimi paucis familiaribus ſecum adductis ibi; quod reliquum vitæ fuit, omnibus humanis curis ab animo ablegatis, inter contemplationem divinarum rerum in piis, diviniſque operibus, & rebus tranſegit.

MDLVII. Valentiam oppidum in Gallorum poteſtatem devenit. Ticini milites ad cuſtodiam deputati rei fuerunt, eo quia oppidum minus bene cuſtodierint, quodque turpiter, & fœde oppidum in Gallorum manus devenerit; quamobrem multi extremo ſupplitio ſunt affecti. Eodem anno æſtimus, ſeu cenſus novus Civitatis cœptus fuit de menſe aprilis per egregium, & præſtantiſſimum Johannem Petrum Landrianum Regium, & Ducalem Secretarium Excellentiſſimo Mediolani Senatu delegatum, de ordine Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Cardinalis Tridentini, vices regias in Italia gerentis, qui cenſus abſolutus fuit de menſe februarii anni 1559. Hic Landrianus extitit vir ſumma fide, modeſtia, diligentia, & integritate, qui ob ejus eximias virtutes, ac in rebus gerendis dexteritatem in Secretarium Mediolani Senatus receptus fuit.

MDLVIII. Cum Carolus V. Imperator in fines Belgarum, & Celtarum ſe recepiſſet, tandem cum prius gravibus, multiſque morbis divexatus, ac febribus conflictatus fuiſſet, naturæ conceſſit die ſancti Mathæi Apoſtoli, ætatis annorum quinquaginta ſeptem, & menſium ſeptem; Philippus vero ejus filius regnorum univerſalis ſucceſſor magnificentiſſimo apparatu, lacrymiſque profuſis (1) in . . . . . . humari juſſit, ubi Hiſpani Reges ſepelliri ſolent. Interim funus ductum Trixilii regio apparatu, & ſplendore, in quo navis aderat multis perlucens luminibus, in qua præſtantiores, ac illuſtriores res Caroli geſtæ depictæ viſebantur. Eodem anno apparet cometa, moritur Paulus IV. Pontifex maximus Caraſſa Neapolitanus.

(1) Perſuit MS.

MDLIX. Pax inter Philippum Hiſpaniarum Regem, & Henricum Galliæ Regem fit, in qua Henricus Rex Eliſabeth ſororem in uxorem dat Philippo Regi; (qui Henricus in ludrico armorum certamine aditans (1), dum haſtis luctaretur, ictu cuſpidis unius lanciæ in oculo vulneratur, quo vulnere die vigeſimoſexto menſis junii ejuſdem anni moritur). Quæ pax ſummo cum totius Mediolaneſis dominii gaudio, & lætitia in omnibus Italiæ, Galliæque civitatibus a præconibus die vigeſimo octavo menſis maii publicatur. Eodem anno die vigeſimo octavo menſis aprilis per Gaſparem Molinam Mediolani ſenatorem, & ad hoc delegatum quædam promulgantur leges de certo modo de admittendo, vel non admittendo eos, qui in Conſilium civitatis Alexandriæ cooptari volunt; quæ poſtmodum obſervatæ fuerunt, ac per antianos, cæteroſque, qui in eo Conſilio præfuerunt, nemine diſſentiente probatæ. Eodem anno Jacobus Philippus Pedrana Orator ad Carolum V. Imperatorem ab Alexandrinis deſtinatus, dum a Belgis in mare Anglico, ut inde in Hiſpanias transfretaret poſt Philippum Regem, cui Carolus ſummam rerum delegaverat, febri arreptus pro patria ſumma conſtantia mortem obivit. Vir ſane eximius, multæque literaturæ, & Jureconſultus optimus, in cujus locum eodem anno Ludovicus Falamerius Jureconſultus in memorata legatione ſufficitur.

(1) Haſtas MS.

MDLXII. Die duodecimo menſis januarii Carolus Emanuel Emanuelis Philiberti Sabaudiæ Ducis filius Ripolis oritur. Eodem anno die nona menſis aprilis D. Johannes de Guevara Hiſpanus, Præfectus urbis Alexandriæ renuntiatur juſſu (1) Catholicæ majeſtatis. Vir bello inſignis, juris deſpector, qui per omnes militiæ gradus ad gradum hunc aſcenderat; iracundus quidem, ſed liberalis, & qui ob immenſam iram transferri ſe aliquando *ſinebat* (2), primæ impreſſionis vir. Cæterum ſatis magnificus, & honeſtus. Hic ab hoc anno uſque ad annum 1566. die 2. februarii, quo anno ſublatus eſt, ſemper in Præfecturam perſeveravit; humaturque marmoreo ſepulchro in cornu epiſtolæ Cathedralis Eccleſiæ.

(1) Suæ. (2) Transferri aliquando agebatur MS.

MDLXVI. Die ſeptimo menſis februarii Pius V., qui ante Michael Ghiſlerius appellabatur, Ordinis Prædicatorum, Cardinaliſque Alexandrinus, Pontifex maximus renuntiatur, paſſimque publicæ lætitiæ factæ maxima cum omnium alacritate nuntium hunc omnibus optimis ominibus proſequentium. Eodem anno Michael Bonellus ex ſorore nepos Pii V., Cardinalis Alexandrinus meritiſſimus creatur. Eodem

Digitized by Google

anno Franciſcus Baſtonus Boſchenſis vir ſenex, ſed multis animi virtutibus præditus, a Pio V. arcis ſancti Angeli Romæ Præfectus, & Cuſtos præficitur, quæ fidei ſuæ committitur, & eo defuncto Baſtonum juvenem egregium, & de quo magnam ſpem Pontifex conceperat, in ejus locum delegit. Eodem anno frater illuſtriſſimi Cardinalis Alexandrini Præfectus Prætorio Pontificali, Romæque Gubernator renuntiatur. Michael Bonellus vir de ſede Apoſtolica meritus, claſſiſque Pontificiæ, quam Pius V in Turcas de anno 1571. deſtinavit, Præfectus declaratus, cum plura de ſe egregia facinora edidiſſet, tamen non deſtitit, donec victoriam, Deo auctore, de inimicis nactus fuerit, ſumma cum omnium, qui Chriſtum colunt, animorum congratulatione. Eodem anno Cæſar Guaſcus patritius Alexandriæ, Anconæ Præfectus, arcem, præſidiumque ipſum inexpugnabile munivit.

MDLXVII. De menſe maii Ferdinandus Toletanus Albæ Dux, dum in Belgas proficiſceretur, Philippi Regis vices gerens aliquot dies Alexandriæ commoratur; inibi de militibus inſignibus ... conſtituit, ſalaria militiæ deputavit, ac Chiappinum Vitellum Tribunum militum effecit menſtruo ſtipendio honorificentiſſimo, alioſque (1) pro meritis, titulis, & ſtipendiis decoravit; ac mox dimiſſis militibus, qui in Lombardia commorabantur, paullo poſt eoſdem recolligit, quem nonnulli Principum Italorum Legati nomine ſuorum Principum inviſunt (2), Mediolanique nobilitas, Beneficiarii fere omnes, illud idem faciunt, qui honorifice ab Alexandrinis excipiuntur. Eodem anno die undecimo aprilis in Johannis Guevaræ præmortui locum D. Aloyſius de Acugna Hiſpanus, Alexandriæ Gubernator deputatur, vir omnibus bellicis, ac rei militaris peritia ornatus, qui mira continentia, ac integritate ſe geſſit, vir ſui retinens, alieni non appetens, quem ni fata nobis invidiſſent, diutius frui licuiſſet; tum ob ætatem, tum etiam ob ejus proſperam valetudinem, quam præſeferebat. Sed in Belgium idem Aloyſius de Acugna de anno 1568. juſſu Philippi Hiſpaniarum Regis cum delectu militum Hiſpanorum proficiſcitur, qui a Duce Albæ locumtenens generalis equitatus levis armaturæ conſtituitur; atque ejus conſilio, ac opera inibi uſus fuit. Tandem eo tempore, dum idem Acugna Præfecturam Civitatis exerceret, de menſe maii os brachii majus cujuſdam gigantis reperitur in loco Portarbellæ territorii Papienſis, Præfecturæ tamen Gubernatoris Alexandriæ in citeriore ripa fluminis Padi a Lancellotto piſcatore ejuſdem loci indigena, ab armo, ſive a ſpatula uſque ad cubitum craſſitudine capitis hominis proceri, longitudinis vero pedum trium, quod diligenter ponderatum fuit, & repertum eſſe ponderum ſeptem, & librarum quatuordecim (pondus autem pendit libras 25., libra porro uncias 12.) diligentiaque Gregorii a Caſtro tunc Commiſſarii Alexandriam tranſportatum eſt, quod nunc D. Johannes Sedegna Hiſpanus domi ſuæ habet. Ita ut amplius ambigendum non ſit, quin quod ſacræ literæ, & quid Thomas Fazelus in hiſtoria Rerum Siciliæ literarum monumentis tradunt, Gigantes olim fuerint.

(1) Aliiſque MS. (2) Incurrunt MS.

MDLXVIII. Sexto idus martii Auximates in Piceno ob multa egregia in ipſos opera navata, Republicaque eorum bene adminiſtrata, Cæſarem Guaſcum ſupra memoratum, & eorum Præfectum in civium numero adſcripſerunt.

MDLXX. Michael Bonellus Pii V. ſummi Pontificis nepos Breve, ſeu Indultum ad Coſmum Mediceum magnum Ducem Hetruriæ in civitate Florentiæ, juſſu ejuſdem Pontificis detulit, ab eoque maximo cum ſumptu, & pompa excipitur.

MDLXXI. Guarnerius Trottus civis Alexandrinus patriæ noſtræ Epiſcopus a Pio V. Pontifice datur. Eodem anno Pius V., Philippus Hiſpaniarum Rex, Reſpublica Veneta una cum Genuenſi, & aliis Principibus Chriſtianis in unum conveniunt ad bellum adverſus Turcas gerendum, qui omnes Johannem Auſtriacum Regis Philippi fratrem totius claſſis Præfectum deligunt. Multi eum in tali expeditione ſequuntur, inter quos Marcus Antonius Columna militum, & triremium Pontificis una cum Michaele Bonello Nepote Pii V., Præfectus nec non & Princeps Parmæ, Principeſque Urbini, Marchio ſanctæ Crucis, & Jo. Andreas Auria pro Republica Genuenſi, & multi alii. Tandem die ſeptimo menſis octobris claſſis ipſa Turcarum apud Echinadas inſulas, Euplarias dictas, a Chriſtianis profligatur; conquaſſaturque, & multum emicuit fortitudo, & prudentia Ducum Chriſtianorum in illo navali prælio, inter quos Michael Bonellus, qui fortiſſime adverſus ipſos Turcas pugnavit, ſummam induſtriam, & prudentiam prætetulit, quo factum eſt, ut laudatus a Marco Antonio Columna ſummi Pontificis Præfecto nec non a D. Joanne Auſtriaco totius claſſis generali Præfecto, & a Venetæ claſſis Præfecto, publice ſummam gloriam reportaverit. Publicæ ubique ſunt lætitiæ ob tantam victoriam cum omnium Chriſtianorum congratulatione, & alacritate. Eodem anno inaudita quantitas nivium e cælo cecidit, qua de re plura domuum tecta collapſa ſunt, multæ etiam domus ruinam minabantur; propterea dubitatum fuit in Excellentiſſimo Mediolani Senatu, an hi, qui aquas pluvias e vicinorum tectis in domos ſuas jure ſervitutis ſtillicidii recipiunt; nives etiam ab eiſdem exonerandas, fundendas, & dejiciendas recipere tenerentur. Qua re mature conſiderata ad Senatum re perlata (1), illi ordini viſum fuit, ut cum ſit alia aquæ pluviæ, alia nivis ratio, quoniam aqua ſtatim atque e tectis delabitur (2), atque ob id nullam fere vicino moleſtiam exhibet, *abit*; nix vero perſæpe perlongum tempus durat, & maximo inſuper damno, atque incommodo vicinum afficit, ut liceret ei, qui habet ſtillicidii *jus* nivem in vicini domum projicere; ita tamen ut intra biduum poſtquam dejecta fuiſſet, impenſa ſua reportare teneretur per pœnas, & mulctas, de quibus in dicto decreto.

(1) Prælata MS. (2) Prælabitur MS.

MDLXXII. Calendis maii Pius V Pontifex maximus ob Rempublicam Chriſtianam bene adminiſtratam, poſt religioſe vitam exactam, moribus, & omni ſanctimonia, probitateque præditus, extremum vitæ actum abſolvit, ſummo cum totius Catholici orbis detrimento, & mœrore. Hic compe-

Digitized by Google

cuit aulæ Romanæ vitia juſtitia, & ſeveritate ſua; gratiſſimus in illos, qui aliquod ſervitium ei impenderant. In primis hanc animi gratitudinem ſenſerunt Hieronimus Ruſticuccius, qui ejuſdem a ſecretis fuerat, quem poſt ad Cardinalatus apicem evexit; dein Franciſcus ejus frater major ætate, quem ad Epiſcopatum Venuſiæ, mox Fani patriæ ejus nominavit, addita inſuper perpetua adminiſtratione Epiſcopatus Senogalliæ, præter multas abbatias, & penſiones, ut hoc modo dignitatem, & Cardinalatus auctoritatem honorifice tueretur. Deinde Diamantem ipſorum fratrum ſororem Hieronimo Bonello, tunc Burgi Præfecto, matrimonio copulavit, & qui poſtea Marchio Caſſani a Sereniſſimo Rege Philippo creatus fuit, dum hic Marchionatus ob Caſtaldorum obitum ad Regiam Cameram devolutus eſſet; obtinuit (1) nuptias Diamantis, licet urbis Romanæ proceres amicitiam ejus, & affinitatem appeterent. Ex morte Pontificis vere Pii, bellum in Turcas ſuſceptum reſtitit multum, ac pene elanguit, non parumque res Chriſtianorum conſternatæ fuerunt. Is ubi diutius calculo laboraſſet, morbo abſumitur, morbum tulit, & dolorem paſſus eſt tanta conſtantia (2), ut nunquam noluerit pudendas partes Medicis attrectandas in curatione ſanandas præbere. (1) Optarit MS.

(2) Morbum & morbum tulit, & pudorem paſſus eſt tanta conſtantia MS.

MDLXXIV. Die ſecundo menſis auguſti D. Emanuel a Luna nobis Præfectus renuntiatur. Hic vir fuit, qui per omnes militiæ gradus ad hanc Præfecturam aſcendit. Dicerem Reipublicæ noſtræ miles ni quædam, quæ ejus obſcurarunt (1) virtutes, habuiſſet; ſed inter vitia, & virtutes, potius ad bonum dicerem inclinatum; quam ad malum. Hic dum Mediolanum proficiſcitur, in febrem graviſſimam decidens occubuit de anno MDLXXVJ.

(1) In quædam qua ejus obſervarunt.

MDLXXVII. Die duodecimo menſis novembris Cometa, ſeu ſtella crinita per multos perpetuos dies viſitur: primum nigro colore, dein albo, in fine rubro, quæ maximo ſplendore barbam ſuam explicabat, & ad Orientem progrediebatur, inclinans ſe ad ſeptentrionem, quo tempore Sebaſtianus Luſitanorum Rex, una cum aliis duobus Regibus dolo intercepti occiduntur, ob quorum mortem poſtmodum regnum Luſitanum cum omnibus regnis (1), ad Philippum Hiſpaniarum Regem devolvitur.

(1) *Addebatur* & ad Mauros tendit.

MDLXXVIII. Die nona menſis martii, dum Georgius Luſitanus Hiſpalenſis civitatis Alexandriæ Præfectus, litteris Guarnerii Trotti ſuffultus Quadringentum acceſſit, petiitque ab illius oppidi conſilio, ut ſibi liceret nonnulla fragmenta ſanctorum corporum Dalmatii, Primi, & Feliciani martyrum, quæ inibi ſumma cum veneratione, & diligentia obſervantur, exportare; quod cum ſumma omnium conſtantia eidem negatum fuiſſet, ira perculſus ad minas, mox cum nihil proficeret, ad facta pervenit, ſtatimque tranſmittit in hiberna Theutonicorum militum cohortem ...., a quibus per vim id, quod voluntarie non potuit, , extorſit, nonnullamque particulam ex oſſibus capitum dictorum trium Sanctorum exportavit, quæ in ſuam patriam, poſt quam ab Alexandriæ civitate diſceſſit, ſecum tranſtulit. Eodem anno calendis junii D. Rodericus a Toleto propinquus illuſtriſſimi Ferdinandi Toletani Ducis Albæ Præfecturam Civitatis gerit. Hic dum rudimenta ſuæ militiæ apud Belgas deponit, armis illuſtrem, & ſtrenuum ſe reddidit. Præſertim in conflictu facto de anno MDLXVIII. penes Caſtellum Bdelii, ſeu apud Caſale Regipedis Monſterlenſis Diœceſis in Belgis apud flumen Verram, in quo prælio Dux Albenſis vices gerens Philippi Hiſpaniarum Regis victoriam obtinuit; atque idem Toletanus maximam ſibi laudem inibi comparavit, & valde clarus redditur. Eodem anno die XXII. decembris oppidum Caſſinarum cum Cittadella, & pertinentiis, & cum titulo Marchionatus alienatum, & in feudum conceſſum fuit Cæſari Cuticæ pro ſe, & filiis ſuis maſculis legitimis, ac deſcendentibus per lineam maſculinam ab illuſtriſſimo D. Antonio de Guſman, Ayamontis Marchione, in ſtatu Mediolani Gubernatore, ac Capitaneo generali, mandatarioque, & procuratore ad id ſpecialiter delegato per ſereniſſimum Philippum Hiſpaniarum Regem, pretio ſcutorum undecim millie exburſatorum per memoratum Cuticam Petro Lopez Theſaurario generali Status Mediolani, dictoque die ab illuſtriſſimo Marchione Ayamontis mandatario, ut ſupra, inveſtituram accepit, & eidem collatum fuit in feudum honorificum, nobile, & gentile cum titulo veri, & antiqui Marchionatus cum caſtro, cittadella, juribus, & pertinentiis cum mero, & mixto imperio, gladii poteſtate, & omnimoda juriſdictione coram memorato illuſtriſſimo Mandatario flexis genibus conſtituto, etiam per enſis evaginati traditionem, & verum, publicum, & honorabilem Marchionem dicti oppidi Caſſinarum, & ejus territorii, & pertinentiarum creavit, & fecit, & decoravit. Anno vero inſequenti MDLXXIX. die VIII novembris ad inſtantiam illuſtriſſimi Marchionis Ayamontii Mandatarii, & memorati Marchionis Cæſaris Cuticæ, Philippus Hiſpaniarum Rex prædictam alienationem, & inveſtituram confirmat; prout in Diplomate dato in domo Pardi die octavo dicti menſis novembris, ſignato YO el Rey, & Antonius Cardinalis Granvellanus.

MDLXXX. Die XVII. ſeptembris in civitate Alexandriæ lætitia publica ob regnum Luſithaniæ ad ſereniſſimum, & Catholicum Philippum Hiſpaniarum Regem devolutum, quod nulli poſt eum contingit.

MDLXXXI. Die nona octobris Maria Auſtriaca uxor invictiſſimi Maximiani Imperatoris, mater Rodulphi moderni Imperatoris, ſororque ſereniſſimi Philippi Hiſpaniarum Regis . . . . . fratris Hiſpaniam petens, hodie honorificentiſſime, & miro cum ſplendore Alexandriæ una cum filia, & Principe Parmæ, & aliis nobilibus recipitur; maximis arcubus triumphalibus ad hoc per Civitatem conſtructis ad portam Alexii, & ad plateam magnam; deinde die XII. ejuſdem menſis receſſit, in cujus laudem Johannes Maria Matius vir multiplici litteratura clarus, elegantiora carmina edidit, quæ in

Digitized by Google

fornicibus picta fuerunt ſub matrona tria ſceptra manu geſtante.

MDLXXXIII. Die vigeſimo menſis martii Abraham Manaſſe Hebræus una cum tribus ejus filiabus, & uno filio per Guarnerium Trottum Epiſcopum Alexandrinum baptizare ſe fecit, cujus patrinus fuit Cæſar Cutica Caſſinarum Marchio, impoſitumque illi fuit nomen Johannes Cutica, & cum hæc fierent viſus eſt ſol veluti iride coronatus.

MDLXXXIV. Die decimoquarto menſis januarii Reverendiſſimus Guarnerius Trottus Alexandrinus Epiſcopus vitam cum morte commutavit. Die vero decimoquinto dicti menſis in Choro majoris Eccleſiæ humatur, qui tredecim annis Epiſcopatum tenuerat. Vir fuit ſanctitate vitæ per hæc tempora nulli ſanctiſſimo ſecundus, ut ſileam nullum doctrinarum genus eſſe, in quibus non fuerit excellentiſſime verſatus. Eodem anno in feſtivitate S. Laurentii martyris Octavius Paravicinus Epiſcopus patriæ noſtræ a Gregorio XIII. Pontifice maximo datur, Civitatem hanc ſummo omnium civium applauſu, ac maxima, ſolemnique pompa ingreditur. Hic patriæ meæ libet vere gratulari. Si qua Civitas forte inter multos habuit unum aliquem eximium Epiſcopum, gloriari ſolet, & merito; quantam vero tandem nos dicemus eſſe felicitatem noſtram, qui quotquot memoria noſtra nobis contigerunt, Pontifices univerſi tales fuere, ut nullam ullius generis virtutem in illis quiſpiam deſideraverit. Incedit æmulus ſuperioribus pleno gradu, & felici ſpiritu Octavius, noſque non jam ſpem, ſed uberem frugem ex virtutibus optimi Paſtoris carpimus. Delibat aliquid de voluptate noſtra tanti viri abſentia, dum mandatis Sixti V. ſummi Pontificis obtemperans honeſtiſſimo Apoſtolicæ legationis munere apud Helvetias procul a nobis in maximo deſiderio totius Civitatis, ac Provinciæ noſtræ fungitur. Eodem anno die vigeſimoquinto menſis auguſti in Civitatem adductum fuit ſacrum caput unius ex undecim mille Virginibus, Sanctiſque Dei martyribus, quæ pro Chriſti fide, & Virginitate tuenda ab Hunnis interfectæ fuerunt, quarum princeps Urſula fuit, quod in Colonia Helvetiorum obſervabatur; ſed graſſante hæreſi, ac militum furore, cum in nullo ferme honore eſſet, frater Bernardinus Lanzavecchia Alexandrinus Ordinis Minorum, qui forte itidem ſacris literis incumbebat, illud habere procuravit a ſacris Monialibus Fontis Beatæ Mariæ Virginis (ita enim appellabantur), quod ſumma cum veneratione per fratres Conventuales Minoritas ſancti Franciſci ſuſcipitur præeunte ſolemni proceſſione, Guardiano exiſtente Reverendo fratre Thoma Cermello. Eodem anno die III. menſis novembris illuſtriſſimus Carolus Borromeus titulo ſanctæ Praxedis Cardinalis, & Mediolani Archiepiſcopus ſummo omnium cum dolore moritur. Hic terrena deſpiciens totum ſe Deo in orationibus, jejuniis, eleemoſinis, peregrinationibus, & piis operibus dedit; quæ omnia ſi perſcribere vellem, nunquam rei inceptæ finem imponerem. Nam de anno MDLXXVI. cum peſtis Mediolanum infeſtaret, ipſe tali morbo infectos viſitabat aſſidue Sacramenta adminiſtrando, ac ſuis manibus ſublevabat; quotidie vigilanter inviſebat, & victum ſubminiſtrabat ipſis. Eodem anno bini arcus pontis Tanari per Rempublicam Alexandrinam, illiuſque Comitatum, cum Clerus nil opis adferre voluerit in hac re, refecti fuerunt.

MDLXXXV. Die undecimo menſis martii Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux Catherinam Philippi Regis Hiſpaniarum filiam in uxorem duxit, cum prius in Civitate Cæſarea Auguſta Archiepiſcopus ejuſdem omnes ſponſaliorum cærimonias rite peregiſſet. Eodem anno die decimo aprilis Gregorius XIII. Bononienſis, & ex Boncompagnorum familia Pontifex maximus moritur, in cujus locum Sixtus V. a Montalto oppido in Anconitana regione die XXIV. ejuſdem menſis ſufficitur. Eodem quoque anno Conſtantinus Zucca Alexandrinus de Monte-Caſtello, medicinæ Profeſſor egregius, atque excellens, hoc potiſſimum tempore floruit in Gymnaſio Ticinenſi multa cum omnium commendatione, & laude. Hoc anno demandatur ei munus explanandi, ac declarandi primariam medicinæ lectionem matutinis horis, quod quidem & libenter ſuſcepit, & diligenter obit, cum omnium ſcholaſticorum, & Alexandrinorum præſertim utilitate, qui ad eum audiendum illuc convolant. Mihi quidem ægritudine quadam laboranti ſummo adjumento fuit, & uſui; nam hoc eodem anno Papiæ acceſſeram, & humaniter ab eo complexus ſum, & curatus egregia cum prudentia, & fide, quod teſtimonium libenter tribuo meritis viri mihi veteris amicitiæ jure conjunctiſſimi, quam a pueritia inchoatam mutuis officiis diligenter, & ſancte ſemper coluimus, quamque obſequiis hinc inde aſſidue columus.

MDLXXXVI. Dira peſtis maxime invaſit Civitatem Eporrediæ Allobrogum Duci ſubjectam, in qua omnes perierunt, quæ multos menſes duravit.

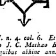
Non ultra annum MDLXXXVI. progreditur cum patriæ jactura opus iſtius veridici, præſtantiſſimique ſcriptoris Alexandrini, qui in ea obiit die XII. menſis octobris anno MDCVIII.

NOTÆ POSTERIORES

DCCCXCI. n. 1. *col.* 1. *lin.* 15. Urbe. *Hæc diverſa ab Orba, ſive Urba vico ſcilicet pagi Transjurenſis a Lacu Lemano XVIII. paſſuum millia diſtans, a Gallis Orbe, incolis Orbæ nominatus, a quo ea vallis Urbæ nomen accepit; ibi erat caſtrum illud, in quo Ubertum fratrem Teutbergæ Reginæ ob crimen rebellionis adverſus Lotharium Regem capite fuiſſe multatum tradit annalium Metenſium ſcriptor apud Bouquet Rer. Gallic. Script. Tom. VII. pag.* 94. *Hoc documentum habui a Cl. V. Meiranſio, qui ex tabulario Aquæſextienſi exſcripſerat, mihique dono dederat. Edidit autem paullo pridem C. V. Malacarnes* Orj letter. *ann.* 1787. *T.* 2 *pag.* 224, *prout acceperat a I. C. Mathæo Boccaccio, cui ego hujus præſtantiſſimæ chartæ exemplar tradideram. Cur autem nonnulla omiſſa, ac mutata ſint ſecus atque in exemplare a me ipſi tradito, prorſus ignoro: omiſſa autem ibi eſt linea* 29. *cum dimidia ſequentis col* 2. *mutatum fuit nomen* Bodo *in* Bado; *neque enim ſemper Bodo eſt Bado, ſicuti Thebaldus non eſt Theobaldus, ut ſibi facile perſuadet auctor, ſed quandoque ita differunt, uti differt inter ſe Rambaudus, & Theobaldus. Nam haud levia ſuppetunt argumenta, quæ perſuadent circa hæc tempora vixiſſe duos Epiſcopos Bodonem unum, alterum Badonem, inter quos medius ſedit Tedoaldus, ut latius in inſcriptionibus Aquenſ. diſſeram. Corrige nunc errata typogr. lin.* 14. dompmus *l.* dompnus *lin.* 23. domini *l.* dompni *lin* 26. hunc *lege* tunc.

DCCCXCI n. 2. *col.* 2. *Haud ita pridem in manus meas incidit codex ſcriptus manu q. Franciſci Turrii J. C., & Aquenſis Civitatis patricii ſummo omnium dolore paucis abhinc annis fatis functi: ibi & hoc documentum cum aliis bene multis ex membranis, ac MSS. codicibus Tabularii Epiſcopalis deſcripſerat. In eo autem nota temporis ſic legebatur.* Data pridie id. maii anno Dominicæ Incarn. DCCCXCI. indict. VIIII. anno I. imperii D. Widonis &c; *quæ annotationem noſtram ſatis ſuperque confirmant. Lectiones autem, quas meis anteferendas puto, haſce accipito lin.* 4. comparente *lege* comperiat. *col.* 3. *lin.* 7. ſolita *lege* ſolite *l.* 8. rectam *lege* ratam *lin.* 17. *dele* quælibet *lin.* 18. deque *lege* de. *Quoniam autographum evanuit, præſtat ſaltem membranæ, ex qua multa hinc inde exemplaria manarunt, antiquitatem noſcere. In ea ſiquidem præmittitur Guidonem Ep Aq. ad poſtulationem Ven. D Alberti Baudeten, Archipresbiteri Plebis de Biſtagno Pellerino Pellero Notario de Inciſa præcepiſſe, ut ex archetypo exemplar ſumeret, cujus collatione cum ipſo facta adamuſſim inter ſe reſpondere Franciſcus Novellus de Tertio, & Johannes Pignorius de Inciſa Notarii ſcientes probarunt.*

In ea poſt Auguſti *nomen hoc apponebatur VVidonis monogramma.*

DCCCCXXXVI. n. 4. *col.* 6. *Et hæc charta ex illis eſt, quas ego J. C. Mathæo Boccaccio libens, volenſque jam aliquibus abhinc annis communicaveram, qui ſua laude haud defraudari debuerat a Vinc. Malacarne, cum ab eo exemplar ſumſerit quod edidit pag.* 228. *Optandum autem eſſet, ut iſte ſicuti editionis palmam aliis præripere geſtiebat, ita diligentiam in exſcribendo probaſſet ſuam, nec lineam* 24. *omiſiſſet, uti & aliam omiſerat in præcedenti diplomate.*

DCCCCLXVIII. n. 5. *col.* 7. *Hanc quoque a J.C. Mathæo Boccaccio, cui ego exemplum dedi, habuit Vinc. Malacarnes. Quid autem ſit* dies ille Domini, *quo facta fuit a Valfredo pia illa donatio, viderit ipſe. Cæterum noverit Lector legendum ibi non* in die Domini, *ut perperam ille, ſed* in Dei nomine, *ut recte habebat Meiranſii exemplar ex tabul. Aquiſextienſi exſcriptum, ac meum.*

DCCCCLXXVIIII. n. 6. *col.* 7. *Exhibeo codicis Turriani melioris notæ lectiones col.* 8. *lin.* 1. Epiſcopo *lege* Epiſcopio. *lin.* 14. proprio *l.* proprietario *lin.* 21. Seritello *l.* Saritello. *Monuit C.V. Marchio a Boſia in agro Veximarum regionem adeſſe in veteribus chartis* Saricellum *nuncupatam, & vulgari idiomate Sarſei, ubi citra Burmiam Eccleſia Parrochialis nonnulla prædia poſſidet. Sita eſt illa regio inter meridiem, & occaſum oppidi. lin.* 34. Epiſcopo *l.* Epiſcopio *lin.* 55. Aſteſech. *l.* Alteſech. *lin.* 59. Archicapellani *l.* Archicancellarii. *In notis hæc irrepſerunt errata Typographi incuria col.* 9. *lin.* 20. conditio. Quibus *l.* conditio, quibus. *lin.* 25. perturbartio *l.* perturbatio.

Carta autem, quam in nota 9. *col.* 9. *nominavi, cum alia forte hiſtoriæ utilia contineat, ſic ſe habet.*

Anno Domini MCCLXXXIV., indictione XII., die lune VI. februarii. In caminata D. Uberti Aquenſis Archidiaconi preſente D. Frederico Aquenſis Eccleſie Archipresbitero, Henrico filio domini Loterii Baudezoni de Beſtagno, & Bertolino filio Jac. Goslini de Beſtagno teſtibus rogatis D. Ubertus Aquenſis Archidiaconus, & Opizinus de Acuto de Sexamo faciunt ecc. providum virum D. Arnaudum de Platea Prepoſitum Aſtenſis Eccleſie licet abſentem eorum procuratorem ecc. in cauſa ecc., quam habent ecc cum Odone de Cauro q. Clerico de Sexamo coram D. Gullielmo Archipresbitero Pontice plebis, qui dicit ſe delegatum Rev. Patr. D B. miſeratione divina Portuenſis Epiſcopi Apoſtolice Sedis Legati ecc.

Ego Bertolinus Baudezonus Not. Pal.

Digitized by Google

In apographo poſt Auguſti nomen hoc erat reſcriptum a Notario monogramma.

DCCCCXCI. n. 7. col. 9. Meminit hujus chartæ Aug. ab Eccleſia in Chronologia Epiſcop. pag. 316., ac poſt Auguſtinum Jo. Brichierius Columbus. Edidit autem primus Vinc. Malacarne Ozj letter. vol. II. pag. 230. referens ſe eam accepiſſe a V. C. J. B. Vaſco a Baſtia, atque hunc Saonæ illam obtinuiſſe die 28. aprilis anno 1786. Cæterum, quæ hujus chartæ origo, quæ fata ſecuta juvabit paucis ediſſerere. Cum anno 1785. D. Belloro ex illuſtri, ac nobili Saonæ familia, ac Vicarius Generalis Aquas veniſſet, ac cum excell. D. Joſ. M. Corte Epiſcopo Aquenſi frequens adeſſet, intellexit me hiſtoriæ patriæ, atque Eccleſiaſticæ præſertim ſtudio admodum delectari, eoque tempore in conquirendis documentis ad Aquenſium Epiſcoporum, atque Abbatum Chronotaxim ſpectantibus adlaborare: is diſcedens, ſi quid e re mea fore domi reperiſſet, miſſurum promiſit. Paucos poſt menſes epiſtolam dedit ad Epiſcopum memoratum, in qua ei ſignificabat Johannem Thomam fratrem ſuum (cujus egregium extat poema Italicum ſuper reſtauratione Abbatiæ S. Quintini inter carmina Accademiæ Sabbatiæ nuper in honorem illius Civitatis Epiſcopi typis editæ) inter veteres familiæ ſcripturas membranam ſæculi XIV. reperiſſe, quæ fundationem Monaſterii S. Quintini de Spigno continebat; atque hujus ſumma fide exſcriptum exemplar ad ipſum mittere. Accepto ab Epiſcopo exemplari maxima cum voluptate perlegi, & cum hiſtoriæ patriæ maximam lucem afferre poſſe viderem, illud amicis communicavi, ſcilicet R. P. M. Cavalierio, atque Cl. V. Johanni Bapt. Vaſco a Baſtia, qui pro ſumma, qua præditus eſt urbanitate, mihi quoddam Stibii Stibiotti Aſtenſis Notarii Chartularium, cujus edendi deſiderio teneri me noverat, ejus vice dono dedit. Tanti autem hoc fundationis documentum faciebat Cl. hic Vir, ut præcipuum, atque omnium maxime idoneum putaret ad Monteferratenſes, aliarumque Marchionalium Pedemontanæ Liguriæ familiarum origines detegendas. Optaſſet autem vehementer meum, quod ei dederam exemplum cum autographo, aut veteri aliqua membrana conferre, at nuſpiam hoc ſibi conceſſum fuiſſe, uti paucis abhinc diebus mihi narrabat. Hæc fuit chartæ origo, atque fortuna. Quæ erant adnotanda, nequis novitatis ſpecie fucum aliis facere poſſet. Nunc autem quædam ſphalmata, quæ Typographi incuria irrepſerunt, hic emendanda propono. col. 10. lin. 1. Marchii lege Madii l. 16. pro viro l. pro ipſo viro l. 34. Epiſcopi l. Chriſti, quod ortum ex nota ſcripturæ compendiaria perperam intellecta. l. 57. pulcherado l. pulcherada l. 58. uti l. ubi col. 11. l. 50. Sambalaxo l. Sambalaxio col. 13. l. 5. noſtram l. noſtre l. 27. teſtes F. l. teſtes. Reliquas autem triginta & amplius variantes, quibus Malacarnis exemplar ſcatet inter apocryphas habeto. Unum addo, de quo me certiorem reddit Marchio a Boſia, ſcilicet locum Sine l. 51. col. 11. memoratum forte illum eumdem eſſe, qui Sinni hactenus vocatur inter Rhodium, Lequium, Cerretum, Arguellum, cujus mentio etiam in charta MCXLII. col. 55. lin. 47.

DCCCCXCVI. col. 14. n. 8. Cum haud ita pridem hujus diplomatis aliud chartaceum exemplar ſæc. XIV. in Archivo Capituli inventum C. V. Scoffonus Canonicus cum aliis chartis ad me miſiſſet: illud quanta fieri potuit diligentia contemplatus ſum, ſtudioſeque cum hoc contuli. Vidi autem nonnullis in locis præ vetuſtate litteras ita evanuiſſe, ut niſi ſubſidio alicuo juvarentur, fieri haud poſſe, ut multa legerem. Excitari itaque obſoletum linearum colorem aqua medicata oportere, cui operi adfuit humaniſſime C. Franchius R. Archivi Propræfectus, quo opitulante hæc emendanda eſſe in meo exemplari deprehendi. col. 15. lin. 17. quam communi de Tercio lege quam etiam de Tercio, atque propterea delenda tota nota ſub n. 4., qui numerus inſerendus erat a Typographo ante vocem Communi, ut oſcitanter præteriit. lin. 23. ſuam lege ſuamque. lin. 34. poſt confirmationem Typographi negligentia omiſſus n. 5., ad quem refertur annotatio. lin. 39. Caxinis lege Caxine. lin. 46. Camiliaria lege Camiiaria. col. 16. lin. 19. Regis XIIII. lege XIII. lin 20. indic. VIII. lege indictione VIIII. Notæ enim hujus apographi chartacei apprime hiſtoriæ conſentaneæ ſunt; nam anno 996. currebat indictio 9., & annus regni 13., cum inauguratio ejus celebrata fuerit an. 983.

MXIII. col. 20. n. 11. cum hoc ego documentum jam typis impreſſum ad Cl. V. Sclavum miſiſſem, ille rurſus ad Archetypum exegit diligentius, ac per epiſtolam me monuit hæc emendanda, quæ tum in ſuo primitus ad me tranſmiſſo exemplari, tum etiam in hoc typis edito, quod ex illo deductum eſt, irrepſerant. Ac primo certiorem fecit Archetypum præferre an. MXXIIII., cui anno congruit indict. VII. Hinc evaneſcit difficultas, quam innuebam in notis. Obſtare tamen videretur huic epochæ hoc anno Henricum obiiſſe menſe julii die 14; at cum obierit Gronæ in Saxonia, nil mirum Notarios italicos adhuc cum ejus imperii nota chartas ſignaſſe, cum brevi hoc intervallo mortis notitia haud potuerit ad nos pervenire; quare puto notas, quas col. 25. lin. 4. & 5. prafert documentum, ſic emendari oportere: anno imperii ejus Deo propitio XI, XVII. Kal. aug. indict VII.

MXIII. col. 21. n. 12. Cum hoc diploma typis committerem, mancum adeo, ac imperfectum eſſe vehementer dolebam, eo magis quia nulla ſpes erat aliud integrius, ac perfectius nanciſci. Subiit animum cogitatio tentandi, utrum in chartaceo apographo, a quo hæc fragmenta olim exſcripſeram, plura nunc detegere mihi contingeret, vel ob legendi peritiam, quam poſt illud tempus profeceram, vel aquæ medicatæ ſubſidio. Quapropter cum ſæpius expertus fuiſſem humanitatem, atque in hæc mea ſtudia propenſionem Canonici Scoffoni tabularii Canonicorum Præfecti illum rogavi ut ad me quamcitius illud tranſmitteret. Hoc præ manibus diu, noctuque verſavi, ac adhibitis viris antiquæ ſcripturæ peritis, ope etiam cujuſdam chymici

Digitized by Google

liquoris, hæc demum viſa mihi ſunt poſſe vel ſuppleri, vel diſtinctius annotari. col. 21. *lin.* 61. altitudinem ſupplicans nos poſt *legitur* celſitudinem ſuppliciter poſtulans, quatenus &c. *col.* 22. *l.* 3. *poſt verbum* legaliter *ponenda puncta; nam hic deeſt tertia pars lineæ hujus characteris, ac formæ. l.* 5. *poſt* imperatorem *adde puncta; nam deeſt dimidium lineæ. A linea* 8 *uſque ad lineam* 21. *ita legas velim.* Omnia prædia, caſtella, vicos, diſtrictiones, & ordinationes, famulos, vel famulas, & univerſa, quæ eidem Eccleſiæ antiquioribus inſtitutis pertinere videntur, eo videlicet ſtabilitatis ordine, ut hac noſtra auctoritate, & defenſione (*deeſt dimidium lineæ*) . . . . omnes adverſarios (*deeſt dimidium lineæ*) . . . . . ſecuros eſſe volumus. Inſuper & ordinamus, atque concedimus, ut ubicumque aliqua controverſia, aut contentio (*deeſt linea*) . . . . atque concambiis creverit, vel emerſerit (*deſunt duæ lineæ*) . . . . . & definiendi per pugnam, ſive campionem, ne diu (*deſunt duæ lineæ*) . . . . . ſed domini manifeſto judicio declaretur omnium (*deeſt una linea, & paullo plus*) . . . . . ut nullus Dux, Marchio, Epiſcopus, Comes, Vicecomes, *Seul laſcio Gaſtaldus, nullaque regni noſtri præpotens, vel parva perſona jam dictum primum Epiſcopum, vel ſuos ſucceſſores de jam dicta confirmatione, & corroboratione, ſeu conceſſione de univerſis rebus &c.*

Col. 22. *lin* 31. *l.* contradictione, & diminoratione penitus remota. *lin.* 34. *poſt copulam, deeſt unum verbum, puta* confirmatione. *lin.* 40. diligenterque *l.* diligentiuſque. *lin.* 44. *poſt* anno Henrici Regis *adde* XII.

Poſt nomen Henrici *in ſpatio vacuo addebatur hoc monogramma paulo ab aliis diverſum.*

In notis vero ſub n. 1. *hæc irrepſerunt ob ſcripturæ exilitatem menda col.* 23. *lin.* 3. *lege* reſervat. *lin.* 22. *l.* fureret. *lin.* 44 *l.* multi illum editis libris, ac in conciliis damnarunt. *lin.* 58. *adpone ſignum interrogantis. Quoniam vero in hac nota Epiſcoporum defenſionem circa jus duella inſtituendi ab ipſis impetratum ſuſcepi; juvabit in medium afferre hiſtoriam cujuſdam duelli Terdonæ initi, in qua elucebit hujus Civitatis, & Epiſcopi egregium moderationis exemplum, quod excerpſi ex quodam Chartulario, cujus mihi copiam fecerat Cl. Vir Com. Ferrerius Puncilionus.*

Anno MCXCIX. Incolæ Montis Caprarii inimici civitatis Terdonæ, cujus imperio parebant, caſtrum prodere tentarunt veneno inficientes puteos, cibos, aliiſque illicitis, ac malis artibus uſi. Re comperta Terdonenſes eos proditionis accuſarunt. Negabant illi, captum eſt conſilium veritatem per duellum cognoſcendi. Adhibitis campionibus pugnatum eſt coram D. Epiſcopo Terdonenſi Ottone. Abbate Lucedii, Abbate de Ripa, & Abbate S. Marciani, & Bonifacio Marchione Montisferrati. Montis Caprarii oppidani victi fuerunt, & crimen confeſſi ſe ultro Terdonenſibus dediderunt. Ipſi autem cum eos omnes vellent internecione delere, ex mediatione Epiſcopi, aliorumque præſulum Eccleſiaſticorum, eorum vitæ pepercerunt ſub quibuſdam conditionibus, quarum præcipua hæc erat, ut ſe ſuaque omnia Terdonenſibus darent, & habitationem in Civitatem transferrent, uti effectum eſt.

MXXVII. col. 24. *n.* 13. *Hoc documentum exſcripſi ex quadam monumentorum collectione ad familiam Clariſſimorum Comitum Valpergæ de Maſino, quam in Biblioteca Patrum Ciſtercienſium Refor. Taurinenſi reperi. Si tamen libere fatear, quod ſentio, puto interpolatum eſſe non ſolum in iis verbis, quæ curſivo, ut vulgo dicitur, caractere exſcribenda curavi, verum etiam in linea* 40., *ubi Aicam filiam facit Domini Henrici Regis, uti re diligentius expenſa mihi videtur. Rationes, quibus in hanc adducor opinionem in hiſtoria Marchionum ſingillatim exponam. Hic ſolum animadvertam hæc additamenta Benvenutum prorſus ignoraſſe. Hic enim Aledrami originem altius repetere cupiens ex hoc documento, quod ad initium ſæculi IX. retulit, deprehendiſſe ſibi viſus eſt Avum Aledrami Guidonem fuiſſe, & Aicam Comitiſſam, quod cæteris ante ipſum ſcriptoribus noverat ignotum, nil ultra addens de Anſcario, vel de Rege Henrico, quæ ſane cum decora admodum, ac glorioſa Aledramo forent, haud prætermiſiſſet. Præterea ex comparatione facta inter hoc documentum, & compendium illius, quod italice in ſua Chronica protulit Benvenutus, apertiſſime colligitur interpolatorem iſtum nil aliud egiſſe, præterquamquod latine ſolum vertere, quæ italice ex ipſa membrana, ac contracte Benvenutus retulerat, ut duas illas additiones data opera inſerere poſſet.*

Collocavi non ad ann. DCCCCVIII., uti perperam Benvenutus, ſed ad ann. MXXVII. ob rationes a C. V. Vernazza in præfat. edit. Taur. Benv pag. 42. *prolatas.*

Duo autem mihi ſunt diluenda, quæ in Benvenuti ſententiæ patrocinium Vir C. S. mihi per epiſt. ſignificavit. Primum eſt Conradum initio ſæculi X. imperitaſſe, ut ex Riccobaldo, aliiſque recentioribus ſcriptoribus conſtat; alterum eſt difficultas conciliandi, quomodo uno eodemque tempore inter vivos agerent Gullielmus pater Aledrami, & Tete ejus pronepos, ut ex charta numero ſequenti a me edita conſequeretur. Quoad primum haud inficior Conradum in Alamania annis 7 imperaſſe, *ut ait Riccobaldus, ſed & nullibi* imperator *dictus, uti legimus in hoc documento, & ab Italis nuſpiam agnitus fuit, neque ullæ indicari poſſunt chartæ ejus regni annis ſignatæ, ut Editores Maurini in celebri opere* art. de verifier les dates *pag* 9. *affirmarunt.* L'Italie ne connut point le Roi Conrad; auſſi dans ſe diplômes il ne ſe dit ni Empereur, ni Roi d'Italie. *Quoad ſecundum vero fateor ignorare, quis iſte Gullielmus fuerit, qui Graſſanenſi Monaſterio hanc fecit donationem. Ex Comitali titulo, quo erat inſignitus, colligi videtur ad Marchionalem Aledrami familiam haud pertinuiſſe.*

MXXVII. col. 24. *n.* 14. *Cum hoc documentum diverſo caractere imprimi curaverim, ne lector hæreat in cauſæ inveſtigatione, paucis conſilium meum aperiam. Inveneram in quadam chartarum farragine, quam cuidam litteratorum virorum ſocietati V. C. Ma-*

Digitized by Google

lacarnes tradiderat, hanc Thetis fundationem, cum oculis attente luſtranti viſa mihi potius chartæ compendium, quam integrum apographum. Huic ſuſpicioni maximum pondus adjecit ipſe Malacarnes, qui aſſeruit ſe reperiſſe in tabulario Comitum Salutienſium de Verzolio membranam ſatis amplam, in qua tota hæc fundatio deſcribebatur, quam cum præ anguſtia temporis haud ſibi exſcribere liceret, ideo illam in hoc compendium contraxiſſe. Hoc habito indicio egi apud viros & dignitate, & ſcientia præſtantes, ut membranam illam exquirerent, ac integram exſcribere curarent: voti expers, ne hujus compendii, vel chartæ memoria periret, illud typis edere curavi; tum quia unicum eſt, quod ſæculorum edacitatem ſuperaverit de Tetone documentum, tum quia ejus ab Anſelmo generationem narrat, quæ nonniſi conjecturis antea nitebatur, finemque ponit omnium exagitatiſſimæ quæſtioni de poſteriorum Bonifacii MM. cum Aledramo nexu. At ne hujus documenti verba pro autographi textu acciperentur, diverſo caractere imprimenda cenſui. Accidit autem, ut beneficio Clariſ. Comitiſſæ de Paeſana inſignis hujus familiæ tabularium viſenti mihi conceſſa fuerit facultas, & præſertim elegantiſſimi codicis a Carolo Salutio Comite de Paeſana conſcripti continentis hiſtoriam MM. Salutienſium. In ejus prioribus foliis hoc documentum occurrit, quod plane iiſdem prorſus verbis conſtat, quibus hoc, quod Malacarnes illi ſocietati communicaverat, exceptis nonnullis variantibus pauci momenti, quæ hic addam. col. 24. lin. 59. quid *l.* quidquid. *col. 25. in fine lin. 4. ad*de &c. *ſic adde* &c. *poſt* item *lin. 8. & poſt* frui, *l. 15. & poſt* feſtucam, *& ibi poſt* decima *l. 23. & poſt* viventium *l. 26 l. 25.* Emmerici *lege* Eimerici. *Verſans autem hoc Caroli a Salutio volumen deprehendi multa hunc alia documenta in medium afferre ita decurtata per &c., quorum ego nonnulla inſigniora in II. parte producam. Quæ omnia apparet illum exſcripſiſſe ex ipſis membranis, refecatis tamen pro arbitrio, quæ ipſi minoris momenti eſſe putabat. Quare ſi adhuc licuiſſet non curſivo caractere, ſed uti alia documenta rotundo, ac Romano imprimi feciſſem, utpote formulas ex ipſis membranis deſumtas continens. Ne autem quiſpiam putet me incertis, ac vagis hiſce exemplaribus nimiam fidem adhibere, nec fortaſſe uſpiam hoc documentum extare, juvabit quoque teſtimonium antiqui, ac probatiſſimi ſcriptoris Joſredi ab Eccleſia afferre, qui de illo in ſua MM. Salutienſium Genealogia mentionem fecit hiſce verbis:* Vi ſono, che dicono, e fanno fede per vecchiſſime ſcritture queſto Tete aver fondato uno notabile Monaſterio di ſanto Pietro in quel predetto luogo del Vaſto, il qual monaſtero per eſſere più, e più volte andato in Comenda è caſcato in rovina; ci ſono però li redditi ampli, e grandi. Il detto Monaſterio del Vaſto ſi ritrova eſſere in quelle montagne Ligure, che dipartono la pianura del Piemonte dalla riviera di Genova fino a Savona. *Gioff. della Chieſa Cronica di Saluzzo MS.*

MXXX. col. 25. n. 15. Hoc quantivis pretii documentum acceptum refero a præclariſſimo viro P. M. Cattaneo OO. FF. PP. in Regio Athenæo Taurini Theologiæ Profeſſore, qui hujus usus imperfecti diplomatis (neque enim totum, atque integrum exſcribere poſſi ſunt Sacerdotes Oblati, quibus ad preces S. Caroli Borromei a S. Pontifice perpetuo commendatum hoc Monaſterium fuit) exemplar Mediolani impetravit.

MXXXIX. col. 26. n. 16. Extat hujus diplomatis unica membrana, apographum ſcilicet, quod ex archetypo in caſtro Epiſcopali Beſtagni exſcribi juſſit Guido II. Aq. Epiſc. anno Domini MCCCXLVII. coram D. Dominico Maſcaro de Beſtagno J. C., & Gullielmo de Oldono de Inciſa Caſtellano Beſtagni, uſus Notario Franciſco Novello, probantibus Jacobo Fontana, Dominico Culardo de Beſtagno, Georgio Baldezono de Beſtagno Notariis publicis. Illam, quam paucos ante dies habere mihi contigit, cum hoc edito diligenter contuli, atque hæc emendanda reperi.

Col. 27. lin. 5. Kadehoni *legitur* Kadelobi. *lin. 7.* poſtulantos *l.* poſtulans *lin. 10.* quæſita *l.* conceſſa. *lin. 7.* Epiſcopo *l.* Epiſchopio. *lin. 20.* ſic *l.* ſcilicet *lin. 24.* Gamelarium *l.* Gamelaria. *lin. 31.* pulſionem *l.* pulſonem. *lin. 38.* Melagio *l.* Melazo. *lin. 39.* tum in *l.* turrim *col. 28. lin. 9.* Kadolonus *l.* Kadelonus.

Poſt nomen inviciiſſimi *hoc monogramma apparebat diplomati inſertum.*

MXLI. col. 28. n. 17. Præterito autumno Aquas profectus, ibique a Jo. M. Perrono nuper maximo civium omnium, & amicorum dolore fatis erepto domi ſuæ humaniſſime exceptus ab Excellentiſſimo Præſule facultatem impetravi hoc quod edideram cum membrana in ſuo tabulario exiſtente conferre. Diligentius itaque exegi, atque haſce variantes in textum inſerendas excerpſi. lin. 36. illi homines *l.* ii omnes. *lin. 41.* exemplum *l.* exempla. *lin. 44.* ſed *l.* &. *lin. 47.* deſudemus & quotidie *dele* particulam &. *lin. 59.* indigne *l.* indigni.

Col. 29. lin. 15. Fauſtiola *l.* Fauxiolo. *lin. 33.* provideat *l.* poſſideat. *col. 30. lin. 11.* indictione ſecunda; Enrico *l.* indictione . . . . . ſecundo Enrico regnante. *Nam in memorata membrana Guidonis II. vox* ſecundo *integra legitur, non per numericas Romanorum notas; & genere maſculino non fæmineo, ut jungatur more apud Italos uſitato, Enrico, qui ſecundus hujus nominis in Italia regnavit. Ommiſſus autem fuit in illo apographo annus indictionis, quia forte eo tempore jam evanuerat in primigenio exemplari, quod ubi deliteſcat, ignoratur. Conjici tamen poteſt ſcriptum ante diem 4. menſis junii: nam poſt illam diem incipiebat jam numerari annus III. ejus regni in Italia. Ipſe enim die IV. anni MXXXIX. Conrado Imperatori ſucceſſit in regno; at annus indictionis ſecundæ, qui in meo exemplari, & in altero Turrii legitur, eſt prorſus repudiandus. Currebat enim indictio IX. minime II. Cæterum ne quidquam huic operi deſit, & illud addam, me nuper in MSS. Franc. Turrii viri emunctæ naris,*

Digitized by Google

ac in hiſce rebus apprime verſati, qui plura ex Aquenſibus Tabulariis privatis, & publicis exſcripſerat, hujus B. Widonis decreti exemplar reperiſſe, ex quo præter plures ex jam antea recenſitis, has quoque optimæ notæ variantes ſelegi. Col. 28. *lin.* 39. exorandi *l.* exorantes. 48. quarundam *l.* quorumdam. *Col.* 29. *lin.* 5. calumniare *l.* calumniari; *ita corr. col.* 30. *lin.* 2.

Lin. 10. detrimentum Eccleſiæ *legitur* detrimentum rerum Eccleſiæ, *lin.* 12. dedimus continenter *l.* dedimus. continentur *&c.*

Lin. 14. Cæſaronia *l.* Caſſaronia. *lin.* 17. concedimus *l.* contulimus. *lin.* 41. Demeciano *l.* De Meirano. *Numquid Moirano? lin.* 43. Septebrio *l.* Settebri, *lin.* 45. S. Stephani *l.* nomine S. Stephani. *lin.* 44. Triſobio *l.* Trexobio. *lin.* 49. medrius *l.* melricus. *lin.* 59. inconvulſum ſtatuimus *l.* inconvulſum. Statuimus. *Col.* 30. *lin.* 14. ſcripſi *l.* ſubſcripſi. *Dolendum autem ſummopere deeſſe ſubſcriptiones Laicorum, quas B. VVido autographo adjungi curaverat.*

Superfluum nunc eſſet meminiſſe hoc documentum jam a Malacarne editum l. c. pag. 237. *Sufficis nonnullas ex eo excerpere lectiones, ut quiſque cognoſcat nil ex eo ad primigenium textum perfecte reſtituendum lucis expectari poſſe: ſpecimen dabo. lin.* 42. *legit* Chriſti. *l.* 49. booum opus noſtrum *l.* 54. noſtris, *l.* 58. in quo. *l.* 59. ſitum eſt ſcjlicet. *col.* 29. *l.* 14. Caperonia. *l.* 36. ſequentes conceſſiones. *l.* 41. Oviliabo ecc. *quam egregie!*

MXLII. col. 30. *n.* 18. *Contuli cum exemplari Turriano, a quo haſce accipe variantes: lin.* 44. pradello *legitur* predello. pagario *l.* paganio. *col.* 31. *lin.* 19. *poſt* offerſionis *addit* quomodocumque. *lin.* 20. vel *l.* tunc. *lin.* 21. aut aliquam *l.* contra quam. *lin.* 26. hac *l.* &. *lin.* 31. qui *l.* quod *præter iſtas, nonnulla menda annotabo, quæ utrobique irrepſerunt.*

Col. 30. *lin.* 26. in die 20. *l.* indictione X. *lin.* 32. pp. *l.* præſens præſentibus, *lin.* 49. poſt areis ſuarum *adde ex Chartulario Alberti* terris arabilibus, pratis, gerbis, ſilvis, fraſcariis, & areis ſuarum (*ſcilicet* areis earum). *lin.* 55. iſtis *l.* infraſcriptis, *ſed hic error frequens irrepſit.*

MXLII. col. 31. *n.* 19. *Hoc eſt primum, quod novi documentum, in quo diei menſis addatur & dies hebdomadæ eo anno concurrentis.*

MLII. col. 32. *n.* 20. *Cum quatuor præ manibus haberem hujus diplomatis exemplaria, in textum recepi, quod in adverſariis Turrii viri diligentis inveni additis aliorum variantibus ad ejuſdem calcem. At cum ejus autographum in Archivum Epiſcopale illatum hoc autumno videre mihi datum fuerit, cum hoc edito contuli, ac haſce lectiones cæteris ommiſſis in textum inſerendas eſſe deprehendi.*

Col. 32. *lin.* 33. ſi rectis *legitur* ſi ratis. *lin.* 46. noxa *l.* nexu. *lin.* 56. Melaxo *l.* Melajo. *lin.* 58. Setebri *l.* Setebris. *lin.* 59. Groniardo *l.* Goniardo.

Col. 33. *lin.* 18. *VII.* Id *l. VIII.* id. *lin.* 19. *TLII. l. TLII. lin.* 21. ordin. *XXIIII.* imperi *l.* ordinationis *XXIIII. Regni XIIII.* imperii *VI.*

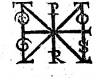
Illud notandum in principio diplomati hoc ſignum appoſitum, quod Chriſti monogramma dicitur.

Idem repetitum videtur ante nomen Henricus. *In fine vero ſub linea* Imperatoris auguſti *hoc aliud ſignum videbatur.*

Secus vero Auguſti & Opizonis ſubſcriptionem hoc aliud addebatur monogramma.

MLV. col. 33. *n.* 21. *Hoc documentum acceptum refero ab Archiep. Taurin. Vict. Caj. Coſta de Arignano nunc ſumma omnium lætitia a R. P. creato Cardinali Presbitero S. R. E., qui illud paucos ante annos, cum eum de hac re rogaſſem, ex autographo, quod in Tabulario Monaſterii Savilianenſis aſſervatur, exſcribendum curavit. Fauſte autem contigit, ut inter Terranei collectanea ejus quoque alterum exemplar nanciſcerer, quod uti ipſe gloriabatur a Comite Coſta a S. Trinitate acceperat, qui ut ei rem gratam faceret, ab Abbate ejus Monaſterii precibus impetraverat. Quod eo fine a me dictum volo, ut omnibus tantorum virorum in literas amorem, atque benevolentiam innoteſcat. Cum autem hæc duo a diverſis ſcriptoribus prodierint, nil mirum ſi iſti plura diverſimode ſint interpretati; ea inter ſe contuli, ac variantes omnes licet minoris momenti adnotavi, adjunctis correctionibus, ac explicationibus quibuſdam, quas Terraneus inter textum lineolis incluſerat ad rudis notarii errores emendandos, mentemque ejus clarius intelligendam. Variantes autem a correctionibus diſtinxi per earum literas initiales. col.* 30. *lin.* 44. auguſtus *var.* auguſto. *ibi* nono die *var.* propicio nono, nono die. *lin.* 49. predicto *var.* predicti. *lin.* 53. etiam *var.* ex. *lin.* 54. ſubter *var.* ſubtus. *lin.* 55. quaſi *var.* &. *lin.* 57. nulli unquam intereſſe *corr.* nullo unquam tempore.

Digitized by Google

lin. 58. eſt **tamen pars** *corrige* contra partem. *Col.* 34. *lin.* 2. *poſt* Benedicti *pone punctum. lin.* 3. *lege ſine commate* aliis prædictis *lin.* 5. & 6. Ottani, & quemdam Odilo *corr.* Otte, vel Ottane quondam Odili. *ibi* matre, & filii *var.* mater, & filio. *lin.* 8. debent ſe ex omni terra *cor.* debeat. Sed ex omni tempore. *lin.* 9. Ambo aliquando terræ *corr.* Amodo aliquo tempore. *lin.* 16. quod libere *corr.* quodlibet. *lin.* 18. quaſi *cor.* atque. *lin.* 22. latius *var.* legitur: *delendum etiam comma poſt* quidem *lin.* 27. latius *var.* legitur *lin.* 29. permaneatur quaſi *var.* permaneat, atque perſiſtat.

MLVI. Col. 34. *n.* 22. *Extat Autographum in archivio Epiſcopali, cui hoc autumno hoc, quod typis jam editum erat, contuli! unde correctiones iſtæ in textum reponendas deprehendi.*

Lin 41. in . . . . . Caſtelletto *l.* quæ eſt ſita intra Caſtelleto *lin.* 43. corum ſubter *l.* eorum nomina ſubter *lin.* 50. Epiſcopi *l.* Epiſcopio *lin.* 51. quæ eſt *l.* & eſt *lin.* 55. ut infra *l.* in integrum *lin.* 58. hominibus *l.* omnibus *lin.* 64. iſta inveſtita *l.* infraſcripta inveſtitura. *Cum autem ſæpe* iſtæ iſta *occurrant, interpretanda fere ſemper ſunt pro infraſcriptus infraſcripta; quod ſemel annotaſſe ſufficiat.*

Col. 35. *lin.* 8. per ſe quoque *l.* per ſe quamque *ibi* ſuoſque *l.* ſuos *lin.* 10. qui juris *l.* quæ juris. *lin.* 17. ſimilique *l.* ſimiliter *lin.* 18. Caſaronia *l.* Caſſeronia *lin.* 22. alito *l.* alico *lin.* 30. & claruerit . . . . promiſi *l.* & tunc compromiſi *lin.* 32. bonorum *l.* bonos *lin.* 33. ſupra . . . . *l.* ſupra dictum eſt *lin.* 39. & 40. duo breves uno tinore ſcripti ſunt *l.* due breve uno tinore reſcripti ſunt *lin.* 43. Henrici decimo *l.* Henrici Deo propitio decimo. *Per tranſennam hic annotabo Monetæ nomen regioni in planitie verſus Tertium poſitæ attributum, a Livio, aliiſque Junoni adſcribi. Refert enim Romanos prælìantes quandoque ædem Junoni Monetæ pro victoria voviſſe.*

MLVII. Col. 35. *n.* 23. *Poſtquam hoc typis edidi decretum ex membrana Tabularii capituli, quam Guido II. Epiſcopus an.* 23. . . . 28. *aprilis in caſtro Beſtagni probantibus Goslino de Goslinis de Beſtagno, Franciſchino Noello de Tertio, & Franciſco de Olcana de Papia Notariis rite ex autographo exſcribi fecerat, ſicuti ex additamento in fine decreti appoſito, atque hic edito colligitur, in congerie chartarum præteritis majoribus feriis a me in hoc monaſterio detecta tria alia exemplaria reperta ſunt: unum ſ. XII., cui perperam a tergo inſcriptum* originale; *alterum anni* 1243., *tertium a. MDX. Cum maxime cuperem autographum invenire, Abbatiſſam urgebam, ut attente ſingula monaſterii cellaria, ſcrinia, angulos ſcrutaretur, num adhuc charta aliqua deliteſceret, quæ cum blattis, tineiſque conflictaretur. Juvit votis fortuna. Nam poſt aliquot dies amplam hædinam chartam detulit ſitu, ac ſquallore obſitam, in vacuo, ac antiquo armario inconcinne olim repoſitam. Quam vix conſpexi, cum ſtatim deprehendi illud eſſe, quod maximopere optabam, s. Guidonis autograhum. Hujus autem quanti ſtet pretium vix dicere fas eſt. Neque enim alicujus Notarii fœtus eſt, uti ſunt omnia pene hujus generis diplomata, ſed ab ipſomet Sanctiſſimo Epiſcopo fuit, & compoſitum, & integre conſcriptum, uti & ſuperius ab eodem Antiſtite monaſterio s. Petri conceſſum.*

Sed quod rem plane demonſtrat, eſt ipſomet ſcriptura, quæ eadem plane, ac ſimillima eſt cum nomine ipſo Vidonis, quod manu propria Epiſcopi ſcriptum nemo inficiabitur, ac diverſiſſima a cæteris ſubſcriptorum nominibus eſt.

Quid plura? ipſemet in ſubſcriptione teſtatur decretum hoc a ſe ipſo factum eſſe, quod vix aliam obtinet interpretationem, quam ſi dixiſſet & a ſe compoſitum, & ſcriptum manu propria fuiſſe. Reliquis aliis itaque exemplaribus dimiſſis hoc ſummo ſtudio perlegi, ac ſingulas cum jam edito differentias religioſe notavi. Sunt autem ſequentes.

Col. 35. *lin.* 55. Dei Salvatoris *legitur* Dei, & Salvatoris *lin.* 56. Guido *l.* Wido *lin.* 57. Sanctorum *l.* priſcorum *lin.* 58. ſubſequentes *l.* ſequentes *lin.* 59. divine memoriam aſſidue *l.* divine, aſſidue.

Col. 36. *lin.* 5. quam futuris, ſeu abſentibus *l.* quam abſentibus *lin.* 8. immerito *l.* immeritus *lin.* 17. Henrici *l.* Heinrici *lin.* 20. fideliſſimo *l.* fidiſſime *lin.* 21. illi *l.* illic *lin.* 25. opus ſit *l.* opus nobis ſit *lin.* 27. ſummum patris *l.* ſummi patris *lin.* 28. Dominum non *l.* Dominum noſtrum, non *lin.* 34. ſecundum *l.* ſanctum *lin.* 37. devaſtationibus *l.* devaſtantibus *lin.* 42. *ordo verborum turbatus, lege* præſentium, ac futurorum cetui venerabiliſſimo *lin.* 45. ſextari *l.* ſextaria *lin.* 46. tria *l.* trex *lin.* 49. luſignolus *l.* luſſiniolus, *item* de moliis *l.* ad moliam *lin.* 55. melagio *l.* mellagio; *item ibi* quod *l. in maſculino genere*, qui eſt laboratus, & *ita in duobus aliis ſequioribus locis lin.* 56. calegonia *l.* caligonnia *lin.* 63. *poſt* ultra *adde* Burmiam

Col. 37. *lin.* 3. atque *l.* & que *lin.* 17. propterea *l.* & preterea *lin.* 35. ſcripſi *l.* ſubſcripſi *lin.* 37. Azzo *l.* Atto; *item adde* ſubſcripſi *ad ſingula teſtium nomina, quod in membrana per ſiglam indicatur. A tergo legitur hæc inſcriptio caractere ſynchrono:* fecit Domnus Wido Aquenſis Epiſcopus Monaſterio s. Mariæ. *Antequam ad ſequens documentum gradum faciam, operæ pretium puto animadvertere in hoc, ſicuti in præcedenti ejuſdem s. Widonis anno MXLI. deeſſe menſem, & diem; differre tamen utrumque, quod in primo Henrici epocha inſeritur, quæ in hoc prætermittitur. Qua autem hoc factum ſit ex cauſa, ex ejus temporis hiſtoria conijci poſſe videor, ſcilicet hoc indicio eſſe religioſiſſimum Antiſtitem factioſi Regis, ac Eccleſiæ hoſtis conſilia averſatum noluiſſe in pia, ac religioſa donatione damnati Regis invidioſum nomen apponere.*

MLXXI. Col. 38. *n.* 25. *A multis jamdiu exagitatum documentum iterum profero. Agitur de Autberto Marchione Saonæ Domino. Muratorius p. I. p.* 261. *ex ſola nominis ſimilitudine cum Otberto M. Eſtenſium Principi in familiam Eſtenſium inſerendum illum putabat. Sed perperam. Quid Johannes Brichierius Columbus? Cenſuit Guichenonem, qui primus illud edidit, in nomine Marchionis erraſſe, & non Autpertum, ſed Anſelmum in Autographo legi oportere. En ejus verba in manuductione ad Tabulas Carretenſes pag.* 24. *editas Vindobonæ* 1741. *in fol. parvo.* Sed quis ergo fuit Autbertus ille Marchio, cui quorumdam regalium cauſa convenit cum Saonen-

Digitized by Google

bus . . . Novi Raphaelem a Turri . . . in Finarienſes Marchiones . . . . iniquiorem vetuſtiori cuipiam genti ſubdidiſſe eumdem Marchionatum . . . Guichenonem . . . deceptum ne dicam pro Anſelmo Thetis filio . . . . legiſſe Autbertum facili errore in confuſione, nexibuſque litterarum, quibus ſcatent vetera monumenta, & in quibus non ſemel erravit Guichenonius, doluitque nuper tantam ejuſdem in deſcribendis vel ipſis marmoribus ſocordiam in inſigni ſuo Theſauro veterum inſcriptionum Muratorius? *Haſtenus Brichierius. At oportebat in medium afferre ubi, & quibus in locis Guichenonius erraverit, non aliorum teſtimonio niti præcipue in re ab hac, de qua agimus admodum diſſimili. Quantum ego video, novi illum potius in aſſignatione temporis lapſum, quam in nominum ſcriptione. Sic donatio Adelais monaſterio de Novalicio, quam in probationibus genealogiæ Ducum Sabaudiæ pag 8. refert hoc modo:* MXXXIX. indictione I. epacta IV. XVII. Kal. aug. *pertinet ad annum MLXXVIII. Item Diploma poſitum ſub anno DCCCCXXXVIII. in bibliotheca Sebus. Cent. I. n.* 83 *anno DCCCCXXXV. aſſignari debuerat. Sed cur alio vagamur ad hujus rei petenda probationis argumenta; cum hoc quod manibus verſamus documentum haud leve in Chronologicis notis erratum offerat legentibus? Quis enim eſt, qui indictionem cum anno Incarnationis componere poſſit? Indictio XV. incidit in annum* 1047. 1062. 1077. *neutiquam in annum* 1071., *ut ipſe affirmat. At ubi error latebit? in anno, an indictione? puto in anno. Facile enim fuit unitatem in numerum X. convertere. Quare cenſeo ibi legendum MLXII., quæ emendatio eo probabilior mihi videtur, quo plus numeris, ac notis parcitur. Epoca utcumque ad veram lectionem redacta, ſupereſt, ut nonnullos alias correctiones, quæ meditanti occurrerunt, iis, quas ad calcem documenti rejeceram, adjungam; ſic lin.* 36. conſuetudo quidem *legerem* conſuetudo. Quidem *lin.* 39. tentaverimus, tunc imponamus auri *l.* tentaverimus, hinc inferamus auri *lin.* 44. ei relicta *l.* eique relecta eſt. Teſtes *&c. lin.* 45. Daniel, Judex *l.* Daniel Judex. *Quis vero fuerit iſte Autbertus in originibus hiſtoricis Marchionum Aledramicæ familiæ, quas jam prælo paratas habeo explicare conabor. Siquis vero in anteceſſum illud ſcire percupiat, facile hoc ipſi erit detegere, modo documenta ſuperius expoſita evolvat. Sic in charta n.* 15. *col.* 25. *inveniet quendam Otbertum filium Otberti Aledrami nepotis, & ex matre Eſtenſi progenitum. Equidem fateor nullos amplius inter Aledrami nepotes hujus nominis Principes inveniri; at cauſa in promtu eſt, ſcilicet extinctio, quæ poſt breve tempus accidit hujus præclariſſimæ ſtirpis. Hunc enim ſine liberis deceſſiſſe, non unum ſuadet argumentum, ac illud in primis, quod in hac cum Saonenſibus conventione (falſo enim inſcriptum fuit a Guichenone privilegium, cum fœdus, conventio, pacta poſt diuturna bella ut veriſimile eſt cum ipſis inita, fuiſſet appellandum) ſolus ſine ulla liberorum facta mentione contraxerit. Cætera prætereo, illud ſolum criticorum examini ſubjiciens, quod apud Lunig. cod. Ital. dipl. T. II. col.* 1639. *animadverti; ibi enim ad ann. MCXLVII. refertur documemtum, quo Conſtat ingentes Oberti Sagonenſis facultates a Simone Comite Hoſpitali s. Johannis Hieroſol. donatas: en illius particulam.* J. N. P. & F., & S. S. ann. ab Inc. D. N. J. C. 1147. menſe febr. Ind. I. Ego Simon . . . Comes . . . ut Noſtro Regi Rogerio proſpera tribuat . . . & pro anima piiſſimæ Reginæ Adalaſiæ . . . & pro anima Patris mei Ill. & Sereniſſimi C. Henrici . . . dono . . . hoſpitali S. Civit. Hieruſ. . . . omnes res, quas Obertus de Savona poſſidet (poſſedit *legendum videtur*) cuncta penitus, quæ quocumque modo juſte tenuit . . . ut . . . . poſſideat in pace . . . . omnem ſubſtantiam Oberti Sagonenſis &c.

MLXXXIX. Col. 38. *n.* 26. *Tempus adſcriptum huic documento haud congruit. Nam idus junii hoc anno conveniebant cum die mercurii. Quare hic vel erravit Notarius, vel reponendum* poſtridie idus junii. *Memoratur in hac charta* Predariolum *duobus a civitate Albæ miliariis. Secus viam, quæ Cerretum ducit, vicus adhuc extat nomine* Praiolo, *in quo adeſt capella, & beneficium ſub titulo s. Mariæ.*

MXCIV. Col. 39. *n.* 28 *Autographum hujus, ut in indiculo DD. huic volumini præpoſito aperui, a C. V. Ab. Carlevario Can. Later. s. Mariæ Novæ Aſtenſis inter plura alia pretioſiſſima antiqui ævi documenta poſſidebatur. Putavit autem ipſe ad annum* 1160 *pertinere, ut per literas olim mihi ſignificaverat Cl. Ab. Amedeus Piſtonus a Montealto, ac Prior Commendatarius hujus Eccleſiæ S. Joannis. At hæc nulla ratione conſtare poſſunt.*

Concedo equidem alterum hujus nominis Epiſcopum ſub finem ſæculi XII. Cathedræ Aquenſi ſediſſe, ut ex charta col. 45. *n.* 32., *quæ ad ann.* 1180. *ſpectat. At eo tempore Præpoſitus Capituli Aquenſis erat Wilelmus, ut conſtat ex chartis Archiv. Capituli. Præterea anno* 1160. *erat Epiſcopus Aquenſis Hugo, minime Ubertus, ut ex diplomate Friderici Henrico Guercio impertito an.* 1162. (*quod adſeram par.* 2. *S. C. D. col.* 330. *n.* 70.) *colligitur. Addo etiam Canonicorum ſubſcriptiones huic donationi appoſitas videri ſimiles plane illis, quæ in hujuſce ſæculi chartis leguntur, ac proinde redolere ætatem remotiorem ab Uberto II. Quid plura? rem in aperto collocat Pedrocka, qui in ſuo MS. inſcripto* Solatia Aquen. Eccleſiæ *in Tabulario Epiſcopali aſſervato oſtendit ſe præ manibus habuiſſe documentum, cui anni nota adſcribebatur. Sic autem ſcribit.* Ubertus Epiſcopus Aquenſis ſedebat de anno MXCIV., quo anno certum eſt tribuiſſe bona quædam Eccleſiæ s. Johanni, & s. Michaelis, quæ ſita eſt in fundo Lanerii. Fundus autem Lanerii eſt juxta oppidum Niciæ Palearum hujus diœceſis, ut de chartula donationis factæ per eum conſtat, ex qua ſumta eſt hujus Epiſcopi memoria Camillo Beccio ignota. *Hiſce itaque pro certo habitis illud conſequitur hanc ad prima congregationis Mortarienſis primordia pertinere, quæ cum diu ſeorſim ſtetiſſet, poſtmodum teſte Pennoto Novarienſi fuit anno MCCCCXLIX. adjecta, atque unita Congregationi Lateranenſi, cui hæc Nicienſis Eccleſia ſubjecta aliquo tempore fuit, antequam in commendam concederetur. De hac autem Eccleſia, ac Canonica vix aliquod præterea extat ſequioris*

Digitized by Google

ætatis memoria. Memini olim vidiſſe penes memoratum hujus Eccleſiæ Priorem elegans MS, in quo ſeries præcedentium Priorum ex antiquis chartis ab ipſo confecta, aliaque nonnulla ad eam pertinentia continebantur; at cum ejus Nepotem nunc Alexandriæ Epiſcopum rogaſſem, ut apud avunculum ageret, ut eorum, quæ maxima diligentia congeſſerat in illo volumine, exemplar mihi vellet commodare, eoque uti ſineret ad majorem Eccleſiæ Aquenſis illuſtrationem, atque avunculi commendationem, nil profeci. Quapropter iis paucis contentus ero, quæ alii liberaliores mihi communicarunt. Ex hiſce unum hic addam documentum, quod in Tabulario Capituli inventum eſt, de quadam controverſia inter Epiſcopum Aquenſ. Guid. II., & Priorem hujus Eccleſiæ. Aliud etiam memini olim reperiſſe de quadam lite a quoddam Titione Priore illuis Eccleſiæ ſæc. XV. Niciæ excitata. Primi ergo exemplum habeto.

In nomine Domini amen. Univerſis, & ſingulis pateat, quod anno, indictione, die, & menſe infraſcripto Paulinus de Mombaxilio Procurator ec. R. in X. P. & D. D. Guidonis Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Aquen. Epiſc., & Com. coram D. Parmerio de Zuuo Præpoſito ſanctæ Mariæ de Canali Terdon. ſedicente ſedis Apoſtolicæ Delegatum interpoſuit appellationem tenoris infraſcripti. Coram vobis D. Parmerio &c. *Ex hac illud ſolum colligitur cauſam vertiſſe inter Guidonem Epiſcopum Aquenſem, Jacobum* de Cerreto Procuratorem D. Guidonis Præpoſiti, Fratrum, & Capituli Eccleſiæ s. Crucis Mortarienſis, *ob aliquas controverſias excitatas inter Epiſcopum, & Priorem s. Johannis de Lanerio de Nicia, & Canonicum conventus s. Crucis Mortarienſis, quarum ſtatus, & natura haud explicatur. Appellatum autem fuit ad Innocentium Papam Sextum* Præſentibus teſtibus D. Philippo de Gambarana Juriſperito, Johanne de la Turre Capellano Eccleſiæ s. Mariæ de Canalis &c. Anno MCCCLIV. indict. VII. die XXIII. menſis julii.

Ego Franciſcus Dach de Inciſa Not. &c.

MC. col. 40. n. 29. Addo duarum vocum emendatio, ſeu lectio diverſa, quam Turrius in ſuo exemplari inſeruit, vautam *legitur* vuatiam *col. 41. lin.* 16. Aiinenſi *l.* Alinenti.

MCI. col. 42. n. 30 Exciderat ad notam 37. verbi de Monteglaro *ſubdere D. Azimonti Can. Vercellenſem, qui hoc quod edidi exemplar J. B. Vaſco miſit, eum præcipue monuiſſe in veteri membrana nulla prorſus ratione legi poſſe de* Monteglo, *ut nonnulli ſuſpicabantur.*

MCVI. col. 44. n. 31. Februarius habet ſolum calendas XVI., quid ergo erunt calendæ iſtæ XVIII. dele octavo *repone* ſabbato *& omnia cohærebunt. lin.* 19. idem *lege* ideſt.

MCVIII. col. 45. n. 32. Hoc documentum extra locum ſuum incuria Typographi collocatum fuit. Cum enim ſingula documenta ſingulis conſtarent ſeparatis foliis, atque hujus inſcriptio non numerice, ſed per extenſum ita compendio eſſet indicata ~~otimo~~, *pro* octuageſimo *legit ipſe* octavo; *quo anno Mediolani Groſſulanus Præpoſitus Ferrainæ diœceſis Albenſis de Archiepiſcopatu cum Jordano de Clivio contendebat. Edito autem utcumque hoc documento illud felicius contigit, ut membranam, in quam Anſelmus Epiſcopus omnia, quæ in hanc cauſam prodierunt decreta, contulerat, præ manibus haberem. Ex hac ſequentes excerpſi optimas lectiones in textum inſerendas. lin.* 20. in altera parte *legitur* ex altera *lin.* 27. gratia Mediolanenſem *l.* Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ venerabilem *lin.* 29. præſcripſit *l.* præſcriptus *lin.* 30. convocari *l.* convocavit *lin.* 31. obligationes *l.* allegationes, *item ibi* hujuſmodi *l.* hinc inde ſollicite *lin.* 45. octavo *l.* octuageſimo *lin.* 48. *poſt* Joſeph *adde* Johannes. *In alio exemplari inſerto in chartularium Alberti Epiſcopi legitur notariorum quorumdam approbatio hoc modo:* Ego Jacobus Imperialis Notarius autenticum hujus exempli ſigillo cereo cum ſeta ſigillatum, in quo continebatur S. Ambroſius &c. Ego Ubertus de Galea de Aquis Notarius Palat. mandato D. Alberti Aq. Ep. ſententiam prædictam D. Algiſii exemplatam a prædicto Jacobo, ita ſimiliter & in iſto ſcripſi.

MCXVI. col. 45. n. 33. Henricus IV. obiit die ſeptima auguſti, quare filius hoc menſe junii agebat annum decimum, & menſe auguſti incipiebat ann. XI.

MCXIX. Col. 46. n. 34. Hujus meminit Ughellius T. IV. col. 360. in Epiſc. Aſten. n. XXVIII. Obertus Marchio Monrisferrati (*cur hunc Obertum Monferratenſium Marchionum familiæ adjunxerit Ughellius neſcio*) eidem Landolfo fidelitatis juramentum præſtitit pro S. Salvatore oppido Aſtenſi Eccleſiæ fiduciario. *lin. 39. & 40. quis iſte* Marchio Viarizii? *Puto errorem latere & forte hic legendum* Manfredus Viarizii, *ut infra ad ann.* 1168 *doc.* 52., *vel dicendum hic vox* Marchio *non dignitatis, ſed perſonæ nomen eſſe.*

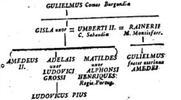
MCXXVII. Col. 46. n. 35. Perſonæ in hac ſynchrona membrana nominatæ erant incolæ Roboreti inſignis olim oppidi, in cujus ſolo poſt aliquot annos Alexandria fuit ædificata. Ora agri ferramenta *nuncupata hoc adhuc nomine a civibus vocatur, atque parum diſtat a porta Januenſi Alexandriæ. Cæterum hoc anno numerabatur indictio V. non XI., ut hic perperam irrepſit. lin. etiam 17. col. 47.* Otta *non* Orta *legendum.*

MCXXXIV. Col. 51. n. 39. Cum hoc documentum ex Chartulario Aſtenſi excerpſiſſem, in ea verſabar opinione hic agi de Marchionibus ex Bonifacio, & Alaſia Magnæ Adelaidis Seguſinæ Marchioniſſæ nepte progenitis: non de Marchionibus Cevæ, prout Ughellius in Ottone Epiſc. Aſtenſi abſurde prorſus crediderat. Serius enim iſti prodierunt, quam ut hoc anno aliqua de ipſis mentio uſpiam legatur. Obſtabat equidem ſilentium tituli Marchionalis, qui fuit in hac charta a Notario prætermiſſus, quod minime factum fuiſſet, ſi de tot, tantiſque viris acta res eſſet. At nonnulla licet rara ſuppetunt exempla Notariorum, qui de Marchionibus agentes titulum omiſerant, cujus unum ego exemplum proferam par. 2. S. C. Diplom. Col. 401., eoque magis in hac ſpecie facile erat, quo ipſa Adelaſia, ac filii in propria eorum perſona de ſe ipſis loquebantur. At V. C. Gaſpar Sclavus me per epiſtolam VIII. Kal. ſeptembris præteriti anni monuit, viros hoſce ex aliis, quos ipſe habebat, chartis, ad nobilem Caraſſoni antiqui olim oppidi Domi-

Digitized by Google

*norum familiam pertinere; Eccleſiæ Aſtenſi beneficiario jure devinctos; ac Marchionis Bonifacii, cujus ætate floruerunt Caſtellanos fuiſſe: Alaſiam vero in hoc documento nominatam videri uxorem fuiſſe Ottonis de Monte-Baſilio, cujus meminit Duran. Pie*monte Ciſpadano *pag. 165.: horum frequentem mentionem haberi in membranis hujus ætatis Tabularii Carthuſiæ de Caſotulis. Hæc omnia confirmavit ex charta permutationis inter Marchiones Cevæ, & Epiſcopum Aſtenſem ann. MCCXXII, quam ejus beneficio typis edidi p. 2. S C. D. col. 400. n. 176. In hac ſit mentio DD. Jacobi, & Arditionis de Monte Baſilio. At iſtos pro certo habet ad familiam DD de Caraxino ſpectaſſe: clarum igitur ſit antiquior s iſtos Montis Baſilii Dominos ejuſdem quoque familiæ fuiſſe. Præterea inter fratres in hoc documento memoratos recenſeri quemdam Obertum, cujus in familia Marchionis Bonifacii altum ubique ſilentium. Quæ cum & vera, ac ſolida mihi viſa fuerint ipſi gratulatus ſum non ſolum, quod me a falſa, in quam inclinabam, ſententia dimoverit, verum etiam alterius nobiliſſimæ familiæ originem detexerit, quod hiſtoriæ illorum temporum illuſtrandæ maxime inſervit. Cæterum, ut libenter fatear, quod ſentio, in ea me opinione admodum anxium, ſollicitumque tenebat illa obſervatio, qua ex hac charta conſequebatur, neptem magnæ Adelaidis Bonifacio jam ſeni ultimo nupſiſſe, quod graves patiebatur difficultates, quarum præcipua hæc mihi videbatur. In libro inſcripto:* Chronologia, & aliorum virorum Illuſtr., & Abbatum Inſulæ Lirinenſis Lugd. in 4. 1613. par. 2. pag. 162. *l. Bonifacium Marchionem cum Agnete ſua uxore verſus ann. MCXXXI. approbaſſe quandam donationem Ottonis Epiſcopi Albinganenſis Monaſterio Lirinenſi factam (textum protuli in parte II. col. 321. n. 50.). Haud enim intelligebam, quo modo fieri poſſet, ut hoc anno filii ſolum cum matre ad excluſionem M. Bonifacii, qui in vivis erat, de tanti momenti feudo diſponerent. Videbatur etiam conciliari haud poſſe hæc duo tam brevi intervallo, & tam provecta Bonifacii ætate Adalaſiæ, ac Agnetis a Bonifacio inita matrimonia. Ad rem extra omnem dubitationis aleam collocandam illud unice deerat inveniré hujus M. Bonifacii decretum. Et hoc ſibi ſumſit numquam ſatis laudandus Sclavus, quod ei quoque feliciter ſucceſſit. Adeo enim impigre, ac ſollicite egit apud amicos, alioſque, ut ex ejus Monaſterii Tabulario inventa demum fuerit charta memorata, quam cum ad me miſiſſet, deprehendi ſcriptam a M. Bonifacio Agnetis conſenſu anno MCXXVIII. Si itaque hoc anno cum Agnete junctus erat Bonifacius, haud potuit poſt ſex annos Adalaſiam habere uxorem, quæ jam tot tantoſque ei genuiſſet filios, quot in hac charta MCXXXIV. Adalaſiæ tribuuntur? Quid ſi addatur jam fere omnes ex iſtis in teſtamento Bonifacii anni MCXXV. jam nominatos reperiri? conſtat ergo, quod initio dicebam, optime ſenſiſſe V. C. Sclavum, cum hanc chartam ad Marchiones Aledramicæ familiæ nullomodo pertinere poſſe putavit.*

MCXXXVII. Col. 52. n. 40. Hoc documentum licet ad Amedeum Comitem pertineat, origines tamen Monferratenſium Marchionum maximopere illuſtrat ex ea parte, qua Monaſterium de Loces in terra Marchionis Wilelmi fratris ſui ſitum *affirmat. Conveniunt hæc cum Ottonis Friſingenſis hiſtoria, qui præterea addidit l. 1. cap. 44. Amedeum Comitem, & Vilelmum Marchiones Ludovici Francorum Regis avunculos fuiſſe. En ejus verba:* Tempore veris..... Conradus Rex in tranſmarinam expeditionem profectus eſt ..... tantam autem poſt ſe multitudinem traxit ..... quem Francorum Rex Ludovicus non multo poſt cum ſuis ſubſecutus eſt ducens ſecum ex noſtris Lotharingos, quorum principes, ſeu priores erant Stephanus Metenſis, Henricus Tullenſis Epiſcopi, Reginaldus Munzunenſis, Hugo Vaidementenſis Comes, & de Italia Amedeum Taurinenſem, fratremque ejus Gullielmum Marchionem de Monteferrato avunculos ſuos, alioſque quamplures. *Quo autem modo hæc cum Francorum Rege neceſſitudo interceſſerit, præſtat paucis explicare adhibitis ad hoc opus Gallicis Scriproribus. Adferam Albericum, qui primus mihi occurrit. Is in ſuo Chronico (Rer. Gall., & Franc. Script. Tom. XIII. edit. 1786. pag. 705.) ad annum* 1162. *hæc habet.* Uxor autem Ludovici Groſſi mater omnium prædictorum Regina Alaidis fuit, ſoror Amedi Comitis Sabaudiæ, de cujus altera ſorore (uterina) Marchiones Montisferrati procedunt: de tertia Reges Portugalliæ, & iſtarum mater Comitiſſa Sabaudiæ fuit filia ejus, qui tunc erat Dux Venetiæ. *Licet enim erraverit, & cum Marchiones Montisferrati ex ſorore uterina Amedei derivatos putavit; (ſi tamen lectio ſincera eſt); neque enim ex ſorore, ſed ex matre Amedei, quæ Rainerio ſecundo nupſerat, orti illi ſunt: & cum hanc filiam Ducis Venetiæ arbitratus eſt; cum filia fuerit Comitis Burgundiæ, minime vero Duis Venetiæ, (niſi malis dicere cum Guichenone errore Scribarum hoc factum; cum enim ſcripſiſſet Albericus Veſenſienſi, illi Venetienſi, & Venetiæ demum oſcitanter ſcripſerunt): attamen ſatis clare detexit horum cum Ludovico nobiliſſimam conjunctionem, ſicuti in hoc ſchemate manifeſtius cognoſcitur.*

Demum addam indictionem corrigendam eſſe: neque enim anno 1137. currebat indictio XI. ſed XV., quam in autographo, a quo hoc exemplar decem ab hinc annis deſumſi, reperiri certus puto.

Digitized by Google

MCXL. Col. 52. *n.* 41. *Hæc emendanda. Primo annus: pertinet enim ad annum MCXLI. lin.* 61. oriuntur perturbatus *lege* oriuntur, perturbatus *&c.*

Col. 53. *lin.* 2. ideoque *l.* ideo. *lin.* 7. donavit. Poſt *l.* donavit poſt. *lin.* 12. *poſt* adipiſci *pone comma.*

Monogramma prorſus ſimile, ac illud, quod infra habetur n. 48.

In medio ſubſcriptiones

MCXLII. Col. 53. *n.* 42. *Circa hoc documentum duo mihi præſtanda ſunt, ejus originem, atque ſinceritatem aperire, & aliquas correctiones apponere. Ac primo hoc mihi donatum fuit ann.* 1787. 24. *martii a Cl. V. Marchione Carolo Ceva de Boſia, qui illud acceptum referebat a V. C. J. B. Vaſco, & hic a ſæpius laudato G. Selavo, qui ei narraverat ſe habuiſſe a quodam Notario Ferrerio de Ceva, cui Marchio Franc. Ceva a Roaſcio Autographum ad reſcribendum conceſſerat, addens ſe membranam vidiſſe, ac palpaſſe, eamque olim a veteri quondam Antiphonario FF. MM. Conventus Curtismiliæ, cui tegendo inſerviebat, detractam, ac in Tabulario ejuſdem Marchionis repoſitam fuiſſe. Accepto itaque præclariſſimo documento nil antiquius habui, quam illud edere. Vix autem edideram, ut in mentem venerit ejus exemplar mittere ad memoratum Selavum, qui diligenter perpenderet, num rite ſingula ſe haberent. Is amantiſſime, ut ſolet ſingula verba ſcrutatus, nonnulla ſphalmata irrepſiſſe cognovit in exemplari Marchionis a Boſia, quæ ex ſuo corrigenda præſcripſit hoc modo: lin.* 43. quondam Bonifacii *legitur* quondam D. Bonifacii. *lin.* 49. anſibus *l.* cenſibus. *lin.* 56. odinari *l.* ordinata.

Col. 54. *lin.* 5. *poſt* Salutia *pone* ; *lin.* 30. in tertia *l.* item in tertia. *lin.* 37. avius *l.* axius. *lin.* 38. Salxedum *l.* Salaxedum. *lin.* 50. vocata fuit *dele* fuit. *lin.* 57. Docii *l.* Deus.

Col. 55. *lin.* 4. *poſt* poſſeſſionum *adde* habere. *lin.* 21. Murialdum *l.* Miroaldum. *lin.* 26. nunc poſſidet *l.* nunc tenet. *lin.* 28. Podolio *l.* Podiolo. *lin.* 40. in quarta *l.* quinta. *lin.* 45. Montisfortis *l.* Monsforti. *lin.* 49. Boxo *l.* Boſea. *lin.* 56. Monte Urcino *l.* Circino, *item* Seifolii *l.* Feixolii. *lin.* 59 redditibus villarum *l.* dictarum villarum. *lin.* 61. expreſſorum *l.* expreſſum.

Col. 56. *l.* 9. Vaſto *l.* Waſto. *lin.* 11. finem *l.* Finer. *lin.* 19. Ferrania *l.* Ferratia *lin.* 23. Quintini, Martini *l.* Quintini Martyris. *lin.* 52. majori *l.* Majoli. *lin.* 54. vendo *l.* verdo. *lin.* 55. ſparvagium *l.* ſparvarium. *lin.* 56. Tairolum *l.* Faixolum.

Col. 57. *lin.* 5. Tanagri *l.* Tanat. *l.* 43. & Malocellus *l.* A. Malocellus. *lin.* 47. donationis *l.* diviſionis. *Nil difficultatis occurrit in indictione, quæ communiter Januæ, Placentiæ, Piſis, Florentiæ, & Venetiis* 8. *Kal. ſept. mutabatur. Quod ſpectat ad Marchionatum Buſchæ, haud ſupervacaneum exiſtimo adnotare hujus mentionem fieri quatuordecim poſt annos ab Ottone Friſingenſi in ſua Hiſtoria Friderici, in qua cap. XVI. ſic habet.* Ab Aſta caſtra movens (*Fridericus*) in Marchia quadam, quæ Buſca dicitur, tentoria fixit. *In notis corrige* Torrens *ubi lin.* 4. *col.* 58. Torrem *habes. Item lin.* 6. *poſt* Benevelli *appone punctum.*

MCXLIX. col. 58 *n.* 43. *Cum olim hoc documentum exſcriberem, excidit erratum in Epacta, quæ non XX. ſed IX. eſſe debet. Illa enim ad annum ſequentem pertinuit.*

MCLV. col. 59. *n.* 45. *Cum poſt editum documentum membrana ſub oculis mihi obveniſſet, contuli, ac corrigenda hæc eſſe deprehendi. lin.* 50. Sepebria *legitur* Setebrio. *lin.* 53. Caſſinellis *l.* Caxinellis. *lin.* 57. Veredino *puto eſſe* Beredunum, *ſive* Bruno Caſſinis *l.* Caxinis.

Col. 60. *lin.* 8. Si qua igitur *adde clauſulam, quæ integre occurrit col.* 62. *proxime ſequenti lin.* 43. *Lin.* 11. *poſt ſingula Cardinalium nomina adde* ſubſcripſi, *quod ſigla peculiari indicabatur. Item ibi* titulatus *l.* tituli. *Poſt* S. Ceciliæ *adde* Ego Enricus Presbyter *&c., qui hic extra ordinem legitur lin.* 15. *Lin.* 12. *poſt* S. Georgii *adde* ad velum aureum *lin.* 19. Pontif. noſtri V. *l.* Pontificatus vero. *lin.* 20. an. 11. *l.* anno ſecundo; *at indictio falſa eſt. Anno enim* 1155. *erat indictio III non V.: at ne mireris; neque enim illa membrana autographum eſt, ſed exemplar anno MCCLXXVIIII. ex autographo deſumtum. Ex eo Notarius hoc deduxit Adriani monogramma quod, in fine membranæ adhiberi conſueverat.*

In medio utriuſque ſpatio continebantur Pontificis, & Cardinalium ſubſcriptiones.

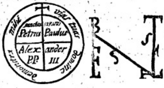
MCLXI. col. 61. *n.* 48. *Ad manus venit alterum licet recens exemplar, cujus hæc unica lectio arridet.*

Col. 62. *lin.* 18. amici Buacii *legitur* Anrici Boccacii. *Interea hæc errata typographi corrigas velim lin.* 42. Si que *l.* Si qua. *lin.* 44. tentaverit. Secundo *l.* tentaverit, ſecundo.

Col. 63. *lin.* 4. Imper. *l.* Papa. *Annus Pontificatus convenit cum Aera Chriſtiana, minime vero cum indictione, quæ nona erat non decima. Adponam*

Digitized by Google

hic monograma; quod in fine Apographi a Not. Barberio Curiæ Alex. Cancellario, qui ex membrana illud exſcripſerat, depictum vidi.

In intermedio ſpatio aderant S. P. Alex. & Cardinalium ſubſcriptiones.

MCLXIV. col. 65. n. 49. indictio hic appoſita reſpondet privatæ Januenſium conſuetudini. Indictio communis hoc anno erat XII. Ante ſubſcriptionem Gulielmi hoc erat ſignum ei præpoſitum.

Reliquis autem nominibus ſola crux ✠ affabre efformata præibat.

MCLXIV. col. 66. n. 50. Hujus meminit Benvenutus a S. Giorgio in ſuo Chronico Monferratenſi qui contracte ſummam diplomatis dumtaxat exhibuit; conferens autem ea, quæ exhibet Benvenutus cum hoc diplomate, ac cum aliis in ſimili cauſa jam editis nonnullas varietates notavi, ſcilicet lin. 40. *&* 58 U3. *eſt ſigla a Notariis frequenter uſurpata pro* videlicet *lin* 41. Turigia *deeſt apud Benv. lin.* 43. Regum, *Benv. verius* Rincum, *ibi* Curcavagni *Benv.* Colcavigno. *lin.* 44. Mercolengo *Benv.* Marcorengo *lin.* 45. *Intermedia loca, & oppida inter* A amengum, *&* Schiranum *in lin.* 47. *hic memorata deſunt apud Benv. lin.* 50. Schiranum *deeſt apud Benvenutum; & merito. Eſt enim mera præcedentis* Scheirani *nominis repetitio. lin.* 51. Sebeſtianus *l.* Sebaſtianus *col.* 67 *lin.* 15. Gmeardus *melius* Gebeardus: *item ibi l.* Marquardus d' Orobach *melius* Marquardus Crombach. *lin.* 17. Arnaldus, Barbavaria *dele comma intermedium: item ibi* Lorveardus *melius* Corradus. *lin.* 18. Bogderus, Caſmarius, *legerem* Rodgerus Camerarius. *lin.* 23. Indic. II. *corrige* Indic. XII. *vel* 12. *In exemplari relato in collect. DD. pro cauſa Monferratenſi hoc Friderici ſubdebatur monogramma.*

MCLXXII. *col.* 69. *n.* 55. *Temporis adſcriptio ob lapſum Typographi corrigenda, & l.* 56. *lege non* ſeptingenteſimo, *ſed* ſeptuageſimo, *ut evidens eſt. Præterea initio ſequentis lineæ duplicanda eſt vox* quinta, *tum quia ita ſe habet meum exemplar, tum ut dies XV. auguſti concurrat cum feſto Aſſumptionis B. M. V., quo die acta hæc fuerunt, ut col.* 70. *lin.* 35. *dicitur.*

MCLXXVI. col. 70. n. 56. Hoc præclarum documentum fuit a Guidone II. Epiſcopo ex autographo coram pluribus notariis ſolemniter exſcriptum anno 1345. *die.* 22. *julii, ex quo hoc meum deduxeram exemplar; at autographum ipſum videre mihi hoc anno datum fuit. Licet vero difficillimæ eſſet lectiotnis, intellexi tamen nonnulla in hujus chartæ edito textu mutanda eſſe, ſcilicet lin.* 51. *D.* Galdinum *autographum legit D. G. lin.* 53. Aquenſis Eccleſiæ Epiſcopum *l.* Aquenſem Epiſcopum: *ibi.* Remperge *l.* Reperge. *lin.* 58. ſed *l.* ſe. *lin.* 61. Emfiteuſim *l.* Emphyteoſim. *lin.* 62. modios *l.* modia; *item in linea ſequenti. lin.* 63. *in fine adde* Caneve. *col.* 71. *lin.* 2. Super quod *l.* Et ſuper hoc quoddam *lin.* 10. diſſipavit *l.* diſſipaverat. *lin.* 25. Epiſcopatus *l.* Epiſcopus. *lin.* 27. Epiſcopus *l.* Epiſcopatus *lin.* 30. poſſet auferre *l.* poſſet ei auferre. *lin.* 42. conceſſionem *l.* confeſſionem. *lin.* 43. Quam vi *l.* Quoniam vi. *lin.* 44. Quoque D. Gullielmum *l.* & D. Guilelmum. *lin* 48. habebat *l.* offerebat *lin* 49. iſtam *l.* infraſcriptam. *lin.* 51. *nil deeſt, ac delenda puncta, uti & in linea* 55.: *ibi* debuit *l.* debebat. *lin.* 54. obſervaturum jure jurando *l.* jurando obſervaturum. *lin.* 59. inducebat *l.* introducebat. *Diu olim me torſit verbum illud* de pontone *initio documenti ad priſtinum deſignandum appoſito, regionis ne nomen eſſet, an quidpiam aliud? At molitores ipſi edocuerunt eo nomine ſolitos ſe deſignare piſtrinum ſuper naves pontis inſtar junctas impoſitum; ita ſæpe accidit, ut res omnium facillimæ ignoratione technici ſermonis difficultatem haud mediocrem pariant.*

MCLXXVI. col. 72. *n.* 58 *Contuli cum exemplari, quod extat in membranaceo Alberti Epiſcopi volumine, item cum alia membrana oblonga, ac magna cura exſcripta, in qua omnia antiqua decreta circa hanc cauſam Anſelmo Epiſcopo jubente fuerunt congeſta, Quæ ſic incipit.* In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Anno Domini MCCXX. indictione X. die Sabbati IV. Junii in Caſtelleto Aquis præſentibus presbytero Enrico Bergognino de tertio teſtibus rogatis. Dominus Anſelmus Dei gratia Aquenſis Epiſcopus præcepit mihi Jacobo Notario, ut ſcripta quædam majoris Aquenſis Eccleſiæ autenticarem, & in publicam formam redigerem, videlicet ſententiam Domini Alghiſii Dei gratia Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi ſuper jure Parrocchiali. Item litteras ejuſdem venerabilis Domini Alghiſii. Item litteras Domini Urbani PP. III. Item alias litteras Domini Urbani PP. III. Item ſtatutum Domini Ugonis Aquenſis. Item litteras Domini Milonis ſe Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi. *lin.* 6. *dele* Epiſcopus. *lin. ſequens ita ſe habet.*

Fratri. *In fine addebatur.*

Ego Jacobus Imperialis aulæ not. autenticum hujus exempli ſigillo cereo cum mula ſigillatum, in quo continebatur *S. AMBROSIUS* videns legi &c.

MCLXXVIII. col. 72. n. 58. Hæc emendanda: lin. 31. indict. XII dele unitatem, & remanebit indictio XI. col. 73. lin. 3. Uberto de Fredona *corrige* Uberto de foro. *lin. 5.* Quæ non clara; *tollenda vox* non *lin. 17.* Caſino *l.* Caſſine, o Caxinis. *col. 74. lin. 45.* Cabmagna *l.* Calamagna.

MCLXXX. col. 77. n. 60. Editum fuit a Ghilinio in annal. Alexan. pag. 9. apud quem rectius ita incipit, Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis *&c. reliquas differentias omitto, quia variantes Ghilinii ſpurias evidenter cognovi.*

MCLXXX. col. 78. n. 61. Hic unum moneo col. 79. lin. 17. videndum num ſit Ponzoni *legendum, an* Ponzani. *Agitur de Marchionibus Boſchi, qui forte Ponzoni adhuc jura aliqua conſervabant; ita num corrigenda ſit lectio, quæ col. 58. lin. 62. doc. 44. habet* Pecenatum, *&* Ponzanum. *Facile enim fuiſſet librario unam vocalem in alteram finitimam mutare.*

MCLXXX. col. 79. n. 62. Duæ, circa hanc cauſam prolatæ ab hoc Epiſcopo ſententiæ membranæ Aquis exiſtunt; altera in Epiſcopali, altera in Eccleſiæ majoris tabulario. Prior exhibet textum ſub hoc numero a me relatum, cui antiquiſſimo caractere erat inſcriptus titulus huic chartæ a me præfixus: altera lectiones lineis incluſas. Hujus cum nuper videndi facta fuiſſet facultas, puriores lectiones excerpſi, quas hic dabo: lin. 56. S. Mariæ *&c. l.* S. Mariæ Aquis *&c. lin. 57.* Johannis ex altera *l.* Johannis pro Eccleſia S. Caloceri ex altera parte *lin. 63.* hoſpitalariorum *l.* Hoſpitalis.

Col. 80. lin. 4. receperit. de quibus *l.* receperit, de quibus. *lin. 8 deeſt in hoc autographo linea, quæ incipit* eandem *uſque ad verbum* duas partes *lineæ ſequentis. lin 12-3 in fine dele punctum, & lege,* ſicut dictum eſt de Hoſpitalariis, & converſis. Si vero nuncius. *Ut cauſa hujus controverſiæ penitius intelligatur, prænoſcenda origo ordinis Hoſpitaliorum. Fuit hic a Paſchali II. approbatus an. MCXVIII., deinde ab Innocentio II. per epiſtolam, ſeu Bullam ad omnes Archiep., & Epiſcop., quæ incipit.* Inter Religioſos, *in qua eis inhibet, ne audeant vel baptiſma parvulis, vel pœnitentias morientibus dare, quæ etiam officia ſacra ab hoc Epiſcopo Aq. Canonicis reſervantur. Præter ſuperiorem aliam edidit hic Pontifex quæ incipit:* Quam amabilis *&c. an. MCXXX. quæ potuit occaſionem huic controverſiæ ſuppeditare. In hac vero, quam ſummus Paſtor juſſit ab omnibus Epiſcopis per Parochos promulgari, tria ſtatuit I. ut eis elemoſinam, & beneficia annuatim conferentibus* ſeptimanam injunctæ pœnitentiæ indulgerent. *II. Ut qui habitum fraternitatis aſſumerent,* ſi forte Eccleſiæ ad quas pertinent a divinis officiis fuerint interdictæ, eoſque mori contigerit, ſepultura Eccleſiaſtica eis non denegetur. *III. Permittit, ut ſuos confratres ſepelire poſſint in ſuis Eccleſiis, niſi ſint excommunicati, & ſine alieni juris præjudicio.*

MCLXXXI. col. 80 n. 63. Deductum eſt hoc documentum ex membrana Capituli, quam acceptam referimus Guidoni II., qui ut Eccleſiæ ſuæ jura ſervaret, pæne omnia antiqua documenta renovavit. Sic autem incipit. In nomine Domini. Amen. Hoc eſt exemplum .... Scriptum .... per me Bartolomeum Notarium ... ad originalia inſtrumenta coram venerabili viro D. Presbytero Alberto Baudezono Archipresbytero plebis de Beſtagno ad inſtantiam R. in Chriſto P., & D. Guidonis D. G. Aq. Epiſc., & Comitis. *Poſt Uberti decretum adeſt charta venditionis Margaritæ Malocellæ Abbatiſſæ de anno 1314. die 6. aprilis, & decretum Archiepiſcopi Januenſis eodem die, & anno, quod infra col. 277. n. 275. ſuo loco proferam; poſtea ſubſcriptiones Notariorum, quæ ſic ſe habent.* Ego Dominicus de Cuclardis de Beſtagno &c. Ego Franciſcus Novellus de Tercio &c. Ego Bartholomæus de Grignaſco de Novaria Canonicus Tridentinenſis imperiali auctoritate Notarius, ſcribaque dicti D. Epiſcopi hæc autentica ad prædicta tria &c. Originalia fideliter ſcripſi anno 1351. ind IV. die VII menſis novembris. *Ex hujus membranæ attenta lectione hæc in meo codice emendanda ſtatuo. L in 41. poſt* Aquenſium *adde* Canonicorum. *lin. 45* proprietatem *lege* poteſtatem *lin. 45.* quibus & *l.* in omnibus & *lin. 49. poſt* pietatis *adde* noſtræ. *lin 62.* & ejuſdem *l.* & conventus ejuſdem. *lin. 63* ſuarum *l.* tuarum. *col. 81. lin. l. 3.* perſpeximus *l.* perſpicimus. *lin. 14. poſt* exactione *l.* voluntaria. *lin 21. poſt* Martini *adde verbum, quod ſi bene in veteri compendiaria ſcriptione intelligo, eſt* conſueverunt. *lin. 27.* conſentientibus *l.* conſentientium. *lin. 28. poſt* factum *lege* decernitur. *lin. 34. poſt* Aquenſis *adde* ſubſcripſi *lin. 36.* Ardicio *l.* Ardizio. *lin. 42* Henrici *l.* Anrici. *lin 44. poſt* Eccleſiæ B *adde* Martini de Gamundio *lin. 47. poſt* de Burgo *adde,* Fornarii. *lin. 51* Dei, *error Typograph loco D. I. ſcilicet* Dominicæ Incarnationis. *lin. 54.* hinc rogatus *l.* hinc inde rogatus. *lin. 55.* Canonici *l.* Canonicorum. *Hiſce duo ſubjungenda, quorum primum eſt ex hoc anno uſque ad initium ſæculi XIV notarios conſuevisſe conjungere diem hebdomadis currentis cum die menſis, ut ex hac charta, ac ſequentibus intelligimus. Excipiendi ſunt Notarii Germani vel qui Germanis Imperatoribus, ac Legatis inſerviebant, ut ex documentis n. 88. 89. col. 103. 104. Alterum eſt Januenſe hoc monaſterium S. Thomæ jam pridem deſiiſſe, atque monachabus dimiſſis Eccleſiam in parochiam erectam ſequiori aevo fuiſſe. Hoc nos edocet Antonius Georgius Franchelli, qui in libro, cui titulo,* Saggi Cronologici di Genova *edit. Januæ MDCLXXIII. pag. 148. hæc habet:* S. Tom. Rettoria Parochiale era prima Monaſtero di Monache, quali avevano autorità di conferire a modo loro poſſibile beneficio, come appare da iſtromento di Pietro Ceriana del 1453. Conferiano pure la Rettoria di S. Nazario della Dioceſi d'Acqui con tenue penſione in riconoſcimento. *Licet autem hic nulla mentio de harum duarum Eccleſiarum B. Martini, & B. Egidii dependentia ab hoc Monaſterio, utpote res a tempore, quo hic ſcriptor florebat, nimium remota, inde tamen ediſcimus Eccleſiam Parocchialem S. Nazarii (de Predaſco) fuiſſe huic Monaſterio antiquis temporibus ſubjectam, in quam ſan-*

ſtimoniales S. Thomæ de Janua juriſdictionem exercerent. Quæ notitia majorem forte lucem poteſt afferre ad intelligendam cauſam, cur Epiſcopus Guido II. multas hujus Parochialis Eccleſiæ collationes a deceſſoribus ſuis libere factas in prolixa membrana ſolemniter exſcribi, ac in publicam formam redigi voluerit; vide notam ad doc. n. 217. col. 232.

MCLXXXIV. col. 81. *n.* 64. *Edidit Ghilinius pag.* 12. *qui ita in ſequentibus locis a meo exemplari diſcrepat col.* 82. *lin.* 13. Curariam *legit* Curajam *lin.* 21. quoslibet annos *l.* quoslibet quinque annos. *lin.* 38. imperatoris *l* imperii. *lin.* 50. dominium *l.* dominum.

Col. 83. *lin.* 3. Vaſcus *l.* Vaſonus *lin.* 20. Malevaſſi *l.* Maleviſca. *ſelectiores, ac meliores ſejunxi. Adverto lin.* 22. de Vella *forte meliorem eſſe lectionem* de Vercellis. *Ad hæc tempora ſpectare puto conventionem Alexandrinorum cum civitate Terdonæ, quæ in Terdonenſi Chartulario jam memorato ſine anni nota refertur, in quo inter cætera hæc leguntur:* Si vero illi de Palea uſque ad mediam quadrageſimam per voluntatem Imperatoris de Palea egreſſi fuerint, tenebimus, quod nullum eis malum inferemus.

MCLXXXIV. col. 83. *n.* 65 *lin.* 42. præceptis eorum miſſi, *lege* præceptis, & eorum.

MCLXXXVI. col 84. *n.* 66. *Contuli cum ſynchrona membrana Capituli, & detegi hæc mutanda. lin.* 44., & 45. *loco* nobis *legendum* vobis. *lin.* 49. ſententiam *D. l.* ſententiam *A., ideſt* Algiſii. *In fine habebatur ſubſcriptio Notarii.* Et ego Ja. Imperialis Aulæ Not. autenticum hujus exempli cum Bulla, & corda in ea poſita bullatum in quo continebatur Urbanus PP. III. videns legi.

MCLXXXVI. col. 84. *n.* 67.

Col. 85. *lin.* 31. Dondamine *legendum* Rondanine. *lin.* 53. ordini . . . *l.* ordinis. *lin.* 61. promulgaverit *l.* promulgaverint.

Col. 86. *lin.* 16. Tiberim S. Caliſti *hic deeſt nomen alterius Cardinalis, qui habebat titulum* S. Calixti. *lin. ſeq.* tit. XII. Apoſtolorum *in aliis Brevibus (Verci Mar. Trivig. n.* 29. *T.* 1.*) legitur* tit. Baſilice Apoſtolorum.

MCLXXXVI. col. 86. *n.* 68. *Contuli cum capituli membrana, ex qua hæc didici emendanda. lin.* 40. & bone memorie Algiſius *legitur* bone memorie A., *ſcilicet Algiſii. lin.* 45. eandem Parochiam *l.* eadem Parochia. *lin* 49. fraternitatis *l.* fraternitati. *lin.* 51. *dele* S. Petri.

MCLXXXVI. col. 86. *n.* 69 *Illud in primis notandum hoc documentum in ſerie relatum a C. V. Malacarne Lib Cit. p.* 240. *qui nonniſi octo, vel novem lineas ex ipſo protulit. At omnia perturbavit, confudit, ut vix una linea ſit, quæ non gravi aliquo errore ſcateat. Prima linea non reperitur in textu.* 2. *ineptum eſt, quod ait terras, & gerbas M. Boccacii cohærentes fuiſſe Calamagnæ, Boccaccio, & VV. Blanco.* Gerba Hugonis *non haſce, ſed alias habebat cohærentias, ſcilicet Calamagnam, Eccleſiam de Vidiſiono, & vias a duabus partibus.* 3. *Campus de Ulmo erat* in Montexel, *non* Montexemo, *& M. Boccaccius non reſpondit hunc campum ſe tenere ab* Epiſcopo, *ſed a* maſſariis Canonicorum. *Demum agitur de decima a Manfredo Boccaccio ſolvenda non a Conſulibus Aquenſibus, uti lin.* 13. *affirmat. Sed de hiſce jam plura, quam oporteret. Noverit Lector editum hoc exemplar contuliſſe cum autographo Capituli, unde hæc corrigenda col.* 87. *lin.* 5. decimam *legitur.* decimas *lin.* 6. aut *l.* &. *lin* 10. Hugone *l.* Hugonis. *lin.* 16 habebat *l.* habuerat. *lin* 17 Gerbis *l.* Gerba. *lin.* 36 Villelmus Blancus *l.* Vilelmi Blanc. *lin.* 44. *MCLXXXVI. l. MCLXXXV.*, *item lin* 46. *dele* amen *lin* 47. Belleſii, Ugo Amaldus *l.* Belleſi, Ugo, & Arnaldus. *poſt* Palatii *adde* juſſu infraſcriptorum Conſulum hanc ſententiam ſcripſi.

MCLXXXVII. col 88. *n* 70. *Revocavi ad primigeniam Capituli membranam, ex qua emendanda hæc duo: lin.* 30. preſente *l.* in prædicto. *lin.* 32. Coturbia *l.* Conturbia. *Puncta autem lineæ vigeſimæ indicant ibi eorum, quæ a Canonicis petebantur, ſummam expoſitam fuiſſe, &, ut innui in notis, eiſdem verbis ac in antecedenti Conſulum ſententia a l.* 1. *ad* 4. *item a lin.* 8. *ad* 21.

MCLXXXVII. col. 88. *n.* 71. *Extraxi hoc diploma ex quodam volumine chartaceo ejuſdem Monaſterii admodum deformato, ac ſæculo XIV. conſcripto: proinde nil mirum ſi notæ falſæ ſint. Videamus autem num ſuo anno reſtitui poſſint. Henricus VI. electus fuit Romanorum Rex anno* 1169. *primis junii diebus; obiit in Sicilia ſub finem anni* 1197. *Regni XXVIII, imperii vero VIII. Philippus ejus Archicancellarius mortuus eſt anno* 1191. *Milo verſus annum* 1187. *Urbano Pontifici in Archiepiſcopatum Mediolanenſem ſucceſſit. Propterea hoc diploma conſcriptum eſſe debuit ſub finem anni* 1186., *cum circa æſtatem Fridericus Italia ceſſiſſet, ac in Lombardia Henricum VI. filium ſuum reliquiſſet. Quare ita eſſent emendandæ notæ:* anno Domini *MCLXXXVI.* Regnante D. Henrico VI. Romanorum Rege glorioſiſſimo anno regni ejus *XVIII. Nil obſtaret autem, quominus etiam ad annum* 1187. *collocari poſſet, cum Henricus a Romana expeditione regreſſus per has regiones moraretur. At cum videamus in fine hujus diplomatis appoſitum n. XVIII., qui convenit cum an.* 1186, *idcirco mutata ſententia nunc revocarem ad præcedentem potius annum, quam ad iſtum nimirum* 1187. *Sed quomodo irrepſit illa nota VI. in apographo illo chartaceo? Re diutius perpenſa, videor inveniſſe cauſam, ſcilicet librarius in autographo vidit ſiglam verbi* ideſt, *vel* ſcilicet, *quam haud intelligens ipſe putavit numerum eſſe VI. Hæc ut clariora fiant, adferam diplomata hujus Regis ad duos hoſce annos ſpectantia, quorum mentio, vel exemplaria typis edita ad meam notitiam pervenerant.* 1886. *III. nonas junii verſabatur* in campo urbe veteri *(Dumont. Corp. dipl. T.* 1. *p.* 1. *pag* 109. *Lunig. Cod. Germ. Dipl. T.* 1 *pag.* 359.*) Item* 16. *julii erat* in obſidione Urbis veteris *(Lun. Cod. Ital. dipl. Tom.* 1. *p.* 393.*)* 1. *ſeptembris* in Caſtro S. Miniatis *(Lami Delic. erudit. T.* 1. *p.* 196.*)* 7. *octobris* Boniæ *(Ann. Camald. T. IV. pag.* 153.*) V. C. Oldericus in ſuo de variis antiquitatibus opere Romæ edito pag.* 131. *meminit cujuſdam diplomatis die* 25. *octobris* apud Ceſenam *hoc anno a Rege Henrico*

Digitized by Google

cuſum, & teſtem citat Muratorium. in Ant. Ital. Medii Ævi T. IV. pag. 409 At apud Muratorium non ſolum in hac pagina, ac diſſertatione, verum etiam in indice documentorum altum de hoc diplomate ſilentium. Hic autem videtur commode collocari poſſe documentum hoc, quod præ manibus verſo, Monaſterio de Tilietto conceſſum. 28 novembris apud Eiſimens. (Ughell. Ital. ſacr. ed. colet. Tom. 1. pag. 332.) 1187. 17. ſeptembris an. XVIIII Regni Bononiæ (Lami loco cit. pag. 195) Hæc ego deſumſi partim ex opere Olderici, quod de antiquitatibus edidit Romæ, ubi pag 131. catalogum texuit diplomatum ab Henrico ab anno 1186. ad an. 1197. editorum, partim a Georgisch, qui herculeo plane labore in plura volumina chronologice digeſſit omnia, quæ apud quoslibet auctores reperit Imperatorum &c. diplomata ſub hoc titulo regeſta Chronologica diplom., in quibus recenſentur omnis generis monumenta & documenta publica. Petrus Georgisch. Francofurti & Lipſiæ an. 1740. in fol. Tom. V. Quod opus ſi Olderico innotuiſſet, multo nobis ampliorem ſeriem tradidiſſet. Cum enim apud Germanum ſcriptorem LXX. & amplius memorentur ab Henrico edita, ipſe ſolum XXXII. circiter indicavit. Hiſce autem catalogis nunc addenda ſunt quatuor hujus Regis diplomata 1. illud, de quo agimus ann. 1186 2. anni 1191. col. 94. n. 78. 3. 1193. Geiſenhuſen col. 101. n. 85. 4 1195., & extat in Hiſt. MS. Comitum de Blandrate, & editum fuit apud Forum Nonum XI. kal octobris. Nunc definita diplomatis epocha, pauca mutanda ex conjectura proponam. col. 89. lin. 1314. Caſtro veſtri legitur Caſtro veteri ut ſupra lin. 7. lin 28. l ge ſive. lin. 43. M. Oppizo de Oiſa, legere mallem M. Oppizzo de Eſte, ut infra. col. 95. lin. 23. ibi Marchio panciſius: forte Panaſius, ſcilicet Manfredus Marchio de Salutiis ita cognominatus. At ego potius arbitror hic agi de Puncio Marchione Ponçoni, qui circa hæc tempora florebat.

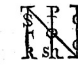
MCLXXXVIII. col. 89. n. 72. Poſt editionem hujus documenti prolixam contigit habere membranam, eamque ſynchronam, in qua nonnulla decreta circa litem de juribus parochialibus inter Capitulum Aquenſe, ac monaſterium agitatam continebantur. Licet autem in ea poſt Milonis decretum contineretur iſtud Ugonis; attamen id factum ratione dignitatis, & auctoritatis. Ut enim eluc t ex Milonis epiſtola col. 90. n. 74. jam Ugo ſententiam ſuam in hac cauſa dixerat, quæ non alia eſſe poterat, quam illud de quo agimus decretum; deinde ratio ipſa Canonum ſuadet prius ad proprium Epiſcopum pertinere jus dicere in rebus Eccleſiæ ſuæ, antequam ad Archiepiſcopum provocatio fiat. En ergo, quæ ex ea correctione indigere cognovi.

Col. 90. lin. 1. Mariæ ex legitur Mariæ A quis ex. lin. 5. noluerit l. voluerit. lin 10 nuncii l. nuncius. lin 13. dele per. lin. 17. fecerit in monaſterio, & infra l. fecerit monaſterio, ſi infra lin. 32. Aquenſis Epiſcopus l. Epiſcopus Aquenſis videns legi.

MCLXXXIX. col. 90. n. 73. corrige ſequentia. lin. 43. dele puncta intermedia, & inſere veſtri. lin. 51. correctione l. correctioni. In fine habebat membrana. Et ego Jacobus imperialis aulæ Notarius autenticum hujus exempli ſigillo uno cum mula ſigillatum, in quo continebatur S. AMBROSIUS videns legi &c.

MCXCI. col. 93. n. 77. In temporis computatione levis error irrepſit, cum feſtivitas SS. Simonis, & Judæ non IV. Kalendas novembris, ſed V. Kal. hoc anno inciderit. Præterea monendus lector col. 94. lin. 21. poſt Cæſareæ aliquid deeſſe.

MCXCI. col. 91. n. 75. Hoc diploma editum prius a Benvenuto Chron. Monſerr. p 40. ed. Taur. poſtea ab auctore collectionis documentorum in cauſa Monſerratenſi, ex quo illud deſumſi; deinde a Ghilinio in ann. Alex. ad h. a.; item a Guichenone Bibliot. Sebus. Cent. n. 96. poſtremo a Lunig. Cod. Ital. diplom. T. III. pag. 1763. Ex horum inter ſe collatione collegi hoc, quod edidi, excepta attributione temporis omnino convenire cum edito a Benvenuto, quod cæteris præſtat, lectionis ſinceritate, minime vero integritate: nam in eo plurium teſtium nomina ommiſſa ſunt, quæ & in Guichenonio, & aliis, qui ab eo fonte ſua exemplaria derivarunt, quoque deſunt. Habentur autem in meo col. 92. lin 21 22. 23., & in illo a Ghilinio prolato; quod tamen ſcatet nonnullis erroribus, quos libenter prætermitto. Hoc ſolum afferam, ubi omnes in lin. 24. de Lutre legunt ipſe de Turre ſcripſit, quod an aliqua nitatur ratione, viderint alii. Cæterum ut innuebam notæ Chronologicæ hujus meæ editionis falſæ ſunt. Anno enim MCXC. erat indictionis annus VIII. & imperii I. minime vero Ind. X. Imp. III. ut in meo exemplari. Neque alia omni prorſus errore carens. Licet enim annus Incarnationis cum indictione & Regni epocha conveniat, at diſcrepant anni imperii. Henricus coronam accepit an. MCXC. die XV aprilis a Cæleſtino Papa, proinde octavo decemb. MCXCI. currebat ann. Imperii II. ideſt ſecundus. Quapropter ita reſtituendæ notæ ann. MCXCI. ind. X. anno Regni ejus XXIII. Imperii vero II. Idcirco autem appoſita eſt indictio X., quia hæc incipiebat computari a menſe ſeptembri, ut alias obſervatum a nobis eſt, & oſtendunt documenta relata in ſuppl. n. 3. 10. 11. 12. 17. 19. 24. accipe hic monogrammatis ab Imperatore in ſuo diplomate adhibiti ſchema.

MCXCI. col. 94. n. 78. Hoc diploma deſumſi ex collectione MS. doc. in cauſſa D. Marchionis de Rochetta Inciſæ nuper definita a R. Rationalium Curia, in qua poſt hoc documentum referebantur obſervationes criticæ V. C. I. B. Vaſchi, quibus demonſtrabat ex teſtium ſubſcriptorum nominibus, ac geſtis anno MCXCI. a Rege Henrico ipſum editum fuiſſe.

Digitized by Google

MCXCII. col. 95. n. 79. lin. 38. martii exeuntis corrige martis XIII. exeuntis &c.

Item col. 95. lin. 9. VI. exeunte corrige VII., adeo ut die XX. Conſules Urbæ tractatum inchoaverint, & die XXVII. Dominica Alexandrini acceptando, ac paciſcendo perfecerint.

MCXCII. col. 96. n. 80. Contuli nuper cum autographo tabularii Capituli, ex quo corrige lin. 46. IV. non leg. II. nonas lin. 47. Aquenſi Johannis legitur Aquis Johannes lin. 54. Schau l. Schan. . . lin. 56. Jartus l. Turtus. lin. 57. Ubertus Henricus l. Ubertus Henricus &c ibi Salitina l. Salitinus. lin. 58. Maurro l. Marro. in fine adde: hanc chartam ſcripſi &c. Aliquis fortaſſe mirabitur me privatas haſce contractuum chartas edere: at admirari deſinet, ſi hujus mei conſilii cauſam conſiderare velit. Perſpiciet enim illas me ſelegiſſe, quæ & antiquiſſimæ ætatis ſunt, quæ raræ admodum apparent in Tabulariis, & breviſſimæ, ut lectorem non fatigent, & inſperſæ antiquorum nominum regionum, ac rituum notionibus. Ad harum claſſem pertinet hæc a me in ſerie prætermiſſa, quam hic produco ex membrana Capituli erutam, quæ de Palatii, non palladii a templo Palladi olim dicato, regione, ut nonnulli ex eruditis Aquenſibus contendunt, mentionem facit.

Anno Domini Incar. MCXCII. indict. X. die ſabbati nonis martii in Claustro Canonicæ de Aquis Dominus Wilielmus Præpoſitus, Arditio Archipresbyter. & Agras maſſarius infraſcriptæ canonicæ confitentes hoc intereſſe canonicæ, nec ad ejus læſionem pertinere, & ſe hoc facere communi conſenſu ſuorum confratrum, & ideo accepiſſe a vobis Wilielmo, & Henrico fratribus filiis quondam Albaldi denar. bonorum Pap. X. inveſtiunt . . . vobis VVilielmo, & Enrico, & omnibus veſtris legitimis hæredibus una vinea, quæ jacet in territorio Aquis, ubi dicitur Palacium; cohæret ei Epiſcopus, via &c. Interfuerunt teſtes Aquedeus Benzonis, Otto Caraca, VVilielmus Fariner, Petrus Bozi, & Obertus Premori. Ego Petrus Notarius &c.

MCXCII. col. 97. n. 82. Exſcripſeram hoc Cæleſtini Papæ privilegium ex duobus vetuſtis exemplaribus, quæ D. Rolandus ex oblatorum congregatione mihi tradiderat. At nuper humanitate E. V. ac J. C. Pauli Beloſii ex R. Ærarii præfectis aliud Mediolano acceſſitum accepi priore illo multo perfectius, a quo hæc mutanda ac corrigenda excerpſi.

Col. 97. lin. 8. Religionem ſuam profeſſi . . . . lege regularem vitam profeſſis in perpetuum. lin. 12. veritatem conſentaneum. l. voluntatem conſentaneam. lin. 19 conſtituimus l. communimus lin. 27. principum oblatione l. principum, oblatione. lin. 29. libera l. illibata. lin. 32. juribus l. ceteris lin. 39. Bovio l. Bolico. ibi Gannova l. de Cantova. lin. 42. Coloniga l. Colloniga. lin. 45. ſeziadi l. Seciadi. lin. 49. Bovio l. Mobio: ibi in Caſtro novo, l. in Gaſtro novo & in Caſſine. lin. 58. dele ex lin. 59 meliore religione obtenta l. niſi arctioris religionis obtentu. Col. 98. lin. 5. & gratis l. & ea gratis lin. 7. malueritis adire Epiſcopum . . . l. volueritis adire antiſtitem gratiam &c. lin. 16. ſeu novis l. ſeu vos novis lin. 17. præterea l. Libertatem præterea lin. 20. & perpetuis temporibus illæſas l. & eas perpetuis temporibus illibatas. lin. 21. deeſt monaſterii lin. 23. voluntati ſepelire l. voluntati, qui ſe ibi ſepelliri. lin. 26. mittuntur l. aſſumuntur. lin. 28 ſubreptione l. ſubreptionis. lin. 29. proponatur l. præponatur lin. 30. majori parte l. major pars lin. 35. eximere l. minuere. lin. 40. conſueta l. juſtitia conſueta lin. 46. ſecundo . . . . l. ſecundo tertiove. lin. 50. cognoſcat a ſanctiſſimo l. cognoſcat, ac a ſacratiſſimo lin. 51. Domini noſtri l. Domini Redemptoris noſtri lin. 53. eidem ſua l. eidem loco. lin. 55 meritum l. fructum. lin. 57 dele verba ſubſcriptum & ſignatum. lin. 58 poſt Papæ & cujuslibet Cardinalis nomen adde ſubſcripſi. lin. 62. H. S. l. Jo. tit. lin. 63. Tuſcanen. l. Tuſculanenſ.

Col. 99. lin. 1. ego C. l. Ego Gratianus lin. 2. Gerardus adde S. Adriani lin. 5. L. lege Loterius ibi B. l. Bacchi. lin. 6. R. S. marte l. Nicolaus S. Mariæ in Coſmiden. lin. 7. Subdiaconus l. Subdiaconi. ibi Canonicus l. Canonici. lin. 9. p. III. l. PP. III. anno primo.

MCXCII. col 99. n. 83. lin. 20. erratum: nam non X. exeuntis, ſed vel IX. ut puto, vel XV. eſſe oportet.

MCXCII. col. 99. n. 84. Publicæ luci tradidit hoc documentum. V. C. Malacarnes lib. cit. pag. 241. Quale exemplar nactus fuerit dicere prætermiſit, quam arcani diſciplinam conſtanter tenuit in reliquis quas protulit chartis n. circiter XVII. una vel altera excepta. Utinam vero ſaltem incorruptum nobis dediſſet! & quis ferat ejus initium anni æræ Chriſtianæ, quod omnibus apponebatur, deſtitutum, & V. octobris pro V. Kalendas octobris, & deinde omnia ſuſleque habita, & quod ipſe proprio marte in octo lineolis concluſit, venditare pro veteri documento?

Sed hiſce dimiſſis en obſervatio quæ mihi illud relegenti occurrit. In hac conventione mentio fit Ottonis ſac. re perpenſa puto fuiſſe ſcriptum in autographo Ottonis Car. ſcilicet Carreti, vel de Carreto, idque ſuſpicatus ſum nonnullis de cauſis, ac præcipue collatione facta cum documento relato col. 130. n. 114.

MCXCIII. col. 100. n. 85. lin. 55. indictione II. corrige indict. XI. typographus enim numerum arabicum II. pro Romano ſumſit, ac textum impudenter vitiavit, quod alias hic ſæpe contigit.

MCXCVII. col. 107. n. 92. Reperitur hoc documentum inter annotationes V. C. Malacarnis in libro ſæpius citato pag. 249. at ita deformatum, ut nihil ſupra. Diem hebdomadæ in menſem commutavit, nomina intervertit, deinde omiſit omnia, quæ continentur a linea 32. ad lin. 53.

MCXCVIII. col. 112. n. 96. lin. 14. IV. aprilis lege IV. exeuntis aprilis. lin. 15. haud intelligo quomodo Epiſcopus Vercellenſis haberet palatium Veronæ, ni mendum hic lateat.

MCXCVIII. col. 113. n. 98. lin. 32. Baxano cor. Plaxano.

MCXCVIII. col. 113. n. 99. Exegi ad duo recentia licet exemplaria Turrii, & Gatti, quibus magna ex parte conſentit, quod in ſuis annotationibus edidit V. C. Malacarnes nonnullis locis exceptis, quæ puto a

Digitized by Google

pocrypha ſcil. col. 114. *lin.* 1. recretam *legit* ipſe regratam. *lin.* 17. terra ſua, *legit* terra, qua. *lin.* 26. Luponis *habet* ſuponis. *alia omitto. Ex illis itaque hæc in meo ſunt corrigenda. lin.* 42. tutator *legit Tur. Gatt.* habitator. *lin.* 49. *dele comma in fine lineæ. lin.* 5.. cum toto *Gat.* cum omni toto. *lin.* 63. nec treguam, nec guerram recreutam, nec cum aliis. *Gat.* nec pacem, nec treguam cum Alexandrinis, nec cum omnibus aliis inimicis *&c. Turrius poſt* treguam *addit* recregutam. *lin.* 7. jurare, & conſulibus, & communibus *Tur.* jurare, ut ſupra, & in communibus Civitatis. *lin.* 12. quin *l.* qui. *Addam demum hujus chartæ meminiſſe V. C. V. Chennam in* 1. *part.* Del Veſcovato ecc. *pag.* 55. *ſub die X. junii: at XII. dicere debuiſſet, cui dies hebdomadæ convenit, non vero decimæ junii.*

MCXCVIII. col. 114. *n.* 100. *lin.* 44. *V.* julii *lege* IV. julii. *lin.* 50. poteſtate *l.* poteſtatem.

MCXCIX. col. 116. *n.* 101. *Meminit hujus chartæ Benvenutus pag. al.* 47. *nunc* 46., *quam* compromiſſum *vocavit, & notas haſce ei affixit.* ann. MCXCVII. die Dom. IV. Kal. april. indic. II. *At eas correxit Terraneus in ſuis collectaneis aſſerens ſpectare ad ann. MCXCIX. at ajo ego hoc in caſu corrigenda dies, & non IV. ſed V. Kal. aprilis ſignanda. Si vero quiſpiam contendat ſpectare ad annum MCXCVIII. dies quidem Dominica cadet in IV. aprilis, ſed annus indictionis erit corrigendus: anno enim octavo currebat indictio I. non II. Iricus hiſt. Trid. lib.* 1. *pag.* 54. *edidit quoddam pactum, in quo eadem Legatorum Placentinorum, & Mediolanenſium, quæ hic leguntur nomina, etiam exhibuit, ubi non* Guifredum Fragroſellum, *ſed* Guitredotum Groſſellum, *neque* Johannem de bona Crana, *ſed* de Bonamena *eos compilavit, quæ ſane lectio ſincerior mihi videtur. Con venit enim cum altera, quam exhibet documentum ſub n.* 104. *col.* 123. *lin.* 60.

MCXCIX. col. 122. *n.* 104. *Deſumſi hoc documentum ex MSS. miſcellaneis CL. Burgontii, in quibus teſtabatur illud deſcripſiſſe ex MSS. Commentariis Alexandri Schiavinæ, cujus autographum a præclariſſimo, mihique multis beneficentiæ nominibus prædicando Comite Durando a Villa paucis ante annis emtum fuit, ac inter reliqua pretioſiſſima Bibliothecæ ſuæ cimelia repoſitum. Edidi autem perlibenter, quod in quibuſdam locis multo emendatius ſit, quam illud quod a Durando in ſuo Pedem. Ciſpad. emiſſum fuit. Qua de re ſi quis certior fieri velit, a limine ſtatim deprehendet; nam apud Durandum deeſt lin.* 24. *& dimidium* 23. *&* 25. *nomina etiam nonnulla ibi corrupta videlicet* Coreonara, Cauterio, Bercarii, Gotum de Sannelio, Buſco, Frixinarii, Baſſaregatii, ſpecialem, Trorſellus *pro* Cocconato, Lanerio, Boſco, Berſarii, Frixonarii, Baſſeragutii, ſpecialiter, Troiſello. *Prætermitto alia levioris momenti. Nolim autem, ut quis hæc eo fine a me dicta putet, quaſi Durandi exemplar parvi faciendum ſit. Nam & multas habet optimæ notæ lectiones meis anteferendas; nonnullas vero alias haud ſpernendas. Juvat autem nunc illas producere, quoniam, dum typis edebatur ob operarum feſtinationem haud facere licuit. Delenda itaque prima linea, quæ in documento occurrit, quod Schiavinæ ut puto merum ſit additamentum. lin.* 44. accipere tenentur *lege* recipere teneantur. *lin.* 52. 53. tenuerunt *l.* tenentur.

Col. 123. *lin.* 5. marchionem *ibi* marchiones. *omitto ea, quæ ad* (1) *annotavi, ne dicta repetam. lin.* 21. *quam omiſit Schiavina ex oculi lapſu, ita ſuppleas velim,* pactum quod fecerunt cum Aſtenſibus, & Vercellenſibus, nec contra Sacramentum, ſeu pactum, quod fecerunt cum hominibus de Caxinis. *lin.* 24. marchionem *ibi* marchiones. *lin.* 25. marchionem *ibi* marchiones. *lin.* 26. fecerunt cum marchione de Gavio; *ſupple quod* fecerunt cum Januenſibus, nec contra Sacramentum, ſeu pactum, quod fecerunt cum marchionibus de Gavio. *lin.* 30. nec contra homines de Buſco, *ſupple* nec contra homines Maxii, nec contra homines de Boſco. *lin.* 55. jurant, ut ſupra continetur. Prædictus marchio *ſupple* juravit, ut ſupra continetur prædictus D. Bonifacius marchio. *lin.* 58. juraverunt in Mediolano Johannes *l.* juraverunt pro Mediolano Johannes.

Col. 124. *lin.* 5. 12. die Martis junii *corrige* 15. *ex Durando, cui concinit Iricus, qui de hoc documento aliquam notitiam acceperat, cum aſſeruit fœdus percuſſum non* pridie idus, *ut Schiavina, ſed* idibus junii. *Adde etiam finem conventionis, quem hic adjungam, ne hujus chartæ ſtudioſus cogatur ad alium librum, ut integrum legat, confugere.* Interfuerunt Lantelmus de Landriano, Traverſus Vallianus, Algerius de Vicomercato, Jacobus Pelluchus, Guilielmus Bremus, Arnaldus de Mombellis Conſul Mediolani, & Martinus de la Turre, & Beltramus Scacha-Barozius, & Guifredotus Graſellus, & Gotecinus Mainerius, & Rogerius de Lampugnano, & Balditionus Stampa, & multi alii, qui ſimul utramque prædictam ſocietatem juraverunt, ut ſupra. Ego qui dicor Caſtanea nigra, judex, ac miſſus Domini Henrici Imperatoris interfui, & hanc chartam ſcribere rogatus fui. & ſubſcripſi. Ego Otho qui dicor de Simidi judex, ac miſſus Domini Henrici Imperatoris ſcripſi.

MCCI. col. 125. *n.* 107. *ex collatione cum autographo hæc corrigenda. lin.* 32. *ubi puncta lege* ultima die novembris. *lin.* 33. *poſt* Henrico *comma*, *poſt* Vilelmo *adde* Serdodo, Arnaldo, *&c. lin.* 39. *&* 43. *dele* rationem, ratione, *& pone utrobique* nomine *lin.* 46. Bruzafave *l.* Bruzafarie.

MCCII. col. 126. *n.* 109. *Duo hic annotanda. Primum eſt promiſſio adjuvandi Alexandrinos ab Ottone, aliiſque marchionibus facta ad habendum Epiſcopum Alexandrinum. Aliquem habuiſſe conſtat ex epiſtola Innoc. III. Papæ n.* 137. *lib. XIV. edit. Baluzii* dat. Laterani IV. non. januarii Pontificatus noſtri an. XVI. *in qua agitat quæſtionem circa ſubjectionem præpoſiti Pacilianenſis Præpoſito Caſalis S. Evaſii. In ea memorat quaſdam litteras,* quas venerabiles fratres noſtri Terdonenſis, & Alexandrinus Epiſcopi miſerunt Epiſcopo Papienſi *delegato a Summo Pontifice. Quo autem tempore habuerint, & quo jure, alterius loci erit diſquiſitio. Alterum eſt ubi col.* 127. *lin.* 44. *legitur* amicum patrem, *eo loco legendum eſſe, ut mihi videtur,* Anricum fratrem

Digitized by Google

Nam pater Ottonis jam erat mortuus anno 1188. *quod indicatur a clauſula contractus initi inter ejus filium Henricum, & Nauli conſules rogante Girardo notario apud Raph. a Turri litt. U. pag.* 37. *his verbis*: D. Henricus marchio filius Q. marchionis Henrici Quercii.

MCCII. col. 129. *n.* 112. *lin.* 23. *XIII.* julii *corrige XII.* julii.

MCCIII. col. 130. *n.* 119. *addam hic nonnulla typographi ſphalmata. lin.* 61. Alberti *lege* Albertus. *Col.* 131. *lin.* 16. caſtrorum. Et ſi *l.* caſtrorum, ſi; *lin.* 41. Alexandria *l.* Alexandriæ. *lin.* 54. Lavaxan *l.* Cavaxana.

MCCIII. col. 136. *n.* 116. *lin.* 53. *verba minuſculo caractere cum lineola ſuperpoſita mihi videntur pro* vicioo *interpretari poſſe.*

MCCV. col. 139 *n.*122. *Agitur hic de magni pretii documento, quod proinde magna cura cum autographo capituli fuit nuper a me collatum. Membrana eſt admodum deformata, ac ſitu fere conſumta, ac proinde haud mirandum, ſi nunc cum diutius præ manibus habere datum fuerit, plura occurrerint antea impervia. lin.* 5. die XVI. februarii *debebant inter hac verba puncta interponi: cæterum ita ſupplendum eſt ac legendum.* Die Dominico XIII. februarii. *lin.* 8. D. Thebaudo *legitur ibi* Domno Thebaudo. *lin.* 19. Alexandria, Alexandrina *l.* Alexandria ſive cum *lin.* 20. ſupraſcriptus *l.* infraſcriptus, *ita deinceps. lin.* 25. *dele puncta. lin.* 29. *adde poſt Rocchetta* ... nuanus de Grognardo, Uberzonus de Burgo, Raimundus de Jarriono. *A tergo hæc notabantur ſyncrono caractere*: appellatio prima ab Epiſcopo Hugone.

MCCV. col. 139. *n.* 123. *Sub hoc numero duæ chartæ ad hanc cauſam ſpectantes continentur ejuſdem anni ambæ, at diverſo menſe. Harum unam ſolum protulit Malacarnes lib. cit. p.* 247., *ex quo excerpſi inter alia ſphalmata ab ipſo admiſſa variantes in notis a me productas, ac repudiatas. Quibus addere poſſem ipſum nomina Aquenſium conſiliariorum lin.* 53. 54. 55. *corrupta exhibere, modo unius perſonæ nomina disjungendo, modo vero quæ ſeparanda erant uniendo, quod quantam confuſionem parere ſoleat, norunt harum rerum periti: cæterum illud animadverto lin.* 2. *col.* 140. non Conſules Aquenſes, *ſed* Conſulibus Aquenſibus *legendum.*

MCCV. col. 141. *n.* 124. *Hoc documentum in aliis exemplaribus præfert annum* 1202., *quo in caſu omnia cohærent ſine ullo additamento, at mutanda indictio VIII. in V.*

MCCVII. col. 144. *n.* 127. *Contuli cum exemplari Turri, ex quo hæc emendanda ſuſcepi. lin.* 17. Morambonus *legitur* Montabonus. *lin.* 20. Gatalano Gulla *legitur* Catalano Gullelmo. *lin.* 22. cansono *l.* Grono. *lin.* 23. Triunto *l.* Trivuto. *lin.* 52. Papiæ, & ſic &c. *Poſt* Papiæ *pone punctum*; *& iſtud dele linea ſequenti ante* infraſcripti. *l.* 57. ſe communi *l.* ſeu commuuia. *col.* 145. *lin.* 3. quam haberent *lege* quam habent. *lin.* 4. conſulis *l.* conſulum. *lin.* 20. confirmari cuncta infraſcripta *l.* confirmari. Unde infraſcriptus. *lin.* 24. Palatio Papiæ d. *l.* Palatio communis Papiæ dominis. *lin.* 30. concordias *l.* concordiam. *lin.* 32-3. facere, confirmare *l.* facere confirmari. *Ex hac collatione deprehendi V. C. Malacarnem ſuum exemplar ex Turriano derivaſſe paucis exceptis, at pro ingenio ac more illud contraxiſſe, atque pro libito quæ e re ſua videbantur mutando, methodo ſuæ accomodaſſe.*

MCCVII. col. 145. *n.* 128. *lin.* 37. Caſſini *V. C. P. M. Cavallerius putat hic legendum* Caſſani, *ut habet Schiavina.*

MCCIX. col. 148. *n.* 132. *Præterito autumno contuli cum apographo, quod in tabulario civitatis Aquis conſervatur, atque cum alio exemplari Fr. Turrii, ex quo haſce deprehendi haud ſpernendas varietates, quibus nonnullas meas correctiones inſerui. lin.* 38. Dominicæ Incarnationis *Apog.* Domini ab Incarn. *lin.* 45. *ubi puncta apog.* , *Hic P. Cavallerius legebat* nominatus.

Col. 148. *lin.* 56. continentur Civitas *l.* continentur. Civitas &c.

Col. 149. *lin.* 3. & 5. *deeſt* conſulem. *apog. lin.* 13. con-lii, vel interfuerit *l.* conſilii, vel inde fuerit *error Typogr. lin.* 22. novam *l.* vivam *apog. lin.* 25. Alexandrinis *l.* Alexandrin. *apog. lin.* 38. fraude *l.* fraudem. *Tur. lin.* 40. ſi *l.* quod ſi *apog. lin.* 42. ſive *l.* ſuæ. *apog. lin.* 43. *dele duo puncta, & pone comma apog. lin.* 45. Aquenſibus, facere *l.* Aquenſibus ſi poſſent facere. *apog. lin.* 50. & 51. *ſic legit apogr. & Turrius*: definiri tunc poſtea infra *XX. intermedia deſunt, quæ ſenſum habebunt congruum ſi hic, 6 antea ſubint. lligas* teneantur.

Col. 150. *lin.* 1. Aquenſis reciperent *apog.* Aquis inciperent *lin.* 14. una teneantur *l.* non ten. *ap. lin.* 15. pretio uſque *Turrius addit* niſi uſque. *lin.* 17. Caſſinio *l.* Caſſinis *Tur. lin.* 43. obtenta *l.* ſteterit. *ap. lin.* 44. reverti fecerint *l.* reverſi fuerint. *ap. lin.* 53. *ante* Cavatorio *pone* & *ex Tur. lin.* 54. moleſtiis *l.* moleſtia *Tur. lin.* 55. tenentur *l.* teneantur *Tur. lin.* 58. qui aveniant *l.* quia veniant *error typogr.* 59. Guiderdonem *l.* Ghierdonum *ap. lin.* 61. Murbelli *l.* Mirbelli. *apog.*

Col. 151. *lin.* 23. uſum *l.* unum *Tur. lin.* 40. denuo *l.* de novo *Tur. lin.* 57. judicaturam *l.* vindicaturam; *item in linea* 60. *apog.*

Col 152. *lin.* 6. attenderint *l.* attendent *Tur. lin.* 7. obſervarent attendere *l.* obſervare, & attendere, *ut infra lin.* 19. *lin.* 10. juvare *l.* jurare *error typogr. lin.* 12. Item facient *dele punctum*, *& ſcribe* poni facient; *quod facile intelligitur ex ea conſuetudine, qua Poteſtas, & Conſules in ſui regiminis primordiis plura capitula jurare cogebantur. lin.* 26. Alexandrie facient *l.* Alexandrie poni facient *apog. lin.* 35. Cullia *l.* Gullia. *lin.* 36. vineis *l.* vencis *apog. item lin.* 37. Conrado *l.* Currado *apog. Poſt* Bonifacii *Not. ſubſcriptionem in apographo altera ſubjungitur cujuſdam Notarii* Bernardi, *quæ hic eſt prætermiſſa.*

MCCIX. col. 153. *n.* 134. *Prolatum quidem ab aliquibus ſcriptoribus fuit hoc documentum ſcilicet ab Auguſtino ab Eccleſia in ſua MS.* deſcript. Pedem. *C. XIII. a V. C. Durando* Piem. Ciſp. *pag.* 231. *item in collect. docum. in cauſa Montisbaldoni anni* 1782. *at integrum, perfectumque uti effectum a nobis eſt (aut fallor) nemo produxit: gratiæ tamen illis agendæ ſunt, quia eorum exempla nonnullas haud parvi*

Digitized by Google

momenti lectiones ſuppeditarunt, quæ ita ſe habent. lin. 22. Turre ut *adde* Turre de Uſſone (*al.* Auxono) in Cagna, in Urſairolia (*al.* Urſariola) in Caſtelleto, in Perleto, in Ulmo, in Roccaverano (*al.* Rocca Veirana) in Daneſe (*al.* denex, *ſive* denice) in Montebaudono, in Ponte, in Maſſingio, (*al.* Maſſan.) in Pezzolio, in Saleggio, in Gorrino, in Veſimo, & in Loeſio, & in omni eo quod habet ex hac parte montis Circini, & a monte Circino infra præter Loneſe (*al.* Loveſe), & Prunetum. *lin.* 60. Palius *Dur.* Pacius.

Col. 154. *lin.* 45. *poſt* ponte *adde* Maſſingio *uti ſupra*.

Col. 155. *lin.* 36. ut *l.* &. *lin.* 39. remanſerint *l.* remanſerit.

Col. 156. *lin.* 5. Dampvi *l.* Dampni. *error. typ.*

MCCIX. col. 157. *n.* 135. *Collata cum autographo capituli. Lin.* 50. præſente *legitur* præſtante. *lin.* 52. Lanfredo Jordano *l.* Lanfredo, Jordano. *lin.* 54. Tercio, ex *l.* Tercio ex.

Col. 158. *lin.* 1. corſi *l.* corvi. *lin.* 2. de quacumque maſa devenire *l.* ad quemcunque maſa devenirent. *lin.* 4. Batelli *l.* Barelli. *lin.* 6. filii *l.* Filippus *lin.* 7. paſtarini *l.* Paſcaricci. *lin.* 15. Tercio, Matteus *l.* Tercio. Ego Matteus *in fine adde* &c. *Quoniam hic agitur de juribus Capituli Eccleſiæ Aq. in quibuſdam Tertii poſſeſſionibus, opportunum erit quoque alterum addere documentum ex Tabulario ejuſdem, quo jura Epiſcopi in hoc oppidum magis magiſque declarantur.*

MCCLVI. Die Lunæ XVIII. jan. in Tercio præſentibus teſtibus Rufino Balbo, VVilelmo Bucha, Rufino Andreæ, Arnaudo de Curiis, Uberto Porrata, Bono Johanne, Henricus Sichus de mandato Domini Henrici Epiſcopi Aquenſis juravit manifeſtare feudum rationes & jura, quæ olim Domini de Nivilia tenebant in Tercio & in territorio dicti loci ab Epiſcopo Aquenſi. Interrog. ſic manifeſtaverunt & dixerunt quod illi Domini ſcilicet Balzanus, & Arnaudus Farulphus tenebant de dicto feudo ad cipenicum de ultra Burmida peciam I. terræ quæ eſt pro ſemine ſtar. IV. cui coheret flumen Burmidæ &c. Item dixerunt quod omnes terræ, quas habent Gallinarii in pallareta de Cartixio, & terræ quas habent illi de Auſandi &c. *Quoniam vero ampliſſima eſt membrana & innumeras continet mira brevitate teſtium depoſitiones, quas omnes hic adferre & operoſum nimis, & inutilis labor evaderet, idcirco hic ſolum dabo regionum, ſive orarum nomina, quæ alicujus eſſe uſus poſſunt.*

Planum de Albara, in noxetis, in valle Potazani ubi dicitur ſaltus Vaſalli, in Boſcaſali, in valle Brignoni, in Carpaneta, in Podio, in Vivellis, ubi dicitur nux brute, in clauſis, ad Plocheram, in valle de Bruchedei, in Cariſio, juxta foſſatum ſtantariolum, in buzeriis, in granellis, in hora crucis, in hora fantis de muro, in pratis, ubi dicitur Careſom, ubi dicitur nux razii, in pratis de Rocha in Cartexio, in Pozovero, nemus in monte de Garino, in plano de Erro, in plano mo'adini de Erro, in plano de dotibus in Gorreta de ſubper Levatam, prata ubi dicitur in Balegiis, in valle Viveld, in pintis, in plano de pratis, ubi dicitur Pirus de Razio.

Huic addi poteſt ſequens charta, quæ idem ſpectat.

In nomine Domini amen. Anno Nativitatis ejuſdem MCCCLIV. indict. VII. die IV. marcii. In Tercio S. apud Eccleſiam s. Mauricii dicti loci præſentibus Johanne Pignario, & Johannino Partelle de Inciſa, & Sturiono Bellexio de Aquis teſtibus voc. & rog. infraſcripte perſone de Tercio, & habentes poſſeſſiones ſuper poſſe Tercii conſtitute perſonaliter in preſentia R. in Chriſto P. D. D. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis Domini Generalis tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus dicti loci fuerunt confeſſe, & contente ad inſtanciam dicti D. Epiſcopi ad eternam rei memoriam ſe reddere, & reddidiſſe, & reddere debere annuatim ad feſtum Nativitatis Domini eidem D. Epiſcopo. *Numerantur deinde pluſquam* 160. *minuti cenſus in pecunia, cujus qualitas ſic indicatur ſolid.* 1., *& den.* II., *& pod.* 1. *aliquando vero ſolum obolos* III., *& pod.* 1. *Nomina vero regionum agri de Tercio in hoc catalogo recenſita hæc ſunt.* Campus Cavalli; Cerbo, & Boſchus de Alborneta; Terra de Nucebochi, de Pixarota, de ultra levatam, de Rotolis, de Valle Brignoni, de Moleto, de Meazana, de Roreto, de Uvado, de Paradiſo, de la Fox.

Poſt recenſitas conditiones incolarum Tertii in membrana capituli hæc ſubjunguntur.

Cum D. Anſaudus dederit R. in XX. P. & D. D. Guidoni Dei gratia Aquenſi Epiſcopo, & Comiti omnia jura, que habebat in Tercio, & poſſe Tercii &c. prout de donatione patet publicum inſtrumentum ſcriptum manu Ugheti de Rolando Not. de Beſtagno ſub anno Domini MCCCLVII. indic. X. die XXVIII. aug., quod inſtrumentum eſt imbreviatum in fine libri magni inveſtiturarum. Ecce quod Arranchinus Arrancamilius Not. de Tercio dedit ipſi D. Epiſcopo ſcriptum fictuum infraſcriptorum, quos dictus D. Anſaudus ſolebat colligere in Tercio pro medietate, & Vincentius Traverſagnus pro quarta, & heredes Magiſtri Conradi Dagne pro alia quarta parte, cujus ſcripture tenor talis eſt: infraſcripti ſunt, qui conſueverunt reddere dominis de Cartexio, & heredibus quondam D. Alberti Sivoleti, Muſſus &c. *Cenſus ſunt in ſolidis, denariis &c.* grano, blava, ſpelta, ſiligine, capponibus, & gallinis. *Regionum Tertii nomina præter ſuperius memorata ſunt ſequentia:* Scl. pacoza cohr. Burmia, ad caſellas, ad coſtam Alperti, in Taxarolis, ad Bozarias in viveglis: *deinde enumeratis cenſuariis ſubdit cujuſdam Franciſci presbyteri de Tercio propoſitionem, qui* conſiderans, quod ad colligendum reditus, quos antiquitus Domini de Cartexio, & Domini de Sivolatoribus ſolebant habere in Tercio uſque nunc, colliguntur, & ſolvuntur in pluribus particulis, & diviſionibus, quod eſt, & erit per ventura tempora magna fatigatio. *Idcirco ipſe propoſuit, ut quarundam rerum, atque animalium cenſus pecunia ſolverentur, ſic ex. gr. gallina computaretur valoris ſolid.* III. *jan., ut ita facilius diverſis, quibus debetur Dominis, cenſus ſolutio, ac partitio fieret.*

Digitized by Google

Adeſt in eodem Tabulario capituli alia membrana præferens recentiori manu annum MC., cui ætati videtur accedere figura, & forma literarum. Sic autem incipit. Ad perpetuam rei memoriam. Infraſcripti ſunt de Tercio, qui ſolvunt, & ſolvere debent fictus, & conditiones in Tercio D. Aquenſi Epiſcopo annuatim ad Nativitatem Domini.

Conditiones vero aliæ ſunt in pecunia, aliæ in grano. In pecunia aliæ de januinis, ſolidis, & denariis, & mezania, grani vero in ſtariis, & quarteriis. Memoratur etiam quædam brajda D. Epiſcopi de Cartexeno.

MCCX. col. 160. *n.* 139. *collata cum apographo Franc. Turrii. Lin.* 12. lite inter *l.* lite, ſeu controverſia, quæ vertebatur. *lin.* 14. per *l.* pro; *ibi* Gavex *l.* Garex. *lin.* 17. Curbeller *l.* Curteller. *lin.* 37. hoc non *l.* hoc enim. *Poſt lin.* 41. *adde continuato ſermone*: Nihil exinde diminuentes præter quod ut ſupra, unde hanc chartam fieri rogaverunt, ut ſupra presbyter Henricus, Magiſter Obertus de Montebarutio, Arnaldus de Biſtagno, Anſelmus R..s de Niveis, Obertus Carena, Gandulfus de Funtana, Guglielmus Meylanius. Ego Marro Not. &c. Ego Ubertus Galea de Aquis Not. *&c.* Ego Bonfilius de Aquis Not. *&c.*

MCCXII. col. 163. *n.* 145. *lin.* 39. V. intrante *lege IV. tunc conſonæ erunt omnes notæ. lin.* 42. affiantus *Turrius legit* Harlandus. *lin.* 46. comitali *Turrius legit* contali. *item lin.* 49. voluerint. *Turrius legit* voluerit.

MCCXII. col. 164. *n.* 146. *Huic inſtrumento, quod a Leone Gratarola jubente Oddono Aquenſi Epiſcopo an.* 1309. 4. *menſis maii ad poſtulationem Antonii de Roccheta Biſtagni fuit exſcriptum, & alterum, quod etiam ad jura capituli in Meladio cognoſcenda conducit, eſt adjungendum, quod col.* 232. *n.* 219. *ad an.* 1258. *edidi. Hiſce autem chartis, quæ agunt de juribus Capituli, haud abs re erit adjungere ſequens documentum de juribus Epiſcoporum in hoc oppido Eccleſiæ Aquenſi clientelari, puto quod autem ad hæc circiter tempora, immo etiam vetuſtiora pertinere. Exſcripſi autem ex membrana, quam Guido II. ut ſolebat juſſit ex autographo exſcribi, & in publicam iterum formam emitti in hæc verba.*

In nomine Domini amen. Anno Domini MCCCLV indictione octava die decimaſeptima julii in caſtro Epiſcopali Beſtagni Reverendus in Chriſto Pater, & D. D. Guido Dei gratia Aquenſis Epiſcopus, & Comes præcepit mihi Johanni de Quiregio Notario infraſcripto, ut ad æternam rei memoriam autenticarem ſcripturam ſequentis tenoris.

Conditiones, quas dictus Epiſcopus habere debet ab hominibus de Meladio.

Carmanus de Ponzono reddet ſol. 3., & fodrum, & facit guaitam turris.

Hugonus de Coſta, & fratres, & Graſſetus reddunt pro manſo Nabalii ſol. 4. pullos 4. ſpal. 1. ſtarium 1. vini pro amaſſere, tenſa fœni ſtar. 3. annone, & ſtar. 4. caſtanearum, & ſtar. 9. vineæ tot ... bubulcas ......

Melaz Sardus ſol. 4., pullos 4., ſpala 1. ſtar. 3. vini pro ameſſor fœni 1. vini pro arimania caſtanearum ſtar. 2. annone 2., 3. gerbas,

Manſus de Mancaſolis ſol. 8. pullos 4. tenſa 1. fœni, congium unum vini pro arimania, & ſtar. 1. vini pro ameſero ſtar. 2. ſpeltæ, ſpalla 1. den. 3. pro ſeccariciis meſſaricias 3. gerbas 4. opera 9. vineæ, & bubulcas vini.

Nigrimanti ſol. 4. pullos 4. ſpalla 1. congium unum vini pro arimania ſtar. 1. vini pro ameſero opera 8. ad vineam, & unum bubulias.

Manſus Belengii ſol. 3. ſtar. 2. annone ſtar. 1. ordei, pullos 4. ſpalla 1. ſtar. 1. vini ſtar. 2. caſtanearum, opera 9. vineæ.

Manſus de Garolis ſol. 8. pullos 4. congium unum vini arimaniæ ſtar. 1. vini pro ameſſore tenſam . . . . . ſtar. 3. annone ſtar. 1. ordei ſpalla ſtar. 4. caſtanearum gerbas pro meſſariciis.

Guilielmus Montabonus ſol. 4. pullos 4. ſtar. 2. ſpeltæ ſtar. . . vini pro ameſero ſtar. . . . . fœni den. 3. pro ſeccariciis gerbas 4., & opera 9. ad vineam.

Lupadi ſol. 4. pullos 4. ſpata 1. gerbas 4. panes duos, opera 9. vinearum, & bubulcas.

Ubertus Rofredus, & nepotes reddunt curie gallinas duas pro manſo ſuo, & faciunt guaitas in caſtro, & alias da. . . . reddunt Marcheſanis, & feudatariis D. Epiſcopi.

Manſus Narverii ſol. 5. pullos 4. annone ſtar. 4. caſtanearum ſpalla 1. tenſam, & fœnum congium vini pro amaſero meſſaricias 3. den. 3. pro ſeccariciis faſces 4. lignorum, opera 9. vineæ, & totidem bubulcas.

Illi de Uvada ſol. 2. & den. 4. ſtar. 2. ordei, & congios 2. vini.

Saccarelli ſol. 4. pullos 4. ſpalla, faſcium 1. fœni.

Otto Vegius pro poderio Boncolle ſol. 4. pullos 4. minam unam vini arimanie, & mina 1. pro ameſſere ſtar. 11. ſpelte ſtar. 1111. caſtan. ſpallam 1., faſcium fœni, opera 6. vineæ, panes duos, & guaitam caſtro.

Mazacaneva, Henricus Scalonus, & Pulpius Catena pullos 4. ſpalla 1. ſtar. 2. annone, & ſtringere ſegetes curiæ.

Manſus Yſane de Prato ſol. 8. pullos 4. ſpallas 1., tenſam unam fœni, ſtar. 4. ſpeltæ. ſtar. 3. caſtanearum ſtar. 1. pro amaſero, meſſaricias 3. guaitam turris, opera 9. vineæ, & bubulcas 9.

Bernardinus nepos Moze capones 2.

Gamond ſtar. 1. vini, & quartam tantum.

Manſus de Buſteſano ſol. 8. pullos 4. ſpalla 1., tenſam unam fœni, ſtar. 1. vini pro amaſſer., & congios 2. vini, bubulcas 9., & ducere carracias 9. vineæ.

Oglerius Camalerius craterem 1. vini, & caponos duos, q̃a campus Teſte eſt in blavatis.

Manſus terræ de caſtello ſol. 4., pullos 4. ſtar. 4. caſtanearum, tenſam unam fœni ſtar. 1. vini pro amatero, ſtar. 4. annonæ den. 3. pro ſeccariciis, opera 7. vineæ, bubulcas 7.

Maſtagi ſol. 8. pullos 4. ſpalta 1. ſtar. 4. caſtanearum, & ſtar. 4., & mina 1. vini pro arimania.

Gaſurnus, & Butarius reddunt drictum vineæ de capite vici.

Digitized by Google

Muſſus de Lanagio ſol. 3., den. 3. pro ſeccariciis den. 3. tenſam 1. fœni ſtar. 1. fœni pro amaſero ſtar. 4. caſtanearum, & villico turtam 1.

Otto Marchiſius, & mater ejus den. 18., & panes duos.

Maynerdus Columbus ſol. 8. pullos 4. ſpalla 1., & ſtar. 1. vini pro ameſſore, tenſam unam fœni, ſtar. 4. caſtanearum, & ſtar. 4. ſpeltæ, meſſaricias 3. opera 9. vineæ, & bubulcas 9.

Manſus Ciſani, & Caſutanæ ſol. 4., ſtar. 4. annonæ ſtar. 4. caſtanearum, & pullos 4., ſpalla 1. tenſam 1. fœni den. 3. pro ſeccariciis gerbas 4., opera 9. vineæ, & bubulcas 9.

Manſus Mancani ſtar. 4., pullos 4. tenſam 1. fœni, ſpalla 1. ſtar. 1. vini pro ameſore.

Manſus Aquietis Rolandi den. 18. mediam ſpallam, gallinam 1. ſpicarolium, minas III. annonæ ſtar. 2. caſtanearum, & gorrinos vineæ.

Petrus de Paradaſco ſol. 2. den. 3. pullos 4. ſpallam 1., tenſam unam fœni, ſtar. 1. vini pro ameſſore ſtar. 4. caſtanearum paſſarum, ſpinas vineæ, & quartas turris.

Henricus Gizanus pro poderio uxoris ſpalla 1. ſtar. 1. ordei, & ſtar. 2. caſtanearum.

Rubeſca ſol. 2. & den. 3. ſtar. 1. caſtanearum, ſtar. 1. vini pro ameſſore, faſcium unum fœni, & minas tres annonæ.

Manſus Portunarii ſol. 4. pullos ſtar. 4. caſtanearum ſtar. 3. ſpeltæ, & 1. ordei, ſpalla 1., & operæ 9. vineæ.

Manſus Bavæ ſol. 8. pullos 4. ſpalla 1. tenſam unam fœni, faces 3. lignorum ad feſta Natalis Domini, operæ 9. vineæ, & bubulcas totidem.

Manſus Cellotti ſol. 4. degano, pullos 4. ſtar. 2. ſpeltæ, & 1. ordei, ſpalla 1., tenſam unam, ſtar. ... caſtanearum gerbas 4. faſces tres lignorum ad Natale Domini, & deganus debet ei dare panes tres.

Manſus Muſſi de Caſtro novo ſol. 2. den. 6. degano, pullos 4. ſpalla 1. ſtar. 1. caſtanearum, minas 3. ordei, vel palmolo ſtar. 1. vini pro meſſero meſſaricias 3. gerbas 4., & opera 4. vineæ.

Univerſi, qui tenent manſos curiæ debent vindemiare vineas Domini Epiſcopi, & uvas ad torcular portare, & dare drictum viarum.

Omnes illi de Roccha, & omnes Gamundenſes, atque Gulfus, & Cara debent Eccleſiæ Aquenſi, & Domino Epiſcopo ....

Denex cum conſortibus ſuis debet facere ambaxarias Regales uſque ad Imperatorem ad expenſas Domini Epiſcopi.

Raconix ſive filii debent facere ambaxarias per Epiſcopatum Aquenſem ad expenſas Domini Epiſcopi. Filii Gambari Sagnatoris faciunt illud idem.

Omnes infraſcripti debent facere guaitam caſtro Domini Epiſcopi, videlicet Otto Manarus cum conſortibus, Arnaudus de Coſtaſina, & frater Scatanarii, Calegogna cum conſortibus ſuis, Petrus Balbus, Bertolottus per poderium guardiam . . . . lib. 6. ſol. decem, den. 9. & ego Johannes Quiregio Clericus Novarienſis Notarius ſcripſi.

Aliam autem cartham attuli col. 255. n. 245. continentem illorum indicem, qui ad decimas Eccleſiæ Aquenſi tenebantur.

MCCXV. col. 166. *n.* 149. *lin.* 29. VI. decembris *corrige* V. dec.

MCCXVII. col. 167. *n.* 150. *lin.* 14. *nil deeſt, ac puncta delenda. lin.* 16. metane *lege* mezzane. *lin.* 22. advocatis *l.* advocatiis.

MCCXVIII. col. 168. *n.* 152. *Has olim Epiſtolas Honorii III., quas hic n.* 151. 154. 155. 156. *profero, repereram in antiquo chartaceo apographo ad C. V. Burgòntium ſpectante. In eo quæ incipit* devotionem, *& alia, quæ* vobis dediſſe *n.* 51. *&* 54. *annum tertium Pontificatum Honorii præferebant, reliquæ, quæ inc.* ſacroſancta, *it.* devotioni *n.* 155. 156. *annum quartum, hoc habito diſcrimine, quod poſita ſub n.* 155. *præ vetuſtate ita in fine detrita erat, ut menſis legi haud poſſet, in ultima vero m. ſeptembris aperte legebatur. Quid agerem propterea? omnium harum primam ſub anno* 1218. *collocavi, ad quem vere ſpectat. Secundam ſub anno* 1219. *ob alias executorum literas, quibus inſerta fuit ſecutus Lumelli ſententiam, qui (col.* 567.*) ad h. a. eas recitat. Reliquas vero anno* 1219.*, cui ſeptember cohaeret, aſſignavi. At cum Ghilinum, & Schiavinam poſtea conſuluiſſem, aliam apud iſtos temporis deſcriptionem, atque horum diſtributionem deprehendi: ſic enim uterque habet:*

1218. Honorius ec. vobis dediſſe XV. K. dec. P. N. an. III.

1219. Honorius ec. ſacroſancta XII. Xal. maii P. N. ann. IIII.

Hon. ec. devotionem XII. K. maii P. N. ann. IIII.

1220. Hon. ec. devotionis veſtræ XI. Kal. ſept. P. N. ann. IIII.

Hic utriuſque in temporis notatione conſenſus indicat, hiſce præ manibus antiqua, & incorrupta exemplaria fuiſſe, ſcilicet librum crucis in Tabul. civit. aſſervatum, ut innuit Chenna p. 75. *Quæ cum ita ſint, mutanda mihi erat ſententia, ac ordo corrigendus. Quis vero præferendus? numquid a Schiavina, & Ghilinio præſcriptus? haud ſane. Manifeſto enim pugnat, cum Honorii Pontificatus epocha. Siquidem Honorius conſecratus fuit S. Pontifex die XXIV. julii anni* 1216.*, quo fit ut Kalendis ſeptembris anni quarti Pontificatus eſſet annus MCCXIX. Kalendis vero maii eſſet annus MCCXX. Novus itaque iſte aſſumendus mihi fuit, uti in catalogo Documentorum videre eſt. Illud ſubdo Ghil. in epiſtola ult. Hon. col.* 171. *n.* 156. Recanate *datam aſſerere non* Reate, *ut ego habeo, ac verius puto; it, non II. uti falſo Typographus, ſed XI. kal. in hac legendum eſſe.*

MCCXVIII. col. 168. *n.* 152. *lin.* 55. *lege* rogavit, & juſſit præſentibus.

MCCXVIII. ibi n. 153. *Collatum cum exemplari q. Franciſci Turrii lin.* 63. Curia *l.* Eccleſia.

Col. 169. *lin.* 4. *poſt* Bottar *adde*, qui. *lin.* 5. redeuntes *l.* reducentes. *lin.* 7. videlicet conſules jam Alexandrie *l.* vel conſulis jam Alexandriam venerant. *lin.* 13. ejuſdem Aquenſis *l.* ejuſdem

communis Aq. *lin.* 15. reducendum fidem *l.* reducendam. Iidem.

MCCXIX. col. 170. *n.* 155., *& col.* 171. *n.* 156. *vide ſupra in not. ad doc. an. MCCXVIII.*

MCCXX. col. 171. *n.* 157. *Nonnulla irrepſerunt ſphalmata in exſcriptione hujus documenti, quæ præſtabit hic notare, quoniam præ manibus habere membranam contigit, quo ſimul & nonnulla typografi corrigemus. lin.* 39. mei *legitur* noſtri. *lin.* 42. ullo *l.* nullo. *lin.* 45. iſtis *l.* & iſtis. *lin.* 47. incurſiſſe *l.* incurriſſe. *lin.* 55. poſt Meladio *adde* & Merli de Cunchis Archipresbiterorum, Presbiteri Lanfredi Cantoris, Agradi, Pauli, & Arnaldi. *lin.* 57. ejuſdem Eccleſiæ *l.* Plebis ejuſdem. *lin.* 60. jura *l.* cura. *lin.* 62. *poſt* conſtituti *hæc adde*: ſexaginta ſolidos Papienſes tantum Archipresbitero pro beneficio ſæpe dictæ Plebis annuatim percipiendos, aſſignans. Ut autem præmiſſa unio ſine mea, ac ſucceſſorum meorum, & cujuslibet perſone contraditione firma, & rata perpetuo maneat, & inviolabiliter obſervetur præſentis ſcripti patrocinio communio, & confirmo eandem, ſtatuens, ut nulli hominum omnino Clerico, vel Laico meæ juriſdictioni ſubjecto liceat hanc paginam unionis, & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire; Si quis autem hoc attemptare præſumſerit indignationem Dei Omnipotentis, & B. Mariæ ſemper Virginis ſe noverit incurſurum. Datum &c.

Col. 172. *lin.* 2. VV. *l.* VVilelmus. *lin.* 3. Pardus . . . Muſius . . . *l.* Barillus . . . Mujus. *add: in fine* Quæ privilegia ſupradicta (*Adriani PP. IV. anni MCLV., & iſtud Anſelmi*) Ubertus Archidiaconus Aquenſis præcepit mihi F. Notario, ut autenticarem, & in publicam formam redigerem. Actum in Sacriſtia Aquenſis Eccleſiæ anno Domini MCCLXXVIIII. indictione VII. die lunæ XIII. novembris. Interfuerunt Dominus Presbiter Petrus Præpoſitus, Dominus Ogerius, & Dominus Bonus filius Aquenſes Canonici. Ego Fredericus Robellinus Notarius. Ego Bonus filius Canonicus, & Notarius. Ego Belengius, &c. *In Tabulario Capituli alia quoque reperta eſt membrana, in qua hoc idem unionis decretum extabat, quod Villelmus Electus Ep. Aq. petentibus Canonicis edi a Notario juſſerat. Sic autem incipit.* A. D. J. MCCXLII. indic. XV. die jovis ſecundo exeunte octobri in Caſtelleto Aquis. in præſentia Dominorum Simonis Canonici Aquen. Arnaldi Judicis, & Simonis Gaſtaldi D. Epiſcopi Teſtium rogat. D. VVilelmus Aquenſis Electus præcepit mihi infraſcripto Jordano de Cumis Notario, ut infraſcriptum inſtrumentum exemplarem, & in publicam formam redigerem, cujus tenor talis eſt. In nomine Domini Amen. Noverint &c. *Cauſam autem, ob quam anno* 1279. *novum exemplar ex autographo ſolemniter extrahi curaverint Canonici, puto perſpicue cognoſci ex alia membrana ejuſdem tabularii, quæ continet provocationem ad Archiepiſcopum Mediolanenſem a quadam poſſeſſione Plebis de Calamagna, quam Paganus Guaſcus Can. Alex. dederat cuidam Luixio de Murbello, En chartam ipſam.*

Anno Nat. Dom. MCCLXXVIIII. Ind. III. die Martis XXV. menſis aprilis in Alexandria ſcilicet in Bergolio in platea Guaſchorum preſente DD. Oberto Cane, Pruino de Guaſchis, & Antico Oliva teſtibus vocatis & rogatis . . . . Belengius Stephanus Muri de Stephanis de Aquis Sindicus &c. & gaſtaudus majoris Eccleſiæ de Aquis, ſicut patet per inſtrumentum &c. MCCLXXV. &c. repreſentavit D. Pegano Guaſco (Canonico majoris Eccleſiæ de Alexandria infraſcriptum libellum appellationis, tenor cujus talis eſt: cum vos Domine pagane Guaſche Canonice majoris Eccleſiæ de Alexandria, qui dicitis delegatum eſſe a D. Archiepiſcopo Mediolanenſi in hac parte, & prout intelleximus ex relatione eorundam dederitis vel tradideritis poſſeſſionem plebis S Mariæ de Calamagna, quæ in Aquenſis deocexe & poſſe plaxani conſtituta cuidam puero nomine Loixio nato q. Frederici de Miribello proprio marte potius quam judicio rationis non vocato neque citato Aquenſi Capitulo, cui dicta plebs ſeu Eccleſia per privilegium bonæ memoriæ Domini Anſelmi q. Aquenſis Epiſcopi eſt conjuncta in ſpiritualibus, & temporalibus, ita quod ille qui eſt archipresbyter majoris Eccleſiæ de Aquis eſt archipresbyter dictæ plebis, & Canonici Aquenſes ſunt ſimiliter Canonici dictæ plebis de Calamagna, quam Eccleſiam ſeu plebem per unionem prædictam dictum Capitulum Aquenſe tenuit, & poſſedit & tenet & poſſidet per L annos & ultra, & a L annis citra continuæ & dicta unio eſt & fuit dictæ Aquenſis Eccleſiæ ſive capitulo & eidem per Dominum Papam ex certa ſententia, & ſpeciali privilegio confirmata. Unde cum vos prædictam poſſeſſionem de facto potius quam de jure contra abſentes & non citatos neque vocatos præſtiteritis &c. Idcirco ego Belengerius ſindicus & procurator dictæ Eccleſiæ, ac Capituli Aquenſis benignitatem & ſapientiam veſtram nomine dicti Capituli deprecor omnimode quatenus id, quod in prædicta plebe per vos contra capitulum Aquenſe de facto proceſſum eſt revocare dignemini & velitis, alioquin ſentiens me ex nomine dicti Capituli, & dictum Capitulum per vos indebite & enormiter adgravatum: ad Dominum Mediolanenſem Archiepiſcopum in his ſcriptis appello &c.

Ego Rufinus de Garino N. S. P. interfui &c.

Illud addendum me neſcire, unde V. C. Chenna p. 19. del Veſcovato ec. d'Aleſſandria *acceperit, hoc documentum pertinere ad diem XIII. febr. cum huic diei nec dies mercurii conveniat, nec exemplaria ſuffragentur. At cum in ejus opere nonnulla detexerim errata, quæ vel exemplarium varietati, vel eorum vitio adſcribi merito debeant, idcirco gratam tam ipſi, quam lectoribus facturam rem puto illa hic adnotare. Cum enim exacta temporum ratio hiſtoriæ ſit fundamentum, ſi illa nutet, & hiſtoriæ fidem nutare neceſſe eſt. En itaque errata, quæ indicavimus per paginas præfati operis.*

DCCCCXCV. *dpl. Ottonis III. Eccl. Aq. pag.* 152. *corrige* DCCCCXCVI. *v. col.* 14. *n.* 8.

MX. *dipl. Henrici II.* &c. *pag.* 152. *corrige* MXXXIX. *v. col.* 26. *n.* 16.

Digitized by Google

MCLXXX. { die X. nov. *pag.* 52. / die XI. nov. *pag.* 219. } *legebam ego* die XIII. v. *col.* 78. *n.* 61.

MCCII. die XV. aprilis *pag.* 55. *corrige* die XIV. v. *col.* 128 *n.* 110.

MCCIII. XXX. martii *pag.* 55. *legebam in collect. Burg.* die XXVIII. *ſive* IV. exeunte martio v. *col.* 33. *n.* 118.

MCCVI. XXVI. aprilis *pag.* 70. *corrige* XXV. april. *vid. col.* 142. *n.* 126.

MCCXXII. XX. aprilis *Breve* Hon. III. *pag.* 197. *corrige* MCCXX. *uti in pag.* 178.

MCCXXII. IV. junii *pag.* 143. *Quæ erit hæc charta? puto indicatam forte quam poſui n.* 175. IV. januar. vel *n.* 176.

MCCXXVII. menſe maii *Breve* Hon. III. Epiſ. Pap. ex Ughell. *pag.* 23. *Hon. obiit die* 18. *martii anni* MCCXXVII.

MCCCXLVI. *Breve* Clement. PP. V. *pag.* 187. *corrige* Clem. PP. VI.

MCCCIV. XXIX. nov. *pag.* 184. Brev. Bened. XI. *corrige* MCCCIII. *nam Bened. XI. obiit die* VI. julii MCCCIV.

MCCVIII. *pag.* 185. *corr.* MCCCVIII.

MCCCCXIII. *conceſſio bonorum a Johanne XXII. facta corr. Johanne XXIII. alia leviora prætermitto.*

MCCXX. n. 159 col. 173. lin. 3. poſt *ſcripſi* adde ſequentia, quæ prætermiſit Typographus. *Ego Uberius Notarius Palatinus videns, & legens autenticum huius exempli factum &c.*

MCCXX. col. 173. *n.* 160. *Hoc & præcedens documentum edidit V. C. Malacarnes pag.* 250. *&* 251. *Ubi minoris momenti lectionibus prætermiſſis l.* 16. *emendandum eſt nomen* Uriliole *in* Uviliole, *ut legebat Turrius, vel* VVilíol., *ut meum habet exemplar. notandum autem hoc præceptum ſancitum die* 23. *octobris, minime vero die* 20, *uti ſentire videtur V. C. Chenna pag.* 143.

MCCXXI. col. 173. *n.* 161. *Refert hoc documentum Chenna ſub anno* 1220., *cui reliquæ notæ haud conveniunt, ut innui in ejuſdem animadverſione. Illud mirum proferri ab eo ſub duplici ac diverſa diei numeratione ſcil. pag.* 179. *ſub die* 10 *aprilis, pagina vero* 114 *ſub die* 10. *auguſti.*

MCCXXIII. col. 174. *n.* 162. *lin.* 18. indict. II. *corrige* XI. *Typographus numerum arabicum pro Romano accepit.*

MCCXXIII. col. 174. *n.* 163. *dies menſis in autographo recens obtento eſt trigeſima, ut in nota legendum eſſe ſtatueram.*

MCCXXIIJ. col. 175. *n.* 164. *Ex collatione cum Autographo capituli recens a me facta hæc mutanda: lin.* 30. iſta *l.* tota *lin.* 40. monaſterii *l.* pro monaſterio. *Monendus autem lector, ne hujus, ac ſuperioris documenti duplex titulus ei fucum faciat, hæc duo imprudenter disjuncta, quæ ad unam pertinent ſententiam eo modo, ut prius ſub n.* 163. *ſententiæ præambulum ſit, ac quaſi forma quædam legali ſententiæ prævia.*

MCCXXIV. Col. 176. *n.* 165 *En lectiones Autographi Tabularii capituli: quod tamen fallit in die menſis. Non enim IV. ſed III. januarii ſcribere debebat Notarius. lin.* 35. Henrico Canavaxio *ibi legitur* hẽr. hẽr. Canavario. *lin.* 41. *ubi puncta adde:* & habituri ſunt. *lin.* 44. *&* 45. *ſic emenda*: D. Al. Dei Gratia electo, & G. præpoſito Saon̄ a Venerabili patre &c.

MCCXXIV. col. 176. *n.* 166. *collatum fuit cum autographo, ex quo hæc habeto: lin.* 59. VII. *legitur* XII., *ut in notis emendaveram. lin.* 61. Archiepiſcopo.

Col. 177. *lin.* 9. concedit *l.* ubique credit. *lin.* 49. reſpondet, quod bene credit. *lin.* 51. D. Petri in prædictis *l.* Sancti Petri in fontibus.

Col. 178. *lin.* 9. *autogr. habet* penententialium. *lin.* 15. monaſterii, privilegium Dudonis fuit *l.* monaſterii eſſe privilegium Dudonis, fuit &c. *Poſitiones a linea* 14 *ad lineam* 20. *lineolis in autographo erant transfixæ. lin* 21. illa verba *l.* illa duo verba. *lin.* 21. fuit *l.* nam fuit. *lin.* 27. ab octo *l.* a ſeptem. In. *lin.* 30. per *l.* per illos *a tergo membranæ inſcriptus erat titulus:* POSITIONES ABBATIS S. PETRI.

MCCXXIV. col. 178. *n.* 167. *Nuper in manus incidit aliud hujus conventionis exemplar a V. C. Gatti Aquenſi olim exſcripto, in quo haſce licet parvi momenti differentias notavi.*

Col. 179. *lin.* 7. guerriaverint *legitur* guerrizzaverit *lin.* 10. poſſit *l.* poterit. *lin.* 19. Alexandriæ guerriaverint *l.* Alexandrinis guerrizzaverint.

Indicat autem Gatti ex modo, quo eas profert ſe antiquum, atque indubium præ manibus exemplar habuiſſe, quemadmodum ex aliis correctionibus, quas in folio ſeparato conſcripſerat, circa docum. n. 99. *col* 113. *idem quoque colligitur.*

Unde autem Gatti illud exſcripſerit, eo tacente vix argui poteſt.

Inveni equidem recenter epiſtolam a Burgontio q. Can. Alex., & V. G. ipſi datam, qua ſcribebat apud ſe extare tabulas fœderis inter Alexandrinos, & Aquenſes percuſſi VII. Kalendas Auguſti. Anno *MCCXXIV. At ni erraverit in diei, ac menſis computatione, quæ iſtæ tabulæ ſint, fateor ignorare.*

In annalibus MS. Schiavinæ ad annum MCCXXIII. refertur mandatum Conſulum Aquenſium ad transigendum cum Alexandrinis, quod ſic habet: Anno Domini MCCXXIII. VII. junii in Ecclesia s. Mariæ Majoris de Aquis Conſules Aquenſes D. Belengerius, Jacobus Boccaccius, & Arnaldus Bruna . . . donant Conſuli de Porta, & Henrico Boraccio Ambaxiatoribus communis de Aquis licentiam . . . perficiendi, & ad concordiam deducendi lites, & controverſias vertentes inter commune Alexandriæ, & commune Aquis occaſione unionis caſtrorum, & quacumque alia ratione, & de his ponendi ſe in D. Guifredum de Pirovano, promittentes. Quidquid per eos factum fuerit, vel geſtum ratum habere ec. *At nec menſis nec dies concurrit. Cæterum, & illud memoria dignum ambo iſta fœdera, quæ ſub n.* 167-168. *col.* 178. 179. 180. 181. *integre deſcripſi, quæque inſigniora ſunt Hiſtoriæ Aquenſis monumenta, utpote duarum æmularum civitatum jam per plura luſtra inter ſe invicem acerrimo bello conſlictantium concordiam, ac pacem continentia, Malacarnem, ac ſi de re parvi, aut nullius momenti ageretur, XIII. circiter lineis,*

Digitized by Google

latinis tamen, omnia pactorum capita proprio marte concluſiſſe in hæc duo, quod civitas Aquis defendet Alexandriam, non conjurabit, nec hæc pugnabit adverſus illam, ejuſque inimicos, & ita viceverſa civitas Al xandriæ hæc promiſit; *atque ita hujus fæderis conventiones, ac placita brevibus abſolviſſe. Licet autem compendiorum ſectatores, & viri trium literarum ipſi gratias habituri ſint; haud tamen probabunt, ni fallor, hoc ipſum, quod ſuo ingenio finxit, compendium, & continuato ſermone, ac eodem ductu, & eadem forma literarum, qua alia vetera documenta conſcripſit edidiſſe; vel nemine de hoc ſuo conſilio monuiſſe, ne nubem pro Junone acciperet, uti evenire neceſſe eſt.*

MCCXXV. col. 182. *n.* 170. *Cum hujus nuper documenti autographum recuperaſſem, uti & ſequentium quatuor ſub n.* 171. 172. 173. 174. *facta comparatione haſce variantes reperi. lin.* 37. II. februarii *l.* I. februar. *lin.* 45. ut *l.* inter. *lin.* 46. Vexirimo *l.* Vexemo *lin.* 47. 48. præſentem, & conſentientem *l.* præſentibus, & conſentientibus. *lin.* 51. Calimeri *l.* Kalimeri. *lin.* 53. Turbono *l.* Turbeno *ita deinceps.*

Col. 183. *lin.* 4. Guillono *l.* Guilizo. *lin.* 5. poſſunt *l.* poſſint. *lin.* 13 gvaritate *l.* quantitate.

MCCXXVI. col. 183. *n.* 171. *lin.* 26. *poſt* Morando *comma. lin.* 38. illam . . . *adde* illam meſſem. *lin.* 40. ſuppetatur *l.* ſufficeret. *lin.* 45. *dele* Archiepiſcopo.

MCCXXVI. n. 172. *col.* 184. *lin.* 8. Dertonæ *l.* Terdonæ.

MCCXXVII. col. 184. *n.* 173. *lin.* 25. jidem *l.* idem. *lin.* 34. termini *l.* termino *lin.* 37. eo *l.* eo ſe. *item ibi* eum *l.* cum. *lin.* 38. proponeret *l.* proponerent. *lin.* 39. *poſt* ſuperius *adde* eſt. *lin.* 52. eadem *l.* paulo minutiori. *lin.* 58. unum *l.* unde. *A tergo legitur antiquo caractere.*

Reſcriptum Apoſtolicum pro Domino Abbate Sancti Petri contra Canonicos Aquenſes.

MCCXXVII. col. 185. *n.* 174. *lin.* 24. omnibus *l.* omnes.

MCCXXVII col. 185. *n.* 175. *Cum hoc prolixum documentum, quod inter MSS. Codd. Burgonii repeteri, multa folia impleret, nec ſatis otium ſupereſſet ad illud integre exſcribendum, neque ob difficultatem ſcripturæ, reique gravitatem aliis fiderem ſcriptoribus, coactus ſum clauſulas quaſdam, quas notarii horum temporum replicare, ac in multas phraſes ejuſdem pæne ſignificationis extendere incipiebant, reſecare, ac textum religioſiſſime retinens contrahere, quin aliquid licet minimum de meo addere mihi ſumſerim. Humanitati autem P. M. Cavallerii acceptum refero, quòd ipſe hoc conferens cum exemplari, quod in ſuos annales Schiavina ex intero tranſtulerat, nonnullas mihi ſuppeditaverit emendationes, quas hic adjungam lin.* 37. chisleriis *l.* Ghisleriis *lin.* 45. remeſimentum *l.* remetimentum. *lin.* 52. Carali *l.* Re.li.

Col. 187. *lin.* 24. civis *l.* cives. *lin.* 28. Janue non eligeret *l.* Janue eligeret. *lin.* 47. quilibet *l.* quolibet.

MCCXXVII. col. 193. *n.* 176. *contuli cum autographo capituli. lin.* 45. MCCXXV. *l.* MCCXXVII. *ut fert titulus præfixus. lin.* 51. *poſt* Fr. *adde pauca puncta, quæ in autographo ponuntur hic, & in omnibus aliis locis, in quibus Abbas, vel Aquen. Epiſcopus nominatur.*

Col. 194. *lin.* 2. factam *l.* ipſam. *lin.* 26. fluxiſſent *l.* fluxerant. *lin.* 37. officio *adde* ſue. *lin.* 42. *poſt* Balduinus *adde* Archipresbyter; *ibi* Baxio *l.* Bux.

MCCXXVIII. col. 194. *n.* 177. *lin.* 62. VIII. *l.* VII.

MCCXXVIIII. col. 195. *n.* 178. *lin.* 54. *poſt* pœnitentialem *adde* ejus.

MCCXXXI. col. 196. *num.* 180. *collationis factæ cum autographo capituli hoc eſto ſpecimen. lin.* 26. Problino *l.* Pomblino, *ita alias in decurſu. lin.* 30. *poſt* Henricus *pone comma. lin* 31. Terdona *obſcura, ac difficilis lectio in membrana: videtur etiam* Fredona *legi poſſe. lin.* 52 *dele* ſolv.

Col. 197. *lin.* 2. *poſt* terminari *adde* terminus. *lin.* 9. Terrino Gavar Belengio *l.* Cerrino, Gavar, Belengerio. *lin.* 19. *dele* eo.

MCCXXXI. col. 196. *n.* 179. *Malacarnes hanc in annotationibus edidit, quam utut breviſſimam attamen novit ipſe adhuc decurtare.*

MCCXXXII. col. 199 *n.* 182. *proferam emendationes, quas P. M. Cavallerius perhumaniter ex ſuo codice excerpſit, mihique communicavit. lin.* 20. Bovi *l.* Boſca. *lin.* 21. Aſtign *l.* Albenga; *ibi* Ruſantus *l.* Ruſenetus. *lin.* 25. eſt *l.* ſit; nec *l.* ne. *lin.* 30. *ubi puncta adde* interrogant. *lin.* 31. Banno *l.* Bano *lin.* 37. Boſchi *l.* Boſcha *lin.* 38. *in fine adde* infraſcriptis. *lin.* 46. monaſterio *l.* monaſterii. *lin.* 57. Henricus *l.* Franciſcus. *lin.* 62. *dele* Sacri.

Col 200. *lin.* 5. autentice *l.* autentica. *lin* 7. XVI. *adde* I. *ut ſit* XVII. *lin.* 8. *in fine adde* teſtibus præſentibus magiſtro Bartholomæo Vicario Palatii Januenſis, Presbytero Jacobo, & Balduino de Lavania Canonicis Januenſibus, Presbytero Conrado Miniſtro Eccleſiæ s. Nazarii Januenſis, Presbytero Johanne de Naitono, & Ubertino de la Cruce Clerico. Ego Petrus de Muſſo Not. vidi, & legi. *Illud quoque corrigas velim, quod in notis ex falſa cujuſpiam relatione inſerui; nimirum a Canonicis Regularibus Canonicæ Januenſis nunc redditus Eccleſiæ s Stephani percipi, minime vero a Monacis Olivetanis, ut ſcripſeram.*

MCCXXXIV. col 201. *n.* 185. *Ante hoc tempus jam bis coacti fuerant Ponzoni Marchiones oppidorum ſuorum dominium ſupremum Aquenſi Reipublicæ donare, at nulla ibi mentio de obligatione comitandi poteſtatem Aquenſem, quam hæc charta ſupponit. Quando autem hæc iis impoſita ſit, incertum eſt. Illud conſtat illos hanc invitos ſuſtinuiſſe, ut ex documentis n.* 190. 191. 192. *allatis evincitur. At quo magis illi reluctabantur, eo efficacius ejus executioni ſtudebant Aquenſes. Ideo ne illius memoria interiret, eam inter eorum leges municipales inſeruerunt.*

In membranacto volumine a me præterito anno Aquis detecto, capitulum hac de re continebatur, quod poſtea mutatis rebus data opera abraſum maxima ex parte fuit: attamen hæc adhuc in eo poſt diu-

Digitized by Google

ternam ſpeculationem, qua oculis, qua perſpicillis uſus, legi poſſe detexi.

C.CLXXXXVII. De Marchionibus de Punzono

Marchiones de Punzono ſcilicet Dñs Manuel D. Jacobinus D. Henricus . . . . . . debeant venire . . . . . . facere . . . .
. . . . . . venient . . . .
conventionibus continetur . . . .
conſueverunt facere . . . . ſunt eis impoſiti . . . . per Dñm Rodoardum Pipinum Pot Aquis occaſione . . . ſequimenti . . .
ſolverunt ſint caſſa . . . & nullius valoris .
. . . . . fuerint . . . ab ipſis penitus abſolvant . . . . ō bene . . . .
permanere . . . . de re uſque ad Kal. martii . . . atur poteſtas, & judex . . . .

Marchiones hic nominati floruerunt ab anno 1190. uſque ad 1224. circiter, ut alibi demonſtrabo, & ex chartis hic prolatis colligitur; at cum incertum ſit quo anno Pipinus hic Aquis præturam geſſerit, ignorare nos etiam oportet annum, quo hæc lex fuerit ipſis indicta, quam utpote ipſis ignominioſam ab aliquo eorum fautore e publico hoc monumento deleri curarunt, ut veriſimile admodum ſit. Quod eis haud ita feliciter ſucceſſit, ut omnem abolere memoriam potuerint. Nam in aliis ſtatutorum collectionibus, quas pro varia Aquenſium fortuna variare quoque neceſſe fuit, hoc idem præceptum hujus oppidi Marchionibus renovatum legitur, ut ex ſtatutorum compilatione Aquis edita ex officina typografica Petri Joannis Calenzani anno Domini MDCXVIII., in qua ſic legitur: Capitulum LXXVIII. omnes Marchiones de Ponzono teneantur, & debeant venire Aquis ad faciendum ſequelam Poteſtati Aquenſi ſecundum quod ipſi, & anteceſſores eorum facere conſueverunt infra unum menſem ab introitu regiminis poteſtatis ſub pœna, & banno eis impoſita arbitrio poteſtatis, quæ pœna non poſſit eſſe minor librarum decem pro quolibet a ſolidis viginti pro quolibet die, quo ſtarent ad faciendum dictam ſequelam, & poteſtas ad hoc faciendum eos compellere teneatur ſub pœna librarum 25. de ſuo ſalario, de quibus poſſit, & debeat ſyndicari.

MCCXXXIV. col. 201. n. 184. C. V. Chenna pag. 91. ſcribit martii menſe hoc fœdus percuſſum, at aliter dicendum ſcilicet celebratum die martis X. exeuntis nov.

MCCXXXV. col. 202. n. 187. lin. 42. die mercurii VII. menſ. aug. *hæc conſtare non poſſunt inter ſe; bene vero ſi ſeptenario numero unitatem detrahas, ut ſit* VI. m. aug. *lin. 45.* ceſſit *lege* cœpit *error Typographicus.*

MCCXXXV. col. 205. n. 190. Monueram in notis ad doc. n. 185. eodem illo die, quo Alberto indicta lex fuit Aquas veniendi; præceptum quoque latum in Manuelem Marchionem Ponzoni; quod ſane nil impedit, quominus & hoc alio menſe repetitum fuerit Manueli, & Jacobo, ut hæc ſuo loco poſita documenta, quæ ex apographis Tabularii Epiſcopalis, ac collectione Turrii deſumſi, oſtendunt.

MCCXXXVII. col. 208. n. 194. Cl. I. C. Boccaccius contulit cum membrana in R. Archivio exiſtente, monuitque. lin. 42. exeunte januario *in eo inveniri, ut in notis innuebam, lin. 43.* Brema *l.* Senori, *item ibi* Montanaud *l.* Montanario. *lin. 59.* ſcuctus *l.* ſtrictus. *lin. 60.* fata *l.* fara. *Ex illius autem proœmio diſcimus apographum eſſe paucos poſt annos exſcriptum; ſic enim habet exemplar a laudato viro deſumtum.* Anno Dominicæ Incarnat. MCCXLII. indict. XV. die ſabbati VIII. (*falſo. VII. hic legi oportet; alioquin nutabunt notæ*) exeuntis octobris in Alexandria D. Anſelmo de Valle, & D. Manifredo de Foxo teſtibus rogatis, D. Thebaudus Fantinus Judex, & Conſul juſtitiæ communis Alexandriæ præcepit mihi Anſelmo de Fara Notario, ut exemplarem, & in publicam formam redigerem inſtrumentum D. Manifredi Boccaccii, tenor cujus talis eſt &c. *Aliud quoque documentum ibi inventum fuit circa hanc eandem litem, ac cauſam, quod hic edere operæ pretium puto.*

Anno Dominico MCCXXXVIII. indic. XI. die ſabbathi ſecundo intrantis januarii in Alexandria in majori Eccleſia Alexandriæ præſentibus Guidone Cupa, & Ruffino Cremoneſi Notario, & pluribus aliis teſtibus. D. Albertus de Mandello Poteſtas Alexandriæ ex licentia, & voluntate conſilii Alexandriæ in infraſcripta s. Eccleſia more ſolito convocati conſtituit, ordinavit, & fecit Ruffinum judicem Saltarium communis Alexandriæ ſuum nuncium infraſcripti communis Alexandriæ, & Sindicum, & actorem, & procuratorem ad denunciandam, & præcipiendum conſulibus, & conſilio, & communi Aquis, vel ipſis ut hinc ad diem primum poſt Epiphaniam Domini proximam reſtituerint D Manifredum Boccaccium in domos, & poſſeſſiones ſuas, & res ſuas, & bona ſua reducendo ipſum in eo ſtatu, in quo erat tempore ſui receſſus de Aquis, & ut veniant peremtorie uſque ad diem infraſcriptum coram infraſcripto Poteſtate arbitro inter ipſum Manifredum, & infraſcriptum commune Aquis parati audire, obſervare, & adimplere, quæ infraſcriptus arbiter inter prædictos voluerit pronunciare, dicere, ſtatuere, & ordinare, vel ut mittant ſuos ſindicos ſufficientes paratos ad omnia infraſcripta attendenda, audienda, complenda, & obſervanda, & inde infraſcriptus Poteſtas, & arbiter hanc cartam fieri juſſit.

Ego Jacobus Notarius Palatinus &c.

Ego Anſelmus de Fara Not. Sac. Pal. &c.

MCCXXXV. col. 206. n. 193. Jampridem mature edidit Malacarnes pag. 254. Sed dolendum adeo mancum, ac mutilum dediſſe, ut vix aliqua inco antiqui documenti lineamenta conſpiciantur. Illud ſolum monebo ex centum trigina lineis, quibus meum conſtat minuto caractere expreſſum exemplar, hoc cum in decem & novem decurtaſſe.

MCCXXXVIII. col. 210. n. 198. Hoc documentum nuper exegi ad membranam capituli: has autem reperi probatas lectiones col. 211. lin. 3. campana *l.* campanam. *lin. 7. & 8.* Eccleſiaſticis *l.* Eccleſiis. *lin. 12.* ut *l.* ne. *lin. 14* nullo *&c.* & *l.* ullo *&c.* nec. *lin. 25.* Ven. *l.* V. *lin. 26.* Clavarius *l.* Gavarus. *poſt* affolle *lin. 27. adde* magiſter ſcriba, Ubertus de Montagnola, Ogerius, Petrus Magiſtri, Henr. Rodulfus (*deſunt duo nomina*) . . . . . Rabia, Jo. Guaſtarava, Wilelm. de Bellex, Arnaldus . . . Ubertus Agradi, Bouet, Benz, Carlevarius, Beſſu-

Digitized by Google

rius, Pel de Graja, Muſſus Stephani, Sac, Acunus Bonſilli, Bonatia Carlevarius, Jo. Navorius, Muſſus Cazuli, Boz Cutis, Henrioza, Manfredus Hoſpitalis, Henr. Murruel, Guido Sartur, Rufinus de Maxono, Pellacia, Henr. Ferrarius, Octavial, VV. Mus, Bonifacius Molineri, VVilelmi de Caſali, Ja. Gualfredi, Obertus Badalo, Thom. Chalcer, Carus Bava, Gandulfus Rus, Thebaudus Jan., Joannes Franciſcus Botterius, Muſſus Maxoni, Henricus Marinus, Ja. de Maris, VVilelmus Leger, Gulielmus Moliner, Anſaldus Boz, Henr. D. VVilielmi, Barexanus, Arnaldus Ingilinus, VVilielmus . . . . . Henricus Piper, Dardanel, Bonifacius Mois, Ogerius D. Belengerii, Henr. Cazul, Petrus Scriba, Henr. Marchis, Ubertus Galea, Henr. Rachamus. Interfuerunt teſtes D. Lotherius, D. Bovonus, D. Henricus, & D. Rufinus Aquideus Canonici &c.

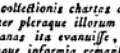
MCCXL. col. 213. n. 201. Quoniam in hac nota litteras Gregorii IX. protuli, quibus jam liberas Canonicorum electiones mutare incipiebant Pontifices; haud abs re erit & duo alia documenta ad hanc rem ſpectantia ex Tabulario Capituli in medium efferre, ut hujus variæ diſciplinæ ſtatus intelligatur.

In Chriſti nomine amen. Nos presbiter Ogerius, & Symon Canonici majoris Eccleſiæ Aquenſis cum ad præſens vacet in ipſa Eccleſia beneficium, ſive præbenda Canonici per mortem Dodonis olim Archidiaconi, et Canonici ipſius Eccleſiæ, ad quod beneficium recipiendus, & eligendus eſt aliquis Canonicus idoneus per Capitulum ipſius, & nos præpediti ſimus pluribus, et variis negotiis, & maxime in perſonis noſtris, ita quod ad dictam Eccleſiam Aquenſem perſonaliter accedere non poſſumus, committimus hac vice voces noſtras, et vices ſuper recipiendo ad dictum beneficium, ſive præbendam aliquem idoneum Canonicum D. Uberto Archidiacono prædictæ Aquenſis Eccleſiæ etc. Actum in palatio Archiepiſcopatus Januenſis præſentibus teſtibus D. Jacobo de Cacunno, & Giuzulino Clericis d. palatii. Anno Dominicæ Nativitatis MCCLXXV., indictione III., die XXVIII. octobris. Ego Brignonus Mazullus Not. ecc.

Anno Domini MCCLXXVI., indictione quarta, die Veneris VII. auguſti. In caſtro Biſtagni inter nonam, & veſperam præſentibus Domino Petro presbitero Biſtagni, Joanne filio Petri Enbori de Aquis, Wilermo Moture teſtibus rogatis, & vocatis. Nos Baudicio Aquenſis electus electionem Oberti Mareſcarchi de Alexandria, qui dicit ſe Canonicum Eccleſiæ Mariæ de Aquis per litteras Domini pp. . . . . nos viſis litteris . . . . . cancellatis, & intellectas ipſas falſas pronunciamus, & penitus irritamus, quatenus de facto poſſidet, & non de jure; & ideo timentes, ne nobis tempus curreret, cum electio ſit nobis devoluta ipſo jure, volentes prædictæ Eccleſiæ Aquenſis providere de Canonicho, ne in temporalibus, vel ſpiritualibus detrimentum prædicta Eccleſia paciatur, Franceſchinum filium Gulıermi de Miribello Clericum Eccleſiæ ſancti Martini de Orſaria Aquenſis Dioeceſis eligimus, ſive poſtulamus in Canonichum, & in fratrem Eccleſiæ memoratae. Ibidem & coram teſtibus ſupraſcriptis Dominus Ubertus de Mutura Archidiaconus prædictæ Aquenſis Eccleſiæ prædictum Franceſchinum recepit in obſculo pacis in Canonichum, & in fratrem Eccleſiæ memoratæ; & inde prædictus Dominus Electus, & prædictus Archidiaconus hanc cartam fieri præceperunt. Et ego Ogerius Barete Not. Pal. in hanc rogatus ſcripſi, & juſſu prædictorum Domini Electi, & Archidiaconi complevi, ac me ſubſcripſi.

MCCXLIX. col. 220. n. 208. In exemplari hujus documenti, quod in Epiſcopali Tabulario aſſervatur, legitur extractum fuiſſe ex quodam volumine jurium, & inſtrumentorum Capituli *nunc deperdito. lin. 39. col. 221. in alio exemplari legitur* Uberto, *loco* Alberti.

MCCLI. col. 221. n. 209. Moniales, quibus directum hoc Innocentii privilegium fuit, nunc habent Eccleſiam ſub titulo S. Sebaſtiani, vocanturque paſſim le Monache di Pozzolo, *penes quas autographum hujus documenti exiſtit, ex quo R. P. M. Cavallerius ſuum ac meum duxit exemplar.*

MCCLI. col. 224. n. 210. In archetypo hujus documenti in Tabulario Capituli ſervato hæc erui hic inſerenda. lin. 11. Capituli Aquenſi *legitur* Capitulo Aquenſi. *lin. 12.* Inciſa *l.* Enciſa. *lin. 20.* Peruſie quarto *l.* Peruſii. Kal. dec., *quod ſignum IV., aut V., vel nihil prorſus indicat, ut ſentio.*

MCCLIII. col. 228. n. 213. Quoties inſigniores hujus collectionis chartas attente perpendo, doleo vehementer pleraque illorum autographa, vel antiquas membranas ita evanuiſſe, ut nonniſi recentiora, ac plerumque informia remanſerint exemplaria, qui caſus huic quoque præclariſſimo contigit. Ubi enim extet autographum, vel quo abierit incertum prorſus. Ope tamen clariſſimi Senatoris Jo. Franciſci Arcaſii Juris Civilis in R. Atheneo Profeſſoris, qui Biſtagnum, quod ei patriam habere contigit, ſcriptis, ac eruditione tantopere illuſtrat, aliud ex Tabulario ejuſdem Communitatis licet recens commodatum accepi, ex quo hæc emendare, vel ſupplere datum fuit.

Col. 228. lin. 4. Marenco *l.* Maſcaro. *lin. 7. poſt verbum* Ferrario *ſupple* Jacobo de Acolto, Ottone Maſcaro, Gulielmo Pago (*Paſo*) Robba (*Raba*) . . . . . . Henrico Columbo, Gulielmo Taſſo, Uberto Culardo, Anſelmo Gulardo, Marco de Graſſo, Octavio Botterio (*Lotherio*), & Bonifacio de Bauditono, Goslino Galuberio, Gotiſio Laciberti, Romano Ceſario, Alberto de Placentia. Uberto Lazaro, Henrico Conſtantio, Ugono Turniello (*Farniello*) *lin. 9.* Rodulfo Maeano *l.* Roduto de Morano. *lin. 10. poſt* Malarotta *adde* Bergogno, Amelio Carreatio, Gullielmo Rubeo, Ruffino Andrea, Ughelino de Matelda, Gemino Capello, Aſinario Dametta, Ruffino Carotio, Arnaldo Fatto, Oberto Faſſo, Johanne Maſtagio, Perricino Laterio, de Conſtitūe Uberto Naſo, Uberto de Prato . . . . . . de Vineis, Meriſſate Bonvicino Laterio de Contiva, Odonozola, Menapace, Racherio Mercello (*Verzello*), Jacobo Baptiſta Caſtro (*Carmo*) Ruberto (*Rubeo*) de Guidono, Rolante, Enrico de Lezaris (*Baſini*) Uberto

Digitized by Google

de Guavatio Guanetio, Joanne de Battinellis, Manfredo Teſtanova (*Teſtania*) Gulielmo Caſuletto, Cavoletto, Conrado de Aiſimeno (*alciminis*), Laurenrentio Gulielmo Lanei (*Lanti*), Uttone Faſſo, Dalmatio Patropiano (*Fetroſiano*), Ruffino de Rocha, Gulielmo Rubeo, Albertaccio Barberio, Opizone Columbo, Anſelmo Maſearo, Guidatio, Laterio de Sivoletis, Raimondello, Gulielmo Guazzo, Henrico Lanza, Gandulfo Recco (*Bechi*). Ruffino de Monte, Oglerio Prazo (*Ponzo*), Conrado de Coletto, Belengerio de Pratis, Vincentio Cagnatio, Revoleto Becco, Paganotto, & Aicardo Carutio. *lin.* 16. ubi *l.* ubi jam. *lin.* 24. cauſis *l.* pactis. *lin.* 26. equis *l.* aquis. *lin.* 27. Gavitiis *l.* Guaytis. *lin.* 32. jam *l.* prout jam. *lin.* 34. juvando *l.* vehendo. *lin.* 35. facturo *l.* faciendo. *lin.* 40. Contilis *l.* Cortilis. *lin.* 43. per Eccleſiam Aquenſem *l.* pro Eccleſia Aquenſi. *lin.* 56. foricaneus *l.* forenſis. *lin.* 59. competenter *l.* competentem. *lin.* 60. ſupradictum *l.* ſupradicti. *col.* 229. *lin.* 13. Dalfus Caiſſa *l.* Delfus Criſa.

MCCLV. col. 230. *n.* 215. *Spectat hoc documentum ad annum MCCLIIII., minime vero ut ſcribarum incuria hic irrepſit ad annum MCCLV. Nam & ſub anno præcedenti bis refertur a C. V. Chenna p.* 117. *&* 181. Del Veſcovato d'Aleſſandria. *Alexandria* 1785. *T.* 1., qui ultimo exeuntis auguſti *interpretatus eſt pro die* 31. *auguſti. Incidit quidem caſus, ut hoc anno dies lunæ cum die* 31. *auguſti concurrat, at ratio temporum computandorum hoc aevo a notariis adhibita repugnat.* (*vide Aleſſium* Richerche Stor – Crit. delle antichità d'Eſte *pag.* 344. *it.* 654. Padova 1776. *fol. alioſque*) *ut proinde ultima dies exeun. aug. interpretanda ſit pro die* 17. *aug., quæ in diem lunæ pariter incidebat. lin.* 14. Magino *Chenna l. c. legit* Mazino.

MCCLVIII. col. 232. *n.* 219. *lin.* 60. *error irrepſit. addenda unitas numero* XVIII., *ut notæ concurrant. col.* 233. *lin.* 38. filiorum *l.* prædiorum.

MCCLVIII. col. 234. *n.* 220. *nonnulla addam ex collatione facta cum membrana Capituli. Ac primo monendus lector in titulo tranſpoſitionem typographum feciſſe, qui ita edendus erat:* particula teſtamenti *&c. lin.* 21. Guidono *l.* Guidone. *lin.* 37. cohærentes *l.* cohærent. *ubi puncta hæc adde*: modo tamen quod pro. *lin.* 40. quo *l.* ita quod. *lin.* 43. fuerunt *l.* fuerint. *in fine* ubi &c. *adde* juſſu dicti Epiſcopi hanc cartam ſcripſi. *Dolendum eſt integrum teſtamentum ad nos haud perveniſſe, tum quia ex ipſo forte & hujus Epiſcopi geſta, & adjuncta ſive perſonæ, ſive familiæ, ad quam pertinebat, cognoſceremus; tum quia cum pro more illorum temporum multa in Eccleſias, ac monaſteria, & capellas, aliaque pia inſtituta legare teſtatores ſolerent, de Eccleſiarum hujus Civitatis ſtatu uberiorem forte notitiam haberemus. Multum enim conferunt ad mores, ac diſciplinam antiquam cognoſcendam hujus generis monumenta. In hunc finem edidi teſtamentum Henrici Caneſri, & M. Bonifacii Carreti. At cum iſti extra civitatem Aquis morarentur, ſicut edocent nos plura de iis regionibus, ac perſonis, quibus ipſi familiariter utebantur; at hujus Civitatis vix meminerunt. Proferam itaque duo alia teſtamenta ex membranis Capituli nuper eruta, quæ ſic ſe habent.*

Anno Domini MCCLXXVIII., indictione VI., die Martis XXV. januarii in domo hoſpitalis de Buliente, præſente Domino presbitero Wilelmo Capellano Aquenſis Canonice, Frederico Robellino, Matheo Rodino, Gropello, Henrico Ogerii, Johanne Emburro, Manfredo Milane, & Tebaudo filio Arnaudi Tebaudi teſtibus rogatis, & ad hoc ſpecialiter vocatis. Dominus presbiter Albertus Scota valida infirmitate aggravatus, ſed mente ſanus eſſe confitebatur, timens, ne ab inteſtatu decederet, volens bona ſua diſponere per nuncupationem ſuum condidit teſtamentum. Imprimis legavit pro mercede animæ ſuæ, & remiſſione peccatorum ſuorum majori Eccleſiæ Beatæ Mariæ de Aquis ad hoc, ut ponatur in martellogio, & ut habeat partem in orationibus Sacerdotum, & Canonicorum dictæ Eccleſiæ, domum unam jacentem in civitate Aquis, cui cohærent Canonici, & via, & ad dictam Eccleſiam, ſive in zimitero ejuſdem ſuam eligit ſepulturam. Item legavit Florinæ converſæ in hoſpitali de balneo duos ex ſuis buliis. Hæc ſunt debita, quæ Dominus presbiter Albertus Scota dare tenetur pro hoſpitali de balneo, & occaſione dicti hoſpitalis; in primis dare debet Jachete lib. 5. ſol. 7. aſten., pro quibus emit in dicto hoſpitali bovem 1., & inde habet cartam. Item ſine carta precio lib. 11. ceræ, & ejuſdem precio cauſei ſol. 11. den. 9. Item precio olei ſol. 1. den. 6., & pro uno congio den. 7. Item uxori ſtange nomine petri nigri de Cavatorio mod. 4. & ſt. 4. grani. It. filio Salvini ſt. 12. grani. It. debet nigro de Paernis ad iſtas menſiones proximas meſſes ſt. 4. grani. Item beniſtanti de caſtro Richerio ſt. 4. gr. It. Elene de Punzono ſt. 4. gr. It. confrarie pro quadam Domina Sibilia Lanzagalla ſt. 4. gr., & pro companaticis, & kalendis ſol. 10. vel circa. Item Wilelmo contis ſcote ſt. 7. grani, pro quo aſſignat ei uſque modo in ſolutum ſimul moliam unam jacent in pozovero, cui coh. Dominus Epiſcopus, Templarii, & Anſelmus Marengus; aliter habeat ſuum granum. Item legavit, & dimiſit Berreloxio unum plazium in pozovero, cui cohæret via, hæredes q. Jacobi de Rocha. Item legavit Raimundo Groſſi unum plazium in pozovero, quod laborat, cui cohæret via, & Templarii. In omnibus vero aliis bonis ſuis mobilibus, & immobilibus, ubicumque ſint, & ad eum perveniant, & in vinea una, quæ jacet in pozovero, cui cohærent Anſelmus Morengus, & Berreloxius. Item in una alia vinea, quæ jacet in Valloria, cui cohærent hæredes Oberti Leoni, niger de paernis, & foſſatum. Item in una alia petia vineæ, quæ jacet in monte, cui cohæret Philippus Cutis, & Wilelmus Tellura inſtituit D., Ubertum Aquenſem Archidiaconum pro Capitulo Aquenſis Canonice nomine dicti hoſpitalis de balneo ſibi hæredem ſolvendo debita ſupradicta, quod teſtamentum voluit valere omni jure, quo melius valere poſſit: unde hanc cartam fieri rogaverunt plures.

Ego Henricus Manſionis Notarius Palatini *hanc* cartam tradidi, & ſcripſi.

Digitized by Google

Fragmentum teſtamenti Elenæ Moiziæ.

Anno Domini MCCLXXV., indictione VII., die Jovis XXV. .... in domo Botaz præſentibus ... . Elena uxor quondam Bonifacii Moiz. ſana mente per gratiam Jeſu Chriſti licet languentem . . . . . Inprimis mandavit quod janua ecc. Item de aliis libris XL. ppm, quæ reſtant de dote ſua voluit, & mandavit, quod detur pro Deo, & anima ſua, & remiſſione omnium peccatorum ſuorum, ubi ſuam eligit ſepulturam, fratribus Minoribus pro tunica una, & ex eo quod ponatur in martellogio ſol. XXV. aſten. Item ſorori Beatrici de Montagnola de ordine humiliatorum ſol. VIII. Item & omnibus aliis ſororibus dicti ordinis de Aquis ſol. X. aſten. Item & confrariæ S. Spiritus ſol. VIII. Aſtenſes ecc. in eo & quod ſupereſt de dictis lib. XL. ecc. VVilelmum Moicium, Dominam Blancam, & Andream filios ſuos ſibi hæredes in æquali portione inſtituit ecc. Ego Henricus Manſio Not. ecc. prout ſcriptum reperi . . . . Belengii Muſſi Stephani quondam nil addens ecc.

MCCLVIII. col. 234. *n.* 221. *en variantes hujus documenti ex altero antiquo exemplari excerptæ. lin.* 60. *poſt* Aquenſis *adde* & eos, qui ſolvere conſueverunt. *lin.* 62. Johanninum *lege* Boninum. *lin.* 63. qui dixerunt omnes homines debere ſolvere præter *l.* qui medio juramento dixerunt omnes homines de Biſtagno conſueverunt ſolvere in fodris, & collectis D. Epiſcopi Aquenſis præter domum &c. *col.* 235. *lin.* 2. & heredum *l.* domum. *lin.* 4. Ferra *l.* ſerra.

MCCLIX. col. 235. *n.* 222. *Temporis notas ſic exhibet membrana Capituli* indict II. die Dominico IX. exeuntis martii; *at notandum diem IX. exeuntis martii non Dominicam, ſed lunæ fuiſſe. In alia Capituli membrana, qua delegatio fit ad abſolutionem impertiendam, dies menſis hoc alio modo deſcripta fuit* 23. intrantis martii, *quæ ſane computandi ratio haud ſcio, an alibi inveniatur; licet enim in numerandi methodo diverſa ſit a priore, convenit tamen perfecte cum illa. Utraque enim indicat diem XXIII., quæ erat dies lunæ, non Dominicæ; quæ omnia ſatis ſuperque demonſtrant Notarios quandoque dormitaſſe, neque ab erroris periculo ſatis ſibi caviſſe. Nunc vero ad alias correctiones progrediar lin.* 17. poteſtas Septebrii *erat hoc anno Andreas Calcamugius, ut ex aliis chartis hujus cauſæ conſtat. lin.* 27. *dele* Epiſcopi *verbum. lin.* 28. Vener D. *lege* unde dictus. *Poſt duos annos Septebrienſes iterum ob hanc cauſam excommunicationi ſubjecti fuerunt, ut patet ex ſequenti charta ex membrana Capituli nuper a me exſcripta.*

Anno Domini MCCLXI., indictione IIII., die lunæ X. januarii. In clauſtro majoris Aquenſis Eccleſiæ . . . . . . infraſcripti ſunt homines de conſilio Septebrii, qui juraverunt ſtare mandatis Eccleſiæ uno vel pluribus in manibus D. Bovoni Aquenſis Archipresbiteri, & delegati D. Aquenſis Epiſcopi ad recipiendum Sacramenta, & ad abſolvendum homines de Septebrio de excommunicatione, in qua erant pro damno, ſeu guaſto dato in nemore Canonicorum Aquenſium de monte rubeo, & juraverunt ſimiliter ſtare mandatis D. Bovoni prædicti nomine Aquenſis Capituli pro dicto damno, videlicet Petrus de Nigro, Ubertus Not., Bencius Nicolai Not., Jozolus, Reſonatus, Arnaudus Blancus, Gavilius, Ector, Paganus D. Peroni, Albertus Ganili, Bernardus Bellotus, VVilelmus de Podio alpino, VVilelmus Artuſi, Ugo montis videi, Marencus Burgi novi, Durantus, Rodulfus Cavaler, Ubertus Braidus, Rubeus Belloti, Henricus de Podio alpino, Maruſus, Rainerius Cornarius, Aquideus de Monte video, Philippus Petrazani, Vuiliolis, Petrus Carraza, Ubertus Petarellus, Gambera, Mignotus, Carrantus, quibus dictis hominibus dictus D. Archipresbiter præcepit ſub Sacramento, quod ei fecerant in cetero in tali, vel conſimili caſu contra dictam Aquenſem Eccleſiam ullatenus non incurrant, & inde hanc cartam ecc. Ego Bonusfilius Not. Pal. interfui.

Poſt dies quatuor ab hac abſolutione Dominus Bovonus Archipresbiter Septebrium adiit, ac in domo S. Michaelis omnes populares convocavit numero circiter 150., *atque eis præcepit ſub Sacramento, quod ei præſtiterant, ne quidpiam damni unquam in poſterum Eccleſiæ Aquenſi inferrent, ac demum eos ab excommunicatione abſolvit.*

MCCLXI. col. 238. *n.* 226. *Hæc ex membrana Capituli attente expenſa emendanda mihi videntur. lin.* 39. andona *lege* Andrea. *lin.* 40. Oddonis *l.* Dodo. *lin.* 42. Bovivonis *l.* Bovonis. *lin.* 54. convenire *l.* contravenire.

MCCLXIV. col. 341. *n.* 229. *lin.* 8. Martis prima Jan. *corrige* Mercurii. *lin.* 21. convenire *l.* contravenire. *lin.* 25. *ubi puncta adde* de monte Morixino.

MCCLXVII. col. 243. *n.* 233. *Agitur in hoc documento de abſolutione excommunicationis in Canonicos, & Clericos Aquenſes inflictæ ob non ſolutam Archiepiſcopo Mediolanenſi procurationem iis impoſitam, uti clarius elucet tum ex reliqua hujus membranæ parte, quam infra edam, tum ex litteris delegationis, quibus Otto Archiepiſcopus Mediolanenſis Johanni Quaglato committit, ut omnium beneficiorum in Diœceſi Aſtenſi, quæ vacabunt primo anno fructus colligat, atque a Clero Aquenſi procurationem exigat, ut ex charta n.* 231. *Quia vero in Eccleſiarum viſitatione procuratio ſolvebatur, idcirco dicendum ad hæc tempora Archiepiſcopum Mediolanenſem Eccleſiam Aquenſem viſitaſſe, ac Synodum celebraſſe, cujus compendium in illis capitibus contineri puto, quæ in quodam chartaceo volumine ſub initio ſæc. XIV. conſcripto, ac in Epiſcopali Tabulario recondito conſervantur, ac nunc primum poſt hanc animadverſionem e tenebris, ubi huc uſque delituerunt in publicam a me lucem educuntur. Quam autem ob cauſam Mediolanenſi Archiepiſcopo hæc a Romano Pontifice facultas fuerit facta haud plane intelligo. Illud inficiari nemo poterit, iſtam quæ hoc & ſequiori ævo inducta fuit tributorum, ac decimarum ab Eccleſiis exigendarum conſuetudo, haud modicam iis intuliſſe turbationem, & maxime in tenui hac, & paupere Diœceſi, uti palam fit ex aliis duobus documentis, quæ ex Tabulario Capituli edenda deprompſi, quorum primum ſpectat præceptum de decimis a Concilio Lugdunenſi pro Terræ ſanctæ ſubſi-*

Digitized by Google

dio impoſitis, ſecundum de aliis pro ſubventione Regni Siciliæ a Romano Pontifice imperatis; ſed antea ſupplenda primum eſt hæc juramenti, ac abſolutionis charta, quæ ſic habet.

Col. 243. lin. 32. excommunicati fuerunt ſemel & pluries, quia non ſolverant procurationes prædicto domino Archiepiſcopo, vel ejus nuncio idem dominus Petrus promiſit, & juravit in anima ſua, & animas illorum de Capitulo, qui notati ſunt in inſtrumento prædicto ſolvere, & reddere dicto domino Johanni libras ducentas Aſtenſis monetæ in Aſt, vel nuncio domini Archiepiſcopi uſque ad Dominicam de media Quadrageſima, quæ cantatur *lætare Jeruſalem*, & imponere collectas per eas perſonas, quæ poſſint, & debeant perſolvere uſque ad prædictum terminum, propter quod dictus dominus Johannes auctoritate præ icta ipſum dominum Petrum pro ſe, & Eccleſia ſua de Ceſſolis, & Capitulum prædictum e viaculo excommunicationis abſolvit, ſi ſummam earundem librarum ipſis domino Johanni, vel nuncio ſuo in dicto termino fuerit perſoluta in Aſt. Si vero aliqui fuerint contumaces dictus Syndicus per ſe, & Capitulo promiſit ſub juramento prædicto compellere eos per pœnam ſuſpenſionis officii, & beneficii uſque ad ſolutionem debitam, & perfectam. Actum Aſt in ſolario Canonicorum Aſtenſium. Teſtes interfuerunt domini Nicolaus de Brovia, Jacobinus de Ultramonte.n, & Franceſchinus Cuchus Not. Et ego Henricus Fornarius Not. palat. interfui, & ſcripſi.

Illud corrigendum in lin. 27. editi hujus documenti, nimirum ubi legitur nuncii P. Archiep. *ibi fuiſſe ſcribendum* nuncii *Rev. Patris domini Archiep*, *vel initialibus litteris* nuncii R. P. D. Archiep.

MCCLXV.

Hæc ſunt Capitula facta, & ordinata per Dominum Archiepiſcopum Mediolanenſem, & per Dominum alium Epiſcopum Aquenſem.

Primo namque ſtatuerunt, quod nullus Presbiter, vel Clericus teneat, vel habeat fornicariam in domo, vel in domibus Eccleſiæ, nec alibi teneat publice concubinam.

II. Item quod nullus Sacerdos, vel Clericus vendat, vel alienet, aut obliget libros, crucem, calicem, veſtes ſacerdotales, nec terras, ſeu poſſeſſiones Eccleſiæ.

III. Item quod nullus Archipresbiter, vel Præpoſitus ultra . . . . Papienſes, vel Presbiter ultra ſs. 100. Papienſes debitum faciat ſuper bonis Eccleſiæ ſine licentia Domini . . . . . .

IV. Item quod nullus Sacerdos, vel Clericus vadat ſine veſte Clericali, & corona competenti, & qui contrafecerit careat Beneficio Eccleſiaſtico.

V. Item quod nullus Clericus recipiat ordinem extra ſuam Diœceſim ſine licentia ſui Epiſcopi.

VI. Item quod nullus Presbiter, vel Clericus eligat, vel aſſumat aliquem in Clericum ſocium, vel Miniſtrum in Eccleſia ſua ſine licentia Epiſcopi, & qui contrafecerit, Dominus Epiſcopus ipſum excommunicat in his ſcriptis.

VII. Item quod nullus Sacerdos ludet ad aliquem ludum alearum, nec illud exerceat.

VIII. Item quod nullus Clericus habeat Beneficium, neque Eccleſiam, quam pater ejus adminiſtrat.

IX. Item quod quilibet Rector Eccleſiæ quemlibet ex Parochia ſua, quem ſciat ſtare publice in adulterio monere debeat, ut infra dies quindecim debeat dimittere adulteram, & redire ad gremium ſanctæ Matris Eccleſiæ, alioquin ipſe . . . . . . denunciet excommunicatos.

X. Item quod quilibet Miniſter poſſit ſubtrahere . . . . cuilibet de Parochia ſua Divinum officium, & Eccleſiaſtica Sacramenta, ſi jam dicto Miniſtro noluerit reſpondere de decimis, & primitiis.

MCCLXXIIII.

Ardicio de Tridino Decanus Nicoſienſis Capellanus R. in Chriſto Patris D. Uberti S. Euſtachii Diaconi Cardinalis, & ad colligendas decimas terræ ſanctæ ſubſidio deputatus nuper in generali concilio Lugdunenſi in omnibus partibus Lombardiæ, Marchiæ Tarviſinæ, Aquilegien., & Gradenſis Patriarcatuum, & archiepiſcopatus Januenſis a SS. Patre D. Gregorio Papa X. ſpecialiter deputato ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum. Cum SS. P. D. Gregorius Papa X. nos Ardicionem de Tridino Decanum Nicoſienſem Capellanum R. in Chriſto Patris D. Uberti S. Euſtachii Diaconi Cardinalis ad omnes partes Lombardiæ, Marchiæ Tarviſinæ Aquilegienſis, & Gradenſis Patriarchatuum, & Archiepiſcopatus Januenſis pro colligendis decimis terræ ſanctæ ſubſidio nuper in generali Lugdunenſi Concilio deputatis duxerit tranſmittendos; Nos commiſſum nobis in hac parte miniſterium volentes, & cupientes humiliter, ac fideliter pro viribus exercere, & ut quod ab eodem D. ſummo Pontifice de præſtatione decimarum ipſarum deputatarum ſubſidio ipſius terræ ſanctæ fuit provide, & ſalubriter in prædicto generali Concilio ordinatum, effectum debitum ſortiatur, ut etiam malitiis perverſorum hominum .... quamque perſonam Eccleſiaſticam partium prædictarum cujuſcumque ordinis, & conditionis, vel dignitatis exiſtat, quæ decimam ipſam nullo modo, vel non integre ſecundum æſtimationem deputatarum, aut deputandarum ab eodem ſummo Pontifice, vel de mandato ſuo ad hoc perſonarum, ſive non in terminis debitis exhibuerit, in ejus exhibitione malitiam adhibuerit, ſive fraudem ex his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus, & Eccleſias ipſorum Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, quam ſiquidem ſententiam, & illam, quam ipſe D. Papa in prædicto Concilio generali publice tulit in omnes, & ſingulos, qui ſcienter impedimentum præſtiterint directe, vel indirecte, publice, vel occulte, quominus decimæ prædictæ ſolverentur, ſubſidium publicabimus, & faciemus ubi, & ſicut expedire viderimus per alios ſolemniter publicari aggravando . . . . . . manus noſtras contra ipſos, & ipſorum ſingulos prout eorum protervium, & duritiam viderimus promereri, prorogantes de gratia ſpeciali terminum primæ ſolutionis, quæ fieri debuit in Nativitate Domini proxime præterita omnibus, & ſingulis de Civitate, & Dioceſi Aquenſi uſque ad inſtans feſtum B. Marchi Evangeliſtæ. Datum in caſtro

Digitized by Google

Beſtagni nonis martii Pontificatus D. Gregorii Papæ decimi anno tertio.

MCCLXXXVII.

Anno Domini MCCLXXXVII., indictione quartadecima X. novembris, die Dominica Aquis. In majori Aquenſi Eccleſia præſentibus fratre Alberto Gelino, Ruffino Barete, & domino Oberto Mareſcalcho teſtibus rogatis. Cum D. Chriſtoforus de Tholomeis Prior Eccleſiæ S. Mariæ de Salteano Senenſis Dioceſis Domini PP. Capellanus, & ſecutor, & generalis colector decimæ Domini PP. nuper ſuvventioni regni Ciciliæ conceſſæ in Aquilegienſi, & Gradenſi patriarchatibus, ac Mediolanenſi, & Januenſi provinciis, nec non Cumanenſi, Ferrarienſi, Papienſi, Reginenſi, & Mutinenſi Civitate, & Dioceſi per ſedem Apoſtolicam deputatus tuliſſet ſententiam excommunicationis in omnes illos, & ſingulos, qui non ſolverunt decimam per Romanam Curiam conſtitutam ſtatutis terminis videlicet in feſto Nativitatis Domini medietatem, & aliam medietatem in feſto Beati Johannis Baptiſtæ, & Bonazivem, qui gerebat ſe pro Canonico Aquenſi non ſolviſſet decimam prædictam per plures terminos presbiter Agnellus Capellanus Canonicorum ex præcepto dominorum Ogerii electi Aquenſis, & Aranchi Aquenſis Canonici, & decimæ Domini PP. collectori in Civitate, & Dioceſi Aquenſi denunciavit, & publicavit aſtante populo candelis accenſis, & campanis pulſatis prædictum Bonazivem fore excommunicatum, & inde hanc cartam fieri præcepit.

Ego Guiſcardus Notarius prædictorum decimariorum eorum præcepto hanc cartam ſcripſi etc.

MCCLXXII. col. 243. n. 234. Præſto fuit autographum Capituli ad nonnulla depravata hujus chartæ loca reſtituenda. In primis eſt notandum ſpectare illud ad ann. MCCLII., indict. X., die Sabbathi XVIIII. octobris, quare evaneſcit difficultas in notis ad hoc documentum excitata; non uti ex errore poſitum eſt ad MCCLXXII. lin. 4. Eccleſia *adde* Aquenſi, *& lege* præſentibus Oberto Rabia, Dirrito Rame, & D. Morando *lin.* 48. filiorum Guidonis Sartoris *l.* filiarum quondam Guidonis Sartoris, quarum tutor eſt. Enricus de Porta Sindicus majoris Eccleſiæ Aquenſis contra Vilelmum Tabitam intendit &c. *lin.* 54. Eccleſiæ *l.* Eccleſiæ majoris. *lin.* 60. rem *l.* rem ſuam. *col.* 244. *lin.* 8. ſui *l.* ſive. *lin.* 22. dandum quoddam *l.* dacitam quandam. *lin.* 29. *adde*, & quod vidit dare ſol. IX. pro ficto presbitero Guibaro &c., & dicit quod hoc fuit quando mezani refutabantur. Interrogatus quot anni ſunt, Reſp. de XVIIII. de menſe die. de jan. *lin.* 30. Præpoſitus *adde* Canonicæ Aquenſis. *lin.* 48. domnum *l.* domum. *lin.* 49. penitentiam *l.* penitentias. *lin.* 53. pro ſe ipſis *adde* ſed pro ſe ipſis imponebant, & non pro Epiſcopo. *lin.* 54. & *l.* & mortuo dicto presbitero. *lin.* 56. non condicione *l.* ſine contradictione. *lin.* 59. & adfuiſſe D. Morandum, & F. Guilfredum. *lege* ſunt VII. anni, vel circa . . . . . præſentibus fratribus ſuis D. Morando, D. fratre Guilfredo, & aliis fratribus minoribus, de quibus non recordatur.

Col. 245. *lin.* 8. *dele* &. *lin.* 9. *ubi puncta, ſic adde*, cum eſſet presbiter. *lin.* 11. *adde* & nuncius communis Aquis *&c.*

MCCLXXVI. col. 245. *n.* 236. *In hoc documento memoratur Clericatus S Martini de Orſaria, cujus mentionem in altera Capituli membrana factam vidi. Referam præcipua ejus capita.*

MCCCIIII.

Anno Domini MCCCIIII., indictione ſecunda, die mercurii XXVI. februarii in poderio Urſariæ ſcilicet in Eccleſia S. Martini presbiteri Petro Fico, Alberto Sapa, Tebaldo, & Oglerio fratribus, & Petro filio quondam Domini Gulielmi de Marbello teſtibus vocatis, & rogatis D. Presbiter Ruffinus Miniſter Eccleſiæ S. Petri de Vidixono ex licentia ei data a Capitulo Canonicorum Aquenſium, ut dicit ipſe D. presbiter Ruffinus, poſuit in poſſeſſionem, & inveſtivit tenendo in manu pannum altaris dictæ Eccleſia S Martini D presbiterum Jacobum de Rocha vallis Urbæ de omnibus terris, & poſſeſſionibus etc. Eccleſiæ S. Martini de Urſaria ubicumque loco fuerint etc. Ego Gulielmus Fichus Notarius etc.

MCCLXXVII. col 246. *n.* 237. *Contuli cum autographo Capituli. lin* 21. Othone *legitur* O. *lin.* 25. *injecipſit.* Omnipotentis *l.* incipit O. *lin.* 28. *poſt* charitatem *adde* ex parte *&c. lin.* 33. per d. *l.* per dominos. *lin* 35. delegatis *l.* delegatos *lin* 36. quod *l.* occaſione quod. *lin.* 39. abſolvit *adde* reſtituendo eundem Eccleſiæ Sacramentis. Ego Oddonus Dardanellus &c.

MCCLXXXII. col. 249. *n* 240 *De Blengino in hac charta presbitero nuncupato, puto agi in altera membrana, quam in Tabulario Capituli recens inveni, in qua non amplius* Blenginus Presbiter, *ſed* Presbiter Blengius *vocatur, ut ejus officium ſacerdotale, ad quod fuit poſtea ordinatus, indicetur. Neque cuipiam negotium faceſſat, quod hic Presbiter Clericatum in Eccleſia S. Mariæ conſecutus fuerit: jam etenim in hoc ſæculo officiorum Eccleſiaſticorum confuſio ſenſim inducebatur, ut clericalia beneficia, quæ amplis redditibus conſtabant, vel ab ipſis primariis Capitulorum dignitatibus ambirentur, uti videre eſt ex hac collectione doc. n.* 260. *col.* 269 *Sed hiſce dimiſſis memoratam chartam producam, cui & alteram adjungam, quæ ad idem clericale beneficium ſpectat.*

Necapoleo miſeratione divina Diaconus Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus. Dilecto in Chriſto . . . . . Præpoſito Eccleſiæ S. Mariæ Magdalenæ Januenſis ſalutem in Domino. Conqueſtus eſt nobis presbiter Belengius Clericus Eccleſiæ S. Mariæ de Uvada Aquenſis Dioceſis, quod presbiter Leo rector ejuſdem Eccleſiæ ſuper præbenda ſua prædictæ Eccleſiæ, ejuſque fructibus, & redditibus, & rebus aliis injuriatur eidem. Cum autem dictus presbiter Belenghius potentiam dicti injuriantis merito perorreſcens ipſum infra Civitatem, & Dioceſim Aquenſem nequeat convenire ſecure; diſcretioni tuæ, qua fungimur auctoritate, mandamus, quatenus partibus convocatis audias cauſam, & debito fine decidas faciens quod decreveris per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari. Teſtes autem qui fuerint nominati ſi ſe gratia, odio, vel

Digitized by Google

timore ſubtraxerint cenſura ſimili compellas veritati teſtimonium perhibere. Dat. Cortonæ IIII. Kal. martii Pontificatus D. Clementis PP. V. anno III.

MCCLXXXIII.

Anno Domini MCCLXXXIII., indictione XI. menſis februarii, die tertio. In ſedimine Ugheti Farinarii de Aquis . . . . de Fibinis, & Jacobo Maxono ejuſdem loci, Perroto de Vigli teſtibus vocatis, & rogatis D. frater Henricus de Locedio Vicarius Aquenſis Eccleſiæ, & Epiſcopatus ſuo nomine, & dictæ Eccleſiæ fecit etc. Capitaneum Robellinum de Aquis, Manuelem Rectorem S. Mariæ de Ouvada etc. ſuos certos nuncios procuratores etc. ſpecialiter ad comparendum coram D. Archipresbitero de Boſco Terdonenſis Dioceſis, qui ſe dicit delegatum R. P. D. O. Archiepiſcopi Mediolanenſis in cauſa appellationis, ſeu quæſtionis, quam ei movet etc. Auguſtinus natus Petri Ferrarii de Ouvada occaſione confirmationis, ſeu poſtulationis, quam dicit dictus Auguſtinus ſibi denegatam fuiſſe per ipſum Vicarium contra juſtitiam ſuper Clericatu Eccleſiæ S. Mariæ de Ouvada etc. Ego Ruffinus Bareta de Aquis publicus etc.

MCCLXXII. col. 249. n. 241. En lectiones autographi in Capituli Tabulario exiſtentis. lin. 37. die IV. *legitur* die martis IV. menſis. *lin.* 38. Facinei *l.* Farinerii. *lin.* 41 Vicarii *adde* & Anſelmo Rabino de Biſtagno *lin.* 48. Vicarii *l.* Vicarius. *lin.* 51. pro etc. *l.* per aliquorum inſolentiam. *lin.* 59 Can &c. *l.* Canonici, & ſpecialiter beneficium quod obtinebat q. . . . . quæ dicebatur Reolia.

MCCLXXXIII. col. 250. *n.* 242. *lin.* 9. XVIII. *ex autographo adde* I. *ut ſit* XVIIII. *lin.* 20. Grottus &c. *adde* Civitatis Mediolan. Not., ac ſcriba prædicti Archiep.

MCCLXXXVIII. col. 257. n. 247. Collata fuit cum autographo Capituli. lin. 50. *poſt* præſentibus: *adde* Manfredo filio q. D. VVilelmi Johannis, Conrado filio q. dicti D. Vermi Johannis, Thoma Roba, Ogerio Roba, Vercio q. D. Vercii, Johanne Rapa, & Nicolino filio D. Jac. Carratie teſtibus vocatis, & rogatis. *lin.* 51. *ubi puncta ſcribe* & Cantor. *lin.* 52. ſacre *l.* ſancte. *lin.* 55. Otho *l.* O. *lin.* 58. Deo *l.* Dno. *lin.* 61. *poſt* electionis *adde* ſeu poſtulationis.

Col. 258. *lin.* 13. *poſt* comparere *adde* contemſeritis, vel neglexeritis. *Ante hujus Dardanell. Monachi S. Petri electionem in Epiſcopum, jampridem quoque præceſſerat alia Ruzziæ ejuſdem Monaſterii Abbatis ſollemnis nominatio, ut ex hac Capituli membrana colligimus.*

Anno Domini MCCLXXXVI., indictione XIIII., die lunæ X I. octobris in Aquis ſuper lobia D. Uberti Aquenſis Archidiaconi præſentibus D. Bartolino Baudezono Aquenſi præpoſito, fratre Wermino Dardanello Priore S. Petri de Capitevici de Alexandria, Albertino Baudexono Canonico plebis de Rocha vallis Urbarum, Rubeo Canonico plebis de Molariis, & Percivallo Beſſurico teſtibus rogatis. D Ruzia abbas Monaſterii S. Petri de Aquenſis electus, D. Ubertus Aquenſis Archidiaconus, & D. Oddonus Aquenſis Canonicus faciunt &c. Cunradum de Monteacuto etc. ſuum certum nuncium, & procuratorem ad dandum, & repræſentandum nomine prædictorum D. Bonifacio Vaeto de Vercellis procuratori eorum in Romana Curia exiſtenti appellationem delatam coram D. Archiepiſcopo Mediolanenſi, quæ ſic incipit. *In nomine Domini Aquenſis Eccleſia patris ſolatio deſtituta &c.* & ſic finit *bene laudabiliter canonice, & legitime proceſſiſſe*, & inſtrumentum dicti D. Bonifacii, quod ſic incipit: *A. D. MCCLXXXVI., indictione XIV., die Veneris XVIII. octobris majoris Eccleſiæ de Aquis* præſente D. Bartolino Baudezono Præpoſito S. Mariæ de Aquis, D. Presbitero Agnello Capellano ipſius Eccleſiæ, & F. VVermino Priore etc. Qui dictus Cunradus procurator prædictorum recepto mandato, & procuratione ut ſuperius continetur in continenti, & in præſentia ſupraſcriptorum teſtium dicit, & reſpondit, quod ex nunc arripiebat iter ad prædicta, quæ ſupra facienda, & exequenda. In cujus rei teſtimonium etc.

Ego VVilelmus Beſſuricus Not. Pal. etc.

MCCLXXXIX. col. 258. *n.* 248. *Quoniam hic incipit docum. ſeries, quibus in quæſtione de Eccleſiæ Alex. ad Eccleſiam Aq. ſubjectione uſi ſunt VV. CC. Chenna, & F. Turrius Aq. in nonnullis, quæ MS., quæ editis libellis, idcirco operæ pretium me facturum, puto ſi ex ordine, quæ vel ab ipſis reperta, vel a me poſterioribus curis collecta ſunt, hic deſcribam, ac primo hoc anno X. Kal. ſept. Litteræ Nicol. PP. IV. indulgentiam concedentis pro Eccleſia* FF. MM. de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *Epiſt. II. ad amicum p.* 11. *Aſtatem eodem die aliæ ejuſdem Pontificis* Abbatiſſæ, & Conventui S. Mariæ Magdalenæ de Alexandria ordinis S. Claræ Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 11.

Item hoc anno idibus decembris alias dedit hoc anno litteras hic Pontifex, quibus fratrum Minorum Eccleſiam pro diebus feſtis, & octavis S. Antonii, S. Agnetis, & dedicationis Eccleſiæ viſitantibus indulgentias concedit. In iis autem Alexandriam *Aquenſi Dioceſi adſcribit. En earum exemplar, quod ex ſui Conventus Tabulario eruit P. M. Cavallerius, ac mihi communicavit.* Nicolaus Epiſcopus Servus Servorum Dei univerſis fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Licet is de cujus munere venit etc. Rogamus itaque univerſitatem veſtram, & hortamur, quatenus ad Eccleſiam FF. MM. de Alexandria Aquenſis Dioceſis imploratum a Domino veniam etc. Datum Romæ apud S. Mariam majorem id. decemb. Pontificatus noſtri anno II.

MCCXC. XII. Kal. aprilis Aliæ ejuſdem Pontificis indulgentiam concedentis pro Eccleſia FF. Minorum de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 11.

Item aliæ V. Kal. octobris ejuſdem Pontificis pro Eccleſia S. Nicolai de Alexandria Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 11.

MCCC. XVII. Kal. decembris. Litteræ, quibus nonnulli Archiepiſcopi, & Epiſcopi Romæ indulgentias conceſſerunt pro Eccleſia B. Stephani de Bergolio in Alexandria Aquenſis Dioceſis. *Chenna del Veſcovato d'Aleſſ. p.* 184.

MCCCIII. Litteræ Bened. XI. concedentis licentiam docendi, legendi, diſputandi &c. Pariſiis, & ubique locorum Fr. Alexandrino Bonino de Alexan-

Digitized by Google

dria. Benedictus Epiſcopus Servus Servorum Dei dilecto filio Alexandro Bonino de Alexandria Ord. Fr. Min. Aquenſis Dioceſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Fœcunditatem ſcientiæ litteralis &c. Dat. Laterani III. Kal. decembris Pontificatus noſtri anno I. *Alias Clem. PP. V. hiſce conſonam aſſeram in notis ad doc. ſub an.* 1308. *n.* 269.

MCCCXI. XVI. Kal. martii. Breve Clementis V. Papæ Inc. dilectis filiis . . . . . S. Petri de Alexandria . . . . de Quargnento, & Monbarutio Eccleſiarum Archipresbiteris Aquenſis Dioceſis. *In eo ſæpius nominatur* Guardianus, & fratres Ordinis Minorum de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *Lettera ſeconda ecc. Aſti pag.* 12.

Aliæ ejuſdem Pontificis, quibus deeſt menſis, ac dies, ac incip. Dilectis filiis Abbati Monaſterii ſanctæ Juſtinæ de Sexadio, & Priori S. Siri de Alexandria & Præpoſito Eccleſiæ prædicti loci de Sexadio Aquenſis Dioceſis . . . . . Priorem, & Conventum Ordinis fratrum Prædicatorum dicti loci de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 12.

MCCCXXXVIII. id. julii Breve Benedicti Papæ XI., in quo verba faciens de quodam Humiliatorum Capitulo generali ait hoc celebratum in Alexandria Aquenſis Dioceſis, *quam loquendi formulam quidam ejuſdem ordinis Chroniſta, qui ſcribebat an.* 1419. *cap.* 40. *hac de re loquens adhibuit. Chenna ex Tiraboſchi Stor. degli Humil. op. cit. pag.* 187.

MCCCXLI. nonis maii. Aliud ejuſdem Pontificis Breve tractans ſententiam adverſus Vicecomites prolatam, in qua legitur in loco de Bergolio Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 187.

MCCCXLIII. Induciæ imperatæ a Gulielmo Cardinali per litteras Alexandriæ Dioceſis Aquenſis *ſcriptas inter Epiſcopum Vercellenſem, & Maſini dominos, de quibus his verbis mentionem fecit Ferrerius in libro inſcripto:* S. Euſebii Vercell. Epiſc., & Mart. vita Vercellis & Romæ anno 1702. *pag.* 204. *Cum diſſenſiones graves inter hunc Epiſcopum, & Bugellenſes adverſus Petrum dominum Burgi Maſini, alioſque Maſini dominos eſſent exortæ, ipſique ad arma ſæpius ſollicitarentur, compromiſſum denique mutuo partium conſenſu factum fuit anno MCCCXXXXIII., arbitrique ab utriſque delecti Otho ex dominis Azelii, & Johannes de Advocatis ex dominis Cerridonii. Interim vero induciæ in quinquennium juſſu Gulielmi Card. SS. Quatuor Coronatorum Epiſcopi legati a latere publicatæ fuerunt ut in illius litteris Alexandriæ tum* Dioceſis Aquenſis *datis, & ſubſcriptis per Bertrandum Vacherium ejuſdem legati ſecretarium Pontificatus Clementis VI. anno primo legere eſt.*

MCCCXLVI. VII. id. aug. Breve Clem. VI. non V. uti excidit C. V. Chennæ p. 187. *concedentis facultatem alio transferendi Conventum Ordinis B. M. V. de Carmelo, qui extabat prope* villam de Alexandria Aquenſis Dioceſis.

MC CXLVI. XVI. Kal. decemb. Breve Gregorii XI. Cantori Eccleſiæ S. Petri de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 188.

MCCCXCII. V. Kal. aprilis. Privilegium exemtionis a Bonifacio IX. Papa impertitum Eccleſiæ S. Jacobi in loco Alexandriæ Aquenſis Dioceſis. *ibi pag.* 189.

Aliud pridie id. ſept., quo indulgentiam concedit pro Eccleſia S. Jacobi de Victoria de Alexandria Aquenſis Dioceſis. *ibi.*

MCCCC. non. febr. Litteræ Bonifacii PP. IX. ad Epiſcopum Papienſem, in quibus Villa Fori *denominatur* Dioceſis Aquenſis. *ibi pag.* 190.

Cæterum licet ſummi Pontifices Alexandriam hiſce temporibus Dioceſis Aquenſis eſſe perpetuo dixerint uſque ad novam illius Dioceſis erectionem; attamen Archiepiſcopi Mediolanenſes, ad cujus Metropoliticum jus Alexandrina Eccleſia ſpectabat, non eandem ſecuti ſunt ſcribendi formam. Immo videntur in Alexandrina Eccleſia Epiſcopalem quamdam juriſdictionem affectare voluiſſe; quod etiam haud obſcure colligitur ex hoc altero documento, quo Wilielmus Archiepiſcopus Mediolanenſis de Capituli ſui accedente conſenſu, ut habet Innocentius IV. in ſua bulla 6. octobris 1245. apud Vading. T. III. eximit a jure Epiſcopali Monaſterium B. Mariæ Magdalenæ de Alexandria. Hujus autem diverſæ locutionis rationem nemo adhuc illorum, qui in hac controverſia ſtylum exacuerunt, tetigiſſe cognovi, quod erat præſtandum. Nunc interim in anteceſſum Vilelmi Archiepiſcopi decretum exhibebo, quod ita ſe habet.

Wilelmus Divina miſeratione ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ, & ſororibus Monaſterii B. Mariæ Magdalenæ de Alexandria ordinis S. Damiani Aſſiſinaten. ſalutem, & benedictionem. Cum Monaſterium in honorem B. Mariæ Magdalenæ in loco memorato conſtrui fecerimus, ut ibidem devote Domino famulantes pro nobis, & aliis . . . . veſtræ piæ, ac humili petitioni pio concurrentes aſſenſu prædictum Monaſterium, & perſonas illic nunc, vel in futurum commorantes cum omnibus bonis ſuis conſenſu, & voluntate Capituli ab omni jure Epiſcopali, & cujuslibet conditionis obligatione tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus pleno jure liberamus, & eximimus; nihil aliud nobis, & Eccleſiæ Mediolanenſi in eiſdem reſervantes niſi conſecrationem Eccleſiæ, & Altarium cum fuerimus requiſiti; ſi tamen nos, & ſucceſſores noſtri gratis, & ſine pravitate aliqua voluerimus conſecrare. Reſervamus etiam nobis libram unam ceræ in feſto B. Mariæ Magdalenæ 8. diebus ante, vel 8. diebus poſt feſt. &c. Ego VVilelmus de Riſſolio Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus. Ego Albertus Amiconus Mediolanenſis Eccleſiæ Archipresbiter etc. etc. Dat. etc. MCCXXXVII. die Mercurii prima die menſis aprilis ind. X.

MCCXCIII. col. 260 *n.* 252 *Ex membrana Capituli recuperata, ac diligenter inſpecta hæc ſupplenda. lin.* 14. Ricardi *legitur* Aicardi. *lin.* 28. *paſt* curare *hæc adjunge* prædictum pedagium, curadiam, & bechariam, & de medietate ipſius beccariæ, & redditus, ac utilitates, qui, & quæ procedunt ex ea, eidem D. electo facere integram rationem, & dictam medietatem conſignare, & reddere totaliter, & perfecte. *lin.* 33. *adde* remiſit prædictis, ſeu ab aliquo prædictorum eoſdem, & quemlibet eorum de prædictis damnis, & injuriis liberaliter eos abſolvit, & eidem remiſit, & non conveniet, vel faciet de jure, vel de facto ſub pœna dupli

Digitized by Google

valoris pedagii, & curadiæ, & bechariæ ſtipulatione præmiſſa, pro quibus omnibus, & ſingulis firmandis, & obſervandis dictus D. O. obligavit prædicto Jac. omnia bona Aquenſis Epiſcopatus, & dictus Jac. obligavit dicto D. Electo omnia bona ſua, & inde chartam. *Hæc tamen donatio ſuit ab eodem Epiſcopo ob illius ingrati animi vitium revocata, ut ex ſequenti ſcriptura conſtat ex eodem Tabulario eruta.* Anno Domini MCCLXXXXIII., indictione VI., die Veneris XXXI. julii in civitate Aquis in clauſtro majoris Eccleſiæ Aquenſis praeſ. Rufino Badalo, Ogerio Goſberto, Leone Morando, Rufino Barreta, & D. Bertolino Aquenſi præpoſito teſtibus vocatis D. Olgerius Aquenſis Electus revocavit, caſſavit, & irritavit propter ingratitudinem quamdam donationem factam Jac. Domini Aycardi de pedagio, curadia, & beccaria a prædicto D. Electo, ut apparet per cartam inde factam manu mei Jacobi Botacii Notarii infraſcripti, tenor cujus ſic incipit etc. Ego Franciſcus Novellus de Tercio etc.

MCCXCV. col. 261. *n.* 255. *Cl. V. Chenna pag.* 153. *refert ſub die XVI. junii, qua non Lunæ, ſed Jovis dies currebat.*

MCCXCVI. col. 267. *n.* 257. *Ex collatione cum ſuo archetypo hæc ſuo loco reponenda, lin.* 38. munda de Camorino *lege* munda, Bechamorino. *lin* 40. Præpoſitus Eridericus *l.* Bertolinus Præpoſitus, Fridericus. *dele comma poſt* Fridericum.

MCCXCVII col. 268. *n.* 259. *Variantes ex collatione cum archetypo Capituli Lin.* 62. XXVIII. &c. *lege* indictione X., die Veneris XXVII. novembris in Capitulo majoris Aquenſis Eccleſiæ. *lin.* 63. teſtibus *l.* & VVilelmo Multure teſtibus.

Col. 269. *lin.* 4. Eccleſiæ S. Magdalenæ &c. *l.* Eccleſiarum S. Mariæ, & S. Hippoliti *lin.* 6. *in fine poſt* eſſe *adde* annexas, & *lin.* 7. præbendas *l.* præbendæ ſuæ Aquenſis. *lin.* 11. Belengio &c. *l.* Bergoncio de Uvada Not. *lin* 14. auguſto &c. *adde* ex fructibus dictarum Eccleſiarum, præbenda, & occaſione præbendæ dicti Præpoſiti. Dictus presbiter Wilelmus promixit eidem Præpoſito ſolemniter ſtipulanti, & recipienti eidem Præpoſito daturum de cætero ſingulis annis in feſto S. Mariæ de Aug. ſeſtaria viginti frumenti pulchri mundi, & bene ſicci ſub pœna librarum XXV. Aſt pro ſingulis vicibus, quibus ceſſaverit in præſtacione dicti frumenti, & pœna ſoluta, & exacta, vel non ad prædicta omnia, & ſingula teneatur renuncians exceptione doli mali &c. obligans omnia ſua bona &c., pro quibus ſe conſtituit poſſeſſorem pro eo, & ejus nomine *lin.* 25. Belengio *l.* Belengeriis. *Bertolinus iſte Præpoſitus Eccleſiæ Aquenſis tam dignitatis cauſa, quam rerum gerendarum cognitione magnam eorum partem habuit, quæ in hoc quaſi acephalo Eccleſiæ Aquenſis ſtatu ob trium Epiſcoporum inter ſe de primatu litigantium contentiones contigerunt, ut oſtendunt duæ aliæ chartæ in Tabulario Capituli repertæ, quas hic ordinatim profero.*

Anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto, indictione XIII., die VII. menſis decembris præſentia teſtium infraſcriptorum D. Arnaldus de Platea Præpoſitus Aſtenſis fecit, conſtituit, & ordinavit ſuum certum nuncium, & procuratorem D. Bertholinum Baudizonum Præpoſitum, & Canonicum Aquenſem abſentem tamquam præſentem in cauſa, quam habet, ſeu habiturus eſt cum Capitulo, & Canonicis Eccleſiæ S. Secundi de de mercato Aſtens. etc. Et Ego Henricus Riprandus de S. Albano Not. etc.

Anno Nativitatis Domini MCCLXXXXI., indictione IV., die Sabbati VI. menſis januarii. In Sezadio . . . . D. Gandulfus Præpoſitus Eccleſiæ S. Mariæ de Sezadio fecit etc. D. Bertholinum Præpoſitum majoris Eccleſiæ abſentem, & Bonellum præſentem ſuos certos nuncios ſindicos, & procuratores etc. ad omnia, & ſingula ſua negotia gerenda etc. coram D. O. Electo Aquenſi etc. Ego Olgerius etc.

MCCXCVIII. col. 269. *n.* 260. *Tabularium Capituli ad hujus chartæ emendationem non ſolum autographum, ſed præterea tres alias membranas, quæ ad hanc cauſam pertinent, & aliquam lucem huic negotio licet privato diffundunt, ſuppeditavit. Præſtabit hic earum ſeriem, ac ſubſtantiam deſcribere.*

Anno MCCXCVIII. die XXII aprilis in Capitulo majori Aquenſis Eccleſiæ. Cum Arnaudus Rector Eccleſiarum S. Georgii, & Laurentii de VViliolis de Caxinis electus fuerit in Archipresbiterum Plebis de Caxinis D. Ubertus Archidiaconus conſentiente D. Frederico Archipresbitero, Bertolino Præpoſito, Aranco, Odono Bonello Canonicis Aquenſibus, conſiderans perſonam Baudecini dictarum Eccleſiarum Clerici, qui Baudecinus vocem ſuam contulit dicto D. Uberto Aquenſi Archidiacono, & toti Capitulo fore utilem, ac neceſſariam. . . . *Spiritus ſancti gratia invocata, ipſum in Rectorem illarum Eccleſiarum elegit, qui & Eccleſiæ Aquenſi præſtitit conſuetum fidelitatis juramentum Notario Johanne de Belengeriis. Facta nominatione die XXV. aprilis D. Fredericus Archipresbiter Caſſinas petiit, ubi cum Not. Bauduino Zanto Baudecinum in ſuarum Eccleſiarum poſſeſſionem miſit. Accidit circa hæc tempora, ut Henricus, & Jacobus Caſſinenſes adierint Ogerium electum Aquenſem, qui falſo ſibi perſuadens harum Eccleſiarum electionem ſui juris eſſe, illos in Miniſtros illarum elegit; ſed monitus a Capitulo nullam fore ejus electionem ob patronatum eis a Romano Pontifice Adriano conceſſum, illam retractavit, ut ex hac charta n.* 260. *conſtat, in qua hæc emendanda. Poſt annum lin.* 22. *ſic legendum* : indict. XI., die XIII. octobris in civitate Aquis in domo Percivalli Beſurii. *lin.* 24. Petro teſti *adde* D. Arancho Aquenſi Canonico, & Jacobo Botazio Not. teſtibus vocatis, & rogatis. *lin.* 26. ante Eccleſiæ *pone* & rectoriam. *lin.* 35. detentam *l.* obtentam. *lin.* 36. ultra *l.* citra. *lin.* 40. pre biterum *adde* miniſtrum ipſius Eccleſiæ. *lin.* 41. *in fine adde*, & quod in dicta Eccleſia præbenda alicujus miniſtri, vel clerici non vacabat. *lin.* 43. Eccleſia etc. *perge* Eccleſia, proteſtans ſe ſolum recognoſcere, & eſſe Rectorem dictum Baudezonum, & Clericum D. Fredericum Aquenſem . . . . Archipresbiterum. *Anno ſequenti novæ excitatæ ſunt Caxinis controverſiæ. Vacarunt enim*

Digitized by Google

Clericatus Eccleſiarum S. Laurentii, & S. Georgii. Presbiter Enricus, & Jacobus Coſta Clericus, ambo jam antea ab Oglerio electi, contendebant Baudezonem earum Rectorem teneri ipſos eligere in illarum miniſtros, quod hic inficiabatur. Die itaque III. junii quæſtionis examen delatum fuit Arnaudo Carrariæ Archipresbitero de Caſſinis, ut arbitror, qui edixit Baudezonum teneri Enricum, & Jacobum Coſtam eligere in Clericos illarum Eccleſiarum, modo a majori Aquenſi Eccleſia confirmationem peterent, eique fidelitatis juramentum præſtarent, ut in membrana Capituli a Verzello Predazio Notario MCCXCIX. ſcripta continetur. Cæterum non unum hoc erat Capituli Aquenſis privilegium in Caſſinarum Eccleſiis, alia quoque ipſi jura in quædam prædia competebant, quemadmodum ex ſequenti charta evincitur ex Tabulario eodem eruta, quam in publicam lucem profero.

Anno Domini MCCXLVII., indictione V., die Mercurii XXIIII. julii in Aquis in clauſtro Aquenſis Canonice præſentibus Odezone filio Gosberto de Aquis, Petro Emborre, Anſelmo de Miribello, & Bozio de Porta teſtibus rogatis Capitulum Canonice Aquenſis ſcilicet D. Archidiaconus, Lotherius Præpoſitus, Presbiter Rufinus, Presbiter Bovonus, Ogerius, & Henricus Canonici dictæ Canonicæ Aquenſis nomine, & vice Capituli dictæ Canonicæ dant, cedunt &c. ad fictum reddendum XIIII. ſeſtariorum grani ad menſuram de Caſſinis Arnaudo Presbitero, Presbitero Petro, & Presbitero Gandulfo Canonicis ſanctæ Mariæ plebis de Caſſinis recipientibus nomine dictæ plebis quartum & decimam, quod & quam dictum Capitulum Aquenſe habet, & conſuevit habere in quadam petia terræ poſitæ in territorio Caſſinarum in loco, ubi dicitur Brayda plebis, cui cohæret dicta plebs a duabus partibus, Rufinus &c. quod quartum & quam decimam dicti Canonici dictæ plebis confitentur dictam plebem conſuetam reddere, & debere reddere Aquenſi Canonicæ prædictæ. Item prædictum Capitulum Aquenſe eodem modo ut ſupra dat &c. omnes rationes, & jura reales, & perſonales, utiles, & directas, quæ & quas habent, vel habere poſſent in quarto, & decima unius petiæ terræ &c. quam poſſidet Rufinus filius q. Johannis Graſſi, & eſt poſita in territorio Caſſinarum in eadem ora, cui cohæret plebs a duabus partibus, & hæredes q. Boniplaciti &c., pro quibus omnibus, & ſupradictis prædicti Archipresbiter, & Canonici dictæ plebis promittunt dare &c. Capitulo Aquenſi nomine ficti XIIII. ſeſtarios grani pari, & ſicci ad menſ. Caſſinarum omni anno, quo in dictis terris fuerit meſſis, vel debuerit eſſe perpetuo ſalvo eo quod ſi meſſes prædictarum terrarum forent devaſtatæ propter guerram generalem &c.

Ego Albertus Cutis Not. &c.

MCCXCIX. col. 269. *n.* 261. *lin.* 54. indict. II. *corr. ex autographo* XII. *lin.* 55. *lege* Archipresbiteratus.

Col. 270. *lin.* 18. *poſt* interfuerunt *adde* Paganus Sulchus, Manfredinus Rodinus de Aquis, & Rufinus Squarzaficus de Septebrio &c.

MCCCVI. col. 273. *n.* 267. *Hæc inveſtitura fuit renovata a Guidone II. Bartholomeo hujus Franceſchini filio: qui poſtea ob crimen contra fidelitatis leges commiſſum feudo Rochettæ privatus fuit. Hæc omnia conſtant ſequenti membrana, quæ ex Tabulario Capituli eruta nunc in publicum prodit.*

In nomine Domini amen. Anno a Nativitate ejuſdem MCCCXLIX., indictione II., die XX. decembris in caſtro Epiſcopali Biſtagni præſentibus Jacobo de Landulphis juriſperito de Papia Franciſco Dach Præpoſito Eccleſiæ S. Johannis de Inciſa Gulielmo de Odono, & Franciſco cui dicitur Jorinus de Inciſa teſtibus vocatis, & rogatis. Cum ſit evidens ex quampluribus privilegiis Imperatorum, & Regum caſtrum & villam Rochettæ Pelaſeæ cum omnibus poſſeſſionibus, hominibus, & omnimoda jurisdictione, mero ac misto imperio, ac omnibus pertinentiis eorumdem ad Aquenſem Eccleſiam, & Epiſcopum pertinere a tanto tempore, citra quod contrarium memoria hominum non habetur, nec haberi poſſet, ac etiam appareret Eccleſiam prædictam, & Epiſcopos ejuſdem dictum caſtrum cum prædictis omnibus pacifice tenuiſſe, & poſſediſſe, & in poſſeſſione ipſius, & omnium prædictorum fuiſſe, & ſtetiſſe dictum caſtrum cum prædictis inveſtiendi, & fidelitates factas dictis Epiſcopis Aquenſibus eandem Eccleſiam recipiendi, & prædictum caſtrum, & feudum dictæ Aquenſis Eccleſiæ, & Epiſcoporum ejuſdem ut de prædictis omnibus patet quampluribus inveſtituris, & publicis inſtrumentis per infraſcriptos Notarios annis & diebus infraſcriptis: & primo inſtrumento uno recepto per Petrum Notarium 1211. die 4. martii.

Alio per...... de Tertio Not. an. 1260. 20. maii.

Alio per dictum .... Not. an. 1265. 25. julii.

Alio per dictum ..... Not. an. 1267. 21. octobris.

Alio per Georgium Maſcarum Not. de Beſtagno anno 1288. 8. aprilis.

Alio per Morandum Gelinum Not. d. anno 26. junii.

Alio per Leonem Gratarolam Not. 1289. 14. maii.

Alio per Rufinum Barettam Not. de Aquis 1294. 2. oct.

Alio per Johannem Beſtagnum 1306. 6. aprilis.

Alio per dictum Johannem 1309. 7. aprilis.

Alio per Ughetum de Rolando Not. an. 1343. 27. aug.

Alio per Franc. Novellum de Tertio 1347. 21. ſept.

Item quodam alio inſtrumento inveſtituræ factæ per R. in Ch. P. D. Guidonem Aquenſem Epiſcopum, & Comitem Bartolomeo de Calamandrana recepto per Franciſcum Novellum Notarium ſub anno Domini 1348, die 22 decembris certis modis, & pactis contentis in dicto inſtrumento, cumque etiam appareret præfatum Dominum Epiſcopum proteſtatum fuiſſe, ac denunciaſſe dicto Bartholomeo, quod ſi contingeret dictum Bartholomeum moleſtari de jure, vel de facto per aliquem Baronem Comitem Ducem Principem Marchionem Dominum, ſeu aliquam aliam perſonam de mundo circa dictum caſtrum, quod ipſe deberet ſe defendere per ſe ipſum ſicuti debet quilibet fidelis, & legalis Vaſ-

Digitized by Google

ſallus, & in caſu quo per ſe ipſum defendere ipſum caſtrum non poſſet, quod eundem poneret in manibus dicti D. Epiſcopi, cum idem D. Epiſcopus paratus eſſet eundem caſtrum defendere a quolibet ex prædictis, & quolibet alio ſicut Dominus dicti caſtri, & omnium prædictorum, & etiam omnia alia facere verſus dictum Bartholomeum, quæ de jure appareret eundem facere debere, & quod ad aliquam compoſitionem, tranſactionem, conventionem ſeu ad aliquod colloquium tractatum compromiſſum, vel alium contractum, ſive pactum occaſione dicti caſtri cum aliquo ex præmiſſis, ſive cum aliquo qui eſſet inimicus dicti D. Epiſcopi, ſive aliquid de bonis Eccleſiæ Aquenſis violenter detineret occupatum pervenire non deberet, nec auſus eſſet ſine expreſſa licentia, & voluntate, & conſenſu dicti D. Epiſcopi, quod ſi contra prædicta, vel aliquo prædictorum in aliquo faceret, vel veniret, quod ipſe Bartholomeus eſſet privatus a feudo dicti caſtri, & omnium prædictorum, ac etiam ex nunc prout ex tunc, & contra, & quoties in aliquo ex caſibus antedictis fieret per eundem Bartholomeum idem D. Epiſcopus privabit eundem Bartholomeum a feudo dicti caſtri, & omnium prædictorum, ac etiam totius ejus quod idem Bartholomeus teneret in feudum, ſeu alio modo ab Aquenſi Eccleſia quocumque modo, jure, & forma quibus de jure melius poteſt dictam privationem facere poterit, & pro privato de omnibus ex prædictis eundem Bartholomeum declarabat tamquam Dominus dicti Bartholomei caſtri, & omnium prædictorum, ut de prædictis proteſtatione, denunciatione, & omnibus ſupradictis patet publico inſtrumento recepto per me Franciſcum Notarium infraſcriptum prædictis milleſimo, indictione. die VIIII. decembris. Cumque appareret dictum Bartholomeum capi, ac detineri feciſſe quendam de Bruno cum ſuis bobus hominem D. Gulielmi Scarampi cognati dicti D. Epiſcopi venientem de Alexandria, & redeuntem ad locum Bruni feudum D. Marchionis Montisferrati pro mercatandando, & negotiando, & ipſum ducendo ſuper poſſe Biſtagni loci dicti D. Epiſcopi, & ipſum hominem ſic captum duxiſſe in caſtrum Rochettæ Pellaſeæ, & eundem detinere in dicto caſtro, & in ipſius fortiam ut conſtat per confeſſionem dicti Bartholomei in præſentia Jacobi Loi de Ponte Notarii procuratoris dicti D. Epiſcopi, ut patet publico inſtrumento dicto anno die XXIX. novembris: ac etiam appareret D. Petrum de Gamora de Palma Vicarium Marchionis Montisferrati eidem D. Epiſcopo comminatorias quam plures literas deſtinaſſe, in quibus continebatur, quod idem D. Epiſcopus dictum hominem dicti D. Marchionis cum dictis bobus relexari faceret per dictum Bartholumeum, aliter concederet contracambium dictis de Brano contra homines de Biſtagno; pro eo quod dictus homo cum bobus tranſitum fecerunt ſuper poſſe Beſtagnum, ac etiam contra ceteros homines, & bona totius Epiſcopatus, ac etiam ad ulteriora procederet, qua in honorem dicti D. Epiſcopi non cederent aliqualiter, imo cederent in maximum detrimentum D. Epiſcopi, & totius terræ ipſius, & hominum ſuorum; atque hoc patet ex ipſius Vicarii litteris proprio ſigillo munitis, ac etiam appareret ſicut dictus Dominus Epiſcopus eidem Bartholomeo denuntiari, & requiri fecerat dictum hominem cum dictis bobus per dictum Jacobum Loi Notarium, & procuratorem ſuum, & quia ipſum hominem cum bobus prædictis eidem procuratori daret ut ipſum poſſet ducere in fortia, & baylia prædicti D. Epiſcopi, aliter ſi prædicta non faceret quod propter detentionem dicti hominis, & bobum maximum periculum, & detrimentum eidem D. Epiſcopo, & omnibus hominibus ſuis, ac rebus eorumdem, & totius terræ ipſius poſſet evenire, & quia hoc idem procurator requirebat ab ipſo Bartholomeo ſub pœna privationis feudi dicti caſtri, & omnium prædictorum, & totius ejus quod teneret ab Aquenſi Eccleſia. Et quia ipſum Bartholomeum tamquam infidelem, & inlegalem tamquam mandatorum præfati D. Epiſcopi totaliter inobbedientem a feudo dicti caſtri, & omnium prædictorum privabat, & pro privato haberi perpetualiter declarabat; ex tunc prout ex nunc omni modo, jure, & forma, quibus melius idem procurator dicto procuratorio nomine poterat ſi, & quoties contra prædicta, vel aliqua præmiſſorum per dictum Bartholomeum fieret, ut de prædicta proteſtatione, requiſitione, & pronunciatione apparet publico inſtrumento recepto per me Notarium infraſcriptum prædictis M., & indictione die 29. novembris; cumque & appareret eumdem Bartholomeum poſt dictam requiſitionem reſpondiſſe dicto procuratori, quod dictum hominem ei dari non poterat, & quod in caſu quo idem D. Epiſcopus eum vellet tantum habere, quod ipſe poneret hominem in fortiam, & bayliam eorum, qui ipſum cœperunt, ut de ipſo facerent quidquid vellent contemnendo, & dicendo contra præcepta dicti D. Epiſcopi, & contra ipſius honorem, & pacificum ſtatum, ut de prædicta reſponſione patet inſtrumento requiſitionis prædictæ; cumque & appareret prædictum Bartholomeum ad colloquium perveniſſe cum dicto D. Vicario dicti D. Marchionis, ignorante dicto D. Epiſcopo, tractando cum eodem Vicario ſuper facto dicti caſtri Rocchettæ, eo modo quod cum dicto D. Marchione aliqua, & talia fecit, quæ redundabant, & poterant redundare in grande præjudicium dicti D. Epiſcopi, & Aquenſis Eccleſiæ antedictæ, & quod moleſtat continue, & hinc retro quam pluries moleſtavit dictum D. Epiſcopum de dicto ſuo feudo Rochettæ Pellaſeæ, & poſſet ad concordiam pervenire abſque voluntate dicti D. Epiſcopi, & ſcientia ipſius, ut prædicta conſtant per publicam vocem, & famam, quam plurium circumſtantium eidem caſtro Rochettæ, & habitatoribus in eiſdem. Cumque & appareret eumdem Bartholomeum de dicto Domino Epiſcopo Domino ſuo dixiſſe Domino Vicario, & quam pluribus aliis perſonis multa verba infamatoria, ut dicit dictus D. Epiſcopus, & quæ cedere poſſent in grande detrimentum, & præjudicium dicti D. Epiſcopi, & hominum totius terræ ſuæ, ac & eumdem Bartholomeum in ultimis conſtitutum teſtamentum feciſſet

Digitized by Google

extraneos in ipſo inſtituendo hæredes de dicto feudo, & in dicto feudo, & nullam mentionem habendo de dicto D. Epiſcopo Domino ſuo, ac & invito dicto D. Epiſcopo muniendo tunc dictum caſtrum de gentibus extraneis, propter quod maximum periculum eidem D. Epiſcopo imminebat, & Aquenſi Eccleſiæ, ne ipſa Eccleſia privaretur, & ſpoliaretur perpetuo prædicti caſtri Rochettæ; cumque & appareret D. Franceſchinum de Calamandrana patrem dicti Bartholomei tunc Vaſſallum Eccleſiæ prædictæ dictum caſtrum Rochettæ feudum dictæ Aquenſis Eccleſiæ cum omnibus prædictis alienaſſe, & vendiſſe certis perſonis inſcio Domino Ottobono de Caretto, qui tunc ſe gerebat pro Aquenſi electo, a qua idem D. Franciſcus dictum caſtrum in feudo habebat in diminutionem, & graviſſimum detrimentum dictæ Aquenſis Eccleſiæ, & D. Epiſcopi, & ſucceſſorum ejuſdem; cumque & appareret D. Jacobum de Landulphis de Papia Vicarium dicti D. Epiſcopi de mandato ipſius D. Epiſcopi noleatis adhibere reſcriptum aliquale prædictis omnibus commiſſis per dictum Bartholomeum ſi adhuc nollet ſe habere verſus eumdem D. Epiſcopum ut rectus, & fidelis Vaſſallus erga Dominum ſuum ſe habere deberet; volens eumdem ipſum in Vaſſallum detinere prout hinc retro retinuit, ſi de cetero eſſet obbediens dicto Domino ſuo acceſſit ad dictum caſtrum Rochettæ, & eidem Bartholomeo requiſivit, & denunciavit in omnibus, & per omnia prout ſupra denunciavit Jacobus Loy Procurator dicti D. Epiſcopi, & ultra contenta in dicta denuncia, quod ad aliquam compoſitionem non perveniret cum aliqua perſona occaſione conveniendi in aliquo ſuper facto dicti caſtri ſub pœna privationis dicti feudi, & totius ejus quod ab Aquenſi Eccleſia detinebat. Et prædictum Bartholomeum reſpondiſſe perſeverando in malitia ſua, & in infidelitate, & inlegalitate ipſius contra dictum Dominum Epiſcopum Dominum ſuum, quod dictum hominem nolebat eidem D. Epiſcopo dare, nec ipſius manibus ponere, ſed volebat attendere quæ promiſerat certis de Alexandria, & quod ipſe dimitteret ſe ante trabucari, quam dictum hominem de Bruno daretur dicto D. Epiſcopo, & quia iſta non erat bona via, quam tenebat idem D. Epiſcopus, quia quum vellet, oſtenderet bene, ſicut dictus D. Epiſcopus, nec Aquenſis Eccleſia nullum jus habent in dicto caſtro Rochettæ, ut de prædicta detentione requiſitus, & reſponſione patet, publico inſtrumento recepto per me Notarium infraſcriptum prædictis milleſimo, & indictione die nona decembris. Et etiam appareret eumdem D. Epiſcopum prædictam denuntiam, acta, & requiſita per dictum Vicarium ſuum ratificaſſe, & approbaſſe in quantum faciunt pro ipſo, & pro Aquenſi Eccleſia, & non aliter, nec alio modo, ut patet publico inſtrumento recepto per me Notarium infraſcriptum prædictis milleſimo, & indictione die 10. decembris, & ſimilis requiſitio foret facta de mandato dicti D. Epiſcopi dicto Bartholomeo, per quam plures homines de Biſtigno ...., quæ omnia, & ſingula penitus redundant in obbrobrium, & maximum detrimentum dicti D. Epiſcopi, & Eccleſiæ antedictæ. Et de cetero fortius, & gravius de facili poſſent redundare, propter quæ commiſſa per dictum Bartholomeum, idem Bartholomeus contra formam dictarum denunciæ, & fidelitatis factæ per eum dicto D. Epiſcopo, & in tantum quod ipſo jure privatus eſt a dicto feudo dicti caſtri, & omnium prædictorum, & pro privato perpetualiter teneri, & haberi debet, ac etiam totius juris quod haberet in aliquibus aliis bonis Eccleſiæ antedictæ, ac etiam privatus fuit, & pro privato declaratus per dictum D. Epiſcopum, ut de prædicta privatione, & declaratione conſtat publico inſtrumento recepto per me Notarium infraſcriptum prædicti M., & indictione, die XVIII. decembris: ecce quod præfatus D. Epiſcopus prædictis omnibus diligentiſſime examinatis, & conſideratis, & matura deliberatione ſæpe, & ſæpius prehabita in prædictis habito etiam colloquio cum quam pluribus juriſperitis dubitans prædictis omnibus rationibus, & qualibet earum ne Eccleſia antedicta majoribus damnis afficiatur, & in poſterum prægravetur, ac etiam ne feudo dicti caſtri, & prædictorum omnium totaliter deludetur, & ſpecialiter propter infidelitatem, & inlegalitatem dicti Bartholomei attendens dictum Bartholomeum fore de jure privatum a feudo dicti caſtri Rochettæ, & omnium prædictorum, & pro privato perpetuo fore cenſendum, ac etiam dictum caſtrum cum omnibus poſſeſſionibus, & ceteris pertinentiis eorumdem cum mero, & mixto imperio ad Aquenſem Eccleſiam prædictam, & præfatum D. Epiſcopum juridice devolutum, & apertum, & pro devoluto, & aperto haberi volens, ſuorum prædeceſſorum Epiſcoporum Aquenſium veſtigia in bonis imitari, & aquiſitum, atque relictum prædicto D. Epiſcopo per dictos ſuos prædeceſſores theſaurum incomparabile amicos, & fideles videlicet, & dictum caſtrum, & feudum antedictum cum prædictis hominibus, poſſeſſionibus, rebus, & omnimoda juriſdictione nobiles viros Dominum Oddonem ejus fratrem, & filium quondam D. Jacobi Marchionis Inciſiæ, nec non D. Joannardum filium quondam D. Raimondini ex Marchionibus prædictis recipientes ejus proprio nomine, ac nomine, & vice D. Alberti fratris ipſius D. Joannardi, & ut fratris ipſius Joannardi, & ut fratris, & tamquam conjuncta perſona ipſius, pro quo de rato habendo promiſit ſub obligatione bonorum dicti Joannardi omnes ex Marchionibus Inciſiæ; perſeſſe, & hæredes eorum maſculis tantum legitime ex eis deſcendentibus ibidem perſonaliter præſentes genibus appoſitis in terram præſentem inveſtituram a præfato D. Epiſcopo pro ſe, & pro Eccleſia Aquenſi faciente, & devote ſuſcipientes, ac mero, & mixto imperio cum omnibus ſingulis ſupraſcriptis cum eorum pertinentiis in integrum in nobile, & gentile feudum, & antiquum cum uno annulo aureo, quam in manibus tenebat dictus D. Epiſcopus pro ſe, & vice Aquenſis Eccleſiæ, & ſucceſſorum ſuorum in dicta Aquenſi Eccleſia Canonice intrantium ſolemniter inveſtivit; videlicet dictum Dominum Oddonem pro medietate pro indiviſo, & dictos Dominos Albertum, & Joannardum pro alia medietate, ita quod undique habeat, & ſapiat vim, & natu-

Digitized by Google

ram nobilis, & antiqui, ac gentilis ſeudi. Quæ quidem Rochetta, & quod caſtrum, & villa Rochettæ cum poderio ipſius ſunt ſituata in Diœceſi Aquenſi inter vallem Burmidæ, & vallem Berbi, quibus coerent poderia Montisboni, Ronchezenarii, Caxinaſchi, & Calamandranæ: Hoc modo, & forma facta eſt prædicta inveſtitura per dictum Dominum Oddone pro ſe, & hæredes quibus ſupra videlicet quod prædicti D. Oddonus, Albertus, & Joannardus, & hæredes eorum, maſculis tantum ex eis deſcendentibus teneantur ipſi D. Epiſcopo, & ſucceſſoribus ipſius, & Aquenſi Eccleſiæ caſtrum prædictum cum omnibus prædictis in manibus eorum ponere guarnitum, & diſguarnitum, & quum dictus D. Epiſcopus eum requirat, vel requiri faceret, & pacem, & guerram facere de ſuis perſonis, & hominibus dicti loci, ac exercitum, & cavalcatam, & omni alia, quæ homines de Beſtagno, de Tertio, de Ronchezenario, de Cavatorio, & de Caſtelletto faciunt, & facere tenentur pro dicto D. Epiſcopo, & quæ facient, & facere tenebuntur pro ſucceſſoribus dicti D. Epiſcopi, & etiam quum dicti D Oddonus, Albertus, & Joannardus, ſive hæredes eorum eumdem caſtrum defendere non poſſent ab aliquo eos moleſtante, & quia eiſdem Dominis Oddono, Alberto, & Joannardo, vel hæredes eorum non ſit licitum abſque expreſſa licentia dicti D. Epiſcopi, vel ſucceſſorum ipſius dictum caſtrum, villam, ſeu aliqua ex prædictis alicui perſonæ communi Collegio, & Univerſitati D. Domino Duci, Marchioni, Baroni, Comiti, vel alteri perſonæ, cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis, ſeu preminentiæ exiſtat alienare, donare, ſeu in teſtamento relinquere, vel alio modo paciſci, compromittere, obligare, ſive dominium dicti caſtri, & omnium prædictorum, quovis modo in toto, vel in parte in alium transferre faciendo fidelitatem alteri, vel non faciendo ſub privatione feudi, & omnium jurium competentium, vel quæ competere poſſent dictis Dominis Oddono, Alberto, & Joannardo in dicto caſtro, & jure, ac juriſdictione ipſius ita quod homines dicti caſtri, & villæ Rochettæ Pellaſcæ teneantur in manibus dicti D. Epiſcopi ſingulariter, & expreſſe fidelitatem facere de omnibus, quæ tenent ſuper poſſe dicti caſtri, & villæ cum debito juramento, & hanc inveſtituram dictus D. Epiſcopus fecit, & facit in dictos Dominos Oddonem, Albertum, & Joannardum, ſalvo ſemper in principio, medio, & fine præſentis inveſtituræ omni jure Aquenſis Eccleſiæ, & ipſius D. Epiſcopi, & cujuſcumque alterius perſonæ habentis, meliora, & potiora jura dictis Dominis Oddono, Alberto, & Joannardo ad prædictam inveſtituram dicto caſtro, & omnibus ſupradictis recipiendam a præfato D. Epiſcopo, vel ſucceſſoribus ipſius, & ab Aquenſi Eccleſia; proteſtatione tamen præmiſſa in principio, medio, & fine per eumdem D. Epiſcopum; quod dictam inveſtituram in dictos Dominos Oddonem, Albertum, & Joannardum facit ſi, & in quantum de jure melius fieri poteſt, & non aliter, nec alio modo. Et in caſu quo reperiretur de jure fieri non potuiſſe dictam inveſtituram in prædictos Dominos Oddonem, Albertum, & Joannardum per dictum Epiſcopum, & ab ipſo non potuiſſe fidelitatem recipere, quod pro infecta, ac nulla ex tum prout ex nunc habeatur, ac nullius ſit valoris penitus, & momenti; qua inveſtitura facta cum proteſtatione prædictis modis, & formis antedictis per eumdem D. Epiſcopum in dictos Dominos Oddonem, Albertum, & Joannardum, prædicti D. Oddonis, & Joannardi ſuo, & prædicti D. Alberti fratris ſui nomine, pro quo de rato promiſit pro ſe, & heredibus eorum maſculis tantum legitimis ex ſe deſcendentibus eidem D. Epiſcopo ſuo nomine, & Aquenſis Eccleſiæ, & ſucceſſorum ipſius ſtipulanti, & recipienti fidelitatem fecerunt; ac etiam corporaliter tactis ſacris ſcripturis præſtiterunt in manibus D. Epiſcopi prædicti fidelitatis debitum Sacramentum. In omnibus & per omnia prout, & ſicut in Capitulis novæ, & veteris fidelitatis forma noſcitur contineri. Et de ſuis perſonis, equis, & armis pro dicto feudo, ac etiam de hominibus dicti loci facere pro dicto D. Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis, & pro Aquenſi Eccleſia pacem, & guerram, exercitus, & cavalcatas, & mandatis ipſius D. Epiſcopi, & ſucceſſorum ſuorum fideliter obedire contra quaſcumque perſonas, Communitates, Collegia, & Univerſitates, ut veri, ac legitimi Vaſſali pro Domino ſuo facere tenentur, & debent, ac etiam dictum caſtrum guarnitum, & diſguarnitum in manibus dicti D. Epiſcopi ponere, quoties dictus D. Epiſcopus, ſuique officiales, & ſucceſſores voluerint, ita quod ſuper turrim dicti caſtri poſſet idem D. Epiſcopus ponere banderam ſuam, & de ipſo caſtro, villæ, & hominibus, & omnibus ſupradictis facere ad ſuum libitum prout, & ſicut facere poteſt de ceteris terris ſuis, & hominibus Beſtagni, Tertii, Cavatorii, Caſtelletti, Ronchezenarii, & aliis ſuis locis, & licet hic, non exprimantur caſus ſpecificati in Capitulis novis, & veteris formæ fidelitatis, propter prolixitatem verborum, tamen dictus D. Epiſcopus, & dicti Domini Oddonus, & Joannardus ſuo nomine, & dicti D. Alberti eos voluerunt haberi pro ſpecificatis, & declaratis, ſicut ſi expreſſe omnes hic eſſent deſcripti, & inde prædictus D. Epiſcopus, & dicti Domini Oddonus, & Joannardus ſuo nomine, & quo ſupra præceperunt dictis fieri publica inſtrumenta per me Notarium infraſcriptum, recipienda, & melioranda etc. arbitrio D. Jacobi de Landulphis de Papia Vicarii ipſius D. Epiſcopi, & D. Franciſci Præpoſiti de Inciſa.

Et Ego Franciſcus Novello de Tertio etc.

MCCCVII. col. 273. n. 268. Ex hoc documento demonſtratum horum oppiderum dominium Aquenſibus Epiſcopis olim conceſſum, atque ab Imperatoribus eis confirmatum, neque ſterile fuiſſe, neque cito extinctum, ſed ſerius adhuc perveraſſe, ut clarius ex hac alia membrana Capituli legitur.

Anno Domini MCCLVIII., die Dominica III. februarii. In Caſtelletto Aquis præſentibus teſtibus Nicolino Clerico de Alice, Arnaudo de Monteacuto, & Sighibaudo de Seremajã, D. Henricus Epiſcopus Aquenſis dedit in emphiteuſim, ſive ad fictum Henrico de Albereto uſque ad annos quatuor omnes proventus, reditus, & godias, quos, &

Digitized by Google

habet, & habere debebit in Cartoſio Epiſcopus Aquenſis uſque ad terminum ſupradictum, & in territorio dicti loci præter nemus, & fictum de Sgaranis, & nemus, ac pratum de Placiis, & poderium quod fuit Cepollæ. Eo modo ut dictus Henricus uſque ad dictum terminum habeat omnes terras, vineas, conditiones, penſiones, furnum, & molendinum, & alios introitus de Cartoſio pertinentes dicto D. Epiſcopo præter ſuperius exceptuata, & præter banna, fodra, & ſucceſſiones, dante dicto Henrico annuatim nomine ficti D. Epiſcopo Aquenſi modia viginti pulchri frumenti, & mundi, & modia ſexdecim barbariati, ſive ſeliginis ſcilicet tale granum quale habuerit de dictis terris, & de proventibus, & modia viginti ſpelte videlicet in feſto Nativitatis Beatæ Mariæ, & libras quindecim in feſto Purificationis Beatæ Mariæ, ac vinum; & pullos quando Dominus fuerit Cartoſii tam pro ſe, quam familia ſua. Quæ ficta prout ſuperius continetur dictus Henricus de Albereto promiſit dicto D. Epiſcopo dare annuatim in terminis ſupradictis cum omnibus damnis, & diſpendiis, quæ idem D. Epiſcopus, vel ejus nuncius inde faceret, vel haberet. Et pro prædictis omnibus obſervandis omnia bona ſua ipſi D. Epiſcopo pignori obligavit. Et idem D. Epiſcopus promiſit dicto Henrico prædicta omnia ei conceſſa non auferre, nec impedire, ſed ea potius defendere, & disbrigare ab omni perſona cum ratione uſque ad terminum ſupradictum. Obligando inde ipſi Henrico bona dicti Epiſcopi, & Epiſcopatus. Hoc acto & convento inter eos, quod ſi infra dictum terminum excitetur guerra communalis, & tempeſtas generalis quod Deus avertat, quod tunc non teneatur dictus Henricus ſolvere dictum fictum, ſed dare eidem D. Epiſcopo medietatem fructuum, terrarum & omnes alios proventus pertinentes dicto D. Epiſcopo. Et quod dictus Henricus debeat reſtituere omnia nemora in tali bono ſtatu ſicut modo ſunt, & quod dictus Henricus debeat bene cuſtodire nemus, & pratum de Placiis.

Eodem die & loco præſentibus teſtibus prædictis D. Henricus Epiſcopus Aquenſis per baculum, quem in manu tenebat, inveſtivit Henricum de Albereto de villicatione Cartoſii uſque ad annos quatuor proximos conſtituendo dictum Henricum ſuum nuncium villicum procuratorem, & gaſtaldum ad petendum, exigendum, & recipiendum, & recuperandos omnes fructus, proventus, & godias, quos & quas habere debet, & debuerit uſque ad terminum ſupradictum in Cartoſio, & in ejus territorio, ita quod dictus Henricus poſſit imponere bannum omnibus de Cartoſio uſque in ſolidos quinque, qui jura, & rationes curiæ non ſolverint in terminis conſtitutis, & qui jura ejus defraudaverint, & qui in nemoribus publicis inciderint, & quod dicta banna exigere, & recuperare debeat dando D. Epiſcopo medietatem bannorum prædictorum. Et quidquid in prædictis, & circa prædicta per dictum Gaſtaldum inde factum fuerit dictus D. Epiſcopus ratum, & firmum habere promiſit.

Ego Franciſcus Novellus de Tertio imperiali auctoritate Notarius hæc duo inſtrumenta ſicut ea ſcripta, & imbreviata inveni in quodam protocollo, cujus ſuperſcriptio ſic dicit. Cartularium Opicii de monte Moyzeno Notarii, in quo quidem protocollo erant ſcripti in ſecundo folio præcedenti anno Domini MCCLVIII., indictione I. de ipſo protocollo extraxi, & fideliter exemplavi de mandato, & licentia R. in Chriſto Patris, & D.D. Guidonis Dei gratia Aquenſis Epiſcopi, & Comitis nihil in ipſis, vel aliquo eorum mutans &c.

MCCCVIII. col. 273. n. 269. Ad pleniorem hujus chartæ intelligentiam aliæ adjungendæ ſunt, quarum mihi notitiam P. M. Cavallerius ex archivio ſui Conventus ſuppeditavit. FF. Minores e fundamentis excitarunt oratorium prope ſuam Eccleſiam. FF. Prædicatores litem eis moverunt, quia deerat ſpatium 140. pedum, quod ex decreto Alex. IV., & Clementis IV. inter utraſque Eccleſias intercedere debebat. Ad Romanum Pontificem quæſtio delata fuit, unde an. MCCCIX. Clem. V. varias de hac re delegationis miſit epiſtolas, in quibus Alexandria ſemper Aquenſis Diœceſis nominatur: excerpta dabo.

Clemens Epiſcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis Abbati Monaſterii S. Juſtinæ de Sezadio, & Præpoſito S Mariæ de Caſtello de Alexandria, ac Archipresbitero S Agathæ de Uviliis Aquenſis Diœceſis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Cum nobis Guardianus, & fratres Ord. Min. de Alexandria Aquenſis Diœceſis petitione monſtrarunt &c. Datum Avenione nonis maii Pontif. noſtri anno IV.

II. Clem. Epiſcopus Servi Servorum Dei dilectis filiis Abbati S. Juſtinæ de Sexadio, & Priori S. Syri de Alexandria, ac Præpoſito Eccleſiæ prædicti loci de Sexadio Aquenſis Diœceſis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. In cauſa appellationis, quæ inter Guardianum, & FF. Ord. Min. de Alexandria ex una parte, & Priorem, & Conventum Ord. FF. Prædicat. dicti loci de Alexandria Aquenſis Diœceſis ex altera vertitur ſuper eo &c. Datum . . . .

III. Clemens Epiſcopus etc. Dilectis filiis . . . . . ſancti Petri de Alexandria, & . . . . . de Quargnento, & de Montebarutio Eccleſiarum Archipresbiteris Aquenſis Diœceſis. In cauſa ſeu cauſis appellationis etc. Datum Viennæ II. idus februarii Pontificatus noſtri anno VII.

MCCCVIII. col. 274. n. 270. Huic documento adde in fine ſubſcriptionem Notarii, quæ ſic ſe habet. Ego Luchellus Bandezzonus de Beſtagno publicus imperiali auctoritate Notarius &c. prout inveni in protocollis q. Johannis de Rolando &c. *In hac eadem membrana Capituli continentur inveſtituræ multarum poſſeſſionum agri Meladienſis ab hoc eodem Epiſcopo die 25., & 26. aprilis* apud Aquenſem Eccleſiam *conceſſæ.*

MCCCVIII. col. 274. n. 271 Collatum nuper cum membrana Capituli lin. 43. ejus *l.* ejusdem. *lin.* 46. Finacio *l.* Finario. *lin.* 48. Juderto *l.* Guercio. *lin.* 50. Odo *l.* O. *ita infra lin.* 52. ac *l.* ac ſibi acquiſitum. *lin.* 61. juris *l.* jure.

Col. 275. *lin.* 1. Galzana *l.* Calvazana. *lin.* 5. *l.* monte Morixino. *lin.* 7. prædeceſſores *l.* j prædeceſſores. *lin.* 21. reciplentes *l.* recipientibus *lin.* 22. legitime *l.* legitimis. *lin.* 29. heredes *l.* homines. *lin.* 39. ſcilicet *l.* ſibi. *lin.* 43. hæc *l.* hoc. *lin.* 48. univerſali *l.* Vaſſalli *item* Eccleſiæ *l.* eidem. *Titulum*

Digitized by Google

huic chartæ hic præfixum emendandum juxta lectionem in ſerie documentorum uſurpatam.

MCCCXI. col. 277. n. 274. Hujus diplomatis exemplum, quod edidi, deſumſi ex apographo membranaceo Guidonis II. Reperi tamen in Tabulario Capituli archetypum in ampla ac optime deſcripta membrana, quod uſquequaque lacerum, ac mucoſitate corruptum vix aliquam partem legendam offerebat. Hæc tamen ex eo emendatione digna cognovi. lin. 20. conſiderantes *legitur* conſideramus. *lin.* 22. junguntur *l.* conjunguntur. *lin.* 26. cognoſcantur *l.* cognoſcant. *lin.* 34. noſtri *l.* noſtris. *lin.* 44. Henricus *l.* Heinricus.

Adde hoc in fine diplomatis appoſitum monogramma.

MCCCXIV. col. 277. n. 275. Contuli nuper hoc documentum cum membrana Capituli vetuſtiſſima, ex qua, præter paucas correctiones, multa ſuppleri poſſent, quæ hic contracte, ſervatis tamen autographi verbis exhibentur: at cum inanes, ac prolixas contineant clauſulas, quæ nullius uſui forent, atque res, de qua agitur haud magni momenti ſit, ideirco eas prætermittere ſatius duxi paucis correctionibus contentus, quæ ſic ſe habent. col. 277. lin. 60. Franceſchina, Stancona. *Deleto commate lege* Franceſchina Stancona.

Col. 278. *lin.* 23. inprinnis . . . . vel *leg.* ſupra terra heredis vel. *lin.* 30. Jacobus *l.* Jacobi. *lin.* 41. S. Martini *l.* S. Martini de Peceto.

MCCCXX. n. 277. *col.* 280. *lin.* 10. Lutoſa, equi *corrige* lutoſa, ideirco equi. *lin.* 19. Ex. *l.* Excellentiæ.

MCCCXXV. col. 283. n. 281. In Tabulario Capituli reperta eſt membrana, ex qua hæc particula extracta fuerat: ſic autem ejus initium habet.

Anno Domini MCCCLXXI., indictione IX., die II. ſeptembris in civitate Aquis S. in palatio communis etc. Nobilis vir D. Johannes Cavazonus de Aſt Poteſtas Civitatis prædictæ Aquis ſedens in palacio communis etc. præcepit mihi Gulielmo de Belleratis de Aquis Notario publico &c. ut in publicam formam redigerem ad perpetuam rei memoriam, & vim, & robur obtinerent publici inſtrumenti principia regiſtrorum, & certas particulas ipſorum, videlicet regiſtrorum Jacobi Rubutelli, Ogerii Cauderarii, & Anthonii Cauderarii filii q. Cunradini Cauderari, filii q. dicti Ogerii, & hoc ad inſtantiam, & requiſitionem Bonifacini Bellexii de Aquis Canonici Eccleſiæ Aquenſis, & in eadem pro capitulo rexidentis, nullis aliis Canonicis in Eccleſia prædicta ad præſens reſidentiam facientibus etc. *Sequitur deinde ſubſcriptio Gullielmi Belleratis, prout legere eſt docum. n.* 281. Ego Gulielmus &c.

Linea tamen 44. *poſt anni notas adde*: die XXIII. menſis madii.

MCCCXL. col. 290. n. 286. lin. 62. adde ex alio exemplari: Fidejuſſerunt pro ipſo domino Epiſcopo D.D. Luchinus Bonifacius, & Percivallius Marchiones de Carreto.

MCCCXL. col. 291. n. 287. lin. 19. predicte, poderiorum, cujus caſtri & *lege* predicte, & poderiorum ejus caſtri, cujus caſtro eſt. *lin.* 63. *poſt* inferre *adde* moleſtiam.

Ad hoc documentum illuſtrandum apprime conducit, quod in notula ſcripturarum Epiſcopatus Aquenſis legitur.

MCCCXL. Plurima inſtrumenta fidelitatis præſtitæ MM. Montisf. R. D. Guidoni (forte Ottoboni alias annus corrigendus) in diverſis membranis. *Credibile autem eſt hunc Ottobonum de omnibus pene Eccleſiæ feudis Montisferrati Marchiones inveſtiviſſe; qui ſenſim ſine ſenſu Eccleſiam poſtea omni jure, ac privilegio ſpoliarunt, quæ haud minima fuit paupertatis, atque inopiæ in ſequioribus Epiſcopis cauſſa.*

MCCCXLIII. col. 293. n. 288. Exegi ad synchronam Capituli membranam, ex qua hæc pauca mutanda eſſe cognovi. lin. 17. Jachello *l.* Sachello. 18. juriſperitorum *habet membrana ſatis perſpicue, licet legendum ſit* juriſperitis. *lin.* 38. ſi quod *l.* ſcilicet quod. *lin.* 39. electo anteceſſores *l.* electo . . . . . anteceſſores. *lin.* 59. *dele puncta intermedia.*

Hoc documentum memoratur in poſteriori charta MCCCLI. n. 301.

MCCCXLIII. col. 294 n. 290. Hæc decimarum Ulmi inveſtitura haud intelligenda pro primigenia conceſſione. In Tabulario Epiſcopali invenire eſt aliam ab Alberto Epiſcopo Aquenſi impertitam anteceſſoribus Petrini Rotundi de Roccaverano de decimis Ulmi anno MCCLI. die XXVII. auguſti ſcriptam ab Opicio Ferrario de monte Morixino Notario.

MCCCXLIII. col. 298. n. 292. In hoc documento, ſicuti & in præcedenti aſſerit Guido Epiſcopus ſe florenos MD. Aſtæ depoſuiſſe. Huic aſſertioni fidem facit notula ſcripturarum, quæ olim in Tabulario Epiſcopi ſervabantur, in qua legitur: inſtrumentum depoſiti facti per R. D. Guidonem Epiſcopum Aquenſem in Aſt de florenis MD. pro caſtro, & loco Caſtelleti Epiſcopi. *Hoc vero depoſitum factum fuit die XXIV. oct. hujus anni, ut ex eadem notula, quæ ſic habet*: un' altra ſcrittura in carta pecora del MCCCXLIII. a' 24. ottobre fatta in Aſt.

MCCCXLV. col. 307. n. 295 l. 59. de Cart *corrige* Scar. *ſcilicet* de Scarampis *uti & ſenſus totius documenti, & exemplar Tabularii Epiſcopalis ſuadet; neque ſolum hoc loco, ſed & in columna ſequenti lin.* 17. *lin.* 28. *lin.* 54. *Præter hanc correctionem adde lin.* 7. offerente *l.* offerentem. *lin.* 50. *poſt* ibidem *adde* promiſit.

MCCCLV. col. 317. n. 307. Hic Eccleſiarum cenſus fuit poſtea anno MCCCCXXXVII. a Vicario Abbatis S. Petri de Bergolio recognitus, uti ex ejus charta a nobis illata in ſuppl. col. 518. n. 85. C. V. Chenna pag. 188. hunc refert ſub die I. januarii, cum fuerit factus die VII.

Digitized by Google

MCCCLIX. col. 320. *n.* 308. *lin.* 44. indict. XI. *l.* VI. *linea ſuperiori* 42. *non* dominos *ſed* dominis *legendum videtur*.

MCCCLXI. col. 323. *n.* 311. *Ex hoc documento, quod mihi ſuppeditavit J.Naſius, qui membranam invenit in quodam Tabulario hujus civitatis, cujus domini nomen aperire ipſi religio fuit, intelligitur quæſtionem agitatam fuiſſe inter Monaſterii, ac Bubbii communitates: at de qua re prorſus mihi ignotum. In duobus antiquis notulis Epiſcopalis archivi quandam reperi indicatam ſententiam, quæ hac de cauſa ut puto ab arbitris fuit pronunciata. Sic enim in prima legitur.* 1361. Coram R. D. Patre Guidone Epiſcopo ſententia arbitramentalis prolata in loco Biſtagni pro aliquibus ſpectantibus ad communitatem Bubii. *In altera vero ſine anno*: un altra (ſcrittura) che legge: ſententia arbitramentalis pro communitate Monaſterii contra communitatem Bubii. *Illud nunc optandum, ut qui locum, ubi deliteſcunt, norunt, aperiant, vel ipſi exemplar prodant in publicum. Cæterum in hoc documento emendas velim duo errata Typographi lin.* 23. nobis viri D. Joanni *l.* nobilis viri D. Joannis.

MCCCLXIV. col. 324. *n.* 312. *Exſcripſeram hoc documentum ex ſchedis Franciſci Turrii, qui ex antiquo apographo illud deſumſiſſe mihi narravit. At cum ſors mihi beata contigerit Tabularium Canonicorum viſendi, duo hujus Imperatoris Epiſcopo Guidoni ejuſque Eccleſiæ conceſſa reperi exemplaria. Unum illud eſt, de quo agimus autographum integrum ſuiſque omnibus numeris abſolutum: alterum imperfectum, cui tantummodo deeſt ſigillum, & Caroli Regis ſubſcriptio; quae duo multam lucem hiſtoriæ meæ allatura confido. Primum itaque excutiam, a quas reperiam variantes hic diligenter adnotabo. Lin.* 26. & in *lege* eterni. *lin.* 27. ſumma ſemper *l.* ſumma ſemper devotione ac. *lin.* 29. cunctæ Eccleſiæ *l.* cunctarum Eccleſiarum. *lin.* 30. & miniſtros *l.* & earum miniſtros. *lin.* 31. petitionis *l.* protectionis. *lin.* 36. ante *l* in. *lin.* 48. Eccleſia *l.* Eccleſiæ. *lin.* 54. Romani *l.* Romanorum.

Col. 325 *lin.* 7. XIX. *l.* XVIII. *lin.* 9. alteſee *l.* alteſec. *lin.* 18. Gamaleriis Veximi *l.* Gamalerio Veximo. *lin.* 23. VIII. *l.* VIIII. *lin.* 25. & *l.* eſt. *lin.* 28 *poſt* Cavatoris *adde* Tertii. *lin.* 32. Caurti *l.* Caurri. *it. lin.* 2. *lin.* 35. Grognardum *l.* Groniardum. *lin.* 42. turribus *l.* turrim. *lin.* 60. Frumentiana Biſtagno *l.* Formentiana Beſtagno. *lin.* 61. Septebrio *l.* Setebrio. *& ita deinceps ſemper.*

Col. 326. *lin.* 3. advocatos *l.* advocatores. *lin.* 9. V. *l.* X. *lin.* 12. IV. *l.* V. *lin.* 16. Palafeæ *l.* Pelafeæ. *lin.* 38 benigne *l.* benigno. *lin.* 40. earum *l.* eorum. *l.* 41. Dominos *l.* Divos.

Col. 327. *lin.* 13. dictos *l.* divos *lin.* 33. arbitiones *l.* arbitrales. *lin.* 37 detentationes *l.* detentiones. *lin.* 48. ſe *l.* ſeu. *lin.* 57. par *l.* per. *lin.* 62. unus *l* unus eſſe. *lin.* 63. utriuſque, quumque *l.* utriuſque Cumque.

Col. 328. *lin.* 6. univerſalia. *l.* univerſa. *lin.* 43. concitu *l.* contili. *lin.* 51. deceſſerint *l.* deceſſerunt.

Col. 329. *lin.* 27. conſiſterit *l.* conſtiterit. *lin.* 58. exiſtent *l.* exiſtunt. *lin.* 63. blandimentis *l.* bandimentis.

Col. 330. *lin.* 60. aliqua *l.* aliquem. *lin.* 61. facientibus ec. *l.* facientem, exeuntem, intrantem, deferentem.

Col. 331. *lin.* 33. ſanctionem pragmaticam *interpone* &. *lin.* 50. Bolleo *l.* Bolco. *it. in fine. lin.* 51. Orzimislaus *l.* Przimislaus. *lin.* 61. Prasnitz *lege* Prusnitz.

En autem ejus monogramma, quod in fine erat appoſitum.

Nunc ad veram lectionem redacto documento, optimum factum puto annotare, in quibus diſcrepet aliud, quod in eodem tabulario aſſervatur, & ante novem annos jam prope abſolutum Piſis in curia Regis fuerat. Quæ enim inde obſervationes colligi poſſint, alibi aperiam. Ac primo ubi hic Imperatorem *ſe nominat, ibi* Regem, *vel* Regium *nomen ſolum uſurpat. Item ibi Guido ſolum nominatur hoc titulo* Princeps Capellanus noſter dilectus, *hic vero* Princeps familiaris Aulicus noſter dilectus: *in toto illo diplomate ommiſſæ ſunt notæ loci, & temporis, quo edita documenta in eo inſerta.*

Col. 325. *l.* 2. Saritelli *l. ibi* Seritelli *lin.* 60. Frumentiana *l.* Formeciana.

Col 326. *lin.* 5. reciſa *l.* reſciſſa. *lin.* 16. *deeſt* Pelafee, Soirani, Ronchzenarii. *lin.* 25. ſaralaio *legit multo rectius* ſolarorio. *a lin.* 46. *uſque* 59. *hæc ſolum leguntur*: ſeu quamvis fraudem, vel violentiam perdiderint ratificamus. *intermedia deſunt. lin.* 62. concedimus, & donamus *l.* conferimus, & prout digne poſſumus, donamus (*ſic autem pergit uſque ad lineam* 5. *columnæ ſequentis*) dictumque Epiſcopum in noſtræ majeſtatis præſentia comparentem, & de præmiſſis omnibus nobis, & *S. R. I.* homagii, & fidelitatis debitæ juramentum præſtantem ſuo, & præfatæ Eccleſiæ ſuæ nomine de ipſis inveſtimus, & ipſum, & Eccleſiam ſuam Aquenſem ad uberioris gratiæ incrementum cum prædictis ec.

Col. 327. *lin.* 11. *deeſt* juribus. *lin.* 15 *deeſt* confirmata. *item ſequenti lin. deſunt* ignobiles. Conceſſa. *item deeſt linea* 20. *&* 21.: *deeſt in lin.* 25. infeudata. *lin.* 27. *&* 28. vel qualitercumque rapta. *lin.* 29. *verbo* quocumque *additur* injuſto. *item deeſt lin.* 30. & quaſcumque alias. *item deſunt lineæ* 33. 34. 35. 36. *quæ vero hic a linea* 40. *leguntur, ibi hoc modo poſita reperies*: quemlibet, quatenus de facto proceſſerunt, in integrum reſtituimus de noſtra Romanæ Regiæ plenitudine poteſtatis nulla tem-

Digitized by Google

poris præſcriptione contra præſentem noſtram diſpoſitionem invaſoribus &c. *deeſt lin.* 52. *& dimidium* 53. *lin.* 57. per quaſdam litteras *l.* per quoddam ſcriptum.

Col. 328. *deeſt linea* 5. *& dimidium ſextæ. it. in lin.* 8. jura, & juriſdictiones. *it.* regalia, dominia, & alia univerſa, & ſingula. *a linea vero* 13. *ad lineam* 28. *ſic ibi habetur*: prædictæ, ſicut juſte poſſumus, conferimus, & auctoritate Romana Regia confirmamus, ut ſicut eidem Eccleſiæ, & ejus plebi ſeminat ſpiritualia, ita etiam metere temporalia gratuletur, noſtris ac ſacri Imperii, & aliorum quorumlibet juribus circa ſupra ſcripta omnia, & ſingula ſemper ſalvis: *atque hic finis imponitur diplomati, prætermiſſis omnibus, quæ columna* 328. 329. 330. 331. *uſque ad illam finalem diplomatum clauſulam, quæ incipit lin.* 27. nulli ergo omnino ec. *Sic autem abſolvebatur diploma*: præſentibus venerabilibus Nicolao Patriarcha Aquilegienſi fratre noſtro, Arneſto Archiepiſcopo Pragenſi, Marquardo Auguſten. Joanne Spoletan., & Egidio Vicentino Epiſcopis, & Illuſtribus Nicolao Opparie, & Wladislao Teſſinen. Ducibus Principibus noſtris dilectis, ac ſpectabilibus Johanne de Nurimberg, & Burchardo de Magdeburg Burggraviis, & Ludovico Comite de Ottingen fidelibus noſtris dilectis, & multis aliis comitibus, & proceribus teſtibus ad præmiſſa, præſentium etiam ſub noſtræ majeſtatis ſigillo teſtimonio litterarum. Datum Piſis anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto indictione VIII. VIII. idus februarii Regnorum noſtrorum anno nono. *infra per* Dominum Jo. Epiſcopum Lucomuhlen Cancellar. Nicolaus de Cremſic. *a tergo ſynchrono caractere.* Diploma Caroli IV. Imperatoris pro Epiſcopo Guidone extenſum Piſis, ſed non expeditum; & Imperator de locis hic expreſſis inveſtivit Johannem Paleologum Marchionem Montisferrati.

NCCCXV. Col. 338. *n.* 321. *Quoniam hic mentio fit de Hoſpitali S. Spiritus civitatis Aquis, juvat, & alterius notitiam tradere cujus frequens mentio reperitur in documentis hujus civitatis, & Eccleſiæ ſcilicet noſocomii de Balneo. Primum illud S. Spiritus inſtitutum erat ad pauperum ſuſtentationem; Hoc vero de Balneo nuncupato pro infirmis, atque aegrotis Balneorum medicina, uſuque indigentibus. Utriuſque conſtitutiones antiquiſſimas protuli in ſecunda parte col.* 114. *ad col.* 123. *Illud addendum circa Noſocomium s. Antonii de Balneo Eccleſiæ Aquenſi, ac capitulo nullo mediante ſubjectum fuiſſe, atque ad Canonicos ſpectaſſe jus eligendi Rectorem illius ac miniſtrum, ut patet ex charta tabularii capituli anno MCCCLXXIII.*

MCCCLXXIII.

Jacobus Aquenſis Eccleſiæ electus dilectis nobis in Chriſto univerſis, & ſingulis, quos tangit negotium infraſcriptum ec. Salutem in Domino. Ecce quod Ioanninus natus Antonii Aragoni Carlevarii de Aquis Clericus, & Presbyter Bartolomeus de Porta ſuo nomine, & tamquam procurares, & procuratorio nomine Presbyteri Rajmondi Fabri, ac etiam Ioanninus de Quiregio Canonici Aquenſis Eccleſiæ coram nobis comparuerunt fidem facientes, ſicuti ipſi Canonici ipſum Ioanninum Rectorem Hoſpitalis s. Antonii de ſuper Balneo de Aquis vacante Rectore per obitum Andreæ Bellerato olim Rectoris ipſius elegerunt, requirentes a nobis humiliter, & inſtanter ſibi dicto Iohannino inveſtituram, & confirmationem de Hoſpitali prædicto, & de omnibus juribus ſpiritualibus, & temporalibus ſpectantibus ad eumdem in corporalem poſſeſſionem omnium prædictorum, & ideo præſentium tenore vos omnes, & ſingulos monemus ec. quatenus, ſi veſtra intereſt, vel intenditis aliquid dicere, vel opponere contra perſonam dicti electi, vel contra illos, qui eum elegerunt, debeatis coram nobis legitime comparere intra IX. dies proxime venturos poſt harum affixionem ad valvas Eccleſiæ Aquenſis ec. Datum in Caſtro Tertii die VI. ſeptembr. anno milleſimo CCCLXXIII. Indic. X. &c. Ego Oddonus Turrius de Caſtro novo Iuciſæ ec. Not. & D. Electi ſcriba ec.

In Tabulario capituli de hujuſmodi hoſpitali nonnullæ aliæ reperiuntur chartæ, quas ſummatim referam. MCCCCXXXV. Bonifacius Epiſcopus confirmat quandam venditionem emphiteuſeos domus s. Antonii de balneo: eodem anno idem Epiſcopus inveſtituram concedit domus hoſpitalis s. Antonii de Balneo. Anno MCCCCXLV. die IV. januarii coram Aquenſibus Canonicis idem Epiſcopus confirmat quandam conventionem inter Jacobum de Ligeriis Can. Aquen., & Rectorem hoſpitalis de Balneo, & Mattheum de Arancamiliiis.

MCCCXLXV. col. 339. *n.* 322. *In fine hujus apographi habebatur ſatis diligenter expreſſum hujus Epiſcopi ſigillum, cujus hoc eſto exemplum.*

MCCCLXVII. col. 345. *n.* 329. *Si conferatur hæc charta cum aliis pluribus, quas hic edidi, pro certo habeo neminem niſi præjudicatæ opinionis virum inficiari inpoſterum auſurum Guidonem III., ac Epiſcopos Aquenſes nullam in civitatem Alexandriæ ejuſque ſuburbicarias regiones juriſdictionem exercuiſſe, ac proinde haud falſum illum fuiſſe, cum in ſolemni Imperatoris curia in diplomate Caroli IV. deſcribi curavit ſuam in Alexandriæ ſpirituali procuratione ſollicitudinem (Quod mirum eſt ſpectatiſſimi illius civitatis viri in mentem venire potuiſſe) at præſtat adhuc nonnullis aliis documentis rem confirmare.*

In eodem chartaceo volumine Quiregii Notarii, ex quo quam plura de Guidone in mea hac collectione derivata ſunt, ad annum MCCCLXV. XIV. aug. (non. XVII. aug. ſub qua die a V. C. Chenna pag. 164. *refertur*)

Digitized by Google

deſcribitur, quemadmodum cum Frater Ruffinus Bonellus ordinis Carmelitanorum de Alexandria *animum convertens ad animarum Alexandrinæ civitatis, ac finitimorum locorum miſeram conditionem, litteras miſit ad Epiſcopum Aquenſem, in quibus exponit, quod* cum propter longitudinem viarum multæ perſonæ dictorum locorum commode non poſſint ad ejus præſentiam accedere; *idcirco dignetur, & velit ſibi pro univerſa Alexandrina ditione fidelium confeſſiones audiendi, a caſibus reſervatis abſolvendi, prædicandique licentiam impertiri. Quibus permotus Epiſcopus ſic reſcribit*; recognoſcentes quod nos licet immeriti ſumus Diœceſani locorum ipſorum, ideo quia ſaluti animarum ſummis deſideriis invigilamus *petitam facultatem concedimus, ſub hac tamen conditione quantum ad incertorum reſtitutionem*, ut nomine noſtro idoneam cautionem ad ipſum referat, & certum nuncium de eiſdem.

Die X. ſeptembris. Quidam Frater Bertramus Prior Conventus s. Marci O. PP. Alexandriæ Epiſcopo Guidoni viginti quatuor ex religioſis ſibi ſubditis, ut eorum Diœceſano præſentes obtulit.

MCCCLXVI. IV. martii ordinationem fecit Epiſcopus, qua cuidam Clerico de Alexandria ordines minores contulit; atque in omnibus ordinationibus plures fere ſemper ex civitate Alexandriæ, ac finitima regione clericos ordinavit ſine aliqua Archidiaconi, vel alterius cujuſque obtenta facultate, vel litteris quibuſcumque. Item ex hoc chartulario die XX. martii Archipresbyter Cuccari nomine Dominorum hujus loci quemdam Jacobum Areſcam Epiſcopo ſiſtit, ut in Rectorem Eccleſiæ cujuſdam confirmet.

MCCCLXVII (non MCCCLXVI uti v. c. Chenna pag. 161.) die XX. februarii Epiſcopus Guido Fratri Johanni Stracaræ de Alexandria Priori Conventus Heremitarum dicti loci confert Eccleſiam s. Andreæ de Corregio, & s. Martini de Gamundio de Caſtellatio, eique ſpirituale earum accolarum regimen committit.

Die XXVI. februarii id. Epiſc ex Bergamaſco D. Manfredo Carentini Rectori in mandatis dedit, ut quendam Clericum in ſuæ præbendæ poſſeſſionem immitteret.

Die II. aprilis idem Epiſcopus peculiari diplomate confirmat quandam electionem ad præpoſituram Eccleſiæ s. Perpetui factam a Presbytero Gulielmo Scalorgna Archipresbytero, Presbytero Laurentio Giglino, Presbitero Antonio Pata, Caneſro. præpoſito, Presbitero Antonio de Ripalta Canonicis Eccleſiæ Collegiatæ s. Petri de Alexandria Aquenſis Diœceſis, *Johannini Paxerii de Solerio.*

Die X. Guido II. dedit facultatem abſolvendi a reſervatis Paulo Archipresbitero Fubinarum.

Die XXI. octobris litteræ collationis Eccleſiæ s. Ambroxii de poſſe Felizzani vacantis per uxorationem Capuzzoni Guttuarii, *Henrico Dac.*

MCCCLXVIII. die XVIII. octobris Jacobus de Moxia Miniſter Eccleſiæ s. Petri de Fubinis ejus adminiſtrationem renunciat Epiſcopo.

MCCCLXX. die XXVIII. novemb. Guido Epiſcopus Fubinarum Archipresbitero facultatem concedit, qua diebus feſtis cujuslibet hebdomadæ pro commodo D. Violantis uxoris Ottini Guttuarii, quæ propter viarum diſcrimina dubitat in Eccleſia Miſſas frequentare, *duas poſſit in Caſtello Miſſas celebrare.*

MCCCLXVIII. col. 353. n. 337. *In ſæpius memorato Quiregii Chartulario reperitur præceptum hoc eodem anno & die ab Epiſcopo factum Aragono de . . . . Canonico s. Laurentii Gamalerii, ut Gulielmum Donoxium de s. Maria de Sonna Diœceſis Vienenſis in poſſeſſionem Eccleſiæ s. Laurentii immittat.*

MCCCLXIX. col. 354. n. 338. *In ſæpe laudato Chartulario Quiregii alia reperitur delegatio huic Archipresbitero Gamalerii ab Epiſcopo Guidone facta die XX. auguſti hujus anni, ut in poſſeſſionem Eccleſiæ s. Stephani Caſtri novi Inciſæ Henricum Roffredum immittat.*

MCCCLXIX. col. 356. n. 341. *Si quis ſciſcitetur, cujus familiæ ac generis eſſet Melchior iſte a Guidone II. Aquenſi in Epiſcopum Oſnabrugenſem conſecratus reſpondebo ex Marchionum Eſtenſium progenie deſcendere, ac ea ſtirpe, quæ a ſæculo XI. fuit in Germaniam translata, ex qua Brunſvicenſes aliique originis Guelficæ Principes Germani orti ſunt, ad quorum primos hunc pertinere nos edocet Chronica Epiſcoporum Oſnabrugenſium Erdavini Erdmanni edita ab Henrico Meimbomio Tom. II. Rerum German., in qua pag 232. hæc habet de Melchiore*: ſublato de de lacu hujus miſeriæ D. Johanne Hoet Epiſcopo Oſnabrugenſi ſucceſſit in Epiſcopio Illuſtriſſimus D. Melchior ex Ducibus de Brunſvich genitus, introductus per D. Florentium de Wevelinchoven, & hunc Epiſcopum Monaſterienſem . . . cui de Eccleſia Oſnabrugenſi proviſum fuit per ſanctam Sedem Apoſtolicam . . . . illis tribulationibus taliter actis idem D. Melchior Epiſcopus per Gregorium X. ad Eccleſiam Svverinenſem translatus eſt, ubi poſt octo annos in domino occubuit. (*anno MCCCLXXVI.*)

MCCCLXX. col. 365. n. 347. *Ommiſſa fuit in fine documenti hæc, quæ in Chartulario ſubdebatur appendix*: Et de ulteriori gratia etiam vobis concedimus, ut quotieſcumque, & quandocumque prædicabitis ibidem, poſſitis omnibus adſtantibus vere pœnitentibus & confeſſis XL dies indulgentiæ relaxare.

MCCCLXXXXV. col. 380. n. 359. *Ante XXIV. dies ab hac abſolutione, aberat a Diœceſi Epiſcopus Henricus, uti nos edocet alia membrana Tabularii Epiſcopalis, in qua quidam Civis Aquenſis Terdonam petiit pro ordinibus recipiendis En charta.* I C. N. A. Anno Dom. Nat. MCCCXCV Ind. III. die XXVII. marcii in Eccleſia majori Terdon. R. in Chriſto P. & DD. Fr. Dei gratia Epiſcopus Salenſe Miſſarum ſolemnia celebrando &c. Johannem de Aragono de Aquis ad Diaconatus ordines promovit licentia cc. ſibi conceſſa a R. in Chriſto P. & D. D. P. V. & a S. G. Epiſcopo Terdonenſi &c. Ego Petrus &c.

MCCCII. col. 382. n. 360. *Membrana hujus documenti exiſtit penes Monaſterium s. Claræ Alexandriæ. De hac unione fit mentio in quadam chronica, quam quædam Abbatiſſa A valle de Trexobio Aq. Diœceſis ſub anno MCCCC. ad MDL. circiter Italice conſcripſit & MS. aſſervatur in eodem Monaſterio, quæ fol. 4. & 5. ſic habet.*

Digitized by Google

Il Papa Bonifazio comiſſe la ſua auctorità in queſte bande al Reverendiſſimo Monſignor Guigiermo Epiſcopo Papienſe, al qual dete plenaria auctorita de inquirere, e inveſtigare di tal cauſa la veritade . . . Ma el gia dicto Monſignor pervento de la comuna morte non potete il mandato Apoſtolico exequire. E ſu neceſſario mandar nove littere ala Sede Apoſtolica, e per quello anno reſtete la execucione, cioe nel mileſimo quadrigenteſimo primo e nel ſecundo anchora: di novo il prhelegato ſummo Pontefice mando la predicta auctorità al ſucceſſore del gia dicto Monſignor cioe el Reverendiſſimo e preclariſſimo Padre Monſignor Pietro Epiſcopo e Conte Papienſe, unde anxio molto di al ſanctiſſimo Padre in ogni coſa obedire: preſto fece aſſe venire el Reverendo Padre Fratte Stephano de Reſtagno tunc Vicario e Comiſario del ordine minore di s. Franceſco ec.

Aliud hujuſce chronicæ fragmentum ad annum MCCCCXIV. recitabo, quod alias veteri orthographia rejecta ad me fuerat tranſmiſſum. Juvabit autem hic addere nonnulla, quæ a quodam religioſo viro, qui in eo Monaſterio Confeſſarii munus obiverat, ac ejus Tabularium excuſſerat, olim acceperam. Referebat autem hiſtorica hujus abbatiſſæ commentaria MSS. verſaſſe ac cum voluptate legiſſe utpote ſtylo ſatis eleganti, perſpicuo, nativo ab ipſa conſcripta; ac materiam quidem tenuem eſſe utpote e Monialium geſtis ac Cænobii adjunctis petitam, at frequentibus conſiderationibus e ſcriptura quandoque deductis pro re nata interſperſam, ut lectorem recreet, & ad veræ ſolidæque religioſæ pietatis amorem inflammet. In eo Monialium Civitatis Aquenſis ac Diæceſis frequentem cum laude commemorationem fieri, & præſertim cujuſdam Margaritæ ab Aquis, cujus in clauſtris pictam in tabula imaginem haberi aſſerebat, ante quam ſuis adhuc temporibus quædam reverentiæ ſigna a Monialibus præſtabantur. Memini autem illum addidiſſe hujus Abbatiſſæ ſororem ad Aſtam Civitatem fuiſſe accerſitam ad novum ejuſdem ordinis Monaſterium fundandum regendumque; quæ omnia cum in Aquenſium laudem ac commendationem tendant, a me prætermitti haud debuerant. Cæterum ad noſtrum redeo documentum, in quo nonnullos qui irrepſerunt typographicos errores corrigas velim.

Lin. 50. *poſt* Bonifacio *adde* PP. IX. *col.* 382. officii *l.* officium. *lib.* 29. diruptum *l.* dirutum, *quod ſphalma iterum occurrit col. ſeq. lin.* 52. *col.* 384. *lin.* 7. Beſtagnis *l.* Reſtagnis.

MCCCLXXXXV. col. 280. *n.* 359. *Chartis ad Ven. Henricum Ep. Aq. ſpectantibus addere juvat ſequens documentum, in quo (de eodem jam ad Eccleſiam Feltrenſem translato mentio ſit) ut a J. C. Carrara mihi datum.*

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti amen. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo octavo. Indictione prima die duodecimo menſis auguſti. Actum in Villa Rocheovrani videlicet in eccleſia dicti loci, præſentibus fratre Luca de blanchis rectore eccleſiæ dicti loci, Oddono Ferrario de Curtemilia, & Jacobo Gihono de ſancto Georgio teſtibus ad infraſcripta vocatis ſpecialiter, & rogatis. In quorum teſtium, & mei notarii infraſcripti præſencia convocata & congregata generali credencia, & univerſitate communis, & hominum, ac capitum domorum dicti loci Rocheovrani voce degani more ſolito videlicet in eccleſia prædicta, quem locum dominus Caſtellanus, & homines infraſcripti elligerunt ſpecialiter ad actum infraſcriptum peragendum de mandato providi viri Johannis de octis Caſtellani, & Rectoris dicti loci, ad quam credenciam, & univerſitatem convenerunt, & præſentes fuerunt infraſcripti homines, qui ſunt major & ſanior pars hominum, & capitum domorum dicti loci commune, & univerſitatem dicti loci repræſentantes, nomina quorum ſunt hæc. Roſſinus de Prato. Anthonius Bereus. Petrus de boſcho. Henricus de podio. Johannes de prato. Anthonius de podio. Guillelmus Rodohanus. Petrus de frinnogio. Johannes de octis. Bugata. Bartholomæus Cagnus. Pecionus. Jacobus de Ayla. Franciſcus de gayda. Gandulfus Maſtallonus. Guillelmus Piſtonus. Henricus Bruna. Bartholomæus de prato. Manfredus de Monte. Anthonius Pollarolius. Ruffinus de la coſta. Anſelmus de boſcho. Johannes Guiſchardus. Joanninus Gubaldus. Henricus de Alberto. Percivallus Manzarius. Dominicus Bellecius. Belengius Tarditus. Johannes Murator. Georgius Girbaldus. Nicola Blanchus Henricus Bruna. Facius Uinacia. Bertholomæus Beſcontus. Perrellus de auriolo. Luchellus de podio. Johannes Auram. Paganinus de Serra. dictus Sucius. Johannes Ferrarius. Stephanus Bonginus. Jacobus de octis. Johannes Turrellus. Johannes Cagnus. & Johanotus Barberius. Ibique cum Daniel filius & procurator ac procuratorio nomine egregii & potentis viri domini Petrini Scarampi, de qua procura conſtare dicitur publico inſtrumento tradito per Jacobum *Barbojonum* notario anno, & die in ipſo inſtrumento contentis dederunt, & tradiderunt in ſolutum, & pagamentum reverendo in Chriſto Patri domino Henrico de Scarampis olim Epiſcopo Aquenſi, & nunc Epiſcopo Feltrenſi ſuo nomine proprio & vice, & nomine Anthonii, ejus fratris & nepotum ſuorum, filiorum, & heredum quondam domini Mathæi Scatampi annuum redditum infraſcriptum videlicet ſtar viginti grani ad menſuram Curtemiliæ ſine benedictione. Item libras vigintiquatuor, & ſolidos decemocto monetæ Savonæ. Annuatim in perpetuum percipiendos ex annuo redditu, quem dictus dominus Petrinus habebat ſuper commune, & hominibus Rocheovrani tam de grano dompnio, quam de denariis fodri, & denariorum paſchorum, & fictuum prius & antequam dictus dominus Petrinus perciperet quidquam de dictis annuis redditibus. Ita quod prædictis denariorum, & grani ſummis ut ſupra prius ſolutis reſiduum remaneat, & eſſe debeat dicti domini Petrini. Et hoc datum in ſolutum, & traditum fuerit ut ſupra pro Florenis, ſive Januinis argentis ſexaginta octo, & ſolidis triginta monetæ Savonæ: & inde dictus Daniel dicto procuratorio nomine ſe conſtituerit tenere, & poſſidere dicto nomine dictum annuum redditum, donec idem dominus Epiſcopus de ipſo poſſeſſionem acceperit

Digitized by Google

corporalem & pront de prædictis conſtare dicitur publico inſtrumento tradito per Bartholomæum Mogniellum notarium anno & die in ipſo inſtrumento contentis, ad cujus inſtrumenti verba idem dominus Epiſcopus, & Jacobus de Topiis infraſcriptus ſe refferunt. Ecce quod dictus Jacobus de Topiis de Perleto prædicto procuratorio nomine dicti domini Petrini, de qua procura conſtat publico inſtrumento traddito per me notarium infraſcriptum anno, & indicione præſentibus die undecimo inſtantis menſis &c. volens exequi mandatum ſuum animo, & intencione deſerendi dicto nomine corporalem poſſeſſionem dicti annui redditus, & in ipſum dominum Epiſcopo ſuo, & quibus ſupra nominibus totaliter transferendi, præcepit, & juſſit ſupradictis communi, & hominibus, ac univerſitati Rocheourani præſentibus, audientibus, & intelligentibus quatenus de dicto annuo redditu ſtariorum viginti grani ad dictam menſuram, & librarum viginti quatuor & ſolidorum decemocto monetæ Saonæ debeant reſpondere dictis domino Epiſcopo, Anthonio, & nepotibus, & quod de dicto annuo redditu grani, & denariorum fodri, denariorum paſchorum, & fictuum non debeant reſpondere dicto domino Petrino ſive heredibus ejus donec prius ſolverint annuatim dicto domino Epiſcopo, aut Anthonio, vel nepotibus dictam denariorum, & grani quantitatem eis in ſolutum datam ut ſupra, & hoc ad peticionem dicti domini Epiſcopi, quod ſupra nominati de Rochavrano omnes unanimes, & concordes nemine ipſorum diſcrepantes promiſerunt dicto domino Epiſcopo pro ſe, & quibus ſupra nominibus ſtipulanti ſe eidem, & ſuis heredibus daturos, ſoluturos, & numeraturos dictum annuum redditum in ſolutum ei datum ut ſupra. Et quod non reſpondebunt de dicto annuo reddito dicto domino Petrino, donec prius annuatim dederint, & ſoluerint dicto domino Epiſcopo, ut ſupra ſtipulanti dictam denariorum, & grani quantitatem eis ut præmittitur in ſolutum datam, & attributam. Obligantes inde dicti commune, & homines, & univerſitas dicti loci dicto domino Epiſcopo ſuo, & quibus ſupra nominibus ſtipulanti, & recipienti, & etiam mihi notario infraſcripto ut publicæ perſonæ, & officio publico ſtipulanti, & recipienti vice & nomine dictorum domini Anthonii Scarampi, & nepotum ſuorum prædictis omnibus, & ſingulis ſic attendendis, & obſervandis in omnibus, & per omnia ut ſupra omnia dictæ comunitatis, & hominum bona pignori præſencia, & futura. Præcipientes de prædictis fieri publicum inſtrumentum per me notarium infraſcriptum. Ego Euſebius de Alzate de Vercellis publicus imperiali auctoritate notarius prædictis interfui, & inde hoc inſtrumentum rogatur traddidi, & ſcripſi, meque ſubſcripſi cum appoſicione ſoliti ſigni mei.

MCCCCIV. col. 385. n. 361. haud abſre hic erit adjungere exemplar membranæ Capitularis, in qua quidam olei proventus Capitulo Aquenſi ab hujus Eccleſiæ Præceptore debitus vindicatur.

Anno Domini MCCLXXX. Indictione VIII. die Veneris XXII. novembris. Aquis in cimiterio majoris Aquenſis Eccleſiæ, preſentibus D. Presbitero Wilelmo Capellano D. Fratris Henrici Vicarii Aquenſis Eccleſiæ, & Epiſcopatus generalis, & d. Wilelmo Beſurico, & Wilelmo Ghignono not. teſtibus voc. & rog. D. Frater Henricus Vic. Aq. Eccl. & totius Epiſcopatus Generalis ibi ſedendo pro jure reddendo ad requiſitionem Henrici Manſionis Notarii, Syndici, & Procuratoris Aquenſis Capituli præcepit mihi Frederico Notario, ut autenticarem & in publicam formam redigerem quandam condemnationem factam per Percivalium Beſuricum Notarium eodem anno & indictione, quæ ſic incipit. Anno Domini MCCLXXX. Indictione VIII. die lunæ XVIII. novembris. D. Frater Henricus de Locedio Vicarius Aquenſis Eccleſiæ generalis condemnavit Fratrem Marcum Præceptorem s. Margaritæ de Aquis ſua confeſſione Henrico Manſioni Syndaco & Procuratori Capituli majori Aquenſis Eccleſiæ nomine & vice dicti Capituli in ſex libras olei olivæ occaſione ficti quod fictum reddit Eccleſia s. Margaritæ de Aquis dicto Capitulo annuatim de quadam petia terræ jacentis in poſſe Aquis loco ubi dicitur in centaner cui cohærent &c. Ego Fridericus Robellinus publ. Not. &c.

MCCCCXIV. col. 388. n. 363. Hoc documentum mihi dono datum a P. M. Cavallerio, qui ex membrana ſui Conventus illud diligenter pro more exſcripſit; ſit autem illius mentio in memorata Monaſterii chronica his verbis 1414.

Dopo di lei eleſſero nuovamente la ſopraſcritta Madre ſuor Clara di Tortona, donna tutta benigna, e grazioſa, come ſi è detto. Avvenne in tempo di ſuo Offizio, che a Canelli nel Monaſtero di s. Giorgio dell'Ordine di s. Benedetto, era morta già da qualche tempo la ſua Abadeſſa, o Priora chiamata ſuor Lombarda, che fu l'ultima Abadeſſa di quel Moniſtero. Queſto Monaſtero di Canelli era in addietro ſoggetto al Moniſtero di s. Martino della villa del Foro, e ſebbene ſi era quello trasferito qua in Aleſſandria ſotto l'ordine di s. Chiara, teneva ancora nulladimeno la ſoggezione a queſto ſteſſo di s. Chiara. Quindi fu neceſſario gli ſi mandaſſe una Priora, che lo reggeſſe e governaſſe, temendo, che per la mancanza di Superiora veniſſe meno così nelle ſpirituali, come nelle temporali coſe. Epperò di conſenſo, e volontà delle due parti del Collegio eſiſtente in numero di dodici, otto eleſſero per Abadeſſa, o Priora del detto Moniſtero di Canelli una certa Madonna ſuor Beatriſſina Malabaglia d'Aſti, la quale era Monaca dell'ordine di s. Benedetto nel Convento di s. Anaſtaſio in Aſti. Queſta fu eletta fra tutte le altre, come la più prudente, ſavia, virtuoſa, e più atta, e ſufficiente al detto governo, affinchè le Monache del detto Moniſtero l'aveſſero, e teneſſero come Superiora, e Abadeſſa propria, e le doveſſero in ogni coſa obbedire; ed ella finchè viveſſe foſſe tamquam Madonna, far poteſſe, e disfare, come meglio le parebbe. Odeſte coſe tutte appajono da un iſtromento poſto fra le altre ſcritture del Moniſtero.

In Tabulario Epiſcopi Aquenſis alia quoque de

Digitized by Google

Monaſterio de Canellis extabat membrana, ut ex veteri ſcripturarum notula deprehendi, in qua ſic lego: Charta ſicut Prioriſſa Monaſterii de Canellis fecit obedientiam D. Epiſcopo Aquenſi.

Hanc anteriorem ſæculo XV. fuiſſe pro certo habeo: nulla enim in præfata chronica de præſtita Epiſcopo obedientia fit, ac proinde merito inter illa documenta recenſenda, quæ juriſdictionem Epiſcopi Aquenſis in Alexand ina Monaſteria, atque Eccleſias ab hiſce dependentes comprobant.

MCCCCXXXIV. col. 395. n. 368. Poſt hanc Epiſcopi inveſtituram aliæ quoque a ſucceſſoribus Epiſcopis factæ in Tabulario Epiſcopali aſſervantur, duas hic memorabo uno eodemque anno ac die ſcilicet 1451. 7. aug. pro diverſis portionibus a Thoma de Regibus Epiſcopo conceſſas, alteram D. Batiſtino M. de Carretto Johannis filio, alteram vero Iſnardo ex iiſdem Marchionibus.

MCCCCXLIV. col. 402. n. 371. omiſſa eſt dici nota, qua hæ litteræ prodierunt, ſcilicet die XIX. julii.

MCCCCLVI. col. 408. n. 380. Ut quæ in hac charta habentur, intelligi perſpicue poſſint, hæc animadvertenda. Henricus in Epiſcopatus reſignatione Eccleſiæ Aquenſi, ejuſque Epiſcopis ceſſionem fecerat ducatorum 360. & amplius. Hos recepit Bonifacius ejus ſucceſſor. Bonifacio demortuo Thomas de Regibus tertius ab Henrico Epiſcopus ab heredibus Bonifacii de Siſmondis illam petiit pecuniæ ſummam, qui diverſis temporibus vel ſolutione, vel accepti latione debitum extinxerunt. Primum enim heredes probarunt LXIV. ducatos impenſos a Bonifacio Epiſcopo in jaciendis fundamentis Palatii Epiſcopalis in platea majori, *ubi nunc viſuntur Epiſcopi ac Canonicorum ædes, alias in ſuppellectili ſacra pro Eccleſia* Cathedrali, *ut ex doc. n. 377., dein ceſſione domus* in contrata Archivoti, *uti ex doc. n. 380., ac tandem ſolutione ducat. LXIV. auri ann. MCCCCLX. die XXIV. nov. ut ex charta Tabul. Epiſcopalis, qua facta Thomas Epiſcopus totius debiti remiſſionis apocham heredibus de Siſmondis dedit.*

MCCCCLXVIII. col. 410. n. 384. Erratum eſt in temporis aſſignatione. Neque enim ad hunc annum pertinet, cui nec indictio, nec notæ in fine appoſitæ conveniunt: ſed emendandus titulus anni. & ponendus MCCCCLV., *adeo ut Conſtitutiones ſub n. 319. præceſſerint, & hujuſmodi declarationes ac decreta ſtatim fuerint ſubſecuta, ut horum documentorum contextus oſtendit.*

Irrepſerunt etiam Typographi culpa duo alia errata lin. 36 tegimini *l.* regimini. *lin.* 47. ſed *l.* ſi.

MCCCCLXXIII. col. 414. n. 385. Dedimus n. 383. litteras Pii II. concedentis facultatem Cremolini conventum ord Carm. fundandi poſt aliquot annos actum ab hiſce fratribus fuit, ut ſibi Eccleſia Parochialis, daretur quod licet eis eſſet a Pio II. in præcedentibus litteris prohibitum, demum a Sixto IV. impetrarunt. At totius oppidi popularium conſenſus erat neceſſarius; & hoc etiam obtentum, quemadmodum ex teſtificatione ſolemniter in publica concione litteris tradita apertum eſt, quæ ſic habet.

MCCCCLXIII.

Inquiſitioni factæ a conſiliariis communis Cremolini adunatis mandato conſulum dicti loci in Capella fabricata per magnificam D. Conſtantiam Marchioniſſa de Malaſpina, & attributa Reverendiſſimo ordini B. M. V. de Monte Carmelo per Reverendum D. Fratrem Leonardum ordinis prædicti, & nomine ordinis prædicti, videlicet quod ipſi Conſiliarii pro evidenti ſalute animarum omnium perſonarum dicti loci, ac honore ingenti aſſentiunt, & eſſe velint contenti, quod Eccleſia Parochialis dicti loci cum emolumentis ſuis tribuatur ipſi ordini, & quod de eorum conſenſu certificent R. D. Aquenſem Epiſcopum, & ſi expedierit S. Sedem Apoſtolicam.

Reſpondetur per ipſos Conſiliarios unanimiter, & concorditer uno ſolo diſcrepante nomine, & vice dictæ communitatis ſe ſe conſenſuros, quod dicta Eccleſia Parochialis cum emolumentis ejus integre conferatur ordini prædicto, & de eorum conſenſu, & voluntate per litteras ſuas opportune prædictum R. P. Epiſcopum Aquenſem pariter, & ſi expedierit Sedem Apoſtolicam certificare ſub conditionibus infraſcriptis.

Et 1. promittendo ipſo Fratre Leonardo ipſis Conſiliariis nomine, & vice dicti communis, quod dabit operam cum effectu, quod Reverendus D. Frater Antonius de Magnis S. Theologiæ Magiſter, ac ejuſdem Ordinis provincialis, & ſucceſſores ejus providebunt in perpetuum, quod ad minus tres Fratres dicti ordinis in Sacerdotali ordine conſtituti perpetuam faciant reſidentiam in dicto loco Cremolini miniſtrantibus in divinis officiis, quorum ſaltem unus intelligat, & bene noſcat divina miniſteria celebrare, & qui curam exerceat animarum, & ſerviat opportune dicto communi in divinis miniſteriis, & alia faciat, quæ facere tenetur quilibet bonus Paſtor animarum. Item etiam, quod R. P. Provincialis præfatus, & ſucceſſores ejus ſingulo anno in tempore Quadrageſimæ deputabunt in ipſo loco Cremolini unum ſufficientem Prædicatorem pro ſalute animarum, & augmentent honorem devotionis hominum patriæ erga dictum ordinem.

Item, & quia homines Cremolini noviter ædificaverunt in ipſo loco Eccleſiam unam ſub vocabulo s. Benedicti, quibus locus duplicis facultatis adeo foret gravatus, & ultra dicti homines cum tribus annis decurſis mirabiliter gravati fuerant pro fabrica Caſtri, nec finis adeſt eis, & neceſſe veniat campanilis fabricandus; contigeritque, quod quidem Frater Albertus de Inciſa ordinis prædicti, qui ipſam Eccleſiam habuit in accomendam per annos octo in circa jam per annum diem ſuum clauſit extremum, debendo iterum habere in dicto loco circa librarum 20. & R. D. Epiſcopus Dioceſanus prætenderet talia credita ad menſam ejus fore devoluta, ex eo, quod proceſſere ex redditibus dictæ Eccleſiæ; tandem requiſitioni curati fuit contentus, quod ipſa credita, inter quæ eſt petia una prati dimittantur, & applicentur dictæ fabricæ.

Item quod ſi quæ legata relinquerentur in futurum dicto ordini de aliquibus immobilibus ſitis ſuper poſſe Cremolini, quod ipſe ordo teneatur tales

tes immobiles vendere perſonis ſubjectis oneribus realibus, ne talia legata habeant redundare in detrimentum communis reſpectu dictorum onerum.

Item, quod conſentiatur per dictum ordinem, quod ordo verberatorum noviter formatus in Cremolino poſſit conſtruere facere domum unam in ſedimine alias conceſſo ipſi Eccleſiæ s. Benedicti per magnificum D. Iſnardum Malaſpinam.

Nos Magiſter Antonius Provincialis Lombardiæ Fratrum ordinis Glorioſæ V. M. de Monte Carmelo cum pp. definitoribus Capituli noſtri celebrati in Conventu noſtro Cremolini anno Domini 1463. 24. aprilis ſcilicet in feſto s. Georgii, & conſentientibus Priore, & Fratribus dicti Conventus præſentium tenore ſupraſcripta capitula confirmamus. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtri Provincialatus officii duximus appendendum a D. 1463. 27. aprilis.

Nos Frater Johannes Sereth Magiſter Generalis totius antedicti ordinis præmiſſa omnia, & ſingula rata habentes approbamus, & obſervari ab omnibus noſtri inferioribus auctoritate noſtra mandamus. In cujus rei teſtimonium manuale ſignum noſtrum noſtrum præſentibus manu propria ſcriptum appoſuimus anno 1463. die 11. januarii.

Ego Magiſter Marcus de Recluſis Aſtenſis Provincialis Provinciæ Lombardiæ ſupraſcripta confirmo. In cujus rei fidem ſignum meum manuale ſubſcripſi.

MCCCCLXXV. col. 416. n. 386. contuli nuper editum exemplar cum Capituli membrana, ex qua & nonnulla corrigenda, aliaque ſupplenda eſſe deprehendi col. 417. lin. 2. Turcas *ibi & deinceps terminatione maſculina* Turcos. *lin.* 9. plurium *l.* plurima. *lin.* 16. Romanæ *l.* noſtræ & Romanæ. *lin.* 31. quorumcumque *l.* quarumcumque. *lin.* 34. perſonarum *l.* perſonatuum. *lin.* 37. militantium *l.* militarium. *lin.* 38. Statibus *l.* tota in Italia. *lin.* 39. *poſt* Fratribus *adde* noſtris. *lin.* 43. Italiæ *l.* Italia ac. *lin.* 44. intra *l.* ultra. *lin.* 46. Vv. *l.* de Vv. *lin.* 47. ſpeciatim *l.* ſperantes. *lin. vero* 55. *poſt* volumus *ſupple addendo quod ſequitur*: & eidem fraternitati tuæ tenore præſentium committimus, & mandamus, quatenus integram decimam prædictam exigas juxta aliarum noſtrarum litterarum prædictarum tenorem, & continentiam, & quod in executione hujuſmodi ac dependentibus, & emergentibus ab eiſdem atque connexis per te, vel ſuccolectores, quos ad id duxeris deputandos utaris, & uti valeas omnibus, & ſingulis facultatibus circa officium collectoriæ, & dependentibus ab eodem, hactenus per nos, ſeu Cameram Apoſtolicam, aut ipſius Cameræ generales quomodocumque & qualitercumque conceſſis. Cæterum volumus, quod ſiquis ex Succolectoribus per te deputandis in exequendo hujuſmodi officium fuerit negligens, vel remiſſus, ſive alias inabilis ad ipſum officium exercendum alium ſurroges idoneum loco ſui, quoties videas expedire aliquo non obſtante, volentes inſuper quod hujuſmodi decimæ exactio fiat ſine alio onere illorum, a quibus hujuſmodi decima exigetur, neque aliquis etiam ſi plura beneficia obtineret ad ſolvendum pro quittantia ſi eam habere voluerit ultra unum Bononenum pro littera, & ſigillo cogi poſſit; tua igitur fraternitas ſic impremiſſis ſtudeat ſuam diligentiam exercere, quod ſperati exinde fructus proveniant, & apud nos, ac Sedem Apoſtolicam merito valeat commendari, & cumdignam conſequatur meritorum retributionem.

MCCCCLXXVII. col. 417. n. 387. Inter finitimos Curtemiliæ populares ea adhuc traditio viget Uſſoni flumen terminum utriuſque Diæceſeos Aquenſis & Albenſis quondam fuiſſe, nuncque magna quoque ex parte eſſe; ac proinde Eccleſiam hanc s. Mariæ de Barxeta (Bruſeto, *ſive vulgari idiomate* Bruſei) *utpotequæ citra Uxonum Aquas verſus ſita eſt, potuiſſe ad Diæceſem Aquenſem pertinere. Quæ cum ita ſint, veriſimile ſit Eccleſiam Plebanam veterem citra flumen Uxoni (nam hoc prope muros Curtemiliæ ſuas in Burmidam aquas immergit) etiamnum collocatam juris fuiſſe Epiſcopi Aquenſis; quod eo etiam argumento nititur, quod Eccleſia s. Mariæ de Barxeta, de qua in hoc documento fit mentio, juris erat Archipresbiteri Curtemiliæ, qui nonnulla prædia prope eam Eccleſiam, ut mihi relatum eſt adhuc poſſidet. Doleo autem eam Eccleſiam primum derelictam, poſtmodum dirutam fuiſſe.*

Quoniam hic de Curtemilia mentionem facio, in mentem venit ſubdere documentum, quod mihi a J. C. Gaetano Carrara ex Tabulario Merchionum de Pruneto datum fuit, ac ad id idem oppidum, ſive potius ad Curtemiliæ, Perleti, & Turris de Uſſone dominos ſpectat. Quod ſic habet.

In nomine Domini amen. Nos Johannes de Felino judex Revarum communis Aſtenſis, & Rector populi civitatis Aſtenſis, & officiales ſuper regeſto dictæ civitatis, nec non Johannes Palidus, Galuagninus Guttuarius de caſtello, Secondinus Garretus, Rogeronus Pelleta, Bozinus Laurencius, Henricus Sbarratus, Secondinus Galamanus, Franciſcus Cerratus, Codemonte officialis dicti regeſti, & Anthonius de Viſſo mandato nobis facto per honorandum militem D. Johannem de Beſſozo poteſtatem Aſt ſuper executione cujuſdam ſententiæ latæ inter ſindicum communis Aſt ex parte una, & D. Oddonem de Scarampis legum doctorem ſuo nomine, & nomine Jacobi de Scarampis fratris ſui ex parte altera. De quo mandato conſtat inſtrumento publico ſcripto manu Johannis Pelletæ publici notarii anno Domini MCCCXLVII. indicione XV. die ſeptimo ſeptembris. In quo mandato continetur, ut cancellare debeamus de regeſto noviter inchoato in civitate Aſteſſi caſtra Curtimiliæ, Perleti, & turris de Uzono pertinencia ad prædictos D. Oddonem, & Jacobum, & quæcumque bona immobilia, & jura ad ipſos pertinencia in territorio dictorum locorum. Cognito quod tempore præſentis regeſti inchoati quod inchoatum fuit tempore regiminis D. Paganini de Beſſozo tunc poteſtatis Aſt anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo indicione decima ſuper cridis *factis* pro dicto regeſtro complendo, ut omnes cives civitatis Aſtenſis *conſignare* deberent ad dictum regeſtum omnia caſtra, fortalicias, & bona immobilia ad ipſos pertinencia in territo-

Digitized by Google

rio eorumdem. Prædictus D. Oddo ſuo nomine, & nomine dicti Jacobi fratris ſui oppoſuit quod ipſe, & dictus Jacobus non tenentur conſignare ad regeſtum communis Aſt Caſtra Curtiſmiliæ Perleti & turris de Uzono, ac quæcumque bona immobilia, ſeu jura ad ipſos pertinencia in territorio dictorum locorum, pendenteque dicto proceſſu facta fuit quædam exiſtimatio ſuper prædictis D. Oddone, & Jacobo per reſpectum ad terras & poſſeſſiones ad ipſos pertinentes, quas non conſignaverunt ad dictum regeſtum de lib. millequingentis Aſten reducendo ad mobilia. Viſſaque dicta ſententia, vigore cujus nobis factum fuit dictum mandatum; viſſaque impoſicione, & exſtimacione eis facta, & quod in ipſa exſtimacione nulla fit ſpecialis mencio, de quibus bonis ipſam exſtimacionem prædictam de ter mille quingentis factam ſuper prædictis D. Oddone, & Jacobo per reſpectum ad terras, & poſſeſſiones per ipſos non conſignatas ad dictum regeſtum Caſſamus, & Abolemus in quantum eſſet, & pro ea parte, pro qua facta eſſet per reſpectum ad prædicta caſtra Curtiſmitiæ, Perleti, & turris de Uzono, ſeu quarumcumque terrarum, & poſſeſſionum ſitarum in territorio dictorum locorum. Prohibentes ne de cetero prædicta caſtra Curtiſmiliæ, Perleti, & turris de Uzono, vel quæcumque terræ, & poſſeſſiones, ſeu quæcumque bona immobilia ſite, vel ſita in territorio dictorum locorum pertinencia ad prædictos D. Oddonem, & Jacobum, vel ad homines ipſorum prædictorum locorum aſcribantur, vel aſcribi poſſint in præſenti regeſto. Et prædictam caſſationem, & abolicionem facimus de voluntate, conſilio, & conſenſu Dd. Guillelmi Layolii, Rodulfi Garreti, & Thomæ Yſnardi juriſperitorum teſtium infraſcriptorum. Actum Aſt in domo Rectorum populi anno Dom. MCCCXLVII. indicione quintadecima die nono octubris, præſentibus ad hæc vocatis, & rogatis dictis Dd. Guillelmo Layolio, Rodulfo Garreto, & Thom. Yſnardo juriſperitis, & de prædictis dictus D. Johannes judex prædictus, nec non dicti domini officiales præceperunt per me Franciſcum de Tuerdo notarium fieri publicum inſtrumentum. Et ego Franciſcus de Tuerdo publicus imperiali auctoritate notarius, & notarius dictorum DD. Johannis, & officialium prædictorum prædictum inſtrumentum recepi, & dictam impoſicionem, & abolicionem prout ſuperius tranſcripſi de libro ſecundo portæ archus regeſti novi prædicti inchoati ut ſupra, & in teſtimonium apposui ſignum meum conſuetum, & me ſubſcripſi.

MCCCCLXXX. lege MCCCCLXXXVIII col. 419. n. 389. *lin.* 17. vocandi *adde* & auditis hinc inde propoſitis, quod juſtum fuerit appellatione remota decernas faciens, quod decreveris per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſervari; teſtes &c. *lin.* 20. anno I. *l.* anno X. ſignatum Henricum de Benzis.

MCCCCLXXXVI. col. 421. *n* 391. *corrige indictiones l.* 9. *IV. pone V. lin.* 37. *III. pone II. lin.* 54. *dele unum* ſervientium.

MDXXIX. col. 425. *n.* 396. *Monaſterium de Latronorio, de qua agitur in hac charta adhuc exiſtebat anno MDXXXIV. ut ex aliis Tabularii Epiſcopalis notis oſtenditur. Nunc vero juris eſt Principis Centurionis Morzaſchi Domini, intra cujus fines illud erat fundatum.*

MDXXXI. corrige MDXXXVI. col. 426. *n.* 397. *Extra locum ſuum hoc poſitum fuit diploma; pertinet enim ad annum MDXXXVI., ut recte habet Turrii exemplar. At quomodo conciliandi anni Regni ejus in fine appoſiti cum annis Imperii, & Hiſtoriæ? Emendandi ergo, & non XXI. ſed XVI. ſcribendum.*

Ad col. 538. *l.* 7. *Quæris Lumellius utrum Gamundium ſit Caſtellatium oppidum, quod hodie conterminum eſt Sezzadio, & licet in rectam inclinet affirmantem ſententiam, attamen non certo documento, vel rationibus, ſed conjecturis nititur ſolummodo. Ut autem rem extra omnem controverſiam ponamus; ex Tabulario oppidi in medium proferimus confinium Sezzadii deſcriptionem ſub finem ſæc. XIII. confectam, in qua aperte oppidum Gamundi Sezzadii finitimum dicitur, eoque loco ac regione, ut clare appareat non aliud eſſe, niſi hodiernum Caſtellatium quod nomen vetere obſoleto primum obtinuit ſub initio ſæculi XIII.*

Et primo incipiendo in fine Stanavaſii, ubi cadit in flumen Burmidæ, & ubi incipit foſſalutium, & eundo per dictum foſſalutium apud caſtrum Spinæ uſque ad viam Gamundinam, & quod foſſalutium eſt diviſio inter territorium Gamundi, & territorium Sexadii, & per dictam viam Gamundinam uſque ad buſcum Spinarum, quæ eſt ſuper terras Carcabaliæ Malvicini inter dictas terras, & dicto buſchetto eundo recte uſque ad ulmum de Tertonenſis, quæ eſt prope Levatam, & a dicta domo eundo per dictam Levatam uſque ad Stanavaſium uſque ad Croſetam, & a dicta Croſeta eundo recte uſque in ritali Vallis Gorrini, & poſt modum eundo per dictum ritale uſque ad murum Guaſtandum, & a dicto muro Guaſtando veniendo per quamdam taliatam, quod dividit poderium Montaldi ab illo Sexadii uſque ad iter, per quod itur ad Cremorinum, & deſcendendo in valle de Rivali, & ab iſta valle de Rivali eundo inter poſſe dicti Montaldi, & Sexadii uſque ad boſchetum communis Ripaltæ, quod vocatur Brozoleta uſque ad ritalem Gallinæ veniendo verſus montem Plalii, ſicut pluit aqua tenendo ſuper ſubius Pacium nemorum, & a monte Perlo veniendo per ritale Scapiani uſque ad dictam Levatam, & a dicta Levata eundo uſque ad pontem Nizolaſchi eundo per dictum Nizolaſcum recte uſque in flumen Burmidæ, & veniendo juxta, & per medium flumen Burmidæ uſque ad vadum Lignorii, & ad vadum Lignorii accipiendo totam Gavonatam, quæ eſt juriſdictio nobilis de Firuffinis revertendo uſque ad Bucam ritalis Cervini, ubi cadit in flumen Burmidæ, & abinde eundo ſemper per mediam Burmidam usque ad finem ſuprascripti Stanavaſii, de quo ſupra ſcriptum eſt; & hæc eſt confinia terminata juriſdictionis, & poderii terræ Sexadii, & extracta fuit per nobilem Antonium Zoppum de Firuffinis a protocollis, & inſtrumentis exiſtentibus in campanili civitatis Alexandriæ.

Digitized by Google

NOTULA

Scripturarum Epiſcopatus Aquenſis.

1323. Membrana Inſtrumenti communis Cavatoris de annuo fictu ſolvendo D. Odono Epiſcopo Aquenſi, & ejus ſucceſſoribus.

1478. Privilegium Ottonis Imp. factum D. Benedicto Epiſcopo Aquenſi, & ſucceſſoribus: autenticum tranſumtum in Membrana.

1554. Brachium ſæculare in cauſa Biſtagni, & Monaſterii pro D. Petro Vorſtio Epiſcopo Aquenſi contra Georgium de Ruvere. Membrana Originalis. privilegium Ottonis D. Benedicto Epiſcopo Aquenſi.

1557. Sub Reverendiſſimo D. Bonaventura Coſtacciaro Epiſcopo Aquenſi liber plurium Inſtrumentorum de bonis Epiſcopatus Aquenſis.

1562. Proviſio Eccleſiæ Murbelli Parochialis in Membrana.

1598. Bulla Clem. VIII. pro Epiſcopatus Aquenſis proviſione in perſona D. Camilli Beccii.

1351. & alia 1348. inveſtitura Reverendiſſimi D. Guidonis Epiſcopi Aquenſis Marchionibus de Ponzono.

1479. Sententia arbitramentalis de duabus medaliis auri, quas debet ſingulo anno præpoſitus s. Thomæ de Canellis menſæ Epiſcopali Aquenſi.

1533. Inſtrumentum Bullæ Sixti pro Monaſterii, & Biſtagni alienatione.

1343. Pro caſtro Caſtelletti procura D. Bonifacii Marchionis de Ponzono vice Reverendiſſimi D. Guidonis Epiſcopi Aquenſis.

1332. Pro pedagio de Aquis vendito D. Odoni Epiſcopo Aquenſi.

1354. Reverendiſſimus Guido Epiſcopus præcipit tranſumi duo inſtrumenta fictus Cavatorii facta per R. D. Henricum Epiſcopum.

1344. D. Guido Aq. Ep. inveſtivit de beneficio D. Nazarii Prædaſchi Pont. Clem. VI. an. 1. Sunt plurima inſtrumenta in membranis de juribus Cavatorii, Tertii, & Vixonis ibidem inſerta.

1208. Diverſa jura Caſtelletti, & Cavatorii, ac aliorum locorum civitatis Aquenſis.

Rotulus ſcripturarum.

Aliæ ſcripturæ in membrana.

890. Sereniſſimi Widonis anno primo privilegium de Eccleſia B. Vigilii, & ejus decimis.

1340. Plurima inſtrumenta fidelitatis in diverſis membranis Marchionum Montisferrati factæ R. D. Guidoni Ep. Aquenſi

1340. D. Ottobonus de Carretto fuit electus in Epiſcopum Aquenſem, & tranſegit pro caſtro Beſtagni cum Belengeriis uſurpantibus, & aliis Forenſibus Aquenſibus.

1348. Carta proteſtationis factæ contra D. Luchinum Generalem Mediolani, & D. Joannem Marchionem Montisferrati coram R. D. Guidone Epiſcopo Aquenſi.

Quædam proviſio. Alia proviſio.

1361. Coram R. D. Patre Guidone Epiſcopo ſententia arbitramentalis prolata in loco Biſtagni pro aliquibus ſpectantibus ad communitatem Bubbii.

INVENTARO

Delle ſcritture pertinenti al Veſcovato d' Aqui date da Monſignore Reverendiſſimo Veſcovo Coſtaciaro al Prior di Nizza per conſegnarle a Monſignor Reverendiſſimo Veſcovo s. Giorgio.

Una ſcrittura in carta pecora con coperta bianca, e ſopraſcritto, che legge: Munimenta pro decimis Sexami, Monaſterii s. Juliæ, Caſſinaſchi, Levazolii, Ceſſolæ, Veximi &c.

Un' altra pur di carta pecora, che legge: Munimenta pro decimis de Dego.

Un' altra, che legge: Munimenta de Punzono.

Tranſumtum Bullæ Sixti pro Monaſterio, & Beſtagno.

Munimenta pro decimis caſtri Rocherii.

Un' altra in carta pecora, che legge: Carta continens pacta D. Epiſcopi Aquenſis, & DD. Marchionum Ponzoni pro recuperatione caſtri Biſtagni.

Tranſumptum cujuſdam privilegii ſereniſſimi Imper. Henrici factum per D. Johannem de Caſtello.

Una ſcrittura in carta pecora, che legge: Jura Caſtelletti, & Cavatorii, & Eccleſiæ Aquenſis.

Una relazione d' intimazione di un comandamento fatto al s. Luchino de Ponto Marcheſe di Carretto, ed altri rog. per Meſſere Gio. di Caſtello in Aſt 1343. a' 2. novembre.

Inveſtitura D. Epiſcopi pro uno de Caſtelletto 1361. 19. ottobre.

Un' altra ſcrittura come ſopra, che legge: Pro caſtro Caſtelletti Epiſcopi.

Un' altra, che legge: Carta ſicut D. Epiſcopus Oddonus requiſivit, ut juvaret ipſum ad manutenendum, & recuperandum bona Eccleſiæ Aquenſis.

Un' altra, che legge: Pro caſtro Caſtelletti Epiſcopi.

Brachium ſæculare pro Epiſcopo Aquenſi.

Decretum quod fecit bon. mem. Oddoni (forte Ugo) & D. Guido Aquenſ. Epiſcop. Monaſterio s. Petri de Aquis.

Un' altra ſcrittura in carta pecora del 1343. a' 24. ottobre fatta in Aſt.

Un' altra come ſopra, che legge: Sententia arbitramentalis pro communitate Monuſilii contra communitatem Bubbii.

Un mazzetto di ſcritture in carta bianca con due di carta pecora, che leggono: Jura communis Q. D. Montisferrati.

Libertas Aquenſis per unionem cum Alexandria factam.

Carta ſicut Prioriſſa Monaſterii de Canellis fecit obedientiam D. Epiſcopo Aquenſi.

Procura D. Epiſcopi Aquenſis.

Altra in carta pecora, che legge: Inſtrumentum confeſſionis factæ per D. Abbatem s. Petri Aquenſis.

Un' altra, che legge: R. D. Epiſcopo contra illuſtrem D. Marchionem Montisferrati.

Altra Epiſcopus D. Tertii.

Bolla del Cardinale s. Angelo d' aſſoluzione d' Apoſtaſia di un frate della Dioceſi d' Alba.

Digitized by Google

Privilegium D. Guidonis ſereniſſimi ſemper Auguſti.

Sentenza dell' Uditor di Camera Apoſtolica per l'eſtinzione della penſione, che pretendeva Antonio Maria de' Marcheſi del Monte da Monſignor Veſcovo Coſtacciaro.

Un mazzetto di ſcritture in carta pecora con coperta di carta bianca ligate con filo con ſopraſcritto, che legge: Munimenta Rochettæ.

Altro mazzetto di lettere ligate con filo groſſo con ſopraſcritto, che legge: Fratrum s. Franciſci.

Bolla di Pio V. della prepoſitura di Seſſadio in perſona di Vincenzo Paulino.

Una ſcrittura in carta pecora con coperta di carta bianca, e ligata con ſopraſcritte: Carta affictus loci Cartoxii.

Altra Carta proteſtationis factæ por procuratorem D. Epiſcopi Aquenſis in Felizzano.

Altra lettera, ſeu inſtrumentum factum in caſtro Epiſcopali Biſtagni.

Altra in carta pecora con coperta in carta bianca, e ligata con filo con ſopraſcritto: Monumenta pro decimis loci de Ulmo.

Un mazzetto di ſcritture ligate pro caſtro Biſtagni.

Un carnero di ſcritture per la maſſeria di Biſtagno con ſopraſcritta: pro Reverendiſſimo Epiſcopo Aquenſi.

INDEX

Chartarum, quæ olim exiſtebant penes Joſephum Gattum Aquenſem.

1070. Antica ſcrittura fatta vivente s. Guido de' redditi del Capitolo, che comincia: *Breve recordationis de hoc, quod intrat in Canonicam Aquenſem.* Si fa menzione di tre manſi dati da s. Guido in Cartoſio. pergam. fol. 40.

1116. Diploma dell' Imperatore Enrico V., il quale concede molti privilegj ad Azone Veſcovo d'Aqui. Il diploma è dato *VI. Kal. julii indict. IX. an. MCXVI.* quint. B. pag. 12.

1192. Convenzioni co' Marcheſi di Ponzone li 5. ottobre. quint. D. pag. 1.

1241. Giuramento di fedeltà preſtato in mani di Gulielmo eletto d'Acqui da Ruſinetto figliuolo di Opizzone d'Urſara 18. ſettembre fol. ✠ p. 2.

1243. Precetto di Gulielmo Veſcovo eletto al nodaro Giordano de Cumis d'autenticare un inſtromento q. A. p. 13.

1245. Li 14. giugno Gulielmo Veſcovo ordina al nodaro Enrico Marchiſio di ridurre una ſcrittura di Ottone ſuo anteceſſore in pubblica forma. q. A. p. 2.

1248. 30. agoſto Gulielmo eletto d'Acqui, ed Abbate di Spigno dà in affitto un ſedime nella contrada di s. Ambroggio a Pietro Toſaro fol. ✠ p. 2.

1248. 30. agoſto Differenza tra Gulielmo eletto, e le Monache de Latronorio per la Chieſa de Predalibus q. A p. 10.

1249. 1. ſettembre Gulielmo Veſcovo ordina al nodaro Opizone di Monte marino di autenticare un iſtromento. q. A. p. 9.

1251. Li 27 agoſto Alberto d'Inciſa eletto Veſcovo d'Acqui. lib. R. fol. 12. Arch. Veſc. q. G. p. 10.

1251. Alberto de' Marcheſi d'Inciſa Capellano d'Innocenzo IV. eletto Veſcovo d'Acqui rinoncia ad Enrico Canonico della Cattedrale. fol. ✠ p. 4. q. G. p. 12.

1258. Li 2. febbrajo Enrico Veſcovo dà in affitto ad Enrico de Albereto tutti i beni del Veſcovato ſulle fini di Cartoſio. q. D p. 16.

1263. 5. febbrajo in preſenza d'Alberto Sivoletto Veſcovo, Enrico della Porta confeſſa d'avere una pezza di terra in Strevi con canone al Veſcovo d'Acqui fol. ✠ p. 3.

1270. 9. dicembre Alberto Sivoletto Veſcovo d'Acqui affitta il molino di Biſtagno. Sopra la copia di queſto iſtromento Alberto Siviletto è chiamato dilapidatore, e diſtruttore della Chieſa d'Acqui. fol. ✠ p. 3.

1281. 26. ſettembre Sede vacante il ſignor Uberto Arcidiacono vice gerente del s. Frate Enrico di Laudio (Locedio) Vicario generale d'Acqui q. A p. 17.

1300. Si diſtrugge dagli Aleſſandrini il caſtello e la terra di Melazzino di giuriſdizione del Veſcovo; e ſi vede, che l'anno 1295. era ancora in piedi. q. G p. 1. e 2. fol. ✠ p. 3.

1304. Li 7. novembre Ogerio eletto dà licenza al chierico Belleſio de' Belleſj di eleggere un Rettore. fol. ✠ p. 2.

1305. Li 5. dicembre Oddone Veſcovo inveſtiſce Pietro Rotondo come ſovra. v. n. 265. lib. R fol. 122.

1306. . . . . D'ordine di Oddone ſi deſcrivono i poderi di ragione del Veſcovato ſul territorio di Caſſine. q. G p. 8.

1309. Li 4. maggio ordina al notaro Leone di ridurre in pubblica forma un iſtromento d'Ugone Veſcovo dell'anno 1212. lib. R. fol. 71. q. G p. 11.

1317. 15. aprile O. Veſcovo d'Acqui, cioè Odone lib. R fol. 170. q. A p. 2.

1324. Per conſenſo del Veſcovo, e quelli di Caſtelletto ſi ſtabiliſce la taglia e regiſtro da pagarſi dalli ſuddetti al Veſcovo Oddone q. G p. 2.

1226. 25. luglio Oddone menzionato in un iſtromento del 1355. lib. 8. Arch. Veſcov. q. G p. 2.

1338 . . . . Sede vacante, ed era Vicario Capitolare il S. Percivalle dal Carretto, di cui ſi fa menzione nell'autentico rinnovato a queſt'anno delle convenzioni ſeguite col Marcheſe di Monferrato l'anno 1278. arch. della Città.

1344. 10. agoſto. Maeſtro Giacomo Baudizone di Biſtagno; ed il ſignor Gulielmo arciprete d'Acqui alla preſenza di Monſignor Guido Veſcovo depongono i dritti, che il Veſcovo d'Acqui ha nella terra di Caſtelnovo Bormida. fol. ✠ p. 4.

1345. 17. aprile, Belleſio de' Belleſi avanti il ſud-

Digitized by Google

detto Guido atteſta, che la famiglia de' Belleſi non aveva alcuna giuriſdizione in Cavatore R. G. p. 7.

1343. il primo giugno. Atteſtato di Bonifacio della Porta, qualmente li ſignori Marcheſi di Ponzono non avevano alcuna giuriſdizione in Cavatore, ma ſolo il Veſcovo d'Acqui. Q. G. p. 6.

1345. li 21. ottobre. Franceſco Trotarolio arciprete di Tor d'Uzzone fa un atteſtato delle ragioni del Veſcovato d'Acqui ſulle decime d'eſſo luogo. R. G. p. 7. fol. Θ p. 3.

1347. 2. maggio. Sibilla moglie del fu Arnaudo de Pranella confeſſa giudizialmente avanti Monſignor Guido Veſcovo d'Acqui d'avere una pezza di terra di ragione del Veſcovato fol. † p. 1. c. 4.

1347. indizione prima. Pronzulo Scalpato, Guilelmo Carena, e Giacomo Coſta di Caſtelletto giurano a Monſignore Guido di conſegnarli tutti i beni di Mombaldone di ragione del Veſcovato. R. G. p. 4.

1353. li 26. agoſto. Tediſio arciprete della Pieve di Melazzo atteſta, che il Caſtello di Melazzo già diſtrutto dagli Aleſſandrini apparteneva alla giuriſdizione del Veſcovato d'Acqui. Q. G. p. 2.

1369. 2. agoſto. Guido Veſcovo inveſtiſce Provenzallo Sclapati di Caſtelletto d'una pezza di terra ſulle fini di detto luogo. R. G. p. 4. e fol. Θ p. 2.

1398. 24. febbrajo. Enrico Veſcovo elegge il Rettore dell'oſpedale di Biſtagno Q. F. p. 6.

1403. li 27. novembre. Fra Bonifacio de Zerbi Veſcovo d'Acqui dà á varj di Melazzo a lavorare diverſi beni del Veſcovato ſu quel territorio Quint. F. p. 1.

1404. ind. XII. 17. marzo. Bonifacio Veſcovo. Percivallo Siſmondo ſuo Vicario e Canonico d'Acqui, che fu poi Veſcovo Q. F. p. 2.

1406. ind. XIV. l'ultimo di decembre. Percivallo Siſmondo Canonico, e Procuratore generale della Chieſa d'Acqui con licenza di Monſignor Bonifacio dà in locazione perpetua a Giacomo Siſmondo un podere della Chieſa Quint. F. p. 17.

1418. ind. XI. ultimo di febbrajo. Percivallo Veſcovo inveſtiſce della Chieſa di S. Maria di Quinzano Antonio Carlevaris G. F. p. 19.

1418. li 24. gennajo. Li Conſoli, e gli altri Conſiglieri della città d'Acqui per pubblico iſtromento concedono l'immunità prr dodici lire di regiſtro alla Confraternita di S. Catterina. Pergamena.

1422. ind. XV. 12. marzo. Convenzioni tra la città d'Acqui, e la terra di Ponzone. Lup.

1433. 17. ottobre. Bonifacio inveſtiſce li ſignori Conti di S. Giulia delle decime di S. Giulia, e Nioſa. Q. G. p. 20.

1451. 7. agoſto. Inveſtiſce Tommaſo Veſcovo il ſignor Battiſtino del Carretto delle decime di S. Giulia. Q. H. p. 8.

1468. 17. gennajo. Affitta un Zerbido di S. Antonio. Q. A. p. 14.

FINIS PARTIS PRIMÆ.

Digitized by Google

INDICES

Dabimus in fine ſecundæ partis, & quidem uberrimos; nunc vero errorum typographicorum Catalogum teximus, quibus & complures inſeruimus novas emendationes in notis prætermiſſas. Incipimus vero a ſerie Chronologica, ac per annum & menſem eas ſignamus: reliquas vero per columnas & lineas. In Henricianorum Regum numerandi ratione non unam ſemper tenuimus methodum, ſine errore tamen, ob diverſam ſcriptorum computandi rationem. Qui enim Henricus III. a multis dicitur, ab aliis II. appellatur. Monemus præterea erratum in numeris Columnarum 423, 459, 460; *item in computatione documentorum, ut eſt in ſerie adnotatum; nam numerus* 49 *duplicatus fuit in ſequenti charta, reliqui vero ordinate ſe habent uſque ad num.* 80, *poſt quem reſtitutus fuit ordo per omiſſionem numeri* 81, *& attributionem* 82 *ſequiori chartæ; item in diphtonghis. Hiſce enim carent veteres chartæ.*

MCXLVII. m. febr. Simoni hoſpitalis *l.* Simonis hoſpitali.
MCLXXVII. 1. aug. *linea* 2 *adde* præſtitum.
MCLXXX. Sententia Ugonis *l.* ſententia V.
MCLXXXVI. Vicetiæ *l. MCLXXXVII.*
Poſt MCXCVIII. IV. julii *corrige MCXCIX.* IV. Kal. apr.
MCCIV. Additamentum fœderi *l.* fœderis.
MCCV. XI. aug. *l. MCCVII.* XI. aug.
MCCVI. VII. febr. l. 3. & 4. legentibus . . . fancto *l.* lugentibus . . . functus.
MCCIX. VI. exeun. mar. *l.* 2. n. 131. *leg* n. 131. *& deinde adde titulum chartæ ſub* n. 132. *col.* 148.
MCCXLVII. XXII. febr. in fine lineæ pone Aquenſis.
MCCLIX. IX. martii leg. IX. exeun. martii.
Poſt MCCCXII. in reliquis duobus ſequentibus ſupple n. X. *ut ſit MCCCXIV. MCCCXVI.*
MCCCLII. XVII. martii Aquenſis *leg.* Aquenſi.
MCCCCLIX. XIX. K. julii. lin. 2. racta *leg.* factam.
MDXXXVI. Impetatori *leg.* Imperatoris.

Col. lin.
3 42 Julinus *l.* Julinum. 41. Lupus *l.* lupum.
4 21 Itineri *l.* itineris.
5 25 Diplomati Berengariis *l.* diplomatis Berengarii.
35 Alia Murat. *l.* alia a Murat. 50. Julinus *l.* Julinum.
6 60 1222 *l.* 1220.
8 18 Seamilaria, & *l.* Seamilaria (7). *Ita reliquis ſequentibus numeris in diplomate ſignatis adde unitatem, ut notis reſpondeant.*
9 23 Rex, Petro Novarienſis *l.* Rex Petto Novarienſi.
51 Primus *l.* Primum.
15 14 *Poſt* confirmationis *adde* (5); *& hunc numerum dele in linea* 16.
16 2 (4) *l* (6).
18 46 De hujus mentione *l.* de hoc mentionem.
20 28 Ad L. ann. *l.* L. ad ann.
23 46-7 Presjuris *l.* preſſuris.
45 50 *Poſt* Henrici *adde V.*
48 13 Innoc. PP. *l.* Innoc. PP. II.
58 4 Torre *l.* torrens.
59 18 Adriani PP. *l.* Adriani PP. IV.
64 60 Eo *l.* ſuo.
70 49 ab an. 1771. ad 1776. *l.* ab an. 1171. ad 1176.
72 1 Algiſiſi *l.* Algiſii.
79 55 *dele* n. 63.
84 15 Urbani PP. *l.* Urbani IV. PP.
89 54 II. *l.* vid.
90 32 mul. *l.* mula, ideſt *bulla*.
91 41 MCXC. *l.* MCXCI.
117 13 Andreas de *l.* Andreas de Aquis.
46 Uviliacum *l.* Uviliarum.
121 38 Habere *l.* haberet.
133 5 Juravit *l.* jurarunt. 52. Fecerunt *l.* fecerint.
135 28 Die *l.* dies.
138 35 Stratam *l.* ſtratam.
139 28 Magiſter *l.* Magiſter. *Littera* t *quandoque pro* r *irrepſit, quod in aliis locis benigne emendes rogo.*

Col. lin.
63 Faciant *l.* facient.
140 3 Perſolvere, tamquam alii cives *dele comma intermedium, & pone poſt* cives.
141 5 N. *l.* P. 14. Dominice *l.* Dominico.
142 3 Sacto *l.* facto.
143 2 Et habuerit *l.* & ſtatuerit. 41 Guerreni *l.* Guerchi.
43 Reddentur *l.* reddantur.
146 30 Debent *l.* debet.
158 32 Et domangonum & donationem. *l.* & hanc donationem. 56. & voluntate *l.* ex voluntate.
161 47 Poteſtas *l.* Poteſtati.
170 17 *Poſt* interdicti *adde* abſolvit. 63. *III.* l. *IIII.*
182 27 *III.* l. *IIII.*
196 7 Communi *l.* Communis.
201 18 Martii *l.* martis.
210 4 Papiæ. Liceat *l.* Papiæ, liceat.
222 58 Vicinis *l.* a vicinis.
227 45 Delendum quinto *l.* delendum primo, & ejus loco legendum quintodecimo calendas ſeptembris.
47 Hinc *l.* hic.
230 5 & 6. *l. MCCLIV.*
232 23 Aquenſes *l.* Aquenſis.
233 16 Hora *l.* ora. 54 Competens *l.* competente.
238 16 Duo *l.* duos.
29 Manfredus *l.* Manefredi. 60 *MCCLII.* l. *MCCLXII.*
239 19 Communes *l.* Commune.
240 41 Viderint *l.* vixerint.
241 11 Aquenſi *l.* Aquenſis.
243 62 Fiunt *l.* fient.
245 48 *XXVI.* l. *XXV.*
250 18 Sententiariis *l.* ſententiavit.
54 Bannos *l.* Banno.
252 16 Inſcia *l.* Inciſa. 44 iſti *l.* Iſti.
253 35 Poſſet *l.* poſſit.
257 31 Othone *l.* Ogerio.
265 11 *MCCXXXXV.* l. *MCCLXXXXV.*
270 25 *IX.* l. *VIII.*
272 27 Conceſſa *l.* conceſſam. 28 Rolundo *l.* Rotnado.
273 42-3 *lege* Rivetis atque cetbis. 51 F.F. *l.* a FF.
274 57 *Poſt* Hinraccium *dele comma.*
275 13 Vicum *l.* vicus. 62 Donum *l.* bonum.
279 1 Quæ *l.* quem.
282 9 Cui *l.* qui. 14 *dele puncta intermedia.*
283 19 Aquenſi *l.* Aquenſis.
285 5 Marchiones *l.* Marchionis.
288 46 Belleſcanus *l.* Bellexana.
290 52 Dalmiani *l.* Damiani.
291 19 Cujus caſtri *l.* cui caſtro. 61 *Poſt* inferre *adde* moleſtiam.
294 35 p. 114. *l.* 116.
295 26. Perſonæ *l.* perſona.
298 5 192 *l.* 292.
306 51 Publicavi *l.* publicari.
317 29 Pœnam *l.* plenam.
320 42 Dominos *l.* Dominis.

Digitized by Google

Col. lin.
523 23 Nobis . . . Johanni *l.* nobilis Johannis.
332 5 *MCCCXLIV.* l. *MCCCLXIV.*
334 9 Ind. XII. *l.* indic. II.
335 41 Vedi *l.* vide.
349 38 233 *l.* 333 *& ita corrige numeros trium ſequentium DD.*
351 30 Ugulii *l.* Ugulíis. 60 Zabteria *l.* Zabteriæ.
358 4 Quid *l.* quod.
360 8 *Poſt* facta *adde* patet per.
363 28 Antonium *l.* Antonellum, *& tolle puncta.*
367 6 *MCCCLXVII.* l. *MCCCLXXVII.*
371 5 Gubernato *l.* Gubernatori.
372 55 Albertus *l.* Alberti.
373 55 Sine *l.* ſive.
379 50 Terris *l.* certis, *uti legitur col.* 310. *l.* 3.
387 33 Expreſſa *ei præpone* abſque.
390 17 *MCCCXXV.* l. *MCCCCXXV.*
41 Suſpicientes *l.* ſuſcipientes.
401 7 Mariæ *l.* Maria.
402 54 Reſpipiens *l.* reſpiciens.
405 61 Dictæ *l.* dicta.
407 50 Aſſidue *l.* aſſiduæ.
408 48 Repertus *l.* repertum.
409 42 Devotioni *l.* devotionis.
410 12 Record. *p. l.* record. Bonifacii P. 47 Sed *l.* ſi.
417 55 Sal. *l.* Incarn.
419 6 & 7 *lege* 1488.
420 48 Extra *l.* contra.
421 9 Ind. IV *l.* V. 37 Ind. III. *l.* II.
422 7 Marchionis *l.* Marchione.
426 47 *lege MDXXXVI.*
434 43 Baptiſmati lavacro ſingulis diebus ablutos *lege* baptiſmali lavacro ablutos ſingulis diebus confirmandi etc.
444 1 Ordinarium *l.* ordinariorum.
452 45 Libertam mearundem *l.* libertatem earundem.
53 Aquenſis *l.* Aquenſi.
454 29 Domenica II. *l.* Domenica I.
459 8 Decimo octavo *l.* decimo, octavo *& dele puncta.*
462 31 Undecima *l.* XII.
459 7 Imperii vero . . . . Henrico Deo propitio decimo octavo . . . die *l.* imperii vero Henrico d. p. decimo, octavo die &c. *Obiit Henricus III. die VI. oct. MLVI.*
460 10 Tercia l. 11. *dolui compoſitorem numeros romanos ſæpe vertiſſe in nomina ordinalia, ex quo plura ſphalmata orta ſunt.*
465 36 Secunda *l.* I.
469 20 *XIIII.* l. *VIIII.*
471 5 *Poſt parentheſim pone* factas.
472 56 Septimo *l.* V.
474 34 Ex *l.* ei.
478 18 *III.* l. *VI.*
479 9 *X.* l. *IX.*
483 36 *l. MCCVI.* 56 23. apr. l. IX. K. madii. 59 *pag.* 79.
487 2 *C. l.* 5. 9 Sexto, cal. *l.* VI. cal.
488 42 Appellatio *l.* appellatione. 54 *XV. l.* indic. *XV.*
489 25 Arcid. *l.* Archid. 29 *XIV.* l. *XV.*
491 34 Primo *l.* VII.
494 39 Indic. *III. XIII. l.* indic. *XIII.* 58 Quadsi *l.* quadra.
496 9 Ducenteſimo ſecundo *l. uti in titulo CCXLII.*
29 Tertia *l. XII.*
499 39 *Deeſt* ſeptimo.
40 Tertio oct. *l. III.* exeunt. octob.
501 51 Pulmbea l. plumbea.
504 48 Beccarice *l.* Beccariæ
505 31 Indic. III. *l.* indic. VI.
515 17 Martisferrati *l.* Montisf. 44 Preſento *l.* preſenta.
516 18 Indic. II. *l.* indic. VII.
42 Indic. XV. *l.* indic. IV.
56 Indic. XIIII. *l.* indic. VIIII.
520 32 Indic. I. *l.* indic. VI.
521 5 Eq. *l.* Ego. 12 *Dele unitatem ut ſit VIIII.*
46 Indic. IX. *l.* VI. 50 Tangrum *l.* Tangrum.
523 47 Mercati *l.* mercatus. 55 Principium *l.* principum.

Col. lin.
524 29 lege *MCCCCLXXXV.* 39 *Accepto quod hic error irrepſit in chartaceo exemplari, ex quo hoc deſcripſi.*
526 18 Caſtorum l. caſtrorum.
527 27 Excommunicavi *l.* excommunicari. 33 Quarto *l.* V.
528 60 Intitulatos *l.* intitulati.
529 18 Normia *l.* enormia.
538 27 Reſonantia *l.* reſonantium.
540 44 Anguſtiorem *l.* auguſtiorem.
542 40 Mundinationes *l.* nundinationes.
543 25 Eom *l.* cum.
553 22 Mediolanenſas *l.* Mediolanenſes.
557 35 *Poſt* Vaſonas *adde* miſſi.
558 8 Redimeret *l.* redimerent.
559 Polvera *l.* plovera. 55 Accepiſſe *l.* ſe accepiſſe.
562 12 Uti *l.* vide. 59 Vignari *l.* viginti.
564 41 Fruſtum ſigni *l.* fruſtum ligni.
567 43 Agagnino *l.* Anagnino.
572 1 Gurſcus *l.* Guaſcus.
572 60 Ghigninus *l.* Ghilinus.
573 9 Flurimos *l.* plurimi.
574 15 Marchionis *l.* Marchioni.
583 5 Sicilio *l.* Siciliæ.
587 35 Johannis *l.* Johannes.
588 15 Lanian. *l.* laniant.
591 25 Uunc *l.* nunc.
593 62 Exquitibus *l.* equitibus.
601 7 Perfunctis *l.* perfunctus.
20 Fuerat, parvi *l.* fuerat... parvi. *Nam deeſt nominativus ſequentis verbi, ut in MS. deerat.* 29 Aeris *l.* æris.
609 8 Frater *l.* fratres. 26 Nixu *l.* Niſu.
611 6 Succedunt *l.* ſuccendunt.
614 54 Novatum *l.* navatam.
615 25 Flumieres *l.* Humieres. 48 Indutos *l.* induti.
618 47 Qui *l.* quæ.
619 38 Adductis ibi; quod *l.* adductis; ibi quod.
622 63 Comp--cuit *l.* compeſcuit.
623 24 Noluerit *l.* voluerit.
627 20 Exemplare *l.* exemplari.
629 58 Marchii *l.* martii.
630 3 Reddit *l.* reddidit. 58 Sapius *l.* ſæpius.
634 50 Amorem & benevolentiam *l.* amor atque in litteratos benevolentia.
637 18 Eorum *l.* corum.
641 42 Fertainæ *l.* Ferraniæ.
644 23 Amedi *l.* Amedei. 34 Duls *l.* Ducis.
646 62-3 *Nonnulla hic ommiſſa quæ ſic ſuppleas rogo.* Annus pontificatus convenit cum æra Chriſtiana uſurpata ab hoc Pontifice qua annus inchoatur die 25 martii; minime vero cum indictione quæ nona erat non decima niſi Januenſis fuerit adhibita ut eſt veriſimile.
648 59 Sc *l.* S.
659 9 *N.* 119. *l.* 115.
14 Col. 136 *l.* col. 132.
666 9 N. 152. *l.* N. 151.
671 57 Intero *l.* integro.
672 58 Intreriret *l.* interiret.
673 60 *Hæc nota, quæ hinc protenditur ad lineam uſque 45 columnæ ſequentis, extra ſuum locum poſita fuit. Inſeri autem debebat poſt notam doc. n.* 393., *& lineam 52 columnæ ſequentis.*
676 31 *N.* 228. *l.* 227.
685 60 De *l.* de aquis.
696 18 Eum *l.* cum.
698 54 Peſveraſſe *l.* perſeveraſſe.
702 51 Col. 307. l. 301.
705 39 *NCCCXV.* l. *MCCCXV.*
706 51 Nullam *l.* ullam. 53 Illum *l.* hunc.
708 56 *Poſt hanc lineam addi oportebat totam notam cum documento relato in columna ſequenti a linea 50 uſque ad lineam 57. col. 711.* 57 *MCCCII.* l. *MCCCCII.*
709 50 Col. 280. l. col. 380.
717 61 Qdeſte *l.* queſte.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google
005674377

Digitized by Google